სულხან-საბა ორბელიანის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო პედაგოგიური უნივერსიტეტი

ქართული ენის კათედრის შრომები

I

ზურაბ სარჯველაძე

ძველი ქართული ენა

(ტექსტებითა და ლექსიკონითურთ)

ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ფილოლოგიის ფაკულტეტის სამეცნიერო საბჭოს მიერ
რეკომენდებულია დამხმარე სახელმძღვანელოდ

გამომცემლობა „საქართველოს მაცნე“

თბილისი
2004

ეძღვნება მშობლების ნათელ ხსოვნას

წიგნი სამი ნაწილისაგან შედგება: I — ძველი ქართული ენის მიმოხილვა; II — საკითხავი მასალა; III — ლექსიკონი.

განკუთვნილია სტუდენტთათვის, სპეციალისტთათვის, ძველი ქართული ენის საკითხებით დაინტერესებულ პირთათვის.

რედაქტორი: † პროფ. კ. დანელია

რეცენზენტები: პროფ. ა. ღლონტი
დოც. ჭ. თევზაძე

მეორე შესწორებული გამოცემა

© თბილისის სახელმწიფო პედაგოგიური უნივერსიტეტის გამომცემლობა

ISBN 99940-26-55-0

წინასიტყვაობა

საქართველოს უმაღლეს სასწავლებლებში ძველი ქართული ენა ერთ-ერთი ყველაზე დიდი ტრადიციების მქონე საგანია. იგი იკითხებოდა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში მისი დაარსების დღიდანვე.

შექმნილია ძველი ქართული ენის სახელმძღვანელო (ა.შანიძე), დამხმარე სახელმძღვანელოები (ი. იმნაიშვილი), ქრესტომათიები (ა. შანიძე, ი. იმნაიშვილი), ძველი ქართული ენის ლექსიკონები (ი. აბულაძე, ზ. სარჯველაძე). გამოცემულია ძველი ქართული ენის მრავალი ძეგლი (ნ. მარი, ი. ყიფშიძე, ივ. ჯავახიშვილი, ა. შანიძე, ილ. აბულაძე, ი. იმნაიშვილი, ც. ქურციკიძე, კ. დანელია...). ხშირად ამ გამოცემებს ახლავს საკმაოდ სრული ენობრივი მიმოხილვა და ლექსიკონი.

ამასთან უნდა ითქვას ისიც, რომ ჯერჯერობით არ არსებობს წიგნი, რომელშიაც მოცემული იქნებოდა ძველი ქართული ენის შედარებით ვრცელი მიმოხილვა, ტექსტები და ლექსიკონი. ვფიქრობთ, ამგვარი წიგნის საჭიროება არსებობს.

ენობრივი მიმოხილვა, რომელიც აქ არის წარმოდგენილი, ზოგჯერ მკვეთრად სხვაობს სხვა სპეციალისტთა (მათ შორის ამ წიგნის რედაქტორის) თვალსაზრისისაგან. ნაშრომი ისეა აგებული, რომ ავტორის პოზიცია გადმოცემულია საპირისპირო მოსაზრებებთან ყოველგვარი პოლემიკის გარეშე. რა თქმა უნდა, ჩვენ ყოველთვის შეგვიძლია საკუთარი თვალსაზრისის დაცვა და სხვისი შეხედულების აღიარებაც, თუ დავრწმუნდებით მის სისწორეში.

შევეცადეთ, რაც შეიძლებოდა მეტად მოგვეცა ბრუნებისა და უღლების პარადიგმები, რაც მკითხველს ამ საკმაოდ ძნელი წიგნის სათანადოდ აღქმას გაუადვილებს.

წიგნის მეორე ნაწილში შეტანილია, როგორც ადრე გამოცემული, ისე ჯერ გამოუქვეყნებელი მასალაც. გარდა ისტორიზმის პრინციპისა აქ ვიხელმძღვანელეთ იმითაც, რომ ტექსტები საინტერესო ყოფილიყო როგორც შინარსობლივად, ისე ცოცხალი, სამეტყველო ენის ასახვის თვალსაზრისითაც.

ლექსიკონში ასახულია ამ წიგნში გამოქვეყნებული, ასევე სხვა ძველი ქართული ძეგლების ლექსიკური ერთეულები.

ცხადია, წიგნი ვერ იქნება დაზღვეული ცალკეული ხარვეზებისაგან. ყოველ შენიშვნას ავტორი მადლობით მიიღებს.

ტექნიკურად ეს ძნელი წიგნი დიდი გულისყურით ააწყო თბილისის დამოუკიდებელი უნივერსიტეტის თანამშრომელმა, ქალბატონმა ნანა ჩავლეშვილმა. მას ფაქტობრივად ორჯერ მოუხდა ტექსტის აწყობა (პირველი ანაწყობი თბილისის დამოუკიდებელი უნივერსიტეტის ოფისში მომხდარ ხანძარს ემსხვერპლა). წიგნს საბოლოო სახე მისცა გატონმა გია შერვაშიძემ.

კორექტურის კითხვისას მეშველებოდა სოფიო სარჯველაძე.

ყველა ზემოთ ჩამოთვლილთ, აგრეთვე წიგნის რედაქტორს, ხელნაწერთა ინსტიტუტის, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტისა და სულხან-საბა ორბელიანის სახელობის თბილისის პედაგოგიური უნივერსიტეტის ბევრ თანამშრომელს გულითად მადლობას მოვახსენებ.

ზურაბ სარჯველაძე

1997 წ.

შესავალი

1. უძველესი ქართული წერილობითი ძეგლები IV-V საუკუნეებით თარიღდება. ჩვენამდე მოღწეულია მრავალი ხელნაწერი, წარწერა, საისტორიო და იურიდიული ხასიათის დოკუმენტი, რომლებიც შეიცავენ უძვირფასეს მასალას ჩვენი ქვეყნისა და მისი კულტურის ისტორიისათვის. საფიქრებელია, რომ ქართული სამწერლობო ენა გაცილებით ადრე ჩამოყალიბდა, მაგრამ ჟამთა სიავის გამო ადრინდელმა ძეგლებმა ჩვენამდე ვერ მოაღწიეს.

ქართული სალიტერატურო ენის ისტორიაში სამი საფეხური გამოიყოფა: ა) IV-XI საუკუნეთა წერილობითი ძეგლების ენა, რომელსაც ძველ ქართულს უწოდებენ; ბ) XI-XVIII საუკუნეთა წერილობითი ძეგლების ენა, საშუალი ქართული; გ) ახალი (თანამედროვე) ქართული, რომელიც XIX საუკუნიდან გვაქვს.

ეს დაყოფა უდავო არ არის, მაგრამ საკმაოდ გამოსადეგია საყრდენად ქართული ენის ისტორიის კვლევისას.

2. უძველესი ქართული წერილობითი ძეგლებიდან რამდენიმეს დავასახელებთ: ბოლნისის სიონის წარწერები (IV-VI სს), ურბნისის წარწერა (V ს.), უკანგორის წარწერები (V-VI სს.), მცხეთის წარწერები (VI-VII სს), პალესტინის (ბეთლემის) წარწერები (VI ს.), წყისის წარწერა (616-619 წწ.), ბიბლიის ხანმეტი ფრაგმენტები (VI-VII სს.), ხანმეტი ლექციონარი (VII ს.), იაკობის წინარესახარების ხანმეტი ტექსტი (VII ს.) და სხვ.

3. ძველი ქართული ენის ძეგლებს სამ ჯგუფად ყოფენ: ხანმეტი, ჰაემეტი და სანნარევი. ხანმეტია ისეთი ძეგლი, სადაც მეორე სუბიექტური და მესამე ობიექტური პირების პრეფიქსად ხ- იხმარება (ხიყავ, ხწერ_ ხუეუარს, ხძინავს...); ჰაემეტია ძეგლი, სადაც ამავე შემთხვევებში პრეფიქსად ჰ- დასტურდება (ჰიყავ, ჰწერ_ ჰუეუარს, ჰძინავს...), სანნარევია ძეგლი, სადაც მეორე სუბიექტური და მესამე ობიექტური პირების მორფემის ერთ-ერთი ალომორფია ს- (სწერ, სდგა, სტირ... სძინავს, სთხოვს, მისდევს...).

ხანმეტი ძეგლები თარიღდება IV-VIII საუკუნეებით, ჰაემეტი — VII-VIII საუკუნეებით. სანნარევი ტექსტები IX საუკუნიდან გვაქვს.

4. ხანმეტი და ჰაემეტი ტექსტების ურთიერთმიმართების შესახებ ჩვენს მეცნიერებაში ძირითადად ორი თვალსაზრისი უპირისპირდება ერთმანეთს. ერთის თანახმად, ქართულ ენაში თავდაპირველად მეორე სუბიექტური და მესამე ობიექტური პირების პრეფიქსი ხ- იყო, რომელიც შემდგომში ჰ-თი შეიცვალა

(ივ. ჯავახიშვილი, ალ. ონიანი). მეორე მოსაზრების თანახმად, ხანმეტი და ჰაე-მეტი ტექსტები შექმნილია ორ სხვადასხვა არეალში და, ამდენად, ისინი წარ-მოადგენენ დიალექტურად დაპირისპირებულ ოდენობებს (ა. შანიძე). პრობლემა მეტად რთულია და საბოლოოდ გადაჭრილი არ არის.

აშკარაა, რომ ე.წ. სანნარეული ტექსტების <u>ს-</u> პრეფიქსი მომდინარეობს <u>ჰ-</u>საგან წინაენისმიერ თანხმოვანთა წინა პოზიციაში.

5. ქართველოლოგიის ერთ-ერთი ურთულესი პრობლემაა ქართული დამწერლობის შექმნის დროისა და მისი წარმომავლობის გარკვევა. დღეისათვის არსებობს მდიდარი ლიტერატურა, გამოთქმულია მრავალი, ურთიერთგამომრიცხავი ჰიპოთეზა.

სპეციალისტთა ერთი ნაწილი ქართულ დამწერლობას უდავოდ წინარე-ქრისტიანული ეპოქისად მიიჩნევს (დ. ბაქრაძე, მ. ჯანაშვილი, ნ. მარი, ივ. ჯა-ვახიშვილი, პ. ინგოროყვა, გ. წერეთელი, რ. პატარიძე...); არაერთი მკვლევარი თვლის, რომ ქართული დამწერლობა (კერძოდ, ასომთავრული) საქართველოში ქრისტიანული რელიგიის ოფიციალურად მიღების შემდეგ შეიქმნა (კ. კეკელი-ძე, ა. შანიძე, თ. გამყრელიძე...).

ქართული დამწერლობის პროტოტიპად სემიტური (ფინიკიური, არა-მეული) ანბანი მიაჩნდათ ივ. ჯავახიშვილს, გ. წერეთელს, რ. პატარიძეს და სხვებს; ბერძნული — დ. ბაქრაძეს, დ. კარიჭაშვილს, კ. კეკელიძეს, ა. შანიძეს, ვ. ბოედერს და სხვა მეცნიერებს. უკანასკნელ ხანებში თ. გამყრელიძემ დამაჯერე-ბლად აჩვენა, რომ ქართული ანბანი შექმნილია ბერძნულის მოდელის მიხედ-ვით.

სავარაუდებელია, რომ ქართული ასომთავრული ანბანი შეიქმნა ჩვ. წ-ის II-III საუკუნეებში ქრისტიანული თემების წიაღში და საქართველოში ქრის-ტიანობის ოფიციალურ რელიგიად გამოცხადების შემდეგ (IV ს. I ნახევარი) იგი ფართოდ გავრცელდა. უნდა ვიფიქროთ, რომ უფრო ადრეც არსებობდა ქართული დამწერლობის სხვა სახე, რომლის ნიმუშებს, სამწუხაროდ, ჩვენამდე არ მოუღწევიათ.

6. ჩვენთვის ცნობილია ქართული დამწერლობის სამი სახეობა: <u>ასომთავრული</u> (ანუ <u>მრგვლოვანი</u>), <u>ნუსხური</u> და <u>მხედრული</u>. უძველესი ქართუ-ლი ძეგლები შესრულებულია ასომთავრულით. ნუსხური დამწერლობის უძვე-ლესი ნიმუშია ატენის ერთ-ერთი წარწერა 835 წლისა. მხედრული დამწერ-ლობა X საუკუნიდან იჩენს თავს (უკვე XIII-XIV სს-ში ჩნდება ტერმინი ხუცური, რომელიც აღნიშნავს ასომთავრულსა და ნუსხურს, მხედრულის საპირისპიროდ).

7. ძველი ქართული ანბანი

ასომთავრული	ნუსხური	წარმოთქმა	რიცხვითი მნიშვნელობა
Ⴀ	ⵓ	[ა]	1
Ⴁ	ⵔ	[ბ]	2
Ⴂ	ⵗ	[გ]	3
Ⴃ	ⵘ	[დ]	4
Ⴄ	ⵙ	[ე]	5
Ⴅ	ⵚ	[ვ]	6
Ⴆ	ⵛ	[ზ]	7
Ⴇ	ⵜ	[ეჲ], [ე]	8
Ⴈ	ⵝ	[თ]	9
Ⴉ	ⵞ	[ი]	10
Ⴊ	ⵟ	[კ]	20
Ⴋ	ⵠ	[ლ]	30
Ⴌ	ⵡ	[მ]	40
Ⴍ	ⵢ	[ნ]	50
Ⴎ	ⵣ	[ჲ], [ი]	60
Ⴏ	ⵤ	[ო]	70
Ⴐ	ⵥ	[პ]	80
Ⴑ	ⵦ	[ჟ]	90

[illegible]	[illegible]	[რ]	100
[illegible]	[illegible]	[ს]	200
[illegible]	[illegible]	[ტ]	300
[illegible]	[illegible]	[უ], [ᲣᲘ]	400
[illegible]	[illegible]	[ფ]	500
[illegible]	[illegible]	[ქ]	600
[illegible]	[illegible]	[ღ]	700
[illegible]	[illegible]	[ყ]	800
[illegible]	[illegible]	[შ]	900
[illegible]	[illegible]	[ჩ]	1000
[illegible]	[illegible]	[ც]	2000
[illegible]	[illegible]	[ძ]	3000
[illegible]	[illegible]	[წ]	4000
[illegible]	[illegible]	[ჭ]	5000
[illegible]	[illegible]	[ხ]	6000
[illegible]	[illegible]	[ჯ]	7000
[illegible]	[illegible]	[ჰ]	8000
[illegible]	[illegible]	[ჰ]	9000
[illegible]	[illegible]	[ო], [ოჰ]	10000

ძველ ქართულ ანბანში 37 ასოა. თითოეული ასოს რიგი და, შესაბამისად, რიცხვითი მნიშვნელობა მკაცრად არის განსაზღვრული (ა = 1-ს; ია = 11-ს; მა = 41-ს; რნა = 151-ს; ჩტკბ = 1322-ს და ა.შ.).

ძველი ქართული დამწერლობა ფონეტიკურ პრინციპს ემყარება, ზოგ შემთხვევაში ეს პრინციპი დარღვეულია იმის გამო, რომ ანიდან ქანამდე ქართული ასოების თანმიმდევრობა თითქმის უგამონაკლისოდ ბერძნულ გრაფემათა რიგს მისდევს. ღანის შემდეგ კი განლაგებულია იმ ფონემათა ამსახველი ნიშნები, რომელთა შესატყვისი თანხმოვნები ბერძნულ ანბანს არ მოეპოვება.

8. ძველ ქართულ სალიტერატურო ენას საფუძვლად მცხეთის — იბერიის დედაქალაქის — მეტყველება დაედო. საუკუნეთა მანძილზე სხვადასხვა ქართული ტომების წარმომადგენელთა ურთიერთობის შედეგად მცხეთაში ჩამოყალიბდა ზედიალექტური მეტყველება („მცხეთური კოინე"). ბუნებრივია, ვივარაუდოთ ამ მეტყველების დიდი სიახლოვე ქართლურ დიალექტთან.

ქართული ენის ისტორიისათვის უაღრესი მნიშვნელობისა იყო ის ფაქტი, რომ VIII საუკუნიდან ქვეყნის პოლიტიკური და კულტურული ცენტრი ხდება სამხრეთ-დასავლეთი საქართველო, კერძოდ, ამ არეალის უდიდესი ქალაქები: არტანუჯი და ქუთაისი. IX-XI საუკუნეთა მრავალ ძეგლში გამოვლინდება სამხრეთ-დასავლეთი საქართველოს მეტყველებისათვის დამახასიათებელი მოვლენები.

9. ქრისტიანული რელიგიისათვის აუცილებელ თხზულებათა თარგმნის, ორიგინალური ძეგლების შეთხზვის შედეგად შეიქმნა მდიდარი და მრავალფეროვანი ძველი ქართული მწერლობა. V-XI საუკუნეთა ქართული ლიტერატურა ძირითადად სასულიერო ხასიათისაა. ამ ეპოქის ძეგლებში გამოვლენილია სალიტერატურო ენის ნორმების დარღვევები. ზოგჯერ თავს იჩენს მკვეთრად გამოხატული დიალექტიზმებიც.

10. ხაზგასმით უნდა აღინიშნოს ერთი გარემოება: ძველი ქართული ენა, რა თქმა უნდა, ნორმირებულია, ამავე დროს ძველ ქართველ მწერალთა და მთარგმნელთა უდიდესი ნაწილი სავსებით შეგნებულად ცდილობდა სალიტერატურო ენა მეტისმეტად არ დაშორებოდა ცოცხალ მეტყველებას. ისინი ითვალისწინებდნენ ენის განვითარების ტენდენციებს. სწორედ ამის შედეგია ის, რომ ძველი ქართული სალიტერატურო ენა ინარჩუნებდა ნორმატულ ხასიათს, მაგრამ ამავე დროს ასახავდა ენაში (ცოცხალ მეტყველებაში) მიმდინარე მოვლენებსაც.

იაკობ ხუცესის, იოვანე საბანის ძის, გიორგი მერჩულის, „მოქცევაჲ ქართლისაჲ"-ს ანონიმი ავტორისა და სხვათა თხზულებანი გამოირჩევიან სტილის სისადავით, ცოცხალ მეტყველებასთან სიახლოვით. ეს ტენდენცია განსაკუთრებით იჩენს თავს ეფთვიმე მთაწმიდლის, გიორგი მთაწმიდლის, გიორგი მცირის, თეოფილე ხუცეს-მონაზვნის და სხვათა თხზულებებში. მათ მოახდინეს

ქართული სალიტერატურო ენის რეფორმა, იგი მჭიდროდ დაუახლოვეს ცოცხალ მეტყველებას, რითაც შეამზადეს საფუძველი საშუალი ქართულის ჩამოყალიბებისათვის. სწორედ ამიტომ მიაჩნიათ XI საუკუნის ქართული სალიტერატურო ენა გარდამავალ საფეხურად ძველიდან საშუალისაკენ. უნდა აღინიშნოს ის ფაქტი, რომ ეს რეფორმა მოხდა ფაქტობრივად ისე, რომ ძველი ქართულის ნორმათა მთლიანობა საფუძვლიანად არ შელახულა.

11. ამასთან უნდა ითქვას ისიც, რომ XI საუკუნეში თავი იჩინა საპირისპირო ტენდენციამაც: სალიტერატურო ენისა და ცოცხალი მეტყველების უკიდურესმა დაპირისპირებამ. ეს მოვლენა ახასიათებს ე.წ. ელინოფილური სკოლის წარმომადგენლებს: ეფრემ მცირეს, იოანე პეტრიწს, არსენი იყალთოელს და სხვებს. ბერძნული ენის გრამატიკული კონსტრუქციების, სიტყვათწარმოების, ფრაზეოლოგიის კალკირებამ მეტიმეტად დაამძიმა მათი, განსაკუთრებით იოანე პეტრიწის, არსენი იყალთოელის და ზოგი სხვა მწერლის თხზულებათა ენა. ამავე დროს უნდა ისიც ვთქვათ, რომ ამ სკოლის წარმომადგენლებს დიდი დამსახურება მიუძღვით ქართული მეცნიერების ტერმინოლოგიის შექმნაში.

ელინოფილური სკოლის ენობრივი პოზიცია ფაქტობრივად უკუაგდო საშუალი ქართულის ჩამოყალიბებამ. საშუალი ქართული დაემყარა ეფთვიმე მთაწმიდლის, გიორგი მთაწმიდლისა და მათ მიმდევართა ენობრივ მემკვიდრეობას, მათ პრინციპებს და არა ელინოფილთა თეორიულსა და პრაქტიკულ ნამოღვაწევს.

12. ძველ ქართულში ხუთი ხმოვანი და ოცდაათი თანხმოვანი ფონემა იყო.

ხმოვნები საწარმოთქმო ორგანოს ადგილის მიხედვით ასე ჯგუფდებოდნენ: წინაენისმიერნი — ი ე, უკანაენისმიერნი — ო უ, შუაენისმიერი — ა.

ლაბიალური ხმოვნებია: ო და უ, არალაბიალურნი: ა ი ე; პალატალურ (მარბილებელ) ხმოვანთა ჯგუფში შედის: ი ე, არაპალატალურებია: ა ო უ.

ვიწრო ღიაობის (ენის მაღალი აწეულობის) ხმოვნებია: ი უ, ფართო ღიაობის (ენის დაბალი აწეულობის) ხმოვანია ა, საშუალო ღიაობის (საშუალო აწეულობის) — ე და ო.

13. ძველი ქართული თანხმოვნები წარმოების რაგვარობის მიხედვით იყოფა შემდეგ ჯგუფებად: ხშულები (ბ ფ პ, დ თ ტ, გ ქ კ, ჯ ყ), აფრიკატები (ძ ც წ, ჯ ჩ ჭ), სპირანტები (ნაპრალოვნები) (ვ, ვ, ზ ს, ჟ შ, ღ ხ, ჰ). წარმოების თვალსაზრისით რთული ბგერებია: მ ნ ლ რ.

მჟღერი თანხმოვნებია: ბ დ გ ძ ჯ ვ ვ ზ ჟ ღ ლ მ ნ რ; ყრუებია: ფ პ თ ტ ქ კ ჯ ყ ც წ ჩ ჭ ს შ ხ ჰ. ყრუ ხშული და აფრიკატი თანხმოვნები წარმოვიდგენენ დაპირისპირებას ფშვინვიერობა — მკვეთრობის მიხედვით: ფშვინვიერებია: ფ თ ქ ჯ ც ჩ, მკვეთრები: პ ტ წ ჭ კ ყ.

14. წარმოების ადგილის მიხედვით ძველი ქართული ენის თანხმოვნები ასე ჯგუფდებიან:

	ხშულები			ნაპრალოვნები	
	მჟღერი	ყრუ		მჟღერი	ყრუ
		ფშვინვ.	მკვეთრი		
წყვილბაგისმიერნი	ბ	ფ	პ	ვ	
კბილისმიერნი	დ	თ	ტ		
კბილბაგისმიერი				ვ	
უკანასასისმიერნი	გ	ქ	კ	ღ	ხ
ხახისმიერნი		ჯ	ყ		
ხორხისმიერი					ჰ

	აფრიკატები			ნაპრალოვნები	
	მჟღერი	ყრუ		მჟღერი	ყრუ
		ფშვინვ.	მკვეთრი		
წინანუნისმიერნი	ძ	ც	წ	ზ	ს
უკანანუნისმიერნი	ჯ	ჩ	ჭ	ჟ	შ

15. /რ/ შუა წარმოების მთრთოლი თანხმოვანია, /ლ/ — გვერდითი, შუა წარმოებისა. /მ/-ს წარმოთქმისას მონაწილეობენ ბაგეები და ცხვირი, /ნ/-ს წარმოთქმისას — კბილები და ცხვირი. ამიტომ /მ/-სა და /ნ/-ს ცხვირისმიერ (ნაზალურ) თანხმოვნებსაც უწოდებენ.

ზოგი ორთოგრაფიულ-ფონეტიკური მოვლენა

16. ი ქართულ ანბანში შემოღებულია ბერძნულის ზეგავლენით.

ბერძნულში Η ძვ. წელთაღრიცხვის VI — ახ. წელთაღრიცხვის III საუკუნეებში მონაცვლეობდა ει-სთან. ის, რომ უძველეს ქართულ წერილობით ძეგლებში ი ნიშანი /ეi/ დიფთონგს გადმოსცემს, ბერძნულის გავლენითაა შეპირობებული: ძℓ [ძეi], დღℓ [დღეi] და სხვ.

ი უძველეს ქართულ წერილობით ძეგლებში, როგორც წესი, შემდეგ შემთხვევებში ისმარება: ა) ე-ზე დაბოლოებულ სახელთა (ანთროპონიმთა გამოკლებით) სახელობითში: კლდℓ [კლდე-i], ტყℓ [ტყე-i], მეფℓ [მეფე-i]... ბ) ე-ზე დაბოლოებულ ანთროპონიმთა ნათესაობითში: პეტრℓს [პეტრე-ის], ელენℓს [ელენე-ის]... გ) ზედსართავ სახელთა უფროობითი ხარისხის ფორმებში: ხუმკობℓს-ი [ხუმკობე-ის-ი], უდიდℓს-ი [უდიდე-ის-ი]... დ) ზოგი ზმნიზედის ფორმაში: ესრℓთ [ესრე-iთ], ეგრℓთ [ეგრე-iთ].

ი გვხვდება აგრეთვე ზოგი სიტყვის შემადგენლობაში: ისრაℓლი, იერუსალℓმი, ამℓნ... რომლებიც შესაბამისი ბერძნული ფორმების ტრანსლიტერაციას წარმოადგენენ, სომხურიდან ნასესხებ შℓნ- (შℓნ-ი „დასახლებული ადგილი"; შℓნ-ებ-ა) ძირში. ამ შემთხვევებში ი /ე/ ხმოვანს გადმოსცემს.

ამასთან, უკვე ხანმეტსა და ჰაემეტ ტექსტებში შეინიშნება ი-ს ნაცვლად ე-ს ხმარების შემთხვევები (ძე კაცისაi, მ. 26,45 (ვენ); ძემან სტეფანესმან და გუდასმან, წყ, რაც იმის მიმანიშნებელია, რომ ენაში იშლება /ეi/ დიფთონგი და მის ადგილას /ე/ გვაქვს.

IX-XI საუკუნეთა წერილობით ძეგლებში გამოვლინდება ი-ს ხმარების კლასიკური ნორმების შემდეგი დარღვევები: ა) ი-ს ნაცვლად გვაქვს ე (პავლეს მოციქულისაi; ქრისტესი; უზეშთაესი; უმეტესი...); ბ) ი იწერება იქ, სადაც ე უნდა იყოს (ორ ძℓ; მეფℓსა; მორეწℓთა; მოწაფℓნი; პℓტრესით...); გ) გვხვდება კონტამინირებული ℓ დაწერილობა (ეგრℓთ; მოწაფℓ; ძℓ; მრწℓმ; შეℓმთხვ; ეკლℓსიისასა; სნℓულთა...); დ) X საუკუნიდან თავს იჩენს ℓ დაწერილობა ეე-ს ნაცვლად (ვარღℓვ, მარჯℓნე; ძℓლი, ℓკℓ, ნℓკℓ...).

ზოგჯერ ℓ ზედმეტად არის დაწერილი ო-ს შემდეგ (შℓრებოდა [შურებოდა]; ვარქℓ [ვარქუ]; ℓრცხვნოო [ურცხვნოო] და სხვა.

მსედრულ ანბანში, რომლის პირველი ნიმუშები X საუკუნიდან გვაქვს, Ի ნიშანი აღარ არის (აქვე შეიძლება აღინიშნოს, რომ XI საუკუნის ზოგ ხელნაწერში Ի გრაფემა თითქმის აღარ იხმარება).

17. ॐ. ॐ გრაფემა ძველ ქართულ ანბანში ბერძნულის ზეგავლენით შემოიღეს. ქართულ გრაფემათა მიმდევრობა ანიდან ქანამდე ორი გამონაკლისის გარდა ბერძნულის იდენტურია. ნ-ს შემდეგ ბერძნულში არის ξ-ს გრაფემა. ქართული ანბანის შემქმნელმა სწორედ ამ ადგილას ჩასვა ॐ, რითაც თავიდან აიცილა ქართული ანბანის რიგის შეკუმშვა. ამის შედეგად მივიღეთ, რომ /ი/ ფონემის ორივე ალოფონი [ი] და [ჲ] ორი განსხვავებული გრაფემითაა გადმოცემული.

[ჲ] ალოფონი ძველ ქართულში გვხვდება სიტყვის აბსოლუტურ ბოლოში ხმოვანთა შემდეგ, აგრეთვე ხმოვანსა და თანხმოვანს შორის (როგორც წესი, როცა თანხმოვანი ნათესაობითი ან მოქმედებითი ბრუნვის ნიშნის ნაწილია). ფაქტობრივად, [ჲ]-ს გამოვლენა ძველ ქართულში მორფონოლოგიურად არის შეპირობებული. იგი გვხვდება:

ა) ა, ო, უ (იშვიათად ე) ხმოვნებზე დაბოლოებულ სახელთა (ანთროპონიმებს გარდა) სახელობითში (ძმა-ჲ; წყარო-ჲ; რუ-ჲ; ძე-ჲ...); ბ) ფუძეუკეცელ სახელთა ნათესაობითისა და მოქმედებითის ფორმებში (ანა-ჲს, წყარო-ჲსა, ისო-ჲს, რუ-ჲსა, იესუ-ჲს, წყარო-ჲთა, რუ-ჲთა_); გ) ზოგი ზედსართავი სახელის უფროობითი ხარისხის ფორმაში (ხუფროჲს/უფროჲს_); დ) ზოგი ზმნიზედის (წინაჲთ, ზედაჲთ, ქუემოჲთ, ზემოჲთ_) შემადგენლობაში. ზოგჯერ [ჲ] გვაქვს ოდენ ფონოლოგიურად შეპირობებულ პოზიციაში (დაჲცევ, საჲდუმლო_).

ხანმეტსა და ჰაემეტ ტექსტებში ॐ-ს ხმარების წესები შედარებით ზუსტად არის დაცული. მისი კლების შემთხვევები ძალზე იშვიათია (ხუფროს; ძემან სტეფანესმან და გუდასმან_), მაგრამ ეს ნიმუშები მიგვანიშნებენ დამავალ დიფთონგთა მოშლის პროცესზე.

IX საუკუნიდან ॐ-ს ხმარების წესთა დარღვევები მრავლად გვხვდება: ა) ॐ აკლია იქ, სადაც იგი ნორმათა მიხედვით უნდა გვქონდეს (სიტყუა ღმრთისაჲ; გამოზრდა შენი; სიხარული დედისა; გალილეათ; ვინათგან; უნებლიათ; თითო დრაჰკანი; წყარო იგი ცხოველი; ცეცხლისა მისგან უნივთოსა; ჯუარი ოქროსაჲ; უდაბნოთ; ჩრდილოთ; იესუსი; მივიდა იესუსა; ძუძუსმტეჲ; ძუძუსმწოართაჲ_); ბ) ॐ ზედმეტადაა დაწერილი (სიტყვის ბოლოს: არაჲ [არა]; იგიცაჲ; გესმაჲ; თანაგუედვაჲ; შვაჲ, იქმნაჲ; ამხილაჲ; ნეტარმან ჰაბოჲ... სიტყვის შიგნით: არაჲთუ [არათუ]; ჴმაჲმაღალთაგან; კანაჲს გალილეაჲსასა; მართაჲს ვითარცა ქსმა; სწაჲლაჲ; მენაჲვეჲ; არაჲსადა [არასადა]; არაჲვინ; ვაჲებაჲ; ხუროჲთმოძღუარმან; ჰაბოჲს მოუწოდა მთავარმან; გამოჲსჩნდი, იესუჲს ეძიებთ;

ეველრებოდა იესუმს...); გ) Ɔ ენაცვლება ი გრაფემას: ᲫᲪᲘᲗ [იცით]; ᲘᲮᲐᲠᲔᲑᲓ [იხარებდ]; ᲫᲧᲝ [იყო]; ᲙᲐᲗᲐᲚᲘᲙᲝᲖᲘ [კათალიკოზი]; ᲩᲔᲛᲘ [ჩემი]...).

Ɔ მხედრულ ანბანში აღარ გვაქვს.

18. Ყ. Ყ ნიშანი ძველ ქართულ ანბანში შემოღებულია ბერძნულის ზეგავლენით. იგი გრაფიკულადაც მომდინარეობს სათანადო ბერძნული ნიშნისაგან (υ). მისი არსებობა ძველ ქართულ დამწერლობაში ეწინააღმდეგება ანბანის შედგენის როგორც ფონოლოგიურ, ისე ფონეტიკურ პრინციპს, რადგანაც ერთი ნიშანი იხმარება /ᲣᲘ/ კომპლექსის გადმოსაცემად. ეს ფუნქციაც ბერძნულის ზეგავლენითაა შეპირობებული (თ. გამყრელიძე).

Უ ნიშანი ძველ ქართულში ძირითადად გვხვდება ისეთ ფორმებში, სადაც /ᲣᲘ/ კომპლექსია მოსალოდნელი (სიტყვათა ძირებში: ᲛᲨᲕᲓᲘ [მშუიდ-ი], ᲙᲠᲘᲐᲙᲔ [კუირიაკე], ᲫᲕᲠ-Ი [ძუირ-ი]... სახელურსა და ზმნურ ფორმებში, სადაც ფუძისეულ Უ-ს უშუალოდ მოსდევს სუფიქსისეული ი: ᲜᲐᲫᲣ [ნაძუ-ი]; ᲗᲐᲒᲣ [თაგუ-ი]; ᲮᲪᲣᲡ [ᲮᲪᲣ-ის-ა]; ᲗᲗᲣᲗᲐ [თთუ-ით-ა]; ᲗᲥᲣᲡ [თქუ-ი-ს]...).

გვხვდება ბერძნული υ გრაფემის ტრანსლიტერაციის შემთხვევები: ა) /Უ/ ნიშანი გამოხატავს Უ-ს: ᲞᲐᲣᲚᲔ; ბ) Უ ნიშანი გადმოსცემს /ᲣᲘ/ კომპლექსს: ᲔᲒᲕᲠᲔ ᲔᲕᲗᲣᲛᲔ-

ცალკე უნდა გამოყოთ უძველეს ტექსტებში გამოვლენილი შემთხვევები, როცა Უ-თი /Უ/ არის გადმოცემული: ᲗᲐᲕᲧᲐᲜᲘᲡ-ᲪᲔᲡ; ᲗᲐᲕᲧᲐᲜᲘᲡᲛᲪᲔᲛᲔᲚᲜᲘ; ᲮᲘᲧᲐᲕᲜ, ᲜᲣ ᲙᲐᲪᲡ-ᲮᲚᲐᲕᲜ; ᲮᲘᲠᲐᲕᲜ; ᲕᲧᲐᲕᲜ. ეს მოვლენა ასახავს ზოგ ძველ ქართულ დიალექტში (სამხრეთ-აღმოსავლურ ქართულში) /Უ/-ს და /Უ/-ს მკვეთრი გამიჯვნის არარსებობას.

Უ შედის Უ-ს შემადგენლობაში.

19. ᲥᲧ. Უ-ს დაწერილობის წესი (ᲥᲧ) ძველ ქართულში ბერძნულიდან მოდის. ამ რთული დაწერილობის გამო იგი არ შედის გრაფემათა რიგში და არ მოეპოვება რიცხვითი მნიშვნელობა.

ᲥᲧ-ს ძველ ქართულში ორი ფუნქცია აქვს: იგი გადმოსცემს როგორც მარცვლოვან, ისე უმარცვლო /Უ/-ს (ᲒᲣᲚᲘ, ᲒᲣᲐᲛᲘ). ძველ ქართულში შესაძლოა /Უ/ ხმოვანი თანხმოვნად იქცეს (ᲗᲥᲣ, ᲨᲓᲠ.: ᲗᲥᲣᲐ; ᲡᲣ, ᲨᲓᲠ.: ᲡᲣᲐ და სხვ.) და პირუკუ: (ᲙᲣᲔᲗ-ს, ᲨᲓᲠ.: ᲡᲐᲙᲣᲗᲐᲠᲘ).

სწორედ Უ-ს რთული დაწერილობა გახდა იმის მიზეზი, რომ IX საუკუნიდან წერილობით ძეგლებში ხშირია, ერთი მხრივ, ო და უ და, მეორე მხრივ, უ და Ვ (ზოგჯერ ო და Ვ) გრაფემათა ურთიერთშენაცვლება (ᲒᲝᲚᲘ [ᲒᲣᲚᲘ]; ᲪᲝᲚᲘ [ᲪᲣᲚᲘ]; ᲗᲥᲝᲐ [ᲗᲥᲣᲐ]... ᲣᲠᲘ [ᲝᲠᲘ]; ᲓᲐᲬᲔᲠᲣᲡ [ᲓᲐᲬᲔᲠᲝᲡ]; ᲬᲣᲛᲐ [ᲬᲕᲛᲐ]; ᲛᲨᲣᲓᲝᲑᲐᲐ [ᲛᲨᲕᲓᲝᲑᲐᲐ]; ᲣᲙᲕᲔ [ᲣᲙᲣᲔ]; ᲗᲕ [ᲗᲣ] და სხვ.).

ამგვარი ურთიერთშენაცვლება ზოგიერთ ძეგლს განსაკუთრებით ახასიათებს. ამ მოვლენას არავითარი ფონეტიკური საფუძველი არ გააჩნია.

საზოგადოდ, Q9-ს რთული დაწერილობა წარმოადგენს ქართული ანბანის შედგენის პრინციპის დარღვევას. ასევე ამ პრინციპიდან გადახვევად უნდა ჩაითვალოს ამ ერთი ასოთი ორი ფონების გამოხატვა.

20. უმარცვლო /უ/ და /ვ/. როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, Q9 გრაფემა გამოხატავდა უმარცვლო /უ/-საც. უმარცვლო /უ/ ძველ ქართულ წერილობით ძეგლებში გვხვდება შემდეგ პოზიციებში: თანხმოვანსა და ხმოვანს შორის (თუალ-ი, კუალ-ი, ზღუა-ჲ, სხუა-ჲ, კუერთხ-ი, მშჳდ-ი [მშუიდ-ი]...), თანსმოვნებს შორის (გუმერა, თქუმა, სულა<სლვა; ათურამეტი<ათრვამეტ-ი...); სიტყვის ბოლოკიდურ პოზიციაში თანხმოვნის შემდეგ (თაგუ, ნაძუ, ძეძუ, დათუ, ინჩაკუ...).

ძველ ქართულ ენაში არსებობდა /ვ/, რომელიც შემდეგ პოზიციებში რეალიზდებოდა: სიტყვის დასაწყისში ხმოვნის (ველი, ვირი...), ან თანხმოვნის წინ (ვნება, ვსება...), ხმოვნებს შორის (თავი, გლოვა...), ხმოვანსა და თანხმოვანს შორის (თევზი, შოვრს...), სიტყვის ბოლოს ხმოვნის შემდეგ (ვხატავ, ვილოცავ, კულავ...).

კუმშვის შედეგად /ვ/ შეიძლება გამოვლინდეს თანხმოვანსა და ხმოვანს შორის (ესავს : ესვენ; იკითხავს : იკითხვენ, კითხვა, მკითხველი...). ამ პოზიციაში თავდაპირველი /ვ/ (ანუ /ვ/, რომლის კუმშვის გზით წარმომავლობა დასაბუთებული არაა) შედარებით იშვიათია: რვა, რვალი, პირველი, ფებრვალი, იანვარი, ლვილი, ქართველი, ქვა, ქველი, საზღვარი, ცვალება, წვალება, წყვილი, ჯინჭველი, ხვალე.

როგორც ჩანს, ზოგ დიალექტში არ არსებობდა ფონემატური დაპირისპირება [ვ]-სა და [უ]-ს შორის. ამას ასახავს უძველეს წერილობით ძეგლებში გამოვლენილი ფაქტები: თაჳყანის-ხცეს [თაუყანის-ხცეს], თაჳყანისმცემელნი [თაუყანისმცემელნი], ხკლაჳ [ხკლაუ], მშუა, შჳლი [შუილი] და სხვ.).

IX საუკუნიდან გვხვდება როგორც უ-ს ვ-თი, ისე ვ-ს უ-თი შენაცვლების ფაქტები (ზღვა, მართვე, აქვნდეს... საზღუარი, შეცუალება, ხუალისაგან...).

განსაკუთრებით ხშირია უ-ს ვ-თი შენაცვლება ზოგ ძეგლში, კერძოდ, ლატალის ლექციონარსა და იელის იადგარში. ამ ურთიერთმონაცვლეობას, ჩანს, ცოცხალ მეტყველებაში მომხდარი პროცესი (/ვ/:/უ/ ოპოზიციის მოშლა) უდევს საფუძვლად.

21. ჰ. ძველი ქართული ანბანის ბოლო ასოა ჰ (მისი სახელია ოჰი). იგი შემოღებულია ბერძნულის ზეგავლენით, ძალზე იშვიათად იხმარება და

წარმოადგენს ბერძნული ω-ს ტრანსლიტერაციას (ϑსანა [ოსანა], კლეϑპა [კლეოპა]_). იგი გადმოსცემს შორისდებულს: ϑ, იკითხება: ოჰ.

დიფთონგები

დამავალი დიფთონგები.

22. ძველ ქართულში დამავალი დიფთონგები იქმნებოდა /ა/, /ო/, /უ/, /ე/ ხმოვნებისა და [ჲ]-ს შეერთებით. /ეჲ/ დიფთონგი უპირატესად ᲘᲔ გრაფემით გადმოიცემოდა, იშვიათად ᲔᲘ ასოთა მიმდევრობით.

უკვე უძველეს წერილობით ძეგლებში გამოვლინდება დამავალ დიფთონგთა მოშლის ამსახველი ფაქტები. საფიქრებელია, რომ ეს პროცესი დაიწყო /ეჲ/ დიფთონგის გამარტივებით (დისიმილაცია) და შემდეგ თანდათან გავრცელდა (ამის შესახებ იხ. 16).

დამავალ დიფთონგთა მოშლა ზოგ დიალექტში (ან ცოცხალი მეტყველების გარკვეულ ნაწილში, რომელიც აისახა სალიტერატურო ენის ძეგლებში) სხვა გზითაც წარიმართა: [ჲ] იქცა სრულ ხმოვნად და, ამდენად, დამავალ დიფთონგთა ადგილას ჩამოყალიბდა ხმოვანთა კომპლექსები /აი/, /ოი/, /უი/, /ეი/: პურაი, სტავრაი, უდაბნოი, ჯბოი, ძუძუი, ყრუი, სარწმუნოისაჲ, იწროისაგან, სიცრუითა, ხუფროის, ქუეით, ზეითგან, ანაზდაითი...

აღმავალი დიფთონგები.

23. აღმავალი დიფთონგების პირველი კომპონენტია /ᲣᲬ/, რომელსაც დაერთვის /ა/, /ე/, /ი/ ხმოვნები და ვიღებთ /ᲣᲬᲐ/, /ᲣᲬᲔ/, /ᲣᲬᲘ/ დიფთონგებს: ზღუა, თთუე, შჳდის [ᲨᲣᲬᲘᲓᲘ]...

IX-X საუკუნეებიდან ცოცხალ მეტყველებაში (რომელსაც სალიტერატურო ენა ეურდნობოდა) /ᲣᲬ/ /ᲣᲕ/-ში გადადის, რის შედეგადაც აღმავალი დიფთონგები იშლება: ზღუა>ზღვა, მართუე>მართვე, განიღჳძა [განიღᲣᲬᲘძᲐ]> განიღვიძა და სხვ.

განსაკუთრებით ხშირად გამოვლინდება ამ მოვლენის ამსახველი ფაქტები ზოგ ხელნაწერში (ლატალის ლექციონარი, იელის იადგარი_).

ძირითადი ფონეტიკური პროცესები

ძველ ქართულ წერილობით ძეგლებში აისახება ის ფონეტიკური პროცესები, რაც ცოცხალ მეტყველებაში ხდებოდა. ცხადია, სალიტერატურო ენის ნორმირებულობა ამ მოვლენათა სრულად გამოვლენას ხელს უშლიდა, მაგრამ ისინი გადამწერთა შეცდომების სახით მაინც აღწევდნენ სამწერლო ენაში.

ასიმილაცია

24. ხმოვანთა ასიმილაციის ამსახველი უდავო ფაქტები ძველ წერილობით ძეგლებში გამოვლენილი არაა.

საწარმოთქმო ორგანოს ადგილის მიხედვით თანხმოვანთა რეგრესული კონტაქტური ასიმილაციის ნიმუშებია: **სჯ>შჯ** (შჯა, დაშჯა, დაშჯილი, შჯული... დაშჯერდების, დაშჯდები, გამოშჩნდი, შეშჭამენ, შჭირნ_ (აღსანიშნავია, რომ სჯა, სჯული, დასჯდები, გამოსჩნდი, შესჭამენ და მისთ. ფორმები ძველ ქართულში მეტისმეტად იშვიათია), **ხთ>ჰთ>სთ** (განხთქდა>განჰთქდა>განსთქდა).

რეგრესული კონტაქტური ასიმილაციური გამეღერების ნიმუშები X საუკუნიდან გვხვდება: **თგ>დგ** (კიდ*ვ*დგან, ვინაიდგან, თავიდგან, რადგან...), **სგ>ზგ** (მზგეფსი).

უფრო ხშირია რეგრესული კონტაქტური ასიმილაციური დაყრუების შემთხვევები: **გც>ქც** (მიქცე, მიქცა, მოქცა...), **ბს>ფს** (ნეფსით, ქუაფსა), **დთ>თთ** (ბრძმეთთა), **დს>თს** (ბრძმეთსა), **ღს>ხს** (ახსარება).

IX საუკუნიდან წერილობით ძეგლებში გვხვდება სისქე. ძირია **ზრქ**. /რ/-ს დაკარგვის შედეგად უნდა მიგვეღო /ზქ/, მაგრამ ეს კომპლექსი ქართული ენის თანხმოვანთშეგუების წესების მიხედვით დაუშვებელია. ამის გამო /სქ/ მივიღეთ.

/ს/ და /თ/ თანხმოვანთა წინ /დგ/ კომპლექსი /თქ/-დ იქცევა (**უთქს<უ-დგ-ს**; **შეგითქთ<შე-გ-ი-დგ-თ**_).

ბგერათწარმოების რაგვარობის მიხედვით რეგრესული ასიმილაციის შედეგია გამკვეთრება: **დყ>ტყ** (ღაღატ-ყო, ღაღატ-ყვეს); **ბკ>პკ** (დაპკოლეგა<დაბკოლება<დაბრკოლება), გაფშვინიერება: **ტფ>თფ** (თფილისი, თფილელი); **ყს>ჯს** (მეჯს, მეჯსეულად).

აღსანიშნავია, რომ ჩვენი დედაქალაქის უძველესი სახელწოდება — ტფილისი — ნაწარმოებია ტეფ-/ტფ- ზმნური ძირისაგან. ტფილ-ი ვნებითი გვარის მიმღეობაა. -ის ნათესაობითის დაბოლოება (შდრ.: ქუთათისი, მანგლისი, რუისი, ურბნისი და სხვ.). **ტფ>თფ** ამ სიტყვაში X-XI საუკუნეებში დასტურდება. პირველი ძეგლი, სადაც თფილისი გვხვდება, ამჟამად სინის მთაზეა დაცული (სინ.-11). აქვე ვიტყვით, რომ თბილისი XIII საუკუნიდან არის დადასტურებული.

რეგრესული დისტანციური ასიმილაციის ნიმუშები: საკ>შაკ (შაკეთ, დაშაშკელად, მშაკული, შაკოს); საშ>შაშ (შაშო, შაშუალი); სიშ>შიშ (შიშავე); ღუს>ხუს (ახუსება<აღუსება<აღუსება<აღვსება), გუც>ქუც (მოქუცა), ბრკ>პრკ (დაპრკოლება).

პროგრესული კონტაქტური ასიმილაციური დაყრუების ნიმუშები: სდ>სთ (ესთენ<ესდენ<ესოდენ<ესეოდენ; ესთენი); ჯდ>ჯთ (გადაჯთა); შკ>შჩ (შჩული, შჩა, საშჩელი); წდ>წთ (მიწთომა, მიუწთომელი).

აწ ზმნიზედას დაერთვის ღა ნაწილაკი და აწღა ფორმას ვიღებთ, მაგრამ იმის გამო, ქართულისათვის არაბუნებრივია წყ კომპლექსი, აწღა>აწყა.

პროგრესული დისტანციური ასიმილაციის შემთხვევებია: ჭის>ჭიშ (ჭიშკარი<ბჭისკარი), წად>წუთ (მისწუთა, გასწუთეს...), პირად>პირატ (უპირატესი), წრდ>წრტ (წრტიალი).

დისიმილაცია

25. /ეა/ მიმდევრობა /ია/-დ იქცევა (წამლიანი, ნიშნიანი, მარილიანი_), /ეო/ /იო/-ს გვაძლევს (მიოთხე, ორმიოც, დიოფალი...).

ღიაობის მიხედვით დისიმილაციას წარმოადგენს ოვა//ოა>უვა//უა (მთუვარე//მთუარე, მძუარი, ცხუარი, მყუვარ//მყუარ), ოვე>უე (ყუელა< ყოველა).

თანხმოვანთა დისიმილაცია

26. საწარმოთქმო ორგანოს ადგილის მიხედვით რეგრესული კონტაქტური დისიმილაციის ნიმუშები: მბ>ნბ (ჰანბავი//ანბავი, ანბორი, ანბოხი, ენბაზი, იანბიკო, ანბა<ამბა<აბბა); მფ>ნფ (შანფური), მპ>ნპ (ანპარტავანი); ნდ>მდ (ნანდვლ>ნამდვლი, ცხონდა>ცხომდა).

წარმოების რაგვარობის მიხედვით რეგრესული კონტაქტური დისიმილაციის გავრცელებული შემთხვევაა შჩ>რჩ (განრჩა, დარჩილი, რჩული, სარჩელი, მოსარჩლე, ერჩის<ეშკის<ესკის...); შკ>რკ (მოსარკლე, რკაჲ, სარკელი); შჭ>რჭ (სამრჭუალი), პტ>ბტ (მეგბტელი, კელაბტარი), პყ>ბყ (დაბყრობა) და სხვ.

საკმაოდ ხშირია რეგრესული დისტანციური დისიმილაცია საწარმოთქმო ორგანოს ადგილის მიხედვით (ეტკფანე<ეპიფანე; მოსრული<მოსლული; წურილი<წულილი; ბერზებული<ბელზებული; სურნელი< სულნელი).

რეგრესული დისტანციური დისიმილაცია ბგერათწარმოების რაგვარობის მიხედვით: თუ სიტყვაში ორი /მ/ არის, პირველი /ლ/-დ იქცევა (ლუსმარი), თუ სიტყვაში ორი /ნ/ არის, პირველი /ლ/-ს მოგვცემს (მოლოზონი//მოლაზონი).

ხშირია დისიმილაციური გამჟღერების შემთხვევები (ებისტოლე, ამბარტავანი, ებისკოპოსი, გრკალი, ნაგრტენი, ზადიკი, გვრტი...).

პროგრესული კონტაქტური დისიმილაციური გამჟღერების ნიმუშებია: თბილისი (<თფილისი), შეცდომა (<შეცთომა), საცდური (<საცთური), დასთრგუნე (<დასდრგუნე), აღიმსდო (<აღიმსთო), სდულება (<სთულება) და მისთ.

პროგრესული დისტანციური დისიმილაციის ნიმუშია რ-რ>რ-ლ (ჭურჭელი, ორკელ).

მეტათეზისი

27. მარტივი მეტათეზისის ნიმუშებია: დგრ>დრგ (დადრგომა, დადრგომილი, დავადერგით_), ჯრმ>რჯმ (რჯმალი), ღრმ>რღმ (სირღმე), ვყ>ყუ (თაყუანის-ცემა, თაყუანისმცემელი...), თრვ>თურ (ათურამეტი, მთურალი), ვლ>ლვ (დასოლვება, დასოლვებული), ძარცუ>ძუარც (განძუარცა, მძუარცველი), ევლთ>ლევთ (განლევთა), ღმრთ>მღრთ (განმღრთობილი, სამღრთოდ) და მისთ.

საურთიერთო მეტათეზისის შემთხვევებია: შურ>შრუ (ვშრუებოდით), წურილ->წრუილ- (წრჯლ-ი), ლ-რ>რ-ლ (დაცარიელება, ცარიელი, წარმოცარიელება_ ძრიელი, უძრულ... მადრიელი...), რ-ლ>ლ-რ (მწლაფრი, ჰელაკრე, კულაპარატი), მ-ნ>ნ-მ (ნამგალი), მ-რ>რ-მ (გურემა, განგურემილი_).

ბგერათდაკარგვა

28. შედგენილი რიცხვითი სახელების თავკიდურა პოზიციაში იკარგვის /ა/ (თერთმეტი, თორმეტი, ცამეტი, თოთხმეტი, ხუთმეტი, თექუსმეტი, ჩვდმეტი, თურამეტი, ცხრამეტი. ეს მოვლენა IX საუკუნიდან გვხვდება). /ა/ იკარგვის სიტყვის ბოლოკიდურა პოზიციაშიც (რასაც, ზეშთ, ზედ, არ, თან). იშვიათად /ა/ ამოვარდება სიტყვის შიგნითა პოზიციიდან (დედუფალი, სადმე, ართუ).

/ეო/ კომპლექსი /ე/-ს დაკარგვით მარტივდება (ესოდენი, ეგოდენი, ორმოცი, სამოცი, ოთხმოცი...)

/ო/-ს დაკარგვის ნიმუშებია: ესდენი, ეგდენი. /ო/-ს გაუჩინარების მიზეზი უმახვილობა ჩანს.

იშვიათია /უ/-ს დაკარგვა (რიჟრაჟუ<რიჟურაჟუ).

თანხმოვანთა დაკარგვის ერთ-ერთი მიზეზი დისიმილაციაა (დედუფალი>დეუფალი, დიდად>დიად>დია; სამხრადმდე>სამხრამდე, ადგილდადგილდ>ადგილ-ადგიდ; თთუე>თუე, განსთქდა>განსქდა, თხუთმეტ>ხუთმეტ; უსწრობდა>უსრობდა, მოისწრაფეს>მოისრაფეს, სწყუროდის>სყუროდის; ჩჩჯლი>ჩჯლი; მგრგუალ-ი>მრგუალი; ხუცსისა>ხუცისა; ქრისტესშობა> ქრისტეშობა, ღმრთისმშობელი>ღმრთიმშობელი, ქართლს შინა>ქართლშინა, მას

ზედა>მაზედა; სამშჯავრო>სამჯავრო; დამშჭუალვა>დამჭუალვა; მბრწყინვალე>ბრწყინვალე, მბრძოლი>ბრძოლი; მფრინველი>ფრინველი, დამლბალი>დამბალი; ჩანს>ჩას, გიჩნს>გიჩს; გამოჩნდა>გამოჩდა; მიჩნთ>მიჩთ; წუვა>წვა, ზაკუვა>ზაკვა, ნერწყუვა>ნერწყვა; სასუმელი>სასმელი, თქუმული>თქმული, საკუმილი>საკმილი, ჯუარცუმული>ჯუარცმული; ნესტუო>ნესტო; მიწუდომა>მიწდომა; მიუწუდომელი>მიუწდომელი, მაყულოვანი<>მაყლოვანი, მოვსთულო>მოვსთლო...).

თანხმოვანთა დაკარგვის ერთ-ერთი მიზეზი ხშირად ხმარებულ ფორმათა გაცვეთაა (ვიდრე>ვირე, ყოლად>ყოლა, ეგზომ>ეზომ, გულსმოდგინება>გულმოდგინება, კუარცხლბერკი>კუარცხბერკი, მართლუკუნ>მართუკუნ, მკვრცხლ>მკვრცხ, რომელ>რომე, ჰრქვან>ჰრქვა; კაცმან>კაცმა; ფერკი>ფეკი, მოსრული>მოსული, გარნა>განა, ვითარ>ვითა, უკუეთუ>უკეთუ, უკუანა>უკანა, უკუანაისკნელი>უკანაისკნელი და მისთ).

გაცვეთის გზით იკარგვის ბგერათკომპლექსებიც (არს>ა; არიან>ა; არიან>ან, ვალს>ვა; მოვედით>მო; გინებს>გინე; კერძ>კე; უტეევ>უტე; ნუგეშინის>ნუგეშის; რომელ>რო; წაღმართ>წაღმა; წამოღმართ>წამოღმა).

ბგერის დაკარგვის ერთ-ერთი მიზეზია ის, რომ მას გარკვეულ პოზიციებში არ გააჩნია დისტინქტური უნარი. ამდენად, მისი არსებობა, ან არარსებობა სიტყვის (ფორმის) მნიშვნელობაზე გავლენას ვერ ახდენს. ასეთია ვლტ//ვტ (ვლტოლა//ვტოლა), ვლთ//ვთ (განევლთა//განევთა), კლდ//კდ (გუაკლდა//გუაკდა), ფლდ//ფდ (განთავისუფლდა//განთავისუფდა)... კომპლექსები. [ლ]-ს დაკარგვის მიზეზი არის ის, რომ მას ამ პოზიციაში სიტყვათგანმასხვავებელი უნარი არ გააჩნია.

ასევე, თანხმოვანთა წინ [მ]-ს არ გააჩნია დისტინქტური მნიშვნელობა, რაც ამ პოზიციაში მისი დაკარგვის მიზეზია: მთხრებლი>თხრებლი, მწუერვალი>წუერვალი, მდაბალი>დაბალი, მსოფლიო>სოფლიო...

ორ თანხმოვანს შორის [რ] ძველ ქართულში ხშირად იკარგვის: ვრდ>ვდ (შევდომილი), ზრდ>ზდ (მზდელი, საზდელი), ყრდ>ყდ (მიყდნობა), ჩრდ>ჩდ (აჩდილი, ჩდილოჲ), მრთ>მთ (საღმთოჲ, უღმთოჲ, ღმთისათჳს), შრტ>შტ (დაშტებიან), ბრძ>ბძ (ბძენი, სიბძნე; გბძოდის; ბძანება), გრძ>გძ (გძილი; გძნობა), კრძ>კძ (განკძალული, დაკძალვა), ბრწყ>ბწყ (გამობწყინება), ძრწ>ძწ (ძწოლა), მრწ>მწ (მწემი, უმწემესი), ვრც>ვც (ვცელი), ხრწ>ხწ (განხწნა, უხწნელი), გრჩ>გჩ (დაგჩეს), ბრჭ>ბჭ (ბჭალითა), ღრჭ>ღჭ (ღჭენა), ბრგ>ბგ (ბგუნვილი), მრგ>მგ (მგუალი), ზრქ>ზქ>სქ (სისქე), წრფ>წფ (წფელობა), ჰრქ>ჰქ (ჰქჯან), ბრკ>ბკ//პკ (გიბკუმა, დაპკოლება), ღრმ>ღმ (სიღმე), ყრმ>ყმ (ყმაჲ)... [რ] ამ პოზიციაში დისტინქტურ ღირებულებას მოკლებულია. ამ მოსაზრების სასარგებლოდ ისიც მეტყველებს, რომ

ამავე აგებულების ბრმ-ს არ ენაცვლება ბმ, რადგანაც ამ შემთხვევაში /რ/ ფონემატური ღირებულების მქონეა [ბრმაი: ბმაი].

ბგერათა განვითარება

29. ასიმილაციური გაჩენის ნიმუშებია: ემბანი, ალამბასტრი, ამპოლონი, სამპყრობილე; წმინდა, გაწმენდა, სიწმინდე, წარწყმენდა, წარწყმენდული, წარსაწყმენდელი, სიმინდოი, საფუნძველი, წყაროვები, წყაროვო– და სხვ.

აქცესიურ კომპლექსთა გასათიშად ვითარდება [რ] (მღრდელი, ჯრშული, მკრცე, სიყრმილი), [უ] (მეყუსეულად, სიყუმილი).

დისტინქტურ უნარს მოკლებული თანხმოვანი ვითარდება (მზუავი, მსთულა, მცხედარი, მცბიერი, მსხვლი, მფრთოვანი, მგუერდი, მკვრტი, მზღვარი, მძალი, მკევი; ბრჭე).

ჩჩ კომპლექსის დაძლევის ერთ-ერთი გზაა [რ]-ს განვითარება: ჩრჩუილი. ამ პოზიციაში [რ]-ს მარცვლოვნობას ასახავს ჩურჩული [ჩურჩუილი] ფორმა. ამავე მოვლენის საილუსტრაციოდ გამოდგება დურტკნა (<დრტკნა) და ბურგუნვილი (<ბრგუნვილი).

ლატალის ლექციონარს ახასიათებს [ნ]-ს აბსოლუტურ ბოლოში წარმოდგენა ისეთ ფორმებში, როგორიცაა: გარეშენ, ვიეთმენ, რომლისამენ, დასაეალამდენ, აქამომდენ, ზღუამდენ. ჯრუჭის ოთხთავში დასტურდება მენ (<მე). არაა გამორიცხული, რომ ნ შენ ნაცვალსახელის ანალოგიით იყოს განვითარებული.

ვიწრო ძველ ძეგლებში არ გვხვდება. XI საუკუნიდან გვხვდება სივიწრე, დაავიწრებ და მისთანა ფორმები, სადაც ვ განვითარებულია.

კ-ს გაჩენის ნიმუშია დაჭკნის. იგი XI საუკუნემდე არ დასტურდება.

XI საუკუნიდან გამოვლინდება ვერცხლი. ცალსახად თქმა იმისა, რომ ვეცხლი ადრინდელია, ხოლო ვერცხლი მეორეული, შეუძლებელია, რადგანაც მეგრული და ლაზური ენების ვარჩხილი, რომელიც ქართული ვერცხლ-ის კანონზომიერი ფონემური შესატყვისია, სწორედ /რ/-ს შეიცავს. საფიქრებელია, ქართულ ენაში ოდითგანვე არსებობდა მონაცვლე ფორმები: ვერცხლი// ვეცხლი.

ბგერათა მონაცვლეობა

30. გვხვდება ხმოვანთა შენაცვლების ამსახველი ნიმუშები: ე/ა (მარკვენე//მარკვენა, მარცხენე//მარცხენა, ნაკუერცხალი//ნაკუარცხალი); თანხმოვანთა შენაცვლება უფრო ხშირია: ვ/მ (ვარსკულავი//მარსკულავი); მ/ბ (მრეწეული/მროწეული//ბროწეული), ბ/მ (კბოდე//კმოდე), ლ//რ (თაფლუჭი//თაფრუჭი; წულტუ//წურტუ); მ/ნ (მორჩი//ნორჩი); ს/შ (დაკსვა//დაკშვა); რ/შ (რტო//შტო), წ/ჭ (დაწუხვა//დახუჭვა) და მისთ.

ბგერათა შერწყმა

31. /აუ/ კომპლექსი იძლევა /ო/-ს: დედოფალი<დედაუფალი. X საუკუნიდან /უა/ ჰიმდევრობა /ო/-დ გარდაიქმნება: ხაჭუა>ხაჭო; ეჩუა>ეჩო. ეს მოვლენა საშუალ ქართულში ვრცელდება.

/თს/ კომპლექსი /ც/-ს გვაძლევს: ათსამეტ>აცამეტ ერთსახედ>ერცახედ, /თშ/ — /ჩ/-ს: ხუთშაბათი>ხუჩაბათი, ათშვდმეტი>აჩვდმეტი.

მორფოლოგია

სახელთა ბრუნება

ბრუნვები და მათი ნიშნები

32. ძველ ქართულში შვიდი ბრუნვაა: სახელობითი, მოთხრობითი, მიცემითი, ნათესაობითი, მოქმედებითი, ვითარებითი და წოდებითი. ბრუნვათა ნიშნები ასე ნაწილდება:

თანხმოვანფუძიანებთან	ხმოვანფუძიანებთან
სახ. –ი /0	–ჲ/0
მოთხ. -მან	-მან
მიც. –ს/–ს–ა	–ს/–ს–ა
ნათ. –ის/–ის–ა	–ის/–ის–ა; –ჲს/–ჲს–ა
მოქმ. –ით/–ით–ა	–ით/–ით–ა; –ჲთ/–ჲთ–ა
ვით. -ად	-დ
წოდ. –ო/0	–ო/0

შენიშვნა 1: სამეცნიერო ლიტერატურაში გამოყოფენ წრფელობით ბრუნვასაც: კაც, ზღუა, კლდე... ძველი ქართულის დონეზე წრფელობითისა და სახელობითის ფორმები ერთმანეთს თავისუფლად ენაცვლებიან ისე, რომ არ ირღვევა წინადადების წყობა და არც აზრი იცვლება. ამიტომ წრფელობითი და სახელობითი ძველი ქართულისათვის ერთი ბრუნვის ვარიანტებად უნდა მივიჩნიოთ. ამ ბრუნვას ჩვენ სახელობითს ვუწოდებთ. კაც, ზღუა და მისთანა ფორმები უნიშნო სახელობითია, ხოლო კაც–ი, ზღუა–ჲ და მისთანანი — ნიშნიანი.

შენიშვნა 2: ძველ ქართულში გვაქვს მეორეული ბრუნვებიც, ნაწარმოები ნათესაობითის ფორმისაგან: დანიშნულებითი, რომლის ნიშანია -ის–ა/ –ის–ად (კაც-ის–ა//კაც-ის–ად „ადამიანისთვის"), და მიმართულებითი, რომლის ნიშანია –ის–ა (მივიდა_ მეფ-ის–ა, ძმ-ის–ა, დავით-ის–ა_). მიმართულებითი ბრუნვის ფორმა მოეპოვება მხოლოდ ადამიანის (აგრეთვე ღმერთის, ანგელოზის) აღმნიშვნელ სიტყვებს.

შენიშვნა 3: ზოგი სახელი (ხუცეს, ეპისკოპოს, მოძღუარ, მეფე...) წოდებითში ბრუნვის ნიშნის გარეშეც დასტურდება.

მავრცობი ხმოვანი

33. მიცემით, ნათესაობითსა და მოქმედებით ბრუნვებში ბრუნვის ნიშანს დაერთვის –ა მავრცობი ხმოვანი (კაც-ს–ა, კაც–ის–ა, კაც–ით–ა). ძველ ქართულში უპირატესად ა ხმოვნიანი ფორმები იხმარება. უმავრცობო ფორმები გვხვდება კომპოზიტთა (რთულ სიტყვათა) პირველ ნაწილად (თავს-იდვა,

გულსმოდგინედ, კელის-აღპარობა, კელითწერილი და მისთ.). არის ზოგი სხვა განსხვავებაც: მიცემითის -ს დაბოლოებიანი ფორმა მიუთითებს მოქმედების მიმართულებას (წარვიდა იგი ქალაქს), ხოლო -ს-ა დაბოლოებიანი — მოქმედების ადგილს (იყო იგი ქალაქსა). მოქმედებითის უმავრცობო ფორმა გამოსვლითობას გამოხატავს (გამოვიდა იგი სახლით) და მისთ.

როგორც წესი, -ა მავრცობი არ იხმარება ადამიანის საკუთარ სახელებთან.

მრავლობითი რიცხვის წარმოება

34. ძველი ქართული განარჩევს მხოლობითი და მრავლობითი რიცხვის ფორმებს. მხოლობითს რაიმე სპეციალური ნიშანი არ მოეპოვება, მრავლობითი რიცხვი იწარმოება -ნ/-თ და -ებ სუფიქსებით. უპირატესად გვხვდება -ნ და —თ/-თ-ა მაწარმოებლები (-ნ სახელობითსა და წოდებითში; -თ/-თ-ა მოთხრობითში, მიცემითსა და ნათესაობითში). -ებ სუფიქსი ყველა ბრუნვაშია წარმოდგენილი.

შენიშვნა 1: უნიშნო სახელობითის ფორმები მრავლობით რიცხვში მხოლოდ -ებ სუფიქსით იწარმოება (კაც-ებ, ძე-ებ...), არ დასტურდება კაც-ნ და მისთ. ფორმები.

შენიშვნა 2: -თ/-თ-ა ერთსა და იმავე დროს რიცხვსაც გამოხატავს და სახელის ბრუნვასაც. იმის გასარკვევად, რომელი ბრუნვაა, უნდა ჩავანაცვლოთ -ებ სუფიქსიანი ფორმა (თქუეს კაცთა (კაცებმან) — მოთხრობითი; ჰრქუა მან კაცთა (კაცებსა) — მიცემითი; ორთა უფალთა (უფლებისა) მონებაჲ — ნათესაობითი).

შენიშვნა 3: X საუკუნიდან გამოვლინდება ორმაგი მრავლობითის ფორმები (სოფლ-ებ-ნ-ი, სოფლ-ებ-თ-ა და მისთ.)

არსებითი სახელის ბრუნება

35. ბრუნება ძველ ქართულში ერთია, ოღონდ არსებობს გარკვეული სხვაობა თანხმოვანფუძიან და ხმოვანფუძიან სახელთა ბრუნებას შორის.

თანხმოვანფუძიან სახელთა ბრუნება

36. თანხმოვანფუძიანი სახელები ორ ჯგუფად იყოფიან: <u>ფუძეუკუმშველები</u> და <u>ფუძეკუმშვადები</u>. ფუძეუკუმშველია სახელი, რომლის ფუძე ბრუნების პროცესში უცვლელია, ხოლო ფუძეკუმშვადია სახელი, რომლის ფუძის შიგნითა ხმოვანი ბრუნებისას ამოვარდება.

ფუძეუკუმშველ სახელთა ბრუნება

37. ამ ტიპის სახელთა ბრუნება უაღრესად მარტივია.

	მხ. რ.		მრ. რ.
სახ.	ქალაქ		ქალაქ-ებ
	ქალაქ-ი	ქალაქ-ნ-ი	ქალაქ-ებ-ი
მოთხ.	ქალაქ-მან	ქალაქ-თა	ქალაქ-ებ-მან
მიც.	ქალაქ-ს	ქალაქ-თ-ა	ქალაქ-ებ-ს
	ქალაქ-ს-ა		ქალაქ-ებ-ს-ა
ნათ.	ქალაქ-ის	ქალაქ-თ-ა	ქალაქ-ებ-ის
	ქალაქ-ის-ა		ქალაქ-ებ-ის-ა
მოქმ.	ქალაქ-ით		ქალაქ-ებ-ით
	ქალაქ-ით-ა		ქალაქ-ებ-ით-ა
ვით.	ქალაქ-ად		ქალაქ-ებ-ად
წოდ.	ქალაქ-ო	ქალაქ-ნ-ო	ქალაქ-ებ-ო

ასევე იბრუნვის: კაცი, ქალი, ასული, შვილი, თავი, ქარი, ველი, მღდელი, თითი, თუალი (მხედველობის ორგანო), მტერი, პირი, შუბლი, ვეცხლი, ცეცხლი, მწერი, გული და სხვ.

ფუძეკუმშვად სახელთა ბრუნება.

38. კუმშვა ხდება მხოლობითი რიცხვის ნათქაობით, მოქმედებითსა და ვითარებით ბრუნვებში, აგრეთვე მთელს -ებ-იან მრავლობითში. კუმშვას იწვევს ხმოვნით დაწყებული ბრუნვის, ან რიცხვის მაწარმოებელი. უპირატესად იკუმშება ნ რ ლ მ თანხმოვნებით დაბოლოებული ფუძეები. ფუძიდან ამოვარდება ა, ე და ო ხმოვნები. კუმშვას უფრო ხშირად განიცდიან ორ და მეტ მარცვლოვანი ფუძეები. ერთმარცვლიანი ფუძე მაშინ შეიძლება შეიკუმშოს, როცა ანლაუტში თანხმოვანთა კომპლექსია.

ფუძიდან ამოვარდება ა:

	მხ. რ.		მრ. რ.
სახ.	სძალ		სძლ-ებ
	სძალ-ი	სძალ-ნ-ი	სძლ-ებ-ი
მოთხ.	სძალ-მან	სძალ-თ-ა	სძლ-ებ-მან
მიც.	სძალ-ს	სძალ-თა	სძლ-ებ-ს
	სძალ-ს-ა		სძლ-ებ-ს-ა
ნათ.	სძლ-ის	სძალ-თ-ა	სძლ-ებ-ის
	სძლ-ის-ა		სძლ-ებ-ის-ა
მოქმ.	სძლ-ით		სძლ-ებ-ით
	სძლ-ით-ა		სძლ-ებ-ით-ა
ვით.	სძლ-ად		სძლ-ებ-ად
წოდ.	სძალ-ო	სძალ-ნ-ო	სძლ-ებ-ო

ა ამოვარდება ზამთარ, ზეწარ, ისარ, ლამპარ, მაცხოვარ, მოძღუარ, მსტოვარ, მჯარ, მყუარ, დედალ, მამალ, ლელწამ, მტევან და სხვა ფუძეებიდან.

ფუძიდან ამოვარდება ე

	მხ. რ.		მრ. რ.
სახ.	ირემ		ირმ-ებ
	ირემ-ი	ირემ-ნ-ი	ირმ-ებ-ი
მოთხ.	ირემ-მან	ირემ-თ-ა	ირმ-ებ-მან
მიც.	ირემ-ს	ირემ-თ-ა	ირმ-ებ-ს
	ირემ-ს-ა		ირმ-ებ-ს-ა
ნათ.	ირმ-ის	ირემ-თ-ა	ირმ-ებ-ის
	ირმ-ის-ა		ირმ-ებ-ის-ა
მოქმ.	ირმ-ით		ირმ-ებ-ით
	ირმ-ით-ა		ირმ-ებ-ით-ა
ვით.	ირმ-ად		ირმ-ებ-ად
წოდ.	ირემ-ო	ირემ-ნ-ო	ირმ-ებ-ო

ფუძისეული ე ამოვარდება კედელ, მგელ, მუცელ, სანთელ, სარეცელ, სოფელ, ყურძენ, ძღუენ, ოჯერ, ურემ, ბეჭედ, მკერდ, ღმერთ, ხუცეს და სხვა ფუძეებიდან.

ო ფუძიდან ამოვარდება, თუ ერთმანეთის მიმყოლ მარცვლებში მეორდება ო (გოდოლ, ფოთოლ, ჯოჯობ, გოდორ, კოწოლ...), სხვა შემთხვევებში ო უმარცვლო უ-დ იქცევა (მონაზონ, ნიგოზ...).

ნიმუშები:

ო მთლიანად ამოვარდება:

	მხ. რ.		მრ. რ.
სახ.	ჰოროლ		ჰორლ-ებ
	ჰოროლ-ი	ჰოროლ-ნ-ი	ჰორლ-ებ-ი
მოთხ.	ჰოროლ-მან	ჰოროლ-თ-ა	ჰორლ-ებ-მან
მიც.	ჰოროლ-ს	ჰოროლ-თ-ა	ჰორლ-ებ-ს
	ჰოროლ-ს-ა		ჰორლ-ებ-ს-ა
ნათ.	ჰორლ-ის	ჰოროლ-თ-ა	ჰორლ-ებ-ის
	ჰორლ-ის-ა		ჰორლ-ებ-ის-ა
მოქმ.	ჰორლ-ით		ჰორლ-ებ-ით
	ჰორლ-ით-ა		ჰორლ-ებ-ით-ა
ვით.	ჰორლ-ად		ჰორლ-ებ-ად
წოდ.	ჰოროლ-ო	ჰოროლ-ნ-ო	ჰორლ-ებ-ო

ო იქცევა უ-დ:

	მხ. რ.		მრ. რ.
სახ.	მონაზონ		მონაზუნ-ებ
	მონაზონ-ი	მონაზონ-ნ-ი	მონაზუნ-ებ-ი
მოთხ.	მონაზონ-მან	მონაზონ-თ-ა	მონაზუნ-ებ-მან
მიც.	მონაზონ-ს	მონაზონ-თ-ა	მონაზუნ-ებ-ს
	მონაზონ-ს-ა		მონაზუნ-ებ-ს-ა
ნათ.	მონაზუნ-ის	მონაზონ-თ-ა	მონაზუნ-ებ-ის
	მონაზუნ-ის-ა		მონაზუნ-ებ-ის-ა
მოქმ.	მონაზუნ-ით		მონაზუნ-ებ-ით
	მონაზუნ-ით-ა		მონაზუნ-ებ-ით-ა
ვით.	მონაზუნ-ად		მონაზუნ-ებ-ად
წოდ.	მონაზონ-ო	მონაზონ-ნ-ო	მონაზუნ-ებ-ო

შენიშვნა 1: ძველ ქართულ ტექსტებში შესაძლოა დავადასტუროთ ერთი და იმავე ფუძის შეკუმშული და შეუკუმშავი ვარიანტები (მკევლისა// მკევალისა...).

შენიშვნა 2: არის შემთხვევები, როცა ცალკე აღებული ერთმარცვლიანი ფუძე უკუმშველია, მაგრამ თუ იგი კომპოზიტის (რთული სიტყვის) მეორე ნაწილია, შეიკუმშება (თავ-ი, თავ-ის-ა, შდრ. ერისთავ-ი, ერისთვისა...).

შენიშვნა 3: როგორც წესი, არ იკუმშება -ელ მაწარმოებლით დაბოლოებული ფუძეები (საყოფელ-ი — საყოფელ-ისა, სადიდებელ-ი — სადიდებელისა...).

ხმოვანფუძიან სახელთა ბრუნება

39. ხმოვანფუძიანი სახელები იყოფა ორ ჯგუფად იმის მიხედვით, იცვლება თუ არა ბრუნებისას ფუძე. თუ სახელის ფუძე უცვლელია, ფუძეუკვეცელი სახელი გვაქვს. ფუძეუკვეცელია ო-სა და უ-ზე დაბოლოებული სახელები. თუ ბრუნებისას სახელის ფუძის ბოლოკიდურა ხმოვანი ამოვარდება, სახელი კვეცადია. იკვეცება ა-სა და ე-ზე დაბოლოებული ფუძეები. კვეცა ხდება მხოლობითი რიცხვის ნათესაობითსა და მოქმედებითში, ა ხმოვნით დაბოლოებული ფუძეები ებ-იან მრავლობითშიც იკვეცება.

ფუძეუკვეცელ სახელთა ბრუნება

40. ო ხმოვნით დაბოლოებულ ფუძეთა ოდენობა ძველ ქართულში დიდი არაა.

	მხ. რ.		მრ. რ.
სახ.	ხერო		ხერო-ებ
	ხერო-ი	ხერო-ნ-ი	ხერო-ებ-ი
მოთხ.	ხერო-მან	ხერო-თ-ა	ხერო-ებ-მან

მიც.	ხურო-ს	ხურო-თ-ა	ხურო-ებ-ს
	ხურო-ს-ა		ხურო-ებ-ს-ა
ნათ.	ხურო-ის	ხურო-თ-ა	ხურო-ებ-ის
	ხურო-ის-ა		ხურო-ებ-ის-ა
მოქმ.	ხურო-ით		ხურო-ებ-ით
	ხურო-ით-ა		ხურო-ებ-ით-ა
ვით.	ხურო-დ		ხურო-ებ-ად
წოდ.	ხურო-ო	ხურო-ნ-ო	ხურო-ებ-ო

ასევე იბრუნვის: აბანო, ბაბილო, გემო, გრჭო, დრო, ეზო, ერბო, ერდო, თეძო, კინამო, კურო, მდელო, ოქრო, რკო, რტო, წყარო და სხვა ფუძეები.

შენიშვნა: მხოლობითი რიცხვის წოდებითი ბრუნვისა და ებ-იანი მრავლობითის ფორმებში შეიძლება გაჩნდეს ვ: წყაროვო, წყაროვებ, წყაროვები და მისთ.

უ-ზე დაბოლოებული სახელები მეტად იშვიათია: ბუ, კუ, ძუ, ძუძუ, რიჟურაჟუ–

	მხ. რ.	მრ. რ.	
სახ.	კუ		კუ-ებ
	კუ-ი	კუ-ნ-ი	კუ-ებ-ი
მოთხ.	კუ-მან	კუ-თ-ა	კუ-ებ-მან
მიც.	კუ-ს	კუ-თ-ა	კუ-ებ-ს
	კუ-ს-ა		კუ-ებ-ს-ა
ნათ.	კუ-ის	კუ-თ-ა	კუ-ებ-ის
	კუ-ის-ა		კუ-ებ-ის-ა
მოქმ.	კუ-ით		კუ-ებ-ით
	კუ-ით-ა		კუ-ებ-ით-ა
ვით.	კუ-დ		კუ-ებ-ად
წოდ.	კუ-ო	კუ-ნ-ო	კუ-ებ-ო

შენიშვნა: ერთმარცვლიან სახელთა მხ. რიცხვის სახელობითსა და წოდებით ბრუნვებში, აგრეთვე ებ-იანი მრავლობითის ფორმებში შესაძლოა გაჩნდეს ვ: კუვი, კუვო, კუვებ, კუვები, კუვებმან და მისთ.

ფუძეკვეცად სახელთა ბრუნება

41. ამოვარდება ბოლოკიდური ა ხმოვანი:

	მხ. რ.		მრ. რ.
სახ.	ძმა		ძმ-ებ
	ძმა-ჲ	ძმა-ნ-ი	ძმ-ებ-ი
მოთხ.	ძმა-მან	ძმა-თ-ა	ძმე-ებ-მან
მიც.	ძმა-ს	ძმა-თ-ა	ძმ-ებ-ს
	ძმა-ს-ა		ძმ-ებ-ს-ა
ნათ.	ძმ-ის	ძმა-თ-ა	ძმ-ებ-ის
	ძმ-ის-ა		ძმ-ებ-ის-ა
მოქმ.	ძმ-ით		ძმ-ებ-ით
	ძმ-ით-ა		ძმ-ებ-ით-ა
ვით.	ძმა-დ		ძმ-ებ-ად
წოდ.	ძმა-ო	ძმა-ნ-ო	ძმ-ებ-ო

ასევე იბრუნვის: არსება, აფრა, ამაოება, ამბოხება, ბუნება, გაგა, დაბა, დედა, დიდება, დიკა, დილა, დრამა, ელვა, ენა, ზეცა, თივა, თმა, თხა, იწროება, კონა, ლუკმა, მამა, რქა, სირა, სტავრა, ტბა, ფხა, ქვა, ქუეყანა, ღლია, ყანა, ყრმა, ყუა, ძაძა, წყრთა, ჭიქა, ჯმა და სხვა სახელები.

ამოვარდება ე ხმოვანი:

	მხ. რ.		მრ. რ.
სახ.	დღე		დღე-ებ
	დღᲔ [დღე-ჲ]	დღე-ნ-ი	დღე-ებ-ი
მოთხ.	დღე-მან	დღე-თ-ა	დღე-ებ-მან
მიც.	დღე-ს	დღე-თ-ა	დღე-ებ-ს
	დღე-ს-ა		დღე-ებ-ს-ა
ნათ.	დღ-ის	დღე-თ-ა	დღე-ებ-ის
	დღ-ის-ა		დღე-ებ-ის-ა
მოქმ.	დღ-ით		დღე-ებ-ით
	დღ-ით-ა		დღე-ებ-ით-ა
ვით.	დღე-დ		დღე-ებ-ად
წოდ.	დღე-ო	დღე-ნ-ო	დღე-ებ-ო

ასევე იბრუნვის: არე, არვე, ბაგე, ბადე, ბუდე, ბჭე, დჯრე, ვაკე, ზღუდე, თორნე, კბოდე, კიბე, კლდე, მარცხენე, მარჯუენე, მეუფე, მზე, სახე, სეფე, სიძე, სძე, ტყე, ფრთე, ფუძე, ღამე, ღობე, ღონე, ყურე, ციხე, ძე და სხვა სახელები.

ადამიანის საკუთარ სახელთა ბრუნება

43. ადამიანის საკუთარ სახელთა ბრუნებას რამდენიმე თავისებურება ახასიათებს:

ა) ისინი სახელობითში, მოთხრობითსა და წოდებითში, როგორც წესი, არ დაირთავენ ბრუნვის ნიშანს;

ბ) არ მოუდით მავრცობი ხმოვანი;

გ) როგორც წესი, არ ეწარმოებათ მოქმედებითი და ვითარებითი ბრუნვები;

დ) მათი ფუძე არც იკუმშება და არც იკვეცება;

ე) არ გააჩნიათ მრავლობითი რიცხვის ფორმები.

<u>ნიმუშები:</u>

სახ.	იაკობ	ევა	ვაჩე	გიორგი	ნინო	იესუ
მოთხ.	იაკობ	ევა	ვაჩე	გიორგი	ნინო	იესუ
მიც.	იაკობ-ს	ევა-ს	ვაჩე-ს	გიორგი-ს	ნინო-ს	იესუ-ს
ნათ.	იაკობ-ის	ევა-ას	ვაჩ[ე]-ს [ვაჩე-ას]	გიორგი-ს	ნინო-ას	იესუ-ას
მოქმ.						
ვით.						
წოდ.	იაკობ	ევა	ვაჩე	გიორგი	ნინო	იესუ

შენიშვნა 1: ადამიანის საკუთარი სახელი სახელობითის ნიშნით გვხვდება VII საუკუნიდან, მოთხრობითის ნიშნით IX საუკუნიდან, წოდებითის ნიშნით — X საუკუნიდან. ასეთი ფორმები ასახავენ ცოცხალ მეტყველებას.

შენიშვნა 2: ა მავრცობი ხმოვანი ადამიანის საკუთარ სახელთან დასტურდება IX საუკუნიდან. ცხადია, ეს მოვლენაც ცოცხალი მეტყველების ამსახველია.

შენიშვნა 3: XI საუკუნიდან იშვიათად გვხვდება ადამიანის საკუთარი სახელის მრავლობითი რიცხვის ფორმები (მარია-მ-ნ-ი, მარიამ-თა და მისთ.).

ისინი ხელოვნურია, ოდენწიგნურია, ამიტომაც ვერ გავრცელდნენ.

შენიშვნა 4: -ით/-ად ბრუნვისნიშნიანი მოქმედებითი ადამიანის საკუთარ სახელებთან მხოლოდ -ურთ, -გან, თანდებულების დართვისას იჩენს თავს (მარიამ-ით-ურთ, ადამ-ით-გან, მართა-ად-ურთ, მართა-ად-გან...).

მეტად იშვიათია -ად/-დ ნიშნიანი ვითარებითი.

შენიშვნა 5: ადამიანის საკუთარ სახელებთან მოქმედებითს ენაცვლება ნათესაობითისაგან ნაწარმოები -ის-ით დაბოლოებიანი ფორმა, ხოლო ვითარებითს ასევე ნათესაობითისაგან ნაწარმოები -ის-ად დაბოლოებიანი ფორმა (ყოველი ნათესავი აბრაჰამისითგან ვიდრე დავითისადმდე ნათესავი ათოთხმეტ, მ. 17).

შენიშვნა 6: სახელობითში, მოთხრობითსა და წოდებითში ადამიანის საკუთარი სახელი ერთნაირი ფორმითაა წარმოდგენილი. წოდებითის ფორმის გამორჩევა ადვილია (იგი მიმართვას წარმოადგენს). უფრო ძნელია სახელობითისა და მოთხრობითის ფორმათა გამიჯვნა. საჭიროა გამოვიყენოთ ჩანაცვლების ხერხი: აღდგა იაკობ (აღდგა კაცი) — სახელობითი ბრუნვა; აღაშენა იაკობ (აღაშენა კაცმან) — მოთხრობითი ბრუნვა.

როცა საკუთარ სახელს მსაზღვრელი ახლავს, იგი გვეხმარება ბრუნვის დადგენისას: მოვიდა წმიდაი გრიგოლი (სახ. ბრ.); თქუა უშჯულომან ვარსქენ (მოთხ. ბრუნვა).

არის შემთხვევები, როცა ფრაზაში ბრუნვის ნიშნის გარეშეა წარმოდგენილი სუბიექტი (ქვემდებარე) და პირდაპირი ობიექტი (დამატება). სუბიექტი პირდაპირ ობიექტს უსწრებს: აბრაჰამ შვა ისააკ (აბრაჰამ სუბიექტია, იგი მოთხრობითშია, ისააკ პირდაპირი ობიექტია, სახელობითშია).

უნდა გავითვალისწინოთ კონტექსტიც. შესაძლოა, ობიექტი უსწრებდეს სუბიექტს (მიიყვანა იესუ პილატე ი. 19,1 აქ იესუ სახელობითშია, პილატე მოთხრობითში).

შენიშვნა 7: ი ხმოვნით დაბოლოებულ სახელთა მიცემითი და ნათესაობითი ერთნაირია. გასარჩევად ვიყენებთ ჩანაცვლების ხერხს (ჰრქუა მან გიორგის (კაცსა) — მიცემითი), უწყით გიორგის (კაცისა) საქმე — ნათესაობითია).

შენიშვნა 8: ე-ზე დაბოლოებულ სახელთა ნათესაობითში უნდა გვქონდეს Ი (პეტრᲘს, ჰეროდᲘს...). იგი გამოხატავს /ეᲘ/ დიფთონგს, რომელიც იქმნება ფუძის ბოლოკიდური /ე/ ხმოვნისა და ნათესაობითის ნიშნისეული [Ი]-ს შეხვედრისას. ძალიან ხშირად Ი-ს ენაცვლება ე. ნათესაობითისა და მიცემითის ფორმები ერთმანეთს ემთხვევა. გასარჩევად აქაც ჩანაცვლების ხერხს მივმართავთ.

გეოგრაფიულ სახელთა ბრუნება

44. გეოგრაფიული სახელები ძირითადად საზოგადო სახელთა მსგავსად იბრუნვიან (ცხადია, მათ მრავლობითი რიცხვი არ ეწარმოებათ). მიცემითში დასმული -ს დაბოლოებიანი სახელი გამოხატავს მიმართულების (წარვიდა მცხეთას, ტფილისს, ოპიზას...), იშვიათად სადაობის (იყო მცხეთას, ტფილისს, ოპიზას...). სადაობის გამოხატავს აგრეთვე ა მავრცობიანი ფორმა (იყო მცხეთასა, ტფილისსა...). -ს-ა დაბოლოება დაერთვის მსაზღვრელიან გეოგრაფიულ სახელს (განითქუა ჰამბავი მისი ყოველსა ქართლსა), ან თანდებულიან გეოგრაფიულ სახელს (იორდანესა შინა, იშხანსა ზედა და მისთ.).

ნათესაობითში უპირატესად -ის-ა/-ᲘᲡ-Ა დაბოლოება გვაქვს. ეს იმითაა შეპირობებული, რომ ნათესაობითში დასმული გეოგრაფიული სახელი, ჩვეულებრივ, მსაზღვრელად გამოიყენება: **შავშეთისა** წყალნი, **ქართლისა** ქუეყანაᲐ და სხვ.).

-ით დაბოლოებიანი მოქმედებითი, როგორც წესი, გამოსვლითს გამოხატავს (მცხეთით „მცხეთიდან"...). არის ისეთი შემთხვევებიც, როცა -ით დაბოლოებიანი ფორმა მიმართულებითის ფუნქციით იხმარება (იონა... წარვიდა **თარშით**, *იონა 1,3 ლაგურკის ლექციონარი*).

ვითარებითში დასმული გეოგრაფიული სახელი მიმართულებითს გამოხატავს (წარემართა **ხანძთად**, **მცხეთად**...). მიმართულებითის გადმოსაცემად ტექსტებში მონაცვლეობენ მიცემითისა და ვითარებითის ფორმები (წარვიდა **გალილეას/გალილეად**...).

გეოგრაფიული სახელები წოდებითში ბრუნვის ნიშნითაც გვხვდება და უნიშნოდაც (გიხაროდენ, **ბეთლემო/ბეთლემ**...)

<u>ნიმუშები:</u>

სახ.	**შატბერდ**	**მცხეთა**	**სამცხე**
	შატბერდ-ი	**მცხეთა-Ა**	**სამცხᲔ** [**სამცხე-Ა**]
მოთხ.	**შატბერდ-მან**	**მცხეთა-მან**	**სამცხე-მან**
მიც.	**შატბერდ-ს**	**მცხეთა-ს**	**სამცხე-ს**
	შატბერდ-ს-ა	**მცხეთა-ს-ა**	**სამცხე-ს-ა**
ნათ.	**შატბერდ-ის**	**მცხეთ-ის**	**სამცხ-ის**
	შატბერდ-ის-ა	**მცხეთ-ის-ა**	**სამცხ-ის-ა**
მოქმ.	**შატბერდ-ით**	**მცხეთ-ით**	**სამცხ-ით**
	შატბერდ-ით-ა	**მცხეთ-ით-ა**	**სამცხ-ით-ა**
ვით.	**შატბერდ-ად**	**მცხეთა-დ**	**სამცხე-დ**
წოდ.	**შატბერდ**	**მცხეთა**	**სამცხე**
	შატბერდ-ო	**მცხეთა-ო**	**სამცხე-ო**

თუ გეოგრაფიული სახელის ფუძე ბოლოვდება **ლ მ ნ რ** თანხმოვნებით, მიმართულებითის გამოსახატავად ვითარებითში **-დ** სუფიქსი გვაქვს (ქართლ-**დ**, იერუსალᲘმ-**დ**, ბეთლემ-**დ**, სიონ-**დ**, ჩორ-**დ**...), დასტურდება -ად დაბოლოებიანი ფორმებიც (ქართლ-**ად**, იერუსალᲘმ-**ად**...), რაც გვიანდელი მოვლენაა.

როცა **ლ მ ნ რ** თანხმოვნებით დაბოლოებული გეოგრაფიული სახელი უბრალო დამატებას აღნიშნავს, ვითარებითში, როგორც წესი, **-ად** დაბოლოება გვაქვს (ქართლად ფრიადი ქუეყანაᲐ აღირაცხების).

თუ გეოგრაფიული სახელი -ეთ მიმდევრობით ბოლოვდება, მიმართულებითს -ა სუფიქსი აწარმოებს (კახეთ-ა, თოშეთ-ა, საბერძნეთ-ა,

ჯოჯოხეთ-ა...). -ა დაბოლოება გვაქვს აგრეთვე -ით სუფიქსით ნაწარმოებ გეოგრაფიულ სახელთან (სომხით-ა). იგი -ად სუფიქსისაგან მომდინარეობს.

თავისებურად ბრუნებადი სახელები

45. ა) შურდულ-ი. ესაა ერთადერთი სიტყვა, რომლის ბრუნებისას ფუძისეული უ ამოვარდება (ხდება კუმშვა):

	მხ. რ.		მრ. რ.
სახ.	შურდულ		შურდლ-ებ
	შურდულ-ი	შურდულ-ნ-ი	შურდლ-ებ-ი
მოთხ.	შურდულ-მან	შურდულ-თა	შურდლ-ებ-მან
მიც.	შურდულ-ს	შურდულ-თა	შურდლ-ებ-ს
	შურდულ-ს-ა		შურდლ-ებ-ს-ა
ნათ.	შურდლ-ის	შურდულ-თა	შურდლ-ებ-ის
	შურდლ-ის-ა		შურდლ-ებ-ის-ა
მოქმ.	შურდლ-ით		შურდლ-ებ-ით
	შურდლ-ით-ა		შურდლ-ებ-ით-ა
ვით.	შურდლ-ად		შურდლ-ებ-ად
წოდ.	შურდულ-ო	შურდულ-ნ-ო	შურდლ-ებ-ო

ბ) კუმშვად-კვეცადი სახელები. ძველ ქართულში არის ორი არსებითი სახელი, რომელთა ბრუნებისას ერთდროულად ორი ხმოვანი ამოვარდება: ერთი — ფუძის შიგნითა, მეორე — ფუძის ბოლოკიდურა. ეს სახელებია: მოწაფე, პატარა და მანქანა (სახ. მოწაფე/მოწაფ(ე) [მოწაფე-ე], ნათ. მოწფ-ის/მოწფ-ისა, მოქმ. მოწფ-ით/მოწფ-ითა, ვით. მოწფ-ად; სახ. პატარა-ი, ნათ. პატრ-ის-ა; სახ. მანქანა/მანქანა-ი, ნათ. მანქნ-ის/მანქნ-ისა, მოქმ. მანქნ-ით/მანქნ-ითა).

გ) ღვნო ერთადერთია ო-ზე დაბოლოებულ სახელთაგან, რომელიც იკვეცება (ღვნ-ისა, ღვნ-ითა).

დ) უმარცვლო უ-თი დაბოლოებულ სახელთა ბრუნება. ძველ ქართულში არის სახელთა ჯგუფი, რომელთა ფუძე უმარცვლო უ-თი ბოლოვდება: ბრანგუ, თაგუ, მოგუ, ნაძუ, ნეზუ, დათუ, ლეკუ, ფიჩუ, ბორცუ, კიცუ, ვეფხუ, ძეძუ, ჯაჭუ და მისთ. ამგვარ სახელთა ბრუნება არაერთი სხვაობს თანხმოვანფუძიან უკუმშველ სახელთა ბრუნებისაგან. სალიტერატურო ენის ძეგლებში თავს იჩენს ერთი ორთოგრაფიული მოვლენა: ფუძის ბოლოკიდურა უ-სა და ბრუნვის ნიშნისეული ი-ს შეხვედრისას სახელობითში, ნათესაობითსა და მოქმედებითში იქმნება /უი/ დიფთონგი, რომელიც ვ ნიშნით გადმოიცემა.

ნიმუშები:

	მხ. რ.		მრ. რ.
სახ.	ბორცუ		ბორცუ-ებ
	ბორცკ [ბორცუ-ი]	ბორცუ-ნ-ი	ბორცუ-ებ-ი
მოთხ.	ბორცუ-მან	ბორცუ-თა	ბორცუ-ებ-მან
მიც.	ბორცუ-ს	ბორცუ-თა	ბორცუ-ებ-ს
	ბორცუ-ს-ა		ბორცუ-ებ-ს-ა
ნათ.	ბორცკს [ბორცუ-ის]	ბორცუ-თა	ბორცუ-ებ-ის
	ბორცკსა [ბორცუ-ის-ა]		ბორცუ-ებ-ის-ა
მოქმ.	ბორცკთ [ბორცუ-ით]		ბორცუ-ებ-ით
	ბორცკთა [ბორცუ-ით-ა]		ბორცუ-ებ-ით-ა
ვით.	ბორცუ-ად		ბორცუ-ებ-ად
წოდ.	ბორცუ-ო	ბორცუ-ნ-ო	ბორცუ-ებ-ო

ე) უა და უე მარცვლებით დაბოლოებულ სახელთა ბრუნება. ძველ ქართულში უა მიმდევრობით ბოლოვდება: ზღუა, ლაკუა („ჭა"), სეტ-ყუა, სიტყუა, ეჩუა, ნეფხუა („ყინვა")_ სახელები, უე მარცვალზე: თთუე, მართუე, ტყუე, მენესტუე...

მათი ბრუნება არ განსხვავდება კვეცად სახელთა ბრუნებისაგან, ოღონდ მხოლობითი რიცხვის ნათესაობითსა და მოქმედებითში ფუძისეული უ-სა და ბრუნვისნიშნისეული ი-ს შეხვედრისას იქმნება /უი/ დიფთონგი, რომელიც სა-ლიტერატურო ენის ძეგლებში ვ გრაფემით გამოიხატება.

ნიმუშები:

	მხ. რ.		მრ. რ.
სახ.	სიტყუა		სიტყუ-ებ
	სიტყუა-ꙗ	სიტყუა-ნ-ი	სიტყუ-ებ-ი
მოთხ.	სიტყუა-მან	სიტყუა-თა	სიტყუ-ებ-მან
მიც.	სიტყუა-ს	სიტყუა-თა	სიტყუ-ებ-ს
	სიტყუა-ს-ა		სიტყუ-ებ-ს-ა
ნათ.	სიტყვს [სიტყუ-ის]	სიტყუა-თა	სიტყუ-ებ-ის
	სიტყვსა [სიტყუ-ის-ა]		სიტყუ-ებ-ის-ა
მოქმ.	სიტყვთ [სიტყუ-ით]		სიტყუ-ებ-ით
	სიტყვთა [სიტყუ-ით-ა]		სიტყუ-ებ-ით-ა
ვით.	სიტყუა-დ		სიტყუ-ებ-ად
წოდ.	სიტყუა-ო	სიტყუა-ნ-ო	სიტყუ-ებ-ო

	მხ. რ.		მრ. რ.
სახ.	მართუე		მართუე-ებ
	მართუꙊ [მართუე-ჲ]	მართუე-ნ-ი	მართუე-ებ-ი
მოთხ.	მართუე-მან	მართუე-თა	მართუე-ებ-მან
მიც.	მართუე-ს	მართუე-თა	მართუე-ებ-ს
	მართუე-ს-ა		მართუე-ებ-ს-ა
ნათ.	მართჷს [მართუ-ის]	მართუე-თა	მართუე-ებ-ის
	მართჷსა [მართუ-ის-ა]		მართუე-ებ-ის-ა
მოქმ.	მართჷთ [მართუ-ით]		მართუე-ებ-ით
	მართჷთა [მართუ-ით-ა]		მართუე-ებ-ით-ა
ვით.	მართუე-დ		მართუ-ებ-ად
წოდ.	მართუე-ო	მართუე-ნ-ო	მართუე-ებ-ო

ვ) ქრისტე. ძველ ქართულში ქრისტე თავისებურად იბრუნვის. მისი ბრუნება ნაწილობრივ მიჰყვება საზოგადო სახელთა ბრუნებას, ნაწილობრივ კი — საკუთარი სახელებისას: კერძოდ, სახელობითსა და მოთხრობითში დაერთვის ბრუნვის ნიშანი; მიცემითში აქვს -ს/-ს-ა დაბოლოება; ეწარმოება მოქმედებითი-სა და ვითარებითის ფორმები; ამავე დროს ნათესაობითსა და მოქმედებითში არ მოუდის მაერცობი; წოდებითში ფუძის სახითაა წარმოდგენილი; ფუძეუკვეცელია.

სახ.	ქრისტე	
	ქრისტꙊ	[ქრისტე-ჲ]
მოთხ.	ქრისტე-მან	
მიც.	ქრისტე-ს	
	ქრისტე-ს-ა	
ნათ.	ქრისტꙊს	[ქრისტე-ის]
მოქმ.	ქრისტꙊთ	[ქრისტე-ით]
ვით.	ქრისტე-დ	
წოდ.	ქრისტე	

ზ) ხუცესი. ხუცეს ფუძე ბრუნებისას იკუმშება, რის შედეგადაც მიღებული ცს კომპლექსი მარტივდება ს-ს დისიმილაციური დაკარგვით:

	მხ. რ.		მრ. რ.
სახ.	ხუცეს		ხუც-ებ
	ხუცეს-ი	ხუცეს-ნ-ი	ხუც-ებ-ი
მოთხ.	ხუცეს-მან	ხუცეს-თა	ხუც-ებ-მან
მიც.	ხუცეს-ს	ხუცეს-თა	ხუც-ებ-ს
	ხუცეს-ს-ა		ხუც-ებ-ს-ა
ნათ.	ხუც-ის	ხუცეს-თა	ხუც-ებ-ის
	ხუც-ის-ა		ხუც-ებ-ის-ა
მოქმ.	ხუც-ით		ხუც-ებ-ით

	ხუც-ით-ა		ხუც-ებ-ით-ა
ვით.	ხუც-ად		ხუც-ებ-ად
წოდ.	ხუცეს-ო ხუცეს	ხუცეს-ნ-ო	ხუც-ებ-ო

Ძ) ფარაო. იბრუნვის ადამიანის საკუთარ სახელთა მსგავსად:

სახ.	ფარაო
მოთხ.	ფარაო
მიც.	ფარაო-ს
ნათ.	ფარაო-ის
მოქმ.	
ვით.	
წოდ.	ფარაო

თ) -ილ მიმდევრობით დაბოლოებულ სახელთა ბრუნება. -ილ-ით დაბოლოებული ზოგი სახელი (წარმოშობით საწყისი, ან მიმღეობა) ვითარებითში დაირთავს -დ-ს, რის შედეგადაც ფუძის ბოლოკიდურა ლ ამოვარდება ხოლმე (ტირი-დ, სიკუდი-დ, ყივი-დ, ადგი-დ...).

ი) სახლ- ფუძის ვითარებითის წარმოება. ძველ ქართულში დასტურდება სახლ სიტყვის ვითარებითის შემდეგი ვარიანტები: სახლ-ად, სახე-დ, სახი-დ, სახლ-დ. სახლად, როგორც წესი, იხმარება უბრალო დამატების გადმოსაცემად (ყვეს ადგილი სახლად სარცხვნელად, IV მეფ. 10,27), ხოლო სახლდ, სახედ, სახიდ ფორმები მიმართულებითის ფუნქციით (წარვიდა სახლდ/სახედ/სახიდ). როგორც ჩანს, ლ ისტორიულად მარცვლოვანი იყო. მისი რეფლექსებია ე/ი (სახედ/სახიდ).

ია) ა-თი დაბოლოებული ზოგი სახელის უკვეცელობა. ძველ ქართულში არის ა-თი დაბოლოებული რამდენიმე ნასესხები სიტყვა, რომლებიც არ იკვეცებიან ადრინდელ ძეგლებში (აფსიდა, ბაია, ეკლესია, მანანა, ანტლია („წყლის ამოსაღები"), ანტიოქია, ასია, ალექსანდრია (აფსიდა-ჲ, აფსიდა-ჲსა; ბაია-ჲ, ბაია-ჲსა; ეკლესია-ჲ, ეკლესია-ჲსა...).

ამ სახელთა დიდი უმრავლესობა მოგვიანო პერიოდის ძეგლებში იკვეცება. გამონაკლისებად დარჩნენ: ბაია და მანანა.

იბ) ე-თი დაბოლოებულ სახელთა უკვეცელობის შემთხვევები. შენიშნულია ე-თი დაბოლოებული ორიოდე სახელის უკვეცელობის შემთხვევები (ანტე, იქედნე, არე, ყურე). ამათგან პირველი ორი აშკარად ბერძნულიდან მომდინარეობს.

ძველ ძეგლებში ეს სახელები უპირატესად იკვეცება, იშვიათად წარმოდგენილი არიან ფუძის შეუკვეცლად.

ნათესაობითში დასმული სახელი მსაზღვრელად

ნათესაობითში დასმული სახელი ძველ ქართულში ხშირად ასრულებს მსაზღვრელის ფუნქციას ნათესაობითში დასმული მსაზღვრელი უპირატესად მოსდევს სასვრულს, შედარებით იშვიათად უსწრებს

1) მსაზღვრელი მოსდევს სასვრულს. გამოიყოფა ოთხი შემთხვევა: ა) მსაზღვრელი და სასვრული მთლიანობაში; ბ) სასვრული მრავლობითში, მსაზღვრელი — მთლიანობაში; გ) სასვრული მთლიანობაში, მსაზღვრელი — მრავლობითში; დ) მსაზღვრელი და სასვრული მრავლობითში:

	ა)	ბ)
სახ.	ხატ კაცისა ხატ-ი კაცისა-ჲ	ხატ-ნ-ი კაცისა-ნ-ი
მოთხ.	ხატ-მან კაცისა-მან	ხატ-თა კაცისა-თა
მიც.	ხატ-სა კაცისა-სა	ხატ-თა კაცისა-თა
ნათ.	ხატ-ისა კაცისა-ჲსა/კაცისა	ხატ-თა კაცისა-თა
მოქმ.	ხატ-ითა კაცისა-ჲთა	
ვით.	ხატ-ად კაცისა(-დ)	
წოდ.	ხატ-ო კაცისა-ო	ხატ-ნ-ო კაცისა-ნ-ო

	გ)	დ)
სახ.	ხატ კაცთა ხატ-ი კაცთა-ჲ	ხატ-ნ-ი კაცთა-ნ-ი
მოთხ.	ხატ-მან კაცთა-მან	ხატ-თა კაცთა-მან
მიც.	ხატ-სა კაცთა-სა	ხატ-თა კაცთა-სა
ნათ.	ხატ-ისა კაცთა-ჲსა	ხატ-თა კაცთა-ჲსა
მოქმ.	ხატ-ითა კაცთა-ჲთა	ხატ-თა კაცთა-ჲთა
ვით.	ხატ-ად კაცთა	
წოდ.	ხატ-ო კაცთა-ო	ხატ-ნ-ო კაცთა-ნ-ო

შენიშვნა: დ შემთხვევას ასრულებს არ მოლეს მსაზღვრელი -თა დაბოლოებას. მეტად იშვიათად დასტურდება ოდენ -თა (ბრეტს ბალატს მდელთმოძღვარნა მთა ჰერეთსა, ი 82C).

მსაზღვრელი თუ გეოგრაფიული სახელია, ა და ბ შემთხვევები გვაქვს:

	ა)	ბ)
სახ.	ერ ქართლისა ერ-ი ქართლისა-ჲ	ერ-ნ-ი ქართლისა-ნ-ი
მოთხ.	ერ-მან ქართლისა-მან	ერ-თა ქართლისა-თა
მიც.	ერ-სა ქართლისა-სა	ერ-თა ქართლისა-თა
ნათ.	ერ-ისა ქართლი-ჲსა/ ერ-ისა ქართლისა	ერ-თა ქართლისა-თა
მოქმ.	ერ-ითა ქართლისა-ჲთა	
ვით.	ერ-ად ქართლისა(-დ)	
წოდ.	ერ-ო ქართლისა-ო	ერ-ნ-ო ქართლისა-ნ-ო

მსაზღვრელი თუ ადამიანის საკუთარი სახელია, მაშინაც ა და ბ შემთხვევებია:

	ა)	ბ)
სახ.	ძე დავითის	ძე-ნ-ი დავითის-ნ-ი
	ძჷ [ძე-ჲ] დავითის-ი	
მოთხ.	ძე-მან დავითის-მან	ძე-თა დავითის-თა
მიც.	ძე-სა დავითის-სა	ძე-თა დავითის-თა
ნათ.	ძ-ისა დავითის-ა	ძე-თა დავითის-თა
მოქმ.	ძ-ითა დავითის-ითა	
ვით.	ძე-დ დავითის-ა(-დ)	
წოდ.	ძე-ო დავითის-ო	ძე-ნ-ო დავითის-ნ-ო

2) მსაზღვრელი უსწრებს საზღვრულს. ნათესაობითში დასმული მსაზღვრელი, როგორც წესი, უცვლელია. ბრუნვის ნიშნებს დაირთავს მხოლოდ საზღვრული.

მსაზღვრელი საზოგადო სახელია:

	ა)	ბ)
სახ.	კაცისა ხატ	კაცისა ხატ-ნ-ი
	კაცისა ხატ-ი	
მოთხ.	კაცისა ხატ-მან	კაცისა ხატ-თა
მიც.	კაცისა ხატ-ს	კაცისა ხატ-თა
	კაცისა ხატ-სა	
ნათ.	კაცისა ხატ-ის	კაცისა ხატ-თა
	კაცისა ხატ-ისა	
მოქმ.	კაცისა ხატ-ით	
	კაცისა ხატ-ითა	
ვით.	კაცისა ხატ-ად	
წოდ.	კაცისა ხატ-ო	კაცისა ხატ-ნ-ო

	გ)	დ)
სახ.	კაცთა ხატ	კაცთა ხატ-ნ-ი
	კაცთა ხატ-ი	
მოთხ.	კაცთა ხატ-მან	კაცთა ხატ-თა
მიც.	კაცთა ხატ-ს	კაცთა ხატ-თა
	კაცთა ხატ-სა	
ნათ.	კაცთა ხატ-ის	კაცთა ხატ-თა
	კაცთა ხატ-ისა	
მოქმ.	კაცთა ხატ-ით	
	კაცთა ხატ-ითა	

ვით.	კაცთა ხატ-ად	
წოდ.	კაცთა ხატ-ო	კაცთა ხატ-ნ-ო

შენიშვნა: ბ შემთხვევის პარალელურად შესაძლოა გვქონდეს: კაცისა ხატებ/ხატ-ებ-ი; კაცისა ხატ-ებ-მან და ა.შ. გ შემთხვევის გვერდით: კაცებისა ხატ/ხატ-ი; კაცებისა ხატ-მან და ა.შ. დ შემთხვევის პარალელურად: კაცებისა ხატ-ებ/ხატ-ებ-ი; კაცებისა ხატ-ებ-მან და ა.შ.

არის შემთხვევები, როცა პრეპოზიციურ მსაზღვრელსაც დაერთვის ბრუნვის ნიშანი:

	ა)	ბ)
სახ.	კაცისა ხატ	კაცისა-ნ-ი ხატ-ნ-ი
	კაცისა-ჲ ხატ-ი	
მოთხ.	კაცისა-მან ხატ-მან	კაცისა-თა ხატ-თა
მიც.	კაცისა-სა ხატ-სა	კაცისა-თა ხატ-თა
ნათ.	კაცისა-ჲსა ხატ-ისა	კაცისა-თა ხატ-თა
მოქმ.	კაცისა-ჲთა ხატ-ითა	
ვით.	კაცისა-დ ხატ-ად	
წოდ.	კაცისა-ო ხატ-ო	კაცისა-ნ-ო ხატ-ნ-ო

	გ)	დ)
სახ.	კაცთა ხატ	კაცთა-ნ-ი ხატ-ნ-ი
	კაცთა-ჲ ხატ-ი	
მოთხ.	კაცთა-მან ხატ-მან	კაცთა ხატ-თა
მიც.	კაცთა-სა ხატ-სა	კაცთა ხატ-თა
ნათ.	კაცთა-ჲსა ხატ-ისა	კაცთა ხატ-თა
მოქმ.	კაცთა-ჲსა ხატ-ისა	
ვით.	კაცთა-დ ხატ-ად	
წოდ.	კაცთა-ო ხატ-ო	კაცთა-ნ-ო ხატ-ნ-ო

ამგვარი ფორმები უმეტესად მაშინ გვაქვს, როცა მსაზღვრელ-საზღვრული გათიშულია (ღმრთისაჲ იგი სიტყუაჲ, ღმრთისამან მან სიტყუამან და ა.შ).

მსაზღვრელად გეოგრაფიული სახელია:

	ა)	ბ)
სახ.	ქართლისა ერ	ქართლისა ერ-ნ-ი
	ქართლისა ერ-ი	
მოთხ.	ქართლისა ერ-მან	ქართლისა ერ-თა
მიც.	ქართლისა ერ-სა	ქართლისა ერ-თა
ნათ.	ქართლისა ერ-ისა	ქართლისა ერ-თა
მოქმ.	ქართლისა ერ-ითა	
ვით.	ქართლისა ერ-ად	

წოდ. ქართლისა ერ-ო ქართლისა ერ-ნ-ო

მსაზღვრელად ადამიანის საკუთარი სახელია:

ა)	ბ)
სახ. იაკობის ძე	იაკობის ძე-ნ-ი//იაკობის ძე-ებ
იაკობის ძ[ე] [ძე-ჲ]	იაკობის ძე-ებ-ი
მოთხ. იაკობის ძე-მან	იაკობის ძე-თა//იაკობის ძე-ებ-მან
მიც. იაკობის ძე-ს	იაკობის ძე-თა//იაკობის ძე-ებ-ს
ქიაკობის ძე-სა	იაკობის ძე-ებ-სა
ნათ. იაკობის ძ-ის	იაკობის ძე-თა//იაკობის ძე-ებ-ის
იაკობის ძ-ისა	იაკობის ძე-ებ-ისა
მოქმ. იაკობის ძ-ით	იაკობის ძე-ებ-ით
იაკობის ძ-ითა	იაკობის ძე-ებ-ითა
ვით. იაკობის ძე-დ	იაკობის ძე-ებ-ად
წოდ. იაკობის ძე-ო	იაკობის ძე-ნ-ო//იაკობის ძე-ებ-ო

ნათესაობითში დასმული რამდენიმე მსაზღვრელი საზღვრულთან

47. არის შემთხვევები, როცა საზღვრულს ნათესაობითში დასმული რამდენიმე მსაზღვრელი ახლავს. შესაძლოა: ა) ყველა მსაზღვრელი დაირთავდეს ბრუნვის ნიშანს; ბ) ბრუნვის ნიშანი მხოლოდ ბოლო მსაზღვრელს მოუდიოდეს.

ა) მხ. რ.

სახ. ათეულ პიტნაკისა და ტეგანისა და მხლისა
ათეულ-ი პიტნაკისა-ჲ და ტეგანისა-ჲ და მხლისა-ჲ
მოთხ. ათეულ-მან პიტნაკისა-მან და ტეგანისა-მან და მხლისა-მან
მიც. ათეულ-სა პიტნაკისა-სა და ტეგანისა-სა და მხლისა-სა
ნათ. ათეულ-ისა პიტნაკისა-ჲსა და ტეგანისა-ჲსა და მხლისა-ჲსა
მოქმ. ათეულ-ითა პიტნაკისა-ჲთა და ტეგანისა-ჲთა და მხლისა-ჲთა
ვით. ათეულ-ად პიტნაკისა(-დ) და ტეგანისა(-დ) და მხლისა(-დ)
წოდ. ათეულ-ო პიტნაკისა-ო და ტეგანისა-ო და მხლისა-ო

მრ. რ.

სახ. ათეულ-ნ-ი პიტნაკისა-ნ-ი და ტეგანისა-ნ-ი და მხლისა-ნ-ი
მოთხ. ათეულ-თა პიტნაკისა-თა და ტეგანისა-თა და მხლისა-თა
მიც. ათეულ-თა პიტნაკისა-თა და ტეგანისა-თა და მხლისა-თა
ნათ. ათეულ-თა პიტნაკისა-თა და ტეგანისა-თა და მხლისა-თა
მოქმ.
ვით.
წოდ. ათეულ-ნ-ო პიტნაკისა-ნ-ო და ტეგანისა-ნ-ო და მხლისა-ნ-ო

ბ) მხ. რ.

სახ. მოწყალება გლახაკთა და ობოლთა და ქურივთა
მოწყალება-ჲ გლახაკთა და ობოლთა და ქურივთა-ჲ
მოთხ. მოწყალება-მან გლახაკთა და ობოლთა და ქურივთა-მან
მიც. მოწყალება-სა გლახაკთა და ობოლთა და ქურივთა-სა
ნათ. მოწყალებ-ისა გლახაკთა და ობოლთა და ქურივთა-ჲსა
მოქმ. მოწყალებ-ითა გლახაკთა და ობოლთა და ქურივთა-ჲთა
ვით. მოწყალება-დ გლახაკთა და ობოლთა და ქურივთა(-დ)
წოდ. მოწყალება-ო გლახაკთა და ობოლთა და ქურივთა-ო

მრ. რ.

სახ. მოწყალება-ნ-ი გლახაკთა და ობოლთა და ქურივთა-ნ-ი
მოთხ. მოწყალება-თა გლახაკთა და ობოლთა და ქურივთა-მან
მიც. მოწყალება-თა გლახაკთა და ობოლთა და ქურივთა-სა
ნათ. მოწყალება-თა გლახაკთა და ობოლთა და ქურივთა-ჲსა
მოქმ. მოწყალება-თა გლახაკთა და ობოლთა და ქურივთა-ჲთა
ვით. მოწყალება-თა გლახაკთა და ობოლთა და ქურივთა(-დ)
წოდ. მოწყალება-ნ-ო გლახაკთა და ობოლთა და ქურივთა-ნ-ო

ძველ ქართულში ხშირია ისეთი შემთხვევები, როცა ნათესაობითში დასმულ მსაზღვრელს თავად ახლავს ნათესაობითში დასმული მსაზღვრელი (კედელი სახლისა მეფისაჲ). აქ გამოიყოფა ორი სინტაგმა: კედელი სახლისაჲ, სადაც სახლისაჲ მსაზღვრელია, და სახლისა მეფისაჲ, სადაც მეფისაჲ არის მსაზღვრელი. ამგვარი ფრაზის პირველი წევრი ყოველთვის საზღვრულია, მესამე წევრი ყოველთვის მსაზღვრელი, მეორე კი მსაზღვრელია პირველთან მიმართებით, მაგრამ მესამესთან მიმართებით საზღვრულს წარმოადგენს.

პირველი წევრი ყოველთვის დაირთავს ბრუნვისა და რიცხვის ნიშნებს, მეორე წევრი ბრუნვის ნიშანს არ დაირთავს (ოღონდ შეიძლება იდგეს მხოლობითში ან მრავლობითში), მესამე ყოველთვის დაირთავს ბრუნვისა და რიცხვის ნიშნებს, ამასთან იგი ანგარიშს უწევს სინტაგმის პირველ და მეორე წევრებსაც. ამ ტიპის სინტაგმათა ბრუნების რვა შემთხვევა გამოიყოფა.

ა) სინტაგმის ყველა წევრი მხოლობითშია:

სახ. ძე მთავრისა ქუეყანისაჲსა
ძ̑ [ძე-ჲ] მთავრისა ქუეყანისაჲსა-ჲ
მოთხ. ძე-მან მთავრისა ქუეყანისაჲსა-მან
მიც. ძე-სა მთავრისა ქუეყანისაჲსა-სა
ნათ. ძ-ისა მთავრისა ქუეყანისაჲსა-ჲსა
მოქმ. ძ-ითა მთავრისა ქუეყანისაჲსა-ჲთა
ვით. ძე-დ მთავრისა ქუეყანისაჲსა(-დ)
წოდ. ძე-ო მთავრისა ქუეყანისაჲსა-ო

ბ) სინტაგმის პირველი წევრი მრავლობითშია, მეორე და მესამე – მხოლობითში:

სახ. ძე-ნ-ი მთავრისა ქუეყანისაჲსა-ნ-ი
მოთხ. ძე-თა მთავრისა ქუეყანისაჲსა-თა
მიც. ძე-თა მთავრისა ქუეყანისაჲსა-თა
ნათ. ძე-თა მთავრისა ქუეყანისაჲსა-თა
მოქმ.
ვით.
წოდ. ძე-ნ-ო მთავრისა ქუეყანისაჲსა-ნ-ო

გ) სინტაგმის პირველი და მესამე წევრები მხოლობითშია, მეორე – მრავლობითში:

სახ. ძე მთავართა ქუეყანისათა
ძℓ [ძე-ჲ] მთავართა ქუეყანისათა-ჲ
მოთხ. ძე-მან მთავართა ქუეყანისათა-მან
მიც. ძე-სა მთავართა ქუეყანისათა-სა
ნათ. ძ-ისა მთავართა ქუეყანისათა-ჲსა
მოქმ. ძ-ითა მთავართა ქუეყანისათა-ჲთა
ვით. ძე-დ მთავართა ქუეყანისათა(-დ)
წოდ. ძე-ო მთავართა ქუეყანისათა-ო

დ) სინტაგმის პირველი და მეორე წევრები მრავლობითშია, მესამე – მხოლობითში:

სახ. ძე-ნ-ი მთავართა ქუეყანისათა-ნ-ი
მოთხ. ძე-თა მთავართა ქუეყანისათა-მან/ქუეყანისათა
მიც. ძე-თა მთავართა ქუეყანისათა-სა/ქუეყანისათა
ნათ. ძე-თა მთავართა ქუეყანისათა-ჲსა/ქუეყანისათა
მოქმ.
ვით.
წოდ. ძე-ნ-ო მთავართა ქუეყანისათა-ნ-ო

ე) სინტაგმის პირველი და მეორე წევრები მხოლობითშია, მესამე – მრავლობითში:

სახ. ძე მთავრისა ქუეყანათაჲსა
ძℓ [ძე-ჲ] მთავრისა ქუეყანათაჲსა-ჲ
მოთხ. ძე-მან მთავრისა ქუეყანათაჲსა-მან
მიც. ძე-სა მთავრისა ქუეყანათაჲსა-სა
ნათ. ძ-ისა მთავრისა ქუეყანათაჲსა-ჲსა/ქუეყანათაჲსა
მოქმ. ძ-ითა მთავრისა ქუეყანათაჲსა-ჲთა
ვით. ძე-დ მთავრისა ქუეყანათაჲსა(-დ)
წოდ. ძე-ო მთავრისა ქუეყანათაჲსა-ო

ვ) სინტაგმის პირველი და მესამე წევრები მრავლობითშია, მეორე – მხოლობითში:

სახ. ძე-ნ-ი მთავრისა ქუეყანათაჲსა-ნ-ი
მოთხ. ძე-თა მთავრისა ქუეყანათაჲსა-თა
მიც. ძე-თა მთავრისა ქუეყანათაჲსა-თა
ნათ. ძე-თა მთავრისა ქუეყანათაჲსა-თა
მოქმ.
ვით.
წოდ. ძე-ნ-ო მთავრისა ქუეყანათაჲსა-ნ-ო

ზ) სინტაგმის პირველი წევრი მხოლობითშია, მეორე და მესამე – მრავლობითში:

სახ. ძე მთავართა ქუეყანათაჲსა
ძჱ [ძე-ჲ] მთავართა ქუეყანათაჲსა-ჲ
მოთხ. ძე-მან მთავართა ქუეყანათაჲსა-მან
მიც. ძე-სა მთავართა ქუეყანათაჲსა-სა
ნათ. ძ-ისა მთავართა ქუეყანათაჲსა(-ჲსა)
მოქმ. ძ-ითა მთავართა ქუეყანათაჲსა-ჲთა
ვით. ძე-დ მთავართა ქუეყანათაჲსა(-დ)
წოდ. ძე-ო მთავართა ქუეყანათაჲსა-ო

ᲗᲐ) სინტაგმის ყველა წევრი მრავლობითშია:

სახ. ძე-ნ-ი მთავართა ქუეყანათაჲსა-ნ-ი
მოთხ. ძე-თა მთავართა ქუეყანათაჲსა-თა
მიც. ძე-თა მთავართა ქუეყანათაჲსა-თა
ნათ. ძე-თა მთავართა ქუეყანათაჲსა-თა
მოქმ.
ვით.
წოდ. ძე-ნ-ო მთავართა ქუეყანათაჲსა-ნ-ო

ადამიანის საკუთარ სახელთან დაკავშირებული მსაზღვრელი

48. ადამიანის საკუთარ სახელს უკავშირდება თანამდებობის, ხელობის, წოდების..., პირის რაიმე თვისების გამომხატველი მსაზღვრელები. ამგვარი მსაზღვრელი შესაძლოა საკუთარ სახელს უსწრებდეს, ან მოსდევდეს. ძველ ქართულში, როგორც წესი, საკუთარ სახელს უსწრებს: **მამაჲ, ამბაჲ, დედაჲ...**, მოსდევს: **მოციქული, წინაწარმეტყველი, მახარებელი, ერისთავი, კურაპალატი...** წარმომავლობის სახელები, ჩვეულებრივ, საზღვრულს მოსდევენ (ევსტათი მცხეთელი, ილარიონ ქართველი...).

<u>ბრუნების ნიმუშები:</u>

ა) ადამიანის საკუთარ სახელს მსაზღვრელი უსწრებს

სახ.	მამა გრიგოლ	დედა ფებრონია
	მამა-ჲ გრიგოლ	დედა-ჲ ფებრონია
მოთხ.	მამა-მან გრიგოლ	დედა-მან ფებრონია
მიც.	მამა-სა გრიგოლ-ს	დედა-სა ფებრონია-ს
ნათ.	მამ-ისა გრიგოლ-ის	დედ-ისა ფებრონია-ის
მოქმ.		
ვით.		
წოდ.	მამა-ო გრიგოლ	დედა-ო ფებრონია

ბ) ადამიანის საკუთარ სახელს მსაზღვრელი მოსდევს:

სახ.	პავლე მოციქულ	აბო ტფილელ
	პავლე მოციქულ-ი	აბო ტფილელ-ი
მოთხ.	პავლე მოციქულ-მან	აბო ტფილელ-მან
მიც.	პავლე მოციქულ-სა	აბო ტფილელ-სა
ნათ.	პავლე მოციქულ-ისა	აბო ტფილელ-ისა
მოქმ.		
ვით.		
წოდ.	პავლე მოციქულ-ო	აბო ტფილელ-ო

შენიშვნა: უძველეს წერილობით ძეგლებში დასტურდება ადამიანის საკუთარი სახელის ნიშნიანი ფორმები მიცემითსა და ნათესაობითში: პავლე-ს მოციქულ-სა, პავლ**ჲ**ს [პავლე-ჲს] მოციქულ-ისა და მისთ.

ადამიანის საკუთარ სახელთან დაკავშირებული ეპითეტები (**წმიდაჲ, ნეტარი, სანატრელი, უშჯულოჲ...**) უპირატესად პრეპოზიციურად იხმარებიან.

სახ.	წმიდა შუშანიკ	სანატრელ მარიამ
	წმიდა-ჲ შუშანიკ	სანატრელ-ი მარიამ
მოთხ.	წმიდა-მან შუშანიკ	სანატრელ-მან მარიამ
მიც.	წმიდა-სა შუშანიკ-ს	სანატრელ-სა მარიამ-ს

ნათ.	წმიდ-ისა შუშანიკ-ის	სანატრელ-ისა მარიამ-ის
მოქმ.		
ვით.		
წოდ.	წმიდა-ო შუშანიკ	სანატრელ-ო მარიამ

გეოგრაფიულ სახელთან დაკავშირებული მსაზღვრელი

49. გეოგრაფიული სახელის მსაზღვრელი, როგორც წესი, საზღვრულს უსწრებს. V-XI საუკუნეთა ორიგინალურ ძეგლებში ყოველთვის პრეპოზიციური მსაზღვრელებია: სოფელი, ქუეყანაჲ... ქალაქი, დაბა შეიძლება უსწრებდეს საზღვრულს, ან მოსდევდეს. პიდრონიმთა მსაზღვრელად იხმარება მდინარე. იგი უმეტესად საზღვრულს უსწრებს.

<u>ბრუნების ნიმუშები:</u>

ა) მსაზღვრელი უსწრებს საზღვრულს

სახ.	ქალაქ-ი მცხეთა-ჲ	დაბა-ჲ ბუდ-ი
მოთხ.	ქალაქ-მან მცხეთა-მან	დაბა-მან ბუდ-მან
მიც.	ქალაქ-ს მცხეთა-ს	დაბა-ს ბუდ-ს
	ქალაქ-სა მცხეთა-სა	დაბა-სა ბუდ-სა
ნათ.	ქალაქ-ისა მცხეთ-ისა	დაბ-ისა ბუდ-ისა
მოქმ.	ქალაქ-ით მცხეთ-ით	დაბ-ით ბუდ-ით
	ქალაქ-ითა მცხეთ-ითა	დაბ-ითა ბუდ-ითა
ვით.	ქალაქ-ად მცხეთა-დ	დაბა-დ ბუდ-ად
წოდ.	ქალაქ-ო მცხეთა-ო	დაბა-ო ბუდ-ო

ბ) მსაზღვრელი მოსდევს საზღვრულს

სახ.	მცხეთა-ჲ ქალაქ-ი	ბუდ-ი დაბა-ჲ
მოთხ.	მცხეთა-მან ქალაქ-მან	ბუდ-მან დაბა-მან
მიც.	მცხეთა-ს ქალაქ-ს	ბუდ-ს დაბა-ს
	მცხეთა-სა ქალაქ-სა	ბუდ-სა დაბა-სა
ნათ.	მცხეთ-ისა ქალაქ-ისა	ბუდ-ისა დაბ-ისა
მოქმ.	მცხეთ-ით ქალაქ-ით	ბუდ-ით დაბ-ით
	მცხეთ-ითა ქალაქ-ითა	ბუდ-ითა დაბ-ითა
ვით.	მცხეთა-დ ქალაქ-ად	ბუდ-ად დაბა-დ
წოდ.	მცხეთა-ო ქალაქ-ო	ბუდ-ო დაბა-ო

თანდებულიანი ბრუნვები

50. თანდებული დაერთვის სახელობითს, მიცემითს, ნათესაობითს, მოქმედებითს, ვითარებითს, აგრეთვე ნათესაობითისაგან ნაწარმოებ მეორეულ ბრუნვებს: მიმართულებითსა და დანიშნულებითს. ზოგი თანდებული (ზედა, თანა, შორის, წინაშე...) ორ ბრუნვას დაერთვის, ზოგი — ერთს (ვით, ურთ...).

თანდებული უპირატესად ბრუნვის ფორმას მოსდევს (ერთმარცვლიანი თითქმის უგამონაკლისოდ), შედარებით იშვიათად იგი სახელის წინ დაისმის (სტიროდეთ თავთა თქუენთა და ზედა ნაშობთა თქუენთა, ლ. 23,28 C; აღმაღლდა ღაღადებაჲ მათი წინაშე უფლისა, შესაქმე 19,13 და სხვ.)

თანდებულის პრეპოზიციურად ხმარება ბერძნულის ზეგავლენას უნდა მივაწეროთ. ქართულისათვის ბუნებრივი უკუდებული ჩანს.

წინდებული უპირატესად მაშინ გვაქვს, როცა გათიშული მსაზღვრელ-საზღვრულია (ყოველთა ზედა საცხოვართა; ყოველთა შინა მცენებათა და მისთ.)

სახელობითის უნიშნო ფორმას -ებრ/-ებრივ თანდებული დაერთვის (კაცებრ, წარმართებრ, ყრმებრ... კაცებრივ, წარმართებრივ, ყრმებრივ...) იგი მსგავსებას გამოხატავს.

მიცემით ბრუნვასთან იხმარება: ზედა, თანა, წინაშე, შინა, შორის, ქუეშე, გარე:

სახლსა ზედა/თანა/წინაშე/შინა/შორის/ქუეშე/გარე

ერსა ზედა/თანა/წინაშე/შინა/შორის/ქუეშე/გარე

შენიშვნა: მიცემითის ფორმასთან დასტურდება მო- წინდებული (მოადგილსა).

ნათესაობითის ფორმას დაერთვის: ზედა, თანა, -თჳს, წინაშე, მიერ, შორის, ქუეშე, თჳნიერ, -ებრ, -გან, გამო, -ვით:

კაცისა ზედა/თანა/მიერ/გამო

კაცისათჳს, კაცისაებრ, კაცისაგან, კაცისავით

წინაშე/შორის/ქუეშე/თჳნიერ კაცისა

შენიშვნა 1: საზოგადო და გეოგრაფიული სახელების მიცემითი და ნათესაობითი ბრუნვის ფორმები ყოველთვის -ა მავრცობიანია.

შენიშვნა 2: -თჳს თანდებული გამოხატავს დანიშნულებას (კაცისათჳს „კაცისთვის"), მიზეზს (ბრალისათჳს „დანაშაულის გამო"), ცნობას, საგნის ან მოვლენის შესახებ (ლომისათჳს „ლომის შესახებ").

შენიშვნა 3: -თჳს თანდებულის გვერდით გვხვდება დიალექტური თჳნ ვარიანტიც.

მიმართულებითთან იხმარება მომართ, მიმართ, -მდე/-მდის და -და თანდებულები:

იაკობისა მომართ, კაცისა მომართ...
იაკობისა მიმართ, კაცისა მიმართ...
იაკობისამდე/იაკობისამდის, კაცისამდე/კაცისამდის...
ჩემდა, ჩუენდა, ჩუენდა, თქუენდა.

მოქმედებით ბრუნვას დაერთვის გამო, კერძო, -გან, -ურთ თანდებულები. ისინი დაერთვიან მოქმედებითი ბრუნვის უმავრცობო ფორმას:
სახლით გამო, ქუეყანით გამო...
სახლით კერძო, ქუეყანით კერძო...
სახლითგან, ქუეყანითგან...
სახლითურთ, ქუეყანითურთ...
შენიშვნა 1: კერძო თანდებული შეიძლება გამოხატავდეს გამოსვლითობას (იყო ქარი იგი პირით კერძო, მთ. 14,24), ან მიმართულებითობას (წარვიდა იესუ წიაღ ზღუასა მას გალილეაჲთ კერძო, ი. 6,1).
შენიშვნა 2: X საუკუნიდან გვხვდება რეგრესული ასიმილაციური გამეღერების შედეგად მიღებული სახლიდგან, ქუეყანიდგან და მისთ. ფორმები.

ვითარებითს დაერთვის მიმართ, კერძო, -მდე/-მდის, -მო და -მი თანდებულები:
ცად მიმართ, ქალაქად მიმართ...
ცად კერძო, ქალაქად კერძო...
ცადმდე/ცადმდის, ქალაქადმდე/ქალაქადმდის...
ცადმი, ქალაქადმი...
არის შემთხვევები, როცა ერთდროულად არის წარმოდგენილი წინდებულიცა და უკუდებულიც:
მო-დღედ-მდე/მო-დღედ-მდის... მი-დღედ-მდე/მი-დღედ-მდის...
მო- წინდებული დამოუკიდებლადაც გვხვდება: მოსიკუდიდ, მოდღენდელად, მოსაკურთხეველად და მისთ.
შენიშვნა 1: -მდე/-მდის თანდებულისეული დ-ს ზეგავლენით იკარგვის ბრუნვის ნიშნისეული დ (ქალაქამდე/ქალაქამდის...). ამგვარი ფორმები VII საუკუნიდან იჩენს თავს.
შენიშვნა 2: X საუკუნიდან გვხვდება დიალექტური ვარიანტები: -მდინ/-მდენ, აგრეთვე -მდი.
შენიშვნა 3: მეტად გავრცელებულია -მდე/-მდის თანდებულიანი სახელის წინ ვიდრე-ს წარმოდგენა (ვიდრე ქალაქადმდე/ქალაქადმდის...). ცხადია, ვიდრე აქ ჭარბია. მისი ხმარება ბერძნულის ზეგავლენითაა შეპირობებული.

51. ნაწილაკიანი ბრუნვები

ნაწილაკი ყველა ბრუნვის ფორმას დაერთვის წოდებითის გარდა. არსებით სახელთან ვე, ცა, ღა ნაწილაკები იხმარება (ამათ გარდა არსებით სახელს შეიძლება დაერთოს სხვა ნაწილაკებიც: ძი, მცა, ა, მე, მაგრამ ისინი განეკუთვნებიან არა ამ კონკრეტულ სახელებს, არამედ მთელს წინადადებას).

ნაწილაკი, როგორც წესი, დაერთვის საზოგადო და გეოგრაფიული სახელის მავრცობიან ფორმას.

<u>ნიმუშები:</u>

	მხ. რ.	მრ. რ.		
სახ.	დაბა-ცა დაბა-ჲ-ცა	დაბა-ნ-ი-ცა	დაბ-ებ-ცა დაბ-ებ-ი-ცა	იოსებ-ცა
მოთხ.	დაბა-მან-ცა	დაბა-თა-ცა	დაბ-ებ-მან-ცა	იოსებ-ცა
მიც.	დაბა-ს-ა-ცა	დაბა-თა-ცა	დაბ-ებ-სა-ცა	იოსებ-ს-ცა
ნათ.	დაბ-ის-ა-ცა	დაბა-თა-ცა	დაბ-ებ-ისა-ცა	იოსებ-ის-ცა
მოქმ.	დაბ-ით-ა-ცა		დაბ-ებ-ითა-ცა	
ვით.	დაბა-დ-ცა		დაბ-ებ-ად-ცა	
წოდ.				

	მხ. რ.	მრ. რ.		
სახ.	დაბა-ვე დაბა-ჲ-ვე	დაბა-ნ-ი-ვე	დაბ-ებ-ვე დაბ-ებ-ი-ვე	იოსებ-ვე
მოთხ.	დაბა-მან-ვე	დაბა-თა-ვე	დაბ-ებ-მან-ვე	იოსებ-ვე
მიც.	დაბა-სა-ვე	დაბა-თა-ვე	დაბ-ებ-სა-ვე	იოსებ-ს-ვე
ნათ.	დაბ-ისა-ვე	დაბა-თა-ვე	დაბ-ებ-ისა-ვე	იოსებ-ის-ვე
მოქმ.	დაბ-ითა-ვე		დაბ-ებ-ითა-ვე	
ვით.	დაბა-დ-ვე		დაბ-ებ-ად-ვე	
წოდ.				

	მხ. რ.	მრ. რ.		
სახ.	დაბა-ღა დაბა-ჲ-ღა	დაბა-ნ-ი-ღა	დაბ-ებ-ღა დაბ-ებ-ი-ღა	იოსებ-ღა
მოთხ.	დაბა-მან-ღა	დაბა-თა-ღა	დაბ-ებ-მან-ღა	იოსებ-ღა
მიც.	დაბა-სა-ღა	დაბა-თა-ღა	დაბ-ებ-სა-ღა	იოსებ-ს-ღა
ნათ.	დაბ-ისა-ღა	დაბა-თა-ღა	დაბ-ებ-ისა-ღა	იოსებ-ის-ღა
მოქმ.	დაბ-ითა-ღა		დაბ-ებ-ითა-ღა	
ვით.	დაბა-დ-ღა		დაბ-ებ-ად-ღა	
წოდ.				

ზედსართავი სახელი

52. ზედსართავ სახელებს ორ ჯგუფად ყოფენ: ვითარებითად და მიმართებითად. ვითარებითს უწოდებენ თავდაპირველ, ხოლო მიმართებითს წარმოქმნილ (ნაწარმოებ) ზედსართავ სახელებს.

ვითარებითად მიჩნეული სახელების ერთი ნაწილი მართლაც არის უძველესი ზედსართავები (დიდი, მეტი, ძუელი, თეთრი, უხვ...), მრავალი წარმოქმნილია სახელური ან ზმნური ფუძეებიდან (ახალი, ნათელი, იწროჲ, მრწემი, მაღალი, ძლიერი, კეთილი, ტკბილი...), ზოგიც ნასესხებია (სპეტაკი, შავი, ბოროტი, სასტიკი...)

მიმართებითი ზედსართავი სახელებია: მკცოვანი, მახჳლოსანი, ქვოვანი, საქორწინე-ჲ, ველური, საუკუნოჲ და მისთ.

ზედსართავი სახელის ხარისხის ფორმები

53. ზედსართავ სახელს მოეპოვება ხარისხის სამი ფორმა: ა) დადებითი, ანუ ნეიტრალური (თეთრი, კეთილი, ძლიერი...); ბ) ოდნაობითი, რომელიც მიუთითებს, რომ ესა თუ ის თვისება საგანს მცირე ოდენობით (ოდნავ) ახასიათებს (მოთეთრე, მოწაბლე...); გ) უფროობითი, რომელიც აღნიშნავს, რომ ესა თუ ის თვისება საგანს უფრო მეტად ახასიათებს (უთეთრესი, უძლიერესი...)

ამდენად, თეთრ ნეიტრალური ფორმაა, მასთან მიმართებით ოდნაობითია მოთეთრე, ხოლო უთეთრესი — უფროობითი.

დადებით (ნეიტრალურ) ფორმას რაიმე სპეციალური მაწარმოებელი არ გააჩნია.

ოდნაობითს აწარმოებს მო- -ე კონფიქსი (მო-თეთრ-ე, მო-მრუმ-ე, მო-შავ-ე).

უფროობითი ხარისხი განსხვავებულად გამოიხატება ხანმეტ, ჰაემეტსა და სანნარეე ტექსტებში.

ხანმეტ ტექსტებში უფროობით ხარისხს აწარმოებს ხუ- -Ის/-ეს კონფიქსი (ხუ-დიდ-Ის-ი/ხუ-დიდ-ეს-ი...).

გვაქვს ხუ-ფრ-ოჲს/ხუ-ფრ-ოს ფორმები, წარმოქმნილი ხუ- -ოჲს/-ოს კონფიქსით.

შენიშვნა 1: ითვლება, რომ ხუდიდᲘს ნაწარმოებია ზმნური ხ-უ-დიდ-ე ფორმისაგან („მასზე უფრო დიდი"). ვარაუდობენ, რომ არსებობდა *მ-ი-დიდ-ე („ჩემზე დიდი") და *გ-ი-დიდ-ე („შენზე დიდი") ფორმები.

შენიშვნა 2: ხუცესი ძველ ქართულში აღნიშნავს მღვდელს ან სასულიერო პირს (მღვდელი; ეპისკოპოსი) საზოგადოდ. წარმოშობით იგი უფროობითი ხარისხის ფორმაა. როგორც ჩანს, ჯერ კიდევ წარმართობის ეპოქაში

ხუცესი აღნიშნავდა კულტის მსახურს, ხოლო შემდგომ ეს სიტყვა ქრისტიანული რელიგიის მსახურის აღსანიშნავად გამოიყენეს.

ჰაემეტ ტექსტებში უფროობით ხარისხს აწარმოებს ჰუ- -Ეს/-ეს კონფიქსი (ჰუ-დიდ-Ეს-ი/ჰუ-დიდ-ეს-ი...). სავარაუდოა, რომ არსებობდა *ჰუ-ფრ-ოᲗს/*ჰუ-ფრ-ოს ფორმაც.

სანნარეე ტექსტებში უფროობით ხარისხს აწარმოებს უ- -Ეს/-ეს და უ- -ოᲗს/-ოს კონფიქსები (უ-დიდ-Ეს-ი/უ-დიდ-ეს-ი... უ-ფრ-ოᲗს-ი/უ-ფრ-ოს-ი...). IX-XI საუკუნეთა ძეგლებში შედარებით იშვიათად გვხვდება უ- -ე და უ- -ო კონფიქსებით ნაწარმოები ფორმები (უ-თეთრ-ე, უ-დიდ-ე... უ-ფრ-ო, უ-მცრ-ო...) შედგენილი შემასმენლის სახელური ნაწილის (შემასმენლის) გადმოსაცემად (უმჯობე არს/იყო... უმცრო არს/იყო და მისთ.).

ზედსართავი სახელის წყობა არსებითთან მიმართებით

54. ზედსართავი სახელი არსებითის მსაზღვრელია. ძველ ქართულ ორიგინალურ ძეგლებში ზედსართავი სახელი უპირატესად არსებითს უსწრებს. ასეთივე ვითარებაა ნათარგმნ ძეგლთა ერთ ნაწილშიც. ძველი და ახალი აღთქმის წიგნების ქართულ თარგმანში ზედსართავი სახელი უმეტესად არსებითი სახელის შემდეგ დგას. ეს არის სემიტურის (კერძოდ, ებრაულის) ზეგავლენა ბერძნულზე და ბერძნულისა ქართულზე. ბიბლიის წიგნთა ზეგავლენით პოსტპოზიციური ზედსართავი მომრავლებულია ქართული ორიგინალური, თუ ნათარგმნი ძეგლების ენაში. სავარაუდოა, რომ ცოცხალ მეტყველებაში გატონობდა ზედსართავი სახელის პრეპოზიცია. ამას მოწმობს წარწერათა, ანდერძმინაწერთა, საისტორიო და იურიდიულ დოკუმენტთა მონაცემები.

ზედსართავი სახელის ბრუნება არსებითთან

55. ზედსართავი სახელი არსებითთან ბრუნებისას ყოველთვის სრული დაბოლოებითაა წარმოდგენილი.

<u>ბრუნების ნიმუშები:</u>

I. ზედსართავი სახელი უსწრებს არსებითს

ა) თანხმოვანფუძიანი ზედსართავი სახელის ბრუნება არსებითთან

	მხ. რ.	მრ. რ.
სახ.	სახიერ მოძღუარ სახიერ-ი მოძღუარ-ი	სახიერ-ნ-ი მოძღუარ-ნ-ი
მოთხ.	სახიერ-მან მოძღურ-მან	სახიერ-თა მოძღუარ-თა
მიც.	სახიერ-სა მოძღუარ-სა	სახიერ-თა მოძღუარ-თა

ნათ.	სახიერ-ისა მოძღურ-ისა	სახიერ-თა მოძღუარ-თა
მოქმ.	სახიერ-ითა მოძღურ-ითა	
ვით.	სახიერ-ად მოძღურ-ად	
წოდ.	სახიერ-ო მოძღუარ-ო	სახიერ-ნ-ო მოძღუარ-ნ-ო

მრ. რ.

სახ.	სახიერ-ებ მოძღურ-ებ	სახიერ მოძღურ-ებ
	სახიერ-ებ-ი მოძღურ-ებ-ი	სახიერ-ი მოძღურ-ებ-ი
მოთხ.	სახიერ-ებ-მან მოძღურ-ებ-მან	სახიერ-მან მოძღურ-ებ-მან
მიც.	სახიერ-ებ-სა მოძღურ-ებ-სა	სახიერ-სა მოძღურ-ებ-სა
ნათ.	სახიერ-ებ-ისა მოძღურ-ებ-ისა	სახიერ-ისა მოძღურ-ებ-ისა
მოქმ.	სახიერ-ებ-ითა მოძღურ-ებ-ითა	სახიერ-ითა მოძღურ-ებ-ითა
ვით.	სახიერ-ებ-ად მოძღურ-ებ-ად	სახიერ-ად მოძღურ-ებ-ად
წოდ.	სახიერ-ებ-ო მოძღურ-ებ-ო	სახიერ-ო მოძღურ-ებ-ო

ბ) ხმოვანფუძიანი ზედსართავი სახელის ბრუნება არსებითთან

	მხ. რ.	მრ. რ.
სახ.	წმიდა მოწამე	წმიდა-ნ-ი მოწამე-ნ-ი
	წმიდა-ჲ მოწამჱ [მოწამე-ჲ]	
მოთხ.	წმიდა-მან მოწამე-მან	წმიდა-თა მოწამე-თა
მიც.	წმიდა-სა მოწამე-სა	წმიდა-თა მოწამე-თა
ნათ.	წმიდ-ისა მოწამ-ისა	წმიდა-თა მოწამე-თა
მოქმ.	წმიდ-ითა მოწამ-ითა	
ვით.	წმიდა-დ მოწამე-დ	
წოდ.	წმიდა-ო მოწამე-ო	წმიდა-ნ-ო მოწამე-ნ-ო

მრ. რ.

სახ.	წმიდ-ებ მოწამე-ებ	წმიდა მოწამე-ებ
	წმიდ-ებ-ი მოწამე-ებ-ი	წმიდა-ჲ მოწამე-ებ-ი
მოთხ.	წმიდ-ებ-მან მოწამე-ებ-მან	წმიდა-მან მოწამე-ებ-მან
მიც.	წმიდ-ებ-სა მოწამე-ებ-სა	წმიდა-სა მოწამე-ებ-სა
ნათ.	წმიდ-ებ-ისა მოწამე-ებ-ისა	წმიდ-ისა მოწამე-ებ-ისა
მოქმ.	წმიდ-ებ-ითა მოწამე-ებ-ითა	წმიდ-ითა მოწამე-ებ-ითა
ვით.	წმიდ-ებ-ად მოწამე-ებ-ად	წმიდა-დ მოწამე-ებ-ად
წოდ.	წმიდ-ებ-ო მოწამე-ებ-ო	წმიდა-ო მოწამე-ებ-ო

II. ზედსართავი სახელი მოსდევს არსებითს

ა) თანხმოვანფუძიანი ზედსართავის ბრუნება არსებით სახელთან

	მხ. რ.	მრ. რ.
სახ.	მოძღუარ სახიერ	მოძღუარ-ნ-ი სახიერ-ნ-ი
	მოძღუარ-ი სახიერ-ი	
მოთხ.	მოძღუარ-მან სახიერ-მან	მოძღუარ-თა სახიერ-თა
მიც.	მოძღუარ-სა სახიერ-სა	მოძღუარ-თა სახიერ-თა
ნათ.	მოძღურ-ისა სახიერ-ისა	მოძღუარ-თა სახიერ-თა
მოქმ.	მოძღურ-ითა სახიერ-ითა	
ვით.	მოძღურ-ად სახიერ-ად	
წოდ.	მოძღუარ-ო სახიერ-ო	მოძღუარ-ნ-ო სახიერ-ნ-ო

	მრ. რ.	
სახ.	მოძღურ-ებ სახიერ-ებ	მოძღურ-ებ სახიერ
	მოძღურ-ებ-ი სახიერ-ებ-ი	მოძღურ-ებ-ი სახიერ-ი
მოთხ.	მოძღურ-ებ-მან სახიერ-ებ-მან	მოძღურ-ებ-სა სახიერ-სა
მიც.	მოძღურ-ებ-სა სახიერ-ებ-სა	მოძღურ-ებ-სა სახიერ-სა
ნათ.	მოძღურ-ებ-ისა სახიერ-ებ-ისა	მოძღურ-ებ-ისა სახიერ-ისა
მოქმ.	მოძღურ-ებ-ითა სახიერ-ებ-ითა	მოძღურ-ებ-ითა სახიერ-ითა
ვით.	მოძღურ-ებ-ად სახიერ-ებ-ად	მოძღურ-ებ-ად სახიერ-ად
წოდ.	მოძღურ-ებ-ო სახიერ-ებ-ო	მოძღურ-ებ-ო სახიერ-ო

ბ) ხმოვანფუძიანი ზედსართავის ბრუნება არსებითთან

	მხ. რ.	მრ. რ.
სახ.	მოწამე წმიდა	მოწამე-ნ-ი წმიდა-ნ-ი
	მოწამ[ჱ] [მოწამე-ჲ] წმიდა-ჲ	
მოთხ.	მოწამე-მან წმიდა-მან	მოწამე-თა წმიდა-თა
მიც.	მოწამე-სა წმიდა-სა	მოწამე-თა წმიდა-თა
ნათ.	მოწამ-ისა წმიდ-ისა	მოწამე-თა წმიდა-თა
მოქმ.	მოწამ-ითა წმიდ-ითა	
ვით.	მოწამე-დ წმიდა-დ	
წოდ.	მოწამე-ო წმიდა-ო	მოწამე-ნ-ო წმიდა-ნ-ო

	მრ. რ.	
სახ.	მოწამე-ებ წმიდ-ებ	მოწამე-ებ წმიდა
	მოწამე-ებ-ი წმიდ-ებ-ი	მოწამე-ებ-ი წმიდა-ჲ
მოთხ.	მოწამე-ებ-მან წმიდ-ებ-მან	მოწამე-ებ-მან წმიდა-მან
მიც.	მოწამე-ებ-სა წმიდ-ებ-სა	მოწამე-ებ-სა წმიდა-სა
ნათ.	მოწამე-ებ-ისა წმიდ-ებ-ისა	მოწამე-ებ-ისა წმიდ-ისა

მოქმ. მოწამ-ებ-ითა წმიდ-ებ-ითა	მოწამე-ებ-ითა წმიდ-ითა
ვით. მოწამე-ებ-ად წმიდ-ებ-ად	მოწამე-ებ-ად წმიდა-დ
წოდ. მოწამე-ებ-ო წმიდ-ებ-ო	მოწამე-ებ-ო წმიდა-ო

ზედსართავი სახელი არსებითის ფუნქციით

56. საკმად ხშირად ზედსართავი სახელი არსებითი სახელის ფუნქციით გამოიყენება (გუშინ ოცნი სჩრდთა მცირითგან ვიდრე დიდამდე შესაბე 13,1; რაჲ ბორიტი უწნიეს მგს, 8 27,23 და სხვ.).

ასეთ შემთხვევებში ზედსართავი სახელი გაარსებითებულია; იგი საგანს გამოხატავს და არა მის თვისებას. ამგვარი ზედსართავი ისევე იბრუნვის, როგორც არსებითი სახელი.

რიცხვითი სახელი

57. გამოიყოფა რიცხვითი სახელის სამი ჯგუფი: რაოდენობითი, რიგობითი და წილობითი.

რაოდენობითი რიცხვითი სახელი

58. რაოდენობითი რიცხვითი სახელი აღნიშნავს საგნის ოდენობას. ფუძის აგებულების მიხედვით რაოდენობითი რიცხვითი სახელი ორგვარია: მარტივი და რთული. მარტივია ისეთი სახელი, რომელიც ერთი ფუძისაგან შედგება: ერთ-ი, ექუს-ი, შვდ-ი, ათ-ი, ოც-ი, ას-ი... რთულია სახელი, რომელიც შეიცავს ორ, ან მეტ ფუძეს. აქ უნდა გამოვყოთ: ა) სახელები, რომლებიც არ არიან და კავშირით შეერთებული (ათერთმეტი, ათხუთმეტი, ასერთ-ი, ასსამეოც-ი...) და ბ) სახელები, რომლებიც და კავშირს შეიცავენ (ოცდაერთ-ი, ოცდაორ-ი, ორმეოცდაათ-ი...).

ძველ ქართულში გვაქვს განუსაზღვრელობითი ოდენობის გამომხატველი სახელები: მრავალი, მცირე...

შენიშვნა 1: ბევრი აღნიშნავს ათი ათასს.

შენიშვნა 2: ერგასისი ორმოცდაათს გამოხატავს. ერგ- ფუძის წარმომავლობა უცნობია, თუმცა, ცხადია, რომ ნახევარს ნიშნავს.

შენიშვნა 3: IX საუკუნიდან ტექსტებში დასტურდება გამარტივებული ფორმები: თერთმეტი, თორმეტი, ცამეტი, თოთხმეტი...

შენიშვნა 4: ორმეოც, სამეოც (<სამმეოც), ოთხმეოც ფორმები შეიცავენ მე ელემენტს, რომლის მნიშვნელობა „ჯერ" უნდა იყოს. ორმოც, სამოც... ფორმები X საუკუნიდან გვხვდება.

რიგობითი რიცხვითი სახელი

59. რიგობითი რიცხვითი სახელი საგნის რიგს აღნიშნავს. იგი იწარმოება რაოდენობითი რიცხვითი სახელისაგან მე- -ე კონფიქსით: მე-ორ-ე, მე-ოც-ე, მე-ას-ე...

და კავშირის შემცველი რთული რაოდენობითი რიცხვითი სახელისაგან რიგობითის წარმოებისას მე- -ე კონფიქსი ბოლო და-ს მომდევნო სახელს მოუდის: ოცდამეერთე, ასდამეორე... ზოგჯერ შესაძლოა გვქონდეს მეოცდაათე, მეოცდარვე და მისთ. ფორმები.

შენიშვნა 1: ერთისაგან ნაწარმოები მე-ერთ-ე მხოლოდ რთულ რიგობით რიცხვით სახელებში გვხვდება (ოცდამეერთე, ასდამეერთე...), საზოგადოდ კი პირველი იხმარება.

შენიშვნა 2: მეორე ფორმის პარალელურად შესაძლოა გვხვდებოდეს მერმე (მერმე კაცმან, მერმესა კაცსა...).

წილობითი რიცხვითი სახელი

60. წილობითი რიცხვითი სახელი მიუთითებს, რა ნაწილია მთელისა საგანი. იგი იწარმოება რაოდენობითისაგან -ეულ სუფიქსის დართვით (ათ-ეულ-ი „მეათედი", ხუთ-ეულ-ი „მეხუთედი" და ა.შ.); წილობითი იწარმოება რაოდენობითისაგან მე- -ე კონფიქსით: მე-ათ-ე „მეათედი", მე-ას-ე „მეასედი" და სხვ. ფორმალურად ამგვარი წილობითი რიგობითს ემთხვევა. გარჩევა ხდება კონტექსტის მიხედვით. შედარებით იშვიათია რიგობითი რიცხვითი სახელის ფუძისაგან -დ სუფიქსით წარმოქმნილი წილობითი (მესამე-დ-ი, მეექუსე-დ-ი და მისთ.) მეტად იშვიათად ნა- -ალ კონფიქსი რაოდენობითი რიცხვითისაგან წილობითს აწარმოებს (ნა-სამ-ალ-ი „მესამედი"...).

შენიშვნა 1: ერთ- ფუძისაგან წილობითი არ იწარმოება.

შენიშვნა 2: ორ- ფუძისაგან ნაწარმოები წილობითი რიცხვითი სახელი ძველ ქართულში არ არსებობდა. ნახევრის მნიშვნელობით იხმარებოდა ზოგ-ი, აგრეთვე ზოგ- ძირისაგან ნა- -ალ კონფიქსით წარმოქმნილი ნაზოგალი.

რიცხვითი სახელი არსებითის მსაზღვრელად

61. რაოდენობითი რიცხვითი სახელი, როგორც წესი, არსებითს უსწრებს, პოსტპოზიციის შემთხვევები მეტად იშვიათია. ეგევე ითქმის რიგობითი რიცხვითი სახელის შესახებ. განუსაზღვრელობითი რიცხვითი სახელი მრავალი აგრეთვე უპირატესად პრეპოზიციური მსაზღვრელია.

62. თანხმოვანფუძიანი რაოდენობითი რიცხვითი სახელის ბრუნება
არსებითთან ერთად

ა) რიცხვითი სახელი არსებითს უსწრებს

მხ. რ.	მრ. რ.
სახ. სამ ძმა	სამ-ნ-ი ძმა-ნ-ი
სამ-ი ძმა-Ჲ	
მოთხ. სამ-მან ძმა-მან	სამ-თა ძმა-თა
მიც. სამ-სა ძმა-სა	სამ-თა ძმა-თა
ნათ. სამ-ისა ძმ-ისა	სამ-თა ძმა-თა
მოქმ. სამ-ითა ძმ-ითა	
ვით. სამ-ად ძმა-დ	
წოდ. სამ-ო ძმა-ო	სამ-ნ-ო ძმა-ნ-ო

შენიშვნა: მიცემითში, ნათესაობითსა, მოქმედებითსა და ვითარებითში საკმაოდ ხშირად რიცხვითი სახელი ფუძის სახითაა წარმოდგენილი:

მხ. რ.		მრ. რ.
სახ. სამ ძმა		სამ-ნ-ი ძმა-ნ-ი
სამ-ი ძმა-Ჲ		
მოთხ. სამ-მან ძმა-მან		სამ-თა ძმა-თა
მიც. სამ ძმა-სა		სამ ძმა-თა
ნათ. სამ ძმ-ისა		სამ ძმა-თა
მოქმ. სამ ძმ-ითა		
ვით.	სამ ძმა-დ	
წოდ.	სამ-ო ძმა-ო	სამ-ნ-ო ძმა-ნ-ო

ბ) რიცხვითი სახელი არსებითს მოსდევს

მხ. რ.	მრ. რ.
სახ. ქალაქ ხუთ	ქალაქ-ნ-ი ხუთ-ნ-ი
ქალაქ-ი ხუთ-ი	
მოთხ. ქალაქ-მან ხუთ-მან	ქალაქ-თა ხუთ-თა
მიც. ქალაქ-სა ხუთ-სა	ქალაქ-თა ხუთ-თა
ნათ. ქალაქ-ისა ხუთ-ისა	ქალაქ-თა ხუთ-თა
მოქმ. ქალაქ-ით ხუთ-ით	
ქალაქ-ითა ხუთ-ითა	
ვით. ქალაქ-ად ხუთ-ად	
წოდ. ქალაქ-ო ხუთ-ო	ქალაქ-ნ-ო ხუთ-ნ-ო

63. ხმოვანფუძიანი რაოდენობითი რიცხვითი სახელის ბრუნება არსებითთან ერთად

ა) რიცხვითი სახელი არსებითს უსწრებს

მხ. რ.	მრ. რ.
სახ. ცხრა წიგნ	ცხრა-ნ-ი წიგნ-ნ-ი
ცხრა-ჲ წიგნ-ი	
მოთხ. ცხრა-მან წიგნ-მან	ცხრა წიგნ-თა
მიც. ცხრა-სა წიგნ-სა	ცხრა წიგნ-თა
ნათ. ცხრ-ისა წიგნ-ისა	ცხრა წიგნ-თა
მოქმ. ცხრ-ითა წიგნ-ითა	
ვით. ცხრა-დ წიგნ-ად	
წოდ. ცხრა-ო წიგნ-ო	ცხრა-ნ-ო წიგნ-ნ-ო

შენიშვნა: არსებობს ასეთი პარადიგმაც:

მხ. რ.	მრ. რ.
სახ. ცხრა წიგნ	ცხრა-ნ-ი წიგნ-ნ-ი
ცხრა-ჲ წიგნ-ი	
მოთხ. ცხრა-მან წიგნ-მან	ცხრა-თა წიგნ-თა
მიც. ცხრა წიგნ-სა	ცხრა-თა წიგნ-თა
ნათ. ცხრა წიგნ-ისა	ცხრა-თა წიგნ-თა
მოქმ. ცხრა წიგნ-ითა	
ვით. ცხრა-დ წიგნ-ად	
წოდ. ცხრა-ო წიგნ-ო	ცხრა-ნ-ო წიგნ-ნ-ო

ბ) რიცხვითი სახელი არსებითს მოსდევს

მხ. რ.	მრ. რ.
სახ. წიგნ ცხრა	წიგნ-ნ-ი ცხრა-ნ-ი
წიგნ-ი ცხრა-ჲ	
მოთხ. წიგნ-მან ცხრა-მან	წიგნ-თა ცხრა-თა
მიც. წიგნ-სა ცხრა-სა	წიგნ-თა ცხრა-თა
ნათ. წიგნ-ისა ცხრ-ისა	წიგნ-თა ცხრა-თა
მოქმ. წიგნ-ითა ცხრ-ითა	
ვით. წიგნ-ად ცხრა-დ	
წოდ. წიგნ-ო ცხრა-ო	წიგნ-ნ-ო ცხრა-ნ-ო

რიგობითი რიცხვითი სახელის ბრუნება არსებითთან ერთად

64. რიგობითი რიცხვითი სახელი ქართულში ხმოვანფუძიანია. ერთადერთი გამონაკლისია პირველი.

ა) <u>პირველი</u> უსწრებს არსებით სახელს

მხ. რ.	მრ. რ.
სახ. პირველ ჟამ	პირველ-ნ-ი ჟამ-ნ-ი
პირველ-ი ჟამ-ი	
მოთხ. პირველ-მან ჟამ-მან	პირველ-თა ჟამ-თა
მიც. პირველ-სა ჟამ-სა	პირველ-თა ჟამ-თა
ნათ. პირველ-ისა ჟამ-ისა	პირველ-თა ჟამ-თა
მოქმ. პირველ-ით ჟამ-ით	
პირველ-ითა ჟამ-ითა	
ვით. პირველ-ად ჟამ-ად	
წოდ. პირველ-ო ჟამ-ო	პირველ-ნ-ო ჟამ-ნ-ო

ბ) <u>პირველი</u> მოსდევს არსებით სახელს

მხ. რ.	მრ. რ.
სახ. ჟამ პირველ	ჟამ-ნ-ი პირველ-ნ-ი
ჟამ-ი პირველ-ი	
მოთხ. ჟამ-მან პირველ-მან	ჟამ-თა პირველ-თა
მიც. ჟამ-სა პირველ-სა	ჟამ-თა პირველ-თა
ნათ. ჟამ-ისა პირველ-ისა	ჟამ-თა პირველ-თა
მოქმ. ჟამ-ით პირველ-ით	
ჟამ-ითა პირველ-ითა	
ვით. ჟამ-ად პირველ-ად	
წოდ. ჟამ-ო პირველ-ო	ჟამ-ნ-ო პირველ-ნ-ო

გ) ხმოვანფუძიანი რიგობითი სახელი უსწრებს არსებითს

მხ. რ.
სახ. მეექუსე დღე
მეექუსჱ [მეექუსე-ჲ] დღჱ [დღე-ჲ]
მოთხ. მეექუსე-მან დღე-მან
მიც. მეექუსე-სა დღე-სა
ნათ. მეექუს-ისა დღ-ისა
მოქმ. მეექუს-ით დღ-ით
მეექუს-ითა დღ-ითა
ვით. მეექუსე-დ დღე-დ
წოდ. მეექუსე-ო დღე-ო

დ) რიგობითი რიცხვითი სახელი მოსდევს არსებითს

	მხ. რ.
სახ.	დღე მეექუსე
	დღ[ᲔᲑ] [დღე-Ა] მეექუს[ᲔᲑ] [მეექუსე-Ა]
მოთხ.	დღე-მან მეექუსე-მან
მიც.	დღე-სა მეექუსე-სა
ნათ.	დღ-ისა მეექუს-ისა
მოქმ.	დღ-ით მეექუს-ით
	დღ-ითა მეექუს-ითა
ვით.	დღე-დ მეექუსე-დ
წოდ.	დღე-ო მეექუსე-ო

65. განუსაზღვრელობითი რიცხვითი სახელის ბრუნება არსებითთან ერთად

ა) რიცხვითი სახელი უსწრებს საზღვრულს

	მხ. რ.	მრ. რ.
სახ.	მრავალ ძე	მრავალ-ნ-ი ძე-ნ-ი
	მრავალ-ი ძ[ᲔᲑ] [ძე-Ა]	
მოთხ.	მრავალ-მან ძე-მან	მრავალ-თა ძე-თა
მიც.	მრავალ-სა ძე-სა	მრავალ-თა ძე-თა
ნათ.	მრავლ-ისა ძ-ისა	მრავალ-თა ძე-თა
მოქმ.	მრავლ-ითა ძ-ითა	
ვით.	მრავლ-ად ძე-დ	
წოდ.		მრავალ-ნ-ო ძე-ნ-ო

ბ) რიცხვითი სახელი მოსდევს საზღვრულს

	მხ. რ.	მრ. რ.
სახ.	ძე მრავალ	ძე-ნ-ი მრავალ-ნ-ი
	ძ[ᲔᲑ] [ძე-Ა] მრავალ-ი	
მოთხ.	ძე-მან მრავალ-მან	ძე-თა მრავალ-თა
მიც.	ძე-სა მრავალ-სა	ძე-თა მრავალ-თა
ნათ.	ძ-ისა მრავლ-ისა	ძე-თა მრავალ-თა
მოქმ.	ძ-ითა მრავლ-ითა	
ვით.	ძე-დ მრავლ-ად	
წოდ.		ძე-ნ-ო მრავალ-ნ-ო

წილობითი რიცხვითი სახელის ბრუნება არსებითთან ერთად.

66. თუ წილობითი რიცხვითი სახელი წარმოქმნილია მე- -ე კონფიქსით, იგი არსებითთან ზუსტად ისევე იბრუნვის, როგორც რიგობითი რიცხვითი სახელი (მეხუთე ნაწილ, მეხუთმ ნაწილ-ი, მეხუთე-მან ნაწილ-მან და ა.შ.)

-ეულ სუფიქსით, ნა- -ალ კონფიქსით, -დ სუფიქსით წარმოქმნილი წილობითი რიცხვითი სახელი საზღვრულად გამოიყენება, მისი მსაზღვრელია ნათესაობითში დასმული არსებითი სახელი. ბრუნება ასე ხდება: ათეულ იფქლისა, ათეულ-ი იფქლისა-ი, ათეულ-მან იფქლისა-მან, ათეულ-სა იფქლისა-სა_

რიცხვითი სახელი არსებითის ფუნქციით

67. საკმაოდ ხშირად რიცხვითი სახელი არსებითის ფუნქციით გამოიყენება. მაგალითად: სადაცა იყვნენ ორნი, გინა სამნი შეკრებულ სახელისა ჩემისათჳს, მთ. 18,20; პირველმან შეირთო ცოლი, მრკ. 12,20; მრავალი მევნო მე ჩუენებით დღეს მაგისთჳს, მთ. 27,19 და მისთ.

ცხადია, გაარსებითებული რიცხვითი სახელი არსებითი სახელის მსგავსად იბრუნვის.

ნაცვალსახელი

68. შინაარსის მიხედვით ნაცვალსახელი რამდენიმე ჯგუფისაა: პირისა, ჩვენებითი, კუთვნილებითი, კითხვითი, კითხვით-კუთვნილებითი, მიმართებითი, განსაზღვრებითი, გასუსაზღვრელობითი, ურთიერთობითი, უარყოფითი.

პირის ნაცვალსახელები

69. პირის ნაცვალსახელებია: მე, შენ, ესე, ეგე, იგი; ჩუენ, თქუენ, ესენი, ეგენი, იგინი; თავი.

I და II პირის ნაცვალსახელები უბრუნველებია. პირველი პირის ნაცვალსახელს მხ. რიცხვის ნათესაობითი ბრუნვის ფუნქციით ჩაენაცვლება ჩემ-კუთვნილებითი ნაცვალსახელის ფუძე.

I და II პირის ნაცვალსახელი შეიძლება ასრულებდეს სახელობითის, მოთხრობითის, მიცემითის ან ნათესაობითის ფუნქციას. რაც ჩანაცვლების ხერხით დგინდება:

მოვედ მე (კაც-ი) — სახ. ბრუნვას;

სთქუ შენ (კაც-მან) — მოთხ. ბრუნვას;

გჳჳარს ჩუენ (კაც-ებ-სა) — მიც. ბრუნვას და მისთ.

I და II პირების ნაცვალსახელები მხოლობითსა და მრავლობითში ფუძეთა მიხედვით არიან გარჩეული (მე — ჩუენ, შენ — თქუენ).

70. III პირის ნაცვალსახელები ბრუნებისას რამდენიმე თავისებურებას გვიჩვენებენ: ა) მხოლობითი რიცხვის სახელობითში არ დაირთავენ ბრუნვის ნიშანს; ბ) მოთხრობითსა და სხვა ბრუნვებში მათ სხვა ფუძე ენაცვლებათ; გ) მოთხრობითში ბრუნვის ნიშნად -ნ გამოიყოფა; დ) არ დაერთვით საერცობი; ე) არ ეწარმოებათ წოდებითი ბრუნვა; ვ) არ მოეპოვებათ -ებ-იანი მრავლობითის ფორმები.

მხ. რ.

სახ.	ესე	ეგე	იგი	[ისი]
მოთხ.	ამა-ნ	მაგა-ნ	მა-ნ	იმა-ნ
მიც.	ამა-ს	მაგა-ს	მა-ს	იმა-ს
ნათ.	ამ-ის	მაგ-ის	მ-ის	იმ-ის
მოქმ.	ამ-ით	მაგ-ით	მ-ით	იმ-ით
ვით.	ამა-დ	მაგა-დ	-	იმა-დ
წოდ.	-			

მრ. რ.

სახ.	ესე-ნ-ი	ეგე-ნ-ი	იგი-ნ-ი	[ისი-ნ-ი]
მოთხ.	ამა-თ	მაგა-თ	მა-თ	იმა-თ
მიც.	ამა-თ	მაგა-თ	მა-თ	იმა-თ
ნათ.	ამა-თ	მაგა-თ	მა-თ	იმა-თ
მოქმ.				
ვით.				
წოდ.				

71. თავი ძველ ქართულში გვხვდება უკუქცევითი ნაცვალსახელის ფუნქციითაც: უჩუენე თავი შენი მღდელთა, მ. 8,4; იტყოდა თავსა თჳსსა ქრისტედ, ლ. 23,2; ეკრძალენით თავთა თქუენთა ცოდისა მისგან ფარისეველთაჲსა, ლ. 12,1 და სხვ.

შენიშვნა: ძველ ქართულში არ არის დადასტურებული ისი და ისინი სახელობითის ფორმით, ოღონდ გვხვდება მათი სხვა ბრუნვების ფორმები. სავარაუდოა; ცოცხალ მეტყველებაში სახელობითის ფორმებიც არსებულიყვნენ.

ჩვენებითი ნაცვალსახელები

72. ჩვენებითი ნაცვალსახელებია: ესე, ეგე, იგი, ესრჱთი, ეგრჱთი, ესეოდენი, ეგეოდენი, ესევითარი, ეგევითარი, ესემლევანი, ეგემლევანი.

ესე, ეგე, იგი შეიძლება იყოს ჩვენებითი ან პირის ნაცვალსახელი. თუ ესე, ეგე, იგი არსებით სახელს (საწყისს, ან მიმღეობას) ახლავს, ჩვენებითია,

თუ ზმნის პირიან ფორმას — პირის ნაცვალსახელებად უნდა ჩავთვალოთ: ესე კაცი/კაცი ესე მოვიდა (ჩვენებითი); ესე მოვიდა (პირისა)...

ჩვენებითი ნაცვალსახელი არსებითს უპირატესად მოსდევს, შედარებით იშვიათად უსწრებს. როცა ზედსართავი სახელი ან სხვა მსაზღვრელი არსებითს უსწრებს, ჩვენებითი ნაცვალსახელიც ყოველთვის არსებითის წინ დაისმის (კეთილი ესე მოძღუარი, ორნი იგი მოწაფენი).

73. ჩვენებითი ნაცვალსახელის ბრუნება არსებითთან

ა) ჩვენებითი ნაცვალსახელი არსებითს მოსდევს

მხ. რ.

სახ.	ძმა-ჲ ესე	ძმა-ჲ ეგე	ძმა-ჲ იგი	ძმა-ჲ ისი
მოთხ.	ძმა-მან ამა-ნ	ძმა-მან მაგა-ნ	ძმა-მან მა-ნ	ძმა-მან იმა-ნ
მიც.	ძმა-სა ამა-ს	ძმა-სა მაგა-ს	ძმა-სა მა-ს	ძმა-სა იმა-ს
ნათ.	ძმ-ისა ამ-ის	ძმ-ისა მაგ-ის	ძმ-ისა მ-ის	ძმ-ისა იმ-ის
მოქმ.	ძმ-ითა ამ-ით	ძმ-ითა მაგ-ით	ძმ-ითა მ-ით	ძმ-ითა იმ-ით
ვით.	ძმა-დ ამა-დ	ძმა-დ მაგა-დ		ძმა-დ იმა-დ
წოდ.				

მრ. რ.

სახ.	ძმა-ნ-ი ესე	ძმა-ნ-ი ეგე	ძმა-ნ-ი იგი	ძმა-ნ-ი ისი
მოთხ.	ძმა-თა ამა-თ	ძმა-თა მაგა-თ	ძმა-თა მა-თ	ძმა-თა იმა-თ
მიც.	ძმა-თა ამა-თ	ძმა-თა მაგა-თ	ძმა-თა მა-თ	ძმა-თა იმა-თ
ნათ.	ძმა-თა ამა-თ	ძმა-თა მაგა-თ	ძმა-თა მა-თ	ძმა-თა იმა-თ
მოქმ.				
ვით.				
წოდ.				

ბ) ჩვენებითი ნაცვალსახელი არსებითს უსწრებს

მხ. რ.

სახ.	ესე ძმა-ჲ	ეგე ძმა-ჲ	იგი ძმა-ჲ	ისი ძმა-ჲ
მოთხ.	ამა-ნ ძმა-მან	მაგა-ნ ძმა-მან	მა-ნ ძმა-მან	იმა-ნ ძმა-მან
მიც.	ამა-ს ძმა-სა	მაგა-ს ძმა-სა	მა-ს ძმა-სა	იმა-ს ძმა-სა
ნათ.	ამ-ის ძმ-ისა	მაგ-ის ძმ-ისა	მ-ის ძმ-ისა	იმ-ის ძმ-ისა
მოქმ.	ამ-ით ძმ-ითა	მაგ-ით ძმ-ითა	მ-ით ძმ-ითა	იმ-ით ძმ-ითა
ვით.	ამა-დ ძმა-დ	მაგა-დ ძმა-დ		იმა-დ ძმა-დ
წოდ.				

მრ. რ.

სახ.	ესე ძმა-ნ-ი	ეგე ძმა-ნ-ი	იგი ძმა-ნ-ი	ისი ძმა-ნ-ი
მოთხ.	ამა-თ ძმა-თა	მაგა-თ ძმა-თა	მა-თ ძმა-თა	იმა-თ ძმა-თა

მიც.	ამა-თ ძმა-თა	მაგა-თ ძმა-თა	მა-თ ძმა-თა	იმა-თ ძმა-თა
ნათ.	ამა-თ ძმა-თა	მაგა-თ ძმა-თა	მა-თ ძმა-თა	იმა-თ ძმა-თა
მოქმ.				
ვით.				
წოდ.				

ესრΘთი, ეგრΘთი, ესეოდენი, ეგეოდენი, ესევითარი, ეგეევითარი, ესემლევანი ჩვენებითი ნაცვალსახელები, როგორც წესი, საზღვრულს უსწრებენ. ამ შემთხვევაში ბრუნება ისეთივეა, როგორც თანხმოვანფუძიანი მსაზღვრელისა საზღვრულთან ერთად.

შენიშვნა 1: ძველ ქართულში ნაწევარი არ არის.

შენიშვნა 2: ისი ნაცვალსახელი X საუკუნიდან იჩენს თავს.

შენიშვნა 3: ესრΘთ-ი ფორმის გვერდით გვხვდება ესრეთ-ი, ესეთ-ი, ეგრΘთ-ის პარალელურად — ეგრეთ-ი.

ესეოდენ-ი ფონეტიკური ცვლილებების შედეგად იძლევა ესოდენ-ი, ესდენ-ი, ესთენ-ი, ხოლო ეგეოდენი — ეგოდენ-ი, ეგდენ-ი ვარიანტებს.

კუთვნილებითი ნაცვალსახელები

74. კუთვნილებითი ნაცვალსახელებია: ჩემ-ი, შენ-ი, ამის-ი, მაგის-ი, მის-ი, თჳს-ი, ჩუენ-ი, თქუენ-ი, ამათ-ი, მაგათ-ი, მათ-ი.

ძველ ქართულში კუთვნილებითი ნაცვალსახელი არსებით სახელს უპირატესად მოსდევს (ძმა-ჲ ჩემ-ი, სახლ-ი ჩუენ-ი_), იშვიათად უსწრებს (შენ-ი სძალ-ი, ჩემ-ი ძმისცოლ-ი_).

III პირის კუთვნილებითი ნაცვალსახელები იწარმოება სათანადო პირის ნაცვალსახელთა ნათესაობითი ბრუნვის ფორმისაგან: ამ-ის-ი (შდრ: ამ-ის), მაგ-ის-ი (შდრ: მაგ-ის) და მისთ. თჳს-ი ნაწარმოებია თავ- ნაცვალსახელისაგან.

კუთვნილებითი ნაცვალსახელები უპირატესად საზღვრულს მოსდევენ.

75. კუთვნილებითი ნაცვალსახელის ბრუნება არსებითთან

ა) კუთვნილებითი ნაცვალსახელი არსებითს მოსდევს

		მხ. რ.	
სახ.	ძმა-ჲ ჩემ-ი	და-ჲ შენ-ი	საქმე-ჲ მის-ი
მოთხ.	ძმა-მან ჩემ-მან	და-მან შენ-მან	საქმე-მან მის-მან
მიც.	ძმა-სა ჩემ-სა	და-სა შენ-სა	საქმე-სა მის-სა
ნათ.	ძმ-ისა ჩემ-ისა	დ-ისა შენ-ისა	საქმ-ისა მის-ისა
მოქმ.	ძმ-ითა ჩემ-ითა	დ-ითა შენ-ითა	საქმ-ითა მის-ითა
ვით.	ძმა-დ ჩემ-ად	და-დ შენ-ად	საქმედ- მის-ა(დ)
წოდ.	ძმა-ო ჩემ-ო		

სახ.	წიგნ-ი თვს-ი	
მოთხ.	წიგნ-მან თვს-მან	
მიც.	წიგნ-სა თვს-სა	
ნათ.	წიგნ-ისა თვს-ისა	
მოქმ.	წიგნ-ითა თვს-ითა	
ვით.	წიგნ-ად თვს-ა(დ)	
წოდ.		

მრ. რ.

სახ.	ძმა-ნ-ი ჩემ-ნ-ი	და-ნ-ი შენ-ნ-ი
მოთხ.	ძმა-თა ჩემ-თა	და-თა შენ-თა
მიც.	ძმა-თა ჩემ-თა	და-თა შენ-თა
ნათ.	ძმა-თა ჩემ-თა	და-თა შენ-თა
მოქმ.		
ვით.		
წოდ.	ძმა-ნ-ო ჩემ-ნ-ო	

სახ.	საქმე-ნ-ი შენ-ნ-ი	წიგნ-ნ-ი თვს-ნ-ი
მოთხ.	საქმე-თა შენ-თა	წიგნ-თა თვის-თა
მიც.	საქმე-თა შენ-თა	წიგნ-თა თვს-თა
ნათ.	საქმე-თა შენ-თა	წიგნ-თა თვს-თა
მოქმ.		
ვით.		
წოდ.		

ბ) კუთვნილებითი ნაცვალსახელი არსებითს მოსდევს

მხ. რ.

სახ.	ჩემ-ი ძმა-ჲ	შენ-ი და-ჲ	მის-ი საქმე-ჲ
მოთხ.	ჩემ-მან ძმა-მან	შენ-მან და-მან	მის-მან საქმე-მან
მიც.	ჩემ-სა ძმა-სა	შენ-სა და-სა	მის-სა საქმე-სა
ნათ.	ჩემ-ისა ძმ-ისა	შენ-ისა დ-ისა	მის-ისა საქმ-ისა
მოქმ.	ჩემ-ითა ძმ-ითა	შენ-ითა დ-ითა	მის-ითა საქმ-ითა
ვით.	ჩემ-ად ძმა-დ	შენ-ად და-დ	მის-ად საქმე-დ
წოდ.	ჩემ-ო ძმა-ო		

სახ.	თვს-ი წიგნ-ი
მოთხ.	თვს-მან წიგ-მან
მიც.	თვს-სა წიგნ-სა
ნათ.	თვს-ისა წიგნ-ისა

მოქმ.	თუს-ითა წიგნ-ითა		
ვით.	თუს-ად წიგნ-ად		
წოდ.			
		მრ. რ.	
სახ.	ჩემ-ნ-ი ძმა-ნ-ი	შენ-ნ-ი და-ნ-ი	მის-ნ-ი საქმე-ნ-ი
მოთხ.	ჩემ-თა ძმა-თა	შენ-თა და-თა	მის-თა საქმე-ნ-ი
მოც.	ჩემ-თა ძმა-თა	შენ-თა და-თა	მის-თა საქმე-თა
ნათ.	ჩემ-თა ძმა-თა	შენ-თა და-თა	მის-თა საქმე-თა
მოქმ.			
ვით.			
წოდ.	ჩემ-ნ-ო ძმა-ნო		

სახ.	თუს-ნ-ი წიგნ-ნ-ი
მოთხ.	თუს-თა წიგნ-თა
მიც.	თუს-თა წიგნ-თა
ნათ.	თუს-თა წიგნ-თა
მოქმ.	
ვით.	
წოდ.	

კითხვითი ნაცვალსახელები

76. კითხვითი ნაცვალსახელებია: ვინ? რა? (რაჲ?) რომელი? რაოდენი? (რავდენი?) ვითარი?

კითხვითი ნაცვალსახელების ბრუნება

77. ვინ კითხვითი ნაცვალსახელი ბრუნებისას მხოლობითში მხოლოდ ორ ფორმას წარმოგვიდგენს: ვინ და ვის. ვინ საზიაროა სახელობითისა და მოთხრობითისათვის, ვის მიცემითისა და ნათესაობითისათვის. არ გვაქვს მაგრცობი ხმოვანი.

სახ.	ვი-ნ
მოთხ.	ვი-ნ
მოც.	ვი-ს
ნათ.	ვი-ს
მოქმ.	
ვით.	
წოდ.	

მრავლობით რიცხვში სახელობითის ფორმა მხოლობითისას ემთხვევა. მოთხრობითის, მიცემითისა და ნათესაობითის ფორმები იშვიათია.

სახ.	ვი-ნ
მოთხ.	ვი-ეთ//ვი-ნ
მიც.	ვი-ეთ//ვი-ს

ნათ. ვი-ეთ//ვი-ს
მოქმ.
ვით.
წოდ.

შენიშვნა 1: აზრთა სხვადასხვაობაა იმის შესახებ, ვინ ფორმისეული ნ ფუძისეულია, თუ მოთხ. ბრუნვის უძველესი ფორმანტი. ძველი ქართულის დონეზე ვინ და ვის ფორმათა დაპირისპირება ნ-ს და ს-ს გამოგვაყოფინებს.

შენიშვნა 2: ვისა ფორმაში (ვისა მივიდეთ?) გამოიყოფა -ის-ა, სადაც ის ნათესაობითის მაწარმოებელია, ა მიმართულებითის მაჩვენებელი.

მეტად შეზღუდულია რაჲ ნაცვალსახელის ბრუნება:

სახ. რა
 რა-ჲ
მოთხ. რა-მან
მიც. რა-სა/რა-ს
ნათ. რა-ჲსა
მოქმ. რა-ჲთა
წოდ.

მოთხრობითის ფორმა იშვიათად გვხვდება. არ მოეპოვება ვითარებითი, წოდებითი ბრუნვების, აგრეთვე მრავლობითი რიცხვის ფორმები.

რაჲ ნაცვალსახელი გვხვდება არსებით სახელთან ერთადაც (სახ. რა-ჲ ბრალ-ი, მოთხ. რა-მან ბრალ-მან, მიც. რა-სა ბრალ-სა, ნათ. რა-ჲსა ბრალ-ისა, მოქმ. რა-ჲთა ბრალ-ითა).

რომელი ნაცვალსახელი ასე იბრუნვის:

	მხ. რ.	მრ. რ.
სახ.	რომელ-ი	რომელ-ნ-ი
მოთხ.	რომელ-მან	რომელ-თა
მიც.	რომელ-სა	რომელ-თა
ნათ.	რომლ-ისა	რომელ-თა
მოქმ.	რომლ-ითა	
ვით.	[რომლ-ად]	
წოდ.	-	

რომელი არსებით სახელთანაც გვხვდება (სახ. რომელ-ი კაც-ი, მოთხ. რომელ-მან კაც-მან, მიც. რომელ-სა კაც-სა, ნათ. რომლ-ისა კაც-ისა, მოქმ. რომლ-ითა კაც-ითა, ვით. რომლ-ად კაც-ად; მრ. რიცხვი: სახ. რომელ-ნ-ი კაც-ნ-ი, მოთხ., მიც., ნათ. რომელ-თა კაც-თა).

ასევე იბრუნვის რაოდენ-ი/რავდენი, ვითარი კითხვითი ნაცვალსახელები.

კითხვით-კუთვნილებითი ნაცვალსახელი

78. კითხვით-კუთვნილებითი ნაცვალსახელია ვისი? იგი, როგორც წესი, საზღვრულთან ერთად იხმარება:

მხ. რ.	მრ. რ.
სახ. ვის-ი ძ[ძე-ჲ]	ვის-ნ-ი ძე-ნ-ი
მოთხ. ვის-მან ძე-მან	ვის-თა ძე-თა
მიც. ვის-სა ძე-სა	ვის-თა ძე-თა
ნათ. ვის-ისა ძ-ისა	ვის-თა ძე-თა
მოქმ. ვის-თა ძ-ითა	
ვით. ვის-ად ძე-დ	
წოდ.	

მიმართებითი ნაცვალსახელები

79. მიმართებითი ნაცვალსახელი იწარმოება კითხვითი, ან კითხვით-კუთვნილებითი ნაცვალსახელის ფუძისაგან. ძველ ქართულში გვაქვს შემდეგი შემთხვევები:

ა) მიმართებითი ნაცვალსახელი ფორმის მიხედვით კითხვითს ემთხვევა (გარჩევა ხდება კონტექსტის მიხედვით):

იცის მამამან თქუენმან ზეცათამან, **რაჲ** გიკმს თქუენ, მ. 6,8; იყო სწავლაჲ იგი მისი მათა მიმართ, ვითარცა-იგი ვის აქუნ ჴელმწიფებაჲ, მ. 7,29 და სხვ.;

ბ) მიმართებითი ნაცვალსახელი იწარმოება კითხვითი, ან კითხვით-კუთვნილებითი ნაცვალსახელის ფორმისაგან -ცა ნაწილაკის დართვით (ვინ-ცა, რაჲ-ცა, რომელი-ცა, ვისი-ცა...);

გ) მიმართებითი ნაცვალსახელი კითხვითისაგან ნაწარმოებია -ესე, -ეგე, -იგი ნაწილაკების (წარმოშობით ნაცვალსახელთა) დართვით (ვინ-ესე, რაჲ-ესე, რომელი-ესე... ვინ-ეგე, რაჲ-ეგე, რომელი-ეგე– ვინ-იგი, რაჲ-იგი, რომელი-იგი...).

დ) გვაქვს მრჩობლი -ცა-ესე, -ცა-ეგე, -ცა-იგი ნაწილაკებიანი ფორმები (რომელიცა-ესე, რომელიცა-ეგე, რომელიცა-იგი...).

ე) -**რაჲ** ნაწილაკი (ნაცვალსახელისაგან მომდინარე) ერთვის **რომელ** და **რაოდენ/რაედენ** კითხვითი ნაცვალსახელების ფუძეს და აწარმოებს მიმართებითს (**რომელ-რაჲ** „რომელიც“, **რაოდენ-რაჲ** „რამდენიც“).

მიმართებითი ნაცვალსახელის ბრუნება

მხ. რ.

სახ.	ვინ	ვინ-ცა	ვინ-ესე	ვინ-ეგე	ვინ-იგი	ვინ-ცა-იგი
მოთხ.	ვინ	ვინ-ცა	ვინ-ესე	ვინ-ეგე	ვინ-იგი	ვინ-ცა-იგი
მიც.	ვი-ს	ვი-ს-ცა	ვის-ესე	ვის-ეგე	ვის-იგი	ვის-ცა-იგი
ნათ.	ვი-ს	ვი-ს-ცა	ვის-ესე	ვის-ეგე	ვის-იგი	ვის-ცა-იგი
მოქმ.						
ვით.						
წოდ.						

მრ. რ.

სახ.	ვინ	ვინ-ცა	ვინ-ესე	ვინ-ეგე	ვინ-იგი	ვი-ნ-ცა-იგი
მოთხ.	ვი-ეთ	ვი-ეთ-ცა	ვი-ეთ-ესე	ვი-ეთ-ეგე	ვი-ეთ-იგი	ვი-ეთ-ცა-იგი
მიც.	ვი-ეთ	ვი-ეთ-ცა	ვი-ეთ-ესე	ვი-ეთ-ეგე	ვი-ეთ-იგი	ვი-ეთ-ცა-იგი
ნათ.	ვი-ეთ	ვი-ეთ-ცა	ვი-ეთ-ესე	ვი-ეთ-ეგე	ვი-ეთ-იგი	ვი-ეთ-ცა-იგი
მოქმ.						
ვით.						
წოდ.						

ასევე იბრუნვის სხვა მიმართებითი ნაცვალსახელებიც.

განსაზღვრებითი ნაცვალსახელები

80. განსაზღვრებითი ნაცვალსახელებია: **თავადი** („თვითონ"), **თჳთ**, **თითოეული/თჳთოეული**, **ყოველი**, **სხუაჲ**, **კაცად-კაცადი** („თითოეული"), **თითოსახჱ** („ნაირგვარი").

განსაზღვრებითი ნაცვალსახელი იხმარება დამოუკიდებლად, ან საზღვრულთან ერთად. როგორც წესი, იგი საზღვრულს უსწრებს.

თჳთ უბრუნველია. **თავადი** დასტურდება სახელობითში, მოთხრობითსა და მიცემითში, იშვიათად ნათესაობითში. **თჳთოეული** მეტად იშვიათად იხმარება.

მრავლობითი რიცხვი ეწარმოება მხოლოდ **ყოველ** და **სხუა** განსაზღვრებით ნაცვალსახელებს.

<u>ბრუნების ნიმუშები:</u>

ა) **განსაზღვრებითი ნაცვალსახელი დამოუკიდებლად:**

მხ. რ.

სახ.	ყოველ	სხუა	
	ყოველ-ი	სხუა-ჲ	თავად-ი
მოთხ.	ყოველ-მან	სხუა-მან	თავად-მან
მიც.	ყოველ-სა	სხუა-სა	თავად-სა
ნათ.	ყოვლ-ისა	სხჳსა [სხუ-ისა]	თავად-ისა
მოქმ.	ყოვლ-ითა	სხჳთა [სხუ-ითა]	

ვით.	ყოვლ-ად	სხუა-დ	
წოდ.			
		მრ. რ.	
სახ.	ყოველ-ნ-ი	სხუა-ნ-ი	სხუ-ებ
			სხუ-ებ-ი
მოთხ.	ყოველ-თა	სხუა-თა	სხუ-ებ-მან
მიც.	ყოველ-თა	სხუა-თა	სხუ-ებ-სა
ნათ.	ყოველ-თა	სხუა-თა	სხუ-ებ-ისა
მოქმ.			სხუ-ებ-ითა
ვით.			სხუ-ებ-ად
წოდ.			

ბ) განსაზღვრებითი ნაცვალსახელი მსაზღვრელია:

	მხ. რ.	
სახ.	ყოველ-ი ურმა-ჲ	ურმა-ჲ ყოველ-ი
მოთხ.	ყოველ-მან ურმა-მან	ურმა-მან ყოველ-მან
მიც.	ყოველ-სა ურმა-სა	ურმა-სა ყოველ-სა
ნათ.	ყოვლ-ისა ურმ-ისა	ურმ-ისა ყოვლ-ისა
მოქმ.	ყოველ-ითა ურმ-ითა	ურმ-ითა ყოვლ-ითა
ვით.	ყოველ-ად ურმა-დ	ურმა-დ ყოვლ-ად
წოდ.		
	მრ. რ.	
სახ.	ყოველ-ნ-ი ურმა-ნ-ი	ურმა-ნ-ი ყოველ-ნ-ი
მოთხ.	ყოველ-თა ურმა-თა	ურმა-თა ყოველ-თა
მიც.	ყოველ-თა ურმა-თა	ურმა-თა ყოველ-თა
ნათ.	ყოველ-თა ურმა-თა	ურმა-თა ყოველ-თა
მოქმ.		
ვით.		
წოდ.	ყოველ-ნ-ო ურმა-ნ-ო	ურმა-ნ-ო ყოველ-ნ-ო

შენიშვნა: ყოველი ძველ ქართულში <u>მთელსაც</u> ნიშნავს (ყოველი ქალაქი „მთელი ქალაქი"–).

განუსაზღვრელობითი ნაცვალსახელი

81. განუსაზღვრელობითი ნაცვალსახელებია: ვინ, რაჲ, რომელი, რაოდენი, ვინმე, რაჲმე, რომელიმე, რაოდენიმე, ზოგი, ერთი.

ზოგი განუსაზღვრელობითი ნაცვალსახელი ფორმის მიხედვით კითხვითისაგან არ განსხვავდება. გარჩევა კონტექსტის მიხედვით ხდება. მაგალითად: ნოღარამცა ვინ ჭამს უკუნისამდე შენგან ნაყოფსა, მრკ. 11,13; არცა დაფარული რაჲ არს, რომელი არა გამოჩნდეს, მრკ. 4.22 C; რომელი წინაუძღოდა და რომელი უკუანა შეუდგეს ᲐᲗ 219 და სხ

განუსაზღვრელობითი ნაცვალსახელი იწარმოება კითხვითისაგან -მე ნაწილაკის დართვით (ვინმე, რაიმე, რომელიმე, რაოდენიმე/რავდენიმე).

საზღვრულს უმეტესად მოსდევს ერთი, ხოლო ვინმე, რაიმე, რომელიმე, რაოდენიმე/რავდენიმე შესაძლოა, უსწრებდნენ, ან მოსდევდნენ საზღვრულს.

<u>ბრუნების ნიმუშები:</u>

მხ. რ.

სახ.	ვინ-მე	რა-ი-მე	რომელ-ი-მე	რაოდენ-ი-მე
მოთხ.	ვინ-მე	რა-მან-მე	რომელ-მან-მე	რაოდენ-მან-მე
მიც.	ვი-ს-მე	რა-სა-მე რა-ს-მე	რომელ-სა-მე	რაოდენ-სა-მე
ნათ.	ვი-ს-მე	რა-ისა-მე რა-ის-მე	რომლ-ისა-მე რომლ-ითა-მე	რაოდენ-ისა-მე რაოდენ-ითა-მე
მოქმ.				
ვით.			რომლ-ად-მე	
წოდ.				

მრ. რ.

სახ.	ვინ-მე	რომელ-ნ-ი-მე	რაოდენ-ნ-ი-მე
მოთხ.	ვი-ეთ-მე	რომელ-თა-მე	რაოდენ-თა-მე
მიც.	ვი-ეთ-მე	რომელ-თა-მე	რაოდენ-თა-მე
ნათ.	ვი-ეთ-მე	რომელ-თა-მე	რაოდენ-თა-მე
მოქმ.			
ვით.			
წოდ.			

გვაქვს ვიეთნიმე („ზოგნი; ზოგიერთები") ნაცვალსახელიც, რომელიც ასე იბრუნვის: სახ. ვი-ეთ-ნ-ი-მე, მოთხ., მიც., ნათ. ვი-ეთ-თა-მე.

82. განუსაზღვრელობითი ნაცვალსახელის ბრუნება არსებითთან

ა) ნაცვალსახელი უსწრებს საზღვრულს

მხ. რ.

სახ. ვინ-მე	მთავართაგან-ი	რომელ-ი-მე	სიტყუა-ჲ
მოთხ. ვინ-მე	მთავართაგან-მან	რომელ-მან-მე	სიტყუა-მან
მიც. ვი-ს-მე	მთავართაგან-სა	რომელ-სა-მე	სიტყუა-სა
ნათ. ვი-ს-მე	მთავართაგან-ისა	რომლ-ისა-მე	სიტყჳსა [სიტყუ-ისა]
მოქმ.		რომლ-ითა-მე	სიტყჳთა [სიტყუ-ითა]
ვით.		რომლ-ად-მე	სიტყუა-დ
წოდ.			

მრ. რ.

სახ.	ვი-ეთ-ნ-ი-მე	მთავართაგან-ნ-ი	რომელ-ნ-ი-მე სიტყუა-ნ-ი
მოთხ.	ვი-ეთ-თა-მე	მთავართაგან-თა	რომელ-თა-მე სიტყუა-თა
მიც.	ვი-ეთ-თა-მე	მთავართაგან-თა	რომელ-თა-მე სიტყუა-თა
ნათ.	ვი-ეთ-თა-მე	მთავართაგან-თა	რომელ-თა-მე სიტყუა-თა
მოქმ.			
ვით.			
წოდ.			

ბ) ნაცვალსახელი საზღვრულს მოსდევს

მხ. რ.

სახ.	კაც-ი ვინ-მე	სიტყუა-ჲ რომელ-ი-მე
მოთხ.	კაც-მან ვინ-მე	სიტყუა-მან რომელ-მან-მე
მიც.	კაც-სა ვი-ს-მე	სიტყუა-სა რომელ-სა-მე
ნათ.	კაც-ისა ვი-სა-მე	სიტყჳსა [სიტყუ-ისა] რომლ-ისა-მე
მოქმ.		სიტყჳთა [სიტყუ-ითა] რომლ-ითა-მე
ვით.		სიტყუა-დ რომლ-ად-მე
წოდ.		

მრ. რ.

სახ.	კაც-ნ-ი ვი-ეთ-ნ-ი-მე	სიტყუა-ნ-ი რომელ-ნ-იმე
მოთხ.	კაც-თა ვი-ეთ-თა-მე	სიტყუა-თა რომელ-თა-მე
მიც.	კაც-თა ვი-ეთ-თა-მე	სიტყუა-თა რომელ-თა-მე
ნათ.	კაც-თა ვი-ეთ-თა-მე	სიტყუა-თა რომელ-თა-მე
მოქმ.		
ვით.		
წოდ.		

ურთიერთობითი ნაცვალსახელები

83. ურთიერთობითი ნაცვალსახელებია: ერთიერთი და ურთიერთას („ერთმანეთს"). ერთიერთი თითქმის ყოველთვის მიცემითისა და ნათესაობითის ფორმებით (ერთიერთ-სა, ერთიერთ-ისა) დასტურდება, ურთიერთას — მხოლოდ მიცემითის ფორმით.

X საუკუნიდან თავს იჩენს ერთმანერთი ნაცვალსახელიც.

შენიშვნა: გვხვდება ურთიერთარს ფორმაც. ეს არის ფსევდოლექსიკალიზაციის (ურთიერთას + არს) შედეგი.

უარყოფითი ნაცვასახელები

84. უარყოფითი ნაცვალსახელები იწარმოება არა, ვერ/ვერა, ნუ უკ-უთქმით ნაწილაკებზე ვინ, რაჲ კითხვითი ნაცვალსახელების დართვით:

არავინ, ვერვინ, ნუვინ, არღარავინ, ვერღარავინ; არარაი, ვერარაი, ნურაი, არღარაი, ნურარაი.

უარყოფითი ნაცვალსახელები იბრუნვის ვინ და რაი კითხვითი ნაცვალსახელების მსგავსად.

ზმნა

უღლების კატეგორიები

85. ძველ ქართულ ზმნას მოეპოვება შემდეგი უღლების კატეგორიები: პირი, რიცხვი, დრო, კილო, ასპექტი, აქტი, ჯერობა, თანამიმდევრობა, მწკრივი.

უღლების კატეგორიები ახალი ლექსიკური მნიშვნელობის ფორმებს არ აწარმოებენ.

პირი და რიცხვი

86. ზმნა განარჩევს სამ პირს: პირველი (მოუბარი), მეორე (მსმენელი), მესამე (საუბრის ობიექტი):

ვწერ (მე) — პირველი პირი;
სწერ (შენ) — მეორე პირი;
წერს (იგი) — მესამე პირი.

პირი შეიძლება იყოს სუბიექტური, ან ობიექტური.

სუბიექტურია პირი, რომელიც ზმნით გამოხატულ მოქმედებას ასრულებს და სუბიექტური პირის ნიშნითაა გადმოცემული.

ობიექტურია პირი, რომელსაც მიემართება ზმნით გამოხატული მოქმედება და ობიექტური პირის ნიშნითაა გადმოცემული. ობიექტური პირი ორგვარია: პირდაპირი და ირიბი.

თუ ზმნა ერთპირიანია, იგი მხოლოდ სუბიექტურ პირს შეიცავს. ამგვარ ზმნებს აბსოლუტური აგებულების ზმნებს უწოდებენ.

ორ და სამპირიანი ზმნები შეიცავენ სუბიექტსა და ობიექტს (ობიექტებს). ამგვარ ზმნებს რელატიური აგებულების ზმნებს უწოდებენ.

ორპირიან ზმნას უკავშირდება სუბიექტი და ობიექტი, რომელიც შესაძლოა პირდაპირი იყოს, ან ირიბი.

სამპირიან ზმნას შეეწყობა სუბიექტი და ორი ობიექტი, რომელთაგან ერთი პირდაპირია, მეორე — ირიბი.

პირდაპირი ობიექტი ბრუნვაცვალებადია: იგი შეიძლება იდგეს მიცემით-ში, ან სახელობითში. ირიბი ობიექტი ყოველთვის მიცემითშია. თუ ობიექტი სა-

ხელობითი ბრუნვის ფორმით არის ზმნასთან დაკავშირებული, იგი პირდაპირია. თუ ობიექტი ვერ დადგება სახელობითში, იგი ირიბია.

სუბიექტური პირის ნიშნები

87. სუბიექტური პირის გამოხატვა განსხვავებულია ხანმეტ, ჰაემეტ და სანნარევ ტექსტებში.

ხანმეტ ტექსტებში პირველი სუბიექტური პირის ნიშნის ვარიანტებია: ვ- (ვ-იცი, ვ-არ, ვ-იხილე...); უ- (თუ სუბიექტური პირველი პირის პრეფიქსს უძღვის მესამე ობიექტური პირის ხ- პრეფიქსი — აღ-ხ-უ-მართე „აღვმართე"; ხ-უ-ესავ „იმედი მაქვს"; ხჳტყოდე [ხ-ჳ-იტყოდე]...), ხჳ- (ხჳყო [ხჳ-იყო]; ხჳპოვო [ხუ-იპოვო]...); ნული (თუ ზმნა იწყება უ-თი, რომელიც ა) ფუძისეულია (უწყი); ბ) სასხვისო ქცევის ნიშანია (მი-ხ-უგე მე მას სიტყუაჲ; ხუბრძანე მე მას იგი...).

შენიშვნა: პირველი სუბიექტური პირის ნიშანი არ არის წარმოდგენილი -ვალ/-ვედ ზმნურ ძირებთან (წარ-ვალ, წარ-ვედ).

სუბიექტური პირველი პირის ნიშნის არარსებობა მორფოლოგიური აკრძალვის შედეგია მაშინ, თუ ობიექტად მეორე პირი იგულისხმება (მე გიცი შენ; მე გარქუ შენ...)

სუბიექტური მეორე პირის ნიშნად ხანმეტ ტექსტებში ხ- პრეფიქსია (ხ-არ, ხ-აოტებ „დევნი", ხ-იყავ, ხ-პოვე...).

მეორე პირის ნიშანი ნულია, თუ: ა) ზმნა ბრძანებითშია (ქადაგე; ისმინე, იბანე...), ბ) ობიექტი პირველი პირია (გარდამსუ, მიბრძანე...) გ) თუ ზმნაში წარმოდგენილია მესამე ობიექტური პირის ნიშანი (ხაცადე, ხარქუ, ხუპყარ...).

სუბიექტური მესამე პირის ნიშნებად ძველ ქართულში გვაქვს: -ს, -ნ, -ა, -ო. ისინი მწკრივების მიხედვით ნაწილდებიან: -ს იხმარება აწმყოში (წერ-ს), უწყვეტლის ხოლმეობითში (წერდი-ს), პირველ კავშირებითში (წერდე-ს), II ხოლმეობითში (დაწერი-ს), II კავშირებითში (დაწერო-ს), I თურმეობითში (დამიწერე-ს), III ხოლმეობითში (დამეწერი-ს) III კავშირებითში (დამეწერო-ს), -ნ გამოხატავს სუბიექტურ მესამე პირს: აწმყოს ხოლმეობითში (წერ-ნ), I ბრძანებითში (წერდი-ნ), II ბრძანებითში (დაწერე-ნ); -ა სუბიექტური მესამე პირის ნიშანია: უწყვეტელში (წერდ-ა), წყვეტილში (დაწერ-ა), II თურმეობითში (დამეწერ-ა); -ო წყვეტილში (აღაგ-ო, განატფ-ო...).

შენიშვნა: -ო წყვეტილში იხმარება მხოლოდ ისეთ ზმნებთან, რომლებიც ძირში ერთ თანხმოვანს, ან რედუქციის შედეგად მიღებულ თანხმოვანთა კომპლექსს შეიცავენ (აქო, განაკმო...).

მრავლობითი რიცხვის წარმოება

I და II სუბიექტური პირის მრავლობითი რიცხვი -თ სუფიქსით იწარმოება. მხოლობითის ფორმას დაერთვის -თ და მრავლობითს ვიღებთ (ვარ — ვარ-თ; ხარ — ხარ-თ).

მესამე სუბიექტური პირის მრავლობითობა აღინიშნება -ენ, -ან, -ნ, -ეს, -ედ სუფიქსებით. ეს მაწარმოებლები ერთდროულად გამოხატავენ მესამე პირსაც და მრავლობით რიცხვსაც. მათი განაწილება ხდება მწკრივთა მიხედვით: -ენ იხმარება აწმყოში (წერ-ენ, ხატვ-ენ...); -ან — აწმყოში (იცი-ან, ივლტი-ან...), უწყვეტლის ხოლმეობითში (წერდი-ან), I კავშირებითში (ივლტოდი-ან), II ხოლმეობითში (დაწერი-ან); -ნ — I კავშირებითში (წერდე-ნ), II კავშირებითში (დაწერო-ნ), -ეს — უწყვეტელში (წერდ-ეს), წყვეტილში (დაწერ-ეს), -ედ — აწმყოს ხოლმეობითში (წერ-ედ), I ბრძანებითში (წერდ-ედ), II ბრძანებითში (მოკლ-ედ, თქუ-ედ).

შენიშვნა 1: თუ მწკრივის ნიშანია -ე, ბრძანებითში მესამე სუბიექტური პირის ნიშნად -დ ვარიანტი იქნება (დაწერე-დ, აღაშენე-დ, იხილე-დ...).

შენიშვნა 2: აწმყოში ორი სუფიქსი იხმარება -ენ და -ან. -ან დაერთვის ისეთ ზმნებს, რომელთაც მწკრივის ნიშნად მოუდის -ი (არ-ი-ან, იც-ი-ან, იმალვ-ი-ან...), აგრეთვე საშუალი გვარის ზოგ ზმნას (ტირ-ან, ვლენ-ან, დგან-ან...).

სუბიექტური პირისა და რიცხვის ნიშანთა ტაბულა

| | მხ. რ. | | |

89. <u>სან-ნარევ</u> ტექსტებში პირველი სუბიექტური პირის გამომხატველია ვ- და ნული, რომელიც გვაქვს -ვალ და -ვედ ზმნებთან, უ-თი და ო-თი დაწყებულ ზმნურ ფუძეებთან (უწყი, აღორძნდი, აღუშენე...), აგრეთვე მაშინ, როცა ობიექტად მეორე პირი იგულისხმება (გიცი მე შენ, გარქუ მე შენ (თქუენ)_).

მეორე სუბიექტური პირის ნიშნის ვარიანტებია: ჰ-, როცა ზმნის ფუძე იწყება ბ ფ პ, გ ქ კ, ჯ ყ, ვ, ზ ს, შ, ყ ხ, ლ მ ნ რ თანხმოვნებით; ს-, თუ ზმნის ფუძე იწყება დ თ ტ, ძ ც წ თანხმოვნებით; შ-, თუ ზმნის ფუძე ჯ ჩ ჭ თანხმოვნებით იწყება; მეორე სუბიექტური პირის ნიშნად ხ- გამოვლინდება სამ ზმნაში: ხარ, ხუალ, ხუედ. მეორე სუბიექტური პირის ნიშანი არაა წარმოდგენილი ხმოვნებით დაწყებულ ფუძეებთან, აგრეთვე ბრძანებითსა და ისეთ ფორმებში, სადაც ობიექტად იგულისხმება I, ან III ობიექტური პირები (მიცი, მიხილე, ჰკითხავ, მისდევ...).

შენიშვნა 1: როგორც ჩანს, სუბიექტური მეორე პირის გამოხატვამ ცოცხალ მეტყველებაში ადრევე განიცადა არსებითი ხასიათის ცვლილებები: მოიშალა ჰ-, ს-, შ- პრეფიქსები და სუბიექტური მეორე პირის აღმნიშვნელად დარჩა ხ- და ნული.

შენიშვნა 2: სან-ნარევ ტექსტებში გამოვლენილი ჰ- ისტორიულად ჰაემეტი მეტყველებიდან მომდინარეობს, ხოლო ს- მისი ფონეტიკური ვარიანტია (ჰ- დ თ ტ, ძ ც წ, ჯ ჩ ჭ წინაენისმიერთა წინ ს-დ იქცა); ჯ ჩ ჭ თანხმოვნებთან ს- შ-დ გარდაიქმნა; ხმოვნების წინ ჰ- დაიკარგა.

შენიშვნა 3: IX-XI საუკუნეთა ძეგლებში გვხვდება ხ- და ჰ- პრეფიქსები მეორე სუბიექტური პირის ფორმებში (ხაცადეთ, ხპოოთ, ჰირქუამთ, ჰწუხდეთ...). ითვლება, რომ ასეთი ძეგლები გადმოწერილია ხანმეტი და ჰაემეტი დედნებიდან.

ჰაემეტი დედნიდან მომდინარეობას მოწმობს აგრეთვე ჰს- და ჰშ- „მრჩობლი პრეფიქსები" (გადამწერი გამოთქვამდა /ს/ და /შ/ თანხმოვნებს, დედანში ეწერა ჰ-. გადამწერმა კონტამინირებული ფორმები დაწერა, რაც, ერთი მხრივ, ასახავს დედნის ვითარებას, მეორე მხრივ, გადამწერის საკუთარ წარმოთქმას).

სუბიექტური პირველი და მეორე პირების მრავლობითობა <u>-თ</u> სუფიქსით გამოიხატება.

90. სუბიექტური მესამე პირის ნიშნებად მხოლობითში იხმარება -ს, -ა, -ო, -ნ, მრავლობითში — -ენ, -ან, -ნ, -ეს, -ედ სუფიქსები (მათი განაწილება ისეთივეა, როგორიც ხანმეტსა და ჰაემეტ ტექსტებში).

ტაბულა

	მხ. რ.	მრ. რ.	
1.	ვ- 0-	ვ- 0-	-თ
2.	ჰ- ს- შ- ხ- 0-	ჰ- ს- შ- ხ- 0-	-თ
3.	-ს -ა -ო -ნ	-ენ -ან -ნ -ეს -ედ	

ობიექტური პირის ნიშნები

91. პირდაპირ-ობიექტური პირის გამოხატვა. ძველ ქართულში პირველი პირდაპირ-ობიექტური პირის ნიშანია მ- (მ-ხატავს, მ-პოვებს...). მეორე პირდაპირ-ობიექტური პირის ნიშანია გ (გ-ხატავს, გ-პოვებს...).

I სერიის მწკრივებში შესაძლოა ნიშნით იყოს გამოხატული მესამე პირის პირდაპირი ობიექტიც. ზმნები იყოფა ორ ჯგუფად: ა) მესამე პირდაპირ-ობიექტური პირის ნიშანი წარმოდგენილია (ხ-ყოფ-ს იგი მას, და-ხ-წერ-ს იგი მას...); ბ) მესამე პირდაპირ-ობიექტური პირის ნიშანი ზმნას არ გააჩნია (ქადაგებ-ს იგი მას; მოილებ-ს იგი მას...).

ხანმეტ ტექსტებში ე.წ. ხყოფს ტიპის ზმნებს მესამე პირდაპირ-ობიექტური პირის ნიშნად ხ- აქვთ, ქადაგებს ტიპისას — ნული.

ჰაემეტ ტექსტებში მესამე პირდაპირ-ობიექტური პირის ნიშანი ჰყოფს ტიპის ზმნებთან არის ჰ-, ქადაგებს ტიპის ზმნებთან — ნული.

ხანმეტსა და ჰაემეტ ტექსტებში მესამე ობიექტური პირის ნიშანი პირველი სუბიექტური პირის ნიშანს უსწრებს (ხ-უ-ყოფ; ჰ-უ-ყოფ „ვაკეთებ"...).

სანნარევ ტექსტებში მესამე ობიექტური პირის პირის ნიშნის ვარიანტებად ჰყოფს ტიპის ზმნებთან გვაქვს: ჰ-, თუ ზმნის ფუძე იწყება ბ ფ პ, გ ქ კ, ჯ ყ, ვ, ზ ს, შ, ღ ხ, ლ მ ნ რ თანხმოვნებით (გან-ჰ-ბანს, და-ჰ-ფარავს...); ს-, თუ ზმნის ფუძე იწყება დ თ ტ, ძ ც წ თანხმოვნებით (და-ს-დგამს, და-ს-თმობს...), შ-, თუ ზმნის ფუძე იწყება ჯ ჩ ჭ თანხმოვნებით (შე-შ-ჭამს...), თუ ზმნის ფუძე ხმოვნებით იწყება, მესამე პირდაპირ-ობიექტური პირის ნიშანი ნულია (აღაშენებს, იხილავს...). ცხადია, ქადაგებს ტიპის ზმნებთანაც ნული არის მესამე პირდაპირი ობიექტური პირის ნიშნის ალომორფი.

სანნარევ ტექსტებში მესამე ობიექტური პირის ნიშანი პირველი სუბიექტური პირის პრეფიქსს მოსდევს (ვ-ჰ-ყოფ, და-ვ-ს-წერ...).

92. პირველი პირდაპირ-ობიექტური პირის მრავლობითობა გამოხატულია მ- და გუ- პრეფიქსებით (მ-ხატავს//გუ-ხატავს იგი ჩუენ; მ-პოვებს//გუ-პოვებს იგი ჩუენ და სხვ.).

მეორე და მესამე პირდაპირ-ობიექტური პირების მრავლობითობა პირველი სერიის ფორმებში არ აღინიშნება და, ამდენად, სხვაობა

მხოლობითისა და მრავლობითის ფორმებს შორის არ არსებობს. გარჩევა კონტექსტის მიხედვით ხდება.

მეორე და მესამე სერიების ფორმებში პირდაპირი ობიექტის მრავლობითობის გამოხატვის შესახებ იხ. 171

ტაბულები

ა) <u>ხანმეტი ტექსტები</u>

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მ-	მ-/გუ-
2.	გ-	გ-
3.	ხ- 0-	ხ- 0-

ბ) <u>ჰაემეტი ტექსტები</u>

	მხ. რ.	მრ. რ.
1	მ-	მ-/გუ-
2.	გ-	გ-
3.	ჰ- 0-	ჰ- 0-

გ) <u>სანნარევი ტექსტები</u>

	მხ. რ.	მრ. რ.
1	მ-	მ-/გუ-
2.	გ-	გ-
3.	ჰ- ს- შ- 0-	ჰ- ს- შ- 0-

შენიშვნა 1: ძველ ქართულში მ- და გუ- მრავლობით რიცხვში პირველ ობიექტურ პირს გამოხატავენ. მათ შორის სხვაობა არ შეინიშნება გარდა იმისა, რომ მ- მხოლობითი რიცხვის ფორმაშიაც ვლინდება. ისტორიულად კი მ- და გუ- პრეფიქსები, ჩანს, განირჩეოდნენ: მ- გამოხატავდა ექსკლუზივს, გუ- ინკლუზივს. ეს დაპირისპირება მოიშალა მწერლობამდელ ქართულში.

შენიშვნა 2: ძველ ქართულში შეინიშნება მესამე პირდაპირ-ობიექტური პირის ნიშნის ხმარების წესის დარღვევები, რაც ცოცხალ მეტყველებაში მომხდარი ცვლილებების ამსახველია.

ირიბ-ობიექტური პირის გამოხატვა

93. პირველი ირიბ-ობიექტური პირის ნიშანია მ- პრეფიქსი (მ-აქუ-ს, მ-კითხავ-ს, აღ-მ-იშენებ-ს...). მეორე ირიბ-ობიექტური პირის ნიშანია გ- (გ-აქუ-ს, გ-კითხავ-ს, აღ-გ-იშენებ-ს...); მესამე ირიბ ობიექტური პირის ნიშნად ხანმეტ ტექსტებში გვაქვს ხ- (ხ-აქუ-ს, ხ-კითხავ-ს, აღ-ხ-უშენებ-ს...); <u>ჰაემეტ</u> ტექსტებში ჰ-, რომელიც ხმოვნების წინ ზოგჯერ დაკარგულია (ჰ-აქუ-ს//აქუ-ს, აღ-ჰ-უშჱნებ-ს//აღ-უშჱნებ-ს...); <u>სანნარევ</u> ტექსტებში მესამე ირიბ-ობიექტური პირის ნიშნებია: ჰ-, თუ ზმნის ფუძე იწყება **ბ ფ პ, გ ქ კ, ჯ ყ, ვ, ზ ს, შ, ღ ხ, ლ მ ნ რ** თანხმოვნებით (მი-ჰ-ბაძ-ა, ჰ-გავ-ს, ჰ-ყავ-ს, შე-ჰ-ხედნა...); ს-,

თუ ზმნის ფუძე დ თ ტ, ძ ც წ თანხმოვნებით იწყება (მი-ს-დევ-ს, ს-ძინავ-ს, ს-ცალ-ს...); შ- გვაქვს ჯ ჩ ჭ თანხმოვნებით დაწყებულ ზმნურ ფუძეებთან (შ-ჯობ-ს, შ-ჭირ-ს...); თუ ზმნის ფუძე ხმოვნით იწყება, მესამე ირიბ-ობიექტურ პირს ნული გამოხატავს (აქუს, უყუარს, ესავს...).

94. პირველი ირიბ-ობიექტური პირის მრავლობითობა გამოხატულია მ-/გუ- პრეფიქსებით (მ-აქუს//გუ-აქუს ჩუენ იგი; მ-ერჩის//გუ-ერჩის ჩუენ იგი...). მეორე და მესამე ირიბ-ობიექტური პირების მრავლობითის ფორმა მხოლობითისაგან არ სხვაობს. გარჩევა კონტექსტის მიხედვით ხდება.

ტაბულები

ა) <u>სანმეტი ტექსტები</u>

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მ-	მ-/გუ-
2.	გ-	გ-
3.	ხ-	ხ-

ბ) <u>ჰაემეტი ტექსტები</u>

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მ-	მ-/გუ-
2.	გ-	გ-
3.	ჰ- 0-	ჰ- 0-

გ) <u>სან-ნარევი ტექსტები</u>

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მ-	მ-/გუ-
2.	გ-	გ-
3.	ჰ- ს- შ- 0-	ჰ- ს- შ- 0-

შენიშვნა 1: მ- და გუ- პრეფიქსები მრავლობით რიცხვში გამოხატავენ პირველ ირიბ-ობიექტურ პირს. ძველ ქართულში არ არის ინკლუზივ-ექსკლუზივის გარჩევა.

შენიშვნა 2: ჰს- და ჰშ- ს- და შ- პრეფიქსთა ორთოგრაფიული ვარიანტებია.

შენიშვნა 3: სან-ნარევ ტექსტებში ჰ- პრეფიქსის გამოვლენა ხმოვანთა წინ, აგრეთვე წინაენისმიერ თანხმოვანთა წინ (ჰემტერა, ჰუყვეს, განჰძარცუეს, ჰძინავნ...) მოწმობს სათანადო ძეგლების ჰაემეტი დედნებიდან მომდინარეობას.

შენიშვნა 4: X-XI საუკუნეთა ძეგლებში დასტურდება მესამე ირიბ-ობიექტური პირის ნიშანთა კლება, რაც, უდავოდ, ცოცხალი მეტყველების ზეგავლენის შედეგია.

დაჰბადა ტიპის ზმნები

95. ძველ ქართულში არის ზმნები, რომლებსაც ორი პირი შეეწყობათ (სუბიექტი და პირდაპირი ობიექტი) და მეორე სერიის ფორმებში მესამე ობიექტური პირის პრეფიქსს გამოავლენენ: და-ჰ-ბადა, და-ჰ-ბეჭდა, და-ჰ-ესნა, და-ჰ-ესმა, აღ-ჰ-კაზმა, გან-ჰ-მარტა, გან-ჰ-მარჯუა, გან-ჰ-მზადა, წარ-ხ-ასრულა, გან-ჰ-ფინ-ა, გან-ხ-აღო, და-ჰ-მარხა, და-ჰ-კრძალა, წარ-ჰ-მართა, და-ჰ-ნერგა, და-ს-თესა, და-ს-თხია და სხვ. ამ ზმნათა ჰ- და ს- პრეფიქსებს ვერ მივიჩნევთ მესამე პირდაპირ-ობიექტური პირის ნიშნებად, რადგანაც მესამე პირდაპირ-ობიექტური პირი მეორე სერიაში არ გამოიხატება. ძველი ქართულის დონეზე ჰ- და ს- პრეფიქსები ზემოთ მოყვანილ ფორმებში მორფოლოგიურად ჭარბია, ისტორიულად კი ისინი გამოხატავდნენ მესამე ირიბ-ობიექტურ პირს, რომელიც მათ დაკარგეს, ხოლო პირის ნიშანი შემორჩათ.

დრო

96. დრო სამია: <u>ახლანდელი, წარსული და მომავალი.</u> <u>ახლანდელია</u> დრო, თუ მოქმედების მომენტი უბნობისას ემთხვევა (ვწერ, დავსწერ, ვდგა, ვზი–); <u>წარსულია</u> დრო, თუ მოქმედების მომენტი უბნობისას უსწრებდა (ვწერდ, დავსწერდ, ვდეგ, ვჯედ...); <u>მომავალია</u> დრო, თუ მოქმედების მომენტი უბნობისას მოსდევს (ვწერდე, დავსწერდე, ვწერო, დავწერო, ვდგე, ვჯდე–).

97. მომავალი დრო ძველ ქართულში უმთავრესად კავშირებითი კილოს ფორმით გადმოიცემა. არის შემთხვევები, როცა მომავალი დრო გამოიხატება ზმნისწინის საშუალებით, ან ვითარებითში დასმული საწყისისა და მეშველი ზმნის შეერთებით (ყოფად არს „მოხდება", შობად არს „დაიბადება"–).

98. ძველ ქართულში არის ისეთი ფორმები, რომლებიც არ გამოხატავენ კონკრეტულ დროს (რომელი პირველითგანვე არს და აცხოვნებს ყოველსა სოფელსა, სინ.მრავალთ. 17, 9-10; არა თუ რომელი შევალს პირით, შეაგინებს იგი კაცსა, არამედ რომელი გამოვალს პირისაგან, იგი შეაგინებს კაცსა, მ. 15, 11 C და სხვ.). ამგვარ ფორმებს <u>უდროო</u> შეიძლება ეწოდოს.

კილო

99. კილო სამია: <u>თხრობითი, კავშირებითი</u> და <u>ბრძანებითი</u>. თხრობითი კილო გამოხატავს მოქმედებას, რომელიც ხდება, ან მოხდა (წერს, დაწერა; ცნობს, ცნო–).

კავშირებითი კილო გამოხატავს მოქმედებას, რომელიც სასურველია მოხდეს, ან მოხდება. ძველ ქართულში კავშირებითი კილო მომავალი დროის გამოხატვის ძირითადი საშუალებაა (წერდეს; წეროს „დაწერს"...).

ბრძანებითი კილო გამოხატავს მოქმედებას, რომელიც, მთქმელის სურვილით, უნდა შესრულდეს. ბრძანებით კილოს ორი ფორმა მოეპოვება: წართქმითი და უკუთქმითი. წართქმითი ბრძანებითი გვიჩვენებს, რომ ზმნით გამოხატული მოქმედება უნდა შესრულდეს. წართქმითი ბრძანებითის გამოსახატავად ძველ ქართულს ორი მწკრივი მოეპოვებოდა: პირველი ბრძანებითი და მეორე ბრძანებითი.

უკუთქმითი ბრძანებითი გვიჩვენებს, რომ ზმნით გამოხატული მოქმედება არ უნდა შესრულდეს. უკუთქმითი ბრძანებითის გადმოსაცემად ზმნურ ფორმას დაერთვის ნუ და არა ნაწილაკები. ნუ ნაწილაკი ახლავს ეხლანდელი დროის ფორმას (ნუ იყოფინ), არა კავშირებითებს (არა წერდეს, არა დაწეროს).

ასპექტი

100. ასპექტი არის კატეგორია, რომელიც გვიჩვენებს, რომ ზმნით გამოხატული მოქმედება დასრულებულია, დასრულდება, ან კიდევ იმას, რომ მოქმედება დაუსრულებელია. ამის მიხედვით გვაქვს ორი სახე ასპექტისა: სრული (მოქმედება დასრულებულია/დასრულდება) და უსრული (მოქმედება არაა დასრულებული/არ ჩანს, რომ დასრულდება).

ძველ ქართულში სრული და უსრული ფორმების გარჩევა ემყარებოდა სერიათა დაპირისპირებას: პირველი სერიის მწკრივები უსრულ ასპექტს გამოხატავდნენ, მეორე სერიისა — სრულს.

აქტი

101. აქტი არის კატეგორია, რომელიც გვიჩვენებს, რომ ზმნით გადმოცემულ მოქმედებას მოუბარი უშუალოდ შეესწრო, თუ არა. აქტი ორგვარია: ნახული (მოუბარი შეესწრო მოქმედებას) და უნახავი (მოუბარი არ შესწრებია მოქმედებას). ნახული აქტის ნიმუშებია: წერდა, დაწერა, დაწერის... უნახავი აქტის მაგალითებია: დაუწერიეს, დაეწერა, დაეწერის... უნახავი აქტის ფორმები გადმოიცემა მესამე სერიის მწკრივებით.

უნახავი აქტის გამოხატვა ძველ ქართულში შედარებით იშვიათია.

გზისობა

102. გზისობა არის კატეგორია, რომელიც გვიჩვენებს ზმნით გამოხატული მოქმედების ჯერობას. იგი შეიძლება იყოს ერთგზისი, ან მრავალგზისი. ერთგზისია მოქმედება, თუ იგი არ მეორდება. მრავალგზისია მოქმედება, თუ

იგი მეორდება, ან მეორდებოდა (ხდება, ან ხდებოდა რამდენჯერმე, სისტემატურად).

103. ძველ ქართულში ერთგზისი მკვეთრად განირჩეოდა მრავალგზისისაგან:

ერთგზისი	მრავალგზისი
წერს	წერენ
წერდა	წერდის
დაწერა	დაწერის
დაეწერა	დაეწერის

104. ძველ ქართულ ზმნას მრავალგზისის გამოსახატავად რამდენიმე მწკრივი მოეპოვებოდა (აწმყოს ხოლმეობითი, უწყვეტლის ხოლმეობითი, II ხოლმეობითი, III ხოლმეობითი).

თანამიმდევრობა

105. თანამიმდევრობა არის ზმნის შესაძლებლობა, გამოხატოს მოქმედებათა მიმდევრობა დროში. მოქმედებანი შეიძლება თანადროული (სინქრონული) იყვნენ (რომელნი შეჰჭამენ სახლსა ქურივთასა და მიზეზით შორად ილოცვენ, ლ.20,47) და არათანადროული, რომელთაგან ერთი უსწრებს მეორეს (სხვებს).

უწინარესობა-შემდგომობა კარგად არის გარჩეული წარსული დროის ფორმებში. უწინარესი მოქმედება II თურმეობითით გადმოიცემა (და ვითარცა შევიდა, ჰოვა, რამეთუ ცოლსა მისსა წარეღო ყოველი მონაგები თჳსი და ლტოლვილ იყო, ყრმაჲ ჩჩჳლი მწოვარი, შვილი თჳსი, დაეგდო მარტოჲ სახლსა შინა, კიმენი I 327,16).

სერიები და მწკრივები

106. ძველ ქართულ ზმნას 14 მწკრივი აქვს. ისინი სამ სერიას ქმნიან.

პირველ სერიაში 6 მწკრივი შედის: აწმყო, აწმყოს ხოლმეობითი, უწყვეტელი, პირველი ბრძანებითი, უწყვეტლის ხოლმეობითი და პირველი კავშირებითი.

მეორე სერიაში ოთხი მწკრივია: წყვეტილი, მეორე ბრძანებითი, მეორე ხოლმეობითი და მეორე კავშირებითი. მესამე სერია ოთხ მწკრივს აერთიანებს: პირველი თურმეობითი, მეორე თურმეობითი, მესამე ხოლმეობითი, მესამე კავშირებითი.

პირველი სერიის მწკრივები

107. აწმყო გამოხატავს ახლანდელი დროის, თხრობითი კილოს, ერთგზის მოქმედებას (წერს, ჰგიეს...). აწმყოს მწკრივი ზოგჯერ გადმოსცემს

უდროო (მარადიულ) მოქმედებასაც (სულო ჭეშმარიტებისაო, რომელი ყოველ-გან ხარ და ყოველივეს აღავსებ მადლითა შენითა; მამაო ჩუენო, რომელი ხარ ცათა შინა; რომლისა მიმართ შუენის დიდებაჲ და თაყუანის-ცემაჲ აწ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე...).

აწმყოს მწკრივის ნიშანია -ი (ვნებითი გვარის ზმნებთან) და ნული: იმალვის, აღეშჱნების, განჭაბუკნების... აღაშენებს, ჰყოფს, დგას...

108. **აწმყოს ხოლმეობითი** გამოხატავს ახლანდელი დროის, თხრობი-თი კილოს, მრავალგზის მოქმედებას (წერ-ნ, ჰგიე-ნ, წკმ-ნ, დგა-ნ...). აწმყოს ხოლმეობითი გადმოსცემს წარსული დროის მრავალგზის მოქმედებასაც (მარადის ღამე და დღე საფლავებსა და მთათა გარე იქცევინ და ღაღადებენ და ქვითა იცემნ თავსა თჳსსა, მრკ.5,5).

ვარაუდობენ, რომ აწმყოს ხოლმეობითს მხოლოდ მესამე პირის ფორ-მები მოეპოვებოდა. ჩვენ ვფიქრობთ, რომ ამ მწკრივს სამივე პირის ფორმები ჰქონდა. აწმყოსა და აწმყოს ხოლმეობითის პირველი და მეორე პირების ფორ-მები ერთმანეთს ემთხვეოდა. მათი გამიჯვნისას კონტექსტი უნდა მოვიშველი-ოთ. მაგალითად, აშკარად აწმყოს ხოლმეობითი გვაქვს ამ ფრაზაში:

რამეთუ შენ ცხოვრებისა და სიკუდილისა ჴელმწიფებაჲ გაქუს: და შთა-იყვანებ ბჭეთა ჯოჯოხეთისათა და აღმოიყვანი, სიბრძნე სოლომონისი 16, 13 0; უფლებედ თქუენ ზედა ცოლნი თქუენნი, რამეთუ ყოველსავე, რასაცა იქმთ და დაჰშრუებით, მიიღით და მისცით ცოლთა თქუენთა,II ეზრა. 4,22 და მისთ.

აწმყოს ხოლმეობითის მწკრივის ნიშანია -ი ვნებითი გვარის ზმნებთან (იმალვინ, იყოფინ, იქცევინ...) და ნული (ხატავ-ნ, წერ-ნ, იქმ-ნ...).

შენიშვნა: ძველი ქართული ენის ბოლო პერიოდში აწმყოს ხოლმე-ობითი იშლება.

109. **უწყვეტელი** გამოხატავს წარსული დროის, თხრობითი კილოს, უსრული ასპექტის, ერთგზის მოქმედებას (წერდა, აღაშჱნებდა...).

უწყვეტლის სავრცობია -დ და -ოდ. -ოდ სავრცობიანებს მწკრივის ნიშნად -ე მოუდის, -დ სავრცობიანებს — ნული: ვიმალვ-ოდ-ე; ვ-წერ-დ.

შენიშვნა: -დ სავრცობიან ზმნათა მრავლობითი რიცხვის პირველი და მეორე პირების ფორმებში თავს იჩენს -ი, რომელიც თანხმოვანთგამყარია (ვწერ-დ-ი-თ, სწერ-დ-ი-თ). ძველი ქართულის ბოლო პერიოდში ი მხოლობი-თის ფორმებშიც გვხვდება მრავლობითის ზეგავლენით: ვწერ-დ-ი, სწერ-დ-ი. ცხადია, ი, ძველი ქართულის დონეზე მწკრივის ნიშნად ვერ მიიჩნევა.

110. I **ბრძანებითი** გამოხატავს მომავალი დროის, ბრძანებითი კილოს, უსრული ასპექტის მოქმედებას. პირველი ბრძანებითი უწყვეტლის ფუძეს ემყა-რება. მას მოეპოვება მეორე და მესამე სუბიექტური პირების ფორმები.

მეორე სუბიექტური პირის ფორმა ნაწარმოებია უწყვეტლისაგან სუბიექტური პირის ნიშნის ჩამოცილებით. მესამე სუბიექტური პირის ნიშანია -ნ მხოლობით რიცხვში და -ედ/-დ მრავლობით რიცხვში.

მწკრივის სავრცობია -დ, ან -ოდ. -დ სავრცობიან ზმნებთან მწკრივის ნიშანია ნული, -ოდ სავრცობიანებთან -ე (მრავლობითი რიცხვის მესამე სუბ. პირის ნიშნად -დ სავრცობიანებთან -ედ გვაქვს, -ოდ სავრცობიანებთან — დ).

111. **უწყვეტლის ხოლმეობითი** გამოხატავს წარსული დროის, თხრობითი კილოს, უსრული ასპექტის, მრავალგზის მოქმედებას. სავრცობია -დ, ან -ოდ; მწკრივის ნიშანი — -ი (წერ-დ-ი-ს; იტყ-ოდ-ი-ს...).

112. **პირველი კავშირებითი** გამოხატავს მომავალი დროის, კავშირებითი კილოს, უსრული ასპექტის მოქმედებას.

სავრცობია -დ, ან -ოდ. -დ სავრცობიანებს მწკრივის ნიშნად -ე მოუდის, -ოდ სავრცობიანებს — -ი (წერ-დ-ე-ს; იტყ-ოდ-ი-ს).

შენიშვნა: -ოდ სავრცობიან ზმნათა უწყვეტლისა და პირველი კავშირებითის ფორმები ერთმანეთს ემთხვევა. გარჩევა ხდება ზმნის კილოს, ან კონტექსტის მიხედვით.

მეორე სერიის მწკრივები

113. **წყვეტილი** გამოხატავს წარსული დროის, თხრობითი კილოს, სრული ასპექტის, ერთგზის მოქმედებას.

მწკრივის ნიშნებია -ე, -ი და ნული. -ე მწკრივის ნიშნად მოუდის მოქმედებითი გვარის ზმნათა დიდ უმრავლესობას, -ი — -დ სუფიქსიან ვნებითი გვარის ზმნებს, ნული — მოქმედებითი გვარის ზმნათა ნაწილს (-ავ და -ამ თემისნიშნიანებს თითქმის უკლებლივ), ვნებითი და საშუალი გვარის ზმნათა უმრავლესობას.

114. **მეორე ბრძანებითი** გამოხატავს მომავალი დროის, ბრძანებითი კილოს, სრული ასპექტის მოქმედებას. მეორე ბრძანებითი წყვეტილის ფუძეს ემყარება და იგივე მწკრივის ნიშნები აქვს, რაც წყვეტილს. ამ მწკრივს მოეპოვება მეორე და მესამე სუბიექტური პირების ფორმები.

მეორე პირის ფორმა იწარმოება წყვეტილის მეორე პირის ფორმისაგან სუბიექტური პირის ნიშნის ჩამოშორებით:

ს-თქუ	(წყვ.)	თქუ	(II ბრძ.)
აღ-ს-დეგ	(წყვ.)	აღ-დეგ	(II ბრძ.)
მო-ჰ-კალ	(წყვ.)	მო-კალ	(II ბძრ.)...

მესამე სუბიექტური პირის ნიშანია -ნ, მრავლობით რიცხვში -დ (თუ მწკრივის ნიშანია -ე ან -ი) და -ედ (თუ მწკრივის ნიშანია ნული).

115. მეორე ხოლმეობითი გამოხატავს წარსული დროის, თხრობითი კილოს, სრული ასპექტის, მრავალგზის მოქმედებას. მწკრივის ნიშანია -ი (დაწერის, მოვიდის, დგის...).

მეორე ხოლმეობითი საკმაოდ ხშირად გამოხატავს უდროო ფორმებს (ბრმაᲘ ბრმასა თუ წინაუძღუნ, შესცთიან და ორნივე მთხრებლსა შთაცვივიან, მ. 15.14; მცირემან ცომმან ყოველივე შესუარული აღაფუვნის, გალატელთა 5,9 და მისთ.).

116. II კავშირებითი გამოხატავს მომავალი დროის, კავშირებითი კილოს, სრული ასპექტის მოქმედებას. მწკრივის ნიშნებია -ო, -ა, -ე. თუ ზმნას წყვეტილში მწკრივის ნიშნად -ე აქვს, II კავშირებითში -ო მოუდის (დავწერე (წყვ.) — დავწერო (II კავშ.), ვპოვე (წყვ.) — ვპოვო (II კავშ.); თუ წყვეტილში ნიშანი ნულია, II კავშირებითში -ა იქნება მოქმედებითი გვარის ზმნებთან (მოვკან (წყვ.) — მოვკნა (IIკავშ.); ვცან (წყვ.) — ვცნა (II კავშ.)...). -ე მოუდის ვნებითი გვარის ზმნათა იმ ნაწილს, რომელთაც წყვეტილის მწკრივის ნიშნად აქვთ -ი (განვმართლდი (წყვ.) — განვმართლდე (II კავშ.); აღვმაღლდი (წყვ.) — აღვმაღლდე (II კავშ.) და სხვ.), აგრეთვე ისეთ ზმნებსაც, რომელთაც წყვეტილში ნული აქვთ (ვიქმენ (წყვ.) — ვიქმნე (II კავშ.); მოვიქეც (წყვ.) — მოვიქცე (II კავშ.) ერთადერთი მოქმედებითი გვარის ზმნა, რომლის II კავშირებითის ნიშნად -ე გვევლინება, არის (მი)ვსცე.

მესამე სერიის მწკრივები

117. პირველი თურმეობითი გამოხატავს წარსული დროის, თხრობითი კილოს, სრული ასპექტის მოქმედებას, რომლის შედეგი ახლანდელ დროშია წარმოდგენილი.

გარდამავალ ზმნათა (აგრეთვე სტატიკურ ვნებითთა) I თურმეობითის მწკრივის ნიშანია -იე. -ავ და -ამ თემისნიშნიან ზმნებს პირველ თურმეობითში ნიშანი არ მოეპოვებათ.

ერთპირიან ზმნათა პირველი თურმეობითი იწარმოება ანალიზურად — მიმღეობისა და აწმყოს ფორმით წარმოდგენილი არს მეშველი ზმნის შეერთებით. ორპირიან გარდაუვალ ზმნათა პირველი თურმეობითი იწარმოება ორგანულად და მწკრივის ნიშნად -იე გვევლინება.

უნახავი აქტი პირველი თურმეობითის მწკრივს მკრთალად ახასიათებს.

118. **მეორე თურმეობითი** გამოხატავს თხრობითი კილოს, წარსული დროის, სრული ასპექტის, უნახავი აქტის, ერთგზის, უწინარეს მოქმედებას (და ხვალისაგან შევიდეს კესარიად, ხოლო კორნილიოს მოელოდა მათ, შემოეკრიბა თესლ-ტომი მისი და საყუარელნი მეგობარნი მისნი, საქ. მოციქ. 10,24).

ერთპირიან ზმნათა მეორე თურმეობითი ნაწარმოებია მიმღეობისა და მეშველი ზმნის წყვეტილის (იყო) შეერთებით. ორპირიან გარდაუვალ ზმნათა მეორე თურმეობითი ორგანულად იწარმოება. მწკრივის ნიშანია -ე, სავრცობი -ოდ (ვჰგონებ-ოდ-ე).

119. **მესამე ხოლმეობითი** წარსული დროის, თხრობითი კილოს, სრული ასპექტის, მრავალგზის მოქმედებას გადმოსცემს.

ეს მწკრივი უპირატესად გარდამავალ ზმნებს მოეპოვება. მისი ნიშანია -ი. ძეგლებში დასტურდება X საუკუნიდან.

120. **მესამე კავშირებითი** გამოხატავს მომავალი დროის, კავშირებითი კილოს, სრული ასპექტის მოქმედებას (ვიდრე არღა ეყივნოს ქათამსა, სამგზის უვარ-მყო მე, მ. 26,75).

უკვე ძველ ქართულში მესამე კავშირებითი ძალზე ხშირად გამოიყენება თურმეობითების ფუნქციით (რომელი-რაჲმე დამეკლოს, შემინდვეთ, სინ.-34 120; რომელი-რაჲ დამიკლია, შემინდვეთ, იქვე 208 და სხვ.).

გარდამავალ ზმნათა მესამე კავშირებითის მწკრივის ნიშნებია: -ო, -ა, -ე.

ამ ნიშანთა განაწილება ემთხვევა მეორე კავშირებითის მაწარმოებელთა განაწილებას.

ერთპირიან გარდაუვალ ზმნათა მესამე კავშირებითი იწარმოება მიმღეობისა და მეშველი ზმნის მეორე კავშირებითის ფორმის (იყოს) შეერთებით. ორპირიან გარდაუვალ ზმნათა მესამე კავშირებითი ორგანულად იწარმოება. მწკრივის ნიშანია -ი, სავრცობი — -ოდ (ვჰგონებ-ოდ-ი).

წარმოქმნის კატეგორიები

ზმნისწინები

121. ზმნას შეიძლება თავში მოუდიოდეს მორფემა, რომელსაც **ზმნისწინს** უწოდებენ. **ზმნისწინი** უსწრებს ყველა მაწარმოებელს, მათ შორის სუბიექტური პირველი და ობიექტური პირველი პირების პრეფიქსებსაც.

122. ძველ ქართულში გვაქვს შემდეგი ზმნისწინები:

მარტივი	რთული
მი	**მიმო**

მო	მიმოდა
აღ	აღმო
და	დამო
გან	გამო
შე	შემო
წარ	წარმო
გარდა	გარდამო
შთა	შთამო
უკუ/უკუნ	უკუმო
წიაღ	წიაღმო

123. ზმნისწინთა ფუნქციები. ზმნისწინი ძველ ქართულში გამოხატავს: გეზს, ორიენტაციას, მიმართულებას, აწარმოებს ახალ ლექსიკურ ერთეულს.

124. ზმნისწინიანი ფორმა გამოხატავს ზმნით გადმოცემული მოქმედების მიმართებას რომელიმე პუნქტისაკენ, უზმნისწინო ფორმას ამ მიმართების აღნიშვნა არ ძალუძს. ამის მიხედვით გვაქვს მიმართული გეზი და მიუმართავი გეზი:

მიმართული გეზი	მიუმართავი გეზი
მივალს	ვალს
წარსცა	სცა
მოუწერა	წერა

125. ორიენტაცია შეიძლება იყოს სააქეთო (მიმართული იმ პუნქტისაკენ, სადაც პირველი პირი იმყოფება) და საიქეთო (მიმართული იმ პუნქტისაკენ, სადაც პირველი პირი არ იმყოფება). სააქეთო ორიენტაციას გამოხატავენ მო- და ყველა რთული ზმნისწინი; საიქეთოს — მარტივი ზმნისწინები:

სააქეთო ორიენტაცია	საიქეთო ორიენტაცია
მოვალს	მივალს
აღმოვალს	აღვალს
გამოვალს...	განვალს...

126. მიმართულების გამოხატვა ზმნისწინის ძირითადი ფუნქციაა.

მო- გამოხატავს მიმართულებას იქიდან აქეთ (მოვალს, მოჰყავს);

მი- გამოხატავს მიმართულებას აქედან იქით (მივალს, მიჰყავს);

აღ- გამოხატავს მიმართულებას ქვევიდან ზევით, სადაც I პირი არ არის (აღვალს, აღჰყავს);

და- გამოხატავს მიმართულებას ზევიდან ქვევით, სადაც I პირი არ არის (დავალს, დაჰყავს);

გან- გამოხატავს მიმართულებას შიგნიდან გარეთ, სადაც I პირი არ არის (განვალს, განჰყავს);

შე- გამოხატავს მიმართულებას გარედან შიგნით, სადაც I პირი არ არის (შევალს, შეჰყავს);

წარ- გამოხატავს მიმართულებას აქედან იქით, სადაც I პირი არ არის (წარვალს, წარჰყავს);

გარდა- გამოხატავს მიმართულებას აქედან იქით, რაიმე დაბრკოლების გადალახვით (გარდავალს, გარდაჰყავს);

შთა- გამოხატავს მიმართულებას ზევიდან ქვევით და თანადროულად გარედან შიგნით, სადაც I პირი არ იმყოფება (შთავალს, შთაჰყავს);

უკუ-/'უკუნ- გამოხატავს უკუმიმართულებას, იქიდან აქეთ, სადაც I პირი არ არის (უკუიქცა, უკუნვალს);

წიაღ- გამოხატავს მიმართულებას აქედან იქით დაბრკოლების გადალახვით (წიაღვიდა, წიაღიყვანებს_);

აღმო- გამოხატავს მიმართულებას ქვევიდან ზევით, სადაც I პირია (აღმოვალს, აღმოჰყავს);

დამო- გამოხატავს მიმართულებას ზევიდან ქვევით, სადაც I პირი იმყოფება (დამოვალს, დამოჰყავს);

გამო- გამოხატავს მიმართულებას შიგნიდან გარეთ, სადაც I პირი არის (გამოვალს, გამოჰყავს);

შემო- გამოხატავს მიმართულებას გარედან შიგნით, სადაც I პირი იმყოფება (შემოვალს, შემოჰყავს);

წარმო- გამოხატავს მიმართულებას იქედან აქეთ, სადაც I პირი არის (წარმოვალს, წარმოჰყავს);

გარდამო- გამოხატავს მიმართულებას რაიმე დაბრკოლების გადალახვით, იქიდან აქეთ, სადაც I პირი არის (გარდამოვალს, გარდამოჰყავს);

შთამო- გამოხატავს მიმართულებას ზევიდან ქვევით და გარედან შიგნით, სადაც I პირი არის (შთამოვალს, შთამოჰყავს);

უკუმო- გამოხატავს უკუ მიმართულებას, იქიდან აქეთ, სადაც I პირი იმყოფება (უკუმოვალს, უკუმოჰყავს);

წიაღმო- გამოხატავს მიმართულებას წყლის დაბრკოლების გადალახვით, იქიდან აქეთ, სადაც პირველი პირი არის (წიაღმოვალს, წიაღმოჰყავს);

მიმო- გამოხატავს წრიულ მიმართულებას (მიმოვალს, მიმოჰყავს);

მიმოდა- გამოხატავს წრიულ მიმართულებას (მიმოდავალს, მიმოდაჰყავს);

უკვე ძველ ქართულ წერილობით ძეგლებში შეინიშნება ზემოთ დასახელებულ ზოგ ზმნისწინთა ფონეტიკურად სახეცვლილი ვარიანტები: ა- (VII); ამო- (864 წ.); გა- (VIII-IX სს.); წა- (864 წ.); წამო- (864 წ.); ჩა- (906 წ.); ჩამო- (IX-X სს.); გადა- (906 წ.); გარდმო- (X ს.); გადამო- (X ს.); უკმო- (X ს.).

127. ძველ ქართულში არის შემთხვევები, როცა ზმნისწინი მიმართულებას აღარ გამოხატავს (აღესრულა, დაწერა, დახატა, მოკუდა, მოკლა_).

128. ზმნისწინი წარმოქმნის ახალ სიტყვას (მოსლვა-მისლვა-დასლვა-განსლვა... აღწერა-მიწერა-მოწერა-დაწერა-გარდაწერა და სხვ.).

129. უკვე ძველ ქართულშივე გვაქვს მრავალი მაგალითი ზმნისწინით მომავალი დროის გამოხატვისა. ეს პროცესი ჯერ კიდევ ხანმეტ ტექსტებში იჩენს თავს და საკმაოდ გავრცელებულია ძველი და საშუალი ქართულის მიჯნაზე.

130. ტმესი. ძველ ქართულში საკმაოდ ხშირია ისეთი შემთხვევები, როცა ზმნისწინსა და ზმნის დანარჩენ ნაწილს შორის მოთავსებულია ნაცვალსახელი, კავშირი, ნაწილაკი, (მაგალითად: მო-ვინმე-ვიდა, შე-ხოლო-ახო; მო--მცა-ვედ; აღ-ნუ ვინ-ანთის, და-სამე-ვდგრეა და მისთ.).

გარდამავლობა

131. ზმნა შეიძლება იყოს გარდამავალი (თუ მას შეეწყობა პირდაპირი ობიექტი), ან გარდაუვალი (თუ მას არ შეეწყობა პირდაპირი ობიექტი). მაგალითად, გარდამავალია დაწერა, რადგანაც ზმნას შეეწყობა პირდაპირი ობიექტი (წიგნი), მაგრამ გარდაუვალია ემალვის, რადგანაც მას პირდაპირი ობიექტი არ შეეწყობა.

გვარი

132. გარდამავალი ზმნა მოქმედებითი გვარისაა, გარდაუვალი ზმნები — ვნებითის, ან საშუალისა. ფორმალურად ვნებითი და საშუალი გვარის ზმნები იმით განირჩევიან ერთმანეთისაგან, რომ აწმყოს მწკრივის მხოლობითი რიცხვის მესამე პირში ვნებითი გვარის ზმნები ბოლოვდებიან -ებ-ი-ს, -ევ-ი-ს, -ვ-ი-ს, -მ-ი-ს, -ობ-ი-ს, -ოფ-ი-ს, -ემ-ი-ს, -იე-ს მიმდევრობებით.

133. ვნებითი გვარის ზმნები ორ ჯგუფად იყოფა: <u>დინამიკური</u> და <u>სტატიკური</u>. სტატიკური ვნებითები ძირითადად აწმყოს მხოლობითი რიცხვის მესამე პირში -იე-ს დაბოლოებას გამოავლენენ (ჰგიეს, ჰგონიეს, უპყრიეს, ჰმოსიეს...).

134. დინამიკური ზმნები წარმოების თვალსაზრისით ორ ქვეჯგუფს ქმნიან: <u>ნიშნიანი</u> და <u>უნიშნო</u>. <u>ნიშნიანი</u> ვნებითი, თავის მხრივ, იყოფა <u>პრეფიქსიანებად (თავსართიანებად)</u> და <u>სუფიქსიანებად (ბოლოსართიანებად)</u>. პრეფიქს მაწარმოებლად გვევლინება ი- და ე-. ი- პრეფიქსი გვაქვს ერთპირიან ზმნებთან, ე- ორპირიანებთან (არის რამდენიმე ზმნა, რომელთაც ე- მაწარმოებელი მოეპოვებათ, მაგრამ ძველი ქართულის დონეზე ერთპირიანებია: დაება-და, დაეთესა, დაეფლა, დაემარხა, აღმოეცენა, წარემართა, აღესრულა, დაეჯშა და მისთ. ამგვარ ზმნებს დაკარგული აქვთ ირიბ-ობიექტური პირი. აღსანიშნავია ისიც, რომ ძველი ქართული ენის ბოლო პერიოდში (X-XI სს.) ამ ზმნათა ნაწილი ი- პრეფიქსს იღებს (დაიბადა, დაითესა...).

135. სუფიქსი მაწარმოებლებია -დ და -ენ/-ნ. სუფიქსური წარმოება ძირითადად ნასახელარ ზმნებს ახასიათებს. -დ სუფიქსი ისეთ ფუძეებთან გვაქვს, რომლებიც ლ ნ რ თანხმოვნებით ბოლოვდება (განმართლდა, განცოცხლდა, აღმწუანდა, განთეთრდა...). -დ ზოგ ზმნურ ფუძესთანაც იჩენს თავს (განტყდა, განხთქდა...). სხვა თანხმოვნებით დაბოლოებულ ფუძეებთან -ენ/-ნ სუფიქსი გამოვლინდება (შევწუხენ, განვჭაბუკენ, დავდუმენ... შეწუხნა, განჭაბუკნა, დადუმნა...).

136. არის ერთი ჯგუფი ვნებითი გვარის ზმნებისა, რომელთაც გვარის რაიმე მაწარმოებელი არ მოეპოვებათ (აღვდეგ, დავწევ, დავჯედ, განვტეფ, განვკემ...). ამგვარ ზმნებს <u>უნიშნო ვნებითებს</u> უწოდებენ.

137. ვნებითი გვარის ზმნათა ნაწილს აქტიური მოქმედების გამოხატვა შეუძლია (იქორწინებიან, იბრძოლებოდიან, შეიშალნიან, იკბინებოდიან, შეიჭამებოდიან...). ამ ტიპის ზმნებს <u>დეპონენსები</u> ეწოდება.

138. საშუალი გვარის ზმნები ორ ჯგუფად იყოფა: <u>საშუალ-მოქმედებითი</u> და <u>საშუალ-ვნებითი</u>. <u>საშუალ-მოქმედებითი</u> გვარის ზმნები II და III სერიების ფორმებს მოქმედებითი გვარის ზმნათაგან სესხულობენ, ან აწარმოებენ მოქმედებითი გვარის ზმნათა მოდელის მიხედვით. მათი სუბიექტი ბრუნვაცვალებადია (ილოცავს <u>იგი</u>, ილოცა <u>მან</u>, ულოცავს <u>მას</u>).

<u>საშუალ-ვნებითს</u> განეკუთვნება ზმნები, რომლებიც მეორე და მესამე სერიების ფორმებს ვნებითი გვარის ზმნათაგან სესხულობენ, ან კიდევ

ფორმებს აწარმოებს ენებითი გვარის ზმნათა მოდელის მიხედვით. ამ ტიპის ზმნათა სუბიექტი ყოველთვის სახელობითში დგას (წევს იგი; წვა იგი; წოლილ არს იგი).

საშუალი გვარისაა -ავ თემისნიშნიანი სტატიკური ზმნები (ჰბურავს, სთრავს, ჰკიდავს, ჰმარხავს, ჰრთავს, ჰშორავს, ჰხილავს, ჰკურავს, სძინავს, ახლავს, უძლავს...).

საშუალი გვარის ზმნებს დაერთვის -ი, -ავ, -ებ, -ობ თემის ნიშნები. განსაკუთრებით აღსანიშნავია, რომ -ოვ თემის ნიშანი მხოლოდ საშუალი გვარის ზმნებს მოუდის (მაღლოვის, ცრემლოვის...). არის საშუალი გვარის ერთი ნაწილი, რომელთაც თემის ნიშანი არ დაერთვის (წუხს, დუმს, ტირს...).

საშუალი გვარის ზმნას გვარის რაიმე მაწარმოებელი არ მოუდის.

ქცევა

139. ძველ ქართულ ზმნას მოეპოვება ქცევის სამი სახე: <u>საარვისო (ნეიტრალური), სათავისო (სუბიექტური)</u> და <u>სასხვისო (ობიექტური)</u>. <u>საარვისო</u> ქცევა გვიჩვენებს, რომ პირდაპირი ობიექტი არ ეკუთვნის არც სუბიექტს და არც ობიექტს. <u>სათავისო</u> ქცევა გვიჩვენებს, რომ პირდაპირი ობიექტი სუბიექტს განეკუთვნება. <u>სასხვისო</u> ქცევა მიუთითებს, რომ პირდაპირი ობიექტი, ან გარდაუვალ ზმნათა სუბიექტი ირიბ ობიექტს ეკუთვნის.

140. ქცევა აქვს ორ და სამპირიან ზმნებს. სათავისო ქცევა მოეპოვება მხოლოდ ორპირიან გარდამავალ ზმნებს. საარვისო ქცევა აქვს ორ და სამპირიან ზმნებს, სასხვისო — ორპირიან გარდაუვალ და სამპირიან გარდამავალ ზმნებს.

141 საარვისო ქცევის ნიშანია ა-, ან ნული: აღაშენებს, განამზადებს... წარჰმართებს, დასწერს, ჰკითხავს... არის შემთხვევები, როცა ხდება ა- პრეფიქსისა და ნულის მონაცვლეობა (აქუს/ჰქონდა; შეახეთქა/შეჰხეთქა...).

142. სათავისო ქცევის მაწარმოებელია ი- პრეფიქსი(დაიბანა, აღიყვანა, მიიქუა, შეიპყრა...).

143. სასხვისო ქცევის მაწარმოებლებია ი- და უ-. ი- გვაქვს პირველსა და მეორე ობიექტურ პირებში, უ- მესამე პირში (მ-ი-თხრა, გ-ი-თხრა, უ-თხრა, მ-ი-ბრძანებს, გ-ი-ბრძანებს, უ-ბრძანებს... მ-ი-ცოცხლდების, გ-ი-ცოცხლდების, უ-ცოცხლდების, მ-ი-ტფების, გ-ი-ტფების, უ-ტფების...).

შენიშვნა: თუ ზმნას არ ეწარმოება საპირისპირო ფორმები (ორი მაინც), იგი ქცევის გაგებას არ შეიცავს. მაგალითად, იცის ზმნის თავკიდურა ი- წარმოშობით სათავისო ქცევის ნიშანია, მაგრამ საპირისპირო ფორმათა (საარვისო, სასხვისო) არარსებობის გამო ვამბობთ, რომ ეს ზმნა უქცევოა. წარ-

მოშობით სასხვისო ქცევის პრეფიქსია უ- ზმნაში განუტევებს, მაგრამ იმის გამო, რომ ამ ზმნას არ მოეპოვება სათავისო და საარვისო ქცევათა (ან ერთ-ერთის მაინც) ფორმები, ვთვლით, რომ იგი ქცევის გაგებას არ შეიცავს. ასეთი-ვე ზმნებია: აქუს, სძინავს, უყუარს, უნდა, უწყის და მისთ.

144. მესამე სერიის ფორმებს ქცევის გაგება არ გააჩნია.

145. რელაციის ე-. არის საშუალი გვარის ზმნები, რომელთა ე- პრე-ფიქსი ირიბ ობიექტთან რელაციას (მიმართებას) გამოხატავს. ასეთი ზმნებია: ებრკუმობს, ეზაობს, ენუკევს, ეტყებს, ეძიებს, ეშურობს, ეძულობს, ექადის, ეკიცხევს, ესავს, ელის, ეშჯის, ერჩის, ეჭუს, ეშინის, ეგლოვს, ემღერს...

კაუზატივი

146. კაუზატივი არის ზმნური კატეგორია, რომლის მეოხებითაც გარ-დაუვალი ზმნისაგან ვაწარმოებთ გარდამავალს. მაგალითად, იტყჳს გარდაუვ-ალი ზმნაა, მისგან ა- პრეფიქსის საშუალებით ვიღებთ ატყუებს („ალაპარა-კებს ის მას") გარდამავალ ზმნას. ამ ზმნის წყვეტილი იქნება აღატყუა („აალაპარაკა მან იგი"). ამრიგად, კაუზატივის ერთ-ერთი მაწარმოებელია ა-.

კაუზატივს აწარმოებს აგრეთვე ა- -ენ (ა- -ინ) კონფიქსი: ვალს — ავლენს, წარვალს — წარავლენს, ავლინებს — წარავლინა; დგას — ადგენს, დაადგინებს — დაადგინა, წევს — აწვენს და მისთ.

კონტაქტი

147. კონტაქტი არის კატეგორია, რომელიც გვიჩვენებს, სუბიექტი უშუალოდ ასრულებს ზმნით გამოხატულ მოქმედებას (<u>უშუალო</u> კონტაქტი), თუ ასრულებინებს ირიბ ობიექტს (<u>შუალობითი</u> კონტაქტი).

კონტაქტი მოეპოვება გარდამავალ ზმნას. ორპირიანი ზმნა შეიძლება გამოხატავდეს <u>უშუალო</u> კონტაქტს, <u>შუალობითი</u> კონტაქტის ფორმა ყოველ-თვის სამპირიანია:

<u>უშუალო</u> კონტაქტი	<u>შუალობითი</u> კონტაქტი
დაწერა	დააწერია; დაწერად-სცა
მიიღო	მოაღებია; მოღებად-სცა
თქუა	ათქუმია...

შუალობით კონტაქტს აწარმოებს ა- -ი კონფიქსი (თაყუანის-ა-ცემ-ი-ა, და-ა-წერ-ი-ა_), ან ა- -ევ/ა- -ი კონფიქსი (ა-თქუმ-ევ-ს/ა-თქუმ-ი-ა, ა-ჯნ-ევ-ს/ ა-ჯნ-ვ-ი-ა...).

გვხვდება შუალობითი კონტაქტის აღწერითი წარმოება: მოღებად-სცა (=მოატანინა), დაწერად-სცა (=დააწერინა), წარკითხვად-სცა (=წააკითხვინა) და მისთ.

თემა

148. არის ზმნები, რომელთაც უღლებისას თემა არ ეცვლებათ (ბანა, წერა, გუემა, ხეთქა, ჭამა, წოვა, რეკა, რაცხა...). ამგვარ ზმნებს ერთთემიანებს უწოდებენ.

ორთემიანებია ზმნები, რომელთა I სერიის თემა რაიმე ნიშნით მეორე სერიისას უპირისპირდება. შესაძლოა, განსხვავებას ქმნიდეს ხმოვანთმონაცვლეობა (I სერიაში წარმოდგენილ ე-ს II სერიაში ი ენაცვლება), ან თემის ნიშანი, რომელიც I სერიის ფორმებში არის წარმოდგენილი, II სერიისაში კი — არა.

149. ხმოვანმონაცვლე ზმნები. ზმნათა ერთი ნაწილი ძირისეული (ან ფუძისეული) ხმოვნის მონაცვლეობას გამოავლენს (განვსწმედ: განვწმიდე, წარვსწყმედ: წარვწყმიდე, მივჰფენ: მივჰფინე, ვდრეკ: ვდრიკე, აღვადგენ: აღვადგინე და მისთ.).

ენებითი გვარის ფორმები ი ხმოვნიან ვარიანტებს ემყარება (განიწმიდების, მიეფინების...).

150. თემის ნიშნები. ძველ ქართულში გვაქვს -ი, -ავ, -ამ, -ებ, -ევ, -ემ, -ობ, -ოვ, -ოფ თემის ნიშნები.

151. -ი თემის ნიშანი მოუდის გარდამავალ ზმნებს. იგი ხშირად იწვევს ძირის კუმშვას (აღ-ვ-ზრდ-ი, და-ვ-შ-ჭრ-ი, გან-ვ-ჰ-ურ-ი...), II სერიაში ხმოვანი შემონახულია (აღ-ვ-ზარდ-ე, და-ვ-ჭარ, გან-ვ-ყარ-ე...).

152. -ავ თემის ნიშანი მოუდის როგორც გარდამავალ, ისე გარდაუვალ ზმნებს (მალ-ავ-ს, ბრწყინ-ავ-ს...). -ავ თემის ნიშნის ვარიანტებია -ევ (ვ-მალ-ევ-დ, ვ-ბრწყინ-ევ-დ...) და -ვ (ვ-მალ-ვ-იდ-ი, ვ-ბრწყინ-ვ-ი-დ-ი... ი-მალ-ვ-ი-ს, ი-მალ-ვ-ოდ-ა...).

თემის ნიშანი ზოგჯერ იწვევს ძირის კუმშვას: ვ-კლ-ავ, შდრ.: მო-ვ-კალ, ვ-ფლ-ავ, შდრ.: და-ვ-ფალ და მისთ.

153. -ამ თემის ნიშანი გვაქვს როგორც გარდამავალ, ისე გარდაუვალ ზმნებთან (გან-ვ-ი-რთხ-ამ, ვ-ი-ცუ-ამ...). -ამ თემის ნიშნის ვარიანტებია: -ემ (გან-ვ-ი-რთხ-ემ-დ, ვ-ი-ცუ-ემ-დ, აღ-უ-თქუ-ემ-დ...) და -მ (გან-ვ-ი-რთხ-მ-იდ-ი, ვ-ი-ცუ-მ-იდ-ი, აღ-უ-თქუ-მ-იდ-ი... , ი-თქუ-მ-ი-ს, გან-ი-სხ-მ-ებ-ი-ან...).

თემის ნიშანს ძალუძს ძირის შეკუმშვა (შე-ვ-ი-რტყ-ამ, შდრ.: შე-ვ-ი-რატყ; გან-ვ-ი-რთხ-ამ, შდრ.: გან-ვ-ი-რათხ. გვხვდება გან-ვ-ი-რთხ-ი, ფორმაც).

154. -ებ თემის ნიშანი გვაქვს როგორც გარდამავალ, ისე გარდაუვალ ზმნებთან (აღ-ვ-ა-გ-ებ, გან-ვ-ა-მართლ-ებ, აღ-ი-ღ-ებ-ი-ს, მო-კუდ-ებ-ი-ს, და-შთ-ებ-ი-ს...).

-ებ თემის ნიშანი მეტად გავრცელებულია. ძველი ქართული ენის ბოლო პერიოდში -ებ დაერთვის ვნებითი გვარის სხვა თემისნიშნიან ფორმებსაც (იმალების, შდრ.: იმალვის; იყოფების, შდრ.: იყოფის; აღირაცხების, შდრ.: აღირაცხვის და მისთ.).

155. -ევ თემის ნიშანი ძალზე იშვიათია. იგი ორ ზმნასთან გვაქვს: ვაკურთხევ (ვაკურთხე) და ვძლევ (ვსძლე).

იძლევის ზმნა (ვნ. გვ.) ხმოვანმონაცვლეთა რიგში დგას (იძლევის: იძლია).

156. -ემ თემის ნიშანი ერთადერთ ზმნურ ძირთან იხმარება (მი-ვ-ს-ცემ, ვ-ს-ცემ, მი-ე-ც-ემ-ი-ს... შდრ.: მი-ვ-ე-ც, ვ-ე-ც, მი-ე-ც-ა...).

157. -ობ თემის ნიშანი გვაქვს გარდამავალ და გარდაუვალ ზმნებთან (მიუთხრ-ობ, შდრ.: მიუთხარ; შევიპყრ-ობ, შდრ.: შევიპყარ; ვიგმ-ობ-ი, შდრ.: ვიგმე და სხვ.).

-ობ თემის ნიშანი ძველ ქართულში დიდად პროდუქტიულია.

158. -ოვ თემის ნიშანი საშუალი გვარის ზმნებთან დასტურდება (ბუტკოვის, იგლოვის, დიდროვის, თესლოვის, კოლტოვის, ლაღოვის, მაღლოვის, მდიდროვის, მრუმლოვის, მჩქეფროვის, მწიფოვის, პეროვის, რულოვის, სასტოვის, სულოვის, ფიცხოვის, ფურცლოვის ღელვოის, ღუელფოვის, შფოთოვის, ცისკროვის, ცრემლოვის, სძულოის, წითლოვის, წყაროვის, ხისტოის, ჯეჯლოვის და მისთ.).

159. -ოფ თემის ნიშანი ერთადერთ ყავ/ყვ/ყ ზმნურ ძირს უკავშირდება (განვყ-ოფ, შდრ.: განვყავ, განიყ-ოფ-ი-ს, შდრ.: განიყო).

მოქმედებითი გვარის ზმნათა უღლება

160. მოქმედებითი გვარის ზმნებს 14 მწკრივი ეწარმოებათ. I სერიაში ოთხი სავრცობიანი მწკრივია: უწყვეტელი, პირველი ბრძანებითი, უწყვეტლის ხოლმეობითი და პირველი კავშირებითი. სავრცობია -დ, იშვიათად — -ოდ.

თუ სავრცობად -დ გვაქვს, უწყვეტელსა და პირველ ბრძანებითში მწკრივის ნიშანია ნული, უწყვეტლის ხოლმეობითში — -ი, პირველ კავშირებითში — -ე.

თუ სავრცობია -ოდ, უწყვეტელსა და პირველ ბრძანებითში მწკრივის ნიშანია -ე, უწყვეტლის ხოლმეობითსა და პირველ კავშირებითში — -ი.

-ავ და -ამ თემისნიშნიანთა უღლება სხვაობს მოქმედებითი გვარის სხვა ზმნათა უღლებისაგან (იხ. 169-170).

მესამე სერიის ფორმებში გარდამავალ ზმნებს ინვერსია მოსდის: სუბიექტი გამოიხატება ობიექტის ნიშნით, ობიექტი — სუბიექტის ნიშნით.

ქცევის გაგება მესამე სერიის ფორმებს არა აქვს. მეორე თურმეობითში, მესამე ხოლმეობითსა და მესამე კავშირებითში გამოვლინდება ე- პრეფიქსი, რომელიც უფუნქციოა.

ისტორიულად გარდამავალ ზმნათა პირველი თურმეობითი ნაწარმოებია სტატიკურ ზმნათა აწმყოს, მეორე თურმეობითი — სტატიკურ ზმნათა წყვეტილის, მესამე კავშირებითი — სტატიკურ ზმნათა მეორე კავშირებითის მოდელის მიხედვით.

სამპირიანი ზმნა მესამე სერიაში უმთავრესად ორპირიანადაა ქცეული (ირიბი ობიექტი გარდაიქმნება უბრალო დამატებად).

უღლების ნიმუშები

161. ერთთემიან ზმნათა უღლების ნიმუში

I სერია
აწმყო

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-წერ	ვ-წერ-თ
2.	ს-წერ	ს-წერ-თ
3.	წერ-ს	წერ-ენ

აწმყოს ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-წერ	ვ-წერ-თ
2.	ს-წერ	ს-წერ-თ
3.	წერ-ნ	წერ-ედ

უწყვეტელი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-წერ-დ	ვ-წერ-დ-ი-თ
2.	ს-წერ-დ	ს-წერ-დ-ი-თ
3.	წერ-დ-ა	წერ-დ-ეს

I ბრძანებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
2.	წერ-დ	წერ-დ-ი-თ
3.	წერ-დ-ი-ნ	წერ-დ-ედ

უწყვეტლის ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-წერ-დ-ი	ვ-წერ-დ-ი-თ
2.	ს-წერ-დ-ი	ს-წერ-დ-ი-თ
3.	წერ-დ-ი-ს	წერ-დ-ი-ან

I კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-წერ-დ-ე	ვ-წერ-დ-ე-თ
2.	ს-წერ-დ-ე	ს-წერ-დ-ე-თ
3.	წერ-დ-ე-ს	წერ-დ-ე-ნ

II სერია

წყვეტილი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-წერ-ე	ვ-წერ-ე-თ
2.	ს-წერ-ე	ს-წერ-ე-თ
3.	წერ-ა	წერ-ეს

II ბრძანებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	წერ-ე	წერ-ე-თ
2.	წერ-ე-ნ	წერ-ე-დ

II ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-წერ-ი	ვ-წერ-ი-თ
2.	ს-წერ-ი	ს-წერ-ი-თ
3.	წერ-ი-ს	წერ-ი-ან

II კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-წერ-ო	ვ-წერ-ო-თ
2.	ს-წერ-ო	ს-წერ-ო-თ
3.	წერ-ო-ს	წერ-ო-ნ

III სერია

I თურმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მ-ი-წერ-იე-ს	მ-ი-წერ-იე-ს
		გვ-წერ-იე-ს [გუ-ი-წერ-იე-ს]
2.	გ-ი-წერ-იე-ს	გ-ი-წერ-იე-ს
3.	უ-წერ-იე-ს	უ-წერ-იე-ს

II თურმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მ-ე-წერ-ა	მ-ე-წერ-ა
		გუ-ე-წერ-ა
2.	გ-ე-წერ-ა	გ-ე-წერ-ა
3.	ე-წერ-ა	ე-წერ-ა

III ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მ-ე-წერ-ი-ს	მ-ე-წერ-ი-ს
		გუ-ე-წერ-ი-ს
2.	გ-ე-წერ-ი-ს	გ-ე-წერ-ი-ს
3.	ე-წერ-ი-ს	ე-წერ-ი-ს

III კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მ-ე-წერ-ო-ს	მ-ე-წერ-ო-ს
		გუ-ე-წერ-ო-ს
2.	გ-ე-წერ-ო-ს	გ-ე-წერ-ო-ს
3.	ე-წერ-ო-ს	ე-წერ-ო-ს

შენიშვნა 1: უწყვეტლის მხოლობითი რიცხვის ფორმებში ნართაული ი IX საუკუნიდან გამოვლინდება.

შენიშვნა 2: I თურმეობითში -ია დაბოლოება VIII საუკუნის II ნახევრიდან ჩრენს თავს.

162. -ებ თემისნიშნიანი ზმნების უღლების ნიმუში

I სერია
აწმყო

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-ვ-ა-გ-ებ	გან-ვ-ა-გ-ებ-თ
2.	გან-ა-გ-ებ	გან-ა-გ-ებ-თ
3.	გან-ა-გ-ებ-ს	გან-ა-გ-ებ-ენ

აწმყოს ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-ვ-ა-გ-ებ	გან-ვ-ა-გ-ებ-თ
2.	გან-ა-გ-ებ	გან-ა-გ-ებ-თ
3.	გან-ა-გ-ებ-ნ	გან-ა-გ-ებ-ედ

უწყვეტელი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-ვ-ა-გ-ებ-დ	გან-ვ-ა-გ-ებ-დ-ი-თ
2.	გან-ა-გ-ებ-დ	გან-ა-გ-ებ-დ-ი-თ
3.	გან-ა-გ-ებ-დ-ა	გან-ა-გ-ებ-დ-ეს

I გრძანებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
2.	გან-ა-გ-ებ-დ	გან-ა-გ-ებ-დ-ი-თ
3.	გან-ა-გ-ებ-დ-ი-ნ	გან-ა-გ-ებ-დ-ედ

უწყვეტლის ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-ვ-ა-გ-ებ-დ-ი	გან-ვ-ა-გ-ებ-დ-ი-თ
2.	გან-ა-გ-ებ-დ-ი	გან-ა-გ-ებ-დ-ი-თ
3.	გან-ა-გ-ებ-დ-ი-ს	გან-ა-გ-ებ-დ-ი-ან

I კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-ვ-ა-გ-ებ-დ-ე	გან-ვ-ა-გ-ებ-დ-ე-თ
2.	გან-ა-გ-ებ-დ-ე	გან-ა-გ-ებ-დ-ე-თ
3.	გან-ა-გ-ებ-დ-ე-ს	გან-ა-გ-ებ-დ-ე-ნ

II სერია

წყვეტილი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-ვ-ა-გ-ე	გან-ვ-ა-გ-ე-თ
2.	გან-ა-გ-ე	გან-ა-გ-ე-თ
3.	გან-ა-გ-ო	გან-ა-გ-ეს

II ბრძანებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
2.	გან-ა-გ-ე	გან-ა-გ-ე-თ
3.	გან-ა-გ-ე-ნ	გან-ა-გ-ე-დ

II ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-ვ-ა-გ-ი	გან-ვ-ა-გ-ი-თ
2.	გან-ა-გ-ი	გან-ა-გ-ი-თ
3.	გან-ა-გ-ი-ს	გან-ა-გ-ი-ან

II კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-ვ-ა-გ-ო	გან-ვ-ა-გ-ო-თ
2.	გან-ა-გ-ო	გან-ა-გ-ო-თ
3.	გან-ა-გ-ო-ს	გან-ა-გ-ო-ნ

III სერია

I თურმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-მ-ი-გ-ებ-ია-ს	გან-მ-ი-გ-ებ-ია-ს
		გან-გვ-გ-ებ-ია-ს [გან-გუ-ი-გ-ებ-ია-ს]
2.	გან-გ-ი-გ-ებ-ია-ს	გან-გ-ი-გ-ებ-ია-ს
3.	გან-უ-გ-ებ-ია-ს	გან-უ-გ-ებ-ია-ს

II თურმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-მ-ე-გ-ო	გან-მ-ე-გ-ო
		გან-გუ-ე-გ-ო
2.	გან-გ-ე-გ-ო	გან-გ-ე-გ-ო
3.	გან-ე-გ-ო	გან-ე-გ-ო

III ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-მ-ე-გ-ი-ს	გან-მ-ე-გ-ი-ს გან-გუ-ე-გ-ი-ს
2.	გან-გ-ე-გ-ი-ს	გან-გ-ე-გ-ი-ს
3.	გან-ე-გ-ი-ს	გან-ე-გ-ი-ს

III კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-მ-ე-გ-ო-ს	გან-მ-ე-გ-ო-ს გან-გუ-ე-გ-ო-ს
2.	გან-გ-ე-გ-ო-ს	გან-გ-ე-გ-ო-ს
3.	გან-ე-გ-ო-ს	გან-ე-გ-ო-ს

163. -ობ თემისნიშნიან ზმნათა უღლების ნიმუში

I სერია

აწმყო

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-ვ-ა-ტფ-ობ	გან-ვ-ა-ტფ-ობ-თ
2.	გან-ა-ტფ-ობ	გან-ა-ტფ-ობ-თ
3.	გან-ა-ტფ-ობ-ს	გან-ა-ტფ-ობ-ენ

აწმყოს ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-ვ-ა-ტფ-ობ	გან-ვ-ა-ტფ-ობ-თ
2.	გან-ა-ტფ-ობ	გან-ა-ტფ-ობ-თ
3.	გან-ა-ტფ-ობ-ნ	გან-ა-ტფ-ობ-ედ

უწყვეტელი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-ვ-ა-ტფ-ობ-დ	გან-ვ-ა-ტფ-ობ-დ-ი-თ
2.	გან-ა-ტფ-ობ-დ	გან-ა-ტფ-ობ-დ-ი-თ
3.	გან-ა-ტფ-ობ-დ-ა	გან-ა-ტფ-ობ-დ-ეს

I ბრძანებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
2.	გან-ა-ტფ-ობ-დ	გან-ა-ტფ-ობ-დ-ი-თ
3.	გან-ა-ტფ-ობ-დ-ი-ნ	გან-ა-ტფ-ობ-დ-ედ

უწყვეტლის ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-ვ-ა-ტფ-ობ-დ-ი	გან-ვ-ა-ტფ-ობ-დ-ი-თ
2.	გან-ა-ტფ-ობ-დ-ი	გან-ა-ტფ-ობ-დ-ი-თ
3.	გან-ა-ტფ-ობ-დ-ი-ს	გან-ა-ტფ-ობ-დ-ი-ან

I კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-ვ-ა-ტფ-ობ-დ-ე	გან-ვ-ა-ტფ-ობ-დ-ე-თ
2.	გან-ა-ტფ-ობ-დ-ე	გან-ა-ტფ-ობ-დ-ე-თ
3.	გან-ა-ტფ-ობ-დ-ე-ს	გან-ა-ტფ-ობ-დ-ე-ნ

II სერია

წყვეტილი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-ვ-ა-ტფ-ე	გან-ვ-ა-ტფ-ე-თ
2.	გან-ა-ტფ-ე	გან-ა-ტფ-ე-თ
3.	გან-ა-ტფ-ო	გან-ა-ტფ-ეს

II ბრძანებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
2.	გან-ა-ტფ-ე	გან-ა-ტფ-ე-თ
3.	გან-ა-ტფ-ე-ნ	გან-ა-ტფ-ე-დ

II ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-ვ-ა-ტფ-ი	გან-ვ-ა-ტფ-ი-თ
2.	გან-ა-ტფ-ი	გან-ა-ტფ-ი-თ
3.	გან-ა-ტფ-ი-ს	გან-ა-ტფ-ი-ან

II კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-ვ-ა-ტფ-ო	გან-ვ-ა-ტფ-ო-თ
2.	გან-ა-ტფ-ო	გან-ა-ტფ-ო-თ
3.	გან-ა-ტფ-ო-ს	გან-ა-ტფ-ო-ნ

III სერია

I თურმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-მ-ი-ტფ-ობ-იე-ს	გან-მ-ი-ტფ-ობ-იე-ს გან-გვ-ტფ-ობ-იე-ს [გან-გუ-ი-ტფ-ობ-იე-ს]
2.	გან-გ-ი-ტფ-ობ-იე-ს	გან-გ-ი-ტფ-ობ-იე-ს
3.	გან-უ-ტფ-ობ-იე-ს	გან-უ-ტფ-ობ-იე-ს

II თურმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-მ-ე-ტფ-ო	გან-მ-ე-ტფ-ო გან-გუ-ე-ტფ-ო
2.	გან-გ-ე-ტფ-ო	გან-გ-ე-ტფ-ო
3.	გან-ე-ტფ-ო	გან-ე-ტფ-ო

III ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-მ-ე-ტფ-ი-ს	გან-მ-ე-ტფ-ი-ს გან-გუ-ე-ტფ-ი-ს
2.	გან-გ-ე-ტფ-ი-ს	გან-გ-ე-ტფ-ი-ს
3.	გან-ე-ტფ-ი-ს	გან-ე-ტფ-ი-ს

III კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-მ-ე-ტფ-ო-ს	გან-მ-ე-ტფ-ო-ს გან-გუ-ე-ტფ-ო-ს
2.	გან-გ-ე-ტფ-ო-ს	გან-გ-ე-ტფ-ო-ს
3.	გან-ე-ტფ-ო-ს	გან-ე-ტფ-ო-ს

164. -ევ თემისნიშნიან ზმნათა უღლების ნიმუში

I სერია

აწმყო

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ა-კურთხ-ევ	ვ-ა-კურთხ-ევ-თ
2.	ა-კურთხ-ევ	ა-კურთხ-ევ-თ
3.	ა-კურთხ-ევ-ს	ა-კურთხ-ევ-ენ

აწმყოს ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ა-კურთხ-ევ	ვ-ა-კურთხ-ევ-თ
2.	ა-კურთხ-ევ	ა-კურთხ-ევ-თ
3.	ა-კურთხ-ევ-ნ	ა-კურთხ-ევ-ედ

უწყვეტელი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ა-კურთხ-ევ-დ	ვ-ა-კურთხ-ევ-დ-ი-თ
2.	ა-კურთხ-ევ-დ	ა-კურთხ-ევ-დ-ი-თ
3.	ა-კურთხ-ევ-დ-ა	ა-კურთხ-ევ-დ-ეს

I ბრძანებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
2.	ა-კურთხ-ევ-დ	ა-კურთხ-ევ-დ-ი-თ
3.	ა-კურთხ-ევ-დ-ი-ნ	ა-კურთხ-ევ-დ-ედ

I ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ა-კურთხ-ევ-დ-ი	ვ-ა-კურთხ-ევ-დ-ი-თ
2.	ა-კურთხ-ევ-დ-ი	ა-კურთხ-ევ-დ-ი-თ
3.	ა-კურთხ-ევ-დ-ი-ს	ა-კურთხ-ევ-დ-ი-ან

I კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ა-კურთხ-ევ-დ-ე	ვ-ა-კურთხ-ევ-დ-ე-თ
2.	ა-კურთხ-ევ-დ-ე	ა-კურთხ-ევ-დ-ე-თ
3.	ა-კურთხ-ევ-დ-ე-ს	ა-კურთხ-ევ-დ-ე-ნ

II სერია

წყვეტილი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ა-კურთხ-ე	ვ-ა-კურთხ-ე-თ
2.	ა-კურთხ-ე	ა-კურთხ-ე-თ
3.	ა-კურთხ-ა	ა-კურთხ-ეს

II ბრძანებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
2.	ა-კურთხ-ე	ა-კურთხ-ე-თ
3.	ა-კურთხ-ე-ნ	ა-კურთხ-ე-დ

II ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ა-კურთხ-ი	ვ-ა-კურთხ-ი-თ
2.	ა-კურთხ-ი	ა-კურთხ-ი-თ
3.	ა-კურთხ-ი-ს	ა-კურთხ-ი-ან

II კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ა-კურთხ-ო	ვ-ა-კურთხ-ო-თ
2.	ა-კურთხ-ო	ა-კურთხ-ო-თ
3.	ა-კურთხ-ო-ს	ა-კურთხ-ო-ნ

III სერია

I თურმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მ-ი-კურთხ-ევ-იე-ს	მ-ი-კურთხ-ევ-იე-ს გვ-კურთხ-ევ-იე-ს [გუ-ი-კურთხ-ევ-იე-ს]
2.	გ-ი-კურთხ-ევ-იე-ს	გ-ი-კურთხ-ევ-იე-ს
3.	უ-კურთხ-ევ-იე-ს	უ-კურთხ-ევ-იე-ს

II თურმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მ-ე-კურთხ-ა	მ-ე-კურთხ-ა გუ-ე-კურთხ-ა
2.	გ-ე-კურთხ-ა	გ-ე-კურთხ-ა
3.	ე-კურთხ-ა	ე-კურთხ-ა

III ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მ-ე-კურთხ-ი-ს	მ-ე-კურთხ-ი-ს გუ-ე-კურთხ-ი-ს
2.	გ-ე-კურთხ-ი-ს	გ-ე-კურთხ-ი-ს
3.	ე-კურთხ-ი-ს	ე-კურთხ-ი-ს

III კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მ-ე-კურთხ-ო-ს	მ-ე-კურთხ-ო-ს გუ-ე-კურთხ-ო-ს
2.	გ-ე-კურთხ-ო-ს	გ-ე-კურთხ-ო-ს
3.	ე-კურთხ-ო-ს	ე-კურთხ-ო-ს

165. -ემ თემისნიშნიანი ზმნის უღლება

I სერია

აწმყო

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	წარ-ვ-ს-ც-ემ	წარ-ვ-ს-ც-ემ-თ
2.	წარ-ს-ც-ემ	წარ-ს-ც-ემ-თ
3.	წარ-ს-ც-ემ-ს	წარ-ს-ც-ემ-ენ

აწმყოს ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	წარ-ვ-ს-ც-ემ	წარ-ვ-ს-ც-ემ-თ
2.	წარ-ს-ც-ემ	წარ-ს-ც-ემ-თ
3.	წარ-ს-ც-ემ-ნ	წარ-ს-ც-ემ-ედ

უწყვეტელი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	წარ-ვ-ს-ც-ემ-დ	წარ-ვ-ს-ც-ემ-დ-ი-თ
2.	წარ-ს-ც-ემ-დ	წარ-ს-ც-ემ-დ-ი-თ
3.	წარ-ს-ც-ემ-დ-ა	წარ-ს-ც-ემ-დ-ეს

I ბრძანებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
2.	წარ-ს-ც-ემ-დ	წარ-ს-ც-ემ-დ-ი-თ
3.	წარ-ს-ც-ემ-დ-ი-ნ	წარ-ს-ც-ემ-დ-ედ

უწყვეტლის ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	წარ-ვ-ს-ც-ემ-დ-ი	წარ-ვ-ს-ც-ემ-დ-ი-თ
2.	წარ-ს-ც-ემ-დ-ი	წარ-ს-ც-ემ-დ-ი-თ
3.	წარ-ს-ც-ემ-დ-ი-ს	წარ-ს-ც-ემ-დ-ი-ან

I კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	წარ-ვ-ს-ც-ემ-დ-ე	წარ-ვ-ს-ც-ემ-დ-ე-თ
2.	წარ-ს-ც-ემ-დ-ე	წარ-ს-ც-ემ-დ-ე-თ
3.	წარ-ს-ც-ემ-დ-ე-ს	წარ-ს-ც-ემ-დ-ე-ნ

II სერია

წყვეტილი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	წარ-ვ-ე-ც	წარ-ვ-ე-ც-(ი)-თ
2.	წარ-ე-ც	წარ-ე-ც-(ი)-თ
3.	წარ-ს-ც-ა	წარ-ს-ც-ეს

II ბრძანებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
2.	წარ-ე-ც	წარ-ე-ც-(ი)-თ
3.	წარ-ე-ც-ი-ნ	წარ-ს-ც-ედ

II ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	წარ-ვ-ს-ც-ი	წარ-ვ-ს-ც-ი-თ
2.	წარ-ს-ც-ი	წარ-ს-ც-ი-თ
3.	წარ-ს-ც-ი-ს	წარ-ს-ც-ი-ან

II კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	წარ-ვ-ს-ც-ე	წარ-ვ-ს-ც-ე-თ
2.	წარ-ს-ც-ე	წარ-ს-ც-ე-თ
3.	წარ-ს-ც-ე-ს	წარ-ს-ც-ე-ნ

III სერია

I თურმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	წარ-მ-ი-ც-ემ-იე-ს	წარ-მ-ი-ც-ემ-იე-ს
		წარ-გვ-ც-ემ-იე-ს [წარ-გუ-ი-ც-ემ-იე-ს]
2.	წარ-გ-ი-ც-ემ-იე-ს	წარ-გ-ი-ც-ემ-იე-ს
3.	წარ-უ-ც-ემ-იე-ს	წარ-უ-ც-ემ-იე-ს

II თურმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	წარ-მ-ე-ც-ა	წარ-მ-ე-ც-ა
		წარ-გუ-ე-ც-ა
2.	წარ-გ-ე-ც-ა	წარ-გ-ე-ც-ა
3.	წარ-ე-ც-ა	წარ-ე-ც-ა

III ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	წარ-მ-ე-ც-ი-ს	წარ-მ-ე-ც-ი-ს წარ-გუ-ე-ც-ი-ს
2.	წარ-გ-ე-ც-ი-ს	წარ-გ-ე-ც-ი-ს
3.	წარ-ე-ც-ი-ს	წარ-ე-ც-ი-ს

III კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	წარ-მ-ე-ც-ე-ს	წარ-მ-ე-ც-ე-ს წარ-გუ-ე-ც-ე-ს
2.	წარ-გ-ე-ც-ე-ს	წარ-გ-ე-ც-ე-ს
3.	წარ-ე-ც-ე-ს	წარ-ე-ც-ე-ს

166. -ოფ თემისნიშნიანი ზმნის უღლება

I სერია
აწმყო

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ჰ-ყ-ოფ	ვ-ჰ-ყ-ოფ-თ
2.	ჰ-ყ-ოფ	ჰ-ყ-ოფ-თ
3.	ჰ-ყ-ოფ-ს	ჰ-ყ-ოფ-ენ

აწმყოს ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ჰ-ყ-ოფ	ვ-ჰ-ყ-ოფ-თ
2.	ჰ-ყ-ოფ	ჰ-ყ-ოფ-თ
3.	ჰ-ყ-ოფ-ნ	ჰ-ყ-ოფ-ედ

უწყვეტელი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ჰ-ყ-ოფ-დ	ვ-ჰ-ყ-ოფ-დ-ი-თ
2.	ჰ-ყ-ოფ-დ	ჰ-ყ-ოფ-დ-ი-თ
3.	ჰ-ყ-ოფ-დ-ა	ჰ-ყ-ოფ-დ-ეს

I გრძანებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
2.	ჰ-ყ-ოფ-დ	ჰ-ყ-ოფ-დ-ი-თ
3.	ჰ-ყ-ოფ-დ-ი-ნ	ჰ-ყ-ოფ-დ-ედ

უწყვეტლის ხოლმეობითი

მხ. რ.	მრ. რ.
1. ვ-ჰ-ყ-ოფ-დ-ი	ვ-ჰ-ყ-ოფ-დ-ი-თ
2.ჰ-ყ-ოფ-დ-ი	ჰ-ყ-ოფ-დ-ი-თ
3.ჰ-ყ-ოფ-დ-ი-ს	ჰ-ყ-ოფ-დ-ი-ან

I კავშირებითი

მხ. რ.	მრ. რ.
1. ვ-ჰ-ყ-ოფ-დ-ე	ვ-ჰ-ყ-ოფ-დ-ე-თ
2.ჰ-ყ-ოფ-დ-ე	ჰ-ყ-ოფ-დ-ე-თ
3.ჰ-ყ-ოფ-დ-ე-ს	ჰ-ყ-ოფ-დ-ე-ნ

II სერია

წყვეტილი

მხ. რ.	მრ. რ.
1. ვ-ყავ	ვ-ყავ-თ
2.ჰ-ყავ	ჰ-ყავ-თ
3.ყ-ო	ყვ-ეს

II გრძანებითი

მხ. რ.	მრ. რ.
2.ყავ	ყავ-თ
3.ყავ-ნ	ყვ-ედ

II ხოლმეობითი

მხ. რ.	მრ. რ.
1. ვ-ყვ-ი	ვ-ყვ-ი-თ
2.ჰ-ყვ-ი	ჰ-ყვ-ი-თ
3.ყვ-ი-ს	ყვ-ი-ან

II კავშირებითი

მხ. რ.	მრ. რ.
1. ვ-ყ-ო	ვ-ყ-ო-თ
2.ჰ-ყ-ო	ჰ-ყ-ო-თ
3.ყ-ო-ს	ყ-ო-ნ

III სერია

I თურმეობითი

მხ. რ.	მრ. რ.
1. მ-ი-ყ-ოფ-იე-ს	მ-ი-ყ-ოფ-იე-ს გვ-ყ-ოფ-იე-ს [გუ-ი-ყ-ოფ-იე-ს]
2.გ-ი-ყ-ოფ-იე-ს	გ-ი-ყ-ოფ-იე-ს
3.უ-ყ-ოფ-იე-ს	უ-ყ-ოფ-იე-ს

II თურმეობითი

მხ. რ.	მრ. რ.
1. მ-ე-ყ-ო	მ-ე-ყ-ო
	გუ-ე-ყ-ო
2.გ-ე-ყ-ო	გ-ე-ყ-ო
3.ე-ყ-ო	ე-ყ-ო

III ხოლმეობითი

მხ. რ.	მრ. რ.
1. მ-ე-ყვ-ი-ს	მ-ე-ყვ-ი-ს
	გუ-ე-ყვ-ი-ს
2.გ-ე-ყვ-ი-ს	გ-ე-ყვ-ი-ს
3.ე-ყვ-ი-ს	ე-ყვ-ი-ს

III კავშირებითი

მხ. რ.	მრ. რ.
1. მ-ე-ყ-ო-ს	მ-ე-ყ-ო-ს
	გუ-ე-ყ-ო-ს
2.გ-ე-ყ-ო-ს	გ-ე-ყ-ო-ს
3.ე-ყ-ო-ს	ე-ყ-ო-ს

167. -ი თემისნიშნიანი ზმნების უღლების ნიმუში

I სერია
აწმყო

მხ. რ.	მრ. რ.
1 ვ-ი-ღუწ-ი	ვ-ი-ღუწ-ი-თ
2.ი-ღუწ-ი	ი-ღუწ-ი-თ
3.ი-ღუწ-ი-ს	ი-ღუწ-ი-ან

აწმყოს ხოლმეობითი

მხ. რ.	მრ. რ.
1 ვ-ი-ღუწ-ი	ვ-ი-ღუწ-ი-თ
2.ი-ღუწ-ი	ი-ღუწ-ი-თ
3.ი-ღუწ-ი-ნ	ი-ღუწ-ი-ედ

უწყვეტელი

მხ. რ.	მრ. რ.
1. ვ-ი-ღუწ-ი-დ	ვ-ი-ღუწ-ი-დ-ი-თ
2.ი-ღუწ-ი-დ	ი-ღუწ-ი-დ-ი-თ
3.ი-ღუწ-ი-დ-ა	ი-ღუწ-ი-დ-ეს

I გრძანებითი

მხ. რ.	მრ. რ.
2.ი-ღუწ-ი-დ	ი-ღუწ-ი-დ-ი-თ
3.ი-ღუწ-ი-დ-ი-ნ	ი-ღუწ-ი-დ-ედ

I კავშირებითი

მხ. რ.	მრ. რ.
1. ვ-ი-ღუწ-ი-დ-ე	ვ-ი-ღუწ-ი-დ-ე-თ
2.ი-ღუწ-ი-დ-ე	ი-ღუწ-ი-დ-ე-თ
3.ი-ღუწ-ი-დ-ე-ს	ი-ღუწ-ი-დ-ე-ნ

II სერია
წყვეტილი

მხ. რ.	მრ. რ.
1. ვ-ი-ღუაწ-ე	ვ-ი-ღუაწ-ე-თ
2.ი-ღუაწ-ე	ი-ღუაწ-ე-თ
3.ი-ღუაწ-ა	ი-ღუაწ-ეს

II გრძანებითი

მხ. რ.	მრ. რ.
2.ი-ღუაწ-ე	ი-ღუაწ-ე-თ
3.ი-ღუაწ-ე-ნ	ი-ღუაწ-ე-დ

II ხოლმეობითი

მხ. რ.	მრ. რ.
1. ვ-ი-ღუაწ-ი	ვ-ი-ღუაწ-ი-თ
2.ი-ღუაწ-ი	ი-ღუაწ-ი-თ
3.ი-ღუაწ-ი-ს	ი-ღუაწ-ი-ან

II კავშირებითი

მხ. რ.	მრ. რ.
1. ვ-ი-ღუაწ-ო	ვ-ი-ღუაწ-ო-თ
2.ი-ღუაწ-ო	ი-ღუაწ-ო-თ
3.ი-ღუაწ-ო-ს	ი-ღუაწ-ო-ნ

III სერია

I თურმეობითი

მხ. რ.	მრ. რ.
1. მ-ი-ღუწ-იე-ს	მ-ი-ღუწ-იე-ს
	გვ-ღუწ-იე-ს [გუ-ი-ღუწ-იე-ს]
2.გ-ი-ღუწ-იე-ს	გ-ი-ღუწ-იე-ს
3.უ-ღუწ-იე-ს	უ-ღუწ-იე-ს

II თურმეობითი

მხ. რ.	მრ. რ.
1. მ-ე-ღუაწ-ა	მ-ე-ღუაწ-ა
	გუ-ე-ღუაწ-ა
2.გ-ე-ღუაწ-ა	გ-ე-ღუაწ-ა
3.ე-ღუაწ-ა	ე-ღუაწ-ა

III ხოლმეობითი

მხ. რ.	მრ. რ.
1. მ-ე-ღუაწ-ი-ს	მ-ე-ღუაწ-ი-ს
	გუ-ე-ღუაწ-ი-ს
2.გ-ე-ღუაწ-ი-ს	გ-ე-ღუაწ-ი-ს
3.ე-ღუაწ-ი-ს	ე-ღუაწ-ი-ს

III კავშირებითი

მხ. რ.	მრ. რ.
1. მ-ე-ღუაწ-ო-ს	მ-ე-ღუაწ-ო-ს
	გუ-ე-ღუაწ-ო-ს
2.გ-ე-ღუაწ-ო-ს	გ-ე-ღუაწ-ო-ს
3.ე-ღუაწ-ო-ს	ე-ღუაწ-ო-ს

-ავ და -ამ თემინისშნიან ზმნათა უღლების თავისებურებანი

168. -ავ და -ამ თემისნიშნიან ზმნებს უღლების შემდეგი თავისებურებები ახასიათებს: ა) აწმყოს მრავლობითი რიცხვის მესამე პირში თემისნიშნისეული ხმოვანი ამოვარდება; ბ) უწყვეტლის პირველსა და მეორე პირებში, პირველი ბრძანებითის მეორე პირში, ამავე მწკრივის მხოლობითი რიცხვის მესამე პირში თემის ნიშნის -ე ხმოვნიანი ვარიანტი (-ეკ, -ემ) ჩენს თავს, ხოლო სავრცობან მწკრივთა სხვა ფორმებში თემის ნიშნი უხმოვნოა (-ვ, -მ, გ) თუ

თემის ნიშანი ხმოვნიანია (-ევ, -ემ), სავრცობად -დ გამოვლინდება; თუ თემის ნიშანი უხმოვნო ვარიანტითაა წარმოდგენილი (-ვ, -მ), სავრცობად -იდ გვევლინება; გ) პირველ თურმეობითში -ავ და -ამ თემისნიშნიან ზმნებს მწკრივის ნიშანი არ მოუდის.

169. -ავ თემისნიშნიან ზმნათა უღლების ნიმუში

I სერია

აწმყო

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	და-ვ-ჰ-მალ-ავ	და-ვ-ჰ-მალ-ავ-თ
2.	და-ჰ-მალ-ავ	და-ჰ-მალ-ავ-თ
3.	და-ჰ-მალ-ავ-ს	და-ჰ-მალ-ვ-ენ

აწმყოს ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1	და-ვ-ჰ-მალ-ავ	და-ვ-ჰ-მალ-ავ-თ
2.	და-ჰ-მალ-ავ	და-ჰ-მალ-ავ-თ
3.	და-ჰ-მალ-ავ-ნ	და-ჰ-მალ-ვ-ედ

უწყვეტელი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1	და-ვ-ჰ-მალ-ევ-დ	და-ვ-ჰ-მალ-ევ-დ-ი-თ
2.	და-ჰ-მალ-ევ-დ	და-ჰ-მალ-ევ-დ-ი-თ
3.	და-ჰ-მალ-ვ-იდ-ა	და-ჰ-მალ-ვ-იდ-ეს

I ბრძანებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
2.	და-ჰ-მალ-ევ-დ	დაჰ-მალ-ევ-დ-ი-თ
3.	და-ჰ-მალ-ევ-დ-ინ	და-ჰ-მალ-ვ-იდ-ედ

უწყვეტლის ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1	და-ვ-ჰ-მალ-ვ-იდ-ი	და-ვ-ჰ-მალ-ვ-იდ-ი-თ
2.	და-ჰ-მალ-ვ-იდ-ი	და-ჰ-მალ-ვ-იდ-ი-თ
3.	და-ჰ-მალ-ვ-იდ-ი-ს	და-ჰ-მალ-ვ-იდ-ი-ან

I კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	და-ვ-ჰ-მალ-ვ-იდ-ე	და-ვ-ჰ-მალ-ვ-იდ-ე-თ
2.	და-ჰ-მალ-ვ-იდ-ე	და-ჰ-მალ-ვ-იდ-ე-თ
3.	და-ჰ-მალ-ვ-იდ-ე-ს	და-ჰ-მალ-ვ-იდ-ე-ნ

II სერია
წყვეტილი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	და-ვ-მალ-ე	და-ვ-მალ-ე-თ
2.	და-ჰ-მალ-ე	და-ჰ-მალ-ე-თ
3.	და-მალ-ა	და-მალ-ეს

II ბრძანებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
2.	და-მალ-ე	და-მალ-ე-თ
3.	და-მალ-ე-ნ	და-მალ-ე-დ

II ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	და-ვ-მალ-ი	და-ვ-მალ-ი-თ
2.	და-ჰ-მალ-ი	და-ჰ-მალ-ი-თ
3.	და-მალ-ი-ს	და-მალ-ი-ან

II კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	და-ვ-მალ-ო	და-ვ-მალ-ო-თ
2.	და-ჰ-მალ-ო	და-ჰ-მალ-ო-თ
3.	და-მალ-ო-ს	და-მალ-ო-ნ

III სერია
I თურმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	და-მ-ი-მალ-ავ-ს	და-მ-ი-მალ-ავ-ს და-გვ-მალ-ავ-ს [და-გუ-ი-მალ-ავ-ს]
2.	და-გ-ი-მალ-ავ-ს	და-გ-ი-მალ-ავ-ს
3.	და-უ-მალ-ავ-ს	და-უ-მალ-ავ-ს

II თურმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	და-მ-ე-მალ-ა	და-მ-ე-მალ-ა და-გუ-ე-მალ-ა
2.	და-გ-ე-მალ-ა	და-გ-ე-მალ-ა
3.	და-ე-მალ-ა	და-ე-მალ-ა

III ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	და-მ-ე-მალ-ი-ს	და-მ-ე-მალ-ი-ს და-გუ-ე-მალ-ი-ს
2.	და-გ-ე-მალ-ი-ს	და-გ-ე-მალ-ი-ს
3.	და-ე-მალ-ი-ს	და-ე-მალ-ი-ს

III კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	და-მ-ე-მალ-ო-ს	და-მ-ე-მალ-ო-ს და-გუ-ე-მალ-ო-ს
2.	და-გ-ე-მალ-ო-ს	და-გ-ე-მალ-ო-ს
3.	და-ე-მალ-ო-ს	და-ე-მალ-ო-ს

170. -ამ თემისნიშნიანი ზმნების უღლების ნიმუში

I სერია
აწმყო

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-ვ-ი-რთხ-ამ	გან-ვ-ი-რთხ-ამ-თ
2.	გან-ი-რთხ-ამ	გან-ი-რთხ-ამ-თ
3.	გან-ი-რთხ-ამ-ს	გან-ი-რთხ-მ-ენ

აწმყოს ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-ვ-ი-რთხ-ამ	გან-ვ-ი-რთხ-ამ-თ
2.	გან-ი-რთხ-ამ	გან-ი-რთხ-ამ-თ
3.	გან-ი-რთხ-ამ-ნ	გან-ი-რთხ-მ-ედ

უწყვეტელი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-ვ-ი-რთხ-ემ-დ	გან-ვ-ი-რთხ-ემ-დ-ი-თ
2.	გან-ი-რთხ-ემ-დ	გან-ი-რთხ-ემ-დ-ი-თ
3.	გან-ი-რთხ-მ-იდ-ა	გან-ი-რთხ-მ-იდ-ეს

I ბრძანებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
2.	გან-ი-რთხ-ემ-დ	გან-ი-რთხ-ემ-დ-ი-თ
3.	გან-ი-რთხ-ემ-დ-ი-ნ	გან-ი-რთხ-მ-იდ-ედ

უწყვეტლის ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-ვ-ი-რთხ-მ-იდ-ი	გან-ვ-ი-რთხ-მ-იდ-ი-თ
2.	გან-ი-რთხ-მ-იდ-ი	გან-ი-რთხ-მ-იდ-ი-თ
3.	გან-ი-რთხ-მ-იდ-ი-ს	გან-ი-რთხ-მ-იდ-ი-ან

I კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-ვ-ი-რთხ-მ-იდ-ე	გან-ვ-ი-რთხ-მ-იდ-ე-თ
2.	გან-ი-რთხ-მ-იდ-ე	გან-ი-რთხ-მ-იდ-ე-თ
3.	გან-ი-რთხ-მ-იდ-ე-ს	გან-ი-რთხ-მ-იდ-ე-ნ

II სერია

წყვეტილი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-ვ-ი-რათხ	გან-ვ-ი-რათხ-თ
2.	გან-ი-რათხ	გან-ი-რათხ-თ
3.	გან-ი-რთხ-ა	გან-ი-რთხ-ეს

II ბრძანებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
2.	გან-ი-რათხ	გან-ი-რათხ-თ
3.	გან-ი-რათხ-ნ	გან-ი-რთხ-ედ

II ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-ვ-ი-რთხ-ი	გან-ვ-ი-რთხ-ი-თ
2.	გან-ი-რთხ-ი	გან-ი-რთხ-ი-თ
3.	გან-ი-რთხ-ი-ს	გან-ი-რთხ-ი-ან

II კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-ვ-ი-რთხ-ა	გან-ვ-ი-რთხ-ა-თ
2.	გან-ი-რთხ-ა	გან-ი-რთხ-ა-თ
3.	გან-ი-რთხ-ა-ს	გან-ი-რთხ-ა-ნ

III სერია

I თურმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-მ-ი-რთხ-ამ-ს	გან-მ-ი-რთხ-ამ-ს გან-გვ-რთხ-ამ-ს [გან-გუ-ი-რთხ-ამ-ს]
2.	გან-გ-ი-რთხ-ამ-ს	გან-გ-ი-რთხ-ამ-ს
3.	გან-უ-რთხ-ამ-ს	გან-უ-რთხ-ამ-ს

II თურმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-მ-ე-რთხ-ა	გან-მ-ე-რთხ-ა გან-გუ-ე-რთხ-ა
2.	გან-გ-ე-რთხ-ა	გან-გ-ე-რთხ-ა
3.	გან-ე-რთხ-ა	გან-ე-რთხ-ა

III ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-მ-ე-რთხ-ი-ს	გან-მ-ე-რთხ-ი-ს გან-გუ-ე-რთხ-ი-ს
2.	გან-გ-ე-რთხ-ი-ს	გან-გ-ე-რთხ-ი-ს
3.	გან-ე-რთხ-ი-ს	გან-ე-რთხ-ი-ს

III კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-მ-ე-რთხ-ა-ს	გან-მ-ე-რთხ-ა-ს გან-გუ-ე-რთხ-ა-ს
2.	გან-გ-ე-რთხ-ა-ს	გან-გ-ე-რთხ-ა-ს
3.	გან-ე-რთხ-ა-ს	გან-ე-რთხ-ა-ს

171. ხმოვანმონაცვლე ზმნათა უღლების ნიმუში

I სერია

აწმყო

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მო-ვ-ს-დრეკ	მო-ვ-ს-დრეკ-თ
2.	მო-ს-დრეკ	მო-ს-დრეკ-თ
3.	მო-ს-დრეკ-ს	მო-ს-დრეკ-ენ

აწმყოს ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მო-ვ-ს-დრეკ	მო-ვ-ს-დრეკ-თ
2.	მო-ს-დრეკ	მო-ს-დრეკ-თ
3.	მო-ს-დრეკ-ნ	მო-ს-დრეკ-ედ

უწყვეტელი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მო-ვ-ს-დრეკ-დ	მო-ვ-ს-დრეკ-დ-ი-თ
2.	მო-ს-დრეკ-დ	მო-ს-დრეკ-დ-ი-თ
3.	მო-ს-დრეკ-დ-ა	მო-ს-დრეკ-დ-ეს

I გრძანებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
2.	მო-ს-დრეკ-დ	მო-ს-დრეკ-დ-ი-თ
3.	მო-ს-დრეკ-დ-ი-ნ	მო-ს-დრეკ-დ-ედ

უწყვეტლის ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მო-ვ-ს-დ̀რეკ-დ-ი	მო-ვ-ს-დრეკ-დ-ი-თ
2.	მო-ს-დრეკ-დ-ი	მო-ს-დრეკ-დ-ი-თ
3.	მო-ს-დრეკ-დ-ი-ს	მო-ს-დრეკ-დ-ი-ან

I კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მო-ვ-ს-დრეკ-დ-ე	მო-ვ-ს-დრეკ-დ-ე-თ
2.	მო-ს-დრეკ-დ-ე	მო-ს-დრეკ-დ-ე-თ
3.	მო-ს-დრეკ-დ-ე-ს	მო-ს-დრეკ-დ-ე-ნ

II სერია

წყვეტილი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მო-ვ-დრიკ-ე	მო-ვ-დრიკ-ე-თ
2.	მო-ს-დრიკ-ე	მო-ს-დრიკ-ე-თ
3.	მო-დრიკ-ა	მო-დრიკ-ეს

II ბრძანებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
2.	მო-დრიკ-ე	მო-დრიკ-ე-თ
3.	მო-დრიკ-ე-ნ	მო-დრიკ-ე-დ

II ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მო-ვ-დრიკ-ი	მო-ვ-დრიკ-ი-თ
2.	მო-ს-დრიკ-ი	მო-ს-დრიკ-ი-თ
3.	მო-დრიკ-ი-ს	მო-დრიკ-ი-ან

II კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მო-ვ-დრიკ-ო	მო-ვ-დრიკ-ო-თ
2.	მო-ს-დრიკ-ო	მო-ს-დრიკ-ო-თ
3.	მო-დრიკ-ო-ს	მო-დრიკ-ო-ნ

III სერია

I თურმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მო-მ-ი-დრეკ-იე-ს	მო-მ-ი-დრეკ-იე-ს
		მო-გვ-დრეკ-იე-ს [მო-გუ-ი-დრეკ-იე-ს]
2.	მო-გ-ი-დრეკ-იე-ს	მო-გ-ი-დრეკ-იე-ს
3.	მო-უ-დრეკ-იე-ს	მო-უ-დრეკ-იე-ს

II თურმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მო-მ-ე-დრიკ-ა	მო-მ-ე-დრიკ-ა
		მო-გუ-ე-დრიკ-ა
2.	მო-გ-ე-დრიკ-ა	მო-გ-ე-დრიკ-ა
3.	მო-ე-დრიკ-ა	მო-ე-დრიკ-ა

III ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მო-მ-ე-დრიკ-ი-ს	მო-მ-ე-დრიკ-ი-ს მო-გუ-ე-დრიკ-ი-ს
2.	მო-გ-ე-დრიკ-ი-ს	მო-გ-ე-დრიკ-ი-ს
3.	მო-ე-დრიკ-ი-ს	მო-ე-დრიკ-ი-ს

III კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მო-მ-ე-დრიკ-ო-ს	მო-მ-ე-დრიკ-ო-ს მო-გუ-ე-დრიკ-ო-ს
2.	მო-გ-ე-დრიკ-ო-ს	მო-გ-ე-დრიკ-ო-ს
3.	მო-ე-დრიკ-ო-ს	მო-ე-დრიკ-ო-ს

პირდაპირი ობიექტის მრავლობითის ასახვა ზმნაში

172. ძველ ქართულ ენაში აისახება სახელობით ბრუნვაში დასმული პირდაპირი ობიექტის მრავლობითობა, ოღონდ ობიექტის აღმნიშვნელი სახელი უნდა იყოს -ნ სუფიქსიან მრავლობით რიცხვში. II სერიაში მდგარ ზმნაში ობიექტის მრავლობითობას -ენ/-ნ სუფიქსი გადმოსცემს. -ენ გვაქვს წყვეტილის I და II პირებში, მეორე ბრძანებითის მეორე პირში, II ბრძანებითის მხოლობითი რიცხვის მესამე პირში, -ნ მეორე სერიის სხვა ფორმებში. III სერიაში ასეთი ვითარებაა: პირველ თურმეობითში პირდაპირი ობიექტის მრავლობითობას გამოხატავს -ან სუფიქსი, დანარჩენ მწკრივთა ფორმებში -ნ.

პირველი და მეორე პირების მრავლობითობა ზმნათა II და III სერიების ფორმებში ყოველთვის გამოიხატება (გუ-პოვ-ენ შენ ჩუენ; გუ-პოვ-ნ-ა მან ჩუენ; გუ-პოვ-ნ-ე-თ თქუენ ჩუენ, გუ-პოვ-ნ-ე-ს მან ჩუენ; გ-პოვ-ენ მე თქუენ, გ-პოვ-ნ-ა მან თქუენ და მისთ.).

მესამე სერიაში -თ სუფიქსით გამოიხატება ობიექტის მრავლობითობა პირველი და მეორე პირების შეხვედრისას (მიპოვიეთ მე (ჩუენ) თქუენ, გიპოვიეთ შენ (თქუენ) ჩუენ...).

II სერია
წყვეტილი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ი-ხილ-ენ	ვ-ი-ხილ-ენ-(ი)-თ
2.	ი-ხილ-ენ	ი-ხილ-ენ-(ი)-თ
3.	ი-ხილ-ნ-ა	ი-ხილ-ნ-ეს

II ბრძანებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
2.	ი-ხილ-ენ	ი-ხილ-ენ-(ი)-თ
3.	ი-ხილ-ენ-ი-ნ	ი-ხილ-ნ-ედ

II ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ი-ხილ-ნ-ი	ვ-ი-ხილ-ნ-ი-თ
2.	ი-ხილ-ნ-ი	ი-ხილ-ნ-ი-თ
3.	ი-ხილ-ნ-ი-ს	ი-ხილ-ნ-ი-ან

III სერია

I თურმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მ-ი-ხილ-ვ-ან	მ-ი-ხილ-ვ-ან
		გვ-ხილ-ვ-ან [გუ-ი-ხილ-ვ-ან]
2.	გ-ი-ხილ-ვ-ან	გ-ი-ხილ-ვ-ან
3.	უ-ხილ-ვ-ან	უ-ხილ-ვ-ან

II თურმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მ-ე-ხილ-ნ-ეს	მ-ე-ხილ-ნ-ეს
		გუ-ე-ხილ-ნ-ეს
2.	გ-ე-ხილ-ნ-ეს	გ-ე-ხილ-ნ-ეს
3.	ე-ხილ-ნ-ეს	ე-ხილ-ნ-ეს

III ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მ-ე-ხილ-ნ-ი-ან	მ-ე-ხილ-ნ-ი-ან
		გუ-ე-ხილ-ნ-ი-ან
2.	გ-ე-ხილ-ნ-ი-ან	გ-ე-ხილ-ნ-ი-ან
3.	ე-ხილ-ნ-ი-ან	ე-ხილ-ნ-ი-ან

III კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მ-ე-ხილ-ნ-ე-ნ	მ-ე-ხილ-ნ-ე-ნ
		გუ-ე-ხილ-ნ-ე-ნ
2.	გ-ე-ხილ-ნ-ე-ნ	გ-ე-ხილ-ნ-ე-ნ
3.	ე-ხილ-ნ-ე-ნ	ე-ხილ-ნ-ე-ნ

ვნებითი გვარის ზმნათა უღლება

173. დინამიკური ვნებითი გვარის ზმნები -ოდ საერცობს დაირთავენ. უწყვეტელსა და პირველ ბრძანებითში მწკრივის ნიშანია -ე, უწყვეტლის ხოლმეობითსა და პირველ კავშირებითში -ი.

პრეფიქსიანი ვნებითი გვარის ზმნათა მეორე სერიაში გამოვლინდება სუბიექტის მრავლობითობის ამსახველი -ენ/-ნ სუფიქსი. -ენ გვაქვს წყვეტილის პირველსა და მეორე პირებში, მეორე ბრძანებითის მეორე პირში, -ნ მეორე სერიის დანარჩენ ფორმებში.

შენიშვნა: ამ წესიდან გამონაკლისებია მოიქცეს, დაირღუეს ზმნები.

-ენ/-ნ სუფიქსთა განაწილება ასეთია: -ენ თავს იჩენს წყვეტილის პირველსა და მეორე პირებში, მეორე ბრძანებითის მეორე პირში, ამავე მწკრივის მხოლობითი რიცხვის მესამე პირში. პირველი და მეორე სერიების დანარჩენ ფორმებში -ნ სუფიქსი გვაქვს.

174. უნიშნო ვნებითთა თავისებურება ისაა, რომ მათ უდიდეს ნაწილს წყვეტილის პირველსა და მეორე პირებში, მეორე ბრძანებითის მეორე პირში, ამავე მწკრივის მხოლობითი რიცხვის მესამე პირში ძირი სრული სახით აქვს წარმოდგენილი, ხოლო პირველი და მეორე სერიების დანარჩენ ფორმებში — შეკუმშული სახით (დეგ-/დგ-, ტეფ-/ტფ-, შეერ-/შურ- და მისთ.)

175. ერთპირიანი ვნებითი გვარის მესამე სერიის ფორმები იწარმოება ანალიზურად, ორპირიანებისა — ორგანულად.

176. სტატიკური ვნებითი გვარის ზმნები მწკრივნაკლია. მათ მხოლოდ აწმყოსა და აწმყოს ხოლმეობითის ფორმები მოეპოვებათ, მეორე და მესამე სერიების ფორმებს დინამიკური ვნებითისაგან სესხულობენ.

177. ი- პრეფიქსიანი ვნებითი გვარის ზმნათა უღლების ნიმუში

I სერია

აწმყო

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ი-ყ-ოფ-ი	ვ-ი-ყ-ოფ-ი-თ
2.	ი-ყ-ოფ-ი	ი-ყ-ოფ-ი-თ
3.	ი-ყ-ოფ-ი-ს	ი-ყ-ოფ-ი-ან

აწმყოს ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ი-ყ-ოფ-ი	ვ-ი-ყ-ოფ-ი-თ
2.	ი-ყ-ოფ-ი	ი-ყ-ოფ-ი-თ
3.	ი-ყ-ოფ-ი-ნ	ი-ყ-ოფ-ი-ედ

უწყვეტელი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ი-ყ-ოფ-ოდ-ე	ვ-ი-ყ-ოფ-ოდ-ე-თ
2.	ი-ყ-ოფ-ოდ-ე	ი-ყ-ოფ-ოდ-ე-თ
3.	ი-ყ-ოფ-ოდ-ა	ი-ყ-ოფ-ოდ-ეს

I ბრძანებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
2.	ი-ყ-ოფ-ოდ-ე	ი-ყ-ოფ-ოდ-ე-თ
3.	ი-ყ-ოფ-ოდ-ე-ნ	ი-ყ-ოფ-ოდ-ე-დ

უწყვეტლის ხოლმეობითი და I კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ი-ყ-ოფ-ოდ-ი	ვ-ი-ყ-ოფ-ოდ-ი-თ
2.	ი-ყ-ოფ-ოდ-ი	ი-ყ-ოფ-ოდ-ი-თ
3.	ი-ყ-ოფ-ოდ-ი-ს	ი-ყ-ოფ-ოდ-ი-ან

II სერია

წყვეტილი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ი-ყავ	ვ-ი-ყვ-ენ-(ი)-თ
2.	ი-ყავ	ი-ყვ-ენ-(ი)-თ
3.	ი-ყ-ო	ი-ყვ-ნ-ეს

II ბრძანებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
2.	ი-ყავ	ი-ყვ-ენ-(ი)-თ
3.	ი-ყავ-ნ	ი-ყვ-ნ-ედ

II ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ი-ყვ-ი	ვ-ი-ყვ-ნ-ი-თ
2.	ი-ყვ-ი	ი-ყვ-ნ-ი-თ
3.	ი-ყვ-ი-ს	ი-ყვ-ნ-ი-ან

II კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ი-ყ-ო	ვ-ი-ყვ-ნ-ე-თ
2.	ი-ყ-ო	ი-ყვ-ნ-ე-თ
3.	ი-ყ-ო-ს	ი-ყვ-ნ-ე-ნ

III სერია

I თურმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ყოფილ ვარ	ყოფილ ვართ
2.	ყოფილ ხარ	ყოფილ ხართ
3.	ყოფილ არს	ყოფილ არიან

II თურმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ყოფილ ვიყავ	ყოფილ ვიყვენ(ი)თ
2.	ყოფილ იყავ	ყოფილ იყვენ(ი)თ
3.	ყოფილ იყო	ყოფილ იყვნეს

III კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ყოფილ ვიყო	ყოფილ ვიყვნეთ
2.	ყოფილ იყო	ყოფილ იყვნეთ
3.	ყოფილ იყოს	ყოფილ იყვნენ

178. -ე პრეფიქსიანი ვნებითი გვარის ზმნათა უღლების ნიმუში

I სერია

აწმყო

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	და-ვ-ე-მალ-ვ-ი	და-ვ-ე-მალ-ვ-ი-თ
2.	და-ე-მალ-ვ-ი	და-ე-მალ-ვ-ი-თ
3.	და-ე-მალ-ვ-ი-ს	და-ე-მალ-ვ-ი-ან

აწმყოს ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	და-ვ-ე-მალ-ვ-ი	და-ვ-ე-მალ-ვ-ი-თ
2.	და-ე-მალ-ვ-ი	და-ე-მალ-ვ-ი-თ
3.	და-ე-მალ-ვ-ი-ნ	და-ე-მალ-ვ-ი-ედ

უწყვეტელი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	და-ვ-ე-მალ-ვ-ოდ-ე	და-ვ-ე-მალ-ვ-ოდ-ე-თ
2.	და-ე-მალ-ვ-ოდ-ე	და-ე-მალ-ვ-ოდ-ე-თ
3.	და-ე-მალ-ვ-ოდ-ა	და-ე-მალ-ვ-ოდ-ეს

I ბრძანებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
2.	და-ე-მალ-ვ-ოდ-ე	და-ე-მალ-ვ-ოდ-ე-თ
3.	და-ე-მალ-ვ-ოდ-ე-ნ	და-ე-მალ-ვ-ოდ-ე-დ

უწყვეტლის ხოლმეობითი და I კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	და-ვ-ე-მალ-ვ-ოდ-ი	და-ვ-ე-მალ-ვ-ოდ-ი-თ
2.	და-ე-მალ-ვ-ოდ-ი	და-ე-მალ-ვ-ოდ-ი-თ
3.	და-ე-მალ-ვ-ოდ-ი-ს	და-ე-მალ-ვ-ოდ-ი-ან

II სერია

წყვეტილი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	და-ვ-ე-მალ-ე	და-ვ-ე-მალ-ენ-(ი)-თ
2.	და-ე-მალ-ე	და-ე-მალ-ენ-(ი)-თ
3.	და-ე-მალ-ა	და-ე-მალ-ნ-ეს

II ბრძანებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
2.	და-ე-მალ-ე	და-ე-მალ-ენ-(ი)-თ
3.	და-ე-მალ-ენ	და-ე-მალ-ნ-ედ

II ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	და-ვ-ე-მალ-ი	და-ვ-ე-მალ-ნ-ი-თ
2.	და-ე-მალ-ი	და-ე-მალ-ნ-ი-თ
3.	და-ე-მალ-ი-ს	და-ე-მალ-ნ-ი-ან

II კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	და-ვ-ე-მალ-ო	და-ვ-ე-მალ-ნ-ე-თ
2.	და-ე-მალ-ო	და-ე-მალ-ნ-ე-თ
3.	და-ე-მალ-ო-ს	და-ე-მალ-ნ-ე-ნ

III სერია

I თურმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	და-ვ-ჰ-მალ-ვ-იე	და-ვ-ჰ-მალ-ვ-იე-თ
2.	და-ჰ-მალ-ვ-იე	და-ჰ-მალ-ვ-იე-თ
3.	და-ჰ-მალ-ვ-იე-ს	და-ჰ-მალ-ვ-ი-ან

II თურმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	და-ვ-ჰ-მალ-ვ-ოდ-ე	და-ვ-ჰ-მალ-ვ-ოდ-ე-თ
2.	და-ჰ-მალ-ვ-ოდ-ე	და-ჰ-მალ-ვ-ოდ-ე-თ
3.	და-ჰ-მალ-ვ-ოდ-ა	და-ჰ-მალ-ვ-ოდ-ეს

III კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	და-ვ-მალ-ვ-ოდ-ი	და-ვ-ჰ-მალ-ვ-ოდ-ი-თ
2.	და-ჰ-მალ-ვ-ოდ-ი	და-ჰ-მალ-ვ-ოდ-ი-თ
3.	და-ჰ-მალ-ვ-ოდ-ი-ს	და-ჰ-მალ-ვ-ოდ-ი-ან

179. -ენ/-ნ სუფიქსიანი ვნებითი გვარის ზმნათა უღლების ნიმუში

I სერია
აწმყო

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-ვ-ჭაბუკ-ნ-ებ-ი	გან-ვ-ჭაბუკ-ნ-ებ-ი-თ
2.	გან-შ-ჭაბუკ-ნ-ებ-ი	გან-შ-ჭაბუკ-ნ-ებ-ი-თ
3.	გან-ჭაბუკ-ნ-ებ-ი-ს	გან-ჭაბუკ-ნ-ებ-ი-ან

აწმყოს ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-ვ-ჭაბუკ-ნ-ებ-ი	გან-ვ-ჭაბუკ-ნ-ებ-ი-თ
2.	გან-შ-ჭაბუკ-ნ-ებ-ი	გან-შ-ჭაბუკ-ნ-ებ-ი-თ
3.	გან-ჭაბუკ-ნ-ებ-ი-ნ	გან-ჭაბუკ-ნ-ებ-ი-ედ

უწყვეტელი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-ვ-ჭაბუკ-ნ-ებ-ოდ-ე	გან-ვ-ჭაბუკ-ნ-ებ-ოდ-ე-თ
2.	გან-შ-ჭაბუკ-ნ-ებ-ოდ-ე	გან-შ-ჭაბუკ-ნ-ებ-ოდ-ე-თ
3.	გან-ჭაბუკ-ნ-ებ-ოდ-ა	გან-ჭაბუკ-ნ-ებ-ოდ-ეს

I ბრძანებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
2.	გან-ჭაბუკ-ნ-ებ-ოდ-ე	გან-ჭაბუკ-ნ-ებ-ოდ-ე-თ
3.	გან-ჭაბუკ-ნ-ებ-ოდ-ე-ნ	გან-ჭაბუკ-ნ-ებ-ოდ-ე-დ

უწყვეტლის ხოლმეობითი და I კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-ვ-ჭაბუკ-ნ-ებ-ოდ-ი	გან-ვ-ჭაბუკ-ნ-ებ-ოდ-ი-თ
2.	გან-შ-ჭაბუკ-ნ-ებ-ოდ-ი	გან-შ-ჭაბუკ-ნ-ებ-ოდ-ი-თ
3.	გან-ჭაბუკ-ნ-ებ-ოდ-ი-ს	გან-ჭაბუკ-ნ-ებ-ოდ-ი-ან

II სერია

წყვეტილი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1	გან-ვ-ჭაბუკ-ენ	გან-ვ-ჭაბუკ-ენ-(ი)-თ
2.	გან-შ-ჭაბუკ-ენ	გან-შ-ჭაბუკ-ენ-(ი)-თ
3.	გან-ჭაბუკ-ნ-ა	გან-ჭაბუკ-ნ-ეს

II ბრძანებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
2.	გან-ჭაბუკ-ენ	გან-ჭაბუკ-ენ-(ი)-თ
3.	გან-ჭაბუკ-ენ-ი-ნ	გან-ჭაბუკ-ნ-ედ

II ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1	გან-ვ-ჭაბუკ-ნ-ი	გან-ვ-ჭაბუკ-ნ-ი-თ
2.	გან-შ-ჭაბუკ-ნ-ი	გან-შ-ჭაბუკ-ნ-ი-თ
3.	გან-ჭაბუკ-ნ-ი-ს	გან-ჭაბუკ-ნ-ი-ან

II კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1	გან-ვ-ჭაბუკ-ნ-ე	გან-ვ-ჭაბუკ-ნ-ე-თ
2.	გან-შ-ჭაბუკ-ნ-ე	გან-შ-ჭაბუკ-ნ-ე-თ
3.	გან-ჭაბუკ-ნ-ე-ს	გან-ჭაბუკ-ნ-ე-ნ

III სერია

I თურმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	განჭაბუკებულ ვარ	განჭაბუკებულ ვართ
2.	განჭაბუკებულ ხარ	განჭაბუკებულ ხართ
3.	განჭაბუკებულ არს	განჭაბუკებულ არიან

II თურმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1	განჭაბუკებულ ვიყავ	განჭაბუკებულ ვიყვენ(ი)თ
2.	განჭაბუკებულ იყავ	განჭაბუკებულ იყვენ(ი)თ
3.	განჭაბუკებულ იყო	განჭაბუკებულ იყვნეს

III კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	განჭაბუკებულ ვიყო	განჭაბუკებულ ვიყვნეთ
2.	განჭაბუკებულ იყო	განჭაბუკებულ იყვნეთ
3.	განჭაბუკებულ იყოს	განჭაბუკებულ იყვნენ

180. -დ სუფიქსიანი ვნებითი გვარის ზმნათა უღლების ნიმუში

I სერია

აწმყო

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-ვ-მართლ-დ-ებ-ი	გან-ვ-მართლ-დ-ებ-ი-თ
2.	გან-ჰ-მართლ-დ-ებ-ი	გან-ჰ-მართლ-დ-ებ-ი-თ
3.	გან-მართლ-დ-ებ-ი-ს	გან-მართლ-დ-ებ-ი-ან

აწმყოს ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-ვ-მართლ-დ-ებ-ი	გან-ვ-მართლ-დ-ებ-ი-თ
2.	გან-ჰ-მართლ-დ-ებ-ი	გან-ჰ-მართლ-დ-ებ-ი-თ
3.	გან-მართლ-დ-ებ-ი-ნ	გან-მართლ-დ-ებ-ი-ედ

უწყვეტელი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-ვ-მართლ-დ-ებ-ოდ-ე	გან-ვ-მართლ-დ-ებ-ოდ-ე-თ
2.	გან-ჰ-მართლ-დ-ებ-ოდ-ე	გან-ჰ-მართლ-დ-ებ-ოდ-ე-თ
3.	გან-მართლ-დ-ებ-ოდ-ა	გან-მართლ-დ-ებ-ოდ-ეს

I ბრძანებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
2.	გან-მართლ-დ-ებ-ოდ-ე	გან-მართლ-დ-ებ-ოდ-ე-თ
3.	გან-მართლ-დ-ებ-ოდ-ე-ნ	გან-მართლ-დ-ებ-ოდ-ე-დ

უწყვეტლის ხოლმეობითი და I კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-ვ-მართლ-დ-ებ-ოდ-ი	გან-ვ-მართლ-დ-ებ-ოდ-ი-თ
2.	გან-ჰ-მართლ-დ-ებ-ოდ-ი	გან-ჰ-მართლ-დ-ებ-ოდ-ი-თ
3.	გან-მართლ-დ-ებ-ოდ-ი-ს	გან-მართლ-დ-ებ-ოდ-ი-ან

II სერია
წყვეტილი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-ვ-მართლ-დ-ი	გან-ვ-მართლ-დ-ი-თ
2.	გან-ჰ-მართლ-დ-ი	გან-ჰ-მართლ-დ-ი-თ
3.	გან-მართლ-დ-ა	გან-მართლ-დ-ეს

II გრძანებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
2.	გან-მართლ-დ-ი	გან-მართლ-დ-ი-თ
3.	გან-მართლ-დ-ი-ნ	გან-მართლ-დ-ედ

II ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-ვ-მართლ-დ-ი	გან-ვ-მართლ-დ-ი-თ
2.	გან-ჰ-მართლ-დ-ი	გან-ჰ-მართლ-დ-ი-თ
3.	გან-მართლ-დ-ი-ს	გან-მართლ-დ-ი-ან

II კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-ვ-მართლ-დ-ე	გან-ვ-მართლ-დ-ე-თ
2.	გან-ჰ-მართლ-დ-ე	გან-ჰ-მართლ-დ-ე-თ
3.	გან-მართლ-დ-ე-ს	გან-მართლ-დ-ე-ნ

III სერია
I თურმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	განმართლებულ ვარ	განმართლებულ ვართ
2.	განმართლებულ ხარ	განმართლებულ ხართ
3.	განმართლებულ არს	განმართლებულ არიან

II თურმეობითი

	მხ. რ.	მრ.რ
1.	განმართლებულ ვიყავ	განმართლებულ ვიყვენ(ი)თ
2.	განმართლებულ იყავ	განმართლებულ იყვენ(ი)თ
3.	განმართლებულ იყო	განმართლებულ იყვნეს

III კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	განმართლებულ ვიყო	განმართლებულ ვიყვნეთ
2.	განმართლებულ იყო	განმართლებულ იყვნეთ
3.	განმართლებულ იყოს	განმართლებულ იყვნენ

181. უნიშნო ენებითი გვარის ზმნათა უღლების ნიმუში

I სერია

აწმყო

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-ვ-ტფ-ებ-ი	გან-ვ-ტფ-ებ-ი-თ
2.	გან-ს-ტფ-ებ-ი	გან-ს-ტფ-ებ-ი-თ
3.	გან-ტფ-ებ-ი-ს	გან-ტფ-ებ-ი-ან

აწმყოს ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-ვ-ტფ-ებ-ი	გან-ვ-ტფ-ებ-ი-თ
2.	გან-ს-ტფ-ებ-ი	გან-ს-ტფ-ებ-ი-თ
3.	გან-ტფ-ებ-ი-ნ	გან-ტფ-ებ-ი-ედ

უწყვეტელი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-ვ-ტფ-ებ-ოდ-ე	გან-ვ-ტფ-ებ-ოდ-ე-თ
2.	გან-ს-ტფ-ებ-ოდ-ე	გან-ს-ტფ-ებ-ოდ-ე-თ
3.	გან-ტფ-ებ-ოდ-ა	გან-ტფ-ებ-ოდ-ეს

I ბრძანებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
2.	გან-ტფ-ებ-ოდ-ე	გან-ტფ-ებ-ოდ-ე-თ
3.	გან-ტფ-ებ-ოდ-ე-ნ	გან-ტფ-ებ-ოდ-ე-დ

უწყვეტლის ხოლმეობითი და I კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-ვ-ტფ-ებ-ოდ-ი-თ	გან-ვ-ტფ-ებ-ოდ-ი-თ
2.	გან-ს-ტფ-ებ-ოდ-ი-თ	გან-ს-ტფ-ებ-ოდ-ი-თ
3.	გან-ტფ-ებ-ოდ-ი-ს	გან-ტფ-ებ-ოდ-ი-ან

II სერია

წყვეტილი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-ვ-ტეფ	გან-ვ-ტეფ-ი-თ
2.	გან-ს-ტეფ	გან-ს-ტეფ-ი-თ
3.	გან-ტფ-ა	გან-ტფ-ეს

II ბრძანებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
2.	გან-ტეფ	გან-ტეფ-ი-თ
3.	გან-ტეფ-ი-ნ	გან-ტფ-ედ

II ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-ვ-ტფ-ი	გან-ვ-ტფ-ი-თ
2.	გან-ს-ტფ-ი	გან-ს-ტფ-ი-თ
3.	გან-ტფ-ი-ს	გან-ტფ-ი-ან

II კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გან-ვ-ტფ-ე	გან-ვ-ტფ-ე-თ
2.	გან-ს-ტფ-ე	გან-ს-ტფ-ე-თ
3.	გან-ტფ-ე-ს	გან-ტფ-ე-ნ

III სერია

I თურმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	განმტფარ ვარ	განმტფარ ვართ
2.	განმტფარ ხარ	განმტფარ ხართ
3.	განმტფარ არს	განმტფარ არიან

II თურმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	განმტფარ ვიყავ	განმტფარ ვიყვენ(ი)თ
2.	განმტფარ იყავ	განმტფარ იყვენ(ი)თ
3.	განმტფარ იყო	განმტფარ იყვნეს

II კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	განმტფარ ვიყო	განმტფარ ვიყვნეთ
2.	განმტფარ იყო	განმტფარ იყვნეთ
3.	განმტფარ იყოს	განმტფარ იყვნენ

182. სტატიკური ვნებითი გვარის ზმნების უღლების ნიმუშები

I სერია

აწმყო

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ჰ-გ-იე	ვ-ჰ-გ-იე-თ
2.	ჰ-გ-იე	ჰ-გ-იე-თ
3.	ჰ-გ-იე-ს	ჰ-გ-ი-ან

აწმყოს ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ჰ-გ-იე	ვ-ჰ-გ-იე-თ
2.	ჰ-გ-იე	ჰ-გ-იე-თ
3.	ჰ-გ-იე-ნ	ჰ-გ-იე-დ

II სერია

წყვეტილი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ეგ-ე	ვ-ეგ-ენ-(ი)-თ
2.	ეგ-ე	ეგ-ენ-(ი)-თ
3.	ეგ-ო	ეგ-ნ-ეს

II გრძანებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
2.	ეგ-ე	ეგ-ენ-(ი)-თ
3.	ეგ-ეს	ეგ-ნ-ედ

II ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ეგ-ი	ვ-ეგ-ნ-ი-თ
2.	ეგ-ი	ეგ-ნ-ი-თ
3.	ეგ-ი-ს	ეგ-ნ-ი-ან

II კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ეგ-ო	ვ-ეგ-ნ-ე-თ
2.	ეგ-ო	ეგ-ნ-ე-თ
3.	ეგ-ო-ს	ეგ-ნ-ე-ნ

III სერია

I თურმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გებულ ვარ	გებულ ვართ
2.	გებულ ხარ	გებულ ხართ
3.	გებულ არს	გებულ არიან

II თურმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გებულ ვიყავ	გებულ ვიყვენ(ი)თ
2.	გებულ იყავ	გებულ იყვენ(ი)თ
3.	გებულ იყო	გებულ იყვნეს

III კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	გებულ ვიყო	გებულ ვიყვნეთ
2.	გებულ იყო	გებულ იყვნეთ
3.	გებულ იყოს	გებულ იყვნენ

I სერია

აწმყო

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ჰ-გონ-იე	ვ-ჰ-გონ-იე-თ
2.	ჰ-გონ-იე	ჰ-გონ-იე-თ
3.	ჰ-გონ-იე-ს	ჰ-გონ-ი-ან

აწმყოს ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ჰ-გონ-იე	ვ-ჰ-გონ-იე-თ
2.	ჰ-გონ-იე	ჰ-გონ-იე-თ
3.	ჰ-გონ-იე-ნ	ჰ-გონ-იე-დ

II სერია

წყვეტილი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ე-გონ-ე	ვ-ე-გონ-ენ-(ი)-თ
2.	ე-გონ-ე	ე-გონ-ენ-(ი)-თ
3.	ე-გონ-ა	ე-გონ-ნ-ეს

II ბრძანებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
2.	ე-გონ-ე	ე-გონ-ენ-(ი)-თ
3.	ე-გონ-ე-ნ	ე-გონ-ნ-ედ

II ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ე-გონ-ი	ვ-ე-გონ-ნ-ი-თ
2.	ე-გონ-ი	ე-გონ-ნ-ი-თ
3.	ე-გონ-ი-ს	ე-გონ-ნ-ი-ან

II კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ე-გონ-ო	ვ-ე-გონ-ნ-ე-თ
2.	ე-გონ-ო	ე-გონ-ნ-ე-თ
3.	ე-გონ-ო-ს	ე-გონ-ნ-ე-ნ

III სერია

I თურმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ჰ-გონ-ებ-იე	ვ-ჰ-გონ-ებ-იე-თ
2.	ჰ-გონ-ებ-იე	ჰ-გონ-ებ-იე-თ
3.	ჰ-გონ-ებ-იე-ს	ჰ-გონ-ებ-ი-ან

II თურმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ჰ-გონ-ებ-ოდ-ე	ვ-ჰ-გონ-ებ-ოდ-ე-თ
2.	ჰ-გონ-ებ-ოდ-ე	ჰ-გონ-ებ-ოდ-ე-თ
3.	ჰ-გონ-ებ-ოდ-ა	ჰ-გონ-ებ-ოდ-ეს

III კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ჰ-გონ-ებ-ოდ-ი	ვ-ჰ-გონ-ებ-ოდ-ი-თ
2.	ჰ-გონ-ებ-ოდ-ი	ჰ-გონ-ებ-ოდ-ი-თ
3.	ჰ-გონ-ებ-ოდ-ი-ს	ჰ-გონ-ებ-ოდ-ი-ან

I სერია

აწმყო

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მ-გონ-იე-ს	მ-გონ-იე-ს გუ-გონ-იე-ს
2.	გ-გონ-იე-ს	გ-გონ-იე-ს
3.	ჰ-გონ-იე-ს	ჰ-გონ-იე-ს

აწმყოს ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მ-გონ-იე-ნ	მ-გონ-იე-ნ გუ-გონ-იე-ნ
2.	გ-გონ-იე-ნ	გ-გონ-იე-ნ
3.	ჰ-გონ-იე-ნ	ჰ-გონ-იე-ნ

II სერია

წყვეტილი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მ-ე-გონ-ა	მ-ე-გონ-ა გუ-ე-გონ-ა
2.	გ-ე-გონ-ა	გ-ე-გონ-ა
3.	ე-გონ-ა	ე-გონ-ა

II გრძანებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მ-ე-გონ-ე-ნ	მ-ე-გონ-ე-ნ გუ-ე-გონ-ე-ნ
2.	გ-ე-გონ-ე-ნ	გ-ე-გონ-ე-ნ
3.	ე-გონ-ე-ნ	ე-გონ-ე-ნ

II ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მ-ე-გონ-ი-ს	მ-ე-გონ-ი-ს გუ-ე-გონ-ი-ს
2.	გ-ე-გონ-ი-ს	გ-ე-გონ-ი-ს
3.	ე-გონ-ი-ს	ე-გონ-ი-ს

II კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მ-ე-გონ-ო-ს	მ-ე-გონ-ო-ს გუ-ე-გონ-ო-ს
2.	გ-ე-გონ-ო-ს	გ-ე-გონ-ო-ს
3.	ე-გონ-ო-ს	ე-გონ-ო-ს

III სერია

I თურმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მ-გონ-ებ-იე-ს	მ-გონ-ებ-იე-ს გუ-გონ-ებ-იე-ს
2.	გ-გონ-ებ-იე-ს	გ-გონ-ებ-იე-ს
3.	ჰ-გონ-ებ-იე-ს	ჰ-გონ-ებ-იე-ს

II თურმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მ-გონ-ებ-ოდ-ა	მ-გონ-ებ-ოდ-ა გუ-გონ-ებ-ოდ-ა
2.	გ-გონ-ებ-ოდ-ა	გ-გონ-ებ-ოდ-ა
3.	ჰ-გონ-ებ-ოდ-ა	ჰ-გონ-ებ-ოდ-ა

III კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მ-გონ-ებ-ოდ-ი-ს	მ-გონ-ებ-ოდ-ი-ს გუ-გონ-ებ-ოდ-ი-ს
2.	გ-გონ-ებ-ოდ-ი-ს	გ-გონ-ებ-ოდ-ი-ს
3.	ჰ-გონ-ებ-ოდ-ი-ს	ჰ-გონ-ებ-ოდ-ი-ს

საშუალი გვარის ზმნათა უღლება

183. საშუალი გვარის ზმნათა დიდი უმრავლესობა მწკრივნაკლია. როგორც წესი, საშუალი გვარის ზმნები აწარმოებენ აწმყოსა და აწმყოს ხოლმეობითს, იშვიათად — პირველი სერიის დანარჩენ მწკრივებსაც. მეორე და მესამე სერიების ფორმებს საშუალი გვარის ზმნები სესხულობენ მოქმედებითი ან ვნებითი გვარის ზმნათაგან (ან კიდევ ამ ზმნათა უღლების მოდელების მიხედვით აწარმოებენ).

საშუალი გვარის ზმნებს ზმნისწინი იშვიათად მოუდის.

184. საშუალი გვარის ზმნათა უღლების ნიმუში

I სერია

აწმყო

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ი-ლოც-ავ	ვ-ი-ლოც-ავ-თ
2.	ი-ლოც-ავ	ი-ლოც-ავ-თ
3.	ი-ლოც-ავ-ს	ი-ლოც-ვ-ენ

აწმყოს ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ი-ლოც-ავ	ვ-ი-ლოც-ავ-თ
2.	ი-ლოც-ავ	ი-ლოც-ავ-თ
3.	ი-ლოც-ავ-ნ	ი-ლოც-ვ-ედ

უწყვეტელი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ი-ლოც-ევ-დ	ვ-ი-ლოც-ევ-დ-ი-თ
2.	ი-ლოც-ევ-დ	ი-ლოც-ევ-დ-ი-თ
3.	ი-ლოც-ვ-იდ-ა	ი-ლოც-ვ-იდ-ეს

I ბრძანებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
2.	ი-ლოც-ევ-დ	ი-ლოც-ევ-დ-ი-თ
3.	ი-ლოც-ევ-დ-ი-ნ	ი-ლოც-ვ-იდ-ედ

უწყვეტლის ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ი-ლოც-ვ-ი-დ-ი	ვ-ი-ლოც-ვ-ი-დ-ი-თ
2.	ი-ლოც-ვ-ი-დ-ი	ი-ლოც-ვ-ი-დ-ი-თ
3.	ი-ლოც-ვ-იდ-ი-ს	ი-ლოც-ვ-იდ-ი-ან

I კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ი-ლოც-ვ-ი-დ-ე	ვ-ი-ლოც-ვ-ი-დ-ე-თ
2.	ი-ლოც-ვ-ი-დ-ე	ი-ლოც-ვ-ი-დ-ე-თ
3.	ი-ლოც-ვ-იდ-ე-ს	ი-ლოც-ვ-იდ-ე-ნ

II სერია

წყვეტილი

	მხ. რ.		მრ. რ.
1.	ვ-ი-ლოც-ე		ვ-ი-ლოც-ე-თ
2.	ი-ლოც-ე		ი-ლოც-ე-თ
3.	ი-ლოც-ა		ი-ლოც-ეს

II გრძანებითი

	მხ. რ.		მრ. რ.
2.	ი-ლოც-ე		ი-ლოც-ე-თ
3.	ი-ლოც-ე-ნ		ი-ლოც-ე-დ

II ხოლმეობითი

	მხ. რ.		მრ. რ.
1.	ვ-ი-ლოც-ი		ვ-ი-ლოც-ი-თ
2.	ი-ლოც-ი		ი-ლოც-ი-თ
3.	ი-ლოც-ი-ს		ი-ლოც-ი-ან

II კავშირებითი

	მხ. რ.		მრ. რ.
1.	ვ-ი-ლოც-ო		ვ-ი-ლოც-ო-თ
2.	ი-ლოც-ო		ი-ლოც-ო-თ
3.	ი-ლოც-ო-ს		ი-ლოც-ო-ნ

III სერია

I თურმეობითი

	მხ. რ.		მრ. რ.
1.	მ-ი-ლოც-ავ-ს		მ-ი-ლოც-ავ-ს
			გვ-ლოც-ავ-ს [გუ-ი-ლოც-ავ-ს]
2.	გ-ი-ლოც-ავ-ს		გ-ი-ლოც-ავ-ს
3.	უ-ლოც-ავ-ს		უ-ლოც-ავ-ს

II თურმეობითი

	მხ. რ.		მრ. რ.
1.	მ-ე-ლოც-ა		მ-ე-ლოც-ა
			გუ-ე-ლოც-ა
2.	გ-ე-ლოც-ა		გ-ე-ლოც-ა
3.	ე-ლოც-ა	ძ.'	ე-ლოც-ა

III კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მ-ე-ლოც-ო-ს	მ-ე-ლოც-ო-ს გუ-ე-ლოც-ო-ს
2.	გ-ე-ლოც-ო-ს	გ-ე-ლოც-ო-ს
3.	ე-ლოც-ო-ს	ე-ლოც-ო-ს

რთული ზმნები

185. რთული ეწოდება ისეთ ზმნებს, რომლებიც ერთზე მეტი ფუძისაგან შედგებიან. რთული ფუძის ბოლო კომპონენტი უთუოდ არის უღლებადი ნაწილი, რომელსაც შეიძლება უსწრებდეს სახელი, იშვიათად — ზმნა, ან ზმნიზედა (რომლებიც გაარსებითებული არიან).

რთული ზმნის ბოლო (საუღლებელ) ფუძედ, როგორც წესი, გამოიყენება: ყოფა, ქმნა, ცემა, ღება, გება, დება, დგმა, თქუმა, კლვა, ცუმა, ჩენა, წიფება და სხვ.

ნიმუში: ადვილ-ყოფა, ამბორის-ყოფა, აღძრვის-ყოფა, განწმედილ-ყოფა... დასაწყის-ქმნა, იავარ-ქმნა, კაც-ქმნა... დასასრულ-ცემა, დროგან-ცემა, ბრძოლის-ცემა... ნათლის-ღება, თუალთ-ღება... სიტყუს-გება, სასჯელის-გება, შურის-გება... თავს-დება, დასაბამის-დება, ჯელთ-დება... ინაკის-დგმა, თუალთ-დგმა... სულთ-თქუმა, გულის-თქუმა... კაცის-კლვა... ჯუარს-ცუმა; ადვილ-ჩენა, საჭირო-ჩენა, სირცხვლ-ჩინება... ძალ-მიც; ჯელ-მეწიფების...

ფუძემონაცვლე ზმნები

186. გვაქვს რიცხვის, მწკრივის, ქცევის მიხედვით ფუძემონაცვლე ზმნები.

187. **რიცხვში ფუძემონაცვლე ზმნები.** მონაცვლეობა ხდება სუბიექტის, ან ობიექტის რიცხვის მიხედვით. სუბიექტის რიცხვში მონაცვლეობა გარდაუვალ ზმნებს ეხება, ობიექტისა — გარდამავლებს.

მონაცვლეობა სუბიექტის რიცხვის მიხედვით

188. ვი- გვაქვს მხოლობითში, სხ- მრავლობითში:

1.	მ-ი-ვი-ს (მე იგი)	მ-ი-სხ-ენ//მ-ი-სხ-ენ-ან (მე იგინი)
2.	გ-ი-ვი-ს (შენ იგი)	გ-ი-სხ-ენ//გ-ი-სხ-ენ-ან (შენ იგინი)
3.	უ-ვი-ს (მას იგი)	უ-სხ-ენ//უ-სხ-ენ-ან (მას იგინი)

189. მხოლობითში არის ზი-, მრავლობითში — სხედ-:

1.	ვ-ზი	ვ-სხედ-თ
2.	ჰ-ზი	ჰ-სხედ-თ
3.	ზი-ს	სხენ-ან (<სხედ-ან)

190. მხოლობითში გვხვდება ჯედ-, მრავლობითში — სხედ-:

აწმყო	1.	და-ვ-ჯდ-ებ-ი	და-ვ-სხდ-ებ-ი-თ
	2.	და-შ-ჯდ-ებ-ი	და-ჰ-სხდ-ებ-ი-თ
	3.	და-ჯდ-ებ-ი-ს	და-სხდ-ებ-ი-ან
წყვეტილი	1.	და-ვ-ჯედ	და-ვ-სხედ-ი-თ
	2.	და-შ-ჯედ	და-ჰ-სხედ-ი-თ
	3.	და-ჯდ-ა	და-სხდ-ეს –

191. ვარდ- არის მხოლობითში, მრავლობითში — ცვვ-:

1.	და-ვ-ვარდ-ებ-ი	და-ვ-ცვვ-ნ-ებ-ი-თ
2.	და-ჰ-ვარდ-ებ-ი	და-ს-ცვვ-ნ-ებ-ი-თ
3.	და-ვარდ-ებ-ი-ს	და-ცვვ-ნ-ებ-ი-ან

192. მხოლობითში ღ- გვაქვს, მრავლობითში — ხუ-:

1.	აღ-ვ-ი-ღ-ებ-ი	აღ-ვ-ი-ხუ-მ-ი-თ
2.	აღ-ი-ღ-ებ-ი	აღ-ი-ხუ-მ-ი-თ
3.	აღ-ი-ღ-ებ-ი-ს	აღ-ი-ხუ-მ-ი-ან

193. მხოლობითში გდ- გვხვდება, მრავლობითში — სხ-:

1.	გან-ვ-ი-გდ-ებ-ი	გან-ვ-ი-სხ-მ-ი-თ
2.	გან-ი-გდ-ებ-ი	გან-ი-სხ-მ-ი-თ
3.	გან-ი-გდ-ებ-ი-ს	გან-ი-სხ-მ-ი-ან

194. სუ- („ყოლა") ძირს, რომელიც მხოლობითშია, მრავლობითში სხ- ენაცვლება:

1.	მ-ე-სუ-ა	მ-ე-სხ-ნ-ეს
2.	გ-ე-სუ-ა	გ-ე-სხ-ნ-ეს
3.	ე-სუ-ა	ე-სხ-ნ-ეს –

195. დევ-/დვ-/დ- ძირს მრავლობითში სხ- ენაცვლება:

1.	და-ვ-ი-დ-ებ-ი	და-ვ-ი-სხ-მ-ებ-ი-თ
2.	და-ი-დ-ებ-ი	და-ი-სხ-მ-ებ-ი-თ
3.	და-ი-დ-ებ-ი-ს	და-ი-სხ-მ-ებ-ი-ან

196. ძ- ძირს ენაცვლება სხ-:

1.	გან-ვ-ი-ძ-ებ-ი	გან-ვ-ი-სხ-მ-ებ-ი-თ
2.	გან-ი-ძ-ებ-ი	გან-ი-სხ-მ-ებ-ი-თ
3.	გან-ი-ძ-ებ-ი-ს	გან-ი-სხ-მ-ებ-ი-ან

197. ძე- ძირისაგან არის მიღებული ც- (<ც-ს<ძ-ს<ძე-ს), რომელსაც მრავლობითში ენაცვლება სხ-:

1.	მ-ი-ც	მ-ი-სხ-ენ//მ-ი-სხ-ენ-ან
2.	გ-ი-ც	გ-ი-სხ-ენ//გ-ი-სხ-ენ-ან
3.	უ-ც	უ-სხ-ენ//უ-სხ-ენ-ან

198. გდ- ძირს მრავლობითში ყარ-/ყრ- შეენაცვლება:

1.	გან-ვ-ი-გდ-ებ-ი	გან-ვ-ი-ყრ-ებ-ი-თ
2.	გან-ი-გდ-ებ-ი	გან-ი-ყრ-ებ-ი-თ
3.	გან-ი-გდ-ებ-ი-ს	გან-ი-ყრ-ებ-ი-ან

მონაცვლეობა პირდაპირი ობიექტის რიცხვის მიხედვით

199. ღ- ძირს მრავლობითში ხუ- ენაცვლება:

აწმყო:	1.	აღ-ვ-ი-ღ-ებ	აღ-ვ-ი-ხუ-ამ
	2.	აღ-ი-ღ-ებ	აღ-ი-ხუ-ამ
	3.	აღ-ი-ღ-ებ-ს	აღ-ი-ხუ-ამ-ს
წყვეტილი:	1.	აღ-ვ-ი-ღ-ე	აღ-ვ-ი-ხუ-ენ
	2.	აღ-ი-ღ-ე	აღ-ი-ხუ-ენ
	3.	აღ-ი-ღ-ო	აღ-ი-ხუ-ნ-ა
II კავშირებითი:	1.	აღ-ვ-ი-ღ-ო	აღ-ვ-ი-ხუ-ნ-ე
	2.	აღ-ი-ღ-ო	აღ-ი-ხუ-ნ-ე
	3.	აღ-ი-ღ-ო-ს	აღ-ი-ხუ-ნ-ე-ს ...

200. გდ- ძირს მრავლობითში შეენაცვლება სხ-:

აწმყო:	1.	გან-ვ-ა-გდ-ებ	გან-ვ-ა-სხ-ამ
	2.	გან-ა-გდ-ებ	გან-ა-სხ-ამ
	3.	გან-ა-გდ-ებ-ს	გან-ა-სხ-ამ-ს

წყვეტილი:	1.	გან-ვ-ა-გდ-ე	გან-ვ-ა-სხ-ენ
	2.	გან-ა-გდ-ე	გან-ა-სხ-ენ
	3.	გან-ა-გდ-ო	გან-ა-სხ-ნ-ა ...

201. სუ- ძირთან მონაცვლეობს სხ-:

აწმყო:	1.	და-ვ-ჰ-სუ-ამ	და-ვ-ჰ-სხ-ამ
	2.	და-ჰ-სუ-ამ	და-ჰ-სხ-ამ
	3.	და-ჰ-სუ-ამ-ს	და-ჰ-სხ-ამ-ს
წყვეტილი:	1.	და-ვ-სუ	და-ვ-სხ-ენ
	2.	და-ჰ-სუ-ა	და-ჰ-სხ-ენ
	3.	და-სუ-ა	და-სხ-ნ-ა ...

202. დევ-/დვ-/დ- ძირს ენაცვლება სხ-:

აწმყო:	1.	და-ვ-ს-დ-ებ	და-ვ-ჰ-სხ-ამ
	2.	და-ს-დ-ებ	და-ჰ-სხ-ამ
	3.	და-ს-დ-ებ-ს	და-ჰ-სხ-ამ-ს
წყვეტილი:	1.	და-ვ-დევ	და-ვ-სხ-ენ
	2.	და-ს-დევ	და-ჰ-სხ-ენ
	3.	და-დვ-ა	და-სხ-ნ-ა...

203. ძ- ძირს შეენაცვლება სხ-:

აწმყო:	1.	გან-ვ-ა-ძ-ებ	გან-ვ-ა-სხ-ამ
	2.	გან-ა-ძ-ებ	გან-ა-სხ-ამ
	3.	გან-ა-ძ-ებ-ს	გან-ა-სხ-ამ-ს
წყვეტილი:	1.	გან-ვ-ა-ძ-ე	გან-ვ-ა-სხ-ენ
	2.	გან-ა-ძ-ე	გან-ა-სხ-ენ
	3.	გან-ა-ძ-ო	გან-ა-სხ-ნა

204. გდ- ძირს ენაცვლება სხ-:

აწმყო:	1.	გან-ვ-ა-გდ-ებ	გან-ვ-ა-სხ-ამ
	2.	გან-ა-გდ-ებ	გან-ა-სხ-ამ
	3.	გან-ა-გდ-ებ-ს	გან-ა-სხ-ამ-ს
წყვეტილი:	1.	გან-ვ-ა-გდ-ე	გან-ვ-ა-სხ-ენ
	2.	გან-ა-გდ-ე	გან-ა-სხ-ენ
	3.	გან-ა-გდ-ო	გან-ა-სხ-ნ-ა

მონაცვლეობა მწკრივების მიხედვით

205. -არ/ყავ-/ყვ-/ყ-

I სერია

აწმყო

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-არ // ვ-არ-ი	ვ-არ-თ // ვ-არ-ი-თ
2.	ხ-არ // ხ-არ-ი	ხ-არ-თ // ხ-არ-ი-თ
3.	არ-ს // არ-ი-ს	არ-ი-ან

აწმყოს ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-არ // ვ-არ-ი	ვ-არ-თ // ვ-არ-ი-თ
2.	ხ-არ // ხ-არ-ი	ხ-არ-თ // ხ-არ-ი-თ
3.	არ-ნ	არ-ი-ედ

II სერია

წყვეტილი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ი-ყავ	ვ-ი-ყვ-ენ-(ი)-თ
2.	ი-ყავ	ი-ყვ-ენ-(ი)-თ
3.	ი-ყ-ო	ი-ყვ-ნ-ეს

II ბრძანებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
2.	ი-ყავ	ი-ყვ-ენ-(ი)-თ
3.	ი-ყავ-ნ	ი-ყვ-ნ-ედ

II ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ი-ყვ-ი	ვ-ი-ყვ-ნ-ი-თ
2.	ი-ყვ-ი	ი-ყვ-ნ-ი-თ
3.	ი-ყვ-ი-ს	ი-ყვ-ნ-ი-ან

II კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ი-ყ-ო	ვ-ი-ყვ-ნ-ე-თ
2.	ი-ყ-ო	ი-ყვ-ნ-ე-თ
3.	ი-ყ-ო-ს	ი-ყვ-ნ-ე-ნ

III სერია

I თურმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ყოფილ ვარ	ყოფილ ვართ
2.	ყოფილ ხარ	ყოფილ ხართ
3.	ყოფილ არს	ყოფილ არიან

II თურმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ყოფილ ვიყავ	ყოფილ ვიყვენ(ი)თ
2.	ყოფილ იყავ	ყოფილ იყვენ(ი)თ
3.	ყოფილ იყო	ყოფილ იყვნეს

III კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ყოფილ ვიყო	ყოფილ ვიყვნეთ
2.	ყოფილ იყო	ყოფილ იყვნეთ
3.	ყოფილ იყოს	ყოფილ იყვნენ

206. ზი-/ჯედ-/სხედ-:

I სერია

აწმყო

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ზი	ვ-სხედ-თ
2.	ჰ-ზი	ჰ-სხედ-თ
3.	ზი-ს	სხენ-ან

აწმყოს ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ზი	ვ-სხედ-თ
2.	ჰ-ზი	ჰ-სხედ-თ
3.	ზი-ნ	სხენ-ედ

II სერია

წყვეტილი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ჯედ	ვ-სხედ-ი-თ
2.	შ-ჯედ	ჰ-სხედ-ი-თ
3.	ჯდ-ა	სხდ-ეს

II ბრძანებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
2.	ჯედ	სხედ-ი-თ
3.	[ჯედ-ინ]	სხდ-ედ

II ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ჯდ-ი	ვ-სხდ-ი-თ
2.	შ-ჯდ-ი	სხდ-ი-თ
3.	ჯდ-ი-ს	სხდ-ი-ან

II კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ჯდ-ე	ვ-სხდ-ე-თ
2.	შ-ჯდ-ე	ჰ-სხდ-ე-თ
3.	ჯდ-ე-ს	სხდ-ე-ნ

III სერია

I თურმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მჯდარ ვარ	მსხდარ ვართ
2.	მჯდარ ხარ	მსხდარ ხართ
3.	მჯდარ არს	მსხდარ არიან

II თურმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მჯდარ ვიყავ	მსხდარ ვიყვენ(ი)თ
2.	მჯდარ იყავ	მსხდარ იყვენ(ი)თ
3.	მჯდარ იყო	მსხდარ იყვნეს

III კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მჯდარ ვიყო	მსხდარ ვიყვნეთ
2.	მჯდარ იყო	მსხდარ იყვნეთ
3.	მჯდარ იყოს	მსხდარ იყვნენ

207. ვი- / სუ-:

I სერია

აწმყო

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მ-ი-ვი-ს	მ-ი-ვი-ს
		გვ-ვი-ს [გუ-ი-ვი-ს]
2.	გ-ი-ვი-ს	გ-ი-ვი-ს
3.	უ-ვი-ს	უ-ვი-ს

აწმყოს ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მ-ი-ვი-ნ	მ-ი-ვი-ნ
		გვ-ვი-ნ [გუ-ი-ვი-ნ]
2.	გ-ი-ვი-ნ	გ-ი-ვი-ნ
3.	უ-ვი-ნ	უ-ვი-ნ

II სერია

წყვეტილი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მ-ე-სუ-ა	მ-ე-სუ-ა
		გუ-ე-სუ-ა
2.	გ-ე-სუ-ა	გ-ე-სუ-ა
3.	ე-სუ-ა	ე-სუ-ა

II გრძანებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მ-ე-სუ-ნ	მ-ე-სუ-ნ
		გუ-ე-სუ-ნ
2.	გ-ე-სუ-ნ	გ-ე-სუ-ნ
3.	ე-სუ-ნ	ე-სუ-ნ

II ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მ-ე-სვ-ს [მ-ე-სუ-ი-ს]	მ-ე-სვ-ს [მ-ე-სუ-ი-ს]
		გუ-ე-სვ-ს [გუ-ე-სუ-ი-ს]
2.	გ-ე-სვ-ს [გ-ე-სუ-ი-ს]	გ-ე-სვ-ს [გ-ე-სუ-ი-ს]
3.	ე-სვ-ს [ე-სუ-ი-ს]	ე-სვ-ს [ე-სუ-ი-ს]

II კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მ-ე-სუ-ა-ს	მ-ე-სუ-ა-ს გუ-ე-სუ-ა-ს
2.	გ-ე-სუ-ა-ს	გ-ე-სუ-ა-ს
3.	ე-სუ-ა-ს	ე-სუ-ა-ს

208. ვალ-//ვედ-/ვიდ-:

I სერია

აწმყო

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	წარ-ვალ	წარ-ვალ-თ
2.	წარ-ხ-უალ	წარ-ხ-უალ-თ
3.	წარ-ვალ-ს	წარ-ვალ-ენ/წარ-ვალ-ენ-ან

აწმყოს ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	წარ-ვალ	წარ-ვალ-თ
2.	წარ-ხ-უალ	წარ-ხ-უალ-თ
3.	წარ-ვალ-ნ	წარ-ვალ-ედ/წარ-ვალ-ენ-ედ

უწყვეტელი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	წარ-ვიდ-ოდ-ე	წარ-ვიდ-ოდ-ე-თ
2.	წარ-ხ-ვდ-ოდ-ე [წარ-ხ-უიდ-ოდ-ე]	წარ-ხ-ვდ-ოდ-ე-თ [წარ-ხ-უიდ-ოდ-ე-თ]
3.	წარ-ვიდ-ოდ-ა	წარ-ვიდ-ოდ-ეს

I ბრძანებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
2.	წარ-ვიდ-ოდ-ე	წარ-ვიდ-ოდ-ე-თ
3.	წარ-ვიდ-ოდ-ე-ნ	წარ-ვიდ-ოდ-ე-დ

უწყვეტლის ხოლმეობითი და I კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	წარ-ვიდ-ოდ-ი	წარ-ვიდ-ოდ-ი-თ
2.	წარ-ხ-ვდ-ოდ-ი [წარ-ხ-უიდ-ოდ-ი]	წარ-ხ-ვდ-ოდ-ი-თ [წარ-ხ-უიდ-ოდ-ი-თ]
3.	წარ-ვიდ-ოდ-ი-ს	წარ-ვიდ-ოდ-ი-ან

II სერია

წყვეტილი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	წარ-ვედ	წარ-ვედ-ი-თ
2.	წარ-ხ-უედ	წარ-ხ-უედ-ი-თ
3.	წარ-ვიდ-ა	წარ-ვიდ-ეს

II ბრძანებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
2.	წარ-ვედ	წარ-ვედ-ი-თ
3.	წარ-ვედ-ი-ნ	წარ-ვიდ-ედ

II ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	წარ-ვიდ-ი	წარ-ვიდ-ი-თ
2.	წარ-ხ-ვდ-ი [წარ-ხ-უიდ-ი]	წარ-ხვდ-ი-თ [წარ-ხ-უიდ-ი-თ]
3.	წარ-ვიდ-ი-ს	წარ-ვიდ-ი-ან

II კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	წარ-ვიდ-ე	წარ-ვიდ-ე-თ
2.	წარ-ხ-ვდ-ე [წარ-ხ-უიდ-ე]	წარ-ხ-ვდ-ე-თ [წარ-ხ-უიდ-ე-თ]
3.	წარ-ვიდ-ე-ს	წარ-ვიდ-ე-ნ

III სერია

I თურმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	წარსრულ ვარ	წარსრულ ვართ
2.	წარსრულ ხარ	წარსრულ ხართ
3.	წარსრულ არს	წარსრულ არიან

II თურმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	წარსრულ ვიყავ	წარსრულ ვიყვენ(ი)თ
2.	წარსრულ იყავ	წარსრულ იყვენ(ი)თ
3.	წარსრულ იყო	წარსრულ იყვნეს

III კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	წარსრულ ვიყო	წარსრულ ვიყვნეთ
2.	წარსრულ იყო	წარსრულ იყვნეთ
3.	წარსრულ იყოს	წარსრულ იყვნენ

209. ტყუ-//თქუ-:

I სერია

აწმყო

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ი-ტყვ [ვ-ი-ტყუ-ი]	ვ-ი-ტყვ-თ [ვ-ი-ტყუ-ი-თ]
2.	ი-ტყვ [ი-ტყუ-ი]	ი-ტყვ-თ [ი-ტყუ-ი-თ]
3.	ი-ტყვ-ს [ი-ტყუ-ი-ს]	ი-ტყვ-ან [ი-ტყუ-ი-ან]

აწმყოს ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ი-ტყვ [ვ-ი-ტყუ-ი]	ვ-ი-ტყვ-თ [ვ-ი-ტყუ-ი-თ]
2.	ი-ტყვ [ი-ტყუ-ი]	ი-ტყვ-თ [ი-ტყუ-ი-თ]
3.	ი-ტყვ-ნ [ი-ტყუ-ი-ნ]	ი-ტყვ-ედ [ი-ტყუ-ი-ედ]

უწყვეტელი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ი-ტყ-ოდ-ე	ვ-ი-ტყ-ოდ-ე-თ
2.	ი-ტყ-ოდ-ე	ი-ტყ-ოდ-ე-თ
3.	ი-ტყ-ოდ-ა	ი-ტყ-ოდ-ეს

I ბრძანებითი

	მხ. რ.	მრ.რ
2.	ი-ტყ-ოდ-ე	ი-ტყ-ოდ-ე-თ
3.	ი-ტყ-ოდ-ე-ნ	ი-ტყ-ოდ-ე-დ

უწყვეტლის ხოლმეობითი და I კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ი-ტყ-ოდ-ი	ვ-ი-ტყ-ოდ-ი-თ
2.	ი-ტყ-ოდ-ი	ი-ტყ-ოდ-ი-თ
3.	ი-ტყ-ოდ-ი-ს	ი-ტყ-ოდ-ი-ან

II სერია

წყვეტილი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-თქუ	ვ-თქუ-თ
2.	ს-თქუ	ს-თქუ-თ
3.	თქუ-ა	თქუ-ეს

II ბრძანებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
2.	თქუ	თქუ-თ
3.	თქუ-ნ	თქუ-ედ

II ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-თქჷ [ვ-თქუ-ი]	ვ-თქჷ-თ [ვ-თქუ-ი-თ]
2.	ს-თქჷ [ს-თქუ-ი]	ს-თქჷ-თ [ს-თქუ-ი-თ]
3.	თქჷ-ს [თქუ-ი-ს]	თქჷ-ან [თქუ-ი-ან]

II კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-თქუ-ა	ვ-თქუ-ა-თ
2.	ს-თქუ-ა	ს-თქუ-ა-თ
3.	თქუ-ა-ს	თქუ-ა-ნ

III სერია

I თურმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მ-ი-თქუ-ამ-ს	მ-ი-თქუ-ამ-ს
2.	გ-ი-თქუ-ამ-ს	გჷ-თქუ-ამ-ს [გუ-ი-თქუ-ამ-ს]
3.	უ-თქუ-ამ-ს	უ-თქუ-ამ-ს

II თურმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მ-ე-თქუ-ა	მ-ე-თქუ-ა
		გუ-ე-თქუ-ა
2.	გ-ე-თქუ-ა	გ-ე-თქუ-ა
3.	ე-თქუ-ა	ე-თქუ-ა

III ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მ-ე-თქვ-ს [მ-ე-თქუ-ი-ს]	მ-ე-თქვ-ს [მ-ე-თქუ-ი-ს] გუ-ე-თქვ-ს [გუ-ე-თქუ-ი-ს]
2.	გ-ე-თქვ-ს [გ-ე-თქუ-ი-ს]	გ-ე-თქვ-ს [გ-ე-თქუ-ი-ს]
3.	ე-თქვ-ს [ე-თქუ-ი-ს]	ე-თქვ-ს [ე-თქუ-ი-ს]

III კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მ-ე-თქუ-ა-ს	მ-ე-თქუ-ა-ს გუ-ე-თქუ-ა-ს
2.	გ-ე-თქუ-ა-ს	გ-ე-თქუ-ა-ს
3.	ე-თქუ-ა-ს	ე-თქუ-ა-ს

210. ტყუ-/რქუ-:

I სერია

აწმყო

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ე-ტყვ [ვ-ე-ტყუ-ი]	ვ-ე-ტყვ-თ [ვ-ე-ტყუ-ი-თ]
2.	ე-ტყვ [ე-ტყუ-ი]	ე-ტყვ-თ [ე-ტყუ-ი-თ]
3.	ე-ტყვ-ს [ე-ტყუ-ი-ს]	ე-ტყვ-ან [ე-ტყუ-ი-ან]

აწმყოს ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ე-ტყვ [ვ-ე-ტყუ-ი]	ვ-ე-ტყვ-თ [ვ-ე-ტყუ-ი-თ]
2.	ე-ტყვ [ე-ტყუ-ი]	ე-ტყვ-თ [ე-ტყუ-ი-თ]
3.	ე-ტყვ-ნ [ე-ტყუ-ი-ნ]	ე-ტყვ-ედ [ე-ტყუ-ი-ედ]

უწყვეტელი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ე-ტყ-ოდ-ე	ვ-ე-ტყ-ოდ-ე-თ
2.	ე-ტყ-ოდ-ე	ე-ტყ-ოდ-ე-თ
3.	ე-ტყ-ოდ-ა	ე-ტყ-ოდ-ეს

I გრძანებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
2.	ე-ტყ-ოდ-ე	ე-ტყ-ოდ-ე-თ
3.	ე-ტყ-ოდ-ე-ნ	ე-ტყ-ოდ-ე-დ

უწყვეტლის ხოლმეობითი და I კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ე-ტყ-ოდ-ი	ვ-ე-ტყ-ოდ-ი-თ
2.	ე-ტყ-ოდ-ი	ე-ტყ-ოდ-ი-თ
3.	ე-ტყ-ოდ-ი-ს	ე-ტყ-ოდ-ი-ან

II სერია

წყვეტილი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ა-რქუ	ვ-ა-რქუ-თ
2.	ა-რქუ	ა-რქუ-თ
3.	ჰ-რქუ-ა	ჰ-რქუ-ეს

II გრძანებითი

წყვეტილი

	მხ. რ.	მრ. რ.
2.	ა-რქუ	ა-რქუ-თ
3.	ა-რქუ-ნ	ჰ-რქუ-ედ

II ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ჰ-რქვ [ვ-ჰ-რქუ-ი]	ვ-ჰ-რქვ-თ [ვ-ჰ-რქუ-ი-თ]
2.	ჰ-რქვ [ჰ-რქუ-ი]	ჰ-რქვ-თ [ჰ-რქუ-ი-თ]
3.	ჰ-რქვ-ს [ჰ-რქუ-ი-ს]	ჰ-რქვ-ან [ჰ-რქუ-ი-ან]

II კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	ვ-ჰ-რქუ-ა	ვ-ჰ-რქუ-ა-თ
2.	ჰ-რქუ-ა	ჰ-რქუ-ა-თ
3.	ჰ-რქუ-ა-ს	ჰ-რქუ-ა-ნ

211. ძე-/დევ-:

I სერია

აწმყო

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მ-ი-ც	მ-ი-ც
		გ-ვ-ც [გუ-ი-ც]
2.	გ-ი-ც	გ-ი-ც
3.	უ-ც	უ-ც

აწმყოს ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მ-ი-ც	მ-ი-ც-ნ
		გ-ვ-ც-ნ [ვუ-ი-ც-ნ]
2.	გ-ი-ც	გ-ი-ც-ნ
3.	უ-ც-ნ	უ-ც-ნ

წყვეტილი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მ-ე-დვ-ა	მ-ე-დვ-ა
		გუ-ე-დვ-ა
2.	გ-ე-დვ-ა	გ-ე-დვ-ა
3.	ე-დვ-ა	ე-დვ-ა

II ხოლმეობითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მ-ე-დვ-ი-ს	მ-ე-დვ-ი-ს
		გუ-ე-დვ-ი-ს
2.	გ-ე-დვ-ი-ს	გ-ე-დვ-ი-ს
3.	ე-დვ-ი-ს	ე-დვ-ი-ს

II კავშირებითი

	მხ. რ.	მრ. რ.
1.	მ-ე-დვ-ა-ს	მ-ე-დვ-ა-ს
		გუ-ე-დვ-ა-ს
2.	გ-ე-დვ-ა-ს	გ-ე-დვ-ა-ს
3.	ე-დვ-ა-ს	ე-დვ-ა-ს

ასევე იუღლება: თანა-მაც, ძალ-მიც, ზარ-მაც და მისთ.

212. მონაცვლეობა ქცევის მიხედვით

არის ზმნები, რომლებიც პირველსა და მეორე სერიებში სხვადასხვა ქცევის მიხედვით იუღლება: ვიქმ (სათავისო ქცევა) — ვქმენ (საარვისო); ვზრახავ (საარვისო ქცევა) — ვიზრახე (სათავისო); ვზრუნავ (საარვისო) — ვიზრუნე (სათავისო) –

საწყისი

213. საწყისი ძველ ქართულში ძირითადად სახელის ფუნქციით გამოიყენება.

214. საწყისს აწარმოებს -ა სუფიქსი (წერ-ა, ხატვ-ა, კოხვ-ა, ბმ-ა და სხვ.) -ა სუფიქსს შეიძლება უძღოდეს -ომ (დგ-ომ-ა, ჯდ-ომ-ა, დადგრ-ომ-ა, დასხდ-ომ-ა და მისთ.), ან -ოლ (წ-ოლ-ა, სრ-ოლ-ა, ბრძ-ოლ-ა...).

-ომ-ა, როგორც წესი, ენებითი გვარის ზმნათა საწყისს აწარმოებს. შეიძლება ვიფიქროთ, რომ -ომ არქაული თემის ნიშანია.

-ოლ-ა საშუალი გვარის ზმნათა საწყისებს აწარმოებს. ალბათ, საფიქრებელია, რომ -ოლ ძველად იყო თემის ნიშანი.

საწყისს აწარმოებს -ილ სუფიქსი (ტირ-ილ-ი, დუმ-ილ-ი. ყვრ-ილ-ი...). -ილ სუფიქსი ძირითადად საშუალი გვარის ზმნათა საწყისის მაწარმოებელია.

საწყისს აწარმოებს ს- -ა (ს-ლვ-ა//ს-ვლ-ა, ს-რბ-ა, ს-ყიდ-ა...), სა- -ა (სა-ხარ-ებ-ა, სა-არ-ებ-ა, აღ-სა-არ-ება, სა-ნერგ-ა, სა-ლმ-ობ-ა...), სი- -ა (სი-ვლტოლ-ა, სი-კიცხვ-ა, სი-მღერ-ა, სი-სრ-ა, სი-ტყუ-ა, სი-ღოდ-ა, სი-ძვ-ა...), სი- -ილ (სი-კუდ-ილ-ი, სი-ყმ-ილ-ი, სი-ორძ-ილ-ი, სი-ცბ-ილ-ი, სი-ცონ-ილ-ი, სი-ბორგ-ილ-ი...), სი- -ულ (სი-არ-ულ-ი, სი-ხარ-ულ-ი, სი-ყუარ-ულ-ი, სი-ქად-ულ-ი...) კონფიქსები. გვხვდება -იალ სუფიქსიანი (კრჩხ-იალ-ი, წრდ-იალ-ი//წრტ-იალ-ი...) საწყისი.

215. საწყისს მოეპოვება <u>გეზის, ორიენტაციის, მიმართულების, კონტაქტის</u> კატეგორიები: წარსლვა (მიმართული გეზი, საიქეთო ორიენტაცია, მიმართულება აქედან იქით).

დაწერა უშუალო კონტაქტის ფორმაა, დაწერიება — შუალობითი კონტაქტისა.

იშვიათად არის გამოხატული გვარობრივი დაპირისპირება:

მოქმედებითი	ვნებითი
წუუედა	წუდომა
აღდგინება	აღდგომა
განრინება	განრომა
განვრცობა	განვრცომა
რგება	რგომა
განძღება	განძღომა

216. მიმღეობა ძველ ქართულში უმთავრესად ზედსართავი სახელის ფუნქციით გამოიყენება. საკმაოდ გვაქვს გაარსებითებული მიმღეობებიც.

მოქმედებითი გვარის მიმღეობა

217. მოქმედებითი გვარის მიმღეობის ოდენთავსართული წარმოება შედარებით იშვიათია. მ- თავსართი აწარმოებს მიმღეობებს: მ-პარავ-ი, მო-მ-ზრახ-ი, მ-ცემ-ი და მისთ. მა- თავსართი გამოიყოფა ისეთ მიმღეობებში, როგორიცაა: მა-ქც-ი (თუალთ-მა-ქც-ი), მა-რღვ [მა-რღუ-ი].

ძველ ქართულში გავრცელებულია თავსართ-ბოლოსართოვანი წარმოება, ოღონდ ზოგი კონფიქსი მეტად პროდუქტულია, ზოგი ნაკლებად, ზოგიც მეტისმეტად იშვიათია.

მოქმედებითი გვარის მიმღეობას ძირითადად მ- -ელ კონფიქსი აწარმოებს (და-მ-ცემ-ელ-ი, მ-სწავლ-ელ-ი, მ-რაცხვ-ელ-ი, შე-მ-წუვ-ელ-ი, მო-მ-წოდებ-ელ-ი...).

ასევე პროდუქტიულია მა- -ელ კონფიქსი (მა-გებ-ელ-ი, მა-მიზდებ-ელ-ი, მა-მშვდებ-ელ-ი, და-მა-ცუდებ-ელ-ი...).

საკმაოდ ხშირია მ- -არ (მ-ხატვ-არ-ი, მ-გმობ-არ-ი, მ-წუნობ-არ-ი, მ-წნეხ-არ-ი...). თუ ძირში რ თანხმოვანი გვაქვს, მიმღეობის მაწარმოებლად მ- -ალ ალომორფი გვევლინება (მ-წერ-ალ-ი, მ-ჩხრეკ-ალ-ი, მ-ხერვ-ალ-ი, მ-სახრვ-ალ-ი...).

გვხვდება მა- -არ კონფიქსი (მა-ტფობ-არ-ი, მა-უც-არ-ი, მა-ცხოვ-არ-ი...).

სხვა მაწარმოებლები ნაკლებ პროდუქტიულია.

მ- -ე კონფიქსი გამოიყოფა მო-მ-ხუ-ე, მო-მ-ღ-ე, მ-რ-ე, მ-წ-ე- მიმღეობებში.

მ- -ულ კონფიქსი აწარმოებს მ-საჯ-ულ, მ-ზარდ-ულ მიმღეობებს.

მა- -ურ კონფიქსს შეიცავს მა-ცთ-ურ-ი.

მე- -ელ გვაქვს მე-კიცხვ-ელ მიმღეობაში. არის მე-კიცხ-არ-იც, რომელიც მე- -არ მაწარმოებელს გამოავლენს.

მე- -ულ (<მე- -ურ) კონფიქსი გამოიყოფა მე-რწყ-ულ მიმღეობაში.

მო- -არ გვაქვს მო-კიცხ-არ-ში, მო- -ედ მო-ქმ-ედ ფუძეში.

მო- -ე კონფიქსი აწარმოებს მო-ვიწყ-ე, მო-თმინ-ე, მო-სწავლ-ე- ფუძეებს.

მო- -ურ კონფიქსს შეიცავს მო-სმ-ურ-ი.

ვნებითი გვარის მიმღეობა

218. ვნებითი გვარის მიმღეობა შეიძლება იყოს წართქმითი ან უკუთქმითი. წართქმითი მიმღეობა დროის გაგებას შეიცავს. გვაქვს წარსული, ან მომავალი დროის ვნებითი გვარის მიმღეობა.

წარსული დროის მიმღეობა

219. წარსული დროის მიმღეობას აწარმოებს ნა- თავსართი (ნა-თქუამ-ი, ნა-თქაავ-ი, ნა-რისუავ-ი, ნა-შობ-ი, ნა-ყოფ-ი, და-ნა-ხეთქი, ნა-წერ-ი და მისთ.). ამგვარი წარმოება ძველ ქართულში პროდუქტიულია.

შედარებით მცირერიცხოვანია მ- თავსართიანი მიმღეობები (მ-ყოფ-ი, მ-დგომ-ი, მ-ჯდომ-ი, მ-ჯდომ-ი, მ-ცთომ-ი...).

პროდუქტიულია სუფიქსური წარმოება: -ილ (ლბ-ილ-ი, შვ-ილ-ი, შობ-ილ-ი, ღებ-ილ-ი, აღზრდ-ილ-ი, ქსოვ-ილ-ი, ტფ-ილ-ი, კეთ-ილ-ი...); -ულ (აღგებ-ულ-ი, კრებ-ულ-ი, ქმნ-ულ-ი, შჯ-ულ-ი, განმზადებ-ულ-ი, აღზუავებ-ულ-ი, განრისხებ-ულ-ი, თქუმ-ულ-ი, აღქუმ-ულ-ი...).

შედარებით იშვიათია -ეულ სუფიქსით ნაწარმოები მიმღეობები (მარხვ-ეულ-ი, რისხვ-ეულ-ი...). -ეულ სუფიქსის ვარიანტია -ნეულ (ტკივ-ნეულ-ი, ბორგ-ნეულ-ი, ჭუვ-ნეულ-ი, წიწ-ნეულ-ი...).

მ- -არ კონფიქსით იწარმოება უნიშნო ვნებითის მიმღეობები (გან-მ-ტფ-არ-ი, და-მ-შთ-არ-ი, მო-მ-ყმ-არ-ი, მ-კად-არ-ი, აღ-მ-დგ-არ-ი, და-მ-ჯდ-არ-ი...). თუ ზმნის ფუძეში რ გვაქვს, მიმღეობას მ- -ალ აწარმოებს (გან-მ-წყრ-ალ-ი).

მ- -არ ზოგჯერ სხვა ტიპის ზმნათა მიმღეობასაც აწარმოებს (მ-გბ-არ-ი, მ-ღუნ-არ-ი, მ-წუვ-არ-ი ...).

მა- -არ კონფიქსი გვაქვს მა-ძღარ-არ, მა- -ალ და-მა-შურ-ალ მიმღეობაში.

საკმაოდ პროდუქტიულია ნა- -არ//ნა- -ალ კონფიქსით წარმოება (ნა-ბოძვ-არ-ი, ნა-ქმ-არ-ი, ნა-წევ-არ-ი ... ნა-ბერწყ-ალ-ი, ნა-კუერცხ-ალ-ი, ნა-ცოხ-ალ-ი ...).

ნა- -ევ აგრეთვე პროდუქტიული მაწარმოებელია (ნა-სხლ-ევ-ი, ნა-მალ-ევ-ი, ნა-პარ-ევ-ი, ნა-სწრაფ-ევ-ი, ნა-მუსრ-ევ-ი, ნა-მარხ-ევ-ი ...).

იშვიათია: ნა- -ენ (ნა-თხზ-ენ-ი, ნა-კრტ-ენ-ი, ნა-ცხრ-ენ-ი), ნა- -ემ (აღ-ნა-თქუ-ემ-ი, ნა-ც-ემ-ი), ნა- -ურ (ნა-დგ-ურ-ი), ნა- -ელ (ნა-კად-ელ-ი) კონფიქსებით წარმოქმნილი მიმღეობები.

მომავალი დროის მიმღეობა

220. მომავალი დროის მიმღეობა საკმაოდ ხშირად იწარმოება ოდენ სა- თავსართით (სა-ბასრავ-ი, სა-ბურავ-ი, სა-დაგავ-ი, სა-ზომ-ი, სა-ზრახავ-ი, სა-თუალავ-ი, სა-კითხავ-ი, სა-კუერთხ-ი, სა-მალავ-ი, სა-პყარ-ი, სა-წყალ-ი და სხვ.).

პროდუქტიულია სა- -ელ (სა-ბან-ელ-ი, სა-ბ-ელ-ი, სა-ბასრობ-ელ-ი, სა-ბლარდნ-ელ-ი, სა-ბრძანებ-ელ-ი, სა-ბურვ-ელ-ი, სა-გებ-ელ-ი, სა-გზებ-ელ-ი, სა-გოზ-ელ-ი, სა-გრაგნ-ელ-ი...), სა- -არ/სა- -ალ (სა-კუთ-არ-ი, სა-მძიმ-არ-ი, სა-ნუკვ-არ-ი, სა-უც-არ-ი, სა-ქმ-არ-ი... სა-ვარცხ-ალ-ი, სა-ქუ-ალ-ი, სა-მკ-ალ-ი, სა-მსჭუ-ალ-ი ...), სა- -ო (სა-ანჯმნ-ო, სა-ენ-ო, სა-ზრდ-ო, სა-თნ-ო, სა-ც-ო, სა-შ-ო და სხვ.). სა- -ურ/სა- -ულ (სა-დგ-ურ-ი, სა-სუმ-ურ-ი, სა-ტფ-ურ-ი, სა-ცთ-ურ-ი, სა-ცნა-ურ-ი, სა-ძნა-ურ-ი... სა-რთ-ულ-ი, სა-რწყ-ულ-ი, სა-ფარდ-ულ-ი, სა-მწყ-ულ-ი, სა-წყა-ულ-ი, სა-სწა-ულ-ი, სა-ქად-ულ-ი...) კონფიქსებით წარმოება.

იშვიათია სა- -ე (სა-ვს-ე, სა-მოთხ-ე, სა-ქმ-ე) და სა- -ოლ (სა-თხრ-ოლ-ი, სა-ბრძ-ოლ-ი) კონფიქსებით ნაწარმოები ფუძეები.

უარყოფითი მიმღეობა

221. უარყოფითი მიმღეობა საკმაოდ ხშირად ოღენ უ- პრეფიქსით იწარმოება (უ-ბრძოლ-ი, უ-დებ-ი, უ-ვალ-ი, უ-ზავ-ი, უ-ზუებ-ი, უ-კითხავ-ი, უ-კუდავ-ი, უ-მწყ-ი, უ-რიდ-ი, უ-რჩ-ი, უ-სმ-ი, უ-ტყვ [უ-ტყუ-ი], უ-ქმ-ი, უ-ცებ-ი, უ-ცონ-ი...).

უარყოფითი მიმღეობის პროდუქტიული მაწარმობლებია უ- -ო (უ-თმინ-ო, უ-ნდ-ო, უ-რცხვნ-ო, უ-რწმუნ-ო, უ-ქონ-ო, უ-ჩინ-ო, უ-ცალ-ო, უ-წყინ-ო, უ-ჯერ-ო...) და უ- -ურ/უ- -ულ (უ-კეთ-ურ, უ-ცბ-ურ-ი, უ-რწყ-ულ-ი, უ-ყუარ-ულ-ი...).

იშვიათია უ- -ილ კონფიქსი (უ-ნდ-ილ-ი, უ-ცონ-ილ-ი).

საშუალი გვარის მიმღეობა

222. საშუალი გვარის მიმღეობა იწარმოება მ- (მ-დგომ-ი, მ-წოლ-ი, მ-ზრახ-ი, მ-ჯდომ-ი, მ-გურინავ-ი...), მე- (მე-ოტ-ი, მე-ფხან-ი, მე-შუელ-ი, მე-ძავ-ი...), მო- (მო-მღერ-ი, მო-ბაძავ-ი, მო-დგამ-ი, მო-ღუაწ-ი, მო-ძილ-ი...), მა- (მა-ვალ-ი) თავსართებით.

პროდუქტიულია მ- -ელ (მ-გალობ-ელ-ი, მ-ხად-ელ-ი, მ-ფრინვ-ელ-ი, მ-ფრცხინვ-ელ-ი, მ-ღდ-ელ-ი...), მ- -არ/ მ- -ალ (მ-ზუამბ-არ-ი, მ-ცონ-არ-ი, მ-დევ-არ-ი, მ-დუმ-არ-ი, მ-ზაკუ-არ-ი... მ-ზრახვ-ალ-ი, მ-ტირ-ალ-ი, მ-რულ-ალ-ი...), მ- -არ-ე/მ- -ალ-ე (მ-ბზინვ-არ-ე, მ-ბდჯნვ-არ-ე, მ-ბუვ-არ-ე,

მ-გზებ-არ-ე... მ-ბრწინვ-ალ-ე, მ-კურვ-ალ-ე-), მო- -ე (მო-რცხუ-ე, მო-რწმუნ-ე, მო-სურნ-ე, მო-სწრაფ-ე, მო-ურნ-ე, მო-ყუარ-ე, მო-შურნ-ე, მო-ძაგ-ე, მო-წამ-ე, მო-წაფ-ე, მო-ჭირნ-ე), მო- -ურ/მო- -ულ (მო-არ-ულ-ი, მო-დგ-ურ-ი, მო-ნან-ულ-ი, მო-საკ-ულ-ი, მო-ხარ-ულ-ი...) კონფიქსებით წარმოქმნა.

იშვიათია მ- -ე (მ-თქრ-ე, მ-ნატრ-ე, მ-ძლ-ე, მ-წიფ-ე), მ- -ან (მ-სუქ-ან-ი, მ-ტკივ-ან-ი, მ-ჩივ-ან-ი, მ-ჭუკ-ან-ი), მ- -ან-ე (მ-სუქ-ან-ე), მე- -ე (მე-ყამ-ე, მე-შფოთ-ე, მე-წეს-ე), მე- -არ/მე- -ალ (მე-დგ-არ-ი, მე-ღოდ-არ-ი, მე-ტირ-ალ-ი), მ- -ო (მ-დგმ-ო, მ-სხმ-ო), მ- -ურ (მ-დგ-ურ-ი), მო- -ედ (მო-რბ-ედ-ი, მო-რცხუ-ედ-ი) თავსართ-ბოლოსართები.

223. მიმღეობას მოეპოვება <u>გეზის, ორიენტაციის, მიმართულების, კონტაქტის</u> კატეგორიებიც. მაგ. წარმვლინებელ-ი გამოხატავს მიმართულ გეზს, საიქეთო ორიენტაციას, მიმართულებას აქედან იქით.

კონტაქტის მიხედვით დაპირისპირება არის გადმოცემული ისეთ წყვილებში, როგორიცაა: მქმნელ-ი (უშუალო): მაქმნეველ-ი (შუალობითი); დამწერ-ი (უშუალო): დამწერიებელ-ი (შუალობითი) და სხვ.

ზმნიზედა

224. ადგილის ზმნიზედებია: აქა, იქი, მუნ, მანდა, ზე, ქუე, ქუეშე, წინა, უკუანა, შუვა, შოვრის, გარე, გარეგან, გარეშე, მიმდე, შინაგან, ამიერ, მაგიერ, აქაჲთ, ზემოჲთ, ქუემოჲთ, წინაჲთ, უკუანაჲთ, მარჯულ, მარცხლ, მგუარდლ და სხვ.

მარჯულ მიღებულია *მ-მარჯუ-ლ, ხოლო მარცხლ — *მ-მარცხ-ლ ფორმებისაგან, სადაც მ- -ლ მაწარმოებელია, შდრ: მ-გუარდ-ლ.

225. დროის ზმნიზედებია: ოდეს, აწ, გუშინ, ხვალე, ზეგე, ძუღუან, მუნქუესვე/მუნთქუესვე, წინაჲთ, ადრე, მიმდე; მიმდემი, მეყსა (შინა), მყის, მეყსეულად, მარადის, ხვალისაგან, მერმე, დილეულ, მაშინ...

ზოგჯერ დროის ზმნიზედას სახელის ბრუნვის გაქვავებული ფორმა უდევს საფუძვლად: დღეს, ჟამს, წუთს, წუს-წუთ<წუთს-წუთს... ზამთრის, ზაფხულის... მსთუად, შემდგომად... დღისი...

226. ვითარების ზმნიზედებია: ესრე, ეგრე, ესრჱთ//ესრეთ, ეგრჱთ/ეგრეთ, იდუმალ, ჯეკმა, პირსპირ, მართლ, მკუეთრ, ზედაჲსზედა, კუალად/კულავ/კულა...

ვითარების ზმნიზედა ხშირად მეორეულია. იგი ნაწამოებია ვითარებითი ბრუნვისაგან: ზოგად, ცხადად, ფრიად, ტკბიად, ნიად, ძნიად, მართლიად, ან კიდევ სახელური და ზმნური ფუძეებისაგან: ბერძ-ლ, მართ-ლ< *მ-მართ-ლ, მ-კუეთ-რ, ი-დუმ-ალ...

227. კითხვითი ზმნიზედებია: სადა, ვინაჲ, ვიდრე, ოდეს, ვითარ, რაჲსათჳს, რაჟამს, რად.

228. მიმართებითი ზმნიზედის ფუძე კითხვითისას ემთხვევა: სადა, ვინაჲ, ვიდრე, ოდეს, ვითარ, რაჲსათჳს, რაჟამს, რად. გარჩევა კონტექსტის საშუალებით ხდება.

მიმართებითი ზმნიზედა იწარმოება კითხვითისაგან -ცა (სადაცა, ოდესცა, რაჟამსცა, ვითარცა, ვინაჲცა, ვიდრეცა...), -იგი (სადა-იგი, ოდეს-იგი, რაჟამს-იგი...), -ეგე (სადა-ეგე, ოდეს-ეგე, რაჟამს-ეგე...), -ესე (რაჟამს-ესე, ოდეს-ეგე, ვინაჲ-ესე), -ცა-იგი, -ცა-ეგე, -ცა-ესე (სადაცა-იგი, სადაცა-ეგე, სადაცა-ესე...) ნაწილაკებით.

229. მიზეზის ზმნიზედებია: ამისათჳს, მაგისათჳს, ამისგანად, მით. მიზეზის ზმნიზედებად გამოიყენება: ამის სახისათჳს, ამის პირისათჳს...

230. მიზნის ზმნიზედებია: ამისათჳს, მაგისათჳს, ამისგანად, მით.

მიზნის ზმნიზედებად გამოიყენება: ამის სახისათჳს, ამის პირისათჳს.

მიზეზისა და მიზნის ზმნიზედათა გარჩევა კონტექსტის მიხედვით ხდება.

231 უარყოფითი ზმნიზედებია: არაოდეს, არასადა, არასადაჲთ, არაჟამსა.

თანდებული

232. თანდებულის შესახებ ზემოთ ვისაუბრეთ (50). დავძენთ, რომ თანდებულის ფუნქციით გამოიყენება ზოგი ზმნიზედაც (ქუეშე, გარე, გარეშე...).

კავშირი

233. კავშირი ორგვარია: მაერთებელი და მაქვემდებარებელი. მაერთებელი კავშირები გამოიყენება შერწყმულსა და რთულ თანწყობილ წინადადებაში, მაქვემდებარებელი – რთულ ქვეწყობილ წინადადებაში.

მაერთებელი კავშირები

234. მაერთებელი კავშირები რამდენიმე ჯგუფს ქმნიან:
მაჯგუფებელი კავშირია და.
მაცალკევებელი კავშირებია: ანუ, ანუ თუ, გინა, გინა თუ, გარნა.
მაპირისპირებელი კავშირებია: ხოლო, არამედ, გარნა.

მაქვემდებარებელი კავშირები

235. მაქვემდებარებელი კავშირებია: რამეთუ, რომელ, რაჲ, რაჲთა, უკუეთუ, ღათუ, ვითარმედ, და.

მაქვემდებარებელ კავშირთა ფუნქციით გამოიყენება მიმართებითი ნაცვალსახელები და მიმართებითი ზმნიზედები.

და ძველ ქართულში მაქვემდებარებელ კავშირადაც გამოიყენება: სადა გნებავს, და განგიმზადოთ შენ, მრკ. 14, 12; მომართუეთ მე დრაჰკანი, და ვიხილო, მრკ. 12, 15 და სხვ.

ნაწილაკი

236. ნაწილაკები რამდენიმე ჯგუფად იყოფა: კითხვითი, დადასტურებითი, უარყოფითი, მიმართებითი, განუსაზღვრელობითი, სხვათა სიტყვისა.

237. კითხვითი ნაწილაკებია: -ა, -მე, -მეა, ნუ, ნუუკუე.

-ა დაერთვის ზმნის პირიან ფორმას (ნაზარეთით შესაძლებელ არსა კეთილისა რაჲსამე ყოფად? ი. 1,46; არა სატირი აღგითქუა შენ? მ. 20, 13 C და მისთ.), ზოგჯერ სახელსაც (არა მიცი მეა? ი. 14,9; გიყუარ მეა? ი. 21,15_).

-მე ნაწილაკი ზმნის პირიან ფორმას დაერთვის (ნაზარეთით ეგებისმე რაჲ კეთილი ყოფად? ი. 1,46 C), უფრო ხშირად კი კავშირს, ნაწილაკს, სახელს (ვითარმე ვინ უძლის? მ. 12,29 C; არამე ღირდა შენდაცა შეწყალებად მოყუსისა მის შენისა? მ. 18, 33 C; ჩუენგანი ვინმე უდიდეს იყოს? მრკ. 9,34; რაჲმე იყოს ყრმაჲ ესე? ლ. 1, 66 და მისთ.).

ზოგჯერ წინადადებაში ერთდროულადაა წარმოდგენილი -ა და -მე ნაწილაკები სხვადასხვა სიტყვასთან (არამე თქუენ უფროჲს უმჯობეს ხართა

მფრინველთა? მ. 6,26; არამე უპყრასა და აღმოიქუას იგი? მ. 12, 11 და მისთ.).

არის შემთხვევები, როცა ერთსა და იმავე ფორმასთან -მეა მრჩობლი ნაწილაკი გვაქვს (არამეა ორნივე ჯურღმულსა შთაცვენ, ლ. 6, 39 C).

238. დადასტურებითი ნაწილაკია ჰე. იგი ზოგჯერ იბრუნვის კიდეც (ხოლო იყავნ თქუენი ჰᲔ ჰე და არაᲐ — არა).

239. უარყოფითი ნაწილაკებია: **არა, ვერ, ნუ.** **არა** ნაწილაკი ნაბრუნებია ზოგჯერ (იხ. 238).

240. მიმართებითი ნაწილაკებია: -ცა, -ესე, -ეგე, -იგი, -ცა-ესე, -ცა-ეგე, -ცა-იგი (იხ. 79).

241 **განუსაზღვრელობითი** ნაწილაკია -მე.

242. სხვათა სიტყვის ნაწილაკებია: -ო, -მეთქი, -თქუა.

243. -მცა ნაწილაკი თხრობითი კილოს ფორმას კავშირებითად აქცევს (არა ჯერ-არს შენდა, ვითარმცა გესუა შენ იგი ცოლად, მ. 14,4; არარაᲐ აქუს, რაᲐმცა მოგაგეს შენ, ლ. 14,14 და სხვ.). -მცა ნაწილაკის ერთ-ერთი ძირითადი ფუნქციაა პირობითობის გამოხატვა (ტჯროსს თუმცა და სიდონს იქმნნეს ძალნი, რომელნი იქმნნეს თქუენ შორის, მაშინვე სამემცა ძაძითა ნაცარსა ზედა მსხდომარეთა შეინანეს, მ. 11, 21; უკუეთუმცა მე მიცოდეთ, მამაᲐცამცა ჩემი იცოდეთ, ი. 8, 19 და სხვ.).

თხრობითი კილოს ფორმას -მცა ნაწილაკი ბრძანებითად აქცევს: ესემცა იცით, მ. 24,43 DE, შდრ.: უწყოდეთ C; ნუმცა იყოფინ, მ. 16,22 C (ამგვარი შემთხვევები იშვიათია).

-მცა ნაწილაკი ზმნის ფორმას II თურმეობითის შინაარსს ანიჭებს: არა უნდა, ვითარმცა ჰურიასტანს იქცეოდა, ი. 7,1 C; საუკუნითგან არასადა ვის ესმა, ვითარმცა აღ-ვინმე-უხილნა თუალნი შობითგან ბრმისანი, ი. 9,32 DE.

იშვიათად -მცა იხმარება „თითქოს" ნაწილაკის ფუნქციით: ნუ ჰგონებთ, ვითარმცა მე ძჯრისმეტყუელ რაᲐმე ვყავ თქუენთჳს წინაშე ღმრთისა, ი. 5,45 C; ფარაო იხილა ჩუენებაᲐ: ეგონა, ვითარმედ დგა იგი მდინარესა ზედა. და, აჰა, ესერა, ვითარმცა მდინარისაგან გამოვიდოდეს შჳდნი ზროხანი, შესაქმე 41,1-2 O; ვიხილევდ მერმე ჩუენებასა: და ვითარმცა შჳდნი თავნი ყუავლისანი აღმოვიდოდეს ადგილსა ერთსა, იქვე 41,22 O.

244. ძველ ქართულში და ზოგჯერ ნაწილაკის ფუნქციით გამოიყენება (რომელთა აღრიცხუაჲ კნინღადა შეუძლებელ არს, აგ. ძეგლ. II 62, 4-5; მარტივთა ვიეთმე შური და ჯდომაჲ შთაუთესა და მცირედღადა ძმათა მისთა შეასო კნინი რაიმე, იერ.-3, 36 r; წარმავალ ვართ ყოველნი, ვითარცადა მამანი ჩუენნი, აგ. ძეგლ. III 89, 21; ხოლო საზრდელი შენი იყოს, ვინაჲდა ჩუენცა ვიზარდებით, იქვე 146, 22-23 და მისთ.).

245. -ვე ნაწილაკი ინტენსიობას გამოხატავს; უკუე ნიშნავს: „მაშ, მაშასადამე, მართლაც, იქნებ", ნუუკუე – „იქნებ, განა, ხომ", ბარე – „ბარემ, მაშასადამე", -ღა – „კიდევ; ჯერ კიდევ", მებრ – „სრულიად", სამე – „მართლაც", კნინ//კნინღა – „თითქმის", თჳსაგან – „ცალკე", თუ არა „თორემ", ჰეღამე – „იქნებ"..

246. ძველ ქართულში -ცა ნაწილაკი ზმნის პირიან ფორმასაც დაერთვის (განუკჳრდებოდაცა მათ და იტყოდეს, მ. 13, 54; დასთრგუნვიდესცა, ლ. 12,1; იტყოდესცა მ. 12,22; ჰხედვიდაცა, მ. 12,22..

247. პირიან ფორმასთან გვხვდება ნაწილაკის ფუნქციით გამოყენებული და (მარადის ღმრთისა ხედვითა უჴორცოთა მიემსგაჴსებოდა, ვიდრეცა წარემატებოდადა მოღუაწებითა ყოველთა მყოფთა მის ადგილისათა, აგ. ძეგლ II 11, 14-17; შენვე იხილე, რომელი იყოსდა შემძლებელ განგებად ჩუენდა, აგ. ძეგლ. III 158, 16-17 და სხვ.).

შორისდებული

248. ძველ ქართულში შორისდებული მეტად იშვიათია. დასტურდება: **ბ** [ოჰ], ვაჲ, ვაშა.

წინადადების წევრები

შემასმენელი

249. შემასმენელი ორგვარია: მარტივი და შედგენილი. მარტივი შემასმენელი პირიანი ზმნით გადმოიცემა (თქუა, აღაგო, წარვიდა და მისთ.). მარტივ შემასმენელს უთანაბრდება რთული ზმნა (ნათელ-ყო, უარ-ყო, ჯერ-იჩინა და სხვ.).

<u>შედგენილი</u> შემასმენელი შედგება სახელადი ნაწილისა (შემასმენლისა) და მეშველი ზმნისაგან. შემასმენლისად გვხვდება სახელი, სახელზმნა, იშვიათად მეტყველების სხვა ნაწილებიც. შემასმენლისად გამოყენებული სახელი და სახელზმნა ძირითადად წარმოდგენილია უნიშნო სახელობითის (წრფელობითის) ფორმით. მეშველ ზმნად გამოიყენება: არს, იყო, ქმნა.

ქვემდებარე

250. გარდამავალი ზმნა-შემასმენლის ქვემდებარე ბრუნვაცვალებადია: I სერიის ფორმებთან იგი სახელობითში დგას, II სერიის ფორმებთან — მოთხრობითში, III სერიის ფორმებთან — მიცემითში (კაცი აშენებს სახლსა, კაცმან აღაშენა სახლი, კაცსა აღუშენებიეს სახლი). ასევე ბრუნვაცვალებადია საშუალ-მოქმედებითი გვარის ზმნა-შემასმენელთან დაკავშირებული ქვემდებარე (კაცი იცინის, კაცმან განიცინა, კაცსა განუცინიეს).

ვნებითი გვარის ზმნა-შემასმენლის ქვემდებარე ყოველთვის სახელობითში დგას (კაცი იმალვის, კაცი დაიმალა, კაცი დამალულ არს). სახელობითშია საშუალ-ვნებითი გვარის შემასმენლის ქვემდებარეც (კაცი ბორგის, კაცი აღბორგნა, კაცი აღბორგებულ არს).

შემასმენლისა და ქვემდებარის რიცხვში ურთიერთობა

251. პირის ნაცვალსახელებით გადმოცემული ქვემდებარე ყოველთვის ითანხმებს შემასმენელს რიცხვში (ჩუენ აღვაშენებთ, თქუენ აღაშენებთ, ესენი/ეგენი/იგინი აღაშენებენ; ჩუენ ვესავთ, თქუენ ესავთ, ესენი/ეგენი/იგინი ესვენ; ჩუენ ვთქუთ, თქუენ სთქუთ, ამათ/მაგათ/მათ/იმათ თქუეს...).

თუ ქვემდებარის მრავლობითობა -ნ/-თა სუფიქსებითაა გამოხატული, ზმნა-შემასმენელი, როგორც წესი, მრავლობითში დგას (კაცნი აქებენ, კაცნი დადუმნებიან; კაცთა აქეს, კაცნი დადუმნეს და მისთ.).

თუ ქვემდებარის მრავლობითობას -ებ სუფიქსი აღნიშნავს, ზმნა-შემასმენელი, როგორც წესი, მხოლობითში დგას (კაცები წერს/ხატავს; კაცებმან დაწერა/დახატა...).

თუ ქვემდებარე კრებითი სახელითაა გადმოცემული, შემასმენელი შეიძლება იდგეს მრავლობითში, ან მხოლობითში (ერი იგი, რომელი წინაუვიდოდა და რომელი უკუანა შეუდგა, ღაღადებდეს და იტყოდეს, მ. 21, 9; შდრ.: შეკრბა მისა ერი მრავალი, მ. 13,2).

პირდაპირი დამატება

252. პირდაპირი დამატება შეეწყობა მხოლოდ გარდამავალ ზმნა-შემასმენელს. პირდაპირი დამატების ბრუნვებია: მიცემითი და სახელობითი.

მიცემითში დგას I სერიაში დასმულ ზმნა-შემასმენელთან შეწყობილი პირდაპირი დამატება (კაცი აშენებს სახლსა), სახელობითში – II და III სერიებში მდგარი ზმნა-შემასმენლის პირდაპირი დამატება (კაცმან აღაშენა სახლი, კაცსა აღუშენებიეს სახლი).

პირდაპირი დამატებისა და შემასმენლის ურთიერთობა რიცხვში

253 ზმნაში აისახება ნ- სუფიქსიან მრავლობითში დასმული პირდაპირი დამატების მრავლობითობა -ენ/-ან/-ნ სუფიქსებით (იხ. 172). II და III სერიებში მდგარ ზმნაში გამოხატულია აგრეთვე ჩუენ და თქუენ ნაცვალსახელებით გადმოცემული პირდაპირი დამატების რიცხვი.

-ებ-იან მრავლობითში დასმული პირდაპირი ობიექტის რიცხვი, როგორც წესი, ზმნაში არ გამოიხატება.

თუ პირდაპირი დამატება ერთზე მეტია, ზმნა-შემასმენელში დამატების მრავლობითობა შეიძლება აისახოს, ან არა (პირველად წარეგზავნნეს მას დედაი და ცოლი და შვილნი, სვან. მრავალთ. 414, 31; აკურთხნა იოსეფ და ქალწული იგი, სინ. მრავალთ. 96, 27; შდრ.: იხილა სიმონ და ანდრია, ძმაი მისი, მრკ. 1,16 CD და მისთ.).

ირიბი დამატება

254. ირიბი დამატება ყოველთვის მიცემითში დგას (კაცი აღუშენებს შვილსა სახლსა, კაცმან აღუშენა შვილსა სახლი, კაცსა აღუშენებიეს შვილსა სახლი). სამპირიანი ზმნა-შემასმენლის ირიბი დამატება მესამე სერიაში ხშირად უბრალო დამატებად იქცევა ხოლმე (კაცსა აღუშენებიეს სახლი შვილისა// შვილისათჳს).

ირიბი დამატებისა და ზმნა-შემასმენლის ურთიერთობა რიცხვში

255. ირიბი დამატების მხოლობითი და მრავლობითი რიცხვის II და III პირების ფორმები გარეგნულად მსგავსია:

უყუარს	კაცსა/კაცთა
გიყუარს	შენ/თქუენ

გარჩევა ხდება სახელის ფორმის ან კონტექსტის მიხედვით.

პირველი პირის მხოლობითისა და მრავლობითის ფორმები ნაწილობრივ გარჩეულია. გუ- მხოლოდ მრავლობითში გვხვდება, მ- შეიძლება იყოს მხოლობითშიც და მრავლობითშიც.

სახელისა და ზმნის წყობა

256. საზოგადოდ, ძველ ქართულში სახელი ზმნას უსწრებს.

ორპირიანი გარდამავალი ზმნის შემცველი წინადადების ძირითადი წყობა ორიგინალური ძეგლების მიხედვით შემდეგია: **ქვემდებარე — ზმნა-შემასმენელი — პირდაპირი დამატება.**

გარდაუვალი ზმნის შემცველი წინადადების ძირითადი წყობა ორიგინალური ძეგლების მიხედვით ასეთია: **ქვემდებარე — ზმნა-შემასმენელი — ირიბი დამატება.**

არსებითად ასეთი ვითარებაა თარგმნილ ძეგლებშიც.

ძველ ქართულ ძეგლებში მეტად იშვიათადაა წარმოდგენილი სამპირიან ზმნა-შემასმენელთან შეწყობილი შესაბამისი სახელები. ამის გამო რაიმე კანონზომიერების დადგენა ძნელდება.

ქართული ენის ისტორიისათვის დამახასიათებელია ზმნის წინადადების ბოლო პოზიციაში დასმის ტენდენცია. ძველი ქართული ენის უკანასკნელი პერიოდისათვის წამყვანი ხდება შემდეგი განლაგება: **ქვემდებარე — პირდაპირი დამატება — ზმნა-შემასმენელი** (ორპირიანი გარდამავალი ზმნის შემცველ წინადადებისათვის), **ირიბი დამატება — ქვემდებარე — ზმნა-შემასმენელი** (ორპირიანი გარდაუვალი ზმნის შემცველ წინადადებისათვის).

უბრალო დამატება

257. უბრალო დამატება დგას მიცემით, ნათესაობით, მოქმედებით, დანიშნულებითსა და ვითარებით ბრუნვებში.

მიცემით ბრუნვაში მდგომი უბრალო დამატება, როგორც წესი, თანდებულიანია: **მეინაკეთა თანა შეიღეს წინაშე თავი იგი,** სინ. მრავალთ. 210, 25; **არა მოვაწიო თქუენ ზედა** სხუაჲ სიმძიმე, იოვ. გამოცხ. 2,24.

გვაქვს უთანდებულო მიცემითით გადმოცემული უბრალო დამატებაც: **არავინ დაადგის** სადგმელი ახალი უმურკნველი **სამოსელსა** ძუელსა, მ. 9,16 DE; შდრ. **სამოსელსა ზედა** C.

ნათესაობითში დასმული უბრალო დამატება შეიძლება იყოს უთანდებულო, ან თანდებულიანი; ჯერ-არს ძისა კაცისა ფრიად ვნებაჲ და შეურაცხყოფაჲ მოხუცებულთაგან და მღდელთმოძღუართა და მწიგნობართა, ლ. 9,22; ვითარ ანუ დასაბამად უწმიდჱს იქმნა მეძავი ქალწულისა მის? სინ. მრავალთ. 219, 22; კაც იქმნა თჳნიერ ბუნებისა, სინ. მრავალთ. 35,19; მოვიდენ დღენი, რაჟამს წარვიდეს მათგან სიძე, მ. 9,15 C; მართა უცალო იყო მსახურებისაგან ფრიადისა, ფსევდომაკარი 189, 31 და მისთ.

მოქმედებითში მდგარი უბრალო დამატება უთანდებულოა, ან თანდებულიანი:

იგინი იტყოდიან პირითა მათითა, ფსალმ. 58,14; და იყო შუენიერ ქმნულობითა და კეთილ პირითა ფრიად, შესაქმე 39, 6; მათ მითცა არა ჯელი შეყვეს წინაწარმეტყველსა მას, სინ. მრავალთ. 107,8.

ვითარებითის უთანდებულო ფორმა გამოხატავს უბრალო დამატებას:

რომელმან გარდააქცია ზღუაჲ კმელად, ფსალმ. 65,6; უკუეთუ ქრისტემან მას დედაკაცსა მარტოსა მერწყულსა მაღალი იგი სარწმუნოებაჲ წინადაუდვა კიბედ, სინ. მრავალთ. 77,4; ბჭედ ჯოჯოხეთისად ჭირნი ამის სოფლისანი თქუნა, იქვე 223,19.

ცალკე უნდა გამოვყოთ ის შემთხვევა, როცა უბრალო დამატება არის წარმოდგენილი ზედსართავი სახელის უფროობითი ხარისხის ფორმასთან. უბრალო დამატება ძველ ქართულში ასეთ კონსტრუქციაში უპირატესად ნათესაობითშია, იშვიათად — მიცემითში:

ვიცნი... საქმენი შენნი უკუანაჲსკნელნი უმრავლეს პირველისა, იოვ. გამოცხ. 2,19; არარაჲ არს უბოროტეს გრძნებისა, მამ. სწავლ. 150, 12-13; რაოდენ უმჯობეს არს კაცი საცხოვარსა, მ. 12,12 D; საცხოვრისა CE.

საფიქრებელია, რომ თავდაპირველად უბრალო დამატება ზედსართავი სახელის უფროობითი ხარისხის ფორმასთან მიცემითში დაისმოდა.

განსაზღვრება

258. განსაზღვრების ფუნქციით ძველ ქართულში გამოიყენება ზედსართავი სახელი, მიმღეობა, რიცხვითი სახელი, ნაცვალსახელი, არსებითი სახელი.

განსაზღვრება ორგვარია: <u>შეთანხმებული</u> (ზედსართავი სახელი, მიმღეობა, რიცხვითი სახელი, ნაცვალსახელი) და <u>მართული</u> (ნათესაობითში დასმული არსებითი სახელი).

ძველ ქართულ ორიგინალურ ძეგლებში ზედსართავი სახელი და მიმღეობა უპირატესად საზღვრულს უსწრებს. ასეა ნათარგმნ ძეგლთა უმეტესობაშიც. ამ მხრივ გამონაკლისია ბიბლიური წიგნები, აგრეთვე ჰიმნოგრაფიული ხასიათის ძეგლები.

რიცხვითი სახელი, როგორც წესი, საზღვრულს უსწრებს როგორც ორიგინალურ, ისე ნათარგმ ძეგლებში.

ესე, ეგე, იგი ჩვენებითი ნაცვალსახელები, აგრეთვე კუთვნილებითი და განუსაზღვრელობითი ნაცვალსახელები უპირატესად საზღვრულს მოსდევენ.

ესეოდენი, ეგეოდენი, ესრჱთი, ეგრჱთი, ესემლევანი, ეგემლევანი ჩვენებითი ნაცვალსახელები, აგრეთვე განსაზღვრებითი ნაცვალსახელები უპირატესად საზღვრულს უსწრებენ.

მართული მსაზღვრელი ძველ ქართულში უპირატესად საზღვრულის შემდეგ დგას.

ადგილის გარემოება

259. ადგილის გარემოება გადმოიცემა ადგილის ზმნიზედით (აქა, იქი, მუნ, ზემოჲთ, ქუემოჲთ, წინაჲთ, უკუანაჲთ...), მიცემით, ნათესაობით, მოქმედებით, ვითარებითსა და მიმართულებითში დასმული არსებითი სახელით.

ადგილის გარემოება გადმოცემულია ადგილის ზმნიზედით: სული კაცისაჲ ურჩებისათჳს შორს განდგა ღმრთისაგან, ფსევდომაკარი 223,15; მიუგო მან შინაგან, ნოველები, I 63, 25; შენ მუნ ხარ, ფსალმ. 138,8; რამეთუ აწ გარეშეღა სდგა კართა, სინ. მრავალთ. 84, 3; არა თუ სამოსელი ბრწყინვალჱ ჯამს აქა მოსად, იქვე 84, 15.

უთანდებულო მიცემითის ფორმა მავრცობი ხმოვნის გარეშე, ან მავრცობი ხმოვნით მიმართულებას გამოხატავს: და ვითარცა მიეახლნეს იერუსალჱმს, მ. 21,1; მათ წარავლინეს კაცი მონასტერსა მას, ნოველები, I 19, 17-19.

მიცემითის უთანდებულო ფორმა მავრცობით ადგილობითობის გამოსახატავად იხმარება: ესენი არიან კლდოვანსა მას დათესულნი, მრკ. 4,16 DE; რომელსაცა ადგილსა მიხჳდე, ანუ თუ სოფელსა იქცეოდი, ანუ თუ დაბასა, ანუ თუ უდაბნოსა, სინ. მრავალთ. 224, 16-17.

თანდებულიანი მიცემითი ადგილობითობას გადმოსცემს: უკუეთუ იყვნენ მართალნი ქალაქსა მას შინა ერგასისნი, შესაქმე 18,24; ესენი არიან კლდოვანსა ზედა დათესულნი, მრკ. 4,16 C.

-გან თანდებულიანი ნათესაობითი გამოსვლითობას გადმოსცემს: მას დღესა შინა გამოვიდა. იესუ სახლისა მისგან, მ. 13,1; შინაგან გულისაგან ზრახვანი კაცთანი უკეთურნი გამოვლენ, მრკ. 7,21 C; ოდეს განვიდეს სული ჩემი გუამისა ჩემისაგან, ნოველები, I 23, 45.

უთანდებულო, ან თანდებულიანი მოქმედებითი გამოსვლითობას გადმოსცემს: რომელმან გამოიღე ყუავილი იგი აღდგომისაჲ მკუდრეთით, სინ. მრავალთ. 204, 20; არა თუ ვარსკულავნი ზეცით ქუეყანად გარდამოჴდეს, იქვე 217,6; რომელი შორაეს ქალაქით ათ მილიონ, ნოველები, I 18, 1-2.

მიმართულებითი ბრუნვა: მრავალნი ჰურიათაგანნი მოსრულ იყვნეს მართალსა და მარიამისა, ი. 11,19; რაჲსათჳს სხჳსა სიკეტი შეჳევნისა თხოვად, მამ. სწავლ. 146,28; მივიდა მამისა საბაჲსა, მამ. ცხორებანი 280,19.

ვითარებითში დასმული სახელი მიმართულებითს გამოხატავს: აღ-თუ-ეკდე ცად, ფსალმ. 138,8; არა თუ ვარსკულავნი ზეცით ქუეყანად გარდამოჴდეს, სინ. მრავალთ. 217,6; უცხოდ სოფლად თუ ვინმე მიგიყვანოს შენ, იქვე 221,10; ოდესმე წარვიდოდა იგი ციხედ, ნოველები, I 23, 18-19.

ძველ ტექსტებში შეინიშნება მიცემითისა და ვითარებითის ფორმათა მონაცვლეობა:

ვითარცა მიეახლნეს იერუსალიმს, მ. 21,1 DE; შდრ. იერუსალიმდ C; და წარავლინნა მონანი თჳსნი მოწოდებად ჩინებულთა მათ ქორწილსა მას, მ. 22, 3 DE; შდრ.: ქორწიდ C.

დროის გარემოება

260. დროის გარემოება გადმოიცემა დროის ზმნიზედებით (აწ, ადრე, მაშინ, გუშინ, ოდეს, ხვალე, ძუღუან, მერმე...), სახელობითი, მიცემითი, ნათესაობითი, მოქმედებითი და ვითარებითი ბრუნვის ფორმებით.

დროის გარემოება გადმოცემულია დროის ზმნიზედით: მაშინ მოუკდეს იესუს მოწაფენი თჳსნი, მ. 18,1 DE; რაჟამს მოვიდეს გუამი იგი დიდებით ძალითა მისითა, ფსევდომაკარი 221,10; ოდესმე ჰრქუა ბერსა, ნოველები, I 18,2; აწ ღმერთი ქმნულ არს მოყუარე მისსა, იქვე 18,13; მიერითგანცა გულისხმაყო ზედამიწევნით, სინ. მრავალთ. 108,32 და მისთ.

დროის გარემოება გადმოცემულია უნიშნო სახელობითით: რაჲთა გამოიცადნეთ ათ დღე, ოთ. გამოცხ. 2,10; დავყავ მის თანა სამ დღე, ათ. ასკეტ. კრებ. 78v, 3-4a; ნეტარი მამაჲ ოვანე მყოვარ ჟამ ევედრებოდა ღმერთსა, მამ. ცხორებანი 275, 7-8.

დროის გარემოებას გადმოსცემს მიცემითი ბრუნვა: მას ჟამსა განყოფამან მან ენათამან საქმენი ცუდნი განაქარვნა, სინ. მრავალთ. 181,9; მას დღესა შინა გამოვიდა იესუ სახლისა მისგან, მ. 13,1; ილოცევდით, რაჲთა არა იყოს სივლტოლაჲ თქუენი ზამთარსა შინა, გინა დღესა შაბათსა, მ. 24, 20 DE; შდრ.: ზამთარსა C.

ნათესაობითი ბრუნვა: ილოცევდით, რაჲთა არა იყოს სივლტოლაჲ თქუენი ზამთრის, მრკ. 13,18 C; შემდგომად წყლითრღუნისა დაიდვა შჯული ნოეს მიმართ, სინ. მრავალთ. 85,20; ნოეს ზედა სიძჳსათჳს მოიწია წყლითრღუნაჲ იგი ქუეყანასა ზედა, მამ. სწავლ. 151, 17-18.

მოქმედებითი და ვითარებითი ბრუნვები: ვარსკულავთაჲ რომელიმე ღამით მხერვალ არს, სინ. მრავალთ. 217,27; ესე ყოველი მიყოფიეს სიჭაბუკით ჩემითგან, მრკ. 10,20 C; დაადგრა მწუხრიოგან განთიადმდე და გან-

თიადითგან მწუხრამდე ლოცვად და ტირილად, ნოველები, I 23, 24-25; მსთუად შეეკესმინ ჩემი, ფსალმ. 137,3; მაცადე მე პირველად განძღებად შვილთა, მრკ. 7,27; იქმენ მორწმუნე ვიდრე სიკუდილამდე, იოვ. გამოცხ. 2, 10; მეექუსით ჟამითგან დაბნელდა ყოველსა ქუეყანასა ზედა, მ. 27,45 C.

დროის გარემოება გამოხატულია სინტაგმით, რომლის პირველი წევრია რაჲ, მეორე კი უნიშნო სახელობითში დასმული დროის გამომხატველი სიტყვა (დღე, ჟამ, თთუე, წელიწად...). ამიზდებნ იგი თავსა თჳსსა რაჲ დღე ას ფულად, მამ. ცხორებანი 263,11; რაჲ წელიწად მოიყვანიან კაცი უცხოჲ, ბალავარ. 40, 28-29; რაჲ კჳრიაკეთა შთავიდის მათ შინა, მამ. ცხორებანი 152,6). რაჲ დღე ნიშნავს „ყოველდღე". რაჲ ჟამ — „ყოველ დროს" და ა.შ.

ვითარების გარემოება

261. ვითარების გარემოება გადმოიცემა ვითარების ზმნიზედებით (ეგრე, ეგრჱთ/ეგრეთ, ესრე, ესრჱთ/ესრე, პირსპირ...), სახელობითი, ნათესაობითი, მოქმედებითი და ვითარებითი ბრუნვების ფორმებით.

ზმნიზედა გადმოსცემს ვითარების გარემოებას: ეგრე მხიარულ იყვნეს, მამ. ცხორებანი 79,8; ამის სოფლისანი იგი ქორწილნი არა ეგრჱთ არიედ განკითხვით, სინ. მრავალთ. 83,10-11; ეგრეთ ვყო, ძმაო, რაზომცა შემეძლოს, ნოველები I 23,21; მერმე კუალად თქუა, ლ. 13,20; ამას ზედა შეწუხნა ეროდე ფრიად, სინ. მრავალთ. 210,8; ერცახე აოკრებულ არს, ნაყოფი ვითარ მოგუცეს, ნოველები, I 23,31-32; უფროჲსღა მადლი ჰპოო შენ წინაშე ღმრთისა, იქვე 23,51; ძმანი ორნი ჯორციელად იყოფვოდეს სოფელსა ერთად, და განვიდეს აგრეთვე ზოგად და მონაზონ იქმნეს, იქვე 24,1-2.

ვითარების გარემოებას გამოხატავს სახელობითის უნიშნო ფორმა: მწრაფლ მოგაგოს სათხოელი შენი, მამ. სწავლანი 145,16; მკჳრცხლ წარვიდეთ წარმტყუენველთა ჩუენთა თანა, იქვე 147,5-6; მძლაერ დაგიმორჩილოს შენ, იქვე 149,22; შემოიღის ეშმაკმან განდგომილებაჲ და უვარის-ყოფაჲ ღმრთისაჲ, სადამე ცხადად და სადამე იდუმალ, იქვე 150,16-18.

ნათ. ბრუნვა: ძალისაებრ ჩემისა ვიზრუნე, ნოველები, I 23,30; ყო ძმამან მან ბრძანებისაებრ მისისა, იქვე 23,52-53.

მოქმედებითი ბრუნვა: რამეთუ მიერითგანცა გულისხმა-ყო ზედამიწევნით, სინ. მრავალთ. 108,33; წარვიდა ძმაჲ იგი და იქმნა მონაზონ, არამედ უდბებით ცხოვრებდა, ნოველები, I 19,6-7.

ვითარებითი ბრუნვა: განმიმრავლდეს მე უფროჲს თმათა თავისა ჩემისათა მოძულენი ჩემნი ცუდად, ფსალმ. 68,5; ეკლესიამან ერთპირად ღაღატ-ყო, სინ. მრავალთ. 223,36; დაადგრა მწუხრითგან განთიადმდე და განთიადითგან მწუხრამდე ლოცვად და ტირილად დაუცხრომელად, ნოველები, I 23,24-25.

მიზნის გარემოება

262. მიზნის გარემოება გადმოიცემა მიზნის ზმნიზედებით (ამისთჳს, მისთჳს) და სახელით ნათესაობითსა და ვითარებით ბრუნვებში.

მიზნის გარემოებას გამოხატავს მიზნის ზმნიზედა: ამისთჳს გცა შენ უფალმან შენმან, რაჲთა გულისჯმა-ჰყო, ვინ არს, რომელმან გცა შენ, მამ. სწავლ. 146, 23-24;

ნათესაობითი ბრუნვა: ესე სახე არს შენი, ძეო მეფისაო, რომელი პატივ-მეც მხიარულებისა სასოებისათჳს, რომელსა ჰგონებ ჩემ თანა, ბალავარ. 34, 23-25.

ვითარებითი ბრუნვა: აღეღო ეტრატი ძმათაგან საწერლად, ნოველები, I 23,13; სალოცველად ყოვლისა ამის კრებულისათჳს, ადიშ. ოთხთ. ანდერძი; ჰკენ სასწაულებ და ნიშებ საცთუნებელად, შე-თუმცა-უძლეს, რჩეულთაცა, მრკ. 13,22 C.

მიზეზის გარემოება

263. მიზეზის გარემოება გამოიხატება მიზეზის ზმნიზედებით (ამისთჳს, ამის გამო, მის გამო), ნათესაობითი და (იშვიათად) მოქმედებითი ბრუნვებით.

მიზეზის გარემოებას გამოხატავს მიზეზის ზმნიზედა: რაჲსათჳს რომელიმე მდიდარ არს და რომელიმე გლახაკ? მამ. სწავლ. 143,5; მდიდარი რაჲსათჳს იტანჯებოდა? არამედ ამისთჳს, რამეთუ იგი ხოლო მარტოჲ ჭამდა, იქვე 146,2-3; მისთჳს იტანჯებოდა, იქვე 146,4-5; სოდომი რაჲსა უკუე დაიქცა, არამედ ამისთჳს, იქვე 151,16; რად გძინავს, უფალო? ფსალმ. 43,24; რაჲთა არა ამის გამო აპმაღლდე, მამ. ცხორებანი 279,34.

ნათესაობითი ბრუნვა გადმოსცემს მიზეზის გარემოებას: სული კაცისაჲ ურჩებისათჳს შორს განდგა ღმრთისაგან, ფსევდომაკარი 223,15; ხოლო მან ვერარაჲ მიუგო სიტყუაჲ დედასა თჳსსა სირცხჳლისაგან, ნოველები, I 19, 13-14; არა ჰნებავს სინანულად სიძვისაგან მისისა, იოვ. გამოცხ. 2,21.

მოქმედებითი ბრუნვა: ხოლო ზღუაჲ იგი მითცა არა მიუტევებდა მას, არცა შეუნდობდა, სინ. მრავალთ. 107,12; სიმრუდე კირჩხიბისაჲ ბუნებით არს, ხოლო სიმრუდე შენი ნებითა შენითა არს, მამ. სწავლ. 148, 9-10.

წინადადების ტიპები

264. ძველი ქართულისათვის დამახასიათებელია გრძელი პერიოდები, სადაც გადაჯაჭვულია თანწყობა და ქვეწყობა. მაგალითად შეიძლება დავიმოწმოთ „სინური მრავალთავის“ ერთი ადგილი:

გულისხმა-ყავთ, რავდენნი ძლიერნი და მეფენი, რომელთა ედგნეს შრავანდნი თავთა მათთა და აღელესნეს მახჳლნი მათნი და აღემახუნეს, ვითარცა შუანი მძჳნვარეთანი, გულისწყრომანი იგი მათნი და უთქუმიდეს სიკუდილდ და უმზირდეს შეწუვად ცეცხლითა, და დაყარნა კაპარჭნი თჳსნი ეშმაკმან, ხოლო ვერაჲ შეუძლო ყოფად ეკლესიათათჳს, რამეთუ ბჭენი ჯოჯოხეთისანი ვერ ერეოდიან მას, და საქმენიცა იგი მოწამე არიან, რომელნი იქმნეს მის ზედა, მრავალგზის ჰბრძვეს და ვერ ერეოდეს მას, არამედ მბრძოლნიცა იგი წარჯდეს და დასავიწყებელად შეიქმნეს, ხოლო ეკლესიაჲ ოდესვე და მარადის ყუავს, 224,3-11

მოვიყვანთ ერთ ადგილს „ბალავარიანიდან“:

ჰრქუა კაცმან მან ქრისტესმოყუარემან: დასაბამი საქმისა ჩემისაჲ ესე იყო, რამეთუ მესმა სიტყუაჲ ერთი დღეთა ოდენ სიჭაბუკისა ჩემისათა და ჩასწუთა ნაწუეთი მისი ჩემ თანა, და ყოვლადვე ჴსენებაჲ მისი მაქუნდა გულსა შინა ჩემსა, რასაცა ვიქმოდე, და აღორძნდებოდა დღითი დღე, ვითარცა ნერგი რაჲ აღორძნდებინ, ვიდრემდის განსრულდა ნერგი იგი და ესევითარი ნაყოფი გამოიღო, რომელსა-ესე ჰხედავ ჩემ თანა, ხოლო სიტყუაჲ, რომელი მესმა, ესე არს: ჰგონებენ უგუნურნი არსსა მას არაარსად და არაარსსა მას — არსად, რომელმან ვერ გულისკმა-ყოს არსი იგი, ვერ თანაწარჰჴდეს არაარსსა მას, ხოლო არსი იგი მერმე იგი სოფელი არს და არაარსი — სოფელი ესე, რომლითა შენ შეპყრობილ ხარ, 6,7-18.

265. გვაქვს სამი ტიპის წინადადება: **მარტივი, შერწყმული** და **რთული**. უნდა ითქვას, რომ ძველ ქართულში მარტივი წინადადება შედარებით იშვიათია. უპირატესად გვხვდება შერწყმული და რთული წინადადებები.

შერწყმული წინადადება

266. ერთგვარი წევრების შეერთება, როგორც წესი, კავშირის მეშვეობით ხდება. მაერთებელ კავშირებად გამოიყენება: **და, ხოლო, ანუ, არამედ, გინა თუ**:

მრავალი საფასჲ განუყო გლახაკთა და მონასტერთა, მამ. ცხორებანი 279, 41-42;

და წარვიდა ძმაჲ იგი და იქმნა მონაზონ, არამედ უდბებით ცხოვრებდა, ნოველები, I 19, 6-7.

ვისი არს ხატი ესე, ანუ ზედაწერილი, მ. 22,20;

რაჟამს იხილოს ხილვაჲ ღმრთეებრი, გინა თუ ხილვაჲ ანგელოზებრი, მამ. ცხორებანი 277,21.

იშვიათად შერწყმული წინადადების ერთგვარი წევრების შეერთება უკავშიროა:

სხუანი აცხოვნნა, თავისა თჳსისა ვერ ძალ-უც ცხოვნებად, მ. 27,42: შემიყვანეთ მე სახლსა ღჳნისასა, განაწესეთ ჩემ ზედა სიყუარული, ქებ. ქებ.

2,4; შეეედ მტილსა ჩემსა, დაო ჩემო, სძალო, მოვწილე ზმური საკუმეველი-თურთ ჩემით, ეჭამე პური ჩემი თაფლითა ჩემითა, იქვე 5,1.

267. ძველ ქართულში დასტურდება ყველა ტიპის შერწყმული წინადადება: ერთგვარშემასმენლებიანი (და აღიხუნა თუალნი თჳსნი და იხილა რტოთა მათ ზედა მცირედი რაჲმე თაფლი და იწყო ჭამად, ბალავარ. 37, 8-10), ერთგვარქვემდებარეებიანი (და შეაქცია გემოვნებამან და სიტკბოებამან მისმან, ბალავარ. 37,10-12), ერთგვარდამატებებიანი (გამოავლინე ნათელი შენი და ჭეშმარიტებაჲ შენი, ფსალმ. 42,3; თავ-უყავ მამასა და დედასა, მ. 15,4 C; 19,19 C; რომელსა-იგი უსუპითა და ლერწმითა ასუეს, სინ. მრავალთ. 83, 5-6), ერთგვარგანსაზღვრებებიანი (კაცისა ცრუჲსა და მზაკუვარისაგან მიჳსენ მე, ფსალმ. 42,1) და სხვ.

შერწყმული წინადადების პირდაპირი დამატება რიცხვში ითანხმებს უახლოეს შემასმენელს:

გამოადინნა სისხლნი თჳსნი და ასუა ჴსნილთა თჳსთა, კლარჯ. მრავალთ. 98 r, 11-13.

როცა შემასმენელთან რამდენიმე პირდაპირი დამატებაა, შემასმენელი რიცხვში უახლოესს უთანხმდება:

და დაუტევა მამაჲ და დედაჲ და ძმანი და დანი და ნათესავნი, სვან. მრავალთ. 412, 22-24; რომელმან აღაღოს წიგნი და შჳდნი ბეჭედნი მისნი, A-397 29 r, 2-4.

როცა შემასმენელთან მხოლობითში დასმული რამდენიმე დამატებაა, შემასმენელი შეიძლება იდგეს მხოლობითში, ან მრავლობითში:

იხილა სიმონ და ანდრია, მრკ. 1,16 CD; შდრ.: იხილნა E.

რთული თანწყობილი წინადადება

268. რთული თანწყობილი წინადადების შემადგენელ ნაწილთა (წინადადებათა) შეერთება, ჩვეულებრივ, კავშირიანია. კავშირებად გამოიყენება: და, ხოლო, არამედ, ანუ, გარნა.

და განათლდა სახლი იგი ბრწყინვალებითა მით თუალებისაჲთა და აღივსნეს ყოველნი იგი სურნელებითა მით გულისსათქუმელითა, ბალავარ. 34, 11-14;

ცანი და ქუეყანაჲ წარჯდენ, ხოლო სიტყუანი ჩემნი არა წარჯდენ, მრკ. 13,31;

არა შევიდა იესუ მოწაფეთა თანა ნავსა მას, არამედ მოწაფენი ხოლო მისნი შევიდეს, ი. 6,22;

რომელი ინაჯით ზის, ანუ რომელი ჰმსახურებს, ლ. 22,27;

ნუ გეშინინ, გარნა გრწმენინ ხოლო, მრკ. 5,36.

არის შემთხვევები, როცა და გამოყენებულია მაპირისპირებელი კავშირის („ხოლო") ფუნქციით:

ნათესავი უკეთური და მომრუშე სასწაულსა ეძიებს, და სასწაული არა ეცეს მას, მ. 12, 39 C; მშჯლდი ძლიერთაჲ მოუძლურდა, და ძლიერთა გარეშეირტყეს ძალი, ფსალმ. გალ. 3,4; შენ აბრალებ მგელსა მშიერსა, და სიმაძღრე შენი წარმოსტყუენავს მშიერთა, ალსა ცეცხლისასა დაავსებ, და ალი აგზებულ არს შინაგან შენსა, შენ გძულს მცირე გუელი, და შინაგან შენსა დამკჳდრებულ არს დიდი ვეშაპი, შენ მოჰკლავ ღრიანკალსა, და ენაჲ შენი უბოროტეს ღრიანკალისა კბენს, მამ. სწავლ. 148, 11-14.

შედარებით იშვიათია უკავშირო რთული თანწყობილი წინადადება:

არცა უკუნვიქეცით გულითა ჩუენითა, მისდრიკენ ალაგნი ჩუენნი გზისაგან შენისა, ფსალმ. 43,19; მიგიზიდეს შენ, შემდგომად შენსა სულნელად ნელსაცხებელისა შენისა ვრბიოდეთ, ქებ. ქებ. 1,4; შევიყუარენ ძუძუნი შენნი უფროჲს ღჳნისა, სიწრფოებამან შეგიყუარა შენ, იქვე 1,4; აჰა, ზამთარი წარკდა, წჳმაჲ დასცხრა, წარვიდა, ყუავილი გამოჩნდა ქუეყანასა, ჟამი სხლვისაჲ მოიწია, კმაჲ გურიტისაჲ ისმა ქუეყანასა ჩუენსა, ლელუმან გამოუტევა ყუავილი თჳსი, ვენაკნი ჩუენნი ყუავიან, იქვე 2, 11-13.

რთული ქვეწყობილი წინადადება

269. რთული ქვეწყობილი წინადადება ძველ ქართულში მეტად ხშირია. ამასთან საკმაოდ არის ისეთი შემთხვევები, როცა ერთდროულად გვაქვს ქვეწყობა და თანწყობა. თანწყობილია მთავარი (იგი შედგება რამდენიმე მარტივი, რამდენიმე შერწყმული, ან მარტივი და შერწყმული წინადადებისაგან), ან დამოკიდებული. მთავარს ახლავს რამდენიმე დამოკიდებული (ერთგვარი და არაერთგვარი), ან გვაქვს თანამიმდევრული დაქვემდებარება (დამოკიდებულს მოეპოვება თავისი დამოკიდებული წინადადება და ა.შ.).

270. დამოკიდებული წინადადება მთავარს უსწრებს (ვითარ მივიდა ლაკრად, ჰოვა მამაჲ ჩუენი საბა, მამ. ცხორებანი 275,18) მოსდევს (ვიცნი საქმენი შენნი, რამეთუ სახელი გაქუს და ცხოველ ხარ და მკუდარ ხარ, იოვ. გამოცხ. 3,1), ან მოთავსებულია მთავარის ნაწილებს შორის (წარვედით დაბასა მაგას, რომელ არს წინაშე თქუენსა, და მეუსეულად ჰპოვოთ ვირი დაბმული და კიცჳ მის თანა, მ. 21,2).

271. მთავარისა და დამოკიდებულის შეერთება, როგორც წესი, მაქვემდებარებელი კავშირის მეშვეობით ხდება. მაქვემდებარებელი კავშირებია: **რამეთუ, რაჲთა, უკუეთუ, თუ, ვითარმედ, რაჲ.**

გეშინოდენ უფლისა და მიეცით მას დიდებაჲ, რამეთუ მოვიდა ჟამი სასჯელისა მისისაჲ, იოვ. გამოცხ. 14,7;

ხოლო ამას ყოველსა ამისთჳს იქმს ეშმაკი, რაჲთა ამას საწუთროსა შთააგდოს იგი ზრუნვათა, ფსევდომაკარი 224, 33-34;

ხოლო აწ, უკუეთუ მოვისწრაფოთ სინანულად, ვიპოვნეთ მარჯუენით ქრისტესა, მამ. სწავლანი 61, 4-5;

ვინაჲ უწყი, თუ ჭეშმარიტსა იტყჳან, ბალავარ. 72, 20-21;

ნუუკუე მოვიდენ მოწაფენი მისნი და წარიპარონ იგი და უთხრან ერსა, ვითარმედ აღდგა იგი მკუდრეთით, მ. 27,64;

მაშინ მთავარი მოიწია სრბით მოყუსებითურთ თჳსით უკუანა წმიდისა და მიიწია ქალაქსა შინა კრებასა, ითხოვდეს რაჲ იგინი პურსა, მამ. ცხორებანი 225, 28-29.

იშვიათია რომელ: და სამოსელი მისი იქმნა ბრწყინვალე სპეტაკ ფრიად, რომელ მურკვალმან ქუეყანასა ზედა ვერ უძლოს ესრე განსპეტაკებად, მრკ. 9, 3; ვჰმადლობ ღმერთსა, რომელ არავის თქუენგანსა ნათელ-ვეც, ლიმონ. 71,6-7 და სხვ.

ასევე იშვიათად და გამოიყენება მაქვემდებარებელი კავშირის ფუნქციით: რაჲ გნებავს, და გიყო თქუენ, მრკ. 10,36; ვინ გნებავს ორთაგანი, და მიგიტევო თქუენ, მ. 27,17 და მისთ.

რთულ ქვეწყობილ წინადადებაში გამოიყენება მიმართებითი ნაცვალსახელები (ვინ, ვინცა, რაჲ, რაჲცა, რაჲ-ესე, რაჲ-ეგე, რაჲ-იგი, რომელი, რომელიცა, რომელი-ესე, რომელი-ეგე, რომელი-იგი...) და მიმართებითი ზმნიზედები (ვინაჲ, ვინაჲცა, სადა, სადაცა, სადა-ესე, სადა-ეგე, სადა-იგი...). მიმართებითი ნაცვალსახელები და მიმართებითი ზმნიზედები წევრ-კავშირებს წარმოადგენენ.

იშვიათია უკავშირო შეერთება:

და აწ განვალ მე და გამცნებ: დაუმარხე ღმერთსა შჯული მისი, ბალავარ. 87, 5-6:

მე გეტყჳ შენ: ნუ რას ფიცხელსა სიტყუასა ეტყჳ მას, შუშ. IV, 10-11;

და შე-მცა-ეშინა, ნუუკუე ვერ დაითმინოს სიმქისე სიტყუათა მისთაჲ, ბალავარ. 107, 20-22.

272. ძველ ქართულ ტექსტებში დასტურდება დამოკიდებული წინადადების ყველა სახე: შემასმენლური (მე ვარ, რომელი განვიკითხავ გულსა და თირკუმელთა, იოვ. გამოცხ. 2,23; ესე იგი არს, რაჲთა კალოსა შინა გულისა ჩუენისასა არა იყვნენ ერთბამად სათნოებაჲ და უკეთურებაჲ, ფსევდომაკარი 165, 31-32), ქვემდებარული (ამას იტყჳს, რომელსა ჰქონან შჳდნი იგი სულნი ღმრთისანი, იოვ. გამოცხ. 3,1; თანაგუაც, რაჲთა მარა-

დის ვცრემლოოდით, ნოველები, I 22,5), პირდაპირდამატებითი (უწყი, რამეთუ ესთენ არს გამოცდილებაჲ თქუენი, ბალავარ. 33, 32-33; რომელმან სძლიოს, ვყო იგი სუეტად ტაძარსა შინა ღმრთისა ჩემისასა, იოვ. გამოცხ. 3,12), ირიბდამატებითი (ჰგავს, თუ ესე არს საწადელი სულისა ჩემისაჲ, ბალავარ. 35,3; ჰხედვიდა იგი, ვითარმცა იყო წმიდასა ბეთლემს, მამ. ცხორებანი 280,38), უბრალო დამატებითი (უნდა მას თუალითა ხილვაჲ, უკუეთუ ნანდჳლვე ჭეშმარიტ არს საქმჱ იგი, მამ. ცხორებანი 280, 41-42; კმა არს სიტყუაჲ შენი ნაცვალად მისსა, რამეთუ ფრიად განანათლე გონებაჲ ჩემი სიტყჳთა შენითა, ბალავარ. 35, 12-14), განსაზღვრებითი (ესე სახე არს ყოველთა, რომელნი იმკვებიან სამოსლითა და ოქროჲთა, ბალავარ. 34, 3-5; გითხრა თქუენ საქმე საშინელი, ვითარმედ მიწამან შეურაცხმან პირსა სცა დამბადებელსა თჳსსა, მამ. სწავლ. 151, 13-14), ადგილის გარემოებითი (სადა არიან საფასენი თქუენნი, მუნცა არიან გულნი თქუენნი, მ. 6,21 C); დროის გარემოებითი (დაჯედ მარჯუენით ჩემსა, ვიდრემდე დავსხნე მტერნი შენნი ქუეშე ფერჯთა შენთა, მრკ. 12,36; რამეთუ, აჰა, ესერა, ვითარცა იყო ჯმაჲ მოკითხვისა შენისაჲ ყურთა მომართ ჩემთა, ჰკრთებოდა ყრმაჲ ესე მუცელსა ჩემსა, ლ. 1,44 DE), ვითარების გარემოებითი (ესოდენ სახიერი კაცი იყო, რომელ მონათათჳსცა დიდად ზრუნვიდა, ათ. ასკეტ. კრებ. 3v, 19; ესრეთ კეთილთა ოდენ სათნოებათა ნაყოფი აღვაორძინოთ სულსა შინა ჩუენსა, ვითარცა წერილ არს, ფსევდომაკარი 166, 14-15), მიზნის გარემოებითი (მოვიდა, რომელ უჩუენოს მოწაფესა თჳსსა, კლარჯ. მრავალთ. 75r, 18-20; განეშორენით შერეულებისაგან მათისა, რაჲთა არა მოისრნეთ ცოდვითა მათითა, მამ. სწავლ. 151, 1-2), მიზნის გარემოებითი (ესე გაქუს, რამეთუ გძულან საქმენი იგი ნიკოლაელთანი, იოვ. გამოცხ. 2,6; დათმობითი (რამეთუ, დაღაცათუ ყოველნივე სათნოებანი სულისა წმიდისა მიერ არიან, არამედ, რაჲთა არა მაღლოოდის, რომელი-იგი მათ მადლთა ღირსქმნულ იყოს და რაჲთა არა ჰგონებდეს, ვითარმედ სრულსა საზომსა მიწთომილ არს და არღარაჲ უკმს, ფსევდომაკარი 169, 1-4; ხოლო ჩუენ დაღაცათუ განვაგრძეთ სიტყუაჲ ესე ჩუენი კეთილისა მოქალაქობისათჳს, ვითარცა ვისწავეთ უფლისაგან, იქვე 171, 7-8); პირობითი (უკუეთუ არა მღჳძარე იყო, მოვიდე შენ ზედა, ვითარცა მპარავი, იოვ. გამოცხ. 3,3; აწ უკუეთუ ესრეთ არს, ვითარ ეჰგონებ, მითხარ, და, უკუეთუ სხუაჲ რაჲმე გაქუს გარეშე ამისა, რომელი მესმის, კმა არს სიტყუაჲ შენი ნაცვალად ამისსა, ბალავარ. 35, 10-13), მთავრისმიმართი (ეკრძალენით, რამეთუ ლომი წინაკერძო თქუენსა არს, მამ. ცხორებანი 281,7).

სინტაქსური ასიმილაცია.

273. ძველ ქართულ წერილობით ძეგლებში არც თუ იშვიათია ისეთი შემთხვევები, როცა მთავარი წინადადების ქვემდებარე, ან დამატება იმართვის არა მთავარი წინადადების, არამედ დამოკიდებული წინადადების შემასმენლის მიერ. ეს ხდება მაშინ, როცა დამოკიდებული წინადადება მთავარშია მოთავსებული:

ყოველმან ხემან, რომელმან არა გამოიღოს ნაყოფი კეთილი, მოეკუეთოს, მ. 3,10; წიგნსა მაგას, რომელსა იკითხავ ყურთა ერისათა, მოიღე ჯელითა შენითა, იერემია. 36,14.

სინტაქსური და ფრაზეოლოგიური კალკები

274. ენათა ურთიერთქმედების შედეგად შესაძლოა თავი იჩინოს უცხო ენის სინტაქსურმა და ფრაზეოლოგიურმა კალკებმა. ძველ ქართულში ამგვარი მოვლენები უპირატესად ბერძნულის გავლენის შედეგია. ისეთი შემთხვევებიც გვაქვს, როცა მოვლენის პირველწყაროა სემიტურია (ებრაული), ოღონდ აისახა ძველი აღთქმის ბერძნულ ვერსიებში, საიდანაც ქართულში შემოვიდა.

ქვემოთ განვიხილავთ ასეთ შემთხვევათა ერთ ნაწილს.

ინფინიტივური კონსტრუქცია

275. ძველ ქართულში ვითარებითში დასმულ საწყისს პირდაპირი დამატება ეწყობა მიცემითში, ან სახელობითში:

ვინაჲ ძალ-გუც აქა განძღებად პურითა ქსოდენი ერი, მრკ. 8,4;

არა სთნავს ღმერთსა ჩუენსა სახიერსა სუმად შვილთა თჳსთა ნავღელი, მამ. სწავლ. 147,16; მღილმან ვერ შეუძლის ხელსა მაგარსა და ფიცხელსა განრყუნად, იქვე 152, 8-9.

ამგვარ კონსტრუქციას ინფინიტივურს უწოდებენ. საკმაოდ ხშირად ვითარებითში დასმულ საწყისს ნათესაობითში დასმული უბრალო დამატება შეეწყობა: ნუ უდებ იქმნები მოძულებად ბოროტისა, მამ. სწავლ. 149,19.

უშემასმენლო კონსტრუქცია

276. ქართული ენისათვის, საზოგადოდ, არაა დამახასიათებელი უშემასმენლო წინადადება. ბერძნულის გავლენით ძველ ქართულში იშვიათად იჩენს თავს უშესასმენლო წინადადებები:

ყოველი ნათესავი აბრაჰამისითგან ვიდრე დავითისამდე ნათესავი ათოთხმეტ, და დავითისით ვიდრე ბაბილოვნელთა ტყუენვამდე ნათესავი ათოთხმეტ, და ტყუენვითგან ბაბილოვნელთაჲთ ვიდრე ქრისტესამდე ნათესავი ათოთხმეტ, მ. 1,17.

ამგვარი წინადადებები დასტურდება სინურ მრავალთავშიც (864 წ.), განსაკუთრებით ხშირად კი — ელინოფილური მიმდინარეობის მწერალთა - ეფრემ მცირის, იოანე პეტრიწის, არსენი იყალთოელისა და სხვათა ნაწერებში.

საშუალმა და ახალმა ქართულმა ამგვარი კონსტრუქცია არ იცის.

მიმღეობური კონსტრუქცია

277. ეფრემ მცირის, იოანე პეტრიწის, არსენი იყალთოელის და სხვა ელინოფილთა ნაწერებში ხშირად გვხვდება ე.წ. მიმღეობური კონსტრუქცია. მიმღეობა ცვლის ზმნას.

ოთხთავის ძველ თარგმანებში იკითხება: მოუწოდა იოვანე ორთა მოწაფეთა თჳსთა და მიავლინნა. იესუჲსა და ჰრქუა, ლ. 7,19. XII-XIII საუკუნეთა ხელნაწერებში დაცულია მარკოზისა და ლუკას სახარების თარგმანება, სადაც ეს მუხლი ასეა წარმოდგენილი: მიმწოდებელმან ორთა მოწაფეთა მისთამან იოანე მიავლინნა იესუჲს მიმართ მეტყუელმან, იერ.-22 64г.

დავიმოწმებთ კიდევ ორიოდე ნიმუშს: ყოველი ძალი ღმრთეებრივთა ერთთაჲ, დამწყებელი ზენაჲთ და თჳსთა საშუალთა მიერ წარმვლელი ვიდრე უკუანაჲსკნელთადმი იშთამოებს, იოანე პეტრიწი, შრომები, I 86, 5-7; ყოველთა შორის მყოფთა თავსა შორის თჳსსა და არა სხჳსა შორის მქონებელი ყოფისაჲ არსებაჲ არს, ხოლო ვერშემძლებელი თავით თჳსით ყოფასა, არამედ სხუასა შინა მქონებელი ყოფისაჲ, დიალექტიკა 75, 28-33 (არსენი იყალთოელის თარგმანი); ამათ მეტყუელი ცრემლითა დაალტობდა ქუეყანასა განგრძობილად ლოცვისა აღმასრულებელი, აგ. ძეგლ. III 130, 7-8; მომდრეკელთა თავისათა ილოცეს მუნ ერთბამად, იქვე 139, 3-4 და მისთ.

საერო მწერლობის ენას ამგვარი კონსტრუქცია არ ახასიათებს.

პასიური კონსტრუქცია

278. ძველ ქართულ თარგმნილ ძეგლებში ზოგჯერ თავს იჩენს ვნებითი გვარის ზმნა იქ, სადაც ქართული ჩვეულებრივ მოქმედებითი გვარის ფორმას იყენებს. ეს მოვლენა ბერძნულის ზეგავლენითაა შეპირობებული:

მაშინ იესუ აღმოიყვანა სულისაგან უდაბნოდ, მ. 4.1; თთუესა მას მეექუსესა მიივლინა გაბრიელ ანგელოზი ღმრთისა მიერ ქალაქსა გალილეველთასა, ლ. 1,26; რაჲსათჳს ნელსაცხებელი ესე არა განიყიდა სამასის დრაკნის და მიეცა გლახაკთა, ი. 12,5 და მისთ.

თარგმნილ ძეგლთა გავლენით ამგვარი კონსტრუქცია ორიგინალურ ძეგლებშიც ჩნდება: რომელი დღეთა ამათ ჩუენთა იმარტჳლა, აგ. ძეგლ. I 46,8; ამოტ კურაპალატი მოიკლა, იქვე 264, 33; აწ ბრძანენ მეფობამან შენმან მოცემად ტყჳვი, რომლისა მიერ დაიბუროს წმიდაჲ ეკლესიაჲ, რაჲთა მას შინა ელოცვებოდის წმიდასა მეფობასა შენსა, აგ. ძეგლ. II 134, 24-27 და სხვ.

პასიური კონსტრუქცია ახალ ქართულსაც ახასიათებს რუსულის ზეგავლენით.

თანდებულიანი კონსტრუქცია

279. ძველ ქართულში ბერძნულის ზეგავლენით საკმაოდ ხშირად იხმარება თანდებულიანი ფორმა იქ, სადაც უთანდებულო სახელი უნდა იყოს (ზოგჯერ სახელი საერთოდაც არ არის საჭირო):

განმეშორენით ჩემგან ყოველნი მოქმედნი უშჯულოებისანი, მ. 7,23; მოგელოს თქუენგან სასუფეველი ღმრთისაჲ, მ. 21,43; იკითხვიდა მათგან, მ. 2,4; განევთას მამაჲ ძისაგან და ძჱ მამისაგან, დედაჲ ასულისაგან და ასული დედისაგან, დედამთილი ძისცოლისაგან და ძისცოლი დედამთილისაგან, ლ. 12, 53; გამომეც ცოლი ჩემი, რად განმაშორებ ჩემგან, აგ. ძეგლ. I 19, 19-20; ჩემდამო ნურას იტყოდეთ, იქვე 66, 22 და მისთ.

ამგვარი კონსტრუქცია თანამედროვე ქართულს თითქმის აღარ ახასიათებს.

„და“ კავშირი

280. ცნობილია, რომ ძველ ქართულ თარგმნილსა და ორიგინალურ ძეგლებში და მეტად ხშირად იხმარება. და გვხვდება შერწყმული წინადადების ერთგვარ წევრებს შორის:

და დაუტევა მამაჲ და დედაჲ და ძმანი და დანი და ნათესავნი და მონაგებნი და აგარაკები, აგ. ძეგლ. I 57, 4-6; რამეთუ საშინელ და წმიდა არს და ყოვლად ძლიერ და საკვრველ და უფალ, იქვე 52, 13-14 და სხვ.

და იწყებს წინადადებას:

და წარმოვიდა მიერ იესუ, მ. 12,9; და იყო მუნ კაცი, რომელსა კელი განკმელ ედგა და ჰკითხვიდეს მას და ეტყოდეს, მ. 12,10; და აწ დამტკიცებულად გითხრა თქუენ, აგ. ძეგლ. I 11, 3-4; და შემდგომად სამისა დღისა მოვიდა ვარსქენ პიტიახში, იქვე 14,20 და მისთ.

ზოგჯერ წინადადებას იწყებს ფრაზა: და იყო, რომელიც სრულიად ჭარბია:

და იყო, დღეთა კონსტანტინე მეფისათა, ქრისტეს აღმაღლებითგან სამასმეათესა წელსა, იყო ღუაწლი ბრძოლისაჲ მტერთაგან, აგ. ძეგლ. I 83, 12-14; და იყო, ვითარცა მიიწინეს იგი მთავარნი, იქვე 102,16; და იყო, დღესა ერთსა აღიძრნეს ერნი ძლიერნი, იქვე 118, 4-5 და სხვ.

და კავშირის ასეთი ხმარება ქართულში ბერძნულის ზეგავლენად ითვლება, იღონდ ბერძნულში იგი ებრაიზმს წარმოადგენს.

წინდებულიანი კონსტრუქცია

281. ქართულში თანდებული, როგორც წესი, ბრუნვის ფორმას მოსდევს. ბერძნულის ზეგავლენით არის არაერთი შემთხვევა, როცა წინდებულიანი კონსტრუქცია გვხვდება:

არცალა აღანთიან სანთელი და ქუეშე შედგიან იგი კკმირსა, არამედ ზედა სასანთლესა, მ. 5,15; ესე სასწაული იყოს აღთქუმისა ჩემისაჲ, რომელი მივსცე შორის ჩემსა და თქუენსა და შორის ყოვლისა კორციელისა, შესაქმე 9,12 (სინური ლექციონარი) და მისთ.

საყურადღებოა, რომ ვიდრე წინდებული იხმარება ვითარებითში დასმულ სახელთან:

პეტრე მისდევდა მას შორით ვიდრე ეზოდმდე, მ. 26,58; განვიდეთ ჩუენ ვიდრე ბეთლემდმდე, ლ. 2,15; ვიდრე მუნ ჟამადმდე მოვიდიან შვილნი იგი მისნი ხილვად დედისა თჳსისა, აგ. ძეგლ. I 23,25; წინამძღურობდა ხანძთას კეთილად ვიდრე სიკუდიდმდე, იქვე 278,40 და სხვ.

ვიდრე ამ შემთხვევაში ჭარბია.

პარონომაზია

282. ძველ ქართულში ფართოდ არის გავრცელებული პარონომაზია (ხედვიდა ხედვითა, ტანჯა ტანჯვითა...):

ხილვით ვიხილე ძჳრი იგი ერისა ჩემისაჲ, გამოსლვ. 3,7; პარვით წარმომიპარეს მე, შესაქმე 40,15 და სხვ.

ეს მოვლენა ბერძნულით გაშუალებული სემიტური (ებრაული) მოვლენის კალკა ჩანს.

ჴელსა ჩემსა, ჴელსა შენსა ... ტიპის გამოთქმები

283. ფრაზები ჴელსა ჩემსა, ჴელსა შენსა... ძველ ქართულში ხშირად გამოხატავს „მე", „შენ"...

იხილე ნიშები იგი ყოველი, რომელი მიგეც ჴელსა შენსა, გამოსლვ. 4,21; ნათესავთა შენთა და მღდელთმოძღუართა მომცეს შენ ჴელთა ჩემთა, ი. 18,35 და მისთ.

ეს არის ებრაულის კალკა, გაშუალებული ბერძნულით.

ჴელისა მისისაგან

284. გამოთქმა ჴელისა მისისაგან იხმარება „მისგან" ფორმის მნიშვნელობით:

არცა ვის ჴელ-ეწოფების მიტაცებად მათა ჴელისაგან მამისა ჩემისა, ი. 10,29; განვიდა ჴელთაგან მათთა, ი. 10,39; ვინ გიჴსნეს შენ ჴელთაგან ჩუენთა, აგ. ძეგლ. I 66,18 და მისთ.

ეს მოვლენაც სემიტურის კალკაა, ოღონდ ბერძნულით გაშუალებული.

ჴელითა მისითა

285. ჴელითა მისითა ნიშნავს: „მის მიერ", „მისგან":

შჯული იგი ჯელითა მოსესითა მოეცა, ი. 1,17 C; შდრ.: <u>მოსეს მიერ</u> DE; ნათელი მივიღე სამოელ კათალიკოზისა ჯელითა, აგ. ძეგლ. I 43, 24-25.

ეს მოვლენაც ქართულში ბერძნულის გზით დამკვიდრდა (წყარო აქაც სემიტურია).

286. პირისაგან მისისა ნიშნავს „მისგან“:

გამოვიდა იაკობ პირისაგან ისაკისა, მამისა თჳსისა, შესაქმე 27,30; აჰა, ესერა, პირისა შენისაგან არა ჯუებულ ვიქმენ, იქვე 48,11 და მისთ.

ეს გამოთქმაც სემიტურის კალკაა, ბერძნულის გზით შემოსული ქართულში.

287. სული ჩემი, სული შენი... ამ ტიპის ფრაზები ზოგჯერ ნიშნავს „მე“, „შენ“...

გუალე და ვიდოდე ეგჳპტედ, რამეთუ მოწყდეს ყოველნი, რომელნი ეძიებდეს სულსა შენსა, გამოსლვ. 4,19; რომელი სთნავს სულსა ჩემსა, მ. 12,18 და სხვ.

ეს ფრაზაც ებრაულის კალკაა, ბერძნულის გზით შემოსული.

288. ამის პირისათჳს, მაგის პირისათჳს... ტიპის ფრაზები ნიშნავს „ამიტომ“, „ამისთვის“, „ამის შესახებ“...

ამის პირისათჳს ფრიად მწუხარე ვარ, იერ.-3 61v, 24; არა ბრალეულ ვიქმნე ამის პირისათჳს, აგ. ძეგლ. II 40,8; ესევითართა პირთათჳს უბნობაჲ... უყუარდა, იქვე 51,5 და მისთ.

ეს მოვლენა ბერძნულის კალკას წარმოადგენს.

289. და, აჰა. ძველ ქართულში ხშირია და, აჰა; და, აჰა, ესერა... ტიპის გამოთქმები:

და, აჰა, სამ კაც დგეს მის ზედა, შესაქმე 18,2; და, აჰა, ესერა, კეთროვანი ვინმე მოუჴდა, მ. 8,2 და მისთ.

ესაა ებრაულის კალკა, ძველ ქართულში ბერძნულის მეშვეობით შემოსული.

290. ძველი ქართულის ლექსიკაში გამოიყოფა ძირითადი ბირთვი და პერიფერიული ლექსიკა. ძირითად ბირთვში შედის: ა) ადამიანის სხეულის ნაწილთა აღმნიშვნელი სიტყვები (თავი, ყური, შუბლი, თუალი, ცხვრი, ყურმალი, პირი, ჯაჯა, ჯორჯი, ჯორცი, ჯელი, იდაყუი, ფერჯი, მუჯლი, ქუსლი, თითი, ძუალი, გული, თირკუმელი, ღვძლი, წელი, მუცელი, თმაჲ, ფრცხილი და სხვა); ბ) ახლო ნათესაობის ტერმინები (მამაჲ, დედაჲ, ძმაჲ, დაჲ, შვილი, ძეჲ, ასული, ქმარი, ცოლი...); გ) ბუნების მოვლენების ამსახველი ლექსემები (დღე, ღამე, ნათელი, ბნელი, სული („ქარი"), წვმაჲ, თოვლი, ყინელი...), დ) ზოგი ციური მნათობის სახელი (მზე, მთოვარე, ვარსკულავი, მთიები...); ე) რიცხვითი სახელი (ერთი, ორი, სამი... ათი, ოცი, ასი...); ვ) ზოგი ფრინველისა და ცხოველის აღმნიშვნელი ლექსემა (ქათამი, ტრედი, ღრღედი, ქორი, შაშუ-ი... ძაღლი, ზრახაჲ, ფური, ჯარი, დათუი, ცხოვარი, თხაჲ, თაგუი...); ზ) ზოგი ზედსართავი სახელი და გაზედსართავებული მიმღეობა (თეთრი, მრუმეჲ, დიდი, მცირეჲ, მწარეჲ, მწუანეჲ, წითელი, ცხელი, ზრქელი, თხელი, ჩჩჯლი, ვრცელი, იწროჲ, გრილი...); თ) ნაცვალსახელები (მე, შენ, ჩუენ, თქუენ, ესე, ეგე, იგი...), ი) ყოველდღიური ყოფის ამსახველი ზმნები (ყოფნა, დგომა, ჯდომა, წოლა, სლვა, ჭამა, ძილი, კეთება, ქმნა, ხედვა, ყურება, რაცხა...); ია) ზმნიზედები (აქა, იქი, მუნ, აწ, ხვალე, ზეგე, მერმე, ესრჱთ, ეგრჱთ...) და სხვა.

პერიფერიულ ლექსიკას განეკუთვნება ისეთი ლექსემები, რომლებიც ყოველდღიურ საქმიანობას (ყოფას) არ უკავშირდებიან.

291. ძირითად ლექსიკურ ბირთვში შედის საერთოქართველური ფუძეენიდან მომდინარე ერთეულები (ადრე, ათი, ასული, ასი, ბაგაჲ, ბადეჲ, ბანა, ბარკალი, ბგერა, ბერწი, ბერვა, ნაბერწყალი, ფერჯი, ნაბიჭევი, ბდეკნვარეჲ, ბირება, ბორგა, ბრუნვა, ნაბრდღუენი, ბრდღუენა, ფრეწა, ბრტყელი, ფრცხილი// ფრჩხილი, ბრძოლა, ბრწამლი, ბუგრი, ბუდეჲ, ბურვა, ბუტკოჲ, ფუტკარი, აღგება, ეგე, იგი, გბობა, გვა, შეგნება, გუალვა, გუალე, მგუარდლ, აღგზნება, გზაჲ, გლოვა, გლესა, გლეკა, გონება, გორება, გორგალი, გრეხა, მრგუალი, გრგოლი, გრძელი, გრწყილი, გული, გრგვნვა, საგუსალი, ქსოვა, ქსელი, და, დაჲ, დაბაჲ, დათუი, უდარესი, იდაყუი, თხაჲ, სადგისი, დედაჲ, დება, დრეკა, დღე, თხელი, დიდი, დნობა, თთუე, დუმილი, დუღილი, ენაჲ, ერთი, ექუსი, ეშუი, ეჩუეჲ, ვლა, ვარცხნა, ვარცლი, სავრძელი, ვაშლი, ვაცი, ვედრება, ელვა, ვენაკი, ვერძი, ვსება, ვეკცხლი, ვლთობა, ვლტოლა, ვლტობა, ვნება, ვრცელი, ზამთარი, ზაფხული, ზრდა, შაშუი, ზელა, მზერა, ზუერი, ზომა, სისხლი, კაცი, კლდეჲ, კრება, კორტნა, კრთომა, ლოშნა, ლბობა, მამაჲ, მოსა, ნება, ნერწყუი, შიმშილი, შთობა, რეკვა, რეცხა, რაცხა, პერი, ქართლი, ქართველი, სუანი,

სუმა, სამი, სერი, სხუა, ყანა, ყოფა, ყინელი, ძმაჲ, ძმარი, ძერი, წერა, წნელი, წამი, წუელი, წული, წელი, ჭრა, ჯინჭარი, ჯობნა და მრავალი სხვა).

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ძველ ქართულ ძეგლებში მათი ჟანრობრივი და სტილისტური თავისებურებების გამო ვერ აისახა ძირითადი ლექსიკური ბირთვის არაერთი სიტყვა, რომელთა არსებობა სრულიად უეჭვოა (ანწლი, არჩუი, ბელელი, ბელურა და მისთ.).

წარმოქმნა

292. ლექსიკური მარაგის გამდიდრების ერთ-ერთი მთავარი საშუალება წარმოქმნაა. ახალი სიტყვების გაზად, როგორც წესი, ძირითადი ლექსიკური ბირთვი გამოიყენება.

მაწარმოებლებად გვევლინება: **თავსართი** (შედარებით იშვიათად), **ბოლოსართი** და **თავსართ-ბოლოსართი**. მაწარმოებელი დაერთვის ძირს, ან ფუძეს.

წარმოქმნილი ფუძეები შეიძლება შინაარსის მიხედვით დავაჯგუფოთ: კნინობით-ალერსობითი, წარმომავლობისა, ქონებისა, უქონლობისა, დანიშნულებისა, ხელობისა, წინავითარებისა, გეოგრაფიული სახელები.

293. **კნინობით-ალერსობითის** მაწარმოებლებად გვხვდება **-აკ, -ა, -უკ, -უკ-ა, -უნ-ა, -უც, -ოა** ბოლოსართები.

-აკ ბოლოსართი რამდენიმე ფუძეს აწარმოებს (სახლ-აკ-ი, ტრეფ-აკ-ი, დისწულ-აკ-ი, ძმისწულ-აკ-ი, მცირე-აკ-ი, კნინ-აკ-ი, ლოდ-აკ-ი, წუენ-აკ-ი, მართუე-აკ-ი, ფრთე-აკ-ი...).

გვხვდება **-აკ** სუფიქსიანი ნასახელარი ზმნაც (დაკნინაკება, პარხლ. მრავალთ.)

-ა ბოლოსართი **აკ**-ისაგან მომდინარეობს. იგი IX საუკუნიდან გვხვდება (კახ-ა-ჲ, სულ-ა-ჲ, ბერ-ა-ჲ, ქალ-ა-ჲ, პურ-ა-ჲ, მცირ-ა-ჲ, წუელ-ა-ჲ, მუკლ-ა-ჲ, ქათამ-ა-ჲ, წიგნ-ა-ჲ, კაც-ა-ჲ, რომელ-ა-ჲ, ფსალმუნ-ა-ჲ, დაჩსრეკილ-ა-ჲ, იადგარ-ა-ჲ...).

-უკ ორ სახელში ჩანს: ძერძერ-უკ-ი და უბადრ-უკ-ი.

-უც სუფიქსი გამოიყოფა კეკლ-უც-, ხოლო **-ოა** მხალ-ოა ფუძეში.

-უნ-ა სუფიქსი ძველ ქართულში გვხვდება თაგ-უნ-ა საკუთარ სახელში.

-აკ, -უკ სუფიქსებს დაერთვის **-ა** და ვიღებთ **-აკ-ა, -უკ-ა** მაწარმოებლებს (მართუე-აკ-ა-ჲ, მოკლე-კ-ა-ჲ<მოკლე-აკ-ა-ჲ; უბადრ-უკ-ა-ჲ).

საზოგადოდ უნდა ითქვას, რომ ძველ ქართულ წერილობით ძეგლებში კნინობით-ალერსობითი სახელები მეტად იშვიათია.

294. **წარმომავლობის** სახელები ძველ ქართულში ნაწარმოებია **მ- -არ/მ- -რ, მ- -ელ, მ- -ურ, მ- -იურ, მ- -იო, მ- -იონ, მ- -იორ,**

მე- -ელ, მე- -ულ, -ელ, -დელ, -ერ, -იელ, -ივ, -იო, -იონ, -იულ, -ურ/-ულ, -ულ, -ეან/-იან მაწარმოებლებით.

მ- -არ კონფიქსი შედარებით იშვიათია (მ-ტბევ-არ-ი, მ-დღევ-არ-ი). მ- -არ კონფიქსის ვარიანტია მ- -რ (მ-დღევ-რ-ი).

ძველ ქართულში გვაქვს რამდენიმე სიტყვა, რომელთა შემადგენლობაში წარმომავლობის მ- -ელ კონფიქსი გამოიყოფა (მ-ეგრ-ელ-ი, მ-ასპინძ-ელ-ი, მ-ეგვპტ-ელ-ი, მ-აწყუერ-ელ, მ-რუ-ელ-ი//მ-როვ-ელ-ი, მ-გალილევ-ელ-ი, მ-სოფლ-ელ-ი...). ძველ ქართულშივე გვხვდება: ეგვპტ-ელ-ი, აწყუერ-ელ-ი, გალილევ-ელ-ი, სოფლ-ელ-ი, სადაც ოდენსუფიქსური წარმოებაა.

მ- -ურ კონფიქსითაა ნაწარმოები: მ-დაბ-ურ-ი, მ-სახ-ურ-ი, მ-ეგვპტ-ურ-ი.

მ- -იურ თავსართ-ბოლოსართი გამოვლინდება მ-დაბ-იურ- და მ-სოფლ-იურ- ფუძეებში.

მ- -იო აწარმოებს მ-დაბ-იო და მ-სოფლ-იო ფუძეებს. მეტისმეტად იშვიათად გვხვდება მდაბრიო (მ-დაბ-რ-იო, ათ-25).

მ- -იონ კონფიქსი დასტურდება მ-დაბ-იონ, მ-სოფლ-იონ ფუძეებში.

მ- -იორ მაწარმოებელი გვხვდება მ-დაბ-იორ, მე- -ელ- მე-ეგვპტ-ელ, მე- -ეულ — მე-მთ-ეულ ფუძეებში.

ზემოთ განხილული წარმოქმნა პროდუქტიული არ არის. ზოგი აფიქსი მხოლოდ თითო-ოროლა ფუძესთან გვხვდება. ჩანს, ეს ტიპი არქაულია. კონფიქსები მ- თავსართს შეიცავენ (მე- და მ- მაწარმოებელთა დაკავშირება სადავო არ უნდა იყოს). საფიქრებელია, რომ მ- თავსართი თავდაპირველად სუფიქსთა გარეშე აწარმოებდა წარმომავლობის სახელებს. ამას მოწმობს სვანურის ოდენთავსართული წარმოება (მუ-შუან „სვანი", მუ-რუს „რუსი"...), თუმცა თავსართ-ბოლოსართიანი წარმოებაც საკმაოდ არქაულია. იგი ქართულ-ზანური ერთიანობის ეპოქაში არსებობდა (მეგრ. მ-არგ-ალ-ი „მეგრელი").

ადამიანის სახელთა წარმომავლობას აწარმოებს -ელ სუფიქსი (ნინევ-ელ-ი, არაბი-ელ-ი, პონტი-ელ-ი, ასი-ელ-ი, ქართვ-ელ-ი, მცხეთ-ელ-ი...). იგი ძველ ქართულში ფრიად გავრცელებული მაწარმოებელია.

საყურადღებოა, რომ -ელ ზოგჯერ არაადამიანის აღმნიშვნელ ფუძეებშიც გამოვლინდება (ებრაელი ენაჲ, ალექსანდრიელი ნავი, თესალონიკელი ქვაჲ და სხვ.).

-დელ სუფიქსი გამოიყოფა დროის გარკვეული მონაკვეთის აღმნიშვნელ ფუძეებში (დღე-ნ-დელ-ი, წინა-ნ-დელ-ი, აწ-ინ-დელ-ი, გუშ-ინ-დელ-ი, შრ-ან-დელ-ი, ძუღუ-ან-დელ-ი...).

ხშირია -ურ ბოლოსართი, რომელიც არაადამიანთა სახელებს აწარმოებს (ველ-ურ-ი, შინა-ურ-ი, აქა-ურ-ი, სოფლ-ურ-ი, ეგვპტ-ურ-ი, ყრმებ-ურ-ი, მეძვ-ურ-ი, ავაზაკ-ურ-ი...).

თუ ფუძე (ძირი) რ თანხმოვანს შეიცავს, მაწარმოებლად -ულ ვარიანტია (არაბ-ულ-ი, ქართ-ულ-ი, ბერძ-ულ-ი, ჰრომა-ულ-ი, გარე-ულ-ი, მტერ-ულ-ი და მისთ.).

წარმომავლობას, ან მიმდევრობას აწარმოებს -ეან სუფიქსი (ადამ-ეან-ი, აბრამ-ეან-ი, ნესტორ-ეან-ი...)... -იან ვარიანტი X-XI საუკუნეებიდან გამოვლინდება (აბრამ-იან-ი, მარკ-იან-ი, ვალენტ-იან-ი...).

არაპროდუქტიული მაწარმოებლებია: -იერ/-იელ (ამ-იერ-ი, იმ-იერ-ი; შორ-იელ-ი), -ერ (ამ-ერ-ი, იმ-ერ-ი), -ივ (სოფლ-ივ-ი), -იო (სოფლ-იო-ჲ), -იონ (სოფლ-იონ-ი), -ულ (მამ-ულ-ი, დედ-ულ-ი), -იულ<იურ (მერჩულ-იულ-ი).

ჩანს, -იო, -იონ, -იულ მაწარმოებლები რთული შედგენილობისაა: -ი(ვ)-ო, -ი(ვ)-ონ, -ივ-ურ/-ი(ვ)-ულ.

295. ქონების სახელებს აწარმოებს სუფიქსები: -ევან/-ეან//-იან, -იერ//-ნიერ/-იელ, -ოსან, -ოვან/-ოან, -ედ.

-ევან სუფიქსი გამოიყოფა ისეთ ფუძეებში, როგორიცაა: სახარულ-ევან-ი, ნაკლულ-ევან-ი, მწინკულ-ევან-ი...

/ვ/-ს დაკარგვითაა მიღებული -ეან, რომელიც ძველ ქართულში უპირატესად იხმარება (გესლ-ეან-ი, წამლ-ეან-ი, ჯმ-ეან-ი, ქარ-ეან-ი, აუგ-ეან-ი, უბ-ეან-ი, სხეულ-ეან-ი, მარილ-ეან-ი...).

-ეან სუფიქსისაგან დისიმილაციით -იან მივიღეთ (აუ-გ-იან-ი, ქვ-იან-ი, ნიშნ-იან-ი, ეკლ-იან-ი, მარილ-იან-ი, თიკ-იან-ი, ტყ-იან-ი...). იგი ძეგლებში X საუკუნიდან ჩნდება.

-იერ სუფიქსი ძველ ქართულში პროდუქტიულია (სალ-მობ-იერ-ი, ნაყოფ-იერ-ი, ცოლ-იერ-ი, ღონ-იერ-ი, ბიწ-იერ-ი, ფას-იერ-ი, რჩულ-იერ-ი, სახ-იერ-ი, სულ-იერ-ი, ნივთ-იერ-ი და მისთ.).

დასტურდება -იერ სუფიქსის -ნიერ ალომორფიც (სმ-ნიერ-ი, წეს-ნიერ-ი, ფაჩუ-ნიერ-ი, სახ-ნიერ-ი...). ნ-ს წარმომავლობა საკვლევია.

თუ ფუძე /რ/ თანხმოვანს შეიცავს, მაწარმოებლად -იელ გვაქვს (ყორც-იელ-ი, ქმრ-იელ-ი). გვხვდება -რიელ ალომორფიც (ვენაკ-რიელ-ი, კაც-რიელ-ი). /რ/-ს გაჩენის მიზეზი საძიებელია.

პროდუქტიულია -ოსან (ჰორლ-ოსან-ი, ლახურ-ოსან-ი, მახვლ-ოსან-ი, მშვლდ-ოსან-ი, ცხენ-ოსან-ი, ფარ-ოსან-ი, ჩაბალახ-ოსან-ი, ჩაფხუტ-ოსან-ი...).

ასევე პროდუქტიულია -ოვან/-ოან (ჰასაკ-ოვან-ი, მქუშ-ოვან-ი, მკა-ოვან-ი, ფერ-ოვან-ი, წიდ-ოვან-ი, ფინიკ-ოვან-ი, კლდ-ოვან-ი, კეთრ-ოვან-ი, ვენაკ-ოან-ი, ზეთისხილ-ოან-ი, ამბოხ-ოან-ი, მწუან-ოან-ი, კელ-ოან-ი, ხნ-ოან-ი და მისთ.).

ძველ ქართულ წერილობით ძეგლებში თავს იჩენს -ოვან/-ოან სუფიქსის წინ რ, იშვიათად ლ (კევ-როვან-ი, მქუშ-როვან-ი, ჭაბუკ-როვან-ი, დდ-როვან-ი/დიდ-როან-ი; თივ-ლოვან-ი). რ და ლ თანხმოვანთა ფუნქცია უცნობია.

ძველ ქართულში საკმაოდ პროდუქტიულია -ედ სუფიქსი (შარავანდ-ედ-ი, თუალ-ედ-ი, ფესუ-ედ-ი, ქორ-ედ-ი, კამარ-ედ-ი, ეტლისთუალ-ედ-ი, პილოასძუალ-ედ-ი, ვარსკულავ-ედ-ი, ოთხსატ-ედ-ი, ათეზო-ედ-ი, ხაო-ედ-ი, მუსმარ-ედ-ი, ჯაჭუ-ედ-ი და სხვ.).

-ედ მაწარმოებლის წინ ერთ შემთხვევაში რ გამოვლინდება (კბოვ-რედ-ი).

შარავანდ-ედ-ი <u>გვირგვინოსანს</u> ნიშნავს. ზოგჯერ -ედ სუფიქსის ფუნქცია დაჩრდილულია და შარავანდედი გ ვ ი რ გ ვ ი ნ ი ს მნიშვნელობით იხმარება (დღეს ადიდებენ მას მეფენი შარავანდედითა თჳსითა, უდაბნ. მრავალთ. 143; აღჰკადა შარავანდედი თავსა მაგისსა და დაიდგა თავსა თჳსსა, || ეზრა. 4, 30 0).

განსაკუთრებით აღსანიშნავია, რომ შარავანდედი <u>სხივის</u> აღმნიშვნელადაც გვხვდება (შარავანდედი მზისაჲ შთა-რაჲ-დგის წყალთა შინა, ექუს. დღ. 19,18; ნათელსაცა და შარავანდედსა მზისასა დაჰფარვიდა, A-40 69 და სხვ.).

296. უქონლობის სახელების მაწარმოებლებია: უ-, უ- -ო, უ- -ურ/უ- -ულ, უ- -არ.

უ- თავსართი ხშირი არაა (უ-ძილ-ი, უ-რიცხუ-ი, უ-ზავ-ი, უ-სრულ-ი, უ-ნივთიერ-ი...).

უ- -ო კონფიქსი პროდუქტიულია (უ-შვილ-ო, უ-ყელ-ო, უ-დაბნ-ო, უ-სას-ო, უ-ქალაქ-ო, უ-გზ-ო, უ-დედ-ო, უ-ჟამ-ო, უ-ბად-ო...).

უ- -ურ მაწარმოებელი ხშირია (უ-ჯამ-ურ-ი, უ-გუნ-ურ-ი, უ-ძლ-ურ-ი, უ-სახ-ურ-ი, უ-გემ-ურ-ი...). თუ სიტყვა რ თანხმოვანს შეიცავს, დისიმილაციით უ- -ულ მაწარმოებელი გვექნება (უ-ფერ-ულ-ი, უ-ფსკრ-ულ-ი, უ-რწყ-ულ-ი, უ-ზუერ-ულ-ი, უ-წუერ-ულ-ი...).

ერთ შემთხვევაში რ გამოვლინდება -ულ სუფიქსის წინ (უ-კაც-რულ-ი). მისი ფუნქცია უცნობია.

უ- -არ კონფიქსი გვხვდება უ-ეჭუ-არ და უ-წვმ-არ ფუძეებში.

297. დანიშნულების სახელებს აწარმოებს სა-, სა- -არ, სა- -ალ, სა- -ელ, სა- -ე, სა- -ო, სა- -ურ, სა- -ულ აფიქსები.

სა- თავსართი ძველ ქართულში საკმაოდ ხშირია (სა-კაკ-ი, სა-ყელ-ი, სა-მკარ-ი, სა-ყურ-ი, სა-ყურძენ-ი, სა-უნჯ-ი, სა-გრილ-ი, სა-ეჭუ-ი, სა-ზომ-ი, სა-დილ-ი, სა-ზღვარ-ი, სა-ცხოვარ-ი, სა-მართალ-ი...).

სა- -ე კონფიქსი პროდუქტიულია (სა-უკუნ-ე, სა-უნჯ-ე, სა-ნოვაგ-ე, სა-ვენაკ-ე, სა-მკრ-ე, სა-ზუერ-ე...).

ხშირია სა- -ო (სა-მთავრ-ო, სა-მღდელ-ო, სა-მარადის-ო, სა-მეუფ-ო, სა-უკუნ-ო, სა-ზამთრ-ო და სხვ.).

სხვა მაწარმოებლები იშვიათია: სა- -ალ (სა-სთუნ-ალ-ი, სა-გზ-ალ-ი, სა-შუ-ალ-ი); სა- -ელ (სა-ბზ-ელ-ი, სა-ისრ-ელ-ი, სა-ეჭუ-ელ-ი, სა-კამრობ-ელ-ი, სა-სიძობ-ელ-ი, სა-ვრძ-ელ-ი//სა-ვარძ-ელ-ი), სა- ურ/სა- -ულ (სა-განძ-ურ-ი, სა-ბეჭ-ურ-ი, სა-კიდ-ურ-ი, სა-ცეცხ-ურ-ი, სა-გზა-ურ-ი, სა-სძე-ურ-ი; სა-წმართ-ულ-ი, სა- -ულ (სა-რწყ-ულ-ი, სა-კარცხ-ულ-ი, სა-სთა-ულ-ი).

298. ხელობის სახელთა პროდუქტიული მაწარმოებლებია მე- -ე და მო- -ე თავსართ-ბოლოსართები (მე-პურ-ე, მე-მარნ-ე, მე-წულ-ე, მე-ასეულ-ე, მე-ათეულ-ე, მე-მტილ-ე... მო-ქალაქ-ე, მო-ხარკ-ე, მო-კარვ-ე, მო-ვან-ე, მო-ღვნ-ე, მო-ნადირ-ე...).

ძველ ქართულში მე- -ე და მო- -ე აფიქსთა დართვისას, როგორც წესი, ფუძისეული ხმოვნის ამოღება ხდება, მაგრამ ზოგჯერ უკუმშველი ფორმაც დასტურდება (მე-კრ-ე//მე-კარ-ე).

შედარებით იშვიათია მე- -ურ/მე- -ულ კონფიქსი (მე-თევზ-ურ-ი, მე-განძ-ურ-ი; მე-რწყ-ულ-ი...).

299. წინავითარების სახელები ძველ ტექსტებში იშვიათია.

წინავითარების სახელთა მაწარმოებლებია ნა- (ნა-ბიჭ-ი, ნა-ცილ-ი, ნა-წილ-ი), ნა- -ევ (ნა-ბაკ-ევ-ი, ნა-ბიჭ-ევ-ი, ნა-მგლ-ევ-ი, ნა-ღვნ-ევ-ი), ნა- -ავ (ნა-ზეთ-ავ-ი, ნა-კერპ-ავ-ი, ნა-მეტ-ავ-ი//ნა-მეტნ-ავ-ი, ნა-მკეც-ავ-ი, ნა-ქლიბ-ავ-ი).

300. აბსტრაქტულ სახელებს აწარმოებს -ება (სასო-ება, კელოვნ-ება, კაც-ება, ჭეშმარიტ-ება, სავს-ება, მძლავრ-ება...) და -ობა სუფიქსები (უზეშთაეს-ობა, უკუნაიხსნელ-ობა, მოხუცებულ-ობა, მეგობრ-ობა, მძლავრ-ობა, მყოფ-ობა და მისთ.).

გვაქვს ამ სუფიქსთა პარალელურად ხმარების შემთხვევები (მეგობრ-ება//მეგობრ-ობა, დიდებულ-ება//დიდებულ-ობა, მოხუცებულ-ება//მოხუცებულ-ობა, მძლავრ-ება//მძლავრ-ობა...).

აბსტრაქტულ სახელთა მაწარმოებლებია სი- -ე (სი-აზნაურ-ე, სი-აზნ-ე, სი-ბერ-ე, სი-ბნელ-ე, სი-ბრმ-ე, სი-ბრძნ-ე, სი-გლახაკ-ე, სი-გრილ-ე, სი-დიდ-ე, სი-ზარ-ე, სი-ზრქ-ე, სი-იწრ-ე...) და სი- -ო (სი-ლბ-ო, სი-ტფ-ო,

სი-ჩრდ-ო, სი-ჩჩ-ო, სი-წბ-ო) კონფიქსები. აღსანიშნავია, რომ სი- -ო გაცილებით იშვიათია, ვიდრე სი- -ე. ზოგჯერ სი- -ე და სი- -ო მონაცვლეობენ ერთსა და იმავე ძირთან (სი-გრძ-ე//სი-გრძ-ო). არის შემთხვევები, როცა -ება დაერთვის სი- -ო მაწარმოებლიან ფუძეს (სი-ტკბ-ო-ება, სი-ჩჩ-ო-ება, სი-წრფ-ო-ება).

301. გეოგრაფიულ სახელთა მაწარმოებლებია -ეთ, -ით, სა- -ეთ, სა- -ე, სა- -ო.

-ეთ სუფიქსი აწარმოებს ისეთ გეოგრაფიულ სახელებს, როგორიცაა: კახ-ეთ-ი, ჰერ-ეთ-ი, ჯავახ-ეთ-ი, თოშ-ეთ-ი, სპარს-ეთ-ი და სხვ.

-ეთ სუფიქსი გვხვდება სამყაროს მხარეთა აღმნიშვნელ სახელებში (აღმოსავალ-ეთ-ი, დასავალ-ეთ-ი, ჩრდილო-ეთ-ი, სამხრ-ეთ-ი). -ეთ სუფიქსი შედის აგრეთვე ჯოჯოხ-ეთ სიტყვის შემადგენლობაში.

-ით სუფიქსი გამოიყოფა სომხ-ით- ფუძეში. იგი გვაქვს აგრეთვე დასავალ-ით, სამხრ-ით ფუძეებში.

სა- -ეთ მაწარმოებელი იშვიათია (სა-ბერძნ-ეთ-ი, სა-სარკინოზ-ეთ-ი).

სა- -ე კონფიქსი აწარმოებს სა-მცხ-ე, სა-რკინ-ე, სა-მშჯლდ-ე, სა- -ო — სა-ქართველ-ო, სა-მეგრელ-ო ფუძეებს.

302. მცენარეთა კრებულის სახელების მაწარმოებელია -ნარ სუფიქსი (ნაძუ-ნარ-ი, მალ-ნარ-ი, ხევ-ნარ-ი, ეკალ-ნარ-ი...).

ბრუნვისნიშნით წარმოქმნილი ფუძეები

303. ნათესაობითის, მოქმედებითისა და ვითარებითის ნიშნები ზოგჯერ ახალ ფუძეს წარმოქმნიან.

ნათესაობითი ბრუნვის ნიშნით იწარმოება გეოგრაფიული სახელები (ტფილ-ის-ი, ქუთათ-ის-ი, ურბნ-ის-ი, ბოდ-ის-ი, მანგლ-ის-ი და სხვ.); თვეთა სახელწოდებანი (აპნ-ის-ი, მა-ის-ი, ივნ-ის-ი...), ზოგი ტერმინი (თუს-ი [თუ-ის-ი], მყ-ის-ი, მამასახლ-ის-ი, ერგას-ის-ი...).

მოქმედებითი ბრუნვის ნიშანი აწარმოებს შემდეგ ფუძეებს: მარჯუენ-ით-ი, უნელია-ით-ი//უნელიე-თ-ი და მისთ.

ვითარებითი ბრუნვის ნიშნითაა ნაწარმოები: მცირე-დ-ი, დიდ-ად-ი, ფერ-ად-ფერ-ად-ი, თესლ-ად-თესლ-ად-ი, ცნობა-დ-ი, პირ-ად-პირ-ად-ი, ნელ-ად-ი, კაც-ად-კაც-ად-ი, წულილ-ად-ი, კორციელ-ად-ი, თავ-ად-ი, ძმა-დ-ი, წუთ-ად-ი და სხვა ფუძეები.

-იად გამოიყოფა მალ-იად-, ფრ-იად-, ტკბ-იად, სრულ-იად ... ფუძეებში.

-ით-ად სუფიქსით იწარმოება გულ-ით-ად-ი.

თანდებულით წარმოქმნილი სახელები

304. ძველ ქართულში საკმაოდ გვაქვს თანდებულის მეშვეობით წარმოქმნილი სახელები. მაწარმოებლებად გვხვდება -გან (მთავართა-გან-ი, მონათა-გან-ი, ქრისტიანეთა-გან-ი, მათ-გან-ი...), -თანა (მის-თანა-ჲ, თჳს-თანა-ჲ, ჩუენ-თანა-ჲ, თქუენ-თანა-ჲ...), -შინა (ქალაქის-შინა-ჲ, ქუეყანის-შინა-ჲ, ერის-შინა-ჲ), -კერძო (ჩემ-კერძო-ჲ, მის-კერძო-ჲ, მარცხენით-კერძო-ჲ, მარჯუენით-კერძო-ჲ...), -მიერ (ჩემ-მიერ-ი, კაცისა-მიერ-ი, ღმრთისა-მიერ-ი, გულისთქუმისა-მიერ-ი ...), -მიმართ (კაცისა-მიმართ-ი, ღმრთისა-მიმართ-ი...), -მომართ (ჩემ-მომართ-ი, ჩუენ-მომართ-ი...), -ებრ (ღმრთე-ებრ-ი, კაცისა-ებრ-ი, ემმაკისა-ებრ-ი და მისთ.).

იშვიათია -გამო (წუერ-გამო-ჲ) და -მდინ (ერგასისწლა-მდინ-ი) თანდებულით წარმოქმნილ სახელები.

305. არის შემთხვევები, როცა ზმნის პირიანი ფორმებისგანაა სახელი ნაწარმოები (არს-ი, მრწამს-ი, ღირს-ი, იყო-ჲ, იძრვის-ი, იქცევისი ...). ასეთი წარმოება იშვიათია.

კომპოზიტები

306. იშვიათია ფუძეგაორკეცებული კომპოზიტები: დიდ-დიდ-ი, წამ-წამ-ი, თავ-თავ-ი, თესლად-თესლად-ი, კაცად-კაცად-ი, ძერ-ძერ-უკ-ი, გკრ-გკნ-ი, თე-თრ-ი, ბორ-ბალ-ი, ურთ-ი-ერთ-ა-ს, რიჟუ-რაჟუ, ძუელ-ძულ-ი.

ძველ ქართულში ხშირია კომპოზიტები, რომელთა ნაწილები ერთმანეთის მიმართ მსაზღვრელ-საზღვრულია ისტორიულად.

აქ უნდა გამოვყოთ: 1) კომპოზიტები, რომელთა შემადგენლობაში შედის ატრიბუტული მსაზღვრელი და 2) კომპოზიტები, რომელთა შემადგენლობაში გვაქვს მართული მსაზღვრელი.

ა) ატრიბუტული მსაზღვრელი არსებითია: დედაკაც-ი, მამაკაც-ი, დედაუფალ-ი, მამფალ-ი (<მამაუფალ-ი)...

ბ) ატრიბუტული მსაზღვრელი პრეპოზიციური ზედსართავია: ახალ-კურიაკე, ახალნერგ-ი, ახალსძალ-ი, ახალმონათლე, დიდგონიერება, დიდსულ-ი, დიდძალ-ი, უცხოთესულ-ი...

ატრიბუტული მსაზღვრელი შეიძლება მოსდევდეს საზღვრულს: თუალ-ბოროტ-ი, სახელბოროტ-ი, მუცელ-დიდი, ფრთა-დიდ-ი, ყურ-დიდ-ი, ჯორ-დიდ-ი და მისთ.

გ) რიცხვითი სახელი წარმოშობით ატრიბუტული მსაზღვრელია: ერთ-შაბათ-ი, ორშაბათ-ი, სამშაბათ-ი ... , ორას-ი, სამას-ი, პირველმოწამე...

307. კომპოზიტის პირველი ნაწილი მსაზღვრელია:

ცისკარ-ი, თავისუფალ-ი, ასისთავ-ი, ერისთავ-ი, ციხისთავ-ი, დისწულ-ი, ძმისწულ-ი, ძმისცოლ-ი, გულისთქუმა ...

მენავეთმოძღუარ-ი, მღდელთმთავარ-ი, მწყემსთმთავარ-ი, საჭურისთმთავარ-ი, კერპთმსახურ-ი, მღდელთმოძღუარ-ი და მისთ.

განსაკუთრებით უნდა გამოვყოთ: ერგასის-ი, მამასახლის-ი და ქალსახლის-ი. ეს კომპოზიტები შეიცავენ ნათესაობითში დასმულ მსაზღვრელებს და არ დაირთავენ -ა მავრცობს.

308. მეტად იშვიათია ისეთი კომპოზიტები, რომელთა შემადგენლობაში შემავალი ნაწილები ერთმანეთს და კავშირით უერთდებიან:

ოცდაერთ-ი, ოცდაათ-ი, ორმეოცდახუთ-ი და მისთ.

309. ხშირად დასტურდება კომპოზიტები, რომელთა შემადგენლობაში შედის სხვადასხვა ბრუნვაში დასმული სახელები (ან საწყისი და მიმღეობა), აგრეთვე სახელი და ზმნა (პირიანი, ან უპირო).

ა) კომპოზიტის შემადგენლობაში წარმოდგენილია უნიშნო სახელობითი (წრფელობითის ფორმა):

პირაღებულ-ი, ნახევარმიღებულ-ი, ნათელღებულება-ჲ, ახალნათელღებულ-ი, ღაღად-ყოფა, ბერწყოფილი, ადვილ-ყოფა, აღორძინებულ-ყოფა, გზამყოფელი, კიდე-ყოფა და მისთ.;

ბ) კომპოზიტის შემადგენლობაში წარმოდგენილია მიცემითი: თაესვიდევ, თაეს-დება, თაეს-მდები;

გულს-ვიდგინე, გულს-მოდგინე, გულს-მოდგინება;

გულს-ვეტყვ;

გულს-მედვა, გულს-მდებ-ი, გულს-დება;

ნათელს-ვიღე და სხვ.;

გ) კომპოზიტის შემადგენლობაში შედის ნათესაობითი:

თავყანის-სცა,

პურის-ირთო.;

დ) კომპოზიტის შემადგენლობაში შედის მოქმედებითი: ჴელითქმნული, ჴელითწერილ-ი, ჴელითსაქმარ-ი, თუალითმხილველ-ი, ქვითხურო-ჲ, კირითხურო-ჲ, ვეცხლითმოსილ-ი, ძლევითშემოსილ-ი, წყლითმანკიერ-ი და მისთ.;

ე) ვითარებითი ბრუნვა:

ყურად-ღება, მუცლად-ღება, კუალადგება, ახლადნათელღებულ-ი და სხვ.

შერწყმული სიტყვები

310. შერწყმისას ერთიანდებიან: 1) ერთი ტიპის ფორმები (არსებითი+ არსებითი, მიმღეობა+მიმღეობა...), ან 2) სხვადასხვა ტიპის ფორმები (არსებითი+ზედსართავი, არსებითი+მიმღეობა და მისთ.).

პირველი ჯგუფის სახელებს ტოლად შერწყმულებს უწოდებენ, მეორე ჯგუფისას — არტოლად შერწყმულებს.

311. ძველ ქართულში ტოლად შერწყმული სახელები იშვიათია:

მამა-დედა-ი (დედა-მამა-ი მეტისმეტად იშვიათია. პირველად გვაქვს ადიშის ოთხთავში), თესლ-ტომ-ი; მამულ-დედულ-ი, დედალ-მამალ-ი...

312. გაცილებით ხშირია არტოლად შერწყმული სიტყვები:
დედაბერ-ი, ფერკდიდ-ი,
ერთგული, ორგულ-ი,
გულისხმისმყოფელ-ი
თავყანისმცემელ-ი
შეურაცხისმყოფელ-ი
წინაწარმეტყველ-ი
უჩინომქმნელ-ი და მრავალი სხვ.

ნასესხები ლექსიკა

313. ძველ ქართულ ენაში მეტად იშვიათია მოძმე ქართველურ ენათაგან შეთვისებული სიტყვები. დაბეჯითებით შეიძლება ვამტკიცოთ, რომ მეგრულ-ლაზურიდან არის ნასესხები ფუცხუ-ი, ბორკილ-ი, ურჩხ-ი.

314. ძველ ქართულში მრავალი სიტყვაა შემოსული ბერძნულიდან, რაც შეპირობებულია იმ მჭიდრო პოლიტიკური, ეკონომიკური და კულტურული კონტაქტებით, ქართველ ხალხს ათეულობით საუკუნის მანძილზე რომ ჰქონდა ბერძნებთან. ბერძნული ენიდან ნასესხები ლექსიკის ანალიზი იძლევა საშუალებას, გაკეთდეს გარკვეული დასკვნები ამ ურთიერთობების მასშტაბებისა და ხასიათის შესახებ. მაგალითად, ბერძნულიდან არის ნასესხები იმ ტიტულების აღმნიშვნელი სიტყვები, რომელთაც დიდი ქართველი ფეოდალები ატარებდნენ: **პატრიკიოსი, ჯპატოსი, კუროპალატი, კესაროსი, მაგისტროსი, სებასტოსი** და სხვ. ცხადია, ეს ფაქტი უნდა შევაფასოთ, როგორც საბერძნეთთან გარკვეული დამოკიდებულების ასახვა.

ბერძნულიდან არის შეთვისებული ქრისტიანულ რელიგიასთან დაკავშირებულ ტერმინთა დიდი ნაწილი: **ქრისტე, ანტექრისტე, დიაკონი, არქედიაკონი, ეპისკოპოსი, არქიმანდრიტი, იკონომოსი, კათალიკოსი, პროტი, ანგელოზი, დეკანოსი, პატრიარქი//პატრიაქი, ეკლესია, ლავრა, მონოზონი, მონასტერი, სქემა, კჯრიაკე, ემბაზი, ლიტანია, აღაპი** და

მრავალი სხვა. ამგვარი ლექსემების სიმრავლე მაჩვენებელია ქართული ქრისტიანობის წარმომავლობისა.

ბერძნულიდან არის შემოსული მწიგნობრობასთან დაკავშირებული არაერთი ტერმინი: კალამი, მელანი, ქარტა, ქარტეზი, ტომარი, წიგნი, ბიბლია, ევანგელე და სხვ. სხვა საბუთებთან ერთად ესეც შეიძლება მივიჩნიოთ ქართული დამწერლობის ბერძნულიდან მომდინარეობის ერთ-ერთ არგუმენტად.

ბერძნულიდან არის ნასესხები ზღვაოსნობასთან დაკავშირებული ზოგი ტერმინი (ნავი, დრომონი, ანკერა...).

ცნობილია, რომ ბიბლიის უძველეს ქართულ თარგმანებში აისახა სწორედ ის წარმოდგენები, რაც ბერძნებს ჰქონდათ მცენარეთა და ცხოველთა სამყაროს, ძვირფასი ქვების აღმნიშვნელ სახელებთან დაკავშირებით.

ზოგი სიტყვის გარკვეული მნიშვნელობით ხმარება ბერძნულის ზეგავლენით ჩანს შეპირობებული (იცოდა, აღესრულა, შეეძინა...).

315. ძველ ქართულ ნათარგმნ და ორიგინალურ ძეგლებში გვხვდება კომპოზიტები, რომლებიც ბერძნულის მოდელის მიხედვით არის შედგენილი. ასეთებია: თჳთმავალი, თჳთმპყრობელი, თჳთმხილველი, თჳთმბრძოლი– კეთილადღმომდინარეჲ, კეთილადგანგებულებაჲ, კეთილადმსახურებაჲ, კეთილგანმზრახი, კეთილმდებარეჲ, კეთილმორთული... გემოთმოყუარეჲ, ღმრთისმოყუარეჲ, კაცთმოყუარეჲ... ვეცხლისმოყუარებაჲ, დიდებისმოყუარებაჲ, სიბრძნისმოყუარებაჲ... კაცთმოძულეჲ, ძმათმოძულეჲ, დედათმოძულეჲ... ძმათმოძულებაჲ, კაცთმოძულებაჲ... კეთილისმოძღუარი, მღდელთმოძღუარი... ავაზაკთმთავარი, ასისმთავარი, ერისმთავარი... ბოროტისმოქმედი, თიჯისმოქმედი, პურისმოქმედი... გჳრგჳნოსან-ქმნა, უცხო-ქმნა, ბრალის-ქმნა... არამყოფი, მარტომყოფი, თანამყოფი... მძლავრმყოფელი, გულისსმისმყოფელი, წმიდამყოფელი... ამბორის-ყოფა, ახოვან-ყოფა, მიზეზ-ყოფა... ცრუმოძღუარი, ცრუფიცი, ცრუმოწამე... ცუდადმეტყუელი, ცუდადმზუაობარი, ცუდისმეტყუელი, ცუდ-ყოფა... არაარსი, არაკეთილი, არაწმიდაჲ და მისთ.

316. ბერძნულის გზით შემოვიდა ძველ ქართულ სამწერლობო ენაში ებრაული და არამეული სიტყვები: ამენ, აკელდამა, კედარი, ნარდი, ბაგინი, მესია, მამონა, საბეკი, რაბუნი, აბბა, პასექი, სატანა, გეჰენია და სხვ.

317. სირიულიდან არის ნასესხები უშუალოდ, ან ბერძნულის გზით: ამირაჲ, გუბეჲ, ზუარაკი, თარგმანი, ხარბი („ხმალი"), კუპრი, ზეთი, მაგალითი, ჰურიაჲ, მახათი, მანგალი, შაბათი, შამფური, შუკა, ქალაქი, ქნარი, ქანქარი და მისთ.

318. ათასწლეულების მანძილზე მჭიდრო პოლიტიკური, ეკონომიკური და კულტურული ურთიერთობა ჰქონდათ ქართველ და სომეხ ხალხებს.

ცნობილია, რომ ადრევე თარგმნიდნენ ქართულიდან სომხურად და სომხურიდან ქართულად.

ქართულში არის სომხურიდან, ან სომხურის გზით შეთვისებული სიტყვები და პირუკუ — სომხურში დასტურდება ქართული და სხვა ქართველური ენებიდან ნასესხები ლექსიკური ერთეულები.

ქართულში სხვადასხვა დროს უსესხიათ: **უნჯკალი, ბოროტი, მგელი, მიამიტი, შჷნ (შჷნ-ებ-ა), ტანუტერი, მდელო, წალკოტი, ტერება** და სხვ.

319. ხანგრძლივი კონტაქტები აკავშირებს ქართველ ხალხს ირანულენოვან ხალხებთან, რის შედეგადაც ამ ენებიდან ქართულში შემოვიდა მრავალი სიტყვა, როგორც წიგნური, ისე ზეპირი გზით. ბევრი ინტერნაციონალური ლექსემაც ირანული ენების მეშვეობით ისესხა ქართულმა. დავასახელებთ რამდენიმე ნიმუშს: **მოგუი, განძი, სპილენძი, ეშმაკი, დროშაკი, არვეჲ, არნი, ბევრი, დილეგი, ეწერი, კაოეტი, კნინი, ქადაგი, შავი, აბჯარი, ავაზაკი, ავაზანი, აზნი, ამბავი//ჰამბავი, ამბორი, ამბოხი, ამპარტავანი, ატროშანი, ბანაკი, დიასპანი, ბეჭედი, დანაკი, დაშნი, ვანი, ვაშკარანი, ვერაგი, ვეშაპი, ვიგრი, ზეპური, მარაგი, პატივი, პატიჟი, პატიმარი, ტალავარი, ურაკპარაკი, ჰასაკი; ამხანაგი, ანგაპრება, ასპარეზი, ანჯმნობა, არზანიგი, ახოვანი, ბევრი, ვასხი, განძი, გლახაკი, მგოსანი, ვაჭარი, ზღაპარი, ზურმუხტი, იაგუნდი, იაკინთი, იადგარი, კერპი, ლაშქარი, პიტიახში, სასტიკი, სპაჲ, სპასალარი, სპეტაკი, ტაძარი, ტომი, ტაბლაკი, შარავანდი, ჭეშმარიტი, ჭიჭნაუხტი, ჭაბუკი, ბერი, ხუასტაგი, ხორშაკი, ხუარბალი** და სხვ.

320. ძველ ქართულში არაბულიდან ნასესხები სიტყვების ოდენობა მცირეა: **ვარქირი//ვაქილი, დანგი, კოშკი, ნიკრისი, ყულყასი, შაქარი, ზაფრანი, ნადი, სუბუქი, შურტა, ზანდუკი** და სხვ.

321. სიტყვათა სესხება ყველა ენას ახასიათებს. ქართულ ენაში ძირითადად ნასესხებია სიტყვები, რომლებიც ე.წ. კულტურულ ლექსიკას განეკუთვნება. ხშირად საგანს თავისი სახელიც შემოჰყოლია. ამგვარი სესხება ამდიდრებს ენის ლექსიკას. რა თქმა უნდა, ქართული ენის ისტორიის მანძილზე ისიც მომხდარა, რომ ნასესხებ სიტყვას ძირძველი ქართული სიტყვის გვერდით დაუმკვიდრებია ადგილი (**თეთრი — სპეტაკი, ფიცხელი — სასტიკი, უკეთური — ბოროტი** და მისთ.), ან ქართული შეუვიწროებია (**სინდისი — გონება**), მაგრამ ასეთი შემთხვევები მაინც ცალკეულია.

სიტყვათა მნიშვნელობის ცვლა

322. ქართული ენის ისტორიის მანძილზე არაერთმა სიტყვამ იცვალა მნიშვნელობა. დავასახელებთ ზოგიერთს:

აგარაკი ძველ ქართულში სახნავ-სათეს მიწას ნიშნავდა; ალაგი – ბილიკს, ბევრი – ათი ათასს, განცდა – დანახვას, გონება – სინდისს, თარგმანი – მთარგმნელს, კომენტატორს, თარგმანება – კომენტირებას, თესლი – ტომს, მედგარი – ზარმაცს, ან ვერაგს, მეცნიერი – ნაცნობს, პატივი – თანამდებობას, პატიოსანი – თანამდებობის პირს, პატიჟი – სასჯელს, რეკა – კაკუნს, სასოება – იმედს, სიმამრი – ცოლისძმას, სჯული//შჯული – კანონს, ცოცხალი – ჯანმრთელს, ცხედარი – საწოლს, ცხოველი – ცოცხალს (ეს მნიშვნელობა არის ასახული სუეტიცხოველის სახელწოდებაში), წრფელი – სწორს და ა.შ.

არის შემთხვევები, როცა სიტყვის მნიშვნელობა დავიწროვდა. მაგალითად, ძველ ქართულში ერი იხმარებოდა ხალხის და ჯარის მნიშვნელობით, თანამედროვე ქართულში ერი ხალხს აღნიშნავს; ძველ ქართულში გონება აღნიშნავდა სინდისს, გონებას; ქუეყანა – მიწას, სამყაროს, ქვეყანას, მხარეს; მეცნიერი – მცოდნეს, ნაცნობს; პატივი – თანამდებობას, პატივს; სოფელი – ქუეყანას, სამყაროს, სოფელს, საწუთროს; ნათესავი – მონათესავეს, ტომს, ხალხს; თესლი – თესლს, ტომს, ნათესავს; სიმამრი – სიმამრს, ცოლისძმას; ხარება – შეტყობინებას; გახარებას; წამება – წამებას, დამოწმებას; წამალი – წამალს, საღებავს და სხვ.

ზოგი სიტყვის მნიშვნელობა, პირიქით, გაფართოვდა: თავდაპირველად მოწაფე მიმდევარს ნიშნავდა; წერა – ჩხვლეტას; წიგნი – ნიშანს; მეუფე – მეფეს, გაკუეთილი – დაწესებულს და მისთ.

ძირითადი ლიტერატურა

ილ. აბულაძე, შრომები, II, თბ., 1976.

ილ. აბულაძე, ქართული და სომხური ლიტერატურული ურთიერთობა IX-X სს-ში, თბ., 1944.

მ. ანდრონიკაშვილი, ნარკვევები ირანულ-ქართული ენობრივი ურთიერთობიდან, I, თბ., 1966.

გ. ახვლედიანი, ზოგადი ფონეტიკის საფუძვლები, თბ., 1949.

ლ. ბარამიძე, ენებითი გვარის ზმნათა აწმყოს დაბოლოებისათვის ძველ ქართულში: თსუ ძვ. ქართ. ენის კათედრის შრ., 19, 1976.

ლ. ბარამიძე, ზოგიერთი ტიპის მეშველზმნიან ფორმათა ჩასახვა და განვითარება ქართულში: თსუ ძვ. ქართ. ენის კათედრის შრომები, 9, თბ., 1964.

ვ. ბოედერი, ძველი ქართული თხრობის ერთი ტექსტურ-ლინგვისტური თავისებურება: დაკავშირებულება და არადაკავშირებულება: „მაცნე" (ენ. და ლიტ. სერია), 1994, №14.

თ. გამყრელიძე, წერის ანბანური სისტემა და ძველი ქართული დამწერლობა, თბ., 1989.

თ. გამყრელიძე, გ. მაჭავარიანი, სონანტთა სისტემა და აბლაუტი ქართველურ ენებში, თბ., 1965.

პ. გაჩეჩილაძე, კვლავ მცა ნაწილაკისათვის: იკე, XII, თბ., 1960.

ლ. გელენიძე, ადამიანის ანატომია-ფიზიოლოგიასთან დაკავშირებული ლექსიკა ძველ ქართულში, თბ., 1974.

ბ. გიგინეიშვილი, კაუზატივის ფუნქციადაკარგული სუფიქსი ზმნათა ერთ წყებასთან ძველ ქართულში: მრავალთავი, IX, თბ., 1981.

ბ. გიგინეიშვილი, ძველი ქართული ენის გრამატიკიდან: მრავალთავი, XIV, თბ., 1987,

ბ. გიგინეიშვილი, ზ. სარჯველაძე, ნანათესაობითარი მიმართულებისა და ნანათესაობითარი დანიშნულებითის ადგილი ძველი ქართულისა და ქართველური ენების ბრუნვათა სისტემაში: მრავალთავი VI, თბ., 1978.

ბ. გიგინეიშვილი, ზ. სარჯველაძე, [ვა], [უა], [ვე], [უე] და [ო] სეგმენტთა ურთიერთმიმართებისათვის ძველ ქართულში: მრავალთავი, III, თბ., 1973.

ბ. გიგინეიშვილი, ც. კიკვიძე, შესაქმის, გამოსლვათა და ლევიტელთა წიგნების ქართული ვერსიები: მრავალთავი, I, თბ., 1968.

კ. დანელია, ქართული სამწერლო ენის ისტორიის საკითხები, თბ., 1983.

კ. დანელია, ზ. სარჯველაძე, ქართული პალეოგრაფიის საკითხები, თბ., 1997.

კ. დონდუა, რჩეული ნაშრომები, I, თბ., 1967.

ფ. ერთელიშვილი, რთული წინადადების ისტორიისათვის ქართულში, I, თბ., 1963.

თ. ვაშაკიძე, ზმნის აღწერითი წარმოება ძველ ქართულში, თბ., 1993.

ი. ვეშაპიძე, ზმნისწინი ძველ ქართულში, თბ., 1967.
ჭ. თევზაძე, რთული ზმნები ძველ ქართულში: პუშკინის სახელობის თბილისის სახელმწიფო პედ. ინსტიტუტის შრომები, 13, თბ., 1959.
ვ. თოფურია, შრომები, III, თბ., 1979.
ი. იმნაიშვილი, ქართული ენის ისტორიული ქრესტომათია, ტ. I, ნაწ. II, თბ., 1971.
ი. იმნაიშვილი, სახელთა ბრუნება და ბრუნვათა ფუნქციები ძველ ქართულში, თბ., 1957.
ი. იმნაიშვილი, შედგენილი შემასმენელი ქართულში: პუშკინის სახელობის თბილისის სახელმწიფო პედ. ინსტიტუტის შრომები, 5, თბ. 1948.
ი. იმნაიშვილი, სინური მრავალთავი, თბ., 1975.
ი. იმნაიშვილი, ენებითი გვარის ზმნათა თავისებურებანი ძველ ქართულში: თსუ ძველი ქართული ენის კათედრის შრომები, 11, თბ., 1968.
ი. იმნაიშვილი, ვ. იმნაიშვილი, ზმნა ძველ ქართულში, I-II, მაინის ფრანკფურტი, 1996.
ც. კალაძე, განსაზღვრება ქართულში: ქართველურ ენათა სტრუქტურის საკითხები, II, თბ., 1961.
ა. კიზირია, მარტივი წინადადების შედგენილობა ძველ ქართულში, თბ., 1963.
ა. კიზირია, შერწყმული წინადადება ძველ ქართულში: იკე, IV, თბ., 1953.
ა. კიზირია, რთული წინადადების შედგენილობა ძველ ქართულში, თბ., 1969.
ლ. კიკნაძე, I სერიის მწკრივთა წარმოებასთან დაკავშირებული საკითხები: თსუ შრომები, 30A–31B, თბ., 1947.
ლ. კიკნაძე, უწყვეტლის ხოლმეობითის მწკრივი ძველ ქართულში: თსუ ძველი ქართული ენის კათედრის შრომები, 7, თბ., 1961.
ნ. კოტინოვი, კილოს კატეგორია და სინტაქსის ზოგიერთი საკითხი ქართულში, თბ., 1986.
ა. მარტიროსოვი, მასდარული კონსტრუქციის გენეზისისათვის ძველ ქართულში: იკე, VII, თბ., 1955.
ა. მარტიროსოვი, სახელის განსაზღვრულობა-განუსაზღვრელობის კატეგორია ძველ ქართულში: არნოლდ ჩიქობავას, თბ., 1979.
თ. მეტრეველი, ინკლუზივ-ექსკლუზივის კატეგორიისათვის ძველ ქართულში: თსუ ძველი ქართული ენის კათედრის შრომები, 20, თბ., 1980.
დ. მელიქიშვილი, იოანე პეტრიწის ფილოსოფიურ შრომათა ენა და სტილი, თბ., 1975.
გ. ნინუა, მცა ნაწილაკის ერთი ფუნქციის შესახებ ძველ ქართულში: „მაცნე" (ენ. და ლიტ. სერია), თბ., 1971, №2.
ალ. ონიანი, ქართველურ ენათა ისტორიული მორფოლოგიის საკითხები, თბ., 1978.
ალ. ონიანი, ქართველურ ენათა შედარებითი გრამატიკის საკითხები, თბ., 1989.

ე. ოსიძე, „ღაღად-ყო“ ტიპის ზმნები ძველ ქართულში: იკე, XII, თბ., 1960.
რ. პატარიძე, ქართული ასომთავრული, თბ., 1980.
ზ. სარჯველაძე, კიდევ ერთხელ ხანმეტობისა და ჰაემეტობის ურთიერთმიმართების შესახებ: ფილოლოგიური ძიებანი, თბ., 1995.
ზ. სარჯველაძე, ქართული სალიტერატურო ენის ისტორიის შესავალი, თბ., 1984.
სახელთა ბრუნების ისტორიისათვის ქართველურ ენებში, თბ., 1956.
მ. სუხიშვილი, სტატიკური ზმნები ქართულში, თბ., 1976.
ჰ. ფოგტი, ბრუნვათა სისტემა ძველ ქართულში: მიმომხილველი, 4-5, თბ., 1968.
ი. ქავთარაძე, ზმნის ძირითადი კატეგორიების ისტორიისათვის ძველ ქართულში, თბ., 1954.
ი. ქერქაძე, ცხოველების აღმნიშვნელი ლექსიკა ძველ ქართულში, თბ., 1974.
გ. შალამბერიძე, ზმნისართი ძველ ქართულში: ქართვ. ენათა სტრუქტურის საკითხები, I, თბ., 1959.
ა. შანიძე, თხზულებანი, ტ. II, თბ., 1981.
ა. შანიძე, თხზულებანი, ტ. III, თბ., 1980.
ა. შანიძე, ძველი ქართული ენის გრამატიკა, თბ., 1976.
მ. შანიძე, ხმოვანი ანთროპონიმების ისტორიისათვის ქართულში: თსუ გიორგი ახვლედიანს, თბ., 1969.
მ. შანიძე, სიტყუაჲ ართრონთათჳს, ძველი ქართული გრამატიკული ტრაქტატი, თბ., 1990.
არნ. ჩიქობავა, რით არის წარმოდგენილი მრავლობითის სახელობითში დასმული მორფოლოგიური ობიექტი ძველ ქართულში: ტფილისის უნივერსიტეტის მოამბე, IX, ტფ., 1929.
არნ. ჩიქობავა, მარტივი წინადადების პრობლემა ქართულში, თბ., 1968.
დ. ჩხუბიანიშვილი, ინფინიტივის საკითხისათვის ძველ ქართულში, თბ., 1972.
შ. ძიძიგური, კავშირები ქართულ ენაში, თბ., 1969.
მ. ძიძიშვილი, ფონეტიკური პროცესები ძველ ქართულში, თბ., 1960.
ზ. ჭუმბურიძე, მყოფადის წარმოქმნის ისტორიისათვის ქართულში: თსუ ძველი ქართული ენის კათედრის შრომები, 11, თბ., 1968.
ი. ჯავახიშვილი, ქართული პალეოგრაფია, თბ., 1949.
Г.А. Климов, К категории инклюзива-эксклюзива в картвельских языках: ВЯ , 1981, №6.
Н.Я. Марр, Грамматика древнелитературного грузинского языка Л., 1925.
H.I. Aronson, Grammatikal Subject in Old Georgian; Bedi Kartlisa, 34, Paris, 1976.
R. Bielmeier, Zu iranischen Lehnwörter im Georgischen und Armenischen: Insbrucker Beitrage zur Kulturwissenschaft, Insbruck, 1985.

B. Boeder, Über einige Verwendungen von da "und" in der altgeorgischen Literatursprache: Folia Linguistica, t. XVII/1-4, 1983.
B. Boeder, Zur Analyse des georgischen Alphabets: Zeitschrift für Russischunterricht, Hamburg, 1975.
H. Fähnrich, Grammatik der altgeorgischen Sprache, Hamburg, 1994.
I. Gippert, Iranika Armeno-Iberica, Studien zu den iranischen Lehnwörtern im Armenischen und Georgischen, I-II, Wien, 1993.
B.G. Hewitt, Die Markierung des direkten Obyekts des altgeorgischen "Infinitivs": Georgica, 5, Iena-თბილისი, 1982.
I. Molitor, Textus Chanmeti et Haemeti, Louvain, 1956.
G. Pätsch, Griechisches Lehngut im Georgischen: Bedi Kartlisa, 35, Paris, 1977.
A. Schanidse, Altgeorgisches Elementarbuch, I, Grammatik der altgeorgischen Sprache, თბ., 1982.
H. Vogt, Linguistique caucasienne et arménienne, Norvegian University Press, Oslo, 1988.
R. Zwolanek, I. Asshalg, Altgeorgische Kurzgrammatik, Freiburg/Schweiz, Göttingen, 1976.

ქრესტომათიები და სავარჯიშო მასალები

ი. იმნაიშვილი, ქართული ენის ისტორიული ქრესტომათია, ტ. I, ნაწ. I, თბ., 1970.
ი. იმნაიშვილი, ქართული ენის ისტორიული ქრესტომათია, ტ. II, თბ., 1961.
ი. იმნაიშვილი, საკითხავი წიგნი ძველ ქართულ ენაში, II, თბ., 1966.
ზ. სარჯველაძე, სავარჯიშო მასალა ძველ ქართულ ენასა და პალეოგრაფიაში, თბ., 1985.
ა. შანიძე, ძველი ქართულის ქრესტომათია, ტფ., 1935.
ა. შანიძე, ძველი ქართული ენის ელემენტარული წიგნი, მე-2 ნაწილი, თბ., 1989.

ლექსიკონები

ილ. აბულაძე, ძველი ქართული ენის ლექსიკონი, თბ., 1973.
ი. იმნაიშვილი, ქართული ოთხთავის სიმფონია-ლექსიკონი, თბ., 1986.
ზ. სარჯველაძე, ძველი ქართული ენის ლექსიკონი, თბ., 1995.
ზ. სარჯველაძე, ძველი ქართული ენის სიტყვის კონა, თბ., 2001.
С.О. Серебряков, Древнегрузинско-русский словарь, Тб., 1962.

საკითხავი მასალა

საკითხავი მასალა გარკვეული მეთოდური პრინციპითაა შერჩეული. მისი დანიშნულებაა, მკითხველს შეუქმნას შთაბეჭდილება ძველი ქართული მწერლობის მრავალფეროვნებაზე, სამწერლობო ენის სტილებრივ დიფერენციაციაზე.

იგი ასახავს ქართული სალიტერატურო ენის ევოლუციასაც (ხანმეტობა, ჰაემეტობა, სანნარევი ტექსტები). წარმოდგენილი მასალის დიდი ნაწილი აღებულია სხვადასხვა დროს გამოქვეყნებული სანდო გამოცემებიდან. დაკვირვებული მკითხველი იმასაც შენიშნავს, რომ ამ წიგნში შესული მასალა მექანიკურად არ იმეორებს წინა პუბლიკაციებს. ზოგი ტექსტი აქ პირველად იბეჭდება.

წარწერები

ბოლნისისა

1

IV-V სს.

[ფიგურირებული ბჯილ]

ილ სლჯიფილსეაც ა..ნილ სიკაბ ჯიფი ... [ალიჯრ ეალფიფლ]ილ ჯჯილ ფაბილიალეაკ. ნილ]რ ალ ფილრ ალრფალ-ჯილ ბნილ[ლ ფილჯეაბალ ალრეფ ალრრალფაკ. ნილ]ილ ალ ფილ[ჯილ ფაბილილეაკ .. ლ]ილილაბალილ ალფაბალაბ, ილალ[ალ ილჯიფალ[ალრ ფილალფალნილ [ალკრ].

2

V-VI სს.

ალკილალ, ალრნილ ილ[ილაბ]ალილ ბკალიბალილ ალ ალ ალ[ბ]კალ ალ[ბ]ალ ალ[ბ]ალ ალ[ბ]

ბეთლეემისა

VI ს.

1

ᲩᲐᲜᲔᲚᲐ ᲓᲘᲓᲝᲐᲮᲘ, ᲐᲠᲐᲛᲐᲫᲔᲠᲘ ᲝᲠ ᲛᲐᲫᲐᲮᲜᲘᲗ ..ᲘᲗ ᲠᲐᲗ... Ი...

2

ᲝᲠ ᲮᲐᲫᲐᲮᲘᲓᲐᲫᲜᲘᲗ ᲐᲠᲔᲑᲘᲗ, ᲛᲔᲡᲐᲫᲐᲮ ᲝᲠ ᲚᲐᲮᲘᲓᲐᲮᲐᲜᲝᲡ, ᲝᲠ ᲩᲔᲛᲘᲗᲘᲗ ᲐᲠᲔᲑᲘᲗ, ᲣᲮᲜᲘᲡᲘᲗ, ᲨᲘᲜᲐᲡᲘᲗ, ᲠᲐᲗᲘᲗ.

3

ᲨᲘᲜᲐᲜᲔᲑᲘᲗᲠ ᲣᲮᲜᲘᲡᲘᲮᲜᲘᲗᲠ ᲝᲠ ᲐᲘᲛᲘᲨᲘᲗᲠ ᲩᲐᲜᲔᲚᲐᲓᲘᲗᲠ ᲨᲘᲜᲐᲡᲘᲗᲠ ᲓᲘᲓᲝᲐᲮᲘᲗᲡᲜᲘᲗᲠ ᲨᲘᲜᲐᲡᲘᲗᲠ ᲩᲔᲛᲘᲗᲘᲗ ᲡᲘᲗᲠᲔᲑᲘᲗ ᲝᲠ ᲚᲐᲜᲘᲗ, ᲐᲘᲐᲜᲘᲡᲐᲗᲜᲘ ᲠᲐᲗᲘᲜ ᲜᲘᲗᲠᲔᲑᲘᲗᲠ, ᲝᲠ ᲐᲠᲐᲠ-ᲝᲘᲝᲠᲔᲑᲘᲗ ᲚᲐᲜᲘᲗᲠᲔᲑᲘᲜᲘ, ᲠᲐᲗᲘᲗ.

ᲐᲪᲮᲔᲗᲘᲡᲐ

VI-VII ᲡᲡ.

1

ᲯᲘᲫᲐᲠᲮᲐ ᲐᲠᲩᲘᲔᲚᲔᲮᲘᲜᲘᲡᲐ, ᲜᲔᲚᲘᲗᲠᲔᲚᲘ, ᲗᲠᲮᲔᲜᲘᲜᲠ ᲣᲠᲔᲮᲘᲗᲔᲚᲘᲜᲘ, ᲨᲘᲜᲐᲡᲘᲗᲜᲘ.

2

ᲩᲐᲜᲔᲚᲐ ᲨᲘᲗᲠᲘᲜᲔ ᲐᲓᲠᲔᲠᲔᲮᲠᲔᲚᲘᲜᲔᲚᲔᲚᲐ, ᲝᲘᲨᲘᲜᲔᲮᲘᲜᲘ ᲫᲣᲠᲔᲚᲘᲜᲠ ᲨᲘᲜᲐᲔ ᲔᲜᲘᲠᲔ.

3

ᲩᲐᲜᲔᲚᲐ ᲨᲘᲗᲠᲘᲜᲔ ᲐᲓᲠᲔᲠᲔᲮᲠᲔᲚᲘᲜᲔᲚᲔᲚᲐ, ᲠᲝᲮᲠᲘᲗᲮᲜᲘᲜ ᲫᲣᲠᲔᲚᲘᲜᲠ ᲨᲘᲜᲐᲔ ᲘᲜᲘᲠ.

4

ᲩᲘᲠᲔᲚᲘᲜᲔᲚᲐᲓᲘᲗᲠ ᲘᲨᲮᲐᲓᲘᲜᲠᲔᲚᲘᲜᲔᲚᲔᲚᲘᲗᲠ ᲝᲠ ᲨᲘᲨᲘᲜᲔᲮᲘᲜᲘᲗᲠ ᲯᲘᲫᲐᲠᲮᲘᲜᲠᲔᲚᲘᲜᲔᲚᲔᲚᲘᲗᲠ ᲨᲘ, ᲓᲘᲨᲘᲜᲔᲚᲘᲗᲠ, ᲨᲔᲡᲘᲚᲘᲗᲠᲔᲚᲘᲜᲔᲚᲔᲚᲘᲗᲠ ᲓᲘᲜᲐᲠᲔᲚᲘᲗᲠᲔᲚᲘᲜᲔᲚᲔᲚᲘᲗᲠ ᲨᲘᲜᲐᲡᲘᲗᲠᲔᲚᲘᲜᲔᲚᲔᲚᲘᲗᲠ ᲨᲘᲜᲐᲡᲘᲗᲠᲔᲚᲘᲜᲔᲚᲔᲚᲘᲗᲠ ᲝᲘᲝᲠᲔᲚᲘᲗᲠ.

ᲬᲧᲘᲜᲘᲡᲐ

616-619 ᲬᲬ.

ᲜᲘᲨ ᲯᲘᲫᲐᲠᲮᲘ ᲗᲠᲮᲘᲜᲔᲨᲘ ᲨᲘ, ᲩᲐᲜᲔᲚᲔᲠᲔᲑᲘ, ᲮᲘᲨᲐᲠᲔ ᲜᲔᲨᲘᲠᲔᲑᲘᲜᲐᲗᲠᲔ ᲝᲠ ᲚᲐᲫᲝᲠᲜᲐᲗᲠᲔ, ᲠᲘᲜᲐᲫᲐᲠᲮᲘᲨᲘ ᲡᲠᲔᲚᲘᲗᲠᲜᲘᲠ ᲐᲠᲔᲚᲘᲨᲘᲗᲠᲔᲚᲘᲗᲠ ᲯᲘᲫᲐᲠᲮᲘᲜᲠᲔᲚᲘᲗᲠ ᲠᲘᲜᲔᲚᲘᲨᲘᲗᲠᲔᲚᲘᲗᲠ ᲗᲘᲫᲐᲨᲘᲜᲔᲚᲘᲗᲠᲔᲚᲘᲗᲠ ᲨᲘᲜᲐᲡᲘᲗᲠᲔᲚᲘᲗᲠᲔᲚᲘᲗᲠ ᲨᲘᲜᲐᲡᲘᲗᲠᲔᲚᲘᲗᲠᲔᲚᲘᲗᲠ ᲨᲘᲜᲐᲡᲘᲗᲠᲔᲚᲘᲗᲠᲔᲚᲘᲗᲠ ᲨᲘᲜᲐᲡᲘᲗᲠᲔᲚᲘᲗᲠᲔᲚᲘᲗᲠ ᲝᲘᲝᲠᲔᲚᲘᲗᲠ.

VIII ს. II ნახ.

ᲜᲡᲗ ᲨᲝᲛᲔᲠᲘ ᲗᲘᲜᲡᲔᲘᲡᲐ ᲨᲗ, ᲓᲗᲗᲔᲠ ᲪᲔᲗᲚᲗᲜ ᲨᲔᲨᲔᲠᲔᲜᲡ-
ᲨᲔᲠ, ᲪᲝᲜᲨᲔᲠᲘᲗᲝᲘᲗᲗᲔᲠᲔᲑᲘᲗ ᲝᲔ ᲡᲔᲧᲡᲘᲨᲔᲑ ᲡᲝᲛᲜᲔᲡᲔ ᲘᲗ-
ᲨᲜᲔ ᲝᲔ ᲜᲝᲓᲗᲜᲔᲑᲔᲨᲜᲐ ᲔᲔᲓᲗᲝᲛᲝᲛᲗᲔᲠᲗᲨᲝᲛᲔᲑᲔᲨ ᲗᲘᲜᲡᲔᲗᲨᲔᲑᲔᲨ.
ᲗᲘᲜᲡᲔᲗ. ᲜᲝᲓᲗᲜᲗᲗ ᲨᲗᲚᲛᲑᲗᲔᲜᲗ ᲘᲔᲗᲔᲜᲔᲑᲔᲨ ᲨᲝᲛᲔᲠᲘᲗᲡᲔᲑᲔᲨ
ᲗᲗᲡᲔᲝᲔᲨ, – ᲔᲨᲗᲗ. ᲚᲗᲔᲓᲗ! ᲝᲔ ᲘᲝᲨᲗᲜᲔᲨ ᲔᲝᲨᲝᲛᲔᲠᲔᲑᲔᲨ, ᲨᲗ,
ᲓᲗ[ᲜᲔᲗ ᲔᲝᲝᲓᲗ]ᲜᲗ, ᲜᲝᲔᲓᲔᲡᲔ Შ[ᲝᲨᲗᲧᲡ]ᲜᲗᲗ[Შ].

2

835 ᲬᲚ.

[ᲜᲗᲝᲔᲓᲔᲡ]Ე ᲗᲔ ᲠᲨᲘᲨᲗᲔᲚᲗᲗ[ᲝᲡᲔᲗᲗᲡᲔ ᲔᲘᲘᲗᲜᲗᲡ Თ]ᲗᲨᲗ-
ᲜᲔᲝᲨᲡᲔᲑᲝᲗᲘᲡᲔ ᲨᲗᲚᲡᲔ ᲘᲝᲗᲗᲗᲡᲔᲡᲔ, ᲧᲗᲜᲨᲑᲚᲗᲚ[Ო]ᲚᲔᲡᲔ [ᲡᲔ]-
ᲘᲗᲗᲗᲝᲜᲔᲨ Ი~ᲗᲔ ᲔᲝᲗᲡᲘᲨᲝᲗᲜᲔ ᲗᲝᲗᲘᲨᲝᲛᲔᲑᲔᲨᲗ ᲨᲔᲨᲔᲠᲔᲜᲗ ᲡᲔᲗ-
ᲚᲔᲠᲗᲝᲜ, ᲠᲨᲘᲨᲔ Შ[ᲗᲗᲘ] ᲗᲔᲘᲨᲔᲗᲗᲜᲔᲨᲔᲨ ᲝᲔ ᲨᲗᲚᲘᲗᲜᲔᲨᲔᲨ ᲗᲘᲜᲘ-
ᲨᲔᲠᲗ-Თ[ᲘᲜᲡᲔᲨᲔᲗ]ᲨᲔ ᲝᲗᲚᲔᲨ, ᲨᲔᲨᲗᲜᲔ ᲝᲗᲚᲔᲨᲔᲨᲔᲨᲘᲜᲔ [ᲘᲝ],
ᲝᲔᲜᲔ ᲝᲔᲔᲨᲔᲨᲔᲨᲔᲨᲔ, ᲨᲔᲨᲔ ᲠᲔ[ᲨᲔᲡᲔᲡᲔ] Ე.

3

853 ᲬᲚ.

ᲨᲔᲝᲗᲨᲔ ᲔᲚᲗᲨᲔᲘᲔᲝᲔ ᲚᲔ-ᲔᲔ, ᲝᲔᲜᲔ ᲨᲔᲧᲔᲨᲔᲔ, ᲗᲘᲝᲗᲗ-
ᲗᲝᲗᲔ ᲝᲔᲔ, ᲚᲔᲨᲔᲚᲔᲜᲔᲨᲔ ᲨᲜᲔᲔ ᲔᲜ-ᲔᲔ, ᲗᲔᲜᲔᲗᲗ ᲔᲨᲘᲜᲔᲔᲚ
ᲝᲔᲨᲗᲗᲗ ᲧᲗᲗᲝ ᲝᲔ ᲨᲜᲚᲔᲨᲗᲝᲗᲔᲔ ᲔᲨᲔᲔᲓᲔᲡᲔ ᲔᲔᲔᲓᲔᲡ ᲔᲨᲔᲔᲓᲔᲡᲔ
ᲨᲔᲨᲔᲠᲔᲜᲔᲔ ᲔᲨᲔᲔᲓᲔᲡᲔ ᲗᲔᲨᲔᲠᲔᲔ ᲔᲨᲔᲔᲓᲔᲡᲔ

ᲡᲔᲛᲜᲘ ᲨᲘ ᲗᲐᲜᲐᲛᲔᲓᲠᲔᲚᲘ ᲨᲘ ᲛᲘᲜᲘᲡᲬᲘᲜᲐᲛ ᲩᲐᲛᲝᲪᲘᲚᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ ᲡᲔᲚᲝᲕᲜᲘᲡ ᲡᲔᲠᲒᲔᲛᲜᲘᲡ ᲩᲐᲛᲝᲜᲘᲡ ᲘᲛᲘᲜᲘᲡᲛᲘᲗᲐᲜᲐᲛᲔᲓᲠᲔᲚᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ, ᲡᲔᲜᲐᲪᲘᲜᲝᲜᲘᲡᲨᲘ, – ᲜᲘᲜᲔᲛᲘᲪᲘᲡ ᲝᲐᲙᲐᲙᲘᲜᲔᲛᲘᲗᲝᲜ ᲟᲘᲜᲝᲜᲘ ᲗᲘᲗᲘᲜᲘᲡ ᲗᲘᲗᲘᲡ ᲠᲔᲜᲘᲜᲔᲚᲘᲡ ᲨᲘᲜᲔᲡᲘᲗᲐᲜᲘ ᲨᲘ ᲟᲘ ᲗᲔᲜᲘᲡ ᲜᲘᲜᲔᲡᲘᲗᲐᲜᲐᲛᲔᲓᲠᲔᲚᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ! – ᲨᲘ ᲡᲔᲜᲐᲪᲘᲜᲝᲜᲘᲡᲨᲘ ᲡᲝᲐᲜᲝᲜᲘᲡ ᲗᲘᲜᲘᲡᲐ, ᲗᲘᲗᲘᲡ ᲗᲔᲜᲘᲡ, ᲜᲔᲗᲜᲘᲜᲘᲡᲨᲘ ᲮᲝᲗᲜᲘᲡᲔᲜᲐᲡ ᲨᲘᲜᲔᲡᲘᲗᲐᲜᲐᲛᲔᲓᲠᲔᲚᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ. ᲜᲔᲜᲐᲪᲘᲜᲝᲜᲘᲡᲨᲘ ᲗᲔᲗᲔᲜᲘᲡᲔᲜᲘᲡ, ᲗᲘᲗᲘᲡᲐᲗᲘᲝᲐᲜᲐᲛᲔᲓᲠᲔᲚᲘᲡ ᲡᲔᲚᲝᲕᲜᲘᲡᲨᲘ ᲜᲔᲡᲘᲗᲐᲜᲐᲛᲔᲓᲠᲔᲚᲘᲡ ᲜᲘᲜᲔᲡᲘᲗᲐᲜᲐᲛᲔᲓᲠᲔᲚᲘᲡ Შ

ოშკისა

X ს. 50-იანი წლები

ბაგ�ნეოპლატონიზმი, ბერძენ ფილოსოფოსთა ნაშრომები ბერძენ ფილოსოფოსთა ნაშრომებიდან ბერძენ ფილოსოფოსთა ნაშრომებიდან ბერძენ ფილოსოფოსთა ნაშრომებიდან

ᲟᲣᲗᲐᲘᲡᲘᲡᲐ

XI ს-ის დასაწყისი

Ჯ. ᲨᲝᲐᲫᲠᲝᲐ, ᲨᲠᲜᲐᲚᲝᲜᲐ ᲠᲐᲜᲝᲜᲒᲢ ᲡᲐᲫᲠᲝᲜᲢᲒᲢᲐ, ᲐᲫᲨᲝᲔᲝᲡᲒᲢ ᲪᲗᲝᲗ ᲯᲜᲝᲠᲯᲗ ᲚᲒᲢᲯᲢᲔ ᲙᲐᲫᲯᲢᲣᲢᲜᲒᲢᲔᲗ, ᲪᲠᲔᲜᲒᲢ ᲝᲢ ᲢᲔᲯᲒᲢᲠᲝᲜᲒᲢ ᲨᲝᲠ, ᲒᲢᲠᲗ ᲨᲔᲨᲝᲒ, ᲝᲗᲝᲒ, ᲝᲗᲝᲐᲠᲝᲜᲒ ᲝᲢ ᲯᲗᲒ ᲨᲔᲒᲝᲒ, ᲔᲨᲗᲗ.

ᲜᲘᲙᲝᲠᲬᲛᲘᲜᲓᲘᲡᲐ

XI ს-ის დასაწყისი

ᲢᲯᲗᲡᲔᲗ, ᲯᲗᲐ ᲘᲨᲯᲒᲗᲡᲔᲐ, ᲪᲗᲝᲗ ᲡᲗᲨᲯᲒᲗᲝᲜᲒ ᲝᲢ ᲝᲘᲗᲚᲯᲯᲗᲝᲜᲗᲚᲒ ᲭᲗᲗ ᲨᲗᲗᲯ ᲚᲫᲯᲗᲫᲗᲐᲡᲔᲗᲗ ᲚᲒᲢᲯᲢᲔ, ᲪᲠᲔᲜᲒᲢ ᲝᲢ ᲯᲢᲗᲗᲒᲢ ᲨᲝᲠ ᲝᲢ ᲢᲔᲯᲒᲢᲠᲝᲜᲒᲢ ᲙᲐᲫᲯᲢᲣᲢᲜᲒᲢᲔᲗ, ᲝᲢ ᲚᲔᲜᲔᲯᲢᲝᲗ ᲯᲗ ᲨᲔᲒᲗ ᲚᲗᲐᲯᲚᲗ ᲗᲗᲚᲔᲜᲗ ᲭᲗᲐᲔᲜᲗᲚᲔᲜᲗᲔᲜᲗ ᲨᲝᲗᲝᲗᲜᲔᲒᲔᲐᲯᲘᲝᲐᲫᲯᲢᲚᲔᲜᲗ ᲗᲗᲙᲐᲜᲐᲜᲔᲜᲗᲔᲜᲗ.

ᲮᲐᲜᲓᲔᲢᲘ ᲢᲔᲥᲡᲢᲔᲑᲘ

ᲘᲔᲠᲔᲛᲘᲐᲡ ᲬᲘᲜᲐᲡᲬᲐᲠᲛᲔᲢᲧᲕᲔᲚᲔᲑᲐ

17

26. ᲝᲢ ᲡᲔᲙᲐᲫᲨᲗᲢᲗᲜᲗ ᲝᲢ ᲭᲗᲡᲔᲠᲯᲗᲔᲗ ᲝᲢ ᲚᲐᲫᲗᲗᲝᲯᲐᲫᲙᲗ ᲝᲢ ᲨᲐᲔᲔᲢᲐᲫᲗᲝᲗᲚ ᲢᲗᲚᲔᲝ ᲡᲔᲔᲗᲜᲡᲔ ᲐᲫᲨᲝᲜᲡᲔᲡᲔ. 27. ᲝᲢ ᲐᲫᲙᲐᲫᲗᲨᲐᲫ ᲔᲯᲔ ᲔᲗᲡᲨᲗᲗᲙᲐᲨ ᲘᲗᲨᲗ ᲭᲗᲗᲝᲢ-ᲭᲐᲨᲔᲝ ᲝᲘᲘ ᲗᲚᲗ ᲭᲔ-ᲭᲔᲨᲔᲔᲝ ᲝᲢ ᲯᲔᲝᲔᲝ ᲔᲯᲔ ᲔᲝᲔᲗᲐᲔᲗᲐᲔᲗᲔᲜᲗᲔᲜᲗᲔᲜ

1. ᲘᲣᲚᲘᲐᲜᲔᲜᲗᲘᲗᲘᲡᲬᲘᲚᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ ᲓᲘᲗᲐᲒ
ᲒᲠᲘᲡᲯᲣ ᲚᲔᲡᲔᲡ, ᲡᲔᲘᲜᲔᲜᲗᲜᲔᲡᲐ ᲐᲡᲔᲡ, ᲝᲛᲚᲝᲛᲣᲚᲝᲛ
ᲡᲔᲡᲘᲣᲗᲝᲜᲗᲜ ᲓᲘᲗᲐᲒᲘᲡ ᲐᲡᲔᲡᲘᲡ ᲓᲘᲗᲝᲛᲣᲚᲘᲡ ᲜᲣᲚᲔᲡᲔᲡᲘᲡᲘᲡ. 2.
ᲘᲡᲯᲣᲡᲘ ᲘᲣᲗᲐᲒᲝᲗ ᲗᲘᲗᲜᲔᲡᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ, ᲩᲝᲛ
ᲘᲗᲔᲝᲔᲚᲘᲣᲜ ᲒᲠᲘᲡᲯᲣ ᲜᲘᲡᲘᲡ, ᲗᲘᲔᲡᲔᲡ-ᲢᲚᲘ ᲐᲘᲚᲝᲛᲐᲜᲔᲡᲔ ᲣᲗᲘᲡᲘ,
ᲜᲐᲗᲘᲡᲘᲜ ᲜᲘᲡᲔᲩᲘᲡᲘᲜ-
ᲚᲘᲜᲔᲡᲔ ᲝᲔ ᲜᲐᲗᲘᲡᲘᲜ ᲝᲛᲜᲘᲩᲘᲚᲘᲡ, ᲘᲡᲝᲔᲡᲐᲒᲔ ᲘᲣᲝᲘᲝᲩᲘᲜᲘ ᲢᲚᲘᲩᲘ
ᲩᲔᲡᲔᲡᲔᲚᲘᲩᲘ. ᲒᲐᲜᲐ ᲜᲘᲩᲘ ᲘᲡᲯᲣᲡᲘᲡ ᲗᲘᲗᲜᲔᲡ-ᲘᲣᲗᲐᲒᲝᲗ, ᲩᲝᲛ
ᲘᲔᲚᲘᲐᲜᲔᲩᲘ ᲜᲘᲩᲘ, ᲘᲡᲘᲡ ᲘᲣᲗᲐᲒᲝᲜᲘ ᲐᲗᲘᲡᲯᲝᲛᲘᲜᲘ ᲜᲘᲩᲘ, 4. ᲘᲡᲝᲔᲒᲔ ᲘᲣ-
ᲜᲐᲚ ᲗᲘᲗᲜᲔᲡᲘᲡᲐᲗᲘᲡ ᲢᲚᲘ ᲜᲘᲩᲘ ᲦᲔᲡᲘᲐᲜᲔᲡᲔᲝ ᲝᲔ ᲐᲔᲐᲔᲡᲝ ᲜᲘᲩᲘ, ᲘᲐ-
ᲗᲜᲔᲡ ᲘᲣᲘᲝᲔᲗᲜᲔ ᲝᲔᲦᲔᲡᲘᲐᲜᲔᲒᲔ, ᲐᲐᲚᲔᲚᲐᲚ ᲜᲘᲩ ᲪᲘᲔᲝᲔᲝ. 5. ᲝᲔ
ᲘᲡᲯᲣᲡᲘ ᲒᲔᲗᲜᲐᲜᲔᲩᲘᲚ-ᲘᲪᲘᲐᲝᲜᲔ, ᲩᲝᲛ ᲘᲣᲜᲐᲦᲜᲔ, ᲗᲘᲔᲡᲔᲡᲔᲡ
ᲐᲘᲚᲝᲛᲐᲜᲔᲩᲘ, ᲘᲡᲐᲜᲔᲡᲐ ᲘᲣᲘᲐᲜᲐᲔᲡᲘᲩ ᲐᲔᲔ ᲜᲐᲗᲘᲡᲘᲜ ᲜᲘᲡᲔᲩᲘᲡᲘᲜᲔ-
ᲒᲔ ᲝᲔ ᲜᲐᲛᲘᲡᲔᲒᲔ ᲐᲛᲘᲡᲩᲘᲡᲘᲡᲩᲘᲒᲔᲡᲔ ᲒᲔᲗᲜᲐᲜᲔᲩᲘᲚ-ᲒᲜᲐᲔᲡ,
ᲘᲡᲝᲔᲒᲔᲩᲔᲡ ᲘᲪᲔᲩᲘᲐᲜᲔᲡ ᲩᲔᲒᲔ ᲜᲐᲗᲘᲡᲘᲜ ᲜᲘᲡᲔᲩᲘᲡᲘᲜᲔ-
ᲒᲔ ᲝᲔ ᲜᲐᲛᲘᲡᲔᲒᲔ ᲐᲛᲘᲡᲩᲘᲡᲘᲡᲩᲘᲒᲔᲡᲔ ᲒᲔᲗᲜᲐᲜᲔᲩᲘᲚ-ᲒᲜᲐᲔᲡ,
ᲘᲡᲝᲔᲒᲔᲩᲔᲡ ᲘᲪᲔᲩᲘᲐᲜᲔᲩᲘ

հղ, ամագոն ելելոնեն ոնգելանեն, ամաղնեղաև գոհ. 19. համ ոնելոգոպգա նեգելեղոգոնեն գուգամգոնեն ամագոգեհնեն ենոն, նեոնե ամոնենեն ոնե ամնեգոնենեն ղնեհանգամգոն ոնե նեոնե ամնանեոնգոնե ոնգելանեհոգոնեն ոնե ղնեհոնոնանեհն, 20. նանեգոմ ոնելոգոպելոգոնգ գուգամգոն նեգելեղոգոնեն գնեհնե, նեոնե նանեգ ամոնենեն ոնե ամնեգոնենեն ղնեհանգամգոն ոնե նեոնե ամնանեոնգոնե դոգա ոնեգ-ելանոնեհ ոնե ելանոնանեհ. 21. ոնեամգոնամ, նեոնենեգ նանեհ նեգելեղոգոն գուգամգոնեհ, ամամեհնեգ ղամենեհ գուգամգոնեհ ելոգոդեհոդ. 22. նեհնգոնեն կամանեգնեն նանեհ գամամգոնեն. ամեկամգոնամ գամենեն գոհեն [հնեգոգոն] ելոգամեն, գամդոգոնեն կամանեհն գոհեհն հնեգոգոն ելոգոդեհոհ. 23. ամեկամգոնամ հնեգոգոն, ամամեգոն գոհ գնեհնե նանեհ, գեհոգոն նանեհ, ելամ-նամ գեհոգոն ղող ամնամոգեհամ? 24. դոգանդոհ ելամեհամեն ամանեգնեն ամգելեգնեն. նեհամ գանգոն ղող ամամամամեգոն ոնե գանգոն ղող գոգոգամամեանեն, նեհամ գանգոնե ելոգանոնեհ ոնե գանգոն գոգամանեոելգ-գդոն. դոգա գոգամանեգոգոն ելնանեհ ոնե գանգոն գոգամանեոնեն գոգամգ[գնեգամեն, ամնեն գոգելամամեգ].

ԼՈՅՀՅ

10

34. ոնե գոգելամելամնեն ելգոնամեգոն ղող ոնե ոնելելեն ենոգ ոնե ՈՄՀՄՅ ոնե նՈՒՅՄՄ ղող գամեՒՒնեն կնՒՒանեամեգոն ոնե ամամգոդեհնեն ղող գամդոգոնեն ամեն նեոնՒՒամեանեն ոնե ոնեղՈՄՄՅնեն ղող. 35. ոնե ելդնեգոՒՒնեՒՒնեհ, գնեամամ-ամեն-դոգՈՄՅոնե, Ամանեգ ոնամնեկնեհն ամելելնեն գամդոգոնեն նեոնՒՒամեանեն ամՅՈՄՅնեն ոնե ելանամեն ամեն: „ղոՈՄՅնեն ղող ոնե, նելամեն գամամ ամեն ամեն ելնամելՒՒՅ, ամամ-ամեն-դոգՈՄՅ, ամՒՒնեգ գոհ. 36. դոհ նամնամ նեամամնեՒՒնեհն ՒՒՅամեհ-գոն գոհ ամամգամեն ամոնեն, ամամգոն-ղող գոդնամոնե նդնեՒՒՅեկամնեն?“ 37. ելամՅամ ամեհ գամամեն: „ամամգոնամեհ գամ ելգոնամՅՒՒնեն ամոն գնեհնեն“. ելանամեն ամեն ղոգՅամ: „դոգամՅոգ ոնե ելգամգելՈՄ“. 38. ոնե դոգնեամնեն ելնանեդոգոն գնոգեհ ոնե գնեդնեոգ գոգոգՒՒնեն ամամգոնՒՒնեամՅ, ելգամ դոհեամՅ ՈՄՅՈՄՅեկՒՒնեՒՒ, ամամՅոգՒՒնեՒՒնեն նՒՒելգոնՅ ամՒՒամնեն, ոնե գոգոգՒՒնեՒՒ ամՒՒամՅոգՒՒնեՒՒ ամՒՒամՅՒՒՅՒՒՒ ամՒՒամՅՒՒՅՒՒՒ ամՒՒամՅՒՒՅՒ

მათე
28

7. „... ერთმანი ელჩნელნენთ, მიმართ ყოველნაი ელნი. ესენ, ელვანენ, ელჩთმან ერთმანი.“ 8. ყოველ ელნენ ბერძენთაგან ესთა ბოლო ბოლოსა ფიფოერ ეს სოყოფერ; ბოლოსა-ბოლო ერყოფილ ბოლ ბერძოფერ ბოლერ. 9. ეს, ესენ, ელნილმა ფა-ყოფილყარ ბერი ეს ყოთმარ: „ელყოფილბოლნ!“ ყოველ ელნენ მა-ყოფილთაგან ეს ფიყოფილთბოლ ფოლოყერ ბოლერ ეს ერენფერნენ-ყოლ ბერს. 10. ბერფენ ყოთმარ ბერი ელმარ: „ნმარ ელფიენნენ! ბერთელეგ ეს ყოფილერბერ ბოლერ ოლბერ, ბერთერ ბერთენეფენ ელნენელ ეს ბერ ბოლენ ბოყოლ ბერ“. 11. ეს ელნენ ბერთელ. ეს, ესენ, ელ-ელთ, ეესოლერ ბოლოელერნენ მაელენეფ ოლ ყოფილერყოლ ბინეფელბოლმინეფერბერ ბერი ფალენელ ელოლ, თერთერ ყოლოლ. 12. ყოველ ელნენ ფენთყოფ ბოლყოფილფოფილბერ ერნენ ეს ბთერყენ-ფელ, ენელყენ ეფეთენ ბოყოლ ელოლ ელოლერელნერ ბერ. 13. ეს ყოთმარ: „ელთ ერთმანი, ენერბერთმელ: „ბოლბერფენნენ ბოლნენ ინერბელ მაენელ ეს ყოლ ბერთელ ბერ ბერთოლერთოლ ელ, ენეფთელ თმარ ბოლ ბოლ.“ 14. ერთბერფილ ყოლბელ ელ ბერერენერთლერ ბერს, თმარ ყოფილ ყოფილერბოლერ-ნერ ეს ერ ერთმანი ერბოლბოლ-ელ ბერს ეს ეს ერ ბოლ ბოლ. 15. ყოველ ბერ ბოლელ ენელ ეს ეს ბ ელ, ენერერთერ ელყერენელ ბერ-ელნ. ეს ელნყოლერთმარ ბოლყოლ ელ ბოლ ბოლთ, ენერერთ-ელ ყოლ ბოლ ბოლ ბ ბ ბ

ᏥᏣᏂ ᏓᏥᏚᏍᏣ ᏥᏣᏍ: „ᏂᏍᏗ ᏊᏣᏂᏓᏓᏍᏏᏍᏗᏊᏍ, ᏗᏂᏍᏍᏗ ᏥᏍᏗᏍᏍᏗᏥᏍᏗᏍᏍᏗᏍᏗᏍᏗ

ᎭᏩᏍᏕᏓᏅᏣᏒᏍᏗᏗᏂ ᏂᏚᏏᏍᏗᏗᏂ ᏂᏓᏥᏒᏁᏗ. ᏅᏣ ᏣᏅᏣᏗᏂ ᏭᏩᏗᏕᏂᏂᏣ ᏣᏅᏣᏅᏥᏣᏥᏣᏅᏣᏗᏂᏗᏂ ᏂᏚᏏᏍᏗᏗᏂ, 22. ᏣᏥᏣᏅᏗᏂᏗ ᏅᏗᏅᏣᏅᏣᏣᏣᏅᏣᏗᏂᏗᏂ ᏂᏚᏏᏍᏗᏗᏂᏅᏣᏅᏣᏅᏣ

ԵՐՈՒՂՆԵՐ. 8. ՅԵՐՑԻՀ ՑՊԴՂՈԵՐ ԳԻՒՐԵՐԵ ԴՂԻ ՅԱՔԵՐՔԻ, ԻԱՅՅԳՆԻ ՅԱՂԴՂՈԵՐ ԽՂԻՒԴՂԷ ԽՂԻՔԻԻԼԵ ԼԵՐՔՆԵՐԴԵՐՈ ՕԵ ԴԻՒՂԷՂԻ ՕԵ ԻԻՒՔՅԳԻՀԵ, 9. ԻԵՐՅՂԵԱՅ ԵԻԻՈԵ ԴԵԱՈՂԻ ՔՂԻԻՂԷՂԻԼԵՐՅ, ԴՂԵԵՐԻՅՅՂՈ ՀՂԻԻ-ԵԻԻԼ ՅԻԼՂ ՅԿԱՅՈՅԻՂԵՂԵ ԵՈՈՂԱՅԵՅ. 10. ՔԵԻԻԴՂՈՂԻ ԿԱՅ-ԵՂԵՐՈ ԵՅԱԼԵՂԼԵԿ ՅԱՔԵՐՔԻԿՂ, 11. ԻԱՂԱ ՅԵԻԻՂԵՅ ՕՂԼԵ ՂԵԻԻՂՑՂ ԼԵՐՔՆԵՐԴԼԵ ԵԵԿԿԵ ՕԵ ՔՂԻԱՈՅԵ. ՕԵ ԴՂԵԵՐԻ ՔՂԻԱՈՅԵ, ՑԵԵՐԻԻՂՂ-ՕԵ ԼԵՐՔՆԵՐԴԼԵ ՅԵԼ 12. ՕԵ ԴԻՒՂԷԿԿԵ ԱԻԿԿՂ ԵԿԿՂՂԱՂԱՂԿՂ, ՅԱ-ԼՂՂԱԿՂ ԼԵՅԱԼԼՂՂԵԵԵ ԼՂԴԼԵՅԿՂԵԵ, ՅԼԻՅՈԱՅԵՂԻԱՂԿՂ ԴԻԱԵՂ ԵԵԵԴԴԵ ՕԵ ԴԻԱԵՂ ՔՂԻԱՈՅԵ ԵԵԼ ԵԿԿՂՂԱՂԱՂԿՂ, ԼԵՐՕԵ-ԴՂԻ ՂԻՂՕԴԵ ՂԱՅԵԼԵՅ ԴՂԱՅԵԼԵՅԿՂ ԴՂԱՅԵԼԵՅԿՂ. 13. ՕԵ ՂԻԻԴԱՅԵՂԻ ՅԵԼ ԵԿԿՂՂԱՂԱՂԵԵ ՅԵԵԵ: „ՕԴՕԵԿԿԵԼԵԵԱ, ԻԵԵՂԼԵ ՂԻՂԻԻ?“ ՂԱՂԱ ՅԵԿԿ ՂԻԻԻԴԱՂԵՂԿՂ? ՅԵԼ ՂԴՂԱՅԵԿԿ, ԴՂԵԵՐԻ-ՅՂՕ ՅՂՅՂԻՂԱԻ ԴՂԻ ԵԻԻԼ. ՂԻԻԴԱՅԵՂԵ ՅԵԼ: „ՕԴ-ՕԵԿԿԵԼԵԵԱ, ԻԵԵՂԼԵ ՂԻՂԻԻ, ԴՂԼ ՂԴՂԻԴՂԴ?“ ՅԵԼ ՂԴՂԱՅԵԿԿ, ԴՂԵԵՐԻ-ՅՂՕ ՅՂՅՂԻՂԱԻ ԴՂԻ ԵԻԻԼ. ՂԻԻԴԱՅԵՂԵ ՅԵԼ: „ՕԱԿՕԱԴՂԵԵԱ ՑՂԿ ԵՈՈՂՂՈՂ, ՅՂԵԵՂԵԻԻ ՅՂ, ԼԵՐՕԵ ՕԵՂՂՕԴԴ, ԻԵԵՂԵԵԻԻ ՅՂ ՔԵԻԻ-ՅԱԴՂՈՈԱ ԴՂԻ.“ 16. ՂԻԻԴԱՅԵՂԵ ՅԵԼ ԴՂԼԱՅ: „ՅԵԻԻՂԵՅ!“ ԴՂԻԻԴՂՂ-ՂՂԻՂԵՂԵ ՅԵԿԿ ՕԵ ՂԻԻԴԱՅԵՂԵ ՅԵԼ ԴՂԴԻԻԴՂԴՂԼԻԻ: „ԻԵԼՂԱՅԵԿԿ,“ ԻԻԱ-ՅՂՂԴ ՂԻՂԵԴԱՅՅՂԼԼ „ՅԱԱԻՈԱՅԵԼԻԻ,“ ՕԵ ՅՂԻԻՂԱՅՕԵ ՑՂՅՅԱՂԱՂԴԴԵՕ ՅՂԼԵ. 17. ՂԻԻԴԱՅԵՂԵ ՅԵԼ ԴՂԼԱՅ: „ԿՕԱ ՅԱՅՂՂԴՂԱՂ ՅՂ, ԻԵԵՅՂԵԱ ԵԻԻՈԵ ԵՈԼԻԻԱԱԴԴ ԴԵԻԻ ՅԵԵՅՂԼԵ ԻՂՅՂԼԵ. ՔԵԻԻԴՂՈՕ ԻԻՅԵԵԵԵ ԻՂՅԵԵԵ ՕԵ ՂԻԻԴԱՅԵՂԵ ՅԵԵԵ: ԵՈԴԵԵԴ ՅԵԵՅՂԼԵ ԻՂՅՂԼԵ. ՔԵԻԻԴՂՈՕ ԼԵԵԵԵԵ ԻՂՅՂԼԵ ՕԵ ՅԵՅՂԼԵ ԵԵԴԱՂԿՂԼԵ, ՈՅԻԻԵԵԵԼԵ ԻՂՅՂԼԵ ՕԵ ՈՅԻԻԵԵԵԼԵ ԵԴԱՂԿՂԼԵ.“ 18. ՅԱԴՂՈՕԵ ՅԵԼԻԻԴՅԵ ՅԵՂՕԵԿԿՂՂԵ ԵԻԻԼԻԱՂԵՕԵ ՅԱՔԵԵՂԴԵԵ ՅՂԼԵԵԵ, ԻԵԵՅՂԵԱ ՂԻՂԵԵ ՕԱՅԵԵԵ ՕԵ ԴԼԻ ՂԻԻԻԴԱՂԵ ՅԵԼ. 19. ՕԵ ՂԻՂԱ ՅՔԱՅՂԻԻ ՕՈՈ ՂԻԻ ԴԻԻԵՑՂԵՂԵԵԵԵՅ ՕԵ ԿԵԻԿՂ ՂԻԻ ՕԵԿԼԱՅՅ ՂԻՂԴԴԿՂԼ, ԼԵՐՕԵ-ԴՂԻ ՂԻՂԴԴԿՂԼ ՅԱՔԵԵՂԴԵԵ ՅԵՅԵՅՂԼԵԵԵԼԵ ՅՂԼԵԵԵ ՅՂԼԵԵԵ ՅԱԴՂՈՕ ԴՂԻԱՅ, ՕԵՕԴԼԵ ՅԱԴԻԻՂ ՅԵԵԵԼԵ ՕԵ ՂԻԻԴԱՅԵՂԵ ՅԵԵԵ: „ՅԱՅԱՅՅԱՂԵԵՅ ԵԻԻԴԱՅԵՂԵ ՅԵԵԵ ԿՂԴԵԿԿ ՅԵԼԵԿԿ! ԴՂ-ԵԵԻԻԵԵ ՅԱԵԵԵԴՂԼԿՂ ՅՂ ՅԵԵՅԵԵՅԿՂ, ՅՂԵԵ ՔԵԻԻԼԵԴՂԴՂԼԿՂՂԱՂ ԵԻԻԴԱՅԵՂԵ.“ 20. ՕԵ ԴԼԻ ԴՂ-ԵԵԻԻԵԵ ԵԻԻԴԱՅԵ, ՂԻԴԱԻԱՂԱՂԿԿԵ ՅԵԵԵ ԿՂԴԵԿԿ ՕԵ ԴԱՂԱՂԻԻՕՂՂԵԵ ԵԱԼՂ. ԴԵԿԿՂՂԵԵԻԻՂԼ ՅԱՔԵԵՂԴԵԵ, ՂԻՂԴԴԼ ԻԵ ՂԱՂԱՂԴԴ. 21. ՂԻԻԴԱՅԵՂԵ ՅԵԵԵ ՅՂԱԻԻՂՕ ԴՂԼԱՅ: „ՅԱՅԱՅՅԱՂԵԵՅ ԵԻԻԴԱՅԵՂԵ ԵԵԵԵ! ԴՂ-ԵԵԻԻԵԵ ՅԱՅԵԵԴԴԴԼԿՂ ՅՂ ՅԵԵԵՅԵԵՅԿՂ, ՅՂԵԵ ՔԵԻԻԼԵԴԴԴԼԿՂՂԱՂ ԵԻԻԴԱՅԵՂԵ.“ 22. ՕԵ ԴԼԻ ԻԵ ԵԻԻԴԱՅԵ, ՑԵԵՂԼԱՂԻԵ ՕԵ ՂԻԻԴԱՅԵՂԵ ՅԵԵԵ: „ՅԴԴՂՂԱՂԵ ԼԱՅԴԴԼ ՔՅԴՂՕԵՕ! 23. ԱԱԿԱԱՂԱՂԵԱՅ ԴՂԴԴԵԿԿՂՂԱՂԵ ՅԴԼԱՅԱՅՂԴԴ-ԿՂԵ ԵԱՕԴԴԵԿԿՂ, ՅԴԼԱՅՂԴԴԴԿՂԿՂ; ԱԱԿԱԱՂԱՂԵԱՅ ԻԱՅՅՂԴԴԵԵԵԿՂ ՅՂԼԱՂԼ-ՅԱԿԿՂԵ, ՑՂԼՅԻԱՅԱՂԴԴ ՂԱՂԴԴԿՂԼԿՂ. 24. ՂԱԴՂ ԵԱՅՅԵ, ԴԱԵԵ ԴԴԼ ԵԵԱԱԻԱՅՅՂԵԵԵԵԼԵԿԿ, ԻԱՅՅԴԴԼԵ ՂԴԴԻԱՂԵՅԵ ՅԵԻԻԼՂԴԴ, ԵԻԻԵ ՂԴՂԱ ՅԵԵԵ ԵԵԿԿ, ԻԵՂՂԵԱԼ-ԴՂԻ ՅԱԴԴԵՕԵ ԴՂԼԱՅ. 25. ՂԱԱԵԼՂԻԱՂԱՂՕԵՂԼ ՅԵԼ ՅԱՔԵԵՂԴԿՂ: „ԴՂԼԱՂԴԴԵԵ ԱԱԿԱԱՂԱՂԵԱՅ ԵԻԻԼԵԵԵ.“ ՂԱԴՂ ՅԵԿԿ ՂԻԻԻԴԱՅԵՂԵ ՅԵԵԵ: „ԱԱԿԱԱՂԱՂԵԱՅ ԵԻԻԼԵԵԵ ԴՂԼԱՂԴԴ ԿՂԴԵԵԵԼ ՅԵԼԵԵԵ ԴՂԼԵԵԵ ԼԵԼԼԻԻ ԴՂԼԱ ՅԱԴԴԵՅԵԵԵԵԵԵԵՅ ՕԵ ՕԵԼԼԱՂԵՕԵԵԵ ԵԵԵԵ ԻՂՅՂ ԼԵԼԼԴԴԼԵ ՅԵԼԼ ՅԱԴԴԼԵՅԵԵԵԵԵԵԵՅ ՕԵ ՕԵԼԼԱՂԵՕԵԵԵ ԿՂԴԴԼ ԻՂՅՂ ՂԱԱՂԱԴԴԵԵԵ ՅԵԼԼԼԵ, ԵԻԻԵԼԵՕԵԵ ՅԻԻԼՅՅՂԿՂԼԼ.“ 26. ՕԵ ՂԱՅՕԴՂԱՅԵՕՅ ԻԻԴԼԼԵ ՕՈՈԼԼԵ ԿԱՂԴԵՕՅ ԼԼՂԴԿՂԼ ՅԱՔԵԵՂԴԿՂ ԴԱՂԼԵ ԵՕԴՂԼԵԵԼԵ ՕԵ ԵԱՅԵԵԵԵ ՅԵԵԵ ԵԵԿԿ.

ᲬᲘᲗᲘᲡᲗᲕᲘᲡ ᲘᲚᲝᲪᲐᲜᲔᲑᲘᲡ ᲨᲘᲠᲘᲡ ᲛᲘᲗᲘᲡᲐᲜᲘ ᲛᲘᲗᲮᲠᲘᲡ ᲨᲘᲠᲘᲡᲗᲕᲘᲡ ᲛᲘᲗᲮᲠᲘᲡ: „ᲛᲔᲜᲐᲜᲓᲘᲡᲗᲕᲘᲡ ᲓᲘᲗᲝᲪᲐᲜᲔᲑᲘᲡ ᲨᲘᲠᲘᲡ! “ 27. ᲛᲘᲗᲮᲠᲘᲡ ᲛᲘᲗᲮᲠᲘᲡ ᲓᲐᲛᲘᲡᲗᲕᲘᲡ: „ᲛᲐᲛᲐᲜᲘᲡ ᲓᲘᲗᲘᲡ ᲨᲘᲠᲘᲡ ᲪᲘᲠᲘᲡ ᲨᲘᲠᲘᲡ ᲘᲚᲝᲪᲘᲡ, ᲨᲘᲠᲘᲡ ᲛᲐᲛᲐᲜᲘᲡ ᲨᲘᲠᲘᲡ ᲨᲘᲠᲘᲡᲗᲕᲘᲡ ᲜᲐᲛᲐᲠᲘᲡᲗᲕᲘᲡ ᲘᲚᲝᲪᲘᲡ ᲨᲘᲠᲘᲡ ᲩᲘᲜᲐᲠᲘᲡᲗᲕᲘᲡ, ᲩᲘᲠᲘᲡᲗᲕᲘᲡ ᲜᲘᲗᲘᲠᲘᲜᲐᲠᲘᲡᲗᲕᲘᲡ!“ 28. ᲛᲘᲠᲘᲡᲗᲕᲘᲡ ᲛᲘᲗᲮᲠᲘᲡ ᲛᲘᲗᲮᲠᲘᲡ: „ᲛᲐᲛᲐᲠᲗᲜᲘ ᲘᲚᲝᲪᲘ ᲨᲘᲠᲘᲡ ᲨᲘᲠᲘᲡ ᲘᲚᲝᲪᲘ!“ 29. ᲛᲘᲗᲮᲠᲘᲡ ᲛᲘᲗᲮᲠᲘᲡ: „ᲨᲘᲠᲘᲡᲗᲘᲡᲐᲛ ᲛᲘᲠᲘᲜᲘᲗ ᲛᲗ ᲨᲘᲠᲘᲡ ᲜᲐᲛᲐᲠᲘᲡᲗᲕᲘᲡ, ᲩᲘᲠᲘᲡᲐ ᲠᲘᲗᲘᲜᲘᲗᲘᲡ, ᲨᲘᲠᲘᲡᲗᲘᲡᲐᲛ ᲩᲘᲠᲘᲡ ᲠᲘᲠᲘᲡᲐᲛᲘᲠᲘᲜᲘᲗᲘᲡ ᲨᲘᲠᲘᲡ ᲠᲘᲠᲘᲡᲐᲛᲘᲠᲘᲜᲘᲗᲘᲡ.“ 30. ᲛᲘᲠᲘᲗᲘᲜᲘᲗᲘᲡ ᲜᲘᲠᲘᲡᲗᲘᲗᲘᲡ ᲜᲘᲠᲘᲠᲘᲗᲘᲡᲐᲛᲘᲗᲘᲡ ᲗᲐᲜᲘᲗᲘᲡ ᲘᲚᲝᲪᲘ ᲠᲘᲗᲘᲡᲗᲕᲘᲡ ᲛᲘᲠᲘᲜᲘᲗ, ᲨᲘᲠᲘᲡᲗᲘᲡᲐᲛ ᲩᲘᲠᲘᲡ ᲨᲘᲠᲘᲡᲗᲘᲡᲐᲛᲘᲠᲘᲜᲘᲗᲘᲡ ᲨᲘᲠᲘᲡ ᲠᲘᲠᲘᲡᲐᲛᲘᲠᲘᲜᲘᲗᲘᲡ.“ 31. ᲛᲘᲠᲘᲡᲗᲕᲘᲡ ᲛᲘᲗᲮᲠᲘᲡ ᲛᲘᲗᲮᲠᲘᲡ ᲓᲐᲛᲘᲡᲗᲕᲘᲡ ᲛᲘᲠᲘᲜᲘᲗᲘᲡ ᲨᲘᲠᲘᲡᲗᲘᲡᲐᲛᲘᲗᲘᲡ ᲨᲘᲠᲘᲡᲗᲘᲡᲐᲛᲘᲠᲘᲜᲘᲗᲘᲡ ᲨᲘᲠᲘᲡᲗᲘᲡᲐᲛᲘᲠᲘᲜᲘᲗᲘᲡ ᲨᲘᲠᲘᲡᲗᲘᲡᲐᲛᲘᲠᲘᲜᲘᲗᲘᲡ ᲨᲘᲠᲘᲡᲗᲘᲡᲐᲛᲘᲠᲘᲜᲘᲗᲘᲡ ᲨᲘᲠᲘᲡᲗᲘᲡᲐᲛᲘᲠᲘᲜᲘᲗᲘᲡ.

გალატელთა მიმართ წიგნი სამოციქულოდ პავლეს
6

14. ᲛᲔᲜᲐᲜ ᲘᲚᲐᲛᲘᲗ ᲩᲘᲗᲘᲡᲗᲕᲘᲡ ᲨᲘᲠᲘᲡᲗᲕᲘᲡ, ᲨᲘᲠᲘᲩᲘᲗ ᲨᲘᲠᲘᲡᲗᲘᲡᲐᲛᲘᲗᲘᲡ ᲨᲘᲠᲘᲡᲗᲘᲡᲐᲛᲘᲠᲘᲜ

ᲔᲚᲗᲐᲚ. 35. ᲙᲢᲔᲡ ᲝᲢ ᲗᲐᲛᲐᲠᲘᲡᲔᲡ ᲒᲢᲘᲧᲝᲗᲘ, ᲔᲐᲜᲐ ᲜᲘᲔᲗᲐᲛᲐᲠᲘᲗ ᲘᲗᲘᲡ ᲒᲢᲘᲧᲝᲗᲘ.

პრომაელთა მიმართ წიგნი სამოციქულოდ პავლეᲡᲘ
15

25. ᲪᲒ, ᲗᲜᲗᲘᲢ, ᲒᲗᲮᲔᲜ ᲗᲣᲘᲐᲛᲘᲢᲜᲘᲒᲝ ᲒᲜᲔᲔᲐᲛᲘᲗᲔᲢᲝ ᲒᲒᲗ-ᲝᲔᲢᲝ, 26. ᲘᲔᲒᲗᲔᲐᲛ ᲨᲗᲘ-ᲬᲘᲗᲘᲢ ᲒᲔᲗᲝᲔᲒᲘᲬᲔ ᲝᲢ ᲔᲘᲔᲢᲔᲒᲔᲢᲘ ᲜᲗᲔᲘᲜᲗᲔᲢ ᲘᲢᲝᲜᲒᲗ ᲗᲔᲐᲔᲗᲔᲢᲘᲗ ᲒᲔᲔᲔᲗᲔᲢ, ᲘᲐᲒᲗᲜᲔᲗ ᲔᲘᲗᲔᲗ ᲗᲣᲘᲐᲛᲘᲢᲜᲘᲒᲜ; 27. ᲨᲗᲘ-ᲬᲘᲗᲗᲜ ᲝᲢ ᲔᲔᲗᲔᲒ-ᲝᲗᲗᲔᲢ ᲔᲘᲗᲔᲗ ᲒᲔᲔᲢ, ᲐᲗᲗᲐᲗᲗᲔᲐᲛ ᲜᲐᲗᲜᲗᲗᲘᲐᲢ ᲒᲔᲔᲢ ᲔᲗᲜᲗ-ᲔᲘᲗᲗᲜ ᲒᲢᲘᲐᲒᲔᲗᲔᲗ, ᲔᲔᲗᲔᲔᲔᲢᲔ ᲥᲐᲘᲔᲗᲗᲜᲔᲢᲔᲢ ᲒᲜᲔᲔᲐᲛᲘᲗᲔᲢᲝ ᲒᲔᲔᲢ. 28. ᲗᲜᲗ ᲪᲘᲔᲐᲔᲜᲘᲐᲗᲔᲐ ᲝᲢ ᲝᲔᲔᲐᲗᲔᲗᲝᲝᲐ ᲨᲔᲗᲐᲛᲘᲗᲔᲢᲝ ᲒᲔᲔᲢ. 29. ᲗᲜᲗ ᲪᲐᲒᲗᲗ ᲒᲗ, ᲒᲐ-ᲘᲔ-ᲓᲗᲝᲐᲝᲗ ᲔᲘᲐᲗᲨᲝᲔ, ᲜᲔᲓᲜᲗᲗᲔᲢ ᲒᲗᲔ ᲧᲐᲗᲘ-ᲔᲔᲘᲗᲔᲢ ᲘᲐᲜᲔᲔᲘᲜᲗᲔᲢ ᲒᲐᲓᲗᲝᲝᲗ.

ლუკა
12

32. ᲩᲐᲗ ᲢᲗᲗᲨᲗᲨ ᲒᲔᲗᲔᲜ ᲜᲔᲒᲒᲗᲜᲐᲜᲔ. ᲘᲔᲒᲗᲔᲐᲛ ᲜᲔᲔᲩᲐ ᲗᲗᲐ ᲒᲔᲒᲔᲒᲔᲨᲔ ᲔᲘᲔᲐᲛᲘᲗᲔᲨᲔ ᲒᲐᲔᲗᲒᲔᲒᲝ ᲔᲘᲔᲐᲛᲘᲝᲔ ᲜᲔ-ᲜᲐᲗᲐᲛᲘᲗᲔᲗ. 33. ᲢᲔᲨᲗᲝᲗᲨᲔᲩ ᲒᲐᲨᲔᲢᲔᲗᲗᲨᲗ ᲔᲘᲐᲗᲨᲨᲗ ᲝᲢ ᲒᲘᲔᲗ-ᲨᲗᲩ ᲘᲒᲗᲔᲜᲜᲔᲘᲒᲘ, ᲩᲔᲒᲩ ᲔᲔᲗᲔᲜ ᲔᲘᲐᲗᲨᲨᲗᲔᲢᲔᲒᲘ, ᲜᲔᲐᲨᲨᲘ ᲒᲐᲐᲨᲨᲗᲔᲗᲗᲔᲗ ᲜᲔᲔᲩᲔᲜᲘ. ᲘᲐᲒᲗ-ᲔᲔᲗ ᲝᲢᲔᲐᲨᲗᲔᲝᲗᲘ, ᲜᲔᲐᲨᲨᲘ ᲒᲐᲐᲨᲨᲗᲔᲗᲗᲔᲗ ᲜᲔᲔᲩᲔᲜᲘ ᲝᲢ ᲒᲘᲔᲗᲔᲐᲛ, ᲜᲔᲝᲔ-ᲘᲗᲗ ᲒᲘᲜᲔᲒᲔᲨᲔ ᲔᲔᲗ ᲒᲘᲜᲗᲔᲗᲗᲔᲨᲔ ᲘᲔᲗᲔᲨᲨᲗᲔᲗᲗᲔᲨᲔ. 34. ᲜᲔᲝᲔᲔᲔᲔ ᲜᲘᲗᲐᲜ ᲜᲔᲩᲔᲜᲘ ᲒᲐᲐᲨᲨᲔᲔᲔᲨᲔ, ᲒᲐᲐᲨᲨᲔᲔᲔ ᲜᲘᲗᲐᲜ ᲢᲐᲐᲨᲨᲔᲔᲔᲨᲔ ᲒᲐᲐᲨᲨᲔᲔᲔᲨᲔ.

ᲘᲐᲙᲝᲑᲘᲡ ᲞᲘᲠᲕᲔᲚᲡᲐᲮᲐᲠᲔᲑᲐ

... [ᲔᲔ]ᲐᲔᲐᲜᲔ ᲒᲔᲜ ᲐᲐᲩᲔᲜᲔᲜᲔᲜᲔ ᲝᲢ ᲔᲘᲗᲔᲐᲔᲗᲔᲝᲔ. ᲝᲢ ᲗᲘ-ᲔᲔᲐᲔᲔ ᲪᲘᲔᲔᲜᲐᲐᲨᲔ ᲗᲐᲔᲗᲔ, ᲪᲘᲘᲘᲐ ᲥᲐᲐᲨᲐᲔᲔᲨᲔᲗ ᲘᲗᲗ ᲝᲢ ᲗᲔᲒᲐᲗᲘᲝᲔ ᲝᲢ ᲒᲘᲔᲔᲨᲐᲒᲝᲔ, ᲝᲢ ᲜᲔᲜᲔᲒᲔ-ᲐᲐᲨᲔ ᲔᲐᲔᲐᲔᲔᲔ ᲨᲔᲒᲔᲐᲐᲨᲐᲐᲨᲔᲔᲔᲝ ᲒᲔᲔ ᲒᲔᲔᲔᲐᲐᲨᲐᲐᲨᲔᲔᲔᲝ, ᲔᲔᲔᲔ

ᏂᏍᏓᏥ. ᏏᏁᏥ[ᏁᏥᏍᏁᏂ ᏍᏗᏥᏂᏂ[ᏍᏓ] ᏂᏗᏂ ᏓᏣᏥᏓᏣ ᏥᏂᏏᏓ.“ ᏣᏣ ᏥᏂᏥᏥᏂᏏᏣ ᏦᏍᏓᏥᏑᏓ ᏣᏣ [ᏥᏣᏥᏂᏂᏥᏁᏥᏁᏣᏣᏏᏣᏣᏣ

ᏙᏣ ᎾᏂᏁᏣᏣ ᏥᏍᏆᏍᏗᏍᏕ[ᏀᏂᏀ ᏍᏗᏒᏣᏍᏗᏍᏕ] ᏙᏣ ᏍᏍᏥᏣᏥᏍᏗᏣᏣ ᏍᏗᏙᏣᏂᏁᏣ ᏍᏣᏁ. ᏙᏣ ᏣᏏᏍᏥᏣᏥᏥᏣ ᏂᏣᏥᏂᏍᏗᏣᏣ ᏍᏗᏙᏣᏂᏍᏣᏣᏏ ᏙᏣ ᏣᏥᏍᏣᏣ: „ᏍᏣᏥᏂᏣᏣ, ᏂᏣᏣᏣᏙᏣᏙᏣ ᏂᏣᏥᏂᏍᏗᏍᏕᏂᏍᏗᏍᏕᏂᏍᏗᏍᏕ

ᲩᲔᲰᲗᲛᲔᲠᲘᲡ ᲨᲔᲰᲗᲔᲨᲘ ᲘᲐᲜᲘᲛ ᲝᲔ ᲩᲔᲰᲓᲘᲝᲔ ᲓᲔᲠᲘᲡᲝ ᲒᲛᲜᲔ ᲜᲘᲔᲗᲰᲝᲗᲛᲘᲗᲘᲡ ᲛᲘᲨᲘᲠᲘᲡ ᲘᲜᲰᲔᲠᲔᲜᲘᲡᲔᲜᲔ.

ᲛᲘᲰᲔᲠᲘᲛᲔᲡ ᲘᲔᲨᲐᲧᲝᲔ ᲔᲘᲐᲛᲘᲩᲐᲘ ᲙᲘᲜᲘᲡᲰᲘᲜᲔᲜᲔᲠᲘᲡ ᲔᲘᲑᲘᲜᲰᲔᲝ ᲛᲐᲓᲔᲜᲘᲡ, ᲰᲔᲐᲝᲗᲘᲠᲘ-ᲘᲘᲜᲘ ᲘᲜᲗᲘᲛᲘᲐᲜᲘ ᲛᲐᲜᲰᲔᲜᲘᲨᲘ ᲜᲐᲛᲰᲘᲔᲜᲘᲩᲔᲠᲘᲜᲔᲜᲔᲜ. ᲝᲔ ᲒᲘᲗᲐᲛᲔ ᲘᲐᲜᲘᲛᲘ: „ᲨᲘ ᲔᲘᲩᲔᲛᲘᲨᲘᲗᲐ ᲰᲘᲜᲔᲜ ᲒᲔᲠᲘᲡ, ᲩᲐᲜᲐ ᲗᲔᲜᲨᲘᲛᲘᲨᲘ ᲜᲘᲜᲔᲜᲐᲨᲘ ᲜᲘᲨᲘᲠᲘᲡ?... [ᲘᲔᲘᲔᲡ ᲰᲘᲜᲔᲜ ᲘᲜᲰᲔᲠᲔᲜᲔᲜᲔᲜ, ᲰᲔᲨᲘᲜᲐᲛ ᲔᲰᲔ [ᲨᲘᲜ]ᲘᲜ ᲔᲘᲐᲛᲜᲘ.“ ᲝᲔ ᲒᲘᲗᲐᲛᲔ: „ᲜᲘᲜ [ᲔᲰᲘ] ᲝᲘᲠ ᲐᲛᲨᲘᲜᲔᲔᲝ ᲝᲔ ᲨᲔᲜ[Ჩ, ᲜᲘᲔᲗᲰᲔᲝᲔᲔ] ᲩᲩᲘᲨᲔᲜᲔᲜᲔᲜᲔ.“ ᲝᲔ ᲝᲔ[ᲩᲩᲐᲜᲩᲩ]ᲩᲔ ᲩᲔᲜᲰᲔᲝᲐᲛᲜᲔᲜᲔ [ᲒᲐᲜᲔᲜᲔ] ᲝᲔ ᲩᲔᲰᲩᲩᲐᲛᲨᲘᲐᲰᲔ(Ე ᲘᲐ]ᲜᲘᲨ ᲩᲜᲔᲠᲨᲘ ᲨᲘᲜᲔ[Ე] ᲝᲔ ᲨᲘᲩᲐᲛᲝᲘᲔ ᲜᲔ[ᲨᲐ]ᲗᲘᲨ, ᲰᲘ ᲨᲘᲜᲔᲜ, ᲝᲔ ᲨᲘᲩᲘᲩᲜᲔᲜᲔᲜᲔᲜ ᲘᲘᲜᲔᲜ ᲨᲘᲜᲔᲨᲘᲠᲘᲜᲔᲜᲔ. ᲝᲔ ᲨᲐᲩᲔᲘᲗᲔᲠᲔ ᲘᲐ[ᲜᲘᲨ] ᲝᲔ ᲘᲔᲘᲜᲔ ᲨᲔᲠᲘ[ᲘᲔᲨ] ᲨᲩᲔᲠᲐᲛᲘᲔᲠᲝᲔ [ᲘᲔᲘ]. ᲝᲔ ᲔᲰᲗᲐᲛᲔ ᲨᲔᲠᲘ: „ᲨᲔᲰᲗ[ᲔᲨ, ᲰᲔᲠᲔ] ᲔᲰ[Ნ] ...“ ᲝᲔ ᲒᲗᲐᲛᲔ [ᲨᲔᲰᲗ]ᲘᲔᲨ: „ᲰᲔᲨᲘᲗᲐᲛ ᲐᲰᲜᲔ ᲔᲐᲛ[ᲔᲘᲝ]ᲔᲗ: ᲘᲰᲒᲜᲔ, ᲰᲔᲨᲘᲗᲐᲛ [ᲔᲘᲗᲰ]ᲜᲔ ᲝᲔ ᲔᲘᲩᲔᲘᲨᲜᲔ [ᲝᲔ Ი]ᲰᲒᲜᲔ, ᲰᲔᲨᲘᲗᲐᲛ ᲔᲘᲔᲔᲰᲗᲐᲨᲜᲔ [ᲝᲔ Შ]ᲔᲘᲔᲰᲐᲛᲨ ᲔᲰᲜᲔ.“

ᲝᲔ [ᲨᲔᲔ]ᲩᲘᲩᲩᲐᲨᲘᲜᲔ ᲜᲨᲔᲜᲔ ᲨᲔᲜ ᲜᲔᲨᲐᲜᲔᲨ ᲝᲔ [ᲔᲰᲗ]ᲗᲐᲛᲔ ᲨᲔᲜ ᲨᲔ[ᲰᲗ]ᲔᲨ: „ᲘᲐᲜᲨᲘᲨ, ᲜᲔᲰ[ᲝᲔ]ᲨᲜᲐᲛ ᲩᲔᲜᲰᲔᲝᲐᲛ[ᲨᲘᲜᲔ] ᲔᲨᲘᲜᲔ. ᲰᲐᲨᲘᲨᲘᲜ-ᲘᲜᲘ ᲔᲰᲜ ᲘᲜᲨ ᲒᲔᲠᲘᲡ, ᲨᲔᲜᲑᲰᲔᲒᲨᲘᲜ ᲨᲘ ᲜᲔᲨᲐᲜᲨᲘᲜᲔᲝ.“ ᲝᲔ ᲜᲔᲰᲝᲔᲨᲐᲜᲘᲨᲐᲛᲔᲠᲔ ᲘᲘᲜ [ᲨᲘᲜ]Ჰ ᲝᲔ ᲔᲰᲗᲐᲛᲔ [ᲨᲔᲜ]: „ᲘᲘᲝᲰᲨ ᲒᲔᲰᲜᲘᲨᲐᲛᲔᲠ[ᲩᲐ ᲜᲘᲰ]ᲩᲔᲐᲨᲘᲨ ᲨᲘᲜ, [ᲰᲔᲨᲘᲗᲐᲛ ᲔᲝᲘᲜᲘᲨ]ᲘᲜ ᲘᲜᲘ ᲐᲛᲝᲔᲨᲘ[ᲩᲐ] ᲔᲰᲜᲔ? ᲝᲔ ᲝᲔᲔᲔᲝᲘᲜᲩᲩᲔᲔ ᲨᲘᲜ ᲘᲘᲜᲔᲝᲔ ᲰᲘᲜᲩ ᲨᲘᲜᲩ ᲝᲔ ᲜᲔᲩᲔᲠᲘᲨᲘᲝᲔ ᲰᲘᲜᲩᲘᲨᲘᲜᲔᲜᲔᲜᲔ ᲨᲔᲜᲑᲗᲐᲛᲔᲨᲘᲜᲔᲜᲔᲜᲔ ᲨᲘᲜᲔᲜᲐᲨᲘᲜᲔᲜᲔ ᲨᲔᲜᲔᲨᲘᲜᲔᲜᲔ.

ᲨᲘ, ᲘᲐᲜᲘᲛᲘ, ᲜᲘᲝᲐᲝᲘᲜ ᲝᲔ ᲔᲘᲝᲜᲘᲔᲘᲜᲔᲜᲩ ᲒᲐᲐᲔᲠᲔᲜᲩᲩ ᲘᲘᲨᲩᲩ ᲜᲘᲨᲐᲜᲐᲐᲨᲘᲜᲔᲜᲔ ᲒᲘᲜᲔᲜᲔ ᲜᲘᲝᲔ ᲝᲔ ᲜᲘᲔᲘᲜᲔᲝ ᲜᲘᲨᲐᲜᲐᲐᲨᲘᲜᲔᲜᲔ ᲒᲘᲜᲔᲜᲔᲝ ᲝᲔᲠᲝᲐᲝᲔᲠᲰᲘ, ᲝᲔ ᲔᲘᲝᲜᲘᲔᲘᲜᲔᲜᲩ ᲜᲔᲠᲰᲘᲒᲔᲜᲔᲜᲩ ᲒᲘᲜᲔᲜᲔᲝ ᲝᲔᲠᲝᲐᲝᲔᲠᲰᲘ, ᲝᲔ ᲔᲘᲝᲜᲘᲔᲘᲜᲔᲜᲩ ᲜᲔᲠᲰᲘᲒᲔᲜᲔᲜᲩ ᲒᲘᲜᲔᲜᲔᲝ ᲝᲔᲠᲰᲐᲐᲝᲔᲠᲰᲘᲜᲔᲜᲔᲜᲩ ᲒᲘᲜᲔᲜᲔᲝ ᲝᲔᲠᲰᲐᲐᲝᲔᲠᲰᲘᲜᲔᲜᲔᲜᲩ, ᲝᲔ ᲒᲘᲔᲐᲝᲔᲠᲰᲘᲝᲔᲝ ᲝᲔᲠᲰᲐᲐᲝᲔᲠᲰᲘᲜᲔᲜᲔᲜᲩ, ᲝᲔ ᲒᲘᲔᲐᲝᲔᲠᲰᲘᲝᲔᲝ ᲝᲔᲠᲰᲐᲐᲝᲔᲠᲰᲘᲜᲔᲜᲔᲜᲩ

ᏥᏟᏗᏣᏍ ᏕᏁᏂᏓᏕᏁᏍᏗᏍ ᏥᏁᏂᏁᏟ ᏥᏁᏂ ᏊᏍᏗᏓᏂᏁᏟ ᏥᏍᏗᏟᏁᏂᏁᏟᏍᏎᏗ. ᏗᏟᏍᏍᏗᏏᏂᏁᏟ ᏧᏁᏕᏗᏍᏗᏓᏂᏁᏟ ᏕᏍᏗᏍᏗᏧᏂᏁᏟ ᏊᏎᏍᏗᏂᏁ, ᏗᏍᏥᏁᏂᏁᏟ ᏭᏟᏥᏂᏁ ᏏᏟᏥᏂᏍᏗᏓᏂᏁ ᏘᏁᏂ ᏍᏟ ᏏᏍᏍᏗᏧᏂᏏᏂᏁᏟᏍᏎᏗᏓᏂᏁ ᏥᏁᏥᏂᏍᏗᏂᏁᏟᏍᏎᏗᏍᏗᏓᏂᏁ ᏕᏁᏂᏍᏗᏂᏁᏟᏍᏎᏗᏍᏗᏓᏂᏁᏟᏍᏎᏗᏍᏗᏓᏂᏁᏟᏍᏎᏗᏍᏗᏓ

ᲙᲐᲠᲗᲚᲘᲡ ᲨᲣᲚᲘᲡ ᲛᲘᲬᲘᲗᲘᲡᲐᲜᲘᲡ ᲡᲘᲛᲦᲠᲘᲡᲐ ᲓᲐ ᲡᲘᲛᲦᲠᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ, ᲡᲘᲜᲐᲣᲠᲘᲡᲐᲜᲘᲡ ᲓᲐ ᲣᲜᲐᲪᲘᲠᲘᲡ, ᲮᲘᲡᲙᲘᲡ ᲙᲘᲗᲐᲜᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ.

ᲮᲘᲡ ᲡᲘᲮᲚᲘᲜᲘᲡ ᲠᲐᲡ ᲪᲐᲠᲘᲠᲘᲜᲐᲚᲑᲘᲮᲘᲠᲘᲜᲘᲡ, ᲮᲐᲠᲗᲚᲐᲜ? ᲠᲝᲚᲮᲝᲜᲘᲡ ᲠᲐᲡᲐᲠᲗᲚᲘᲡ ᲛᲘᲜᲐᲠᲘᲡ. ᲣᲠᲗᲚᲝᲜᲐᲮᲐᲜ, ᲠᲐᲜᲣᲚᲐᲜᲐᲜ, ᲜᲐᲜᲣᲜᲣᲜᲘᲡ ᲑᲐᲠᲔᲠᲘᲜᲐᲜᲐᲡ ᲜᲘᲠᲘᲐᲜᲘᲡᲐᲜ, ᲣᲜᲗᲘᲡ ᲙᲐᲜᲐ ᲑᲘᲮᲐᲜᲣᲠᲘᲡ, ᲣᲜᲗᲘᲡ ᲙᲐᲜᲐ ᲜᲐᲪᲘᲠᲘᲡ, ᲣᲜᲗᲘᲡ ᲙᲐᲜᲐ ᲜᲘᲠᲐᲮᲣᲠᲘᲡ. ᲜᲐᲜᲣᲜᲣᲠᲘᲜᲐᲡ ᲜᲘᲜᲘᲠᲐᲜᲘᲡ ᲜᲘᲜ ᲡᲘᲠᲗᲚᲘᲡ ᲠᲘᲠᲗᲚᲐᲮᲐᲠᲔᲜᲘᲜᲐᲜ ᲠᲐᲞᲘᲡᲐᲜᲘᲡ ᲓᲐᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲡᲘᲠᲗᲚᲘᲡ ᲓᲐᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲡᲘᲠᲗᲚᲘᲡ ᲓᲐᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲜᲘᲠᲐᲮᲣᲠᲘᲡ. ᲜᲐᲜᲣᲜᲣᲠᲘᲜᲐᲡ ᲜᲘᲜᲘᲠᲐᲜᲘᲡ ᲜᲘᲜ ᲡᲘᲠᲗᲚᲘᲡ ᲠᲘᲠᲗᲚᲐᲮᲐᲠᲔᲜᲘᲜᲐᲜ ᲠᲐᲞᲘᲡᲐᲜᲘᲡ ᲓᲐᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲡᲘᲠᲗᲚᲘᲡ ᲓᲐᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲡᲘᲠᲗᲚᲘᲡ ᲓᲐᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲜᲘᲠᲐᲮᲣᲠᲘᲡ. ᲜᲐᲜᲣᲜᲣᲠᲘᲜᲐᲡ ᲜᲘᲜᲘᲠᲐᲜᲘᲡ ᲜᲘᲜ ᲡᲘᲠᲗᲚᲘᲡ ᲠᲘᲠᲗᲚᲐᲮᲐᲠᲔᲜᲘᲜᲐᲜ ᲠᲐᲞᲘᲡᲐᲜᲘᲡ ᲓᲐᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲡᲘᲠᲗᲚᲘᲡ ᲓᲐᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲡᲘᲠᲗᲚᲘᲡ ᲓᲐᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲜᲘᲠᲐᲮᲣᲠᲘᲡ.

ᲮᲘᲡ ᲡᲘᲮᲚᲘᲜᲘᲡ ᲠᲐᲡ ᲪᲐᲠᲘᲠᲘᲜᲐᲚᲑᲘᲮᲘᲠᲘᲜᲘᲡ, ᲮᲐᲠᲗᲚᲐᲜ? ᲠᲝᲚᲮᲝᲜᲘᲡ ᲠᲐᲡᲐᲠᲗᲚᲘᲡ ᲛᲘᲜᲐᲠᲘᲡ. ᲣᲠᲗᲚᲝᲜᲐᲮᲐᲜ, ᲠᲐᲜᲣᲚᲐᲜᲐᲜ, ᲜᲐᲜᲣᲜᲣᲜᲘᲡ ᲑᲐᲠᲔᲠᲘᲜᲐᲜᲐᲡ ᲜᲘᲠᲘᲐᲜᲘᲡᲐᲜ ᲠᲐᲞᲘᲡᲐᲜᲘᲡ ᲓᲐᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲡᲘᲠᲗᲚᲘᲡ ᲓᲐᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲡᲘᲠᲗᲚᲘᲡ ᲓᲐᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲜᲘᲠᲐᲮᲣᲠᲘᲡ. ᲜᲐᲜᲣᲜᲣᲠᲘᲜᲐᲡ ᲜᲘᲜᲘᲠᲐᲜᲘᲡ ᲜᲘᲜ ᲡᲘᲠᲗᲚᲘᲡ ᲠᲘᲠᲗᲚᲐᲮᲐᲠᲔᲜᲘᲜᲐᲜ ᲠᲐᲞᲘᲡᲐᲜᲘᲡ ᲓᲐᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲡᲘᲠᲗᲚᲘᲡ ᲓᲐᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲡᲘᲠᲗᲚᲘᲡ ᲓᲐᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲜᲘᲠᲐᲮᲣᲠᲘᲡ.

ᲡᲘᲠ ᲩᲐᲠᲗᲚᲘᲡ ᲠᲘᲪᲮᲝᲜᲐᲚᲘᲡ ᲠᲘᲜᲔ ᲣᲪᲠᲘᲡᲮᲝᲜᲚᲘᲡᲛᲘᲜᲐᲜ ᲘᲜᲐᲠᲘᲡᲘᲡ, ᲪᲐᲠᲗᲚᲘᲡ ᲛᲘᲜᲐᲠᲘᲡᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲓᲘᲠᲑᲘᲜᲐᲚᲘᲡᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲓᲘᲠᲑᲘᲜᲐᲚᲘᲡᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲓᲘᲠᲑᲘᲜᲐᲚᲘᲡᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲜᲘᲠᲐᲮᲣᲠᲘᲡ ᲓᲐᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲓᲘᲠᲑᲘᲜᲐᲚᲘᲡᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲓᲘᲠᲑᲘᲜᲐᲚᲘᲡᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲜᲘᲠᲐᲮᲣᲠᲘᲡ. ᲮᲘᲡᲙᲘᲡ ᲙᲐᲜᲐ ᲑᲘᲮᲐᲜᲣᲠᲘᲡ, ᲣᲜᲗᲘᲡ ᲙᲐᲜᲐ ᲜᲐᲪᲘᲠᲘᲡ, ᲣᲜᲗᲘᲡ ᲙᲐᲜᲐ ᲜᲘᲠᲐᲮᲣᲠᲘᲡ. ᲜᲐᲜᲣᲜᲣᲠᲘᲜᲐᲡ ᲜᲘᲜᲘᲠᲐᲜᲘᲡ ᲜᲘᲜ ᲡᲘᲠᲗᲚᲘᲡ ᲠᲘᲠᲗᲚᲐᲮᲐᲠᲔᲜᲘᲜᲐᲜ ᲠᲐᲞᲘᲡᲐᲜᲘᲡ ᲓᲐᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲡᲘᲠᲗᲚᲘᲡ ᲓᲐᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲡᲘᲠᲗᲚᲘᲡ ᲓᲐᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲜᲘᲠᲐᲮᲣᲠᲘᲡ. ᲜᲐᲜᲣᲜᲣᲠᲘᲜᲐᲡ ᲜᲘᲜᲘᲠᲐᲜᲘᲡ ᲜᲘᲜ ᲡᲘᲠᲗᲚᲘᲡ ᲠᲘᲠᲗᲚᲐᲮᲐᲠᲔᲜᲘᲜᲐᲜ ᲠᲐᲞᲘᲡᲐᲜᲘᲡ ᲓᲐᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲡᲘᲠᲗᲚᲘᲡ ᲓᲐᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲡᲘᲠᲗᲚᲘᲡ ᲓᲐᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲜᲘᲠᲐᲮᲣᲠᲘᲡ.

ᲡᲘᲠ ᲩᲐᲠᲗᲚᲘᲡ ᲠᲘᲪᲮᲝᲜᲐᲚᲘᲡ ᲠᲘᲜᲔ ᲣᲪᲠᲘᲡᲮᲝᲜᲚᲘᲡᲛᲘᲜᲐᲜ ᲘᲜᲐᲠᲘᲡᲘᲡ, ᲪᲐᲠᲗᲚᲘᲡ ᲛᲘᲜᲐᲠᲘᲡᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲓᲘᲠᲑᲘᲜᲐᲚᲘᲡᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲓᲘᲠᲑᲘᲜᲐᲚᲘᲡᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲓᲘᲠᲑᲘᲜᲐᲚᲘᲡᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲜᲘᲠᲐᲮᲣᲠᲘᲡ. ᲜᲐᲜᲣᲜᲣᲠᲘᲜᲐᲡ ᲜᲘᲜᲘᲠᲐᲜᲘᲡ ᲜᲘᲜ ᲡᲘᲠᲗᲚᲘᲡ ᲠᲘᲠᲗᲚᲐᲮᲐᲠᲔᲜᲘᲜᲐᲜ ᲠᲐᲞᲘᲡᲐᲜᲘᲡ ᲓᲐᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲡᲘᲠᲗᲚᲘᲡ ᲓᲐᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲡᲘᲠᲗᲚᲘᲡ ᲓᲐᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲜᲘᲠᲐᲮᲣᲠᲘᲡ.

ᲡᲘᲠ ᲩᲐᲠᲗᲚᲘᲡ ᲠᲘᲪᲮᲝᲜᲐᲚᲘᲡ ᲠᲘᲜᲔ ᲣᲪᲠᲘᲡᲮᲝᲜᲚᲘᲡᲛᲘᲜᲐᲜ ᲘᲜᲐᲠᲘᲡᲘᲡ, ᲪᲐᲠᲗᲚᲘᲡ ᲛᲘᲜᲐᲠᲘᲡᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲓᲘᲠᲑᲘᲜᲐᲚᲘᲡᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲓᲘᲠᲑᲘᲜᲐᲚᲘᲡᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲓᲘᲠᲑᲘᲜᲐᲚᲘᲡᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲜᲘᲠᲐᲮᲣᲠᲘᲡ. ᲜᲐᲜᲣᲜᲣᲠᲘᲜᲐᲡ ᲜᲘᲜᲘᲠᲐᲜᲘᲡ ᲜᲘᲜ ᲡᲘᲠᲗᲚᲘᲡ ᲠᲘᲠᲗᲚᲐᲮᲐᲠᲔᲜᲘᲜᲐᲜ ᲠᲐᲞᲘᲡᲐᲜᲘᲡ ᲓᲐᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲡᲘᲠᲗᲚᲘᲡ ᲓᲐᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲡᲘᲠᲗᲚᲘᲡ ᲓᲐᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲜᲘᲠᲐᲮᲣᲠᲘᲡ.

ᲡᲘᲠ ᲩᲐᲠᲗᲚᲘᲡ ᲠᲘᲪᲮᲝᲜᲐᲚᲘᲡ ᲠᲘᲜᲔ ᲣᲪᲠᲘᲡᲮᲝᲜᲚᲘᲡᲛᲘᲜᲐᲜ ᲘᲜᲐᲠᲘᲡᲘᲡ, ᲪᲐᲠᲗᲚᲘᲡ ᲛᲘᲜᲐᲠᲘᲡᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲓᲘᲠᲑᲘᲜᲐᲚᲘᲡᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲓᲘᲠᲑᲘᲜᲐᲚᲘᲡᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲓᲘᲠᲑᲘᲜᲐᲚᲘᲡᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲜᲘᲠᲐᲮᲣᲠᲘᲡ. ᲜᲐᲜᲣᲜᲣᲠᲘᲜᲐᲡ ᲜᲘᲜᲘᲠᲐᲜᲘᲡ ᲜᲘᲜ ᲡᲘᲠᲗᲚᲘᲡ ᲠᲘᲠᲗᲚᲐᲮᲐᲠᲔᲜᲘᲜᲐᲜ ᲠᲐᲞᲘᲡᲐᲜᲘᲡ ᲓᲐᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲡᲘᲠᲗᲚᲘᲡ ᲓᲐᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲡᲘᲠᲗᲚᲘᲡ ᲓᲐᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲜᲘᲠᲐᲮᲣᲠᲘᲡ.

ᲡᲘᲠ ᲩᲐᲠᲗᲚᲘᲡ ᲠᲘᲪᲮᲝᲜᲐᲚᲘᲡ ᲠᲘᲜᲔ ᲣᲪᲠᲘᲡᲮᲝᲜᲚᲘᲡᲛᲘᲜᲐᲜ ᲘᲜᲐᲠᲘᲡᲘᲡ, ᲪᲐᲠᲗᲚᲘᲡ ᲛᲘᲜᲐᲠᲘᲡᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲓᲘᲠᲑᲘᲜᲐᲚᲘᲡᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲓᲘᲠᲑᲘᲜᲐᲚᲘᲡᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲓᲘᲠᲑᲘᲜᲐᲚᲘᲡᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲜᲘᲠᲐᲮᲣᲠᲘᲡ. ᲜᲐᲜᲣᲜᲣᲠᲘᲜᲐᲡ ᲜᲘᲜᲘᲠᲐᲜᲘᲡ ᲜᲘᲜ ᲡᲘᲠᲗᲚᲘᲡ ᲠᲘᲠᲗᲚᲐᲮᲐᲠᲔᲜᲘᲜᲐᲜ ᲠᲐᲞᲘᲡᲐᲜᲘᲡ ᲓᲐᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲡᲘᲠᲗᲚᲘᲡ ᲓᲐᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲡᲘᲠᲗᲚᲘᲡ ᲓᲐᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲜᲘᲠᲐᲮᲣᲠᲘᲡ.

ᲡᲘᲠ ᲩᲐᲠᲗᲚᲘᲡ ᲠᲘᲪᲮᲝᲜᲐᲚᲘᲡ ᲠᲘᲜᲔ ᲣᲪᲠᲘᲡᲮᲝᲜᲚᲘᲡᲛᲘᲜᲐᲜ ᲘᲜᲐᲠᲘᲡᲘᲡ, ᲪᲐᲠᲗᲚᲘᲡ ᲛᲘᲜᲐᲠᲘᲡᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲓᲘᲠᲑᲘᲜᲐᲚᲘᲡᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲓᲘᲠᲑᲘᲜᲐᲚᲘᲡᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲓᲘᲠᲑᲘᲜᲐᲚᲘᲡᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲜᲘᲠᲐᲮᲣᲠᲘᲡ. ᲜᲐᲜᲣᲜᲣᲠᲘᲜᲐᲡ ᲜᲘᲜᲘᲠᲐᲜᲘᲡ ᲜᲘᲜ ᲡᲘᲠᲗᲚᲘᲡ ᲠᲘᲠᲗᲚᲐᲮᲐᲠᲔᲜᲘᲜᲐᲜ ᲠᲐᲞᲘᲡᲐᲜᲘᲡ ᲓᲐᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲡᲘᲠᲗᲚᲘᲡ ᲓᲐᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲡᲘᲠᲗᲚᲘᲡ ᲓᲐᲛᲘᲜᲐᲜᲘᲡ ᲜᲘᲠᲐᲮᲣᲠᲘᲡ.

უბიწოებისათჳს

ᲪᲑ ᲨᲣᲗ-ᲪᲗᲘ ᲮᲐᲜᲗᲘᲗ, ᲗᲪᲔᲜᲪ ᲜᲐᲬᲔᲚᲪᲚᲪᲘᲗᲘ ᲚᲘᲪᲗᲐᲜᲬᲘᲚᲪ ᲐᲜᲜᲚᲑᲐ ᲬᲘᲜᲗᲘᲗᲘᲗ ᲪᲔ ᲐᲜᲜᲚᲑᲐᲜᲚᲘᲗᲔᲪ ᲐᲜᲚᲪᲔᲜᲐᲜᲝᲗᲘᲗ, ᲗᲪᲘᲗᲔᲗᲐ ᲘᲚᲚᲘ ᲨᲔᲬᲔᲜᲐᲜ (ᲐᲜᲜᲚᲑ)Ა ᲪᲗᲘ, ᲗᲐᲜᲘᲗᲔᲚᲪ(-ᲘᲚᲚᲘ ᲔᲚᲔᲜᲜᲚ) ᲡᲪᲬᲔᲚ, ᲬᲘᲪᲪᲗᲐᲜᲝᲗ: „ᲜᲗ-ᲚᲘᲬᲬᲘᲪᲪᲗᲐᲗ-ᲔᲚᲬᲬᲪᲗᲔᲪ ᲮᲐᲜᲗᲘᲗᲔᲪ ᲨᲐᲨᲘᲐᲜᲐᲪᲗᲐᲗ, ᲑᲨᲘᲔᲪᲔᲜ, ᲐᲜᲜᲚᲑᲐᲜ ᲪᲔ ᲐᲜᲨᲪᲗᲚᲚᲐᲜ, ᲪᲔ ᲚᲪᲗᲚᲑᲬᲐᲗᲐᲗᲚᲘᲗᲐᲜᲚᲘᲗ ᲡᲐᲬᲔᲬᲚᲘᲪᲪᲔᲚᲪᲗᲚᲗ.“ ᲚᲘᲗᲐᲜ ᲜᲗᲬᲘᲔᲪ ᲗᲪᲬᲪᲗᲔᲪ ᲨᲐᲨᲘᲐᲜᲐᲪᲗᲐᲗ ᲚᲘᲪᲗᲐᲜᲬᲘᲚᲪᲔᲚᲪᲗᲚ

11

2. ԼԱՆԱ ՀԱԴԵՐԻՆ ԻԵՏ ՊԼՇՊԼ ԼԵՍՍԳԻԱԳԼՂՆԼ ՓՀԻԵ ԼԵԷ-
ՇՊԻՀ ՂԼՂ ԷԻՆԼԲԻԼՀՂ, ՇՂԵԴՆՂՀԻԵ ՇԱՔԵՐՓՊՀՂ ԳԺԼՀՂ 3. ՕԵ
ՆԻԷԱԺԵ: „ՓՀԻ ԼԵԻԵ ՇԱՇԵԴԵՆՂ ՂԼՂ, ԵԻՀԱԺ ՆԼԱԺԵԼՆԵ ՇԱԴՊ-
ՆԱՕՊԳ?“ 4. ԼԱՆԱ ՂՊԼԱԺ ՇՂԱԺՊԱ ՕԵ ՆԻԷԱԺԵ ՇԵԳԳ: „ՇՂԴՊ-
ՕՊԳ ՕԵ ՆԱԺԳԼԵԻԵԳ ՂԱԴԵՐՀՊԼ, ԻԱՇՂՊՆՂ ՊՂԼՇՂԼ ՕԵ ՆԼՂՊ-
ՕԵԴԳ. 5. ԿԻՇԵՐՀՂ ԵՊՂԼՂՆԴՊ[Ի, ՇԿՊՆԱԿՊՆՂՀՂ ԴՆՊ]ՀԵՐՀ, [ԿՊԳ-
ԻԱ]ԴԵՐՀՀՂ ՊԼԵՀԲՇ[ՂՕ]ՀՊԿՊԼԵՐՀ ՕԵ ԿԻԱԺԱԳԵ [ՊԼՇՂԼ] ՕԵ ՇԿԱԺ-
ՕԵ[ԻՀՂ] Ե[Ո]ՕՊ[ՊԿՊԼԵՐՀ] ՕԵ ՊՆԵԼԼԵԿԱԳԵ ՊԼԼԵԻԵՊԿՊՂ. 6. ՕԵ ՀՊ-
ԲԵԻԻ ԵԻԼ, ԻԱՇՂՊՆՂ ԵԻԵ {ՕԵԿԿԱՆԵՕՊՆ] ԻՊՇՕԵ ՇԱՇԵԻԻԳ.

12

10. „... [ԱԺ]ԿԱԺՊԳԱԺ ՀՊԻ-ԵԻԼ ՓԵԿԵԳԼԵ ԿԱԺԻՀՊԿԵՅ?
ԻԵՅԱԳԵՇԵ ՓՊԵԼՇՂՀՊԼ ՂԼՂ. 11. ԼԱՆԱ ՂՊԼԱԺ ՆԻԷԱԺԵ ՇԵԳ:
ԴՀՀ ԵԻԼ ԳԷԱԺՊՀԿԵՐՀՂ ԿԵՅՂ, ԻԱՇՂՊՆԼԵ ՆՊՕՊԿԵԼ ԵԼԱԴԵԻԻՂ
ՊԻԳՂ ՕԵ ՓԳԵԴԵԻԻՕՊԼ ՂԼՂ ՕՈՊԼԵ ՓԵԿԵԳԼԵ ՀԱԺԻՇՇՊՆՇԱԺՆԼԵ,
ԵԻԵՇՂՊ ՆԱԺՍԿԻԵԼԵ ՕԵ ԵՈՇԱՂԷԺԱԺԵԼ ՂԼՂ? 12. ԻԵԱՕՊՀ
ՆԱԺՇՀԱՓԼԻԼ ԵԻԼ ԿԵՅՂ ԵԼԱԴԻԼՂ? ԵՇՂԼԳԱԺ ՀՊԻ-ԵԻԼ ՓԵԿԵԳ-
ԼԵ ՓՀԻԵ ԿՊԳՂՆԼԵ ԼԵԷՇԻԻ.“ 13. ՇԵՓՀԻ ՆԻԷԱԺԵ ԿԵՅԼԵ ՇԵԼ:
„ՂԵՀՀԻԵԳԼԲ ԿՊՆԼ ՓՀԻ!“ ՕԵ ՇԵՀ ՂԵՀՀԻԵԳԼԵԵ ԿՊՆԼ ՕԵ ԿԱԺ-
ԵՆԵՕ ՇԱՆՊՂԱ ԵԱԵԲԵՆԼ, ԴՂԳԵԻԵԵ ՊԻԳՂ ՂԼՂ. 14. ԼԱՆԱ
ՓԵԻԻՂԴՊՂՆՀՂ ՂԼՂ ՂԵՇԱԴՂՕՊՂ ՕԵ ՆԻԵԼԲԴԵ-ՊԴՊԼ ՇՂԼԳԱԺ,
ԻԵՅԱԳԵ ԲԵԻ[Բ]ՊՇՂՕԱՀ ՂԼՂ. ԼԱՆԱ ՂՊԼԱԺ ՂԱԺՆՂԼԲՇԵ-ՊԱ ՕԵ
ՂԵՀՊՓԱԻԵ ՇՂՊԻ ՕԵ ԲԵԻԴՂՕԵ. 15. ՕԵ ՇՂԼՕՊԴՕԵ ՇԵԼ ՊԻՂ
ՇԻԵԵԴՆԵՆ.

14

2. „... [ԻԱ]ՇՊՆՂ-ՂԼՂ ԵՈՕՂԱՇՂՆ ԵԻԼ ՇԿԱԺՕԻՊԳԳԳ ՕԵ
ՇՂԼԳԱԺ [ՆՂԴ]ՇՀՊՂԼԵՀ ԻԵՆՀՂ ՊԼՂ ՇՂԼ ԳԵՀԵ. 3. ԼԱՆԱ ՆՊԻԱ-
ՕՊ ՇԵՓՂՀ ՓՊՂՍՓԻԵ ՂԱԴԵՐՀՊ ՕԵ ՓՊԿԱԻԿՂՆԵ ՕԵ ԼԵՍՍԳԻԱԳՂ-
Ն[ՊԼԵ] ՓՊԵԿՊՀԵ ՆՊԻԱՕՂԵՅԼԳԱԺԼ, ԵԱՆՂԼԵ ՓՂՆՂՍՊՅԼ, ԻՇՂԼԵ
ԳԱԺԼԵ, 4. ԻԵՇՂԳԱԺ ՊԲԿԱՕԵ ՇԵԼ ՂԱԴԵՐՀՊ, ԴՂԳԵԻԵՇՂՕ: „ԵԻԵ
ՀՊԻ-ԵԻԼ ՓՀԻՕԵ, ԴՂԳԵԻԵԵ ՊՂԼԱԺԵ ՂԼՂ ԵԱՆԵՕ.“ 5. ՕԵ
ՆԱԺՀՕԵ ՈԵԳԱԺ ՇՂԼՂ ՇԱԿՆԴԵԵԵ, ՆՊՓ[ՂՀ]ԱՕԵ ...ԴՂԳԵԻԵՇՇԵԵ
ԲՂՀԵԲԵԻԵՇՂԲԿԱԺՊՆՂ ՆՊՂՍՓԻԵ ՂԼՂ. 6. ՕԵ ԴՂԳԵԻԵՇՇԵԵ ՓԱՓՊԼԵ
ՕՈՊՀՂ ՂՊԴՀՊԼ ՆՊԻԱՕԻԼՀՂ, ԻԱԿԴՂՕԵ ԵԼԱԺՊՆ ՂԼՂ ՆՊ-
ԻԱՕՂԵԵԵԼՂ ՓԱԴԻՂԼ ՕԵ ՆԳՀՕԵ ՆՊԻԱՕՂԼ ԻԱԿԴԵԵԵ ՂԼՂ ՇՂ-
ԼՂ, 7. ԻԱՇՂՆԼԵՊԼԵՀ ՓՂԵԼԳ ԵՈԱԺԳԻԱԺԵ ՇԵԼ ՇՂԵԼՂՇԵՕ, ԻԵԵ-
ՀԵ ՂԳՓԱԴԱԼ. 8. ԼԱՆԱ ՂՊՂ ԲՂՀԵԵԵԼԲԵԻԻ ՓՂԻԻՊՓԱԺՊՆ ՆՊՓԱ ՕՊ-
ՕՊԼԵՊԼԵՀ ԳԺԼՂԼԵ ՕԵ ՆԻԷԱԺԵ: „ՇԱՇՂԵ ՇՂ ԵԻԵ ՆԵՀԿՆՂԳԵ
ԳԵԴՊ ԱԴԵՐՀԻԼՂ ՀԵԳԴՆԼՇԵԼՂՇՊՆՂԼԵՅ.“ 9. ՕԵ ՈԵԳԱԺ ՓՂԲԱԺԲ-
ՀԵ ՇՂՓԻ ՂՊՂ, ԵԻԵՇՂՕ ՓՂԵԼԼԵ ՇՂԼԳԱԺ ՕԵ ԳԵՀԵՇՂՂՀԵԿՊԳԵ
ՓԻԻԻԵՀԵ ՇՂԵԼՂՇԵՕ ՂՊՂ ՇԵԼ. 10. ՕԵ ՇՂԵԴՆՂՀԵ ՕԵ ՇԱՆԿԱԺՊ-
ԳԵ ԳԵԴՊ ՂԱԴԵՐՀՊԼ ԼԵՍՍԳԻԱԳՂՆԼԵ ՓՂՀԵ, ՕԵ ՇԱԵԻԻԳԱԺՊԼ
ԳԵԴՊ ՇՂԼՂ ՆԵԿՆՂԳԵ

17

1.ᲝᲢ ᲨᲗᲔᲜᲐᲗᲪᲝ [Თ]Თ[ᲔᲛᲜᲘᲡ] ᲝᲠᲜᲘᲡ ᲒᲪᲮᲝᲗᲪᲮᲘᲡ ᲗᲣᲜᲔᲛ ᲗᲪᲝᲗ ᲝᲢ ᲘᲪᲮᲔᲛ ᲝᲢ ᲘᲔᲓᲘᲡᲗᲣᲜᲘᲡ, [ᲮᲐᲪᲝ] ᲗᲜᲘ, ᲝᲢ ᲪᲝᲗᲣᲜᲘᲡ[ᲩᲘᲡ Თ]ᲜᲘ[ᲜᲘ Თ]ᲔᲪᲘᲡ ᲗᲪᲝᲪᲜᲘᲡ ᲔᲛᲘᲡᲘᲪᲮᲘ. 2. ᲝᲢ ᲘᲪᲘᲪᲜᲔᲡ ᲗᲪᲔ ᲒᲜᲘᲪᲨᲗ [Ს]ᲨᲔᲛᲪᲝ ᲤᲗᲮᲪᲝ, ᲝᲢ ᲨᲮᲒᲗᲜᲘᲪᲗᲝᲢ [ᲕᲗᲮᲗ ᲗᲜᲘ, ᲪᲗ-ᲔᲪᲮᲪ]ᲪᲔ ᲗᲜᲮ, ᲨᲐᲜᲐ ᲡᲪᲗᲐᲡᲗᲜᲗ ᲗᲗ[ᲡᲗ] Ს[Ვ]ᲗᲨᲪᲮᲗ ᲜᲗᲗᲐ, ᲪᲗ-ᲔᲪᲮᲪᲔ ᲔᲐᲪᲜᲗ. 3. ᲝᲢ [ᲜᲗᲮᲐᲗ]ᲩᲩᲗᲡ ᲗᲪᲔ ᲗᲐᲡᲗ [ᲝᲢ ᲗᲜᲘᲔ ᲗᲜᲡ] ᲔᲪᲩᲔ ᲝᲢ ᲜᲜᲮᲪᲨᲗᲜᲝᲗᲡ ᲗᲪᲡ. 4. ᲗᲜᲜᲐᲗᲜᲐ ᲕᲗᲨᲮᲗ ᲝᲢ ᲜᲮᲗᲐᲗᲪ ᲗᲗᲡᲐᲗᲡ: „ᲐᲗᲨᲔᲡᲜᲐ, ᲚᲗᲔᲗᲜ ᲪᲮᲡ ᲪᲗᲔ ᲮᲐᲗᲗᲩᲝᲪ ᲨᲐ-ᲨᲔᲪ, ᲜᲩᲗᲨᲪᲗᲡ, ᲪᲗᲗᲩᲩ[Ე] ᲪᲗᲔ ᲡᲪᲗ ᲨᲪᲔᲪᲗᲪᲮ: ᲗᲮᲔᲗ ᲨᲗᲩᲝᲪ, ᲗᲮᲔᲗ ᲗᲐᲡᲮᲡᲜᲔ ᲝᲢ [ᲗᲮ]ᲔᲗ ᲗᲜᲘᲪᲝᲡᲜᲔ.“ 5. ᲝᲢ ᲪᲗᲝᲮᲗ ᲗᲜᲘ ᲪᲗᲔᲡ-[ᲘᲪ] [ᲜᲗ]ᲨᲗᲐᲝᲪ ᲐᲝᲗᲩ, ᲪᲡᲔ, ᲜᲡᲗᲮᲪ, [ᲘᲮᲐᲗᲗᲜᲗᲜᲘᲡ ᲩᲪᲔᲜᲡᲔᲪ ᲪᲡᲮᲗᲜᲐᲗᲜᲗᲝᲪ ᲗᲪᲔᲔ. ᲝᲢ Ყ[ᲗᲪᲝ] ᲜᲗᲗᲐ ᲜᲗᲪᲗᲔ ᲜᲔᲗᲐ ᲝᲢ ᲔᲪᲐᲗᲪ: „ᲜᲡᲗ ᲪᲮᲡ ᲮᲮ ᲮᲗᲗᲗ ᲡᲪᲗᲐᲗᲪ[ᲮᲗᲜᲗ]Თ, [ᲮᲐᲗᲗᲜᲗ Თ]Თ ᲡᲪᲔ-ᲩᲐ ᲜᲗᲗᲪᲗ, ᲗᲪᲜᲡᲗ ᲜᲡᲗᲩᲩᲩᲔᲪ.“ 6. ᲜᲜᲡᲗᲔ ᲮᲪᲝ ᲜᲡᲗ ᲗᲐᲩᲩᲪᲗᲗᲩᲔᲪ, ᲝᲪᲮᲪᲮᲮᲝᲜᲡ ᲕᲗᲮᲡᲔᲪ ᲜᲝᲢ [ᲗᲪᲔ]ᲡᲪ ᲝᲢ ᲨᲗᲜᲗᲨᲗᲩᲩᲪ ᲩᲮᲔᲪᲨᲗ. 7. ᲝᲢ ᲗᲐᲮᲗᲝᲢ ᲜᲗᲡᲐᲗ ᲝᲢ... 14. ᲝᲢ ᲗᲐᲮᲗᲝᲨᲝ ᲜᲜᲩᲩᲗ ᲜᲮᲗᲡᲔ ᲗᲜᲘ, ᲗᲐᲐᲗᲨᲝᲢ ᲗᲪᲔ ᲚᲪᲔᲪᲗ, ᲗᲐᲨᲨᲔᲗᲩᲩᲗ ᲝᲢᲔᲝᲜᲔᲪᲔ ᲗᲜᲘ ᲒᲜᲘᲪᲨᲗ ᲝᲢ ᲜᲔ-ᲨᲐᲝᲪᲝᲢ: 15. „ᲐᲗᲨᲔᲡᲜᲐ, ᲨᲗᲗᲔᲒᲪᲔᲡᲜᲗ ᲮᲮ ᲮᲗᲗᲔᲗ, ᲮᲪᲔᲗᲩᲐᲗ ᲪᲗᲔᲪᲮᲪ-ᲪᲗᲔᲪᲝ ᲜᲜᲐᲗᲗᲔᲗᲨᲜᲔ [ᲝᲢ] ᲗᲮᲪᲔᲪᲔᲡᲜᲔᲡ ᲨᲪᲔᲪᲔᲪᲮᲝᲨᲔ ᲜᲜᲐ ᲪᲗᲪ-ᲔᲔᲡᲔᲪ ᲝᲢ ᲗᲮᲪᲔᲪᲔᲡᲜᲔᲡ ᲒᲪᲔᲡᲔᲪ. 16. ᲗᲐᲡᲐᲗᲨᲗᲐᲗᲪᲮᲗ ᲜᲜᲐ ᲗᲐ-ᲒᲪᲔᲤᲗᲩᲔ ᲨᲗᲩᲔ ᲝᲢ ᲔᲜᲮ ᲨᲗᲐᲗᲨᲗᲩᲔᲡᲜᲔᲡ ᲒᲪᲔᲡᲔᲪ. 17. ᲗᲜᲡᲐᲗᲨᲐ ᲜᲜᲩᲩᲗ ᲝᲢ ᲜᲮᲗᲐᲗᲪ: „Ხ, ᲩᲪᲔᲪᲜᲔᲡᲔᲡ ᲐᲗᲮᲒᲗᲐᲗᲩᲩᲐᲝ ᲝᲢ ᲜᲐᲗᲔᲪᲮᲮᲩᲜᲔᲡ! ᲔᲝᲢᲮᲜᲗᲮᲝᲨ ᲔᲮᲐᲒᲪᲔᲩᲩᲐᲝ ᲗᲐᲡᲐᲗᲨᲗᲩᲔᲡ? [ᲔᲝᲢᲮᲜᲗᲮᲝᲨ ᲔᲪᲔᲡ-Ე]ᲜᲝᲨᲗᲨᲝᲨ ᲔᲮᲐᲗᲨᲩᲔᲡᲔ? ᲗᲐᲮᲗᲐᲗᲪᲮᲔᲪ ᲗᲨ ᲜᲜᲐ ᲪᲮᲔᲪ!“

18

9. „... ᲜᲔᲪᲔᲔᲐᲩᲩᲨ]ᲨᲝᲨᲜ ᲨᲜᲩ, ᲪᲘᲗᲮᲐᲜᲨᲨ ᲜᲜᲐ ᲝᲢ ᲜᲔᲩᲩᲔᲜᲝᲨ ᲨᲜᲩᲔᲪᲩ. ᲜᲐᲗᲮᲐᲐᲜᲨᲔᲡ ᲪᲮᲡ ᲨᲜᲩᲝᲪ ᲜᲮᲔᲪᲔᲐᲪᲔᲡᲜᲔᲡ ᲨᲜᲜᲔᲪᲔᲪᲝ ᲪᲔᲔᲐᲪᲮᲨᲨᲔᲡᲔᲪ, ᲪᲨᲝᲮᲨ ᲐᲮᲮᲔᲪ ᲔᲐᲪᲐᲗᲨᲔᲡᲔᲪ ᲝᲢ ᲨᲜᲜᲔᲪᲔᲪᲝ ᲜᲜᲜᲩᲩᲔᲪᲔᲪ ᲪᲩᲔᲔᲐᲪᲔᲪ. 10. ᲜᲩᲩᲮᲮᲔᲪᲔᲩᲩᲔᲪ, ᲩᲐᲐᲐᲩᲩᲨ ᲨᲩᲐᲐᲮᲔᲪᲔᲔ-ᲪᲨᲩᲩᲨ-ᲜᲩᲐᲐ ᲨᲮᲔᲪ ᲗᲮᲪᲨᲮᲨᲝᲪᲔᲪ ᲪᲐᲪᲔᲪᲜᲔᲪᲩ. ᲜᲜᲔᲩᲩ ᲔᲮᲐᲗᲩᲩ, ᲮᲪᲐᲗᲔᲐᲩᲩ ᲪᲩᲜᲩᲩᲐᲐᲜᲩᲩ ᲗᲪᲔᲔᲐᲪᲩᲩᲩ

ՆԵԿԱՀԻՏՊՆԳԻԵՏ ԴՅԼԶՆԳԴ.“ 14. ՕԵ ՅՊՊԻ ՔԵՀՅԱԴՏՊՕԱՕԵ ՕԵ [ՊԼՅ]ՆԵ[Ե ՆՊՊՏ Ե]ՆԵՔԻԿՊ, ՀՕԵ ԻԵՏՅ ՊՊՂ ՆԵԵՆԱՊՀԻՊՆԵ ՆՊՕԵ, [ՕԵ] ՆԻԻԵԱԵ ՅԵՆ: „ՅԱՅՅՊՊԴՕ [ՅՊ!] “ ՕԵ ԵՈՕՊԵ ՊՊՂ ՕԵ ՅՊՆՕՊԴՕԵ ՅԵՆ. 15. ՕԵ ՆՊՊԱ, ԴՊԳԵԻԻ ՀՕԵ ՊՊՂ ՆԵԼԶՆԵ ՑՊՀԵ ՅՊՆՆԵ ՕԵ ՅԻԵԴԵՆՅՊՀ [ՅՊՆԱԱՊՀԻՊՀ ՕԵ] ԿԱՕԴԻՊՆ[ՀՊ] ՆԼԶՕՊՆ ՊՊՆԱԱՅՆ ԳԵՆՀԵ ՕԵ ՅԱՔԵՔՊԳԵԳԵ ՅՊՆԳԵ ԳԵՆՀԵ, ԻԵՅՊԳԱԱ ՊՊԴԴՀՊՆ ՅԱԱՀ ՅԻԵԴԵԴՆՅՊՀ ՕԵ ՅՊՆՕՊԴՕՊՆ ՅԵՆ. 16. ՕԵ ՅՔՊՊՂՀԱԱՊԵԻԵԳԵ ՕԵ ՔԵԻՀՆՊՊԴՊՆԵԳԵ ԴՊԳԵԻԵԳԵ ԼԶՊՆԵՊՆ ՊՊՂ, ԻԵՅՊԳԱԱ ՅՊ-ՆԱԱՊՀԻՊԳԵ ՕԵ ԿԱՕԴԻՊՆԵԳԵ ԳԵՆՀԵ ՅԵՆԳԵ: „ԻԵՅՆԼԵ ՅՊՆԱԱՊՀԻՊԳԵ ՕԵ ԿԱՕԴԻՊՆԵԳԵ ԳԵՆՀԵ ՆԵԵՅԱԳ ՕԵ ՆՆԱԱԵԱԳ?“ 17. ՕԵ ՊՆՅԵ ՊՆՊ ՊՊՆԱԱՆ ՕԵ ՆԻԻԵԱԵ: „ԵԻԵ ՆԱԱԿՅՆ ԿԱԿԼԶԵՆԳԵ ՅԿԱԱԻԵՀԵՆ, ԵԻԵՅՊՕ ԼԿՊԱԱՆԵԳԵ. ԵԻԵ ՅԱԴՊՕ ՔԱՕՊԳԻՕ ՅԵԻԻԳԵՆԳԵ, ԵԻԵՅՊՕ ԿԱՕԴԻՊՆԵԳԵ Ն[Պ-Հ]ԵՀԱԱՆԵՕ.“ 18. ՕԵ ՊՊԴ[ՀՊՆ ՅԱ]ՔԵՔԳ[ՊՀՊ ՊԱԴ]ԵՀԻԼՀՊ ՕԵ Գ[Ե-Յ]ՊԼՊՊԴՊՆՅՊՀ ՅԵԻԻԼԶԴԵԼԵ ՑՊՀԵ, ՕԵ ՅԱԴԴՊՕՊՆ ՅՊՆՆԵ ՕԵ ՆԻԻԵԱԵ: „ԻԵՅՆԼԵԱԱՆ ՅԱՔԵՔԳՊՀՊ ՊԱԴԴԵՀԻԼՀՊ ՕԵ ԳԵՆՀԵ ՊՊՂ ՅԵԻԻԼԶԴԵԼԵ ՅԵՆԳԵ, ՕԵ ՅԱՔԵՔԳՊՀՊ ՑՊՀ[Հ]Պ ԵԻԵՅՊՂ ՊՀԵ, ՕԵ ՅԱԴԴՊՕՊՆ ՅՊՆՆԵ ՕԵ ՆԻԻԵԱԵ: „ԻԵՅՆԼԵԱԱՆ ՅԱՔԵՔԳՊՀՊ ՊԱԴԴԵՀԻԼՀՊ ՕԵ Գ[Ե-Յ]ՊԼՊՊԴՊՆՅՊՀ ՅԵԻԻԼԶԴԵԼԵ ՅԵՆԳԵ, ՕԵ ՅԱԴԴՊՕՊՆ ՅՊՆՆԵ ՕԵ ՆԻԻԵԱԵ: 19. ՆԻԻԵԱԵ ՅԵԵԳ ՊՊՆԱԱ: „ԴՊՅԻ ԿՊՆԵՆՊՔՊԳՊՆՆ ԿՊԳԵԳ ՆՊԿՊՆԵԵԳԵ ՅԵԻԵԼԶԵՕ, ԴՊՕԻԿՊ ՆՊԿԻ ՊՊՂ ՅԵԳ ԳԵՀԵ ԵԻԵ, 20. ԵԻԵՅՊՕ ՅԱԴԵՆՅՊՀ ՕՈՊՀՊՀ, ԱՕՊՆ ԵՅԵՈՊՆՕՊՆ ՅԵԳԳՊՆԵՀ ՆՊԿԻ ՊՊՂ ՕԵ ՅԵ-ՑՊՀ ՊԱԵԻԿԼԶԴՊՕՊՀ, ՅԵՆ ՕՈՊՆԵ ՑՊՀԵ. 21. ԵԻԵԴԴՊՀ ՆԵՕՊՆՅՊՆՆ ԱԱՅԱԱ[ԻԿԿԴՊ]ՆՆ ԵԼԶԵՆՆ ՕԵԵՕՊՆՊՆ ՆԵՅԱՆՊՆՆԵ ԿԱԱՊՆՆԵ, ԱԱԿԱԱՊԳԱԱ ԵԻԵ, [ՅԱ]ԵՍՊՆ ԿԱԿԼԶԵՆՆԳԵ ՊՊՂ ՅՊՆՊԵՀ ԵԼԶԵՆ-ՅԵՆ ՅԵԵՆ ԿԱԱՊՆՆԵՆԵՕ ՅՊՆ ՕԵ ԱԱԿԱԱ[ԻԿԿԴՊ]ՆՆ ԵԼԶԵՆՆԳԵՕՊՀ, ՅԵՆ ՕՈՊՆԵ ՑՊՀԵ. 21. ԵԻԵԴԴՊՀ ՆԵՕՊՆՅՊՆՆ ԱԱՅԱԱ[ԻԿԿԴՊ]ՆՆ ԵԼԶԵՆՆԳԵՕՊՀ, ՅԵՆ ՕՈՊՆԵ ՑՊՀԵ. 22. ՕԵ ԵԻԵ-ԴՊՀ ՑԱԴԵԵՆԼԶՊՆ ՈԱՀԱՕ Ե[ԼԶԵՆՆ Գ]ԼԶՊՊՂԻԻԼԵ ԿԱԱՊՆՆԵ, ԻԵՅՕԴԵ ԵԻԵ ՊՂԵՀԼԶՊԳԴԵԱԼ ՈԱՀԱՅԵՀ ԵԼԶԵՆՅԵՀ ԳԼԶՊՊԻԻ ՕԵ ՈԱՀԱՕ ՕԵ-[Պ]ԳԼԶՊԱԼ.“

3

2. ԱԱՅՆՆՊԻՕՊՆ ՅԵԼ, ԱԱԿԱԱՊԳԱԱ ՑԵՊԵԵԳԼԵ ՊԼԵՀԿԱԱՊՀԱԼ ՊՊՂ, ԻԵՅՕԴԵ ՑՊԵԼՆՅՊՀԱՀ ՊՊՂ. 3. ՅԵԼ ԳԵՅԼԵ ՆԻԻԵԱԵ ՊՊՆԱԱ ԿԵԵԿԼԵ ՅԵԼ, ԻԱՅՊՆԼԵ-ՊՊՂ ԿՊՆԵ ՊԼԵՀԿՅՊՆԵ ՆՊՕՊԼԵ: „ԵՈՕՊՊ ՕԵ ՔԵԻՅՅՕՊՊ ՑԱԴԻՆԼ!“ 4. ՕԵ ՆԻԻԵԱԵ ՅԵԵԳ ՊՊՆԱԱ: „ՀՊԻ-ԵԻԼ ՑԵՊԵԵԳԼԵ ԿՊԳԻՊՆԼԵ ԼԵԻՅԻ, ԵՀԱԱ ՊԱԻԱՔՊԼԵՆԵՕ? ԼԱԱՆԼԵ ԵԼԶԴԻԻՊՊԵՕ ԵՀԱԱ ՔԵԻՅՔՊՅՅՊՕԵՕ?“ ԶԱՆԱ ՊՊՂՊՀ ՕԱԱՅՅՀՊԼ. 5. ՕԵ ՅՊՅԱՊԶԶՊՆԵ ՅԵԵԳԵ ԻՊԼԶԶԴՊԳ ՕԵ ՅՔԱԱԶԶԵԻԻՊՕ ԼՊՊԱՅՅՊԼԵ ՅՊԼԳԱՅԼ ՊԱԱՅՆԼԵ ՅԵԳԳԼԵ ՕԵ ՆԻԻԵԱԵ ԿԵԵԳԼԵ ՅԵԼ: „ՊԵԵՀՊ-ԻԵԳԵԶ ԿՊՆԵ ՑՊՀՊ!“ ՕԵ ՅԵՀ ՊԵԵՀՊԻԵԶԵ ԿՊՆԵ ՕԵ ԿԱԱԵՆԵԵՕ ՅԱ-ՆՊՊԱ ԿՊՆԵ ՊՊՂ... 6. ՕԵ ԴՊԳԵԻԻՊԵԵ ՊԵՅԱՊԴՊՕՊՆ ՅՊՊԻ ՔԵԻՅ-ԼՊԴՊՆՆԵՀ ՊՊՂ ՆՊԻԱՕՊԵՀՊՆԵԳԵ ԵԵՀԵ, ՆԻԵԶԶԴԵ-ՑՊՆԼ ՅՊԼԳԱԱ, ԻԵՅՕԵԵ ՔԵԻՅՑՊՅՅՊՕԱՀ ՊՊՂ. 7. ԶԱՆԱ ՊՊԼԱԱ ՅԱՔԵՔԳՊԵԳԱԱԻԵ ՊԼԵՀ[Պ]ՑԱԻԵ ՅԵԵԳՊԼԵՀ ՕԵ ՅԱԴԴՕԵ ՆՈԱԼԿԼՕՊՕ ՕԵ ՅԻԵԴԴՊՀՊՆ ՕԵ ՆՊՊԱԱԻԵԼԶԵՀՊԳ 8. ՕԵ ՊՊԻԱԱԼԵՆԽԻՅՊԳ ՕԵ ՔՊԵՈ ՊԱԻՕԵՀՊԳ ՕԵ ԶԱԻԱԼՊԳ ՕԵ ԼՊՕԱՀՊԳ... ՊԼՅԵ ՅԻԵԴԴՊՆԼԵ ԻԵԱՕՊՀՊԼԵ-ՊՊՂ ՆՊԹՅԱՕԵ, ՕԵ ՅԱԴԴՊՕՊՆ ՅՊԼԵ.

9. ՕՐ ՆԻՒԱՀԸ ՀԱԲՐՔՎԱՑԸ ՀՆԱՑԸ, ԻՐՄԱՑԸ ՀՐԴԵՂ ՊԸՀԱՀՀԸՆԸՐՕԱՀ ՊԻՂՆԸ ՀՆԱՑՎԱՆ, ԻՐՄԱՑԸ ԸԻՒ ՑՊՊԸԼԷՆՀՊՀ ՀԸՆ.

5

1. ՕՐ ՀԱԴԵՂՕՐ ԲՂԸՈ ՆՈԱՀԸՆԸ ՀԸՆ, ՆԱ[ՎՊՆԸՐ ՀԸՆ ՊՊԻԼՊՆՊԴ]ՊՆԱՑԸՆԸ. 2. ՕՐ ԴՂԱՑԸԻՒՀԸ ՊԸՀԱԴԵՂՕՐ ՂՊՂ ՀԸՐԴՎԱ, ՀՊՑՆՊԱՀՆԸՐՕ ՀԱՆՊՊՂՊԱՕՐ ՀԸՆ ՆԸՎՆԸՐԴՊՂՊՆԸ[ՊԸՀ] ԿԸՐՂ, ԻԱՀԸՆՊՆԸ ԱԸՀՀԸ ՆՂՊԱ ԸԻՒԲՀՂՕՐՕՆ ՆԱՀԸՆ, 3. ԻԱՀԸՆՊՆԸ ՆԸՎԱՎՆԸՐՕ ՆԸԻՀԱՀՕՐԴՊ ՆԸՎՆԸՐԴՊՂՊ, ՕՐ ԸԻՒԸՈՐ ՀԸԲԱՀՀՊՂՊՆԱԸ ԴՊՆ ԿՊՊ-ՆՊԲՂՎԸ ՑՊՂԱԻԿՂՆՊՂԸՕ ՂՊՂ, 4. ԻՐՀՊԱԱՀ ՀԻԸԴԸՐՆՊՆ ՀԸԲԱՀԱԸ ՕՐ ՂԱ[ԻԿՊՆԱԸ ՑՊԿ]ԻԱՀՆ ՆՂՊԱ ՂՊՂ ... 7. „ԻԸՐՕ ԸԻՒ [ԻՊՀՂ] ՕՐ ՑՊԿՂ, ՂՊՆԱՀ, ԻՊԱ ՀԸՈՆՊՆԸՐԱ? ՊԸՎՀԱՀՊՂ ՑՊԿ ՈՀՊԻԱՆԸ, ԿԱՀ ՀԲԸԿՀՀԸԴ ՀՊ.“ 8. ԻՐՀՊԱԱՀ ՆՊԲՎԱՕՐ ՀԸՆ ՂՊՆԱՀ: „ՆԱՀՆՂ ՊՂՊ ԸԻՒԸԲՀՂՕՐՕՆ! ՊԸՀԿԴՊՕ ԿԸՐՂՆԸ ՀԸՊՂՆՆՊՂԸՀ!“ 9. ՕՐ ՆԿՊԱԲԷԸ ՀԸՆ... 29. ՕՐ [ԴՂԱԸԻՒՀԸ ՑՊ]ԸԲԷԱ, ՀՊՑՆՊԱՀՆԸՐՕ ՊԸՀԿՎՀԸ ԲՎԸԻՒԱՕ ՂՊՂ ՆՂՆԲԷՆՆԸ ՀՂՆՂՆԸՐՕ ՕՐ ԸՀԸ ՎԱԻՒԱԸՊԸՂԸՀ, ԻՐՀՊԱԱՀ ՊԸՀԿԿԱՀԸ ՊԱՀՂՆԸ ԱԸՀՊՂՀԱՀՀԸ ՊԱՀՊՂՀԱՀՀՊՂՊՂՆԸՊԸՀ. 30. ԲԱԴԱ ՂՊՆԱՀ ՊԱՀՆՂՆԲԷՀԸ-ՊԱ ԱԸՀԴՊԱ ԱՀԿՂՊԱ ՊԸՀԿԻԱՀՆՂՆ ՂՊՂ ԻԸՐՆ ՀՂՆՊԸՀ, ՀԱՊՂԴԸՐԸ ԴԻՂՂՆԸ ՀՂՆ ՕՐ ՆԻՒԱՀԸ: „ԴՂԿ ՑՊ-ՀԸԲԷԱ ՆԸՀԱՆՊՆԸՐ ԻՊՀՂՆԸ?“ 31. ԲԱԴԱ ՀԱԲՐՔՎԿՂ ՀՂՆԿՂ ՊԲՎԱ-ՕՊՆ ՀԸՆ: „ՆԲՂՕՐԴՊ ԴԻՒԸ ԸՀԸՆ, ԻՐՀՊԱԱՀ Ց[ՊՊԸՕՂԻՒԴՊՂՊԿ ՑՊԿ ՕՐ] ՑՊԿ ՂԲՎԱ: „ԴՂԿ ՑՊՀԸԲԷԱ [ՀՊ?“ 32. ՕՐ ՀՂ]ՀԱՆԲՂՕ[ԴՂՕՐ ՂՊՂԱՀ, ԻՐՄԱՑԸ ՂԲՂՆ]ԱԸ ՂՊՂ, [ԴՂԿ] ԴԸՊ ՎԱ. 33. ԲԱԴԱ ՕՊՕԸ-Կ[ԸՐԸԸ ՀԸՆ ՑՊՆՊ]ՑՊԿՀԸ ՕՐ ԻԲԱՕԸ, ԱԲՑՎԱՕԸ, ԻՐՄ-ՊՊՂ ՆՂԻ-ՀԿԸ ՀՂՆ ՆՊՕԸ, ՀԱԴԴՕԸ ՕՐ ՑՊՆԱՀԻՕԸ ՕՐ ՆԱՀԱԲԷԻԸ ՀԸՆ ՎԱԴՊՊՆ ՎԻԸՐՆՊ. 34. ԲԱԴԱ ԱԸԴԸՐՕՀԸԿՀ ՆԻՒԱՀԸ ՀԸՆ: „ԸԸՆԱՀԱԱ, ՆԸԻԲՀԱՀԿԱՊՂԸՀԸԿՀ ՑՊԿՀԸԿՀ ՊԸՄԲԷԱԴԿՀԸ ՑՊԿ. ԲԸԻԴՊՕ ՆԸԲԷՕ ՑՊԿՕԸ ՀՑՀԱՕԱՊՂԱ ՕՐ ՆՂՎԸԴ ՑՊԿ ԿԱԱԲԷԸՆ ՊԱՀՑԸԿՊՆ ՊԸՀՊՆՆԸ!“ 35. ՕՐ ԴՂՕԻՒ ՂՊՂ ԸՀԸՆ ՆՂԲՎԱՕՐ, ՀԱԴՂՕՊՆ ՑՊՆԸԿԻԻՒՂՊՆՆՀԱԱԸԴԸԴԻՒՆԸԿՀՂ ՀՂՆ ՕՐ ՆՊ[ԲՎԱՕՊՆ: „ԸՆԱՀՆՂ ՑՊԿՂ] ԸՈՊ[ՆԻԱՀՆՂԸ]... 36. ՆԻՒԱՀԸ ՑՊՆԸԿԻԻՒՂՊՆՆՀԱԱԸԴԸԴԻՒՆԸ ՀԸՆ: „ԿԱՀ ՊՊՑՂԿՂԿ, ՊԸԻԿԿԸ ՊԻԲՀՊԿՂԿ!“ 37. ՕՐ ԸԻՒԸԴՂԿ ... ՀՂՕՊԴԿՂՊԸՕ ՀՂՆ ԱԸԿԿԸ, ՊԸԻԿԿԸ ՍՊԲԻՊ ՕՐ ՂԸԿԱՊ ՕՐ ՂԱԴԸԿՂ, ԻՀԸՐՕ ՂԸԿԱՊՂՆՂ. 38. ՕՐ ՀԱԴԴՕՊՆ ՆԸԲԷՆՆԸ ՀԸՆ ՑՊ-ՆԸԿԻԻՒՂՊՆՆՀԱԱԸԴԸԴԻՒՆԸՆԸ [ՕՐ ԴԲՂ]ՆԸ ՑՊԲԱԱՂ ՕՐ ԲՂԻԻՒՆՂ ՕՐ ՈԸՈԸՕՊՊՂԸՕ ՊԻԻՒՕՂ. 39. ՕՐ ՑՊԴՂՕՐ ՕՐ ՆԻՒԱՀԸ ՀԸԱԱ: „ԻԸՐՕՆԸ ԸՈՑՊԲԱԱՊՂԱՀՆ ԲԸԻԻԱ ՕՐ ՆԲՂԻԱ? [ՊԻՀՀ]ԸՕ ՊՂՊ ԸԻՒ ՀԱՀԿԱՀՕՐԴԻԻ ԸԻՒ, ԸԻՒԸՀՂՕ ՆԻՒՂԿԸԴԿ.“ 40. ՕՐ ՂՂՂԿՂ ՆՊԸԿԻԻՒՕՊՆ ՀԸՆ, ԲԱԴԱ ԱԸԴԸՕՀԸԿՀ ՊԸՀԱԸԿԿԲԸ ՊԱԴՊՊՆ ՂՊՂ ՑՊԲԱԱՂ ՕՐ ՀՂՂՊԴԸԿՀԸ ՀԸՀԸՕՕ ՊԻՀՀԸԿՕ ՕՐ ՕՊՕԸՕ ՕՐ ՀԱԲՐՔՎԿՂ ՀՂՆԿՂ, ՕՐ ՑՊԴՂՕՐ, ԿԸՕՐ-ՂՊՂ ՆՂՕԴԸ ՀԿԱՀՀՕԸԻՒ [ՂՊՂ] ՊԻՀՀԸՕ, 41. [ՕՐ] ՆԱՀԿՊԻԻ ԿՊՆՆ ՊԻՀՀԸՕ ՀՂՆ ՕՐ ՆԻՒԱՀԸ: „ԲԸՐՆՂԱՐ ԿԱՀՂ!... “

6

41. [ᏣᏏ]ᏙᏗᏕᏁᏍᏓ ᏍᏟ ᏍᏟᏯᏙᏗᏒᏍᏓ ᏗᏙᏗᏗ ᏘᏂᏘ ᏍᏟ ᏯᏂᏁ-
ᏒᏣᏯᏍᏟ ᏯᏥᏟᏣᏁᏍᏟ ᏫᏗᏒᏍᏟ, ᏍᏟᏥᏍᏟ ᏍᏟᏙᏗᏂᏁᏍᏟ ᏯᏟᏫ. ᏍᏟ ᏩᏍᏗ
ᏘᏂᏘ ᏫᏂᏁᏍᏟ ᏫᏂᏍᏗᏂᏘ ᏘᏂᏍᏗᏂᏘ ᏫᏟᏏᏙᏗᏙᏗ ᏭᏩᏍᏂᏫᏍᏟ. 42. ᏍᏟ ᏥᏟᏯᏂᏁ ᏭᏩ-
ᏍᏂᏫᏍᏟ ᏍᏟ ᏘᏟᏏᏍᏗᏂᏁ. 43. ᏍᏟ ᏣᏂᏘᏂᏁ ᏏᏟᏯᏙᏗᏒᏍᏗᏍᏂ ᏫᏫᏩᏍᏗᏍᏗᏍᏂ
ᏘᏩᏍᏩᏍᏗ ᏒᏟᏍᏒᏂᏘᏫᏫ, ᏍᏟ ᏫᏂᏍᏗᏍᏂᏒᏟ ᏯᏂᏒᏟᏏᏂᏘ. 44. ᏍᏟ ᏒᏂᏘᏍᏂᏘ,
ᏍᏟᏩᏍᏂᏘᏫᏫ-ᏘᏂᏘ ᏥᏟᏯᏂᏁ, ᏍᏂᏫᏫᏍᏟᏍ ᏯᏩᏫᏫᏍᏟ ᏯᏟᏯᏟᏏᏫᏫᏍᏟ ᏯᏩᏍᏩ.
45. ᏍᏟ ᏯᏂᏘᏂᏘᏙᏗᏍᏟᏍᏟ ᏫᏫᏙᏗᏂᏍᏟᏍᏟ ᏯᏩᏫᏫᏍᏟᏍᏟ ᏭᏂᏒᏍᏟᏍᏟᏍᏟ ᏏᏟᏍᏒᏒᏍᏟ,
ᏍᏟᏥᏍᏟ ᏫᏂᏏᏫᏫᏍᏟᏍᏟᏍᏟ

ᲝᲢ, ᲔᲘᲜᲘ [ᲗᲚᲘᲐ Კ]ᲘᲐᲠᲜᲘᲡᲝ ᲨᲜᲘᲐᲚᲘ ᲝᲢ ᲜᲘᲗᲘᲐᲠ ᲨᲠᲘ: „[ᲕᲜᲗᲜᲘᲙᲘ], ᲮᲠᲘᲡᲝᲗᲘ ᲮᲙᲗᲜ ᲠᲮᲘ, ᲮᲘᲨᲗᲜᲙᲘ ᲚᲠᲕᲚᲗᲠᲘ ᲗᲚᲜᲗᲘ, [ᲕᲚᲜᲜᲗᲠᲘ] ᲚᲠᲚᲘᲐᲕᲗᲗᲜᲚᲠ ᲘᲨᲮᲠᲘᲜᲚᲠ! 25. ᲜᲘᲐᲠᲝᲗᲗᲜᲙᲘᲚ ᲠᲮᲘ ᲨᲠᲙᲗ[ᲙᲗᲚᲠ ᲚᲠᲕᲗᲜᲗ] ᲧᲘᲐᲮᲗᲜᲚᲠ ᲙᲗᲨᲚᲜᲚᲚᲠ ᲚᲠᲙᲚᲜᲜᲠᲝᲝ, ᲜᲗᲝᲮᲗᲗ ᲨᲝᲗᲝᲠᲮᲗ ᲕᲚᲜᲜᲗᲠᲝ ᲚᲠᲚᲘᲐᲕᲗᲗᲜᲚᲠ ᲘᲨᲮᲠᲘᲜᲚᲠ.“ 26. ᲔᲘᲜᲘ ᲨᲠᲘ ᲜᲘᲐᲨᲗᲔᲜᲚᲠᲝ ᲝᲠᲘᲐᲙᲙᲐᲮᲝᲗᲕᲘᲘᲝᲠ ᲝᲢ [ᲜᲗᲔ]ᲕᲘᲝᲗᲜ ᲘᲐᲮᲠᲗ-ᲗᲮᲠᲘᲡ: „ᲝᲢ ᲜᲗᲜ Ყ[ᲗᲜ-ᲜᲗ]ᲔᲗᲕ[Თ]ᲕᲜᲜ ᲩᲔᲘᲜᲮᲗᲕᲘᲝᲠ?“ 27. ᲨᲗᲜ-ᲔᲗᲝ[ᲙᲠ ᲨᲠᲘ] ᲗᲚᲜᲘᲐ ᲝᲢ ᲜᲘᲗᲘᲐᲠ: „ᲙᲠᲘᲠᲘᲠ ᲨᲗᲗᲮ ᲧᲗᲘᲐᲮ[ᲜᲕᲘᲕᲗᲜ ᲠᲮᲘ, ᲠᲮᲠᲨᲗᲝ ᲠᲮᲘ] ᲘᲨᲮᲠᲘᲜᲚᲠᲙᲠ, ᲮᲠᲨᲗᲘᲐᲮ ᲕᲘᲐᲮᲗᲕᲘᲝᲠ ᲧᲗ-ᲚᲠᲮᲜᲕᲘᲕᲗᲜᲚᲠ ᲠᲮᲘ ᲘᲨᲮᲠᲘᲜᲚᲠ.“

ᲚᲣᲙᲐ
1

57. ᲔᲘᲜᲘ ᲗᲜᲗᲚᲠᲕᲗᲝᲗᲚᲙᲗ ᲠᲚᲠᲙᲗ ᲕᲘᲕᲗᲚᲠ ᲨᲗ-ᲚᲗᲚᲠᲙᲗ [ᲝᲢ] ᲧᲠᲢ ᲮᲠ. 58. ᲝᲢ [ᲜᲗᲚᲨᲢ] ᲚᲠᲮᲗᲨᲘᲐᲘᲠᲢ ᲝᲢ ᲙᲠᲘᲠᲗ-ᲚᲠᲢᲠᲘᲠ, ᲮᲠᲨᲗᲘᲐᲮ ᲚᲠᲙᲠᲝᲗᲝᲠ ᲘᲐᲕᲠᲢᲜᲨᲘᲠᲙ ᲕᲘᲕᲗᲜᲘᲐᲕᲗᲠᲚᲠᲝ ᲘᲐᲚᲗ ᲨᲗᲚ ᲘᲠᲙᲠ. ᲝᲢ ᲚᲔᲠᲮᲗᲕᲘᲝᲗᲚ ᲨᲗᲚ ᲘᲠᲙᲠ. 59. ᲝᲢ ᲜᲗᲕᲘ, [ᲨᲗᲮᲗᲗᲚᲠ ᲝᲠᲗᲚᲠ] ᲨᲘᲐᲗᲝᲗᲚ ᲕᲚᲙᲠᲝᲠᲘᲐᲮᲗᲘᲠᲝ ᲕᲮᲨᲗᲚᲠ ᲨᲗᲚ ᲝᲢ ᲗᲚᲘᲠᲮᲨ-ᲨᲠᲘ ᲜᲘᲐᲕᲕᲘᲐᲝᲗᲚ ᲚᲠᲔᲗᲜᲗ ᲨᲗᲚᲜ ᲚᲠᲔᲗᲜᲗᲝᲝ ᲨᲠᲨᲗᲚᲠ [ᲨᲗ]ᲚᲜᲚᲠ ᲜᲠ-ᲗᲠᲮᲗᲠᲝᲜᲚᲠ. 60. ᲝᲢ ᲨᲗᲘᲐᲗᲚ ᲝᲗᲝᲠᲨᲠᲙ ᲨᲗᲚᲨ[ᲠᲙ] ᲝᲢ [ᲜᲮ]ᲗᲘᲐᲠ: „ᲠᲮᲠ, ᲠᲮᲠᲨᲗᲝ ᲜᲗᲕᲘᲝᲗᲙ ᲨᲠᲢᲚᲜ ᲘᲐᲜᲠᲙᲗ.“ 61. ᲝᲢ ᲜᲮᲗᲘᲐᲗᲚ ᲨᲠᲜ; „ᲮᲠᲨᲗᲘᲐᲮ ᲠᲮᲠᲜᲗᲙ ᲠᲮᲘ ᲙᲠᲘᲗᲚᲠᲜᲚᲠ ᲧᲗᲙᲚᲠ ᲧᲘᲐᲜᲠᲙᲗ, ᲮᲘᲨᲗᲜᲚᲠ ᲜᲮᲗᲘᲠᲙ ᲚᲠᲔᲗᲜᲗ ᲗᲚᲗ.“ 62. ᲝᲢ ᲘᲐᲮᲠᲨ-ᲜᲘᲐᲕᲘᲐᲕᲝᲗᲚ ᲨᲠᲨᲗᲚᲠ ᲨᲜᲚᲠ, ᲮᲠᲢᲮᲗ ᲜᲘᲐᲙᲠᲝᲗᲚ ᲚᲠᲔᲗᲜᲗ-ᲝᲗᲕᲘᲝ ᲨᲜᲚᲠ. 63. ᲝᲢ ᲨᲘᲐᲗᲘᲔᲘᲜᲢ ᲕᲗᲠᲠᲮᲗ ᲝᲢ ᲝᲠᲕᲗᲮᲠ ᲝᲢ ᲘᲗᲘᲐᲮᲠ: „ᲗᲘᲐᲠᲙᲗ ᲚᲠᲔᲗᲜᲗ [ᲨᲗᲚᲗ,“ ᲝᲢ] ᲜᲘᲐᲙᲙᲐᲮᲝᲠ [ᲗᲚᲗ ᲕᲘᲐᲜᲗᲜᲘᲐᲠ].

4

41. ᲝᲢ ᲗᲚᲠᲙᲜᲗᲝᲘᲐᲝᲗᲚ ᲗᲕᲨᲠᲙᲙᲗ ᲨᲮᲠᲗᲠᲜᲨᲘᲐᲠᲢᲗᲚᲠᲙ, ᲘᲠᲘᲠ-ᲝᲗᲕᲘᲝᲗᲚ ᲝᲢ ᲗᲔᲕᲘᲐᲝᲗᲚ, ᲜᲘᲐᲠᲝᲗᲨᲘᲐᲮᲠᲝ: „ᲧᲗᲙ ᲔᲠᲮ ᲜᲮᲗᲚᲔᲮ, ᲮᲠ ᲘᲨᲮᲠᲘᲜᲚᲠᲝ ᲠᲔᲘᲐᲮᲠᲝᲠᲘᲐᲮᲠᲘᲠᲝ!“ ᲝᲢ ᲧᲚᲜᲮᲗᲚᲔᲙᲠ ᲨᲠᲘ ᲝᲢ ᲠᲮᲠᲢ ᲜᲘᲐᲨ-ᲔᲗᲜᲗᲚᲔᲝᲢ ᲚᲠᲔᲕᲘᲐᲨᲠᲝᲠ, ᲮᲠᲨᲗᲘᲐᲮᲠᲝ ᲜᲚᲠᲘᲐᲝᲗᲚ, ᲜᲘᲐᲠᲝᲗᲨᲘᲐᲮᲠᲝ ᲗᲚᲗ ᲠᲮᲠᲢ ᲜᲘᲐᲮᲗᲚᲠ. 42. ᲝᲢ ᲜᲘᲐᲠᲝᲗᲚᲠᲝᲠ ᲚᲠᲙᲘᲐᲗᲙᲠ, ᲚᲠᲨᲘᲐᲜᲗᲝᲢ ᲨᲗᲚᲠ ᲝᲢ ᲕᲠᲮᲠᲜᲗᲝᲢ ᲘᲐᲨ[ᲝᲢᲕᲙᲘᲐᲚᲠ ᲠᲝ]ᲚᲜᲗᲚᲠ ᲝᲢ [ᲗᲮᲚ] ᲜᲚ[Ნ Თ]ᲮᲚᲜᲗᲕᲘᲝᲢ [ᲨᲠᲚ]. ᲝᲢ ᲨᲘᲐᲜᲗᲝᲗᲚ ᲝᲢ [ᲜᲕᲗᲙᲗᲕᲘᲗᲚ] ᲨᲠᲚ, ᲮᲠᲨᲗᲘᲐᲮᲠᲝᲠ ᲠᲮᲠ ᲕᲠᲮᲠᲜᲗᲝᲢ ᲨᲠᲘᲐᲚᲠᲙ. 43. ᲔᲘᲜᲘ ᲘᲠᲜᲠᲝᲨᲠᲙ ᲜᲮᲗᲘᲐᲮᲠ [ᲨᲠᲘ], ᲜᲘᲐᲠᲝᲗᲨᲘᲐᲮᲠᲝ: „ᲜᲔᲘᲐᲮᲠᲘᲠᲘᲠᲝ ᲗᲠᲜᲠᲗᲘᲠᲘ ᲨᲧᲗᲮ-ᲠᲮᲠ ᲮᲜᲨᲝᲠ ᲔᲠᲮᲘᲐᲕᲗᲝᲢ ᲚᲠᲔᲕᲘᲐᲮᲠᲝᲠ ᲚᲠᲙᲚᲜᲚᲠᲝ[ᲝᲢᲗᲜᲗᲚᲠ] ᲘᲨᲮᲠᲘᲜᲚᲠᲝ, ᲮᲠᲨᲗᲘᲐᲮᲠᲝ ᲠᲮᲠᲜᲚᲠᲝ[Ლ ᲨᲘ-ᲝᲢᲗᲜᲗᲚᲠ]Თ,“ 44. ᲝᲢ ᲗᲠᲝᲠᲚᲗᲕᲘᲝᲠ ᲕᲘᲝᲗᲜᲘᲐᲠ ᲕᲗᲚᲠᲙᲮᲘᲐᲕᲗᲜᲚ[ᲘᲠᲢ] ᲚᲠᲜᲚᲜᲗᲠᲝᲠᲚᲠᲘᲐᲠ.

5

1. ᲝᲢ ᲜᲗᲕᲘ, ᲝᲠᲘᲐᲮ ᲘᲐᲮᲗ ᲝᲠᲘᲚᲔᲨᲘᲐᲝᲝᲠ ᲨᲠᲚ ᲚᲨᲗᲚᲠᲝᲠ ᲚᲠᲔᲕᲘᲐᲮᲠᲚᲠ ᲘᲨᲮᲠᲘᲜᲚᲠᲚᲠ, ᲝᲢ ᲘᲠᲜᲠᲝᲠᲗ ᲝᲢᲚᲠ ᲙᲗᲝᲗᲚᲠ ᲘᲠᲚᲠᲙ ᲔᲘᲗᲚᲠᲙ ᲨᲗᲚ ᲢᲗᲚᲠᲙᲠᲮᲗᲘᲠᲚᲠᲚᲠᲙ, 2. ᲝᲢ ᲜᲔᲗᲜᲚᲠᲙ ᲘᲐᲮᲚᲗ ᲚᲠᲙᲠᲚᲠᲙ ᲚᲠᲚᲠᲙ ᲔᲘᲗᲚᲠᲙ ᲨᲗᲚᲠᲙᲠᲚᲠᲘᲐᲠᲚᲠᲙᲠᲮᲗᲘᲠᲚᲠᲚᲠᲙ, ᲔᲘᲜᲘ ᲨᲗᲚᲠᲙᲠᲔᲘᲗᲜᲗᲚᲠᲚᲠᲙ ᲚᲠᲚᲠᲙ ᲚᲠᲨᲗᲚᲠᲙᲠᲚᲠᲘᲐᲠᲚᲠᲙᲠᲮᲗᲘᲠᲚᲠᲚᲠᲙ ᲝᲢ ᲚᲠᲙᲠᲮᲘᲐᲠᲚᲠᲘᲐᲠᲚᲠᲙ ᲚᲠᲚᲠᲙ ᲚᲠᲚᲠᲙ Ლ

ԴՅՈԸ ՊԻԱՎԼԸ ՅԸԼ ՀԸԴԼԸ. ԻԱՅՊԵՆ ՆՅԳԱ ԼՅՅԱՀՆԼ, ՕԸ ՆԱԺՎԻԻԸՀԸ ՅԸԱ ՑՊ-[ԻՊ]-ՕՊՀՊՎԸՕ ՅԸՅԻՊՕ ՕԸ ՕԸՀՕԸ, ՕԸ ԸԼՔԸԴՊՎՕԸ ՊԻԼԸ ՅԸԼ ՀԸԴՅԱ ՊԸՅԱ. 4. ՕԸ ԴՅՎԸԻԸՀԸ ՕԸՆՀՔԻԸ ԼՅՔՎԱԺԸՕ, ՆԻԴԱԺԸ ԼՅՅԱՀԼ: „ՑՊԸԴԵՆՀՊ ՈԻՅԸՕ ՕԸ ՆՕ[ՊԴԱ ՎԸ]Օ[Ի] ԱԴԱԺՊՀՊ ՀԸՕՊԻԱՎՎԸՕ.“ 5. ՅՊՆԱԺՊԼԱ ԼՅՅԱՀ ՕԸ ՆԻԴԱԺԸ: „ՅԱԻՈԱԺԸԻ, ՈԸՅՊ ՎԱԴՊՆ ՕԸԴՑԱԺՊԻԱԱ, ՕԸ ԸԻԸԻԸՏ ՅԱԴՊՈՊԱ; ՔԱՆԱ ԼՅՔՎԱԱԸ ՑՊՀՊԱԸ ՊԸԻԸՕԸՆԱԺՔՊԱ ՎԸՕԻ.“ 6. ՕԸ ՊԼՊ ՊԴՊԼ ՕԸ ՑՊԸՎՊՀՊԼ ԱՊԴԴՆՊԼԸ ԼՅՅԻԸԴԴԻ ՕՊՕՊ ՕԸ ՊԸՀՆԱԺԴՕՊՊԱՕՊԼ ՎԸՕՊՀՊ ՅԸԱՀՊ. 7. ՕԸ ՔԸՅԼ-ՆԱԺ-ՎԱՔՕՊԼ, ԻԱՅՊՆՀՊ ՊԻԱՎԼԸ ՅԸԼ ՀԸԴԼԸ, ԻԸԵՅԱԸ ՅԱ-ԴՕՊՀ ՕԸ ՑՊՆՊՔՊՀՊՀ ՅԸԱ. ՕԸ ՅԱԴՊՕՊԼ ՕԸ ԸՈԸԴԼՊՀՊԼ ԱԻ-ՀՊԴՊ ՊԼՊ ՀԸԴՀՊ, ԴՕԻԻԻՊՅՕՊ ՕԸՊԱԸԴԱՅՕՊԼ ՊԼՊՀՊ. 8. ԴՅԱԸԻԻ-ԸԸ ՊԼՊՆԸ ԼՅՅԱՀ-ՍՊՔԻԻՊ, ՑՊՆԱԺԴԻՕԸ ՅԱԺՎՆԱԸ ՊՊԼՆԱԺՆԼԸ ՕԸ ՆԻԴԱԺԸ: „ՊԸՀԴՊՕ ԻՊՅՊԼԸՀ, ԻԸՅՊԱԸԱԺ ՀԸԸՊ ԸԱՕԴՊՆՆՊ ԴԸԻՊ ՅՊ, ԱԺՎԸՆԱ,“ 9. ԻԸՅՊԱԸԱԺ ՊԼՊՀՀԺԻԴՊՎԸՅԸՀ ՑՊՊՆՍՎԻԸ ՊԼՊ ՕԸ ՎԱԴՊՆՀՊ [ՅՊԼՆԸԸՀՀԸՀՊ] ՀԸՕՊԻԱՎԸԼՆԸ ՅԸԼ ԱՊԴԴՆՊԼՆԸԼԸ.

12

21. ՊՊ[ԻՊԸԸ ԻԱՅՊՆՊ] ՆՊԱԺՀՀՊՎՕՊԼ ԱԸԴՊԼՆԸ ԱԺԼՊԼԸԱԺԼ, ՕԸ ԸԻԸ ՈՅԻԻԼՆԸ ՅՊՅԸԼԻԱԱ ՊԼԸՀՅՕՊՕԻՊՎԱՕՊԼ

19

13. ... ԼԸԼՔԱԻՊ ՕԸ ՆԻԴԱԺԸ ՅԸԱ: „ԴԸՇԻԱԱՎՕՊԱ [ԸՅԸԼ, ԴՕՕԻԻՅ]ՕՊ ՅԱԴՊՕՊ.“ 14. ՔԱՆԱ Յ[ԱԴԸՆԸԴՊԱԸ ՅՊԼՕԸ ՆԻ]ԱԺՆՕԸ ՊԼՊ ՕԸ ՅԸԴԸԴՊՀՊԼ ՅԱՅՕՊԼԱՅԸՕ ՅՊԼ-ԼԸ ՕԸ ՆԻԴԱԺՊԼ ՅԸԼ: [„ԸԻԸ ՊԱԺՀՊ]ՎԸԴԼ ՅԸՊԼՊԼՊ Յ[ՊԱԺՎՊ]-ՎԸՇ [ԻԱԺՊՀ] ՆՊՕԸ.“ 15. ՕԸ ՆՊՎԱ, ՅԱԴԸՊԴԸԼԼԸ ՅԸԼ ՅՊԼԼԸ, [ՅԱ-ԻԸՇ-ԸԴԱԺՀՕԸ ՅՊ]ԱԺՎԱՎԸՇ ԱԺԼՊ ՕԸ [ՎԻԻԸԸՀՀ] ՅԱ-ՔԱՕՊՎԸՇ ՅԸԱ ՅԱՀԸԱԸՇ, ԻԸՇԱԸ ԱԺՔՎԱՕՊԼ.. 17. ՆԻԴԱԺԸ ՅԸԼ: ԿՊԱՊՆ, ԼԸԵՊՊԻԱ ՅԱՀԸԱ, ՅԸՊԻԻՊԼԸ ՆՊՕԸ ԼԸԻՔՅԱԺՀԱ ... 21. ... ԸԻԸ ՕԸՆԱՊԼՊ. 22. ՆԻԴԱԺԸ ՅԸԼ: „ՍՊԻԻՊԼԸ ՑՊՀՊԼԸՊԼԸՀ ՊԼԸՀՀԱ ՑՊՀ, ՅԱՀԸԱ ԱԺԻՔՅԱԺՀԱԱ, ՆՊԸԱՕՊ, ԻԸՅՊԱԸԱԺ ԿԸԸՊ ԴԸԻ ԼԸԼԵՊԿ: ՅԱԴՊՈՊ, ԻԱՅՊՆՊ ԸԻԸ ՕԸԴԸ[ԴՊ] ՕԸ ՅԱԴՊՅԿՊ, ԻԱՅՊՆՊ ԸԻԸ ՕԸԴՊՆԱՊԼՊ. 23. ՕԸ ԻԸԵՊԼԸԱԺԼ ԸԻԸ ՕԸ ՕԸ[ՆՕՊԴ] ԴՊԸԵՊՆՊ ԻՊՅՊ ԼԸԴԸԱԺԻԼԸ, ՕԸ ՅԱ-[ՅԸԸ]-ԴՊՕ ՕԸ ԴԸԵՔՅԱԺԱԺԻԱ ԴԻԿՅՀ ՊՊԼ.“ 24. ՕԸ ՆԻԴԱԺԸ ՔՀԸԸ-ՑՊՅՕՊԼԱՅՊՆԸԱԸ ՅԸԱ: „ՅԱՊՊՕԸ ԴՊԸԵՊՆՊ ՊԼՊ, [ՕԸ] ՅՊՊԸՊԱԸ, ԻԱՅՊՆԼԸ-ՊԼՊ ՆԸԴԱԺԼ ԸԱՊ ԼԸԼՔԱԻՊ ԴՊԸԵՊՆՊ.“ 25. ՕԸ ՅԸԱ ՆԻԴԱԺՊԼ ՅԸԼ: „ԱԺՎԸՆԱ, ՆԸԴԱԺԼ ԸԱՊ ԼԸԼՔԱԻՊ.“ 26. „ՊՊՔՎԺ ԱԴԱԺՀՀ, ԻԱՅՊՆԼԸ ՆԸԴԱԺՀՕՊԼ, ՅՊՆՊԸՊԼ, [ԵԱՆԱ] ԻԱՅՊՆԼԸ ԸԻԸ ՆԴԱԺՀՕՊԼ ՕԸ, ԻԱՅՊՆՊՈԸ-ՊԼՊ ՆԸԴԱԺՀՕՊԼ, ՅԱ-ԴՊ-ՊՈԱԼ ՅՊՆՊԸՀ.

21

29. ᲝᲢ ᲜᲚᲔᲩᲐᲝᲢ ᲨᲔᲗᲜᲔ: „ᲚᲔᲚᲜᲗᲨᲘ ᲗᲚᲘᲩ ᲝᲢ ᲩᲐ-
ᲜᲗᲜᲗᲘ ᲔᲚᲗᲘ 30. ᲰᲔᲩᲔᲨᲘ ᲚᲔᲨᲐᲜᲔᲜᲨᲘ ᲤᲐᲩᲰᲔᲚᲗᲨᲘ, ᲩᲩᲐ ᲐᲩᲔᲩᲐ-
ᲝᲚᲘᲩ, ᲰᲔᲨᲗᲘᲩᲐᲩ ᲪᲔᲜᲐᲨ ᲪᲔᲰᲨ ᲜᲪᲤᲔᲩᲐᲩᲨᲘ. ᲗᲚᲰᲗᲔᲪ ᲩᲜᲔᲩᲐᲩ,
ᲰᲔ-
ᲩᲔᲨ ᲚᲔᲚᲜᲗᲨᲘᲩᲐᲩ ᲗᲚᲘ ᲩᲐᲜᲗᲨᲘ ᲩᲐᲤᲗᲨᲘ, ᲐᲩᲔᲩᲐᲝᲚᲘᲩ, ᲰᲔᲨᲗᲘᲩᲐᲩ
ᲪᲔᲜᲐᲨ Ც[ᲰᲨ] ᲜᲪᲨᲐᲩᲤᲗᲨᲗᲨᲘ ᲘᲨᲰᲩᲨᲨᲪᲨ. 32. ᲪᲨᲗᲚ ᲨᲚᲔᲩᲐ
ᲩᲜᲔᲩᲐᲩ, ᲰᲔᲨᲗᲘᲩᲐᲩ ᲪᲔᲰᲪ ᲤᲪᲰᲔᲝᲚᲘᲨ ᲚᲪᲔᲨᲪᲨᲗᲨᲘ ᲨᲚᲘ, ᲗᲚᲝᲰᲨᲗᲨᲝᲚᲘ
ᲨᲚᲘ ᲩᲐᲜᲗᲨᲘ ᲚᲔᲩᲐᲨ. 33. ᲪᲔᲪ ᲝᲢ ᲗᲐᲩᲚᲔᲩᲔᲚᲪᲨ ᲤᲪᲰᲔᲝᲚᲘᲨ, ᲔᲩᲜᲐ
ᲨᲨᲔᲩᲐᲩᲔᲚᲨᲘ ᲗᲨᲰᲨᲘ ᲪᲔᲰᲪ ᲤᲪᲰᲔᲝᲚᲘᲨ. 34. ᲜᲨᲚᲰᲨᲰᲪᲜᲨᲚᲨᲘᲩᲐ ᲪᲔᲜᲪᲔᲪ
ᲪᲔᲩᲐᲩᲚᲔᲚᲨᲘ, ᲚᲩᲐᲩᲚᲚᲩᲨᲘᲩᲐᲩᲨᲘᲩᲐᲩᲨᲘᲩᲐ

41. „... ՀՇՀԵԱ, ՂՀԵԾՆԱՎ ՑՂԿ, ԻԵՀՅԳԱՎ ԼՆՀՅԿՂ ԻՂՀ, 42. ՕԵ ՀՂ ՆԿԱՀՕՂ, ԻԵՀՅԳԱՎ ՀԵԻԻԵԾԼՆ ԼՆՀՅԿՂ ԻՂՀ, ԵԻԻԵՀՅՕ ԴԻԼԵ ԵՀՅԼԳՎԼ, ԻԱՀՅԴՆ ՂԵԻԻՀԱՀԵԾՂԼՆ, ՆԱՎԿԱՎՓ, ԻԵԵԳԵԼ ՆԻՓՀՅԿՂՆ, ԻԵՀՅԳԱՎ ՑՂԿ ՀԱՀԵԴԵՆԿՂ ՀՂ.“ 43. ՕԵ ԴԼՂ ԴՂ-ԳԵԻԻԵԼ ԳԻԱՎԼԵ, ՎՀՅԳԵԼ ՕՂՕՂԳԵԼ ՈԵՈԵԵՕ-ՎԱ.

ՈԱՎՕԳ ԽՇՇԵՍՈ

Գամեցաա Գմոզոնիս Ծոշանիկոնս, զզզոգլոնսաա

Ծԥ ԥր ԾԥՇզկրզլլապԥԥ ղսսզմԥ ԥփապկն ԥոսԥնմապսս բՇԥԥՇԥ Ծԥ նԥհԥզմզպսսԥ կապկԥհկսն:

I. *պա, Շղմզրզկԥ բղսսԥ նԥԥմնաԥ Շղզկսնԥԥ կԥմԥԥԥ նԥՇղզաԥԥ բԥմզՇԥՇմաԥ զսԥմնԥփկն ԥզսԥբկկ, մԥհ ԥմզկապԥԥս, մԥԥՇղսապ ԥմզսզկԥ ղկզԥ պա ֆմսնզԥԥհկ, հԥկապկ ՇԥԥՇԥ Ծԥ Ծկզԥԥ ֆմսնզԥԥհկսԥԥ.*

Ծԥ զապԥԥԥ Շԥԥ պա ԥնապսս զԥմզԥԥհկսս, նաՇղզաԥԥ նԥԥԥ-ապզկԥԥ, մաՇԥսսԥԥմավն-զկեկ Շղզբզմմզ ԥփապկհԥԥ, ՇԥՇԥսԥԥզԥհ Ծԥ նԥզապսս – զԥմզԥԥհկ, – Ծԥ նԥզապԥմապսս նԥզապսս Շԥսս – կապկԥհկ, Շապկապ ԥՇմզսսԥԥ, զղապԥմզԥ-զկեկ զղԥֆապ, նԥզմՇԥապկԥհ ավԥսս. Ծԥ ապկզապմզզկԥԥ Շԥսն նԥզԥԥ ֆՇմսԥԥ Շԥսսԥԥ ՇԥմզԥԥՇսն զկապսս-զզզվկ Ծԥ զզզԥԥՇմզզկհ զապզզապԥԥզ ապապ-զապԥԥ Շԥսավն, մԥԥապՇԥԥ զզզԥապ զկեկ ԥՇզմզՇԥհ նԥզԥԥ Շԥսզկհ ապկզապմզզկԥԥ Ծԥ ԥֆՇհԥՇԥԥ կամզզմզզկԥԥ ֆմսնզկսնԥ.

զապապ ԥՇսն ապկԥԥՇմապկսԥ Ծԥ նԥՇկզԥսն նԥզապԥԥապկզ-զապսս ԥզԥմսԥֆզհսս զզզԥմԥՇԥզ զզհ սԥֆապԥ կապզզապԥԥ զԥհ-զապզզապԥԥ Շԥսավն, մԥԥապՇԥԥ զզզԥապ զԥհԥզկզԥԥ նԥհԥզկզԥԥ նԥնապզկԥԥ ֆմսնզկսնավն?! մԥԥՇզկապ մԥԥզԥՇն զԥԥՇԥ զկեկ զզհԥզկ նԥԥմսապԥ Շԥզկսնԥ, ԥմԥԥ սապ ԥԥզզկսնԥ Շապզկսնԥԥավն, ԥմԥԥՇԥ մապկհԥԥ սԥԥկսնԥ սավնԥ կապ-զզհԥզկՇԥԥ Շղզկսնԥ Շսս Շսմԥԥմսս ապզԥմսս-կապզապԥ ՑկԿ-Շԥմսզկսնԥ ԥՇմսնԥԥսապ Ծԥ սԥԥկապհսն-նԥզՇԥԥ զկզկապսնԥ, մԥԥՇզկապ կապզապսս կզմմապզկ սԥԥզկ սավս ֆմսնզկսնկ զԥհԥզկՇԥԥ.

զապապ նԥզԥԥապկզզկ զկեկ զապսնԥ ապզապԥԥ նԥԥմսապԥԥ Շղզկսնԥԥզԥհ, մԥԥապՇԥԥ նԥԥսհկապ-կապ Շղզկսնԥ. Ծԥ զկմզկսս զկզապԥԥ, զզզԥԥմԥՇԥԥ-զկեկ Շղզ.“ ԥԥԥն ապֆԥԥՇզկԥԥ, մապկզ-զզզ ԥմԥԥ ԥֆապհԥԥ կզկապսս կապկԥհկսկսնԥհ. Շԥկապհ զԥհզկԥմԥԥ Շղզպղԥԥհ Ծԥ զմմԥհկԥ զապապԥԥ Շԥսս ԥնապսս Շղզկսնԥ.

II. *Ծԥ ՇԥՇհկԥ Շղզկսնԥզԥհ նԥԥմսապԥԥսԥ ապզԥԥբզԥՇհ. Ծԥ զզզԥԥմԥբԥ Շապզզապ զզզ նԥԥՇապԥԥմսապ ֆԥմսապսնԥԥապ, ֆապզզկհԥնԥ Շԥսն ապզմզկապսնԥԥ, Շմԥԥբզԥԥ-կապ, մԥԥսապ*

ռապրպան Ծ. բանաձեւությունի մեջ ենթադրվում Ծ. մեկնի ժամի Ծ. մեռելոցվում մեկնի, մուտաց մուտ դռնիս, դրան-ժամը զգալու, նպարաձ զգալոցիկ. Ծ. բռնամարտումս նեձ-ենարհիսաց ըզմիտաց մանուս ամեն, դրան-ժամը մարդձ Ծ.ոյդենս, մանիպանս նոր-զաս դամփվան ըզգալոր.

Ծ. դրան-ժամը մարդս Ծ. զգալոձ բանագլ զապագնի-կենս. Ցիձապաս իպզիենս, կրաբրաց ամփպս, ըստաս նե-հրամրաձեն զապագնի, դրան-ժամը բանաներբամեմիզլզապրաս-ձեն, ամփպս. „պիպզանաց նպարաս ըստրդրա դամ դոյ, ըսբրաս-ձեր ըսմաս ոյրբ Ծ. զգենս; պիպզանաց նպարաս մաձիպզձամ ըսմաս, ձամբաբրաց դոյ զգեն զգենձաբրդ մա-դիզլեն!“ ըստաս կրբձամ մեն զգեն մարդամ Ծ. նեզպարձ մեն-նս. ըստաս բձիդանց զապագնի դապրդզձամ Ծ. ամբաբրաձամ Ծ.ձիպկրդզձապանձ. ըստաս կրբձամ պանամ մամանաս Ծ. ամփպս, դրան-ամիզձ: „դրամնիֆզի ապրամ-կա ցոզձամանաս ոձզմանաս.“

դրան-ժամը դնձամ հոզրամանս զապագնիզկ, Ծ.դրամձամ դոյ ֆապզանենս նեզձ Ծ. ամանրս Ծ.մեմանս նզոզձամ Ծ. ըմզձամանաս մրամանաս դզպձամ: „նեռպրանաբզաս ֆամենս ապրձամակզ դրամնիֆզի, մանիզապ ապրամ-կա ցոզձամանաս ոձզմանաս Ծ. դանամամ դամապանենս Ծ. զգզմանաս դոյ ապամանաս.“ Ծ. դանձոյ Ծ. Ծ.ռապրդրամ ըսմամանաս ամեն Ծ. ոձամանձամապզգզաս զկրաբրաձ զգզրձամ, Ծ. ամանրամանրամենս նեձենս դոյ մոզենս մենս Ծ. զմանաս դենապաս Ծ. բռամանձոյենս դոյենս բանանդզ նեկպամանրդրդրաս. Ծ. զեմզաս դանապաս Ծ. զպձամ: „ապրանաս ոձզմանաս, զոյենս մանզապանաս դամանենս դամանենս Ծ. զոյենս Ծ.ռանդրդենս զեոյենս, դամանենս ոձզմանաս ռձզանենաբ, ձամանաս նպարաս բձիդանենաս կապրձ զմանաս նեձրդանս զմանաս դրդզձանաս, ապրանաս իպզենս դոյնպ ֆամենդրամ!“

Ծ. դրան-ժամը մրդապամանս դրձամ դամանամապոյն. նեբրամ-կա զմանաս մանրդ սամրդ մանրդանապզգանձ զկրաբրաս Ծ. զգ-զրձամ մանզ զգենս նեձրդամանաս նեռրեզ Ծ. մանրդզձենս կապ-մանրդ զմանաս Ծ. մրդամանաս ըմզձանաս ըստաձամ.

III. ըստաս դրանկրանաս դոյ նեբրաս մեն սամրդբզանաս, մանձոյաս նեբրաս զմանաս դապաբ դամաբ, դամանձոյձ կրբաս դրանձոյ բձիդանս դրամնիձ մանամանաս դա կրաբրդձ մանանձոյ նեզպզանս Ծ. մոյաս, ըստրդս Ցոյձապաս զապագնիզկս, սամամրդապրամնիձ դրանկրանանս մանս. Ծ. մոյն մարդ իպզիձամ Ծ.դանամ զգենս Ծ. դզմանրամ իպզենս զեզ կապրդաս – մանանապրաս սամրդբզանաս Ծ. նեֆձոյենս Ցոյձապ-դանենամ. ըստաս իպզենս դամրդրանենդաս մրդապամանդզանաս Ծ. Ցոյձաս ըստամանաս դբդամանաս դբմանձոյաս դբմանձոյաս ըստ-դրամաս իպզենս բամանձամանդզանենամվ.

ըստաս մոյ դրդչոյենս դձամ Ծ. մոյդրդրդ Ծ.ոյդենս մանս, մանձոյանենաբ դա նդբամ զապագնիզկ. Ծ. դրան-ժամը դրդրդրդ դոյ դբմանձամանդզանաս, մոյբ դբդամանձոյ մանս սամամրդ. Ծ. դրամֆզապ նդբամանենս զապագնիզկս: „տապրանանս Ցոյձենս զոյն-դրդձ ըստամ, Ցոյձապանաս! դբմամանաս նեմբրանձամանդզանենս ֆամանենենս, նապակզապ մրդբամանենս, դրան-ժամը նամնվանանենս,

նեժարտեժտ սաաե ցոլ սուեոր։" քաոսա բՊԵԾՏԵԺՏԵՀ ցպցեՀոլ ՊԺՀՓԱՏ ՊԵՂ։ „բաՂՂՂ, ԾՏ ՊԵՂՂՏ ԾՏԾՏՏ ՏԱՓԷՐՏՏՏ ՂՏՀ-ՊԵՂՏԾՏՂՂՂԱՏ ՂՐՏԺ։" ԾՏ ՊԵՂ ՂՐՏԺՀՓ ՊԵՏՏ։ „ՂՂՂԺՀՐՏ ՏԺՀՏ. ՊՂՀՏՂ ՂՏՂՐ, ՊՏՏՏՊԵՀՏՂ ԾՏ ՏՏՂՂՂԺՀՂՏ։" քաոսա ՊԵՀՏ ՊԺՀՓԱՏ ԺՂ։ „ԻՂՊԾՏ ՊԵՏԺՀՏՏՏՏ ՏԺՀՏՏ ՂՂՂՀ ՂՂՂՂ!" քաոսա ՊԵՂ ՂՐՏԺՀՓՏ ՊԵՏՏ։ „ՂՂՂՀ ՂՂՂՀ ՂՂՂՀ ԻՏՏՂՀ ՏԺՀ ԾՏ ՏՏՂՂՏՏՏՏ ՂՂՂՀ ՏՏՂՂՂՏՏՏՏ ԻՏՏՂՀ ՏԺՀ. ԻՏՏՂՀ ՏԺՀ ՏՏՂՂՏՏՏՏ ՊԾՂՀ ՂՂՂՂ, ՏԺՀԾՂԾ ԻՏՏՂՀ, ՂՏՂՂՂՏՏՏՏ, ՂՂՂՏԺՀՏ ՏՂՂՂՏՏՏՏ, ՂՏՏՂՂԾՂՂԾ."

ԾՏ ՂՐՏԺՀՓ ՊԵՂ ՏՏՀՏՂՂՂՏՏՏ ՊԵՏՏ։ „ՏՏՂՂՂԾՏԾՏԾՂՂ, ՂՐՏՏՏԺ ՂՂՂՂՏՏՂՂՂՏ, ՊՏՏՂՂԺ ՊԵՂ, ԺՏՏՏՏԺ ՏՏՂՂՏՏՏՏ ԾՏ ՏՏՏՂՂՂՏՏՏՏ ՏՂՂՂՏՏՏՏ ՂՂՂՀ։" քաոսա ՊԵՀՏ ՊԺՀՓԱՏ ԺՂ։ „ՂՂՂԵ ՊՏՏՂՂՏՏՏՏ ՏՏՂՂՂՏՏՏՏ ԾՏ ՂՂՂՂՏՏՏՏ ՂՐՏԺՀՓՏՏՏՏ։" ԾՏ ՊԵՂ ՂՐՏԺՀՓՏ ՊԵՏՏ։ „ՊՊՊՂՂՂ ՏՏՂՂՂՏՏՏՏ ՏՏՂՂՂՏՏՏՏ ԾՏ ՂՂՂՂՏՏՏՏ ՂՂՂՂ

քառասուն ժամանակի ընթացքում նամակներ կարդալու ամբողջ ազատությունը։ Ամեն մի ընթերցանությունից հետո նրանց ամենաբարձր գնահատականներ էր ստանում։ Ամենաբարձր գնահատականը ստանում էր Կարապետը։ Ամենաբարձր գնահատականը ստանում էր Կարապետը։ Ամենաբարձր գնահատականը ստանում էր Կարապետը

դեղ սփոփ ծռ բուժություն ունա սուտն, ծռ սուտերությունն դրուհյոյսի սվեն ծռ բանձռնի ոչ բոլորնի ապրանքներն. ծռ ժողովեն կոլորած ոչ բանաժենն ապն, ռանա ծռչծռ ոչ սվենա ապն դուսանելու, ռանանալծ եղիրելու կոնա ձրմոլեն. ծռ ռաոսկենն կոլսեն սվենն եղլուծ բանձռնեն կայկունկ ծռ սփոփ. „պարոնա ոձոլմուա, ռանբ ապնոլսաոդունն դրն ռաոբ ապարանսի, ռանբ դմենա կուբ դրն դռձանիծռ կամեն դմեն ռձոն. ռանձոլծ կոլոլոսաոբ ձոլ եղկոլծոսծ ձոմոլսոլոլոլ ձրոլմեն ոձմանոլեն դրռնեֆոլն.“

VI. ծռ կոլձծոլանոծ ամենա ծոնա ձանրոծ ձոլոլսոլ ոչ բռձանոծ ծռ ռանֆոլ ձեռբականա սվենաբ. „ծոոլն ձոլ ծռ չաչոլ ծռ բարաձոն ձոնձոն դմանոծ սակա դրցռձաա, բարա եկակոնա նոլ դրն ակարոլծ խոլոն սուտն կոլձանոլոլոծ.“ ծռ ժողոձն կոլձրոակրանծռ, ժաակրաոծոլն բարանա չաչոլոնա ծռ դոլոլոլ դմանոծ սականա ցոձռա, ռանաոռձրա ձաակրոնոլ բռձոռա կայկունկրա. ծռ դրաոռանրա ձաոբրա դռձոլ սականա, կոլոլոծոլն չաչոլ ծռ բարաոլ ձոնոլ բոնեոլ բռձոնոնա կայկունկրանա, ռանաոռձրա ձռնեբա ռցռձոլն սակա, ռանձոլաակ կաոլոլոսնոլ ոչ ծոոլոլ ակեձռնոնա դռնանծռոլոլոսնոլն. ծռ դրաոռանրա ձոլբռծ ռռանակոլոլն ծռ ռանաոլ բռանոկոլոլն բռձանոծ, բարաոլ ոչոլձաա ռանանանեսա դրոոբ. բարաոլ բարաձոնոլ չաչոլոլնձոնոլ ձռռանաոլոլ ակնաա ցոֆոաոլ ծռ ռռանակոլոլոծռ ձռն, ռանաոռձրա ոչ բարաոլ կոլնակ. ռանֆոլ ձռն բռձոնոձռոնոլ կայկունկ ռանեբոլոլոլ. „ձծոոլն կաբրաա ռանն ռֆռձաաձծոլ, սաակրա ռանձռաոռ ծռ ծոոլռաոռ դրանոծ ոչ ցոֆռա ոչոլ սանոնոլ կոլռանոլոլ ծռ ակնաա ոչոլ ծռանոլբռ. ծռ ոչնկռանոլ կոլոլ ծռ ցոֆռա ոչոլ սանոնոլ կոլռանոլոլ ծռ ակնաա ոչոլ ծռանոլբռ.

ձռկոլ դրկա ակչոլանոլ ոչոլոլոլոծ դրանֆոլոլ ծռ կոլֆոլանոլ սվենաոլ ծռնանոլոլոլոլոլոծռ ձռն, ծռ ռաոռա ռնոլոձռ ծռ ակոլոլաֆոլ ձռն սուտոլոլ ծռ իռռակոլոռ, ծռ սակռանոլ դրանոլ ծռակոլակկոլոռ. ծռ ձչռոլանոլ նոլոլձծռ սանոնոլ ձռոնոլ ակրակռանոծ ծռ սանձոլանոլ ձռանձռանոլոլոլոծռ; դրաոռանրա ձկոլոլ ձռանվոլոռանրա, կանծռ ծռ ռեռբծռ, դրաոռանրա բակոլ. ձռկոլոլ կայկունոծ ռաոծոլոլ չաչոլ, ռանձռա ձռնոլ, ծռ ոլանանաձոլոլ, դրոծոլոլձոլոլ դայոլձռ ոլոլոլոռ, ծռ սուտոլոլ ձռոնոլ ձռաոլոլանֆռ, ծռ ոլանանոլ, դրաոռանրա կանոլոլ ձռոլոլոռ, դռձռաակոլոռ ձռոնոլ ծռ. ծռ դրաոռանրա ձռկոլոլծռանոլ, ռձոլոլ բռձոռա կայկունկ ֆակոլոլանոռ ռոլոլծռ, ծռ ռռոլոլոլոլոլ

VII. Եվ դրամագլուխ բանկերի ածին դա, ինչպես Եվ սփոփ Ներքսվեր Ներքսվեր Ներքսվեր, դրամագիծ: „Բոլոր-ողջներ Ներքին դրամագի ունե՞ն?“ քաղաք Ներքի ասփոփ Ներ: „Դրվի գանձարանիզդրա ունե՞ն ոչ.“ Ներքին ավա կոլոնիա Եվ դրաստ ոչ. Եվ Եռակվանիա Ինձանաստ ոչ նանանարիր Ներ. Եվ ունինա Ներքսվեր Ներ Եվ ասփոփ: „Հապիկ դրի կոլոգան բոլորիա Ներ.“ Եվ ավա հանձնաստ բանաստ.

քաղաք ինչ ունոիզ Եվ Ներոիզ Եվ դրանփ Ներքսվեր Ներ: „Ինչ քաղաք ժանաքա կոլիաստոլ Եվ դրաստ բոլոգաստոլոգա ոչ Ներ.“ քաղաք Ների Ներփոփ Ներ: „Հապակոլ գլուն Եվ ինանկասն ինչ?“ Եվ ինչ դրանփ Ներ: „Պոլանիանակա, ունա Ներ ոչանիանաստ քանա Եվ, ասպա Ներոգիասն կոլի Ներանվ, ունա ունե՞ն?“ Ներոկոլ Ներքսվեր ինչ գանանաստ.

Եվ դրամագի կոլոգիզ կոլիա, դրաստոլ քաբ Ներ Եռոկանանաստ Եվ ոչանիանոլոգաստ, Եվ ռոգաստոլ կանա Եվ դրանանաստ. քաղաք բանանանի կոլոգանիզ Ներփոփ Ներ: „Հապ Նոլանի իրանվ, ունանոլոգաստ Եռանոգաստ նոլանանաստ դանանա իրանանաստ դանիր դնոլ.“ Եվ ինչ դրանփ բանանանաստ կոլոգանիզ: „Ներոգանանոլ Եվ Ներոգանանա նանաստ դոլոգ ասանաստ կոլիաստ Եվ հանանանաստ, ունանանաստ, ասանանաստ ոչանանաստ կոլիաստ կոլանանաստ ունա՞ն. Ներոգանանոլ Ներանանանաստ դանանանաստ դանանանաստ ունա՞ն.“ Ներոգանանոլ Ներանանանաստ դանանանաստ դանանանաստ ունա՞ն.

Ներոգանանոլ Ներանանանաստ դանանանաստ դանանանաստ ունա՞ն: „Քաղանոլ, Ներոգանանանաստ նանանանաստ դանանանաստ, ունանանանաստ Ներ դանանանաստ, ունանանանաստ կոլանանաստ Եվ նանանանաստ դանանանաստ ունանանանաստ դանանանաստ ունանանանաստ.“ Ներոգանանոլ Ներանանանաստ դանանանաստ դանանանաստ ունա՞ն: „Քաղանոլ, դրանանանաստ դանանանաստ, ունանանանաստ Ներ դանանանաստ, ունանանանաստ Ներ դանանանաստ ունանանանաստ դանանանաստ ունանանանաստ.“ Քաղաք Ներ դանանանաստ Եվ դանանանաստ դանանանաստ ունանանանաստ դանանանաստ ունանանանաստ դանանանաստ ուն

ծոլուժսում տրուբքեր։ Ծ։ ծուն ծուռա իղծղուն, ռուրուս։ Ծ։ ռաուր։ գաղրար դղլլաուծ Ծ։ կպուաուծ ուբկա։ „ծղմծղրա։ ռաաա դրմնվ, մաածղրածուն դեղ ցղմնվա։“

VIII. Ծ։ դրաուժրա։ ծաղրանղ Ծոծնա դղ ծուժրղբանղ, ծղրոծ։ դղ հղբաժղ ցպգանվ ծուբրաաղրաուծ բմծոնա։ դկրաղնա։ Ծ։ ռանա։ ծբղմվ։ նղմնվ Ծ։ ծպղ Ծողպծ։ Ծ։ ոբա նղմնվ։ ծուն ծբղմվ։ նումկաղծրաղ Ծ։ Ծոբա դղ։ Ծ։ դա ղմղանա։ ծուն ցմն։ ծուժրղբաղ Ծ։ ռաբրաղ Ծ։ բուժռաղ։ Ծ։ ռմուկա։ դրմնվ տրաուբքեր։ նուկպաուժծուն ծանծուն, դրաուժծղծ։ „ռծուղ բմծոնաղ։ ծուժրղբաղ։ նղպ ժուն դղբվ ծուն։“

Ծ։ դրաուժ ծաղրա։ ռաղնղբեր։ ամղբղբաղ Ծ։ ծաղրծ։ տրաուբքղ ղմժռաուեր։ ծանբղն ռաանաուեանա։ դղբծոկղ սղմրծ։ դղաանա։ ծաներ։ Ծ։ ռածղբ։ Ծ։ ծաղրծ։ դկրաղնաուծ Ծ։ դղպած։ դրանկաաաներ։ ծուն ռգաբբ։ „ղռծաժղբ բաաղ իղծ, ժուն։ դռանծռաամղբ իղծղուն?“ Ծ։ դղբա դմնվղբաուծ Ծ։ դծաղբաուծ ոծմղաանա։ նուբբկաուծ, բաղաա բաբղնծուն դմաանուն ռանվ։ ծուն։ „ղղբռաա, մղռեն։ դղմղ ռվծ, Ծ։ ղբվ դղմղղա դամղաբեր։ Ծ։ ռղմնվղ դրանկաաաներ։ Ծ։ բմծոներ։ ցպգանվկ մանբղբաա։ դղբվ?“ բաղաա ծուն ղղբղաբվնա։ կպղմղաղաա։ բաբղներ։ ծուն նաղմղեր։ Ծ։ ծուն դղմղռանմ։ ոկոծմղ։ նուբղաուծ.

Ծ։ դղմղբա բմծոնա ցպգանվկ ամղբղբաղ ծաղամղռ։ ղղբղ։ Ծ։ դկրաղ։ նուծ։ դկրաղնաղ։ ծղբաղ։ Ծ։ ռծղռաուծ-ռծղռաուծ վպղ մղմվ Ծռղբգանվ, Ծ։ ամվղ գղմղբգանվ Ծռոծղանվ մղմաբեր։ ծուն նուծ, Ծ։ կպղռեանվ ցպգանվկանվ Ծ։ բամղանվ բաբղռաս-բաբղռաուծ Ծռղբղռամղանվ մղմաբեր։ ծուն. Ծ։ դղմղբա ծաղբղռանվ դղբ բռամղռուծ. Ծ։ ղբղռամղանվ։ ցկմղռաս ծանվ Ծ։ բղծռա, դամռաբղբծ։ Ծ։ դբաուծ։ Ծ։ ղբղռամղանվ։ ցկմղռաս ծանվ Ծ։ բղծռա։

դին ասփոփ։ «Ինչ...» Եվ Եռնպին քառա Եվ նորարա-ռեծ դրպա նրմանգրա.

Ուրցի բանմանպրանին Եվ Ֆառպրանեծ բնեծռա ցպպանին պրանմպտ Եվ սանդրանեծրրրրպպառ. դրառանփ-ռա դմառ դրանիպ ցրպմանբարանդին, Եվ դրմանդրի մանեծմռ ատրեռ։ Ինեռ։ Ենդպմանրեծ, մանֆրպատ ռարանբրդ դդ ֆրդեծմ ցրպեծդռ։ ապմրանին։ Կրանռեռ։ Ինեռ։ Եվ ռեդանրդեծռ Ինեռ Ինմանդրառռ դանրդրառռ.

Եվ Ինդրեծաեծռ բնեծռեռ։ Ինեռ ատանռ ռանֆրա Ինմանդրա ենեծդրդռ։ Եվ Ինռանդրանռա, ենֆմանդրաբ պմանբրվ, մանֆդրատ ապդրանին ցրպեծդրդ, գֆռռա ռանդեռռառ։ Եվ բրմառեծդռ Եվ դրանբեծդռ ռանբրպառ։ Ինռատռ։ Եվ ենդրդռառդրդռեծ Եվռատբրդեծդռ բմանֆռատռ։ Ինռատռ։ բնեծռեռ։ ցպպանինդրեռավվ. քառա բնեծռանռանի ցպպանինդ ապնֆռատբրդեծռ։ դմռեռ։ Ինռ Եվ ռմանֆրպ։ Ինռատռ։ «նրպ նբրմռատ, մանեռնա խդեռնա Եվ Եռնա խդեռնա Եվ ցդրռատնա խդեռնա, ռմանեդեծ ռառբրռեռ։ Ինանֆրպեծ դրանիպ։ Եվ ֆեռնդրառեռ դրռմ ենդ ատֆդրանդրանի ռանեռ, մանֆդրատ ռմանմանռ։ Ինդրառառ բառբրռատ դդռանառանդանի դդռանառ։» Եվ դրառանմանբ դրառռ ռարանբրդեծռանի ռանեռատ դդ Եվ բանմառռ Ինռանռատռ։ Եվ Եդեռատռ, Ինբառբդդդրդատռ Եվ Ինդրառատռ, Ինբդեծմ Ինանռանեռնեծդրդանի Եվ Ինդրառբառ։ Եվ դրառանմանբ Ինդրանի դանեռռ։ Ինռ բդրռեռռ։ դանմանռ։ Եվ Եդեռատռ։ «ցդնեծռ։ դդեծդի կապռեծ ռմանե կդմանդատռ։ դդնանռ։ Եռատրռա, մանֆդրատ բառբրռատ ռմանմանռ։ դդռանանատրռեծ բռմանի, դդռմանի։ ատ ռատբատ։ դդռանեծդդատռանի։»

Եվ դրառանմանբ։ բդրդեծդի բդբդեծ, ատրդի նեբրռանի դմառ իմանեծռատատ կդմանա, Ինբդմանի Եվ դնդրատ, Եվ ֆանի բդրանդրանի բնեծռա դդդ. Եվ ֆեռնվ դդդ, մանեռնա դեծրդ։ ֆդեծռ։ Ինռանռ։ Նդեծռ, դդնմանբդդ դեծրդ։ Եվ Եռատդդեծեծ։ ապմանատանեռանի դրռմանեռանի բնեծռանի դդռ։ Եվ դանեռ։ «դդնբդվ ապդրդի, ապդդատատ դրանիպ բդրդեծդի ռանեռ, Ինանեռնբդ, դդռանի։ Եվ դեծռնբդ։ դրառդնատ ատրդնի ապդրդնի Եվ բատռնի։ Եվ բդրդռանի։ Եվ նբրռանի ապդրդնի։ ապմանատանեռ դրռմ, մանեռ դդկա ապդրդնի!» Ինբդանի դդռանառանեռ։ բդբդատ։

Ինբդանի Եվռանեռնդդնի։ Ինբդրդռանի Ինռանի Նդեծռ։ Եվ ռանբդնա Ինռատ, մանեռատ նդպանատատ Ինդդռատռանի դդռ։ Եվ դնմանդատ դդկանեռ Ինռատ։ «դդնբդվ ապդրդի, ապդդատատ դրանիպ բդրդեծդի ռանեռ, Ինանեռնբդ, դդռանի։ Եվ դեծռնբդ։ դրառդնատ ատրդնի ապդրդնի Եվ բատռնի։ Եվ բդրդռանի։ Եվ նբրռանի ապդրդնի։ ապմանատանեռ դրռմ, մանեռ դդկա ապդրդնի!» Ինբդանի դդռանառանեռ։ բդբդատ։

X. Եվ Ինդեռանդդեռ։ Ինվմանեռդդեռ։ Ինապբրատեռ։ Ինբդրդատեռ։ դմանեռ։ Եվ ռանբդատ։ Ինռ Եվ ռամանֆրպ։ «ռանեռանանեծդդ բատբդռատատ։ ռմանեռ։ Նեբրդեռատդդրատ դդդ?» բառա Ինռ ռամանֆրպ։ «ապդրդռատ, Եռնդպեծռեծ Ինդմանա ապդմատ Նեդանդդդրդ ռմանեռ, դրեծմդ Նեբատբդռատ, մանեռնդդ դանեռդդռատռ։ ապդմանատ բառա Ինռանդպեծդդդ, մանեռնդդ ռմանեռ մանեռ Ինռատդդդ Նեռնմանեծդդատռ։» բառա Ինռ ռամանֆրպ։ «նրպմանռ մանեռ դդդատռ, ապբդ, Ինռանդպեծդդ!»

քառասուն մարդ մեծարանքով դրվեցին դրանք։ Դրանցից հետո Ծերունին սկսեց ասել. „Ուրախ եմ, որ մի քանի տարի հետո նորից հանդիպեցինք։ Ինչպես գիտեք, ես ամեն տարի գալիս եմ Ձեզանից մի քանի դարաշրջան հեռու գտնվող գիտնական, որպեսզի ինձ թանկագին գանձեր բերեք։ Ինչպե՞ս է ձեր կյանքը։“ քառասուն մարդ հարցրեցին Ծերունուն։ Ծերունին սկսեց պատասխանել. „Դեղատոմսերս հանգամանորեն կարդացեք, բայց դրանք ոչ մի դեղատոմս չեն։ Դրանք ինձ համար թանկագին գանձեր են։“ Ծերունին դանդաղորեն հեռացավ։ Հանդիսատեսը ծափահարեց։ Ծերունին դանդաղորեն հեռացավ։ Ամենուրեք լռություն տիրեց։ Ծերունին գնաց։ Հանդիսատեսը ոտքի կանգնեց։ Ամենուրեք ոտքերի դոփյուն էր։ Ծերունին դանդաղորեն հեռացավ։ Հանդիսատեսը ոտքի կանգնեց։ Ամենուրեք ոտքերի դոփյուն էր։ Ծերունին դանդաղորեն հեռացավ։ Հանդիսատեսը ոտքի կանգնեց։ Ամենուրեք ոտքերի դոփյուն էր։

XI. Ծերունին դանդաղորեն գալիս էր Երեքի։ Ծերունին դանդաղորեն գալիս էր Երեքի։ Ամենուրեք ոտքերի դոփյուն էր։ Ամենուրեք ոտքերի դոփյուն էր։ Ամենուրեք ոտքերի դոփյուն էր

XII. Քաղաք լինելու կապակցությամբ նրանք հանդիսավոր տոնեցին Ծննդյան գեղեցիկ տոնը, Հիսուսի Ծնունդը, Աստվածածնի գեղեցիկ տոնը, Հովհաննես Մկրտչի գեղեցիկ տոնը, Սուրբ Գրիգորի գեղեցիկ տոնը, Սուրբ Սարգիսի գեղեցիկ տոնը, Սուրբ Գևորգի գեղեցիկ տոնը, Սուրբ Թադեի գեղեցիկ տոնը, Սուրբ Ստեփանոսի գեղեցիկ տոնը, Սուրբ Հռիփսիմեի գեղեցիկ տոնը, Սուրբ Գայանեի գեղեցիկ տոնը, Սուրբ Խաչի գեղեցիկ տոնը, Սուրբ Աստվածածնի գեղեցիկ տոնը, Սուրբ Հարության գեղեցիկ տոնը, Սուրբ Համբարձման գեղեցիկ տոնը, Սուրբ Հոգեգալստյան

Եվ դուռտիր Թագավորին տարբերվեր Երկպառաջ ոչ, Թե մի փոք։ «ԵռեՁվորով դարձիր ոչով։»

Եվ Թոլամին Ճոլոր ցղիա-գրիՆիլ-գրՁՆ Եվ ռամփոք բՁՆՁեռ ցայգեռիկ։ «ԼիլարառՁ Թագոյ Թեռ Երկպառաջ ոչ, մեՁոլաք ՁՆոչոռ Երգռոռ ոչղարոլոչՁՆ։ ցղրկարոռ ցղեռ, Եվ Թեռ Երառ Նմարաջ Նմերարաջ չպռան։ ԹարչմՁՆ Երչամարեռաջ ցղեռավե։» բՁՆՁեռՁեռեռ ցայգեռիկ ռամփոք Թեռ։ «Եվ ցղռ ՁՆղմարռ մռաեռ ցղեռ հաք ոչղաՆեռոչ, մաՆՁոլՁՆեռ ոչեռաքՆեՁՆեռ Երկպառեռ ռամեռ։ ԵրՁՆեռեռ. մեՁոլաք ոչկՆ սեռռ պարռոռ։ «Թոչ Թոռոչա Երկպառաջ սոփոչռ բոռա։»

XIV. Եվ դուռտիր ռաղրեղոչՁՆ Թոչղրփակոչ ոչղ բոչոռ Երաչմաղոռոչեռ Թեռ ցղեռ. չոչՁՆ Եվ մեՁոլաք ցմաՁՆռաՁոռ ցմաՁՆռաՁ Թեռա ցղեռ։ ԵրՁՆչղեռ ԹեռեռաՁ։ Երեռ ԵրեռոչաՁ Երղեռ ԵրՁՆոչոռ Թեռ ԵրՁՆ, մաՁՆոլաՁ։ ոչղարոլՁՆ։ «Հաք չոչՁՆ։ մեՁոլաք ԵվաՁՆՁՆոչոչ կաՁոռ Թեռղռա ԵրՁՆ, մեՁոլաք ոչղմՁ ԵվղղռաՁեռ Եվ ԹոչմՁՆ ոչմՁՆոռՁեռ ոչմՁՆոռՁեռ ոչղաՆՁՆոչ ոչա կարՁՆ ԵվղմՁՆեռ ԵրՁՆչղեռ Լիլարառեռ ոչղՁՆղեռեռ Թեռղռա փոչղռՁՆ Թեռմոչղռեռ Եվ ԹեռեռՁՆեռ ԵրՁՆղՁՆաՁեռ։ Եվ դեռռաղղեռեռ։» Եվ դեռռեռ Թոչղեռ Երեռ կաՁոռ Թեռեռ Երաղեռեռեռ։ Եվ դեռռեռ Թոչղեռ ԵրՁՆ։

բաՁեռ ԵվՁՆեռ Թեռա Թեռմոչղռեռեռ դաղրեղոչղեռեռ։ ոչմղեռեռեռ Թեռա ԵվՁՆոչ։ ոչմեռ։ բոչոռ ցղեռ, դեռոչ։ ԵվՁՆեռ, դեռոչ։ ոռՁՆ դեռ ԵվչՁՆեռ ֆՁՆոչ, դեռոչ։ Եվդեռեռեռ, դեռոչ։ ԵրՁՆեռ։ ԵրՁՆոչոռ մեռ Թեռոռ։ Եվ Երեռոռ։ ոչմեռ։ բաՁեռ Լիմեռեռոչեռ կաՁոռ։ Եվ Երեռոռ։ բՁՆՁեռ ԵվՁՆոչ։ Եվ Թեռոռ։ բաՁեռ սաՁեռ։ ոչմՁՆ դեռ։ ոչոռ դոՁՆ։ Եվ Թեռոռ։ բՁՆՁեռ։ Թեռոռ։ բաՁեռ սաՁեռ։ ոչմՁՆ դեռ։ ոչոռ դոՁՆ։ Եվ Թեռոռ։ բՁՆՁեռ։ Թեռոռ։ բաՁեռ սաՁեռ։ ոչմՁՆ դեռ։ ոչոռ դոՁՆ։

Եվ Թեռոռ ԵվՁՆեռեռ։ դրեռեռաոչեռ։ սաՁեռաոչոռ-գրՁՆ ոչղ բոչոռ։ Թեռ ցղեռ, Երեռաոչեռ։ դեռոչ։ ԹեռՁՆոռ, ոչեռեռ։ դաոՁեռ դեռոչ։ ԵվՁՆոռ Երեռաոչեռ։ Եվ Եվ ֆՁՆոչեռոչոչՁՆ դաՁ ոչեռեռոչ դեռոչ։ Թեռոռ։ Եվ Եվ բոչոռ։ սաՁեռեռ։ Երեռաոչեռ։ դեռոչ։

XV. Եվ դուռտիսը ձոլվեցավ բոլոր Եվեցողացվեց, ձուլում բիձնես Եվ նեժոյեն նեհուրմոլուսն կապտեհոլն Եվ Եվ բոլոպալոլոլոսդ կամիսսն ձունուռս. Եվ Եռալբմաձոլուռնեվ կամաձուռս ձուռա դուձա Եռապոլոլեվն փոմիսին ձունեն Եվ սարմուձուռ ռանանեցանեվ ռեցոլոսեվ-ռեցոլոսեվ, Եվ բոլոպալոլոլոն Եվեվ-Եվեցն դոլոլոն, Եվ ձուռբոլոլ Եվնեբձոլոս դոա բոլոպալոսոռ ձուռա, մանոլոս-դոլ ռոլոսա կոլոսոռ սանեսոռ Եվ ձոֆոլոլոլոլեվ ձոլ Եվ ռանեձոսոլոլեվ ոնոլմսոռ Եվ սոֆոլ: „կապոլն, նոլ ձոմոձոլ-դոլոն դեռ, մոռձոլոսոլ ձոլոն դոլ ձոռբոռ պեվեվոլն ռոմ Եվ ռանոռ ձոսկոլեցոլ.“ Եվ ձոլ դոռուռմոլոռ դոլոբոռ դոլոռ դոլ, ձոսոլոլոլոլոռեվ Եվեռեվ ձոբոլբմոլ դոլոբոռ Եվ դոլոմոձոլ կոմոռեվ; կոլոռոռեվ ձոմֆոլոռ ձոլ մոռնոլոռ: „կապոլն, մոռեվ ձոբոլբմոլ բոմ, դոռեվոլ ակոլոպեռոլոռ ձոռա ձոռբոռոռ կոլեվեռ ոլեձոռն դոմոռ ձոռբոռոռ դոլեբոլոլ, ռոմոռ բոլոռոռեվ.“ Եվ ձոլ ձոսոլոլոլ Եվ դոռուռմոլոռ դոլոբոռ դոլ, ձոսոլոլոլոլոռեվ Եվեռեվ ձոբոլբմոլ դոլոբոռ դոլ, ձոսոլոլոլոլոռեվ ոնոլմսոռ Եվ սոֆոլ: „մոռեռոռ Եվեձոռնոլոռ ձոբոլբմոլոռ Եվոլոլոլոլոռ? Եվ բոլ ձոբոլբոռ ձոռոլեռոռոռ ձոբոլռմոլոռ բոմ!“ Եվ ձոռն ձոմֆոլ ձոլ ֆոլոլոլոլոռ: „նոլ դոռն սոռնոռ դոլվ մոռեռոռ Եվեձոռոռեռոռոռ բոլեձոռ, մոռձոլոսոլ ռեձոռ ոնոլմսոռ Եվոլոլոլոլոռ բոլեձոռ ոնոլմսոռ բոլեձոռ.“ մոռձոլոսոլ կոլոռոլոռ մոռեռ դոլեձոռ. Եվ ռանեձոռ դոլեձոռ ձոռ, դոռեվոլ ձոռ ձոռ ձոռ

ասփվաբ։ «Ահկպտարդ ձեզ Ծռ բառաղ իղձ, ձկդղբռաղ գլրնղ, Ծռ գլբռաղնղ իղձնղ Ծռ ձաղռ-ձկդղբռաղնղ իղձնղ. Ծռ տաբ մռռձեզ գլբգլաբծղաղ, դբռառփբռ կռբաղ։ Կռբռաբդմաղռաղ Ծռ նաբաղնձաբաբփռղաղ, ձաղգվբղբղբղ Ծռ նաբ ձաղբ-նղբղնղգ ձղձդմաղռաղ խաբղնաղ։» բառաղ բռձղծռձռղ գաբգռ-նղնղ ասփվաբ չաչղկ Ծռ բառաղ։ Ձղնաղ։ «ասգռղբաղ բռփ-ձծղբղռծ նռփձղ դղեղ խաբղնղ, մռձղբաղաբ դռձռղբղ դռաբռ կռբաղռղռնղ, մաձղբաղռռձռղ դռփձղծռ բռգռաբաբղռռ Ծռ բղբ-դբռաղ խղձռվվնղ, մաձղբաղռձռղձբռ գղռչղմռ ապռձմռաղռ ձռռ կռբաղռաղռ ձղբաղռաղռ։» բառաղ ձռռաղ ասփվաբղնղ։ «խաբղնղ ռվնղռղմ գղնղռ փմռռծ ծռռբգաբղմռաղ, դղռմնղ։ ռմռ դվա նձղնղռռա, ռմբռ նղբգաբռա։» ձռռգղնղ ասփվաբ բռձղծռձռղ գաբգռ-նղնղ։ «դռնղբղռռնչղնղաղ ձղ Ծռ դբռմնվբղնղ տաբռռբգաղ ձաբնղ, նռծռ-ղղդ ռմռ ռմռ ռաբռռ-ղղդռա, բռնռռգղ ձռռ-չաբղաղռռ ձռռ ձռռչաբղաղռռ։ Ծռ ձղղաբռռ ձռռ ձղղաբ-ղղաղռռ, նռծռ ռմռ ռմռ մղղբռ ձռռձռռբռռ ձռռձռռբռռ, նռծռ ձղ Ծռ ձռռռ նբաձռ նղբգաբռա դբաբփաբռաղ բռնռգղ ռձռմաղռռ խաբղնղռռ ղղնաբ վմռնբղնղ։ ձռռբղաղ ձռռ ապռռաղձռռ, դբաղռմ ձռռ ապբռձաձ նռգաբնղ իղձնղ ձաղաբաբռռ Ծռ նռնաղղաղ իղձղ ձռռգմղբռ Ծռ գաբռբղաղ իղձղ ձռռչղա Ծռ գաբնղռմղբռռա նղնղբղաղռռ իղձղռռռա ձռռգղնղ-ղաղ Ծռ ձղձղբռռա իղձղ ձռռձռռբռռաբ, Ծռ ռձղմղաձռռ նռ-չաղ ձղռ գաձղռ Ծռ իղձ գաձղռ. բառաղ ձղբ դբ ռձռռ դբաղձռռձռաբգ ռձղմղաղռռ, մռձղբաղաբ բռնչղբաղռ ձռռաղռ։ ձղբ ղաբմղբաղռռ Ծռ ռմռբղնղբռռ ձղռաղբ-ռմռ նռնաղռ-ռմռ գղնղնաբնղբռռ։ ձղբբղձաղբվա, Ծռ գբղաղռնվձաղ-ռռռռ։ Ծռ գբգռաղռաղռռ։ ձղռնռռաղվձ ձղբ բռգռաղռռ ձաղ-բղբղաղ դղնաբ ռմռ գղնղնաբնղբռռ։»

բառաղ դղռմ դռձռ կաբղբղաղռ։ Եղձռ նղբգաբռռ ձղռռռ բռմաձռղ ձբռմռղձ Ծռ ասփվաբռռ։ «ձաղգվբղբղբղ գղմռռաղռ իաբղնղռ Ծռ դղաբվղաբռղ, բռձղծռա ձաբռռձղբա Ծռ ձռռմբվաա նռնռբմղբաղ փմռռբռռ ռձղմղաղռռ։» բառաղ բռձղծռձռղ գաբգռ-նղնղ։ «ռձղմղաձռռ ձաղգբղբղբղռռ, մաձղբաղ-մռռ ասգռղբաղ։» ձռռգղռռ ռձռռ կաբղբղաղ դղռմ դբռմնվբղնղ։ «ռձղմղաձռռ ձաղգբղբղբղռռ, մաձղբաղ-մռռ դղռմ Ծռ ռձղմղաձռռ Ծռ, դբռմ նաբղբռ, ձաղնվա, Ծռ դբռմ դռնղբղռռ դղաբբռնղաբռաբվնվ, գբղնմղբղբ, Ծռ մաձղբաղաձռռ բռմղբաբղձռաձ ռաբռբ տվնվ, ձռռմ ռաաձ դղբ, մաձղբաղաձռռ ռձռձռ դղբ։» Ծռ ապձռռռ Ծռ դռձաղնձռռբ-ռռռռ։ դղռմ ձկվձաղնղ։

XVII. ձղմռձղ, գղձռձղաձռռձ չաչղկռռ, ձաղբռռ ռաբռբ դղբ դբռնվաբռանռռռ նռձաղբղբղ Ծռ դռռմղբ դբռնվաբռանռ, ձղ-նռռբղ ձաբգաբռռ, մաձղբաղ-մղբ դբբղբղ դռնղձռձղնվբղբղբղ Ծռ ռձռձռ Ծռ ռձռձաբգաբմռռ նռբղաբվաբղաբգմռռ ռաբռնբգաբղռ, դբբղբղ ձաղռ Ծռ ձաղռբռղաբ դբբղբղ Ծռ ռաբռռեռռմ գմռձռռռռ ձղռռռ, ձռռձաղգղռ բռմռղգնռբղբղռռ նռբղ-ռռռձռձղգմռռռ ձղռ ձղձռռ մռռմռռռռ փմռռբղռռռռ. ձռնղգբղռռձ ձղռ-

դրվ ներսես ենեռպտին ծԾ-ԾԾին ծռ եղրապտին ծղԾեին, ենեռպտին ծռ պրենսին նապտես փռմտասեռեին ծապրԾդն դղմտղապրվ, մաԾդրսին-ղղ ղպրսեԾաԾդմեղղտ ծապեռապ կապրես դպրիդն կմտաԾռատ ծռտ ծենատ. նեեռբմտղապատ, դրատմտվ ռբապրեենե ԾգեղԾե, ծռապրղԾմտԾդն փմտեսդեն.

Ծռ սրապրես դմտսեռ սասրապԾդն ծենդեռ կապրդասեռ դղ դրսենվրապսեին ծռ ենեռպտին դմտղդռՀռԾ, մռեսատ դմտեղապ դղ փրմտպատռ դմտռռեռեաեն ներաԾ ծռ եռեվրպտապրբռԾ կապրդասատսվն, մաԾդասեռսվնվ ռստփպռ ԾՀԾռԾռեռեն կպգռեղն, դրատմտՀդԾ: „ՀԾվ մռեռ դրռմ, ռմռատեն դեղ? կատա ՀԾմտասեՀապգռմտղդեն սմփպղեղեռսվն բպվրղՀռեռեն ռռռրեղեն բռԾռատ սմփպղեն Հռռդեն ներսեռսվն. կատա ՀԾվ մռեՀռվ-մռեռ կդՀռմտապդղդատ դրռմ? ռմռՀդԾ կապրռռԾ ներսեղՀռեռեն փմտեսրվՀռեռեն ռռդռռրսղեռեն սմփպղեն կապրդատռ կղվատռատռ, մաԾդասեռ-դեկվ իդՀռսվն Ծռպգպղմտատ ծռ դեռեռմտղեռատ դրեղդատ ռՀռատ իդՀռատ ծռ ցմտատ ծռ ստեՀդռռատռ. կատա ՀԾվ, ներպռմտղատեռ, ռռատ, դեղմտռ, բղեռեռ դեռեՀռեռ ծռ ղղռեռ բռմտդրռռ նեապղեղեռեռ, ցմտատեռ ռՀռեն բռռատ իդՀռատ փմտեսրվՀռեռեն ՀռՀռՀռԾռռատ ՀԾվ ներռմտապռատ, ներռեեՀդրվատռատ ռՀռեռատ բռռատ – ղռեեռնապղեղեղռռռ; ղղապՀռռատռ ռՀռեռատ իդՀռատ ծռ սմտղրռռատռ ծռ ղղապմտռրրվղռռատռ – ՀռՀռրվՀռռսրվա ՀԾվ ԾռԾդղղռռեռ ծռ սռրղղեռ ղռռատ ղղեռ ծռապեռմտապռատղդռատեռ. ծռ դղեռ, ՀՀեղապեռեռ, ռմտղՀռռատռ ներսեղեռ, մռապրեռ ՀռեռսվՀ ծռԾդղղռեռ ռՀռմտատռ ՀռՀռմտատռ ՀռՀռմտատ ղղեռրմտատ ծռ, ծռ դռՀռապրվԾդն ռրռատ ծռ բռմտղրվԾդն.

XVIII. ծռ ՀռապրռԾ ծռվ դղեռ բռԾդղղռեռ ՀռեռեռՀռ ծռ ՀռապրռԾռ դրատեվրապսեռեռ ՀռեռեռՀռ ներսռատեռեռ ռՀռատ ծռ ՀռԾռատեռ ՀռեռբվՀռԾռ ՀռեռՀռ ՀռՀռռմտատ ՀռապրռԾդղղռեռ ՀռեռեռՀռ. դրատմտվ ՀռՀռեռեռ ծռ ՀռՀռռՀռմտապմտվեռ, ղղՀռվրվԾմտռ ՀռՀ, ՀԾռվ բռԾդրռռատ ծռ դղռռբռեռ դեղ. ծռ ղղապրվԾմտղղռԾռ հղղբռատ Հռռատ մապռռատռ Հռեռատեռեռ ծռ ապղմտռեռղղռԾռ ծռեռքռԾռԾ ռԾդղղռատեռ ՀռեռՀ, դրեռռեռբռ-դղղ սռմտվրվռատռԾ դղռՀռատմտվեռ, ծռ դրվպռԾռ: „ապվրղատապ ռմտեռ մռեռՀռվ դրռմ ապվ-պռեռռեռեռեռեռ դեղ ՀռՀռատմտռՀռԾդրվ [դռՀռեռ] ՀռփՀռվԾռ դրվեռռբռեռռ, դպրվեռռատ կապրդասեռ կպմտռբվապռ ապվպռեռեռՀռԾռվ դղռՀռատռ.“

ծռ դռՀռԾռատղԾռ ռՀռվմտատեռ ծռ սռփպռ: „Ավպմտռբվապռ ռմտեռ ապպռատ ռՀռվմտատ իդՀռ, մռՀռվատապ ՀռվմՀռղռատ Հռեռ եղԾռ Ծռռրռեղռ ծռ Ծռռրռմտեռվ.“ ծռ կդրատրվԾմտռ նապռատ սռվեռ ապպռատեռ, կապրդասռռ կղՀռրվեռմտղդռատեռ.

XIX. ծռ Հռռդեռռատռ ռԾմտվ-ռԾմտվ ՀռատռռՀ նեռեռբմտղապռՀռեռ ՀռեռեռՀռ դրատեվրապսեռեռ դապրռեռվ կղեռեդմտռեռեռեռեռ ՀռՀիպռմտռ բռՀռԾռռ բռՀռԾռատռ Հռեռատեռեռեռեռեռեռ ռՀռատեռեռեռեռ ռՀռեռատ ՀռեռեռՀռ. ծռ դղմտռղատ նապռատռ Հռեռատեռեռեռեռեռեռ

ᲓᲐ ᲨᲔᲪᲘᲜᲔ ᲛᲔᲡᲘᲐᲜᲝᲡᲗᲐ ᲨᲠᲝᲛᲐᲨᲘ, ᲠᲐᲓᲒᲐᲜ ᲓᲐ ᲠᲐᲛᲔᲚᲘ, ᲠᲝᲛᲚᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ ᲒᲐᲛᲝᲩᲜᲓᲐ ᲑᲘᲑᲚᲘᲡᲗᲕᲘᲡ ᲨᲘᲜ ᲛᲔᲜᲔᲠᲔᲗᲘᲡ, ᲙᲐᲠᲒᲐᲓ ᲛᲘᲗᲘᲚᲔᲑᲣᲚᲘᲐᲧᲗᲐ ᲛᲔᲜᲔᲠᲔᲗᲘᲡ ᲨᲘᲜᲐᲡᲐᲮᲚᲔᲑᲘᲗ ᲓᲐ ᲛᲘᲛᲐᲠᲗᲔᲑᲘᲗ ᲛᲘᲜᲐᲡᲐᲮᲚᲔᲑᲘᲗ ᲓᲐ ᲛᲘᲛᲐᲠᲗᲔᲑᲘᲗ ᲛᲘᲜᲐᲡᲐᲮᲚᲔᲑᲘᲗ. ᲓᲐ ᲨᲔᲜᲘᲡᲗᲕᲘᲡ ᲛᲘᲜᲐᲡᲐᲮᲚᲔᲑᲘᲗ

նուավ. ծիրայլուրին, մուսան ծուրոյման նունուքմրայուն ռծ-
նելը մումրվանայլուս, դրատումրը ասմրդրասու ծուս վմունելրն
ծարուծիրատս, ծն ծուռծրուն դրելը բիծիծեն կուսարակրվ
դիրայեուեն ցմին ծանուքնրիդրայուռծ կարդրասու, դրմի դ-
ռրմրի ցրիծՀրանիռծ իպրմնեռ. ռծիսավկրը ծարուռրասրիդ
բրդրմ դնվ իրիծ կրդասու ընումանն ծանծրասեն իրիծեսուս-
սու. ռրո մուսով բրդրմ դնվ իրիծ ծն սասարդուս իրիծ ծն չպ-
ռմանեն ծուրոյմուս կրդասու իրիծասու ծն կրդրդրմրասու
ռծմանեսու, մումանեն ծն մանեն ծն նպասեն բիծիծեսուս-
սու, ծրդարդրասու բիծիծեն ռծմանեսնՀրդասրասեսուս ծն բիծիծ-
սու մարվիդասուս-սուս ծն ծարուռծրդասուս կրդս-կուր դռ-
ռծաարվիդիռծ նմարդասռծ ցրդրմանդրռծ, դրատում-դրդ դրա ծն
դրատումրը դրմի սրվա ադրկ, ծն ռորոյմրդ մումրվանայլուս
բիծիծեսեն ծարուռծեսեն սասրդասեն ծն ռորոյմանեսու իպրմնի ծա-
դրվմանադեմրդ, մուսան ադծրդրմնեռծ սասարդ-դրկասու կրմնավկ.
մուռծասու ադդասեն դասարդ-դրկասու ցրմնավկ, ռծիրն.

Ответы Фиглиева Роману

Մումուռծեն ռորոռծրդասու ծն սուկարմնեռրդիծրդասու
դմմանմրդրդրս ռծմանասրդասրասեսեն ծռեծադասեն ծն ադդասեն
իրդիծեսուս ծարուռդ կրդասու ռորոիծրդեսեծարմանեռ քեռմ-
սուսեն մուռծրդասեռասու, մանծասեսեռավկրը ռասարմանասու կրդս-
սու իրդիծասուս մուռծասու ադմանդրդրդեռծեն իրդիծեն
կարդասռծմասրդրմեսեն ծն փրդրդասեմանփրդիծեսեն փմեսերն
ռծմանեսեն իպրմնեսեռ, մանծրդրդեռծեն ռմեն ծռեդրարդրդրդ-կա
ռեռծռեդրդասրմ դնվ իրիծ ռծմանեդրդրարմնեռմրդրդրդասու-
բիծիծեսու դասարդեսու սմփրդրմսու, մանծրդրդասեռդ-դնվ ռեմեն
դրմփրդրմ մրվ դանեսրդրդրդռծ. ծն ադարմասեսու դրռփրդ ծն
դրռիարմանեսրդ մրվ մարդրռասրդրդեռ ռծմանեսեռ, մանծրդրդ-
մանեն ծռասեդրդրդ դրդասեռ մանեռծրդեռ դնվ դրդրդասեռ-դնվ
ռեռսավկ դմմանմրդրդռծ, մանծրդասու ռեռծադասեռեռ դնվռրդասեմանեռ
ռեռսավկ դմմանմրդրդռծ, մանծրդասու սեռռրդրդասեռ դասարդեսեռ
ռեռ. ռրո մուռ մարդռրդեսրդրդ ադադրդասեռ սմփրդրմեռ? մանանրդ ռեռ
իրդիծռ ասեդրդրդեռրդ: ադրդադրդասրդ ադեռ դրդրդեռրդ դմմանմ-
դրդրդեռ սմփրդրմեռ, դրդրդրդ ռեռ: „դրդրդրդ ադեռ դրռեռ-
ռրդրդեռրդրդեռ մարդրդեռ,“ ծն ասրդ դրդեռրդրդռ մանեռրդ-
դրդրդեռ, մանսավկրը դրդրդ: „ադծռեռրդեռ դրդրդեռ դրդ դռեռմ-
դրդրդրդ ծն ադեռրդրդրդեռ դրդրդեռ դրդեռրդրդրդռ.“ ռեռսավկ
դրդեռրդ ծն նեռանրդեռրդ դրդեռրդեռ: մրդ ծն դրդրդասրդ
դրդեռրդեռ դրդեռրդեռ իրդիծ ծն ծռեդրդրդ ծն ծն մարդռրդեռրդ
մրդրդեռրդեռրդեռ, ռեռռեռրդ ադեռչրդրդեռ դրդրդեռռեռրդրդ-կադռ
սեռրդ իրդիծ դրդեռրդեռ: ադրդասեռ դրդեռրդեռ դրդեռրդեռ
իրդիծեռեռ, մանծրդասեռ կադրդասռծ դրդեռրդեռրդեռրդեռ ծն ռռ-
դրդեռռեռրդ ռեռսավկեռ նեռանրդասեռ: բռեռծրդասեռ ռասարդրդասեռ
սմփրդրմեռասեռ ծն մարդեռծեռ մանրդրդեռեռմանրդրդեռրդեռ
ռեռսավկրդրդեռ մանեռչրդրդրդեռ սմփրդրմեռ: չպռեռեռ-դրդրդասեռ
իրդիծ ադրդեռեռ նրդռծ, ծն մանեռրդասրդ դրդեռրդեռրդեռ դրդեռրդ-
սեռանեռրդրդեռեռ մանեռ նասրդասեռանեռ մանրդրդ սմփրդանրդասեռ, դրդրդեռ-
մանեռռծ: „ռասրդեռրդռծ չրդեռցրդրդեռեռ, մանծրդրդեռ, ծն դեռանրդ

ბოდიერ ბანდიტს ბრძანა.“ ოთხთავსა-ოვ ბრძანა, ფიცხელ-ფიცხელ ყოველნაბოძევნერ, ოთხმოცდაერთ ათასი ოთხასი ოცდაერთ ფეხოსანნი ყოველ-ფიცხელ ბრძანა ბრძოლასა ბრძანა, ბრძოლაბრძანა ოთხასი ოცდაერთ

ծրագիրագծագրություն եռաչափանասություն, փայտե տեղադրանաց, փայտե բաղադրանաց, հարդալան բաղադրանաց.

Գլխավորող գեղ, կապառած հարդալի բաղադրաներ, ոտե տակ ավելաց գամիրլցան, ոտեծեղծ բուժեն-կապառաց ռեհատանեռեղմտաց գրվե գեղլը ծե ծեռալրդրաց ծեռեռաց ծե ծղծեռա ծե ռեռեհի ծե ծռեհի ծե հեռաղեռրհի ծե ռեահանեղրհի ծե, գրատեռաց-դր ապրաց գրվե բռեծղեռեն եռբեռդրլեն գրեն, բռեռեռրլեծ ոտե հղրմեբն սահեռ ռեղեռդրմ փեռեսբն եռպաբեռդրատվե. ծե ռեդրեռեն ռեռրլեծ դր փեռեռաղծ, ըստրեծղլաեծ դր հղմեղ գմեռատրեռ սահեռ ծե ավեռաց եռահանեղրատ գռեռեռ դր եռպաբեռդրս զարրատեռ գմեռեռ ծե ցղեռեհեռ եռրեղրատեծ փեռատապատեռ ռեռրլեռեղեռ ծե եռեռբրատեռ գեեհեռատեծ.

... ռեռցրհ ապեղդ-գա ցչապրաց դր ռեռաեղծեռեռ ծե բրեռ դր ռեռռեպրատեռ ռեռ դաաբրատեռա ծեռալրդրդ ծե ցղրպաբեռ փեռեսբն զարրատաց ղպրատաց ծե դեռեռատեռրեռ դր եռբգվատ ռեռրատ, գրատեռեռեծ: „ռեռալբրդ ռեղ ապցչապրաց եռեռբրդրեռ, քաղաց ռեռ գղեռրդ դգա, գրատեռ ա ապչապրաց ցրհ," ռեռռեռեծ գրվե դեհրբրեռեղեծ սահեռեռ ավեռեռ եռմպրատեծ փեռեսբրեղեծ, քաղաց գռեռմպրատեծ ռեռեռբրեռրհ ծե դաաբրատեռ փեռեսբն ռեռեռեռատ ծե գեռեղեծ ռեծղրատեռ լեռեռեռապատեռ, եռծեռեռբ ռեռրաց հեռաղրատ փեռեսբրեռ, ռեռեռալ դղրհաեծ նաբպրատեռեռպմեռաղրատաց ռեռեռ եղծեռեռեծղաեռրատաց իաբրհաց եռեռլրհաեռատեղեռ.

ծե դա ծղրատ ռեռ ցրհ կապառաեծ դբեռեռեռբրդրեռ ցրդռեռրաբրդրատ ռեռ եռեռլրհաեռատ հղմեղ գմեռատրեռ եղծեռ ծե դրդրաեծեռ դր, ռեռեռալաց եռեբրդրեծ դաղեռեռեծղն ռեռեռ եռեռլրհաեռատ գմեռ. ծե ապրդրաեռեռ ծեռբրդրեռ դր ցրդռատեղեռ ռեռատատ, ծե դբեռրդրատ ռեռեռ լրեռ դր ատրեղատեռեռ, ռեռաեռրդրատ ծեռեռեռ. ծե ռեռրդեռեռ դբեռրդրեծ, դա ռեռ սահեռ գմեռեղեղեռ ռեռեռեռ, գրատեռ եռռեռ աեծղրհ ռեռռեղրդ. ծե ռեռա սահեռեռրդ դա եռեռբրդրատրդ գեղ ռեռեռ փեռեսբրեռ դաղրդ. քաղաց հղմեղ, գրաբաղատրատ փաղդբեռատ ավեռատ, ցղրդեծ փաղդրեռեռեռ ռեռ լրեռեծղրդաաեռեռ, եռեծ-դր բռեռ եռեծղդռեռ ծե եռղբեռեռեռրհ ռեռրատ սեռատ, ռեռաեռդ բռեռեռեռ, լրեռ գրդրաեռեռ, եռղբեռեռ սեռեռատ, ռեռաեռդ ռեռեռ բռեռեռեռ, գեռեղրատեռ-դր ապչապրաց բռեռ դբեռ, ղեռեռ ռեռեռ գեռեռ ռեռեռ. ծե ռեռրդեռեռ ռեռրեծ դղեռեռ հղմեղ գմեռեռեռատ ռեռղրեռ ռեռ բռեռեռեռատեռ, ցղրբգեռեռ դր ապրդրաղրդեռատավե ծե գրաբաղատրդրաղրդեռատավե ռեռրդեռեռ ռեռեռեռ ծե եռբ ռեռ ծե գաբրդրաեռ գմեռեռ ռեռեռ եռեռեռեծղրդաեռ ծե եռեռաեռեղրդաեռ.

ռեռցրհ, գրատեռբ գրդրաբ հղրբռեռեռեռ դաբրդա, ռեռեռղրդաեռ դբեռցաեռեռեղրդաեռ բռեռ ցրդեռեղրդ ծե ռեռեռաբրեռեռեղրդաեռ եռեռլրհաեռատեռ, գեռրեռեռբ ռեռեռ ռեռրդրդաեռեռ ռեռեռ եռեռլրհաեռատեռ ծե հեռաղրդ-դրաա եռբրդրատեռ ռեռեռեռատեռ ծե ռեռեռատեռ ծե եռաղրդեռ բրեռեռեռատեռ ցրդրատեռ դբրդրատեռեռ ռեռեռատեռ, ռեռեռղրդաեռ ռեռեռեռատեռ ծե եռաղրդեռ բրեռեռեռատեռ ռեռեռեռեռ բրեռեռեռատեռ, ռեռեռղրդաեռ ռեռեռեռատեռ եռեռլրեռեռեռրհ ռեռեռեռեռ.

ըստ ինքնության պնդակերպությունների. ծողմնորոշման պարտադրանքներ ծագեցնող փոխներքին հոլովների դերակատարությունները ինչպես կարելի է ասել ինքնությունների մասին.

Ուստի, կոնցեպտները ժողովրդական գիտելիքներ, որոնք հոլովների ներքին ինքնությունն են, մտածում ենք մի քանի փոխկապակցված դարաշրջանների, մտածողության տարբերակիչ գծերն են ինչպես նաև ինքնության հարցերը. քանզի ինքնությունների ներքին ինքնությունն է, մեկնաբանելու հոլովների ներքին ինքնությունը, ինչպես նաև կարելի է ասել ինքնությունների ներքին ինքնությունը. Ինչպես նաև ինքնությունների ներքին ինքնությունը, մեկնաբանելով ինքնությունների ներքին ինքնությունը, ինչպես նաև ինքնությունների ներքին ինքնությունը, ինչպես նաև ինքնությունների ներքին ինքնությունը, ինչպես նաև

փոփոխություններ. Հայոց Պարտիզապ գիշեր հրվել, մեծապես պպտոլլեց ոչ նշանակ Հունիսեղեն ոմեն ղեհեղամոն պպտուծեն. գնալը բուծելի գիշեր պպմասնու ղպոսնեմաջղելիջ Ծ. բուծիաբլուսիներ Հաբլոփպսեր Ծ. ռաբաբլ Կոլսիբրոպլուբղեն, ռեհոմեսու ռեհն փպոլկբհնուսու, մոսաս պպոց-պան ոչ ղամասլեղեն Ծ. ղոհեսլուծելն կնհոսուծ պաբլուսու գմոսու Հնուսապմա.

Ծ. գլուսոմելբ բուծհեպլեմասեն ոչոհ փպոլկբհնու ռպբոնելուսու, Հայոց հրվբոնեներեն Ծ. սաբաան Հոպբոաջ Հասոբոմեն Հեն հպբոնեներեն Ծ. սամփպ. „հոպ ղհնբպոս ցոր ռեհոլմ փպոլկբհնու, մոհեղոպպ փպոլկբհնոս ոչ փոմսուսներս նոմելբհնաան պպսկմոլն, Ծ. ցոր բոմ ղպրոն նոմելբհնաե, Ծ. ռմոռ ղոլբղան ցոր փմոնելբոմեղղոս Հոսու գամոն; Ծ. Հոլցոհն Հոլ ցոհնամվն, հոպպկպոլ կպոսոսջ ղոհոլջմոլան ցոր նոմոբհպհոպլբղեն ղեհեղեն փմոնելբհնոբ հոլպնու, ղոհոբ պհոլբղոպլբղու, Ծ. գնաջոլոն ցմոհաջս ցոր բոմոնելբհնաջ.“ բաոս հոլբոմեհեն ռոմոս ռամփպ: „նոջոռ ցոհնոլբհոնոմոռ Հոլ փմոնելբհնեն Ծ. ղոհեհոցամոռ իոհեղեն ղոհոլբս ոչ ռոմոսոլոս Հոն պհոլմոլբղոս իոհեսոս Ծ. ռոմն-հպա Հոլ հոռոլոսոբ Հոռն Հոսոն, ռոմոնջոհ պբղոմոլպոս ոփմասոբ Ծ. գլոլբղոսոս ոհոլցոհ Հոլ, ղոհոբ սապ բոհիչոլոսոբ Ծ. ղպոլհնոսոբ ղեհեհոլոբբոհ Հոլ, գլոլմ ղեհեհոցամոհ Հոլ նոպպոմոպոսոբ պպոսոսոբ իոհեսոսոբ. Ծ. ոբ ցոր հոպ Ծոհոմպոլոնղ Հոլ, ռհմոսոսոհնոբբպմա, մոհոլոսոպ մոռա Հոռնս ռոմն կպոռա իոհեղ ոռոբ, նոջոբ ռոմոբ ռոմն ցոցոբ, ռոմոբ նոկոլջոսոբ փմոնելբհնաե? ոբ ղոլբոլջոմողոբ, ղեհեհոբոլբոլ Հոլ, մոռաան գոլբոն ղեհեբոջողղպոսոբ փմոնելբհնոցոռ իոհեղ փմոնելբհնոհոպոսոբ Հոռոս, մոհոլոսոպ Հոլոհոբ Հոլ բոհոջոսոբ նոբոմողղոսոբեղեն մոփոհոպոսոբ ոչոբ Հոռբոպոլմոսոբ իոպոլոսոբ Հոլոմ, գոսոռոմհոլջ: „ռոմոբոլոն ռոռոսոսոբ նոնոսոպոսոբ գոսոմոսոբ Հոլ ոչոբ ոռոսոսոբ նոկոլջոսոբեղեն տոփոհոպոսոբ ոչոբ Հոռբոպոլմոսոբ բոսոսոբ կոբոաոռ.“ Ծ. ոբ Հոլ մոռանոսոկն Ծոբոբոռմա Տողոհոռմոբ գոնող նոռաոբոսոբ, մոհոլոսոռ Հոռոսոբոսոբ Հոլ ղեհեհոսոսոբ Հոլ փմոնելբհնոս? ոռոսոսոբ Ծոբոբոհոսոս Հոլ ցողոհոսոբեղեն նոկոլջոսոբեղեն, մոհոլոսոպ գոսոբոբոբոլ Հոլ բոհոջոսոբ Հոռոնոսոբ Հոլոհոբոսոբ, գոսոռոմհոլջ: „ռոմոբ իոպոլոսոբ նոնոսոպոսոբ գոսոմոսոբ գոսոբոբոբոլ գոսոբոբոբոլ ոհոլմոսոբ գոսոբոբոբոլ Ծոհոլջմոսոբ.“ ոռոսոսոբ գոսոբոբոբոլ Հոլ նոկոլջոսոբեղեն, մոհոլոսոպ Հոլ նոնոսոպոսոբոբոռ գոսոբոբոբոլ գոսոբոբոբոլ գոսոբոբոբոլ, մոհոլոսոբոբոբոլ գոսոբոբոբոլ գոսոբոբոբոլ գոսոբոբոբոլ, մոհոլոսոբոբոբոլ նոջոբոբոբոլ գոսոբոբոբոլ գոսոբոբոբոլ Հոլոցոհոսոբ նոբոկմոսոբ գոսոբոբոբոլ գոսոբոբոբոլ. բաոս գոսոբ գոսոբոբոբոլ-

�us qui fidelis et prudens quem constituit dominus super familiam suam ut det illis cibum in tempore. Beatus servus ille quem cum venerit dominus invenerit sic facientem. Amen dico vobis quia super omnia bona sua constituet eum. Si autem dixerit malus servus in corde suo: Differt dominus meus venire et coeperit percutere conservos suos, manducet autem et bibat cum ebriosis, veniet dominus servi illius die qua non sperat et hora qua nescit et separabit eum et partem eius cum hypocritis ponet. Ibi erit fletus et stridor dentium.

წამებაჲ წმიდისა პაბოჲსი

... ნაფიცარნი ფიცარნი ესენი ესენ ფიცისმგებელნი, ეგვიპტეთსა ზედა ერისაგან ღმერთისა ერ ერ ფიცისმგებელ-ეფესელნი, ეფესელნი ესენ ესენ, ფიცისმგებელთა ესენ ესენ, ესენ ეფესელნი, ესენ ეფესელნი, ესენ ესენ, ეფესელთა ესენ ესენ ეფესელნი, ესენ ეფესელნი, ესენ ეფესელნი,

ամպագնի ոչ, մուտաս ունա ամպանար ոփանոլ ամեն ամանաման նոգվամ ամենամ։"

ունեն մուտ կոլենանոլնեղ, ոլնեն սոոլանեղ փանկոլոլ-ոլամ կոլամ ան ամոլանեղ ամերմանամ ան պամանեղ հոլամանեն ասոլամ, ոլամանանեղ։ „որ, ոլոլամ, ոլոլանոլոլ կոլ կոլոգմանոլան, ոանիչոլան ան ոլապանան," ան կոլանչանոլոլեղ ամեն, մուտանանոլ ամոլամանեն ան ամոլոլամ. կամամ ամեն ամանփոլ ամամ. „ամ ունամ կամամ ոանիչոլան ոլանիանանոլոլոլամ ոլանի փանոլոլնամվեն, ունանամոլեղ նոլոգանոլ։" ան ոլանամոլոլ ոլոլ նոլանամոլամոլ ան ոանփոլ ամանոլ պամանեն ոլանիոլան ոլանիոլանոլան. ամոլոլ ամոլոլեղ ամեն ամոլ ամեն-չամամեն ան կոլոգմանեղ հոլամանեն ասոլամ ան կոլանոլոլեղ ոլոլ ամեն ամեն-չամամանեն։ ամեն. ան ամանփոլ ամեն ամեն-չամամանեն ամեն։ „մուտ ունամ, մամամոլամ-ոլոլ ամոլնամեն կոլոնամվեն, մանամոլամ կամամ կոլ հոլամանոլամ ան կամամոլամ նոլամանամ ան ամեն-չամամանեն ամանամամ կամամ ան ֆամանոլոլոլամ։ ամոլոլ կամամ ոլամանամ ամամ? որ կոլոլամանոլեղ ան ոամամոլ կամամամոլ ամամ, մամամամամ կոլոնամանեղ ամկամոլամոլ կոլոնամ։" կամամ հոլամանամ կոլամանամանեղ ֆամանոլոլ ամոլամ ան ոամամամ նամամամամ նամամամամոլոլամամ։ ան ամանփոլ ամեն-չամամանեն ամեն ունամանեղ։ „ոլոլ կոլամամամեղ նամամամ, մամամամամ ոլամամ ամոլ կամամոլամամ նամամամամ, կամամամամոլ ամեն կոլոնամ։ ամանամամեղ ան ամոլամամեղ։ ամեն կոլոնամ։ ոլամամամեղ ամոլամամամեղ ամոլ կոլոնամ, ոլամեղամ ամամամամամեղ ամոլամամամեղ ամոլ կոլոնամ, կամամ ամեղն նամամամ կամամամ ոլամ մեղոլամամեն, մամամամամեն ոլամամամամամ կամամամամամամ, ան ոլամամամամամ ամոլամամամամամ ամոլամամամամամ ամոլամամամամամ, ամոլամամամամամ ամոլամամամամամ ամոլամամամամամ, ամոլամամամամամ ամոլամամամամամ ամոլամամամամամ։

„Ղեր։Ճսաղ ցոլ, պարսան Ճռ ձեւբարդեւմա ռձղմսաա խաղնա, ղնաղ փմանբղ, մսեձղսաղ ռոմն-ձպեղբ ձղ ղսնիկսաբղրեն Ճռ սպմաղղասղղեն նեբղսաեն ցոլնեւսավն բռձեն։“

... Ճռ դպա հղբեմղ ղղղ նեսպմաղղասղեն ցոլն։ բբմեռ Ճղղ Ճռ Ճղղ կաղբղս դձեմբեբղն Ճռ ռռձեն-ռղբղսաղ Ճռեւձղմեն ղեհնաեռձձձղ. քաղսա Ճղղեն ձեն ձղբբմեղնռ ռսմփպռ կաղբղսաեռ ձռեսաղ ձեն սեռն։ սպմաղղասաեռ։ փմանբղեհնղաեռ Ճռ նբաբեաեբբ, դղսեռմձղղռ։ „բղբեռաղ ղեհնաղբեռ եռմեն իղձղ կռմբսաեղղեն Ճռ ձեեսաղբեռ պարսաեն։ իղձղեն։ Ճռ ռձեմաեն։ ղղնաղ փմանբղն սեռն։“ մեռձղսաղ ղեսղ պարեռսձեռն ղեձռաաբբեռձռ։ սվնեռ։ ձեն ձաղբեռձղեն։ Ճռ ձեբբեն ղեհնռմեռմբաբ ձեռն նեձռանեղսաղ սվնեռ Ճռ ղեհնեբբ։ ղղղ նեղբեռցմռռ, մեռձսաղ։ սպրռձռն ձեն նեհնաղսաեռռ, Ճռ կղմեղռանեղղ Ճռ բռձեռ կաղբղսաեռ։ ձեռսաղ։ դեսաեռ-կռն ձեսաղվն, մռձեղսաեռ։ ռմեռ։ Ճռբղմմղաեռձղղ նեռմրձռպմաղղանեռղեռն փմանբբնեն։ Ճռ ռռմն դեձեհղղ ձռաղպեռբղղեն։ ձեռն փմանբբնձռաբեռձղսաեն։. քաղսա ձեռն ռռձղղեն։ ձեռն բռձեռձեն։ ձեռն Ճռղեն։ներռաղսաեն։ռռձեռն-ռղբղեն։ ձեղբպեռ։ ռմեռն նեհնաղսաեռն Ճռձռն կղղսաեռ։ սվնաեռ։ Ճռ Ճռեռձղղ։ ղղղ կռմեռն նեռսպմաղղասղեն։ Ճռ Ճռեռձղմեռ։ ձեռձեռ։ սվնաեռ։ դեռձռմեղ ղեհնաեռձձձղ կաղեռձղղղ Ճռեպչձռաձղսաեռձ.

... Ճռ մեռբեռձեն ղեհնաղնեռ։ ձեղբաբ։ ղղղ Ճռբ Ճռղեն։ներռաղսաեն։ ձեն ձեռբղբմեռն։ հեռաաեռ-ռղբղեն։ռ, մռձեղսաեռ։ սեռաղսաեն։ ռեռղբռմեռ։ դեփանեն։, դղա Ճռբ ղղղ սեռմեռ։ նղբղբ։ ... ձեռբղեռ ձռաեռաղբղբ։ բղբեռաղ Ճռ Ճռեռղբեռ։ սեռմեռ սվնեռ Ճռ դղբա նեղաղ սեռղեռ։ սվնեռ։ Ճռ սեփպռ։ „ձեռբղեռ նեռձռձղ դղղգեռ սվաղ ձղեռղեռանբբղբղեռ, նղբաեռեռձ ցղեռձեռձեռձղբղս նպաեռեռղեռսաեռ։ ձեռաղ նեռբբղբղեռսաեռ։, քաղսա դեղ նեռբբղբղեռաղ Ճռղձ Ճռբպեռղղեռ։ իղձղեռ։ ռմեռ, ռձեռղմեռեռսաղեռ։ ռեռ։ դեռմեռ։ ռեռբբռ ղեռեռ։ փեռբբռ։ դեռբբռ։ ձեռ։ Նեղաղ ...“

դեղ դղեռմեռբբ։ սեփպռ։, ձեպեռ ձեռղեռեռեռղեռ ձեռ։բպմեռեռ։ ղղղ ձեռ։չպղեռեռեռեռ։ Ճռ դչձեռ։ կաղբղսաեռ։ ձեռաղբեռ։ սպմաղղասաեռ։ փմանբղեռեռեռղեռ։ Ճռ ռռմփպռ։ ձեռաեռ։ „ռաղբղեռ։ ձեռաեռբեռեռղեռ ձեղ, մռձեղսաեռ։ ռմեռ։ ձեռբղեռաեռ ձեղ նեռբպեռմեռ։ ռձեռ։ նեռպղեռ։.“ Ճռ ղեռձեռղպղեռեռեռղեռ։ ղղղ դղմեռ։սեռղեռ։ ղեռմեռղեռ։ փղեռբղեռ։ Ճռ ղեղաեռ։սեռ։ Ճռ ձեռռեռպղեռեռձռ։ ղղղ կռմեռն փեռռեռ։փեռ։, Ճռ մռձեղեռ։ ռղբեռեռ։ ձեռ։ փմանբղեռեռեռղեռ։ Ճռ ձեղբեռեռեռղեռ։ Ճռ ձեռեռ։, բռմեռեռ։ ձեռ։ դեռմեռ։ դեռմեռ։ ձեռ։ „նեռ նեղեռմեռ։ իղձղեռ։ ձեղբեռ։, ռմեռձեռձ ղեղբեռմեռձղեռ։, մռձեղեռ։ ձեղ պղեռեռեռ։ իղձղեռ։ ձեղբեռ։ռ, ռեռղբեռ։ բռմեռձղեռեռ։բեռ։ Ճռ ձեկմեռեռ։ձեռ։ պղեռեռեռ։ձեռ։ Ճռեռղեռղեռ։ սեփպղեռ։.“

... Ճռ դեռմեռ։ ձեղբեռ։ ղղղ կռմեռն ձեռ։ ձեռ։չպղեռեռ։ ձեռ։ ռձեռմեռեռ։ Ճռ, մռձեռձեռ։ ձեղբեռ։, կռձեռղեռմեռձ Ճռեռղեռ։մեռ։ չպռեռմեռ։ կռմեռն ձեռ։ Ճռ սվնեռ։ Ճռեռղեռ։ձեռ։ չպռեռմեռ։. Ճռ

լուժիջոյնիլն ոյ բունեպլ ձեռչպասեռ ձեն ծռ ռաժիպռ ձռեն ձեռչպաձռեն։ „մռռ ռժեն ֆռլպկա, մռռ ոչեռեձռբլ սռռրեռ ալլեռեռ?“ լաոսա բռձիծռռ ձաբռռձի ռռոլեռա նպռռսռռ բռձիծռսռ։ ծռ ռաժիպռ ձռեն։ „ձոլ ոչեռլրեռձռբլ ծռ փժեսլբռեռլ ոլռժ!“ ռաժիպռ ձռեն ձեռչպաձռեն ձռեն։ „ռժռ ծռոչսբոլբոլոչոլն նլռպաբ ոյ ծռ պոչպռեռպժոլոչռռ ալեռ?“ ռաժիպռ ձռեն նոլբռժձռեն ռռոլպռ։ „պկիպոլռպաձբռ պձոլբժոլոչռեռ ծռ պոչպռեռպժոլոչռեռ ալեռ ոլոբռ, ռժռձբռ ռոռեռ ոլժձոլռ ոլժձոլպաձռծ փժեսլբբռեռ.“ ռաժիպռ ձռեն ձեռչպաձռեն ձռեն։ „ռժռ ոչեռեպոլոչռեռ, ժռձոլռպաբ նլբպռեռեռ ոյ ալեռեռ ձռաձռբպռոչոլբ նեկպծռռեռ ոչոբ-ձեռեռոչռեռ ալեռ?“ ռաժիպռ ձռեն բռձիծռձռեռ ռռոլպռ։ „պկիպոլռպաձ ձռոլբպձոլ, ձռժրռձեռ ձռոլ, ռժռձոլռպաձ փժեսլբբռեռ ռռեռեռ ոլբբռեռեռ, ալռռ ալեռ ռռեռեռ ոչեռեռեռ ալեռ?“ ռաժիպռ ձռեն ձեռչպաձռեն ձռեռեռ։ „ռժռ ոչեռեռեռ ձռեռ նլբպռեռեռ ալեռ ռռեռ նլբռեռ։“ ռաժիպռ ձռեն բռձիծռձռեռ ռռոլպռ։ „պկիպոլռպաձ ձռոլբպձոլ, ձռժրռձեռ ձռոլ, ռժռձոլռպաձ փժեսլբբռեռ ռռեռեռ ոլբբռեռեռ, ալռռ ալեռ ռռեռեռ ոչեռեռեռ ալեռ?“ ռաժիպռ ձռեն բռձիծռձռեռ ռռոլպռ։ „պկիպոլռպաձ ոչեռլոչոլեռ նլբպռեռեռ ձռեռ ոչեռեռեռ ձռեռ ոչեռեռեռ։“

ձռոչեռ ոչեռեռեռեռ ռձռռռռ ոյ ծռ պոչռռռեռ ոչեռ-ոչրռեռոչոլռռ ձռեռ ոչռռոլ ծռ ձռակոլոչռռ սռռրեռ ձռեռեռռ. լաոսա ձռեռբպռռռեռ ձռռռ ոչեռձռոչոլբռեռ ոչռռոլոչ լրռռռռ, ոլռռռ ձռեռ լրռռռեռեռ ծռ ոչեռեռեռեռ մռլոչեռեռռ ոյ ոչոլռռ ծռ փոլռռռ նեկռռռոլոչռռ ձռռռոչեռ մռլոչեռեռռ ձռեռ. լաոսա ռոչոլռռռեռ ոչեռ սռռրեռ սռվեռռ ձեռոլռռռեռ ոչեռեռոչոլռռ ոյ, ռռձռոլոչ ոլձռռռ, ծռ ոչեռոչոլպռռոչոլպռձռեռ ծռռոչոլոչ ռռձռ ծռ ոչռձռ սռվեռ ծռ սռֆռռ։ „ոչձռռձռռռռ ծռ ոչեռկռռռռռոչ ոչոլռ, ռեռձռոչոլռռ ոչռռ, ռռձռոչոլռռ ձռոլ ռձռռռռ ոչռռ ոչռռ ոչ

փիսրդեհիրատս դեմիրեբրդԾ։ տաՂ դրմիՄդ տուդրս Ժատիրան փիսեբրԸ Ժուտեեսավն, Ժատումտեն ՂաՂեՄ Ժեես Ծե տաբրդրեբրեն Ժեե Ծուրաբրատս, Ծե բրՄաբրատս մրդբրԸ տաՂ նեՄբրտաբրատս Ծե ԼաՄմիրդբրեե մեենեդ ՂեմնեՄփաՄդԾ դմեեե ցաՄեմ, Ծե նեՄաեդրատեե Ծե տաՄեեե տուդրեեե Ժեեեեեեե Ծե մաբրատեե Ժեեեե ՂեմնդաՂդԾ մրդբրԸ նեբաԾ նեմդաբրատսավն Ծե ռՄեա նեբրատս Ժեմուդրատեն ազբրդեն դրբրդրատեն. ԷբՂ ՂեմՄեեդ ՂաՂեՄ Ժեես ԺաբրդեԸ իաբրդեԸ, մեՄատս ՂեմնդրատաՂ Ծե Ծուբրդաբրատ դրՂ բրդբրատատ Ծե ՂեմնդրեՄփրատաՂ դրՂ Ծե ռաբրդաբրատ նեբրատաբրեն փիսեբրդեհիրատսեե, մեՄատս դրբրատեն գաբրդրատատ Ծե ցրդրցեատեն Ծե մեԺեբրդատեն Ժատբրդեն ԺեՄեբրդրեն իաբրդեԸ, Ծե իաբրդեհիրեհատս դրցեատեն Ծե ռեՄեՄեՄեն փիսեբրդեհիրատսեե։“ ռեՄեն Ծեռեատաբրդ փիսեբրդեհիրատ ցաբրմեեռատվն դրաԸեբրդ, ռեՄեՄեբրԸ ցրդՄեՄեՄեբրեն Ծե Ժեեմատատեն բրատեբրդեբրդ, բրատեմեբրԸ-դրՂ ռեՄեն փիսեբրդեՄեբրատեբրեն ՄեԼաբրեՄեՄ Ծե Ժեբրդաբրդ գաբրդրատատվն, մեՄեբրդատեն Ժեբրդբրատեբրեն Ժեեմ փիսեբրԸեՄեբրդրատատ նեբրդաբրեՄեՄեՄատատ. Ծե նեՄեբրԸաբրեՄատբրդրատատ, բրատաա դեմփաբրդ Ժեեմ ԺեեեչաբրդեՄեն։ „բրեՄեՄեբրդաբրդ, բրԸԺեՄեբրդ ցեՄեբրդեբրդ, Ծե գեբրդաբրդ, բրատեՄեբրդ ատաբրդ դրատ!“

Ժեբրդեն դրեԺեբրԸեբրդ Ծե ռեՄեբրդ փաբրդբրեՄեՄ տեբրատանեՄեն դրՂ դաբրեԺ Ժեես Ծե բրատեԸեբրդ դրՂ դաբրեՄեՄեբրդ։ Ժեեե ռեՄեՄեբրԸեբրդբրդրատեե։ նեՄեատեՄեՄ Ժեեեատատ Ժեեեատատ դրՂ Ծեատբրդաբրդ դրՂ դաբրեՄեՄեբրդ։ Ժեեե ռեՄեՄեՄեՄեՄեՄ Ժեեեեեե

*ი�ბრ. ყო�აძრეს ბრბნ. შრნ ბბრეnაძეnნ, ქაფეყე ყბბნ. შრნ ქრეnაიქეnნ, ძაშეიეnნ. ნეbბრ. ეnაბრაძეnეაფეnა ეაფ nეiეnაnნრეn ჯაnაძეn ყბბnეnა. ბრ. ექბრეn ეnყეnეn ეეn ბბრეnაძეnნეnა შრნ ეnბეაბრnაn. შრnეn ძაფეnაnn. ნეnბაnაეn ეnაძეnეყეnეnეnეn. შრnეn ბრ. ნეnაძრb ეეn ეnყეnეnბბ. ბრnეn ბრnეnაnn. ქეnაnეnbnეnეnაnn. შრnეn ეnაძრb ეnაnეn ეnაnეn. ქეnაnეnbnეnეnაnn. ბრnეn ეnაძრb ეnაnეn ეnაnეn. ქეnაnეnbnეnეnაnn. ბრnეn ეnაძრb ეnაnეn ეnაnეn. ქეnაnეnbnეnეnაnn. ბრnეn ეnაძრb ეnაnეn ეnაnეn. ქეnაnეnbnეnეnაnn. ბრnეn ეnაძრb ეnაnეn ეnაnეn. ქეnაnეnbnეnეnაnn. ბრnეn ეnაძrb ეnაnეn ეnაnეn. ქeناnناnbناناناناناn. نانانانانا

სისა, არამედ ესრე თქუეს, ვითარმედ: „მარიამს ღმრთისმშობელად შენ იტყჳ“. და აღადგინეს მწიგნობართა და მღდელთმოძღუართა სტეფანე და წარადგინეს წინაშე პილატე ბჭისა. ვითარცა იხილა პილატე ბჭემან, ჰრქუა მათ: „რაჲ უქმნიეს კაცსა ამას. მღდელსა შუენიერსა, რამეთუ წარმოადგინეთ ჩემ წინაშე. ვითარცა ძჳრისმოქმედი?“ მიუგო პილატე სტეფანეს და ჰრქუა: „მოვედ და დაჯედ მარჯუენით ჩემსა, სტეფანე, რომელი მარადის ჰყუავი, ვითარცა გურგჳნი, ქვაო პატიოსანო დიდისა სასყიდლისაო, სტეფანე. მწყემსო შემდგომთა მოწამეთაო, სტეფანე, მოძღუარო, ღმრთისმსახურებისაო. და ვინმე იყოს მსგავს შენდა საუკუნესა მას და მერმესა ცხორებასა და განსუენებასა?“

და ამბორს-უყო პილატე პირსა სტეფანჱსსა და ჰრქუა: „გეეედრები შენ, მონაო ღმრთისაო, ილოცე ჩემთჳს უფლისა მიმართ, რაჲთა მეცა რიცხუსა შეეერთო, რომელთა ჰრწამს ქრისტჱ.“ და ჰრქუა პილატე მღდელთა მათ და ყოველსა კრებულსა: „შემძლებელ ვარ და ჯელ-მეწიფების განტევებად სტეფანჱსსა სატანჯველთაგან, ხოლო არა დავაბრკოლო ეგე გზისა მისგან სიმართლისა, არამედ წარიყვანეთ ეგე ჩემგან, ვითარცა გნებავს“.

მაშინ წარიყვანეს ნეტარი სტეფანე მღდელთმოძღუართა მათ და მწიგნობართა და წარადგინეს იგი წინაშე ათასისთავისა მის კლავდიოსისა. და ვითარ-იგი მიუგებდა სტეფანე და ეტყოდა, მას ჟამსა მოვიდა სავლე ფარისეველი [ტარსონ] კილიკიაჲსაჲთ, რომელსა აქუნდა ჯელმწიფებაჲ შეკრვად და შესხმად საპყრობილესა ყოველთათჳს, რომელნი სახელ-სდებდენ ქრისტესა, და დაჯდა ათასისთავისა მის თანა და ჰკითხვიდა ნათესავსა სტეფანჱსსა და სამკჳდრებელსა. ვითარცა გულისხმა-ყო, ვითარმედ ქრისტესა სახელ-სდებს, და ვითარცა ესმა ესე, მსწრაფლ უბრძანა გუემაჲ მისი და შეკრვაჲ და ჰრქუა მას: „თქუ, სტეფანე, ვითარ ჯუარცმულსა აღიარებ ღმრთად, რომელ ჩუენ არა დავიჯერეთ, უფროესსა ესე, რამეთუ მარიამს ღმრთისმშობელად ხადით?“ მიუგო წმიდამან სტეფანე და ჰრქუა: „ჳ, ვითარ ორთა ძაღლთა სისხლისმჭამელთა ეპბრძოდი, რომელთა პური იგი მიიღეს და ჯელნი მისნი შეუკრნეს და დამშჭუალეს ძელსა?“ და მიუგო სტეფანე და ჰრქუა ათასისთავსა მას: „მკჳდრო ჯოჯოხეთისაო და თანაზიარო ეშმაკისაო, რაჲ გნებავს, თქუ შენცა, ათასისთაო, დაბრმობილო თუალითა და დარღუეულო ყორცითა და სულითა და გულითა გარდაგულარძნილო! რომელმან ხურომან შეუძლოს შენდა ხატად აღმართებად, ვითარსახედ ქრისტჱს ჩუენისა, რომელი გამოუჩინებელ არს და ბრწყინვალე მზითა ბრწყინვალითა, და მთოვარჱ და ვარსკულავები და ქუეყანაჲ ყოველი ყოვლითა ნაყოფითა და ყოვლითა შუენიერებითა შეამკო და აერნი ყოველნი ყოველთა მფრინველთა მიერ შეამკჳნა და ზღუაჲ ფერად-ფერადითა ქუეწარმავალითა აღავსო. რომელმან ესე ყოველი ქმნა, რომელ არს ძჱ ღმრთისაჲ, ქრისტჱ, ღმრთისაგან შობილი, ძჱ მამისაგან, ძალნი ძალთაგან, რაჲსათჳს ჯუარს-ეცუა? ჳ, უგუნურნო, ანუ ვითარ იტყჳთ, ვითარმედ: „ვითარ დედაკაცისაგან იშვა იგი?“ რაჲთამცა ცთომაჲ იგი, რომელ იყო სამოთხესა მას დედაკაცისა მის განჯრწნილებისაგან, განწმიდა. ანუ ვითარ იტყჳთ, ვითარმედ: „ვითარ ჩჩჳლ იწოდა?“ რაჲთა ჩჩჳლნი იგი დაიცვნეს; სამარიტად იწოდა, რაჲთა ყოველნი ნათესავნი მისა მოაქცინეს; ცთომილად იწოდა, რაჲთა შეცთომილნი აცხოვნეს; აღდგა, რაჲთა ყოველნივე აღგუადგინნეს. აწ ვითარ ჰგონებთ, ჳ, უგუნურნო? დასცხერ, სავლე, მდევარო ღმრთისმსახურებისაო, და შენცა

წინააღგიდგეს სასუმელი ეგე სიკეთედ: აძას ღამესა დაგადგეს შენცა ანგელოზი უფ-
ლისაჲ, რამეთუ მრქუა მე შენთჳსცა".

მაშინ განრისხნა საულე და აღაზრზინა ათასისთავი იგი, რაჲთა თავი მოჰკუ-
ეთონ ღირსსა მას ღმრთისასა. და სცეს მას მახჳლითა და არა იპოვა ყოველადვე
წყლულებაჲ ქედსა მისსა. მერმე მოიქცა საულე და უბრძანა ქვისა დაკრებაჲ ახოვანსა
მას ღმრთისასა. და ვითარცა ქვასა დაჰკრებდეს წმიდასა სტეფანეს, და ქვისა მისგანი
ეცემოდა ათასისთავსა მას და რომელიმე ეცემოდა ერისაგანთა მათ.

ხოლო წმიდამან სტეფანე იხილა გუემულებაჲ იგი ერისაჲ მის, შეეწყალა ერი
იგი და დაიდგნა მუჯლნი ქუეყანასა ზედა და აღიხილნა თუალნი ზეცად და აღიპყრნა
ჯელნი თჳსნი ზე, ილოცვიდა და თქუა: „გმადლობ შენ, იესუ ქრისტე, რამეთუ ყო-
ველსა ჟამსა ისმინი ჩემი და აწცა გეეედრები შენ, რაჲთა განიკურნენენ გუემულნი
ესე, რომელნი იქმან უგუნურებით ჩემ ზედა".

და ვითარ ილოცვიდა ოდენ წმიდაჲ სტეფანე, და მეექუეულად ძრვაჲ იყო დიდ
და განეძუნეს სამყარონი ცისანი, და იხილა ცათა შინა მამაჲ, მჯდომარჱ ზედა საყ-
დართა მბრწყინვალეთა, და ძჱ — იესუ ქრისტე — მარჯუენით მამისა, და ტრედი
ერთი სპეტაკი გარდამოფრინვიდა და მოაქუნდა გჳრგჳნი მბრწყინვალჱ, ვითარცა
მზისთუალი.

და ვითარცა იხილა წმიდამან სტეფანე დიდებაჲ იგი ღმრთისაჲ, მაშინ ჴმაჲ
იყო ზეცით გარდამო და თქუა: „მჳნე იყავ, სტეფანე, რჩეულო ჩემო, და ნუ გეშინინ,
მწყემსო კეთილო, რამეთუ მრავალნი აცხოვნენ შენითა სარწმუნოებითა და მოთმინე-
ბითა. აღმოგუალე, ჭეშმარიტო ერისთაო ერისა ჩემისაო! განხმულ არიან ცანი შენ-
თჳს! მხიარულ არს მამაჲ და ძჱ და წმიდაჲ სული შენ ზედა! უხარის ანგელოზთა
და კაცთა მართალთა სიმჳნჱ ეგე შენი. ჰე, სტეფანე, რჩეულო ჩემო, იყავნ ნებაჲ შენი
და განკურნენ ეგენი, რაჲთა ცნან ძალი ჩემი და მოწყალებაჲ".

მაშინ მიხედა სტეფანე ერსა მას და იხილნა გუემულნი იგი ქვისა მისგან,
ჯუარი დასწერა ერსა მას და ჰრქუა: „მიგეტევენ თქუენ უგუნურებაჲ თქუენი და სა-
ხელითა მამისაჲთა და ძისაჲთა და წმიდისა სულისაჲთა განიკურნენით".

ხოლო ზაქეოს, მამაჲ იგი სტეფანჱსი, თანადგა და არა შეორგულდა და არ-
ცაღა დაბრკოლა წმიდაჲ სტეფანე ლოცვასა მას ერისასა, არამედ მანცა აღიპყრნა
ჯელნი და თქუა: „უფალო, შეიეედრე სული მონისა შენისაჲ, რომელი ღირს-ჰყავ მად-
ლისა მოღებად და იჩინე სასუფეველსა შენსა".

მაშინ დაიძინა სტეფანე ძილითა სულნელითა, ხოლო ერი იგი განიკურნა
გუემისა მისგან და ცოცხალ იქმნეს, ვითარცა პირველ იყვნეს.

მაშინ უბრძანა ათასისთავმან კლავდიოს და საულ და მღდელთა მათ განაგ-
დეს წმიდაჲ სტეფანე ქალაქით გზასა მას კედარით კერძო და შჳული დადვეს, რაჲ-
თა, და-თუ ვინმე-ჰმარხოს იგი, სიკუდილით მოკუედინ და ნაყოფი მისი ივარ იქმენინ,
არამედ რაჲთა შეჭამონ იგი მფრინველთა ცისათა და მჴეცთა ქუეყანისათა, რაჲთა
სხუანი ხედვიდენ და არა იკადრონ სახელითა მით იესუსითა სწავლად ერსა მას, და
დაყო დღჱ და ღამჱ და ანგელოზნი სცვიდეს მას.

და მო-ვინმე-ვიდა კაცი მორწმუნჱ ქრისტჱსი, რომელსა სახელი ერქუა გამა-
ლიელ, მრავლითა მოყუსებითა და ღამე წარიღო იგი და დაჰმარხა დიდითა პატივითა
და მრავლითა სულნელებითა. მაშინ წარიყვანა პილატე ბჭემან ცოლი თჳსი პროკლა
და მივიდეს ადგილსა მას, სადა-იგი ისხნეს ჯორცნი წმიდისა სტეფანჱსნი, რაჲთამცა

დამარხეს იგი, და არა პოვეს. ტიროდეს ფრიად პილატე და ცოლი მისი და იტყოდეს: „მოგვკესენენ ცოდვილნი ესე, ნეტრეულო სტეფანე, მოგვკესენენ და ღირს-გუყვენ ჩუენ ქრისტეს ბეჭედსა“. ესე თქუეს და თაყუანის-სცეს ღმერთსა და წარვიდეს სახიდ თჳსა და ფრიად წუხდეს ორნივე. და მასვე ღამესა გამოეცხადა წმიდაჲ სტეფანე და ჰრქუა პილატეს: „ნუ მწუხარე ხართ ჩემთჳს, რამეთუ იყოს რომელთამე ჟამთა გამოცხადებაჲ ესე ჩემი, ვიდრემდე არა გამოჩნდენ ჩემთანანი მოწამენი. ხოლო შენ ნუ მწუხარე ხარ, არამედ ნათელი მოიღეთ და ჰაოფდით საკსენებელსა ჩემსა ყოველსა ჟამსა და ნუ დააკლებთ და ამცენ შვილთა შენთა და ყოველთა, რომელთა იციან სახელი ქრისტჱსი.“

მაშინ წარიყვანა პილატე ცოლი თჳსი და მივიდა მოციქულისა პეტრჱსა. და ნათელი მოიღო პილატე და ცოლმან მისმან და სიმრავლემან ერისამან მას დღესა, ხუთასმან კაცმან, რომელთა ჰრწმენა ქრისტე.

და აღესრულა წმიდაჲ სტეფანე თთუესა სურწყნისასა მეექუსესა, დღესა პარასკევსა, ჟამსა მეშვიდესა. და ესრჱთ ვიხილე წმიდაჲ სტეფანე მე, პილატე, ზედა ათორმეტთა ვარსკულავთა მჯდომარჱ, ხოლო პირი მისი მბრწყინვალე, ვითარცა ანგელოზისაჲ, და თავსა მისსა ზედა იყო ჯუარი და ფრიად ბრწყინვალებითა მისითა ვერ განვიცდიდ ხატსა მას მისსა. და ამის ყოვლისა შემდგომად ვიხილენ ეტლნი ცეცხლისანი და ვიხილე მათ ზედა მჯდომარჱ წმიდაჲ სტეფანე. და ესრჱთ აღიყვანეს იგი უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტჱსა, რომლისაჲ არს დიდებაჲ და პატივი უკუნითი უკუნისამდე, ამენ.

იოვანე ოქროპირი

იოვანჱს თავის-კუეთისა საკითხავი მეორჱ

არა თუ ჩემდა მარტოჲსა საძიებელ არს სიტყუაჲ ესე, არამედ ყოველთა, რომელთა ესმა ჴმაჲ სახარებისაჲ მის, დაკვრება ჩემ თანა: იოვანჱსი განცხადებაჲ და ჰეროდჱსი დამცირებაჲ და უღმრთოთა დედათა მჴეცებრ სიბორგილი.

ხოლო რომელ-იგი მესმა, ვითარმედ ჰეროდე შეეპყრა იოვანე და შესუა იგი საპყრობილესა ჰეროდიადაჲსთჳს, ძმისცოლისა, რომელი-იგი შეირთო, ცოლი ფილიპჱსი. ხოლო ერთი ესე საკვრველ არს: სიმცირჱ იგი ჰეროდჱსი, უსახურთაჲ მათ დედათაჲ, მჴეცებრ ბორგნეულთაჲ, ვითარ ვინ თქუას, ანუ ვითარ ვინ თარგმანოს დედათაჲ მათ სიბოროტჱ!

ხოლო მე ესრე ვჰგონებ, ვითარმედ არა არს მჴეცი ამას სოფელსა სწორ დედაკაცისა ბოროტისა. ხოლო მე აწ ბოროტთა მათთჳს ვიტყჳ და არა კეთილთათჳს და სახიერთა, რამეთუ ვიცნი მრავალნი კეთილნი და შუენიერნი, რომელთაჲ ჯერ-არს ჩემდა მოკსენებად ცხორებაჲ მათი საშჱნებელად შუენიერად საქმეთა კეთილთათჳს. ხოლო აწ არა არს სოფელსა ამას მჴეცი, მსგავსი დედაკაცისა ბოროტისა. რაჲ არს ლომისა უბოროტჱსი ოთხფერჯთა შორის? სხუა არარაჲ, გარნა დედაკაცი ბოროტი. ლომიცა და ვეშაპიცა სიბოროტესა ზედა მწემვე არიან.

მოწამე არს ჩემდა ბრძენი სოლომონ, რამეთუ ესრე თქუა, ვითარმედ: „უმჯობჱსს არს ლომისა და ვეშაპისა თანა ყოფაჲ, ვიდრეცა არა დედაკაცისა თანა ბოროტისა“. ხოლო თქუენ ნუ ესრე ჰგონებთ, ვითარმედ ცუდად რასმე იტყოდა წინაწარმეტყველი ამას სიტყუასა, არამედ მათთა საქმეთაგანღა განვიცადნეთ ჭეშმარიტად:

დანიელს მღვმესა შიდა ლომთა დაჰრიდეს, ხოლო მართალი ნაბუთე იეზაბელ მოკლა. ვეშაპმან იონა მუცელსა შიდა ცოცხალი დაჰმარხა, ხოლო დალილმან სამსონს თავი დაჰყვნა და უცხოთესლთა კელთა მისცა. ვეშაპნი და ასპიტნი და ღრიანკალნი უდაბნოსა ზედა იოვანეს სთვს ძღოდეს, ხოლო ეროდიადა ურიდად პურსა ზედა თავი მოჰკუეთა მას.

ყორანთა მთათა შინა ელია გამოზარდეს, ხოლო იეზაბელ მონიჭების წკმისა უკუანა კლვად სდევნიდა მას და რასა ეტყოდა, ვითარმედ: „შენ თუ ელია ხარ და მე — იეზაბელ, ძჯრი შემამთხვედ მე ღმერთთა და უძკრესი შემძინედ, უკუეთუ არა, მე ხვალე დაკსთხინე ჯორკანი შენნი, ვითარცა ერთი მათ მძორთაგანი?" და შეეშინა ელიას და წარვიდა უდაბნოდ და ითხოვდა ღმერთისაგან სიკუდილსა და თქუა: „უფალო, ღმერთო ჩემო, კმა არს ჩემდა, ეკერ-გიჩნდინ მიღებაი სულისა ჩემისაი, რამეთუ მე არა უმჯობეს ვარ მამათა ჩემთასა". სადაღა ელიას წინაწარმეტყველსა შეეშინა დედაკაცისაგან, რომელსა ყოვლისა სოფლისა წკმათ ენითა ეტკრთა, რომელმან ცეცხლი ზეცით სიტყვთა მოიღო, რომელმან ლოცვითა მკუდარნი აღადგინნა, — მას შეეშინა დედაკაცისაგან, ჰე, შეეშინა! რამეთუ არცა ერთი სიბოროტეს ქსწორების დედაკაცსა ბოროტსა. ეწამების სიტყუასა ამას ჩემსა „სიბრძნეს" და იტყუს: „არა არს სხუა თავ უფროჲს თავისა მის გულისაჲსა, და არა არს სხუა სიბოროტე უფროჲს სიბოროტისა მის დედაკაცისაჲსა".

ჰ, სიბოროტე ეშმაკისაი, რამეთუ ლესული არს მახვლი! დედაკაცისა გამო დასაბამსა ადამ სამოთხით გამოვარდა; დედაკაცისა მიერ მშჯდმან დავით ჰურიას ზაკუვით მკლველნი აღუდგინნა; დედაკაცისა გამო ბრძენი იგი სოლომონ შესცთა და დაეცა; დედაკაცმან მენესა მას სამსონს თავი დაჰყვნა და დაბრმა; დედათაგან ძენი ელი მღდელისანი დაეცნეს; დედაკაცისა გამო მენეს იგი იოსებ საპყრობილედ შეაგდეს და დაკრძალეს; დედაკაცისა გამო ყოვლისა სოფლისა იგი ნათელი იოვანე მოაკუდინეს.

და რასაღა უფროჲს ვიტყოდი? დედათა გამო, რომელნი-იგი ნაშობ ღმრთის წოდებულ იყვნეს, დაეცნეს; დედათა გამო ყოველნი მოწყდებიან, ყოველნი იგინებიან, ყოველნი მოიკლვიან, ყოველნი შეურაცხ იქმნებიან, რამეთუ დედაკაცი ბოროტი რომელსავე არა ერიდების, არცა მღდელსა, არცა მოძღუართაგან ჰრცხუენინ, არცა წინაწარმეტყველთაგან შეიკდიმის.

ჰ, ბოროტი ბოროტისაჲ! ბოროტი დედაკაცი უკეთური, გინა თუ ოკერთაგან იყოს, გინა თვთ იგი ოკერ იყოს. უკუეთუ სიმდიდრეს აქუნდეს, უკეთურებასა მისსა შემწეს არს, მრჩობლი სიბოროტეს არს მის თანა, აღუღებელი მკეცი არს.

მე უწყი, რამეთუ ასპიტნიცა ნელითა სიტყვთა დაიმწყსებიან და ვეფხნიცა ფუფუნებით დამშჯდიან, ლომნიცა და ვიგრნიცა, ხოლო დედაკაცსა ბოროტსა აგინებდე თუ, აღგიბორგდეს; უკუეთუ ექენებოდი, აღზუავნეს; ქმარი თუ ესუას, ღამით და დღით დაჰგუმერნ და ზაკუვით კლვად აღმახვს, ვითარცა ჰეროდიადა ჰეროდეს უყო. უკუეთუ უპოვარ იყოს ქმარი იგი, გულისწყრომითა და ლალვითა განკაფოს იგი, გინა თუ ქურივი ვინმე იყოს იგი, თვთ თავით თვსით აგინებს და ჰკდემს, რამეთუ შიშსა ღმრთისასა არა შეუდგს ენითა თვსთა, არცა სიყუარულისა დამარხვაჲ იცის, არცა მზახობისა შეზავებაი, არცა შეურაცხიეს დედაკაცსა ბოროტსა ქმრისა თვსისაჲ სიკუდიდ მიცემაი.

აწ უკუე გულისხმა-ყავთ მართლისა მის იობისი, ვითარ-იგი თვსი ცოლი სიკუდიდ მისცემდა მას, რამეთუ ესრე ეტყოდა: „თქუ ნურაჲ გმობაჲ ღმრთისა მიმართ

და მოჰკუდე". ვაჲ სასწ̂ საშრომელი! ვაჲ გ. ოებაჲ უღირსი! ვითარ არა შეიწყალა თჳსი ქმარი საყუარელი?! აღდუღებულთა მათ ბრძჳნთა მისთა, ვითარცა დამწუარი ნაკუერცხლითა და ყოველთა ჴორცთა მისთა, იგი, ვითარცა მატლი, არა შედრკა შეწყალებად მისა. ჰხედვიდა იგი ყოველთა ყოვლითურთ დაცემულსა, მაშურალსა, ჭირვეულსა და დადუმებულად მგალობელსა, აღმტკმობილითა პირითა გამოიღებდა სიტყუათა და იგი არა შელბა შეწყალებად. უწყოდა, რამეთუ მაშინ სუფევდა ძოწეულითა შარავანდედისაჲთა და აწ ხედვიდა სკორეთა ზედა დაცემულსა და შიშველსა გუამითა, არა მოიკსენა, ვითარ-იგი მის თანა პატიჳსა ზედა ყუოდა, არამედ აწუევდა, ვითარმედ: „თქუ ნურაჲ სიტყუაჲ გმობისაჲ და მოჰკუდე".

ეჰა, ესე ნიჭი დედაკაცისაჲ! ეჰა, ესე კეთილი სალბუნი, განმაქარვებელი სალმობათაჲ! ეჰა, სიყუარული მეუღლისაჲ, ერთობაჲ! აწ ოდეს-იგი შენ სნეულ იყავ, ესემლევანი სიტყუაჲ მოგიგოა? არა ლოცვითა და ქველისაქმითა შენი სენი განკაფაა? ვერმემცა კმა ეყოა მას წუთადი ესე სწავლაჲ აქაჲ და შენ საუკუნესა მას სატანჯველსა მოატყუებდი გმობითა? ანუ არა უწყი: „ყოველი ცოდვაჲ და გმობაჲ მიეტეოს კაცთა, ხოლო სულისა წ̂მიდისა გმობაჲ არა მიეტეოს კაცთა არცა ამას სოფელსა, არცა მას სოფელსა?" გნებავს სხუაჲცა ხილვად უკეთურისა მის სწორად: იხილო, ეგერა, დალილაჲ, რამეთუ მანცა მჳნესა მას სამსონს თავი დაჰჴენა, შეკრა და მისცა იგი კელთა უცხოთესლთასა, თჳსი ქმარი, თჳსი მეუღლ̂, რომლისა მოქენე იყო, რომლისა გამო შუენიერ იყო, რომელსა ჰლიქნიდა, რომელი-იგი თავისა თჳსისა უფროჲს უყუარდა, ამას ეკრუვა: რომელი გუშინ ჰყუარობდა, დღეს აცთუნებდა, რომლისაგან გუშინ ყუოდა, სიყუარულით უყუარდა, დღეს ცთუნებით დაჰფლეოდა.

ანუ არამე შუენიერ იყო? და ვინმე უშუენიერ̂ს იყო მისთა მათ ჟამთა, რომელსა შჳდნი კოწოლნი შუენიერნი შუბლსა დამოეკიდნეს და შჳდისა ნათლისა ხატი მადლითა ეტჳრთა? და არამე მჳნე იყოა? ანუ ვინმე იყო უმჳნ̂ს მისა, რომელმან ლომი საშინელი გზასა ზედა მარტომან დააშთო და ერთითა ღაწჳთა ათასი უცხოთესლი დარეცა? არამედ წ̂მიდა და ეგოდენ წ̂მიდა იყო, რაჟამს-იგი სწ̂ყუროდა ნაკლულევანებითა წ̂ულისაჲთა, ილოცა და რომელი-იგი კელთა ღაწჳ ეპყრა გამჳმარი, წ̂ყრა და მისგან ლ̂ხინებით წ̂ყურილი იგი დაუდგა. ესევითარი შუენიერი და ესემლევანი მჳნ̂ და ესემლევანი წ̂მიდაჲ თჳსმან ცოლმან, ვითარცა მბრძოლი, შეკრა და უცხოთესლთა მისცა. და ვითარმე ერეოდა დედაკაცი იგი ესევითარსა მას მჳნესა და კინაჲ? არამედ სახეკეთილობითა ქმრისაჲთა, რამეთუ ზრახვაჲ სიმჳნისა მისისაჲ ღამე გამოსტყუეა ზაკუვით, შიშველი საბლითა შეკრა და ძალისაგან დასცა.

ამისთჳს გამცნებს შენ წინაწარმეტყუელი, ვითარმედ: „ცოლისა შენისაგან ეკრძალე და საიდუმლოსა შენსა ნუ უთხრობ მას". მითხარლა, რომელმან მჳეცმან თჳსისა მეუღლისათჳს ესევითარი ზრახვაჲ იზრახის? ანუ რომელსა ვეშაპსა დედალსა თჳსისა ქმრისა წარწყმედაჲ უნდა? ანუ რომელმანმე ძუმან ლომმან თჳსი მამალი კლვად მისცა? გულისხმა-ყავ, რამეთუ განგებულად თქუა „სიბრძნემან," ვითარმედ: „არა არს სხუა თავ უფროჲს თავისა გულისა" და: „არა არს სხუა სიბოროტე უფროჲს სიბოროტისა დედაკაცისაჲსა," არამედ ბოროტისაჲ მის სიტყჳსაჲ აქამომდე იყავნ აღსასრული.

მარკოზ
8

1 ხოლო მათ დღეთა შინა მერმე მრავალი ერი იყო და არარაჲ აქუნდა,
რაჲმცა ჭამეს; მოუწოდა მოწაფეთა თჳსთა და ჰრქუა მათ: 2. „მეწყალის მე ერი ესე,
რამეთუ სამი დღე არს, ვინაჲთგან ესენი ჩემ თანა დადგომილ არიან და არა აქუნს,
რაჲმცა ჭამეს, 3. და წარ-თუ-უტევნე იგინი უზმით სახიდ თჳსა, შეჰგუსნეს მათ გზას,
რამეთუ რომელნიმე მათგანნი შორით მოსრულ არიან“. 4. ჰრქუეს მას მოწაფეთა
თჳსთა: „ვინაჲ შეუძლო შენ მათ აქა განძღებად პურითა უდაბნოსა ზედა?“ 5. და
ჰკითხა მათ: „რაოდენი გაქუნს თქუენ პური?“ ხოლო მათ ჰრქუეს: „შჳდ“. 6. და უბ-
რძანა ერსა მას ინაკით-დასხდომაჲ ქუეყანასა ზედა და მოიხუნა შჳდნი იგი პურნი,
ჰმადლობდა და განტეხა და მისცემდა მოწაფეთა თჳსთა, რაჲთა დაუგონ; და დაუგეს
ერსა მას. 7. და თევზნიცა ჰქონდეს მცირედ და იგინიცა აკურთხნა და ბრძანა და-
გებაჲ. 8. და ჭამეს და განძღეს, და აღიღეს ნეშტი ნამუსრევი შჳდი გოდორი საესე. 9.
რამეთუ იყვნეს, რომელთა-იგი ჭამეს, ვითარ ოთხ ოთას ოდენ; და განუტევნა იგინი
10. და მუნქუესვე აღკედ ნავსა მოწაფითურთ თჳსით და მოვიდა დალმანუთად კერძო.
11 და გამოვიდეს ფარისეველნი და იწყეს სიტყჳს-გამოძიებად მისგან, ეძიებდეს
სასწაულს ზეცით, რამეთუ გამოსცდიდეს მას. 12. და სულთ-ითქუნა სულითა თჳსითა
და თქუა: „რაჲსათჳს ნათესავი ესე სასწაულს ეძიებს? მართლიად გეტყჳ თქუენ:
არასადა ეცეს ნათესავსა ამას სასწაულ“. 13. და დაუტევნა იგინი და მერმე აღკედ
ნავსა მას და წიაღკედ მიერ, 14. და დაავიწყდა თანამიღებად პური, გარნა ერთ
ხოლო კუეზა აქუნდა მათ თანა ნავსა მას შინა. 15. და ამცნებდა მათ და ეტყოდა:
„ეკრძალენით ცომისაგან ფარისეველთაჲსა და თბისა მისგან ჰეროდიანთაჲსა“. 16. და
იგინი განიზრახვიდეს გულთა შინა მათთა და ურთიერთას იტყოდეს, რამეთუ: „პური
არა გუაქუს“. 17. და გულისკმა-ყო იესუ და ჰრქუა მათ: რაჲსათჳს განჰიზრახავთ,
რამეთუ პური არა გუაქუს, მცირედმორწმუნენო? არღა გიცნობიეს, არცა გულისხმა-
გიყოფიეს? შესულებულველა არიან გულნი თქუენნი. 18. თუალ-გასხენ და არა
ხედავთ და ყურ-გიდგან და არა გესმის, და არა გაჯსოს, 19. ოდეს-იგი ხუთი კუეზაჲ
განუტეხე ხუთ ათასსა, რავდენი კუელი საესჱ ნატეხისაჲ აღიღეთ?“ — ჰრქუეს მას:
„ათორმეტი“. 20. მერმე: „ოდეს-იგი შჳდი კუეზაჲ — ოთხ ათასსა მას, რაოდენი გო-
დორი საესჱ ნეშტი აღიღეთ?“ — ხოლო მათ ჰრქუეს: „შჳდი“. 21 და ჰრქუა მათ:
„ვითარ არა გულისკმა-გიყოფიეს?“ 22. და მოვიდეს იგინი ბეთსაიდად და მოართუეს
მას ბრმაჲ და ევედრებოდეს მას, რაჲთამცა კელი შეახო მას. 23. და უპყრა კელი
ბრმასა მას და განიყვანა გარეშე დბასა, ჰნერწყუა თუალთა მისთა და დასხნა კელ-
ნი მისნი და ჰკითხვიდა მას: „ხედავ რას?“ 24. აღიხილნა და თქუა: „ვხედავ კაცებსა,
ვითარცა ხეებსა მავალსა“. 25. მერმე კუალად დასხნა კელნი თუალთა ზედა მისთა,
და აღიხილნა დაწყნარებულად და იხედვიდა სრულიად ყოველსა. 26. და წარავლინა
იგი სახიდ თჳსა და ჰრქუა მას: „ნუცა დაბასა მას შეხუალ“. 27. და გამოვიდა იესუ
და მოწაფენი მისნი სოფლებსა მას კესარიაჲსა ფილიპჱსასა და ჰკითხვიდა მგზავრ
მოწაფეთა თჳსთა და ჰრქუა: „რაჲ თქჳან ჩემთჳს კაცთა, ვითარმედ ვინ ვარ მე?“ 28.
ხოლო მათ მიუგეს და ჰრქუეს: „იოვანე ნათლისმცემელი“, და სხუათა: „ელია““, და
რომელთამე: „ერთი წინაწარმეტყუელთაგანი“. 29. მან ჰრქუა მათ: „თქუენ რაჲ

სთქუთ, ვინ ვარ?" მიუგო მას პეტრე და ჰრქუა: „შენ ხარ ქრისტჱ". 30. მან
შეჰრისხნა მათ, რაჲთა არავის უთხრობდენ მისთჳს. 31. და იწყო სწავლად მათდა,
რამეთუ ჯერ-არს ძჲსა კაცისასა ფრიად ვნებად და შეურაცხებად და
მოხუცებულთაგან და მღდელთმოძღუართაგან და მწიგნობართაგან მოკლვად და
მესამესა დღესა აღდგომად, 32. და განცხადებულად სიტყუასა ამას იტყოდა. და გა-
რე-იდგინა იგი პეტრე და იწყო მისა ლალვად. 33. ხოლო იგი მოიქცა და იხილნა
მოწაფენი თჳსნი, შეჰრისხნა პეტრეს და ჰრქუა: „უკუნიქეც ჩემგან, ეშმაკო, რამეთუ
არა ჰზრახავ შენ ღმრთისასა, არამედ კაცთასა". 34. და მოუწოდა ერსა მას მოწაფი-
თურთ თჳსით და ჰრქუა მათ: „რომელსა ჰნებავს კუალსა ჩემსა სლვად, უვარ-ყოფ
თავი თჳსი, აღიღენ ჯუარი თჳსი და შემომიდეგინ მე, 35. რამეთუ, რომელსა უნდეს
თავისა თჳსისა ცხორებაჲ, მან წარწყმიდოს იგი; ხოლო რომელმან წარწყმიდოს თავი
თჳსი ჩემთჳს და სახარებისა ამისთჳს, მან განარინოს იგი. 36. რაჲმე სარგებელ არს
კაცისა, შე-თუ-იძინოს სოფელი ყოველი და განიკუას სული თჳსი. 37. ანუ რაჲ მის-
ცეს კაცმან ნაცვალად სულისა თჳსისათჳს? 38. რამეთუ რომელსა სარცხჳნელ-უჩნდე
მე და სიტყუანი ჩემნი ნათესავსა ამას შორის მომრუშესა და ცოდვილსა, ძჲსა კა-
ცისასა სარცხჳნელ-უჩნდეს იგი, რაჟამს მოვიდეს დიდებითა მამისა თჳსისაჲთა და ან-
გელოზთა თანა წმიდათა".

იოანე

4

1. ვითარცა გულისჴმა-ყო უფალმან, ვითარმედ ესმა ფარისეველთა მათ, რამე-
თუ იესუ უმრავლესთა დაიმოწაფჳებს და ნათელ-სცემს უფროჲს იოვანესა, 2. არა თუ
თჳთ იესუ ნათელ-სცემდა, არამედ მოწაფენი მისნი, 3. დაუტევა ჰურიასტანი ქუეყანაჲ
და მივიდა მერმე გალილეად. 4. და იყო მისა თანაწარსლვად სამარიასა, 5. მივიდა
იგი ქალაქსა ერთსა სამარიტელთასა, რომელსა სახელი ერქუა სჳქარ, მახლობელად
დაბასა მას, რომელ მისცა იაკობ ძჲსა თჳსსა იოსეფს. 6. და მუნ იყო წყაროჲ ერთი
იაკობისი და იესუ, დამაშურალი გზისა მისგან, ჯდა წყაროსა მას თანა. და იყო ჟამი
მეექუსჱ. 7. მოვალს დედაკაც ერთ სამარიაჲთ ვსებად წყლისა. ჰრქუა მას იესუ:
„მასუ მე". 8. რამეთუ მოწაფენი მისნი შესლულ იყვნეს ქალაქად, რაჲთა საზრდელი
იყიდონ. 9. ჰრქუა მას დედაკაცმან მან სამარიტელმან: „შენ ჰურია ხარ. ვითარ ჩემგან
სუმად ითხოვ, დედაკაცისა ამისგან სამარიტელისა? რამეთუ არასადა მიეახლნიან
ჰურიანი სამარიტელთა". 10. მიუგო მას იესუ და ჰრქუა: „უკუეთუმცა უწყოდე შენ
ნიჭი იგი ღმრთისაჲ და ვინ არს, რომელი გეტყჳს შენ, ვითარმედ: „მასუ მე", შენმცა
ითხოე მისგან, ქცა ხოლო თუმცა შენ წყალი იგი ცხოელი". 11. ჰრქუა მას
დედაკაცმან მან: „უფალო, შენ სარწყული არა გაქუს, და ჯურღმული ესე ღრმა არს.
აწ ვინაჲ გაქუს შენ წყალი ცხოელი? 12. ნუთუ უდიდეს ხარ შენ მამისა მის ჩუენისა
იაკობისა, რომელმან ესე ჯურღუმული მოგუცა ჩუენ? და თავადი მაგისგან სუმიდა
და ძენი მისნი და საცხოვარი მისი. 13. მიუგო მას იესუ და ჰრქუა: „ყოველი რომელი
სუმიდეს მაგის წყლისაგან, მერმეცა სწყურიდისვე. 14. ხოლო რომელმან სუას
წყლისა მისგან, რომელი ვსცე მას, არა სწყურიდის უკუნისამდე. ხოლო წყალი იგი,
რომელი ვსცე მას, ეყოს მას წყაროჲ წყლისა აღმოდინებულისაჲ ცხორებასა მას

საუკუნესა". 15. პრქუა მას დედაკაცმან მან: „უფალო, მეც მე წყალი ეგე. რაითა არა
მწყუროდის და არცა მოვიდე აქა ესებად წყლისა". 16. პრქუა მას იესუ: „მიეედ და
მოხადე ქმარსა შენსა და მოვედ აქა". 17. მიუგო დედაკაცმან მან და პრქუა: „არა
მიეის მე ქმარ". — პრქუა მას იესუ: „კეთილად სთქუ. ვითარმედ: „არა მიეის მე
ქმარ". 18. რამეთუ ხუთ ქმარ ცვალებულ არს შენდა და, რომელი-იგი აწ გიეის, არა
არს იგი შენი ქმარი; ეგე მართალი სთქუ". 19. პრქუა მას დედაკაცმან მან: „უფალო,
ვჰგონებ, ვითარმედ წინაწარმეტყველ ხარ შენ. 20. მამანი იგი ჩუენნი მთასა ამას
ზედა თაყუანის-სცემდეს, და თქუენ იტყჳთ, ვითარმედ: „იერუსალიმს ხოლო არს
ადგილი, სადა ღირს თაყუანის-ცემაი". 21. პრქუა მას იესუ: „დედაკაცო, შენ გრწმენინ
ჩემი, რამეთუ მოვიდენ ჟამნი, რაჟამს არცა მთასა ამას, არცა იერუსალიმსა
თაყუანის-სცემდენ მამასა. 22. თქუენ თაყუანის-სცემთ მას, რომელი არა იცით, ჩუენ
თაყუანის-ვსცემთ, რომელი-იგი ვიცით, რამეთუ ჴსნაი ჰურიათაჲ არს. 23. ხოლო
მოვლენან ჟამნი და აწვე არს, რაჟამს ჭეშმარიტნი თაყუანისმცემელნი თაყუანის-
სცემდენ მამასა სულითა და ჭეშმარიტებითა. რამეთუ მამაიცა ეგევთართა
თაყუანისმცემელთა ეძიებს. 24. სული ღმერთ არს და თაყუანისმცემელთა მისთა
სულითა და ჭეშმარიტებითა ღირს თაყუანის-ცემაი". 25. პრქუა დედაკაცმან მან:
„უწყი, რამეთუ მესია მოვალს, რომელსა პრქჳან ქრისტჱ. რაჟამს მოვიდეს, მან
გჳთხრას ჩუენ ყოველი". 26. პრქუა მას იესუ: „მე ვარ, რომელი-ესე გეტყჳ შენ". 27.
და ამას სიტყუასა მოიწინეს მოწაფენი მისნი და დაუკჳრდა, რამეთუ დედაკაცსა მას
ეტყოდა, ხოლო არა ვინ პრქუა მათგანმან. ვითარმედ: „რასა ეძიებ, ანუ რასა ეტყჳ
მაგას?" 28. დაუტევა სარწყული იგი თჳსი დედაკაცმან მან და შევიდა ქალაქად,
პრქუა კაცებსა მას: 29. „მოედით და იხილეთ კაცი ერთი, რომელმან მრქუა მე ყოვე-
ლივე. რაიცა მექმნა. ნუუკუე იგი იყოს ქრისტჱ იგი?" 30. გამოვიდოდეს ქალაქისა
მისგან და მოვიდოდეს მისა. 31 და ვიდრე არღა მოსრულ იყჳნეს მისა. ევედრებოდეს
მას და ეტყოდეს მოწაფენი მისნი: „მოიღუარ, პური ჭამე!" 32. მან პრქუა მათ: „მე
საჭმელი მაქუს ჭამად, რომელი თქუენ არა იცით". 33. იტყოდეს მოწაფენი იგი
ურთიერთას: „ნუთუ მოართუა ვინ მაგას ჭამად?" 34. პრქუა მათ იესუ: „ჩემი საჭ-
მელი იგი არს, რაითა ვყო ნებაჲ მისი, რომელმან მომავლინა მე. და აღვასრულნე
საქმენი მისნი, 35. არა თქუენ სთქუთ, ვითარმედ: „ოთხ თუელა. და მკაჲ. მოიწიოს"?
აჰა, გეტყჳ თქუენ: „აღიხილენით თუალნი თქუენნი და იხილეთ ყანობირი ეგე, რა-
მეთუ განთეთრებულ არიან და ახან მკად. 36. და რომელმან მომკოს, სასყიდელი მი-
იღოს და შეკრიბოს ნაყოფი ცხოვრებასა მას საუკუნესა, რაითა მთესველი იგი და
მომკალი იხარებდენ ერთად. 37. ამით არს სიტყუაჲ იგი ჭეშმარიტ, რამეთუ სხუაჲ
არს, რომელი სთესავს, და სხუაჲ არს, რომელმან მომკოს. 38. მე წარგავლინე თქუ-
ენ მომკად, რომელსა არა თქუენ შუერით, სხუანი დაშურეს, და თქუენ ნაშრომსა
მათსა შეხუედით". 39. და ქალაქისა მისგან სამარიტელთაისა მრავალთა ჰრწმენა იგი
სიტყჳთა დედაკაცისა მის წამებითა, ვითარმედ: „მრქუა მე ყოველივე, რაიცა მექმნა".
40. და ვითარცა მოვიდეს მისა სამარიტელნი იგი, ევედრებოდეს მას ყოფად მათ
თანა. და იყო მუნ ორ დღე. 41. და უფროას და უმეტეს მრავალთა ჰრწმენა მისი
სიტყუათა მისთათჳს. 42. და ეტყოდეს დედაკაცსა მას: „არა ამიერითგან სიტყჳთა შე-
ნითა გურწამს, რამეთუ ჩუენ თჳთ გუესმის მაგისგან და უწყით, რამეთუ ეგე არს

ჭეშმარიტად მკსნელი სოფლისაჲ". 43. და ორისა დღისა შემდგომად მოვიდა მიერ და წარვიდა გალილეად. 44. რამეთუ თჳთ თავადმან წამა, ვითარმედ: „წინაწარმეტყველი თჳსსა სოფელსა შეურაცხ არნ." 45. ხოლო რაჟამს-იგი მივიდა გალილეად, შეიწყნარეს იგი გალილეველთა მათ, რამეთუ ეხილვაცა მრავალი სასწაული, რომელ ქმნა იერუსალ©მს დღესასწაულსა მას, რამეთუ იგინიცა მისრულ იყვნეს დღესასწაულსა მას. 46. მივიდა მერმე კანას გალილეაჲასსა, სადა-იგი გარდააქცია წყალი ღჳნოდ. და მუნ იყო სეფეწულ ერთ, რომლისა ძ© თჳსი იდვა სნეული კაფერნაუმს. 47. მას ვითარცა ესმა, რამეთუ იესუ მოსლულ არს ჰურიასტანით გალილეად, მოვიდა მისა და ევედრებოდა, რაჲთა გარდავიდეს და განკურნოს ძ© იგი მისი, რამეთუ მიახდა სიკუდიდ. 48. ჰრქუა მას იესუ: „უკუეთუ ნიშ და სასწაულ არა იხილოთ, არა გრწმენეს". 49. ჰრქუა მას სეფეწულმან მან: „უფალო, გარდამოვედ, ვიდრე არღა მომკუდარ არს ყრმაჲ იგი ჩემი". 50. ჰრქუა მას იესუ: „ვიდოდე, ძე იგი შენი ცოცხალ არს". — და ჰრწმენა კაცსა მას სიტყუაჲ მისი, რომელი ჰრქუა, და წარვიდა. 51. და ვითარ გარდავიდოდა, მოეგებვოდეს მას მონანი მისნი სიხარულით და თქუეს, ვითარმედ: „ყრმაჲ იგი შენი ცოცხალ არს". 52. ჰკითხვიდა მათ ჟამისა მისთჳს: „რომელსა მოჰქარდა?" ჰქუეს მას: „გუშინ, მეშჳდესა ჟამსა დაუტევა იგი სიცხემან". 53. მოეგონა მამასა მისსა ჟამი იგი, რომელსა ჰრქუა მას იესუ, ვითარმედ: „ძე შენი ცოცხალ არს." და ჰრწმენა მას თავადსა და ყოველსა სახლსა მისსა. 54. ესე მერმე მეორე სასწაული ყო იესუ, მოსრულ ჰურიასტანით გალილეად.

გიორგი მერჩული

შრომაჲ და მოღუაწებაჲ ღირსად ცხორებისაჲ წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა გრიგოლისი არქიმანდრიტისაჲ, ხანძთისა და შატბერდისა აღმაშენებელისაჲ, და მის თანა ჯსენებაჲ მრავალთა მამათა ნეტართაჲ

(ნაწყვეტები)

1. „ბრძნად მეტყუელებაჲ ვეცხლი არს წმიდაჲ, ხოლო დუმილი ოქროჲ რჩეული", ვითარცა თქუა სოლომონ.

არამედ აწ მე, ვინაჲთგან ვერ ძალ-მიც მოუკლებელად ლოცვაჲ და სულელთა ყოველთა უდარეს ვარ, ნაკლულევანებაჲ ჩემი არა მიფლობს დუმილად და ზოგსრაჲმე უმჯობესად შემირაცხიეს, რაჲთა ვიტყოდი ღირსად ცხორებასა ღმერთშემოსილთა კაცთასა, ნეტარისა მამისა ჩუენისა გრიგოლისა და მოყუასთა და მოწაფეთა მისთასა მადლითა და შეწევნითა ღმრთისაჲთა, რაოდენცა შეუძლო უწყებად მსმენელთა ჭეშმარიტად თხრობილი მოწაფეთაგან და მოწაფის მოწაფეთაგან მის წმიდისათა. და ნეტართა მათ ოხითა ეპოვო ორკერძოვე ლხინებაჲ უძლურებათა ჩემთაჲ ესრეთ სიტყუათა ამათ წერითა.

2. ესე იყო შვილი წარჩინებულთა დიდებულთა და მართლმორწმუნეთა მამადედათაჲ და სახლსა შინა სამეუფოსა დიდისა ნერსე ერისთჳისასა აღზრდილ იყო ყელითა კეთილადმსახურისა დედოფლისა, ნერსეს ცოლისაჲთა, რომელსაცა ეშვილა, რამეთუ იყოცა ძმისწული მისი. და საშოაჲთგანვე დედისაჲთ შეწირულ იყო ღმრთისა დედისაგან თჳსისა, ვითარცა სამოელ წინაწარმეტყუელი, და მარხვასა შინა იზარდე-

ბოდა მსგავსად წინამორბედისა, რამეთუ სიჩჩოჲთგანვე ღუნოჲ და კორცი არა შეჴდა პირსა მისსა, ვინაჲთგან ქრისტჱსა განეკუთნა სული თჳსი სამკჳდრებელად და ხატიცა მონაზონებისაჲ ემოსა, რამეთუ თავისუფალ იყო იგი სიმღერისაგან ყრმათაჲსა და ყოვლისაგან აღრეკისა კაცთაჲსა და მარტოდ იყოფვენ თჳსსა მას სადგურსა, რომელსა განწესებულ იყო. ამისთჳსცა დაყუდებულ უწოდიან მას სახელი.

ხოლო გულისკმიერობაჲ სწავლისაჲ განსაკჳრვებელი იყო ფრიად, რამეთუ მსწრაფლ ხოლო დაისწავლა „დავითი" და კმითა სასწავლელი სწავლაჲ საეკლესიოჲ, სამოძღუროჲ ქართულსა ენასა შინა ყოველი დაისწავლა და მწიგნობრობაჲცა ისწავა მრავალთა ენათაჲ და საღმრთონი წიგნნი ზეპირით მოიწუართნა. ხოლო სიბრძნეცა იგი ამის სოფლისა ფილოსოფოსთაჲ ისწავა კეთილად. და, რომელი პოვის სიტყუაჲ კეთილი, შეიწყნარის, ხოლო ჯერკუალი განაგდის. და განითქუა სისრულე იგი მისი სახელოვნად ყოველთა შორის. ხოლო გარეშესა მას სიბრძნესა სოფლისასა ჰბასრობნ სიტყჳსაებრ მოციქულისა, ვითარმედ: „გან-რაჲმე-აცოფა ღმერთმან სიბრძნჱ იგი ამის სოფლისაჲ".

სიტყუაჲ მისი იყო შეზავებულ მარილითა მადლისაჲთა. რაჟამს იტყჳნ, ბრძნად აღაღის პირი თჳსი და წესი განუჩინის ენასა თჳსსა. და ჰასაკისა ზრდასა თანა სათნოებაჲცა კეთილი იზარდებოდა, რამეთუ არა იყო, ვითარ ჭაბუკი, მზუაობარ და ჭამადთა გულისსათქუმელთა მოყუარჱ, არამედ თავით თჳსით დანიელ წინაწარმეტყველისა სიტყუასა იტყჳნ, ვითარმედ: „პური გულისსათქუმელი არა ჭამო" და ესრეთ მიიღის საზრდელი საგლახაკოჲ ჯორცთა თჳსთა განსამტკიცებელად ნეტარმან გრიგოლ, მდაბალმან გულითა და გლახაკმან სულითა, მუუდრომან ქცევითა და მოწყალემან გონებითა, რამეთუ ძირი სიწმიდისაჲ მარადის გულსა მისსა დანერგულ იყო, აღმომცენარჱ ჯეჯლსა ღმრთისმსახურებისასა. და ნერგი ჭეშმარიტებისა სარწმუნოებისაჲ აღორძდა სულსა მისსა და ნაყოფი ღმრთისა სიყუარულისაჲ გარდაეტატა მის შორის. და ესევითარითა მრავალფერითა კეთილად განგებითა ცხოვნდებოდა ჭაბუკი ესე სამღდელოჲ სათნოდ უფლისა. ხოლო იყო ხილვითა დიდ, ჯორცითა თხელ, ჰასაკითა სრულ, ყოლად კეთილ სრულიად, გუამთა მრთელ და სულითა უბიწო.

3. მაშინ ჴელმწიფეთა მათ, აღმზრდელთა მისთა, და სანატრელმან დედამან მისმან და ერისა სიმრავლემან ინებეს ხუცად კურთხევაჲ ამის ნეტარისაჲ. და ჰრქუეს მთავართა მათ და მშობელმან მისმან: „შვილო, ყოვლად კეთილო და სარწმუნოო ქრისტეს მონაო, აჰა, მოიწია, ჟამი წინაწარმეტყველისა დავითის თქუმულისაჲ, რომელსა იტყჳს: „ვინ აღვიდეს მთასა უფლისასა, ანუ ვინ დადგეს ადგილსა წმიდასა მისსა, არამედ უბრალოჲ ჴელითა და წმიდაჲ გულითა". და აწ შენ გპოვა ქრისტემან უბრალოჲ ჴელითა და წმიდაჲ გულითა და რაჲთა შენ აღხვდე მთასა უფლისასა და დადგე ადგილსა წმიდასა მისსა შემწირველად წმიდასა და უსისხლოსა მსხუერპლსა მისსა ღირსებისა შენისათჳს და სასოდ სულთა და ჯორცთა ჩუენთა".

ხოლო ამას ნეტარსა დაღაცათუ აქუნდა სიყუარული მღდელობისაჲ, შეზრუნდა სიტყუასა მათსა ზედა და შიში დაეცა სიახლისათჳს ჰასაკისა მისისა და ჰრქუა მათ: „აწ პატიჳსა ვსედავ და პატიჳისაგან მეშინის". მაშინ მიუგეს ბრძენთა მათ მთავართა და ჰრქუეს: „შენ მოგცა ქრისტემან კეთილი მოხუცებულებაჲ გონებისაჲ. და აწ ნოღარა ურჩ იქმნები, არამედ მორჩილ იქმენ ბრძანებასა ქრისტჱსსა და ჰმონე მას მღდელობითა, რომელმან ივნო ჩუენთჳს, მღდელმან მან საუკუნემან, და ჩუენ, ყოველნი, გუაცხოვნა".

ხოლო ნეტარი გრიგოლ დაემორჩილა მათ და ნებითა ღმრთისაჲთა იკურთხა ხუცად ვედრებისაებრ მვედრებელთა მისთაჲსა, რომელ შუენოდავე კრძალულებით საღმრთოჲთა კანონითა ქცევასა მისსა. და ესრეთ მხიარულ იქმნა სიხარულ იგი ერისაჲ.

4. მაშინ მთავარნი იგი განიზრახვიდეს ეპისკოპოსობასა მისსა. ხოლო ნეტარმან გრიგოლ, ვითარცა იხილა თავი თჳსი კორციელად დიდებასა შინა, ფრიად წუხდა გული მისი და განიზრახა ფარულად სივლტოლაჲ თჳსით ქუეყანით.

5. და ესევითარსა კეთილსა განზრახვასა და გზავნასა მისსა პოვნა მოყუასნი კეთილნი შეწევნითა ქრისტჱს მადლისაჲთა: საბა, რომელსა ეწოდა საბან, დედისდისწული მისი, იშხნისა მეორედ მაშენებელი და ეპისკოპოსი მისი, და თევდორე, ნეძჳსა მაშენებელი და მამაჲ, და ქრისტეფორე, კჳრიკეთისა მაშენებელი და მამაჲ. ესე ოთხნი შეანწევრა სარწმუნოებამან და საღმრთომან სიყუარულმან შეამტკიცნა ერთზრახვად შეკრებულნი. ვითარცა სული ერთი ოთხთა გუამთა შინა დამტკიცებული.

მაშინ ერთითა მით ერთობითა აღიბეჭდნეს თავნი თჳსნი ძლიერებისა ბეჭდითა მით ნიშისა საუფლოჲსა პატიოსნისა ჯუარისაჲთა და სიხარულით წარემართნეს გზასა მას. და მოიყვანნა იგინი ქართლით ოპიზას პირველად.

ხოლო იყვნეს ოპიზას ძმანი მცირედნი შეკრებულ ქრისტჱს სიყუარულისათჳს, ვინაჲთგან პოვნილ იყო წმიდაჲ იგი მცირე ეკლესიაჲ წმიდისა ნათლისმცემელისაჲ. და იყო წინამძღურისა მათისა სახელი ამბა გიორგი, რამეთუ მესამე მამაჲ იყო ოპიზისაჲ, რაჲთგან სამოელ და ანდრია გარდაცვალებულ იყვნეს. ამან ნეტარმან ამბა გიორგი. ვითარცა იხილნა სანატრელი მამაჲ გრიგოლ და მოყუასნი მისნი, გულისკმა-ყო საღმრთოჲთა ცნობითა ღირსებისა მათისა მადლი და შეიწყნარნა იგინი სიხარულით, არა ვითარცა მოწაფენი, არამედ ვითარცა უზეშთაესნი მისა. და ორისა წელიწდისა ჟამთა იყვნეს ოპიზას მამაჲ გრიგოლ და მოყუასნი მისნი ღუაწლითა ფიცხლითა მონაზონებისა შრომისაჲთა. ვითარცა იო წქი მს ჟამსა მონაზონთა.

ხოლო მამასა გრიგოლს სწადოდა მარტოდ დაყუდებაჲ, რამეთუ ესმოდა ანგელოზებრივი ცხორებაჲ მარტოდმყოფთაჲ მათ სივრცესა მას შინა უდაბნოჲსასა, რომელნი-იგი იზარდებოდეს მძოვართასსედ მწუანვილითა და ხილითა. ხოლო რომელნიმე ფარულად იყვნეს. ყოველთა მათ ნეტართა მოიხილავნ წმიდაჲ გრიგოლ და კეთილთა ქცევათა მათთა ისწავებნ. რომელთაგანმე — ლოცვასა და მარხვასა, რომელთაგანმე — სიმდაბლესა და სიყუარულსა, რომელთაგანმე — სიმშჳდესა და განურისხველობასა, რომელთაგანმე — უპოვარებასა და ქუეყანასა ზედა წოლასა, გინა თუ ზეკდომით ძილსა. რომელთაგანმე — უპრულებასა და კელთსაქმარსა დუმილით და მსგავსთა ამათთა სათნოებათა, და ესრეთ სწავლათაგან სულიერთა აღსავსემან მიაქციის საყოფლადვე თჳსა. რამეთუ ესმინ წმიდათა მათგან, ვითარმედ: „პრცხუენისმცა სოფელსა ქცევათაგან ჩუენთა კეთილთა“.

6. მას ჟამსა იო ვინმე ბერი ხანცთას მარტოდმყოფი კაცი, მართალი და წმიდაჲ, რომლისა სახელი კუედიოს.

მას ჟამსა მოიწია ხანცთად სათნოჲ მამაჲ ჩუენი გრიგოლ წმიდისა მის ბერისა. და ვითარცა იხილეს ერთმანერთი, განიხარეს ფრიად და ყვეს ლოცვაჲ. მაშინ ნეტარმან მან ბერმან ჰრქუა: „მაკურთხე, წმიდაო მამაო გრიგოლ, რამეთუ მღდელი ხარ შენ“. და აო ლოცვაჲ მამამან გრიგოლ, და ვითარცა მრავალჟამისა მეგობარნი საყუარელნი, მოიკითხეს ურთიერთას და სიხარულით დასხდეს. ხოლო ნეტარმან გრიგოლ ჰრქუა: „ვსმადლობ ქრისტესა, რომელი მომიძღუა საყოფელად შენდა შვილსა

შენსა და ღირს-მყო მე თაყუანის-ცემად კუალსა წმიდათა ფერჯთა შენთასა, გამორჩეულო ღმრთისაო! ამიერითგან იყავ წმიდაჲ ჯუარი შენი საფარველ ჩემდა და შეწევნაჲ ღირსთა ლოცვათა შენთაჲ. და წმიდაჲ ჯუარი შენი მარადის იყავ ჩემ ზედა, უძლურისა ამის მოხუცებულისა, და მცირედთა დღეთა შემდგომად იხილო მტუერქმნული შენ, წმიდაო ღმრთისაო. დაღაცათუ დღითა უმრწემეს ხარ, საქმით კულა უხუცეს ხარ ჩემსა. რამეთუ შენ იყო მწყემსი კეთილი მრავალთა პირმეტყველთა საცხოვართა ქრისტჱსთაჲ და სულისა ჩემისა საუკუნოდ გვრგვნი და სასოჲ".

მაშინ განჰმზადა ტაბლაჲ მსგავსად ჩუეულებისა სიხარულით, რომელი დახუდა დიდსა მას უპოვარებასა მისსა. და აკურთხეს მადლობით და იწყეს ჭამად მარადის მეტყველთა სულისა საზრდელსა მას სიტყუასა: „უფალო იესუ ქრისტე, ღმერთო ჩუენო, შეგვწყალენ ჩუენ". და კნინითა მით საშუებლითა ფრიად იშუებდეს, ვითარცა დიდძალითა სანოვაგითა, და ვითარცა მიიღეს საზრდელი, კუალად იწყეს სულისა ცხორებისა ზრახვასა. და იყო განგრძობილად სიტყუაჲ მათ შორის. რამეთუ დღჱ იგი დამწუხრდა და ღამჱ განთენა უძილობით ლოცვასა შინა მათსა და გალობასა ღმრთისასა.

და განთიად მოახილვა ყოველი სანახები ხანცთისაჲ და ფრიად შეეყუარდა წმიდასა გრიგოლს. მაშინ ჰრქუა ნეტარსა ბერსა: „წარვიდე ოპიზას და მსწრაფელ ხოლო მივიდე ძმათა ჩემთა თანა, რომელ დაუტევენ მუნ, რაჲთა მოვიდენ ჩემ თანა და იგინიცა იკურთხნენ წმიდათაგან ლოცვათა შენთა". და ვითარცა მოიწია ოპიზას, ახარა ძმათა თჳსთა ხილვაჲ წმიდისა მის ბერისაჲ და ადგილისაჲ მის, კეთილისა საყოველისა ღმრთივმოცემულისაჲ. და მსწრაფულ ხოლო მივიდეს ამბა გიორგისა, ოპიზისა წინამძღურისა, და მოიღეს ლოცვაჲ წმიდაჲ მისი და ძმათა ყოველთაჲ და სიხარულით მოიწინეს ხანცთად. ყვეს ლოცვაჲ და მოიკითხეს წმიდაჲ იგი ბერი, ვითარცა ზეცისა ანგელოზი. ხოლო მან განიხარა ხილვაჲ ნეტართაჲ მათ და ჰრქუა მათ: „თქუენ ხართ სიწმიდისა ნაყოფნი, მცენარენი სულნელნი, ვარდნი შუენიერნი, ფინიკნი კეთილნი და ზეთისხილნი ნაყოფსავსენი, ზეთითა მით სიწმიდისაჲთა პოხილნი, რომელთა ხილვითა დღეს განიპოხა სიბერჱ ჩემი და ამაღლდა სიხარული ჩემი. ვითარცა რქაჲ მარტორქისაჲ. ამიერითგან იხარებდინ უდაბნოჲ ესე თქუენ, ქრისტესნებისმყოფელთა. ამას შორის დანერგვითა". ხოლო მათ ჰრქუეს: „წმიდაო მამაო, სიტყუათა შენთა პატივი ჩუენთჳს ზეშთა ბუნებათა არს, არამედ დაამტკიცენ ქრისტემან, ყოვლისა შემძლებელმან, ქებისა ბრძანებაჲ ეგე მადლიერი, და კმა არს ჩუენდა, და ინებენ უფალმან მოცემად ჩუენდა მადლი ესე. რაჲთა ღირსად ვჰმსახუროთ სიწმიდესა შენსა ვიდრე აღსასრულამდე. ჰ, წმიდაო ღმრთისაო". მაშინ ჰრქუა ბერმან: „დაღაცათუ მხიარულ არს გული თქუენი მსახურებად მოხუცებულებასა ჩემსა. ხოლო ესე უწყოდეთ, ნებითა ღმრთისაჲთა ვიდრე სიკუდილამდე თჳთ ვჰმსახურო თავსა ჩემსა. აწ მე აღმითქუამს უფლისადა ვიდრე აღსასრულამდე ჩემდა მარტოდმყოფებაჲ, სულითა კულა თქუენ თანა ვარ და აწ ჯერ-არს ჩემდა აღნათქუემისა საქმით აღსრულებაჲ."

7. ამისა შემდგომად ჰრქუა ნეტარსა გრიგოლს: „ნეტარო კაცთა შორის, არს მახლობელად ჩუენსა ქუაბი მცირე, წარმიყვანე მუნ შენ და ძმათა შენთა, რაჲთა ნეშტი დღეთა ჩემთაჲ მას შინა აღვასრულო, რამეთუ მცირედღა ყოფად არს ჩემი ჯორცთა შინა ყოფაჲ. ხოლო ესე აღმითქუთ, რომელ ჩემდა სიკუდიდმდე არა განჰმრავლდეთ ადგილსა ამას შინა". და ჯუარი დასწერა თჳსსა მას სამკჳდრებელსა, და სიტ-

ჟუაჲ მისი განძლიერდა. და მათ არღარა იკადრეს ცილობად. არამედ მივიდეს მის თანა ქუაბად და ყველ ლოცვაჲ. ხოლო ბერმან თქუა: „ესე არს განსასუენებელი ჩემი უკუნისამდე. ამას დავემკვდრო. რამეთუ მთნავს ესე". მაშინ ამბორს-უყვეს ურთიერთას და მისცეს მშჳდობაჲ წმიდასა მას ნეტართა მათ და შთამოვიდეს ადგილსა მას, ღმრთისა მიერ ჩინებულსა სამონასტრედ.

ამისა შემდგომად იწყო მან ხანცთისა შენებაჲ. და ერთობით ჯჳარი დასწერეს ადგილსა მას და იწყეს საქმედ სენაკებისათჳს ქუეყანისა დავაკებად. რამეთუ კლდჱ იგი ხანძთისაჲ უფიცხლეს არს უფროჲს ყოველთა მათ კლარჯეთისა უდაბნოთა. და შრომითა დიდითა ქმნეს ადგილი იგი. რამეთუ არა აქუნდა მათ ცული და წერაქჳ, არცა სხუაჲ ეგევითარი საკმარი. არამედ ოპიზელთა მამათა მოსცეს ყოველი, რომელი იპოვა ჴელთა მათთა. და თანაშემწე ექმნეს ყოვლითა საკმრითა და კორცთა საღუაწითა. რამეთუ მას ჟამსა სხუაჲ მონასტერი არა შენ იყო მათ ქუეყანათა თჳნიერ ოპიზისა. და არცა მსოფლიონი ერისაკცნი ახლვიდეს ახლად შენებისთჳს მათ ქუეყანათაჲსა. რამეთუ კლარჯეთს და ტაოთა შინა, და შავშეთს და ყოველთა მათ მახლობელთა ქუეყანათა მცირედნი იპოვებოდეს დამშენებულ ტაძეთა შინა ადგილადგილ.

ხოლო ნეტარმან მამამან გრიგოლ პირველად აღაშენა ძელისა ეკლესიაჲ და შემდგომად საჟუდელი თჳსი და თითო სენაკები ძმათა მათთჳს მცირჱ და ერთი სენაკი საოსტიგნედ დიდი. და დღითი დღე აღორძნდებოდეს ძმანი და თანაზიარ იქმნებოდეს პირველთა მათ მართალთა და მონაწილე წმიდათა მოწამეთა, მჴნდებოდეს რაჲ ღუაწლსა მას მონაზონებისასა მსგავსად წმიდათა მოწამეთა და უფროჲს მათსა, რამეთუ მარტჳლნი ერთსა ხოლო ჟამსა იწამნეს, ხოლო ესენი ყოველსა ჟამსა იწამებოდეს სახელისათჳს ქრისტჱსისა.

8. მას ჟამსა ნეტარი იგი ბერი კუედიოს მოხუცებულ იყო ფრიად და მიახლებულ კორცთაგან განსლვად. მაშინ მივიდა მამაჲ ჩუენი წმიდაჲ გრიგოლ და ძმანიცა, რომელნი იყვნეს მის თანა, ხილვად ბერისა. და ვითარცა მოიკითხეს, ჰრქუეს: „გუაკურთხენ, წმიდაო მამაო, რამეთუ აწ მიხუალ უფლისა". ხოლო მან ჰრქუა: „ღმერთი მშჳდობისა, სიყუარულისა და კაცთმოყუარებისაჲ იყავნ თქუენ თანა ყოლადვე. არამედ ჩემთჳს ლოცვა-ყავთ. წმიდანო მამანო". და დაიძინა ნეტარმან ბერმან და ტკბილ ეყო მას ჰრული მისი. ხოლო მამამან გრიგოლ და ძმათა წარმოიყვანეს ძლევითშეძოსილი გუამი მისი და გალობითა წმიდითა დაჰმარხეს იგი საფლავსა შინა. მაშინ ნებითა ღმრთისაჲთა განმრავლდებოდეს ძმანი ქრისტჱსმსახურნი.

ხოლო მამაჲ გრიგოლ არავის უდებთაგანსა შეიწყნარებდა, არამედ პირველად გამოცადის ყოველსა ზედა კეთილისა საქმესა, და უკუეთუ იპოვის გულითა უმანკოჲ, უზაკუველი და უდრტჳნველად სიმდაბლით მორჩილი წადიერად ყოველსა ზედა კეთილისა საქმესა, იგი შეიწყნარის სიხარულით. ამისთჳსცა ყოველნი მოწაფენი მისნი კეთილ იყვნეს ფრიად და ღირსად შემწყნარებელ სათნოებათა მისთა წმიდათა და ემსგავსებოდეს მოძღუარსა კეთილსა. — და ესრეთ კეთილად ცხონდებოდეს იგინი სულიერად. ხოლო ჯორციელად დიდსა იწროებასა იყვნეს.

9. და მათ ჟამთა მფლობელი იყო ამათ ქუეყანათა ღმრთისმსახური კელმწიფჱ დიდი ბაგრატუნიანი აშოტ კურაპალატი, კეთილად მორწმუნჱ, რომლისა გამო დაემტკიცა ქართველთა ზედა მთავრობაჲ მისი და შვილთა მისთაჲ ვიდრე უკუნისამ-

დე ჟამთა. და ელმწიფისა მის წინაშე და შვილთა მისთა, დიდებულთა მათ ელმწიფეთა წინაშე შეუსწაველელ იყო წმიდაჲ გრიგოლ.

ხოლო იყო ვინმე აზნაური დიდებული წინაშე აშოტ კურაპალატისა და ერქუა მას სახელი გაბრიელ დაფანჩული, და აწ ნათესავთა მისთა ჰრქჳან დაფანჩულნი. ესე აზნაური შემკულ იყო ყოვლითა სისრულითა და სიმდიდრითა, სიბრძნითა, ჰასაკითა და ახოვანებითა, და ყოველსა ზედა საქმესა განმარჯუებითა და კეთილადმორწმუნეობითა ქებულ იყო.

ამას აქუნდეს ზოგნი სოფელნი მახლობელად ვანსა ნეტარისა გრიგოლისსა, რომელმანცა მოწაფეთა თჳსთა უპოვარებაჲ იხილა რაჲ, მიიწია ნებითა ღმრთისაჲთა სახლსა გაბრიელ დაფანჩულისასა. ხოლო იგი შინა არა დახუდა, არამედ ღმრთისმოყუარჱ მეუღლჱ მისი მარიამ სარწმუნოებით მოეგება მამასა ჩუენსა გრიგოლს და ჯეროვნად პატივ-სცა და მრავლითა კეთილითა განუტევა; და თანა კაცნი წარმოაყვანნა შესასწაველელად და ჰრქუა: „წმიდაო მამაო, ამათ კაცთა ასწავე გზაჲ მონასტრისა შენისაჲ და საღუაწი სულიერთა შვილთა შენთაჲ უზრუნველ იყოს შენგან, რამეთუ არა დაგაკლდეს სახლისაგან ჩუენისა, არამედ წმიდათა შინა ლოცვათა თქუენთა კსენებულ-გუყვენით უფალი ჩემი გაბრიელ და მე, მკვეალი შენი, და შვილნი ჩუენნი". და ესრეთ სიხარულით მოვიდა მონასტრად თჳსა მამაჲ გრიგოლ და განიხარეს ძმათა მათ ფრიად, რამეთუ ღმერთმან პატივ-სცის მადიდებელთა თჳსთა.

ხოლო რაჟამს მოიწია სახედ თჳსა გაბრიელ მთავარი, მაშინ აუწყა ღმრთისმოყუარემან მეუღლემან მისმან ნეტარისა მამისა გრიგოლის მოსლვაჲ და ვითარ-იგი მან სიხარულით განუტევა. და ვითარცა ესმა ესე დიდებულსა მას აზნაურსა, მადლი შეწირა ღმრთისა წმიდისა მის შესლვისათჳს სახლსა თჳსსა და აკურთხა მეუღლჱ თჳსი. და მსწრაფულ ხოლო დაწერა წიგნი ვედრებისაჲ და წარავლინნა კაცნი კეთილნი, რაჲთა კუალადცა ბრძანოს სახლსა მისსა. ხოლო მამაჲ ჩუენი ნეტარი გრიგოლ მორჩილ იქმნა სიტყუათა მისთა და წარჰყვა კაცთა მათ მოვლინებულთა.

და ვითარცა ესმა მისლვაჲ ამის ნეტარისაჲ, აღდგა და მიეგება წინა გაბრიელ, აზნაური მეფისაჲ, და თაყუანის-სცა სიხარულით და ამბორს-უყოფდა წადიერად ელთა მისთა წმიდასა მას და წარიყვანა პატივით სახედ თჳსა და მრავალთა დღეთა განუსუენა, და წარმოუდგინნა წინაშე მისა ოთხნი იგი ძენი თჳსნი, ყოვლად კეთილნი და ყოვლითავე მსგაჳსნი გაბრიელ მამისა მათისანი: პატრიკ, გუარამ, არშუშა და აბულასათ. და ჰრქუა ნეტარსა გრიგოლს: „წმიდაო ღმრთისაო, აკურთხენ ესენი წმიდათა ელთა შენთა დასხმითა ჩუენ მშობელთა მათთა თანა!"

და ვითარცა იხილა წმიდამან მან ფრიადი სარწმუნოებაჲ კურთხეულთა მათ მეუღლეთა და შვილთა მათთაჲ, მაშინ აღდგა სიხარულისა ცრემლითა საჳსჱ და აღიპყრნა წმიდანი ელნი თჳსნი (ღმრთისა) მიმართ და ჰრქუა: „უფალო, მოხედე ლოცვასა ჩემსა. გლახაკისა მონისა შენისასა, და ლოცვითა ყოველთა წმიდათა შენთაჲთა აკურთხენ მშობელნი შვილითურთ და შვილნი მშობელთა თანა, კეთილად მორწმუნენი ესე და მადიდებელნი წმიდისა სახელისა შენისანი". და ჯუარი დასწერა ყოველთა და დაჯდა. მაშინ გაბრიელ ჰრქუა წმიდასა მას: „ქრისტემან საქმით დაამტკიცენ სიტყუაჲ ბაგეთა შენთაჲ, ღირსო მამაო, და ჩუენ მოგუეცინ უფალმან გულსმოდგინედ მსახურებაჲ სიწმიდისა შენისაჲ. ჩუენ თანა არს ჲორციელი კეთილი და თქუენ თანა არს სულიერი კეთილი, და ესენი შევსაჳნეთ ურთიერთას. თქუენ მონაწი-

ლე-გუყვენით წმიდათა ლოცვათა თქუენთა ცხორებასა ამას და შემდგომად სიკუდილისა. და ძუალნი ჩუენნი ღირს-ყვენით დასხმად წმიდათა თანა ძუალთა თქუენთა და ლოცვაჲ ჩუენთჳს უკუნისამდე განაწესეთ მონასტერსა თქუენსა. და ჩუენ აღგითქუამთ: ცხორებასა ჩუენსა და ცხორებასა შვილთა ჩუენთასა შეილითი შვილადმდე თანაგუაც თქუენი ღუწაჲ და მონასტრისა თქუენისაჲ ჟამთა უკუნისამდე. არამედ, წმიდაო მამაო. სავანე კეთილი ადგილი დედათათჳს სამკჳდრებელად გამონახეთ, რაჲთა ესე მცნებაჲ იყოს ჩუენ შორის: ნათესავისა ჩემისა უკუეთუ მოწესე მამაკაცი იყოს. სამკჳდრებელად მისა ხანცთაჲ იყოს. და უკუეთუ ერისა ჩემისა მოწესჱ დედაკაცი იყოს. მუნ დაემკჳდროს. რომელიცა შენ გამოაჩინო ქუეყანასა ამას ადგილი. შენ მიერ კურთხეული. და ვითარცა მიცვალებულთა მამათათჳს ხანცთაჲ განმიწესებია. ეგრეთვე იყოს სამარხავი მიცვალებულთა დედათაჲ აწ შენებულსა მას".

ხოლო ნეტარმან მამამან გრიგოლ ძიება-ყო გულსმოდგინედ და პოვა ადგილი კეთილი გუნათლეს მახლობელად. ჯუარი დასწერა და მუნ აღაშენეს მონასტერი დედათაჲ. რომელსა აწ ჰრქჳან გუნათლის ვანი და ჟამისმწირველი მღდელი ვანისა მისთჳს ხანცთით განაწესა ნეტარმან გრიგოლ ვედრებითა გაბრიელისითა.

10. ხოლო გაბრიელ. დიდებულმან აზნაურმან. ფრიადითა კეთილითა წარმოგზავნა მამაჲ გრიგოლ და მოსცნა კირითხურონი და ნივთი ყოველი ქვითკირისა ეკლესიისა საშენებელად. და ესრეთ მოვიდა მამაჲ გრიგოლ თჳსსა ვანსა. და განიხარეს მოწაფეთა მისთა. მადლი მისცეს ქრისტესა და ულოცვიდეს მოღუაწეთა მათ.

ხოლო ნეტარმან გრიგოლ ადგილი იგი საეკლესიოჲ დაავაკა და. ვითარ დაიწყებდა ეკლესიასა. ლოცვაჲ ცრემლით წართქუა. და ჯუარი დასწერა ადგილსა წმიდისა ეკლესიისასა. და იწყეს შენებად. და ესრეთ კეთილად განსრულდა ძუელი იგი ეკლესიაჲ ხანცთისაჲ შეწევნითა ქრისტესითა და მეოხებითა წმიდისა გიორგისითა და ლოცვითა ნეტარისა მამისა გრიგოლისითა. ხოლო კორციელად მოღუწებითა დიდებულისა გაბრიელ მთავრისაჲთა და ყოველთა მართლმორწმუნეთაჲთა. მას ჟამთა ყოველთა მათ წმიდათა უდაბნოთა შინა იწყეს წმიდათა მამათა მონასტრებისა შენებად და წმიდათა ეკლესიათა. და ესრეთ განმრავლდეს მსახურნი წმიდისა სამებისანი და მარადის მადიდებელნი.

11 ხოლო სანატრელი და სასწაულთა მიერ შემკული დედაჲ ფებრონია მოიწია სამცხით და დაემკჳდრა მერეს შინა. და ღირსად ცხორებისა და სულიერად განგებისა მისისა არა იყო საზღვარ. და საღმრთოჲთა სიყუარულითა წმიდითა ერთმზრახვა და მეგობარ იყვნეს ფრიად ნეტარნი ესე ღმრთისა კაცნი: დედაჲ ფებრონია და მამაჲ გრიგოლ. და ხუცესი მერისაჲ ხანცთით არნ.

ამისა შემდგომად ღმრთისმსახურსა მეფესა აშოტ კურაპალატსა აუწყა გაბრიელ ერისმთავარმან სანატრელისა მამისა გრიგოლის ღირსებაჲ და უცხოვებაჲ და უქმსა უდაბნოსა მონასტრისა შენებაჲ და მოწაფეთა მისთა სათნოებაჲ და მოწაფეთაგანვე ცნობაჲ დიდებულებისა წმიდისა მის მშობელთაჲ. ესე ყოველი ვითარცა გულისკმა-ყო კეთილადმსახურმან კურაპალატმან აშოტ. მსწრაფულ ხოლო დაწერა ეპისტოლჱ კელითა თჳსითა და კაცი ერთი კეთილი წინაშემდგომელთაგანი და ერთი გაბრიელის მსახურთაგანი სწრაფით წარმოავლინნა მამისა გრიგოლის წინაშე. და ვითარცა წარიკითხა წიგნი კურაპალატისაჲ, პატივით მოწერილი წოდებისაჲ. ნეტარმან მამამან და კაცთა მათგანცა ცნა ყოველი. მუნთქუესვე წარვიდა კელმწიფისა მის წინაშე და მი-რაჲ-იწია პალატად. მოეგებნეს ძენი კურაპალატისანი. და ვითარ მივიდა კარსა ტაძრისა მათისასა. მაშინ კურაპალატი ზეაღდგა და წინამოეგება ნეტარსა მა-

მასა გრიგოლს. და დიდითა სიმდაბლითა მოიკითხეს ერთმანერთი და დასხდეს. ხოლო კურაპალატმან ჰრქუა: „ღმერთისამიერი კურთხევაი პირითა შენითა იყავნ ჩუენ ყოველთა ზედა, წმიდაო". და მან თქუა: „გაკურთხენინ ყოველნი პირმან ქრისტჱსმან და ყოველთა წმიდათამან. რამეთუ ჭეშმარიტად სამართალ არს სიტყუაი ესე: „სადა არს პატიჳი მთავრობისაი, მუნ არს მსგავსებაი ღმრთეებისაი", რამეთუ თქუენ, კელმწიფენი, უფალ-ყენა ღმერთმან ქუეყანისა განგებასა, ვითარცა გულისკმა-ვჰყოფთ კეთილს-ყოფასა ღმრთისასა ჩუენდა მომართ მეფობითა შენითა".

მაშინ კურაპალატმან ჰრქუა მამასა გრიგოლს: „მეფეთა ისრაჱლისათა ჟამადჟამად წინაწარმეტყუელი აღუდგინის ღმერთმან სიქადულად მათა და ზღუდედ შჯულისა, და შესაწევნელად მორწმუნეთა და სამხილველად ურწმუნოთა. ეგრეთვე ჟამთა ჩუენთა შენ გამოგაჩინა ღმერთმან ქრისტეანეთა სიქადულად, და რაჲთა მარადის ილუწიდე ჩუენთჳს წმიდითა ლოცვითა შენითა წინაშე ქრისტჱსა და წმიდათა მისთა". ხოლო მან ჰრქუა: „დავით წინაწარმეტყუელისა და უფლისა მიერ ცხებულისა შვილად წოდებულო კელმწიფეო. მეფობაი და სათნოებანიცა მისნი დაგიმკჳდრენ ქრისტემან ღმერთმან, რომლისათჳსცა ამას მოგაკსენებ: არა მოაკლდეს მთავრობაი შვილთა შენთა და ნათესავთა მათთაი ქუეყანათა ამათ უკუნისამდე ჟამთა. არამედ იყუნენ იგინი მტკიცედ უფროის კლდეთა მყართა და მთათა საუკუნეთა და დიდებულ იყუნენ უკუნისამდე".

ამისა შემდგომად კაცმან მან მოციქულმან წარმოთქუა ქებაი ხანცთისაი. ვითარმედ: „კეთილ არს უდაბნოი იგი მზისა მცხინვარებითა და ჰაერისა შეზავებითა ყოვლით კერძო. და აქუს მას წყაროი მდიდრად გამომდინარჱ, შუენიერი. გრილი და ჰამოი და მაღნართა სიმრავლჱ ურიცხჳ და მცირედი რაჲმე სხუაცა ნუგეშინის-მაცემელი ძალისაებრ მის უდაბნოისა. ხოლო სათესავი ჟანაი და სათიბელი ქუეყანაი რაჲთურთით არა არს, არცა იქმნების ღირღოლოვანთა მათ ფიცხელთა მწუერვალთა მათ ღადოთაჲსა"". ესე ვითარცა ესმა დიდებულსა კურაპალატსა. შეწირნა ადგილნი კეთილნი და შატბერდისა ადგილი აგარაკად ხანცთისა. მაშინ სამთა მათ დიდებულთა ძეთა კურაპალატისათა — ადარნესე და ბაგრატ და გუარამ — შეწირეს თითოეულად. რაჲცა საკმარი მონასტერსა მისსა უკმდა, ყოველი უხუებით.

და ვითარცა ადგილნი იგი მოითუალნა და კურთხევაი მიანიჭა კურაპალატსა და ძეთა მისთა ნეტარმან გრიგოლ. მაშინ მრავლისა კეთილისა ნაყოფითა საჱსჱ მოვიდა ხანცთად. მონასტრად თჳსა. და ახარა ძმათა ყოველი იგი განმარჯუებაი მადლითა ქრისტჱსითა და ოხითა წმიდისა გიორგისითა. ხოლო მათ უხაროდა და ულოცვიდეს სარწმუნოებით შემომწირველთა და ჰმადლობდეს ქრისტესა კეთილისმყოფელსა.

12. და ვითარცა კორციელად შეემატებოდა, ეგრეთვე სულიერად შეეძინებოდა რიცხუსა მას წმიდათა კაცთასა. რამეთუ მას ჟამსა მოვიდეს მამაი ეტჯფანე და მღდელი მატოი ქართლით და დიდი ზენონ სამცხით. რამეთუ ეტჯფანე და მატოიჲ პირველვე მეგობარ იყენეს ამის წმიდისა და სახელსა მისსა მოვიდეს ხანცთად.

ხოლო ზენონ შვილი იყო სარინოისა ვისმე კაცისაი სამცხეს და ღმრთისმსახურებით აღზრდილ იყო და სიწმიდით იქცეოდა. რამეთუ საღმრთოი შიში მკჳდრ იყო მის შორის და სწადდა მონაზონებაი აღთქუმისაებრ აღთქუმისა მმარხველთაჲსა. და ვითარცა აღესრულნეს მმოპელნი მისნი. მონაგები მათი დაუტევეს ზენონს და დასა მისსა, რომელიცა იყო სახლსა შინა მის თანა. და ზენონ გულს-ეტყოდა,

რაჲთამცა მამული და დედული მონაგები დასა თჳსსა დაუტევა ნებისაებრ მისისა და თჳთმცა იქმნა მონაზონ უცხოებასა შინა.

და ვითარ ამას განიზრახვიდა ზენონ, დაჲ იგი მისი ეშმაკისა განმარჯუებითა შეაცთუნა ვინმე უკეთურმან კაცმან და ღამე ყოველ წარვიდეს შავეთს. ხოლო ზენონ ვითარცა ცნა. შეიჭურა საჭურველითა მარტოდ და ამჴედრდა ცხენსა და დევნაუყო. და ვითარ დიდი ქუეყანაჲ ვლო, თქუა გულსა თჳსსა, ვითარმედ: „ვარ მე ჭაბუკ სახელოვან და, რომელსა ვდევ. ფრიად შეურაცხ არს, დაღაცათუ ვეწიო და მოვკლა, საბრკე არს სულისა ჩემისაჲ, და უკუეთუ ცუდად უკუნვიქცე სახედ ჩემდა, სირცხჳლ არს ჩემდა, არამედ აღთქუმაჲ მონაზონებისაჲ აწ აღესრულო უფალსა". და ახოვან იქმნა ნეტარი ესე, რამეთუ მონაგებთა დატევებაჲ სისხლთა დათხევასა ემსგავსების. და დაიწერა ჯუარი ჯორცთა თჳსთა და წარემართა საღმრთოსა მას გზასა და მიიწია წინაშე დედისა ფებრონიაჲსა მერე, რამეთუ იყო იგი სახლისა მისისაჲ. და ნებითა ღმრთისაჲთა მუნ იყო მამაჲ გრიგოლ. და დედამან ფებრონია შეაწუნარა წმიდასა მას უმანკოჲ იგი კრავი, მწყემსსა მას კეთილსა, რომელმცა მოუკლა ხანცთად

ესე ნეტარი ზენონ მიიწია მოხუცებულებასა და ვიდრე აღსასრულადმდე არა განეშორა ხანცთასა ჭეშმარიტად სულიერი შვილი. მსგავსი მამისაჲ, კეთილი მოწაფჱ, ნაცვალი მოძღურისაჲ. ნეტარი. სათნოებათა საუნჯჱ, მონაზონებისა წესი წმიდაჲ, კლარჯეთისა უდაბნოთა ზღუდჱ, სულთა უკეთურთა მაოტებელი.

13. რამეთუ ვიდრე მოსლვადმდე გრიგოლ მწყემსისა მის კეთილისა მჴეცთაგან უხილავთა ლტოლვილნი მცირედნი იგი ცხოვარნი ქრისტჱსნი განბნეულ იყვნეს თითოჲ, ანუ თუ ორ-ორი სივრცესა მას უდაბნოთასა, ხოლო მოსლვასა წმიდისა გრიგოლისსა ცხოვარნი იგი განმკნდეს და მჴეცნი იგი ეშმაკნი განიოტნეს და ყოველი წესი საღმრთოჲ განემართა.

ხოლო მამაჲ გრიგოლ გულს-ეტყოდა. ვითარმედ: „ვითარცა მონასტრისა ჩემისა მამანი სათნოებითა უზეშთაეს არიან ჟამისა ამის მონაზონთა, ეგრეთცა წეს არს წესი საღმრთოჲ საეკლესიოჲ ეკლესიასა შინა ჩემსა დაწესებად ბრძენთაგან განუკითხველი"". ამისთჳს განიზრახა წარსლვაჲ ქრისტჱს საჭურჭლედ, მეორედ იერუსალჱმდ, რომელ არს კოსტანტინეპოლისი, და ყოველთა საჩინოთა საბერძნეთისა წმიდათა ადგილთა მოხილვად და ლოცვად. მას ჟამსა იერუსალჱმს წარმავალი ვინმე პოვა მეგობარი თჳსი და მას დაჰვედრა საბაწმიდისა წესისა დაწერაჲ და წარმოცემაჲ. და ძმათა თჳსთა კაცნი მოღუაწენი უჩინნა და მშჯდობაჲ დაუტევა მათ და აღუთქუა კუალად ადრე მოსლვაჲ.

და თანაწარიყვანნა საბა, დედისდისწული თჳსი, და ერთი ვინმე სხუაჲ მოწაფე და წარემართა საბერძნეთად და მოიწია კოსტანტინეპოლისს, და თაყუანის-სცა ძელსა ცხორებისასა და წმიდათა ყოველთა ნაწილსა. და სიხარულით მოვლნა ყოველნი წმიდანი ადგილნი სალოცველნი, რამეთუ მრავალთა ენათა წურთილ იყო იგი და მრავალმოსწავლე ყოფილ კელითა კეთილადმსახურებისაჲთა. და რომელიმე სახილაჲი მოძღუარ კეთილის ექმნის და რომელიმე — განსაკრძალველ ბოროტისათჳს. და ესრეთ აღმოიჳსო გული მისი სიმდიდრისაგან დაუბეჭდველისა ახლისა შჯულისა, და სულითა მადლისაჲთა განმხიარულებულნი წარმოემართნეს საყოფელად თჳსა.

14. და ვითარცა მოიწინეს ტაოს, ესმა მუნ მყოფთაგან კაცთა, ვითარმედ აშოტ კურაპალატი მოიკლა და მის წილ კელმწიფეზენ ძენი მისნი. მაშინ ტკივილისა ცრემლითა აღივსნეს ღმრთისმსახურისა მის კელმწიფისა დაცემისათჳს და ტირილითა

საკსენი ულოცვიდეს მიცვალებულსა მას მეფესა. ხოლო ნეტარი გრიგოლ ჰმადლობდა ღმერთსა და გლოით იტყოდა: „ჰ. მეფეო ჩემო. ძლიერო და დიდებულო, სიმტკიცეო ეკლესიათაო და ზღუდეო ქრისტეანეთაო, სადაჲთმე მოგელოდი, აღმოსავალითმე ანუ დასავალით, ჩრდილოჲთმე ანუ სამხრით? რამეთუ ყოველთა ზედა ნათესავთა მფლობელი იყავ. რომელიცა წყობით ჯელმწიფეთა დაიმორჩილებდ, საკვრველი ეგე დიდებული, ღმრთისმსახური ჯელმწიფე! აწ ვითარმე მიეცი ჯესსა შეურაცხთა უშჯულოთა და უნდოთა კაცთასა, რომელნი-იგი იუდაჲს მსგავსად შენ უფლისა თჳსისა მკლველ იქმნნეს მოსაკუდინებელად ჩუენ გლახაკთა, მლოცველთა შენთა, უკუნისამდე?!" ამისა შემდგომად ულოცვიდეს შვილთა მისთა დიდებულთა ჯელმწიფეთა, რაჲთა უფალმან დაიცვნეს დიდებით და დღეგრძელებით კეთილსა შინა ღმრთისმსახურებასა.

15. და ვითარცა მოიწინეს მახლობელად იშხანსა, გამოეცხადა ღმრთისა მიერ ნეტარსა გრიგოლს და ღირსსა საბას იშხნისა პირველი დიდებულებაჲ, დაბასა მისსა წმიდანი ეკლესიანი, და ეუწყა, ვითარმედ კუალად განახლებად არს პირველებრ ჯელითა საბანისითა და ეცნობა გზაჲცა მისავალად. რამეთუ მის ჟამისა კაცთაგან მიუვალ იყო ადგილი იგი. და მი-რაჲ-ვიდეს იშხანს, ფრიად უხაროდა პოვნაჲ დიდებულისა მის ადგილისაჲ. რამეთუ იყო მას შინა ნუგეშინისსაცემელი სულიერი და კორციელი. და საბას მუნთქუესვე გულს-ედვა დადგომაჲ, ხოლო ნეტარმან გრიგოლ ჰრქუა: „ძმაო, პირველად ვიხილნეთ ძმანი ჩუენნი. ხანცთას შინა მყოფნი. და ნებითა ღმრთისაჲთა და ლოცვითა მათითა კუალად მოიწიო ადგილსა ამას წმიდასა". და მიერ წარმოსლვასა მათსა მიიწინეს წინაშე ძეთა კურაპალატისათა და დაულოცეს ნუგეშინის-ცემით სიკუდილისათჳს მამისა მათისა.

16. და ესრეთ მოვიდეს ხანცთად. მონასტრად თჳსა, და მოიყვანნეს ნაწილნი წმიდათანი და ხატნი წმიდანი და სხუაჲ ევლოგიაჲ ფრიად.

და პოვნეს ძმანი ცოცხლებით და მშჯდობით. ყოველნი მხიარულნი შეუშფოთებლად საღმრთოჲთა სიყუარულითა საკსენი და განიხარეს, რამეთუ კუალად მაცხოვრისა მადლმან შეკრიბნა ნებისმყოფელნი თჳსნი.

და შემდგომად მცირედთა დღეთა საბა განუტევა იშხანს და ორნი მოწაფენი მისცნა მას და თჳთ განაგებდა სულიერსა ცხორებასა ხანცთისასა ნებსურ უფლსა.

17. მაშინ იერუსალჵმით მოიწია კაცი. რომელმან მოართუა საბაწმიდისა განგებაჲ დაწერილი. ხოლო ნეტარმან გრიგოლ მას ჟამსა განაწესა წესი თჳსისა ეკლესიისაჲ და მონასტრისაჲ, სიბრძნით განსაზღვრებული და მეცნიერებით განბრწყინვებული და ყოველთაგან წმიდათა ადგილთა გამორჩევით შეკრებული, ვითარცა საფასჵ დაულეველთა კეთილთაჲ.

ხოლო აწ წესთა მათგანი სულიერთაჲ მცირედი რაჲმე გუპყრიეს, ვითარმცა ზღუსაგან წუეთი ერთი წყალი ვინმე აღმოიღო.

რამეთუ ესრეთ იყო ცხორებაჲ ნეტართაჲ მათ: სიმართლესა შინა მათსა მარადის თავთა თჳსთა ბრალობაჲ აქუნდა და სიყუარულისა ძირი მტკიცე. მოთმინებაჲ სიმდაბლით და სიმშჯდით, მარხვაჲ ლოცვითა შეზღუდვილი, სარწმუნოებასა თანა მართალსა დამტკიცებული, სიწმიდჵ გულისაჲ და ჭეშმარიტებაჲ ენისაჲ და უბიწოებით კრძალეაჲ სრულიად ყოველსავე ზედა. ხოლო წმიდასა ეკლესიასა ლოცვასა მათსა არა აქუნდა უბნობაჲ ურთიერთას, არამედ შიშით დგანედ, ვითარცა ზეცას წინაშე ღმრთისა. და რაჟამს „დავითსა" იტყჳედ, ვიდრე „ალელუაჲსა" განსრულებამდე

მემკვრეთა ვერ იკადრიან მუჯღისა აღებაი დაწყნარებულსა მას ლოცვასა მათსა, რამეთუ არა აქუნდა ჩუეულებაი სწრაფით თქუმისაი ყოველსავე ზედა საგალობელსა მათსა. არამედ მდაბლად და გჯანად იყო ლოცვაი მათი. და კედელსა თჳნიერ ბერთაღსა არავინ მიეკრდნებოდა. ხოლო ძილსა და უკრძალველად ჯდომასა ყოლადვე არა იკადრებდეს ეკლესიასა შინა. და ესევითარი მრავალი სათნოებაი კეთილი სხუაეცა დამკჳდრებულ იყო შორის მათსა, რომლისათჳს არა არს აწ თითოეულად ყოველისათჳს სიტჯუაი. რამეთუ შემოკლებულ არს ჟამი ესე და გონებაი ისწრაფის. რაითა არა იყოს ნამეტნავ სასმენელსა მსმენელთასა, ამისთჳს განგებაი ყოველი ვერ დაიწერა წიგნსა ამას, არამედ თითო სიტჯუაი ყოვლისაგან. რომელ აქამდე წესი აქუნდა ხანცთასა და აწ რომელ აქუს. ესრეთ: ყოველთა ღამის-თევათა შემწუხრებითგან განთიადამდე ლოცვაი და ღამის-თევათა წინადღით დღისა ჟამთა ყოველთა ლოცვაი და ჟამის-წირვაი.

18. არამედ პირველთა მათ დღეთა ნეტარისა მამისა ჩუენისა გრიგოლისთა ფიცხელ იყო ფრიად კანონი მოწაფეთა მისთაი. რამეთუ სენაკთა მათთა შინა იყო მცირე სარეცელი და შეურაცხი საგებელი და თითოი სარწყული წყლისათჳს. ხოლო სხუაი ნუგეშინისსაცემელი ჯორცთაი არა აქუნდა საჭამადისაი და სასუმადისაი ყოლადვე. არამედ რომელი ტრაპეზსა ზედა ერთბამად ჭამიან. მით იყო ცხორებაი მათი. და მრავალნი მათგანნი არა სუმიდეს ღჳნოსა ყოლადვე. და რომელნიცა მიიღებდეს. მცირედ იჯუმევდეს. და სენაკებსა მათსა საკუამი არა აქუნდა. რამეთუ ცეცხლი არა აღეგზებოდა. და არცა ღამჱ სანთელი აღანთიან. არამედ ღამჱ იყო ფსალმუნებაი და დღისი წიგნის-კითხვაი და ლოცვაი მარადის.

ხოლო ნეტარმან მამამან გრიგოლ თავადნი დიდნი მარხვანი გარდავლნის მცირედითა კალნაბითა უმგბრითა. ხოლო მრჩობლად საზრდელად მისა იყო ყოველთა დღეთა ჰისთა პური ნაკლულევანებით. დღესა შინა ერთ ჭამის და წყალი წონითვე მცირედი. ღჳნოი კულა სიყრმითგანვე არა ესუა და უმრავლესნი სათნოებანი მისნი და მოწაფეთა მისთანი ღმერთმან მხოლომან უწყნის.

19. ხოლო პირველითგან მოუუასთა მათ კეთილთა ნეტარისა გრიგოლისთა. თევდორეს და ქრისტეფორეს. აქუნდა გულსა მათსა საღმრთოი შური მონასტრისა შენებისაი და არა გამოუცხადეს მამასა გრიგოლს განზრახვაი მათი, არამედ ფარულად წარვიდეს აფხაზეთს და თანა ძმანიცა ვინმე წარჰყვეს.

და ვითარ მოიწინეს სამცხეს, ბრძანებითა ღმრთისაითა ძჱ დიდისა მირეან აზნაურისაი დაიმოწაფეს. სახელით არსენი. რომელსა ეწოდა ღირსად დიდი არსენი, ქართლისა კათალიკოზი და მცხეთისა საყდრისა გჳრგჳნი დაუჭნობელი. ხოლო ყრმაი იგი მცირჱ იყო ჟამითა. ვითარ ეკუსისა წლისაი. და სახლსა შინა მამისა თჳსისისა იზარდებოდა. არამედ კაცთა მათ ღმრთისათა განზრახვითა მირეანისითა მოწესეთა სამოსლითა შეჰმოსეს ყრმაი იგი და მარჯუენაი მისცეს ფიციისაი მირეანს და ჰრქუეს: ..მოძღუარი ჩუენი გრიგოლ არს მამაი ხანცთელი, და. უფალსა თუ უნდეს, ესეცა მოწაფჱ იყოს მისი ჩუენ თანა. სადაცა ჩუენ ვიყვნეთ``. და წარვიდეს აფხაზეთად. ხოლო მეფემან აფხაზთამან დემეტრე დიდითა პატივითა პატიჳ-სცა და ადგილსა კეთილსა დამკჳდრნა.

20. და რაჟამს ცნა ნეტარმან გრიგოლ წარსლვაი თევდორესი და ქრისტეფორესი. შეწუხნა ფრიად და თანაწარიყვანნა ოთხნი ძმანი და წარვიდა ძიებად კრავთა მათ რჩეულთა მწყემსი იგი კეთილი. და ვითარ მოიწია ქართლისა სანახებსა, ნებითა ღმრთისაითა ძიებასა მას ძმათასა პოვა ეფრემ ყრმაი. ჭაბუკი ღირსი. და ღირსებასა

შინა იხილვა მამაკაცებასა სრულსა მიწევნული სიწმიდით, და სიწმიდესა შინა აწყურისა ეპისკოპოსი. სასწაულთა მოქმედი. ხოლო ეპისკოპოსობასა შინა მიიწია მოხუცებულებასა კეთილსა და აღესრულა საკვრველებით. ესე ეფრემ. ღირსი ღმრთისაჲ, დაიმოწაფა ნეტარმან გრიგოლ და უბრძანა. ესრეთ: ..რაჟამს მოვიქცე აფხაზეთით. თანაწარგიყვანო შენ ხანცთად''. და თჳთ წარემართა აფხაზეთს.

და მი-რაჲ-იწია წინაშე კელმწიფისა მის. ზეაღდგა და წინამოეგება და სიმდაბლით მოიკითხა. რამეთუ ზარი აჰკდა მადლთაგან სიწმიდეთა მისთაჲსა და დიდებულებისაგან პირისა მისისა.

და შემდგომად მოკითხვისა დასხდეს მეფჱ და ნეტარი გრიგოლ. ხოლო წმიდამან განგრძობილად ულოცა და მრავლითა კურთხევითა შეამკო. და მეფემან მან თქუა: ..კურთხეულ არს ღმერთი. რომელი მოგიძღუა აქა. წმიდაო მამაო. არამედ ვინაჲ არს მიზეზი მოშრომისა შენისაჲ. მაუწყე მე''. და ნეტარმან გრიგოლ ჰრქუა: ..მეფეო ღმრთისმსახურო და დიდებულო. მოწევნულ არიან წმიდანი მამანი. ძმანი ჩემნი. წინაშე შენსა და აწ არიან სამეუფოსა ამას და მათთჳს არს მოსლვაჲ ჩემი აქა. არამედ ბრძანენ კელმწიფეპამან შენმან და მოვიდენ იგინი ჩუენდა''. ხოლო მეფესა დაუმძიმდა ძიებაჲ მათი და ჰრქუა: ..არა მოსრულ არიან აქა ეგვეითარნი მონაზონნი. რომელთასაცა ბრძანებს სიწმიდე შენი''. მაშინ ნეტარი მამაჲ გრიგოლ სიტყუასა ზედა მეფისასა განრისხნა და ჰრქუა: ..მეფეო. ნუ შრომასა შემამთხუევ. მომცენ ძმანი ჩემნი. რომელნიცა მოიწინეს შენდა''. და ვითარ ღონჱ სიტყჳსაჲ არღარა აქუნდა მეფესა მართლმხილებისაგან მის წმიდისა. უბრძანა მოცენაჲ ძმათა მათ

და ვითარ იხილეს მამაჲ გრიგოლ. შეუვრდეს ცრემლით. ხოლო წმიდამან მან აღადგინნა და შეიტკბნა სიყუარულით და ჰმადლობდა ქრისტესა პოვნისა მათისათჳს. და რამეთუ იყვნეს ბუნებით მომლოდებელ წმიდისა მის ძმანი იგი. მათცა უხაროდა ურთიერთასი იგი შეკრებაჲ თჳსი.

და მეფემან მან ჰრქუა ნეტარსა გრიგოლს: ..წმიდაო მამაო. აჰა. იქმნა წადიერებაჲ ნებისა შენისაჲ. არამედ უფალმან ყავნ ნებაჲცა გულისა ჩემისაჲ. რამეთუ მაქუს სულსა ჩემსა მონასტრისა ახლად შენებაჲ. აწ ბრძანე და მოვიხილნეთ მრავალნი ადგილნი აფხაზეთისანი და, სადაცა სიწმიდემან შენმან ინებოს. მონასტრად აღვაშენოთ ადგილი იგი''.

და მოვლნეს ქუეყანანი. საგონებელნი სამონასტრედ. და არა სთნდეს წმიდასა მას. და ჰრქუა მეფესა მას: ..არა არს მიწაჲ. არცა წყალი ქუეყანასა ამას. სადაცა მონასტერი აღეშენა. რამეთუ ტალანტი მონაზონისაჲ მარხვაჲ არს. და ამას ბიწასა ზედა ვერ ეგების მარხვაჲ სულისაგან ხორშაკისა მაკუდინებელისა''.

და შეწუხნა ფრიად მეფჱ იგი ამის მიზეზისათჳს და ჰრქუა მათ: ..არა სამართალ არს კეთილთა თქუენთაგან უნაწილობაჲ ამის ქუეყანისაჲ''.

21 მაშინ მამამან გრიგოლ სარწმუნოებისაებრ მეფისა აღაშენა მონასტერი და უწოდა სახელი მისი უბჱ, და ილარიონ ვინმე იერუსალჱმით მოსრული. სარწმუნოჲ მოხუცებული. დაადგინა მამასახლისად. რამეთუ ხანძითით წარყოლილ იყო იგი თევდორეს და ქრისტეფორეს თანა და აქუნდეს მას კეთილნი წიგნნი. და მამამანცა გრიგოლ თჳსნი წიგნნი. რომელ აქუნდეს. და-ვე-უტევნა მონასტერსა მას. ხოლო კელმწიფე იგი სიხარულითა აღივსო მონასტრისა მის შენებისათჳს და შეწირა სა-

შენებელად მისა ფრიად შესაწირავი, და მიანიჭა მამასა გრიგოლს და მოყუასთა მისთა დრამაჲ ათი ათასი და ყოვლითა კეთილითა აღავსნა.

22. ხოლო ჟამსა წარმოსლვისა მათისასა გამოჰკითხა მეფემან დიმიტრი მამასა გრიგოლს გულსმოდგინედ სახℓ კლარჯეთისა უდაბნოთაჲ, რაჲთა აუწყოს მას ადგილთა მათ წმიდათა ნიშნი ყოველი. და მამამან გრიგოლ ჰრქუა მას: „ღმრთისმსახურო მეფეო, დაღაცათუ ფრიად განვამრავლო სიტყუაჲ, ვერვე მისწუთების გონებაჲ ჩემი ყოველსა მას უდაბნოთა მათ სიკეთესა უწყებად შენდა, ვინაჲთგან წესი მონაზონებისაჲ მათ შორის აღორძინებულ არს და უფროჲსად ყუაოდის და აღემატოს მომავალთა ჟამთა, არამედ ვთქუა მრავლისაგან მცირედი, ესრეთ: რამეთუ ბუნებით ერთგუამ არს ქუეყანაჲ უდაბნოთაჲ მათ და კეთილად შეზავებულ მზისაგან და ჰაერისა, რამეთუ არცა ფრიადი სიცხℓ შესწუავს მათ და არცა გარდარეული სიცივე შეაურვებს მყოფთა მისთა. არამედ განწესებით დგას თჳსსა საზღვარსა — უნოტიოჲ, უხორშაკოჲ, უმიწოჲ, მზუარℓ, რამეთუ კაცთა ნახჳნი ფერკეთანი არა ოდეს თიკიან ექმნებიან სლვასა მათსა. ხოლო წყალი კეთილი და შეშაჲ ნებისაებრ უნაკლულოდ აქუს აღმოცენებული ქჳშათა მათ შინა, ურიცხჳ მაღნარი და სიმრავლე წყალთა ჰამოთაჲ, ბუნებით მხიარულებაჲ მიცემულ არს ღმრთისაგან. და არს იგი უგზო და მიუვალ რაჲთურთით სოფლისა წესითა მცხორებელთაგან, რამეთუ ღადოთა მთათა შინა მაღალთა არს მკჳდრობაჲ მათი. და მორტყმულ არს ერთკერძო მთაჲ იგი და ერთკერძო შავშეთისა დიდთა წყალთა შეკრებისა გარემოსლვაჲ გარემოადგს ზღუდისსახედ უძრავისა.

და ესრეთ ყოვლითკერძო შეზღუდვილ არიან მთათა მიერ და კევნებისა, და წყალთა მათგან საშინელად ძნელოვანთა ადგილთა მავალთაჲსა. და მონასტერთა მათ შინა არა არს სათიბელი ქუეყანაჲ, არცა ყანაჲ საკნავი, არამედ დიდითა შრომითა როჭიკისა მისლვაჲ აქუს კარაულისა ზურგითა, და მცირედ ვენაკნი ჭირით და ურვით დაუნერგვან და ეგრეთვე მტილები. ხოლო მხალთა ველისათაჲ არს სიმრავლე ურიცხჳ. და ამას ყოველსა თანა უშიშ არს გული მათი უქრისტოთა მათ ურწმუნოთაგან შერყევისაგან და ყოვლისა ძრვისა ჟამსა კელმწიფეთა მტერობისასა. და ესრეთ მრავლითა მშჳდობითა მყუდროებით არიან ყოლადვე და ქრისტესა ადიდებენ.

რამეთუ ღმერთმან დასაბამსავე დაბადებისასა უკუანაისთათჳს ჟამთა დაჰბადნა იგინი მონაზონთა სამკჳდრებელად და ყოველთა ქრისტეანეთა შესაევედრებელად ორკერძოვე. და რამეთუ განგებასა ღმრთისასა ესე ჩუეულებაჲ აქუს, რაჲთა წმიდათა მათ უდაბნოთა მონასტერნი კელითა გლახაკთაჲთა აღაშენნეს, რომელნიმცა სრულიად თავისუფალ იქმნნეს სოფლისა საცთურთაგან, დაღაცათუ წმიდათა უდაბნოთა კელმწიფენი იღუწიან, ხოლო წოდებად სახელი გლახაკთაჲ ჯერ-იჩინა ქრისტემან შენებასა წმიდათა მონასტერთასა. არამედ მისცა ღმერთმან კელმწიფებაჲ მორწმუნეთა მეფეთა აღშენებად საყდართა საბისკოპოსოთა და ქალაქთა სოფლებითურთ და ყოველსა ერსა ზედა მთავარ-ყვნა, რაჲთა სიმართლით განიკითხვიდენ მათ შემკობილნი სამოსლითა ბრწყინვალითა, ხოლო რაჲთა არა დაუტეონ გონებაჲ მათი ხილულთა მათ ნივთთა შინა, არამედ კეთილთა მათ საუკუნეთა გულისკმა-ჰყოფდენ. ხოლო სარწმუნონი და ჭეშმარიტნი მონაზონნი ქუეყანასა ზედა არავისსა კელმწიფებასა ქუეშე არიან, ვინაჲთგან მოჰრიდეს საშუებელთა საწუთროისათა ნებსით და აღირჩიეს ღმრთისათჳს მწუხარებაჲ ადგილთა გლოვისათა მსგავსად პირველთა მათ მამათა წმიდათა, რომელთა სიგლახაკესა შინა დიდსა მყოფთა აღაშენნეს წმიდანი უდაბნონი თჳნიერ ქუეყანისა მეფეთა ბრძანებისა, შეწევნითა ყოვლისა შემძლებელისა

ღმრთისაჲთა. და აწცა ჟამთა ჩუენთა არიან მსგავსნი პირველთა მათ ნეტართა კაცთანი, მაშენებელ მონასტერთა ადგილთა უქმთა შინა ღმრთისა სამკჳდრებელად, ხოლო კელმწიფენი კეთილადმსახურნი შრომასა მათსა თანამონაწილე იქმნებიან საფასეთა უხვად მიცემითა, ვითარცა-ესე დღეს დიდებულმან შენმან მეფობამან განამდიდრა სიგლახაკე ჩუენი ფრიადითა კეთილითა, და ყოლადვე მოზიარე ხარ ლოცვასა ჩუენსა თანა". ხოლო მეფჱ განმხიარულდა სიტყუათაგან ნეტარისა გრიგოლისთა და ფრიადი სარწმუნოებაჲ და სიყუარული დაამტკიცა გულსა მისსა უდაბნოთა მიმართ კლარეკეთისათა და ჰმადლობდა ქრისტესა, კეთილისმყოფელსა ნებისმყოფელთა მისთასა. და ესრეთ მშჳდობაჲ დაუტევეს კელმწიფესა მას და წარმოვიდეს აფხაზეთით.

23. და მგზავრ სლვასა მათსა ჰრქუეს ნეტარსა გრიგოლს სანატრელთა მათ თევდორე და ქრისტეფორე: „წმიდაო მამაო, ჟამსა მას წარმოსლვისა ჩუენისასა ხანცთით, სამცხეს რაჲ მოვიწიენით, მახლობელად ადგილსა მირიან აზნაურისასა, და გჳხილნეს ჩუენ კაცთა მისთა, რამეთუ სადგური ჩუენი ჟამსა მწუხრისასა ველსა ზედა ვყავთ, და აუწყეს უფალსა თჳსსა, და მსწრაფლ ხოლო მოვიდა მირეან თჳთ, და მოგჳკითხნა სიმდაბლით და წარგჳყვანნა ტაძრად თჳსად და განგჳსუენა კეთილად. და ვითარცა განთენა, შემიყვანნა წინაშე მეუღლისა თჳსისა, რომლისაჲ არს სახელი კრავი, რამეთუ არს იგი მკევალი ქრისტჱსი, და ვითარცა ულოცეთ მას და ესხედით, მაშინ მირეან, დიდებულმან უფალმან, დაადგინნა წინაშე ჩუენსა ძენი თჳსნი ბრძანებით, სამნი იგი ყრმანი, ყოლად კეთილნი და შუენიერნი. და ვითარცა ულოცეთ მათ, ჰრქუა კრავის: „აწ ვყოთ ჩუენ სასწაულ კეთილ და ერთი ძეთა ჩუენთაგანი განვაწესოთ მონაზუნად და მოწაფე ამათ ქრისტჱს მოწაფეთა, და ამათითა ლოცვითა მოეცეს მადლი, რაჲთა იხილონ მოძულეთა ჩუენთა და ჰრცხუენოდის. აწ თქუ, რომელი იყოს მოწესედ შორის შვილთა ჩუენთა?" ხოლო მან ჰრქუა: „უფალო ჩემო, შვილნი შენნი არიან წინაშე შენსა, რომლისაჲცა ჰბრძანო, უფალმან გამორჩიენ რჩეულად მოწესედ". ხოლო მან თქუა: „მრწემი ესე იყოს მონაზონ და სულიერად შვილ უდაბნოჲსა მამათა ამათ". და მოიყვანა კელითა თჳსითა და ჯჯუარი დაწერადგუცა ჩუენ და სამოსლითა მოწესეთაჲთა შემოსა, და ჩუენ სახელი არსენ უწოდეთ, და აღუთქუთ შენდა მოწაფედ შვილი მისი ყოფად მსგავსად ჩუენდა, და მან უფროჲს განიხარა. აწ, ვითარცა სათნო-უჩნს სიწმიდესა შენსა, ეგრეთცა ქმენ". ხოლო წმიდამან მან ჰრქუა: „ძმანო სანატრელნო, ნებაჲ არს ღმრთისაჲ, რაჲთა კელითა ჩუენითა იქმნეს იგი რჩეულ შორის მოწესეთა და მიიწიოს საზომსა დიდსა", და მანცა წარმოუთხრა ამისვე პასუხისა მსგავსად ღირსისა ყრმისა და ჭაბუკისა ეფრემისთჳს ყოველი. და განიხარეს ძმათა მათ სიტყუასა ზედა მოძღურისა თჳსისასა და მოიწინეს ერთობით, სადაცა იყო ეფრემ და წარმოიყვანეს, და ეგრეთვე სანატრელი არსენი. ხოლო წმიდაჲ ეფრემ იყო დღითა უხუცეს.

და რაჟამს მოიწინეს ხანცთას, ფრიად განიხარეს ძმათა, ქრისტჱს მიერ კრებულთა მათ საღმრთოთა, სულიერისა მამისა და ძმათა მათ მოსლვაჲ, ხოლო დრტჳნვაჲ იყო მათ შორის ყრმათა მათთჳს მოყვანებისა და მოვიდეს წინაშე მამისა გრიგოლისა და ჰრქუეს: „საქმენი შენნი განუკითხველ არიან ყოველნი თჳნიერ ამისა, რომელ ყრმანი ესე მოიყვანენ, და წესსა შენგან დამტკიცებულსა შენ ზევე გამოეკუეების მომავალთა ჟამთა საკმედელად ჩუენდა. დაღაცათუ უშიშ არს გული ჩუენი ჟამისა ამისთჳს, არამედ გარეშე წესისა არს საქმე ესე. და აწ ესე არს სიტყუაჲ ჩუენი, წმიდაო ღმრთისაო".

ვითარცა ესმა კეთილი იგი გულისსიტყუაი ცხადად. განიხარა ნეტარმან გრიგოლ და ჰრქუა მათ: „მ. ძმანო სანატრელნო. ნუ იყოფინ ჩემდა წესისა მის პირველთა წმიდათა მამათაგან შეკრებულისა ცვალებაი ჯორციელისა რაჲსამე მიზეზისათჳს. არამედ ჭეშმარიტსა ვიტყჳ წინაშე ღმრთისა. რამეთუ არაოდეს გასმია ნაცილი სიტყუაი პირისაგან ჩემისა". ხოლო ძმანი იგი დაჯერებულ იქმნეს. მაშინ თევდორე და ქრისტეფორე. რამეთუ სენაკნი მათნი ერთგან იყჳნეს და სხუათა ძმათაგან განშორებულ. წარიყვანნეს ღმერთშემოსილნი იგი ყრმანი. სულიერთა მათ მამათა. სენაკად თჳსად მცნებისაებრ ნეტარისა მამისა გრიგოლისისა და აღზარდნეს კეთილად

24. მას ჟამსა ბაგრატ კურაპალატმან ნებითა ღმრთისაჲთა და ნებითა ძმათა თჳსთაჲთა და ბრძანებითა ბერძენთა მეფისაჲთა მოიღო კურაპალატობაი ნაცვალად აშოტ კურაპალატისა. მამისა თჳსისა. და ძმანი მისნი. ყოველნი კეთილნი და დიდებულნი ჴელმწიფენი. — ადარნერსე უსუცესი და გუარამ მრწემი. — მშუვალესა მას ძმასა მორჩილ ექმნნეს საღმრთოისა ძმობისა სიყუარულითა. რამეთუ ერთზრახვა. ერთსულ და ერთნება იყჳნეს იგინი.

ხოლო ბაგრატ უმთავრეს მათსა იყო სიბრძნითა. სახითა და სიქველითა და ყოვლითა ღმრთისმსახურებისა სისრულითა. და მადლითა ქრისტჱსითა განდიდნა მეფობაი სამთა მათ ძმათა ჴელმწიფებაი. რამეთუ შეწევნითა ღმრთისაჲთა ჯრმლითა მათითა დაიპყრნეს ფრიადნი ქუეყანანი და განიოტნეს აგარის ნათესავნი.

ხოლო ნეტარი მამაი გრიგოლ მიიწია წინაშე დიდებულისა ბაგრატ კურაპალატისა და ჯერისაებრ შესხმაი კურაპალატობისაი მიუღოცა. ხოლო ქებაი იგი შესხმისაი. ჟამისა მის ბრძენთა მიერ შეუცავი. ფრიად სთნდა კეთილადმსახურსა კურაპალატსა და ჰრქუა მას: „მ. წმიდაო მამაო, ღმერთმან შეგამკო სიბრძნითა, ჰასაკითა და სულითა წმიდითა ჴსნისა ზღუდედ ჩუენდა, შუამდგომელად შორის სიკუდილისა და ცხორებისა. რომლითაცა ვრცელ იქმენ ყოველსა ამას ქუეყანასა თანაზრუნვითა და საღმრთოჲთა მოღუაწებითა შენითა. ხოლო მე თანა-მაც სიყუარული და პატივი მამობისა შენისაი. აწ ბრძანენ სიწმიდემან შენმან მეფობისა ჩუენისაგან მსახურებაი ღირსებისა შენისაი. რამეთუ ღმრთისა მიერ მონაწილე ხარ ჩუენ თანა, შვილთა აშოტ კურაპალატისათა".

ხოლო წმიდამან მან ჰრქუა: „კეთილადმსახურო მეფეო, უმეტეს და უფროჲს კეთილადმსახურისა მამისა შენისა ფრთეთაგან საუფლოისა ჯუარისათა შეცვულო. მარჯუენაი დამბადებელისაი და წმიდათა ოხაი მარადის გფარავს და მცველი იგი დაუძინებელი ყოლადვე მცველ არს შენდა. და ნათელი დაუღამებელი უძღჳს მეფობასა შენსა. და არა საკმარ არს მისა ბრწყინვალებაი სანთლისაი. გარნა მრუმეთათჳს ხოლო. არამედ მე გულსმოდგინედ ლოცვაი შენი მიპყრიეს, რაჲთა არა მოგაკლდეს კეთილი საქმე მეფობისა მიზეზთაგან. არამედ აწ ამას ვითხოვ შენგან: არს აშოტ კურაპალატისა შეწირული აგარაკი ხანცთას და იქმნების კეთილად მონასტრად. უკუეთუ მიბრძანოს მეფობამან შენმან. აღვაშენო სადიდებელად ღმრთისა და საცხორებელად სულისა შენისა. და ვიდრე ეგოს ცაი და ქუეყანაი ეგოს მს შნა ლოცვაი შენთჳს".

25. მაშინ სიხარულით უბრძანა ბაგრატ კურაპალატმან შენებაი მისი და მისცა ყოველივე საკმარი საშენებელად. და რაჟამს მივიდა ნეტარი მამაი გრიგოლ შატბერდს, ჯუარი დასწერა ადგილსა მას ჩინებულსა და იწყეს საქმედ ეკლესიისა და სენაკებსაცა. და ესრეთ დღითი დღე აღორძნდებოდა იგი კეთილად. შატბერდი აღეშენა საღმრთოჲთა შეწევნითა და ლოცვითა ნეტარისა მის კაცისაჲთა. რომელმანცა

შეაერთნა ორნივე იგი უდაბნონი ერთად შენაწევრებულნი და შემტკიცებულნი ძმობ-
რივსა ზედა სიყუარულსა ვიდრე ჟამთა აღსასრულამდე.

ამისა შემდგომად უწოდა კურაპალატმან წმიდასა მას და, ვითარცა მიიწია
მის წინაშე. ყოველი აუწყა კეთილად განმარჯუებაჲ მონასტრისაჲ მის ქრისტჱს მი-
ერ. მაშინ უბრძანა ადგილნი მარჯუენი აგარაკად შატბერდსა. და ყოველი, რაჲცა
უკმდა. მისცა მისთჳს სრულიად საშენებელად.

26. მას ჟამსა ნეტარსა გრიგოლს გულმან უთქუა ესენებაჲ საბან იშხნელისაჲ
და აუწყეს პირველ ყოფილი ღმრთისმსახურსა კურაპალატსა. ხოლო მას ვითარცა
ესმა, ფრიად განიხარა და მსწრაფულ დაწერა წიგნი და წარავლინნა კაცნი კეთილნი
და პატივით უწოდა მას. ხოლო მივლინებულნი იგი მოვიდეს და აუწყეს კურა-
პალატსა. ვითარმედ: „არა ჰნებავს კაცსა მას ღმრთისასა მოსლვაჲ აქა". მაშინ ბრძანა
კურაპალატმან გზათა იშხანისათა საქმე, რამეთუ მახლობელად იყო ჟამსა მას და
ჰრქუა ნეტარსა მამასა გრიგოლს: „განუგებელად ვქმენ. რამეთუ წიგნი არა მიწერად-
გეც. აწ. ვითარ წეს არს. მიუწერე". და თჳთ კუალად დაწერა წიგნი სხუაჲ და
წიგნიცა მამისა გრიგოლისი წარსცა. ხოლო ნეტარი საბან დაემორჩილა მეორედ
ბრძანებასა კურაპალატისასა და უფროჲს ხოლო წიგნსა მამისასა.

და მივიდა მათდა სასურველი იგი კაცი ღმრთისაჲ მოსურნეთა მათ თანა. ხო-
ლო კურაპალატი წინამიეგებაჲ და პატივით მოიკითხა. და მან კურთხევით ულოცა. და
ვითარ დასხდეს. ჰრქუა კურაპალატმან წმიდასა მას: „ჯერ-არს ყელმწიფეთა მორ-
ჩილებაჲ. რაასათჳს არა მოხუედ პირველსა წოდებასა. წმიდაო მამაო?"

ხოლო მან ჰრქუა: „დიდებულო მეფეო. შენ ქუეყანისა ყელმწიფე ხარ. ხოლო
ქრისტე ზეცისა და ქუეყანისა და ქუესკნელთაჲ. შენ ნათესავთა ამათ მეფე ხარ. ხო-
ლო ქრისტჱ ყოველთა დამბადებულთაჲ: შენ წარმავალთა ამათ ჟამთა მეფჱ ხარ.
ხოლო ქრისტე საუკუნოჲ მეუფჱ და სრული ჰგიეს უცვალებელი. უჟამოჲ. დაუსაბა-
მოჲ. დაუსრულებელი. მეუფჱ ანგელოზთა და კაცთაჲ. და უფროჲს შენსა ჯერ-არს
სმენაჲ სიტყუათა მისთაჲ. რომელმანცა ბრძანა. ვითარმედ: „ვერვის ყელ-ეწიფების
მონებაჲ ორთა უფალთაჲ". არამედ აწ სიტყჳთა ძმისა და მოძღურისა ჩემისა გრიგო-
ლისითა მოვედ წინაშე შენსა". ხოლო კურაპალატმან ჰრქუა: „სამართალ არს სიტ-
ყუაჲ შენი. წმიდაო". ამისა შემდგომად კურაპალატი მივიდა იშხანს და ნეტარნი იგი
კაცნი მამაჲ გრიგოლ და მამაჲ საბა თანა. და ფრიად შეუყუარდა კურაპალატსა ად-
გილი იგი. არამედ რაჲსაცა განვაგრძობ სიტყუათა? ნებითა ღმრთისაჲთა იქმნა საბა
ეპისკოპოს იშხანსა ზედა. ნეტარისა ნერსე კათალიკოზისა აღშენებულსა კათოლიკე
ეკლესიასა და საყდარსა მისსა. რომელი წელიწადთა მრავალთა დაქურივებულ იყო.
აწ კუალად იქმნა სულიერი ქორწილი და მეორედ აღეშენა ამის ნეტარისა მიერ.
ხოლო ჯორციელად მოღუაწებითა ღმრთისმსახურთა მათ მეფეთაჲთა.

და რაჟამს მამაჲ გრიგოლ სტუმრად მიიწიის იშხანს. ეპისკოპოსმან საყდარსა
იგი დასჳს, და თჳთ თანადაჯდის, რამეთუ არა თავს-იდვის ურჩებაჲ ნეტარისა გრი-
გოლისი, ვინაჲთგან მოძღუარ და უზეშთაეს იგი იყო. და ესრეთ წარემართა იშხანი
კეთილად ვიდრე აქამომდე და უკუნისამდე.

27. არამედ აწ კუალად პირველსავე სიტყუასა მივიდეთ. რამეთუ ნეტარი მა-
მაჲ ჩუენი გრიგოლ პატივცემულ იყო ზეგარდამო ღმრთისა მიერ და ჟამთა მისთა
არა ვინ ურჩ იყო სიტყუათა მისთა. უფროჲს ხოლო ყელმწიფენი მის ჟამისანი. ხოლო
იყო ჟამი. რომელსა ერთგან იყვნეს ძმანი იგი დიდებულნი. და ნეტარმან მან გულ-

სმოდგინედ მოაკსენა, რაგთამცა ბრძანეს და იხილნეს მისნი იგი შენებულნი მონასტერნი და ყოველნი კლარჯეთისა უდაბნონი.

ხოლო მათ ისმინეს მოკსენებაჲ წმიდისაჲ მის. რომელიცა წინაწარმოუძღუა მთავართა მათ. და პირველად მიიყვანა შატბერდს და ფრიად შეუყუარდა ადგილი იგი და შეწირეს მრავალი შესაწირავი კელმწიფეთა და აზნაურთა და ყოველმან ერმან. მაშინ მოღუაწედ შატბერდისა გამოჩნდეს დიდებულნი აზნაურნი, და რაჟამს წარმოვიდეს შატბერდით კელმწიფენი იგი, და ნეტარი გრიგოლ წინაუძღოდა მათ.

მაშინ მოვიდა ზაქარია ანჩელი ეპისკოპოსი, ღირსი და სასწაულთა მოქმედი, და პატივით მოიკითხეს კელმწიფეთა მათ და თანაწარმოიყვანეს და მოიწინეს ჯმერკს და ბერთას წმიდისა ღმრთისმშობელისა ეკლესიათა და დაბას წმიდისა მოწამისა გიორგის ეკლესიასა, ხოლო დოლისყანაჲ მონასტრად უკუანაას იქმნა. და მოილოცნეს წმიდანი ადგილნი და ფრიადი განუყვეს განსაყოფელი, რამეთუ სამთა მათ კელმწიფეთა აქუნდეს დიდნი შესაწირავნი, და მიიღეს მადლი ლოცვითა ამათ ნეტართა მამათაჲთა და მოიწინეს ოპიზას და განმხიარულდეს მადლითა ნათლისმცემელისაჲთა და ლოცვითა ნეტართა მათ კაცთაჲთა, და აჩუენეს მოღუაწებაჲ ძლიერი შესაწირავთა მიცემითა და წარემართნეს ხანცთად. ხოლო ნეტარმან გრიგოლ წინამძღუარნი იგი მონასტერთანი თანაწარმოიყვანნა მის თანა და მოვიდეს ხანცთად საყოფელსა დიდისა მოწამისა გიორგისსა. და უმეტეს განკჳრდა გონებაჲ კელმწიფეთაჲ მათ, რაჟამს იხილნეს მოწაფენი ნეტარისა გრიგოლისნი უფიცხლესსა მონაზონებისა კანონსა, რამეთუ იყენეს იგინი. ვითარცა ზეცისა ანგელოზნი. და პირველად მტერთა ძლევისა საჭურველი მიიღეს ოხითა წმიდისა გიორგისითა და შემდგომად ლოცვითა მათ სანატრელითაჲთა ჯორცითა სულთა თანა განათლდეს, რამეთუ იხილეს ადგილიცა იგი ნაყოფთაგან ულუაწი, უფროესი მიანიჭეს კეთილთა მათგან შესაწირავი. და ჟამსა მასვე მოიწია წინამძღუარი მიძნაძოროესაჲ, დიდი მამაჲ სანატრელი დავით, მაშენებელი მონასტერთაჲ. და მოწაფენი მისნი ნეტარნი: ილარიონ. მამაჲ და მაშენებელი წყაროესთავისაჲ, რომელიცა კათალიკოზ იქმნა მცხეთას, და მამაჲ ზაქარია. მაშენებელი ბარეთელთისაჲ. წინამიგებებად კელმწიფეთა მათ.

და ვითარცა იხილეს მფლობელთა მათ შეკრებაჲ იგი წმიდათა მამათაჲ, იყენეს რაჲ მსგავს წმიდათა უკორცოთა, განიხარეს. რამეთუ ესმოდეს მათგან მოძღურებანი საღმრთოესა მცნებისანი, რომლისათჳსცა თქუეს დიდთა მათ კელმწიფეთა: „წმიდანო მამანო, ვინაჲთგან გიხილენით თქუენ. დაგუავიწყდა მებრ, თუ ქუეყანასა ზედა ვართ ჩუენ, არამედ ვჰგონებთ, ვითარმედ ზეცას წმიდათა ბანაკსა დამკჳდრებულ ვართ. რამეთუ თქუენ სულითა მარადის წინაშე ღმრთისა მდგომარე ხართ. და სადაცა არიან საყოფელნი თქუენნი, მუნცა არიან გულნი თქუენნი, არამედ იყავნ მეოხებაჲ თქუენი ჩუენ ზედა აქა და საუკუნესა“.

ხოლო წმიდათა მათ ფრიადითა ლოცვითა შეჭურნეს და აკურთხნეს კელმწიფენი იგი და ჰრქუეს: „ღმრთისმსახურნო მეფენო, ჭეშმარიტად გულნი თქუენნი კელთა შინა ღმრთისასა არიან, რომელმანცა ჩუენ. გლახაკთა, გულსა ნუგეშინის-სცა პირითა თქუენითა და კეთილთა თქუენთა უხუად მონიჭებითა. და თქუენ მოგცა უფალმან დანერგვაჲ, უკუდავთა კელმწიფეთა, წმიდათა ეკლესიათა მოკუდავითა მეფობითა. და შეწევნაიცა მათი უხილავად საჭურველ-ყო თქუენდა უფროჲს ხილულთა საჭურველთა და უმრავლეს ბევრთა მჴედართა. და ესე უწყოდეთ, რამეთუ სულიერად განწყობილნი ლაშქარნი თქუენნი — ესე წმიდანი უდაბნოთა მამანი — არიან ჯორციელად განწესებულთა ლაშქართა თქუენთა სიმტკიცენი და საჭურველნი ყოველთა

მორწმუნეთა მეფეთანი მწყობრთა შინა წყობისათა თქუენ, უმეტესად ამისთჳს, რამეთუ მეფობისა სიმაღლესა თანა გაქუს თქუენ ქრისტჱს მიმსგაესებული სიმდაბლე და მოღუაწეაჲ წმიდათა ეკლესიათაჲ და ნუგეშინის-ცემაჲ გლახაკთაჲ და ყოვლისა ერისა სიმართლით განკითხვაჲ, რაჲთა ქუეყანისა ამის მეფობასა თანა მოიღოთ ზეცისაცა მეუფესა თანა მკჳდრობაჲ უოხჭნოჲ და მოგეცინ ქრისტემან დიდებაჲ სრული ზეცისა და ქუეყანისაჲ, რაჲთა სიტკბოებით მოკსენებაჲ ჩუენი არაოდეს უდებ-ჰყოთ ვანისმყოფთა ამათთჳს".

28. ამისა შემდგომად მამისა გრიგოლისთჳს ზრახვა-ყვეს ეპისკოპოსისა მის თანა წმიდათა მამათა, რაჲთა დაადგინონ გრიგოლ არქიმანდრიტად ყოველთა კლარჯეთისა უდაბნოთა ზედა და მოაკსენეს კელმწიფეთა მათ. ხოლო მათ ფრიად განიხარეს და ერთობით დიდითა დაპატიჟებითა მოღუაწებისა მის საქმედ დაადგინეს. და მრავალთა წელიწადთა ვიდრე გარდაცვალებადმდე განაგებდა წმიდათა მათ მამათა წესსა კეთილად.

ხოლო კელმწიფეთა მათ მოილოცნეს მიძნაძოროჲ, წყაროჲსთავი, და ბარეთელთაჲ და ადგილნი მათნი. და მუნცა მისცეს შესაწირავი და მიიღეს მადლი წმიდათა მათ ეკლესიათაგან და ნეტართა მამათა ღირსთა და წმიდათა მოღუაწეთაგან, და ყოველთა მათ უდაბნოთა ზღვარნიცა განვე-უთჳსნეს.

და წარსლვასა მათსა თანაწარიყვანეს ნეტარი გრიგოლ. და ადარნესე კელმწიფემან ძჱ თჳსი, გურგენ, ნათლითა მისცა მას, და რამეთუ ბაგრატ კურაპალატისა ძე. დავით კურაპალატი, ნეტარისა მამისა გრიგოლისვე აქუმული იყო, ორნი ესე კელმწიფენი: დავით კურაპალატი და გურგენ კურაპალატი, რომლისათჳსცა გარდაცვალებისა ჟამსა ანდერძ-უყო გურგენ კურაპალატსა, ვითარმედ: „ნათლისმამისა ჩემისა ძუალთა მახლობელად დამდეკით ფერკჳთა თანა და სხუათა მათ მამათა ძუალნი ჩემ ზედა დაუსუენენით", რომელ ყოველსცა ეგრეთ. არამედ შემდგომად გურგენ კურაპალატისა ძემან მისმან, აშოტ ერისთავთა ერისთავმან, ხანცთას ახალი ეკლესიაჲ დაიწყო წადიერად და ურიცხჳ შესაწირავი გარდაჰმატა მას.

ხოლო იყო ჟამსა მას ხანცთას წინამძღოლად მამაჲ არსენი, ნათესავით აზნაური. ამისითა განზრახვითა იქმნა დაწყებაჲ ახლისა მის და შუენიერისა ეკლესიისაჲ ფიცხელსა მას კლდესა ზედა, რომელიცა ფრიადითა შრომითა და ქვითკირითა მყარითა მრავალთა ჟამთა დაავაკეს და ესრეთ შეჰრაცხეს შემზადებაჲ ადგილისაჲ მის, ვითარმცა სრულიად აღეშენა. არამედ აკურთხენ ქრისტემან ამონა, სიბრძნით სრულიად მაშენებელი, და შემწენი ყოველნი, რომელთაგან კეთილად განემარჯუებოდა შენებაჲ ეკლესიისაჲ მის. ხოლო ქვაჲ და კირი ფრიად შორით მოაქუნდა ძნელთა მათ გზათა კაცთა ზურგითა და ყოველი სასწორითა იწონებოდა, რამეთუ იყიდდეს მაშენებელნი იგი.

მას ჟამსა გარდაიცვალა ღმრთისმსახური იგი კელმწიფე. წმიდათა ეკლესიათა მაშენებელი და მონაგებთა შემწირველი და გლახაკთა მოღუაწე, და დაემარხა ხანცთას არსენის გზითა და ძისა მისისა მცხუედისაჲთა, არამედ მამაჲ არსენი და ჯიბრილისა ძმაჲ, სანატრელი იოვანე. ახლისა ეკლესიისა განმასრულებელი, ორნივე ესე ხანცთას მამობასა შინა აღესრულნეს.

ხოლო გურგენ, ძმისწული აშოტისი, დიდი კელმწიფჱ ფრიადთა ნათესავთაჲ, ღმრთისა მიერ დაჯდა ერისთავთა ერისთავად. და მან განასრულა ეკლესიაჲ იგი ახალი ხანცთაჲ და მის თანა ყოველთა დიდებულთა კელმწიფეთა და აზნაურთა.

29. არამედ აწ კუალად ნეშტი იგი პირველი განვაახლოთ. რამეთუ რაჟამს-იგი განდიდნა სახელი ნეტარისა მამისა გრიგოლისი და მიიწია ქართლად. და ესმა სანატრელსა დედასა მისსა დიდებულებაჲ ძისა თჳსისაჲ. რამეთუ იყო იგი ცოცხალ და მიწევნულ მოხუცებულებასა. მას ჟამსა განმხიარულდა სულითა და განძლიერდა ჯორცითა და მადლი შეწირა ქრისტჱსა. რომელმან კეთილი სახარებაჲ ასმინა ძისა მისისაჲ, ყოლად კეთილისაჲ, ჯორციელად სიქადულისაჲ და სულისა მისისა გჳრგჳნოსანმყოფელისაჲ, რამეთუ იგი ხოლო მარტოჰ ესუა შვილად და თჳნიერ მისისა შობისა მამაკაცი არღარა იცოდა, არამედ სიწმიდით დადგრომილ იყო ლოცვასა შინა და მარხვასა და მარადის შიშსა ღმრთისასა.

ხოლო გული მისი იგლოვდა ძისა თჳსისა განშორებისათჳს, არამედ სიხარულისა ჴმამან განამტკიცა და მიცვალებულთა მისთათჳს, რომელ გულის-კლებაჲ აქუნდა, დაავიწყდა ამით ნუგეშინის-ცემითა და მსწრაფლ ხოლო წარმოვიდა საკედრითა. და თანაიყენეს მსახურნი მისნი, მამანი და დედანი.

და მოიწია დედისა ფებრონიაჲსა მერეს. ხოლო მან სიხარულით შეიწყნარა და მსწრაფლ ხოლო აუწყა წიგნითა ნეტარსა გრიგოლს. ხოლო წმიდაჲ იგი, ძჱ უბიწოჲ. მალიად მივიდა დედისა წინაშე მორწმუნისა და თაყუანის-სცა მას და ქრისტჱსმიერი კურთხევაჲ და მშჳდობაჲ მისცა. ხოლო იგი სიხარულითა მოეგება ძესსა თჳსსა, ამბორს-უყოფდა და ეტყოდა: „შვილო ჩემო ტკბილო, გიხილე. რომლისათჳსცა მსურდა, რამეთუ ხილვითა შენითა განმეშორნეს ყოველნი იგი პირველნი ტკივილნი". და მრავალფერითა სიტყჳთა განგრძობილად იყო უბნობაჲ მათი.

ხოლო ნეტარმან მამამან გრიგოლ ჰრქუა: „შენდობა იყავნ ჩემდა შენ მიერ, დედაო ჩემო. არამედ არა ნებითა ჩემითა განგეშორე. გარნა ნებასა ღმრთისასა ესრეთ სათნო-უჩნდა, ვითარცა აწ იქმნა. ხოლო შენ ცხორებასა ამას წუთსა არაჲ გაკლდა ჯორციელად და სულიერად ვიდრე აქამომდე, არამედ აწ თანა-მაც მოლუაწებაჲ შენი სულიერად და ჯორციელად მცნებისაებრ უფლისა. რომელსა ბრძანებს პატივისათჳს მშობელთაჲსა".

და ფრიად ნუგეშინის-სცა მას ნეტარმან მან ღმრთისა კაცმან და აღაშენა ფრიად სანატრელი იგი მოხუცებული. და მან პირველად აკურთხა ღმერთი და მერმე ძე იგი თჳსი, და თანამოსრულნი იგი სახლეულნი თჳსნი შეჰვედრნა და ჰრქუა: „ჩემდა მსგავსად ესენი გვედიან. შვილო, რომელთა გულსმოდგინედ მსახურებაჲ ჩემი თავს-იდვეს". ხოლო წმიდამან მან, ვითარცა ჯერ-იყო, დაიურვნა ყოველნი კეთილად.

მაშინ ნეტარმან დედამან ფებრონია ჰრქუა მოხუცებულსა მას სარწმუნოსა: „ღმრთისმოყუარეო დედაო, შვილისა შენისა და ძმისა ჩემისა გრიგოლის თანა მე ვარ აწ შვილი შენი. და არა დაგაკლდეს ჩუენგან მსახურებაჲ ყოლადვე". მაშინ ნეტარმან გრიგოლ ჯერისაებრ განაგო ცხორებაჲ დედისა და მისთანათაჲ მათ და მსახურსა ვისმე დედაკაცსა დედისა თჳსისასა ქმარი უსუა, და ბასილი, მამაჲ ხანცთელი, მისგან იშვა, რომელიცა ფრიადთა წელიწადთა წინამძღურობდა ხანცთას კეთილად ვიდრე სიკუდიდმდე და მისლვად მისა წინაშე უფლისა, არამედ შემდგომად ჟამთა მრავალთა სანატრელი მშობელი მამისა გრიგოლისი გარდაიცვალა მერეს შინა და მივიდა უფლისა, რომლისაცა სუროდა.

30. ხოლო ნეტარმან გრიგოლი დაიღუაწა სული მისი და დიდებაჲ შეწირა ღმრთისა, რომელმანცა მოჰმადლა მას კეთილად მსახურებაჲ დედისა თჳსისაჲ და სრულიად კურთხევაჲ მისგან მიიღო.

არამედ თევდორე და ქრისტეფორე. სანატრელთა მათ დიდთა მამათა, რაჟამს იხილნეს განჭაბუკებულნი და სრულნი სიბრძნითა და ჰსაკითა ღირსნი იგი ღმრთისანი არსენი და ეფრემ. გულპყრობილ იქმნნეს ფიცებისაგან მამისა გრიგოლისა, რომლისადა აღეთქუა, ვიდრე ურმათა მათ აღორძინებადმდე არა განშორნენ მთუგან.

მაშინ ფარულად ხანცითი ღამე გამოვიდეს, და ძმანიცა ვინმე თანაწარიყვანნეს, და კუალად წარვიდეს კერძოთა ქართლისათა, რამეთუ უფალი უწოდდა მათ უხილავად ბრძანებით და აღაშენებდა წმიდათა მათ მონასტერთა მათ მიერ ნეძუსა და კჯრიკეწმიდისასა. ხოლო ნეტარსა გრიგოლს ეუწყა უფლისა მიერ, რაჲთა არღარა დაბრკოლნეს გულსმოდგინებისა მისგან მათისა, არამედ თანამდგომ ექმნეს კეთილსა მას საქმესა. და ძიება-ყო მამამან გრიგოლ და პოვნა იგინი სამცხეს და აბრალა ფარულად წარსლვაჲ მათი.

ხოლო იგინი შეუვრდეს და ჰრქუეს: „შენდობა იყავნ ჩუენდა, წმიდაო მამაო, რამეთუ ამის მიზეზისათჳს იქმნა გამოსლვაჲ ჩუენი ხანცითით, რაჲთამცა ნაყოფი რაჲმე ნაწილ ჩუენდა ჩნდა ახლად შენებითა მონასტერთაჲთა". ხოლო წმიდამან მან ჰრქუა: „კეთილ არს განზრახვაჲ ეგე თქუენი ნებითა ღმრთისაჲთა, არამედ მე თანა-მონაწილე-მყავთ გულსმოდგინებასა მაგას, რამეთუ არა ვარ მახრწეველ კეთილისა". და წარვიდეს ზოგად სამცხისა და ქართლისა არეთა მათ უდაბნოთა, და პოვნეს ორნი ადგილნი სამონასტრედ და აღაშენეს სენაკები ორგანვე. და უწოდეს თეოდორჱს ვანსა ნეძჳ. ხოლო ქრისტეფორჱსსა კჯრიკეწმიდაჲ და მოწაფენი დაუტევნეს. და სამნივე ესე ნეტარნი: გრიგოლ და თევდორე და ქრისტეფორე, წარმოვიდეს ხანცითად ძმათა განყოფად ჯერისაებრ. და ვითარცა მოიწინეს კრებულსა მას თანა, ღმრთისა სათნოსა, და მოიკითხნეს იგინი, სიტყუად იწყო ნეტარმან გრიგოლ ძმათა მათ მიმართ: „ერნო ქრისტჱსნო, ისმინეთ ჩემი! პირველად ჩუენ ზოგად მოვიწიენით უდაბნოსა ამას წმიდასა მე. გლახაკი გრიგოლ, და საბან, იშხნისა ეპისკოპოსი, და თევდორე და ქრისტეფორჱ, ოთხნი ესე. და მრავალთა წელიწადთა, ვითარცა მოწაფენი, მორჩილ იყვნეს ჩემდა, ვიდრე ჟამადმდე ღმრთის-წოდებისა დიდნი ესე მამანი, სათნონი ქრისტჱსნი. და ოდეს ინება ქრისტემან, საბა ეპისკოპოს-ყო იშხანსა ზედა, და წარიყვანნა მან ძმანი აქაჲთ. ხოლო აწ ქრისტე აღაშენებს ორთა მათ მონასტერთა ფრიად კეთილთა ქართლს შინა თევდორჱს და ქრისტეფორჱს მიერ. და ვითარცა-იგი კორციელად მშობელთა მონაგები შვილთა განუყვიან, ეგრეთვე ხანცთაჲ სულიერად მშობელი არს ჩუენ ყოველთაჲ. დაღაცათუ ხატი მონაზონებისაჲ გუაქუნდა პირველ მოსლვისა, ხოლო კურთხევაჲ ყოველი აქა მოგვღებიეს ჩუენ. და აწ ამათ, შვილთა თჳსთა, ჴელითა ჩემითა ძმათა უბოძებს, რაჲთა ახლად შენებასა მათსა უზრუნველ იყვნენ კეთილად გამოცდილთა მონაზონთა თანადგომითა, და რაჲთა მტკიცედ ეგოს სულიერი სიყუარული ჩუენ მიერ აღშენებულთა მონასტერთაჲ".

და ვითარცა სიტყუანი ესე დაასრულნა, უბრძანა შემოკრებაჲ ძმათა ყოველთაჲ. და თევდორჱს და ქრისტეფორჱს განზრახვითა გამოირჩინა მათ შორის ძმანი ათცამეტნი ხანცთისათჳს საუხუცესოდ, და სხუანი ყოველნი სწორად განყენა სამად გუნდად. რამეთუ შატბერდისა ხუედრი წარეგზავნნეს პირველვე შატბერდს. და უბრძანა აღთქუმისაებრ წილით განყოფაჲ. ხოლო თევდორე და ქრისტეფორე განმხიარულდეს, არამედ მცირედ მკსინვარებაჲ იყო მათ შორის, რამეთუ ეფრემ და არსენი გრიგოლის ნაწილსა იყვნეს, ხოლო ეფრემ მიანიჭა თევდორეს, და არსენი თჳთ იჩინა, და სწორი მისი სხუაჲ ძმაჲ მისცა ქრისტეფორეს. და დაჯერებულ იქმნნეს იგინი სიხარულით.

ხოლო საკვველ ესე იყო ნეტრეულთა მათ სამწყსოთაჲ, რამეთუ არა აცილობდეს მწყემსთა მათ კეთილთა, ვითარმცა სიტყუას-უგებდეს ადგილისათჳს, სადამცა ვისმე ჰმარჯუდა, რამეთუ, ვითარცა საცხოვარნი, შეპრაცხნეს თავნი თჳსნი მარადის ქრისტჱს თანა მყოფთა მათ ქრისტჱს გამორჩეულთა. ესრეთ იყო მორჩილებაჲ ძლევითშემოსილთა მათ კაცთაჲ. და ნეტარნი იგი მამანი ჩუენნი წარუძღუეს ძმათა მათ და კუალად მიიწინეს ნეძუს და კვრიკეწმიდას. ხოლო მამაჲ გრიგოლ თანადამდგომ ექმნა მათ ყოვლითა გულითა ახლად შენებასა მათსა, და აკურთხნეს ადგილნი წმიდათა ეკლესიათანი და დასხნეს საფუძველნი.

33. ხოლო ნეტარი მამაჲ ჩუენი გრიგოლ ორთა მათ მისთა შენებულთა მონასტერთა შინა, ხანცთას და შატბერდს, იქცეოდა მარადის და მოძღურებისა მისისა სწავლითა აღავსებდა გულსა მოწაფეთა თჳსთასა, რამეთუ არა ხოლო თუ წიგნთა საღმრთოთა ოდენ სიბრძნისმეტყველებდა ყოვლით კერძო, არამედ წმიდისა კათოლიკე ეკლესიისა საქადაგებელსა გალობასა სრულიად წელიწდისა განგებითა მოძღუარი იყო განუკითხველად. და ყოველთა დღესასწაულთა განგებაჲ კეთილად იცოდა, რამეთუ, რომელიცა დაესწაჲა, დაუვიწყებელად აკსოვდა. და აქუნდა კმისა ნებიერობაჲ და ტკბილობისა შუენიერებაჲ.

ხოლო განსაკვრვებელ იყო კსოვნებაჲ მისი. რამეთუ აწ არს ხანცთას კელითა მისითა დაწერილი სულისა მიერ წმიდისა საწელიწდოჲ იადგარი, რომლისა სიტყუანი ფრიად კეთილ არიან, ხოლო ახლისა შჯულისა დაბეჭდულნი წიგნნი ზეპირით იცოდნა და მრავალნი წიგნნი ძუელისაცა შჯულისანი. არამედ დაუბეჭდველნი წმიდათა მოძღუართა თქუმულნი აურაცხელნი წარმოითქუმოდეს უწიგნოდ ენითა მისითა უმეტეს ზეშთა ბუნებისა ჩუენისა.

35. არამედ მრავალგზის მის ჟამისა კელმწიფეთა განიზრახეს დამტკიცებით ამის ნეტარისა ეპისკოპოსობაჲ და ფრიადითა შრომითა აწყინეს, რაჲთამცა დაემორჩილა. ხოლო მან არა ინება დიდებაჲ ესევითარი.

ამისა შემდგომად იხილა ნეტარმან მამამან გრიგოლ აღორძინებული ერი საღმრთოჲ შატბერდს და წმიდაჲ ეკლესიაჲ პირველი განსრულებად და კურთხევად.

40. მოწაფენი ნეტარისა გრიგოლისნი მრავალნი უდიდესსა საზომსა მონაზონებისასა მიწევნულ იყვნეს.

42. არამედ პირველკსენებულნი და ყოლად მოსაკსენებელნი იგი ღირსნი არსენი და ეფრემ, მოწაფენი და აღზრდილნი გრიგოლისნი, მოვიკსენნეთ, რომელნიცა სათნო-იყვნა ნებამან ღრმთისამან მწყემსთმთავრად სამწყსოთა მათ თჳსთა პირმეტყველთა. რამეთუ დიდი ეფრემ უწინარეს მრავლით წლით არსენისა იქმნა ეპისკოპოს აწყურისა საყდარსა სამცხეს, ხოლო შემდგომად დიდი არსენი კათოლიკე ეკლესიასა, ქრისტჱს კუართისა სამკვდრებელსა მცხეთას, ქართლისა კათალიკოზ იქმნა. და იყო სიყუარული მათ შორის ერთად ზრდილობისათჳს.

არამედ ქართლისა ეპისკოპოსნი მირეან არსენის მამისათჳს ფრიად გულწყებულ იყვნეს ამის მიზეზისათჳს, რამეთუ თჳნიერ განზრახვისა მათისა მძლავრ სამცხისა ერითა ძე თჳსი დაადგინა კათალიკოზად თანადგომითა და კურთხევითა მცირედთა ეპისკოპოსთაჲთა.

არამედ მცირედმხილებისათჳს უფლისა მიშუებითა იყო აღძრვაჲ ეპისკოპოსთაჲ მათ, ვიდრემდის ნეტარი ეფრემ მი-ვე-ერჩდა მათ, რამეთუ სამართალ იყო სიტყჳს-გებაჲ იგი. და რომელ ჟამსა მას კელმწიფე იყო მამფალი გუარამ დიდი, მირე-

ანისთჳს გულძჳრად იყო, და მსწრაფლ ხოლო ბრძანა შეკრებაჲ ეპისკოპოსთაჲ და უდაბნოესა მამათაჲ.

და ყოველნი შემოკრბეს ჲკავსეთს, არამედ მამაჲ გრიგოლ არა მუნ იყო, არცა ყოველნი კლარჯეთისა უდაბნოთა წინამძღუარნი მამანი, რამეთუ იყო ნეტარი გრიგოლ არქიმანდრიტი და წადიერად მოელოდეს ყოველნი. და მარტოდ ანჯმნობდეს წესისა წინამძღუარნი იგი არსენი კათალიკოზისათჳს და ჳერა დაამტკიცეს სიტყუაჲ მათი. მაშინ ერუშნელმან ეპისკოპოსმან მის ჯამისამან ჰრქუა ყოველთა: ,,ოდეს მოვიდეს ვარსკულავი უდაბნოთაჲ, მაშინ განემართოს საქმე და განზრახვაჲ ყოველთაჲ''. და მათ ჰრქუეს: ,,ვისთჳს არს სიტყუაჲ ეგე დამტკიცებითი?'' ხოლო მან თქუა: ,,გრიგოლ არქიმანდრიტისათჳს, ხანცთისა და შატბერდისა მაშენებლისა''.

მაშინ ერთმან ვინმე ეპისკოპოსმან სილაღით თქუა შორის შეკრებულთა მათ: ,,იგი ოდენ არსა ვარსკულავი მნათობი?'' ხოლო სხუათა მათ ყოველთა თქუეს: ,,ჭეშმარიტსა იტყჳს, რამეთუ იგი არს მოძღურებისა ნათლითა განმანათლებელ და შემკულ სულითა წმიდითა''.

და მეტსეულად იხილეს წმიდაჲ იგი მომავალი კარაულითა შორის კრებულსა მას მამათასა საკჳრველად ხილვითა, რამეთუ სამოსელი იგი შეურაცხი, რომელ ემოსა მოხუცებულსა მას, ესრეთ ჩნდა, ვითარცა სამოსელი ნათლისა ბრწყინვალისა განუცდელისაჲ. ხოლო თავსა მისსა კუკული იხილვებოდა, ვითარცა გჳრგჳნი სამეუფოჲ პატიოსანთა თუალთა და მარგალიტთაგან ფასდაუდებელთა აღმკული. და ვითარცა იხილეს ღმრთისამიერი დიდებულებაჲ მისი, ყოველნი სიხარულით მიეგებნეს და შეუდგეს სიტყუათა მისთა სიხარულით.

მას ჯამსა მოვიდა ეფრემ ეპისკოპოსი და პირველად მოიკითხა მოძღუარი თჳსი. მამაჲ გრიგოლ, და მერმე ძმანი თჳსნი ეპისკოპოსნი. ხოლო ნეტარმან გრიგოლ ფარულად მოუწოდა ნეტარსა ეფრემს და ჰრქუა მას: ,,შვილო, პატივსა მაგას წმიდისა მღდელთმთავრობისასა გაფუცებ, ნუ უშლი სულიერად ძმასა შენსა, არსენის''. ხოლო მან ჰრქუა: ,,წმიდაო მამაო, ვერ ეგების ძმათა ჩემთა ეპისკოპოსთა ცილობაჲ სამართალისათჳს, და მეცა შემინდეე. რამეთუ არა ვარ ამიერითგან არსენის ცხოვარი და არცა იგი ჩემი მწყემსი''. მაშინ წმიდამან მან მკსინვარედ ჰრქუა: ,,უკუეთუ ამას იქმ, ეფრემ, მე უვარ-მყავ. ვითა არა შენი მოძღუარი ვარ''. ხოლო ნეტარი ეფრემ სიტყუასა მას ზედა სულიერისა მამისა და მოძღურისასა ატირდა და ჰრქუა: ,,ფიცხელ არს ბრძანებაჲ ესე. განმკუეთელ უფროჲს მახჳლისა. აწ ნებაჲ შენი იყავნ და ნუ ნებაჲ ჩემი, წმიდაო ღმრთისაო''. ხოლო მან ჰრქუა: ,,ეფრემ სანატრელო, გისმინენ ქრისტემან, რაჲცა ითხოო მისგან შენ, უმანკოო გულითა და წრფელო გონებითა, მიმსგავსებულო მოძღუარსა შენსა ქრისტესა. და შენ უწყი სულითა შენითა ღმრთისმხილველითა, ვითარ ღმერთსა ებრძანა კათალიკოზობაჲ არსენისი სისრულისა მისისათჳს, არამედ მირეან, მამამან მისმან, აუგიან-ყო უკამოდ შესწრაფებითა. აწ შენ კეთილად ჰყავ სმენაჲ ჩემი, რამეთუ გულისწყრომამან კაცისამან სიმართლე ღმრთისაჲ არა ქმნის. ხოლო ბრალი ესე არსენისი ჩემ ზედა იყავნ''.

ამისა შემდგომად, რაჟამს ესმა გუარამ ჲელმწიფესა მოსლვაჲ ნეტართაჲ მათ, მოეგება წინა სიხარულით და მოიკითხნა სიმდაბლით. და ვითარცა დასხდეს, ბრძანა ხოლო გუარამ შემოკრებაჲ ყოველთა მოწესეთაჲ, და მოვიდეს. მაშინ ჰრქუა: ,,წმიდანო მამანო, ეპისკოპოსნო და მეუდაბნოენო, იცით ყოველთა კანონი სჯულისაჲ, რამეთუ არა ბრძანებს ეპისკოპოსისა და კათალიკოზისა მძლავრებით დაჯდომასა''. ამას სიტყუასა შინა აუგისა სიტყუანი განამრავლნა და ელოდა პასუხსა მათგან. ხოლო

თუალნი ყოველთანი ხედვიდეს მამასა გრიგოლს და ეპისკოპოსსა ეფრემს. და მათ დაიდუმეს ჟამ ვრთ.

მაშინ ეპისკოპოსთა ჰრქუეს ეფრემს: „ბრძანე პასუხი. რაი ჯერ არს". ხოლო მან თქუა: „სადა მამაი გრიგოლ იყოს. მე მუნ არა ვიკადრებ სიტყუად". მაშინ კელმწიფემან მან ჰრქუა ნეტარსა გრიგოლს: „მამაო, ყოველნი შენ გელიან სიტყუად ჭეშმარიტებისა, რამეთუ უსუცეს ხარ ყოველთა დღითა და სათნოვებითა ნებისა ღმრთისაჲთა, და შენგან კამს დასაბამი სიტყუსაი". ხოლო მან თქუა: „ჯერ-იყო პირველად მღდელთმოძღუართაგან ბრძანებაი, ხოლო აწ სიტყჳთა შენითა ვიტყჳ ესრეთ: ჭეშმარიტთა ქრისტეს სამწყსოთა ისმინეთ გლახაკისა ამის მოხუცებულისაი. რამეთუ არსენი კათალიკოზი ნებითა ღმრთისაჲთა კათალიკოზი არს და ძჳრისმეტყუელთა მისთა. რომელთა არა შეინანონ. კდემულ იყვნენ და სრულიად ჰრცხუენეს ამას საწუთროსა და მას საუკუნესა".

ხოლო კელმწიფე იგი დაღაცათუ იყო ბრძენ და ღმრთისმსახურ, არამედ მართლმხილებისაგან მართლისა მის კაცისა შეშფოთნა ფრიად. რამეთუ ნებაი სიბრძნესა სძლევდა და შური პატივსა არა ჰრიდებდა. გესლი რაი გულისაი ბაგეთაგან იცნობა განუგებელად სიტყჳსა განტევებითა ესრეთ. ვითარმედ: „მრავლით ჟამითგან არა მეხილვა მამაი გრიგოლ. არამედ მასმიოდა. ვითარმედ ბრძენთაგან შეუცავი სიბრძნე მისი შეცვალებულ არს სიბერითაო და პირველსმენილი ვიხილე თუალითა". და შჯულისაცა მრავალთა სიტყუათა იტყოდა. რომელი არა შეჰგავს ერისკაცთა. რამეთუ იყო იგი ფრიად სიტყუაკელოვან.

ხოლო ნეტარმან მამამან გრიგოლ ჰრქუა მას: „მ. კელმწიფეო. რად განჰრისხნები ჭეშმარიტებისათჳს? ესე უწყოდე. რამეთუ პირველთა წმიდათა მათ მამათა შეკრებასა ეპისკოპოსთა და წინამძღუართა წესისათა მონაზონთა თანა იყვნეს პირველნი მორწმუნენი მეფენი. არა თუ მათ თანა შჯულისმოძღურებასა იკადრებდეს. არამედ შჯულის-გამოძიებასა მათსა იკითხიან და ითხოიან სიტყჳსა გამოცხადებაი. რამეთუ მათ მიერ ისწავებდეს მცნებათა ღმრთისათა და მოწამედ იყვნეს თქმულთა მათთა. და წმიდათა მოციქულთა და ღირსთა მათ მღდელთმოძღუართა განსაზღჳრებულსა კანონსა შინა არავე ბრძანებულ არს ერისკაცისაი. ვითარმცა ეპისკოპოსთა და წესისა წინამძღუართა მამათა განსაგებელისა მოძღურებასა იკადრებდა. გინა ახალსახიობასა მოიღებდა. დაღაცათუ სამართლად საგონებელ იყოს. არამედ შჯულისა და მღდელთმოძღუართა შეურაცხებაი არს. ხოლო მე აწ. სიტყჳსაებრ შენისა. გუარამ. ვარ გონებაშეცვალებულ. გარნა ოდეს სამართალმან დაგასამართლოს. მაშინ იხილო თავი შენი ცნობამიღებულ და სიტყუანი ჩემნი არღარა განჰგმნე".

ხოლო კელმწიფე იგი შეძრწუნდა გონებითა და ჰრქუა ეპისკოპოსთა მათ: „თქუენგან ჯერ-არს განსაგებელი თქუენი განგებად. აწ თქუთ:" და მათ ჰრქუეს: „ღმრთისმსახურო გუარამ, ქრისტეᲦსმიერმან სასწაულმან უტყუ-ქმნა ენაი ჩუენი. რამეთუ ვიხილეთ დღეს გრიგოლის ზედა მიუწდომელი დიდებაი". და აუწყეს ხილვაი იგი ყოველი, რომელი იხილეს შემოსლვასა მისსა.

მაშინ ზარ-ჰკდა კელმწიფესა მას. რამეთუ იყო იგი მდაბალ და ღმრთისმოშიშ, იძლია სიმდაბლისაგან და შეუვრდა ნეტარსა გრიგოლს და ჰრქუა: „წმიდაო ღმრთისაო. შემინდვე. რამეთუ დაგაბრკოლე". ხოლო მან ჰრქუა: „ქრისტემან ყოველნი ბრალნი შეგინდვენ".

მაშინ გუარამ, დიდმან კელმწიფემან, კეთილად ისტუმრნა ყოველნი. და პურის-ჭამასა შინა, რაჟამს განმხიარულდა გუარამ ღჳნითა, მაშინ ეპისკოპოსთა მათ ერ-

თობით თქუეს: „ჯერ-მე-იყო მხილებაჲ ესე არსენისთჳს, არამედ აწ ამიერითგან არსენი იყავნ კათალიკოს ქართლისა ყოვლისა და სულიერად მამა ყოველთა და ყოველთა შორის იჭჴ პირველი და-მცა-ჴსნილ არს სრულიად. რაჲთა ქრისტეანობისა პატივი ჩუენი მშჳდობით და მყუდროებით აღვასრულოთ". და გუარამ კელმწიფემან და ყოველმან ერმან თქუეს: „ამენ. იყავნ!"

ხოლო კელმწიფემან მან იკითხა ეპისკოპოსთა მათგან: „წმიდაო ღმრთისანო, უკუეთუ ქუეყანისა ჩუენისა ერისკაცი ვინმე. წიგნთა საღმრთოთა მეცნიერი და ენათაცა წურთილი, მიიწიოს იერუსალჵმდ. ანუ სხუათა წმიდათა ადგილთა. და იხილოს რაჲმე კეთილი წესი, რომელ ქრისტეანობასა შუენოდის და ჩუენ შორის არა იყოს. გინა თუ წიგნთაგან წმიდათა გულისჴმა-ყოს და თავით თჳსით ერსა უსწავლელსა აუწყებდეს, კეთილი არსა, ანუ არა?" ამას რაჲ იტყოდა, ასმენდა ვიეთმე მრავლისმეტყუელთა. ხოლო მათ თქუეს: „უკუეთუ ახალი რაჲმე კეთილი წესი ერისკაცმან გულისჴმა-ყოს მსგავსად ბრძანებისა შენისა. უმჯობეს დუმილი არს. და. უკუეთუ დუმილი ვერ ძალ-ედვას. არა თავით თჳსით ქადაგებდეს, არამედ აუწყოს თჳსსა ეპისკოპოსსა. და. თუ ჯერ-იყოს, მან ასწაოს თჳსსა სამწყსოსა: უკუეთუ კულა სილაღით წარმდებობდეს ერისკაცი იგი და ერსა ახლად სხუასა წესსა დაუდებდეს. ეგეთითარი იგი ნაცვალად შესაძინელისა მაცილობელთა და წინააღმდგომთა თანა დაისაჯოს დიდებით უფლისა მოსლვასა".

ხოლო ერისკაცთა მათ შეიკდიმეს მხილებაჲ იგი უმეცართა წესის-დადებაჲ და შეინდვეს შჯულისა წინამძღუართაგან. და ვითარცა განასრულეს პურის-ჭამაჲ. მისცეს მშჳდობაჲ მთავარსა მას დიდსა. და მან სიხარულით განუტევნა ყოველნი. მას ჟამსა ახარეს არსენის, რამეთუ არა იყო კრებასა მას. ვითარმედ: „შემდგომად ღმრთისა მოძღუარმან შენმან, გრიგოლ მამამან, დაამტკიცა კათალიკოზობაჲ შენი". ხოლო იგი სიხარულით ჰმადლობდა ქრისტესა და წმიდასა მას.

ხოლო ეფრემ ეპისკოპოსმან, მცნებისაებრ მამისა გრიგოლისსა. სიყუარული არსენი კათალიკოზისაჲ პირველებრვე განაახლა, რამეთუ მოკლედ დაწყნარა შფოთი გრძელად მოსაცალებელი, რომელი იყო შორის კათალიკოზისა და ეპისკოპოსთა. უფროჲს ხოლო გუარამ კელმწიფისა. და სანატრელნი ესე. არსენი კათალიკოზი და ეფრემ ეპისკოპოსი, მოვიდიან ხილვად მოძღურისა თჳსისა მამისა გრიგოლისა. არამედ ძველი ხანცოისა ეკლესიაჲ არსენი კათალიკოსმან აკურთხა და ქართლისა ეკლესიათა ყოველთა სიხარული მიჰფინა, რამეთუ საყდარი მამათმთავრობისაჲ შეამკო სრულიად და შეიმკო მადლითა. ხოლო რაჟამს მამაჲ გრიგოლ გარდაიცვალა, დამარხვასა მის თანავე იყო არსენი. რომელიცა ოცდაშჳდ წელ კათალიკოზობდა და მერმე გარდაიცვალა ამიერ სოფლით.

44. არამედ დიდი ეფრემ მრავლისა კეთილისა მომატყუებელ ექმნა ქუეყანასა ჩუენსა: რამეთუ პირველად აღმოსავალისა კათალიკოსთა მიჰრონი იერუსალჵმით მოჰყვანდა, ხოლო ეფრემ ქრისტჵსმიერითა ბრძანებითა მიჰრონისა კურთხევაჲ ქართლს განაწესა იერუსალჵმისა პატრიარქისა განწესებითა და წამებითა სიხარულით. არამედ ქართლად ფრიადი ქუეყანაჲ აღირაცხების. რომელსაცა შინა ქართულითა ენითა ჟამი შეიწირვის და ლოცვაჲ ყოველი აღესრულების. ხოლო კჳრიელეისონი ბერძნულად ითქუმის, რომელ არს ქართულად: „უფალო. წყალობა-ყავ". გინა თუ: „უფალო, შეგჳწყალენ".

ესე ნეტარი ეფრემ ორმეოც წელ ეპისკოპოსობდა. შემკული სულითა წმიდითა, რამეთუ დაფარულსა კაცთა საქმესა. ვითარცა ცხადსა, ამხილებდა.

55. ხოლო ჟამთა ამის წმიდისათა კელმწიფემან აშოტ კურაპალატმან დაიპყრნა მრავალნი ქუეყანანი და აღაშენა ციხე არტანუჯისაჲ საცხორებელად დედუფლისა, მეუღლისა თჳსისა, და მას შინა კეთილად ცხოვნდებოდა მრავალთა წელიწადთა. ხოლო აცოუნა მტერმან კელმწიფჱ იგი და მოიყვანა მან დედაკაცი სიძვისაჲ ციხესა მას შინა, რომლისა თანა იმრუშებდა, რამეთუ ეშმაკი ტრფიალებისაჲ ფრიად აზრზჳნდა, რომელსა პირველ არა აქუნდა ეგჳვითარი ჩუეულებაჲ, არამედ ძლეულ იქმნა ბოროტითა მით ცოდვითა. და ვითარცა ესმა ნეტარსა გრიგოლს საქმე იგი სულისა განმხრწნელი, შეწუხნა ფრიად. და აუწყა წმიდასა გრიგოლს, დიდსა მას მოხუცებულსა, რომელი მკჳდრ იყო ეკლესიათა, რამეთუ იყო იგი სასწაულთა მოქმედ და დიდად პატივცემულ ღმრთისა და კაცთაგან, და განზრახვითა მისითა ამხილა პირისპირ კელმწიფესა მას, ხოლო მან აღუთქუა ცოდვისა მის განტევებაჲ და დედაკაცისა მის წარგზავნაჲ, ვინაიცა მოეყვანა იგი და ვერ დაამტკიცა თჳსი ბრძანებაჲ, რამეთუ დაემონა გულისთქუმასა.

ხოლო ნეტარმან გრიგოლ პოვა ჟამი მარჯუე. ოდესცა კურაპალატი შორს იყო არტანუჯსა. დღესა ერთსა შუტბერდით წარვიდა და მიიწია მიმწუხრი ძირსა მის ციხისასა და კაცი მიუვლინა დედაკაცსა მას ჭამადისა თხოვად და მუნ დადგომისა მიზეზი შეუთუალა. ხოლო მან სიხარულითა დიდითა განიხარა და მრავალფერი სანოვაგე წარსცა წმიდისა მისთჳს და მოწაფეთა მისთა. და ვითარცა განთენა, კუალად მიუვლინა კაცი, რაჲთა მივიდეს ხილვად მისა. მაშინ უფროჲსად განმხიარულებული მსწრაფლ მოვიდა წმიდისა მის ორთა თანა მკჳალთა თჳსთა, რაჲთამცა ღირს იქმნა ჯუარსა ნეტარისა მის კაცისასა.

ხოლო მან არა დასწერა ჯუარი, არამედ უბრძანა განშორებულად დაჯდომაჲ, და მოწაფენი კიდერე განდგეს წამის-ყოფითა მოძღურისა თჳსისაჲთა და ეგრეთვე მსახურნი იგი დედანი, რამეთუ წმიდისა მის შიში ყოველთა ზედა მიფენილ იყო. მაშინ ჰრქუა ნეტარმან გრიგოლ: „მ, საწყალობელო, რაჲსათჳს შორის ცოლ-ქმართა შთაჭრილ ხარ წარსაწყმედელად შენდა საუკუნოდ ბოროტითა მით ცოდვითა, რომლითა დამონებულ ხარ ეშმაკისადა და ცუდითა რაჲთმე მიზეზითა საფრკე ქმნულ ხარ დიდისა კელმწიფისადა?"

ხოლო მან ცრემლით ჰრქუა: „წმიდაო ღმრთისაო, მე თავსა ჩემსა ზედა ვერ თავისუფალ ვარ, ვინაჲთგან გარდარეული სიყუარული აქუს ჩემდა მომართ კურაპალატსა. და აწ არა უწყი, თუ რაჲ ვყო, რამეთუ ბრძანებამან სიტყუეთა შენთამან შემაძრწუნა ფრიად". ხოლო წმიდამან მან ჰრქუა: „შვილო, იქმენ სრულიად მორჩილ სიტყუეთა ჩემ გლახაკისათა და მე თავსმდებ გექმნე ქრისტჱს მიმართ. რაჲთა მან თაჳადმან ყოველნი ბრალნი შენნი შეგინდვეს". და მან ჰრქუა: „წმიდაო მამაო, კელთა შენთა ვარ, უმჯობესი სულისა ჩემისაჲ იზრუნე". მაშინღა ჯუარი დასწერა და აკურთხა ლოცვითა და შეჭურა მადლითა და მისცა თჳსთა კამლთა საბელი, რაჲთა სარტყლად შეირტყას, და მან ყო ეგრეთ.

და წმიდამან მან ჰრქუა: „შვილო ჩემო, დღეს იქმნა ცხორებაჲ სულისა შენისაჲ, რამეთუ სანატრელისა დედისა ფებრონიაჲს წინაშე მიგიყვანებ შენ". და მან განიხარა ფრიად. ხოლო ნეტარმან გრიგოლ უბრძანა მკჳალთა მათ მისთა წარსლვაჲ ციხედვე, და დედაკაცსა მას ჰრქუა: „შვილო ჩემო, წარემართე და ვიდოდე წინაშე ჩუენსა". და ესრეთ მოიყვანა იგი მერეს, რამეთუ პირველვე განზრახვაჲ ნეტარისა დედისაჲ თანაიყო, და შეჰვედრა იგი მას და ჰრქუა: „იღუაწე ესე ჯერისაებრ, იღუაწედა, რაკამს ძიება-ყოს კურაპალატმან, რამეთუ ჰხედავ გულსა ამისსა შე-

მუსრვილსა". ხოლო მან თქუა: „ქრისტემან კეთილად იზრუნოს მკევლისა თჳსისათჳს, რომელიცა პოვა შენ მიერ, ღირსო მამაო".

ხოლო რაჟამს მიიწია კურაპალატი ციხედ, იკითხა ხოლო დედაკაცი იგი. და ვითარ არა პოვა, ფრიად შეიურვა. გულისხმა-ყო რაჲ ყოველი იგი ყოფილი საქმე, და რამეთუ არა ღონითა რაჲთმე კაცობრივთა მახეთაჲთა იყო ტრფიალ მისა მიმართ ყელმწიფე იგი. არამედ ეშმაკისა მანქანებითა ესოდენ ძლეულ იყო, რომელ თავ-მოთნეობაჲ დაავიწყდა და მსწრაფულ ხოლო მოვიდა მერეს. ხოლო ნეტარმან ფეგ-რონია დამალა დედაკაცი იგი. და ვითარ ილოცა კურაპალატმან ეკლესიასა წმიდისა ღმრთისმშობელისასა და მიიღო ლოცვაჲ დედისა ფეგრონიაისი, მაშინ იწყო სიტყუად: „უწყიმეა, დედაო, რაისათვის მოვედ აწ?" ხოლო მან პრქუა: „უფალმან იცის, რაისათჳს ჰბრძანე აქა". და მან პრქუა: „ამის მიზეზისათჳს იქმნა მოსლვაჲ ჩემი, რამეთუ სახლისა ჩუენისა მეჯურჭლე ქალი იყო და ყოველი მონაგები ჩუენი ყელთა მისთა იყო და მამასა გრიგოლს აქა წარმოუყვანებია, და ფრიადი დაგუაკლდა საფასეთა ჩუენთაგანი. აწ უბრძანე, რომელ ერთხელ ციხედ მოვიდეს და ყოველი მოგჳთუალოს და კუალად თქუენდაჳ მოვიდეს. ვითარცა უნდეს".

ხოლო ფეგრონია პრქუა მას მკუეთრ: „მიზეზებად მიზეზთა ცოდვისათა კაც-თა თანა. რომელნი იქმან უშჯულოებასა". ესე რაჲ ესმა კურაპალატსა, სირცხჳლეულ იქმნა მართლმხილებისა მისგან კდემული და მყოვარ ჟამ დადუმნა, ვითარცა ძლე-ული, რამეთუ კორციელად ძლიერსა ყელმწიფესა სულითა ძლიერთა კაცთა სძლეს, შეჭურვილთა მათ საღმრთოჲთა შურითა. ხოლო შეურვებულმან კურაპალატმან გულისა შეჭირვებისაგან თქუა: „ნეტარ მას კაცსა, ვინ არღარა ცოცხალ არსო", და მსწრაფულ ხოლო აღდგა და წარვიდოდა.

მაშინ ნეტარი ფეგრონია დაწყნარებულითა სულითა აყენებდა, რაჲთამცა ის-ტუმრა იგი და არა დაემორჩილა, რამეთუ მამხილებელად აქუნდა თჳსი გონებაჲ და ნებაჲ რაჲ კორცთმოყუარებისაჲ განეშორა და აუგი თჳსი გულისკმა-ყო, ხოლო სუ-ლითა იხარებდა, სიბრძნემან რაჲ წარიოტა სულმოკლებაჲ იგი მავნებელი და აქებდა წმიდათა მათ მძლავრებასა, უფროჲს ხოლო ძლევისა მომცემელსა ღმერთსა, და სიხა-რულით წარვიდა, რამეთუ გულითა წმიდითა აქუნდა ნეტართა მათ პატივი, ვითარცა სულისა მისისა საუკუნოდ გჳრგჳნოსანმყოფელთაჲ.

56. არამედ ადარნერსე ყელმწიფესა უფროჲსი ვნებაჲ შეამთხუა მტერმან. რო-მელიცა იყო ძᲣ აშოტ კურაპალატისაჲ, რამეთუ შესმენითა მეძჳსა ქალისაჲთა. რომ-ლისა თანა იმრუშებდა იგი. უსამართლოდ განიშორა სიცრუჳთა სიძჳსაჲთა სარ-წმუნოჲ ცოლი თჳსი და წარგზავნა ქუეყანად თჳსად აფხაზეთად, ვინაჲცა მოეყვანა იგი. ხოლო ქრისტემან მონასა თჳსსა, გრიგოლს, გამოუცხადა ყოველი იგი უსამარ-თლოებაჲ, რომელიცა შეამთხჳეს უბრალოსა მას დედუფალსა. ამისთჳსცა მრავალგზის მხილებაჲ მიაწია ნეტარმან გრიგოლ ადარნერსეს ზედა, არამედ ყელმწიფეს იგი ცუდითა თავმოთნეობითა იძლია და მხილებაჲ მართლისა მის კაცისაჲ არა თავ-იდვა, არამედ შესძინა ძჳრი ძჳრსა ზედა თჳსსა და სხუაჲცა ცოლი შეირთო. მაშინ მამამან გრიგოლ უწინასწარმეტყუელა ბრალთა მათთჳს, რაჲ-იგი შემთხუევად იყო მისდა მიშუებითა ღმრთისაჲთა, და პრქუა ესრეთ: „არასმენისათჳს სიტყუათა ჩემ გლა-ხაკისათა მიეცე ბოროტთა სენთა, და რომელ აწ ძენი გესხენ, იგუემენენ ეშმაკთაგან და ვერ განიკურნო შენ და ვერცა შვილნი იგი შენნი. ვიდრე არა შეინდოთ დე-დუფლისა მისგან. უსამართლოდ გაპატიჟებულისა მკევლისა მის ღმრთისა. დაღათაცუ კორცთაგან განვიდეს იგი, არამედ საფლავთაგან მისთა შე-ვე-ინდონ შვილთა შენთა.

ხოლო შემასმენელი იგი მეძაე ადრე განაქიქოს ქრისტემან უფროის ყოველთა ცთომილთაასა ლირწად წარმდებებისა მისისათჳს და უკეთურებისა''.

ხოლო ადარნერსე სიტყუათაგან ნეტარისა გრიგოლისთა ფრიად შეშინდა და შეუკრდა წმიდასა მას. ხოლო მან აღადგინა და ჰრქუა: ..ქრისტემან შენდობაჲ ბრალთაჲ მოგეცინ შენ, არამედ ესე უწყოდე. თქუმული ჩემი აღესრულოს ჟამსა თჳსსა, რაჲთა გულისკმა-ყონ ყოველთა ნაყოფი ურჩებისაჲ''. და შემდგომად მცირედთა დღეთასა შეემთხჳა ადარნერსეს სენი ტეხისაჲ წრდიალი, რომელსა ჰრქჳან ნიკრისი, და ტკივილთა მათგან იგუემებოდა მწარედ. რამეთუ მუნ ჟამადმდე ყოლად უვნებელ იყო იგი. და მსწრაფულ ხოლო წარავლინა კაცი კეთილი. რომელსა ერქუა კუპრა, წინაშე დედუფლისა მის შენდობისა თხოვად. და ვითარ მიიწია მოციქული იგი ადარნერსესი ფერსათს, სადაცა არს აწ საფლავი მისი. და იხილა დედუფალი იგი თჳსი დიდსა შინა მონაზონებასა. რომელიცა იყო ასული ბაგრატ შაროელისა კულმწიფისაჲ, რამეთუ სამოსლად მისა იყო შეურაცხი ჩოჯაჲ და ემოსა მას წმიდაჲ სქემაჲ და ტჳრთი დიდი შეშისაჲ ეკიდა და სახიდ თჳსად მიაქუნდა სანატრელსა მას, რომელსა პირველ სახელი ეწოდა ბევრეულის და მერმე ანასტასია.

ესე რაჲ იხილა კაცმან მან მოციქულმან. იცნა და შეუკრდა ადარნერსეს მაგიერ და ჰრქუა: ..ქრისტეს ნებისმყოფელო, გეკედრების, შეიწყალე უფალი ჩემი, სამართლად ღმრთისაგან განპატიჟებული შენ ძლით, და ნუ სწყეე მას, არამედ შეუნდჳენ დიდნი ბრალნი მისნი''.

ხოლო მან ჰრქუა: ..გეფუცები ქრისტესა, არაოდეს აღმოსრულ არს წყევაჲ პირსა ჩემსა და არცა მას ვწყევ. ქრისტემან შეუნდჳენ ყოველნი ცოდჳანი და განკურნენ სულით და კორცით''. და მსწრაფულ ხოლო განიკურნა ადარნერსე.

71. ხოლო ნეტარი ესე კაცი ღმრთისაჲ, მამაჲ გრიგოლ. ნებისა ქრისტესისა სამკჳდრებელი. სასწაულთა მოქმედი დიდებული. ფრიად გარდარეულად დაბერდა, რამეთუ ას და ორისა წლისა ჟამთა მიიწია. ხოლო ფერი პირისა მისისაჲ არა იცვალა. არცა შეემთხჳა თუალთა მისთა მრუმედმხედველობაჲ და კორცითა ძლიერ იყო და რაჲთურთით უძლურებაჲ სიკუდილადმდე არა იპოვა მის თანა. ხოლო შრომაჲ დიდად უყუარდა არა ხოლო ლოცვისა და მარხვისაჲ ოდენ, არამედ დღე და ღამე კელითა თჳსითა იქმოდა. და იყო იგი მხიარულად მესტუმრე და გლახაკთმოლუაწე. ხოლო უმრავლესთა დღეთა შატბერდს იყოფინ. რამეთუ თჳსთა მათ მონასტერთა მამასახლისნი დაედგინნეს. და იგინი იღუწოდეს მათ; რომელი გარდამრე საქმე არნ. მას აუწყიან მსგავსად სიბრძნისა მის ღმრთივმოცემულისა, რომელი მკჳდრ იყო მის თანა მარადის. ვიდრე აღსრულებადმდე მისა და მიწევნად ბრძენი ბრძენთა თანა საუკუნესა ცხორებასა და სუფევასა.

72. ხოლო დღეთა მათ მოხუცებულებისა მისისათა იყო რაჲ შატბერდს. ზრუნვაჲ აქუნდა ძმათა მათ მკჳდრთა ხანცთისათა, რამეთუ ესმა. ვითარმედ ოხჭანი ამის ცხორებისაჲ შატბერდს ეგულების სულიერად მამასა მათსა. მაშინ, რომელთა სლვაჲ ძალ-ედვა, ერთობით მიიწინეს ყოველნი შატბერდს ძიებად წმიდისა მის. ხოლო ძმათა მათ შატბერდელთა განიხარეს მისლვაჲ ძმათა მათ თჳსთაჲ და, რაჟამს გულისკმა-ყჳეს მიზეზი მისლვისა მათისაჲ, სიხარული მწუხარებად გარდაექცა. და ვითარცა იღოცეს თაყუანის-ცემით წმიდასა ეკლესიასა წმიდისა ღმრთისმშობელისასა და თაყუანის-სცეს ნეტარსა მამასა თჳსსა შვილთა მათ, სულიერად შობილთა და შრომით შეკრებულთა. ხოლო მან წადიერებით სურვიელად ამბორს-უყო ყოველთა და მოწლედ მოიკითხნა. ვითარცა მამამან ტკბილმან და მოძღუარმან სახიერმან. და მერ-

მე ურთიერთას ამბორს-უყვეს მოკითხვით ძმათა მათ ხანცთელთა და შატბერდელთა და დასხდეს. მაშინ სიტყუად იწყო ხანცთელთა მიმართ ნეტარმან გრიგოლ და ჰრქუა მათ: „ძმანო და შვილნო საყუარელნო, რაჲ არს მიზეზი თქუენ ყოველთა აქა მოშრომისაჲ. მაუწყეთ!" ხოლო ეტჯფანე და ზენონ ჰრქუეს ძმათა მათ სხუათა: „წეს არს თქუენ მიერ ღირსი პასუხი, რაჲთა ბრძენთა მოწაფეთა ბრძნისა მოძღურისა მიმართ ღირსითა სიტყჳთა ძღუენი გულსმოდგინებისაჲ შესწიროთ და სასოებით საწადელი სულისა ჩუენისაჲ მოვიღოთ მადლითა ღმრთისაჲთა".

მაშინ ყოველთა ერთობით ჰმა-ყვეს: „ჰ, წმიდაო ღმრთისაო, სულიერად შვილთა შენთა მშობელო მამაო და მზრუნველო ცხორებისა ჩუენისაო, და შესაეედრებელო ქრისტეს მორწმენეთაო. დაღაცათუ შატბერდელნი ძმანი ჩუენნი ყოველნი უფლისა სათნონი არიან და ნებისაებრ ღმრთისა ნებისა შენისა მორჩილ, არამედ ესოდენთა დღეთა არამოსლვაჲ შენი ჩუენდა ხანცთისათჳს ფრიად სირცხჳლ არს და ჩუენდა. ყოველთა, საკადმელ ყოველთა კაცთაგან, რამეთუ პირველი ნაყოფი წმიდათა შრომათა შენთაჲ ხანცთაჲ არს. და აწ ამისთჳს არს ჩუენი აქა მოსლვაჲ. რაჲთა ჰბრძანო ხანცთად და ნუგეშინის-ეცეს, რომელთა ვერ ძალ-უც აქა მოსლვაჲ, და სხუათაცა უდაბნოთა აჩუენოთ ჩუენდა მომართ სრული სიყუარული შენი. და ესე უწყოდე. უკუეთუ სმენაჲ არა ვპოოთ, ვიპოვნეთ ყოველნი აქა წინაშე შენსა. რამეთუ მძიმე არს ჩუენდა ამას ჟამსა უშენოდ ხანცთად მისლვაჲ".

ხოლო წმიდამან მან თქუა: „აწ თქუენ სიყუარულმან მოგიყვანნა აქა. ხოლო ჩემ ზედა ორკერძოვე მძიმე არს: პირველად, შეწუხებაჲ თქუენი და, მერმე. ძმათა ამთგან განშორებაჲ".

მაშინ მოუწოდა ყოველთა შატბერდელთა ძმათა და ჰრქუა მათ: „მოვედით. შვილნო, ხანცთისა მკჳდრთა თანა, ძმათა თქუენთა, და ნებაჲ ურთიერთას შეზავეთ. რამეთუ შფოთი ივლტის ბრძენთაგან, და ერთობით უმჯობესი დაამტკიცეთ. ხოლო მე ვჰგონებ, უწინარეს აღშენებული ადგილი ემართლების მაშენებელსა თჳსსა უფროესსა პატივსა, ვითარცა მოხუცებული ემართლების ჭაბუესა პატივით მსხურებსა".

ხოლო შატბერდელთა ძმათა ჰრქუეს: „ჭეშმარიტ არს ბრძანებაჲ შენი, წმიდაო მამაო, და უკუეთუმცა სამართალი არა მიგცემდა. არამცა მივეშუენით ძმათა ჩუენთა". ესე რაჲ თქუეს და მსგავსი ამისი ჳკერისაებრ, მაშინ ნეტარმან მამამან გრიგოლ ჰრქუა ყოველთა: „შვილნო, ბრძანებამან ქრისტესმან შეგუკრიბნა დღეს. რაჲთა სიმტკიცე ერთობისა და სიყუარულისაჲ აწ დაუმტკიცოთ მომავალთა ჟამთა ორთა ამათ მონასტერთა შინა დამკჳდრებულთა ძმათა შჯულად საუკუნოდ. აწ თქუენცა დაიმარხენით უფლისა ბრძანებანი ერთმანერთისა პატივითა და სიყუარულითა ყოვლისა თანა სათნოებისა სიმდაბლითა უეჭველითა, და წმიდათა შინა ეკლესიათა თქუენთა ურთიერთას ულოცევდით, და მემცა, გლახაკი, მარადის გაკსოვ წმიდათა შინა ლოცვათა თქუენთა, და ძმობასა თქუენსა კეთილად იხილვებოდეთ მახლობელთა და შორიელთაგან, და უკუეთუ ვიეთმე ძმათა სწადოდის ყოფაჲ ხანცთელთა შატბერდს. გინა თუ შატბერდელთა ხანცთას, ნუ ვისმცა კელ-ეწიფების არა-შეწყნარებაჲ მათი, გინა თუ შფოთით განზრახვისა მათისა დაშლაჲ და მძლავრებით დაყენებაჲ თჳნიერ სამართალისა რაჲსამე მიზეზისა. უკუეთუ კულა უსამართლოდ აყენებდეს ვინმე, სიტყუაჲ მისცეს ღმერთსა დღესა მას განკითხვისასა. რამეთუ ნებაჲ ჩემი არა არს, სულიერად მამისა თქუენისაჲ. ხოლო სხუაჲ ყოველი სულისა ცხორებისა საღმრთოჲ წესი პირველითგანვე გაქუს განწესებული ჩემ მიერ, მას ზედა მტკიცედ იყვენით უკუნისამდე".

მაშინ შევიდა წმიდად ეკლესიად და ცრემლით თავი თუსი დაჰვედრა მას, მშჯ-
დობაჲ მდუმრიდ რაჲ დაუტევა. და გამოსლვასა ბერთა ამბორის-ყოფაჲ მისცა. და
ეგრეთ წარემართა ხანცთად კერძო. ხოლო ერი იგი ყოველი ცრემლით მოუდგა და
წმიდაჲ იგი ადგილსა მაღალსა დადგა შორის ერსა მას ღმრთისასა და დიდებაჲ შე-
წირა ქრისტეს მიმართ.

73. და მერმე შატბერდსა ჯუარი დასწერა და ჰრქუა: „კეთილად აღორძნდი,
შატბერდო, და შეიმკვე მადლითა და განძლიერდი ძალითა ღმრთისაჲთა, რაჲთა ნა-
ყოფი მსხუერპლთა შენთაჲ ჟამად-ჟამად უბიწოჲ შესწირო უფლისა, რამეთუ მე აწ,
ესერა, მშჯდობასა დაგიტევებ შენ და არღარა იხილო პირი ჩემი კორციელად, ვიდრე
უფლისა დიდებით მოსლვადმდე. აწ დაღაცათუ კორცითა განგეშორები, ხოლო სული-
თა მარადის შენ თანა ვარ შეწევნად შენდა".

მაშინ მწარითა ცრემლითა ტიროდეს მკჯდრნი შატბერდისანი სიტყჳსა მის-
თჳს, ვითარმედ კორციელად არღარა ხილვად–უც მოძღუარი თჳსი.

ხოლო წმიდამან ჰრქუა მათ: „შვილნო, სულისა სიბრძნითა გულისა ტკივილ-
თა სძლეთ და ნუ შეძრწუნდებინ გონებაჲ თქუენი, რამეთუ მე ესერეთ აღგითქუამ:
არაჲ დგაკლოს თქუენ ქრისტემან აქა და საუკუნესა მას, უკუეთუ ეგნეთ მას ზედა,
რომელიცა გისწავიეს ჩემგან პირველთა წმიდათა მამათა შეწირული მონაზონებისა
წესი. და ეგრეთვე ვამცნებ შემდგომითი შემდგომად შვილთა ჩემთა, რაჲთა დაიმარხონ
წმიდაჲ ესე მოძღურებაჲ. და უკუეთუ ჟამმან ჭირისაგან წესი ცვალოს, რომელ სუ-
ლისა ფრიად არა სავნებელ იყოს, შენდობა იყავნ ჟამსა მას და არა სამარადისოდ,
არცა შუებისა მრავლისა მიდევნებითა".

და ვითარცა სიტყუანი ესე დაასრულნა, მაშინ ამბორს-უყო ძმათა მათ შატ-
ბერდელთა, ცრემლითა სავსეთა, და ფრიადითა ვედრებითა დაარწმუნა უკუნქცევაჲ
თჳსად ადგილად და თჳთ წარჰყვა ძმათა მათ ხანცთელთა. ხოლო სწორი სასყიდელი
მიიღეს ღმრთისაგან. რომელთა წარიყვანეს იგი, და რომელნი იქცეს. რამეთუ სარ-
წმუნოებაჲ და სიყუარული მამისა და მოძღურისა თჳსისაჲ სწორად აქუნდა მთ ყოველთა.

ხოლო რაჟამს შატბერდით ხანცთად მოვიდა ნეტარი გრიგოლ, განიხარეს
ხანცთასა თანა მახლობელთა მათ უდაბნოთა და მოვიდოდეს ძმანი ყოვლით კერძო
ხილვად წმიდისა მის. და მიაქუნდა კურთხევაჲ და ლოცვაჲ მისგან და სიხარულითა
სავსენი წარვიდიან ადგილად თჳსად.

რამეთუ დიდებაჲ ხანცთისაჲ ამაღლდა საუკუნოჲთა და საცნაურითა სამკა-
ულითა, იქმნა რაჲ განმზადებულ შრომათაგან მაშურალთა მათ ნაწილთათჳს გან-
სასუენებელ უკუნისამდე. მას ჟამსა განიხარა ნეტარმან მამამან გრიგოლ, რამეთუ კე-
თილსა შინა იხილა მონასტერი თჳსი და ფრიად მადლით აკურთხა წინამძღუარი იგი
სარწმუნოჲ მამაჲ ეპიფანე და ძმანი ყოველნი მორჩილნი მისნი.

77. ხოლო ნეტარსა მამასა ჩუენსა გრიგოლს გულმან უთქუა განსლვაჲ კორ-
ცთაგან და ღმრთისა მისლვაჲ.

მაშინ უბრძანა ძმათა თჳსთა შესაქმე კერეონთა სანთელთაჲ შესაწირავად გა-
რემო ყოველთა მათ მახლობელთა უდაბნოთა, რომელ არიან ოპიზაჲ და ფრთენი
მისნი, ბერთაჲ და მახლობელნი მისნი. მიძნაძოროჲ, წყაროჲსთავი თანამკჯდრით მა-
თითურთ. ხოლო შატბერდი, დაღაცათუ სხუათა მათ უდაბნოთა მცირედ შორავს,
არამედ განუყოფელად თანამოძმე არს მათი ერისა მის ღმრთისა სიკეთითა და ყო-
ვლითავე საღმრთოჲსა მოძღურებისა წესითა და კანონითა მონაზონებისა შჯულის-დე-
ბისაჲთა. და ყოვლითავე კეთილისა საქმითა სწორად პატივცემულ არს ღმრთისა მიერ

და კაცთაგან, რამეთუ არს იგი სიქადულ ყოვლადვე მახლობელთა მონასტერთა. მათ ყოველთა უდაბნოთა თანაწარსცა კერეონები და შეუთუალა დღჱ იგი, რომელსა აღანთნენ და ლოცვა-ყონ მისთჳს.

78. ხოლო მათ გულისკმა-ყვეს ჟამი იგი მიცვალებისა მისისაჲ ამიერ სოფლით. წმიდანი მამანი შემოკრბეს ჟამსა მას დროსა დღისა მისისასა პატივად ნეტარისა მის მოხუცებულისა და რაჲთა იკურთხნენ მის მიერ. ხოლო იგი სიხარულითა აღიჳსო ხილვითა მათითა და ქრისტჱსმიერითა კურთხევითა აკურთხნა ყოველნი და პრქუა მათ: „მოგეცინ უფალმან შრომისა თქუენისა სასყიდელი".

მაშინ პრქუეს ყოველთა მათ მამათა ნეტარსა გრიგოლს: „წმიდაო ღმრთისაო, ნუ დამიეწყებ ჩუენ. სულიერად შვილთა შენთა, მი-რაჲ-იწიო წინაშე პირსა სახიერისა, მოწყალისა და მწყალობელისა ტკბილისა უფლისასა, მომიჯსენენ სამწყსონი შენნი".

79. მაშინ პრქუა ხანცთას შინა მყოფთა ძმათა: „შვილნო. რომელი მცნებაჲ პირველითგან გესმა ჩემგან, სულისა თქუენისა საცხორებელად დიმარხეთ და ჰყოფდით მარადის საკსენებელსა ჩემსა".

83. ხოლო იყო გარდაცვალებაჲ ნეტარისა მამისა ჩუენისა გრიგოლისი რიცხუსა წელიწადთა მისთასა ასდამეორესა წელსა, ქრონიკონსა ოთხმეოცდაერთსა. არამედ გარდაცვალებითგან მისით დაიწერა ცხორებაჲ ესე მისი შემდგომად ოთხმეოცდაათისა წლისა, დასაბამითგან გარდასრულთა წელთა ექუს ათას ხუთასორმეოცდამეათოთხმეტესა წელსა, იერუსალჱმს პატრიაქობასა აგათონისსა, მცხეთას კათალიკოზობასა მიქელისსა, ქართველთა ზედა მთავრობასა აშოტ კურაპალატისასა, ძისა ადარნერსე ქართველთა მეფისასა, აფხაზთა ზედა მეფობასა გიორგისა, ძისა კოსტანტი მეფისასა, მაგისტროსობასა ადარნერსესსა, ძისა ბაგრატ მაგისტროსისასა, ერისთოობასა სუმბატისსა, ძისა დავით მამფლისასა, — ქრისტემან დიდებაჲ უოხჷნოჲ მათ ყოველთა მიანიჭენ!

ხოლო ჟამსაე მას იყო ანჩს ეპისკოპოსი მაკარი. და ნეტარისა მამისა გრიგოლის შენებულთა მათ მონასტერთა იყენეს მამასახლისნი ნათესავით დიდთა აზნაურთა შვილნი: ხანცთას — მამაჲ თევდორე, დისწული მცხუედაესაჲ. და შატბერდს — მამაჲ გრიგოლ, ძე ლიპარიტისი, სახელითა დიდისა მამისა გრიგოლისითა შემკობილი. — ქრისტემან სრულიად შეამკენ მადლითა მისითა და განამართლენ წინაშე მისსა საუკუნოდ!

ხოლო ხანცთისა წინამძღურისა და იოვანე ძმისა მისისა და წიგნისა ამის აღმწერელისა გიორგი მერჩულისა, სამთავე ამათ ერთად გულსმოდგინებითა დაიწერა ხანცთას შინა ნეტარისა გრიგოლის ცხოვრებაჲ ესე.

წიგნი რუთისი

1

1. და იყო, დღეთა მათ მსაჯულთა შჯასა იყო სიყმილი ქუეყანასა ზედა; და წარვიდა კაცი ბეთლემით ჰურიასტანისაჲთ, მწირობდა სოფელსა მას მოაბისასა. იგი და ცოლი მისი და ორნი ძენი მისნი. 2. და სახელი მისი ელიმელექ და სახელი ცოლისა მისისაჲ ნოომინ და სახელი ორთა მათ ძეთა მისთაჲ: მაალონ და ქელონ ეფრათელი ბეთლემით ჰურიასტანისაჲთ. და წარვიდეს ქუეყანასა მას მოაბისასა და იყოფოდეს მუნ. 3. და მოკუდა ელიმელექ, ქმარი ნოომინისი, და დაშთა იგი და ორნი

ძენი მისნი. 4. და მოიყვანნეს ძეთა მათ მისთა თავისა თჳსისა ცოლნი მოაბელნი, სახელი ერთისაჲ ურიფა და სახელი მეორისაჲ მის რუთ; და იყოფოდეს მუნ ათ წელ. 5. და მოწყდეს ორნივე იგი ძენი მისნი, მაალონ და ქელონ. და დაშთა მარტოჲ დედაკაცი იგი ქმრისაგან და ორთაგან ძეთა მისთა. 6. და აღდგა დედაკაცი იგი და ორნივე ძისცოლნი მისნი და მოიქცეს იგინი ქუეყანით მოაბისაჲთ სოფლად ჰურიასტანისა, რამეთუ ესმა მათ ქუეყანასა მას მოაბისასა, ვითარმედ მოჰხედა უფალმან ერსა თჳსსა მოცემად ნაყოფისა. 7. და გამოვიდა იგი მიერ ქუეყანით და ორნი იგი ძისცოლნი მისნი მის თანა და მოვიდეს იგინი გზასა მოქცევად ქუეყანასა მას ჰურიასტანისასა. 8. და ჰრქუა ნოომინ ორთა მათ ძისცოლთა მისთა: ..წარვედით და მიიქეცით სახიდ მამისა თჳსისა და ყავნ უფალმან თქუენ თანა წყალობაჲ, ვითარცა-იგი თქუენ ჰყავთ მკუდართა მათ თანა და ჩემ თანა. 9. და მოგაგენ უფალმან კეთილისა მაგის წილ და ჰპოვოთ თქუენ განსუენებაჲ სახლსა შინა ქმრისა თჳსისასა". და ამბორს-უყო მათ და უჯმნიდა. და აღიმაღლეს კმაჲ მათი და ტიროდეს. 10. და ჰრქუეს მას: ..არა ეგრე. არამედ შენ თანა მოვიდეთ ერისა შენისა". 11. და ჰრქუა მათ ნოომინ: ..მიიქეცით, ასულნო ჩემნო, და წარვედით. რაჲსათჳს მოხუალთ თქუენ ჩემ თანა? ნუუკუე ამიერითგან შვილნი არიანა მუცელსა ჩემსა და იგინი იყვნენ ქმარ თქუენდა? 12. არამედ აწ წარვედით, ასულნო ჩემნო, ამისთჳს. რამეთუ დავბერდი და არღარა შემძლებელ ვარ მე ქმრისა სუმად. უკუეთუმცა გარქუ თქუენ, ვითარმედ შემძლებელ ვარლა და შევეყო ქმარსა და ვშვნე მე ძენი 13. და მათ ელოდით თქუენ, ვიდრემდე განორძნდენ და დაგიყენნე თქუენ, რაჲთა არა ისხნეთ ქმარ. ნუ ეგრე, ასულნო ჩემნო, რამეთუ განმწარდა ჩემთჳს უფროჲს თქუენსა. რამეთუ კელი უფლისაჲ გამოვიდა ჩემ ზედა". 14. და აღიმაღლეს კმაჲ მათი და მერმეცა ტიროდესვე. და ამბორს-უყო ურიფა დედამთილსა თჳსსა და წარვიდა ერისა თჳსისა, ხოლო რუთ შეუდგა და მისდევდა მას. 15. და ჰრქუა ნოომინ რუთს: ..აჰა, ეგერა, მიიქცა მოყუასი შენი ერისა თჳსისა და ღმერთთა თჳსთა. მიიქეც შენცა მოყუასისა შენისა თანა". 16. მიუგო და ჰრქუა რუთ: ..ნუ შემემთხუევინ მე ეგე ყოფად. ვითარმცა დაგიტევე შენ და მივიქეც და წარვედ სახიდ ჩემდა, არამედ ვიდრეცა მიხჳდე, მივიდე და, სადაცა იყოფოდი, ვიყოფოდი მეცა შენ თანა. ერი შენი ერი ჩემი და ღმერთი შენი ღმერთი ჩემი არს, 17. და სადაცა მოჰკუდე. მოკუდე მეცა და მუნ დავეფლა. ესე მიყაენ მე უფალმან და ესე შემძინენ. რამეთუ სიკუდილმან განწვალოს შენ შორის და ჩემ შორის. 18. ხოლო მან ვითარცა იხილა, რამეთუ დაამტკიცა ესრჱთ მისლვად მის თანა, დასცხრა მიერითგან სიტყუად მისა. 19. და წარმოვიდეს მიერ ორნივე და მოვიდეს ბეთლემდ. და იყო, ვითარცა მოიწინეს იგინი ბეთლემდ, ოხრიდა ყოველი იგი ქალაქი მათ ზედა და თქუეს: ..უკუეთუ ნანდჳლ ნოომინ არს ესე?!" 20. და ჰრქუა მათ: ..ნუ მრქჳთ მე ნოომინ, არამედ მარქუთ მე სიმწარჱ, რამეთუ განამწარა ძლიერმან ჩემ ზედა. 21. რამეთუ მე სავსე წარვედ და ცალიერი მომაქცია მე უფალმან. რაჲსათჳს მრქუათ მე ნოომინ? და უფალმან დამამდაბლა მე და ძლიერმან ბოროტი მიყო მე". 22. და მოიქცა ნოომინ და მოვიდა და რუთ მოაბელი, ძისცოლი მისი, მის თანა, მოვიდოდეს ქუეყანით მოაბისაჲთ. და ესენი მოვიდეს ბეთლემდ დასაბამსა ოდენ მკისა ქრთილისასა.

2

1. და ნოომინის ქმრისაჲ იყო კაცი მეცნიერი, და კაცი ესე იყო ძლიერ ძალითა ნათესავისაგან ელემელექისა და სახელი მისი ბოოს. 2. და ჰრქუა რუთ მოაბელმან

ნოომინს: „განვედ ველად და ვკრიბო თავი კუვილისაჲ შემდგომად, სადაცა ვპოვო მადლი წინაშე თუალთა მისთა“. და ჰრქუა მას ნოომინ: „განვედ, ასულო“. 3. და განვიდა და მივიდა და შეკრიბა თავი კუვილისაჲ ყანასა შინა შემდგომად მომკალთა-სა. და მიემთხუა იგი მიმთხუევით ნაწილსა მას ყანასა ბოოსისსა, რომელი-იგი იყო ნათესავისაგან ელიმელექისა. 4. და, აჰა, ესერა, ბოოს მივიდა ბეთლემით და ჰრქუა მომკალთა მათ: „უფალი თქუენ თანა!“ და მათ ჰრქუეს: „გაკურთხენ შენ უფალმან!“ 5. და ჰრქუა ბოოს მონასა მას მისსა, ზედამდგომელსა მას მომკალთასა: „ვინ არს ჭა-ბუკი ესე?“ 6. მიუგო მონამან მან, რომელ-იგი ზედაადგა მომკალთა მათ, და ჰრქუა ბოოსს: „დედაკაცი ესე არს მოაბელი, რომელი მოვიდა ქუეყანით მოაბისაჲთ, 7. და თქუა: „ვკრიბო თავი და შევიკრიბო მჭელეულსა მომკალთა შემდგომად“, და მოვიდა და დაადგრა განთიადითგან ვიდრე აქამომდე და არა განისუენა მცირედცა ყანასა ამას შინა“. 8. და ჰრქუა ბოოს რუთს: „შენ გეტყჳ, ასულო: ნუ წარხუალ კრებად სხჳსა ყანასა და ნუცა განეშორები, არამედ აქა შეეყავ მკევალთა ჩემთა თანა, 9. და თუალნი შენნი ეგნენ ყანასა ამას, სადა მკიდენ, შეუდეგ მათ. აჰა, ესერა, მიბრძანებიეს მონათა ჩემთა, რაჲთა არას გეტყოდიან შენ. და ოდეს გწყუროდის, მიხვდე ჭურჭრად და ჰსუა, ვინაიცა სუან მონათა ჩემთა“. 10. და დავარდა რუთ პირსა ზედა თჳსსა და თაყუანის-სცა მას ქუეყანასა ზედა, და ჰრქუა მან ბოოსს: „რაჲ არს, რამეთუ ვპოვე მადლი წინაშე თუალთა შენთა, და მიცან მე? და მე ვარ უცხოჲ“. 11. მიუგო მას ბოოს და ჰრქუა: „თხრობით მითხრეს მე, რავდენი უყავ დედამთილსა მას შენსა შემდგომად სიკუდილისა მის ქმრისა შენისა, და დაუტევე მამაჲ შენი და დედაჲ შენი და ქუეყანაჲ, საშობაჲ შენი, და მოხუედ ერისა, რომელ არა იცოდე შენ გუშინ და ძუღუან. 12. მოგაგენ შენ უფალმან საქმისა წილ შენისა და იყავნ სასყიდელი შენი სავსებით უფლისა მიერ, ღმრთისა ისრაჱლისა, რომლისა მოხუედ სასოებად ქუეშე ფრთეთა მისთა“. 13. ხოლო მან ჰრქუა: „მიპოვნიესმცა მადლი წინაშე შენსა, უფალო, რამეთუ ნუგეშინის-მეც მე და ეტყოდე გულსა მკევლისა შენისასა, და მე ვიყო ამიერითგან ვითარცა ერთი მკევალთა შენთაგანი“. 14. ჰრქუა მას ბოოს: „ჟამსა პურის-ჭამისასა მოვედ აქა და ჭამე პური და დაწო პური შენი ძმარსა“. და დაჯდა რუთ ერთკერძო მომკალთა მათ და შეუსუარა მას ბოოს ჯალი და მისცა, და ჭამა და განძღა. 15. და აღდგა კრებად თავისა და ამცნო ბოოს მონათა თჳსთა და ჰრქუა: „რაჲთა მჭელეულსაცა შორის იკრიბოს თავი და ნუ ჰკდემთ მას, 16. არამედ თავს-დებით თავს-იდევით ეგე და მისცით მას საჭმლისაგან თქუენისა და უტეევთ იგი, ჭამდეს და კრებდეს თავსა და ნუ ჰრისხავთ მაგას“. 17. და კრიბა ყანასა მას შინა ვიდრე მწუხრადმდე და გამოწმიდა, რომელი-იგი შეეკრიბა, და იყო სათეული ერთ ქრთილი იგი. 18. და აღიღო და შევიდა ქალაქად. და იხილა იგი დედამთილმან მისმან, რომელი-იგი შეეკრიბა, და გამოიღო რუთ და მისცა მას, რომელი-იგი დაუშთა ნეშტი, რომლისაგან განძღა. 19. და ჰრქუა დედამთილმან მისმან: „სადა ჰკრიბე შენ, ასულო, დღეს და სადა ჰყავ ესოდენი ესე? კურთხეულმცა არს, რო-მელმან-იგი გიცნა შენ“. და უთხრა რუთ დედამთილსა თჳსსა, სადა-იგი კრიბა, და უთხრა სახელი კაცისაჲ მის: „რომლისა თანა ვკრიბე დღეს, ჰრქჳან ბოოს“. 20. ჰრქუა ნოომინ ძისცოლსა თჳსსა: „კურთხეულ იყავნ კაცი იგი უფლისა მიერ, რამეთუ არა დაუტევა წყალობაჲ მისი ცოცხალთა თანა და მკუდართა თანა“. და ჰრქუა ნო-ომინ: „მახლობელ არს კაცი იგი ჩუენდა და ნათესავცა არს ჩუენდა“. 21. ჰრქუა რუთ დედამთილსა თჳსსა: „და მრქუაცა მე, ვითარმედ შეეყავ მკევალთა ჩემთა, ვიდრემდე დასრულონ ყოველი სამკალი, რავდენიცა არს ჩემი“. 22. და ჰრქუა ნოომინ რუთს,

ძისცოლსა თუსსა: „კეთილ, ასულო, რამეთუ განხუედ მკევალთა მისთა თანა და არა მიხუედ შენ სხჳსა ყანასა“. 23. და შეეყო რუთ მკევალთა ბოოსისთა კრებად თავისა, ვიდრემდე დასრულეს მკაჲ ქრთილისაჲ, და შევიდა რუთ და იყოფოდა დედამთილისა თჳსისა თანა.

3

1. ჰრქუა ნოომინ რუთს: „ასულო, აწ არამედ გიძიო შენ განსუენებაჲ, რაჲთა კეთილი გეყოს შენ? 2. და, ეგერა, ბოოს მეცნიერი ჩუენი არს, სადა-იგი მკევალთა მისთა თანა იყავ შენ, და იგი შეკრებს ქრთილსა კალოსა თჳსსა ამას ღამესა. 3. და შენ იბანე და იცხე და შეიმოსე სამოსელი თჳსი და აღვედ შენ კალოდ მისა და ნუ გამოეცხადები შენ კაცსა მას ვიდრე აღსრულებადმდე ჭამისა, და დაწევ ფერჯთა თანა მისთა. 4. დაწევს იგი, დაისწავლე ადგილი იგი, სადა დაწევს იგი მუნ და მივედ მახლობელად მისა და დაწევ ფერჯთა თანა მისთა და მან გითხრას შენ, რაჲ-იგი ჯერარს ყოფად შენდა“. 5. ჰრქუა რუთ დედამთილსა თჳსსა: „ყოველივე, რაჲცა მრქუა, ვყო“. 6. და აღვიდა იგი კალოდ მისა და ყო ეგრე, ვითარცა ამცნო დედამთილმან მისმან. 7. და ჭამა ბოოს და სუა და განმხიარულდა გული მისი, და მივიდა და დაწვა იგი ზჯნსა მას წერულისა მისისასა. ხოლო რუთ მივიდა მისა ფარულად და დაწვა იგი მახლობელად ფერჯთა თანა მისთა. 8. და იყო შუაღამეს ოდენ. განიღვძა და განჰკრთა კაცი იგი და შეძრწუნდა, რამეთუ დედაკაცი წვა ფერჯთა თანა მისთა. 9. ჰრქუა მას: „ვინ ხარ შენ?“ ხოლო მან ჰრქუა მას: „მე ვარ რუთ, მკევალი შენი, და გარდამომდევ სამოსელი შენი მკევალსა შენსა, რამეთუ შენ ნათესავ ჩემდა ხარ“. 10. ჰრქუა მას ბოოს: „კურთხეულ იყავ შენ უფლისა მიერ, ასულო, რამეთუ კეთილი ჰქმენ წყალობაჲ ესე უკუანაჲსკნელი უფროჲს პირველისა, რამეთუ არა მიხუედ შენ შემდგომად ჭაბუკთა, გინა თუ გლახაკისა ვისამე, ანუ თუ მდიდრისა. 11. და აწ ნუ გეშინინ. ყოვლისაჲ, რაჲცა მრქუა, ვყო შენთჳს, რამეთუ იცის ყოველმან ნათესავმან ერისა ჩემისამან, რამეთუ დედაკაცი ძლიერებისაჲ ხარ შენ. 12. და აწ ჭეშმარიტად ნათესავ ვარ მე, არამედ არს სხუაჲ ნათესავი უმახლობელᲘსი ჩემსა. 13. იყავ ამას ღამე და იყოს ხვალისაგან: უკუეთუ გითჳსოს შენ, თჳს-გეყავნ შენ, უკუეთუ არა უნდეს თჳსობაჲ შენი, თჳს-გიყო მე. ცხოველ არს უფალი!“ და დაწვა იგი ვიდრე განთიადმდე. 14. და დაიძინა ფერჯთა თანა მისთა ვიდრე ხვალისადმდე. და აღდგა იგი უადრᲘს, ვიდრემდე იცნას კაცმან მოყუასი თჳსი. და თქუა ბოოს: „ნუმცა ვინ უწყის, რამეთუ მოვიდა დედაკაცი კალოსა ამას“. 15. და ჰრქუა ბოოს: „მომიპყარ მე სამოსელი შენი აქა, რომელ გმოსიეს შენ. და განჰმარტე ეგე“, ხოლო მან მიუპყრა მას. და გარდაუწყო მას ექუსი საწყაული ქრთილი და დასდვა იგი მას ზედა, და შევიდა იგი ქალაქად. 16. და შევიდა რუთ დედამთილისა თჳსისა და ჰრქუა მას: „რაჲ არს, ასულო?“ ხოლო მან უთხრა ყოველივე, რაჲ უყო კაცმან მან, 17. და ჰრქუა მას: „ექუსი ესე საწყაული ქრთილისაჲ მომცა მე და მრქუა მე: ნუ შეხუალ ცალიერი დედამთილისა შენისა“. 18. ხოლო მან ჰრქუა მას: „დაჯედ ასულო, ვიდრემდე გულისხმა-ჰყო შენ, ვითარ-იგი არა დავარდეს სიტყუაჲ, რამეთუ არა დაიდუმოს კაცმან მან, ვიდრემდე აღასრულოს სიტყუაჲ იგი დღესვე“.

1. და აღვიდა ბოოს ბჭეთა ზედა და დაჯდა მუნ. და, აჰა, ესერა, ნათესავი იგი წარმოვიდოდა, რომელისათჳს თქუა ბოოს. და ჰრქუა ბოოს: ,,მოაქციე და დაჯედ აქა საიდუმლოითა!'' და მოაქცია და დაჯდა მუნ. 2. და მოიყვანა ბოოს ათი კაცი მოხუცებულთაგანი ქალაქისათაჲ და ჰრქუა მათ: ,,დასხედით!'' და დასხდეს. 3. და ჰრქუა ბოოს ნათესავსა მას: ,,ნაწილი იგი ძმისა ჩემისა ელიმელექის ქუეყანისაჲ მიეცინ ნოომინს, რომელ-იგი მოვიდა ქუეყანით მოაბისაჲთ. 4. და მე ვთქუ, ვითარმედ ,,ვაუწყო ყურთა შენთა''. 4. და ჰრქუა მას: ,,მოუგე ამათ წინაშე, რომელნი სხენან, და მოხუცებულთა წინაშე ერისა ჩემისათა: უკუეთუ ეშვილები, ეშვილე; უკუეთუ არა ეშვილები, მითხარ მე. რაჲთა ვცნა, რამეთუ არა ვინ არს შენსა გარეშე ნათესავ და შენსა შემდგომად მე ვარ''. ხოლო მან ჰრქუა: ,,მე ვარ, ვეშვილები''. 5. და თქუა ბოოს: ,,დღესა მას, რომელსა მოიგო ქუეყანაჲ იგი ელისაგან ნოომინისა და რუთისგან მოაბელისა, ძისცოლისა მისისა, რომლისაჲ მოკუდა ქმარი, სამკჳდრებელი იგი მოიგე თავსა შენისა და იგიცა მოიყვანე თავისა შენისა, რომლისაგან აღუდგინო მკჳდრი მკუდარსა მას სამკჳდრებელსა მას მისსა ზედა''. 6. ჰრქუა ნათესავმან მან: ,,ვერ ელიმელეხების მე თავისა ჩემისა შვილებად მისა, ნუუკუე განჳრყუნე სამკჳდრებელი ჩემი. და ეშვილე შენ სამკჳდრებელსა მას ჩემსა ზედა. რამეთუ მე ვერ ძალ-მიც შვილებად''. 7. და ესე სამართალი იყო პირველად ისრაჱლსა შორის საშვილებელსა ზედა და ცვალებასა ზედა: რაჲთა დაემტკიცოს ყოველი სიტყუაჲ. განიძარცჳს კაცმან კამლი თჳსი და მისცის მოყუასსა თჳსსა, რომელი იშვილებინ საშვილებელსა თჳსსა ზედა. და ესე იყო საწამებელ ისრაჱლსა შორის. 8. და ჰრქუა ნათესავმან მან ბოოსს: ,,მიიღე თავისა შენისა საშვილებელი იგი ჩემი!'' და განიძარცუა კამლი თჳსი და მისცა მას. 9. ჰრქუა ბოოს მოხუცებულთა მათ და ყოველსა ერსა: ,,მოწამე ხართ თქუენ დღეს, რამეთუ მომიგებიეს ყოველივე ელიმელექისი და მაალონისი ელისაგან ნოომინისა 10. და რუთისა მოაბელისა. ცოლი მაალონისი მოვიგე თავისა ჩემისა ცოლად აღდგინებად სახელისა მკუდრისაჲ მის სამკჳდრებელსა მისსა ზედა, და არა აღიკოცოს სახელი მკუდრისაჲ მის ძმათაგან მისთა და ტომთაგან ადგილისა მისისათა. მოწამეცა ხართ თქუენ დღეს''. 11. მიუგო ყოველმან ერმან, რომელნი სხდეს ბჭეთა ზედა, და თქუეს: ,,მოწამე ვართ''. და მოხუცებულთა მათ ჰრქუეს: ,,მოეცინ უფალმან ცოლსა მას შენსა, რომელი შეეალს სახლსა მას შენსა, ვითარცა რაქელს და ვითარცა ლიას. რომელ აღაშჱნეს ორთავე მათ სახლი ისრაჱლისაჲ და ყვეს ძალი ეფრათას და წოდებად სახელი ბეთლემს. 12. და იყავნ სახელი შენი, ვითარცა სახელი ფარეზისი, რომელი უშვა თამარ იუდას ნათესავისაგან შენისა შვილი''. 13. და მოიყვანა ბოოს რუთ და იყო მისა ცოლად. და შეეიდა მისა და მოსცა მას უფალმან მიდგომილებაჲ და შვა ძჱ. 14. და ეტყოდეს დედანი იგი ნოომინს და ჰრქუეს: ,,ეურთხეულ არს უფალი, რომელმან დაგამტკიცა შენ დღეს შვილებაჲ წოდებად სახელი შენი ისრაჱლსა შორის. 15. და იყოს იგი შენდა მოსაქცეველ სულისა და გამომზრდელ სიბერესა შენსა რამეთუ სძალმან შენმა შვა ძჱ, რომელ უმჯობჱს არს იგი შენდა შჳდთა ძეთა''. 16. და მოიქუა ნოომინ ყრმაჲ იგი და დასუა წიაღთა თჳსთა და ექმნა მას მპოხელ. 17. და უწოდეს მას მოძმეთა სახელი და თქუეს: ,,ესუა ძჱ ნოომინს''. და უწოდეს სახელი მისი იობედ. ესე არს მამაჲ იესესი, მამისა დავითისი. 18. და ესე არიან შობანი ფარეზისნი: 19. ფარეზ შვა არამ, არამ შვა ამინაბად. 20. ამინადაბ შვა ნაასონ, ნაასონ შვა სალმუნ, 21. სალმუნ შვა ბოოს, ბოოს შვა იობედ. 22. და იობედ შვა იესე და იესე შვა დავით. მეფჱ დიდი, გამორჩეული.

1

2. ამბორს-მიყავ[ნ] მე ამბორის-ყოფითა პირისა მისისაᲗთა. რამეთუ უმჯობᲔს არიან ძუძუნი შენნი უფროს ღჳნისა. 3. და სულნელებაᲗ ნელსაცხებელთა შენთაᲗ უფროს ყოველთა სულნელებათა. ნელსაცხელებელ წარმოცალიერებულ სახელი შენი, ამისთჳს ქალწულთა შეგიყუარეს შენ. 4. მიგიზიდეს შენ. შემდგომად შენსა სულნელად ნელსაცხებელისა შენისა ვრბიოდეთ. ქალწულთა სძალი უთხრობს, რაᲗ-იგი მიანიჭა მას დედამან: ..შემიყვანა მე მეფემან საუნჯესა თჳსსა. ვიხარებდეთ და ვიშუებდეთ შენდამი". სძალი უთხრობს ქალწულთა და Ჰრქუეს: ..შევიყუარენ ძუძუნი შენნი უფროს ღჳნისა. სიწრფოებამან შეგიყუარა შენ". — ქალწულნი სიძესა უკმობენ სახელსა. 5. შავ ვარ და შუენიერ. ასულნო იერუსალᲔმისანო. ვითარცა საყოფელნი კედრისანი და ვითარცა კარავი სოლომონისი. 6. ნუ მხედავთ მე. რამეთუ დაშავებულ ვარ. რამეთუ უგულებელს-მყო მე მზემან. ძენი დედისა ჩემისანი მლალვიდეს მე. დამადგინეს მე მცველად ვენაკოვნისა. საკენაკᲔ ჩემი არა დავიცევ". 7. სძალი სიძესა ეტყჳს: ..მითხარ მე. რომელი შეგიყუარა სულმან ჩემმან. სადა ᲰᲬყსი. სადა დააწვინნი შუასამხრის? ნუუკუე იქმნე შენ. ვითარცა ვინ მოიცავᲔ კოლტსა სხუათასა? 8. უკუეთუ არა იცნა თავი შენი. კეთილო დედათა შორის. განვედ შენ კუალსა სამწყოსთა შენთასა. დამწყსენ თიკანნი შენნი საყოფელსა მწყემსთასა. 9. საკედარსა ჩემსა ეტლთა შინა ფარაოᲜისთა გამსგავსე. მახლობელო ჩემო. 10. განშუენდეს ღაწუნი შენნი. ვითარცა გურიტისანი. ყელი შენი. ვითარცა მძივი დაცუმული. 11. ქმნულებასა ოქროᲜისასა გამსგავსოთ შენ და წულილად დაცუმულსა ვეცხლსა. 12. და მოგასხნეს ჯელნი მეუფემან. სძალი თავისათჳს და სიძისათჳს — იტყჳს: ..ნარდიონმან ჩემმან გამოსცეს სულნელებაᲗ თჳსი. 13. შეკრული შტახში — ძმისწულაკი ჩემი ჩემდა: შორის სასძეურთა ჩემთა განისუენოს. 14. ტევანი გამობუტკოვის. ძმისწული ჩემი ჩემდა. შორის ვენაკოვანსა გადისასა". 15. სიძᲔ სძლისა მიმართ იტყჳს: ..აჰა. ეგერა. შუენიერ ხარ. მახლობელო ჩემო. აჰა. ეგერა. თუალნი შენნი შუენიერ. ვითარცა ტრედისანი. 16. აჰა. ესერა. კეთილ ხარ. ძმისწულო ჩემო. ცხედარსა ჩემსა ზედა საგრილი. 17. მოსელნი სახლისა ჩემისანი — ნაძჳსანი და მენანი — სროᲜსანი".

2

1. სიძᲔ თავისათჳს და სძლისათჳს იტყჳს: ..მე — ყუავილი ველისაᲗ. შროშანი ღელეთაᲗ. 2. და ვითარცა შროშანი შორის ეკალთა. ესრეთ არს მახლობელი ჩემი შორის ასულთა; 3. ვითარცა ვაშლი შორის ხეთა ნარისათა. ესრეთ არს ძმისწული ჩემი შორის ძეთა. საგრილსა ქუეშე მისსა გულმან მითქუა და დავჯედ; და ნაყოფი მისი ტკბილ არს სასასა ჩემსა". 4. ქალწულთა სძალი ეტყჳს: ..შემიყვანეთ მე სახლსა ღჳნისასა. განაწესეთ ჩემ ზედა სიყუარული. 5. დამამტკიცეთ მე სულნელებითა საცხებელთაᲗთა. გარემომასხთ მე ვაშლი. რამეთუ დაწყლულ ვარ მე სიყუარულითა". 6. სიძᲔ სძალსა ეტყჳს: ..მარცხენᲔ მისი თაჳსა ჩემსა ქუეშე და მარჯჳენემან მისმან შემიწყნაროს მე. 7. გაფუცებ თქუენ. ასულნო იერუსალᲔმისანო. ძალთა და სიმტკიცეთა აგარაკისათა. რაჟამს აღდგეს. განაღჳძეთ სიყუარული. რაჟამსცა უნდეს. 8. კმაᲗ ძმისწულისა ჩემისაᲗ: ..აჰა. ესერა. მოვალს ხლდომით მთათა ზედა და მორბის ბორცუთა ზედა. 9. მსგავს არს ძმისწული ჩემი ქურციკსა და ნუკრსა ირმისასა მთათა ზედა ბეთელისათა". სძალი ქალწულთა სიძისათჳს აუწყებს: ..აჰა. ეგერა. ესე შინაგან ზღუდესა ჩუენსა. და იხედავს სარკუმლით გამო შინაგან არდაგთა". 10. მომიგებს

ძმისწული ჩემი და მეტყჳს: ..აღდეგ. მოვედ. შუენიერო ჩემო. ტრედო ჩემო. 11. რამეთუ. აჰა. ზამთარი წარკდა. წჳმაჲ დასცხრა. წარვიდა. 12. ყუავილი გამოჩნდა ქუეყანასა. ჟამი სხლვისაჲ მოიწია. კმაჲ გურიტისაჲ ისმა ქუეყანასა ჩუენსა. 13. ლეღუმან გამოუტეეა ყუავილი თჳსი. ვენაკნი ჩუენნი ყუავიან. მოჰსცეს სულნელებაჲ თჳსი". სიძჱ სძალსა ეტყჳს: ..აღდეგ. მოვედ, მახლობელო ჩემო, ტრედო ჩემო". 14. საგრილსა მას ქუეშე კლდისასა, მახლობელად ზღუდესა მას. მიჩუენე მე პირი შენი და მასმინე კმაჲ შენი. რამეთუ ტკბილ არს კმაჲ შენი სმენად და პირი შენი შუენიერ ხილვად". 15. ქალწულთა სიძჱ ეტყჳს: ..მიპყართ ჩუენ მელები მცირჱ, განმრყუნელი ვენაკთაჲ, ვენაკნი ჩუენნი ყუავიან. 16. ძმისწული ჩემი ჩემდა და მე — მისდა, რომელი ჰმწყსი შროშანთა შოვრის. 17. ვიდრემდე წარკდეს დღჱ და მოვიდეს აჩრდილი. მოიქეც და ემსგავსე შენ. ძმისწულო ჩემო. ქურციკსა, ანუ ნუკრსა ირმისასა მთათა ზედა სულნელთა.

3

1. სარეცელთა ჩემთა ზედა ღამე ვეძიებდ, რომელი შეიყუარა სულმან ჩემმან. 2. ვხადოდე მას და არა კმა-მცა მე. ვეძიებდ მას და არა ეპოვე იგი. 3. მპოვეს მე მცველთა, რომელნი მოპვლიდეს ქალაქსა. ნუთუ ჰპოვეთ, რომელი უყუარს სულსა ჩემსა? 4. ვითარცა კნინ წარვლე მათგან, ვპოვე იგი, რომელი უყუარს სულსა ჩემსა". პოვა სძალმან სიძჱ და თქუა: ..შევიპყარ იგი და არა განუტეო, ვიდრემდის შევიყვანო იგი სახიდ დედისა ჩემისა და საუნჯეთა მშობელისა ჩემისათა. 5. გაფუცებ თქუენ, ასულნო იერუსალჱმისანო, ძალთა და სიმტკიცეთა აგარაკისათა. უკუეთუ აღადგინოთ და განაღვძოთ, რაჟამსცა უნდეს". 6. სიძჱ სძალსა ჰკითხავს: ..ვინ არს ესე. მომავალი უდაბნოთ. აღმაღლებული. ვითარცა კუამლი საკუმეველთაჲ? ზმური და გუნდრუკი და ყოველი შეზავებული ნელსაცხებელისმოქმედთაჲ." 7. ქალწულთა ესე თქუეს: ..აჰა. ესერა. ცხედარი სოლომონისი და სამეოცნი ძლიერნი გარემო მისა ძლიერთაგან ისრაჱლისათა. 8. ყოველთა მახვლი ჴელთა. წურთილნი ღუაწლსა. კაცად-კაცადსა ბარკალთა თანა შიშისათჳს ღამისაჲსა. 9. გავალაკნი ქმნნა სოლომონ მეფემან ძელთაგან ლიბანისათა. 10. სუეტნი შეექმნნა ვეცხლისანი. კამარად დრეკილი მისი — ოქროჲსაჲ. საჯდომელი მისი — ძოწეულისაჲ. იატაკი მისი — ანთრაკ ლესულ სიყუარულისაგან ასულთა იერუსალჱმისათა. 11. განვედით და იხილეთ მეფჱ სოლომონ, მიჰხედეთ გჳრგჳნსა მას მისსა. რომელი-იგი დაადგა მას დედამან მისმან დღესა სიძობისა მისისასა და დღესა სიხარულისა მისისასა".

4

1. სიძემან ეგრე თქუა: ..აჰა, ეგერა, სდგა, მახლობელო ჩემო: აჰა. ეგერა. სდგა. შუენიერო ჩემო, თუალნი შენნი ტრედისანი, გარეშე დუმილისა მაგის შენისა; თმაჲ შენი — ვითარცა არვე თხათაჲ. რომელნი გამოჩნდეს ედომით. 2. კბილნი შენნი — ვითარცა არვჱ მორისულთაჲ. აღმომავალი საბანელით. ყოველნი ორთმსხმელნი და ბერწი არა არს მათ შოვრის. 3. მეწამულ ბაგენი შენნი. ვითარცა ძოწით ღებულნი. გარდანაღები ერთი ქსლისაჲ და სიტყუაჲ შენი შუენიერ. ვითარცა ნაქურცენი მრეწეულისაჲ. საკეთენი შენნი გარეშე დუმილისა მაგის შენისა: 4. ვითარცა გოდოლი დავითისი — ყელი შენი, ათასი ფარი დამოკიდებული მას ზედა და ყოველი ისარი ძლიერთაჲ. 5. ორნი ძუძუნი შენნი. ვითარცა თიკანნი მარჩჩენი ქურციკისანი. რომელნი ძოვედ შოვრის შროშანთა. 6. ვიდრე დღისა შერიჟეუბამდე და აჩრდილთა შეძრვად მე თჳთ მივიდე მთასა მურისასა და ბორცუსა ლიბანისასა. 7. ყოვლად შუ-

ენიერ ხარ, მახლობელო ჩემო, და ბიწი არა არს შენ თანა. 8. მოვედ, სძალო, ლიბანით აქა, მოვედ გუნდრუკოვნით და მოხვდე, წარმოჰვლო თავსა ზედა არეთასა, თხემსა ზედა სანირისსა და ერმონისსა საყოფელთაგან ლომთაჲსა და მთათაგან ვეფხთაჲსა. 9. გუასურვე ჩუენ, დაო ჩუენო, სძალო, გული. გუალმე ჩუენ ერთითა ყელისსაბმელითა მძივისა შენისაჲთა. 10. განშუენდეს ძუძუნი შენნი, დაო ჩემო, სძალო. რავდენ შუენიერ არიან ძუძუნი შენნი ღვინისაგან და სული სამოსლისა შენისაჲ უმეტჳს საკუმეველთა ყოველთა. 11. თაფლი დამოსწუთის ბაგეთა შენთა, დაო ჩემო, სძალო, თაფლი და სძჳ ქუეშე ენასა შენსა და სული სამოსლისა შენისაჲ, ვითარცა სული გუნდრუკისაჲ. 12. მოკრძალულ არს დაჲ ჩემი, სძალი, მტილი მოკრძალული, წყარო დაბეჭდული. 13. მოციქულებაჲ შენი — სამოთხე ნაყოფიერ, ხე ხილოვან. კკარი ნარდიონითურთ. 14. ნარდიონი და ქურქუმაჲ, საკუმეველი, ლერწამი და კინამოჲ ყოვლით ხითურთ ლიბანისაჲთ, ზმური და ალოჲ ყოვლითურთ პატიოსნით საკუმეველით. 15. წყარო სამოთხის და თავ წყარო ცხოველის, გამომავალი ლიბანით. 16. განიღვძე, სამხარო, და მოვედ, ბღუარო. მოპბერე მტილსა ჩემსა და გამოუტევე სულნელებაჲ საკუმეველთა ჩემთაჲ. შთაკედინ ძმისწული ჩემი მტილსა თჳსსა და ჭამენ ნაყოფთაგან თჳსთა.

5

1 შევედ მტილსა ჩემსა, დაო ჩემო, სძალო! მოვწილე ზმური საკუმეველითურთ ჩემით, ჭამე პური ჩემი თაფლითა ჩემითა და ვსუ მე ღვინოჲ ჩემი სძითა ჩემითა". მოყუასთა მათ სიძჳ ეტყჳს: „ჭამეთ, მოყუასნო, და სუთ და დაითრვენით, ძმისწულნო ჩემნო. 2. მე ძძინავს, და სულსა ჩემსა ჰღვძავს". სძალი აგრძნობს სიძისა რეკასა კარისასა და იტყჳს: „კმაჲ ძმისწულისა ჩემისაჲ ჰრეკს კარსა, განაღე, ძმისწულო ჩემო, ტრედო ჩემო, სძალო ჩემო! თავი ჩემი აღივსო ცუარითა ღამისაჲთა. 3. განვიძარცუე სამოსელი ჩემი, ვითარმე შევიმოსო იგი? დავიბანენ ფერკნი ჩემნი, ვითარრაჲ შევაგინნე იგინი? 4. ძმისწულაკმან ჩემმან მოყო კელი სარკუმლით გამო და მუცელი ჩემი აღიძრა მას ზედა. 5. აღვდეგ მე განღებად კარისა ძმისწულისა ჩემისა. კელთა ჩემთა დასწუთა ზმური, თითთა ჩემთა ზმური სავსე კელთა ზედა საკსველისათა. 6. განუღე მე ძმისწულსა ჩემსა. დისწული ჩემი წარვიდა ჩემგან და სული ჩემი განვიდა სიტყუასა მისსა. ვეძიებდ მას და არა ვპოვე იგი. ვხადოდ მას და არა მომიგო მე. 7. მპოვეს მე მცველთა, რომელნი მოჰვლიდეს ქალაქსა, მცეს მე და მწყლეს მე. მიმიღეს სამოსელი ჩემი ჩემგან მცველთა ზღუდისათა. 8. გაფუცებ თქუენ, ასულნო იერუსალჳმისანო, ძალთა და ძლიერებათა ველისათა, უკუეთუ ეპოვოთ დისწული ჩემი, რაჲ უთხრათ მას? რამეთუ დაწყლული სიყუარულისაჲ ვარი მე. 9. რაჲ არს დისწული შენი დისწულისაგან, კეთილო დედათა შორის? რაჲ არს დისწული შენი დისწულისაგან, რამეთუ ესრჳთ მაფუცებ ჩუენ?" 10. სძალი ეტყჳს: „დისწული ჩემი მწყაზარ და მწითურ, გამორჩეულ შობითგან ბევრეულთა; 11. თავი მისი — ოქროსა ოფაზისაჲ, კოწოლნი მისნი, ვითარცა ხჳ დანაკისკუდისაჲ, შავ, ვითარცა ყორანი; 12. თუალნი მისნი, ვითარცა ტრედისანი, სავსებასა ზედა წყალთასა; 13. ღაწუნი მისნი, ვითარცა ფიალნი სულნელთანი, რომელნი აღმოაცენებენ ნელსაცხებელსა გბოლვილსა; ბაგენი მისნი, ვითარცა შროშანნი, წუთოდიან სანელსაცხებლეთა საგბოლველთა; 14. კელნი მისნი — ოქროსანი, წახნაგებულ, სავსე ოქროთა თარშისაჲთა: მუცელი მისი, ვითარცა პილოსძულისაჲ, ლესულ თუალთაგან საფიროვნისათა; 15. წკვნი მისნი მარმარინოჲსანი, დამტკიცებულ ზედა სადგომელთა ოქ-

როისათა: ხილვაჲ მისი, ვითარცა ლიბანსჰ და ვითარცა ნაძჳ რჩეული: 16. კორეი მისი — სავსჰ სიტკბოებითა და ყოვლად საწადელ. ესე არს ძმისწული ჩემი, ასულნო იერუსალჵმისანო". 17. ასულნი ჰკითხვენ: „ვიდრე ვიდა ძმისწული შენი, შუენიერო დედათა შორის? ვიდრე მიიმართა ძმისწულმან? და ვიძიოთ იგი შორის შენსა".

6

1. მიუგებს სძალი: „ძმისწული ჩემი შთავიდა მტილსა თჳსსა წედთა მათ საკუ-მეველთასა მწყსად შორის მტილსა და დაკრებად შროშნისა. 2. მე ძმისწულისა ჩემისა და ძმისწულაკი ჩემი ჩემდა, რომელი ჰმწყსი შორის შროშანთა. 3. კეთილ ხარ, მახლობელო ჩემო, ვითარცა სათნოჲ, შუენიერ, ვითარცა იერუსალჵმი, საკჳველ, ვითარცა დაწესებულნი. 4. მარიდენ თუალნი შენნი წინაშე ჩემსა, რამეთუ მაგათ აღმაფრინეს მე. თმაჲ შენი, ვითარცა სამწყსოჲ თხათაჲ, რომელნი გამოჩნდეს გა-ლადთ; 5. კბილნი შენნი, ვითარცა არჵ მორისულთაჲ, აღმომავალი საბანელითა, ყოველნი ორთმსხმელ და ბერწი არა არს მათ თანა; 6. მეწამულ ბაგენი შენნი, ვი-თარცა ძეწჯთ ღებულნი, გარდანაღები ერთი ქსლისაჲ და სიტყუაჲ შენი შუენიერ, ვი-თარცა ნაქურცენი მრეწეულისაჲ, საკეთენი შენნი გარეშე დუმილისა მაგის შენისა. 7. სამეოცნი არიან დედუფალნი და ორმეოცნი ხარჭნი. 8. ერთ არს ტრედი ჩემი, სძალი ჩემი, ერთ არს დედისა თჳსისაჲ. იხილეს იგი ქალწულთა და ჰნატრიდეს მას და დედუფალთა და ხარჭთა აქეს იგი. 9. ვინ არს ესე. რომელი აღმოვალს, ვითარცა ცის-კარი, შუენიერ. და, ვითარცა მთოვარჵ, რჩეულ. ვითარცა მზისთუალი, საკჳველად განწესებულ?" 10. სიძემან თქუა: „მტილსა ნიგუზოვანსა შთავჳედ მიხედვად ნაყოფთა წყაროთასა ხილვად, თუ ყუავიან მროწეულნი. ანუ თუ წარმოუტევებიეს ნაძუსა". სძალი სიძესა ეტყჳს: „მუნ მიგცნე შენ ძუძუნი ჩემნი. 11. და დამდვა მე. ვითარცა ეტლი ამინადაბისი. არა ცნა სულმან ჩემმან".

7

1. ქალწულთა და დედუფალთა ეტყჳს სიძჵ: „რაჲ იხილოთ უდულამელის თა-ნა, რომელი მოვალს, ვითარცა გუნდი ბანაკთაჲ?" 2. სიძჵ სძალსა ეტყჳს: „ვითარ შუენიერ არს სლვაჲ შენი, ასულო [ამი]ნადაბისო? ჟამიერად ქმნული მუჴლთა შენთაჲ მსგავს არს მძივთა დაცუმულთა, საქმჵ ჴელოვნისაჲ: 3. უპე შენი — ტაკუკ წახ-ნაგებულ. მოუკლებელ, ზავებულ: მუცელი შენი, ვითარცა ხუავი იფქლისაჲ, გარე-მოცეული შროშნითა; 4. ორნი ძუძუნი შენნი, ვითარცა ორნი თიკანნი მარჩიენი ქურციკისანი; 5. ყელი შენი, ვითარცა გოდოლი პილოჲსძუალისაჲ: თუალნი შენნი, ვითარცა ტბანი ესებონისანი, ბჭეთა ასულთა შორის მრავალთა; ცხვრნი შენნი, ვი-თარცა გოდოლი ლიბანისაჲ პირისპირ დამასკისა; 6. თავი შენი შენ ზედა, ვითარცა კარმელი; თხზული თავისა შენისაჲ, ვითარცა ძოწეული, ვითარცა მეფჵ შარავან-დადგმულ ასპარეზსა. 7. რავდენ შუენიერ ხარ და რავდენ დასტკბნი, სიყუარულო, ფუფუნებასა შინა! 8. ემსგავსა სიმაღლჵ შენი ფინიკსა და სასძეურნი შენნი ტევანთა მისთა. 9. და ვთქუ: „აღვკედ ფინიკსა ამას და შებმა-უყო სიმაღლესა მისსა. იყვნედ ძუძუნი შენნი, ვითარცა ტევანნი ვენაკსა, და სული ღრძილთა შენთაჲ. ვითარცა ვაშ-ლი; 10. და სასაჲ შენი, ვითარცა ღჳნოჲ სულნელი". სძალი ეტყჳს: „მიხუალ კუალსა ძმისწულისა ჩემისასა სიწრფოებითი, მყოფ არს ბაგეთა ჩემთა და კბილთა. 11. მე ძმის-წულისა ჩემისა და ჩემდა მოქცევაჲ მისი. 12. მოვედ. ძმისწულო ჩემო, და განვიდეთ აგარაკად, ვიყოფვოდით დაბნებსა: 13. აღვიმსთოთ ვენაკებად, ვიხილოთ, თუ ყუავიან ვენაკნი, ანუ თუ წარმოეტეოს ნაძუსა, ანუ თუ ყუავოდის მროწეული. მუნ მიგცნე

ძუძუნი ჩემნი შენ. 14. გამოსცეს სულნელებაჲ თჳსი მანდრაგორთა და კართა ჩუენთა თანა ყოველთა ხეთა ხილოვანთა ახალი ძუელისა თანა რომელი მომცა მე დედამან ჩემმან, ძმისწულო ჩემო, დაგიმარხო შენ.

8

1 ვინ მოჰსცნა ძმისწულსა ჩემსა წოვნად ძუძუნი დედისა ჩემისანი, გპოვე შენ გარე, შეგიყუარე შენ და არა ვინ მგმოს მე. 2. შეგიპყრა და შეგიყვანო შენ სახიდ დედისა ჩემისა და საუნჯეთა მშობელისა ჩემისათა. გასუა შენ ღჳნოჲ ნელსაცხებლისმგბოლველთაჲ, მიგიპყრა შენ კაწახი მროწეულთა ჩემთაჲ. 3. მარცხენჲ მისი თაჳსა ჩემსა ქუეშე და მარჯუენჲ მისი შემემთხჳოს მე. 4. გაფუცებ თქუენ, ასულნო იერუსალჲმისანო, ძალთა და სიმტკიცეთა აგარაკისათა, რაჟამს აღსდგეთ, განაღჳძეთ სიყუარული, რაჟამს უნდეს". 5. ასულთა და დედოფალთა სიძესა ჰრქუეს: „ვაშლსა ქუეშე განგაღჳძე შენ. ვითარცა სიკუდილი, სიყუარული. ფიცხელ არს, ვითარცა ჯოჯოხეთი, შური; ფრთენი მისნი — ფრთენი ცეცხლისანი, ალისა მისისანი. მუნ ელმოდა შენთჳს მშობელსა შენსა, 6. რამეთუ მძლავრ არს, 7. წყალნი მრავალნი ვერ შემძლებელ არიან დაშრეტად სიყუარულისა და მდინარეთა ვერ წარღუნენ იგი. უკუეთუ მოჰსცეს კაცმან ყოველივე ცხოვრებაჲ თჳსი სიყუარულსა, შეურაცხებით შეურაცხ-ყონ იგი" 8. ასულნი იერუსალჲმისანი ამას იტყჳან: „დაჲ ჩუენი მცირე არს და ძუძუნი არა ასხენ, რაჲმე უყოთ დასა ჩუენსა დღესა მას, რომელსა ჰრქუას მას სიტყუაჲ? 9. უკუეთუმცა ზღუდჲ იყო, გამო-მცა-ვხატეთ ფიცრითა ნაძჳსაჲთა". 10. სძალი განცხადებულად იტყჳს: „უშჲნენითმცა არდაბაგნი ვეცხლისანი, ანუ თუ კარი იყო, მე ზღუდე ვარ და ძუძუნი ჩემნი, ვითარცა გოდოლნი. მე ვიყავ წინაშე თუალთა მისთა, რომელი ვჰპოვებდი მშჳდობასა. 11 ვენაკი იყო სოლომონისი ბელამონს და მოჰსცა ვენაკი იგი მცველთა. კაცმან მან მოართუას ნაყოფითა თჳსითა ათასი ვეცხლისაჲ. 12. ვენაკი ჩემი არს წინაშე ჩემსა. ათასეული სოლომონს და ორასი მცველთა ნაყოფისა მისისათა". 13. სძალი იტყჳს: „რომელი ჰზი მტილებსა შინა, მოყუასნი გელიან, ჰმაჲ შენი მასმინე. 14. ივლტოდე, დისწულო ჩემო, და ემსგავსე ქურციკსა, ანუ ნუკრსა ირემთასა მთათა ზედა სულნელთასა".

ფსალმუნნი

88

2. წყალობათა შენთა, უფალო, უკუნისამდე უგალობდე. თესლითი თესლამდე მიუთხრობდე ჭეშმარიტებასა შენსა პირითა ჩემითა. 3. რამეთუ სთქუ: სოფელი წყალობით აღვაშენო და ცათა შინა განვმზადო ჭეშმარიტებაჲ ჩემი; 4. ვყავ აღთქუმაჲ რჩეულთა ჩემთა თანა და ვფუცე დავითს, მონასა ჩემსა; 5. უკუნისამდე განვამტკიცო ნათესავი მისი და აღვაშენო თესლითი თესლამდე საყდარი მისი. 6. აღგიარებენ ცანი საკჳრველებასა შენსა, უფალო, და ჭეშმარიტებასა შენსა ეკლესიასა შინა წმიდათასა. 7. ვინ არს ღრუბელთა შინა, რომელი ესწოროს უფალსა? ანუ ვინ ემსგავსოს უფალსა ძეთაგანი ღმრთისათაჲ? 8. ღმერთი დიდებულ არს ზრახვასა შინა წმიდათასა, დიდ არს და საშინელ მათ ზედა, რომელნი არიან გარემოჲს მისა. 9. უფალო ღმერთო ძალთაო, ვინ გემსგავსოს შენ? ძლიერ ხარ შენ, უფალო, და ჭეშმარიტებაჲ შენი გარემო არს შენსა. 10. შენ უფლებ ძალთა ზედა ზღჳსათა და ოხრაჲ ღელვათა

მისთაჲ შენ დააცხრვე. 11. შენ დაამდაბლნე ვითარცა წყლულნი, ამპარტავანნი, ძლიერებითა მკლავისა შენისაჲთა განაბინნე მტერნი შენნი. 12. შენნი არიან ცანი და შენი არს ქუეყანაჲ; სოფელი და სავსებაჲ მისი შენ დაამყარე. 13. ჩრდილოჲ და ბღუარი შენ შეჰქმენ, თაბორი და ერმონი სახელითა შენითა იხარებდენ. 14. შენი არს მკლავი და შენი არს ძლიერებაჲ; განძლიერდინ კელი შენი და ამაღლდინ მარჯუენე შენი. 15. სიმართლით და განგებულებით აღმართებულ არს საყდარი შენი. წყალობაჲ და ჭეშმარიტებაჲ ვიდოდიან წინაშე შენსა. 16. ნეტარ არს ერისა მის, რომელმან იცის გალობაჲ შენი; უფალო, ნათლითა პირისა შენისაჲთა ვიდოდიან. 17. სახელითა შენითა იხარებდენ მარადღე და სიმართლითა შენითა ამაღლდენ, 18. რამეთუ სიქადული ძალისა მათისაჲ შენ ხარ და ნებითა შენითა ამაღლდეს რქაჲ მათი. 19. რამეთუ უფლისა მიერ არს შეწევნაჲ და წმიდისა მიერ, ისრაელ, მეუფისა შენისა. 20. მაშინ ეტყოდე შენ ჩუენებით ნაშობთა შენთა და სთქუ: „დავდვა მე შეწევნაჲ ძლიერისა ზედა და აღვამაღლო რჩეული ერისა ჩემისაჲ. 21. ვპოვე მე დავით, მონაჲ ჩემი. და საცხებელი წმიდაჲ ჩემი ვსცხე მას. 22. კელმან ჩემმან შეიწყნაროს იგი და მკლავმან ჩემმან განამტკიცოს იგი. 23. არა ირგოს მტერმან მისმან და შვილმან უსჯულოებისამან არა აკნოს მას. 24. დავსცნე წინაშე მისსა მტერნი მისნი და მოძულენი მისნი დავამდაბლნე. 25. წყალობაჲ ჩემი და ჭეშმარიტებაჲ ჩემი მის თანა და სახელითა ჩემითა ამაღლდეს რქაჲ მისი; 26. დავდვა მე ზღუასა ზედა კელი მისი და მდინარეთა ზედა — მარჯუენე მისი. 27. მან მხადოს მე: „მამაჲ ჩემი ხარი შენ, ღმერთი შემწყნარებელი ცხორებისა ჩემისაჲ. 28. მე პირმშოდ დავადგინო იგი უმაღლეს უფროჲს ყოველთა მეფეთა ქუეყანისათა. 29. უკუნისამდე დაუმარხო მას წყალობაჲ ჩემი და აღთქუმაჲ ჩემი ვარწმუნო მას. 30. განამტკიცო უკუნითი უკუნისამდე ნათესავი მისი და საყდარი მისი, ვითარცა დღენი ცისანი. 31. და-თუ-უტეონ შვილთა მისთა შჯული და სამართალთა ჩემთა თუ არა ვიდოდიან. 32. სიმართლენი ჩემნი თუ შეურაცხ-ყვნენ და მცნებანი ჩემნი თუ არა დაიმარხნენ, 33. ძიება-ვყო კეურთხითა უსჯულოებათა მათთათჳს და გუემითა — ცოდვათა მათთათჳს. 34. ხოლო წყალობაჲ ჩემი არავე დავაყენო მისგან, არცა ეცრუო ჭეშმარიტებასა ჩემსა. 35. არცა შევაგინო აღთქუმაჲ ჩემი და, რაჲ-იგი აღმოჴდა ბაგეთა ჩემთა, მე არა ვაქციო. 36. ერთ ეფუცე სიწმიდესა ჩემსა დავითს და მე არა ეცრუე. 37. ნათესავი მისი უკუნისამდე ეგოს, და საყდარი მისი, ვითარცა მზე. წინაშე ჩემსა, 38. ვითარცა მთოვარე განმტკიცებული უკუნისამდე: მოწამე სარწმუნოჲ ცათა შინა არს. 39. ხოლო აწ შენ განიშორე, შეურაცხ-ჰყავ და განაგდე შენგან ცხებული შენი; 40. აქციე აღთქუმაჲ მონისა შენისაჲ და შეაგინე ქუეყანასა ზედა სიწიდე მისი. 41. დაარღვე ყოველი ზღუდე მისი და ჰყავ სიმტკიცე მისი შეძრწუნებულ; 42. იავარ-ყვეს იგი ყოველთა თანაწარმავალთა გზისათა და იქმნა იგი საყუედრელ გარემოჲსთა მისთა. 43. აღამაღლე მარჯუენე მაჭირებელთა მისთაჲ და ახარე ყოველთა მტერთა მისთა; 44. გარემიაქციე შეწევნაჲ მახვლისა მისისაჲ და არა შეეწიე მას ბრძოლასა შინა. 45. შეაგინე სიწმიდე მისი და საყდარი მისი ქუეყანასა დამკუ; 46. შეაკნინენ დღენი ჟამთა მისთანი და მოჰფინე მის ზედა სირცხვლი. 47. ვიდრემდის, უფალო, განჰრისხდე სრულიად და აღატყდეს, ვითარცა ცეცხლი, შური შენი? 48. ხოლო აწ შენ მოიკსენე და იხილე, ვინ არს ძალ ჩუენდა, ანუ ცუდად სამე შეჰქმნენ ყოველნი ძენი კაცთანი? 49. ვინ არს კაც, რომელი ცხოვნდეს და არა იხილოს მან სიკუდილი, ანუ ვინ იკსნეს სული თჳსი კელთაგან ჯოჯოხეთისათა? 50. სადა არიან წყალობანი შენნი პირველნი, უფალო, რომელ ეფუცე დავითს ჭეშმარიტებითა შენითა? 51. მოიკსენე ყუედრებაჲ

მონათა შენთაჲ, რომელ დავიკრიბე წიალთა ჩემთა მრავალთაგან თესლთა; 52. რომელ მაკუედრეს მე მტერთა შენთა, უფალო, რომელ მაკუედრეს მე ნაცვალად ცხებულისა შენისა. 53. კურთხეულ არს უფალი ღმერთი უკუნისამდე. იყავნ, იყავნ!

129

1. ღრმით აღმოვღაღადებ შენდამი, უფალო; 2. უფალსა შეგესმინ ჴმისა ჩემისაჲ. იყვნედ ყურნი შენნი მორჩილ ჴმასა ლოცვისა ჩემისასა. 3. უკუეთუ უშჯულოებათა ჩემთაებრ მომაგებდე მე, უფალო, უფალო, ვინმე დაგითმოს შენ? 4. რამეთუ შენ მიერ არს ლხინებაჲ. 5. სახელისა შენისათჳს დაგითმო შენ, უფალო, დაუთმოს სულმან ჩემმან სიტყუასა შენსა. 6. ესავს სული ჩემი უფალსა საკუმილითგან განთიადისაჲთ მიმწუხრადმდე, საკუმილით განთიადისაჲთ ესევდინ ისრაელი უფალსა, 7. რამეთუ უფლისა მიერ არს წყალობაჲ და მის მიერ არს გამოჴსნაჲ. 8. თავადმან იჴსნა ისრაელი ყოველთაგან ჭირთა მისთა.

130

1. უფალო, არა აღმაღლდა გული ჩემი, არცა განცხრებოდეს თუალნი ჩემნი; არა ვიდოდე მე მდიდართა თანა, არცა უსაკჳველესთა ჩემთა თანა. 2. არამედ დავიმდაბლე თავი ჩემი, რაჲთამცა აღმაღლდა სული ჩემი; ვიქმენ მე. ვითარცა ყრმაჲ, განყენებული სძისაგან დედისა თჳსისა, რაჲთამცა მოეგო სულსა ჩემსა. 3. ესევდინ ისრაელი უფალსა ამიერითგან უკუნისამდე.

131

1. მოიჴსენე, უფალო, დავით და ყოველი სიმშჳდჱ მისი, 2. ვითარ-იგი ეფუცა უფალსა და აღუთქუა ღმერთსა იაკობისსა: 3. ,,არა შევიდე საყოფელსა სახლისა ჩემისასა, არცა აღვკედ საგებელსა ცხედრისა ჩემისასა, 4. არა ჴსცე ძილ თუალსა ჩემსა, არცა რული წამთა ჩემთა, არცა განსუენებაჲ ჯორცთა ჩემთა, 5. ვიდრემდე ვპოვო მე ადგილი უფლისაჲ და საყოფელი ღმრთისა იაკობისი. 6. ესერა, გუესმა მისი ევფრათით და ვპოვეთ იგი ველსა მას მაღნართასა. 7. შევიდეთ საყოფელთა მისთა და თაყუანის-ჴცეთ ადგილსა მას, რომელსა დადგეს ფერჴნი მისნი. 8. აღდეგ, უფალო, განსასუენებელად შენდა, შენ და კიდობანი სიწმიდისა შენისაჲ; 9. მღდელნი შენნი შეიმოსნენ სიმართლითა, და წმიდანი შენნი სიხარულით იხარებდენ 10. დავითისთჳს, მონისა შენისა, ნუ გარემოიქცევ პირსა შენსა ცხებულისაგან შენისა. 11. ეფუცა უფალი დავითს ჭეშმარიტებითა თჳსითა და არა ეცრუვოს მას: ,,ნაყოფისაგან მუცლისა შენისა დაჯსუა იგი საყდართა შენთა. 12. და-თუ-იმარხონ შვილთა შენთა შჯული ჩემი და წამებანი ჩემნი, რომელ ვასწავნე მათ, ნაშობნი მათნი დასხდენ უკუნითი უკუნისამდე საყდართა შენთა. 13. რამეთუ სათნო იყო უფალმან სიონი და გამოირჩია დამკჳდრებად იგი: 14. ,,ესე არს განსასუენებელი ჩემი უკუნისამდე; ამას დავემკჳდრო, რამეთუ მთნავს ესე. 15. ნადირნი მისნი კურთხევით ეკურთხნე და გლახაკნი მისნი განვაძღნე პურითა. 16. მღდელნი მისნი შევმოსნე ცხორებითა და წმიდანი მისნი სიხარულით იხარებდენ. 17. მუნ აღმოუცენო რქაჲ დავითს და განუმზადო სანთელი ცხებულსა ჩემსა. 18. მტერნი მისნი შევმოსნე სირცხჳლითა, ხოლო მის ზედა გამობრწყინდეს სიწმიდე ჩემი.

ცნობისათჳს და უწყებისათჳს ჭეშმარიტად

(ნაწყვეტები)

რომელი მოგუეთხრა ჩუენ მოძღუართა მიერ მართლმორწმუნეთა განსაზღვრებული გამოძიებისათჳს ჟამთა და წელიწადთა. მცხრალისათჳს და ნაკისათჳს, მთოვარესა ზედანადებისათჳს. ხუთეულისათჳს და ექუსეულისა, შჳდეულისათჳს და დღისაძიებელისათჳს.

დასაბამითგან რომელ წელნი გარდასრულ არიან, ესრჱთ იცნობების: ჯუარ-ცუმამდე უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტჱსა წელნი ჭფლდ, შემდგომად ჯუარ-ცუმისა ვიდრე მოაქამომდე შოდ; ხოლო დადგომასა იანვარისასა წელითი წლად დაერთვის ერთი ნიადაგად რიცხუსა მას ერთრიცხუად ყოველნი წელნი.

რაჟამს გინდეს ძიებაჲ ზ-ეულისაჲ. იპყრენ დასაბამითგანნი წელნი ვიდრე მას წელადმდე. რომელსა ზედა სდგეს და კჱ-ულად გაუტეევ. და, რომელ უმცრო დაგრჩეს, დ-ეულად აღრიცხუე. თუ დ-დ ოდენ იყოს, ცანღა, ნაკი არს მას წელსა. თუ დ-სა უმცრო იყოს, არა არს ნაკი. და რაოდენი ოთხი იყოს. ეგდენი თითოჲ დაურთე და შჳდეულად გაუტეევ და რაჲ დაგრჩეს, ეგდენი იყოს შჳდეული მის წლისაჲ: აბგე. ვზაგ, დეეა. ბგდვ. ზაბდ. ეეზბ, გდეზ, — ესე არს ზ-ეული.

დღისაძიებელი, რომელ დაერთვის თთუედ-თთუედ, ესრჱთ არის: იანვარი ლა. დღისაძიებელი არაჲ; ფებრვალი სამ წელ კჱ. მეოთხესა წელსა კთ, დღისაძიებელი გ: მარტი ლა, დღისაძიებელი გ; აპრილი ლ, დღისსაძიებელი ვ: მაისი ლა, დღისაძიებელი ა; ივნისი ლ. დღისაძიებელი დ: იულისი ლა, დღისაძიებელი ვ: აგუსტოსი ლა, დღისაძიებელი ბ; სეკდენბერი ლ, დღისაძიებელი ე; ოკდონბერი ლა, დღისაძიებელი არაჲ; ნოენბერი ლ. დღისაძიებელი გ: დეკენბერი ლა, დღისაძიებელი ე.

უკუეთუ გინდეს ცნობაჲ დღისაჲ. იპყრენ დღენი მის თჳსანი მას დღემდე, რომელსა ეძიებდე და დაურთე დღისაძიებელი მის თთუისაჲ და შჳდეული მის წლისაჲ და შჳდეულად გაუტეევ: და რაჲ დაგრჩეს. იგი იყოს დღჱ: თუ ერთი დაგრჩეს, კვრიაკჱ არს, თუ ორი — ორშაბათი და ესრეთ ყოველნი დღენი გულისკმა-ყვენ ....

თუ გინდეს ცნობაჲ მთოვარისაჲ, იპყრენ დღენი თთუეთანი იანვარითგან მუნ დღედმდე, რომელსაცა ზედა სდგე. დაურთე ე-ული მის წლისაჲ და ჲ-ეულად გაუტეევ და. რაჲ დაგრჩეს, ე-ე ჟამ ყავ და ხუთსა რომელ უმცრო იყოს, მარცუალ-ყავ და რაოდენი ჲ გაგეტეოს, ეგდენი თითოჲ დაურთე და ვ-ეული დაურთე მის წლისაჲ და ლ-ეულად გაუტეევ და, რაჲ დაგრჩეს, ეგდენ იყოს მთოვარჱ...

უკუეთუ გინდეს ცნობის. თუ მზჱ რომელსა ეტლსა ზედა ზის, იპყარ მარტისაგან ია და ყოველნი თუენი ვიდრე მუნ დღედმდე. რომელსა ზედა სდგე. და იგი თანაშეათუალე, და ლ გაუტეევ და ცან. რავდენ ლ იყოს, ვერძისაჲ თავ-ყავ და ყოველსა ეტლსა ლ-ლ მისცემდი და, რომელსაცა ზედა მიგიყვანოს, მას ეტლსა ზედა ჯდეს მზჱ.

უკუეთუ გინდეს [ცნობის], თუ მთოვარჱ რომელსა ეტლსა ზედა ზის. იპყარ რიცხვ მთოვარისაჲ. თუ რავდენ იყოს, და იბ შეკეცე და გაყავ ლ და. რაჲ მზისა აკლდეს ლ-ეულსა, მთოვარისაჲთა გაასრულე და მზისა ეტლითგან წაღმართ ყოველსა ეტლსა ლ-ლ-სა მისცემდი და, რომელსა ეტლსა ზედა მიგიყვანოს, მასცა ეტლსა ზედა ჯდეს მთოვარჱ. დაპყოფს მზჱ ეტლსა ზედა ლ და დაპყოფს მთოვარჱ ეტლ ლ

7

1 ხოლო რომლისათჳს-იგი მოსწერეთ ჩემდა. უმჯობეს არს კაცისა დედა-
კაცისა შე-ვე არა-ხებაი 2. ხოლო სიძვისათჳს — კაცად-კაცადსა თჳსი ცოლი ესუნ და
თითოეულსა თჳსი ქმარი ესუნ. 3. ცოლსა ქმარი იგი თანანადებსა მისცემდინ. ეგრეცა
ცოლი იგი — ქმარსა. 4. ცოლსა მას თჳსთა კორცთა ზედა არა ჴელ-ეწიფების. არა-
მედ ქმარსა: ეგრეცა ქმარსა მას თჳსთა კორცთა ზედა არა ჴელ-ეწიფების. არამედ
ცოლსა. 5. ნუ განეშორებით ურთიერთას. გარნა ნუ შეთქუმით რაი. ჟამ რაოდენმე.
რაითა მოიცალოთ ლოცვასა. და კუალად ურთიერთასვე იყენით. რაითა არა გან-
გცადნეს თქუენ ეშმაკმან უთმინოებითა თქუენითა. 8. ამას ვიტყჳ შენდობით. არა თუ
ბრძანებით. 7. მნებავს ყოვლისა კაცისა ყოფად. ვითარცა თავი თჳსი: არამედ კაცად-
კაცადსა თჳსი მადლი აქუს ღმრთისა მიერ. რომელსამე — ესრᲗთ და რომელსამე —
ეგრᲗთ. 8. ვეტყჳ უქორწინებელთა მათ და ქურივთა: უკეთᲗს არს მათა. უკუეთუ
ეგნენ ესრᲗთ. ვითარცა მე. 9. უკუეთუ ვერ დაითმინონ. იქორწინედ: უმჯობეს არს
ქორწინებაი განკურვებასა. 10. ხოლო ქორწინებულთა მათ ვამცნებ არა მე. არამედ
უფალი: ცოლი ქმრისაგან ნუ განეშორებინ. 11. უკუეთუ განეშოროს. ეგენ უქმროდ.
გინა ქმარსავე დაეგენ: და ქმარი ცოლსა ნუ დაუტევებ. 12. ხოლო სხუათა მათ
ვეტყჳ მე. არა თუ უფალი: უკუეთუ ძმასა ვისმე ესუას ცოლი ურწმუნოი და მას
ჯერ-უჩნდეს ყოფაი მის თანა. ნუ დაუტევებ მას. 13. დედაკაცსა თუ ვისმე ესუას
ქმარი ურწმუნოი და მას ჯერ-უჩნდეს ყოფაი მის თანა. ნუ დაუტევებ ქმარსა მას.
14. რამეთუ განწმდების ქმარი ურწმუნოი ცოლისა მისგან მორწმუნისა და
განწმდების ცოლი ურწმუნოი ქმრისა მისგან მორწმუნისა. უკუეთუ არა. შვილნიმცა
თქუენნი არაწმიდა იყვნეს. ხოლო აწ წმიდა არიან. 15. უკუეთუ ურწმუნოი იგი
განეყენებოდის. განეყენენ: არა დამონებულ არს ძმაი იგი. გინა თუ დაი ეგევითართა
მათ. რამეთუ მშჳდობასა გჳწოდნა ჩუენ ღმერთმან. 16. რაი იცი. დედაკაცო. აცხოვნო
თუ ქმარი შენი? ანუ შენ რაი იცი. მამაკაცო. აცხოვნო თუ ცოლი შენი? 17. არამედ
კაცად-კაცადსა ვითარცა განუყო ღმერთმან: და კაცად-კაცადი. ვითარცა იჩინა
ღმერთმან. ეგრეცა ვიდოდენ და ესრᲗთცა ყოველთა ეკლესიათა უბრძანებ. 18. წინა-
დაცუეთილი თუ ვინმე იჩინა. ნუ იურვინ. და წინადაუცუეთული თუ ვინმე იჩინა. ნუ
წინადაიცუეთნ. 19. წინადაცუეთილებაი არარაი არს და წინადაუცუეთილებაი არავე
რაი არს. არამედ დამარხვაი მცნებათა ღმრთისათაი. 20. კაცად-კაცადი ჩინებითა მით.
რომლითაცა იჩინა. მას ზედა ეგენ. 21. მონაი თუ იჩინე. ნუ რაი გეჭირნ. არამედ ძალ-
თუ-გედვას განთავისუფლებად. უფროიესცა იღუაწე. 22. რამეთუ რომელი უფლისა
მიერ იჩინოს მონაი. უფლისა მიერ განთავისუფლებულ არს: ეგრეცა აზნაური.
რომელი იჩინა. მონაი არს უფლისაი. 23. სასყიდლით სყიდულ ხართ; ნუ იქმნებით
მონა კაცთა. 24. კაცად-კაცადი რომელსა იჩინენით. ძმანო. მას ზედაცა ეგენით
ღმრთისა მიერ. 25. ხოლო ქალწულთათჳს ბრძანებაი უფლისა მიერ არა მაქუს:
ᲑᲘᲚᲝ გაზრახებ, ვითარცა შეწყალებული უფლისა მიერ, სარწმუნო ყოფილ. 26. მე
ეგრე ვჰგონებ. ვითარმედ: ესე კეთილ არს მოწევნულისა ამისთჳს ურვისა, რამეთუ
უმჯობᲑს არს კაცისა, ესრᲗთ თუ იყოს. 27. შე-თუ-ყოფილ ხარ ცოლსა. ნუ განუ-
ტევებ: თავისუფალ თუ ხარ ცოლისაგან. ნუ ეძიებ ცოლსა. 28. იქორწინე თუ. არა
სცოდე: და თუ იქორწინოს ქალწული. არა ცოდა. ჭირი კორცთაი თავს-იდვიან ესე-
ვითართა მათ: ხოლო მე თქუენ გერიდები. 29. და ამას გეტყჳ თქუენ. ძმანო. რამეთუ

ჟამი ესე შემოკლებულ არს ამიერითგან; რომელთა ესხნენ ცოლ, ვითარცა არა ესხნენ: 30. და რომელნი ტიროდიან, ვითარცა არა ტიროდიან; და რომელთა უხაროდის, ვითარცა არა უხაროდის; და რომელნი იყიდდენ, ვითარცა არარაჲ აქუნდეს; 31. და რომელნი იმსახურებდნენ სოფელსა ამას, ვითარცა არა იმსახურებდენ, რამეთუ წარმავალ არს ხატი ამის სოფლისაჲ. 32. ხოლო მე მნებავს უზრუნველობაჲ თქუენი. უქორწინებელი იგი ზრუნავენ უფლისასა, ვითარმეცა სათნო ეყოს უფალსა, 33. ხოლო ქორწინებული იგი ზრუნავენ სოფლისასა, რაჲთა სათნო ეყოს ცოლსა. 34. და განყოფილ არს დედაკაცი იგი ქორწინებული და ქალწული. რამეთუ ქალწული ზრუნავენ უფლისასა, რაჲთა იყოს წმიდა სულითა და ჯორცითა; ხოლო ქორწინებული იგი ზრუნავენ სოფლისასა, რაჲთა სათნო ეყოს ქმარსა. 35. ამას თქუენისა უმჯობჷსისათჳს ვიტყჳ, არა ვითარმცა საცთურს-რასმე-გიგებდ თქუენ, არამედ შუენიერებისა და კეთილად დადგრომისა უფლისა მიმართ უზრუნველად. 36. უკუეთუ ვისმე სარცხჳნელ-უჩნდეს ქალწულეებაჲ თჳსი, იყოს თუ გარდარეულ, და ეგრეთ რაჲმე ღირდეს ყოფად, რაჲ უნდეს, ყავნ, არა ცოდა, იქორწინენ. 37. ხოლო რომლისა დამტკიცებულ არს გულსა მისსა მტკიცედ და არა უც ურჯა, და ჴელმწიფება აქუს თჳსსა ზედა ნებასა და ესე დაამტკიცა გულსა თჳსსა დამარხვად თჳსი ქალწულებაჲ, კეთილად ყო. 38. და რომელმან ქორწინოს თჳსი იგი ქალწულებაჲ, კეთილადვე ყოს. და რომელმან არა ქორწინოს, უმჯობჷს ყოს. 39. დედაკაცი იგი კრულ არს, რაოდენ ჟამ ცოცხალ არს ქმარი მისი. უკუეთუ მოკუდეს ქმარი იგი, თავისუფალ არს, უნდეს თუ ქორწინებაჲ. გარნა უფლისა მიერ. 40. ხოლო უსანატრელჷს არს, უკუეთუ ეგრჷთ დაადგრეს ზრახებისა ჩემისაებრ. ვჰგონებ, ვითარმედ სული ღმრთისაჲ მაქუს.

პავლეს ეპისტოლე კოლასელთა მიმართ

4

1. და უფალნი ეგე სამართალსა და სწორსა მონათა მათ მიაგებდით: უწყოდეთ, რამეთუ თქუენცა უფალი გივის ცათა შინა: 2. ლოცვასა განეკრძალენით, ილჯებდით მას შინა მადლობით: 3. ილოცევდით მას თანა ჩუენთჳსცა, რაჲთა ღმერთმან განმიღოს ჩუენ კარი სიტყჳსაჲ სიტყუად საიდუმლოთა მათ ქრისტჷსთა, რომლისათჳსცა პყრობილ ვარ, 4. რაჲთა განეცხადო იგი, ვითარ-იგი ჯერ-არს ჩემდა სიტყუად. 5. სიბრძნით იქცეოდეთ გარეშეთა მათ მიმართ და ჟამთა გამოიფრდიდით. 6. სიტყუაჲ თქუენი მარადის მადლითა, ვითარცა მარილითა, შეზავებულ იყავნ, იცითმცა, ვითარ-იგი თითოეულსა ღირს სიტყჳს-მიგებაჲ. 7. ჩემთჳს ყოველი გაუწყოს ტჳქიკოს, საყუარელმან ძმამან და სარწმუნომან მსახურმან და თანამონამან ჩუენმან უფლისა მიერ, 8. რომელ-იგი მივავლინე თქუენდა ამისთჳს, რაჲთა გულისსმა-ყოს თქუენი და ნუგეშინის-სცეს გულთა თქუენთა 9. ონესიმჷთურთ, სარწმუნოისა და საყუარელისა ძმისა, რომელ-იგი არს თქუენგანი; ყოველივე გაუწყოს აქაჲ. 10. გიკითხავს თქუენ არისტარქოს, თანატყჳჷ ჩემი, და მარკოს, მამისძმისწული ბარნაბაისი, რომლისათჳს მიიღეთ მცნებაჲ; უკუეთუ მოვიდეს თქუენდა, შეიწყნარეთ იგი. — 11. და იესუ, რომელსა ერქუა იოსტოს. რომელნი-იგი იყვნეს წინადაცუეთილებისაგანნი. ესენი ხოლო შემწე არიან ჩემდა სასუფეველისათჳს ღმრთისაჲსა, რომელნი მექმნნეს მე ნუგეშინისმცემელ. 12. გიკითხავს თქუენ ეპაფრა თქუენგანი, მონაჲ ქრისტე იესუისი, მარადის ილუწის თქუენთჳს ლოცვათა შინა მისთა, რაჲთა მტკიცედ სდგეთ სრულნი და გულმხიარულნი ნებითა ღმრთისაჲთა. 13. ვეწამები მას, რამეთუ აქუს

მას ფრიადი სიყუარული თქუენთჳს და ლაოდიკელთა მათთჳს და ჰიერაპოლელთა. 14. გიკითხავს თქუენ ლუკა, მკურნალი საყუარელი, და დემა. 15. კითხვაჲ არქუთ ლაოდიკელთა მათ ძმათა და ნჳმფასა და სახლისა მისთა კრებულთა. 16. და რაჟამს აღმოიკითხოთ თქუენ წიგნი ესე, ეგრე ყავთ, რაჲთა ლაოდიკელთაცა ეკლესიასა აღმოიკითხოს და ლაოდიკელთაჲთ კუალად თქუენვე აღმოიკითხეთ. 17. და არქუთ არქიპოსს: ეკრძალე მსახურებასა მაგას, რომელი მიიღე უფლისა მიერ, რაჲთა იგი აღასრულო. 18. კითხვაჲ ჴელითა ჩემითა პავლ©სითა. მოიჯსენენით კრულებანი ჩემნი. მადლი თქუენ თანა, ამენ.

კათოლიკე ეპისტოლენი

იაკობ

4

1. ვინაჲ არიან ბრძოლანი თქუენ შორის, ანუ ლალვანი? ანუ არა მიერვე გულისთქუმთაგან თქუენთა, რომელნი განწყობილ არიან ასოთა შინა თქუენთა? 2. გული გითქუამს და არა გაქუს. კაც-ჰკლავთ და ეშურობთ და ვერ ძალ-გიც მიმოხუევად. ილალავთ და იბრძავთ და არა გაქუს, რამეთუ არა ითხოვთ. 3. თქუენ ითხოვთ და ვერ მიიღებთ, რამეთუ ბოროტად ითხოვთ, რაჲთა გულისთქუმითა თქუენითა განილინეთ. 4. მემრუშენო, ანუ არა უწყით, რამეთუ სიყუარული ამის სოფლისაჲ მტერობა არს ღმრთისა? რომელსა უჩნდეს მეგობარ-ყოფად ამის სოფლისა. მტერად ღმერთსა აღუდგების. 5. ანუ ჰგონებთ, ვითარმედ ცუდად იტყჳს წიგნი: საშურელად სურის სულსა, რომელი დამკჳდრებულ არს ჩუენ თანა? 6. უფროჲს მოცემად მადლისა; ამისთჳს იტყჳს: ამპარტავანთა შეჰმუსრავს ღმერთი, ხოლო მდაბალთა მოსცის მადლი. 7. დაემორჩილენით ღმერთსა და წინააღუდეგით ეშმაკსა და იერტოდის თქუენგან. 8. მიეახლენით ღმერთსა და მოგეახლოს თქუენ. განიწმიდენით ჴელნი, ცოდვილნო, და განმართენით გულნი, ორგულნო. 9. დამდაბლდით და ტირეოდეთ. სიცილი თქუენი გლოვად გარდაიქეცინ და სიხარული თქუენი — მწუხარებად. 10. არამედ დამდაბლდით წინაშე უფლისა და მან აგამაღლნეს თქუენ. 11. ნუ ძჳრსა იტყჳთ, ძმანო ჩემნო, ურთიერთას. რომელი ძჳრსა იტყოდის ძმისათჳს, გინა განიკითხვიდეს ძმასა თჳსსა, განიკითხავს შჯულსა და დაშჯის შჯულსა: უკუეთუ შჯულსა შჯი, არა ხარ მყოფელი შჯულისაჲ, არამედ განმკითხველი. 12. ერთი არს შჯულისა მდებელი და გამკითხველი, რომელი შემძლებელ არს ცხორებად და წარწყმედად. შენ ვინ ხარ, რომელი განიკითხავ მოყუასსა? 13. აწ თქუენცა. რომელნი-ეგე იტყჳთ: „დღეს გინა ხვალე წარვიდეთ რომელსამე ქალაქსა და დავყოთ მუნ წელიწადი და ვივაჭროთ და შევიძინოთ", 14. რომელთა არა იცით ხვალისაჲ, რავდენმე უკუე არს ცხორებაჲ თქუენი? ვითარცა კუამლნი ხართ, რომელი მცირე ჟამ ჩან და მერმე განქარდის. 15. ამის წილ, რომელი-იგი გიღირს თქუმად: „უკუეთუ უფალსა უნდეს, და ვცხონდეთ და ვყო ესე. ანუ იგი", 16. ხოლო აწ იქადით სილაღითა თქუენითა; ყოველი სიქადული ესევითარი ბოროტ არს. 17. რომელმან იცოდის კეთილისა საქმედ და ქმნეს, ცოდვა არს მისა.

2

1 განიშორეთ ყოველი უკეთურებაჲ და ყოველი ზაკუვაჲ და ორგულებაჲ და შური და ყოველივე ძჳრისსიტყუაჲ: 2. ვითარცა აწინდელშობილთა ყრმათა უზაკუველი იგი სძჱ გსუროდენ, რაჲთა მას შინა აღორძნდეთ ცხორებად. 3. უკუეთუ გემოჲ გიხილავს, რამეთუ ტკბილ არს უფალი, 4. რომელსა-ეგე მოუკედით ლოდსა ცხოველსა, რომელი-იგი კაცთაგან შეურაცხ იქმნა, ხოლო ღმრთისაგან რჩეულ და პატიოსან. 5. და თქუენცა, ვითარცა ლოდნი ცხოველნი, აღიშჱნებით სახლად სულიერად, სამღდელოდ წმიდად, შესაწირავად სულიერთა მსხუერპლთა სათნოდ ღმრთისა იესუ ქრისტჱს მიერ. 6. რამეთუ წერილ არს წიგნსა: აჰა, დაკსდებ სიონს შინა ლოდსა საკიდურსა, რჩეულსა, პატიოსანსა და, რომელსა პრწმენეს იგი, არა რცხუენეს. 7. თქუენდა არს პატივი, მორწმუნეთა მაგათ, ხოლო ურწმუნოთა — ლოდი, რომელ შეურაცხ-ყვეს მაშჱნებელთა, იგი იქმნა თავ კიდეთა და ლოდი შებრკოლებისაჲ და კლდჱ საცთურისაჲ, 8. რომელნი შებრკოლდებიან სიტყუასა მას ურჩებით, რომელსაცა ზედა დაესხნეს. 9. ხოლო თქუენ, ნათესავი რჩეული, სამეუფოჲ სამღდელოჲ, თესლი წმიდაჲ, ერი მოგებული, რაჲთა სათნოებასა მიუთხრობდეთ, რომელმან ბნელისაგან გიწოდა თქუენ საკჳველსა მას ნათელსა მისსა, 10. რომელნი-ეგე ოდესმე არა ერ ღმრთის, ხოლო აწ ერნი ღმრთისანი ხართ, რომელნი-ეგე არა შეწყნარებულ, აწ შეეწყალენით. 11. საყუარელნო, გლოცავ თქუენ, ვითარცა მწირთა და წარმავალთა, განეშორენით კორციელთაგან გულისთქუმათა, რომელნი ეწყვებიან სულსა. 12. სლვაჲ თქუენი წარმართთა შორის გაქუნდინ კეთილი, რაჲთა, რომლისათჳს-იგი ძჳრსა იტყჳან თქუენთჳს, ვითარცა ძჳრისმოქმედთასა, კეთილთაგან საქმეთა შეიჭუდენ და ადიდებდენ ღმერთსა დღესა მას მოხედვისასა. 13. დაემორჩილენით ყოველსა კაცობრივსა დაბადებულსა უფლისათჳს, გინა თუ მეფესა, რამეთუ ყოველთა ზედა არს, 14. გინა თუ მთავართა, ვითარცა მის მიერ მოვლინებულთა შურისმეძიებელად ბოროტისმოქმედთათჳს და მაქებელად კეთილისმოქმედთათჳს: 15. დაყოფად პირთა კაცთა უგუნურთა უმეცრებასა, 16. ვითარცა აზნაურნი, და ნუ ვითარცა საფარველად გაქუნ უკეთურებისა აზნაურებაჲ ეგე. არამედ ვითარცა მონანი ღმრთისანი. 17. ყოველთა პატივ-სცემდით, ძმათა ჰყუარობდით, ღმრთისა გეშინოდენ, მეფესა პატივ-სცემდით. 18. მონანი დაემორჩილენით ყოვლითა მოშიშებითა უფალთა თჳსთა, ნუ ხოლო სახიერთა და ტკბილთა, არამედ უსახურთაცა, 19. რამეთუ ესე არს მადლი ღმრთისაგან: უკუეთუ გონებისათჳს კეთილისა დაითმინით მწუხარებაჲ, ევნებინ თუ სიცრუვით. 20. რომელი უმჯობჱს არს, უკუეთუ ვცოდვიდეთ და ვიქენჯნებოდით და მოვითმენდეთ? არამედ უკუეთუ კეთილსა იქმოდით და გევნებოდის და მოითმენდეთ, ესე მადლი ღმრთისაგან არს. 21. ამინენითვე ამისათჳს, რამეთუ ქრისტემანცა იენო თქუენთჳს და თქუენ დაგიტევა კელითწერილი, რაჲთა შეუდგეთ კუალთა მისთა. 22. რომელმან-იგი ცოდვაჲ არა ქმნა, არცა იპოვა ზაკუვაჲ პირსა მისსა: 23. რომელი იგინებოდა და იგი არა ვის აგინებდა, ევნებოდა და არა ვის უთქუმიდა, მიეცა მსაჯულსა სიცრუვით; 24. რომელმან ცოდვანი ჩუენნი თავს-ისსნა კორცითა თჳსითა ძელსა ზედა, რაჲთა ცოდვასა განვეშორნეთ და სიმართლით ვცხონდებოდით, რომლისა-იგი წულულებითა განკეურნენით. 25. იყვენით, ვითარცა ცხოვარნი შეცთომილნი, არამედ მოქცეულ ხართ აწ მწყემსისა მის და მოღუაწისა სულთა თქუენთასა

1 ეგრეთვე ცოლნი დაემორჩილენით თჳსთა ქმართა. დაღათუ ვიეთნიმე ურჩ
არიან სიტყჳსა მის, დედათა სლვისაგან თჳნიერად სიტყჳსა შეეძინნენ, 2. ხედვიდენ
რაჲ იგინი შიშით წმიდასა მას სლვასა თქუენსა, 3. რომელ-ესე არს არა გარეშჲთა
მით განთჰზვითა თმისაჲთა და ოქროჲსა შესხმითა, გინა შემოსითა სამოსლისა, შემკო-
ბითა, 4. არამედ დაფარულითა მით გულისა კაცისა უხრწნელითა მით სიმშჳდისაჲთა
და ყუდროებისა სულითა, რომელ არს წინაშე ღმრთისა პატიოსან. 5. ესრეეე ოდესმე
წმიდანიცა იგი დედანი, რომელნი ესვიდეს ღმერთსა, შეიმკობდეს თავსა თჳსსა და
დამორჩილებულ იყვნეს თჳსთა ქმართა, 6. ვითარცა-იგი სარა ერჩდა აბრაჰამსა და
უფლით ხადოდა მას, რომლისა-იგი იქმნენით შვილ კეთილისმოქმედ, და არა
გეშინოდის არცა ერთისა შიშისა, 7. ქმარნი ეგრეეე მსგაესად თანაეყვენით შენდობით,
ვითარცა უუძლურესსა ჭურსა და დედათასა მისცემდით პატივსა, ვითარცა თანამ-
კვდრთა მადლისა მის ცხორებისათა. რაჲთა არა დააცადოთ ლოცვასა თქუენსა. 8.
ხოლო დასასრულად ყოველნი ერთზრახვა იყვენით, მოწყალე. ძმათმოყუარე, მდაბალ.
9. ნუ ვინ ბოროტსა ბოროტისა წილ მიაგებთ. ნუცა გინებასა საგინებელისა წილ;
წინააღმდგომსა მას აკურთხევდით. რამეთუ ამისთჳს იჩინენით. რაჲთა კურთხევაჲ
დაიმკვდროთ. 10. რამეთუ რომელსა უნდეს სიყუარული ცხორებისაჲ და ხილვად
დღენი ცხორებისანი. დააცხრვენ ენაჲ თჳსი ბოროტისაგან და ბაგითა ნუ იტყუიედ
ზაკვასა. 11 მოაქციენ ბოროტისაგან და ქმენინ კეთილი. მოიძიენ მშჳდობაჲ და მის-
დევდინ მას. 12. რამეთუ თუალნი უფლისანი მართალთა ზედა და ყურნი ლოცვასა
მათსა ზედა. პირი უფლისაჲ მოქმედთა ზედა ბოროტისათა. 13. და ვინმე არს ბოროტ-
ისმყოფელ თქუენდა. უკუეთუ თქუენ კეთილისმობაძავ იქმნნეთ? 14. დაღათუ გევნე-
ბოდის სიმართლისათჳს, ნეტარ ხართ, შიშისა მათისაგან ნუ გეშინინ, ნუცა შეს-
ძრწუნდებით. 15. უფალი იესუ ქრისტჲ წმიდა-ყავთ გულთა შინა თქუენთა, განმზა-
დებულ იყვენით მარადის სიტყჳს-მიგებად ყოველისა, რომელი ეძიებდეს სიტყუასა
თქუენ შორის სასოებისა მისთჳს. არამედ სიმშჳდით და შიშით. 16. გონებაჲ გაქუნდინ
კეთილი. რაჲთა. რომლითა-იგი ძჳრსა გეტყოდიან. ჰრცხუენოდის მათ, რომელნი-იგი
გმძლავრობენ თქუენ კეთილითა მით ქრისტჲს მიერ სლვითა. 17. უმჯობჲს არს, კე-
თილსა თუ იქმოდით და ეგრე ჯერ-უწნდეს ნებასა ღმრთისასა ვნებაჲ თქუენი, ვიდრე-
ღა ბოროტსა თუ იქმოდით. 18. ხოლო ქრისტემანცა ერთგზის ცოდვათა ჩუენთათჳს
იენო. მართალმან ცრუთათჳს. რაჲთა ჩუენ წარგვდგინნეს ღმერთსა, მოკუდა ჯორ-
ცითა და ცხონდა სულითა, 19. რომლისაგან საპყრობილესა მას შინა სულთა მივიდა
და ქადაგა, 20. რომელნი-იგი ურჩ ოდესმე იყვნეს, რაჟამს-იგი თაეს-ედვა სულგრძე-
ლებასა ღმრთისასა დღეთა მათ ნოესთა, შემზადებასა კიდობნისასა, რომელსა შინა
იყვნეს მცირედნი, ესე იგი არს, რვანი სულნი განერნეს წყლისაგან. 21 რომლისასახედ
აწ თქუენცა გაცხოვნებს ნათლის-ღებაჲ, არა ჯორცთაგან განშორებაჲ მწიკულისაჲ,
არამედ გონებისა სათნო-ყოფაჲ ღმრთისაჲ აღდგომითა იესუ ქრისტჲსითა, 22.
რომელი არს მარჯუენით ღმრთისა. რომელი ამაღლდა ზეცად. დაემორჩილნეს მას
ანგელოზნი და კელმწიფებანი და ძალნი.

5

1. ყოველსა რომელსა ჰრწმენეს, ვითარმედ იესუ არს ქრისტე, იგი ღმრთისაგან
შობილ არს, და ყოველსა რომელსა უყუარდეს მშობელი, უყუარს შობილიცა იგი
მისგან. 2. ამით უწყით, რამეთუ გკუუარან შვილნი ღმრთისანი, რაჟამს ღმერთი
გკუუარდეს და მცნებათა მისთა ვიმარხვიდეთ, 3. რამეთუ ესე არს სიყუარული
ღმრთისაჲ, რაჲთა მცნებათა მისთა ვიმარხვიდეთ, და მცნებანი მისნი მძიმე არა არიან.
4. რამეთუ ყოველი, რომელი შობილ იყოს ღმრთისაგან, სძლევს სოფელსა, და ესე
არს ძლევაჲ, რომლითა სძლევს სოფელსა სარწმუნოებაჲ ჩუენი. 5. რაჲ არს, რომ-
ლითა სძლევს სოფელსა, არამედ რომელსა ჰრწმენეს, ვითარმედ იესუ არს ძე ღმრთი-
საჲ? 6. ესე არს, რომელი მოვიდა წყლითა და სისხლითა, იესუ ქრისტე, არა წყლითა
ხოლო, არამედ წყლითა და სისხლითაცა; და სული არს, რომელი წამებს, რამეთუ
სული არს ჭეშმარიტებისაჲ. 8. რამეთუ სამნი არიან, რომელნი წამებენ: სული და
წყალი და სისხლი, და სამნივე ესე ერთისა მიმართ არიან. 9. უკუეთუ წამებასა
კაცთასა მოვიღებთ, წამებაჲ ღმრთისაჲ უფროჲს არს, რამეთუ ესე არს წამებაჲ
ღმრთისაჲ, რომელი წამა ძისა მისისათჳს. 10. რომელსა ჰრწმენეს ძისა მიმართ
ღმრთისა, აქუს წამებაჲ იგი თავსა შორის თჳსსა, რომელსა არა ჰრწმენეს ღმერთი,
მტყუვრად გამოაჩინა იგი, რამეთუ არა ჰრწმენა წამებაჲ იგი, რომელი წამა ღმერ-
თმან ძისა მისისათჳს. 11. და ესე არს წამებაჲ, რამეთუ ცხორებაჲ საუკუნოჲ მომცა
ჩუენ ღმერთმან და ესე ცხორებაჲ ძისა მისისა თანა არს. 12. რომელსა აქუნდეს ძე,
აქუს ცხორებაჲცა. რომელსა არა აქუნდეს ძე ღმრთისაჲ, მას არცა ცხორებაჲ აქუს.
13. ესე მივწერე თქუენდა, მორწმუნეთა სახელისა მიმართ ძისა ღმრთისა, რაჲთა უწ-
ყოდით, რამეთუ ცხორებაჲ საუკუნოჲ გაქუს, რაჲთა გრწმენეს სახელისა მიმართ ძისა
ღმრთისა. 14. და ესე არს განცხადებულებაჲ, რომელი მაქუს მისა მიმართ, რამეთუ.
უკუეთუ რაჲმე ვითხოოთ ნებისაებრ მისისა, ისმენს ჩუენსა. 15. რაჲცა-იგი ვითხოოთ
და უწყით, რამეთუ მოვიღოთ თხოაჲ იგი, რომელი ვითხოვეთ მისგან. 16. უკუეთუ
ვინმე იხილოს ძმაჲ თჳსი, რომელი ცოდვიდეს ცოდვასა არასასიკუდინესა. ითხოოს და
მოსცეს მას ცხორებაჲ; რომელნი-იგი ცოდვიდენ არასასიკუდინედ. არს ცოდვაჲ
სასიკუდინე. არა მისთჳს ვიტყჳ, რაჲთა ითხოოს. 17. ყოველივე სიცრუე ცოდვა არს
და არს ცოდვაჲ არასასიკუდინე. 18. ვიცით, რამეთუ ყოველი რომელი შობილ იყოს
ღმრთისაგან, არა ცოდოს. არამედ რომელი-იგი შობილ იყოს ღმრთისაგან, დაიმარხოს
თავი თჳსი და ბოროტი მას არა შეეხოს. 19. ვიცით, რამეთუ ღმრთისაგან ვართ და
ყოველი სოფელი ბოროტსა ზედა დგას. 20. ხოლო ვიცით, რამეთუ ძჱ ღმრთისაჲ
მოვიდა და მომცა ჩუენ გონებაჲ, რაჲთა ვიცოდით ჩუენ ჭეშმარიტი ღმერთი და
ვართ ჩუენ ჭეშმარიტისა თანა ძისა მისისა იესუ ქრისტესა. ესე არს ჭეშმარიტი
ღმერთი, ცხორებაჲ საუკუნოჲ. 21. შვილნო, დაიცვენით თავნი თჳსნი კერპთაგან. ამენ.

შესაქმე

39

1. ხოლო იოსებ შთაიყვანეს ეგუიპტედ და მიიყიდა იგი პეტეფრე, საჭურისმან ფარაოისმან, მატაკარანმან, მზარაულმთავარმან, კაცმან ეგუიპტელმან, კელთაგან ის-მაიტელთასა, რომელთაცა შთაიყვანეს. 2. და იყო უფალი იოსების თანა, და იყო კაცი მაგებელ, და იყო სახლსა შინა კაცისა მის მეგუიპტელისსა წინაშე. 3. ხოლო იცოდა უფალმან მისმან, რამეთუ უფალი იყო მის თანა და, რავდენსა-რას იქმს, უფალი წარუმართებს მას. 4. და პოა იოსებ მადლი წინაშე მისსა, და სათნო-ეყო იგი მას და დაადგინა იგი სახლსა ზედა თუისსა და ყოველივე, რაჲცა იყო მისი, მისცა კელსა იოსებისსა. 5. და იყო შემდგომად დადგინებისა მისისა ყოველსავე, რაჲცა იყო მისი, აკურთხა უფალმან სახლი ეგუიპტელისაჲ მის იოსებისთჳს, და იყო კურთხევაჲ უფლისაჲ ყოველთა ზედა მონაგებთა მისთა. 6. და მისცა ყოველი კელსა იოსებისსა, რაჲცა იყო მისი, და არა იცოდა, რასა იქმოდა იოსებ, გარნა პური ხოლო ჭამის. და იყო იოსებ შუენიერ ქმნულებითა და კეთილ პირითა. 7. ამის სიტყუისა შემდგომად თუალ-სცნა ცოლმან მეგუიპტელისამან, უფლისა მისისამან, და ჰრქუა მას: „დაწევ ჩემ თანა!" 8. ხოლო მან არა ინება და ჰრქუა ცოლსა უფლისა თუისისსა: „უკუეთუ უფალმან ჩემმან არარაჲ უწყის ჩემთჳის სახლსა შინა მისსა და ყოველივე, რაჲცა არს მისი, მომცა კელთა შინა ჩემთა, 9. რამეთუ ცოლი მისი ხარი შენ; და აწ ვითარ ვქმნე საქმე ესე ბოროტი და ვცოდო წინაშე უფლისა ღმრთისა ჩემისა?" 10. და რაჟამს ეტყუენ იგი დღითი დღე, და არა ერჩდა იოსებ დაწოლად მის თანა. 11. და იყო ეგევითარი რაჲმენ დღ©, მივიდა იოსებ სახიდ საქმედ საქმესა თჳსსა, და არაჳინ იყო ახლოს. 12. მაშ[ნ] შებმა-უყო სამოსელსა მას მისსა და ეტყოდა მას: „დაწევ ჩემ თანა!" ხოლო იოსებ მიუტევა სამოსელი თჳსი კელთა მისთა და ივლტოდა და განვიდა გარე. 14. მოუწოდა, რომელ იყვნეს სახლსა მას შინა და ჰრქუა მათ: „იხილეთ აწ, რამეთუ მომგუარა ჩუენ მონაჲ ესე ებრაელი კიცხევად ჩემდა, შემოვიდა დაწოლად ჩემ თანა. და მე ვლაღატ-ყავ ჴმითა დიდითა. 16. მას ვითარცა ესმა ჴმაჲ ჩემი, დაუტევა სამოსელი მისი ჩემ თანა, და ივლტოდა და განვიდა გარე". მოვიდა უფალი იგი მისი სახიდ მისა. 17. და უთხრა მას იგი მსგავსად სიტყუისა მისისა და თქუა: „შემოვიდა ჩემდა მონაჲ ესე ებრაელი, რომელი შემოიყვანე ჩემდა კიცხევად. შემოვიდა ჩემდა და მრქუა მე. დაწევ ჩემ თანაო. 18. და ვითარცა ესმა, რამეთუ აღვიმაღლე ჴმაჲ ჩემი, დაუტევა სამოსელი მისი ჩემ თანა, ივლტოდა და განვიდა გარე". 19. და ვითარცა ესმეს სიტყუანი იგი უფალსა მისსა ცოლისაგან თუისისა და თქუა: „ესე მიყო მეა მონამან ჩემმან?" განრისხნა გულისწყრომით უფალი მისი. 20. და მოიყვანა იოსებ და შესუა იგი საპყრობილესა ადგილსა მას, სადა-იგი პყრობილნი ფარაოისნი იყვნეს. 21. და იყო უფალი იოსებს თანა და მისცემდა მას წყალობასა. და პოა მადლი წინაშე მესაპყრობილეთმოძღურისა მის, 22. და მისცა მე-საპყრობილეთმოძღუარმან მან საპყრობილე კელთა იოსებისთა და ყოველნი იგი პყრობილნი, რაოდენნი იყვნეს საპყრობილესა შინა.

40

და იყო, შემდგომად სიტყუათა მათ შესცოდა მთავარღუინისმნემან მეფისა მე-გუიპტელისამან და მეპურეთმოძღუარმან უფალსა მათსა, მეფესა ეგუიპტისსა. 2. და

განრისხნა ორთავე მათ ზედა საჭურისთა: ღუინისმნესა და მეპურეთმოძღუარსა, 3. და
მისცნა იგინი საპყრობილედ მზარაულთმოძღურისა მის ადგილსა, სადა-იგი იოსებ
პყრობილ იყო. 4. და შეჰვედრნა იგინი მესაპყრობილეთმთავარმან იოსებს, და დგა
იგი წინაშე მათსა. და იყვნეს იგინი საპყრობილესა შინა მრავალ დღე. 5. და იხილეს
ჩუენებაჲ ორთავე კაცად-კაცადმან მათმან ღამესა ერთსა ხილვაჲ იგი ჩუენებისა
მისისაჲ: ღუინისმნემან და მეპურეთმოძღუარმან, რომელნი იყვნეს საპყრობილესა
შინა. 6. შევიდა მათა განთიად და იხილნა იგინი. და იყვნეს იგინი შეძრწუნებულ: 7.
ჰკითხვიდა საჭურისთა მათ ფარაოისთა იოსებ საპყრობილესა მას შინა უფლისა თუ-
ისსა: ,,რაჲსათუის პირნი თქუენნი მწუხარე არიან დღეს?'' 8. ხოლო მათ ჰრქუეს:
,,ჩუენებაჲ ვიხილეთ და არავინ არს გამომეტყველ''. ჰრქუა მათ იოსებ: ,,ანუ არა
ღმრთისა მიერ არსა გამოთარგმანებაჲ იგი მათი? მითხართ იგი მე'' 9. და უთხრა
ღუინისმნემან ჩუენებაჲ იგი თუისი იოსებს და თქუა: ,,ძილსა შინა ჩემსა ვხედევდ:
იყო ვენაკი წინაშე ჩემსა 10. და ვენაკსა მას სამნი ძირნი: იგი აღმოსცენდა და აღმო-
ორძნდა მორჩი. და მწიფე იყვნეს ტევანნი, 11. და სასმელი ფარაოისი ჴელსა ჩემსა. და
მოვიღე ყურძენი იგი, გამოვწურე სასმელსა შინა ფარაოისსა და მივეც სასმელი ჴელ-
თა ფარაოისთა''. 12. ჰრქუა მას იოსებ: ,,ესე არს გამოთარგმანებაჲ მაგისი: სამნი იგი
ძირნი სამნი დღენი არიან. 13. სამნიღა დღენი წარჯდენ, მოეკსენოს ფარაოს სამთავ-
როი შენი და კუალად დაგადგინოს ღუინისმნეობასაცე შენსა, და მისცე სასუმელი
ჴელსა ფარაოისსა პირველისაებრვე მთავრობისა შენისა. ვითარცა-იგი იყავ პირის-
მწდ. 14. არამედ მომიკსენე მე თავით თუისი[თ]. რაჟამს კეთილი გეყოს შენ. და ყავ
ჩემ ზედა წყალობაჲ და იკსენე ჩემთჳს წინაშე ფარაოისსა; და განმიყანოს მე საპ-
ყრობილისა ამისგან. 15. რამეთუ პარვით წამომიპარეს მე ქუეყანით ებრაელთაჲთ და
აქა არა რაჲ ვქმენ ბოროტი, და შემომაგდეს მე სახლსა ამას ჯურღმულისსა''. 16. და
ვითარცა იხილა მეპურეთმოძღუარმან მან, რამეთუ მართლ გამოუთარგმანა მას. და
ჰრქუა იოსებს: ,,და მეცა ვიხილე ჩუენებაჲ, მეგონა, ვითარმედ: სამნი ლაკნანი სამნ-
დოითა მქონდეს თავსა ჩემსა ზედა. 17. ხოლო ლაკნასა მას ზედაკერძოსა იყო ყოვ-
ლისაგან სანუაგისა, რომელსა ჭამნ ფარაო, ქმნული მეპურეთმოძღურისა, და მფრინ-
ველნი ცისანი შესჭამდეს მას ლაკნისა მისგან, რომელი იყო თავსა ზედა ჩემსა''. 18.
მიუგო იოსებ და ჰრქუა: ,,ესე არს შეტყუებაჲ მაგისი: სამნი იგი ლაკნანი სამნი
დღენი არიან. 19. სამნიღა დღენი წარჯდენ. მოგკუეთოს ფარაო თავი შენი. დამოგ-
კიდოს ძელსა, და შეჭამნენ მფრინველთა ცისათა ყორცნი შენნი''. 20. და იყო მესა-
მესა დღესა დღ შობისა ფარაოისი, სუმაჲ იყო დიდი ყოველთა მონათა ფარაოისთა.
მოეკსენა პატივი ღუინისმნისაჲ მის და პატივი მეპურეთმოძღურისაჲ მის შორის
მონათა მისთა 21. და კუალად დაადგინა ღუინისმნ იგი თუისსავე მთავრობასა ზედა.
და მისცა სასმელი იგი ჴელთა ფარაოისთა, 22. ხოლო მეპურეთმოძღუარი იგი მოჰ-
კიდა ძელსა. ვითარცა-იგი გამოუთარგმანა მას იოსებ. 23. ხოლო ღუინისმნესა მას
არა მოეკსენა იოსებ, არამედ დაავიწყდა.

მეორე შჯულისა

6

4. ისმინე. ისრა ლ. უფალი ღმერთი შენი უფალი მხოლოი არს. 5. და შე-
იყუარო უფალი ღმერთი შენი ყოვლითა გულითა შენითა და ყოვლითა ძალითა შენი-
თა. 6. და იყვნედ სიტყუანი ესე, რომელთა გამცნებ დღეს, გულსა შენსა. 7. და ასწა-

ვებდე მათ ძესა შენსა და ეტყოდი მათ ჯდომასა შენსა სახლსა შინა, და სლვასა შენსა გზასა ზედა და დაწოლასა და აღდგომასა შენსა. 8. და შეიბენ იგინი სასწაულად კელსა შენსა, და იყვნენ შეურყეველ წინაშე თუალთა შენთა. 9. და დასწერე იგინი წირთხლთა კართა შენთასა და ეზოთა შენთასა. 10. და რაჟამს შეგიყვანოს შენ უფალმან ღმერთმან შენმან ქუეყანასა მას, რომლისათჳს ეფუცა მამათა შენთა: აბრაჰამს, ისაკს და იაკობს მოცემად შენდა ქალაქები დიდ-დიდი და კეთილი, რომელ შენ არა აღაშენე, 11. და სახლები სავსჱ ყოვლითა კეთილითა, რომელ შენ არა აღავსენ: ჯურღმულნი აღმოკუეთილნი, რომელ შენ არა აღმოჰკუეთენ: ვენაკოანი ზეთისხილთანი, რომელ შენ არა დაჰნერგე; და შჭამდე რაჲ და განსძღებოდი, 12. ეკრძალე თავსა შენსა, ნუუკუე დაივიწყო უფალი ღმერთი შენი, რომელმან გამოგიყვანა შენ ქუეყანით ეგუიპტით სახლისაგან კრთებისა.

I მეფეთა

2

11. და ყრმაჲ იგი სამოელ იყო მსახურ წინაშე უფლისა ელის მღდელთა თანა. 12. ხოლო ძენი ელისნი იყვნეს ბილწ და არა იცოდეს უფალი. 13. და სამართალსა მას მღდელისსა ყოველისაგან ერისა მიიღებდეს. და მოვიდის ყრმაჲ იგი მღდელისაჲ, ოდეს-იგი შეაგბიან ჯორცი, ფუცხჴ სამპირი აქუნ კელსა მისსა. 14. შთაყვის იგი ემბაზსა, ანუ სიავსა, ანუ ქუაბსა, ანუ ქოთანსა და ყოველი, რომელი მიემთხჴის, მიიღის იგი მღდელმან მან თავისა თჳისისა. და ესრეთ უყოფდეს ყოველსა ისრაჱლსა, რომელნი-იგი მოვლენედ შეწირვად წინაშე უფლისა. 15. ვიდრე კმეჳამდე ცმელისა წინაშე უფლისა მოვიდის ყრმაჲ იგი მღდელისაჲ მის და ჰრქჳს კაცსა მას შემწირველსა: „მომეც მე ჯორცი მგბარი სიავისაგან". 16. და ჰრქჳს კაცმან მან შემწირველმან: „ეკუმიოსღა პირველად ცმელი, ვითარცა ჯერ-არს, და მაშინ მიიღე ყოვლისაგან, რომლისათჳს გული-უთქუმიდეს სულსა შენსა". და ჰრქჳს მან: „არა, არამედ მომეც მე აწ. უკუეთუ არა, მოვიღო მძლავრ". 17. და იყო ცოდვაჲ იგი დიდი ყრმათაჲ მათ წინაშე უფლისა, რამეთუ შეურაცხ-ჰყოფდეს მსხუერპლსა უფლისასა. 18. და
ყრმაჲ იგი სამოელ იყო მსახურად წინაშე უფლისა და ემოსა მას ეფუთბარი. 19. და ორკეცი მცირეჲ უქმნის მას დედამან მისმან და მიართჳს მას ჟამითი ჟამად, რაჟამსიგი აღვალნ ქმრისა თჳისისა თანა შეწირვად მსხუერპლსა მას მათ დღეთასა. 20. და აკურთხა ელი ელკანა და ცოლი მისი და ჰრქუა: „მოგეცინ შენ უფალმან თესლი ცოლისა მაგისგან შენისა ამის წილ თანანადებისა, რომელ-ეგე ამსახურეთ წინაშე უფლისა". და წარვიდა კაცი იგი ადგილად თჳსსა. 21. და მოხედა უფალმან ანას და შვა სამ ძე და ორ ასულ. და განდიდნა ყრმაჲ იგი სამოელ წინაშე უფლისა. 22. და ელი მოხუცებულ იყო ფრიად. და ესმოდა, რასა-იგი უყოფდეს ძენი მისნი ძეთა ისრაჱლისათა. 23. და ჰრქუა მათ: „რაჲსათჳს ეგრე იქმთ სიტყჳისა ამისთჳს, რომელი მესმის მე პირისაგან ერისა უფლისა? 24. ნუ ეგრე, შვილნო. არა კეთილ არს ჰამბავი ესე, რომელი მესმის თქუენთჳს. ნუ ეგრე ზამთ, ვითარმცა არა ჰმონებდით ერსა უფლისასა. 25. უკუეთუ შესცოდის კაცმან კაცსა, ილოცვედ მისთჳს კაცნი უფლისა მიმართ. უკუეთუ უფალსა შესცოდოს, ვინ ილოცოს მისთჳს?" და არა ისმენდეს კმასა მამისა მათისსა, რამეთუ ნებით უნდა უფალსა განრყუნაჲ მათი. 26. და ყრმაჲ იგი სამოელ ვიდოდა და განდიდნებოდა. იყო იგი სათნო უფლისა და კაცთა. 27. და მოვიდა კაცი ღმრთისა ელისა და ჰრქუა მას: „ამას იტყჳს უფალი: გამოცხადებით გამო-

ვეცხადე სახლსა მამისა შენისასა, ვიდრე იყვნესლა იგინი ეგუიპტეს მონად ფარაოისა.
28. და გამოვირჩიე სახლი მამისა შენისა ყოველთაგან ტომთა ისრაჱლისათა ჩემდა
მღდელად და აღსლვაი საკურთხეველსა ზედა ჩემსა და კუმეკად საკმეველისა და
აღებად ეფუდისა, და მივეც სულსა მამისა შენისასა ყოველი ძეთა ისრაჱლი-
სათა საჭმლად. 29. და რაისათჳს მიხედეთ თქუენ საკურთხეველსა ჩემსა და მსხუ-
ერპლსა ჩემსა ურცხვინოითა თვალითა და ადიდენ ძენი შენნი უფროის ჩემსა კურ-
თხევად მათთჳს პირველად ყოველი ნაყოფი მსხუერპლთაი სახლისა ისრაჱლისაი? 30.
ამისთჳს ამას იტყუის უფალი ღმერთი ისრაჱლისაი: ვთქუ, ვითარმედ სახლი შენი და
სახლი მამისა შენისა ვიდოდიან წინაშე ჩემსა უკუნისამდე. და აწ იტყუის უფალი:
ნუსადა იყოფვინ. არამედ მადიდებელნი ჩემნი ვადიდნე და შეურაცხისმყოფელნი ჩემნი
შეურაცხ იქმნენ. 31. აჰა ესერა, დღენი მოვლენან, — იტყჳს უფალი, — და მოვსრა
ნათესავი შენი და თესლი სახლისა მამისა შენისაი, 32. და არა იყოს მოხუცებული
შენი ტაძარსა შინა ჩემსა. 33. და არა ავჴოცო შენგან კაცი საკურთხეველისაგან
ჩემისა, რაჲთა ეკუებოდის თუალთა მისთა და დადნებოდის გული მისი, და ყოველი
ნაშთომი სახლისა შენისაი დაეცეს მახვილითა კაცთაჲთა. 34. და ესე იყავნ
სასწაულად შენდა, რომელი მოიწიოს ორთა მათგან ძეთა შენთა ზედა და მოწყდენ
ოფნი და ფინეზ ერთბამად ორნივე. 35. და აღვადგინო ჩემდა მღდელი სარწმუნოი,
რომელმან ყოველივე გულისა ჩემისაი ყოს. და უშენო მას სახლი სარწმუნოი. და
ვიდოდის იგი ცხებულისა ჩემისა ყოველთა დღეთა. 36. და იყოს, ყოველივე ნეშტი
სახლისა შენისაი მოვიდოდის თაყუანის-ცემად მისა დანგითა ვეცხლისაჲთა და
ერთითა კუეზითა პურითა და ჰრქუას: დამადგინე მე ერთსა ოდენ სამღდელოსა შენსა
ჭამად პურისა".

3

1. და ყრმაი იგი სამოელ იყო მსახურად უფლისა წინაშე ელი მღდელისა. 2.
და სიტყუაი უფლისაი იყო პატიოსან მათ დღეთა შინა, და არა იყო ხილვა განჩინე-
ბისაი. 3. და იყო მათ დღეთა შინა და ელის ეძინა ადგილსა თჳსსა, და თუალთა მის-
თა იწყეს დამძიმებად. და ვერ ეძლო ხედვად 4. სანთლისა ღმრთისა ვიდრე აღგე-
ბადმდე. და სამოელს ეძინა ტაძარსა მას შინა, სადა-იგი დგა კიდობანი ღმრთისაი. 5.
უწოდდა უფალი სამოელს და ჰრქუა: „სამოელ, სამოელ!" და ჰრქუა: „აჰა. ესერა, ვარ.
რაჲსა მიწყს მე?" და მივიდა იგი ელისა. და ჰრქუა მას ელი: „არა გიწოდე შენ, მი-
იქეც და დაიძინე. შვილო". და მივიდა და დაიძინა. 6. და შესძინა უფალმან წოდებად
მისა მეორედ და ჰრქუა: „სამოელ, სამოელ!" და აღდგა სამოელ და მივიდა ელისა და
ჰრქუა: „აჰა, ესერა, რამეთუ მიწოდე მე!" და ჰრქუა მას ელი: „არა გიწოდე. მიეედ და
დაიძინე, შვილო". 7. და სამოელისა ვიდრე ცნობამდე ღმრთისა და ვიდრე
გამოცხადება[მდე] სიტყჳსა უფლისა. 8. და მერმე შესძინა უფალმან წოდება სამო-
ელისა მესამედ. აღდგა იგი და მივიდა ელისა და ჰრქუა: „აჰა, აქა ვარ. რამეთუ მი-
წოდე მე". და გულისხმა-ყო ელი, ვითარმედ უფალი უწოდდა ყრმასა მას. 9. და
ჰრქუა ელი სამოელს: „მიიქეც და დაიძინე, შვილო. და იყოს, ოდეს გიწოდოს შენ,
თქუ: იტყოდენ უფალი, რამეთუ ესმის მონასა შენსა." წარვიდა სამოელ, დაიძინა ად-
გილსა თჳსსა. 10. მოვიდა უფალი, დაადგა მას ზედა და უწოდა მას, ვითარცა-იგი
პირველ.

1. და შეკრიბეს უცხოთესლთა მათ ბანაკები მათი ბრძოლად და შეკრბეს სოქოთად ჰურიასტანისსა, დაიბანაკეს შორის სოქოთსა და შორის ეზიკასა და აფურენს. 2. და საულ და კაცნი ისრაᲔლისანი შეკრბეს და დაიბანაკეს ღელესა მას მაღნარისსა, ესენი ამიერ და იგინი იმიერ და განეწყვნეს ისრაᲔლნი ბრძოლად წინაშე უცხოთესლთა. 3. და უცხოთესლნი იგი განეწყვნეს და დადგეს მთასა მას ერთკერძო, და ისრაᲔლი დგა მთასა მას ამიერ. და ღელე იგი შორის მათსა. 4. და გამოვიდა კაცი ყოველისა მისგან განწყობილისა უცხოთესლთაჲსა. გოლიად იყო სახელი მისი, გეთელი, სიმაღლᲔ მისი ოთხ წყრთა და მტკაველ. 5. და ჩაფხუტი რვალისაჲ ედგა თავსა მისსა. და თორნეჲ ჯაჭუედი ემოსა მას. და იყო სასწორი თორნისა მისისაჲ ხუთ ათას სიკლა რვალი და რკინაჲ. 6. და საწმერთულნი რკინისანი ესხნეს წელთა მისთა. და ასპიტი რვალისაჲ ზედა ბეჭთა მისთა. 7. და ტარი ლახურისა მისისაჲ, ვითარცა ლვილი მქსოელთა. და ლახურისპირსა მას მისსა ზედა ექუსასი სიკლა რკინისაჲ და რომელსა აქუნდა საჭურველი მისი. წინაუვიდოდა უწინარეს მისა. 8. დადგა და ღაღატყო განწყობილისა მის მიმართ ისრაᲔლისა და ეტყოდა მათ: „რაჲსათუის გამოხუალთ წყობად და ბრძოლად ჩუენ წინაშე? არა მე ვარა უცხოთესლი და თქუენ ებრაელნი საულისნი? გამოირჩიეთ თავისა თქუენისა და გარდამოგუალე[ნ] ჩუენდა. 9. უკუეთუ უძლოს ჩემდა ბრძოლად და მომკლას მე. ვიყვნეთ თქუენდა მონა; უკუეთუ მე ვსძლო მას და მოვკლა იგი. იყვნით თქუენ ჩუენდა მონად და მმონებდით ჩუენ". 10. და უცხოთესლმან თქუა: „აჰა, ესერა. მე ვაყუდრე განწყობილსა შორის ისრაᲔლისსა დღეს. მომეცით მე კაცი და მარტოდ ვიწყვნეთ ორნი". 11. და ესმა საულს და ყოველსა ისრაᲔლსა სიტყუანი იგი უცხოთესლისანი მის და, განჰკრთეს და შეეშინა მათ ფრიად. 12. და დავით იყო ძᲔ კაცისაჲ ეფრათელისაჲ. ესე იყო ბეთლემით ჰურიასტანისაჲთ და სახელი მისი იესე. და ამას ესხნეს რვა ძე. და კაცი მოხუცებული იყო დღეთა საულისთა და გარდასრულ წელთა. 13. და განვიდეს სამნი ძენი იესესნი უხუცესნი საულის თანა ბრძოლად. და ესე არს სახელები სამთა მათ ძეთა იესესთაჲ. რომელნი განსრულ იყვნეს ბრძოლად: ელიაბ. პირმშოი მისი, და შემდგომი მისი — ამინადაბ — და მესამᲔ — სამეა. 14. დავით იყო უმწეესი. და სამნი ესე უხუცესნი განვიდეს საულის თანა ბრძოლად. 15. და დავით წარვიდა და მიიქცა საულისგან და წარვიდა მამისა თჳისისა მწყსად ცხოართა მამისა თუისისათა ბეთლემს. 16. და წარმოდგის უცხოთესლი იგი მსთუად და მწუხრი. დგანნ წინაშე განწყობილისა მის ისრაᲔლისა. და ესრეთ ყვის ორმეოცთა მათ დღეთა. 17. და ჰრქუა იესე ძესა თუისსა დავითს: „მიართუ ძმათა შენთა სათუელი ჯალისაჲ ამის და ათი ესე ჯუეზაჲ პური, და მიეედ ბანაკად ძმათა შენთა: 18. და ათი ესე ხაჭუაჲ ნედლი შეართუით ათასისთაჳსა მას, და ძმათაჲ იკითხე მშუიდობაჲ. და ჰამბავი მომართუ და მითხარ მე სიცოცხლეჲ მათი". 19. საულ და ყოველი ისრაᲔლი ღელესა მას შინა ჰბრძოდეს უცხოთესლთა მათ. 20. და აღიმსთო დავით განთიად და ცხოარნი თუისნი დაუტევნა მცველთა. წარიღო და წარვიდა, ვითარცა ამცნო მას იესე. მივიდა ბანაკად ერისა მის, რომელი განსრულ იყო ბრძოლად, და ღაღადებაჲ იყო ბანაკსა მას. 21. და განეწყვნეს ძენი ისრაᲔლისანი ბრძოლად და უცხოთესლნი იგი განეწყვნეს წინაშეგანწყობილისა მის ძეთა ისრაᲔლისათაჲსა. 22. და დადვა დავით საჭურველი თჳსი და მიუთუალა იგი ყელთა ჭურჭლისმცველისათა. და მირბიოდა ბანაკად განწყობილსა მას ბრძოლისსა, და მოიკითხნა ძმანი თუისნი მშვიდობით. 23. და ვიდრე იგი ეტყოდაღა მათ, აჰა, ესერა. კაცი იგი ამალეკი აღმოვიდოდა, რომლისა სახელი მისი გოლიად.

ფილისტიმელი. რომელი იყო გეთით. განწყობილისაგან უცხოთესლთაჲსა; და ეტყოდა იგი სიტყუისაებრ მისისა. და ესმეს სიტყუანი ესე დავითს 24. და ყოველსა კაცსა ისრაჱლისსა. და იხილეს კაცი იგი, შეეშინა და ილტოდეს ფრიად პირისაგან მისისა. 25. და თქუა კაცმან ისრაჱლისაგანმან: ,,ხედავთა კაცსა იმას, რომელი აღმოვალს, რამეთუ ყოველრეაჲ ისრაჱლისაჲ აღმოვალს. და კაცმან რომელმან მოკლას იგი, განამდიდროს იგი მეფემან და ასული მისი მისცეს მას. და სახლი მამისა მისისაჲ ყოს თავისუფალ ისრაჱლსა შორის''. 26. და თქუა დავით: ,,რაჲმე ეყოს კაცსა მას, რომელმან მოკლას უცხოთესლი ესე და მოსპოს ყოველრეაჲ ისრაჱლისაგან?'' 27. ჰრქუა მას ერმან მან სიტყუისა მისებრ და ეტყოდეს: ,,ესრეთ ეყოს კაცსა მას, რომელმან მოკლას იგი''. 28. და ესმა ესე ელიაბს, ძმასა მისსა, უხუცესსა. ეტყოდა რაჲ იგი კაცთა მათ. და განურისხნა დავითს გულისწყრომით ელიაბ და ჰრქუა: ,,რაჲსათუის შენ ესრეთ მოსრულ ხარ აქა? ვის დაგიტევებიან მცირედნი იგი ცხოარნი უდაბნოსა ზედა? მე არა ვიცი ამპარტავანებაჲ შენი და უკეთურებაჲ გულისა შენისაჲ, რამეთუ ხილვად ბრძოლისად მოსრულ ხარ შენ?'' 29. თქუა დავით: ,,რაჲ მიყოფიეს მე აწ? აწ ნუ რასა სიტყუასა ვიტყოდი?'' 30. და წარვიდა მისგან სხუასა ადგილსა და თქუა ეგრეთვე. 31. და ესმეს სიტყუანი ესე დავითისნი, რომელთა იტყოდა. და უთხრეს საულს და მიიყვანეს იგი წინაშე საულისსა. 32. და თქუა დავით: ,,ნუ შეწუხნებინ გული უფლისა ჩემისაჲ მისთუის, რამეთუ მონაჲ შენი განვიდეს უცხოთესლისა ამის თანა და ჰბრძოდის''. 33. ჰრქუა საულ დავითს: ,,ვერ ძალ-გიც განსლვად უცხოთესლისა ამის თანა, რამეთუ შენ ყრმაჲ ხარ, ხოლო იგი მამაკაც არს მბრძოლი სიჭაბუკითგან თუისით''. 34. და ჰრქუა დავით საულს: ,,მწყემსი იყო მონაჲ შენი, რაჟამს მოვიდის ლომი, ანუ დათუი, განიღის ცხოარი კოლტისაგან. 35. განვიდი შემდგომად მისა, მოვკლი იგი და გამოული პირისაგან მისისა. უკუეთუ მომაქციის მე. უპარი ყიაჲ მისი. დავსცი და მოვაკუდინი. 36. ლომსა და დათუსა კლვიდა მონაჲ შენი და იყვნენ უცხოთესლნი ესე წინადაუცუეთელნი, ვითარცა ერთი მათგანი. მე განვიდე. და მოვკლა იგი და მოვსპო დღეს ყოველრეაჲ ისრაჱლისაგან; არამედ ვინ არს უცხოთესლი ესე. წინადაუცუეთელი ესე. რომელი აუეგრებს განწყობილსა ღმრთისა ცხოველისსა?'' 37. და თქუა დავით: ,,უფალმან, რომელმან განმარინა მე პირისაგან ლომისა და ჴელთაგან დათუისათა, მან განმარინოს მე ჴელთაგან ამის უცხოთესლისათა.'' და ჰრქუა საულ დავითს: ,,განვედ და უფალი იყავნ შენ თანა!'' 38. და შეჰმოსა საულ დავითს საჭურველი თუისი და ჩაფხუტი რვალისაჲ დადგა თავსა მისსა. 39. და შთააცუა მას თორნჱ და შეირტყა დავით მახუილი გარეგან თორნესა მას. და ჴლობდა დავით სლვასა შინა თუისსა ერთგზის და ორგზის, რამეთუ უჩუეველ იყო. და ჰრქუა დავით საულს: ,,ვერ განვიდე ამიერ, რამეთუ არა ჩუეულ ვარ ამას'', და განიძუარცუა იგი მისგან. 40. და მოიღო დავით არგანი ჴელსა მისსა და გამოირჩინა ხუთნი ქვანი მრგუალნი ჴევისა მისგან, და შთაისხნა იგინი ვაშკარანსა მას მწყემსთასა და შურდული მისი აქუნდა ჴელსა მისსა: და მიუჴდა კაცსა მას უცხოთესლსა. 41 და მოვიდა უცხოთესლი იგი და მოეახლა დავითს. და კაცი იგი, რომელსა აქუნდა ფარი მისი, წინაუძღოდა მას. 42. და მოხედა უცხოთესლმან მან გოლიად და იხილა დავით, და შეურაცხ-ყო იგი, რამეთუ ყრმაჲ იყო და თავად იგი მწითურ იყო და თუალითა შუენიერ. 43. და ჰრქუა უცხოთესლმან მან დავითს: ,,ძაღლი ნუ ვარა მე, რამეთუ გამოხუედ არგნითა და ქვითა ჩემ ზედა?'' და სწყევდა უცხოთესლი იგი კერპთა მიმართ თჳსთა. 44. და ჰრქუა უცხოთესლმან მან დავითს: ,,მოვედ ჩემდა და მივსცე ჴორცი შენი საჭმლად მფრინველთა

ცისათა და მკეცთა ქუეყანისათა". 45. და დავით ჰრქუა უცხოთესლსა მას: „შენ მოხუალ ჩემდა მახუილითა და ლახურითა, მე მოვალ სახელითა უფლისა ძალთაჲსა, ღმრთისა განწყობილისა მის ისრაჱლისსა, [რომელსა] აყუედრე დღეს. 46. და შეგაყენოს უფალმან ჴელთა ჩემთა დღეს: და მოგკლა შენ და აღვიღო თავი შენგან და მივსცე გუამი შენი საჭმლად მფრინველთა ცისათა და მკეცთა ქუეყანისათა. და ცნას ყოველმან კრებულმან, რამეთუ არს ღმერთი ისრაჱლსა შორის. 47. და ცნას ყოველმან კრებულმან, რამეთუ არა ლახურითა იკსნეს ერი უფალმან, რამეთუ უფალი არს ბრძოლაჲ. და მოგუცნენ თქუენ ჴელთა ჩუენთა. 48. და აღდგა უცხოთესლი იგი. მოეახლა დავითსა ბრძოლად. და დავით ისწრაფა და განვიდა განწყობილისა მისგან მიგებებად უცხოთესლისა მის. 49. მიყო ჴელი თუისი დავით ვაშკარანსა მას და მოიღო ქვაჲ ერთი, და გასტყორცა იგი და სცა უცხოთესლსა მას შუბლსა. და განვიდა ქვაჲ იგი ჩაფხუტისაგან შუბლად მისა და დაეცა პირდაქცევით ქუეყანასა ზედა. 50. და განძლიერდა დავით უფროის უცხოთესლისა მის მას დღესა შინა. და სცა უცხოთესლსა მას და მოკლა იგი. და მახუილი არა იყო ჴელსა დავითისსა. 51 და მირბიოდა დავით, დაადგა მას ზედა და უპყრა მახუილსა და გამოსტაცა ქარქაშისაგან თუისისა, და მოკლა იგი და მოჰკუეთა თავი მისი მახუილითა მით და იხილეს უცხოთესლთა მათ. რამეთუ მოკუდა ძლიერი იგი, და ივლტოდა. 52. და აღდგეს კაცნი იგი ისრაჱლისანი და იუდაისნი და ღაღატ-ყვეს და სდევდეს უცხოთესლთა მათ ვიდრე შესულამდე გეთისა და ვიდრე ბჭემდე ასკალონისა. და დაეცნეს წულულნი უცხოთესლთანი გზასა ზედა ბჭეთასა და ვიდრე გეთამდე და ასკალონდმდე. 53. და მოიქცეს კაცნი ისრაჱლისანი და მოვიდეს შემდგომად უცხოთესლთა მათ და წარმოტყეენეს ბანაკები მათი. 54. და მოიღო დავით თავი იგი უცხოთესლისა მის და შეიღო იერუსალჱმდ და საჭურველი მისი დადვა სამყოფელსა თუისსა. 55. და იყო, ვითარცა იხილა საულ დავითი, განარაჲვიდოდა ბრძოლად უცხოთესლისა მის, ჰრქუა აბენეზერ მთავარსა მას ერისა მისისსა: „ვისი ძჱ არს ჭაბუკი ესე?" აბენეზერ მიუგო და ჰრქუა: „ცხოელ არს სული შენი, უფალო ჩემო, მეფე, არა ვიცი". 56. თქუა მეფემან: „ჰკითხე, ვისი ძჱ არს ჭაბუკი ესე". 57. და ვითარ მოიქცა დავით მოკლვისაგან უცხოთესლისა, წარმოიყვანა იგი წინაშე საულისა. და თავი იგი უცხოთესლისა მის აქუნდა ჴელსა მისსა. 58. და ჰრქუა მას საულ: „ვისი ძჱ ხარ, ჭაბუკო?" და თქუა დავით: „ძჱ ვარ მონისა შენისა იესესი ბეთლემელისა".

18

1. და ვითარცა შევიდა დავით საულისა და აღასრულნა სიტყუანი თუისნი მისსა მიმართ, და იხილა იგი იონათან და შეეყო სული მისი სულსა დავითისსა. და შეიყუარა იგი იონათან სულისა თუისისა თანა. 2. და წარიყვანა იგი საულ მიერ დღითგან და არღარა მიუტევა იგი სახიდ მამისა თუისისა. 3. და აღითქუეს იონათან და დავით აღთქმაჲ. რამეთუ შეიყუარა იგი სულისაებრ თუისისა სული მოყუსისა თუისისა. 4. და განიძარცუა იონათან სამოსელი თუისი და მისცა იგი დავითს, ჯაჭუი და მახუილი მშუილდად და სარტყელად. დაადგინა იგი საულ კაცთა მათ ზედა მბრძოლთა, 5. განვიდოდა დავით და შემოვიდოდა და გულისხმა-ჰყოფდა ყოველსა საქმესა, ვიდრეცა ავლინებდა მას საულ წინაშე თუალთა მონათა საულისთა. 6. და რაჟამს შერაჲვიდოდეს ივინი, მორაჲქცეულ იყო მოკლვისა მისგან უცხოთესლისა, გამოვიდოდა მძნობრებითა მაქებელნი მიგებებად დავითისა, შემთხუევად საულისა მეფისა ყოველთაგან ქალაქთა ისრაჱლისათა ქებად და ძნობად და შესხმად ბობღნითა და

ჭნარითა, ნესტუეითა და სიხარულითა დიდითა. 7. შეასხმიდეს დედანიცა იგი მძნობარნი და ეტყოდეს: „მოსრა საულ ათასეული, დავით ბევრეული“. 8. და განრისხნა გულისწყრომით საულ. და ბოროტ-უჩნდა სიტყუაჲ ესე ფრიად წინაშე საულისა მისთუის და თქუა საულ: „მისცეს დავითს ბევრეული და მე ათასეული, და რაჲღა აკლს მას, გარნა მეფობაჲ?“

ნაწყვეტები სინური ლექციონარიდან

შესაქმე

1

1 დასაბამად ქმნა ღმერთმან ცაჲ და ქუეყანაჲ. 2. და ქუეყანაჲ ესე იყო უხილავ და განუმზადებელ. და ბნელი იყო ზედა უფსკრულთა, და სული ღმრთისაჲ იქცეოდა ზედა წყალთა. 3. და თქუა ღმერთმან: „იყავნ ნათელი!“ და იყო ნათელი. 4. და იხილა ღმერთმან ნათელი იგი, რამეთუ კეთილ. და განაშორა ღმერთმან შორის ნათლისა და შორის ბნელისა. 5. და უწოდა ღმერთმან ნათელსა მას დღ҃ და ბნელსა მას უწოდა ღამ҃. და იყო მწუხრი და იყო განთიად, დღ҃ იგი პირველი. 6 და თქუა ღმერთმან: „იყავნ სამყაროჲ შორის წყალთა!“ და იყავნ განმაშორებელ [შორის წყალთა და იყო ეგრეთ. 7. და განყო ღმერთმან] შორის წყალთა მათ, რომელი-იგი იყო ქუეშე სამყაროსა მას და შორის წყალთა მათ, რომელი იყო ზედა სამყაროსა მას. 8. და უწოდა ღმერთმან სამყაროსა მას ცაჲ; და იხილა ღმერთმან, რამეთუ კეთილ. და იყო მწუხრი და იყო განთიად, დღ҃ იგი მეორ҃.

9. და თქუა ღმერთმან: „შეკრბედ წყალნი ეგე, რომელ არიან ქუეშე ცასა, შესაკრებელსა ერთსა და გამოჩნდინ კმელი!“ და იყო ეგრე. და შეკრბეს წყალნი იგი ქუეშე ცასა შესაკრებელსა ერთსა, და გამოჩნდა კმელი. 10. და უწოდა ღმერთმან კმელსა მას ქუეყანაჲ და შესაკრებელსა მას წყალთასა უწოდა ზღუებ. და იხილა ღმერთმან, რამეთუ კეთილ. 11. და თქუა ღმერთმან: „აღმოაცენენ ქუეყანამან მწუანვილი თივისაჲ, სათესაჲი თესლად-თესლადი და მსგავსად-მსგავსადი: და ხს҃ ნაყოფიერი, რომელმან გამოიღის ნაყოფი, რომლისაჲ თესლი მისი მის თანავე იყოს, მსგავსად-მსგავსადი და თესლად-თესლადი ქუეყანასა ზედა!“ და იყო ეგრე. 12. და გამოიღო ქუეყანამან მწუანვილი თივის, სათესავი თესლად-თესლადი და მსგავსად-მსგავსადი, და ხს҃ ნაყოფიერი, რომელმან გამოიღის ნაყოფი, რომლისაჲ თესლი მის თანავე იყოს, თესლად-თესლადი ქუეყანასა ზედა. და იხილა ღმერთმან, რამეთუ კეთილ. 13. და იყო მწუხრი და იყო განთიად, დღ҃ იგი მესამ҃.

14. და თქუა ღმერთმან: „იყვნედ მნათობნი ქუეყანასა ზედა სამყაროსა ცისასა განმანათლებელად [ქუეყანისა, განსაყოფელად შორის დღისა და შორის ღამისა და იყვნედ სასწაულებად და დღეებად და წელიწადებად, 15. და იყვნედ განმანათლებელად სამყაროსა ცისასა, რაჲთა ჩნდეს ქუეყანასა ზედა!“ და იქმნა ეგრეთ]. 16. და შექმნნა ღმერთმან ორნი ესე ნათელნი დიდ-დიდნი, მნათობი ესე დიდი მფლობელად დღისა და მნათობი ესე უმცირ҃სი მფლობელად ღამისა, და ვარსკულავნი. 17. და დასხნა იგინი სამყაროსა ცისასა, რაჲთა ჰნათობდენ ქუეყანასა ზედა, 18. და მთავრობდენ დღესა და ღამესა და განსწვალებდენ შორის ნათლისა და შორის ბნელისა. და

იხილა ღმერთმან, რამეთუ კეთილ. 19. და იყო მწუხრი და იყო განთიად, დღ̆ იგი მეოთხ̆.

20. და თქუა ღმერთმან: „გამოიყვანეთ(!) წყალთა საშუმინველი ცხოველი და მფრინველი ფრთოვანი ქუეყანასა ზედა მსგავსად სამყაროსა ცისასა!" და იყო ეგრე. 21. და შექმნა ღმერთმან ვეშაპი იგი დიდი და საშინელი ყოველთა საცხოვართა ქუეწარმავალთაჲ, რომელნი გამოიყვანნეს წყალთა თესლად-თესლადისაებრ მათისა. და იხილა ღმერთმან, რამეთუ კეთილ. 22. და აკურთხნა იგინი ღმერთმან და თქუა: „აღორძნდით და განმრავლდით და აღავსენით წყალნი იგი ზღუსანი და მფრინველნი ეგე განმრავლდით ქუეყანასა ზედა!" 23. და იყო მწუხრი და იყო განთიად, დღ̆ იგი მეხუთ̆.

24. და თქუა ღმერთმან: „გამოიღენ ქუეყანამან საშუმინველი ცხოველი თესლად-თესლადი ოთხფერჯი და ქუეწარმავალი, მჴეცი ქუეყანისაჲ და ყოველი პირუტყუ და ყოველი ქუეწარმავალი თესლად-თესლადი!" და იყო ეგრე. 25. და შექმნნა ღმერთმან მჴეცნი ქუეყანისანი თესლად-თესლადი საებრ მათისა. და იხილა ღმერთმან, რამეთუ კეთილ. 26. და თქუა ღმერთმან: „ვქმნეთ კაცი ხატად და მსგავსად ჩუენდა, და მთავრობდეს თევზთა ზედა ზღუსათა და მფრინველთა ცისათა და საცხოვართა პირუტყუთა და ყოველთა ქუეწარმავალთა, რომელნი ვლენან ქუეყანასა ზედა". 27. და შექმნა ღმერთმან კაცი, ხატად ღმრთეებისა შექმნა იგი. მამაკაცად და დედაკაცად შექმნნა იგინი. 28. აკურთხნა იგინი ღმერთმან და თქუა: „აღორძნდით და განმრავლდით და აღავსეთ ქუეყანაჲ და უფლებდით მას ზედა და მთავრობდით თევზთა ზედა ზღუსათა და მფრინველთა ცისათა და ყოველთა საცხოვართა და ყოველთა ქუეწარმავალთა, რომელნი ვლენან ქუეყანასა ზედა". 29. და თქუა ღმერთმან: აჰა, ეგერა, მიგეც თქუენ ყოველი თივაჲ თესლოვანი სათესავი თესლი. რომელ არს პირსა ზედა ყოვლისა ქუეყანისასა, და ყოველი ხ̆ , რომელსა აქუს მის თანა ნაყოფი სათესავი თესლისაჲ, — თქუენდა იყოს საჭმლად. — 30. და ყოველთა მფრინველთა ცისათა და ყოველთა ქუეწარმავალთა, რომელნი ვლენან ქუეყანასა ზედა, რომელსა აქუს მის თანა საშუმინველი ცხოველთაჲ, და ყოველი თივაჲ მდელოჲსაჲ საჭმლად. და იყო ეგრე: 31. და იხილა ღმერთმან ყოველი, რავდენი ქმნა, და, აჰა, ესერა, კეთილ იყო ფრიად. და იყო მწუხრი და იყო განთიად, დღ̆ იგი მეექუს̆.

18

1. და ეჩუენა ღმერთი აბრაჰამს მუხასა მას თანა მამბრესა, ჯდა რაჲ იგი კართა ზედა კარვისა მისისათა სიცხისა ჟამსა. 2. აიხილნა თუალნი თჳსნი აბრაჰამ და, აჰა, ესერა, სამნი კაცნი მოვიდოდეს და მოადგეს მას ზედა. და ვითარცა იხილნა იგინი აბრაჰამ, მირბიოდა მათა კარით მის კარვისაჲთ და თაყუანის-სცა პირსა ზედა ქუეყანისასა. 3. და ჰრქუა მათ: „უფალნო, უკუეთუ ეპოვე მადლი წინაშე თქუენსა, ნუ თანაწარხუალთ მონისა თქუენისა, არამედ მოაქციეთ კარვად მონისა თქუენისა. 4. და მოვიღო წყალი და დაიბანენით ფერჳნი თქუენნი და დაიგრილეთ ხესა ამას ქუეშე. 3. ვიღრემდე მოგართუა პური, და ჭამეთ, და მისა შემდგომად წარვედით გზასა თქუენსა, ვინაჲცა მოიწიენით ადგილსა ამას". ჰრქუეს კაცთა მათ: „ეგრე ყოთ, ვითარცა სთქუ". 6. და მისწრაფა აბრაჰამ კარვად სარაჲსა და ჰრქუა: „აწ ადრე უკ და შესუარე სამი საწყაული სამინდოჲ და შექმენ ყუერბეულად". 7. და მირბიოდა აბრაჰამ საბწყსოდ და მოიბა ეგბოჲ ერთი ჩჩვლი და პოხილი და მისცა მონათა თჳსთა

მოსაქმედ ადრე. 8. და მოიღო ერბოი და სძღ და კბოი იგი მომზადებული და პური, და დაუგო მათ წინაშე. და ჭამეს და აბრაჰამ დგა წინაშე მათსა ხესა მას ქუეშე.

9. და პრქუა მას უმთავრ©სმან მან: „სადა არს სარა, ცოლი შენი?" და თქუა აბრაჰამ: „აჰა, ესერა, არს კარავსა შინა". 10. პრქუა მას უფალმან: „მოვაქციო მე ამასვე ჟამსა, და სარას, ცოლსა შენსა, ესუას ძ©". ხოლო სარას ესმოდა სიტყუაი იგი, დგა რაი იგი ზურგით კერძო კარავსა მას შინა. 11. რამეთუ აბრაჰამ და სარა მოხუცებულ იყვნეს და გარდასრულ იყვნეს დღეთა მათთა, და სარა დადგრომილ იყო დედათასა ყოფად. 12. განიცინა სარა გულსა შინა თჳსსა და თქუა: „რომელ-იგი აქა-მომდე არა ყოფილ არს, და უფალი ჩემი მოხუცებულ არს". 13. და პრქუა უფალმან აბრაჰამს: „რაჲსათჳს განიცინნა სარა გულსა შინა თჳსსა" და თქუა: „ჭეშმარიტად ვშჳ მეა? რამეთუ მე დავბერდი". 14. ნუუკუე შეუძლებელ არსა ღმრთისა მიერ? ამასვე ჟამსა მოვაქციო აქავე და სარას ესუას ძ©". 15. და უვარ-ყო სარა და თქუა: „არა ვიცინოდე, უფალო!"- რამეთუ შეეშინა სარას ფრიად. და პრქუა უფალმან: „არა, არამედ იცინოდე".

16. და აღდგეს კაცნი იგი და წარვიდეს სოდომით კერძო, ხოლო აბრაჰამ თანაუვიდოდა მათ და წარჰგზავნიდა. 17. და თქუა უფალმან: „ნუუკუე დაუფაროა მონასა ჩემსა აბრაჰამს, რომელი მეგულების მე ყოფად? 18. რამეთუ აბრაჰამ ყოფით იყოს ნათესავად დიდად, და იკურთხეოდიან მისა მიმართ ყოველნი ნათესავნი ქუეყანისანი". 19. უწყოდა, რამეთუ მან განაწყვნეს შვილნი თჳსნი შემდგომად მისა, რაჲთა იმარხვიდენ გზათა უფლისათა ყოფად სიმართლისა და განკითხვისა, რაჲთა მოაჳლინოს უფალმან აბრაჰამის ზედა და ყოველსა, რომელსა იტყოდა მისა მიმართ. 20. და პრქუა უფალმან: „ღაღადებაჲ სოდომისაჲ და გომორისაჲ განძლიერებულ არს, და ცოდვანი მათნი დიდ არიან ფრიად. 21. გარდავიდე და ვიხილნე. უკუეთუ ნანდჳლე ღაღადებისა მათისაებრ იყვნენ, რომელნი მოიწევიან ჩემ წინაშე. უკუეთუ არა, რაჲთა ვცნა". 22. და მიაქციეს მიერ კაცთა მათ და ორნივე წარვიდეს სოდომად, ხოლო აბრაჰამ დგა წინაშე უფლისა. 23. მიეახლა და პრქუა მას: „წარ-მე-სწყმიდოა მართალი უღმრთოჲსა თანა და იყოს მართალი იგი, ვითარცა უღმრთოჲ? 24. უკუეთუ იპოვნენ მართალნი იგი ერგასის ქალაქსა შინა. წარწყმიდნეა იგინი? არა დააცადოა ყოველი იგი ადგილი ერგასისთა მათთჳს მართალთა, უკუეთუ იყვნენ მუნ შინა? 25. ნუსადა იყოფინ. ვითარმცა მოჰკალ მართალი უღმრთოსა თანა და იყოს მართალი იგი, ვითარცა უღმრთოჲ ნუსადა! რომელი-ეგე შჯი ყოველსა ქუეყანასა, არა ჰყო საშჯელი ესე?" 26. და თქუა უფალმან: „უკუეთუ ვპოვნე სოდომას შინა ერგასისნი მართალნი, დავაცადო ერგასისთა მათთჳს მართალთა ყოველი იგი ადგილი". 27. მიუგო აბრაჰამ და პრქუა უფალსა: „აწყა მიწყიეს სიტყუად უფლისა ჩემისა, რამეთუ მე ვარ მიწაჲ და ნაცარი. 28. უკუეთუ დააკლდეს ერგასისთა მათ ხუთი, წარსწყმიდოა ხუთთა მათთჳს ყოველი იგი ქალაქი?" და თქუა უფალმან: „უკუეთუ ვპოვნე მუნ შინა ორმეოცდახუთნი, არა წარვწყმიდო". 29. და შესძინა მერმე აბრაჰამ უფლისა მიმართ და თქუა: „უკუეთუ იპოვნენ მუნ შინა ორმეოც?" და თქუა უფალმან: „არა წარვწყმიდო ორმეოცთა მათთჳს." 30. და თქუა აბრაჰამ: „ნუუკუე განრისხნე, უფალო, უკუეთუ ვიტყოდიღა? იპოვნენ თუ მუნ ოცდაათ?" და თქუა უფალმან: „არა წარვწყმიდო, ვპოვო თუ მუნ ოცდაათ." 31. და თქუა აბრაჰამ: „ვიტყოდი მელაა უფლისა მიმართ, უკუეთუ იპოვნენ მუნ ოც?" და თქუა უფალმან: „არა წარვწყმიდო ოცთა მათთჳს." 32. და თქუა აბრაჰამ: „ერთგზისღა ვიტყოდი უფლისა მიმართ: უკუეთუ იპოვნენ მუნ ათ?" და თქუა უფალმან: „არა წარვწყმიდო ათთა მათთჳს."

33. და წარვიდა უფალი, ვითარცა დასცხრა აბრაჰამი სიტყუად მისა მიმართ, და აბრაჰამ წარვიდა ადგილად თჳსა.

ცხორებაჲ წმიდისა ნინოჲსი

(ნაწყვეტები)

იყო, მათ ჟამთა ოდენ გიორგი კაბადუკიელი იწამა ქრისტჱსთჳს. მათ დღეთა კაბადუკიაჲთ ქალაქით კაცი ვინმე, მთავართა შესაბამი, მონაჲ ღმრთისაჲ, წარვიდა ჰრომელ მეფეთა წინაშე მსახურებად და ნიჭისა მოღებად. და მათვე დღეთა კაცი ვინმე იყო კოლასტას შინა და ესხნეს ორ შვილ: ძჱ და ასული. სახელი ძისა მისისაჲ იობენალი, ხოლო ასულისაჲ — სუსანა.

და ვითარ აღესრულნეს მშობელნი იგი, დაშთეს შვილნი მათნი ობლად. აღდგეს და წარვიდეს წმიდად ქალაქად იერუსალჱმდ, იმედ-ყვეს სასოვებაჲ იგი ყოველთა ქრისტეანეთაჲ — წმიდაჲ აღდგომაჲ — და მიევედრნეს მუნ.

ესე ძმაჲ სუსანაისი მიემთხჳა დევტალარობასა, ხოლო სუსანა ჰმსახურებდა მიათჳრსა, სარას ბეთლემელსა.

ხოლო ესე ჭაბუკი კაბადუკიელი მიიწია წინაშე მეფისა ჰრომელ. და ეწყენეს ბრანჯნი ჰრომთა ბრძოლად ველსა ზედა პიტალანისასა. და მოსცა ღმერთმან ჭაბუკსა მას კაბადუკიელსა ძალი უძლეველი და ქმნა წინააღდგომაჲ მტერთაჲ ძლიერად. ვიდრემდის წარიქცინა სივლტოლად და შეიპყრა მეფჱ ბრანჯთაჲ და მის თანა მთავარნი მრავალნი და შეიყვანნა წინაშე მეფისა მეფჱ ბრანჯთაჲ და ყოველნი მთავარნი, ხოლო მეფემან განაწესა სიკუდილი მათი. მაშინ იწყეს ტირილად ბრანჯთა მათ და ევედრებოდეს ზაბილოვნს: „მოგუეც პირველად შჯული შენი და შეეკუვანენ ჩუენ ტაძარსა მას ღმრთისა თქუენისასა და მაშინღა იყავნ სიკუდილი ჩუენი, რამეთუ შე-ცა-შენვე-გკპყრენ და შენვე ყავ ესე ჩუენ ზედა, და უბრალო იყო სისხლთა ჩუენთაგან".

ხოლო ზაბილოვნსცა ესმა, მსწრაფლ აუწყა ესე მეფესა და პატრეაქსა სიტყუაჲ მათი. და მოსცეს მათ ნათელი ჯელსა ზაბილოვნისსა და შეიყვანნეს ტაძარსა ღმრთისასა, წმიდასა ეკლესიასა, და აზიარნეს საიდუმლოთა ქრისტესთა და უჩუენნეს მათ დიდებანი იგი წმიდათა მოციქულთანი. და დილაჲთ ადრე აღდგეს ბრანჯნი იგი და სამოსელი სამკუდროჲ შეიმოსეს და განვიდეს ადგილსა მას კაცთა საკლავსა. ილოცვიდეს და ჰმადლობდეს ღმერთსა ნათლის-ღებასა მას ზედა და ზიარებასა და იტყოდეს: „ჩუენ სიკუდილსა შინა უკუდავ ვართ, რამეთუ ღირს-მყენა ჩუენ ღმერთმან ესვითარსა დიდებასა ხილვად და საგზალსა მას დაულევნელსა, ჯორცსა და სისხლსა ქრისტჱს, ძისა ღმრთისა უკუდავისა მის მეუფისასა, რომელი არს უფროჲს უმაღლეს ყოველთა მაღალთა და უქუესკნელეს ყოველთა ქუესკნელთა, რამეთუ იგი არს კურთხეულ უკუნითი უკუნისამდე, ამენ. ხოლო ვაჲ ნამობთა ჩუენთა, ნაყოფთა სიმწარისათა, მკვდრთა ბნელისათა!" და კმობდეს იგინი: „მოვედინ მეკრმლჱ ეგე და აღიხუენინ თავნი ჩუენნი ჩუენგან".

ამას რაჲ ჰხედვიდა ზაბილოვნ, აღიძრა გონებითა და ტიროდა, რამეთუ, ვითარცა ცხოვართა, თავნი თჳსნი კლვად წარეპყრნეს და, ვითარცა კრავთა, შვილთა მათთა სწყალობდეს. მაშინ შევიდა ზაბილოვნ წინაშე მეფისა და გამოითხოვნა და ნი-

ჭითა განუტევნა. ხოლო იგინი ეკედრებოდეს ზაბილოვნს, რაჲთა წარჰყვეს ქუეყანად მათა და მისცეს შჯული ქრისტესი და ნათლის-ღებაჲ წყლითა ყოველსა ერსა მათსა.

ხოლო ისმინა მათი ზაბილოვნ და მოსთხოვნა მღდელნი პატრიაქსა და ბრძანებაჲ მოიღო მეფისაგან და წარვიდეს სიხარულით. და ვითარცა მიეახლნეს ვითარ ერთ დღისა სავალსა, მიკდა ჰამბავი, ვითარმედ მეფჱ მოვალს ცოცხალი და ყოველნი მთავარნი მის თანა. მაშინ შეიძრნეს ათნი იგი საერისთვონი: ხოლამაჲ და ხოზაბაჲ, ხლაჭაჲ, ხენეშაგი, ტიმგარაგი, ზაქაჲ, გზაჲ, ზარგაჲ, ზარდაჲ, ზარმაჲ და თმონიგონი სამეუფოჲ და მოეგებვოდეს მდინარესა ზედა დიდსა ღდამარასა.

და განყო მეფემან ერი იგი და დაადგინა წყალსა მას იმიერ და ამიერ. და აკურთხეს მღდელთა მდინარჱ იგი და შთაკდა ყოველი ერი მდინარესა მას, და განიბანებოდეს და აღმოვიდოდეს გამოსავალსა ერთსა. და დასდებდა ზაბილოვნ კელსა ყოველსა ერსა ათ დღე. და აღჰმართნეს კარავნი და შეწირეს მღდელთა ჯამი და აზიარნეს ქრისტჱსს საიდუმლოთა. და განუტევნა მღდელნი და განკარგა ყოველი წესი ქრისტიანობისაჲ და დაუტევა კურთხევაჲ და წარვიდა ნიჭითა დიდითა ჰრომედ, და განიზრახა გულსა თჳსსა და თქუა: „წარვიდე იერუსალჱმდ“, და მისცა გლახაკთა ყოველი იგი მონაგები. და დევტალარი იგი პატრიაქქმნულ იყო. და ფრიად დაიმეგობრნეს ურთიერთას ზაბილოვნ და პატრიაქი.

ჰრქუა სარა მიაფორმან პატრიარქსა: „ესე ზაბილოვნ, მამაჲ და ემბაზი ბრანჯთაჲ, კაცი სრული სიბრძნითა და ღმრთისმოშიებითა. ამას მიეც დაჲ შენი სუსანა ცოლად“. და სთნდა წმიდასა პატრიაქსა სიტყუაჲ მისი და მისცეს სუსანა ცოლად მისა. და წარვიდეს თჳსა ქალაქად კოლასედ და მე ოდენ ვიშევ მათგან, და იგინი არიან მშობელნი ჩემნი. და აღმზარდა მე დედამან ჩემმან წიაღთა შინა თჳსთა მსახურებასა შინა გლახაკთასა დღე და ღამე დაუცადებელად.

და ვითარცა ვიქმენ მე ათორმეტის წლის, მშობელთა ჩემთა განყოდეს ყოველი, რაჲცა აქუნდა, და წარვიდეს იერუსალჱმდ. მაშინ მამამან ჩემმან დაიწერა ჯუარი პატრიაქისაგან და განიჯჳნა დედისაგან ჩემისა. და შემიტყბო მე მკერდსა მისსა და დამალუარნა, ვითარცა ღუარნი, ცრემლნი თჳსნი თუალთა და პირსა ჩემსა და მრქუა: „შენ, მხოლოოვ ასულო ჩემო, ესერა, დაგიტევებ შენ ობლად ჩემგან და მიგითუალავ შენ ღმერთსა ცათასა, მამასა, ყოველთა მზრდელსა. და უფალსა, რამეთუ იგი არს მამაჲ ობოლთაჲ და მსაჯული ქურივთაჲ. ნუ გეშინინ, შვილო ჩემო! ხოლო შენ მაგდანელისა მარიამის შური აღიღე სიყუარულისაოჳს ქრისტესისა და დათა მათ ლაზარესთა. და თუ შენ ესრჱთ გეშინოდის მისა, ვითარცა მათ, მან ეგრჱთ მოგცეს ყოველი, რაჲცა სთხოოო მას, ოდეს რაჲ გინდეს მისგან“. და მომცა ამბორებაჲ საუკუნოჲ და წარვიდა წიაღ იორდანესა კაცთა მათ თანა ველურთა, რომელ-რაჲ ყოფაჲ მისი იცის მისმან უფალმან იესუ.

ხოლო დედაჲ ჩემი მისცა პატრიაქმან მსახურად გლახაკთა დედათა უძლურთა, ხოლო მე ვჰმსახურებდ მიაფორსა სომეხსა დვინელსა ორ წელ. და ვჰკითხვედი ენებათა მათთჳს ქრისტესთა, ჯუარ-ცუმისა, დაფლვისა და აღდგომისათჳს მისისა და სამოსლისა მისისა და ჯუართა და ტილოთასა და სუდარისასა ყოველსა მიწყებით, რამეთუ არა ვინ ყოფილ იყო, არცა იყო შორის იერუსალჱმსა ზომი მისი მეცნიერებითა შჯულისა გზასა ძველსა და ახალსა ყოველსავე. იწყო უწყებად ჩემდა და თქუა: „ვხედავ, შვილო ჩემო, ძალსა შენსა, ვითარცა ძალსა ლომისა ძუვისასა, რომელი იზახებენ ყოველსა ზედა ოთხფერკსა, გინა, ვითარცა ორბი დედალი, რომელი აღვიდის სიმაღლესა აერთასა უფროჲს მამლისა და ყოველი ქუეყანაჲ გუგასა თუალისა მი-

სისასა, მცირესა მარგალიტისსწორსა, შეაყენის და განიხილის, განიცადის საჭმელი მისი, ცეცხლებრ დაინახის, მოუტევნის ფრთენი შრიალებად და მიიმართის მის ზედა. ეგრეთ იყოს ცხორებაჲ შენი წინამძღურებითა სულისა წმიდისაჲთა".

თჟუმული სიდონიადსი აღშენებისათჳს ეკლესიათადსა

ხოლო მეფჱ ეტყოდა ნინოს აღშენებისათჳს ეკლესიისა. ოდეს-იგი წარემართა მეფჱ და ყოველი ერი მოსწრაფებით ქრისტეანობასა, ვიდრე მღდელთა მათ მოსლვადმდე საბერძნეთით. ჰრქუა მეფემან მორწმუნემან წმიდასა ნინოს: „სადა უშენო სახლი ღმერთსა?" ხოლო ნეტარმან მან ჰრქუა: „სადაცა მეფეთა გონებაჲ მტკიცე არს". ხოლო მეფემან ჰრქუა: „მიყუარან მაყუალნი ეგე შენნი და მუნ მინებს გონებითა, არამედ არა ესრჱთ, არამედ არა ვჰრიდო სამოთხესა მას სამეუფოსა და ნაძეთა სიმაღლესა და ბაბილოთა მათ ნაყოფიერებასა და ყუავილთა მათ სულნელებასა, არამედ მას შინა აღვაშენო ტაძარი სალოცველად ჩემდა, რომელი ეგოს უკუნსამუ".

და მეყსეულად მოიღეს ძელი და იწყეს შენებად. და მოჰკუეთეს ნაძვ იგი და შემზადეს სუეტად და ძირთა მისთა ზედა დადვეს საფუძველი ეკლესიისაჲ. და იყო სუეტისა მის საშინელ ხილვაჲ და საძირკველი, რომელი ზემო წერილ არს. ხოლო ოდეს მოიწია ჟამი აღმართებად სუეტი იგი პირველმოსენებული, იწყეს ხუროთა მათ აღმართებად და ვერ უძლეს. მაშინ შეკრბა სიმრავლჱ ურიცხვ და მეფჱ მათ თანა, იწყეს ფერად-ფერადთა ღონეთა და მანქანათა მზადებად, არა თუ აღმართებად ოდენ ვერ შეუძლეს, არამედ შეძრვადცა. და უქმ იქმნა ყოველი სიბრძნჱ და ღონის-ძიებაჲ კაცთაჲ, რაჲთა სუეტისა მის აღმართებითა საკვრველად ღმერთი იდიდოს და კაცნი უმეტესად დაემტკიცნენ სარწმუნოებასა. და ვითარ ვერ შეუძლეს აღმართებად და უმარჯჳ იქმნა საქმჱ იგი. წარვიდა მეფჱ და ყოველი ერი გულგდებული ურვისაგან და მწუხარე იყვნეს ამას ზედა. ხოლო ნეტარი ნინო დაშთა ადგილსავე და ათორმეტნი დედანი სხუანი. ხოლო სანატრელი იგი გოდებდა და დაადენდა ცრემლთა სუეტსა მას ზედა.

და ვითარცა შუაღამე ოდენ იყო, წარმოიქცეოდეს ორნი ესე მთანი: არმაზ და ზადენ, რეცათუ ესრჱთ ჩამოირღუეოდეს. და დაიყენნეს ორთავე წყალნი იგი. და მტკუარმან გარდამოხეთქა და წარჰქონდა საშინელად ქალაქი. და მიერ შეიქმნნეს ჴმანი საშინელნი და საზარელნი ტყეებისა და სივლტოლისანი. ეგრევე არაგვ გარდამოჴდა ციხესა ზემოჲთ და იქმნებოდეს საშინელნი გრგჳნვანი. და შეშინდეს დედანი იგი და ივლტოდეს და მეცა მათ თანავე. ხოლო ნეტარი წმიდაჲ ნინო ღაღადებდა: „ნუ გეშინინ, დანო ჩემნო. მთანი იგი მუნვე ჰგიან და წყალნი იგი მუნვე დიან და ერსა ყოველსა სძინავს. ხოლო ესე, რომელ რეცა მთანი დაირღუეს, სამართლად გუაჩუენებს, რამეთუ ურწმუნოვებისა მთანი დაირღუეს ქართლს შინა, და წყალნი რომელ დაეყენნეს, დაეყენა სისხლი იგი ყრმათა ეშმაკთა შეწირვისაჲ. ხოლო ჴმანი ესე ტყეებისანი არიან ეშმაკთა სიმრავლისანი, რამეთუ ეგლოვენ თავთა მათთა ოკრებასა, რამეთუ არიან იგინი მეოტ ამით ადგილით ძალითა მაღლისათა და ჯუარითა ქრისტჱსითა. მოიქეცით და ილოცევდით ღმერთსა მიმართ, შვილნო!" და მეყსეულად დასცხრეს ჴმანი იგი და იყო არარაჲ.

და დადგა წმიდაჲ ნინო და განიპყრნა ჴელნი თჳსნი ცად მიმართ და თუალნი ღმერთსა მიმართ, ილოცვიდა და ევედრებოდა, რაჲთა არა დაიბრკოლოს საქმჱ ესე სარწმუნოვებისაჲ მტერმან, რომელსა წადიერებით წარმართებულ არს მეფჱ და ყო-

ველი ერი. და ვიდრე არღა ეყოვნა ქათამსა, სამთავე კართა სცა ზარსა ლაშქარმან ძლიერმან და დალეწნეს კარნი ქალაქისანი. და აღივსო ქალაქი სპარსთა ლაშქრითა და მეყსეულად შეიქმნეს ზარისაღსაკდელნი ზრინვანი და ყივილნი და კლვაჲ ერისაჲ, ვითარმცა სისხლი დიოდა. და აღივსო ყოველი ადგილი და მოვიდა ჩუენ ზედა სიმრავლჱ ზახილთაჲ და მახვლთაჲ. და დადნეს ჯორცნი ჩუენნი და განილია სული ჩუენი, ხოლო მე ვტიროდე მამისათჳს და ნათესავთა ჩემთათჳს. და მსწრაფლ მესმა, ყმობდეს ძლიერად: „ამას ბრძანებს მეფჱ სპარსთაჲ ხუარა და მეფეთმეფჱ ხუარან ხუარა: „ყოველი ჰურიაჲ განარინეთ პირისაგან მახვლისა". ვითარცა ესე მესმა, მოვეგე გონებასა, შეორგულდი მე და ათნი იგი ჩემ თანა. და მოახლებულ იყვნეს მახვლოსანნი და ჩუენსა გარემოჲს სცემდეს და კლვიდეს.

და ისმა ყმაჲ ძლიერად, მირიან მეფე შეიპყრესო, და გარემოიხილა მჴნედ მოლუაწემან მან და თქუა: „კუალად ყვესა? ვიცი, რამეთუ დიდად შჴირს", და ჰმადლობდა ღმერთსა, რამეთუ ესე ნიშანი მათისა წარწყმედისაჲ არს და ქართლისა ცხორებისაჲ და ამის ადგილისა დიდებისაჲ. და ნუგეშინის-გუცემდა, ვითარცა მოძღუარი ყლოვანი. ნანდჳლვე ჭეშმარიტად მოძღუარი და მოციქული ქრისტესი წმიდაჲ ნინო, და მოექცა ერსა მას, მომავალსა ჩუენ ზედა, და ჰრქუა: „სადა არიან მეფენი სპარსთანი ხუარან და ხუარა? საბასტანით გუშინ წარმოხუედითა? მალე მოხუედით. და დიდად სამე არს ლაშქარი, უზომო ვიდრემე ხართ და ძლიერად დაჰლეწეთ ქალაქი ესე. მახვლი დაეცით. უბრძანებ ქართა და ნიავთა: „წარვედით ბნელთა ჩრდილოჲსათა, მთათა მათ კედარისათა. აქა მოვიდა იგი, რომელსა თქუენ ეძლტოდეთ". და განძრა მარჯუენე თჳსი და დასწერა ჯელითა სახჱ ჯუარისაჲ. და მეყსეულად უჩინო იქმნა ყოველი იგი სიმრავლჱ ერისაჲ და იქმნა დაყუდება დიდ. და ჩუენ ვადიდებდით ღმერთსა და ვჰნატრიდით წმიდასა და სანატრელსა ნინოს.

და ვითარცა ცისკარი აღეღებოდა, მცირედ მიერულა დათა მათ ჩემთა, ხოლო მე მღჳძარე ვიყავ და წმიდაჲ ნინო დგა ჯელაღპყრობილ. და, აჰა, ესერა, ზედამოადგა ჭაბუკი ერთი, ყოვლადვე ნათლითა შემოსილი, და მოგბლარდნა ცეცხლისსახედ ზეწარი, და ჰრქუნა სამნი რაჲმე სიტყუანი ნეტარსა ნინოს. ხოლო იგი დაეცა პირსა ზედა თჳსსა. ხოლო ჭაბუკმან მან მიყო ჯელი სუეტსა მას და უპყრა თავი და აღამაღლა და წარიღო სიმაღლესა ცათასა. და მე განკჳრვებული მივეახლე და ვარქუ ნეტარსა დედოფალსა: „რაჲ არს ესე?" ხოლო მან მომიდრიკა თავი ჩემი ქუეყანად და მე ტირილდ ვიწყე ზარსა მას ზედა. და მცირედისა ჟამისა შემდგომად აღდგა ნეტარი იგი და მეცა აღმადგინა და განვეშორენით მას ადგილსა. ხოლო დედანი იგი იყვნესვე კიდე.

და, აჰა, ვიხილე. სუეტი იგი ცეცხლისსახედ ჩამოვიდოდა და მოეახლა ხარისხსა მას თჳსსა. და ვითარ დაემართა და დადგა ზედა ხარისხსა მას ქუეყანით აღშორებულად ვითარ ათორმეტ წყრთა და ნელიად ჩამოიცვალებდა თჳსსავე მას ზედა ნაკუეთსა, რამეთუ ხარისხად იყო ძირი იგი მისი, რომლისაგან მოკუეთილ იყო სუეტი იგი ცხოველი. და ვითარ რიჟურაჟუ ოდენ იყო, აღდგომილ იყო მეფჱ, გულგდებული ურვათაგან, და მიხედა სამოთხესა მას დაწყებულსა მისსა ეკლესიასა, რამეთუ მუნ მტკიცე იყო გონებაჲ მისი, და იხილა მუნ ნათელი, ვითარცა ელვაჲ, ზეცადმდე აღწევნული სამოთხესა მას შინა, იწყო სრბად, მკჳრცხლ მოსლვად და ყოვლისა ერისა სიმრავლჱ მის თანა. და ვითარცა მოვიდეს და იხილეს საკჳრველი იგი: ნათლითა მბრწყინვალჱ სუეტი იგი ჩამოვიდოდა ადგილად თჳსა, რეცათუ დადგა ხარისხსა თჳსსა ზედა და დაემყარა ჯელთშეუხებელად კაცთაგან, — ნეტარ მას ჟამსა, რაჲ იგი

იქმნებოდეს! — შიშითა და სიხარულითა აღივსო მცხეთაჲ ქალაქი და დამოსდიოდეს მდინარენი ცრემლთანი მეფესა და მთავართა და ყოველსა ერსა სულთქუმითა სულისა მათისაჲთა და ადიდებდეს ღმერთსა და პნატრიდეს ნეტარსა ნინოს. და იქმნებოდეს მას დღესა შინა სასწაულნი მრავალნი.

თჟუმული ზმიდისა გასილი ეპისკოპოსისაჲ შურისათჳს და სახჱ სინანულისაჲ მორწმუნეთათჳს

ვითარცა-იგი რაჲ ორბი სპეტაკი იპოების ყოლადვე ადგილთა სულმყრალთა მწიკულევანთა და ერიდების იგი ბოსტანთა და სამოთხეთა და ადგილთა სურნელთა და ეგრეთვე მწერთა დაუტევნიან გუამნი სურნელნი და ცოცხალნი და დაეხვნიან წუთხსა წყლულებათასა. ეგრეთვე მოშურნენი და შინაგანმხედველნი ყოლადვე არა მიხედვენ კეთილთა საქმეთა და სათნოებათა მოყუსისათა, არამედ გამოიწულილვენ და გამოეძიებენ შებრკოლებათა და აუგთა ძმისა თჳსისათა, რაჲთა მიმოსდებდენ და ტკივილით ამხილებდნენ მას და აყუედრებდენ. არამედ, ვიდრემდის კაცი ცოდვიდეს ცოდვასა, რომელი შესაძლებელ იყოს წამლისა მიღებად, ამას ღმერთი ითუალავნ დღითი დღედ განსაცდელითა სარგებელისა მისისათჳს, რამეთუ, რაჟამს განძჳნებულ იქმნის სენი იგი ცოდვისაჲ უზეშთაეს წამლითა კურნებისაჲთა, მაშინ არღარაჲ შესაძლებელ არს თჳნიერ ასოჲსა მის დამპლისა მოკუეთისა, რაჲთა არა განეზაოს სენი იგი წრდიალი გუამსა ყოველსა და დაიკსნეს სრულიად, რამეთუ ეუფლების მწუხარებაჲ და ტკივილი ყოველსა სულსა დაკსნილსა და მცირედმორწმუნესა ღმრთისა მიერ. ვითარცა-რაჲ მღილმან ვერ შეუძლის ხესა მაგარსა და ფიცხელსა განრყუნად, არამედ ღბილსა და ფატარსა ეუფლის და შეჭამის, ეგრეცთვე ვერშესაძლებელ არს მწუხარებაჲ და განსაცდელი კაცსა. სარწმუნოებითა შეჭურვილსა და სასოებითა განმტკიცებულსა ღმრთისა მიერ, არამედ ჩუკენსა და დაკსნილსა.

ყოველი რომელი მოსწრაფედ სურვიელ არს მერმეთა მათ კეთილთა და საშუებელთა მიმთხუევად, მას დაყოვნებით ყოფაჲ კორცთა ამათ შინა უმძიმეს საპყრობილისა და სატანჯველისა შეურაცხიეს. ჯერ-არს ჩუენდა, რაჲთა ვსძლოთ ნებასა კორცთასა და დავემორჩილნეთ ღმერთსა, რამეთუ ვერშემძლებელ ვართ მსახურებად ღმრთისა და ცოდვისა ერთად, არამედ ვსძლოთ ბოროტსა და ძლიერად წინააღუდგეთ განსაცდელთა მოთმინებითა, რამეთუ ვერშესაძლებელ არს კაცისა, რომელი ეძიებს ღმერთსა, თუმცა არა მოიწინეს მის ზედა ღუაწლნი განსაცდელთანი და. უკუეთუ ვინმე მღვძარებით ეწყოს მათ, მოუძლურდენ წინაშე მისა და შფოთი მათი და კუეთებაჲ მცირე და სუბუქ იყოს და ღბილ, ვითარცაღა ხენი იძრვიედ ოდენ ნიავისაგან მყუდროსა და ჰამოსა. და უკუეთუ ვიძლინეთ ცოდვითა და დავადგრეთ ბოროტსა ზედა, განძჳნდეს ჩუენ ზედა და განმრავლდენ მწუხარებანი განსაცდელთანი საზომად ურჩებისა ჩუენისა მცნებათა ღმრთისათა.

ყოველი კაცი, რომელი ჰგონებდეს საფასეთა მიერ, უშჯულოდ მოგებულთა, საქმედ კეთილისა, მსგავს არს კაცსა უძლურსა და სნეულსა, რომელი ჰგონებს და იტყჳ, ვითარმედ: ..რაჲდენ უფროჲს განძჳდეს სენი ჩემი, უმჯობეს არს თავისა ჩემისა'', რამეთუ უმჯობეს არს კაცისა, თუ მონაგები. სიმართლით მოგებული, თჳთ იმსახუროს, ვიდრე არა უმშჯავროდ მოგებულითა საქმედ კეთილისა საქმესა, რამეთუ მარხვაჲ ჭეშმარიტი განშორებაჲ არს ყოვლისაგან საქმისა ბოროტისა, რომელ არს შეკრძალვაჲ თუალთაჲ და ენისაჲ და ძლევაჲ რისხვისა და გულისწყრომისაჲ და რი-

დებაი გემოთა და ნებასა ჯორცთასა და ტყუვილსა და ძვრის-ჯსენებასა და ბოროტისა ყოფასა მოყუსისასა და დაცვაი თავისა თჳსისაი ყოვლისაგან შეგინებისა, სულიერისა და ჯორციელისა. უბიწოებით და სიწმიდით. რომელმან გულსმოდგინედ იწყოს საქმედ საქმეთა სულიერებისათა, უწყოდენ მან, რამეთუ უწყიეს მას სლვად გზასა მას იწროსა, ძნელსა და შესაჭირვებელსა, საჳსსა შრომითა ურიცხჳთა და მრავალფერითა ჭირითა, რომელსა არა ყოველნი ვლენან ღვრღუაროვნებისა და სიძნელისა მისისაგან და არცაღა. რომელთა იწყიან სლვად მას შინა გულსმოდგინედ, შემძლებელ იქმნიან ყოველნივე მიწევნად თავსა სისრულისა მისისასა. არამედ რომელნიმე მათგანნი. რომელთა ყოვლითა გულსმოდგინებითა წადიერად და ძლიერად შებმა-უყვიან ცხორებასა მას საუკუნესა და სარწმუნოებით გონებითა მტკიცითა და სასოებითა შეუორგულებელითა იწყიან სლვად გზასა მას იწროსა. მაშინ აღუჩნდის იწროებაი მისი ფართოებად და სიძნელე მისი — მარჯჳუედ საკალად და სიხარულით ვლენედ მას შინა. ვიდრემდის მიიწიან ცხორებასა მას საუკუნესა.

მარადის გეკსენედ გონებასა შენსა საქმჱ სიმართლისაი და ცხორებაი იგი საუკუნოი და ზრუნვაი სულისა შენისათჳს. რაითა შეამკო იგი სიმართლითა და განეშორო სიმწარესა ცოდვისასა და განათავისუფლო მიდევნებისაგან ბოროტთა გულისსიტყუათა და ნებისაგან ჯორცთაისა და განპბანო იგი მწინკულისაგან სიძვისა და განაღჳძო გონებაი შენი. რაითა არა მძლე გექმნენ შენ განსუენებანი ჯორცთანი მავნებელნი, რომელნი იზარდებიან უზომოისა ძილისაგან და ცუდად ჯდომისა და უდბობისაგან. მიეც ჯორცთა შენთა საზრდელი სადაგი და გუამსა შენსა სამოსელი ადვილისა ფასისაი და სულსა შენსა მცნებანი საღმრთონი და საქმჱ კეთილისაი და ენებათა და შრომათა მოთმინებაი და ნუ შეუდგ მრავალფერთა სანოაგეთა შუებასა და ეკრძალე. რაითა არა ჰზრდიდე გუამსა შენსა ნუკეგით ზეთითა და პოხილითა. რაითა არა მძლე გექმნენ კეთილისა ნებასა შენსა ნებითა ბოროტისაითა. აღკრ-ასხენ გულისთქუმასა შენსა შიშითა ღმრთისაითა. რაითა არა ტრიობდეს ბოროტთა მიდევნებითა და დაწყნარე განძჳნებაი აღძრვისა მისისაი, რამეთუ კაცი უნდოი და უდები დაღაცათუ სიტყუასა კეთილსა იტყჳნ. ვინაითგან თჳთ იგი არა ჰყოფნ. მსმენელმან არა შეიწყნარის იგი, რამეთუ გონებაი მსმენელისაი აგრძნობნ. ვითარმედ მეტყუელსა მას სიტყჳსა კეთილისასა არა ჰქონან საქმენი კეთილნი. არამედ უკუეთუ ვინმე კეთილისმეტყუელ არნ. დაღაცათუ არა იტყჳნ, სახენი საქმეთა მისთანი ამხილებედ კაცთა და აიძულებედ საქმედ კეთილისა. რომელნი ზრახვიდენ ყოველსა სიტყუასა კეთილსა და თჳთ არა იქმოდიან, იგინი თავთა თჳსთა ამხილებენ და სიტყუასა მათსა არა აქუს ძალი საქმისა კეთილისაი. რამეთუ მსგავს არიან იგინი თუალთა დაბრყჳლებულთა. რომელნი ვერშემძლებელ არიედ ხილვად ბრწყინვალებასა მზისასა. ეგრეთ არიან სულნი, რომელნი ჰმონებენ ნებასა ჯორცთასა. რამეთუ წინააღუდგის ნისლი იგი გულისთქუმისაი წინაშე თუალთა მისთა და არა აუფლის ხილვად მცნებათა ღმრთისაჲთა. ვითარცა-იგი უკმს თუალთა სარკჱ განსაცდელად აუგთა პირისა მისისათა. ეგრეთვე უკმს კაცთა მართალთაცა მამხილებელი თუალუხუავი. რომელი აუწყებდეს სიყუარულსა ვედრებისა მათისასა ღმრთისა მიმართ და რამეთუ სრული სიყუარული ღმერთი არს და არა არს მიწევნაი საზომსა სისრულისა მსრსსა

რომელსა უყუარს ღმერთი სიყუარულითა ჭეშმარიტითა. ვერშემძლებელ არს იგი უდბად შეურაცხ-ყოფად მცნებათა მისთა, არცა დიდთა და არცა მცირეთა. და თითოეულმან ჩუენგანმან უკუეთუმცა გულისკმა-ყო ჭეშმარიტად. ვითარმედ ღმერთი ჰხედავს ყოველთა გულისზრახვათა და საქმეთა მისთა, არამცა დაყოვნდა ცოდვასა ში-

ნა და არცამცა უდებ-ყვნა მცნებანი მისნი და არცამცა დაეყენა მისთჳს თავს-დებად ღუაწლთა და განსაცდელთა, მოწევნულთა მის ზედა. რამეთუ ყოველმან, რომელმან გულსმოდგინედ იწყოს საქმედ კეთილსა და მოგებად სათნოებათა ჭეშმარიტთა და მისა შემდგომად კუალადიქცეს ჩუეულებათავე თჳსთა ბოროტთა. ამან არა თუ ცხორებაჲ იგი ოდენ საუკუნოჲ დაიჭირვა. არამედ მოატყუაცა თავსა თჳსსა პატიჟი იგი უვარისმყოფელთა ღმრთისათაჲ სიმწარესა მას შინა ჯოჯოხეთისასა და სატანჯველთა.

უმჯობეს არს კაცისა ზრუნვაჲ სულისა თჳსისაჲ, ვიდრეცა არა განგებასა სხუათა საქმეთასა და სულისა თჳსისა უდებ-ყოფასა. რომელსა გზანი თჳსნი კეთილად არა წარემართნენ, ვითარ შემძლებელ არს სრულებასა მიწევნად?!

ბრძენი, რომლისა განგებასა აუგი ერთოს, იგი არა ბრძენი არს. რამეთუ ბრძენმან სრულმან რომელი საქმე ქმნის და რომელი განიზრახის და სხუათა აუწყის, შეცთომილებაჲ არა არნ მის თანა და არცა იბრალის ვისგანმე საქმე და განგებაჲ ბრძენისა ჭეშმარიტისაჲ. ბრძენი იგი არს, რომლისა გონებაჲ ყოლადვე არა შეშფოთნეს და გულისწყრომად არა აღიძრას და განსაცთელთაგან არა შეძრწუნდეს და ყოველსა ზედა მოთმინებით სულგრძელებდეს და ჟამთა არა ჰყვებოდის. ესე არს მთავარი ბრძენთაჲ და მოძღუარი მოძღუართაჲ. ფრიად სიბრძნით ჯერ-არს ლოცვაჲ ღმრთისა მიმართ, რაჲთა იყოს იგი მსგავს თხოვისა მისისა. საქმესა შინა მოთმინებისასა არა იპოვების განსუენებაჲ ჯორციელი, რამეთუ მოთმინებაჲ იძულებით და მწუხარებით არნ.

უწყით სამე, რამეთუ კაცნი მართალნი და სათნონი ამას სოფელსა არა თუ ნებიერებენ, არამედ ზრუნვით და მწუხარედ ყოველსავე სულგრძელად მოითმენენ. ყოვლისა პირველად იყავნ ზრუნვაჲ შენი თავისა შენისათჳს და მისა შემდგომად სხუათათჳს და უწყიმცა გამორჩევაჲ სულისა სარგებელისაჲ სავნებელისაგან. ნუ სცემ მიზეზსა მტერობასა და ნუცა ზრდი ცთომილებასა, რომელსა შინა იყოს განსუენებაჲ უფროს სარგებელისა.

იყავ განმზადებულ სიმშჳდით შეწყნარებად პატიჟთა ცთომილებისათა, რომელნი მოწინენ შენ ზედა მგმობართა შენთაგან და მოძულეთა. კაცი, რომელი მოსწრაფე იყოს არაშეწუხებად მოყუსისა, სახჱ კეთილისაჲ შეუმოსიეს მას. რომლითა ჰმსახურებს ჩუეულებასა კეთილსა. ყოვლისა პირველად იყავნ ზრუნვაჲ შენი მონებად უფლისა და რაჲთა მარადის თაყუანის-სცემდე წინაშე მისა არა ხოლო თუ ცრემლით და ლოცვით, არამედ მცნებათაცა აღასრულებდ.

ნუ გიყუარნ სიცილი, ნუცა სიტყუაჲ რისხვისაჲ გამოვალნ პირით შენით, რომელ არს საქმე უსახურთა და უგუნურთაჲ. განაღჳძე სული შენი, რაჲთა არა იყო ზუავ. ლაღ და განმცხრომელ, არამედ მდაბალ, მყუდრო, მძიმე და ბრძენ და მოიგე სიწმიდე და სარწმუნოებაჲ, სულგრძელებაჲ და სასოებაჲ და მოთმინებაჲ.

უკუეთუ ჰქმნე რაჲმე შენ საქმჱ ცოდვისაჲ ფარულად და ჭგონებდე არაგანცხადებასა მისსა, უწყოდე ჭეშმარიტად, დაღაცათუ დაჰფარო იგი კაცთაგან, ხოლო ცხად არს იგი წინაშე ღმრთისა, რომელი ჰხედავს დაფარულთა. გეშინოდენ ღმრთისა და მცნებათა დაემორჩილე და ძჳრისზრახვასა ეკრძალე. მრავალთა არა უწყიან ჭეშმარიტებაჲ, ხოლო სასმენელნი მათნი მორჩილ არიან სიტყუასა მოძღუართა და ბრძენთა მეტყუელთასა.

შეაყავ თავი შენი ყოველსა ჟამსა სმენად სწავლასა კეთილისასა. და ოდეს ესე ყოველი ჰყო, რომელი სხუათა მძიმე-უჩნდეს და ძნელ, იგი შენ ზედა ადვილ და სუ-

ბუქ იყოს მოპოვნებად. ნუ გცონის სლვად გზასა შორსა მისლვად მათდა, რომელთა გასწაონ შენ მოგებაჲ სათნოებისაჲ. დიდ სირცხვლ არს ესე ჩუენდა, რაჟამს ვხედავთ შრომასა და ღუაწლსა ვაჭართასა, რომელნი თაეგაწირვით ვლენან ზღუასა შინა და კმელსა ქუეყანასა შორთა გზათა, რაჲთა სარგებელი შეეძინონ მონაგებთა მათთა წარმავალთა და ჩუენ მცირედცა არა გუნებავს სლვად გზასა მშჳდობისასა. რაჲთამცა შეეძინეთ სარგებელი სულთა ჩუენთაჲ წარუვალი.

ჯერ-არს ჩუენდა, რაჲთა ყოველთა კაცთა თანა მშჳდობით ვიდოდით და დაწ-ყნარებით ვიქცეოდით და მყუდროდ ვცხონდებოდით. შეზავებულ იყავ ღმრთისმო-ყუარეთა კაცთა თანა, ვითარცა შეზავებულ ხარ სულსა შენსა თანა. ნუ მოიგებ მყის მეგობარსა გამოუცდელად. ვიდრემდის არა გამოიკითხო შეზავებაჲ მისი მეგობარსა მისსა თანა, რომელი მოეგო პირველ შენსა, რაჲთა არა შემდგომად შეყოფისა თქუ-ენისა კუალად განიშორნეთ სიძულილით. უმჯობეს არს კაცისა ყოლადვე არაშეყოფად მეგობარსა, ვიდრე არა ჟამითი ჟამად ცვალებასა მეგობრისასა. მოიძულე შფოთი, ვითარცა საცთური, რამეთუ ორნივე მავნებელ არიან მომგებელთა მისთა.

ბასრობისათჳს ნუ აღშფოთნები, რაჲთა არა გეკინოდიან. იყავნ ზრუნვაჲ შენი დიდ, ვითარცა მარადის ცხოველისაჲ, და განგებაჲ შენი კეთილ, ვითარცა დღესვე მო-სიკუდიდისაჲ. მეგობარსა მარადის აქებდი ფარულად და ცხადად, რამეთუ დაწყებაჲ სიყუარულისაჲ ქებაჲ არს, ვითარცა დაწყებაჲ ბოროტისაჲ მტერობაჲ არს. რაჟამს საქმესა რასმე განიკითხვიდე ვის თანამე, პირველად იხილე განგებაჲ მისი სულისა მისისათჳს და ეგრეთ მიენდვე განკითხვად. გიყუარდინ ჭეშმარიტსა და სამართალსა მამხილებელი, რამეთუ უფროჲს და უმჯობეს არს საფასეთა, უმშჳკაეროდ მო-გებულთა. ემოყურებოდე მათ, რომელნი სიმართლისათჳს და ჭეშმარიტებისათჳს და-იტჳრვებდენ.

იყავ შენ მარადის მაშრომებელ ჯორცთა შენთა და მოსწრაფედ მაღჳძებელ სულსა და იქმოდე ჯორცითა სარგებელსა სულისა შენისასა და მას შეუდეგი, რომელი მიგაახლებდეს შენ ღმერთსა. განსაცდელთათჳს და კეთილთა, რომელნი მოიწეოდიან შენ ზედა მარადის, ჯერ-არს საზომით მწუხარებაჲ და სიხარული, რამეთუ ზრუნვაჲ და სიხარული არა დაადგრებიან ჩუენ თანა უკუნისამდე. უწყოდე, ვითარმედ არა რაჲ დაადგრების სამკჳდრებელსა ამას ძეთა კაცთასა. ამისთჳს ჯერისაებრ განაგე ყოველი საქმე შენი და დაიმარხენ მცნებანი ჩემნი, რამეთუ არა ყოლადვე გეპოვოს ჩემებრი განმზრახი სულისა შენისათჳს. იყავნ გონებაჲ შენი მღჳძარე ცხორებისა შენისათჳს და საქმესა უჯეროსა ყოლადვე ნუ იგონებ გონებასა შენსა. უკუეთუ გნებავს მეგობრობაჲ ღმრთისაჲ, ნუ ეძიებ მეგობრობასა კაცთასა. ფრიადი სარგებელი აქუს მას, რომელი მარადის აბრალებდეს თავსა თჳსსა და არა განიკითხვიდეს მოყუასსა. ესე არს, რომელი მარადის ცხოველ არს ღმრთისა თანა ჭეშმარიტისა, რომელმან კმა იყოს და არარაჲ მოიგოს ქუეყანასა ზედა სიბრძნითა მით სულიერითა. ესე არს უმდიდრეს მდიდართა, რომელთანი საფასენი აღურაცხელ არიან და სხჳსაგან არას იკმარებედ. ესე არს საქმე, რომელი ჰშუენის ცხორებასა სათნოსა, რაჲთა არა შესცოდოს კაცმან მოყუასსა თჳსსა. ესე არს კეთილი გულისიტყუაჲ, რაჲთა რომელი მისცე მოყუასსა თჳსსა და დაადგრეს იგი შენ თანა. ესე არს სრული კაცი, რომელისაჲ ყოველი გულისსიტყუაჲ მისი სიბრძნით არს. ესე არს მეგობარი ღმრთისაჲ, რომელი არა დაემორჩილოს ბოროტთა გულისსიტყუათა. ინებე, რაჲთა იყო ძლიერ სულითა და არა ჯორცითა. უწყოდე, ვითარმედ საქმე მტყუვართაჲ არა გრძელად დაადგრის, ვითარცა არარას სარგებელ არს მკურნალი სახელით, რომელმან ვერ შეუძლის

განდევნად სალმობაჲ ჯორცთაგან, ეარეთვე უსარგებლო არს სიბრძნე, რომელმან ვერ შეუძლოს განდევნად სენი იგი ბოროტი სულისაგან თჳსისა.

საფუძველი შიშისა ღმრთისაჲ არს მოწყალებაჲ. მოიგე სიტყუაჲ ღმრთისაჲ კადნიერად წინაშე მათსა, რომელთა უყუარს ცუდი დიდებაჲ და უშიშად ზრახეედი სამართალსა. რომელი ზრახვიდეს ღმრთისათჳს, ჰქონანმცა საქმენი, საყუარელნი ღმრთისანი. უკუეთუ მოყუასი შეაწუხო, უწყოდე. ვითარმედ შენცა შეწუხებად ხარ. სიტყუასა გმობისა და ჩყუნილებისასა ნუ შეუტეობ სასმენელთა შენთა და ნუცა მიხედავ სახედველითა შენითა ცუდთა ხილვათა და ნუცა ზრახვასა უსარგებლოსა, არამედ განიშორე შენგან ყოველი ზრახვაჲ უშეერი, მსოფლიოჲ და უსახური.

ტაძარი ღმრთისაჲ არს გული ბრძენთაჲ, რომელთა ყოველთა დღეთა ცხორებისა მათისათა სამკჳდრებელ მისა ყჳან მოთმინებითა განსაცდელთაჲთა, არა თუ იგინი, რომელნი ინგორებიან ნებასა შინა ჯორცთა მათთასა, იგინი მახლობელ არიან ღმრთისა, არამედ რომელნი შეჩჩურვილ არიედ მადლითა და მოთმინებითა და დამაშურალ არიედ სწავლითა და გამოცდილ არიედ სულგრძელებითა. მონაგები შენი, რომელი შორს არს შენგან, ნუ ჰგონებ, ვითარმედ შენი არს.

ისწავე სათნოებაჲ კაცისაჲ საქმეთაგან მისთა და ნუ სიტყუათა მისთაგან. მრავალთა კაცთა განგებაჲ ბოროტ არნ და სიტყჳთა კეთილითა აჯერებედ კაცთა. კეთილ არს კაცისა ყოლადვე არა ცოდვაჲ და. უკუეთუ ცოდოს, ჯერ-არს მისა, რაჲთა გულისხმა-ყოს ცოდვაჲ იგი და არა უდებ იქმნეს მისთჳს. კაცი ბრძენი იგი არს, რომელსა უყუარს ღმერთი და ზრუნავს სულისა თჳსისათჳს და ჭეშმარიტად პატივსცემს, რომელი-იგი ხედავს დაფარულთა გულისსიტყუათა მისთა. ფრიად უმჯობეს არს კაცისა სიკუდილი ჯორცითა, ვიდრე არა უდებებით ვნებასა სულისასა. კაცი, რომელი ვერ მძლე ექმნეს ჯორცთა თჳსთა. იგი მკლველ არს სულისა თჳსისა. კაცსა რომელსა უყუარან გემონი და შეაგუებს ჯორცთა, მეგობარ ღმრთისა ვერშემძლებელ არს ყოფად. რომელსა უყუარან გემონი, მას უყუარან ჯორცნი თჳსნი. რომელსა უყუარან გემონი, იგი ვეცხლისმოყუარულ არს. რომელსა უყუარს ვეცხლი, იგი ურწმუნო არს. გიყუარდედ იგინი, რომელნი შეგძინებდენ და ნუ იგინი, რომელნი დაგაჭირვებდენ სულისა სარგებელსა. რომელი შეასმენდეს თავსა თჳსსა ღმერთსა ყოველთა დღეთა ცხორებისა მისისათა, ჯერ-არს მისა, რაჲთა სასოებაჲ მისი არასადა განაშოროს მისგან ვიდრე სიკუდილადმდე. ცხორებაჲ კაცისაჲ შრომით არს სოფელსა ამას და კეთილი მისი დაადგრების უკუნისამდე.

ხოლო შენ, შვილო ჩემო მცირეო, აღირჩიე, რომელი არა განიკრწნების, და, უკუეთუ შეგემთხჳოს შენ საქმჱ საძნაური, ნუ აბრალებ კაცთა და ნუცა შფოთ ხარ ღმრთისათჳს და ნუცა დღეთა შენთა სწყევ. და ესრეთ იყავ სახე შენი. ვითარღამცა ვინ რბიოდა სწრაფით და წარსცა ფერკი თჳსი ქვასა, გინა ეკუეთა სუეტსა და წულულებაჲ შეამთხჳა თავსა, ნუუკეე კუალადიქცამცაა და აღუშფოთნა ქვასა, გინა ჰრისხვიდა სუეტსა? უკუეთუ შენ დაადგრე სწავლასა ჩემსა ზედა, არამცირესა ნიჭსა ღირს იქმნე ღმრთისაგან მოღებად და, უკუეთუ შეურაცხ-ყჳნე სოფლისა მონაგებნი, არა განგაშოროს ღმერთმან შეწევნაჲ მისი შენგან და კაცთა უყუარდე.

შეაყავ თავი შენი სიბრძნესა საღმრთოსა, რომელი არს შემწჱ ყოვლისა კეთილისაჲ და საფასე არს დაულეველი. მან სული და ჯორცნი შენნი დაიცვნეს და იგი გექმნეს შენ მამა და დედა და მეგობარ. და შრომაჲ შენი იყავ უფროჲს ყოვლისა მოთმინებისათჳს, რომელი შემძლებელ არს შეცვალებად ყოველსა მწუხარებასა კაცთასა და ყოფად მას მსგავსად ძილისა ნელისა, ვითარცა მკურნალი ჴელოანი ნუგეში-

ნის-ცემად სნეულისა მძაფრისა მისგან სენისა, ეგრეთვე სიმდაბლ© შემწე არს სწავ-ლისა და მოთმინებისა. ვითარცა-იგი კაცსა მდიდარსა პურის-თხოვაი არა ჰშუენის, ეგრეთვე ქრისტიანესა არა ჰშუენის ურწმუნოთაგან სწავლად სიტყუაი სათნოება-თათჳს. ვითარცა მდიდარი, რომელი პურსა ითხოვნ, სიწბოი და სირცხჳლი დაიმკჳდ-რის მათგან, რომელნი იცნობედ მას, ეგრეთვე ქრისტეანე. რომელსა ურწმუნოი ასწა-ვებდეს კეთილსა საქმესა.

ვითარცა-იგი, რაჟამს იყნოსი სული მძორისაი. მუნთქუესვე დაიბურნი საყნო-სელნი შენნი. რაჲთა არა შევიდეს მიერ სული სიმყრალისაი ტუნად შენდა და აღძ-რნეს საფეთქელნი შენნი და აღგიდგინოს თავი შენი და შეგიშალოს გონებაი გულისა შალვითა, ეგრეთვე გიღირს მსწრაფლ განშორებაი ჰამბავთაგან ბოროტისმზრახვალ-თაჲსა. რაჲთა არა ბოროტისა სიტყუაი დაეთესოს გულსა შენსა და მცირედსა ჟამსა აღორძნდეს იგი შენ თანა. ნერგი იგი მცირედმეცნიერებისაი ვენაჯსა გონებისა შენი-სსა. და გამოიღოს მან ნაყოფი იგი სიმწარისაი. კაცი. რომელი არა ელოდის სიტყჳსა განსრულებასა, არამედ მსწრაფლ უცნობელად დადვას საფუძველი, ვითარცა ინებოს იგი. ნაკლულევან არს იგი ხუროვნებასა შენებისასა.

რაჟამს იყოს სიტყუაი ღმრთისათჳს და სათნოებათათჳს. უზეშთაეს არს პატივ-სა დიდებულსა. აწ უკუე ისწრაფე მოგებად სათნოებათა კეთილთა მცირედსა ამას ჟამსა. ვიდრემდის შემძლებელ ხარ, რამეთუ ბუნებამან ჩუეულებისამან გაიძულოს შენ ლოცვად დღესა შინა მრავალგზის და მღუძარებასა ღამისასა შესწირვიდე ლოცვასა. და, რაჟამს აღსდგე ძილისაგან. ჰმადლობდი ღმერთსა და ნუცა რაი სიტყუაი გამო-ვალნ პირისაგან შენისა პირველ ლოცვისა. და რაჟამს გამოხჳდე კარით სენაკისა შენისაჲთ, დაიწერე წინაშე შენსა სახე ჯჯუარისაი და მადლი შეწირე ღმრთისა გონე-ბითა შენითა. და ესემცა საჭურველი გმოსიეს ყოლადვე სლვასა შენსა და ჯდომასა. და რაჟამს კუალადიქცე სენაკადვე. განამრავლე ლოცვაი შენი ღმრთისა მიმართ ლმობიერად.

ვითარცა-იგი ნაშენები, რომლისაი საფუძველი მისი კლდესა ზედა დადებულ არნ და ქვითა თლილითა და არაკითა განგებით აღშენებულ არნ. დაღაცათუ ეკუეთ-ნიან ღუარნი ძლიერნი. გინა ქარნი სასტიკნი. ვერ შეუძლიან დამკობად მის ნაშენე-ბისა. ეგრეთვე ჩუენ, უკუეთუ ყოველი განგებაი ცხორებისა ჩუენისაი ლოცვით და ვედრებით იყოს, არასადა დავეცნეთ, დაღაცათუ გუეკუეთნენ განსაცდელთა სიმძლაფ-რენი მრავალფერნი. რამეთუ ვითარცა-იგი მეედართა მბრძოლთა სახლებსა ჰკიდავნ მრავალფერი საჭურველი: ჯრმლები და ჰორლები. ფარები და მშვლდ-კაბარჭები შემზადებულები, რომელი მოასწავებნ საქმესა მათსა ბრძოლისასა. ეგრეთვე ჩუენცა მოგუცა უფალმან საჭურველი არა თუ შემზადებული ოქროისა და ვეცხლისაგან. გინა სპილენძისა და რკინისაგან, არამედ შემზადებული კეთილსა ნებისაგან და მართლისა სარწმუნოებისაგან. დაჰკიდე შენცა ესე საჭურველი კედელთა სენაკისა შე-ნისათა და ტაბლასა შენსა და საწოლსა ზედა შენსა და. რაჟამს პურსა განსტეხდე. გინა წყლისა სუმაი გეგულჳოს. ვიდრე ჯჯუარი არა დასწერო. ნუცა შჭამ და ნუცა ჰსუამ და. უკუეთუ ესრეთ ჰყოფდე. არარაი ვნებაი შეგემთხჳოს მტერისაგან.

არა რაი უფროესი შესაწევნელი იპო�s ტყუვილისა და საცთურისათჳს და ცხორებისა ჩუენისა წარწყმედისათჳს. ვითარცა კაცი უწესოი და პირი, რომელი ზრა-ხავნ ყოველსა უშჯულოებასა, რომელი იგინებინ და გმობნ და განიკითხავნ მოკეთესსა თჳსსა და ფიცავნ ცრუდ და ძჳრსა ზრახავნ ყოლადვე. ამისთჳს გეკვედრები. რაჲთა განეშორო მეტყუელსა ჰამბავთა ბოროტთასა და ეკრძალო მტყუართა მფიცავთა და

არა ხოლო თუ მტკუვართა და ცრუფიცთა, არამედ სამართლადცა მფიცავთა, რამეთუ ესე ცოდვაჲ დიდ არს. ევლტოდე მათგან და უკუეთუ გესუას მოწაფე ანუ მეგობარი, ევედრე მას, რაჲთა ყოლადვე განგაკრძალებდეს და გარიდებდეს საქმეთა ბოროტთა და სავნებელთა, რამეთუ ჩუეულებაჲ ბოროტ არს და ოდესმე იძლიის კაცი თჳნიერ ნებისა მისისა. და ვინაჲთგან გიცნობიეს ძალი ბოროტად ჩუეულებისაჲ, ისწრაფე განშორებად ბოროტსა ჩუეულებასა და შეაყავ სული შენი კეთილსა ჩუეულებასა. დაღაცათუ ესე სახჱ ბოროტ არს, ოდეს კეთილნი და სათნონი საქმენი სახითა ასწონნე ბოროტთა და უკეთურთა საქმეთა. რავდენ უბოროტეს და უსაშინელეს არს, ოდეს სახელი ღმრთისა ყოვლისა დამბადებელისაჲ და გონებათა და გულისსიტყუათა მეცნიერისაჲ. შეურაცხებით იესენებოდის. და ტყუვილით ფიცვენ სახელსა მისსა და ცრუდ იწამებდენ განსყიდასა ზედა და მოსყიდასა კონისა ერთისა მხლისასა, რომელი ოდესმე არა ღირნ ნახევარ ქრთილად. და კაცნი მას ზედა სახელსა ღმრთისასა ფიცვიდიან კადნიერად და შეურაცხებით შფოთ არიედ საქმისა რომლისათჳსმე შეურაცხისა და საწუნელისათჳს ამის სოფლისა წარმავალისა. ვითარ უკუე დაუთმოს ღმერთმან მათ და არა განურისხნეს შეურაცხებისათჳს სახელისა მისისა წმიდისა?

ხოლო ჩუენ ვეკრძალნეთ ყოველსა სავნებელსა და შიშით და ძწოლით და მადლობით და ვედრებით ჳსადოდით სახელსა მისსა წმიდასა სასოდ და შემწედ მლხინებელად და მაცხოვრად ჩუენდა, რამეთუ მისა ჰშუენის ჩუენ, ყოველთა, მიერ პატივი და თაყუანის-ცემაჲ, ქებაჲ და დიდებაჲ მამისა და ძისა და წმიდისა სულისა აწ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე. ამენ.

იონანე მინჩხი

მე, ვითარცა ხე ზამთრისაჲ
ფურცელდაცვენებული, განვშიშულდი
მადლისაგან ღმრთისა, რომელი მომე-
ცა.
რამეთუ ზუერსა ცოდვისასა
ვიუნჯებდ მარადის.
და მოვაძაგე ღმერთსა
დამბადებელსა თავი ჩემი,
და სირცხჳლეული
აწ სულ-თქუმით ვევედრები
სახიერსა
ღმერთსა ძჯრუჯსენებელსა
და ვესავ წყალობასა მისსა.
არა ღირს ვარ მე წარდგომად
წინაშე შენსა, მამაო,
არცა ჯერ-არს ლოცვაჲ ჩემი მარ-
თალთა თანა,
რამეთუ საჯსე ვარ ცოდვითა
და არაწმიდებითა,
და ვერმკადრე ვარ კმამაღლად
ვედრებასა შენდა მიმართ,
არამედ მდუმრიად,
სულ-თქუმითა და ცრემლითა
გევედრები
ბრალთა ჩემთა შენდობასა
და აჯოცასა ცოდვათასა.
უკუეთუ მსაჯული იგი
უწყალოჲ მოწყალე ექმნა
ქურივსა მას მარადის წყინებისა
მისთჳს,
რავდენ უფროჲს მოწყალე ღმერთი
სახიერ იქმნეს მათთჳს,
რომელნი დღე და ღამე
უწყინოდ ევედრებიან.
და აწ ჩუენცა, ძმანო,
ვილოცვიდეთ მარადის
და ვითხოვდეთ
შენდობასა ცოდვათასა
და მისმიერსა წყალობასა.

იოვანე-ზოსიმე

ქებაჲ და დიდებაჲ ქართულისა ენისაჲ

დამარხულ არს ენაჲ ქართული დღედმდე მეორედ მოსლვისა მ[ესი]ისა საწამებელად, რაჲთა ყოველსა ენასა ღმერთმან ამხილოს ამით ენითა. და ესე ენაჲ მძინარე არს დღესამომდე და სახარებასა შინა ამას ენასა ლაზარე ჰრქჳან. და ახალმან ნინო მოაქცია და ჰᲪლენე დედოფალმან, ესე არიან ორნი დანი, ვითარცა მარიამ და მართაჲ. და მეგობრობაჲ ამისთჳს თქუა, ვითარმედ ყოველი საიდუმლოჲ ამას ენასა შინა დამარხულ არს. და ოთხისა დღისა მკუდარი ამისთჳს თქუა დავით წინსწარმეტყველმან, რამეთუ წელი ათასი, ვითარცა ერთი დღᲪ. და სახარებასა შინა ქართულსა თავსა ხოლო მათᲪსსა წილი ზის, რომელ ასოჲ არს და იტყჳს ყოვლად ოთხ ათასსა მარაგსა. და ესე არს ოთხი დღᲪ და ოთხისა დღისა მკუდარი, ამისთჳს მის თანაჲ დაფლული სიკუდილითა ნათლის-ღებისა მისისაჲთა.

და ესე ენაჲ, შემკული და კურთხეული სახელითა უფლისაჲთა, მდაბალი და დაწუნებული, მოელის დღესა მას – მეორედ მოსლვასა უფლისასა – და სასწაულად ესე აქუს: ოთხმეოცდაათოთხმეტი წელი უმეტᲪს სხუათა ენათა ქრისტᲪს მოსლვითგან ვიდრე დღესამომდე.

და ესე ყოველი, რომელი წერილ არს, მოწამედ წარმოგითხარ ასოჲ ესე წილი ანბანისაჲ.

ლოცვა-ყავთ. წმიდანო ღმრთისანო, ლოცვა-ყავთ. ქრისტე. შეიწყალე მჩხრეკალი ამისი იოვანე. ამენ.

გალაჰვარიანი

(ნაწყვეტები)

ჰრქუა მას ძემან მეფისამან: „მე ვესავ ქრისტესა. რაჲთა, რომელი დასთესო ჩემ თანა, აღმოსცენდეს და მრავალი ნაყოფი გამოიღოს. აწ მეც მე სახე საწუთროჲსაჲ და ვითარ აცთუნებს მოყუარეთა მისთა“. ჰრქუა მას ბალაჰვარ: „მსგავს არს საწუთროჲ ესე და ყოველნი მოყუარენი მისნი კაცსა, რომელსა სდევდა პილოჲ ამრიზებული და მიაწყუდია ჯჯურღმულსა საშინელსა. და შთავრდომასა მას მისსა მას შინა პოვნა ორნი რტონი აღმოცენებულნი მას ზედა, და მოეკიდა და პოვა რაჲმე. რომელსა ზედა დაიდგნა ფერენი თჳსნი. და ვითარ მიეხედნა, იხილნა ორნი თაგუნი: ერთი თეთრი და ერთი შავი, რომელნი დაუცხრომელად შჭრიდეს ძირთა მათ ხეთასა. და შთაეხედნა ჯჯურღმულსა მას შინა და იხილა ვეშაპი. რომელსა აღემტკმო პირი და ეგულებოდა შთანთქმაჲ მისი. ხოლო რომელსა-იგი ზედა ფერენი ედგნეს, ოთხნი თაგნი იყვნეს ასპიტისანი გამოსრულნი ჯურელით. და აღიხუნა თუალნი თჳსნი და იხილა რტოთა მათ ზედა მცირედი რაჲმე თაფლი და იწყო ჭამად. და შეაქცია გეშოვნებამან და სიტკბოებამან მისმან და არა გულისჯმა-ყო განზრახვად განსაცდელთა მათთჳს, რომელთაჲ არა უწყის, ოდეს უკბინონ, არცა რტოთა მათთჳს, რომელთა მოკიდებულ არს. და ჰხედავს შეჭრასა ძირსა მისთასა თაგუთა მათგან და უფროისღა ვეშაპისა მისთჳს, და არცა განიზრახა, რომელსა ჰხედავს განშორებულსა შინთ[illegible]ᲪᲛᲐ

აწ პილოჲ იგი სახე არს სიკუდილისაჲ, რომელი სდევნის ძეთა ადამისთა და ჯჯურღმული არს სოფელი ესე. საესე ყოვლითა ბოროტითა და საბრკოითა მავნებელითა. ხოლო ორნი იგი რტონი არიან დღენი კაცისანი და ორნი იგი თაგუნი – ერთი

თეთრი და ერთი შავი — არიან ღამე და დღე. დაუცხრომელნი მათ ზედა, რომელნი მსწრაფლ დაპლევენ ცხორებასა კაცისასა. და ოთხნი იგი ასპიტნი მსგავს არიან ოთხთა მათ ნივთთა. რომელთა ზედა აღგებულ არს გუამი კაცისაჲ და ოდესცა ერთი მათგანი აღიძრას. წარვალს სიცოცხლე. ხოლო ვეშაპი იგი. რომელსა აღეღო პირი და ეგულებოდა შთანთქმაჲ მისი. სახე არს ჯოჯოხეთისაჲ. რომელსა შევლენან მოყუარენი ამის სოფლისანი შემდგომად სიკუდილისა და მცირედი იგი თაფლი წუთ ქუ საშუებელი არს ამის სოფლისაჲ. რომლითა შეიტკბენ შეცთომილთა მცირედითა მით სიტკბოებითა განხრწნადითა.

* * *

და ვითარ აღასრულეს დღესასწაული იგი. ჰრქუა მეფემან თედმას: „რომლითა ღონითა ჯერ-არს მოქცევაჲ ძისა ჩემისაჲ?" ხოლო მან ჰრქუა მას: „იძალენ მის ზედა ეშმაკნი დედათა გამო. რამეთუ უგანმკუეთელეს არიან დაწყლვად გონებისა უფროს მახჳლისა ორპირისა. რამეთუ მასმიეს მეფისა ვისიმე. რომელსა ესუა ძე. და ჰრქუეს მეფესა მკურნალთა: „უკუეთუ უწინარეს ათისა წლისა იხილოს მზე ყრმამან ამან. მოაკლდეს ნათელი თუალთაჲ. რამეთუ სუსტად შეზავებასა ვჰხედავთ გუგათა შინა ამისთა". ხოლო მეფემან გამოუკუეთა ქუაბი ქუეყანასა შინა და მუნ შინა ბრძანა აღზრდაჲ ყრმისაჲ მპოხელთა მისთა თანა. და ვითარ აღესრულნეს მის ზედა ათისა წლისა ჟამნი. ბრძანა გამოყვანებაჲ ყრმისაჲ მის. რამეთუ არღა ეხილვა რაჲ დაბადებულთაგანი. და ბრძანა მეფემან დადგინებად ყოველი უხილავი მისგან თითოეულად. რაჲთა ყოველი იხილოს. იცოდის. რაჲ არს და დედანიცა შემკობილნი დაადგინნენ გზასა ზედა მისსა. და მათ ყვეს ეგრე. ხოლო ყრმაჲ იგი იკითხვიდა თითოეულსა მათგანსა და იგინი უთხრობდეს. და იკითხნა დედანიცა იგი. ხოლო მათ ჰრქუეს: „ესე ეშმაკნი არიან. რომელნი აღაშფოთებენ და წარსწყმედენ კაცთა". და აღივსო ყრმაჲ იგი სიყუარულითა მათ ეშმაკთაჲთა. და ჰკითხვიდა მამაჲ ყრმასა მას: „რომელი უშუენიერესი იხილე სლვასა მას შენსა შინა?" ხოლო ყრმამან მან ჰრქუა: „არა რაჲ ვიხილე უშუენიერესი მათ ეშმაკთასა და არცა რაჲ უსაწადელეს არს ჩემდა მათსა". ეგრეცა შენ. მეფე. არა რაჲ უფროჲს შემწე არს შენდა. ვითარ ქალნი შემკობილნი. რაჲთა აკუეთნე მას ყოველსა ჟამსა. რომლითა აღასრულებს ეშმაკი ძალსა თჳსსა".

მაშინ ბრძანა მეფემან გამოსხმაჲ პალატისაგან ძისა თჳსისა ყოველთა მსახურთა მისთა და დადგინებად ადგილსა მათსა გამორჩეულნი ყოველთაგან საბრძანებელთა მისთა დედანი შუენიერნი და ქმნულკეთილნი მსახურებასა მისსა ზედა. და აღივსო პალატი მისი შფოთითა მათითა და ფრიად იტანჯებოდა ძე მეფისაჲ საბრკისა მისგან, რამეთუ არა რაჲთ უფრო აღძრა გონებაჲ მისი. ვითარ ამით ჯერითა. და ამცნო მეფემან ქალთა მათ, რაჲთა შეემღერდენ და აზრზენდენ ყოველსავე ჟამსა, დღე და ღამე. და იმკვებოდიან და მოაკსენებდენ ყოველთა სახეთა საცთურისათა. რომლითა შეუძლონ აღძრვაჲ მისი გულისთქუმად. ხოლო იგინი ფრიად მოსწრაფე იყვნეს აღსრულებად ბრძანებასა მეფისასა და ოდესმე ეჩუენნიან სამოსლითა და სახითა მამაკაცობრივითა და ოდესმე საჭურველითა შეიმკენიან და ვლენედ წინაშე მისსა, და ოდესმე სახითა მონადირეთაჲთა, და ოდესმე ქნარითა და ნესტჳთა და წინწილითა და თითოპირითა სახიობითა შემკობილნი აწყინებედ. და ოდესმე ებრძვიედ და ზედამიეჭრებიედ განშიშულებულნი და ეტყჳედ მრავალსა სიტყუასა აღძრვისასა და მოაკსენებედ. რაჲთა განვიდენ ნადირობად და მოთხვად სამოთხეთა შინა საშუ-

ებელთა. და რაჟამს განვიდის ძე მეფისაჲ. იგინიცა მის თანავე ასხდიან ჰუნეთა და არბეველ გარემო მისსა. და ამას ყოველსა შინა აწუეველ ნებასა მეფისასა და დაუკსნიელ შჯულსა მისსა უფროჲს სიტყჳსა მამაკაცობრივისა.

ხოლო იყო ვინმე მათ შორის ქალი ერთი. ასული მეფისა ვისიმე. რომელი ტკუეობით მოწევნულ იყო აბენესე მეფისა. და იყო იგი იგი უშუენიერეს მათ ყოველთასა ხატითა და უგონიერეს სიბრძნითა და უეუარდა იგი ძესა მეფისასა ქმნულკეთილობისა და სიბრძნისა მისისათჳს, რამეთუ იყო იგი ფრიად გონიერ და სიტყუაპოვნიერ. და მრავალგზის ამხილებენ ძე მეფისაჲ საქმესა შჯულისასა და განაცდინ განქარვებასა ამის სოფლისასა და მოაკსენებენ ღმერთსა და ამხილებენ ცოთმასა კერპთმსახურთასა. ესმა ესე მეფესა და განიხარა სიყუარულისათჳს მის ქალისა მიმართ. რამეთუ ჰგონებდა, ვითარმედ იძლიოს მის მიერ.

ხოლო დღესა ერთსა ჰრქუა დედაკაცმან მან იოდასაფს: ..უკუეთუ გნებავს, ძო მეფისაო. რაჲთა ვისმინო შენი. რომელსა-ესე მაწუევ. განმის-უენე შენ თანა წელიწადსა ერთსა და მიგცე აღთქუმაჲ. რაჲთა აღვიარო შჯული შენი და ვჰმონებდეთ ღმერთსა შენსა ორნივე ვიდრე სიკუდილამდე''. ჰრქუა იოდასაფ ქალსა მას: ,,და ვინაჲ არს ჩემდა ნუგეშინის-ცემაჲ. უკუეთუ სიკუდილმან წარმიტაცოს უწინარეს ერთისა წელიწდისა?'' ჰრქუა დედაკაცმან მან: ..უკუეთუ გეწიოს სიკუდილი. მას შინა სასჯოდელი გაქუნდეს მოქცევისა ჩემისათჳს და არა ბრალეულ იყო ნების-ყოფისა ჩემისათჳს. რამეთუ იტყჳ შენ. ვითარმედ: ქორწილი წმიდა არს''. ჰრქუა იოდასაფ: ..ეგრეთ არს. არამედ არა მაქუნდეს მადლი მოთმინებისაჲ მათ თანა. რომელთა დაითმინეს და დაშრიტეს საკუმილი იგი კორცთაჲ. და მერმე მეშინის. ნუუკუე მიმიზიდოს გულისთქუმამან ჩუეულებისამან უდიდესად სხუად საქმედ და მერმე მეუფლოს ნებაჲ და შთამაგდოს წარსაწყმედელსა და ვიპოვო მტერ ღმრთისა და მეგობარ ეშმაკისა''. ჰრქუა დედაკაცმან მან: ..თანამეყავ თუესა ერთსა, გინა ერთსა ღამესა და ვყო ბრძანებაჲ და ნებაჲ შენი, რამეთუ ესოდენმან მცირემან ნებამან ვერ დასძლიოს სასჯოდელსა შენსა, რამეთუ შეცთომილი სული მიგჯავს დაგებად ღმრთისა და განაცხოველებ შემდგომად სიკუდილისა''.

ხოლო იოდასაფ მიდრკა ყოფად ნებისა მისისა და აღთქუმაჲ მოსთხოვა. რაჲთა აღიაროს ღმერთი. რამეთუ ბუნებაჲცა აიძულებდა ყოფად მას და გონებაჲ მისი დაიწყლვოდა ზრზენითა მათითა და შეაშფოთებდა გონებაჲ მისი. ხოლო ღმერთი ჩუენი იესუ ქრისტე შემწე ეყო ჭირთა შინა მისთა და არა ინება წარწყმედაჲ. ვითარცა იტყჳს მეფსალმუნე დავით: ..მივდერკ იძულებით დაცემად და უფალმან ყელი აღმიპყრა მე და არა თუმცა უფალი შემეწია მე. კნინერთღადა და-მცა-იმკჳდრა ჯოჯოხეთს სულმან ჩემმან''. რამეთუ ვითარ ამათ ოდენ გულისსიტყუათა შინა იყო, მიეძინა ღამის-თევასა შინა, ილოცვიდა რაჲ ღმრთისა მიმართ, რაჲთა შეეწიოს და განუღოს კარი უმჯობესი, და კურთხეულ არს ღმერთი. რომელმან ყვის ნებაჲ მოშიშთა მისთაჲ. და იხილა იოდასაფ ძილსა შინა ჩუენებით. ვითარმცა მიიწია სასუფეველსა და იხილნა მრავალფერნი საშუებელნი და ტაძარნი ოქროლესულნი და ყოველი ფუფუნებაჲ. რომელთაჲ ვერშესაძლებელ არს ხილვაჲ მათი სოფელსა ამას შინა. და მერმე კიდეგან იხილნა დედანი იგი. მაზრზენელნი მისნი. რომელთაგან დაწყლულ იყო გული მისი, და იყვნეს იგინი უუშუერეს და უსაძაგლეს პირთა ძაღლთაჲსა და ღორთაჲსა საშუებელთა მათ თანა სასუფეველისათა. და კმაჲ ესმოდა. რომელი ეტყოდა: ..ესე არს ადგილი განსასუენებელი წმიდათაჲ და მოთმინეთაჲ. უკუნისამდე იშუებდენ ამას შინა''. და მერმე მიიტაცეს ჯოჯოხეთად და იხილნა საშინელნი იგი

სატანჯველნი პირად-პირადნი, რომელთა ვერვინ შემძლებელ არს აღრაცხუვად. ... და კუალად კმაჲ ესმა: „ესე არს მისაგებელი ულმრთოთაჲ და ცოდვილთაჲ, რომელთა დაუტევეს ქრისტე ღმერთი და შეიყუარეს სოფელი. აქა იტანჯებოდიან საუკუნოდ და უკუნისამდე".

და ვითარ მოეგო გონებასა თჳსსა და აღიხილნა თუალნი თჳსნი და იხილნა დედანი იგი, გარემოდგომილ იყჳნეს მისა და ტიროდეს და ჰგოდებდეს, რამეთუ ეგონა, ვითარმედ მომკუდარ არს განგრძობითა მით ძილისაჲთა. და აღდგა იოდასაფ და იწყო განცდად შუენიერებასა მათსა და განკჳრვებულ იყო, ვითარ შეურაცხ და უშუერ იყჳნეს წინაშე თუალთა მისთა საშუებელთა მათ თანა. რომელნი იხილნა ჩუენ

და მოვიდა მეფე ხილვად ძისა თჳსისა, რამეთუ ესმა საქმე ესე. და ჰკითხვიდა მას, თუ რაჲ იხილა და თუ რაჲღა არს გულისსიტყუაჲ მისი. ხოლო იგი უთხრობდა ყოველსა, რომელი-იგი იხილა სასუფეველსა შინა — შუენიერებაჲ საშუებელთა უხილავთაჲ, და მერმე რაჲ-იგი იხილნა ჯოჯოხეთს შინა — დაუთმენელნი იგი და საშინელნი სატანჯველნი, და ჰრქუა მას: „მამაო ჩემო, მნებავს გასლვაჲ უდაბნოს და ცხორებაჲ მონაზონებით მძოვართა თანა და მუნ მონებაჲ ღმრთისა ცხოველისაჲ სურვილისა მისთჳს და შიშისა, რომელნი ვიხილენ".

ნოველეგი

თქუა ბერმან: „იყო ძმაჲ ერთი და შჭირდა სენი ფიცხელი და სულმოკლე იქმნა და შევიდა ქალაქად. რაჲთამცა განიკურნა. და შეემთხჳა მას დედაკაცი ვინმე განკრძალული და მოშიში ღმრთისაჲ, წარიყვანა მონაზონი იგი სახლსა თჳსსა და მოჰგურიდა მას მკურნალთა და ჰკურნებდა მცნებისათჳს ღმრთისა. ხოლო განიკურნებოდა რაჲ ძმაჲ იგი, მცირედ-მცირედ იწყო ეშმაკმან შთათესვად გულისსიტყუათა ბოროტთა მისა მიმართ. ხოლო დღესა ერთსა კადნიერ იქმნა და უპყრა ყელი მისი და გამოუცხადნა გულისსიტყუანი მისნი. ხოლო დედაკაცი იგი კურთხეული ეტყოდა: „ნუ, ძმაო, ნუ შეიწყნარებ გულისსიტყუათა მაგათ შეგინებულთა მტერისათა. არა უწყია, რამეთუ ხატი ანგელოზთაჲ გმოსია და მკედრად და მსახურად ქრისტესა აღბეჭდულ ხარ სიწმიდისათჳს და უბიწოებისათჳს? და კუალად მოიკსენენ მწუხარებანი იგი და სულთქუმანი და ტირილნი, რომელნი წინაგისხენ. ოდეს მიიქცე სენაკადვე შენდა და იწყო სინანულად. და ამის ბილწისა და უნდოჲსა საქმისათჳს, რომელ აწ დაუტკბობია ეშმაკსა შენდა. მრავალი ჭირი და გლოვაჲ წარჰკადო თავსა შენსა". ხოლო ესე რაჲ ესმა მისგან და სხუანი მრავალნი, განეშორა მისგან გულისსიტყუაჲ ბოროტი და იწყო ძმამან მან სირცხჳლად ფრიად, რომელ ვერცა ღათუ თუალთა თჳსთა შეუძლებდა ზეაღხილვად. ხოლო მაშინ ქრისტესმოყუარემან დედაკაცმან სახიერებითა თჳსითა იწყო ნუგეშინის-ცემად მისა და ეტყოდა: „ნუ გრცხუენიან, ძმაო, რამეთუ გულისსიტყუაჲ ეგე არა სულისა შენისაგან იყო, არამედ ეშმაკისაგან, რომელი გეშურების შენ, და არა ჰნებავს ჯორცთა შენთა სიწმიდე. ხოლო შენ აწ აღიჭურე ბრძოლად მისა მიმართ სინანულითა და ამიერითგან იღუწიდი სიწმიდისათჳს ჯორცთა შენთაჲსა". და ესრეთ მშჳდობით წარგზავნა ძმაჲ სენაკად თჳსად".

* * *

თქუა ბერმან: „უკუეთუ ებრძოდის სიძვაჲ ჯორცთა შენთა, გინა თუ გულსა შენსა, გამოიძიე, თუ სადაჲთ აღიძრა, და განკუეთე მიზეზი იგი, რამეთუ არს ანუ

შეებისაგან ჭამადთაჲსა, ანუ განსუენებისაგან ჯორცთაჲსა, ანუ ძილისაგან მეტისა, ანუ სიმაღლისაგან, ანუ გიჩნს თავი შენი უკეთეს ვისამე. გინა თუ განიკითხე ვინმე შეცოდებული. გულისხმა-ყავ და ეკრძალე. რამეთუ თუნიერ ამათსა არა აღიძრვის შინაგან გუამისა ბრძოლაჲ სიძვისაჲ''.

თქუა კუალად: ,,უკუეთუ დაეცე სიძვითა და იყოს პირი იგი მახლობელ, რომელსა თანა დაცემულ იყო, ახლოს ადგილსა შენსა, წარვედ მუნით, თუ არა, ვერ შეინანო''.

თქუა კუალად: ,,უკუეთუ იხილო ძილსა შინა დედაკაცი, იღუაწე დღისი, რაჲთა არა მოიკსენო, რამეთუ სიკუდილი არს და მოაშთობს სულსა''.

თქუა ბერმან: ,,უზრუნველობაჲ ჯორცთაჲ და დუმილი და ფარულად წურთაჲ და არავისი განკითხვაჲ მცველ არს სულისა და დამცველ სიწმიდისა''.

* * *

ეჯდა ბერი ვინმე უდაბნოსა, რომელსა ეშორა წყალი ათორმეტ მილიონ. და მოიღებნ წყალსა თესსა შრომითა და ჭირითა დიდითა. ხოლო ჟამსა ერთსა სულმოკლე იქმნა და განიზრახვიდა, ვითარმედ: ,,რად საკმარ არს შრომაჲ ესე? არამედ მივიდე და დავჯდე მახლობელად წყლისა მის''. ხოლო ამას რაჲ განიზრახვიდა, მოიქცა და იხილა ვინმე, რომელი შეუდგა და ჰრიცხვიდა ნაბიჯთა მისთა. ჰკითხა მას ბერმან. ვითარმედ: ,,ვინ ხარ შენ?'' ხოლო მან მიუგო: ,,მე ვარ ანგელოზი, უფალმან მომავლინა აღრაცხვად ნაბიჯთა შენთა და მიცემად დიდისა მადლისა.'' ხოლო ესე რაჲ ესმა ბერსა, განძლიერდა და შესძინა ხუთით მილიონით სხჳთ შინაგან უდაბნოსა მას.

* * *

ბერი ვინმე მივიდოდა ქალაქად განსყიდად ყელთსაქმრისა თჳსისა. ხოლო ეშმაკმან უჩინო-ყო ყელთსაქმარი იგი გზასა ზედა. ხოლო ბერი დადგა ლოცვად და იტყოდა: ,,გმადლობ შენ, უფალო, რამეთუ მიჯსენ მე განსაცდელისაგან''. მაშინ ვერ-ღარა მოითმინა ეშმაკმან სიბრძნე და მოთმინებაჲ ბერისაჲ მის და ვითარ იგი ყოველსავე ზედა ჰმადლობდა ღმერთსა. არამედ ეკმა-ყო და თქუა: ,,აჰა, ყელთსაქმარი შენი, ბერო ბოროტო!''

* * *

იტყოდა მამაჲ პიმენ, ვითარმედ: ძმაჲ მოუჴდა მამასა ამოის და ითხოვდა მისგან სიტყუასა და დაყო მის თანა შჳდი დღე და არარაჲ მიუგო მას. და ვითარ წარჰგზავნიდა, ჰრქუა მას: ,,ვიდოდე და ეკრძალე თავსა შენსა. რამეთუ მე. ესერა. ცოდვანი ჩემნი ზღუდე ბნელის მექმნეს ჩემ შორის და ღმრთისა''.

* * *

იტყოდეს ვისთჳსმე ბერისა, რამეთუ დაეყო ერგასისი წელი თუნიერ პურისა და წყლისაცა, იშჳთ სჳს და იტყოდა. ვითარმედ: ,,მომიკუდინებიეს ცოდვაჲ: სიძვაჲ და ვეცხლისმოყუარებაჲ და ცუდადმზუაობრებაჲ''. და მოვიდა მისა მამაჲ აბრაჰამ. რამეთუ ესმა, ვითარმედ ამას იტყოდა და ჰრქუა მას: ,,შენ სთქუ სიტყუაჲ ესე?'' და მან თქუა: ,,მე ვთქუ''. ჰრქუა მას მამამან აბრაჰამ: ,,აჰა, ესერა. შეხუალ სენაკად შენდა და ჰპოე ჭილსა ზედა სარეცელსა დედაკაცი. ძალ-გიცა არამოგონებად. ვითარმედ არა დედაკაცი არს?'' ხოლო მან თქუა: ,,არა. არამედ წინაალუდგე გულისსიტყუასა

ჩემსა არაშეხებად მისსა". ჰრქუა მას მამამან აბრაჰამ: „აწ უკუე არა ვიდრე მოგიკუდინებიეს, არამედ ცოცხალ არს ენებაჲ იგი და დაბმულ არს. კუალად მიხუალ გზასა და იხილე ქვაჲ და კეცი და საშუალ მათსა ოქროჲ. ძალ-გიცა გულსა შენსა, ვითარმცა ესეცა ეგრეეე მოიგონე. ვითარცა ქვაჲ?" ხოლო მან თქუა: „არა, არამედ ეჰბრძოდი გულისსიტყუასა ჩემსა არააღებად". ჰრქუა მას ბერმან: „აჰა, ეგერა, ცოცხალ არს". მერმე კუალად ჰრქუა მამამან აბრაჰამ: „აჰა, ესერა, გასმიეს ორისა ძმისათჳს, რამეთუ ერთი გყუარობს და ერთი გძულობს და ძჳრსა იტყჳს შენთჳს. უკუეთუ მოვიდენ შენდა ორნივე, მოითუალნეა სწორად?" და მან თქუა: „არა, არამედ ვსძლო გულისსიტყუასა ჩემსა კეთილის-ყოფად მოძულისა მის ჩემისა. ვითარცა-იგი მისა, რომელი მყუარობს". მაშინ ჰრქუა მას მამამან აბრაჰამ: „აწ უკუე ცოცხალ არიან ენებანი იგი, არამედ დაბმულ არიან წმიდათა მიერ".

* * *

ნეტარსა დედასა სარას ათურამეტსა წელსა ჰბრძოდა ეშმაკი სიძჳისაჲ და არასადა ილოცა. რაჲთამცა განეშორა მისგან ბრძოლაჲ იგი, არამედ ესე ხოლო თქჳს: „ღმერთო, მომეც ძალი!"

იტყოდეს მისთჳსვე ნეტარისა სარაჲსთჳს, ვითარმედ აურვებდა ოდესმე სული სიძჳისაჲ და გულსა მოუვლენნ სოფლისა ამის ამოებასა, ვითარცა იტყჳს ეკლესიასტე: „ყოველივე ამაოა". ხოლო იგი არა მიერჩდა შიშითა ღმრთისაჲთა და მარხვითა. აღ-ვიდა ერთსა შინა დღესა ერდოსა ზედა თჳსსა ლოცვად და ეჩუენა მას სული იგი სიძ-ვისაჲ კორციელად და ჰრქუა მას: „შენ მძლეა მე. სარა?" ხოლო მან ჰრქუა: „მე არა გძლე, არამედ უფალმან ჩუენმან იესუ ქრისტემან".

გრიგოლი ღმრთისმეტყველი

ცხორებაჲ და შესხმაჲ წმიდისა და ღმერთშემოსილისა მამისა ჩუენისა დიდისა ბასილისი

(ნაწყვეტები)

... ხოლო ამიერითგან ვიწყოთ ქებად მისა და შემწედ მოვიყვანოთ მისივე იგი და ჩუენი და ყოველთაჲ ღმერთი, რაჲთა შეგუეწიოს, რომელ უძლურებითა ჩუენისა სიტყჳსაჲთა არა შეურაცხად გამოვაჩინოთ დიდი ესე და დიდებული კაცი და რაჲთა არა ფრიად უდარეს სხუათა მათ შემსხმელთა მისთასა გამოჩინდე, დაღაცათუ მისგან ყოველნივე სწორად ნაკლულევან ვართ. ვითარცა ცისა სიმაღლისაგან და ბრწყინ-ვალებისაგან მზისა ნაკლულევან იპოებიან ყოველნი, რომელთაცა ინებონ მიხედვად მუნ.

ხოლო აწ, უკუეთუმცა ვხედევდით მას კორციელისა დიდებულებისა და მშო-ბელთა სიდიდისა მოყუარედ, ანუ თუ სხუათა რათმე კორციელთა საქმეთა პატიოსან-თა, რომელთა ქუეყანისანი პატივ-სცემენ, უზეშთაესადმცა გამოვაჩინე იგი უფროს ყოველთა დაბადებულთა ქუეყანისათა და, რაჲ-იგი მისთჳსმცა აღვწერე, უზეშთაესმცა იყო მათ ყოველთა, და, ერთად, ამითმცა დიდებულ იყვნეს ჩემმიერნი ესე თქუმულნი, რომელ არამცა ტყუილ და ზღაპარ იყვნეს, არამედ ჭეშმარიტთა მიერმცა საქმეთა შევამკე იგი და რომელთა ზედა მრავალნი არიან მოწამე, რამეთუ მრავალთა კეთილთა მისთა მოგჳთხრობს ქუეყანაჲ პონტოისაჲ, საკჳრველებათა და დიდე-

ბულებათა მისთა მშობელთასა. რომლითა საკვე არიან წიგნნი. და კუალად მრავალთა დიდებულებათა ღალადებენ ჩემისა ამის ქუეყანისა კაბადუკიისა მკვდრნი მათთჳს. რამეთუ არა ვისსა უდარეს იყვნეს ახოვნებითა და სიმდიდრითა, ერისთჳობითა და პატიოსნებითა წინაშე მეფეთასა და სიმაღლითა საყდართაჲთა და პატივითა ერთა მიერ და ბრწყინვალებითა სიტყუათაჲთა, რომელთა უკუეთუმცა გუენება აღწერაჲ, არარადმცა გამოჩნდეს ჭეშმარიტად. ვითარცა არარაცა არიან ყოველნი იგი საწარმართონი სიტყუანი და ტყუილნი მათნი, რომელნი აჩემებენ თავთა თჳსთა სიცრუვით დიდებულებასა, ვითარცა მათთა მათ წიგნთა შინა იპოტის, რომელთა ჭეშმარიტებისა თქუმად ვერ ძალ-ედვა, რამეთუ არა იყო მათ თანა ჭეშმარიტი პატიოსნებაჲ. ამისთჳსცა ტყუილისა მიმართ მიივლტიან და ეშმაკთა და ღმერთთა ვიეთმე, ამათა და მტყუვართა, სახელ-სდებენ მშობელად მათდა, რომელთა უკეთესნი იგი საქმენი და სიქადულნი ურწმუნოება არიან და, უკუეთუ ჭეშმარიტად გამოჩნდენ. მაშინღა უმეტეს იქმნას საძაგელებაჲ მათი.

... ესე უკუე ვთქუ მრავალთაგანი ერთი და ესე ვთქუ. არა თუ. რაჲთამცა დიდებულებასა რაჲმე ბასილისსა შეეჰმატე. რამეთუ ვითარცა არა ეკმარებიან ზღუასა მისდა შემავალნი იგი მდინარენი, დაღაცათუ შევლენ მრავალნი და დიდნი. ეგრეთვე არა ეკმარებიან ამას ქებანი კაცთანი, არამედ ამისთჳს ვთქუ ესე. რაჲთა გიჩუენო, თუ ვითართა სახეთა მიმართ სათნოებისათა ხედვიდა და ვითარ წარჰკდა მათ. რამეთუ. უკუეთუ სხუათათჳს დიდ არს, რაჲთამცა დიდებულებითა მშობელთაჲთა მიიღეს პატივი რაჲმე. დიდ არს ამისთჳს უფროჲსად, რომელ-იგი პირველნი მშობელნი სახელოვან-ყვნა თავისა თჳსისა მიერ და განადიდნა, ვითარცა მდინარემან დაგუებებულმან და უკუქცეულმან.

... შეენიერებისათჳს უკუე კორციელისა და ძალისა და ჰასაკისა სიკეთისათჳს. რომელთა ზედა მრავალთა ვხედავ მოხარულად, არად საკმარ არს თქუმაჲ, არა თუ. რამეთუ ამათ ზედა უდარეს ვისამე იყო კაცთაგანისა. ვიდრე ჭაბუკღა იყო და არა ღუაწლთა მათ მრავალთა მიერ მოეკუდინნეს სრულიად კორცნი, არამედ ამისთჳს არა მნებავს ესევითართა საქმეთათჳს თქუმაჲ. რაჲთა არა ვემსგავსო უგუნურთა მათ მორკინალთა, რომელთა ყოველი ძალი მათი ამათთა რკინობათა შინა და გარეწართა წარაგიან და ჟამსა მას ჭეშმარიტისა რკინობისასა მოუძლურებულ იყვნიან, რაჟამს-იგი მიეცემოდიან გკრგკვნნი და ნიჭნი მეფეთა მიერ მძლეთა მათ. არამედ მე სოფლისა საქმეთა მისთაგანი ერთი ოდენ ვთქუა. რომელი-იგი არა უკმარ არს. და ვიცი. ვითარმედ მეწამნენ ყოველნი, რომელთაცა აქუნდეს გონებაჲ. ხოლო ესე არს სიბრძნე. რომელსა იტყჳან, ვითარმედ უზეშთაესი არს ყოვლისაკე საქმისა ამის სოფლისა და უპატიოსნეს.

... ჰასაკსა მას შინა სიჩჩოჲსასა რაჲ იყო, დიდისა მის მამისა მიერ განისწავლებოდა, რომელი-იგი მაშინ მასწავლელად სათნოებისა აქუნდა პონტოსა, და ისწავლიდა მისგან სწავლასა მას კეთილსა, რომელსა ნათლისად უწოდს დიდი დავით და ბნელისა წინაალმდგომად. და მის მიერ ისწავა საქმჱ და სიტყუაჲ უზეშთაესად და კეთილად ნეტარმან მან, რომელი-იგი არა კორციელსა რასმე ისწავლიდა. ანუ ნადირობისა საქმეთა, ანუ ველოვნებასა ბრძოლათასა, ანუ მწყსასა ცხენთასა. რაჲთამცა იგივე ცხენი იყო მასწავლელ მისდა, ანუ რაჲთამცა ტჳნითა ირემთა და ლომთაჲთა იზარდებოდა, ვითარცა ზღაპარი იგი წარმართთაჲ იტყჳს. არამედ ისწავლიდა ესე სიბრძნესა ჭეშმარიტსა და ღმერთისმსახურებასა და. რაჲთა მოკლედ ვთქუა. სისრულისა მის მიმართ. რომელსა ეგულებოდა მიწდომად. მისა მიმართ მივიდოდა პირველ-

თაგანითა მით სწავლითა, რამეთუ, რომელსა ერთი ოდენ წარემართოს, გინა თუ გულისკმის-ყოფაჲ, გინა თუ საქმე მოლუაწებათაჲ და მეორისაგან ნაკლულევან იყოს, მე ვჰგონებ, თუ არა რაჲთა განყოფილ არს ცალთუალთაგან, რომელთა დიდ არს დაჭირვებაჲ იგი ნათლისაჲ მის ერთისა თუალისაჲ.

... ვინაჲთგან უკუე კეთილად ისწავლა მან სწავლაჲ იგი, რომელი მუნ იპოებოდა, ხოლო ჯერ-იყო, რაჲთამცა არარაჲ კეთილთაგანი განერა მას, არცამცა შეურებითა სულნელებისაჲთა უდარეს ფუტკრისამცა გამოჩნდა, რომელი-იგი ყოველთაგან სულნელთა შემოჰკრებს ნაყოფიერებასა. ამისთჳს კესარია ქალაქად მიიწია შესლვად მუნ მყოფთა მათ სასწავლელთა. კესარიასა ვიტყჳ დიდსა მას და ჩუენსა, რომელი-იგი ჩემისაცა სიტყუათა სწავლისა დასაბამ იქმნა, რომელი-იგი სიტყჳთა არს უმთავრეს სხუათა მათ შემოგარეთა ქალაქთა, უფროს ვიდრეცა ძალითა, რომლისა მოსწრაფებაჲ სიბრძნე არს სიტყუათაჲ. რომელ უკუეთუმცა ვინ ინება სიბრძნისა მიღებად მისგან, ვითარმცა ყოველივე დაერღჳა, რამეთუ სხუანი ქალაქნი სხუასა რასმე ზედა მოქადულ და შემკულ არიან, ხოლო ესე — სიბრძნესა ზედა სიტყუათასა.

... მერმე კესარიით მივიდა ბიზინტიად ქალაქსა მას დასავალითკერძოთა ყოველთა მთავარსა, რომელსა შინა იყენეს ბრძენნი და ფილოსოფოსნი ყოლოვანნი, რომელთა ყოლოვნებაჲ მცირედსა ჟამსა დაისწავლა ყოველივე სიმახჳლითა მით გონებისაჲთა და ესრეთ მუნით მოიწია ათინად, რომელი-იგი დედაჲ არს ფილოსოფოსობისაჲ. და მოივლინა ღმრთისა მიერ და კეთილითა მით სიბრძნისა უძღებლობითა ათინას, რომელი-იგი მე ჭეშმარიტად ოქროჲსა ქალაქად მექმნა და კეთილისა მომატყუებელად უფროს ყოველთაჲსა, რამეთუ მათ შემამცნიერეს მე მისდა სრულიად, რომელი პირველცა არა უცნაურ იყო, და სიტყუათა რაჲ ვეძიებდი, ნეტარებაჲ ვპოვე და ამით სახითა მსგავს ვიქმენ საულისა, რომელი კარაულთა მამისათა ეძიებდა და მეფობაჲ პოვა და საქმისა მის გარეწარი იგი უზეშთაეს იქმნა.

... ესე იქმნა დაწყებაჲ ჩუენისა მეგობრებისაჲ და ნაბერწყალი სიყუარულისაჲ. მერმე იქმნა ესევითარიცა საქმჱ: რამეთუ, ვითარცა არს ნათესავი იგი სომეხთაჲ არა წრფელი, არამედ მზაკუვარი და გულარძნილ და ბოროტი, მიმსგავსებული კლდეთა მათ, რომელნი დაფარულ არიან ზღუასა შინა და ვერ იხილვენ მათ მენავენი, ვიდრე არა სცენ ნავი და განტეხონ. ესრეთ სხუასა იტყჳან იგინი და სხუაჲ უც გულსა მარადის და სიწრფოებაჲ მათ თანა არა არს. და რაჲ საკჳრველ არს, უკუეთუ კაცსა ეცრუვნენ, ვინაჲთგან თავადისა ღმრთისა მიმართ ცრუ არიან და მზაკუვარ და ბოროტად აღმსაარებელ. მაშინ უკუე მოვიდეს მისა სომეხნი ვეთნიმე, რომელნი იყენეს მუნ მოსწავლე და მეცნიერ იყენეს მისდა და მამისა მისისა, იწყეს მისდა სიტყუად სახითა მეგობრებისაჲთა. ხოლო არა სიყუარული იყო გულსა მათსა, არამედ შური, და ეტყოდეს მას ცილობით სიტყუათა, რაჲთამცა უდარეს მათსა გამოაჩინეს იგი, რამეთუ იცოდეს პირველთაგანი იგი გონებისა მისისა სიმახჳლე და პატივსა მას არა თაყვანიდებდეს, რომელ ყოველთა მიერ პატივიცემებოდა, რამეთუ შურდა. რომელ-იგი მათ შეემოსა სამოსლები ათინელთა ფილოსოფოსობისაჲ და მრავალთა ჟამთა ესწავლა, რაჲთამცა არაჲ უმეტესი აქუნდა უცხოისა მის და ახლადმოსრულისა.

ხოლო მე, ათინისმოყუარემან ამან და ამაომან, ვერ გულისკმა-ყაჲ შური იგი მათი და ვჰგონებდი, ვითარმედ სიყუარულით ეუბნებიან ..და ვიხილენ რაჲ იგინი ძლეულნი მის მიერ და დანთქმულნი მოქცევთა მათ შინა სიტყუათა მისთაჲსა და შემშურდა ესოდენი იგი სიქადული ათინელთა სიბრძნისაჲ და სახელოვნებაჲ იგი მის ქალაქისაჲ. რომელი სიბრძნესა ზედა განთქუმულ იყო ყოველსა ქუეყანასა, რაჲთამცა

ესრეთ ერთისა კაცისა მიერ ძლეულად და შეურაცხად გამოჩნდა, და ვიწყე დაცემულთა მათ და ძლეულთა სიტყვთა ჩემითა შეწევნად და აღდგინებად, რამეთუ მცირედიცა ძალი სიტყვსაჲ ფრიად განაძლიერებს ესევითართა მათ. დაცემულნი იგი აღვადგინენ და შევასწორე სიტყუაჲ მათი მის თანა ძალითა. ხოლო ვითარცა ვცან მზაკუვარებაჲ იგი მათი, რომელსა გამოაცხადებდეს, მეყსეულად მოვიქეც და აფრაჲ სიტყუათა ჩემთაჲ მოვაქციე მისდა და ძლევაჲ მისი განვაძლიერე. რამეთუ რაჟამს მე დაუტევენ იგინი, ცნა ნეტარმან მან, რამეთუ მახვლი იყო გონებითა და მსწრაფელი უფროს ელვისა, და იწყო დართვად სიტყუათა უბადრუკთა მათ ზედა და ორკეცობითა მით სიტყუთაჲთა შეპმუსრვიდა და არა დაუტევნა, ვიდრე არა სრულიად მოაკუდინნა და უსიტყუელ-ყვნა. ესე იქმნა ჩუენი მეორე სიყუარულისა არღარა ნაბერწყალი, არამედ ალი.

... ესრეთ უკუე აღივსო რაჲ ყოვლითავე სწავლულებითა და სიბრძნითა, რაზომ-იგი ბუნებასა შინა კაცისასა ეტევის. რამეთუ უზეშთაეს ღადირთა არა წარივლების. ხოლო მოიწია ჟამი წარსლვისაჲ მიერ და დაწყებისაჲ სრულსა მას ცხორებასა მონაზონებისასა და რაჲთა ვიწყოთ ქმნად საქმეთა მათ, რომელთათჳს ვისწრაფდით. მაშინ უკუე გარემოგუადგეს თანამოსწავლეთა მათ და მოძღუართა ჩუენთა კრებულნი და იწყეს ჩუენთჳს ცრემლოვად და იძულებად დადგომად მუნ, და ყოველსა ღონესა საქმეთასა და სიტყუათასა ეძიებდეს დაჭირვად ჩუენდა. ამას ადგილსა ვაბრალო თავსა ჩემსა და ვაბრალო წმიდასა მასცა და შეუხებელსა სულსა, დაღაცათუ კადნიერებაჲ არს საქმე ესე, რამეთუ იგი მოუდრეკელ იქმნა მათდა მიმართ და წარვიდა. ხოლო მე დაშთომილ ვიქმენ ათინას შინა უდებებითა ჩემითა (რაჲთა ვთქუა ჭეშმარიტი) და კუალად ამისთჳსცა, რამეთუ მან დამიტევა, რომელი-ესე არა დაუტეობდი მას, და მიმცა ჴელთა მათ მაიძულებელთასა. საქმჱ, რომელი უწინარეს ქმნისა არა სარწმუნო იყო, და იქმნა, ვითარცა გუამისა ერთისა ორად განკუეთაჲ, ანუ ზუარაკთა ერთად აღზრდილთა განყოფაჲ, რომელნი-იგი ფრიად გოდებდიან, გარნა არა თავს-ვიდევ მყოვარ ჟამ დაჭირვებასა მას შინა ყოფაჲ.

...ვაქებ წესსა მას მენავეთასა, რომელნი-იგი მენავეთმოძღურად ყოფადსა მას პირველ ნიჩაბსა მისცემენ ჴელად და, რაჟამს მას შინა წარემართოს. მერმე დასუმენ წინასა მას კერძსა ნავისასა ხედვად ქართა და ჰაერთა, და რაჟამს მყოვარ ჟამ განიცადოს ჰაერი და აღდუღებანი იგი ზღუათანი და სასტიკებანი ქართანი, მაშინ უკუანაკერძო დასუან და ნავისა მმართებელნი იგი აფქიონნი ჴელთა მისცნიან. და კუალად ეგრეთვე არს ბრძოლათა შინა, რამეთუ პირველ არნ მჴედარ და მერმე იქმნის ასისთავ და კუალად ათასისთავ და მერმეღა ერისთვობაჲ მიიღის. ესე არს კეთილი და ჯეროვანი წესიერებაჲ, ხოლო ჩუენი ესე ფრიად უმეტეს ამათ ყოველთასა ღირს იყო ესრეთ ქმნად. არამედ აწ უწესოებით არს ჩუენ შორის დასი ესე ყოველთა უპატიოსნესი და იქმნების ყოველთა უსაკიცხლეს. რამეთუ არა სათნოებისაგან, არამედ მანქანებისა მიერ მივსცემთ მღდელობასა, არცა ღირსთანი, არამედ ძლიერთანი არიან საყდარნი. და მკურნალად, ანუ მხატვრად არავინ უწესს კაცსა, რომელსა არა ესწავლოს ცნობაჲ ბუნებათაჲ, ანუ შეზავებაჲ წამალთაჲ, ხოლო მღდელთმოძღუარი და წინამძღუარი, რომელი-იგი ყოველთავე უდიდესი და უძნელესი არს, ესე ჩუენ მიერ ფრიად და უხუად იპოების, რომელსა არარაჲ ეშრომის, არამედ უშრომელად მიიღის პატივი იგი, ერთსა ჟამსა დაეთესის და აღმოეცენის. რომელნი-ესე ყოველთა დღეთა წმიდათა შევიქმთ თავით თჳსით და არა ღმრთისა მიერ და ბრძენ-ვჰყოფთ არაბრძენთა მათ, რომელთა არა რაჲ აქუნ ღირსი პატივისაჲ მის, გარნა ოდენ გულის-

თქუმაი მისი. და მრავალგზის სიმაღლისა ღირსი ქუემდაბლად მდგომარე არნ. რომელსა ფრიად ეწუართნიან სიტყუანი იგი საღმრთონი და ფრიად დაემორჩილნიან ჯორცნი სულისადა. ხოლო უღირსი იგი ზუაობით ზინ საყდართა ზედა და აღიმაღლებენ წარმთა და არა ძრწინ საყდრისა მისგან. არცა ჰრცხუენინ ღირსთა მათ ქუემდგომარეებისაგან, არამედ ჰგონუენცა თავსა თუსსა უბრძნეს მათსა. რამეთუ ელმწიფებისაგან ცნობაი მისი მიღებულ არნ.

გარნა არა ესრეთ იქმნა დიდი იგი და დიდებული ბასილი, არამედ ვითარცა სხუასა ყოველსავე ზედა სახე და წეს კეთილისა ექმნა ყოველთა, ეგრეთვე ამის საქმისა წესიერებასა ზედა, რამეთუ პირველ საღმრთოთა წიგნთა ოდენ უკითხვიდა ერსა გამომთარგმანებელი იგი მათი და არა უღირს-იჩინა პატივი იგი. და მერმე აღკდა კიბესა დიაკონობისასა და მერმე საყდარსა ზედა ხუცობისასა და ესრეთღა საყდარსა ზედა ეპისკოპოსობისასა: აქებდა უფალსა, რომელმან არა მიიხუეჭა პატივი იგი. არცა მიიტაცა. არცა სდევდა პატივსა, არამედ პატივისა მის მიერ დევნულ იქმნა.

გიორგი მთაწმიდელი

ცხორებაი იოვანესი და ეფთჳმესი

(ნაწყვეტები)

5. რამეთუ ჭეშმარიტად ღირსი იყო და საყუარელი ღმრთისაი ნეტარი მამაი ჩუენი იოვანე. რომელმან-იგი მსგავსად აბრაჰამისა უცხოებაი აღირჩია და მწირობით და სიგლახაკით ცხორებაი. და მისცა თავი თჳსი მორჩილებასა სულიერთა მამათასა. ვინაცა მსგავსად მისსა ესეცა ადიდა ღმერთმან და სახელოვან-ყო ყოვლითა სათნოებითა და უფროს ყოვლისა სანატრელისა შვილისა მინიჭებითა, რომელ არს ნეტარი ეფთჳმე, რომლისა-იგი სახელი ოდენ კმა არს სათნოებათა მისთა სიმაღლისა გამოჩინებად. რომელი-იგი გამოჩნდა სამკაულად ნათესავისა ჩუენისა და მობაძავად წმიდათა მოციქულთა განანათლა ქართველთა ენაი და ქუეყანაი. რამეთუ. ვითარცა წამებენ მის მიერ თარგმნილთა წიგნთა შინა აღწერილნი ანდერძნი. ამის ღირსისა მოღუაწებითა განსწაულულ იქმნა ყოვლითა სიბრძნითა განმანათლებელად და შემამკობელად ეკლესიათა ჩუენთა, რომლისა-იგი ნამუშაკევი ახარებს შორიელთა და მახლობელთა, და თარგმნილთა მისთა წიგნთა სიტკბოებაი. ვითარცა ნესტჳ ოქროიანაი ჴმამაღალი, ოხრის ყოველსა ქუეყანასა. არა ხოლო ქართლისასა, არამედ საბერძნეთისასაცა. რამეთუ ბალაპვარი და აბუკურაი და სხუანიცა რაოდენნიმე წერილნი ქართულისაგან თარგმნნა ბერძნულად.

7. ესე ნეტარი მამაი ჩუენი იოვანე იყო ნათესავით ქართველი. მშობელთა და პაპთაითგან დიდებული და წარჩინებული და საჩინოი მთავართა შორის დავით კურაპალატისათა, მჴნე და ახოვანი და განთქუმული წყობათა შინა, მაღალი და შუენიერი ჰასაკითა და აგებულებითა გუამისაითა და ბრძენი და გონიერი გონებითა და გულისჴმის-ყოფითა და საჴსე შიშითა ღმრთისაითა და ყოვლითავე კეთილისა საქმითა და ფრიად საყუარელი და საკუთარი კეთილადჴსენებულისა დავით კურაპალატისაი.

8. ხოლო ვინაითგან ცეცხლი იგი ქრისტეს სიყუარულისაი გულსა მისსა მძაფრიად აღეტყინა, ყოველივე დიდებაი ამის სოფლისაი შეურაცხ-ყო და ნაგვად შეჰრაცხა და მონაგებნი და სიმდიდრე და განსუენებაი, მეუღლე და შვილნი თჳსნი და ნათესავნი და, რაოდენიცა-რაი არს ამის სოფლისაი, სრულიად მოიძულა და უგუ-

ლებელს-ყო და მერმე კუალად თავიცა თჳსი სიტყჳსაებრ უფლისა, და აღიღო ჯუარი მჴართა თჳსთა ზედა და ფარულად ყოველთაგან სივლტოლაჲ იკუმია და იჯმნა ყოველთაგან და მხოლოჲ ლავრასა დიდებულსა ოთხთა ეკლესიათასა შევიდა.

9. ხოლო ვინაჲთგან იწყო განცხადებად საქმემან მისმან, ნეტართა მათ მამათა ლოცვაჲ მიიღო და საბერძნეთისა ქუეყანად მიჰმართა, რამეთუ ეკლტოდა დიდებასა კაცთასა, და ესრეთ მთასა ულუმბოჲასსა მიიწია და მონასტერსა ერთსა შინა ჟამთა არამცირედთა ჯორთა მსახურებისა ღუაწლი ახოვნად თავს-იდვა და სხუანი უნდონი მსახურებანი და შეურაცხნი სიმდაბლით აღასრულნა.

12. ხოლო შემდგომად რაოდენისამე ჟამისა, ვინაჲთგან განითქუა სახელი მისი და პატივსა უყოფდეს ბერძენნი და ქართველნი, შეუძნდა საქმე ესე და ამის პირისათჳს კუალად უცხოებასავე მიჰმართა. რამეთუ აღიღო ძე თჳსი და რავდენნიმე მოწაფენი და მთაწმიდას მოვიდა, ლავრასა დიდსა ათანასესსა, და მუნ შეეწჳნარა. და აქუნდა თავი თჳსი ფარულად და ყოველთავე საქმეთა მორჩილებისათა სიმდაბლით და უდრტჳნველად იქმოდა და დაყო მზარეულობასა შინა ორი წელი, გინა უმეტეს.

13. და მათ ჟამთა შინა თჳსი მისი თორნიკ თჳსსა ქუეყანასა მონაზონ იქმნა და, რამეთუ ასმიოდა იოვანესთჳს, ვითარმედ ულუმბათა არს და ვინაჲთგან ფრიადი სიყუარული აქუნდა მისსა მიმართ, მას მოჰმართა და ულუმბათა შთამოვიდა და, ვინაჲთგან მუნ ვერ პოვა, ფარულად გამოიწულილა და ცნა, ვითარმედ მთაწმიდას არს. და თჳნიერ ცნობისა მეფეთაჲსა იდუმალ მთაწმიდას მოვიდა და კურთხევაჲ მონაზონებისაჲ ჴელთაგან იოვანესთა მიიღო.

16. და მას ჟამსა იქმნა განდგომილებაჲ სკლიაროსისაჲ და ჴმელითკერძი ყოველი დაიპყრა და მეფენი და დედოფალი შეწყუდეულად იყვნეს ქალაქსა შინა დიდითა ჭირითა და იწროებითა. და ამას რაჲ შინა იყვნეს. განიზრახეს, ვითარმედ: „ჩუენი შემწე დავით კურაპალატისაგან კიდე არავინ არს". და ვინაჲთგან გზანი ყოველნი სკლიაროსსა დაეპყრნეს, კაცისა წავლენაჲ არა ეგებოდა, და დიდსა ზრუნვასა შინა იყვნეს, რამეთუ არცა ვინ იყო ეგევითარი კაცი, რომელმანმცა სრულ-ყო ნებაჲ გულისა მათისაჲ. და ესრეთ რაჲ იურვოდეს ამის პირისათჳს, ესმა იოვანესთჳს და თორნიკისთჳს და ცნეს. რამეთუ ლავრასა დიდისა ათანასესსა არიან. და მეყსეულად სევასტოფორი, კაცი წარჩინებული მათ ჟამთა შინა მთავართა შორის დედოფლისათა. წიგნებითა სამეუფოჲთა ლავრას წარმოავლინეს. და ვითარცა მოვიდა, მისცა წიგნები თჳთოეულად, ვითარცა აქუნდა ბრძანებაჲ. ერთი — ათანასის და ერთი — თორნიკს და ერთი — იოვანეს. და ესე პირი მოეწერა, ვითა: „უღმრთოჲ სკლიაროსი გაგუადგა და ჴმელითკერძი ყოველი დაიპყრა. აწ ვევედრებით სიწმიდესა თქუენსა, რაჲთა თჳნიერ ყოვლისა მიზეზისა იოვანე-თორნიკ მოვიდეს მეფობისა ჩუენისა". და სხუანი მრავალნი ვედრებანი და ქენებანი ეწერნეს სამეუფოთა მათ წიგნთა შინა.

17. ესე რაჲ ესრეთ იქმნა, ფრიადსა უღონოებასა შთავარდეს ათანასე და იოვანე და. უნდა თუ არა, შეუვრდეს თორნიკს და იწყეს ვედრებად მისსა. რაჲთა აღვიდეს მეფეთა წინაშე. ხოლო მას რაჲ ესმა ვედრებაჲ მათი, ფრიად შეწუხნა და ეტყოდა. ვითარმედ: „წმიდანო მამანო, მე ცოდვათა ჩემთათჳს მოსრულ ვარ ამას წმიდასა ადგილსა და შეუძლებელ არს ჩემი მეფეთა წინაშე წარსლვაჲ, რამეთუ მე ვიცი. თუ რომლისა პირისათჳს მიკმობენ. და, ვინაჲთგან ღმერთმან ღირს-მყო და სახე მონაზონებისაჲ შევიმოსე. მე მიერითგან არცალა მეფეთა თანამიც შესაპოვარი. არცალა სხუასა ვის ქუეყანასა ზედა. აწ ვევედრები სიწმიდესა თქუენსა, ღმრთისა სიყუარულისათჳს შემინდვეთ და ნუ მაიძულებთ ამის პირისათჳს. რამეთუ. უკუეთუ წა-

ვიდე. ამის სოფლისაკე შფოთთა შთამაგდებენ". და იგინი ეკვდრებოდეს, ვითარმედ: „უკუეთუ ამას ეამსა ურჩ ვექმნეთ მეფეთა. დიდსა რისხვასა მოვაწევთ ჩუენ ზედა და მონასტერსა ამას ზედა". და ამას ცილობასა ზედა გარდაკდა შჯდეული ერთი. ხოლო უკუანაბსენელ, უნდა თუ არა. ყოველი ბრალი მამამან ათანასი და მამამან იოვანე მიიდვეს და ძლით დაარწმუნეს წარსლვაი.

18. ხოლო ბასილი და კონსტანტი მას ეამსა წუთლა ყრმა იყენეს და ყოველი გასაგებელი დედოფალსა ეპყრა და პარაკიმენონსა. და ვითარცა აღვიდა თორნიკ სამეუფოდ, მეყსეულად შეიყვანა იგი პარაკიმანოსმან მეფეთა წინაშე და მეფენი და დედოფალი ზეაღუდგეს და პატივით მოიკითხეს და გუერდით დაისუეს. და უბრძანა დედოფალმან ბასილის და კონსტანტის და ფერკეთა შეუვრდეს. და დედოფალმან მიუგო, ვითარმედ: „წმიდაო მამაო, რაიცა ამათ ობოლთა თანა ჰქმნა, ღმერთმან მოაგოს სულსა შენსა!"

19. და ესევითარი რაი ეამი დახუდა იოვანეს. შინაგამოღებით მრავალფერთა საქმეთათჳს ამხილა და მან ყოველი სიმდაბლით შეიწყნარა და აღუთქუა. ვითა: „წმიდაო მამაო, რაიცა მიბრძანოს მამობამან თქუენმან, თქუენსა ბრძანებასა არა გარდავჰკდე. ოდენ, ღმერთმან დაგარწმუნოს, შრომაი თავს-იდევ და, რომლითაცა სახითა გნებავს, წარვედ კურაპალატისა წინაშე და ყოველი ჭირი ჩუენი აუწყე და ვესავ ღმერთსა, რომელ იოტოთ იგი ულმრთოი სკლიაროსი და ჩუენ ჭირისაგან განგუარინნეთ". ფრიად ეკვდრა დედოფალსა, რაითამცა განათავისუფლა და. ვითარ იხილა მოუდრეკლობაი მისი, მიუგო ესრეთ, ვითარმედ: „მე ჩემთა ცოდვათათჳს შევიმოსე სახე ესე და. უწყის უფალმან, რომელ სწორად სიკუდილისა მძიმე არს ესე საქმე ჩემ ზედა. გარნა რაი ვყო, არა ვიცი. წმიდასა მეფობასა თქუენსა ურჩ ვერ ვექმნები". და კუალად დედოფალმან და პარაკიმანოსმან ჰრქუეს. ვითარმედ: „შენ ოდენ ამათ ობოლთა კელი აღუპყარ და. რაიცა ბრალი იყოს. ღმერთმან ჩუენგან იძიენ." და ესრეთ წიგნები ვედრებისაი დაწერეს კურაპალატსა თანა. და ესრეთ იკმნა მეფეთაგან და რომლითაცა სახითა კურაპალატსა წინაშე მიიწია თორნიკ.

20. ხოლო იხილა რაი იგი კურაპალატმან. ფრიად განიხარა და წიგნები მეფეთაი მიითუალა, და ყოველივე საქმე თორნიკ გააცადა, რომლისათჳსცა განზრახვაი ქმნეს, რაითა ლაშქარნი წარმგზავნენ საბერძნეთს. და სპასალარად თორნიკ განაჩინეს. ხოლო თორნიკ კურაპალატისა და თავისა წიგნები მეფეთა წინაშე წარსცა და ყოველი ნებაი კურაპალატისაი აუწყა. და მაშინ მისცნეს მეფეთა ზემონი ქუეყანანი საბერძნეთისანი კურაპალატსა. რაითა თავისა სიცოცხლესა ჰქონდინ.

21 ხოლო თორნიკს მოუწერეს: „ვიცით, რომელ ღმერთი შეგეწევის, და ნურარას ორგულობ, და ოდეს ღმერთმან წარგიმართოს, ყოველნი წინააღმდგომნი ჩუენნი დატყუენენ და ყოველივე ნატყუენავი მათი შენი იყოს", რომლისათჳსცა მისცა კურაპალატმან თორმეტი ათასი მჴედარი რჩეული თორნიკს და შეწევნითა ქრისტესითა აოტა სკლიაროსი და ვიდრე სპარსეთამდე მეოტად წარიქცია. და მერმე შეიქცა და სიტყჳსაებრ მეფეთაისა დატყუენნა ყოველნი დიდებულნი საბერძნეთისანი და მონაგები მათი იავარ-ყო, და რომელიმე ლაშქართა განუყო და რომელიმე თჳთ დაიმჭირა ნატყუენავი დიდძალი ფრიად: ოქროი და ვეცხლი და სტავრაი და სხუაი ესევითარი. და უკუნიქცა და მოიკითხა კურაპალატი და დიდად მოიმადლა და იკმნა და მეფეთაკე წინაშე მოვიდა.

22. ხოლო იგინი დიდითა პატივითა მიეგებნეს და მოწლედ მოიკითხეს. იკმნა უკუე მათგანცა და გამოეთხოვა და კუალად მთაწმიდასკე მოიქცა, ლავრად დიდისა

ათანასესა. ხოლო მამანი სიხარულით მიეგებნეს და ამბორს-უყვეს და პმადლობდეს ღმერთსა, რომელმან კუალად მოაქცია მშჯდობით.

23. და ამისა შემდგომად განიზრახეს მამათა ჩუენთა და თქუეს, ვითარმედ: „აჰა ყოფაჲ ჩუენი შეუძლებელ არს. კაცნი ვართ სახელოვანნი და ქართველნი მოგუმართებენ". და ესე გამოარჩიეს, რაჲთა თავისუფლად თჳსი მონასტერი აღაშენონ. დაღათუ უძნდა საქმე ესე იოვანეს, გარნა ქართველთა განსუენებისათჳს და უფროს ხოლო თორნიკის აშენებისათჳს თავს-იდვა ამისი ჴელ-ყოფაჲ. და ღმერთისა მომადლებითა პოვეს ადგილი შუენიერი შუა მთაწმიდისა და აღაშენეს მონასტერი და ეკლესიანი წმიდისა ღმერთისმშობელისა სახელსა ზედა და წმიდისა იოვანე ნათლისმცემელისასა ფრიადითა ოფლითა და ღუაწლითა. და ადგილნი მრავალნი, მონასტერნი და სადაუედებულონი გარემოეს დიდისა მონასტრისა ვიდრე იმერად ზღუადმდე თჳსითა საფასითა იყიდნეს, რომელნი-იგი შუენიერ არიან და საწადელ და მომზადებელ სულიერთა მონაზონთა საყოფლად.

24. და ეგრეთვე ღმერთისმსახურთა მეფეთა, ვინაჲთგან ესევითარნი მსახურებანი პმსახურნეს და დიდნი საქმენი უქმნნეს, რომელნიცა ადგილნი და სოფელნი სთხოვნეს, ყოველნი ოქრობეჭდითა დაუმტკიცნეს, რომელნი-იგი მრავალცა არიან და რჩეულ ფრიად. ვითარცა ამას ქუეყანასა შეჰგავს.

29. ხოლო ვინაჲთგან დიდი თორნიკ წყობათა შინა აღზრდილ იყო და სალაშქრითა საქმეთა. ამათ ესევითართა პირთათჳს უბნობაჲ და ჰამბავი უეუარდა და, ვითარცა ვთქუთ, მამაჲ იოვანე ერიდებინ და არა უნდა, რაჲთამცა ამხილა მას, რაჲთა არა მოწყალას გონებაჲ მისი. და ვითარცა იყვნეს მას ჟამსა კაცნი წარჩინებულნი და პატიოსანნი, შევიდიან და ეუბნებოდიან მას ზემოთქუმულთა ამათ პირთათჳს. მაშინ ვითარცა იხილა იოვანე, რამეთუ სიწრფოებით იქმს ამას, შეეშინა, ნეუკეუ ამის სახისათჳს ზღვევაჲ რაჲმე სულიერი შეამთხჳოს ღირსსა მას და თჳსსაცა სულსა. ამისთჳსცა პრქუა მას მამამან იოვანე, ვითარმედ: „საეუარელო ძმაო, ეხედავ, რომელ მადლითა ღმერთისაჲთა კეთილად წარმართებულ ხარ მცნებათა შინა ღმერთისათა და არა მნებავს, რაჲთა კრძალვისა გზითა ზღვევაჲ რაჲმე მოვატყუა სულსა შენსა. აწ დაიცადე სოფლიოთა მაგათ საქმეთა უბნობაჲ და ამიერითგან სხუასა ნუვის ეუბნები. გარნა გაბრიელს ხუცესსა". ხოლო ხუცესი იგი ესევითარი კაცი იყო, რომელ პირსა მისსა მსოფლიოჲ სიტყუაჲ არა გამოვიდოდა, არამედ ყოველივე საღმრთოჲ და სულიერი. ესე რაჲ ესმა ღირსსა მას, მეყსეულად დავარდა ფერეთა თანა მისთა და ცრემლით ეტყოდა, ვითარმედ: „და რად დაიდუმე აქამომდე და არა მამხილე. წმიდაო და ღმერთშემოსილო მამაო?" ხოლო მამამან იოვანე აღადგინა იგი და პრქუა: „უფალმან შეგინდვენ. გარნა აწ ხოლო ეკრძალე" და მიერითგან მონასტრისა ძმათა არარავის ეუბნებინ, გარნა თუ უცხოჲ ვინ მოვიდის და მცირედი რაჲმე სიტყუაჲ მიუგის მას. და ესრეთ ესევითარსა ამას სულიერსა ცხორებასა შინა აღასრულნა დღენი თჳსნი და ღმერთისა მივიდა. და ჭეშმარიტად წამეს მამათა ჩუენთა მისთჳს, ვითარმედ: „ღმერთმან შეუნდვნა ცოდვანი მისნი და საუკუნესა ცხორებასა ღირსყო".

33. შემდგომად თორნიკის მიცვალებისა განიზრახა ნეტარმან მამამან ჩუენმან იოვანე, რაჲთა აღიღოს ძე თჳსი და რავდენნიმე მოწაფენი და ივლტოდის სპანიად, — რამეთუ პირველითგანვე უძნდა შეღლიანობაჲ და შფოთი, გარნა თავს-ედვა მუნ ჟამამდე თორნიკის აშენებისათჳს და რაჲთა შეიძინოს სული მისი, — რამეთუ ასმოიდა, ვითარმედ ქართველნი არამცირედნი ნათესავნი და ერნი მკჳდრ არიან მუნ. და ამის პირისათჳს წარვიდა ვიდრე ავიდოსამდე, რაჲთა მიერ პოვოს ნავი, კერძოთა

სპანიისათა მიმავალი, და წარვიდეს მუნ. და რომელი-იგი მას ჟამსა მთავრობდა ავიდოსს, ფრიად საყუარელი იყო მამისა იოვანესი, და მეგობრობისა მისისათჳს გამოუცხადა მას გულისსიტყუაჲ თჳსი. ხოლო იგი წინააღუდგა და. რაოდენ შესაძლებელ იყო მისგან. აბრკოლებდა. და ვითარ იხილა მამაჲ იოვანე დამტკიცებული თჳსსავე გულისსიტყუასა ზედა, გამოუცხადა და ჰრქუა, ვითარმედ: „წმიდაო მამაო, არა უმეცარ ხარ შენ, თუ რაბამი სიყუარული აქუს მეფეთა ღირსებისა შენისაჲ და, უკუეთუ გაგიტევნე. დიდი ბოროტი მოწევნად არს ჩემ ზედა. მიუწერო მეფეთა და, ვითარცა ბრძანონ, ეგრეცა ქმენ". და ვითარცა მიუწერა, უბრძანეს მეფეთა, რაჲთა სამეფოს წარავლინნეს. და ვითარცა აღვიდეს. დიდითა პატივითა მოიკითხნეს იგინი მეფეთა და დიდად აბრალეს და ჰრქუეს, ვითარმედ: „წმიდანო მამანო, ჩუენ დიდი სიყუარული გუაქუს სიწმიდისა თქუენისაჲ და რაჲ არს ესე. რომელ ესრეთ ივლტით ჩუენგან და უცხოსა ქუეყანასა წარხუალთ?" მიუგო ნეტარმან იოვანე და ჰრქუა: „ღმრთისმსახურნო და თჳთმპყრობელნო მეფენო. ბალბაკი ესე ერისკაცი ვიყავ. სოფელსა შინა მყოფი და თანამდები ყოვლისა ბრალისაჲ, და მენება, რაჲთა უცხოებასა სამე წარვიდე და სული ჩემი ვიცხოვნო და ბალბაკებით ვიყოფებოდი. და თუ ვითა მოპკდა, არა უწყი, მოვიდა თჳსი ჩემი თორნიკ და მისითა გზითა დიდთა შუღლთა შთავვარდი და ერისკრებასა და მნებავს, რაჲთა ამის ყოვლისაგან თავისუფალ ვიქმნა და სულისა ჩემისა ზრუნვასა შეუდგე". მრავალთა ჟამთა დიდითა პატივითა დაიმჭირეს და მერმე დიდითა ქენებითა ძლით დაარწმუნეს მონასტრადვე შექცევაჲ და დიდითა ბოძითა განუტევეს. და ესრეთ კუალად შეიქცა თჳსსავე მონასტერსა და შემდგომად მცირედისა ჟამისა ნიკრისისა სენსა შთავარდა და მრავალთა წელთა ცხედარსა ზედა დავრდომილი მდებარე იყო და ფრიადთა ტკივილთა მოითმენდა და მარადის ჰმადლობდა ღმერთსა. და ესრეთ მხიარულ იყო სენსა მას ზედა სასტიკსა, ვითარცა საფასესა დიდძალსა და ვითარცა პატივსა და ნიჭსა სამეუფოსა.

34. და ვითარ იხილა ესევითარი უძლურებაჲ თჳსი, ევედრებოდა მამასა ეფკმის, რაჲთა მიითუალოს ზრუნვაჲ მონასტრისაჲ. ხოლო იგი მოწიწებით აიძულებდა მას, რაჲთა შეუნდოს, რამეთუ უძნდა შფოთი ამის სოფლისაჲ და არა თაკს-იდებდა შფოთთა შთავრდომად, გარნა. ვინაჲთგან შეუძლებელ იყო მამისა მოხუცებულისა და სენთაგან განკაფულისა ურჩებაჲ. უნდა, თუ არა. მორჩილ ექმნა მას და. ვიდრე ჯორცთაკა შინა იყო, მორჩილებითა და ბრძანებითა მისითა განაგებდა საქმეთა მონასტრისათა. ვითარცა იკონომოსი. და თჳნიერ მისისა ბრძანებისა არარას იქმოდა

38. ამისა შემდგომად სანატრელმან მამამან ჩუენმან იოვანე პირველთქუმულსა მას სალმობასა შინა განკაფულმან, შეისუენა და ღმრთისა მივიდა განმდიდრებული ტკბრთითა სათნოებათაჲთა და ნებისმყოფელი ღმრთისაჲ.

45. ხოლო ჩუენ პირველსავე სიტყუასა მოვიდეთ. რამეთუ ვითარცა-იგი ზემორე ვთქუთ, წარიყვანა სამეუფოჲთ შვილი თჳსი ეფთჳმე მამამან იოვანე და პირველად ქართული სწავლაჲ ასწავა და მერმე ბერძნულად გაასწავლა ყოვლითავე სწავლულებითა სრულებით. და სიყრმითგანვე მადლი ღმრთისაჲ იყო მის ზედა და ღმრთისაგან მიეცა გულისხმის-ყოფაჲ წერილთაჲ და სულისა წმიდისა მადლითა აღიავსო, ვითარცა ეუწყა ნეტარსა იოვანეს, მამასა მისსა, გამოცხადებითა წმიდისა ღმრთისმშობელისაჲთა: რამეთუ ჟამსა სიჭაბუკისა მისისასა, ვიდრე ყრმაღა იყო, სენითა მძაფრითა შეპყრობილ იქმნა და სიკუდილსა მიეახლა. და იტყოდა ნეტარი იოვანე. ვითარმედ: „სასოებაჲ წარვიწირე ცხორებისა მისისაჲ, რამეთუ ვჰგონებდი მეყსა შინა სულთა აღმოსლვასა, ვინაჲთგან არცაღა სიტყუაჲ დაშთომილ იყო მის თანა, არცა

კმაი და ვითარ-იგი შეშფოთებულ ვიყავ. წარვედ ტაძარსა წმიდისა ღმრთისმშობელისასა და დავვარდი წინაშე ხატსა წმიდისა დედოფლისასა და ცრემლითა მკურ-ვალითა ვევედრებოდე უხრწნელსა მარადის ქალწულსა ღმრთისმშობელსა, რაითა შემწე ყოს და ყოს ლხინებაი. და ვამცენ მღდელსა. რაითა მსწრაფულ აღმოვიდეს და აზიაროს კორცსა და სისხლსა უფლისასა. და ვითარ-იგი შეშფოთებულ ვიყავ და აღ-ვისწრაფდი ხილვად, თუ რაი-ძი იქმნა, განვაღე კარი სენაკისაი, სადა-იგი დამეტევა მწოლარე. და მეყსეულად ვიყნოსე სული სულნელებისაი საკვრველი, რამეთუ იქმნა მოხედვაი წმიდისა ღმრთისმშობელისაი და ვიხილე ეფთვმე. რამეთუ მადლითა მისითა აღდგომილ იყო და ჯდა ცხედარსა ზედა ყოელითურთ მრთელი და უნებელ".

46. და მრავალნი წიგნნი წარსცნის წინაშე დავით კურაპალატისა, რომელნი-იგი იხილნა რაი, ვითარცა იყო მორწმუნე, სიხარულითა აღიკსო და ადიდებდა ღმერთსა და იტყოდა, ვითარმედ: „მადლი ღმერთსა, რომელმან ჩუენთა ამათ ყამთა ესალი ოქროპირი გამოაჩინა", და ზედაესზედა მოუწერნ, რაითა თარგმნიდეს და წარსცემდეს. და იგი სანატრელი შეუსუენებელად თარგმნინ და რაითურთით არა სცემდა განსუენებასა თავსა თჳსსა, არამედ დღე და ღამე ტკბილსა მას თაფლსა წიგ-ნთა საღმრთოთასა შურებოდა. რომლისა მიერ დაატკბო ენაი ჩუენი და ეკლესიაი. რამეთუ თარგმნნა წიგნნი საღმრთონი, რომელთა აღრიცხუვაი კნინღადა შეუძლებელ არს, რომელთაგანნი რაოდენნიმე მოვიკსენნეთ, რაითა მათ მიერ სხუათათჳსცა ეუწყოს ქრისტეს მორწმუნეთა, რამეთუ არა თუ ულუმბათა და მთაწმიდას ოდენ თარგმნნა, რაითამცა აღვრიცხუენით თითოეულად, არამედ სამეუფოსცა და გზასა და სხუათა ესევითართა ადგილთა.

55. იქმნა ოდესმე გუალვაი ფრიადი და მაისი და ივნისი და ივლისი და აგვსტოსი უწვმრად გარდავლო და დიდად მისჭირდა ქუეყანასა. ვიდრეცა ფურცელი ხეთა და ვენაკთაი გაკმა და სცკოდა და დიდსა ურვასა შინა იყვნეს კაცნი. არს მცირე მონასტერისა მონასტრისა ჩუენისაი მთასა ზედა, სადა-იგი შენ არს ეკლესიაი წმიდისა ელია წინაასწარმეტყუელისაი. და ვითარ მოიწია დღესასწაული წმიდისა ელიაასი, პირველ დღისა ერთისა უბრძანა მამამან იოვანე შვილსა თჳსსა ეფთვმეს, ვითარმედ: „წარიყვანენ ძმანი და წარვედით ეკლესიასა წმიდისა ელიაასსა და ღამე ათიეთ და ყამისწირვაი აღასრულეთ". და ოდეს ამას უბრძანებდა, მრავალნი ძმანი შეკრებულ იყვნეს წინაშე მამისა იოვანესსა და რეცა განცხრომისასხედ უბრძანა, ვითა: „ყრმანო, საწკმრები უკუანა წაიღეთ. რამეთუ ვსავ ღმერთსა, რომელ არა შევიქცეთ ამაოდ". წარვიდეს და ღამე ათიეს. და ვითარ მოიწია ყამისწირვისა ყამი, შეიმოსა წმიდაი მამაი ჩუენი ეფთვმე და, ვითარ იწყეს ლოცვად, პირველ სახარებისა წარკითხვისა გამოჩნდა მცირე ღრუბელი ერისონსა ზედა. და მასვე ყამსა აღიკსო ცაი ღრუბლითა და ვიდრე ყამისა ზიარებადმდე შეიქმნა წკმაი საშინელი და დაათრო ყოველი ქუეყა-ნაი. და ვითარცა იხილეს ესე, ღმერთსა კელაპყრობით ჰმადლობდეს. და ვითარცა ყამისწირვაი აღასრულეს და საზრდელი მიიღეს, წარმოვიდეს შინა და. რომელთა ძმათა აქუნდა საწკმრები, მოლხინებით შთამოვიდეს მონასტრად. ხოლო რომელთა არა აქუნდა, — შრომით და ჭირით. და ესრეთ ორნივე ჰმადლობდეს ღმერთსა და ნეტარსა მამასა იოვანეს.

108. იყო წმიდაი მამაი ჩუენი ეფთვმი სახითა მყუდრო და გონებითა წრფელ და მდაბალ და სულითა განათლებულ და წმიდა და გუამითა ძლიერ საღმრთოთა შინა საქმეთა და მოღუაწებათა და ჰასაკითა წესიერ და თჳნიერ წამებითა წერილ-თაითა არარას დაამტკიცებენ თავით თჳსით. გინა იტყჳნ და ეკლესიას დგომასა მჳნე,

რამეთუ დგან იგი თუნიერ კუერთხისა და კედელსა მიყრდნობისა ჴელმოჭდობით. ვითარცა სუეტი შეურყეველი, და პირი და თუალნი მისნი იყვნიან ქუეყანად მიმართ მხედველ. ხოლო სენაკსა შინა მოღუაწებათა მისთა აღრაცხვაჲ ვისმცა ძალ-ედვა, რომელნი-იგი ღმერთმან მხოლომან უწყნის, რამეთუ ყოველნივე ფარულად აღესრულებოდეს მის მიერ. ხოლო არნ სამოსლად მისა ძაძაჲ და ძაძისა მის ზედა ჯაჭჷ მძიმჱ. და რომელიცა ვინ სათნოებაჲ გამოიძიოს, მის თანა პოოს მის მიერ აღსრულებულად კეთილად და შუენიერად. ხოლო სიწმიდე და ქალწულებაჲ შეუხებელი და უბიწოჲ დაემარხა. ვითარცა ანგელოზსა ღმრთისასა და ცათა შინა მყოფსა. ხოლო თარგმანებაჲ წიგნთაჲ აქუნდა ნამეტნავად ყოველთა სათნოებათა და გჳრგჳნად და განმანათლებელად ნათესავისა ჩუენისა.

109. აღასრულნა წმიდამან მამამან ჩუენმან ეფთჳმი ათოთხმეტისა წლისა ჟამნი შემდგომად მამისა თჳსისა აღსრულებისა და მერმე ვედრებითა ზემოჴსენებულთა მათ წმიდათა ბერთაჲთა — არსენი ეპისკოპოსისაჲთა და იოვანე გრძელის ძისაჲთა — იჴმნა წინამძღურობისაგან, რამეთუ ხედვიდეს ღირსნი იგი ბერნი. რომელ მიზეზთა მრავალფერთა ზრუნვათაჲთა დაეხრწეოდა თარგმანებისაგან წმიდათა წერილთაჲსა. და ესრეთ მოიცალა და თჳსსა სენაკსა დაჯდა და წინამძღურობაჲ ძმათაჲ შეჰვედრა გიორგის, რომლისათჳს ემცნო მამასა იოვანეს, თჳსსავე ნათესავსა. და თავადი წიგნთა საღმრთოთა თარგმანებასა შეუდგა და ფრიადნი წიგნნი თარგმნნა, რომელთაგანნი რაოდენნიმე ზემო გჳსენებიან.

110. ხოლო აქუნდა ზრუნვაჲცა დიდისა ლავრისაჲ და, ვიდრემდის ერჩდეს, კეთილად განაგებდა. ხოლო უკუანაჲსკნელ იწყეს თავკედობად და ამბოხებად და წინამძღუართა ზედაჲსზედა ცვალებად და უმეტეს და უმეტეს აღორძნდებოდა ამბოხებაჲ მათი. ვიდრემდის სამეუფოდ აღვიდეს და აუწყეს კოსტანტი მეფესა შფოთისა მათისათჳს. ხოლო ცნა რაჲ მეფემან. ვითარმედ დიდი ევთჳმი არს განმგებელი მათი, აღუწოდა მას სამეუფოდ. რაჲთა ყოველი ჭეშმარიტი ისწაოს მისგან, რამეთუ დიდი სარწმუნოებაჲ და სიყუარული ჰქონდა მისა მიმართ ღირსებისა მისისათჳს.

111. და ვითარცა წარვიდოდა წინაშე მეფისა, შეკრიბნა ძმანი ყოველნი და ნუგეშინის-სცა და ტაბლაჲ კეთილი განუმზადა და ლოცვასა დაეედრა. და მერმე წარვიდა სანატრელისა და ქრისტეს ნებისმყოფელისა თეოფანე ხუცისა, რომლისა მიმართ დიდი სიყუარული აქუნდა მამასა ევთჳმეს, რამეთუ სიყრმითგან აქა აღზრდილ იყო და ყოვლითა სათნოებითა განშუენებულ იყო. და იყო იგი მღდელი, სათნოჲ უფლისაჲ და სწავლული ფრიად და ჴელოვნებით მწერალი წიგნთა საღმრთოთაჲ, რომლისათჳს წამებდა მამაჲ ეფთჳმე. ვითარმედ: „უფროჲს ათასსუთასისა დრაჰკნისა უწერიან წიგნნი მონასტრისანი შინა და გარე". და ვინაჲთ არსენი და იოვანე შეისუენეს. მრავალგზის მას ჰკითხავნ სულიერად მამაჲ ჩუენი. ამის უკუე ნეტარისა ბერისა წარვიდა და მოიკითხა იგი ტირილით და ლოცვასა დაეედრა. ხოლო იგი მოეხვა და ცრემლით ჰრქუა. ვითარმედ: „ვაჲ მე. უბადრუკსა, რამეთუ არღარაოდეს გიხილო შენ ჯორციელად. ჳ წმიდაო მამაო!" და თჳთ მამაცა ეფთჳმე ეწამებოდა სიტყუათა მისთა, რომელი-იგი იქმნაცა და აღესრულა ორთუ წინაწარმეტყველებაჲ.

112. რამეთუ, ვითარცა ვთქუთ, აღვიდა ღმერთშემოსილი მამაჲ ჩუენი ეფთჳმე სამეუფოდ. და ვითარცა ცნა მეფემან მისლვაჲ მისი, დიდითა პატივითა მოიკითხა იგი და გამოჰკითხა საქმე ლავრისაჲ. და ვიდრე დაურვებადმდე ყოვლისა საურავისა მრავალნი ჟამნი გარდაჯდეს და მოიწია დღესასწაული წმიდისა იოვანე ღმრთისმეტყველისაჲ და, ვითარცა აქუნდა ჩუეულებაჲ, დიდებულად გარდაიჯადა და მრავალნი

გლახაკნი ილუაწნა და მონაზონთა მათ, რომელთა თანა იყო, კეთილად ნუგეშინისცა და თჳთ თავით თჳსით ჰმსახურა და ყოვლითა კეთილითა აღავსნა. და ამისა შემდგომად თავადმან პირი იკსნა და მცირედ განისუენა შრომისაგან. და ვითარცა აღდგა, მოეკსენა ხატი წმიდისა იოვანე მახარებელისაჲ, რომელი მხატვრისადა მიეცა განსაგებელად. და უბრძანა მოწაფესა, რაჲთა წარვიდეს და უთხრას, ვითარ ჯერ-არს შეკაზმვაჲ მისი. და მერმე ჰრქუა, ვითარმედ: „ვითარ-იგი გჳკმს ჩუენ, ნუუკუედ ვერ გაგონო, შვილო. არამედ დამისხენ საჴედარსა და მე თჳთ წარვიდე“. ხოლო იყო ჯორი იგი ახლადსყიდული და მანკიერი, და მათ არა იცოდეს სიმედგრე მისი და ზნოანებაჲ. და ვითარ წარვლეს ხანი რაოდენიმე. ჰოვა ვინმე გლახაკი, რომელი ითხოვდა ქველისსაქმარსა. და დადგა წმიდაჲ მამაჲ ჩუენი, რაჲთამცა მისცა მას ქველისსაქმარი, ხოლო იგი აღდგა შემოსილი ძონძებითა და მოპმართა მიღებად ქველისსაქმრისა. ხოლო ვითარცა დახედნა მანკიერმან მან საჴედარმან, მყის განკერთა და იწყო სივლტოლად და აქა-იქი ეკუეთებოდა. ვიდრემდის ფიცხლად მოწყლა წმიდაჲ იგი და სანატრელი მამაჲ ჩუენი. და ვითარცა გარდამოაგდო, ფრიადი ერი შეკრბა მის ზედა, რამეთუ ყოველნი მეცნიერ იყვნეს და ყოველნი ტიროდეს და იგლოვდეს. და მერმე წარიღეს მონასტრად. სადა-იგი სავანე-ეყო.

113. და ვითარ ესმა კოსტანტი მეფესა, დიდად შეწუხნა და წარავლინა თჳსი ვინმე საკუთარი და მოიკითხა იგი. და ეგრეთვე მოქალაქეთა, დიდებულთა და მთავართა და პალატისათა დიდი სარწმუნოებაჲ და სიყუარული აქუნდა, და ყოველნი მოვიდოდეს და ცრემლითა ილტობოდეს და ამბორს-უყოფდეს და წარვიდოდეს ქართველთათჳს კულა რაჲ ვინ თქუას? რამეთუ ყოლადვე განუშორებელ იყვნეს ანგელოსთა მობაძავსა მას გუამსა მისსა და ტყებითა ფრიადითა ეგლოვდეს სიობლესა თჳსსა. და ესრეთ ლოცვასა შინა და მადლობასა ღმრთისასა გარდაიცვალა სამგზის სანატრელი იგი და ღმერთშემოსილი მამაჲ ჩუენი ეფთჳმე და ფრიადი მწუხარებაჲ მოიწია ჩუენ ზედა, რომელნი დავაკლდით ტკბილსა მას და საწადელსა მამასა ჩუენსა. ხოლო იგი წარვიდა წინაშე ღმრთისა, ნათელსა მას მიუაჩრდილებელსა, ყოველთა თანა წმიდათა, რომელნი საუკუნითგან სათნო-ეყვნეს ღმერთსა, და მეოხ არს ცხორებისათჳს სულთა ჩუენთაჲსა წინაშე სამებისა წმიდისა. ხოლო პატიოსანნი იგი ნაწილნი მისნი აღმოიყვანნეს თჳსსავე მონასტერსა და დაისხნეს სამარხოსა ლუსკუმასა, ტაძარსა შინა წმიდისა იოვანე ნათლისმცემელისასა და, რომელნი სარწმუნოებით მოუკდებიან, კურნებისა მადლთა აღმოიჳსებენ უხუებით კადნიერებითა მისითა წინაშე ღმრთისა.

114. აღესრულა სამგზის სანატრელი მამაჲ ჩუენი ევთჳმი თუესა მაისსა ათცამეტსა, დღესა ორშაბათსა, ინდიკტიონსა ათერთმეტსა, წელთა დასაბამითგან სოფლისაჲთ ექუსათას ხუთასოცდამეათექუსმეტესა წელსა, სადიდებელად მამისა და ძისა და სულისა წმიდისა, რომლისაჲ არს დიდებაჲ და პატიჳ აწ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე, ამინ.

თეოფილე ხუცეს-მონაზონი

მეტაფრასული კრებულის შესავალი

ვინაცთგან უკუ(ბ) მდიდარმან მან დიდებითა და უმრავლესმან წყალობითა ღმერთმან, მეოხებითა ყოვლადწმიდისა ღმრთისმშობელისაცთა და მადლითა მოძღურისა და გამზრდელისა ჩემისა გეორგი მთაწმიდელისაცთა, — რამეთუ კმა არს ჯსენებაცა ოდენ სახელისა მისისაცა შესხმად მისა, რომელსაცა ყმამაღლად ოხრიან ყოველნი ეკლესიანი ქართველთანი, — აღაღო პირუტყუთსახ(ბ) ესე პირი ჩემი და კუალად მეცა. ულირსმან ამან, ვყავ მრავალი მოსწრაფებაცა ამისთჳს და სიყუარულისათჳს ამათ წიგნთა და ყოველთა ქართველთა ნათესავისა დაუტეევ ზრუნვაცა სულისა ჩემისაცა და ტირილი ცოდვათა ჩემთაცა და შევჰკადრე საქმესა უზეშთაესსა ძალისა ჩემისასა, რომელ არს თარგმანებაცა წიგნთაცა ბერძულისაგან ქართულად. ამისთჳსცა უნებლიეთ თანამაც. რაცთა გაუწყო ყოველთა მიზეზი წიგნთაცა ამათ და თუ ვინაცა აღიწერნეს, ანუ ვის მიერ და თუ რა და რა ითარგმნნეს ძუელთა მიერ თარგმანთა.

უწინარეს უკუ(ბ) ქრისტეს, ძისა ღმრთისა, ჯორციელად ჩუენდა მოსლვისა, ჟამთა მათ შინა პირველთა იყო წესი და ბრძანებაცა სამეუფოცა, ბრძენთა მათ მიერ ძუელთა შჯულად დადებული. ხოლო უმეტესადცა იულის ვისმე მიერ ჰრომაელთა კეისრისა მტკიცედ განწესებული და შეკრძალული, რომელსა-იგი აქუნდა პყრობაცა ზღჳსა და კმელისაცა, რაცთა ყოველნივე მთავარნი, ყოველსა შორის სოფელსა განფენილნი, წერდენ ყოველთავე საქმეთა და მშჯავრთა მათთა კაცისა მიერ სამეუფოცასა. ბოროტთაცა და კეთილთა დაუკლებელად და რაცთა რაცა წელიწად აღვიდოდიან ჰრომედ, ანუ თუ წარსცემდენ წერილთა მათ და მუნ მეფისა მიერ და მთავართა და ათორმეტთა მათ მიერ ფილოსოფოსთა, ბჭეთა ქალაქისათა, გამოიძიებოდის თჳთოეულად ყოველივე საქმე მათი: უკუეთუ ვისმე ავნეს უსამართლოდ, ანუ თუ ქრთამი მიიღეს და მოკლეს გინა თუ შურითა ვიეთთამე მონაგები ვისიმე იავარ-ყჳს და მიხუჴს

ესე ყოველი რაცა წესლილად გამოიძიან, უკუეთუ კეთილ იყვის, კუალადეგის სამთავროდ თჳსა. უკუეთუ კულა არა, მიეკადის უკუანაისკნელი საშჯელი. ამას იქმოდეს წარმართნი იგი ფრიადცა კეთილად, რაცთა ამის მიერ მშჯდობით განეგებოდის სოფელი. ესევე წესი ეპყრა თჳთ თავადთაცა კეისართა და მეფეთა, რომელი-ესე მეფესა ბერძენთასა უპყრიეს ჯერეთცა. დაღათუ არასრულიად დაწერენ ყოველსავე რას მომავალთათჳს ნათესავთა, და ესე შჯული და წესი მათგან შეუნდობელ არს. ამით უკუც წესითა იწერებოდეს ღუაწლნიცა წმიდათა მოწამეთანი და პალატად სამეუფოდ შეკრბებოდა ყოველივე იგი სრული და ჭეშმარიტებაცა საქმისაცა. ხოლო რომელ-ესე ძუელად იყვნეს წამებანი წმიდათანი, აღიწერნეს ესრეასახედ: რაჟამს-იგი დიდად ბორგდა სამაელ, აღშფოთებული ქრისტეს მიმართ და სამწყოთა მისთა, და ეძიებდა ღონესა განბანად მჴსნელისა მიერ ჩუენისა ძლეულებისა მის თჳსისა და ვერარაცა პოვა, მაშინ შეუეკდა მეფეთა მათ უღმრთოთა და მთავართა უშჯულოთა და აღადგინა დევნულებაცა ქრისტეანეთა ზედა ესოდენ სასტიკი, ვიდრეცა რომელნიმე მოსწყჳდნა და რომელნიმე ლტოლვილ-ყვნა. ხოლო რომელნი-იგი მოსწყდებოდეს სახელისათჳს ქრისტესისა, მათგან თავიეთ წამებისა დაწერა შეუძლებელ იყო, რაცთამცა დაჰრჩეს ქრისტეანეთა, კუალად, რომელნი-იგი შიშისათჳს ლტოლვილ იყვნეს მთათა შინა, მათმცა რაცა აღწერეს, თუ რაცა იქმნების ქალაქთა შინა? გარნა თუ მივიდის ვინმე კაცი ქრისტეანე, უკუეთუ იპოვის ოდენ დამალულთა მათ თანა, და იგიცა მდაბიო ვინმე და ლიტონი, და აუწყის მას, რაცა-იგი მას ასმიოდის, ვითარმედ მას რომელსამე

ადგილსა იწამა ვინმე წმიდაჲ: რომელი-ესე ესმის რაჲ მას, ამისთჳს ოდენ. რაჲთა დარჩეს მოსაკსენებელად და არა სრულად განქარდეს ჟამთაგან, დაწერის რაჲმე, ვითარცა ნაკშირითა ხატი გამოსახული. ხოლო ჭეშმარიტნი იგი და მთავართა მიერ აღწერილნი მიიხუნის პალატმან და საუნჯეთან სამეუფომან, ვითარცა ზჱმორე სიტყუამან გამოაჩინა. ესრეთ უკუჱ აღიწერნეს ძუელნი იგი ცხორებანი წმიდათანი და უკუანასკნელ მწვალებელთა მიერ განიხრწნეს, რომელსაცა-ამას ზედა ფრიად იხარებდა ეშმაკი.

ხოლო არავინ იპოვა ესევითარი კაცი, რომელსამცა აქუნდა მადლი და სიბრძნე სულიერი და დიდებაჲ და კელმწიფებაჲ კორციელი, რაჲთამცა გამოეხუნეს იგი[ნი] საგანძურთაგან სამეუფოთა და შეეწყუნეს იგი[ნო] და შეეკაზმნეს და ქრისტიანეთა ეკლესიისადა მიეცნეს. ვიდრე დღეთადმდე ბასილი მეფისათა. უკუანასკნელსა სამე. შემდგომად ჟამთა. გამორნდა კაცი იგი საკჳველი, სუმეონ სანატრელი, რომელი შემკობილ იყო სიბრძნითა საღმრთოჲთაცა და კაცობრივითა და აქუნდა მას კელმწიფებაჲცა ფრიადი პალატსა შინა. რამეთუ იყო ლოღოთეტი.

ამან სანატრელმან აღუწერნა ქრისტეანეთა ათორმეტნი ესე წიგნნი მეტაფრასნი და მიანიჭა ეკლესიათა საბერძნეთისათა უსასყიდლოჲ ესე მარგალიტი, რომლისათჳსცა ყოველნი ეკლესიანი მას იკითხვენ და მითა განათლდებიან და სწორად სახარებისა პატივ-სცემენ.

ხოლო უკუეთუ ვინმე იტყოდის, თუ: „ვინაჲთგან ესოდენ საწადელ არიან ათორმეტნი ესე წიგნნი მეტაფრასნი, რად არა თარგმნნეს წმიდათა მამათა ჩუენთა, ეფთჳმი და გეორგი?“ მე ვაუწყო ჭეშმარიტი მიზეზი, — რამეთუ. კაცი რაჟამს სიყმილითა პურისაჲთა მომყმარ იყოს, მას ძიებად ხილთა და სანოვაგეთა არა სცალს. — რამეთუ უფრო საჭიროთაგან არა სცალდა და ამისთჳს დაშთეს უთარგმანოდ. რომელთაგან მე. ულირსსა ამას. თეოფილეს, რეცა ხუცეს-მონაზონსა, მოწაფესა გეორგი მთაწმიდლისასა. რომელი არა ღირს ვარ მოწაფე-წოდებად მისა. ათორმეტთა მათგან ერთი ესე გამომიღია. უკუეთუ გაპმარჯოს ღმერთმან, სხუათათჳსცა კეთილ, და. უკუეთუ არა, ამისთჳს ლოცვა-ყავთ. სივერაგემან ჟამთამან, შეუწეველობამან კაცთამან და სიგლახაკემან ჯორცთამან სიძჳრესა თანა ეტრატისასა დამიხრწიეს, რამეთუ ორანი ქსელანი მოვიდოდეს დრაჰკანად, თუარა მცირეთა შინა ჟამთა მრავალი კეთილი იქმნებოდა. აწ ღმერთისათჳს. უკუეთუ ვინმე სწერდეთ ამას. რაჲცა აქა პპოოთ. სრულად დასწერდით და შეუცვალებელად და ადიდებდით ღმერთსა უკუნისამდჱ.

ფსევდოდიონისე არეოპაგელი

სრულისათჳს და ერთისა

ესოდენ იყავნ ამათ პირთათჳსცა. ხოლო ჩუენ, გნებავს თუ, თჳთ მის უძლიერესისა სიტყჳსა მიმართ მივიწინეთ ამიერითგან. რამეთუ ღმრთისმეტყველებაჲ ყოველთა მიზეზსა მას ყოველსაცე და თანად ყოველსა უწოდს. და ვითარცა სრულად და ვითარცა ერთად უგალობს. სრულ უკუე არს არა ხოლო, ვითარცა თჳთსრული და თავით თჳსით თავსა თჳსსა შინა ერთსახეობით განთჳსებული და ყოვლად ყოვლითურთ სრული, არამედ, ვითარცა ზეშთასრული. ყოველთაცე ზეშთა აღმატებითა ყოველსაცე უზომოებასა განასაზღვრებს. ხოლო თჳთ ყოვლისაჳვგან ზომისა და საზღვრისა ზეშთა გარდაფენილ არს და არცა ერთისა რაჲსაგანმე დაიტევის. ანუ გარე-

შეიცვების, არამედ განჰფენს თანად ყოველთა ზედა და ზეშთა ყოველთა მოუკლებელთა მათ მოცემათა და დაუსრულებელთა მოქმედებათა თჳსთა. ხოლო კუალად სრულ ითქუმის იგი, ვითარცა აღუორძინებელი და მარადის სრული და ვითარცა მოუკლებელი, ვითარცა ყოველთა თაჳსა შორის თჳსსა წინაადთვე მქონებელი და ზეშთააღმომაცენებელი ერთბამითა მით დაუცხრომელითა და იგივეითა და ზეშთა საჳსითა და მოუკლებელითა მიცემითა მით, რომლითა სრულთა ყოველთა სრულთმოქმედებს და აღავსებს თჳსისა სრულებისაგან.

ხოლო ერთ, რამეთუ ყოველთა შორის ერთსახეობით არს ერთითა მით ერთობისა ზეშთააღმატებულებითა და ყოველთავე ერთისა გამოუვალობისა მიზეზ არს, რამეთუ არარაჲ არს არსთაგანი მიუღებელ ერთისა, არამედ, ვითარცა ყოველი რიცხჳ, ერთისაგან მიიღებს და ერთი ორადცა და ათადცა ითქუმის და ნახევარი ერთ, და მესამედ და მეათედი — ერთ. ეგრეთვე ყოველნი და ყოველი ყოველთა ნაწილები ერთისაგან მიიღებენ და ყოფაჲ იგი ერთ ყოველთავე არსთაჲ არს, და არა ერთი მრავალთა ერთთაგანი არს. ყოველთა მიზეზი იგი ერთი, არამედ პირველყოვლისა ერთისა და მრავალთა განსაზღვრებისა, რამეთუ არცა სადა არს სადმე სიმრავლე არამიმღებელი ერთისაჲ, არამედ მრავალნი იგი ნაწილებითა ერთ იქმნებიან ყოვლად შემოკრებითა და მრავალნი იგი შემთხუევითთა შინა ერთ არიან მათ თანამოკიდულსა მას გუამსა შინა; და მრავალნი რიცხჳთა, გინა ძალითა არიან სახითა; და მრავალნი სახითა ერთ არიან ნათესავითა: და მრავალნი წინაგანმავლობითა ერთ არიან დასაბამითა. და არა რაჲ არს არსთაგანი, რომელი არა სადმე მიიღებს ერთსა ყოველთა მიმართ ერთობითა ყოვლისაადთა და ყოვლად ყოველთა წინააღდგომითთა და ერთობითთა წინა შემოკრებითა. და თჳნიერ ერთისა ვერ არს სიმრავლე. ხოლო თჳნიერ სიმრავლისა არს ერთი. ვითარ-იგი ერთობაჲ უპირატეს არს პირველ ყოვლისა რიცხჳსა განმრავლებულისა. და უკუეთუ ვინმე ყოვლისა ყოველთა შეერთებულებაჲ დადვას, ყოველივე იყოს ყოვლად ერთ.

ამას თანა ესეცა საცნაურ იყავნ, ვითარმედ თითოეულისა ყოვლისა პირველმოგონებული სახე შეერთებად ითქუმის შეერთებულთა და ყოველთა შემანივთებელ არს ერთი. და უკუეთუ მოსპო ერთი, არცა ყოვლობაჲ, არცა ნაწილი, არცა სხუაჲ რაჲმე არსთაგანი იყოს, რამეთუ ყოველსავე თაჳსა შორის თჳსსა ერთსახეობით მიულიეს ერთი და წინამიულიეს. ამისთჳს უკუე ღმრთისმეტყველებაჲ ყოველსა ღმერთმთავრობასა, ვითარცა ყოველთა მიზეზსა, უგალობს სახელის-დებითა ერთობისაადთა. და ერთ არს ღმერთი მამაჲ და ერთ უფალი იესუ ქრისტე და ერთ თჳთ სული წმიდაჲ ზეშთა გარდამატებულითა მით ყოვლისა ღმრთეებისა ერთობისა განუყოფელობითა, რომლისა შორის ყოველი ერთობითად შემოკრებულ არს და უფროჲსად შეერთებულ არს და პირველითგან არს იგი ზეშთა არსებისა, ვინაჲცა მის შორის ყოველივე სამართლად აღმოეცენების და დაიუნჯების, რომლისაგან და რომლისა მიერ და რომლისათჳს და რომლისა შორის და რომლისა მიმართ ყოველივე არს და განწესებულ არს და ჰგიეს და იპყრობების და აღივსების და მოიქცევის. და არასადა ჰპოვო არსთაგანი რაჲმე, რომელი არა ერთსა შორის არს, ერთსა მას, რომლითა ყოველი ღმრთეებაჲ ზეშთა არსებისა სახელ-იდების და არს. ვითარ-იგი არს, და მის შორის სრულ იქმნების და ცხოველ არს ყოველივე. ვინაჲცა საკმარ არს ჩუენდაცა, რაჲთა მრავლობისაგან ერთობად მოქცეულნი ძალითა საღმრთოჲსა მის ერთობისაადთა ერთობითად უგალობდეთ ყოლადსა მას და ერთსა ღმრთეებასა, ერთსა მიზეზსა ყოველთასა. რომელი-იგი პირველ ყოვლისა ერთისა და მრავლისა, და კერძოთა და ყოვ-

ლისა. და საზღვრისა და უსაზღვროებისა. და დასასრულისა და დაუსრულებელობისა განასაზღვრებს ყოველთა და ყოვლად ყოვლითურთ და თანად პირველ ყოველთა და ზეშთა ყოველთა ერთობითად მიზეზ არს და თჳთ მის ერთ-ყოფისაცა ზეშთა არს და თჳთ მას ერთ-ყოფასაცა განასაზღვრებს. ვინაათგან არსებითი ერთი არსთა შორის ერთრიცხუად არს, ხოლო რიცხჳ არსებისა მიმღებელ არს.

ხოლო ზეშთა არსებისა იგი ერთი არსებითსა მასცა ერთსა და ყოველთა რიცხუთა განასაზღვრებს. და იგი არს ერთისა მისცა რიცხჳსა და ყოველთა არსთა დასაბამ და მიზეზ და რიცხუ და წეს. ვინაიცა ერთობად და სამებად რაი იგალობებოდის ზეშთა ყოველთა ღმრთეებაი, არა ჩუენებრი არს, არცა სხუათა რათმე არსთა მსგავსად ცნობილი ერთობაი გინა სამობაი მისი, არამედ რაითა ზეშთაშეერთებულსა მას და ღმერთმშობელსა ჭეშმარიტებით ვაქებდეთ, ამისთჳს სამებად და ერთობით თქუმითა ღმრთის სახელთაითა ზეშთა სახელისასა მას სახელ-ვსდებთ არსთა შორის უზეშთაესსა არსებათასა. ხოლო არცა ერთი არს ერთობაი, ანუ სამობაი, არცა რიცხჳ, არცა პირველობაი. არცა მშობლობაი, არცა სხუაი რაიმე არსთაგანი, ანუ ცნობილი არსთაგანისა რაჲსაგანმე, რომელმანმცა უძლო განცხადებად ზეშთა ყოვლისა გონებისა და სიტყჳსასა მას დაფარულებასა ზეშთა ყოველთა სიტყუათა და გონებათა ზეშთაარსებით ზეშთამყოფისა ზეშთაღმრთეებისასა, არამედ შეუჴალთა შინა დამკჳდრებულ არს.

და ვერცაღა თჳთ მას სახიერებისა სიტყუასა. ვითარ-იგი შეეტყუების, ეგრეთ შეესწირავთ მისსა, არამედ სურვილითა მოგონებად რასმე. ანუ თქუმად გამოუთქუმელისა მის ბუნებისათჳს წადიერნი უპატიოსნესსა ამას სახელთასა განუკუთნებთ მას უპირატესად და ამითცა ვითარმე ერთჳმა ვიქმნებით ღმრთისმეტყუელთა თანა. ხოლო საქმეთა ჭეშმარიტებისაგან ქუე დავშთებით, ვინაიცა თჳთ ღმრთისმეტყუელნი იგი უკუთქუმასაც მას აღმავლობასა უფროჲს პატივ-სცემენ, ვითარცა განმაშორებელსა სულისასა. მისთანათა მათ ერთნათესავთაგან და მავლინებელსა ყოველთაჲ მიმართ საღმრთოთა ცნობათა. რომელთასა ზეშთააღმატებულ არს უზეშთაესი იგი ყოვლისაჲ სახელისა და ყოვლისა სიტყჳსა და ცნობისაჲ. და ესრეთ უკუანაჲსკნელ ყოვლითურთსა მას თავადსა შეაერთებენ. რაოდენ ოდენ შესაძლებელ არს ჩუენგან შეერთებაჲ მისი.

ესრეთ უკუე ჩუენ საცნაურნი ესე ღმრთის სახელნი შემოვკრიბენით და. რაოდენ მისაწდომელ იყო. განეჰმარტენით, არა ხოლო ამათისა ზედამიწევნით ცნობისაგან ნაკლულევანად, რამეთუ ესე ჭეშმარიტებით ანგელოზთაცა თქუან, არცა თჳთ მის ანგელოზთა ოდენ გალობისასა უდარესად. რომელთა-იგი უუკუანაჲსკნელისაცა რაჲსმე გალობისაკერძოსა მოქენე არიან უპირატესნი ჩუენთა ღმრთისმეტყუელთანი, არცა თჳთ მათ ღმრთისმეტყუელთასა ოდენ, არცა თჳთ მათ მოღუაწეთასა. გინა კუალსა მათსა შედგომილთასა ოდენ. არამედ თჳთ ჩუენ თანამოდასეთასაცა უკნინესად და უუკუანაჲსკნელესად, ვინაიცა, უკუეთუ მართლმეტყუელებაჲ აქუს თქუმულთა ამათ და, რაოდენ შემიგავს ჩუენ. ნამდჳლვე შეხებულ რასმე ვართ ჩუენ გონებითა ღმრთის სახელთა სიტყუათა თარგმანებასა, ყოველთა კეთილთა მიზეზისად შეირაცხებოდედ საქმე ესე, რომელი-იგი მოგუანიჭებს პირველად თჳთ მას თქუმასა და ამისსა შემდგომად კეთილად თქუმასა. და რაიცა-რაჲ ჩუენგან დაკლებულ არს აქა საღმრთოთა მათ სახელთაგანი. ამათ თანა ერთძალი სიტყუაჲ. იგიცა ამისვე ესევითარისა გულისკმის-ყოფისა მოქენე არს წესისაებრ ზემოთქუმულთა ამათ თარგმანებათა.

ხოლო უკუეთუ არა მართლთქუმულობაჲ, ანუ უსრულობაჲ რაჲმე აქუს სიტ-ყუათა ამათ და შეცთომილ ვართ ჭეშმარიტებისა ანუ ყოვლისაგანვე. ანუ კერძოსა რაჲსაგანმე. შენისა სადმე კაცთმოყუარებისა არს განმართებაჲ უნებლიეთ უმეცრისაჲ და მოცემად სიტყუაჲ მოქენესა სწავლისასა და შეშწე-ყოფად მქონებელსა ძალისა ვერ კმასაყოფელისასა და კურნებად არამნებებელსა სნეულებისასა, და რომელსამე თავით თჳსით და რომელსამე სხუათა მიერ მოპოვნებად და ყოველსავე სახიერისა მიერ მიღებად და ჩუენდა მომართ მოწევნად. ვინაჲცა ნუ დაშურები ქველის-მოქმედებად კაცისა მეგობრისა შენისა, რამეთუ ხედავ. ვითარ-ესე ჩუენცა მოცემუ-ლები იგი ჩუენდა მღდელთმთავრობითები სიტყუები არცა ერთი რაჲ თავთა ოდენ ჩუენთა შინა შეგჳწყუდე

თავე მყოფთაგანისაჲ, რამეთუ უკუეთუ ცნობაჲ მიზეზთაჲ საქმე და აღსასრული არს ზედმიწევნ-ულებისა და კელოვნებისაჲ, და მაშინღა ვიტყჳთ ზედმიწევნად კელოვ-ნებასა, რაჟამს მიზეზნი ვცნნეთ მყოფთანი. და კუალად, უკუეთუ მრგულივ მოვლიან მიზეზნი, იგივე იყვნენ პირველცა და შემდგომ ერთმანერთისადმი და უძლიერეს და უუძლურეს, რამეთუ ყოველი წარმომჩენელი უმჯობეს წარმოჩენილისა ბუნებასა, რამეთუ არარაჲთ განეყოფიან ერთმანერთისაგან, ანუ უმრავლესთა, ანუ უმცროესთა საშუალთა მიერ ეზიარებოდის და ეხებოდის მიზეზიანი თჳსსა მიზეზსა და წარმომჩენელსა, და რამეთუ საშუალთაცა ყოველთა უმჯობეს იყოს, რომელთადა მი-ზეზცა არს და, რაზომცა უმრავლე იყვნენ საშუალნი, ეგზომცა უფროს და უძლი-ერეს მიზეზნი.

ხოლო თუ ვიდრე უსაზღვროობამდე იყოს აღსავალი მიზეზისაჲ და სხუაჲ სხჳსა მიერ იყოს მარადის მიზეზ, კუალად არრომლისაჲ იყოს ზედმიწევნულებაჲ და კელოვნებაჲ, რამეთუ უსაზღვროთა არრომელთა იყოს ცნობაჲ, ხოლო თუ მიზეზნი ეოცნებოდინ, არცა შემდგომთა იყოს კელოვნებაჲ და ზედმიწევნულებაჲ. და უკუეთუ ჯერ-არს, რაჲთა იყოს მიზეზი მყოფთაჲ და განსაზღვრებულ და განყოფილ არიან მიზეზნი მიზეზოანთაგან და არა ვიდრე უსაზღვროობამდე იყოს აღსავალი მყოფთაჲ, იყოს ვიდრემე პირველი მიზეზი მყოფთაჲ, რომლისა გამო, ვითარ ძირისაგან, იწარ-მოებოდინ თითოეულნი, და რომელნიმე იყვნენ უმახლობელეს მისსა, ხოლო რო-მელნიმე უშორიელეს. ვინაჲ აღმოიჩინა, ვითარმედ ერთ არს მიზეზი პირველი ამის-თჳს, რომელ ყოველი სიმრავლე შემდგომად წარმოდგა პირველისა.

არსთა დასაბამისათჳს

ყოველთა მყოფთა დასაბამი და მიზეზი უპირატესი კეთილობაჲ არს. ვინაჲ, უკუეთუ ერთისა მიზეზისა მიერ იწარმოებიან მყოფნი, ამის უკუე მიზეზისა ანუ კე-თილად კამს თქუმაჲ, ანუ უმჯობეს კეთილობისა, ხოლო უკუეთუ უმჯობეს კეთილო-ბისა, რაჲ უკუე წარმოელოს რამანმეა პირველისა მისგან მიზეზისა მყოფთადმი. ანუ არა? და თუ არა, იყოს უჯერო, რამეთუ არა დაუცაჲთ მას წესსა მიზეზისასა, რა-მეთუ სათანადო არს, რაჲთა წარმოვლიდეს რაჲმე მიზეზისაგან მიზეზოანთადმი და უფროს ხოლო მის უპირატესისაგან, რომლისადმი ყოველი აღკრულ არს და რომ-ლისა მიერ იარსებს თითოეული მყოფთაჲ, ხოლო თუ არს თანმიარსებაჲ მისი მყოფ-თადმი. ვითარდა კეთილობისაჲ, იყოს ვიდრემე უმჯობეს კეთილობასა შორის მყოფ-თასა წარმომვლელი პირველისა მიზეზისაგან, რამეთუ უმჯობესი კეთილობისაჲ და უზეშთაესი არ თანმისცემს თჳს გამო მიზეზოანთა უდარეს კეთილობისა რათავე შემ-დგომთა თჳსგამოთადმი, მაგრა რაჲმცა იყო უმჯობეს კეთილობისა? ვინაჲდა თჳთ მას უმჯობესობასა უმეტესისა კეთილობისა ვიტყჳ თანმიმღებელად და მზიარებელად, რომლისათჳსცა არცა თუ უმჯობეს ითქუა არაკეთილობაჲ კეთილობისა. უკუანაას-კნელ უკუე და შემდგომ კეთილობისა არაკეთილობაჲ, ხოლო თუ მყოფნი ყოველნი კეთილობისა არიან მეტრფე და წადიერ, ვითარ იყოს ამის მიზეზისა სხუაჲ რაჲთვე უპირატეს? რამეთუ უკუეთუ იწადებს მას, რად უფრო ეტრფობის კეთილობასა? ხოლო თუ არ ეტრფობის, ვითარ ყოველთა მიზეზსა არ ეტრფის წარმოჩენილი მისგან? ხოლო თუ კეთილობაჲ არს, რომლისადმი ყოველნი მყოფნი აღკრულ არიან, იყოს დასაბამი და მიზეზი უპირატესი ყოველთაჲ კეთილობაჲ.

მიზეზი, მიზეზოანი, უმიზეზოჲ

ყოველი მზიარებელი ზიარებულსა უდარეს არს და ყოველი თანზიარებული უზიარებელსა, რამეთუ ყოველი თანმზიარებელი პირველ თანზიარებულისა უსრულეს არს, სრულ იქმნების ვიდრემე თანზიარებითა, უდარეს განაღა ზიარებითა, რომლისა მიერ სრულ იქმნების, ხოლო თუ იყო უსრულ, ზიარებითა მისითა იქმნეს სრულ, საჩინო, ვითარმედ უდარეს მისსა არს. ხოლო თანზიარებული ერთისა რომლისადაცა არს და არა ყოველთა წარმოდგომილ და რომელსა რაჲ სადვე ერთისათჳს ხუდეს მას კუალად უდარესი მყოფობაჲ ყოველთა პირველისა მიმართ და რამეთუ რომელიმე ყოველთა მიზეზისადმი უთჳსიერეს, ხოლო რომელიმე დამხე და უშორესრე. თჳსეძლუანვის ვიდრემე და ეპირველების თანუზიაროჲ თანზიარებულთა, ხოლო თანზიარებული თანმეზიარეთა, ვითარ-რაჲ შემოკლებით იყოს საჩინო, არს უკუე ერთი პირველი მრავალთაჲ. ხოლო თანზიარებული შორის მრავალთა ერბამად ერთ და არ ერთ, ხოლო თანმზიარებელნი არა ერთ და ერთ ერთბამად.

მსგავსისა და უმსგავსოჲსათჳს

ყოველნი გზავნაჲ არსებითი მსგავსებისა მიერ სრულ იქმნების შემდგომთაჲ პირველთადვე მიმართ, ხოლო თუ წარმომაარსებელნი პირველ უმსგავსოთაჲსა მსგავსთა წარმოაყენებენ, ვინაჲ მსგავსებაჲ წარმომაარსებელთაგან წარმოაყენებს წარმოარსებულთა. რამეთუ მსგავსნი მსგავსებისა მიერ იქმნებიან მსგავს და არა უმსგავსოობისა მიერ. ვინაჲ გზავნაჲ არსებითი შორის უდარესობითსა შთამოობასა დაიცავს მასვეობასა შობილისასა მშობელისა მიმართ და ვითარ არს იგი პირველ, ესე სახეცა წარმოაჩენს შემდგომსა, ვინაჲ მსგავსებისა მიერ აქუს მას მდგომარეობაჲ.

სხეულთათჳს და უსხეულოთა

ყოველი სხეული ბუნებით ვნებადი არს, ხოლო ყოველი უსხეულოჲ უვნებ. არამედ სხეული ბუნებით უმოქმედო. ივნებს უკუე უსხეულოჲცა სხეულთა ზიარებისათჳს, რაოდენ იყოს შესაძლებელ, იქმს, და სხეულიცა უსხეულოჲსა თანმეარსეობისათჳს.

ხოლო სხეული, ვითარ სხეული, მხოლოდ ოდენ განწვალებადი არს და ვნებადი და ყოვლითურთ განნაწილებადი ვიდრე უსაზღვროობადმი, არამედ უსხეულოჲ უვნებ არს, რამეთუ ვერ უძლებს განნაწილვად უნაწილოჲ და არცა სხუად შეცვალებად მარტივი და თანშეუდგმელი, რამეთუ ანუ არა არს მიზეზი შემოქმედებითი და, თუ არს, უსხეულო არს, ვინაჲთგან სხეული, ვითარცა სხეული, მოქმედებად ვერ უძლებს, მხოლოდ განჭრად ოდენ და ვნებად წინამდებარე.

ვინაჲთგან ყოველსა მექმსა აქუს ძალი შემოქმედებითი, ხოლო სხეული არა ვითარ სხეული მოქმედებს, არამედ მის შორის შემოქმედებითისა ძალისა მიერ, ურომელო უკუე და უძალო სხეული თჳს შორის თანზიარებითა უკუე ძალისაჲთა იქმს, იმოქმედის რაჲ, ვინაჲდა უსხეულონიცა ვნებათა იზიარებენ, იქმნეს რაჲ სხეულთა შორის, რამეთუ თანგანიწვალებიან სხეულთა და მიიღებენ განჭრადისა და განწვალებადისა მათისა ბუნებისაგან განუჭრელნი და განუნაწილებელნი არსებითა თჳსთა

არსებისათჳს სულისა

ყოველი უსხეულოჲ თჳსდადვე უკუმქცევ არს და თჳსთა მზიარებელთა განუყენებელად ეზიარების, ხოლო თუ განუყენებელად, მოქმედებაჲ თჳსი არ ჰქონდის განუყენებელად მზიარებელისაგან, ვითარვედა არცა არსებაჲ და თუ ესრეთ, არ უკუნიქცეს თჳსდადვე. ხოლო თუ უკუნიქცეს, იყოს განყენებულ მზიარებელისაგან, ვითარ სხუაჲ სხჳსაგან, ვინაჲვე ყოველი შემძლე უკუნქცევად თჳსდადვე განყენებულად იზიარებვის, იზიარებოდის რაჲ სხჳსაგან.

სული, მიზეზი და წყაროჲ ცხოველობისაჲ

ყოველი სული ცხოველობაჲ არს და ცხოველი, რამეთუ, სადაცა წარმოდგეს სული, ესე ცხოველ იქმნების საჭიროდ და დაკლებული სულისაგან მყის ცხოველობისაგან უნაწილო იქმნების. რამეთუ ანუ სულისა მიერ ცხოველობს, ანუ სხჳსა რაჲსაცვე და არა სულისა მიერ, არამედ მხოლოდ სხჳსა მიერ შეუძლებელ არს, რამეთუ ყოველი მზიარებელი თჳსდა ზიარებულსა ანუ თჳთთჳთებასა თჳსსა მისცემს, ანუ თჳთებისასა რასაცვე. ხოლო რომელი არც ერთისა ამათგანსა არ ივნებდეს, არვინაჲ იზიაროს და არცა თან მისცეს. ხოლო სული იზიარებვის მისგან, რომლისადაცა წარმოდგომილ არს და სულიერად ითქუმის მზიარებელი სულისაჲ, ხოლო თუ ცხოველობასა მიუქმს სულიერთა, ანუ ცხოველობაჲ იყოს, ანუ ცხოველი მხოლოდ, ანუ ერთბამად ცხოველიცა და ცხოველობაჲ, ხოლო თუ ცხოველ მხოლოდ და არა ცხოველობა იყოს ცხოველობისა მიერ და არვინაჲ უწყოდის თჳსი თჳსებაჲ და არცა უკუნიქცეოდის თჳსდაცვე, რამეთუ ცხოველობაჲ არს ცნობაჲ და უწყებაჲ ესევითარად ცხოველობისა თჳსისა, ხოლო თუ მის შორის რაჲვე არს უცხოვლობო, არ ჰქონდის მებრ შუენიერებით ძალი ცნობისაჲ, ხოლო თუ მხოლოდ ცხოველობაჲ ოდენ იყოს, არუკუე ეზიაროს გონიერსა ცხოველობასა, რამეთუ მზიარებელი ცხოველობისაჲ ცხოველი არს და არა ცხოველობაჲ მხოლოდ, რამეთუ მხოლოჲ ცხოველობაჲ პირველი და უზიარებელი ცხოველობაჲ არს, ხოლო შემდგომად მისსა ერთბამად ცხოველობაჲ და ცხოველი, ხოლო სული არა არს პირველი და უზიარებელი ცხოველობაჲ, ვინაჲ ერთბამად ცხოველცა იყოს და ცხოველობა — სული.

ანდერძები

მაკარი ლეთეთელისა

წყალობითა მამისაჲთა და ძისაჲთა და სულისა წმიდისაჲთა, ამის თაყუანისსაცემელისა სამებისა წმიდისა, ღმრთისა ჩუენისა მომადლებითა და მეოხებითა წმიდისა ღმრთისმშობელისა, მარადის ქალწულისა მარიამისითა, ძალითა პატიოსნისა და ცხოველსმყოფელისა საუფლოჲსა ჯუარისაჲთა და მადლითა წმიდისა ადგომისა საფლავისა უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტ(ჲ)სისაჲთა და მეოხებითა ყოველთა წინაწარმეტყველთა, მოციქულთა, მახარებელთა, მარტჳლთა მართალთა და მოწამეთაჲთა და ყოველთა წმიდათა მისთაჲთა და მადლითა წმიდისა წინაწარმეტყველისა და დიდებულისა მოს(ჲ)სითა მე, მაკარი ლეთეთელი, ძ(ჲ) გიორგი გრძელისაჲ, ცოდვილი ფრიად, ღირს-მყო ღმერთმან შესაქმედ წმიდისა ამის წიგნისა მრავალთაჳისა თანაშეწევნითა ძმისა ჩუენისა სულიერად პიმენ კახისაჲთა და ჴელთ-წერითა დედისძმის-

წულისა ჩემისა ამონა ვახთანგ მოძარღულისა ძისაგთა, საკსენებელად სულთა ჩუენთათუს და სულთა მშობელთა ჩუენთათუს და ყოველთა გარდაცვალებულთა თუსთა ჩუენთათუს.

აწ ღმერთმან დაგაჯეროს, მამანო და ძმანო, რომელნი აღმოიკითხვიდეთ წმიდათა ამათ სიტყუათა ამათ მიერ, ჩუენ. პირველმოკსენებულნი ესე ცოცხალნი და მიცვალებულნი, მოგუკსენენით ღმრთისათუს წმიდათა ლოცვათა თქუენთა შინა, რაგთა თქუენ მიერ განგერნეთ ჩუენ დღესა მას საშინელსა განკითხვისა ჩუენისასა ტირილისაგან თუალთაგსა და ღრჭენისაგან კბილთაგსა და თქუენცა უფალმან მოგიკსენენინ სასუფეველსა მისსა, ამენ. და მოიკსენენინ უფალმან ყოველნი, რომელთა ყველს შეწევნაგ წიგნისაგ ამის სულთა მათთათუს.

დაიწერა ესე წიგნი იერუსალიმს, ლავრასა დიდსა წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა საბაგსსა დღეთა ღმრთისმოყუარისა თევდოსი პატრიაქისათა და საბაწმიდას პატიოსნისა და სანატრელისა სოლომონ მამასახლისისათა. და დაიწერა წმიდაგ ესე წიგნი დასაბამითგან წელთა ხვჲ-ჱ. ქრონიკონი იყო პ-დ.

და მე, გლახაკმან მაკარი, შევწირე წმიდაგ ესე მრავალთავი წმიდათ-წმიდასა მთასა სინასა საკსენებელად და სარგებელად თავთა ჩუენთა და სულთა ჩუენთათუს. და ამას შინა არს შემკობაგ წელიწდისა დღესასწაულთა ყოველთაგ, თქუმული წმიდათა მოძღუართაგ.

მოეც, უფალო, პოვნად წყალობაგ შენი მას დღესა შინა სულთა ჩუენთა ცოდვილთა და უწყალოდ გუემულთა ბოროტისმოძღურისა მიერ ეშმაკისა. უფალო, იკსენ სული ჩუენი სიკუდილისაგან, თუალნი ჩუენნი — ცრემლთაგან და ფერკნი ჩუენნი — ბრკომისაგან, ამენ. დიდებაგ შენდა, უფალო, რომელმან ღირს-მყავ მე, უღირსი ესე, აღსრულებად საქმისა ამის

(სინური მრავალთავი, 864 წ., 273ν-274r).

მიქაელისი:

[დაიწერა წმიდაგ ესე ოთხთავი დასაბამითგან წე]ლთა ხფ[ა. ქრონიკო]ნსა რი-ზ. შობითგან უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესით წელთა ჩ-ა. ქრისტე მეუფეო. შეგკწყალენ ერთობით, ამენ.

მწერალი ამისი მიქაელ ლოცვასა მომიკსენეთ და შემინდვეთ სიუცბე ჩემი. და მმოსელიცა მიქაელ დიაკონი მომიკსენეთ წმიდასა ლოცვასა თქუენსა. უფალი მფარველ გუექმნენინ ყოველთა ერთობით, ამენ

(ადიშის ოთხთავი, 897 წ., 387 r).

მიქაელისი:

[სახელითა მამისაგთა და ძისაგთა და სულის]ა წმიდისაგთა. მეოხებითა წმიდისა ღმრთისმშობელისაგთა და წმიდისა ნათლისმცემელისაგთა და წმიდათა მახარებელთაგთა და ყოველთა წმიდათა მისთაგთა ღირს ვიქმენ მე, გლახაკი სოფრონ, აღსრულებად წმიდასა ამას წიგნსა სახარებასა ოთხთავსა ფრიადითა მოღუაწებითა სულიერთა ძმათა ჩემთაგთა, სალოცველად ყოვლისა ამის კრებულისათუს და ყოველთა ნათესავთა ჩუენთა ჯორციელად და სალოცველად მეფეთა ჩუენთა ღმრთივდიდებულისა ადრნესე კურაპალატისა და ღმრთივგბოძთა ნაშობთა მათთა დავით ერისთვისა და

მეუღლეთა და ნაშობთა მათთათჳს და სალოცველა სულთა გარდაცვალებულთათჳს: სულისა მამისა გაბრიელისისა და ყოველთა ძმათა ჩუენთა გარდაცვალებულთათჳს და სულთა მეფეთა ჩუენთათჳს: არსენისა, დავითისა, აშოტისა და ყოველთა თჳსთა გარდაცვალებულთათჳს.

აწ ვინცა ღირს იქმნნეთ აღმოკითხვად და მსახურებად წმიდასა ამას სახარებასა. მოგჳსენენთ წმიდათა შინა ლოცვათა თქუენთა ჩუენ და ყოველნი, რომელნი წერილ არიან, რაჲთა თქუენცა მიგანიჭოს ღმერთმან კეთილი საუკუნოჲ

(ადიშის ოთხთავი, 897 წ.)

გაბრიელისი:

სახელითა მამისაჲთა და ძისაჲთა და სულისა წმიდისაჲთა, მეოხებითა წმიდისა ღმრთისმშობელისაჲთა, ძლიერებითა პატიოსნისა ჯუარისაჲთა, მეოხებითა წმიდისა იოვანე ნათლისმცემელისათა და წმიდათა მახარებელთაჲთა. და მოციქულთაჲთა და წმიდათა წინასწარმეტყველთაჲთა, წმიდათა მღდელმოძღუართა და ყოველთა მამათაჲთა და ყოველთა წმიდათა ნებისმყოფელთა მისთაჲთა ღირს ვიქმენ მე, გრიგოლ, დაწერად წმიდაჲ ესე სახარებაჲ ჴელითა გაბრიელ მღდელთა ნარჩევისაჲთა თავად მეფესა ჩემსა სუმბატს სალოცველად და შემდგომად მშობელთა ჩემთა მირდატისთჳს, თაგუნაჲისთჳს და ძმათა და დათა ჩემთათჳს და ჩემთა ცოდვათა და თანაცხორებულისა ჩემისათა საჴსრად და მკუდართა საჴსენებელად: ილარიონისთჳს და დაშელისთჳს.

აწ ვინცა იკითხვიდეთ წმიდასა ამას სახარებასა, ნუმცა დავიწყებულ ვართ ლოცვასა წმიდასა თქუენსა ცოცხალნი და მკუდარნი, რაჲთა თქუენცა უფალმან მადლი მიგანიჭოს, ამენ.

დაიწერა წმიდაჲ ესე სახარებაჲ შატბერდს ჴელითა უცბად მჩხრეკალისა გაბრიელისითა, თანაშეწევნითა და მოღუაწებითა გაბრიელისითა და გეორგისითა, რამეთუ დიდი გულსმოდგინებაჲ მაჩუენეს ამის წმიდისა სახარებისა დაწერასა. ჴსენებულმცა არიან კეთილსა შინა, ამენ. დასაბამითგან წელნი იყვნეს ხ~ფმ, ქრონიკონი იყო რ~ნვ. სადიდებელად მამისა და ძისა და წმიდისა სულისა აწ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე, ამენ

(ჯრუჭის ოთხთავი, 936 წ. 291).

გრიგოლისი:

ადიდენ ღმერთმან გრიგოლ, მომგებელი ამის წმიდისა ევანგელისა და გაახარენ ღმერთმან ყოველთა სახარულთა მისთაგან და მშრომელი ამის წმიდისა სახარებისა უფალმან შეიწყალენ

(ჯრუჭის ოთხთავი, 936 წ. 229ა).

ივანესი:

დიდებაჲ შენდა, ღმერთო ძრიელო და ცხოელო, რომელმან სრულ-ჰყავ საქმჱ ესე. დაესრულა იადგარი საწელიწდოჲ. ქრისტე, შეიწყალე ტიმოთე, მომგებელი, და ივანე, მწარედ ცოდვილი მწერალი, და თეოდორე, ძმაჲ ჩემი, და გიორგი, ამენ

(სინ. -1, იადგარი, X ს. I ნახევარი, 291ბ).

იოვანე-ზოსიმესი:

აწ გევედრები მე. გლახაკი და ფრიად ცოდვილი მომგებელი და მჩხრეკალი ამისი იოვანე, თქუენ, ყოველთა ღმრთისმოყუარეთა, და ძმათა ჩემთა, რომელნი იმსახურებთ ამათ იადგართა, მოგკკსენენით ჩუენ, ცოდვილნი, რომელნი-ესე ვსწერთ, წმიდასა ლოცვასა თქუენსა, ცოცხალნი და მიცვალებულნი, რაჲთა წყალობითა ღმრთისაჲთა და მეოხებითა წმიდათა მისთაჲთა და ლოცვითა წმიდითა თქუენითა ღირსმყენეს მარჯუენით მისა ყოველნი და გუესმისმცა ყოველთა კმაჲ იგი ტკბილი მისი, ღირსმცა ვართ ყოველნი სმენად კმასა მას და შესლვად და დამკჳდრებად სასუფეველსა ცათასა მეოხებითა ყოველთა წმიდათაჲთა უკუნითი უკუნისამდე, ამენ.

და ნუმცა ვისთჳს დაეყენების, ვისცა ვის უჴმდენ, და, რომელი-რაჲმე დამეკლოს, შემინდვეთ ღმრთისათჳს და ლოცვა-ყავთ ჩემთჳს, რამეთუ მრწამს თქუენი ლოცვაჲ და თქუენცა ქრისტემან შეგიწყალენინ ყოველნი

(სინ. -34, ლიტურგიკული კრებული, X ს. შუა, 143ა).

იოვანე-ზოსიმესი:

კჳრიელესონ! ქრისტესმოყუარენო და სანატრელნო და წმიდანო მამანო და ძმანო ჩემნო, პირველად შეგივრდები ყოველთა ვედრებითი, შემინდვეთ ღმრთისათჳს. ესე ჟამნი დიად უცბობისა და უგუნურებისა ჩემისა ჟამსა დამიჩხრეკიან. დიად მოშლილად არიან, დედად ნუ ვინ იმსახურებთ, ნუცა მას და ნუ, რომელიცა ჩემი დაჩხრეკილი მოგუხდეს, ამისთჳს, წმიდანო ღმრთისანო, რამეთუ მიწყებით რეგუენი ვიყავ და, სადაცა რაჲმე მეტი ვპოე, ჩაურთი ჩემით გულით და რეცა მიხარინ, და უფროისგან დავაკლი, და ზოგი გრძელი ლოცვაჲ, გინა სხუაჲ რაჲმე ორად გავწყჳდი, გინა სიტყუები მრავალთაგან ქუე დაუტევი, გინა შეუმატი უცბობითა და დიად უგუნურებითა ჩემითა და უმოძღურობითა.

ნათელნო და წმიდანო მამანო, დიად თავჴედი და თავმოთნეჲ და ამპარტავანი და ყოვლითა ბოროტითა სავსჱ ვიყავ სიყრმით ჩემითგან და ვერვის თავ-უყავ მორჩილებით ერთსა მოძღუარსა და არცა იყო ჩემ თანა ყოლადვე სიმდაბლჱ და მორჩილებაჲ, არამედ ყოლადვე ნებასა ჩემსა ბოროტსა შედგომილ ვიყავ და დაილინეს დღენი ჩემნი ამას უკეთურსა განგებასა ჩემსა შინა და ცოდვითა და ბრალითა და ყოვლითა სიბილწითა სავსჱ წავწყმდი საუკუნოდ. შემინდვეთ და ლოცვა-ყავთ ჩემთჳს ღმრთისა სიყუარულისათჳს, რამეთუ მე ფრიად მრწამს თქუენი ლოცვაჲ და ყოს ღმერთმან წყალობაჲ ჩემ ზედა, არაღირსისა ამის, და შემინდვნეს შეცოდებანი ჩემნი ურიცხუნი თქუენითა წმიდითა ლოცვითა, ამენ.

...ხოლო შენ უკუეთუ სწერდე, ესე მეტნი ლოცვანი ჟამთაგან კიდე ერთგან დაწერენ და ესე კალისტოსისა ლოცვანი იბ-ნი ეგრევე კიდე მიწყებით ერთგან დაწერენ და მეტნი ფსალმუნნი ეგრე კიდე მისწავებით საცნაურად ჰყენ და დაწერენ. და მერმე, ვითა რად უნდეს ვის, ეგრეთ იტყოდის. სხუაჲ ნუ ვინ სცთების ჩემებრ უვიცად, რამეთუ არა შეჰგავს და არცა სადა კეთილ არს შემატებაჲ, გინა დაკლებაჲ რაჲსამე უფროის განსაზღვრებულისა მის წმიდათა მამათა და მოძღუართაჲსა

(სინ.-34 /დამატება/, ლიტურგიკული კრებული, X ს. შუა, 19ა).

იოვანე-ზოსიმესი:

...ჰ, საშინელი ესე და ზარისაღსაკდელი საქმჱ, მოწევნადი ჩუენ ზედა, ძმანო ჩემნო. რომელსა ყოლადვე უგლომელ არიან გონებანი ჩუენნი და შესულებულ ცნობანი ჩუენნი, რამეთუ დღეს. აჰა, ესერა, თუალნი ჩემნი წერენ ამათ სიტყუათა. და იყოს ჟამი. ოდეს-იგი თქუენ აღმოიკითხვიდეთ, მიწა და ნაცარქმნულ იყვნენ ამის მწერალნი. და ესე ჭეშმარიტად უწყი და ვეროდეს მოვაგონი დაღონებულსა სულსა ჩემსა მოქცევაჲ და სინანული, არამედ შე-ხოლო-უმოსიეს ხატი იგი ღმრთისმსახურებისაჲ და ძალსა მისსა უვარ-ჰყოფს.

...ჰ. უფალო სახიერო. მოწყალებათა შენთა გაფუცებ, ნუ დამშჳი მე ღირსად საქმეთა ჩემთა საძაგელთა, არამედ ყავ ჩემ თანა მსგავსად სახიერებისა შენისა და განატფე განსაგრილებელი ესე გული მჳურვალებითა მაგით მადლისა შენისაჲთა და მომეც მე სათნოჲ სინანული პირველ მოვლინებისა ჩემდა მწოდებელისა შენისა, რაჲთა არა ვიპოო, ვითარცა ორგული იგი მონაჲ, რომელმან მოსლვაჲ უფლისა თჳსისაჲ უდებ-ყო, და მყის მოავლინენ ჩემ ზედა პატიჟნი იგი, უდებთათჳს განმზადებულნი, ბნელსა მას გარესკნელსა, არამედ ღირს ვიქმნე მათ თანა, რომელთა მიეტევნეს ურჩულოებანი და რომელთა დაეფარნეს ცოდვანი, და ვადიდებდე სახელსა შენ მოწყალისა ღმრთისა ჩემისასა ვიდრე უკუნისამდე და უკუნითი უკუნისამდე. ამენ.

დაიწერა და განსრულდა და შეიმოსა წმიდაჲ ესე იადგარი იერუსალიმისა უდაბნოთა ლავრასა შინა დიდსა წმიდისა საბაჲსსა ჴელითა იოვანე შეცთომილისაჲთა დღეთა იოვანე კურთხეულისა პატრიაქისათა დასაბამითგანთა წელთა ქართულად ხფ-ჲთ, ქრონიკონი იყო რ-ე. რომელი რაჲმე დამეკლოს, შემინდვეთ ღმრთისათჳს და ლოცვა-ყავთ ჩემთჳს, რამეთუ მე ფრიად მრწამს თქუენი ლოცვაჲ, და თქუენცა ქრისტემან შეგიწყალენინ, ყოველნი, ამენ. იყავნ სახელი უფლისაჲ კურთხეულ უკუნისამდე. ამენ.

(იქვე. 19ა).

სჳმეონ მგალობელისა

ესე იადგარანი დაჩხრეკილანი თევდორე პალავრელმან დაყუდებულმან დამაწერინა ცოდვილსა მე. სჳმეონს მგალობელსა. და აწ გევედრებით ჩუენ. ორნივე. ცოდვილნი, ყოველთა, რომელნი იმსახურებდეთ იადგართა ამათ, რაჲთა მოგჳსენნეთ ჩუენ, ცოდვილნი ესე, წმიდათა შინა ლოცვათა თქუენთა. ამენ. და თქუენცა ქრისტემან შეგიწყალენინ, ამენ. დაიწერნეს საბაწმიდას შინა

(სინ. -40. იადგარი. X ს.. 253ბ).

ივანე კუმურდოელისა

სახელითა მამისაჲთა და ძისაჲთა და სულისა წმიდისაჲთა და მეოხებითა წმიდისა ღმრთისმშობელისაჲთა და ძლიერებითა ცხოველსმყოფელისა ჯუარისაჲთა და წმიდისა ნათლისმცემელისა და მოციქულთაჲთა და მეოხებითა მოსჳსითა და ელიაჲსითა მე, გლახაკი და ცოდვილი გრიგოლ და უნარჩევესი ყოველთა მღდელთაჲ, ღირს-მყო ღმერთმან წმიდასა ამას მთასა შემოსლვად და დაჯდომად ადგილსა. სადა მოსე უფალი იხილა, და მუნ შინა მოვიგენ წმიდანი ესე იადგარნი გამოკრებულნი სასწავლელად ჩემდა, უცბისა. და სალოცველად ყოველთა თჳსთა ჩემთათჳს. შეუცვა-

ლებელთა და შეცვალებულთათვს. აწ გეკედრები ყოველთა, რომელნი იმსახურებდეთ, წმიდასა ლოცვასა თქუენსა მოგკესენენით და თქუენ უფალმან შეგიწყალენინ, ამენ. და რომელმან ამათი შრომაჲ თავს-იდვა და მომიგნა, ივანე კუმურდოელი, ქრისტემან შეიწყალენ, ამენ.

(სინ.-40, იადგარი, X ს. 253ბ-254ა).

დავითისი:

მე, იოვანე თორნიკ-ყოფილმან, და ძმამან ჩემმან, იოვანე-ვარაზ-ვაჩე, ძეთა სულკურთხეულისა ჩორდვანელისათა, მოვიგეთ და დავწერეთ წმიდაჲ ესე წიგნი, რომელსა ეწოდების წმიდათა მამათა მიერ სამოთხჱ, რომელსა შინა იპოვებიან მრავალ-ფერნი მადლნი, მკურნალნი სულისანი, სალოცველად და სადიდებელად პირველად ძლიერისა და ღმრთისმსახურისა მეფისა და ყოვლისა აღმოსავალისა კურაპალატისა დავითისთვს, რაჲთა სათნოდ ღმრთისა ქცევათა მისთათვს დაუმკვდროს მეუფემან სუფევაჲ დაუსრულებელი, რამეთუ მართლმადიდებლობისა თუალი არს და, მსგავსად შემოქმედისა თვსისა, სიმდაბლისა წესსა შინა დაუკლებელად იქცევის და საღმრთოჲსა სიყუარულისა ჴელჭვთა აღჭურვილი, და მოწყალებაჲ ქრისტესსახედ შეუმოსიეს, რამეთუ სული წმიდაჲ თანამზრახველად აქუს, რომელი ორძის გონებასა შინა მისსა, ვითარცა თავი აგებულებასა ზედა ნივთიერსა, და მათსა შემდგომად სალოცველად თავთა ჩუენთა — პირველად იოვანე, თორნიკ-ყოფილისათვს, და აწ წმიდათა მეფეთა მიერ იოვანე სჳნგელოზისათვს, რომელმანცა სიყუარულისათვს ღმრთისა დაუტევა დიდებაჲ ქუეყანისაჲ და პოვა ზეცისაჲ, რამეთუ ღმრთისა მიერ ზეგარდამო დიდებასა შინა მათსა და პატივსა წმიდათასა მეფეთა მიერ მწრაფლ შეიცვალა ხატი ერისაკაცობისაჲ და შეიმოსა სახჱ მეუდაბნოვეთაჲ, არამედ ამასცა სახესა შინა დიდად და ერთგულად ჰმსახურა ძელსა ცხორებისასა და წმიდათა მეფეთა. რაჟამს-იგი გამოჩნდა ქუეყანასა საბერძნეთისასა კაცი განლაღებული და მკდომად აღუდგა წმიდათა მეფეთა, ამან ისწრაფა და მოიწია ძლიერისა და ყოვლით კერძოვე უძლეველისა დავით კურაპალატისა და ბრძანებითა ამათითა დაამკუა განზრახვაჲ მისი და განამტკიცნა წმიდანი მეფენი, — ღმერთმან დაიცევინ სულითა და ჯორცით! — და მერმე იოვანე ვარაზ-ვაჩჱსთვს და მეუღლისა მისისა და შვილთა მისთა: მიქაელისა და ჩორდვანელ ზორავარისა და ჩოროლოდისათვს და თორნიკისთვს, და ძმისწულთა ჩემთა: ჩორდვანელ პატრიკისათვს და ბაგრატ პატრიკისათვს, და სალოცველად სულსა ბაგრატ მაგისტროსისასა და მშობელთა ჩემთა: ჩორდვანელი-სათვს და მარიამისთვს, და ძმათა ჩემთა ბაგრატისთვს და არშუშაჲსთვს და აბუჰარ-ბისთვს, და მამისძმათა: აბურჰაბისთვს და არშუშაჲსთვს, და ყოველთა სახლისა ჩემისა მიცვალებულთათვს.

აწ გეკედრები ყოველთა ქრისტესმორწმუნეთა, რომელნი ღირს იქმნნეთ აღ-მოკითხვად წმიდასა ამას წიგნსა, გინა თუ სმენად და ირწყვოდით მადლისაგან საღ-მრთოჲსა, უავთ სიყუარული ქრისტესთვს და მოგკესენენით წმიდათა შინა ლოცვათა თქუენთა, რომელნი-ესე ზემო წერილ ვართ, და თქუთ წმიდითა პირითა თქუენითა აღკოცაჲ ბრალთა ჩუენთაჲ, რაჲთა თქუენითურთ ღირს-გუყუნეს ქრისტემან მიმთხუ-ევად სასუფეველსა მისსა, რომელსა შუენის დიდებაჲ და თაყუანის-ცემაჲ თანა მამით და სულით წმიდითურთ აწ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე, ამენ.

დაიწერა წმიდაჲ ესე წიგნი დიდებულსა ლავრასა ოშს, საყოფელსა წმიდისა ნათლისმცემელისასა, მამობასა საბაჲსა, — ქრისტემან აკურთხენ! — ჴელითა სტეფანე დეკანოზისაჲთა და მისითავე ჴელითა შეიმოსა, — ღმერთმან აკურთხენ! ქრონიკონი იყო რჟ-ზ.

ესე ანდერძი მე. უღირსმან დავით, დისწულმან ღმერთშემოსილისა მამისა მიქაელ მოდრეკილისამან, დავწერე. თუ რაჲ სიუცბითა დამეკლოს, შემინდვეთ ღმრთისათჳს და ლოცვა-ყავთ

(ათ.–9, კრებული, 977 წ. 376Ბ – 377Ა).

იოვანესი:

სახელითა მამისაჲთა და ძისაჲთა და სულისა წმიდისაჲთა, ძლიერებითა ცხოველისა, პატიოსნისა ჯუარისაჲთა, მეოხებითა წმიდისა ღმრთისმშობელისაჲთა, მეოხებითა წმიდისა იოვანე ნათლისმცემელისაჲთა და წმიდისა იოვანე მახარებელისაჲთა და წმიდათა მოციქულთა და მღდელთმთავრთა და წმიდათა მამათაჲთა და მეოხებითა წმიდისა და ღმერთშემოსილისა მამისა ჩუენისა ბასილისითა მე, იოვანე, ღირს ვიქმენ მოგებად წმიდისა ამის წიგნისა, რომელი თარგმნა შეილმან ჩემმან ეფთჳმე ბერძულისაგან, და შრომაჲ დიდი ვაჩუენეთ ამას ზედა საკსენებელად სულისა ჩუენისა.

აწ ვინცა მიემთხჳნეთ წმიდათა ამათ სიტყუათა ნეტარისა მამისა ჩუენისა ბასილისთა, განმანათლებელთა სულისათა, ღმერთმან დაგაჯეროს, ლოცვასა მოგჳსენენინთ მე. იოვანე. და სულიერად და ჯორციელად ძმაჲ ჩემი იოვანე, თორნიკ-ყოფილი, და შვილი ჩემი ეფთიმე. რომელმან თარგმნა ესე, და სულიერნი ძმანი ჩემნი: არსენი, თეოდორე და გიორგი, და თქუენ კუალად სასყიდელი მოგანიჭენ უფალმან.

დაიწერა მთასა წმიდასა ათონას, საყოფელსა წმიდისა ღმრთისმშობელისასა, მონასტერსა წმიდისა იოვანე მახარებელისასა, ინდიკტიონსა ე

(ათ.-32, ბასილი დიდი, ჰომილიები. 977 წ., 313Ბ).

იოანე ბერასი:

სახელითა მამისაჲთა და ძისაჲთა და სულისა წმიდისაჲთა, მეოხებითა წმიდისა და ყოვლადდიდებულისა ღმრთისმშობელისა, მარადის ქალწულისა მარიამისითა, ძალითა ცხოველსმყოფელისა პატიოსნისა ჯუარისაჲთა, მეოხებითა წმიდისა და ნეტარისა წინაწარმეტყველისა იოვანე ნათლისმცემელისაჲთა, მეოხებითა და შეწევნითა წმიდათა და ყოვლადქებულთა მოციქულთაჲთა და წმიდათა წინაწარმეტყველთაჲთა, მეოხებითა წმიდათა მახარებელთაჲთა: მათე, მარკოზ, ლუკა და იოვანესითა, მეოხებითა წმიდათა მოწამეთაჲთა და ღირსთა მღდელმოძღუართაჲთა და ნეტართა მამთაჲთა ღირს ვიქმენ მე, გლახაკი იოვანე. ნართაულად ბერაჲ, აღსრულებად წმიდასა ამას სახარებასა ოთხთაესა მოღუაწებითა სულისა წმიდისაჲთა და შეწევნითა ღმერთშემოსილთა კაცთაჲთა, სალოცველად სულისა ჩემისა ცოდვილისა და სამოძღურებელად თავისა ჩემისა და სალოცველად სულისა მშობელთა ჩემთასა და ყოველთა თჳსთა ჩუენთათჳს, სულიერთა და ჯორციელთა, და სალოცველად მეფეთა ჩუენთათჳს ღმრთივდიდებულისა ბაგრატ ქართველთა მეფისა, დავით მაგისტროსისა, სუმბატ ერისთავთა ერისთვისა და ღმრთივმონიჭებულთა ძეთა მათთათჳს. ქრისტემან ყოველნი აღიდენინ მოწყალებითა მისითა ჟამთა უკუნისამდე.

აწ ვინცა ღირს იქმნნეთ აღმოკითხვად და მსახურებად წმიდასა ამას სახარებასა, მოიკსენეთ სული ჩემი ცოდვილი წმიდათა ლოცვათა თქუენთა და ყოველთა ერთობით მოგუანიჭენინ ღმერთმან კეთილნი საუკუნენი და ყოველნი ღირსმცა ვართ სასუფეველსა ცათა და სანატრელისა მის ჯმისა სმენად ქრისტე იესუის მიერ უფლისა ჩუენისა. მისა დიდებაჲ ეკლესიასა შინა მამისა თანა სულით წმიდითურთ საუკუნეთა მიმართ საუკუნეთასა. ამენ.

დაიწერა დასაბამითგანთა წელთა ხფოზ. ქრონიკონი იყო მეცამეტედ ქცეული რ~ეგ

(პარხლის ოთხთავი. 973 წ. 237 ფ.).

მისივე:

წინაშე ახალსა ეკლესიასა, ახალსა საკურთხეველსა ზედა დაიდვას სადიდებელად ღმერთივგკრგუნოსნისა მეფეთა მეფისა, — ადიდენინ ღმერთმან! — ღმრთივდამყარებულისა დავით მაგისტროსისა, მამობასა სარწმუნოისა მწყემსისა და კეთილადმოღუაწისა წმიდისა მამისა ეფთიმესა, — ქრისტემან შეაწიენ ესე წმიდანი მახარებელნი მათ და ყოველსა კრებულსა პარხლისასა ჟამთა უკუნისამდე. ცოცხალთა და მიცვალებულთა ცხორებასა მას საუკუნესა, ამენ.

აწ ვინცა ვინ რაჲთაცა მიზეზითა გამოაკუას წმიდასა ნათლისმცემელსა. ანუ გაძღუანოს. ვინა გაყოდოს და ჩუენი სასყიდელი და გულსმოდგინებაჲ დაამკუას, გამცა—ურისხდების თავადი ღმერთი და ნაწილიმცა მისი იუდას თანა არს ისკარიოტელსა და წმიდისა იოვანე ნათლისმცემელისა მკლველთამცა თანა დაიშჯების და ესე წმიდანი მახარებელნი არიან მოსაჯულნი მისნი დღესა მას ადგომისასა საშინელსა, ოდეს ყოველი დაბადებული წარმოდგეს განკითხვად წინაშე საყდართა დაუსაბამოისა ძისა ღმრთისათა, თუალუხუავად მსაჯულისათა, რომლისაჲ არს დიდებაჲ უკუნითი უკუნისამდე. ამენ.

და ამასვე პირსა ზედა მეფეთა სიმტკიცე დაწერონ, — ადიდენინ ღმერთმან! მე. ივანე ბერამან. მწერალმან შატბერდელმან. შატბერდს დავწერე და პარხალს შევწირე სალოცველად ყოველთა ძმათა შატბერდელთა, ყოველნი აკურთხენ ღმერთმან

(იქვე. 238ფ)

მისივე:

სახელისა წმიდისა სამებისაჲსა მქადაგებელნო. ზეგარდამო ქებულნო და დიდებულნო წმიდანო მღდელთმოძღუარნო, ნეტარნო გრიგოლი ნოსელ ეპისკოპოსო და ღირსო ეპიფანე კკპრელ მამადმთავარო და განთქუმულო წმიდაო ბასილი, მწყემსო ყოველთა მორწმუნეთაო და დიდებულო იპოლიტ(ე). წინაწარმეტყველნო, გამოუთქუმელთა მადლთა მეცნიერად მეტყველნო, დიდად განსაკვრებულნო კაცნო, პოვნილნო გულითად უფლისად, წოდებულნო მონად ქრისტესა. სამკჳდრებელნო სულისა წმიდისანო, რომელმანცა გამოუჩინებელნი და დაფარულნი სიბრძნისანი გამოგიცხადნა, და სული წრფელი განახლდა გუამთა თქუენთა და დაუწერენით ეკლესიასა ქრისტესსა პირად-პირადთა წიგნთა თარგმანებანი და შესხმანი წმიდისა და ყოვლადდიდებულისა ღმრთისმშობლისანი და ჩუენ გუაუწყეთ წესი აწინდელისა ქცევისაჲ ღმრთისმსახურებით და მოსაგებელი ნეტარისა მის საუკუნოისა სასოვებით ცხორებისაჲ. ვითარცა ხილული, დაუმტკიცეთ გულისხმისმყოფელთა, ვითარცა თქუა და-

ნიელ, საკვრელმან წინაწარმეტყველმან. მაშინ გამობრწყინდენ გულისხმისმყოფელნი იგი, ვითარცა მბრწყინვალენაი სამყაროისაი, და რომელთა კეთილად ყელ-ყვეს დაუნჯებაი ზეცისა სიმდიდრეთაი წარგებითა ქუეყანისა მონაგებთაგთა და ქველისქმისა მათისა ახოვანებაი, ვითარცა ნესტუ, ოხრის წინაშე ღმრთისა და კაცთა ყოველთა აიძულებს მიბაძვებად მათა, დაღაცათუ გლახაკ ვინმე იყოს, ვითარცა წერილ არს: „მედგარო, ემსგავსე ჯინჭველსა და შებმა-ყაკ უფროს ძალისა შენისა, რამეთუ ღმერთი არს მომცემელი ძალისაი". ამისთვს მეცა არა დავფარ© სწრაფაი სულისა ჩემისაი მიზეზითა ნაკლულევანებისაგთა და შეუდეგ კეთილსა გულმოდგინებასა მე, ცოდვილი და უნარჩევესი ყოველთა მოწესეთაი ივანე ბერაი, და განვასრულე წმიდაი ესე წიგნი: „კაცისა შესაქმ©" და მეორედ — „წიგნი თუალთაი" და „სახისმეტყველი" და „იპოლიტე" და „ქართლისა მოქცევაი" და „ცხორებაი ნეტარისა მის და დიდებულისა მღდელთმოძღურისაი იაკობ ნასიბინელისაი" და „თარგმანებაი ზოგთარე ფსალმუნთა დავითისთაი" მოღუაწებითა და თანადგომითა დედისძმისა ჩემისა მიქაელისა და ძმისა ჩემისა დავითისითა, და სხუაი არაი არავის ჰრთავს თუნიერ სიგლახაკისა ჩემისა, და შევწირე შატბერდს, საოფელსა წმიდისა ღმრთისმშობლისასა, რომელსაცა შინა აღვიზარდე... სალოცველად სულისა ჩემისასა ცოდვილისა და მშობელთა ჩემთა და სალოცველად მეფეთა... ბაგრატ მეფისა და ყოველთა შვილთა მათთათუს

(შატბერდის კრებული, X ს.-ის 70-80-იანი წლები, 285Რ).

კვრიკესი

მე, ცოდვილმან და ფრიად უდებმან კვრიკე, წმიდისა მთისა სინაწმიდისა დეკანოზმან მიძნაძოროელმან, დათუაის ხუცისა მოწაფემან, გულს-ვიდგინე ფრიადითა წადიერებითა ამის წმიდისა სახარებისა მოგებად და ამას წმიდასა მთასა შეწირვად. ღმერთმან მოწყალემან გამიმარჯუა და დამიწერეს სალოცველად ჩემდა და მათდა: ეზრა დაუუდებულმან, პატიოსანმან მღდელმან, ორი თავი, — მათ©სი და მარკოზისი, — ღმერთმან აკურთხენ! — და იოანე, ფრიად ცოდვილმან და დიად უგუნურმან ზოსიმე, ორი თავი, — ლუკაისი და იოანესი, და კანონისა განგებაი და ქრონიკონი სრულად და სხუაი ესე ყოველი განგებაი

(სინ.-38, ოთხთავი, 142 V. 979 წ.).

იოვანე-ჩირასი:

დიდებაი შენდა, სამებაო, რომელმან ღირს-მყავ გლახაკი ესე აღსრულებად საქმისა ამის კეთილისა, რომლისათუსცა წადიერ ვიყავი მსახურებისათუს ღმრთივდიდებულთა უფალთა და წმიდათა მამათასა: პირველად იოვანე-თორნიკ სინგელოზისათუს და ვარაზ-ვაჩე-იოვანესთუს და შვილთა მათთათუს ერთობით, ადიდენინ ღმერთმან და შეიწყალენ წმიდაი ოქროპირი, რომლისა მსგავსნი არიან.

და აღვწერე წმიდაი ესე წიგნი „ცხორებაი წმიდისა იოვანე ოქროპირისაი" და „ნაწილთა უკმოყვანებაი". რომელი კნინსა ბუნებასა ჩემსა შეეძლო, არა დამიკლია და გავასრულე ნებითა ღმრთისაგთა და მადლითა წმიდისა ოქროპირისაგთა. ღმერთმან უბედნიერენ თორნიკ სინგელოსსა და წმიდასა ოქროპირსა თანადაუსაყდრენ. იოვანე-თორნიკს და იოვანე-ვარაზ-ვაჩეს და შვილთა მათთა ორთავე ცხორებათა მეოხ ეყავ. წმიდაო ოქროპირო.

დაიწერა წმიდაი ესე წიგნი ლავრასა შინა დიდებულსა ოშს. საყოფელსა წმიდისა და დიდებულისა ნათლისმცემელისასა. წინამძღურობასა წმიდისა საბაისსა. - ღმერთმან აღიდენ და ცოდვანი შეუნდვენ. — ჯელითა ჩემ გლახაკისა. საწყალობელისა იოვანე ჩირაისითა. ღმერთმან დაგაჯეროს ვინ იკითხვიდეთ. ესენებულმცა ვარ წმიდათა ლოცვათა თქუენთა. რაითა თქუენცა უფალმან მადლი მოგანიჭოს. ამენ. ხოლო რომელი სიუცებით დამეკლოს, ღმერთმან დაგაჯეროს. შენდობა ყავთ, რაითა ღმერთმან თქუენცა შეგინდოს. კურთხევაი მამისაი მწერალსა ზედა. წყალობაი ძისაი მკითხველსა ზედა, მადლი სულისა წმიდისაი მსმენელთა ზედა. ამენ

(ათ.-3 . კრებული. 979-980 წწ. 141ბ — 141ბ).

პეტრესი:

სახელითა მამისაითა, ძისაითა და სულისა წმიდისაითა და მადლითა ადგომისაითა. მეოხებითა ყოვლადწმიდისა ღმერთისმშობელისაითა და ძლიერებითა ცხოველსმყოფელისა პატიოსნისა ჯუარისაითა და მეოხებითა წმიდათა მთავარანგელოზთაითა და ს[ე]რაბინ-ქერაბინთაითა და ყოველთა წმიდათა ანგელოზთაითა, მეოხებითა წმიდისა ნათლისმცემელისაითა და წმიდისა მახარებლისაითა, მეოხებითა წმიდათა მოწამეთაითა და ყოველთა წმიდათა შენთაითა, რომელნი საუკუნითგან სათნო გეყონეს შენ. მე. გლახაკმან მწირმან და ფრიად ცოდვილმან პეტრე. მოვაგე წმიდაი ესე პარაკლიტონი საფლავსა წმიდისა ღმრთისმშობელისასა. წმიდასა გესმანიასა, შესაკრებელსა ყოველთასა, სალოცველად სულისა ჩემისათჳს და სულთა მოძღუართა, მშობელთა, ძმათა და დათა სულიერთა და ჯორციელთა და ყოველთა თჳსთა ჩემთათჳს.

აწ ლმობიერად გევედრები. წმიდანო ღირსნო, ვინცა იმსახურებდეთ, ლოცვასა თქუენსა მოგუიკსენენით, ვისცა უშრომია აქა შინა, და მე შემინდევით. არაჲვი შაუნდე ჩხრეკაი უდბებისა ჩემისათჳს, ვიმწავრე. რომელი დამეკლო[ს]. შემინდევით სიყუარულისათჳს ღმრთისა და თქუენცა ღმერთმან შეგინდოს, მლოცველთა და მსმენელთა, ერთბამად. ამენ, იყავნ.

დაიწერა წმიდაი ესე პარაკლიტონი საფლავსა წმიდისა ღმრთისმშობელისასა, წმიდასა გესმანიასა. შესაკრებელსა ყოველთასა. სუეტსა შინა მოძღურისა ჩემისა ზაქარიაისსა. რომელ სინას მიიცვალა, მადლი მისი მეოხ გუეყავნ, ამენ. ქრონიკონი იყო სიდ

(სინ. -13. პარაკლიტონი. 1044 წ.. 270ა).

გიორგი მორკნეველისა:

სახელითა ღმრთისაითა ესე ანდერძი მე. გიორგი მორკნეველმან, დავწერე სისრულესა ზედა ცნობისა ჩემისასა. ესე მარხვანი მოძღუარსა ჩემსა, ჩიხოარელსა, ჩემდა მოეცნეს. აწ მე ღმრთივქმნულსა ქუაბსა ქართველთასა შემიწირავს საბაწმიდას. ვინ რაითამცა მიზეზითა, ანუ მძლავრებით, ანუ მკლავითა, ანუ მოპარვით ესე მარხვანი ამას ეკლესიასა გამოაკუნეს და წაიკუნეს, კრულმცა არს ღმრთისა პირითა და წმიდისა საბაის მადლითა და ყოველთა წმიდათა მადლითა, და ნისტორს და არიუზს თანამცა არს ნაწილი მისი. და ვინ ესე ჩემი ანდერძი ამოკუეთოს, ანუ ვინ შინა დაისწავნეს, თუნიერ [ხოლო] დედად იკმარებდეს, სხუად არა ვის ჯელ-ეწიფების ეკლესიით გახმაი და ვინ ესე ჩემი ანდერძი დაამტკიცოს, ჯუარი აქუს და კურთხევაი

წმიდანო მამანო, ვინ იკმარებდეთ, ლოცვასა გვედივართ მოძღუარი ჩემი. ჩიხოარელი, და მე. გიორგი მორკნეველი

(სინ.-5, მარხვანი, 1052 წ.. 1ბ).

იოვანესი:

სახელითა ყოვლადმოწყალისა სამებისა, ერთარსებისა, სამგუამოვნისა და ერთ-ღმრთეებისა. მამისა და ძისა და სულისა წმიდისაჲთა, რომელ არს კურთხეულ საუკუნითგან და უკუნისამდე. მეოხებითა სასოჲსა და განმანათლებელისა ჩუენისა ყოვლადწმიდისა ღმრთისმშობელისაჲთა, ძლიერითა შეწევნითა ცხოველსმყოფელისა პატიოსნისა ჯუარისაჲთა, ვედრებითა წმიდათა ანგელოსთა, მთავარანგელოსთა და ყოველთა ზეცისა ძალთაჲთა, მეოხებითა დიდებულისა წინამორბედისა და ნათლისმცემელისა იოვანესითა და წმიდისა იოვანე ღმრთისმეტყველისაჲთა, მეოხებითა ყოვლადქებულთა მოციქულთა და წმიდათა მოწამეთა, ღირსთა მღდელთმოძღუართა და სანატრელთა მამათაჲთა და წმიდისა მამისა ჩუენისა საბაჲსითა, ამათ ყოველთა ოხითა, და შეწევნითა მოძღურისა ჩემისა იოვანე გოლგოთელისაჲთა ღირს-მყო სახიერმან უღირსებისა ჩემისა, უნარჩევესი ყოველთა მოწამეთაჲ, რეცა მღდელი, ცოდვილი იოვანე, აღწერად წმიდასა ამას წიგნსა სადიდებელად სახელისა მისისა წმიდისა და საქებელად ყოველთა წმიდათა მის თანა და განსანათლებელად შვილთა ეკლესიათა და სალხინებელად ყოვლისა სულისა ჩემისა და სალოცველად სულისა მოძღუართა, მშობელთა და ძმათა ჩემთა სულიერთა და ჯორციელთათჳს. შეუნდვენ, სახიერო, ყოველთა ბრალნი მათნი.

ძმანო და მამანო, ვინ იკმარებდეთ ამათ წმიდათა მარხვათა, ლოცვა-ყავთ სიყუარულისათჳს ღმრთისა იოვანესთჳს და საწყალობელისა დიმიტრისთჳს. რაჲ ეგებოდა, ვიღუაწეთ.

დაიწერა ქრონიკონსა უ˜(!) ჯერაკუმიას და შეიმოსა ყელითა ნისთერეონისით. ღმერთმან აკურთხენ სული მათი, ამენ

(სინ.-5. მარხვანი. 1052 წ. 44ბ).

თეოფილე ხუცეს-მონაზონისა:

რომელი-ეგე მხოლოდ ხარ მეუფე მეუფეთაჲ. უფალი დაბადებულთაჲ და მთავარი საუკუნეთაჲ, რომელი სამწმიდაარსობით იდიდები და ერთარსებით თაყუანის-იცემები, რომელი დიდებულ ხარ ყოველთა ზედა ქმნულთა შენთა, რომელი დაუსაბამო ხარ და უხილავ. მიუწდომელ და სამარადისო, რომელი ზეშთა ხარ და გარეწარსრულ ყოველთაგანვე გონებათა, ჟამთა და ცნობათა. რომელი ხარ შეუნიერებაჲ არსთაჲ და შემამკობელი ძალთაჲ, რომელი სიმრგულესა მას ცათასა იპყრობ სოფელსა თანა სიმდიდრითა, რომლისა სუფევაჲ მოუკლებელ და მოწყალებაჲ მიუთხრობელ.

მხოლოო წმიდაო. მხოლოო ტკბილო, მხოლოო სახიერო და კაცთმოყუარეო, ღმერთო ღმერთთაო და უფალო უფლებათაო, რომელსა გაქუს ძლიერებაჲ უბრძოლელი და ყელმწიფებაჲ წინადაუდგრომელი. რომელი გამოაბრწყინევ ბნელისაგან ნათელსა და ადვილად შესცვალე წინა-შემდგომობასა საქმეთასა, რომელმან განაშუენენ ცანი ვარსკულავითა. ხოლო გონიერნი იგი ცანი სრულ-ყოვენ მადლითა, რო-

მელმან შეამკვე ქუეყანაჲ ნერგთა მათ მიერ მრავალფერთა და თჳთოსახეთა მიერ ყუავილთა განასურნელე იგი. ხოლო კაცსა პატივ-ეც პატივითა მით ღმერთ-ყოფისაჲთა და აღამაღლე იგი საკჳრელითა მით სიმაღლითა დიდებასა თანა უაღრესსა. რომელი-ეგე ღმრთივშუენიერად განაგებ ყოველსავე და იპყრობ რისხვასა წყალობითა, რომელი ნივთთაგან კნინთა შეპმზადებ საქმეთა დიდებულთა, რომელსა არა გნებავს სიკუდილი ცოდვილისაჲ, არამედ მოქცევაჲ და სინანული მისი საცხორებელად, რომელი აღადგენ ქუეყანისაგან გლახასა და ორთა მათგან სკორეთა აღადგინებ დავრდომილსა და აღიყვანებ მას ზჷ და აღამაღლებ. გარნა არა დაუტევებ მას მუნადმდე. არამედ დასუამცა მთავართა თანა ერისა შენისათა. დიდებულებაჲღა ესე საქმისაჲ ვინ განიცადოს, რომელი-ესე მრავალგზის ჰქმენ მრავალთა ზედა, ხოლო უმეტესღა აღსრულე დღჷს უნდოებასა ჩემსა ზედა და აღსრულებითა არა ლიტონინთა, არამედ საკჳრველითა, რომლისა ამის ყოვლისათჳს გაკურთხევ შენ და თაყუანის-გცემ და ვპმადლობ ჯრცელთა მათ და ურიცხუთა წყალობათა შენთა, რამეთუ განამრავლენ და გარდაპმატენ ქველისმოქმედებანი სულგრძელებისა შენისანი უბადრუკებასა ზედა ჩემსა. აღვიარებ მადლსა, ვქადაგებ წყალობასა. არა დავჰფარავ კეთილისმოქმედებასა, არამედ განვკჳრდები და უსიტყუელ ვარ და ვადიდებ მდუმრიად განუვლელთა მათ განკითხვათა შენთა. ნანდჳლვე. ნანდჳლვე ჭეშმარიტად შენ ხარ უფალი მხოლოჲ. ღმერთი დიდი, ღმერთი წმიდაჲ და ძჳრეულსენებელი, რომლისა ძლიერებათა ვინ შეუძლოს გამოთქუმად. ანუ ვინ სასმენელ-ყენეს ყოველნი გალობანი მისნი?

რამეთუ ჩემთჳს, ᲗᲐ მეუფეო უფალო, უტანჯველად ოდენ ყოფაჲ სოფელსა ამას შინა დიდ იყო, და ფრიადცა დიდ და ნამეტნავ და არა მოგებად აწვე აქა შემსგავსებულად ცოდვათა ჩემთა. რამეთუ ფრიად არიან და მრავალ ცოდვანი ჩემნი წინაშე ღმრთეებისა შენისა. რომლისათჳსცა გეეჳდრები და შეგივრდები და აღვიარებ წინაშე სუფევისა შენისა ბრალთა ჩემთა. ცოდვათა სიჭაბუკისა და უმეცრებისა ჩემისათა ნუ მოიკსენებ. მიწყალე მე. უფალო. მიწყალე და ულხინე ჭირვეულსა სულსა ჩემსა! განხეთქე. მეუფეო. განხეთქე ჴელითწერილი ბრალთა ჩემთაჲ! დამიწერე მე, მაცხოვარ. დამიწერე ჴელითწერილი იგი ლხინებისა და გამოჴსნისაჲ! მოიხილე, წმიდაო, მოიხილე უნდოებასა ზედა ჩემსა და განანათლენ დაბნელებულნი თუალნი სულისა ჩემისანი!

ᲗᲐ. წმიდაო წმიდათაო, მთავარო მთავართაო და სრულმყოფელო ყოველთაო, ღმერთო დიდებისაო და უფალო სუფევისაო. რომელსა გმსახურებენ დასნი იგი ბევრეულნი ზეცისა მჴედრობათანი კრებულსა მას თანა და სულებსა წმიდათასა, ისმინე, ჴმაჲ უნდოჲ ვედრებისა ჩემისაჲ და წმიდა-მყაე მე ყოვლისაგან ბოროტისა და ბრძოლისა ენებათაჲსა და ბრძანე. სახიერო. შეწყალებად ჩემდა აწცა აქა და მერმე სამთა მათ შინა ჟამთა საშჯელისათა და ნუმცა გარდამატებულებაჲ მადლთა შენთაჲ მექმნების მე გარდამატებულება სატანჯველთა, არამედ განაგე ცხორებაჲ ჩემი უაღრესად შეცვალებითა მეოხებითა ყოვლადწმიდისა ღმრთისმშობელისა და ძალთა მათ წმიდათა უსხეულოთაჲთა. დიდებულთა მოციქულთა და მოძღუართა და ახოვანთა მოწამეთაჲთა. ხოლო უმეტესადღა, რომელნი წერილ არიან წიგნსა ამას სეკდენბერისა თჳსსა, რომელი-ესე შეპმზადა თარგმანებით უნდოებისაგან ჩემისა ყოვლადძლიერმან წამის-ყოფამან შენმან, ვითარცა ეკლესიაგან ვარდი. სულნელებაჲ იგი მთავართაჲ, და მატლისაგან აბრეშუმი. სამოსელი იგი მეფეთაჲ, და ფუტკრისაგან უნდოჲსა სიტკბოებაჲ და სინათლე. სასურველი იგი და საწადელი ყოველთა კაცთაჲ.

ნათელო ნათელთაო და დიდებაო წმიდათაო და სიმდიდრეო არსთაო, მეუფეო დიდებისაო და უფსკრულო წყალობისაო იესუ ქრისტე. ძეო და სიტყუაო ღმრთისა ცხოველისაო. რომელი არა მართალთა მოხუეულ წოდებად, არამედ ჩემებრთა ცოდვილთა — სინანულად, რომელმან ყოველივე შემსგავსებულად დიდებისა შენისა აღასრულე. რამეთუ ესე პირველითგანვე წეს არს შენდა, რაჲთა ნივთთაგან კნინთა და უნდოთა შეჰმზადნე საქმენი დიდებულნი. რაჲთა ყოველივე იყოს ღმრთეებისა შენისა მიერ აღსრულებულ და რაჲთა შენ თავადისა ძისა მამითურთ და სულით მოდრკეს ყოველი მუკლი ზეცისათა, ქუეყანისათა და ქუესკნელთაჲ და ყოველმან ენამან აღგიაროს ყოვლადწმიდასა სამებასა, ღმერთსა ჩუენსა.

მოიკსენენ, უფალო, მოიკსენენ პირველდაძინებულნი მონანი შენნი, მშობელნი სანატრელისა და წმიდისა მამისა გეორგი მთაწმიდელისანი. მარიამ და იაკობ, რომლისა მადლითა და ლოცვითა იქმნა, რაჲ-ესე იქმნა, და კუალად უნდონიცა იგი მშობელნი უღირსებისა ჩემისანი, მარიამ და იოვანე. ცოდვილსა თანა სულსა ჩემსა, რომელმან აღვწერე ესე, ეგრეთვე ყოველნივე. რომელნიცა შემწე მექმნნეს ყოფად ამას საქმით. ანუ სიტყჳთ. მიეც მათ მადლი და კურთხეჲაჲ და ჴსნაჲ ცოდვათაგან. და ყოველნი. რომელნი იკითხვიდენ და ისმენდენ გულსმოდგინედ და სურვილით, დაიცვენ და დაიფარენ და იჴსნენ იგინი საუკუნოჲსაგან საშჯელისა.

კუალადცა და მრავალგზის შეგივრდები შენ, უფალო. და გეეედრები, წარჰმართენ სლვანი სულისა ჩემისანი ალაგთა მიმართ წმიდათა მცნებათა შენთაჲსა და მომეც მე. მჴსნელო. ძალი იგი ორკეცი და შეჰრთენ ერთსა ამას თანა ათერთმეტნი იგი, რაჲთა სრულ იქმნეს ჩემ ზედა მოწყალებაჲ შენი და სრულისაჲ სრულსა შინა სრულიად იდიდებოდის სრული იგი სახელი შენი, წმიდისა სამებისაჲ, რამეთუ შენ ხარ ღმერთი მხოლოჲ, სრული. მაღალი. დაუსაბამოჲ. გამოუსახველი, განუცდელი და უსაზღვროჲ. მოუკლებელი, უკუდავი. გამოუთქუმელი. უხილავი. მიუწდომელი. უხრწნელი და სამარადისოჲ, და შენი არს ყოველივე დიდებაჲ. პატივი. სიმტკიცე და სუფევაჲ აწ და მარადის და უკუდავთა მათ საუკუნეთა უკუნითი უკუნისამდჱ, ამინ.

ლოცვა-ყავთ, წმიდანო ღმრთისანო, ცოდვილისა თეოფილესთჳს, რეცა თარგმანისა, რამეთუ მე არარაჲსათჳს სხჳსა, არამედ ლოცვათათჳს თქუენთა წმიდათა თავს-მიც შრომაჲ ამისი.

ხოლო ვეეედრები და ვამცნებ ყოველთა ეკლესიათა, რომელსაცა მიიწიოს წიგნი ესე. რაჲთა უკუეთუ ვინმე წერდეს ამიერ, ვითა აქა პოოს, ეგრეთ წერდინ შეუცვალებელად, რაჲთა არა ბრალეულ იქმნას საშჯელთაგან სალმრთოთა. და ნუცა სიტყუასა სცვალენ. ნუცა თავსა და ნუცა წერტილსა. რამეთუ მე თავით ჩემით არარაჲ დამიწერია, არცა ჩამირთავს და არცა დამიკლია. რაოდენ ჩემგან ეგებოდა და ქართული ენაჲ თავს-იდებდა, არამედ ვითარცა ბერძულად მიპოვნია წიგნთა შინა მართალთა და ფრიადცა წარჩინებულთა. ესრეთვე ქართულად დამიწერია, ხოლო უკუეთუ ვინმე ამას ურწმუნო იყოს. შეაწამენ და მიერ ისწავენ ჭეშმარიტებაჲ სიტყჳსაჲ. ესრეთვე კუალად ვეეედრები წინამძღუართა და დეკანოზთა, რაჲთა არცა ტანსა ზედა. არცა წუერთა ზედა და არცა ყბათა ზედა განჰყოფდენ საეკლესიოდ კითხვასა, არამედ მეცნიერთა ზედა და ღმრთისმოშიშთა. და ესე წესი იყარნ მანცა. რომელი უპყრიეს ეკლესიათა საბერძნეთისათა, რაჲთა პირველსა დღესა მიეცემოდის წიგნი და დღე ყოველ დაიწუართოს მკითხველმან ცისკრად წარსაკითხავი იგი საკითხავი.

რამეთუ თჳთღა თქუენ განბჭეთ და განიკითხეთ. თუ არა სირცხჳლ არსა ესე ჩუენდა. უკუეთუ ბერძენნი ესოდენსა მას სიბრძნესა ზედა და წურთილებასა და წე-

რილთა მათთა სიკეთესა და აღნიშნვასა კუალად დაიწურთიდენ და წარინახვიდენ, რომელთა თჳთ ენაჲ მას ზედა ამოუდგამს, და ჩუენ ჩუენსა უსწაველელობასა ზედა არა ვიქმოდით ამას.

ითარგმნა უკუმ ესე მეტაფრასი ქალაქსა შინა სამეუფოსა კონსტანტინეპოლეს, მონასტერსა შინა ყოვლადშუენიერსა ტრიანდაფილვის, დედისა ღმრთისასა, უღირსისა მიერ თეოფილეს, რეცა ხუცეს-მონაზონისა და მათვე ჴელთა მიერ დაინუსხა დასაბამითგანთა წელთა ექუსათას ხუთასოთხმეოცდამეცხრესა, ინდიკტიონსა ოთხსა ბერძულად. მეფობასა აღმოსავალეთს გეორგი კესაროსისა, ბაგრატის ძისასა, რომლისა ბრძანებითა და მოღუაწებითა ვიწყე თარგმნად წიგნთა საღმრთოთა ელენურისაგან ქართულად. – მიეცინ ღმერთმან სრულებაჲ კეთილთაჲ აქაცა და საუკუნოდ! – ხოლო საბერძნეთს დედოფლობასა მართა, მისვე გეორგის დისასა, და მეფობასა ნიკიფორე ბოტანიოტისა და ალექსი კომნინოსისა, მას ჟამსა, ოდეს ბაგრატის ასული მარიამ დედოფალი აღმოსავლეთით კონსტანტიპოვლეს შემოვიდა, და ჩუენ ზედა მეუფებასა იესუ ქრისტეს, ძისა ღმრთისასა, რომელი-იგი სუფევსმცა საუკუნოდ სულთა ზედა და ჯორცთა ჩუენთა აწ და ყოველთა მიმართ საუკუნეთა უკუნისამდმ, ამინ

(ათ.-20, მეტაფრასული კრებული, 1081 წ.. 186ბ-188ბ).

შემმოსელისა

იოვანე-ზოსიმესი:

შეიმოსა მესამედ წმიდაჲ ესე წიგნი მრავალთავი ტყავითა ზროხისაჲთა სინაწმიდას ჴელითა იოვანე ფრიად ცოდვილისა ზოსიმესითა დღეთა ოდენ ბოროტად მოხუცებულობისა ჩემისათა, ბრძანებითა და ფრიად მოსწრაფედ მოღუაწებითა მიქაელ და მიქაელ პატიოსანთა მღდელთაჲთა, დასაბამითგანთა წელთა ქართულად ხფ˜პე და ქრონიკონსა ს˜ა-სა.

აწ გეეედრებით თქუენ, ყოველთა ღმრთისმოყუარეთა მამათა და ძმათა ჩუენთა. გეეედიეთ წმიდასა ლოცვასა თქუენსა მე. ფრიად ცოდვილი იოვანე. და მიქაელ და მიქაელ და მშობელნი და ძმანი ჩუენნი და ყოველნივე ჩუენეულნი, ცოცხალნი და მიცვალებულნი, სულიერნი და ჯორციელნი, რამეთუ ჩუენ ფრიად გურწამს თქუენი ლოცვაჲ, და ყოველი დაკლებული ჩუენი შეგუნდვეთ ღმრთისათჳს და თქუენცა ქრისტემან შეგინდვენ და შეგიწყალენინ ყოველნი, ამენ.

ქრისტე. შეიწყალე მიქაელ და მიქაელ. გაბრიელ, კჳრიკე. გიორგი, იოანე-ზოსიმე და ყოველნი ძმანი და ყოველნი ქრისტეანენი და უფროჲს ყოველთასა ყოველნი ქართველნი.

ლოცვა-ყავთ ჩუენთჳს. წმიდანო. ლოცვა-ყავთ, ამენ

(სინური მრავალთავი, 274ბ, 981 წ.).

იოანე-ზოსიმეს წერილი მიქაელს

ქ. კრიელეისონ. ქრისტემან მომიბოძენ ჯუარი და წმიდაჲ ლოცვაჲ თქუენი, ძმაო და უფალო ჩემო მიქაელ. რომელი გებრძანა, დამიწერია. „მარიამ მეგკპტელი-საჲ" არა ვპოვე, სხუაჲ ვერაჲ ვიცოდე. რაჲმცა დავწერე. რვეულნი, რომელ დარჩის, საკითხაებად დავწერე. შემინდვე, არაჲ მქონდა. ყოველთა ძმათა თაყუანის-ცემასა და ლოცვასა მოვაკსენებ. ესე მე ადრე დავწერე, განა არა ვინ ვპოვე, ვისმცა მივეც. აწ კრისკესდა წარმომიცემიან, — ღმერთმან მოაწიენ.

თუ რას მაწერიებდე, მიხარიან, ეტრატი გიზღო

(სინ.-6 1r, 982 წ.)

მინაწერები

იოანე-ზოსიმესი:

ესე ძლისპირნი და ღმრთისმშობლისანი ამისთჳს ვაჩინენით, რავდენ სხუანი არღარა სწერიან ამას შინა, რაჲთა, რომელიცა დღესასწაული იყოს რომელსაცა კმასა ზედა, ესენი მის კმისანივე ჭირისა მაგიერ ითქუენენ, თუ გინდენ, და ლოცვასა წმიდასა თქუენსა გჳედიეთ.

(სინ.-26. იადგარი, X ს. შუა, 225 r)

იოვანე-ზოსიმესი:

საბაწმიდას მესმა მოძღუართაგან, ვითარმედ სამისა მუკლისა მოდრეკაჲ არს მადლისა მისაცემელად ღმრთისა პირველ ჭამისა და — სამი შემდგომად მისა. და სინაწმიდას მესმა, ვითარმედ ი¯ბ, გინა კ¯დ, გინა ჲ¯, რამეთუ მუკლთა მოდრეკაჲ არს პურისა ჭამისა ფასად, რომელ ჭამოს კაცმან, და აკრებაჲცა, და რამეთუ ზედგომით ჯერ-არს ტაბლისა კურთხევაჲ, რავდენნიცა იყვნენ. და ყოველთა კრიაკეთა და დღეასწაულთაცა ჟამთა ილოცვენ ბერძენნი სუბუქადრე. ხოლო თქუენ, ვითა გინე. ყავთ. მე შემინდვეთ და ლოცვასა წმიდასა გჳედიეთ მე. ფრიად ცოდვილი ესე, და წინაშე მისნი ყოველნი და თქუენცა ლოცვა-ყავთ.

(სინ.-34, ლიტურგიკული კრებული, X ს. შუა, 2v).

მათესი:

შემინდვეთ, კეთილო. ესე აქამომდე მე დამიშავებია და წაღმართ სხუასა ვისმე დაუშავებია. ლოცვა-ყავ, ღმერთმან გარწმუნოს.

შეუნდვენ ღმერთმან მოძღუარსა ჩემსა სამოთხელსა და ყოველთა მოწაფეთა მისთა და მათეს, ამის დამჩხრეკელსა.

(სინ.-75, მარხვანი, XI ს., 113v).

სიგელი ბაგრატ მეფისა ოპიზარ და მიჯნაძოროელ მამებს

მოვიდეს ჩუენ წინაშე ქუთათის, სახლსა სამკუიდრებელსა ჩუენსა, ესე მამანი მიჯნაძოროელნი და მამანი ოპიზარნი. და მოიყვანნეს მიჯნაძოროელთა ხატნი წმიდათა მოციქულთა პეტრესი და პავლესი და ნაწილნი წმიდისა ბართლომე მოციქულისანი. და მოიხუნეს სიგელნი გურგენ ერისთავთ-ერისთვისაი, გურგენ მეფეთა მეფისაი, პაპისა ჩემისა ბაგრატ კურაპალატისაი და მამისა ჩემისა გიორგი მეფისაი, რომლითა-იგი ტყენი და ზღვარნი მიჯნაძოროისათუის დაემტკიცნეს, და კრულობითა მოწმობანი კათალიკოზთა და მღდელთმოძღუართანი.

და მოიღეს ოპიზართა დაწერილი გუარამ მამფლისაი, რომლითა მას ტყესა და ზღვარსა მიჯნაძოროელთა ერჩოდეს, და ამათ მიჯნაძოროისა სიგელთა შინა გუარამ მამფლისა დაწერილი, რომელ ოპიზართათუის დაუწერია, არაკსენებულ იყო არცა დამტკიცებულად და არცა გარდაგდებულად.

და ჩუენ ესე შფოთი მათი გუიმძიმდა, რავდენ იგი წმიდანი უდაბნონი მშუიდობისა და დაწყნარებისა და ჩუენ მეფეთა ლოცვისათუის აღშენებულნი არიან. და გულს-მიდგინა ღმერთმან და მადლმან მათ წმიდათამან და ჯელ-ვყავ ხარკებით საურავსა მათსა: შეეკრიბენ კარსა დარბაზისა ჩუენისასა მღდელთმოძღუარნი, ერისთაეთ-ერისთაენი, ერისთაენი და ყოველთა ჯვეთა. ზემოთა და ქუემოთა, აზნაურნი, მეცნიერნი საბჭოთა საქმეთანი. და დავსხენით წინაშე ჩუენსა და წაეკითხენით მათნიცა და მათნიცა დაწერილნი და. რომელი სიტყუის-გებაი იყო მათ შორის, მოვისმინეთ, და სამართლად ესე გავიგონეთ, რომელ ჯელნი ამათნი მრავალნი და მტკიცენი იყუნეს და ჩუენგან მათი გატეხაი არა ჯერ-იყო და სულსა მათ პირველთა მეფეთასა არა დავამძიმებდით. და თუმცა ოპიზარნი უნუგეშინისცემოდ გაგუეშუნეს, იგინი შეწუხდებოდეს, და ესე ჩუენ ბრალად შევინახეთ.

და აწ სალოცველად მეფობისა ჩემისა და შვილისა ჩემისა გიორგი კურაპალატისა და სალოცველად სულსა მათ პირველთა მეფეთასა ესრეთ განვაგე და დავამტკიცე საქმე მათი: ტყენი და ზღვარნი ამათნი, ვითა მათ პირველთა მეფეთა დაწერილთა სიგელთა შიგან უწერიან, ნიშნით ზღვარნი: სამხრით — სამწყარისა წყალი ვითა შავშეთისა წყალსა ჩაერთვის და ტიხარის კლდე და ქედ-ქედი ვითა წავალს: დასავლით — ეჟუანთა ქედი: და ჩრდილოეთ — დიდუბისა ხერთვისი და საქათმისკარი, ვითა ქედ-ქედი წავალს, დიდი ქედი ერთკარი. ესე ზღვარნი მტკიცენი არიან მიჯნაძოროელთა ზედა და ქედსა ამერით არაი უც საქმე და სასარჩლოი ოპიზართა, სალესველთა სათიბისაგან კიდე.

და ამისდა ნაცვლად, რაითამცა ოპიზარნიცა გულსავსე-ვყვენ, სალოცველად სულისა ჩემისა თავსავე ჩემსა დავათმინე: ავიღე სამამასახლისოისა სამსახურებელისა ჩუენისაგან ბარევანი სოფელი და მივეც ოპიზართა სატრაპეზოდ და გარდავსწყუიდე მათ შორის საზიდი და სარჩელი, რაითა ესე ორნიეე წმიდანი უდაბნონი მშუიდობით და უშფოთველად იყუნენ და მეფობასა ჩემსა და ძესა ჩემსა გიორგი კურაპალატსა გუილოცვიდენ და მათ პირველთა მეფეთა, მაშენებელთა და შემწირველთაცა, ულოცვიდენ, რაითა ღმერთმან მეოხებითა მათ წმიდათა მოციქულთაითა და მათდა მიმართ ვედრებითა მათ წმიდათა მამათაითა დღესა მას განკითხვისასა ულხინოს ცოდვილსა სულსა ჩემსა, მიჯსნას სასჯელთაგან საუკუნეთა.

აწ ვინცა ჰნახოთ ბრძანებაი და სიგელი ესე ჩუენი, შემდგომთა ჩუენთა მომავალთა მეფეთა, ერისთავთ-ერისთავთა, ერისთავთა, ტაოისა და კლარჯეთისა ტანუტერთა და ყოველთა ყელისუფალთა და საქმისმოქმედთა, დაუმტკიცეთ და ნუვინ ყელ-ჰყოფთ შლასა და შეცვალებასა ამისსა. და უკუეთუ ვინმე, რასაცა ჯამსა, რაიცა გუარი კაცი, დიდი გინა მცირე, ადგეს და ამას ნაქმარსა ჩუენსა აქცევდეს, გა-მცაურისხდების მამაი, ძე და სული წმიდაი და ესეცა წმიდანი მოციქულნი არიან მოსაჯულნი სულისა მისისანი დღესა მას განკითხვისასა და ჩემნი ბრალნი მისგან იძიენ ღმერთმან.

და თქუენ, წმიდანო, მეუფეო ქართლისა კათალიკოზო და წმიდანო მღდელთმოძღუარნო, უჯუარო[ბითა დაუმტკიცეთ...].

ბაგრატ მეფის სიგელი მღვიმის ლავრას

... ლაშქარნი დიდი წარმართნი და ვერ დავიმორჩილეთ ლაშქ[არი და აღაოჯრნეს მამულნი] წმიდისა უდაბნოისა ლავრისა მღუიმისანი. და [ესე წმიდათა მამათა მღუიმელთა ფრიად] დაუმძიმდა, რომლისათუისცა გულს-ვიდგინეთ შესა[ესებელად აღოჯრებულისა მამულისა წმიდისა ლავრისა და დაკლებულობისა მათისა გასაკურნებელად, მ[ოსაკსენებელად] სულსა პირველგარდაცვალებულთა მეფეთა, მამათა ჩ[ემთა, და სალოცველად] სულისა ჩემისა და სალხინებელად ცოდვათა ჩემთა შევსწირე წმიდასა მამასა შიოს, ლავრასა მღუიმისასა და წმიდათა მამათა მღუიმელთ[ა მანგლისის]ველს ადგილი ბორცუისჯუარი ყოვლითა მზღვრითა მისითა, მთითა, ბარითა, წყლითა, ტყითა, კლდითა, წისქვილითა და ყოვლითა საკმრითა და უკმრითა და გაუთავისუფლეთ ყოვლისა შესავალისა და გამოსა[ვა]ლისაგან საკელმწიფოისა, საერისთვოისა, სააზნაურეოისა, საც[ხის]თვოისა, საკვეისუფლოისა, საბანჯრისა, საკიდისა, საკოშრისა და ყოვლისა ღმრთისაგან დაბადებულისა შესავალისა და გამოსავალისაგან, და არარაი ზედაც თუინიერ სამსახურებელისა მის წმიდისა ლავრისა მღუიმისა, რამეთუ თავისუფლობით შემიწირავს ყოვლისა მეუნებლისა და დამაკლებლისაგან, რაითა მეოხებითა წმიდისა მამისა შიოისთა, ლოცვითა წმიდათა მამათა მღუიმელთაითა მოგუენჭოს ღმრთისა მიერ შენდობაი ამის ნაქმრისა და დაკლებისა მათისაი, წარმემართოს ლაშქრობაი ესე და ყოველნივე დღენი ცხორებისა ჩემისანი ნებასა შინა ღმრთისასა მშუიდობით და მტერთა ჩემთა ზედა ძლევით აღვასრულნე და შემდგომად სიკუდილისა მეოხ იყოს წინაშე ღმრთისა სულისა ჩემისათუის წმიდაი იგი და მადლი მათ ყოველთა წმიდათა მამათაი.

აწ ვინცა ჰნახოთ ბრძანებაი და სიგელი ესე ჩუენი, შემდგომად ჩუენსა მომავალთა მეფეთა, ერისთავთ-ერისთავთა, ერისთავთა, აზნაურთა, ციხისთაეთა, ყეისუფალთა, ჩინებულთა და ყოველთავე საქმისმოქმედთა ჩუენთა, დაუმტკიცეთ და ნუვინ უშალავთ ბრძანებულსა ამას და გაგებულსა ჩუენსა, ნუცა რას ვინ დააკლებთ, ნუ დიდსა და ნუ მცირესა თუინიერ შეწევნისა და თანადგომისა. და უკუეთუ ვინმე გამოშრნდეთ ღმრთისა უვარისმყოფელად და ამის წმიდისა ლავრისა შემცოდედ ოდესცა და რასაცა ჯამსა, ანუ რაისაცა მიზეზისა მოღებითა. გინა თუ იგი ადგილი შეუცვალოთ მას წმიდასა ლავრასა, ანუ თუ ესე წესნი, გაგებულნი ჩუენნი, შეუშალნეთ, უარისმყოფელთამცა ღმრთისათა თანა დასჯილ ხართ, იგიმცა წმიდაი მამაი და მადლი მის წმიდისა ლავრისაი არს მოსაჯული თქუენი, ცოდვათამცა და ბრალთა ჩემთა გარდამჯდელი ხართ წინაშე ღმრთისა.

და თქუენ, ქრისტეს მიერ გიორგი ქართლისა კათალიკოზმან, და წმიდათა მღდელთმოძღუართა დაწერილი ესე ჩუენი დაამტკიცეთ; ვითა წესი არს. წყევლანი და შეჩუენებანი დაწერენით, ვინცა უქციოს და შეუცვალოს.

დაიწერა ბრძანებაი და სიგელი ესე ჩუენი ინდიკტიონსა მეფობისა ჩემისასა მეო-ლა-სა, ყელითა იოვანე მწიგნობრისა მწერელისაითა.

კირიელეისონ! ესე ვითა, — ადიდენ ღმერთმან! — ძლიერსა ბაგრატ აფხაზთა მეფესა და ყოვლისა აღმოსავლეთისა ნოველისიმოსსა დაუწერია და ბორცუისჯუარი სალოცველად მეფობისა მათისა და შვილთა მათთათუის მღუიმისა მონასტრისადა შეუწირავს, მე. გიორგი, ქართლისა კათალიკოზი, მოწამე ვარ დაწერილსა მათსა.

აწ, ვინცა ვინ რამანცა გუარმან კაცმან რასცა ჟამსა, ვითა მათსა დაწერილსა სწერია, უქციოს და შალოს დაწერილი მათი გინა ჟამთა ცვალებითა, გინა სიგრძოთაგან ჟამთაისა იკადროს ანუ შლად; ანუ ცვალებად, ანუ შესავალად და საკევისუფლოდ გაკადოს. ანუ ბეგარი და გამოსავალი რაი დასდვას და, ვითა დაუწერია და გაუთავისუფლებია, მას ზედა მკუიდრად და შეუვალად არა იპყრან. ჰრისხავსმცა მამაი, ძე და სული წმიდაი, წმიდაი ღმრთისმშობელი! და კრულმცა არიან დაუსაბამოისა უფლისა სიტყუითა, ათორმეტთა წმიდათა მოციქულთა მადლითა, ექუსთა კრებათა მადლითა, ხუთთა პატრიაქთა ჯჯუარითა, წმიდისა დედაქალაქისა და სუეტისცხოელისა მადლითა, ჩემ გლახაკისა ჯჯუარითა გაუკსნელად სულით და ყორცით ამას ყოფასა და მას საუკუნესა! არსმცა ნაწილი მისი იუდას თანა ისკარიოტელსა და ყოველთა მწუალებელთა და უფლისა უარისმყოფელთა თანა შერაცხილია! და ვინ დაამტკიცოს და არა შალოს ბრძანებული და დაწერილი მათი, მიიღენ კურთხევაი ღმრთისაგან და ჩემ გლახაკისაგან.

ადიდენ ღმერთმან, — ესე, ვითა უძლეველსა მეფეთა მეფესა დაუწერია და შეუწირავს ბორცუისჯუარი მღუიმისათუინ სალოცველად მეფობისა მათისა, — შეაწიენ ღმერთმან მადლი წმიდისა შიოსი და ევაგრესი, მეცა, მიწასა მეფობისა მათისასა, იოვანეს, ძესა ლიპარიტ ერისთავთ-ერისთვისასა, დამიმტკიცებია. უქცეველი არს ბრძანებაი მათი ჩემგანცა, მონისა მათისა.

გიორგი მეფის სიგელი მღვიმის ლავრას

... მავნებელი და დამაკლებელი მათი არა ვინ გუიბ[რძან]ებია და არცა მშლელი და მაქცეველი ბრძანებისა ამის ჩუენისაი.

და ესე ამისთუის გუიქნია, რაითა ღმერთმან მადლითა და მეოხებითა წმიდისა მამისა შიოისითა სა[წუთ]როისა ამის ცხორებასა კეთილად წარჰმართოს მეფობაი ჩემი და საუკუნესა მას მლხინებელ მექმნეს სულისა ჩემისა, დღესა მას საშინელსა განკითხვისასა.

აწ ვინც ჰნახოთ ბრძანებაი და სიგელი ესე ჩუენი შემდგომად ჩუენსა მომავალთა მეფეთა, ერისთავთ-ერისთავთა, აზნაურთა, მემამულეთა და მოსაკრგავეთა, ციხისთავთა, ყეენუფალთა, მანდატურთა, შურტათა ჩინებულთა და ყოველთა საქმისმოქმედთა, დუმტკიცეთ და ნუ ვინ უშალავთ ბრძანებასა ამას და გაგებულსა ჩუენსა და ნუცა რას დაკლებთ, ნუ დიდსა და ნუ მცირესა თუინიერ შეწევნისა და თანადგომისა.

და უკუეთუ ვინმე, რამანცა გუარმან კაცმან, რასაცა ჟამსა ყელ-ყოს და იკადროს ამის ბრძანებისა ჩუენისა შეცვალებად, წმიდაი მამაი შიო და ყოველნი წმიდა[ნიმცა არიან მოსაჯულნი...].

სიტყვათა დაჭარაგმება

საწერი მასალის ეკონომიის მიზნით ძველ წერილობით ძეგლებში ხშირად გვხვდება შემოკლებული სიტყვები. მათ უმთავრესად ზემოდან ასლავს სპეციალური ნიშანი ˜ (ქარაგმა). ზოგჯერ სიტყვა შემოკლებულია, ოღონდ ნიშანი არაა წარმოდგენილი.

სიტყვათა შემოკლებას თავისი წესები აქვს, მათგან უმნიშვნელოვანესია:

ა) შემოკლებისას აუცილებელია საწყისი ასოს წარმოდგენა. შესაძლოა, სიტყვა მხოლოდ ერთი ასოთი აღინიშნოს: რ˜ (რამეთუ), ხ˜ (ხოლო).

ბ) შემოკლებისას აუცილებლად აღინიშნება სიტყვის საწყისი და ბოლო ასოები: ვ˜ე (ვიდრე), ო˜ი (უფალი), რ˜ა (რაათა), ქ˜ესა (ქრისტესა), ღ˜ისა (ღმრთისა)...

გ) შემოკლებისას აღინიშნება ფუძისეული (ძირისეული) თანხმოვნები და გრამატიკული მაწარმოებლის ხმოვანი (ხმოვნები): ღ˜ისა (ღმრთისა), წნწ˜ულითა (წინაწარმეტყველითა) და მისთ.

დ) ძველ ქართულში რიცხვითი მნიშვნელობები ასოებით გადმოიცემოდა. ასოებს ქარაგმა ასლავს:

ა˜ = 1, გ˜ = 3, ი˜ = 10, ი˜Ი = 18, რ˜ნე = 155, ჩᲘ˜ᲯᲑ = 1992 და მისთ.

ქვემოთ წარმოვადგენთ ძველ ქართულში ყველაზე გავრცელებულ შემოკლებებს:

ა˜დ	არამედ	დღს˜სწლი	დღესასწაული
ამ˜ნ	ამენ	ე˜	ერისთავი
ამ˜რ	ამიერ	ე˜ე	ერისთავთ-ერისთავი
ამ˜რთგნ	ამიერითგან	ეგე˜ვთრი	ეგეევითარი
ამ˜ს	ამას	ესევ˜თრი	ესევითარი
ამ˜თ	ამათ	ვ˜ა	ვითარცა
ამ˜ნ	ამან	ვ˜დ	ვითარმედ
ბრ˜ტი	ბოროტი	ვ˜ე	ვიდრე
გ˜ი	გიორგი/გეორგი	ვ˜დე	ვიდრემდე
გბრ˜ლ	გაბრიელ	ვ˜დს	ვიდრემდის
გრ˜გლ	გრიგოლ	ვ˜რ	ვითარ
გ˜ლი	გული	ვთ˜რი	ვითარი
გლ˜ბი	გალობაი	ვთ˜რნ	ვითარმან
გნს˜ლი	განსლვაი	ზ˜ა	ზედა
გ˜ხნ	გიხაროდენ	თ˜ა	თანა
დბ˜ი	დაბაი	თ˜ვი	თავი
დბდ˜ბი	დაბადებაი	თ˜ლი	თუალი
დ˜დბი	დიდებაი	თ˜ნ	თან
დ˜დბლი	დიდებული	თ˜სი	თჳსი
დდბ˜ლბი	დიდებუდებაი	თს˜ნი	თჳსნი
დ˜თ	დავით	თს˜თა	თჳსთა
დდ˜ი	დედაი	თქ˜ა	თქუა

თ˜ქეს	თქუეს
თქ˜ას	თქუას
თქ˜მი	თქუმაი
თქმ˜ული	თქუმული
თქ˜ნ	თქუენ
თქნ˜ი	თქუენი
თქნ˜ნი	თქუენნი
თქნ˜სა	თქუენსა
თჟ˜ისცმი	თაჟუანის-ცემაი
თჟის˜მცმელი	თაჟუანისმცემელი
ი˜ე	იოვანე/იოანე
ი˜ᲘᲚი	ისრაᲘᲚი
ი˜ᲘᲛი	იერუსალᲘᲛი
იᲘ˜ᲚᲛი	იერუსალᲘᲛი
ი˜ჯ	იესუ
იჯ˜ს	იესუს
კთ˜ლი	კეთილი
კლ˜დ	კუალად
კრთხ˜ი	კურთხევაი
კრთ˜ხლი	კურთხეული
კრც˜ხლბკი	კუარცხლბეკი
კც˜ი	კაცი
კ˜ცნ	კაცმან
ლც˜ვი	ლოცვაი
მ˜დს	მარადის
მ˜ნ	მან, მუნ
მ˜ს	მას, მარადის
მ˜თ	მათ
მთ˜ი	მათი
მ˜თე	მათე
მ˜გნ	მაგან
მ˜გს	მაგას
მგ˜თ	მაგათ
მმ˜ი	მამაი
მ˜მნ	მამამან
მმ˜სა	მამასა
მმ˜ისა	მამისა
მმ˜ითა	მამითა
მმ˜ად	მამად
მმ˜ო	მამაო
მმ˜ნი	მამანი
მმთ˜ა	მამათა
მმ˜ნო	მამანო
მ˜რ	მიერ
მ˜რითგნ	მიერითგან
მ˜რმ	მარიამ
მრ˜მს	მარიამს
მქ˜ლ	მიქაელ
მყ˜სა	მეყსა
მყს˜ლად	მეყსეულად
მშ˜ნ	მაშინ
მწ˜ფე	მოწაფე
მწფ˜ნი	მოწაფენი
ო˜ი	უფალი
ო˜ნ	უფალმან
ო˜სა	უფალსა
ო˜ისა	უფლისა
ოი˜თა	უფლითა
ოა˜დ	უფლად
ო˜ო	უფალო
ოკ˜ი ოკ˜ე	უკუნითი უკუნისამდე
პლ˜ი	პირველი
პლ˜ნ	პირველმან
პლ˜ნი	პირველნი
პლ˜ე	პავლე
პრ˜ი	პირი
პტვ˜ი	პატივი
ჟ˜ი	ჟამი
ჟმ˜ი	ჟამი
ჟმ˜სა	ჟამსა
რ˜	რამეთუ
რა˜	რაᲲთა
რლ˜ი	რომელი
რ˜ი	რომელი
რლ˜ნ	რომელმან
რ˜ნ	რომელმან
რლ˜ნი	რომელნი
რნ˜ი	რომელნი

რლ˜თა	რომელთა	ქ˜ე	ქრისტე
რლ˜ითა	რომლითა	ქ˜ნ	ქრისტემან
რ˜ჲ	რაჲ	ქ˜ს	ქრისტეს
რს˜ა	რასა	ქს˜ი	ქრისტესი
რჟ˜ს	რაჟამს	ქე˜სი	ქრისტესი
ს˜დ	სრულიად	ქᲡ˜სი	ქრისტᲡსი
სლ˜ი	სული	ქეა˜ნე	ქრისტეანე
სლ˜ნ	სულმან	ქლ˜წლი	ქალწული
სლ˜სა	სულსა	ქლწლ˜ბჲ	ქალწულებაჲ
სლი˜სა	სულისა	ქლ˜ქი	ქალაქი
სლი˜თა	სულითა	ქლ˜ქნი	ქალაქნი
სლნ˜ი	სულნი	ქყნ˜ჲ	ქუეყანაჲ
სლთ˜ა	სულთა	ქყ˜ნმნ	ქუეყანამან
სს˜ჲ	სასოჲ	ქყნს˜ა	ქუეყანასა
სსბ˜ჲ	სასოებაჲ	ქყნი˜სა	ქუეყანისა
სნტრ˜ლი	სანატრელი	ქყნ˜ნი	ქუეყანანი
სყრლ˜ი	საყუარელი/სიყუარული	ღ˜ი	ღმერთი
სფ˜ლი	სოფელი	ღთ˜ი	ღმერთი
სფვ˜ჲ	სუფევაჲ	ღ˜ნ	ღმერთმან
სსფ˜ვლი	სასუფეველი	ღთ˜ნ	ღმერთმან
ს˜მი	სამი	ღ˜სა	ღმერთსა
სსწ˜ლი	სასწაული	ღთ˜სა	ღმერთსა
სლც˜ვლდ	სალოცველად	ღი˜სა	ღმრთისა
სც˜დ	საცოდ	ღთ˜ისა	ღმრთისა
სხ˜ჲ	სხუაჲ	ღთ˜ნი	ღმერთნი
სხ˜ნ	სხუამან	ღღ˜დბჲ	ღაღადებაჲ
სხნ˜ი	სხუანი	ღღ˜დბლი	ღაღადებული
სხთ˜ა	სხუათა	ყ˜ი	ყოველი
სხ˜ე	სახე	ყლ˜ი	ყოველი
ფ˜დ	ფრიად	ყ˜ნ	ყოველმან
ფ˜ნი	ფსალმუნი	ყლ˜ნ	ყოველმან
ფს˜ა	ფსალმუნსა	ყ˜სა	ყოველსა
ფ˜ნნი	ფსალმუნნი	ყ˜ლსა	ყოველსა
ფნ˜თა	ფსალმუნთა	ყი˜სა	ყოვლისა
ფრს˜ვლი	ფარისეველი	ყლ˜ისა	ყოვლისა
ფფ˜ნბჲ	ფუფუნებაჲ	ყი˜თა	ყოვლითა
ქბ˜ჲ	ქებაჲ	ყლი˜თა	ყოვლითა
ქბლ˜ი	ქებული	ყ˜დ	ყოვლად
ქდგ˜ბჲ	ქადაგებაჲ	ყლ˜დ	ყოვლად

ყლ˜ნი	ყოველნი
ყლ˜თა	ყოველთა
შ˜ა	შინა
შ˜დ	შემდგომად
შ˜ე	შეიწყალე
შე˜ნ	შეიწყალენ
ში˜	შენი
შ˜ნ	შენ
შნ˜ნი	შენნი
შდ˜ბი	შენდობაი
შ˜ს	შორის/შოვრის
ჩ˜ი	ჩემი
ჩმ˜ნ	ჩემმან
ჩმს˜ა	ჩემსა
ჩ˜ნ	ჩუენ
ჩნ˜ნი	ჩუენნი
ჩნ˜ო	ჩუენო
ცდვ˜ი	ცოდვაი
ცდულ˜ი	ცოდვილი
ცლ˜ი	ცოლი
ცლ˜ნ	ცოლმან
ძლ˜ი	ძალი
ძლ˜რი	ძლიერი
ძლრ˜ბი	ძლიერებაი
ძმ˜ი	ძმაი
ძმ˜ნ	ძმამან
ძმს˜ა	ძმასა
ძ˜ნ	ძემან
ძნ˜ი	ძენი
წ˜ი	წმიდაი
წ˜ნ	წმიდამან
წ˜ა	წმიდასა
წი˜სა	წმიდისა
წ˜ო	წმიდაო
წნ˜ი	წმიდანი
წთ˜ა	წმიდათა
წნ˜ო	წმიდანო
წდ˜ი	წმიდაი
წდ˜ნ	წმიდამან

წდნ˜ი	წმიდანი
წწულ˜ი	წინაწარმეტყველი
წწულ˜ნ	წინაწარმეტყველმან
წწულ˜სა	წინაწარმეტყველსა
წწულ˜ისა	წინაწარმეტყველისა
წწულ˜ითა	წინაწარმეტყველითა
წწულ˜ნი	წინაწარმეტყველნი
წწულ˜თა	წინაწარმეტყველთა
წწულ˜ბი	წინაწარმეტყველებაი
წნსწტყ˜ლი	წინაისწარმეტყველი
წნსწტყ˜ლბი	წინაისწარმეტყველებაი
ჭტ˜ი	ჭეშმარიტი
ჭტ˜დ	ჭეშმარიტად
ჭტ˜ბი	ჭეშმარიტებაი
ხ˜	ხოლო
ხრბ˜ი	ხარებაი
კ˜ი	კმაი
კ˜ნ	კმამან
კნ˜ი	კმანი
კთ˜ა	კმათა
კჯ˜ი	კჟარი
კჯ˜ნ	კჟარმან
კჯს˜ა	კჟარსა
კჯი˜სა	კჟარისა
კჯ˜ო	კჟარო
კჯრს˜ცმი	კჟარს-ცუმაი
კჯრსცმლ˜ი	კჟარსცუმული
კჯკ˜ხთი	კოკოხეთი
ჰრ˜ი	ჰურიაი
ჰრ˜ნ	ჰურიამან
ჰრს˜ა	ჰურიასა
ჰრნ˜ი	ჰურიანი
ჰრთ˜ა	ჰურიათა
ჰრნ˜ო	ჰურიანო
ჰრბ˜ი	ჰურიაებაი
ჰრქ˜ა	ჰრქუა
ჰ˜რქს	ჰრქუას
ჰრქ˜ქს	ჰრქუეს
ჰრქ˜ნ	ჰრქუან

შენიშვნები

წარწერები

ბოლნისის წარწერები, IV-VI სს., იხ.: ქართული წარწერების კორპუსი, I, გამოსცა ნ. შოშიაშვილმა, თბ., 1980.

ურბნისის წარწერა, V ს., I ნახ., იხ.: ქართული წარწერების კორპუსი, I, გამოსცა ნ. შოშიაშვილმა, თბ., 1980.

საპაკდუხტის წარწერა, V ს. იხ. გ. ბოჭორიძე, ჯვარისას ძეგლი: საქართველოს არქივი, II, ტფ., 1927.

უკანგორის წარწერა, V-VI ს-ის დასაწყისი, იხ. ლ. მუსხელიშვილი, უკანგორის ისტორიული ნაშთები: ენიმკის მოამბე, X, თბ., 1941; ვ. სილოგავა, ქართული სამართლის ძეგლები დასავლეთ საქართველოს ლაპიდარულ წარწერებში: „მაცნე" (ისტ. სერია), 1972, №4.

ბეთლემის წარწერები, VI ს., იხ. გ. წერეთელი, უძველესი ქართული წარწერები პალესტინიდან, თბ., 1960.

მცხეთის წარწერები, VI-VII სს., იხ. ივ. ჯავახიშვილი, ქართული დამწერლობათმცოდნეობა ანუ პალეოგრაფია, ტფ., 1926.

წყისის წარწერა, 616-619 წ., იხ. ა. შანიძე, ძველი ქართულის ქრესტომათია, ტფ., 1935.

ატენის წარწერები, VIII-XI სს., იხ. ივ. ჯავახიშვილი, ქართული დამწერლობათმცოდნეობა ანუ პალეოგრაფია, ტფ., 1926; გ. აბრამიშვილი, სტეფანოზ მამფალის ფრესკული წარწერა ატენის სიონში, თბ., 1977; ზ. ალექსიძე, ატენის სიონის ოთხი წარწერა, თბ., 1983; თ. ბარნაველი, ატენის სიონის წარწერები, თბ., 1957.

ერედვის წარწერა, 906 წ. იხ.: რ. მეფისაშვილი, ერედვის წმ. გიორგის ეკლესიის სამშენებლო წარწერა: საქ. მეცნ. აკად. მოამბე, V, №10, თბ., 1944.

იშხნის წარწერა, XI ს.-ის დასაწყისი, იხ. ე. თაყაიშვილი, 1917 წლის არქეოლოგიური ექსპედიცია სამხრეთ საქართველოში, თბ., 1960.

ოშკის წარწერა, X ს. შუა, იხ. ე. თაყაიშვილი, 1917 წლის არქეოლოგიური ექსპედიცია სამხრეთ საქართველოში, თბ., 1960.

მარტვილის წარწერა, 996 წ. იხ. ვ. სილოგავა, ქართული წარწერების კორპუსი, II, თბ., 1980.

ქუთაისის წარწერა, XI ს-ის დასაწყისი, იხ. ვ. სილოგავა, ქართული წარწერების კორპუსი, II, თბ., 1980.

ნიკორწმინდის წარწერა, XI ს-ის დასაწყისი, იხ. ვ. სილოგავა, ქართული წარწერების კორპუსი, II, თბ., 1980.

ხანმეტი და ჰაემეტი ტექსტები

იერემიას წინასწარმეტყველება, VI-VII სს., გამოსცა ივ. ჯავახიშვილმა: ტფ. უნივ. მოამბე, II, ტფ., 1923; ივ. ჯავახიშვილი, ქართული პალეოგრაფია, თბ., 1949.

ნაწყვეტები სახარებიდან, VI-VII სს., გამოსცა ლ. ქაჯაიამ: ხანმეტი ტექსტები, I, თბ., 1984.

ხანმეტი ლექციონარი, VII ს. გამოსცა ა. შანიძემ, თბ., 1944.
იაკობის პირველსახარება, VII ს., გამოსცა ა. შანიძემ: თსუ ძველი ქართული ენის კათედრის შრომები, 20, თბ., 1977.
ხანმეტი მრავალთავი, VIII ს. I ნახ., გამოსცა ა. შანიძემ: ტფილისის უნივერსიტეტის მოამბე, VII, ტფ., 1927.
ჰაემეტი ლექციონარი, VIII ს. II ნახ., გამოსცა ა. შანიძემ: ტფილისის უნივერსიტეტის მოამბე, III, ტფ., 1923.

სანნარევი ტექსტები

იაკობ ხუცესი, წამებაჲ წმიდისა შუშანიკისი, იბეჭდება ზ. სარჯველაძის, კ. დანელიას და ე. გიუნაშვილის გამოცემის მიხედვით, თბ., 1985.
იოვანე საბანის ძე, წამებაჲ წმიდისა და ნეტარისა მოწამისა ქრისტჱსისა ჰაბოჲანი, იბეჭდება ძველი ქართული აგიოგრაფიული ლიტერატურის ძეგლების I ტომის მიხედვით, თბ., 1984.
წამებაჲ წმიდისა სტეფანჱსი, იბეჭდება „სინური მრავალთავის" მიხედვით, თბ., 1959.
იოვანე ოქროპირი, იოვანჱს თავისკუეთისა საკითხავი მეორჱ, იბეჭდება „სინური მრავალთავის" მიხედვით, თბ., 1959.
ნაწყვეტები ადიშის ოთხთავიდან (897 წ.) იბეჭდება ელ. გიუნაშვილის, დ. თვალთვაძის, მ. მაჩხანელის, ზ. სარჯველაძისა და ს. სარჯველაძის გამოცემის მიხედვით, თბ., 2003.
გიორგი მერჩულე „გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრება", იბეჭდება ზ. სარჯველაძის, კ. დანელიას და ე. გიუნაშვილის გამოცემის მიხედვით, თბ., 1985.
წიგნი რუთისი, ოშკური ბიბლიის ხელნაწერიდან (978 წ.), იბეჭდება „წიგნნი ძველისა აღთქუმისანი"-ს მე-3 ნაკვეთის მიხედვით, თბ., 1991.
ქებაჲ ქებათაჲ, იბეჭდება ოშკური ბიბლიის ხელნაწერის (978 წ.) მიხედვით.
ფსალმუნნი, იბეჭდება მ. შანიძის გამოცემის მიხედვით, თბ., 1960.
ცნობისათჳს და უწყებისათჳს ჭეშმარიტად, იბეჭდება მ. შანიძის გამოცემის მიხედვით: ფსალმუნნი, თბ., 1960.
პავლეს ეპისტოლე კორინთელთა მიმართ პირველი, დაბეჭდილია კ. დანელიასა და ქ. ძოწენიძის გამოცემის მიხედვით: პავლენი, თბ., 1974.
პავლეს ეპისტოლე კოლასელთა მიმართ, დაბეჭდილია კ. დანელიასა და ქ. ძოწენიძის გამოცემის მიხედვით: პავლენი, თბ., 1974.
კათოლიკე ეპისტოლენი, დაბეჭდილია ქ. ლორთქიფანიძის გამოცემის მიხედვით: კათოლიკე ეპისტოლეთა ქართული ვერსიები, თბ., 1956.
ნაწყვეტები ლატალის ლექციონარიდან, იბეჭდება მესტიის მუზეუმში დაცული ხელნაწერის (X ს.) მიხედვით.
ნაწყვეტები სინური ლექციონარიდან, იბეჭდება სინ.-37 ხელნაწერის (X ს.) მიხედვით.
ცხორებაჲ წმიდისა ნინოჲსი, იბეჭდება შატბერდის კრებულის ბ. გიგინეიშვილისა და ე. გიუნაშვილის გამოცემის მიხედვით, თბ., 1979.

თქუმული წმიდისა ბასილი ეპისკოპოსისაჲ შურისათჳს და სახჱ სინანულისაჲ მორწმუნეთათჳს, იბეჭდება ილ. აბულაძის გამოცემიდან: „მამათა სწავლანი", თბ., 1955.

იოანე მინჩხი, მე ვითარცა ხე ზამთრისაჲ, იბეჭდება ლ. ხაჩიძის გამოცემის მიხედვით: იოანე მინჩხი, პოეზია, თბ., 1987.

იოანე-ზოსიმე, ქებაჲ და დიდებაჲ ქართულის ენისაჲ, იბეჭდება „სინური მრავალთავის" მიხედვით, თბ., 1959.

ბალაჰვარიანი, იბეჭდება ილ. აბულაძის გამოცემის მიხედვით: ბალავარიანის ქართული რედაქციები, თბ., 1957.

ნოველები, იბეჭდება მ. დვალის გამოცემის მიხედვით: შუა საუკუნეთა ნოველების ძველი ქართული თარგმანები, I, თბ., 1966; II, თბ., 1974.

გრიგოლი ღმრთისმეტყველი, ცხორებაჲ და შესხმაჲ წმიდისა და ღმერთშემოსილისა მამისა ჩუენისა დიდისა ბასილისი, ეფთვიმე მთაწმიდლის თარგმანი, იბეჭდება X-XI საუკუნეთა ხელნაწერების მიხედვით.

გიორგი მთაწმიდელი, ცხორებაჲ იოვანესი და ეფთჳმესი, იბეჭდება ივ. ჯავახიშვილის გამოცემის მიხედვით, თბ., 1945.

თეოფილე ხუცეს-მონაზონი, მეტაფრასული კრებულის შესავალი, იბეჭდება ათონური კოლექციის აღწერილობის მიხედვით: ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, ათონური კოლექცია, I. თბ., 1986.

ფსევდოდიონისე არეოპაგელი, სრულისათჳს და ერთისა, ეფრემ მცირის თარგმანი, იბეჭდება ს. ენუქაშვილის გამოცემის მიხედვით: პეტრე იბერიელი (ფსევდო-დიონისე არეოპაგელი), შრომები, თბ., 1961.

პროკლე დიადოხოსი, შრომები, იოანე პეტრიწის თარგმანი, იბეჭდება ს. ყაუხჩიშვილის გამოცემის მიხედვით, თბ., 1940.

სიგელი ბაგრატ მეფისა ოპიზარ და მიჯნაძოროელ მამებს, 1054-1072 წწ. იბეჭდება ქართული ისტორიული საბუთების კორპუსის მიხედვით, გამოსაცემად მოამზადეს თ. ენუქიძემ, ვ. სილოგავამ, ნ. შოშიაშვილმა, თბ., 1984.

ბაგრატ მეფის სიგელი მღვიმის ლავრას, 1057-1058 წწ. იბეჭდება იმავე გამოცემის მიხედვით.

გიორგი მეფის სიგელი მღვიმის ლავრას, 1073 წ, იბეჭდება იმავე გამოცემის მიხედვით.

უძველესი ქართული ხელნაწერები

ჩვენამდე მოაღწია 10 000-ზე მეტმა ქართულმა ხელნაწერმა, რომლებიც დაცულია საქართველოს, რუსეთის, გერმანიის, ავსტრიის, ინგლისის, საფრანგეთის, იტალიის, ბულგარეთის, აშშ-ისა და სხვა ქვეყნების მუზეუმებსა და ბიბლიოთეკებში.

ხელნაწერთა დიდი ნაწილი თავმოყრილია საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის კ. კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტში. იგი ილია აბულაძემ დაარსა. ამ ინსტიტუტის ფონდებში ხელნაწერთა ოთხი კოლექცია ინახება:

A — ყოფილი საეკლესიო მუზეუმისა და უნივერსიტეტის სიძველეთა მუზეუმისა;

H — ყოფილი საისტორიო-საეთნოგრაფიო საზოგადოებისა;

S — ყოფილი ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოებისა;

Q — ახალი მასალა.

ძველი ქართული ხელნაწერების მნიშვნელოვანი ფონდებია დაცული საქართველოს არქივში, ეროვნულ ბიბლიოთეკაში, ქუთაისის, მესტიის, აგრეთვე საქართველოს სხვა ქალაქებისა და რაიონების მუზეუმებში.

ქართული კულტურისათვის უაღრესად ფასეულია სინის მთაზე, იერუსალიმსა და ათონის მთაზე დაცული ხელნაწერთა კოლექციები.

ქვემოთ წარმოვადგენთ ცნობებს ყველაზე ადრინდელი და უმნიშვნელოვანესი ხელნაწერების შესახებ.

1. ქართულ-ებრაული პალიმფსესტის ერთი ფურცელი, რომელიც იერემიას წინასწარმეტყველების ფრაგმენტს შეიცავს. ინახება ოქსფორდის (ინგლისი) კოლეჯის ბიბლიოთეკაში. ამავე ხელნაწერის ორი ფურცელი დაცულია კემბრიჯის (ინგლისი) უნივერსიტეტის ბიბლიოთეკაში. ხელნაწერი VI-VII საუკუნის მიჯნისაა. იგი იერუსალიმში შეუქმნიათ და, საგულვებელია, ბიბლიის მთლიან ტექსტს შეიცავდა. XI საუკუნეში ხელნაწერი დაუშლიათ და გამოუყენებიათ ებრაული თალმუდისათვის. მე-19 საუკუნის ბოლოს მისი ფურცლები იპოვეს კაიროს სინაგოგაში. შემდგომში ისინი ოქსფორდსა და კემბრიჯში მოხვედრილან. ხელნაწერის უდიდესი ნაწილი დაკარგულია. ამოიკითხეს და გამოსცეს ივ. ჯავახიშვილმა და ა. შანიძემ.
2. A-737 — შეიცავს „საქმე მოციქულთას" აპოკრიფული ვერსიის ნაწყვეტებს. ინახება თბილისში, ხელნაწერთა ინსტიტუტში. თარიღდება VI-VII საუკუნეებით, პალიმფსესტი. ამოიკითხა და გამოსცა ივ. ჯავახიშვილმა.
3. A-89 — ოთხთავის ტექსტის ნაწყვეტები. ინახება ხელნაწერთა ინსტიტუტში. თარიღდება VI-VII საუკუნეებით, პალიმფსესტი. ამოიკითხეს და გამოსცეს ივ. ჯავახიშვილმა და ლ. ქაჯაიამ.
4. A-844 — ოთხთავის ტექსტის ნაწყვეტები. როგორც გაირკვა, ეს ხელნაწერი და A-89 ერთი წიგნის შემადგენელი ნაწილებია.
5. A-999 — ბიბლიის (ძველი და ახალი აღთქმის) წიგნთა ნაწყვეტები. ინახება ხელნაწერთა ინსტიტუტში. თარიღდება VI-VII საუკუნეებით, პალიმფსესტი. ამოიკითხა და გამოსცა ივ. ჯავახიშვილმა.
6. ხანმეტი ლექციონარი, VII ს-ისა, ინახება გრაცის უნივერსიტეტში (ავსტრია). დაცული იყო სინის მთაზე. წმიდა ეკატერინეს სახელობის მონასტერში. 1883 წელს

ა. ცაგარელმა აღწერა ამ ხელნაწერის 29 ფურცელი. 1897 წელს შეიძინა პროფ. ჰუგო შუხართმა 27 ფურცელი. ერთი ფურცელი შემდგომში ბირმინგემში (ინგლისი) აღმოჩნდა მინგანას კერძო კოლექციაში, ერთი კი — პარიზის ეროვნულ ბიბლიოთეკაში. გამოსცეს ა. შანიძემ, ჟ. გარითმა და ბ. უტიემ.

7. იაკობის წინარესახარების (პროტოევანგელის) ნაწყვეტები, თარიღდება VII ს-ით. ინახება ვენის (ავსტრია) ეროვნულ ბიბლიოთეკაში, პალიმფსესტი. ამოიკითხეს და გამოსცეს ჯ. ბერდზოლმა და ა. შანიძემ.

8. ეზრა პირველის ნაწყვეტები, თარიღდება VII ს-ით. ინახება ვენის ეროვნულ ბიბლიოთეკაში, პალიმფსესტი. ამოიკითხა და გამოსცა ჯ. ბერდზოლმა.

9. მრავალთავის ფრაგმენტები, VIII ს-ის ნახევრისა, ინახება ხელნაწერთა ინსტიტუტში, პალიმფსესტი. ამოიკითხა და გამოსცა ა. შანიძემ.

10. ოთხთავის ფრაგმენტები, VII ს-ის I ნახევრისა, ინახება ვენის ეროვნულ ბიბლიოთეკაში. პალიმფსესტი. ამოიკითხა და გამოსცა ჯ. ბერდზოლმა.

11. ლექციონარის ფრაგმენტები, VIII ს-ის II ნახევრისა, ინახება ხელნაწერთა ინსტიტუტში (H-1329). პალიმფსესტი. ამოიკითხა და გამოსცა ა. შანიძემ.

12. მრავალთავი. 864 წლისა, დაცულია სინის მთაზე. წმიდა ეკატერინეს სახელობის მონასტერში. შექმნილია იერუსალიმში. საბაწმიდის ლავრაში. გამოსცეს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ძველი ქართული ენის კათედრის წევრებმა (რედაქტორი — ა.შანიძე).

13. ოთხთავი, 897 წლისა, ინახება მესტიის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმში. გადაწერილია შატბერდში, მოგვიანებით დაცული იყო ჰადიშის ეკლესიაში. 1945 წ. გამოსცა ა. შანიძემ. 2003 წ. გამოიცა ზ. სარჯველაძის რედაქციით.

14. მრავალთავი, IX-X საუკუნეებისა. ინახება ხელნაწერთა ინსტიტუტში (A-1109). გადაწერილია შატბერდში. ინახებოდა უდაბნოს (გურია) იოანე ნათლისმცემლის ეკლესიაში. გამოსცეს თსუ ძველი ქართული ენის კათედრის წევრებმა (რედაქტორები: ა. შანიძე, ზ. ჭუმბურიძე).

15. ოთხთავი, 906 წლისა, დაცულია ათონის ქართველთა მონასტერში. გადაწერილია ოპიზაში. გამოსცა რ. ბლეიკმა.

16. იოანე მოსხი, ლიმონარი (სამოთხე). 926-930 წწ. ინახება სინის მთაზე. წმიდა ეკატერინეს სახელობის მონასტერში. გამოსცა ილია აბულაძემ.

17. ოთხთავი. 936 წლისა. ინახება ხელნაწერთა ინსტიტუტში (H-1660). გადაწერილია შატბერდში, შემდგომში ინახებოდა ჯრუჭის მონასტერში. გამოსცა ა. შანიძემ.

18. მამათა სწავლანი, X ს-ის პირველი ნახევრისა, ინახება ხელნაწერთა ინსტიტუტში. გამოსცა ილია აბულაძემ

19. იადგარი, ინახება სინის მთაზე. წმიდა ეკატერინეს სახელობის მონასტერში (№34). გამოსცეს ე. მეტრეველმა, ლ. ხევსურიანმა, ც. ჭანკიევმა.

20. ასტრონომიული ტრაქტატი. 949 წლისა. ინახება სანკტ-პეტერბურგში, აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტში.

21. იადგარი, 954 წლისა. ინახება სინის მთაზე. წმიდა ეკატერინეს სახელობის მონასტერში (№26). გამოსცა ე. მეტრეველმა

22. მრავალთავი. X საუკუნისა, ინახება ხელნაწერთა ინსტიტუტში (A-19). დაცული იყო სვანეთში.

23. იოანე ოქროპირის ცხოვრება. 968 წლისა. ინახება ხელნაწერთა ინსტიტუტში (H-2124). გამოსცა რ. გვარამიამ.

24. ოთხთავი, 973 წლისა, ინახება ხელნაწერთა ინსტიტუტში (A-1453). გადაწერილია შატბერდში და მაშინვე შეწირეს პარხლის იოანე ნათლისმცემლის ეკლესიას. გამოსცა ა. შანიძემ.
25. კრებული, X ს-ის 70-იანი წლებისა, ინახება ხელნაწერთა ინსტიტუტში (S-1141). გადაწერილია შატბერდში. გამოსცეს ბ. გიგინეიშვილმა და ე. გიუნაშვილმა
26. საქმე მოციქულთა, 974 წლისა, ინახება სინის მთაზე. წმიდა ეკატერინეს სახელობის მონასტერში (№39).
27. ნევმირებული იადგარი, X ს., ინახება ხელნაწერთა ინსტიტუტში (A-603). გამოსცა გ. კიკნაძემ.
28. ოთხთავი, X ს-ის მეორე ნახევრისა, ინახება ჰარვარდის უნივერსიტეტში (აშშ). გადაწერილია ბერთში.
29. კრებული, 977 წლისა, ინახება ათონის ქართველთა მონასტერში (№69) ნაწილობრივ გამოსცა ნ. მარმა.
30. საქმე მოციქულთა, 977 წლისა, ინახება სინის მთაზე წმიდა ეკატერინეს სახელობის მონასტერში (№60).
31. ბიბლია, 978 წლისა, ინახება ათონის ქართველთა მონასტერში (№1). გადაწერილია ოშკში. დიდი ნაწილი გამოცემულია: ნ. მარის, ა. შანიძის, მ. ბრიერის, ც. ქურციკიძის, თ. ცქიტიშვილის, კ. დანელიას, ბ. გიგინეიშვილის, ც. კიკვიძის, უ. ციხდელიანის მიერ.
32. იადგარი, 978-988 წწ., ინახება ხელნაწერთა ინსტიტუტში (S-425). გამოცემულია ე. მეტრეველის, ლ. ხევსურიანის, ც. ჭანკიევის მიერ.
33. ჭილ-ეტრატის იადგარი, X ს., ინახება ხელნაწერთა ინსტიტუტში (H-2123). გამოსცეს ა. შანიძემ. ა. მარტიროსოვმა და ა. ჯიშიაშვილმა.
34. ოთხთავი, X ს., ინახება ხელნაწერთა ინსტიტუტში (A-509). დაცული იყო ქსანში. გამოსცა ი. იმნაიშვილმა.
35. მრავალთავი, X ს., ინახება ხელნაწერთა ინსტიტუტში (A-144). დაცული იყო კლარჯეთში. გამოსცა თ. მგალობლიშვილმა.
36. ოთხთავი, 979 წლისა, დაცულია სინის მთაზე, წმიდა ეკატერინეს სახელობის მონასტერში (№30 და 38).
37. მრავალთავი, X ს., ინახება ხელნაწერთა ინსტიტუტში (A-95). გადაწერილია პარხალში.
38. ფსალმუნნი, X ს., ინახება სინის მთაზე, წმიდა ეკატერინეს სახელობის მონასტერში (№42). გამოსცა მ. შანიძემ.
39. კრებული, 981 წლისა, ინახება ათონის ქართველთა მონასტერში (№32). ნაწილობრივ გამოსცა ც. ქურციკიძემ.
40. კრებული, 982 წლისა, ინახება სინის მთაზე, წმიდა ეკატერინეს სახელობის მონასტერში (№6).
41. კრებული, X ს., ინახება სინის მთაზე, წმიდა ეკატერინეს სახელობის. მონასტერში (№97). ნაწილობრივ გამოსცა ი. იმნაიშვილმა.
42. ოთხთავი, 995 წლისა, ინახება სანკტ-პეტერბურგში, სალტიკოვ-შჩედრინის სახელობის საჯარო ბიბლიოთეკაში. გამოსცეს რ. ბლეიკმა და ი. იმნაიშვილმა.

ლექსიკონი

ა

აბა-ი//აბბა-ჲ//ამბა-ჲ//ანბა-ჲ მამა (სასულიერო პირი — მონაზონი; მღდელი): მონასტრის წინამძღვარი
აბარმაღ-ი მონასტრის წინამძღვართა-განი
აბბა-ჲ, იხ. აბა-ჲ
აბეზრობა განშორება; განდგომა
აბმა ჩამოკიდება
აბმულ-ი ჩამოკიდებული
აბჯრისდამაბნეველ-ი იარაღის დამკარგავი
აბარა-ჲ; იხ. აბარაკ-ი
აბარაკ-ი//აბარა-ჲ სახნავ-სათესი ადგილი, დასასვენებელი ადგილი
აბეგა, იხ. აღბეგა
აბეგულ-ი, იხ. აღბეგულ-ი
აბეგულება-ჲ აგებულება; შედგენილობა
აბერა აი
აბეა აღება; მოსპობა
აბზეგა, იხ. აღბზეგა
აბზეგულ-ი, იხ. აღბზნეგულ-ი
აბზნეგა, იხ. აღბზეგა
აბზნეგულ-ი, იხ. აღბზნეგულ-ი
ადამა-ჲ//ადამანტ-ი//ადამატ-ი//ანდა-მანტია-ჲ//ანდამატიან-ი ალმასი
ადამანტ-ი, იხ. ადამა-ჲ
ადამატ-ი, იხ. ადამა-ჲ
ადარ-ი მარტი
ადგიდ-გეა დაწესება; მოწესრიგება
ადგილ გამო; მიზეზით
ადგილად გამო; მიზეზით
ადგილად-ი ადგილობრივი
ადგილად-ადგილად-ი ადგილობრივი
ადგილებრ-ი ადგილობრივი
ადგილითი ადგილად ალაგ-ალაგ
ადგილისმცვალებელ-ი გადაადგილებული: წასული
ადგილის-აჸრობა შეჩერება: დადგომა
ადგილის-ცემა დათმობა; დანებება
ადგილობან-ი ადგილი
ადგილობით-ი ადგილობრივი
ადგილოვნად ადგილობრივად
ადგილცვალებულება-ჲ გადაადგილება; წასვლა
ადგინება, იხ. აღდგინება
ადგმა აღმართვა
ადვილმცთომობა-ჲ ადვილად შეცდომა
ადვილფას-ი იაფი
ადვილონიერ-ი მოსახერხებელი
ადვილ-ყოფა-ჲ ადვილად გაკეთება
ადვილწარსატყუენველობა-ჲ ადვილად შესაცდენობა
ადრე მალე
ადრე-ადრე სწრაფად
ადრეობა-ჲ სიჩქარე
ადრეულობა-ჲ სიჭაბუკე
ადღონ-ი ბულბული
აერ-ი//ა�ერ-ი ჰაერი; ამინდი
აეროვან-ი უსახურავო
აესრე ასე
აეშაბ-ი მოთვალთვალე; მსტოვარი
ავ-ი, იხ. კავ-ი
ავაზან-ი აუზი; ქვაბი
ავან-ი სოფელი
ავანდ-ი განწესება; გადმოცემა
ავანდაბირ-ი საისტორიო თხზულება
ავარ-ი ალაფი
ავაჯ-ი კილო; ხმა
ავაჯმრავალ-ი მრავალ კილოზე მომღერალი (სამღერი)
აველ-ი ფერფლი
აველ-ი საყვირი
ავლინ-ი ეზო
ავეანდა-ჲ შემწე; დამხმარე
ავრობა ალაფის შეგროვება
აზაკერ-ი ხარი
აზმა-ჲ ქება: შესხმა
აზნა-ჲ თავისუფალი
აზნაურ-ი კეთილშობილი: თავისუფალი
აზნაურება-ჲ კეთილშობილება; თავისუფლება

აზნეგა-ჲ შთამომავლობა;
კეთილშობილება
აზრაკეტ-ი სამეფო კარის გამგებელი;
დიდი მოხელე
აზრახება ალაპარაკება
აზღუდვა შეკავება
ათეზოედ-ი ათფარდიანი
ათენაგენა-ჲ ათენაგენას დღესასწაული
ათერ-ი//ათირ-ი ეთერი
ათეულ-ი ათი; მეათედი
ათირ-ი, იხ. ათერ-ი
ათუალულ-ი, იხ. აღთუალულ-ი
ათძალ-ი ათსიმიანი საკრავი
ათხელება შემცირება
აკადიმია-ჲ აკადემია (სასწავლებელი)
აკაზმულ-ი გამზადებული
აკაზმულობა-ჲ მორთულობა
აკალიფ-ი მედუზა
აკელდამა-ჲ აკლდამა
აკიდებულ-ი დატვირთული
აკონიტონ-ი შხამიანი მცენარე
აკრება შეკრება; მოსპობა; ქონების
ჩამორთმევა
აკრებულ-ი შეკრებილი; მომსპარი
აკროსტიხონ-ი თავკიდურ (საწყის)
ასოთა დაწერილობით შედგენილი
სიტყვა
აკტუარ-ი ჯარის მომმარაგებელი
აკუმ-ი ტაბლა
აკუმოლება შეწუხება
ალაბასტრ-ი შუშის ჭურჭელი
ალაბ-ი ბილიკი; გზა
ალაბვა გაჩუმება
ალვა-ჲ სულნელი
ალიზ-ი გამოუწვავი თიხა (საგურე)
ალმურ-ი//არმურ-ი//არმულ-ი ალი;
ბული; ნისლი, ძლიერი ქარი
ალო-ჲ//ალოვე-ჲ//ალოე-ჲ//ალო-ჲ
ალოე
ალოე-ჲ, იხ. ალო-ჲ
ალოვე-ჲ, იხ. ალო-ჲ
ალქატ-ი ღარიბი
ამაო-ჲ//ამაკო-ჲ უქმი; ფუჭი
ამაკო-ჲ, იხ. ამაო-ჲ
ამაოება-ჲ არარაობა
ამაოჲსმოქმედ-ი უქმად გამრჯელი
ამარზაკ მაშინვე; უეცრად
ამართება, იხ. აღმართება
ამგა-ჲ, იხ. აბა-ჲ
ამგარ-ი საჭმელი; სულნელი
ამგაძველ-ი მიმგაძველი
ამგორ-ი კოცნა
ამგოხონ-ი შფოთიანი
ამეთისო-ჲ, იხ. ამეთუსო-ჲ//ამეთუს-
ტონ-ი//ამეთისო-ჲ ძვირფასი ქვა
ამეთუსტონ-ი, იხ. ამეთუსო-ჲ
ამერ-ი აქეთა; აქაური
ამერით აქედან
ამიატონ-ი ძვირფასი ქვა
ამიერ აქედან; ამ
ამიერ-ი აქაური
ამიერითგან ამ დროიდან
ამის პირისათჳს ამის გამო; ამის შესახებ
ამოგერეა-ჲ ამოშვება
ამოგწუგებულ-ი ამოსვრილი (წუმპეში)
ამონატონ-ი ერთგვარი მეტალი
ამოქმნილ-ი ამოშენებული
ამოლმართ ამოღმა (ზემოთკენ)
ამოყვანება, იხ. აღმოყვანება
ამპოლ-ი ზეთის ჭურჭელი
ამრენაბ-ი, იხ. ამრენაკ-ი
ამრენაკ-ი//ამრენაბ-ი//არმენაკ-ი სუდარა
ამრიზება განრისხება
ამრიზებულ-ი განრისხებული
ამსთობა, იხ. აღმსთობა
ამტკმობა, იხ. აღმტკმობა
ამტკცარ-ი აგლეჯილი
ამჭუმელ-ი, იხ. აღმჭუმულ-ი
ამხუმელ-ი ამღები (მრავლისა)
ანაგებ-ი ორგანიზმი; სახე; განზრახვა
ანაგებად განზრახ
ანაზდა//ანაზდად//ანაზდადთ უეცრად
ანაზდად, იხ. ანაზდა
ანაზდადთ, იხ. ანაზდა
ანაზდადთ-ი მოულოდნელი
ანაკრებ-ი ნაშთი
ანასდეულად უეცრად
ანაფორა-ჲ დიდი სეფისკვერი
ანაფორა-ჲ მოსსენება; თხოვნა
ანაწერ-ი ნაწერი

ანგა-Ე, იხ. ᲐᲜᲐ-Ე
ანგარიშს-ᲧᲝᲤᲐ-Ე თვლა
ანგაკრეგა//ანგაკრობა სიხარბე
ანგაკრეგით-ი ხარბული
ანგაკრობა, იხ. ანგაკრეგა
ანგელოზთსახიერᲗᲐᲜ-ი ანგელოზისებური
ანგრᲝᲗᲐᲜ-ი საქონელი (პირუტყვი)
ანდამატია-Ე, იხ. ᲐᲓᲐᲛᲐ-Ე
ანდამატიან-ი, იხ. ᲐᲓᲐᲛᲐ-Ე
ანდერᲬᲝᲜᲐ-Ე, იხ. ანდერᲫᲝᲜᲐ-Ე
ანდერᲫᲘᲡᲓᲐᲛᲓᲔᲑᲔᲚ-ი ანდერძის მიმცემი
ანდერᲫᲘᲡᲛᲧᲝᲤᲔᲚᲝᲑᲐ ანდერძით გადა-
ცემა
ანდერᲫᲘᲡᲛᲬᲠᲐᲚ-ი გადამწერი
ანდერᲫᲝᲑᲐ-Ე//ანდერᲬᲝᲜᲐ-Ე აღრიცხვა;
დათვლა
ანᲓᲠᲘᲐᲢ-ი გამოსახულება
ანთანიმ-ი აპრილი
ანთილიᲡᲬ-ი მზის მსგავსი
ანთიᲞᲐᲢᲝᲡ-ი//ანთᲗᲞᲐᲢ-ი მთავარი
(იპატოსის მოადგილე)
ანთიᲞᲐᲢᲠᲘᲥ-ი მთავრის (პატრიკის)
მოადგილე
ანთᲗᲞᲐᲢ-ი, იხ. ანთიᲞᲐᲢᲝᲡ-ი
ანკანაკეᲑᲐ//ანკანაკობა ერთად ქეიფი
ანკანაკობა, იხ. ანკანაკეᲑᲐ
ანკანაკობით მკლეველობა-Ე
გაუფრთხილებლობის გამო
ჩადენილი მკვლელობა
ანკᲗᲠᲐ-Ე ღუზა
ანტᲐᲠᲐᲓ წინააღმდეგ
ანტᲚᲘᲐ-Ე ტვირთი
ანძრᲣᲚ-ი სუდარა
ანᲗᲐᲛᲐᲜ-ი საერთო; საკარო
ᲐᲐᲚᲐᲠ-ი ლანგარი (დიდი თეფში)
ᲐᲐᲠᲐᲜ-ი სასახლე; დარბაზი
ᲐᲜᲘᲡ-ი იანვარი
ᲐᲝᲗᲘᲥ-ი საწყობი
ᲐᲝᲢᲘᲥᲡ-ი ხელწერილი
ᲐᲝᲮᲢ-ი გამხმარი (გამოყვანილი) ხორცი
ᲐᲧᲠᲝᲑᲐ, იხ. ᲐᲦᲧᲠᲝᲑᲐ
ᲐᲧᲠᲝᲑᲘᲚ-ი, იხ. ᲐᲦᲧᲠᲝᲑᲘᲚ-ი
ᲐᲥᲣᲠᲐ-Ე ვერცხლი
არᲐᲐᲚᲐᲨᲜᲔᲑᲔᲚᲐᲓ გასაფუჭებლად
არᲐᲑᲐᲠᲓᲐᲛᲐᲫᲘᲔᲚ-ი უცვლელი
არᲐᲠ-ი უცხო ხალხი
არᲐᲕᲘᲜᲐᲔ//არᲐᲕᲘᲜᲐᲔᲗ არსაიდან
არᲐᲕᲘᲜᲐᲔᲗ, იხ. არᲐᲕᲘᲜᲐᲔ
არᲐᲕᲝᲜ-ი წინდი
არᲐᲯ-ი ცერცვი
არᲐᲛᲐᲠᲗᲚ მრუდად; არასწორად
არᲐᲛᲧᲚᲔᲑᲣᲚ-ი მოუკლებელი; სავსე
არᲐᲛᲝᲨᲘᲡᲝᲑᲐ-Ე უპოვარება; უქონლობა
არᲐᲛᲝᲫᲘᲡᲔᲝᲑᲐ-Ე დავიწყება;
მოუხსენებლობა
არᲐᲛᲫᲝᲜᲔᲑᲔᲚ-ი ღარიბი
არᲐᲛᲫᲕᲠᲝᲕᲐᲜ-ი უქეიშო
არᲐᲛᲧᲝᲤ-ი უმკვიდრო; არმყოფი
არᲐᲜᲔᲑᲘᲗ//არᲐᲜᲔᲨᲘᲗ უნებურად
არᲐᲜᲔᲨᲘᲗ, იხ. არᲐᲜᲔᲑᲘᲗ
არᲐᲠᲔᲓᲔ არასდროს
არᲐᲐᲞᲘᲝᲡᲐᲜ-ი არად ჩასაგდები; პატიოს
ულირსი
არᲐᲡᲐᲓᲐ//არᲐᲡᲐᲓᲐ არასდროს; არსად
არᲐᲡᲐᲓᲐᲔᲗ არსაიდან
არᲐᲡᲐᲔᲫᲔᲣᲚ-ი უეჭვო
არᲐᲡᲐᲠᲬᲛᲣᲜᲝᲑᲐ ურწმუნოება
არᲐᲡᲐᲡᲝ-Ე არასაიმედო
არᲐᲡᲐᲫᲔᲑᲔᲚ-ი საძაგელი; საკიცხველი
არᲐᲡᲐᲛᲐᲠ-ი უვარგისი
არᲐᲫᲝᲜᲔᲑᲐ-Ე უქონლობა
არᲐᲫᲝᲜᲔᲑᲣᲚ-ი უქონელი
არᲐᲪᲔᲑᲜᲐ-Ე არცოდნა
არᲐᲪᲮᲐ//არᲐᲪᲮᲐ, იხ. ᲐᲦᲠᲐᲪᲮᲐ
არᲐᲫᲚᲔᲑᲐ-Ე სენი
არᲐᲫᲚᲔᲑᲣᲚ-ი სნეული
არᲐᲫᲚᲔᲑᲣᲚᲝᲑᲐ-Ე უძლურება;
ავადმყოფობა
არᲐᲬᲠᲘᲚ-ი მრუდი; არამართალი
არᲐᲯᲔᲠᲝᲕᲜᲔᲑᲐ-Ე შეუფერებლობა
არᲐᲯᲔᲠᲝᲠ-ი სომეხთა მარხვა
არᲑᲐᲜ-ი ჯოხი (დასაყრდნობი ჯოხი)
არᲑᲜᲘᲡᲐᲜ-ი ჯოხიანი; კვერთხოსანი
(დიდი თანამდებობის პირი)
არᲓᲐᲑᲐᲑ-ი მოაჯირი; ჯებირი (ქალაქის
კედლისა)
არᲓᲐᲑᲐᲑ-Ე სასეირნო ადგილი
არᲓᲐᲑᲐᲑᲔᲑᲐ-Ე ღალატი
არᲓᲐᲑ-ი სუდარა
არᲓᲐᲛᲢᲕᲐᲠ-ი დაუსველებელი

არე-ჲ გაზაფხული; დრო
არე-ჲ ადგილი
არეობა-ჲ გარეთ, ღია ცის ქვეშ ყოფნა
არვე-ჲ ფარა
არვეოანად გროვად; ჯგუფურად
არზანიბ-ი ღირსი; ძღვენი (საჩუქარი)
ართანამექცევ-ი ცალკე მყოფი
ართანამბრძნობი არაგულშემატკივარი
ართუ თორემ
არიელ-ი საკურთხეველი; სამსხვერპლო
არიოთ-ი ბალახეული
არკარია-ჲ ხაზინადარი
არმარ-ი საუნჯე: საგანძური
არმულ-ი, იხ. ალმურ-ი
არმურ-ი იხ. ალმურ-ი
არმურიან-ი ნისლიანი
არმუროვან-ი ნისლიანი
არმჯუმეველ-ი არგამომყენებელი
არნ-ი გარეული ცხვარი
არნაკ-ი ჭურჭელი;
აროდეს არასდროს
არს-ი არსებული
არსადა, იხ. არასადა
არსთაბან-ი მყოფთაგანი;
არსებულთაგანი
არტიკოზ-ი ფურნე (პურის საცხობი)
არფ-ი სხივი
არქე-ჲ მთავარი
არქედიაკონ-ი პირველდიაკონი
არქიმანდრიკ-ი, იხ. არქიმანდრიტ-ი
არქიმანდრიკობა-ჲ მონასტრის
წინამძღოლობა
არქიმანდრიტ-ი//არქიმანდრიკ-ი
მონასტრის წინამძღვარი
არქონ-ი მთავარი
არღა ჯერ კიდევ არ
არღონაფტ-ი//არღუნაფტ-ი არგონავტი
არღუნაფტ-ი, იხ. არღონაფტ-ი
არშაკებრ პართულად
არცარა-ჲ არაფერი
ასაბია-ჲ დამხმარე
ასაკ-ი, იხ. კასაკ-ი
ასარ-ი წვრილი ფული
ასარვა, იხ. ასლარვა
ასერგასის-ი ასორმოცდაათი
ასეულ-ი ასი; მეასედი ნაწილი
ასიანურ-ი აზიური
ასკასანაკ-ი ერთგვარი ფრინველი
ასკეცად ასმაგად; ასჯერ
ასლ-ი მარცვლეული (ხორბლეული)
ასლობა-ჲ ასლის მკის დრო
ასოეულ-ყოფა დაჭრა (დანაწილება)
ასოებად (ნაწილებად)
ასო-კეკლუც-ი ლამაზნაკვთებიანი
(ლამაზი)
ასომთავარ-ი მთავრული ასო (ნიშანი)
ასიმიოლებულ-ი ხეიბარი
ასპარეზ-ი მოედანი; მანძილის საზომი
ერთეული
ასპიდ-ი ფარი
ასპიდ-ი//ასპიტ-ი შხამიანი გველი
ასპიტ-ი, იხ. ასპიდ-ი
ასოლვა, იხ. აღსოლვა
ასტამ-ი ცომის საფხეკი
ასუბუქება, იხ. აღსუბუქება
ატეხა, იხ. აღტეხა
ატიან-ი სასამართლო
ატიანთმოძღუარ-ი სასამართლოს
სამდივნოს გამგე
ატროშან-ი ცეცხლთაყვანისმცემელთა
ტაძარი
ატყდომა, იხ. აღტყდომა
აუგებელ-ი მარტივი; შეუნაწევრებელი
აუწუთომელ-ი მიუღწეველი
აუკამრავ-ი უამრავი
აფრიკეთ-ი აფრიკა
აფროდიტ-ი ერთ-ერთი პლანეტა
აფსინდ-ი//აფსინთ-ი აბზინდა
აფსინთ-ი, იხ. აფსინდ-ი
აფფო მართლაც
აფქიონ-ი აფრა
აფხაზეთ-ი დასავლეთი საქართველო
აქა-ჲ აქაური
აქამომდე//აქამომდენ აქამდე; ამ
დრომდე
აქაბე-ჲ აქატი (ძვირფასი თვალი)
აქნა, იხ. აღქნა
აქნილ-ი დაჭრილი; დანაწილებული
აკოქ-ი ეკალი (ეკლის სახეობა)
აქუეს აქ (ამ ადგილას)

აქუმა. იხ. აღქუმა
აქუმულ-ი. იხ. აღქუმულ-ი
აღაა-ი მიცვალებულის სულის
მოსახსენებელი სუფრა
აღგაქვება მიბაძვა; წაქეზება
აღგეჭდვა ბეჭდის დასმა; დანიშვნა;
გამოსახვა
აღგეჭდულ-ი ბეჭედდასმული;
დანიშნული
აღგორგება აღელვება; აღშფოთება
აღგორგებულ-ი აღელვებული;
აღშფოთებული
აღგორქუებულ-ი აკვამლებული
აღგარქმობა გაღება
აღგულქუებულ-ი აკვამლებული
აღგება//აგება შექმნა; გამზადება;
დატვირთვა
აღგებულ-ი//აგებულ-ი შექმნილი;
გამზადებული
აღგზება//აგზება//აღგზნება//აგზნება
ანთება (დანთება) ცეცხლისა
აღგზებულ-ი//აგზნებულ-ი ანთებული
აღგუალე ადი
აღდაჭ-ი მლაშე (მარილიანი) მიწა
აღდგენა, იხ. აღდგინება
აღდგინება//აღდგენა აყენება; აღძვრა
აღდგმა//ადგმა აღმართვა; დადგმა
აღდგომა//ადგომა ადგომა; წინააღდგომა
(დაპირისპირება); აღდგომა;
აღდგომის ეკლესია (იერუსალიმში)
აღდგომილ-ი ამდგარი; მოწინააღმდეგე
აღდება მოკიდება; ანთება (ცეცხლისა);
დატვირთვა (აკიდება); დაკისრება
აღდებულ-ი მოდებული (ცეცხლი)
აღერება ღეროს ამოზრდა
აღეძუა აქოშინება
აღვლდომა ასლვა
აღვლინება აღვლენა (ზემოთ გაგზავნა)
აღვრდომა წამოსტომა
აღვსება ავსება; შესრულება; აღდგომა
აღზავებულ-ი შერეული; გაზავებული
აღზახება დაყვირება (შეყვირება)
აღზრდა გამოზრდა; გამოკვება
აღზრზენა აღძვრა; აღშფოთება
აღზუავება გაამაყება; გაამპარტავნება
აღზუავებულ-ი გაამაყებული;
გაამპარტავნებული
აღზღვდა ალაგმვა; დამორჩილება
აღ-თავის-ქცევა ადგომა
აღთუალვა დათვლა; აღრიცხვა
აღთუალულ-ი//ათუალულ-ი დათვლილი;
აღრიცხული
აღთქუეფა არევა; ამღვრევა
აღთქუმა შეპირება; პირობა
აღთქუმის-ყოფა შეპირება
აღთქუმულ-ი შეპირებული
აღთქუმულება-ჲ//აღთქუმულობა-ჲ
შეპირება
აღთქუმულობა-ჲ. იხ. აღთქმულება-ჲ
აღკაზმვა გამზადება; გამართვა
აღკაზმულ-ი გამზადებული, მოკაზმული
აღკელობა დაკოჭლება
აღკეცვა აკეცვა
აღკიბულ-ი საფეხური
აღკრება აკეცვა; აღება; შეგროვება
აღკრეა მიკვრა
აღკრთობა ავარდნა; ასხლეტა
(მოშორება)
აღკრულ-ი აწეული
აღკრძალვა გაფრთხილება: მორიდება
აღკუართვა ჩაცმა
აღკუართულ-ი ჩაცმული; აწვდილი
აღკუეცა შეჭრა: ბერად (მონაზვნად)
აღკვეცა (შედგომა)
აღკუეცილ-ი გაკრეჭილი: ბერად
(მონაზვნად) შემდგარი
აღკუმეულ-ი აკვამლებული
აღკუმინვა დაკვნესება
აღკუმოლება აკვამლება
აღკუმოლვა აკვამლება
აღლაღება გაამაყება; გათავხედება
აღლაშქრება გალაშქრება
აღლევა დამთავრება: დასრულება
აღლესა გალესვა: განსწავლა
აღლესულ-ი გალესილი
აღლოშნა ალოკვა
აღმაბაძველ-ი მიმბაძველი
აღმაბორგებელ-ი აღმძვრელი; ამშლელი
აღმაბზნებელ-ი ამნთები (ცეცხლისა);
გამომწვევი: აღმგზნები

ᲐᲛᲐᲓᲒᲘᲜᲔᲚᲝᲒᲐ-Ჯ აღდგენის შემძლეობა; აღდგენა
ᲐᲛᲐᲓᲒᲘᲜᲔᲑᲔᲚ-Ი ამყენებელი; აღმდგენი
ᲐᲛᲐᲕᲐᲚ-Ი ამავალი; ნათესავი აღმავალი ხაზით
ᲐᲛᲐᲕᲡᲔᲑᲔᲚ-Ი ამვსები; ნაცვალი (შემცვლელი); შემსრულებელი (დაკლებულისა)
ᲐᲛᲐᲕᲡᲔᲑᲔᲚᲝᲒᲐ-Ჯ შემსრულებლობა (დაკლებულისა); შევსება
ᲐᲛᲐᲖᲠᲖᲔᲜᲔᲚ-Ი აღმძვრელი; წამქეზებელი
ᲐᲛᲐᲖᲠᲖᲔᲜᲔᲚᲝᲒᲐ-Ჯ აღძვრა; წაქეზება
ᲐᲛᲐᲛᲠᲦᲣᲔᲕᲔᲚ-Ი აღმძვრელი; შემაშფოთებელი
ᲐᲛᲐᲝᲠᲫᲘᲜᲔᲑᲔᲚ-Ი აღმზრდელი (სიმაღლეში)
ᲐᲛᲐᲝᲠᲫᲘᲜᲔᲑᲔᲚᲝᲒᲐ-Ჯ აღდგენის შემძლეობა
ᲐᲛᲐᲝᲰᲠᲔᲑᲔᲚ-Ი ამაოხრებელი; ამკლები
ᲐᲛᲐᲠᲗ ზევით
ᲐᲛᲐᲠᲗᲔᲑᲐ//ᲐᲛᲐᲠᲗᲔᲑᲐ აღმართვა; ადგომა; აყენება
ᲐᲛᲐᲠᲗᲔᲑᲣᲚ-Ი აღმართული; აყენებული
ᲐᲛᲐᲠᲗᲔᲑᲣᲚᲔᲑᲐ-Ჯ აღმართვა
ᲐᲛᲐᲠᲗᲛᲐᲕᲐᲚᲝᲒᲐ აღმასვლა
ᲐᲛᲐᲠᲦᲣᲔᲕᲔᲚ-Ი აღმღვრეი
ᲐᲛᲐᲡᲠᲣᲚᲔᲑᲔᲚ-Ი შემსრულებელი
ᲐᲛᲐᲡᲠᲣᲚᲔᲑᲔᲚᲝᲒᲐ-Ჯ ასრულება; შესრულება
ᲐᲛᲐᲡᲠᲣᲚᲔᲑᲔᲚ-ᲧᲝᲤᲐ შესრულება
ᲐᲛᲐᲡᲣᲑᲣᲥᲔᲑᲔᲚ-Ი შემამსუბუქებელი
ᲐᲛᲐᲢᲔᲑᲐ გადამეტება
ᲐᲛᲐᲢᲔᲑᲣᲚ-Ი გადამეტებული (უფრო დიდი)
ᲐᲛᲐᲢᲔᲑᲣᲚᲔᲑᲐ-Ჯ აღმატება; დიდებულება
ᲐᲛᲐᲢᲔᲑᲣᲚ-ᲧᲝᲤᲐ გადამეტება
ᲐᲛᲐᲢᲧᲘᲜᲔᲑᲔᲚ-Ი ამნთები (ცეცხლისა)
ᲐᲛᲐᲦᲚᲔᲑᲐ//ᲐᲛᲐᲦᲚᲔᲑᲐ ამაღლება; ასვლა; გაამაყება
ᲐᲛᲐᲦᲚᲔᲑᲣᲚ-Ი//ᲐᲛᲐᲦᲚᲔᲑᲣᲚ-Ი ასული; გაამაყებული
ᲐᲛᲐᲨᲔᲜᲔᲑᲔᲚ-Ი. იხ. ᲐᲛᲐᲨᲔᲜᲔᲑᲔᲚ-Ი
ᲐᲛᲐᲨᲔᲜᲔᲑᲔᲚᲝᲒᲐ-Ჯ სიკეთე
ᲐᲛᲐᲨᲔᲜᲔᲑᲔᲚ-ᲧᲝᲤᲐ სიკეთე; ქველმოქმედება
ᲐᲛᲐᲨᲔᲜᲔᲑᲔᲚ-Ი//ᲐᲛᲐᲨᲔᲜᲔᲑᲔᲚ-Ი ამშენებელი; მშენებელი
ᲐᲛᲐᲮᲣᲐ გალესვა
ᲐᲛᲑᲔᲭᲓᲕᲔᲚ-Ი ბეჭდის დამსმელი
ᲐᲛᲕᲔᲚᲓᲝᲛ-Ი აღძრული; ამდგარი
ᲐᲛᲖᲐᲓᲔᲑᲐ გამზადება
ᲐᲛᲖᲠᲓᲔᲚ-Ი მასწავლებელი
ᲐᲛᲗᲘᲭᲣᲛᲔᲚ-Ი შემპირებელი
ᲐᲛᲗᲘᲭᲣᲛᲔᲚᲔᲑᲐ-Ჯ აღთქმა
ᲐᲛᲙᲝᲑᲐ შემკობა; მორთვა
ᲐᲛᲙᲠᲔᲚ-Ი ამლაგმველი; დამამშვიდებელი
ᲐᲛᲙᲠᲗᲐᲚ-Ი დაავადებული (ავარდნილი) კანი
ᲐᲛᲙᲠᲫᲐᲚᲕᲔᲚ-Ი მომრიდებელი; გამაფრთხილებელი
ᲐᲛᲙᲣᲔᲪᲔᲚ-Ი გამკრეჭი; ბერად (მონაზვნად) შემყენებელი
ᲐᲛᲙᲣᲚ-Ი შემკული
ᲐᲛᲛᲐᲢᲔᲑᲔᲚ-Ი მომმატებელი
ᲐᲛᲛᲡᲗᲝᲑᲔᲚ-Ი ადრე ამდგარი
ᲐᲛᲜᲗᲔᲑᲔᲚ-Ი ამნთები
ᲐᲛᲝᲐᲭᲣᲡ ამოაქვს
ᲐᲛᲝᲒᲐᲓᲔᲑᲐ დაბადება
ᲐᲛᲝᲒᲔᲠᲕᲐ სულის ამოშვება
ᲐᲛᲝᲒᲑᲐ ამოყვანა; ამოღება
ᲐᲛᲝᲒᲣᲠᲕᲐ დაბურვა; დაფარება
ᲐᲛᲝᲒᲔᲑᲐ ამოვსება; გასწორება
ᲐᲛᲝᲒᲣᲚᲔᲔ ამოდი
ᲐᲛᲝᲛᲓᲠᲔᲙᲐ ამოხვევა (ამოსვლა)
ᲐᲛᲝᲛᲔᲚᲓᲝᲛᲐ ამოსვლა; ამოხტომა
ᲐᲛᲝᲛᲔᲚᲘᲜᲔᲑᲐ ამოყვანა; ამოგზავნა
ᲐᲛᲝᲛᲔᲠᲓᲝᲛᲐ ამოვარდნა
ᲐᲛᲝᲛᲡᲔᲑᲐ ავსება
ᲐᲛᲝᲛᲡᲔᲑᲣᲚ-Ი სავსე
ᲐᲛᲝᲗᲘᲭᲣᲛᲐ ამოთქმა; თქმა; გადაწყვეტილება
ᲐᲛᲝᲗᲘᲭᲣᲛᲔᲕᲐ თქმევინება
ᲐᲛᲝᲗᲘᲭᲣᲛᲣᲚ-Ი ნათქვამი; თქმული
ᲐᲛᲝᲙᲝᲓᲐ ამოჭრა; ამოკვეთა
ᲐᲛᲝᲙᲠᲔᲑᲐ ამოკრება; ამოღება
ᲐᲛᲝᲙᲠᲗᲝᲛᲐ ამოვარდნა (ამოსვლა სწრაფად)

აღმოკუეთა ამოკვეთა: ამოჭრა
აღმოკუეთილ-ი ამოთხრილი; ამოჭრილი
აღმოადინებელ-ი აღმომდინარე
აღმოამავალ-ი ამომავალი
აღმოამავსებელ-ი ამვსები
აღმოამაცენებელ-ი აღმომცენებელი; წარმომშობი
აღმოგბგერებელ-ი დამკვრელი (მუსიკალურ ინსტრუმენტზე)
აღმომესებელ-ი ამომღები
აღმომზადება გამზადება: მომართვა
აღმომთხრელ-ყიფა ამოთხრა
აღმომკოდელ-ი ამომკვეთი; ამომჭრელი
აღმომორჩება ამოზრდა
აღმომტევებელ-ი ამომშვები
აღმომფშვნავ-ი//აღმომშვნავ-ი ამომსუნთქველი: სულიერი
აღმომფშვნავარ-ჲ ამომსუნთქველი
აღმომფხურელ-ი ამომგლეჯელი
აღმომჭუმელ-ი ამყვანი: ბებია ქალი (მეანე)
აღმომჭუმელობა-ჲ მონათვლა; ნათლიმამობა
აღმომყვანებელ-ი ამომყვანი
აღმომშობელ-ი მშობელი
აღმომშვნავ-ი, იხ. აღმომფშვნავ-ი
აღმომცენარ-ჲ ამოსული: აღმოცენებული
აღმომცოხნელ-ი ამომცოხნელი
აღმომწუებება ამოსვრა
აღმომპომობელ-ი მეტყველი (მთქმელი)
აღმონაბეჭდავ-ი ასლი
აღმონათება ამონათება; ამობრწყინება
აღმონათებულ-ი ამონათებული: ამობრწყინებული
აღმონერწყუა ამოფურთხება
აღმორთუმა მორთმევა (ამოტანა ზევით)
აღმოსავალ-ი//ამოსავალ-ი ამოსავლელი: აღმოსავლეთი
აღმოსავალეთ-ი//აღმოსავლეთ-ი//აღმოსავლით-ი აღმოსავლეთი
აღმოსავლეთ-ი, იხ. აღმოსავალეთ-ი
აღმოსავლით-ი, იხ. აღმოსავალეთ-ი
აღმოსაკუეთელ-ი ამოსაკვეთი: ამოსაჭრელი
აღმოსაფხურელ-ი მოსასპობი
აღმოსაწუდელ-ი ამოსაგლეჯი
აღმოსასნელად გადასარჩენად
აღმოსპოლება მოსპობა
აღმოსრულ-ი ამოსული
აღმოსხმა ამოსვლა (მრავლისა); ამოსხმა (წყლისა); ამოღება
აღმოტანება ამოტანა
აღმოტაცება ამოტაცება
აღმოტაცებულ-ი ამოტაცებული
აღმოტევება ამოშვება
აღმოტევებულ-ი ამოშვებული
აღმოტყინება ანთება (ცეცხლისა)
აღმოუთხრელ-ი ამოუთხრელი
აღმოფოსუება-ჲ ამოხვრეტა
აღმოფოფინება-ჲ კეკლუცობა
აღმოფრინეა ამოფრენა
აღმოფურჩნელ-ი გაშლილი
აღმოფშვნეა ამოსუნთქვა: ამოოხვრა (ძლიერი ამოსუნთქვა)
აღმოფხურა ამოგლეჯა: ამოთხრა (რაიმე მცენარისა, ან ბოროტებისა)
აღმოქლონეა-ჲ დაკეტვა
აღმოქმნა ამოთხრა: გაკეთება
აღმოქმნილ-ი გაკეთებული
აღმოჭუმა ამოყვანა
აღმოჭუმულ-ი ამოყვანილი
აღმოღება ამოღება
აღმოყვანება ამოყვანა
აღმოყნოსა სურნელების გამოცემა (ცხვირიდან)
აღმოყოლა ამოყოლა
აღმოყორეა ამოქოლვა
აღმოყიფა ამოღება (ამოყოფა)
აღმოშობა შობა
აღმოშობილ-ი შობილი
აღმოშრეტა ამოშრეტა: ჩაქრობა
აღმოჩიეება საყვედურის თქმა
აღმოჩინება გამოჩენა
აღმოჩხრანა-ჲ ამოჩხრეკა: ამოქექვა
აღმოცემა გამოცემა
აღმოცემულ-ი ამოსული (ნივთი მიწიდან)
აღმოცეხლ-ი გარჩეული: გაწმენდილი
აღმოცთენა წამოცდენა

ᲐᲛᲝᲪᲘᲡᲐᲠᲔᲑᲐ ᲐᲛᲝᲑᲠᲬᲧᲘᲜᲕᲔᲑᲐ
ᲐᲛᲝᲬᲘᲕᲔᲜᲐ ᲐᲛᲝᲡᲕᲚᲐ; ᲐᲛᲝᲬᲧᲕᲔᲕᲐ
ᲐᲛᲝᲬᲝᲓᲔᲑᲐ ᲓᲐᲫᲐᲮᲔᲑᲐ; ᲛᲝᲬᲝᲓᲔᲑᲐ (ᲖᲔᲛᲝᲗᲝᲙᲔᲜ)
ᲐᲛᲝᲬᲣᲓᲐ ᲐᲛᲝᲚᲔᲑᲐ; ᲐᲛᲝᲒᲚᲔᲯᲕᲐ
ᲐᲛᲝᲬᲣᲓᲘᲚ-Ი ᲐᲛᲝᲚᲔᲑᲣᲚᲘ; ᲐᲛᲝᲒᲚᲔᲯᲘᲚᲘ
ᲐᲛᲝᲬᲧᲐᲠᲝᲐ ᲐᲛᲝᲓᲘᲜᲔᲑᲐ (ᲬᲧᲚᲘᲡᲐ)
ᲐᲛᲝᲬᲧᲕᲐ ᲐᲛᲝᲒᲚᲔᲯᲕᲐ; ᲐᲛᲝᲙᲝᲠᲗᲜᲐ
ᲐᲛᲝᲬᲧᲣᲔᲓᲐ ᲐᲛᲝᲬᲧᲕᲔᲢᲐ
ᲐᲛᲝᲭᲕᲠᲕᲔᲑᲐ ᲐᲛᲝᲡᲕᲚᲐ; ᲒᲐᲛᲩᲠᲔᲜᲐ; ᲐᲛᲝᲑᲠᲬᲧᲘᲜᲕᲔᲑᲐ
ᲐᲛᲝᲭᲣᲠᲔᲢᲐ ᲐᲛᲝᲮᲔᲓᲕᲐ
ᲐᲛᲝᲮᲘᲚᲕᲐ ᲓᲐᲗᲕᲐᲚᲘᲔᲠᲔᲑᲐ; ᲒᲐᲩᲮᲠᲔᲙᲐ
ᲐᲛᲝᲮᲣᲔᲑᲘᲚ-Ი ᲐᲛᲝᲬᲔᲣᲚᲘ; ᲐᲛᲝᲙᲔᲪᲘᲚᲘ (ᲢᲐᲜᲡᲐᲪᲛᲔᲚᲘ)
ᲐᲛᲝᲮᲣᲛᲐ ᲐᲛᲝᲚᲔᲑᲐ (ᲛᲠᲐᲕᲚᲘᲡᲐ)
ᲐᲛᲝᲯᲓᲐ ᲐᲛᲝᲚᲔᲑᲐ
ᲐᲛᲝᲯᲓᲘᲚ-Ი ᲐᲛᲝᲚᲔᲑᲣᲚᲘ
ᲐᲛᲝᲯᲓᲛᲐ ᲐᲛᲝᲡᲣᲚᲐ
ᲐᲛᲝᲯᲝᲪᲐ ᲐᲛᲝᲨᲚᲐ
ᲐᲛᲝᲯᲝᲪᲘᲚ-Ი ᲐᲛᲝᲤᲮᲠᲘᲚᲘ; ᲐᲛᲝᲨᲚᲘᲚᲘ
ᲐᲛᲝᲡᲜᲐ ᲐᲛᲝᲮᲡᲜᲐ (ᲡᲐᲘᲓᲣᲛᲚᲝᲡᲘ); ᲒᲐᲜᲛᲐᲠᲢᲔᲑᲐ
ᲐᲛᲝᲯᲣᲐᲠᲓᲔᲑᲐ ᲐᲛᲝᲒᲓᲔᲑᲐ
ᲐᲛᲞᲐᲠᲡᲔᲚ-Ი ᲐᲛᲪᲙᲔᲪᲔᲚᲘ (ᲑᲔᲠᲐᲓ, ᲛᲝᲜᲐᲖᲔᲜᲐᲓ)
ᲐᲛᲞᲧᲠᲝᲒᲔᲚ-Ი ᲐᲛᲦᲔᲑᲘ; ᲐᲛᲬᲔᲕᲘ
ᲐᲛᲠᲐᲪᲮᲔᲚ-Ი ᲓᲐᲛᲗᲕᲚᲔᲚᲘ
ᲐᲛᲠᲘᲪᲮᲔᲚ-Ი ᲓᲐᲛᲗᲕᲚᲔᲚᲘ
ᲐᲛᲠᲩᲔᲕᲔᲚ-Ი ᲐᲛᲩᲩᲔᲕᲘ
ᲐᲛᲠᲩᲔᲕᲔᲚᲝᲑᲐ-Ჯ ᲐᲠᲩᲔᲕᲐ
ᲐᲛᲡᲐᲐᲠᲔᲑᲔᲚ-Ი ᲐᲛᲦᲘᲐᲠᲔᲑᲔᲚᲘ
ᲐᲛᲡᲐᲐᲠᲔᲑᲔᲚᲝᲑᲐ-Ჯ//ᲐᲛᲡᲐᲠᲔᲑᲔᲚᲝᲑᲐ-Ჯ ᲐᲦᲘᲐᲠᲔᲑᲐ; ᲐᲦᲗᲥᲛᲐ
ᲐᲛᲡᲓᲝᲑᲐ, ᲘᲮ. ᲐᲛᲡᲗᲝᲑᲐ
ᲐᲛᲡᲗᲝᲑ-Ი ᲐᲓᲠᲔ ᲐᲛᲓᲒᲐᲠᲘ
ᲐᲛᲡᲗᲝᲑᲐ//ᲐᲛᲡᲓᲝᲑᲐ//ᲐᲛᲡᲓᲝᲑᲐ// ᲐᲛᲡᲗᲝᲑᲐ ᲐᲓᲠᲔ ᲐᲓᲒᲝᲛᲐ
ᲐᲛᲡᲗᲝᲑᲘᲚ-Ი ᲐᲓᲠᲔ ᲐᲛᲓᲒᲐᲠᲘ
ᲐᲛᲡᲮᲓᲝᲛ-Ი ᲨᲔᲛᲯᲓᲝᲛ-Ი
ᲐᲛᲢᲐᲪᲔᲑᲔᲚ-Ი ᲐᲛᲧᲕᲜᲘ; ᲐᲛᲢᲐᲪᲔᲑᲔᲚᲘ; ᲒᲐᲛᲢᲐᲪᲔᲑᲔᲚᲘ
ᲐᲛᲢᲐᲪᲔᲑᲔᲚᲝᲑᲐ-Ჯ ᲛᲘᲢᲐᲪᲔᲑᲐ; ᲒᲐᲢᲐᲪᲔᲑᲐ
ᲐᲛᲢᲔᲮᲝᲑᲔᲚ-Ი ᲐᲛᲝᲛᲨᲕᲔᲑᲘ
ᲐᲛᲢᲙᲘᲛᲝᲑᲐ//ᲐᲛᲢᲙᲘᲛᲝᲑᲐ ᲞᲘᲠᲘᲡ ᲒᲐᲦᲔᲑᲐ
ᲐᲛᲢᲠᲔᲚ-Ი ᲐᲦᲛᲫᲠᲔᲚᲘ
ᲐᲛᲣᲠᲗᲐ ᲨᲔᲛᲣᲠᲕᲐ
ᲐᲛᲫᲙᲘᲡᲔᲑᲣᲚ-Ი ᲓᲐᲮᲝᲠᲙᲚᲘᲚᲘ
ᲐᲛᲫᲣᲛᲔᲚ-Ი/ᲐᲛᲫᲣᲛᲔᲚ-Ი ᲐᲛᲧᲕᲐᲜᲘ; ᲑᲣᲑᲘᲐ ᲥᲐᲚᲘ (ᲑᲐᲕᲨᲕᲘᲡ ᲛᲘᲛᲦᲔᲑᲘ ᲛᲨᲝᲑᲘᲐᲠᲝᲑᲘᲡᲐᲡ)
ᲐᲛᲦᲔ-Ჯ ᲐᲛᲦᲔᲑᲘ
ᲐᲛᲦᲔᲑᲔᲚ-Ი ᲐᲛᲦᲔᲑᲘ
ᲐᲛᲦᲔᲠᲔᲑᲐ ᲐᲗᲐᲛᲐᲨᲔᲑᲐ; ᲨᲔᲮᲢᲝᲛᲐ; ᲒᲐᲮᲐᲠᲔᲑᲐ
ᲐᲛᲦᲔᲠᲔᲑᲣᲚ-Ი ᲐᲗᲐᲛᲐᲨᲔᲑᲣᲚᲘ; ᲨᲔᲗᲐᲛᲐᲨᲔᲑᲣᲚᲘ
ᲐᲛᲦᲛᲧᲕᲐᲜᲔᲑᲔᲚ-Ი ᲐᲛᲧᲕᲐᲜᲘ
ᲐᲛᲦᲪᲘᲠᲔᲑᲐ ᲨᲔᲛᲡᲣᲑᲣᲥᲔᲑᲐ
ᲐᲛᲦᲪᲘᲠᲔᲑᲣᲚ-Ი ᲨᲔᲛᲡᲣᲑᲣᲥᲔᲑᲣᲚᲘ; ᲛᲡᲣᲑᲣᲥᲘ
ᲐᲛᲫᲠᲔᲚᲔᲚ-Ი ᲬᲐᲛᲥᲔᲖᲔᲑᲔᲚᲘ
ᲐᲛᲫᲠᲔᲚᲔᲚᲝᲑᲐ-Ჯ ᲐᲛᲬᲠᲐ; ᲒᲐᲓᲐᲬᲠᲐ
ᲐᲛᲬᲠᲔᲚᲔᲚ-Ი ᲓᲐᲛᲬᲠᲘᲚᲘ; ᲒᲐᲓᲐᲛᲬᲠᲘᲚᲘ
ᲐᲛᲬᲠᲔᲚᲔᲚᲝᲑᲐ-Ჯ ᲐᲛᲬᲠᲐ; ᲒᲐᲓᲐᲬᲠᲐ
ᲐᲛᲬᲠᲔᲚᲔᲚ-Ი ᲖᲔᲓᲐᲛᲮᲔᲓᲕᲔᲚᲘ
ᲐᲛᲬᲔᲓᲠᲔᲑᲐ ᲐᲛᲮᲔᲓᲠᲔᲑᲐ
ᲐᲛᲬᲔᲓᲠᲔᲑᲣᲚᲘ ᲐᲛᲮᲔᲓᲠᲔᲑᲣᲚᲘ
ᲐᲛᲬᲘᲠᲔᲚᲘ ᲐᲮᲠᲐ (ᲖᲔᲛᲝᲗᲝᲙᲔᲜ)
ᲐᲛᲬᲠᲗᲣᲛᲐ ᲛᲘᲠᲗᲛᲔᲕᲐ (ᲖᲔᲛᲝᲗ)
ᲐᲛᲬᲠᲗᲮᲛᲐ ᲐᲬᲕᲐ; ᲐᲭᲘᲛᲕᲐ

აღრთხმულ-ი აწეული; აჭიმული
აღრისხება განრისხება
აღრიცხუვა დათვლა
აღრღუვა აღძვრა; აღრევა
აღრღუულ-ი აღძრული; აღელვებული
აღრჩევა არჩევა
აღრჩევიება არჩევინება
აღრჩევით-ი არჩეული
აღსაარება//აღსარება აღიარება
აღსაარებულ-ი აღიარებული
აღსაბაძველ-ი მისაბაძი
აღსაგეჯველ-ი ბეჭედი
აღსაგურველება გაშიშვლება (საბურველის, საფარველის მოშორება)
აღსაგეველ-ი ტვირთი
აღსაგზლება საგზლის გამზადება
აღსადგომელ-ი უფლის აღდგომის ადგილი
აღსავალ-ი ასასვლელი; კიბე
აღსავლენ-ი ასავლენი
აღსავსება-ჲ სისავსე; სისრულე
აღსამსთოველ-ი ადრე ასადგომი
აღსაყროველ-ი ასაღები; ასაწევი
აღსარიცხუავ-ი დასათვლელი
აღსარიცხუველ-ი დასათვლელი
აღსატრველ-ი აღსაძრველი
აღსატყინეველ-ი ცეცხლმოსაკიდებელი
აღსაფხურელ-ი მოსასპობი
აღსაღეველ-ი ასაღები
აღსაშჱნეველ-ი სასიკეთო
აღსაშურვეველ-ი შესაშური
აღსაფფოთეველ-ი ასარევი; წასაქეზებელი
აღსაჩენელ-ი გამოსაჩენი; მისაჩნევი
აღსაძრველ-ი წასაქეზებელი
აღსაჭრელ-ი დასატაცებელი
აღსაპოცელ-ი მოსასპობი
აღსაჴსენეველ-ი გასახსენებელი
აღსაჴსნელ-ი ასახსნელი; განსამარტებელი
აღსრა შესრა; შერჭობა
აღსრბილ-ი შესრბილი; შერჭობილი
აღსოველება დასველება
აღსჯრა მოსპობა
აღსპოლვა//ასპოლვა მოსპობა
აღსრულ-ი//ასრულ-ი ასული
აღსრულეაგ-ი შესასრულებელი; მოკვდავი
აღსრულეულ-ი გათავებული; გაკეთებული; გარდაცვლილი
აღსრულეულობა-ჲ სიკვდილი
აღსუარულ-ი შერეული
აღსუენება აყვანა; ატანა
აღსუმა შესმა (რამეზე)
აღსურვება მოსურვება
აღსწრაფა აჩქარება
აღსწრება მისწრება
აღსხმა აყვანა (მრავლისა)
აღტაცება აყვანა; ატაცება; მიღება; სიმსუბუქე; აღფრთოვანება
აღტაცებულ-ი//ატაცებულ-ი აყვანილი; ატაცებული
აღტევება აშვება; გამოღება; გამოცემა
აღტეეებულ-ი აშვებული (თაეის ნებაზე გაშვებული)
აღტეხა//ატეხა აღშფოთება; აღელვება; გატეხა
აღტეხილობა-ჲ აღძვრა; აშლა; ატეხა
აღტრვა აღძვრა
აღტვრთვა-ჲ მუცლისა-ჲ ფეხმძიმობა
აღტვრთულ-ი დატვირთული
აღტყდომა//ატყდომა აღძვრა; აღშფოთება
აღტყინება ანთება; მოდება
აღტყინებულ-ი ანთებული; ცეცხლმოდებული
აღტყინებულება-ჲ ანთება; ცეცხლის მოდება
აღტყორცება ასროლა
აღტყუება ალაპარაკება
აღტყუელვა ტაშის შემოკრა
აღვრამსხმელ-ი//აღვრმსხმელ-ი ამლაგმავი
აღვრ-ასხმა//აღვრ-სხმა ალაგმა
აღვრაღუსხმელ-ი აულაგმავი
აღვრმსხმელ-ი, იხ. აღვრამსხმელ-ი
აღვრასსხმელად ასალაგმავად
აღვრსხმულ-ი ალაგმული
აღვრუსხმელ-ი აულაგმავი

აღუვსებელ-ი აუვსებელი
აღუვსებელობა-Ე შეუსრულებლობა
აღუზუავებელ-ი თავმდაბალი
აღუზუავებელობა-Ე თავმდაბლობა
აღუთუალველ-ი უთვალავი
აღუნიშნველ-ი უნიშნო
აღუორძინებელ-ი მოუმატებელი
აღურაცხ-ი უთვალავი
აღურაცხელ-ი//აურაცხელ-ი უთვალავი; ურიცხვი
აღურიცხველ-ი ურიცხვი
აღუსრულებელ-ი დაუმთავრებელი
აღუტეხელ-ი გაუტეხელი
აღუძრველ-ი უძრავი; აღუშფოთებელი
აღუძრველობა-Ე სიმშვიდე
აღუწერელობა-Ე დაუწერლობა
აღუწყველ-ი გაუზომავი; აუწყველი
აღუჯოცელ-ი წაუშლელი
აღუჯოცელობა-Ე წაუშლელობა
აღუკამრავ-ი უამრავი
აღფოლხუება აწევა; აღება
აღფრინვება აფრენა
აღფრინვებულ-ი აფრენილი
აღფრტკნა აბუჩად აგდება
აღფუვნება აფუება
აღფხურა მოგლეჯა; მოთხრა; მოსპობა
აღქაკება ახმაურება (ყურებში)
აღქმნა//აქმნა აშენება; გაკეთება; აღმართვა
აღქმნულ-ი აშენებული
აღქუმა//აქუმა აღება; აყვანა; აწებება (აკვრა)
აღქუმულ-ი//აქუმულ-ი აყვანილი; ნათლული
აღღაღადება დაყვირება
აღღაღად-ყოფა დაყვირება
აღლება//აღება აღება; დაღება (პირისა)
აღლებულ-ი//აღებულ-ი აღებული; დაღებული (პირი)
აღყვანებულ-ი აყვანილი
აღყორკა//აყორკა დაკეტვა; ამოშენება
აღყოფა გაღება
აღყრა აყრა
აღყუვლება დაყვირება
აღმალულ-ი არეული
აღმენებადობა-Ე აშენება
აღმორებულად დამორებით (ზემოთკენ)
აღმურვება შეშურვება
აღმფოთებულ-ი შეშფოთებული; აღძრული; არეული
აღჩენა//აჩენა გამოჩენა; მიჩნევა; ჩათვლა; დანიშვნა; დაყენება
აღჩენილ-ი ჩათვლილი; მიჩნეული
აღჩრუება აჩვილება
აღცდა მოსპობა; ამოწყვეტა
აღცრა გაცრა
აღცუმა შერჭობა
აღცხარება სწრაფვა; გაცხარება; მონდომება
აღძარცუა//აღძრცუა გადახდა; წართმევა
აღძარცულ-ი გადახდილი
აღძასილ-ი დართული (ქსოვილი)
აღძრვა აღძერა; აღშფოთება; აღელვება
აღზგობა მოსპობა
აღზგება მიწებება; მიკვრა
აღზევა აწევა
აღზევნულ-ი აწეული; ასული
აღზევნულება-Ე//აღზევნულობა-Ე აწევა; ასვლა
აღზერა დაწერა; გადაწერა
აღზერილ-ი დაწერილი; გადაწერილი
აღზერილობა-Ე დაწერა
აღზერტა სასვენი ნიშნების დასმა
აღზასნილ-ი შეთხზული
აღზოდება დაძახება (ზემოთკენ)
აღზონა//აწონა აწონა; გათვალისწინება; მოწონება
აღზუართა განსწავლა; გაწვრთნა
აღზყვა//აწყვა გაზომვა; აწყვა
აღჭმა დაჭმა; აკუწვა
აღჭრა აკუწვა; დაგლეჯა; აკლება; მიტაცება
აღჭურვა აკაზმვა; შეიარაღება
აღხარისხებულ-ი კიბის საფეხური
აღხილვა//ახილვა ახედვა; დათვალიერება; დათვლა
აღხლდომა წამოხტომა
აღხუევა გახვევა
აღხუმა//ახუმა აღება (მრავლისა)

აღხუმულ-ი//ახუმულ-ი აღებული (მრავალი)
აღჟდა//აჟდა მოშორება; ახდა; მოცილება
აღჟდომა//აჟდომა ასვლა
აღჟმობა გახმობა
აღჟოცა//აჟოცა მოსპობა; მოშორება
აღჟოცილ-ი მოსპობილი
აღჟსენება გახსენება
აღჟსნა//აჟსნა აშვება (დაბმულისა); განმარტება
აღჟსნილ-ი//აჟსნილ-ი აშვებული
აღჯდომა//აჯდომა შეჯდომა
აყაფ-ი ხის აღვირი
აყირო-ჲ გოგრა
აშლა, იხ. აღშლა
აჩდილ-ი, იხ. აჩრდილ-ი
აჩენა, იხ. აღჩენა
აჩრდილ-ი//აჩდილ-ი ჩრდილი
აჩრდილეგრ-ი ჩრდილის მსგავსი
აჩრდილეგრიობა-ჲ ჩრდილის მსგავსება
აჩრდილიმფარალ-ი მხატვარი
აჩრდილოენება-ჲ ჩრდილის მსგავსება
აწამომდე ამ დრომდე
აწე ახლავე
აწითგანვე ამ დროიდან
აწინდელ-ი ახლანდელი
აწინდეგლეგრ ახლანდელისებურად
აწუთომა მიწვდომა (აწვდომა)
აწუუედა მოსპობა
ახალთა-ჲ ებრაელთა წლის პირველი თვე
ახალთუე-ჲ თვის პირველი დღე
ახალკჳრიაკე-ჲ ახალი კვირა
ახალმოგეგულ-ი ახალშეძენილი
ახალმინათლე-ჲ ახალმონათლული
ახალმოკოენეგულ-ი ახალშემოღებული
ახალმოსრულ-ი ახალმოსული
ახალმოსწავლე-ჲ ახალნასწავლი (დამწყები მოსწავლე)
ახალნათელეგულ-ი ახლად მონათლული
ახალნერგ-ი ახლად დარგული
ახალნერგობა-ჲ სიახლე
ახალსახეობა-ჲ//ახალსახიობა-ჲ სიახლე
ახალსახიობა-ჲ, იხ. ახალსახეობა-ჲ
ახალსძალ-ი პატარძალი
ახალუურძნობა-ჲ ადრეული რთველი
ახილვა, იხ. აღხილვა
ახილვის-ყოფა, იხ. აღხილვის-ყოფა
ახლაეს ახლოს არის
ახლისპირით გუემულ-ი მთვარეული
ახლისპიროკან-ი მთვარეული
ახოან-ი//ახოვან-ი მამაცი
ახოვან-ი, იხ. ახოან-ი
ახოვანება-ჲ//ახოენება-ჲ სიმამაცე
ახოენება-ჲ, იხ. ახოვანება-ჲ
ახ-ს ახლოსაა
ახუმა, იხ. აღხუმა
ახუმულ-ი, იხ. აღხუმულ-ი
ახსენება-ჲ აღდგომა (მკვდრეთით); დღესასწაული (აღდგომისა)
აჯდა, იხ. აღჯდა
აჯდომა, იხ. აღჯდომა
აჯოცა, იხ. აღჯოცა
აჟსნა, იხ. აღჟსნა
აჟსნილ-ი, იხ. აღჟსნილ-ი
აჯოჯვა ვენახის სარზე აკვრა
აპა აი
აპა, ეგერა აი
აპა, ესერა აი

ბ

ბაბილოჲ მაღალი ვაზი
ბაბა-ჲ ბაგა (პირუტყვისთვის საჭმლის დასაყრელი, ხისგან გაკეთებული)
ბაბე-ჲ ბაგე: კიდე: ნაპირი (ზღვისა ...)
ბაბინ-ი კერპთთაყვანისმცემელთა (არაქრისტიანთა) ტაძარი
ბაბისაყოფელ-ი დასაცინი
ბაბის-ყოფა დაცინვა
ბადენ-ი ტილოს სამოსელი (თეთრი ან ყვავილებიანი. მას იცვამდნენ ლევიტელები)
ბადისპირ-ი თოკი
ბადისახე-ჲ რკინის ფანჯარა
ბათ-ი ცუდი ამბავი
ბაკრუკ-ი მარილის მსგავსი ნივთიერება: ტუტა
ბაზმაკ-ი სანათი (სანთელი)
ბაია-ჲ ფინიკი

ბაკ-ი ფარის, ჯოგის სადგომი
ბაკო-ჲ ნაპირი; ჭურჭლის კიდე
ბალანტ-ი მცირე ჩანთა
ბალარჯ-ი უფუარი პური
ბალარჯობა-ჲ ებრაელთა დღესასწაული; უცომობა (ეგვიპტიდან ებრაელთა გამოსვლის აღსანიშნავად)
ბალახშ-ი ძვირფასი ქვა; საუკეთესო ლალი
ბალაკვარ-ი საფუძველი
ბალლამ-ი ჩირქი; სევდა
ბალლინჯ-ი ბაღლინჯო
ბანდ-ი ძონძი
ბანდაკ-ი გოდორი
ბანილ-ი დაბანილი; მონათლული
ბანჯარ-ი ბალახი
ბარაკიელ-ი მონა; მსახური
ბარბაროზ-ი, იხ. ბარბაროსი
ბარბაროზებრ-ი არაბერძნული
ბარბაროზობა-ჲ უცხოურობა
ბარბაროზულ-ი უცხოური
ბარბაროს-ი//ბარბაროზ-ი არაბერძენი
ბარზიმ-ი, იხ. ბარძიმ-ი
ბარკალსხულ-ი ბარკალი
ბარსაბონ-ი დიდი ერისკაცი (მთავარი)
ბარძიმ-ი//ბარზიმ-ი სასმისი; ზიარების ჭურჭელი
ბარჯ-ი წვეტიანი (კაპა) ჯოხი
ბასილიკონ-ი გველის სახეობა
ბასრება//ბასრობა დაცინვა; დაგმობა
ბასრობა, იხ. ბასრება
ბასრობით-ი საკიცხველი; დასაცინი
ბატრუჭაკ-ი მსხვერპლი
ბატურ-ი ხორცის ამოსაღები (ჩანგალი)
ბაყლ-ი ჭუჭყი; მწვირე
ბაყლეან-ი//ბაყლიან-ი ჭუჭყიანი
ბაყლიან-ი, იხ. ბაყლეან-ი
ბგერება ხმაური
ბგუნვილ-ი, იხ. ბრგუნვილ-ი
ბეგაულ-ი დაგლეჯილი
ბედ-ი ბედი; ამაო; ფუჭი
ბედედ-ი ერდო
ბედეკ-ი შენობის დაზიანებული ნაწილი
ბედით ფუჭად
ბევრ-ი ათი ათასი
ბედით-ი ფუჭი; ამაო
ბევრეულ-ი ათი ათასი
ბევრეულგზის მრავალჯერ
ბევრეულობა-ჲ სიმრავლე
ბევრისბევრეულ-ი ურიცხვი
ბევრწილ ათიათასჯერ
ბევრჯერ ათიათასჯერ
ბეზიკ-ი ელვარე
ბეკა ბეკნა
ბელატ-ი მელოტი
ბელეკონ-ი მუხა; რკო
ბელზებულ-ი//აერზებულ-ი სატანა
ბელიარ-ი სატანა
ბემონ-ი ამბიონი
ბერ-ი მოხუცი; მონაზონი (კაცი)
ბერებრ-ი მოხუცური (ბებრული)
ბერვა ბერვა; ჩაბერვა
ბერზებულ-ი, იხ. ბელზებულ-ი
ბერობა-ჲ უხუცესობა (კრებითი სახელი)
ბერტყა-ჲ ბერტყვა
ბერძენ-ი ბერძენი; რომაელი
ბერძლ ბერძნულად
ბერძულ-ი ბერძნული
ბესინ-ი ზედაშე
ბეჭედ-ყოფა დაბეჭდა
ბეჭთსაშუალ-ი შუა ბეჭი
ბზოვან-ი ბზიანი (ხორბლის ჩენჩოიანი)
ბირება მიმხრობა
ბირებულობა-ჲ მიმხრობა
ბირთვსსახე-ჲ გუნდისებური
ბირთუ-ი გუნდა (ბურთის მსგავსი)
ბირილიონ-ი//ბვრილიონ-ი ძვირფასი ქვა
ბირჟა-ჲ ორმო
ბისარ-ი//პისარ-ი ცერცვი
ბისონ-ი, იხ. ბვსონ-ი
ბიც-ი მარილიანი
ბიცოან-ი, იხ. ბიცოვან-ი
ბიცოვან-ი//ბიცოან-ი მარილიანი
ბიწიან-ყოფა დასერა
ბიწისდამდებელ-ი უწმინდურების დამბრალებელი
ბიჭ-ი ნამცეცი; ბუში
ბიჭ-ი გამხმარი ყურძენი
ბლარდნა მოხვევა (ტანსაცმლისა)
ბოგალოზ-ი კამეჩი

ბოკელ-ი ზეთიანი პური
ბოლბოლება-ჲ ურცხვად სიცილი
ბომონ-ი კერპის აღსამართაი სვეტი; კერპთთაყვანისმცემელთა ტაძარი; კერპთშესაწირავის მაგიდა
ბომონიან-ი კერპთთაყვანისმცემელი
ბორგალ-ი ძლიერი. მოტრიალე ქარი
ბორგა ჭკუიდან შეშლა
ბორგილება-ჲ ჭკუიდან შეშლა; შეცდომა
ბორგნეულ-ი გაგიჟებული
ბორგნეულება-ჲ//ბორგნეულობა-ჲ სიგიჟე
ბორგნეულობა-ჲ, იხ. ბორგნეულება-ჲ
ბორვალ-ი საცეცხლური
ბორია-ჲ ჩრდილოეთის ქარი
ბორობან-ი ხშირი ტყე; მაღალი, დაბურული ხე
ბოროტთმომაოვნებელ-ი ბოროტისმკეთებელი
ბოროტისმეტყველება-ჲ ბოროტების მთქმელი; ცილისმწამებელი
ბოროტის-ჩენა ბოროტებად მიჩნევა
ბოროჯღლედ-ი კაპებიანი (მოჭრილრტოებიანი) ხე
ბოცომკალ-ი მსხვილი კალია
ბრალის-ბმა დანაშაულის ქონა
ბრალობილობა-ჲ ბრალდება
ბრანგუ-ი დათვი
ბრაწ-ი გრაკის ხე
ბრგუნვილ-ი//ბგუნვილ-ი //ბურგუნვილ-ი ბლუ
ბრგუნვილობა-ჲ ბლუობა
ბრდღუენა ღრიალი; მრისხანება
ბრე-ჲ ხორბლის მარცვლის ჩენჩო
ბრიად სრულიად
ბრინვა ცეცებით სვლა
ბრკიალება ბრწყინვა
ბრკინებულ-ი ელვარე
ბრკინვალება-ჲ ელვარება
ბრკოლა მახე; ბორკილი
ბრკოლება შეფერხება; შეცდომა
ბრკომა-ჲ მახე
ბრკუ-ჲ ბლუ
ბრკუმა//ბკუმა ხელის შეშლა; შეფერხება; შეცდომა
ბრკენ-ი ტყვია
ბრუმეტება-ჲ თუალთა-ჲ თვალის მოჭრა
ბრუჭცეულ-ი თავბრუდახვეული
ბრუჭცულება-ჲ თავბრუს ხვევა
ბრყჳლ-ი ჩლუნგი
ბრძამლ-ი ეკალი (ეკალღიჭი)
ბრძენბორგნეულობა-ჲ სიგიჟე
ბრძენ-ყოფა-ჲ ბრძნობა; ბრძნად ქცევა
ბრძოლილ-ი შენაბრძოლები; ნაბრძოლი; წაჩხუბებული
ბრძოლის-ყოფა ბრძოლა
ბრძოლის-ცემა შებრძოლება
ბრძჳლ-ი ნაიარევი (ნაჭრილობევი)
ბრწამლ-ი ერთგვარი მცენარე
ბრწკალ-ი ფეშხუემზე (თეფშზე) დასადგამი
ბრჭალ-ი//ბჭალ-ი ქუსლი
ბრჭალამდის-ი გრძელი ტანსაცმელი (ქუსლამდე)
ბჳრილიონ-ი, იხ. ბირილიონ-ი
ბჳსონ-ი//ბისონ-ი ტილოს ძვირფასი ქსოვილი
ბუ-ჲ//ბუ3-ი ბუ
ბუბრ-ი უწმინდურება
ბუბრებრ-ი ბილწი; უწმინდური
ბუბრიან-ი უწმინდური
ბუბრიან-ყოფა წაბილწვა
ბუდე-ჲ ბუდე; ჩასადები; კალაპოტი (მდინარისა)
ბუკიოტ-ი ბუს მსგავსი ფრინველი
ბუკუ-ჲ ნესტარიანი მწერი
ბუნ-ი წვერი (შუბისა)
ბუნაბ-ი ქონება; სადგომი
ბუნებით-ი ნამდვილი
ბუნებისმეტყველება გამოცნობა (ბუნებისა)
ბურგუნვილ-ი, იხ. ბრგუნვილ-ი
ბურდნა-ჲ ჩურჩული
ბურთუ-ი ბურთი
ბურნუს-ი წამოსასხამი
ბურკუად-ბურკუად-ი ბოლქვები (კვამლისა)
ბურჯ-ი ზოდიაკო
ბუტკოვანება-ჲ კვირტის გამოღება

ბუქ-ი ქარი
ბუშიან-ი დასივებული
ბლაწ-ი სელის ქსოვილის სამოსელი
ბლარ-ი სამხრეთი; სამხრეთის ქარი
ბლარითკერძო-ჲ სამხრეთით მყოფი
ბლანარე-ჲ მოხრილი
ბლანვა მოხრა
ბყე-ჲ კარი, კარიბჭე
ბყე-ჲ მოსამართლე
ბყეთმწიგნობარ-ი მოსამართლეთა მდივანი
ბყისარ-ი კარი
ბყობა განსჯა; გასამართლება
ბყობილ-ი განსჯილი

გ

გაგყობა, იხ. განგყობა
გაგა-ჲ კვირტი
გაგზავნა, იხ. განგზავნა
გადასაყრდნელ-ი გადასაყრდნობი; მოაჯირი
გადგენილ-ი შეზავებული
გადგმა, იხ. განდგმა
გადგომა, იხ. განდგომა
გავაზაკ-ი აქილევსის ძარღვი
გავალაკ-ი ტახტრევანი
გავთომა, იხ. განვლთომა
გავთულ-ი, იხ. განვლთულ-ი
გაზარელ-ი//გაზარინელ-ი მკითხავი
გაზარინელ-ი, იხ. გაზარელ-ი
გაზოგება, იხ. განზოგება
გაკანონება, იხ. განკანონება
გაკრება, იხ. განკრება
გაკრთომა, იხ. განკრთომა
გალიაკ-ი გალია; მცირე ოთახი
გამარჯუებულ-ი მარჯვე; მოხერხებული
გამასრულებელ-ი შემსრულებელი
გამეშ-ი კამეჩი
გამიზდა-ჲ გაქირავება
გამკითხველ-ი მსაჯული
გამოგეყდა დაბეჭდვა; დალუქვა
გამოგუტკოვა კვირტის გამოღება
გამოგუტკოვილ-ი გამოსული (კვირტი); გაშლილი (კვირტი)
გამოგღულება გამოგლეჯა
გამოგუალე გამოდი
გამოგურა გამოყვანა; გამოტანა
გამოდგინება გამოყვანა
გამოდგმულ-ი გამოტვიფრული; გამოსახული
გამოდგომა გამოსვლა
გამოდგომილ-ი გამოსული
გამოდება გამოგდება
გამოდუქიან-ი ჩირქოვანი
გამოდულებულ-ი გამოსული
გამოვლინება გამოგზავნა
გამოვლინებულ-ი გამოგზავნილი
გამოვრდომა გამოვარდნა; გამოგდება (ენ. გვ.)
გამოვრდომილ-ი გამოვარდნილი
გამოზრდა გამოკვება; აღზრდა
გამოზრდილ-ი გამოკვებილი, აღზრდილი
გამოთარგმანება თარგმნა; განმარტება (კომენტირება)
გამოთუალეა გამოთვლა
გამოთქუმა გამოთქმა; თხრობა
გამოთქუმულ-ი გამოთქმული; მოთხრობილი
გამოთხევა გამოყრა (მრავლისა)
გამოთხრა ამოთხრა
გამოთხრილ-ი ამოთხრილი; მოთხრილი
გამოკაწახება დამწიფება (ყურძნისა)
გამოკიდება ჩამოკიდება
გამოკიდებულ-ი ჩამოკიდებული
გამოკრეხილ-ი გაქურდული
გამოკრთოლვა-ჲ გამონათება
გამოკრთომა გამოვარდნა
გამოკრკვნა გამოკვლევა; გამოძიება
გამოკრძალვა გამოკეტვა
გამოკუერულ-ი გამოთლილი
გამოკუთნვება მოკუთვნება
გამომართ აქეთ
გამომარტება ახსნა
გამომატება შემატება
გამომატებულ-ი შემომატებული
გამომაჩინებელ-ი გამომჩენი
გამომაჩინებელობა-ჲ გამომჩენის შემძლეობა; გამომჩენა
გამომაცხადებელ-ი გამომჩენი

გამომაცხადებელობა-Ე გამოჩენის შემძლეობა; გამოჩენა
გამომაკუშაული-Ი გამომკლები
გამომგუმანავ-Ი ჩამკეტი
გამომეტყველ-Ი მკითხავი; სიზმრის ამხსნელი
გამომეცარველება-Ე მჭევრმეტყველება
გამომეცნება შეცნობა; გაგება
გამომეძიებელ-Ი გამომკვლევი
გამომეძიებელობა-Ე გამოძიება; გამოკვლევა
გამომზრდელ-Ი ალმზრდელი; გამომკვებავი
გამომთარგმელ-Ი განმმარტებელი
გამომთქუმელობა-Ე თხზვა. მოთხრობა
გამომთხოველ-Ი მომთხოვნი: მთხოვნელი
გამომთხრობელ-Ი განმმარტებელი
გამომკლთოლვარე-Ე. იხ. გამომკრთოლვარე-Ე
გამომკრთოლვარე- Ე //გამომკლთოლვარე-Ე გამომავალი (ნათელი)
გამომკუერელ-Ი გამომთლელი (დამმუშავებელი ქვისა...)
გამომრჩეველ-Ი ამრჩევი; გამრჩევი
გამომრჩეველ-ყოფა არჩევა
გამომტკუეფლვარე-Ე გამონაყარი (მუწუკები...)
გამომღებელ-Ი გამომტანი
გამომღებელობა-Ე გამოტანა
გამომყვანებელ-Ი გამომყვანი
გამომცდელ-Ი გამომკვლევი. დამნახველი
გამომცდელობა-Ე დანახვა; ზედამხედველობა
გამომცდელ-ყოფა გამოცდა
გამომცემელ-Ი გამოცემა; გამცემი (მოღალატე)
გამომცენარე-Ე ნაყოფი (მიწიდან ამოსული ყოველივე)
გამომცნება შეტყობინება
გამომწულილველ-Ი დაწერილებით გამომკვლევი
გამომხუმელ-Ი გამომღები: გამომტანი (მრავლისა)
გამომხუმელ-ყოფა გამოღება: გამოტანა (მრავლისა)
გამომასნელ-Ი მხსნელი
გამონადებ-Ი კერპთთაყვანისმცემელთა ტაძარი
გამონადინებ-Ი ჩირქი: გამონადენი
გამონათლება გამოჩენა
გამონაღებ-Ი ულორტი
გამონაყოფ-Ი წილი
გამონახეთქ-Ი დაღუპვა
გამონახვა გამოძიება; დანახვა
გამონერწყუა რწყევა; ღებინება
გამონიშნა გამოსახვა
გამონიშულ-Ი გამოსახული
გამონჭრება გამოფანტვა (გალეწვა)
გამონჭრელ-Ი გამოფანტული (გალეწილი)
გამოორძნება ამოსვლა: ამოზრდა
გამოპარება მოპარვა
გამოპირება გალესვა: გამზადება: გამოწრთობა
გამოპირულ-Ი გალესილი: გამოწრთობილი
გამოპყრობა გამოტანა
გამორკუება გამორჩევა
გამორღუება გამონგრევა
გამორჩეულობა-Ე გადაწყვეტილება: განაჩენი
გამორცხა გამორეცხვა: გარეცხვა
გამოსადინებელ-Ი სადინარი: მილი (ძარღვი)
გამოსადნობელ-Ი გამოსადნობი
გამოსავალ-Ი გამოსასვლელი (გზა): შემოსავალი (ქონება)
გამოსაზრდელ-Ი საკვები
გამოსათარგმანებელ-Ი ასახსნელი: განსამარტებელი
გამოსათუალავ-Ი გამოსათვლელი
გამოსათქუმელ-Ი გამოსათქმელი: ასახსნელი
გამოსათქუმელობა-Ე გამოსათქმელობა: ახსნის შემძლეობა
გამოსაკუთელ-Ი გამოსაკვეთი: გამოსაჭრელი
გამოსარჩეველ-Ი გამოსარჩევი

გამოსარცხელ-ი გამოსარეცხი
გამოსაძანდაკებელ-ი გამომსახველი
გამოსაქმე-ჲ შექმნა; გამოსახვა
გამოსაღებელ-ი გამოსაღები; შემოსავალი
გამოსაჩინებელ-ი გამოსაჩენი
გამოსაჴდელ-ი გამოსახდელი
მოწყობილობა (ზეთისა...)
გამოსაჴსარ-ი გამოსახსნელი გადასახადი
გამოსთქდომა გამოხეთქა; გამოვარდნა
გამოსიტყუა თქმა
გამოსპეტაკება გათეთრება
გამოსრულ-ი გამოსული
გამოსუენება დასვენება
გამოსუმა მოხაზვა
გამოსწრაფა სწრაფად გამოსვლა
გამოსხმა გამოძვება; გამოყვანა
(მრავლისა); ჩამოსხმა
გამოსხმულ-ი გამოძვებული;
გამოყვანილი (მრავალი); მუწუკი
გამოტევება გამოშვება; გამოლება
გამოტაფოლვა დასკდომა; დახეთქვა
გამოტაფოლვილ-ი დამსკდარი;
დახეთქილი
გამოტორანტოსებულ-ი
გამოქანდაკებული
გამოტჳნვა ტჳნის (სიმსუქნის, ცხიმის)
მოშორება
გამოტყუენა გამოტაცება; გამოძარცვა
გამოუთარგმანებელ-ი აუხსნელი;
განუმარტებელი
გამოუთარგმანებელობა-ჲ აუხსნელობა;
ახსნის ვერშემძლეობა
გამოუკითხველ-ი გამოუძიებელი
გამოუკულეველობა-ჲ გამოძიების
ვერშემძლეობა
გამოუპარველ-ი ვერმოსაპარავი
გამოუსახველ-ი გამოუხატველი
გამოუჩინებელ-ი დაფარული
გამოუჩინებელობა-ჲ დაფარვა
გამოუცდელ-ი გამოუცდელი;
გამოუსადეგარი
გამოუძებნელ-ი ვერგამოსაკვლევი;
მიუწვდომელი; ვერგასაგები
გამოუძიებელ-ი ვერგამოსაკვლევი;
ვერგასაგები
გამოუწულილველ-ი გამოუძიებელი;
ვერგამოსაკვლევი
გამოუჴსნელ-ი ვერგამოსაკსნელი
გამოფრდა ყოდვა; გამოცდა
გამოფრინება გამოფრენა
გამოფხურა გამოშორება; გამოგლეჯა
გამოქმნა ქმნა; გაკეთება; გამოკვეთა
გამოქმნულ-ი გაკეთებული;
გამოკვეთილი
გამოქსოვა მოქსოვა
გამოქუცნილ-ი დამტვრეული;
დალეწილი
გამოღება გამოტანა; წართმევა
გამოღმართ გამოღმა
გამოღრუვება ხვრელის გაკეთება
გამოყენება ჩამოცილება
გამოყრა გამოყრა; გალესვა
გამოყურჳა გამოტეხა (სატეხით)
გამოშობა შობა
გამოჩემება-ჲ მიკუთვნება
გამოჩინება გამოჩენა
გამოჩინებით-ი ცხადი; აშკარა
გამოჩინებულება-ჲ გამოჩენა
გამოცდა გამოცდა; გამოძიება; განხილვა
გამოცდილ-ი გამოცდილი; გამოძიებული
გამოცდილება ცდა; განხილვა;
დაკვირვება
გამოცდილებით-ი განხილული;
დასაკვირვებელი
გამოცდილ-ყოფა გამოცდა; დანახვა
გამოცემა გამოტანა; გამოღება; მიცემა
გამოცენება გამოსვლა
გამოცვალება გამოცვლა; შეცვლა
გამოცლა მოშორება
გამოცჳნება გამოცვენა
გამოცხადებად-ი გამოსაცხადებელი;
გამოსაჩენი
გამოცხობა გამოცხობა; შეწვა
გამოძება გამოძევება
გამოძებულ-ი გამოძევებული
გამოძებუჴა გალეწვა; გაცეხვა
გამოძევა გამოძიება
გამოწახნაბებულ-ი გამოქანდაკებული
გამოწევნა გამოსვლა
გამოწერა დაწერა; გამოხატვა; გამოსახვა

გამოწერილ-ი გამოხატული; გამოსახული
გამოწიაღება გამოტანა
გამოწლა გამოდენა (ჩირქისა)
გამოწნეხა დაწნეხა
გამოწნეხილ-ი დაწნეხილი
გამოწოდება დაძახება
გამოწრედა გამოცარიელება
გამოწვმება გაწვიმება
გამოწუა გამოწვა
გამოწუთომა წვეთების გამოსვლა
გამოწულილვა//გამოწერილვა
გამოკვლევა; გამოძიება
გამოწულილვიიობა-ჲ დაწერილებით
გამოძიება
გამოწურილა, იხ. გამოწულილა
გამოწურვილ-ი გამოწურული
გამოწყობა საომრად გამზადება
გამოწყუედა მოშორება
გამოჭენება იძულება
გამოჭეშმარიტება ჭეშმარიტად ქცევა
გამოხადა გამოძახება
გამოხეთქა გამოხვევა; გამოგლეჯა
გამოხეთქილ-ი გამოთიშული;
გამოგლეჯილი; მწვალებელი
გამოხილვა დათვალიერება; გამოკვლევა
გამოხლდომა გამოხტომა; გამოვარდნა
გამოხუენა კანის გაცლა (ხისათვის...)
გამოხუმა გამოლება (მრავლისა)
გამოჯდა გამოლება; გამოყვანა:
გამოძევება; მოშორება
გამოჯდომა გამოსვლა; შესრულება
(ვადისა)
გამოჯირცვილ-ი ხორცმოცილებული
გამოჯსნა გამოხსნა; შველა
გამოჯსნად-ი გამოსახსნელი; საშველი
გამოჯუება მოკლება; გამოტანა
გამოჯურვება გამოწვა; გახურება
გამოჯურვებულ-ი გამომწვარი;
გამოხურებული
გამოჯშვა გამოკეტვა (კარისა...)
გამოჯდომილ-ი გამომჯდარი (გარეთ
დამჯდარი); მუწუკი (უწმინდური)
გამოჯეჯლოვა აღმოცენება
გამსხმელ-ი გამძევებელი
გამუკლება მუხლებად დაყოფა
(ტექსტისა)
გან-ი მიზანი
განაზნაურება//გააზნაურება
გათავისუფლება
განათეულება მეათედი ნაწილის მიღება,
ან გაცემა
განათლებად-ი მოსანათლავი
განათლებულ-ი ნათელი
განაკუერცხლებულ-ი
დანაკვერცხლებული
განარგნა ჯოხით ცემა; გალეწვა
განასოება დაჭრა
განატევება-ი ნაშთი
განატეხ-ი ნატეხი
განაყოფ-ი ნაწილი
განახევრება დაყოფა; დანაწილება
განახეთქ-ი ნაპრალი
განახლება განახლება; განახლების
დღესასწაული
განაკვობ-ი გამხმარი (ხორცი...)
განგარგაროზებულ-ი გაუცხოებული
განგასრება//განგასრა დაცინვა;
შეურაცხყოფა
განგასრულ-ი დაცინული;
შეურაცხყოფილი
განგეპა დაძონძვა
განგიწვა გაწმენდა
განგნევად-ი გასაფანტავი
განგოკლება კეთრით დაავადება
განგოკლებულ-ი კეთროვანი
განგორგება გაგიჟება
განგორგებულ-ი გაგიჟებული
განგორება კეთრით დაავადება
განგორიტება დატანჯვა: შეწუხება
განგორიტებულ-ი შეწუხებული
განგრუება თავბრუს დახვევა
განგრძნობა განსწავლა; დაბრძენება
განგჭობა//განგრჭობა გასამართლება;
გადაწყვეტილება
განგჭობილ-ი მსჯავრი
განგჭობილება-ჲ განაჩენი
განგალვა დაშლა
განგარეება მოშორება; განდევნა

განგება დაწესება; გამართვა; მოწესრიგება; დანაწილება; მართვა
განგებულ-ი დაწესებული; მოწესრიგებული
განგებულება-ჲ დაწესება; მოწესრიგება; მართვა
განგებულებით-ი განზრახული
განგებულ-ყოფა დაწესება; მორთვა; მოწესრიგება
განგებგმა გაკეთება; გამზადება
განგემოვნება სიამოვნება
განგესლებულ-ი მოწამლული
განგა დაგვა
განგლესილ-ი შელესილი; შეღებილი
განგლესილება-ჲ შელესვა; შეღებვა
განგლირწნილ-ი შელესილი
განგმობა დაცინვა; გაკიცხვა
განგოზა შელესვა
განგოზილ-ი შელესილი
განგონება//გაგონება შეგნება; მიხვედრა
განგონჯებულ-ი კეთრით დაავადებული
განგრაგნა გაშლა (წიგნისა...)
განგრუნვებულ-ი გაოგნებული
განგუალე გადი
განგულება გაფიქრება
განგულმწყრალება განრისხება
განგუმერა//განგურემა დაჭრა; მოკვლა
განგუმერილ-ი//განგურემილ-ი დაჭრილი; მოკლული
განგურდება გადახრა; მიმხრობა
განგურემა, იხ. განგუმერა
განგურემილ-ი, იხ. განგუმერილ-ი
განგძიდულ-ი ძგიდეებიანი
განდგინება მოცილება; გადაყენება
განდგება//გადგმა გადგმა; გადება; დალაგება; გაჩერება
განდგმულ-ი დალაგებული
განდგომა//გადგომა გადადგომა (ღალატი); მოშორება
განდგომილ-ი გადამდგარი (მოღალატე); მოშორებული
განდგომილება გადადგომა (ღალატი)
განდგომილ-ყოფა გადადგომა (ღალატი)
განდგომობა გადადგომა (ღალატი)
განდება გადება; გატანა
განდრეკა გადახრა (ღალატი); გამრუდება
განდრეკილ-ი გამრუდებული; არამართალი
განდრეკილება-ჲ//განდრეკილობა-ჲ გადახრა; გამრუდება (ღალატი)
განდრეკილობა-ჲ, იხ. განდრეკილება-ჲ
განედლება განედლება (ხისა გაზაფხულზე)
განვაკებულ-ი გასწორებული (რელიეფი)
განვაჭრება გაყიდვა
განველურებულ-ი გაველურებული
განვთულ-ი გაყოფილი
განვლენა, იხ. განვლინება
განვლთომა//განვთომა//გავთომა გაყოფა; განხეთქილება
განვლინება//განვლენა გაგზავნა; გაძევება
განვლინებულ-ი გაგზავნილი; გაძევებული
განვლტილვა გაქცევა
განვლტოლვილ-ი//განლტოლვილ-ი გაქცეული
განვრდომა გავარდნა
განვრდომილება-ჲ გავარდნა
განვრცელებით ვრცლად
განვრცელებულ-ი ვრცელი
განვრცელებულად ვრცლად
განვრცომა გაფართოება
განვრცომილ-ი გაფართოებული
განვსება ავსება; გაზრდა
განზავება შერევა
განზავებულ-ი შერეული
განზეპირება დაზეპირება
განზმნულ-ი განსწავლული
განზიგება//გაზოგება განახევრება; გაყოფა
განზრახება დარიგება; რჩევა
განზრახვით-ი წინასწარჩაფიქრებული
განზრდა აღზრდა; გამოკვება
განზრდილ-ი აღზრდილი; გამოკვებილი
განზრქება გასქელება
განზრქელება გადიდება; გასქელება
განზრქელებულ-ი გასქელებული
განზრქომა გასქელება; თავხედობა

განზრქომილ-ი გასქელებული; თაყვედი
განზღვდვა გაყოფა
განთესვა დათესვა: გაფანტვა
განთესულ-ი დათესული: გაფანტული
განთესულება-ჲ გაფანტვა
განთესება გაყოფა: შეთვისება, გაცალკევება
განთესებულ-ი განცალკევებული
განთესულ-ყოფა დანაწილება
განთქუმა//განთქუმა განთქმა
განთქუმულ-ი განთქმული; ქებული
განთქუმულება-ჲ დიდება
განთხევა გაყრა; გასხმა (სითხისა)
განთხეულ-ი გაყრილი
განთხზეა დაწვნა
განთხზულ-ი დაწნული: დაბურული
განთხრა გათხრა: განგრევა: გამოთხრა
განთხრილ-ი გათხრილი; განგრეული; გამოთხრილი
განიშატიანება გამხიარულება
განიჭება გაჩუქება, გაცემა
განიჭებულ-ი გაჩუქებული: გაცემული
განკადნიერებულ-ი გათავხედებული
განკაზმვა გაწყობა; გამზადება
განკანონება დასჯა
განკანონებად-ი დასასჯელი
განკანონებულ-ი დასჯილი: კანონიკური (მისაღები)
განკანონებულება-ჲ//განკანონებულობა-ჲ დასჯა: დაწესება
განკანონებულობა-ჲ, იხ. განკანონებულება-ჲ
განკარგვა დაწყობა; განწესება
განკარგულ-ი დაწყობილი
განკაფვა//განკაფვა გაცვეთა; დალევა
განკაფებულ-ი გაცვეთილი; დალეული
განკაფებულება-ჲ დალევა; გაცვეთა
განკაფულ-ი დალეული: გაცვეთილი
განკაცება კაცად (ადამიანად) ქცევა
განკეთება გამშვენება
განკეთრებულ-ი კეთრით დაავადებული
განკეთროვნება კეთრით დაავადება
განკეთროვნებულ-ი კეთრით დაავადებული
განკერძოება დანაწილება
განკიდება დაშლა: გაცლა
განკიდებულ-ი განშორებული; გაცლილი
განკიდება, იხ. განკიდეება
განკიდეება//განკიდება განშორება; გაცლა
განკითხა გასამართლება: გამოძიება; სასჯელი
განკითხულობა-ჲ გასამართლება
განკიცხა დაცინვა
განკორდება გაყამირება
განკრება//განკრება გატანა: გადაყრა; გაძარცვა
განკრეხა გაძარცვა
განკრეხულ-ი გაძარცვული
განკრთომა//განკრთომა შეკრთომა; შეშლა (ჭკუიდან): შიში; გაკვირვება; გაოცება
განკრთომილ-ი შეშინებული: ჭკუიდან შეშლილი
განკრთომილ-ი მოქნეული; ნასროლი
განკრთომილება-ჲ შიში
განკრძალება მორიდება: გაფრთხილება; დაცვა
განკრძალულ-ი//განკძალულ-ი ფრთხილი: დაცული
განკრძალულად ფრთხილად: დაცულად
განკრძალულება-ჲ სიფრთხილე, რიდი
განკრძალულებიერ-ი ფრთხილი: მორიდებული
განკრძალულ-ყოფა გაფრთხილება: განმტკიცება
განკკრვება//განკკრვება გაკვირვება; გაოგნება: გაშტერება
განკკრვებულ-ი გაკვირვებული: გაოგნებული
განკუართვა გაკვრა (სამოსელში: ჯვარზე...): კვართის (პერანგის) გახდა
განკუართულ-ი გაკრული: გახდილი
განკუეთა//განკუეთა გაჭრა; მოკვეთა: განხეთქილება
განკუეთად-ი გასაჭრელი: მოსაკვეთი
განკუეთილ-ი//განკუეთილ-ი გაჭრილი: მოკვეთილი: ულუფა
განკუეთილება-ჲ გაჭრა; გაკვეთა
განკუთვნილება-ჲ თვისება

განკაძულ-ი, იხ. განკრძალულ-ი
განლაღება გათამამება; გათავხედება
განლაღებულ-ი გათამამებული; გათავხედებული
განლაღებულება-ჲ//განლაღებულობა-ჲ თავხედობა
განლაღებულობა-ჲ, იხ. განლაღებულება-ჲ
განლევა გაქრობა; დალევა; გაცვეთა
განლეულ-ი გაცვეთილი; დალეული; გამქრალი
განლიგება გაოცება; გაშტერება
განლიგებულ-ი გაოცებული; გაშტერებული
განლტოლვილ-ი, იხ. განვლტოლვილ-ი
განმაბრძოგელ-ი განმგრძობი
განმაეგება მოგება (პროცენტისა)
განმაკლენელ-ი გამშვები; გამგზავნი
განმაპროცოგელ-ი წარმმართველი
განმაზოგებელ-ი გამანაწილებელი
განმაზღვრებელ-ი გამყოფი
განმაკრთოგელ-ი შემაშინებელი
განმაკრძალებელ-ი გამაფრთხილებელი
განმაოტებელ-ი გამდევნელი
განმაპოსებელ-ი ცხიმიანი
განმართ//განმართ იქეთ
განმართება//განმართვა გასწორება; წარმართვა; გამზადება
განმარინებელ-ი მხსნელი; გადამრჩენი
განმარტება//განმარტება ახსნა; გაშლა; გადაფენა
განმარტებულ-ი ახსნილი; გაშლილი; გადაფენილი
განმასაზღვრებელ-ი დამწესებელი
განმასაზღვრებელობა დაწესება
განმასრულებელ-ი დამმთავრებელი
განმასრულებელობა დამთავრება; აღსრულება (შესრულება)
განმასულნებელ-ი//განმასურნელებელ-ი სურნელების გამომცემი
განმასურნელებელ-ი, იხ. განმასულნებელ-ი
განმასწორებლობა გასწორება
განმატფობელობა-ჲ გათბობა
განმაულლებელ-ი გამყრელი; განმაშორებული
განმაქიქებელ-ი გამკიცხველი
განმაღრთობელ-ი მომქცევი (ღმრთისაკენ)
განმაყენებელ-ი გამშორებელი
განმაყენებელობა-ჲ განშორება
განმაშოვრებელ-ი მომცილებელი
განმაჩინებელ-ი მსაჯული; დამწესებელი
განმაცრუებელ-ი გამმტყუვნებელი (არშემსრულებელი)
განმაცკბრებელ-ი გასაოცარი
განმცხადებელ-ი გამომჩენი
განმაცხოებელ-ი გამცოცხლებელი
განმაცხოველებელობა-ჲ გაცოცხლების შემძლეობა
განმაძებელ-ი გამძებელი
განმაძვნებელ-ი გამბოროტებელი
განმაწესებელ-ი დამწესებელი
განმაწესებელობა-ჲ დაწესება; დაწესების შემძლეობა
განმაწინაუძღოებელ-ი გამაუკუღმართებელი
განმახუა//განმახუა გალესვა (იარაღისა)
განმაჰმოგელ-ი გამხმობი
განმაჯურებებელ-ი გამხურებელი; აღმგზნები
განმგნებელ-ი გამფანტველი
განმგძარებელ-ი გამხეთქავი; გამთიშველი
განმგყოგელ-ი მსაჯული
განმგყოგელობა-ჲ განსჯა
განმგდებელ-ი მიმტოვებელი; გამგდები
განმგე-ჲ გამგებელი; მმართველი
განმგებელთმოძღუარ-ი მთავარმართებელი
განმგებელობა მმართველობა; მთავრობა; გაგების შემძლეობა; გაგება
განმგებელ-ყოფა გაგება
განმგე-ყოფა გაგება
განმგლელ-ი დამშლელი
განმგუმერელ-ი დამჭრელი
განმდგმელ-ი გამტანი; გამყვანი
განმდგომ-ი გამდგარი; მოღალატე
განმდრეკელ-ი გადამხრელი; შემაცდენელი

განმდრეკელთაგან-ი გადამხრელთაგანი
განმეძვება სიძვა
განმზარახ-ი//გამზარახ-ი მრჩეველი
განმზარახველ-ი მრჩეველი
განმზარახობა-ჲ რჩევა
განმაზღვრველ-ი გამყოფი
განთესველ-ი მომშორებელი
განთხეველ-ი გამძევებელი
განკანონებელ-ი დამსჯელი
განკანონებელობა-ჲ დასჯა
განკაფელ-ი დამლევი (მომკლავი)
განკაცრება რჩევა; ჩაგონება
განკუთნველ-ი მიმთვისებელი
განკუთნველობა-ჲ მითვისება
განლეველ-ი დამლევი (მომსპობი)
განლეველობა-ჲ დალევა (მოსპობა)
განმართებელ-ი მესაჭე; გამზიდველი (გამწევი)
განმართველ-ი მმართველი; გამსწორებელი; გამომსწორებელი
განმარტებელ-ი ამხსნელი; განმმარტებელი; გამშლელი
განმარჯუებელ-ი ხელის შემწყობი; გამმარჯვებელი
განმსტრობ-ი მზვერავი
განნახველობა მიჩნევა
განორჩება განედლება
განპეველ-ი გამპობი; გამხეთქავი
განპყრობელ-ი გამშლელი
განრაკალნილება გამრავლება
განრაცხელ-ი დამთველელი
განრყუნელ-ი გამფუჭებელი
განრყუნელობა-ჲ გაფუჭება
განრჩველ-ი გამრჩევი
განსაბზველ-ი გამსტუმრებელი
განსტრობა, იხ. განსტუერობა
განსტუერობა//განსტურობა//განსტ-რობა ზვერვა
განსტურობა, იხ. განსტუერობა
განსტურობელ-ი მზვერავი
განსუნე-ჲ დამსვენებელი
განსუნებელ-ი დამსვენებელი; დამასვენებელი; მომსვენებელი; მზრუნველი
განსყიდელ-ი გამყიდველი
განსყიდელობა-ჲ გაყიდვა
განსწავლელ-ი მასწავლებელი
განსჭუალვა//განმჭუალვა გამსჭვალვა; გარჭობა
განსჯელ-ი გამსამართლებელი
განსჯელობა-ჲ გასამართლება
განტეეველ-ი გამშვები
განტურევა დამსხვრევა
განტყუებელ-ი შემცდარი
განუსრა დაფშვნეტა
განულლელობა-ჲ გაყრა (მეუღლეთა)
განღეგ-ი გამტანი
განღეველ-ი გამტანი
განყვანებელ-ი გამყვანი; წამყვანი
განყოფელ-ი გამყოფი; მნე; გამშლელი
განყოფელობა-ჲ გაყოფა; განაწილება
განყრელ-ი გამძევებელი; გამშლელი
განჭუალვა, იხ. განსჭუალვა
განჭუალულ-ი გარჭობილი
განჯელ-ი გამსამართლებელი
განჩინებელ-ი დამწესებელი; დამდგენი
განჩინებელობა-ჲ განწესება; განაჩენის გამოტანა
განცდელ-ი მაცდური
განცდელობა-ჲ მაცდურება
განცეველ-ი მიმცემი; გამცემი (მოლალატე)
განცეველობა-ჲ მიცემა; გაცემა; ღალატი
განცეველ-ყოფა მიცემა; გაცემა; ღალატი
განცვალებელ-ი გამცველი
განაცხოველებელ-ი გამაცოცხლებელი
განცხრომ-ი მომლხენი
განცხრომელ-ი მომლხენი
განცხრომელებრ-ი სამხიარულო
განცხრომელობა გართობა; მხიარულება
განცხრომელ-ყოფა გართობა
განძარცულ-ი გამძარცველი
განძეგელ-ი განმდევნელი
განძღომ-ი გამაძღარი
განწესებელ-ი დამწესებელი (დამდგენი)
განწვალებელ-ი გამყოფი; დამშორებელი

ბანმწირველ-ი მიმტოვებელი
ბანმწიხნელ-ი წიხლის მკერელი
ბანმწონელ-ი გამხეარტი; გამრჭობი
ბანმწესება გაზრდა
ბანმწესებულ-ი გაზრდილი
ბანმწურთელ-ი დამსჯელი
ბანმწურთელობა-ჲ დასჯა
ბანმწყარლება გაწყრომა
ბანმჭრელ-ი დამჭრელი; გამთიშველი
ბანმჭურეტ-ი დამნახავი
ბანიხეთქელ-ი დამხეევი; დამგლეჯი; გამხეთქავი
ბანმხილველ-ი მამხილებელი
ბანმხილველობა-ჲ დანახვა; განსჯა; გამოძიება
ბანმხრწნელ-ი, იხ. ბანმპრწნელ-ი
ბანმხრწნელობა-ჲ გაფუჭება
ბანმჯდელ-ი გამძევებელი; გამგდები
ბანმპმარებელ-ი გამომყენებელი
ბანმპნობილ-ი გამხნევებული
ბანმპრწნელ-ი//ბანმხრწნელ-ი გამფუჭებელი
ბანნამრავლებ-ი სარგებელი (პროცენტი)
ბანნარღუევ-ი ზვავი
ბანნაჩინებ-ი დაწესებული; შესაწირავი; განაჩენი
ბანნაწესებ-ი დაწესებული
ბანნჭრევა//ბანჭრევა გაფანტვა
ბანორძნება ზრდა
ბანოტება გაძევება; მოცილება
ბანპარვა მოპარვა
ბანპატიჟება დასჯა; სასჯელი
ბანპატიჟებად-ი დასასჯელი
ბანპატიჟებულ-ი დასჯილი
ბანპატიჟებულობა-ჲ დასჯა
ბანპატიჟებულ-ყოფა დასჯა
ბანპოხება გასუქება
ბანპოხებულ-ი გასუქებული
ბანპურისმება ჯგუფ-ჯგუფად დასმა საჭმელად
ბანპჭრობა გაშლა; გაშვერა, აღმართვა; შეწყვეტა (წვიმისა...)
ბანპჭრობილ-ი გაშლილი; გაშვერილი; აწეული
ბანრაცხა აღრიცხვა; დათვლა
ბანრაცხილ-ი//ბარაცხილ-ი აღრიცხული; დათვლილი
ბანრბევა გაქცევა (კაუზატ.)
ბანრბეა მიმორგვა
ბანრენა, იხ. ბანრინება
ბანრეულ-ი შერეული
ბანრკალება განმტკიცება (რვალად ქცევა)
ბანრისება გაშლა; გაჭიმვა; გავრცობა (გაფართოვება)
ბანრისმულ-ი გაშლილი; გაჭიმული; გავრცობილი (გაფართოებული)
ბანრისმულობა გაშლა; გაჭიმვა
ბანრინება//ბანრენა გადარჩენა
ბანრინებულ-ი გაგარჩენილი
ბანრინებულობა-ჲ გადარჩენა
ბანრისუვა გაპარსვა; გაკრეჭა (ცხვრისა...)
ბანრომა//ბარომა გადარჩენა (პასივი)
ბანრომილ-ი გადარჩენილი
ბანრღუეა დარღვევა; დაშლა
ბანრღუეულ-ი დარღვეული; დაშლილი; პარალიზებული; დამბლადაცემული
ბანრღუეულება-ჲ დაშლა; დარღვევა
ბანრყუნად-ი გასაფუჭებელი; გასახრწნელი
ბანრჩა, იხ. ბანსჯა
ბანრჩევა გარჩევა
ბანრჩეულ-ი გარჩეული
ბანრჩუნვა დაფარვა; მოჭედვა
ბანრჩუნვილ-ი დაფარული; მოჭედილი
ბანრცხა//ბარცხა გარეცხვა
ბანსაახლებელად გასაახლებლად
ბანსაბანელ-ი გასაფანტავი
ბანსაბძარველ-ი დასაგლეჯი
ბანსაბძარველ-ყოფა დაგლეჯა
ბანსაბყოველ-ი გასასამართლებელი
ბანსაბდებელი გასაგდები; თავიდან მოსაშორებელი
ბანსაბებელ-ი//ბასაბებელ-ი სამართავი; საგამგებლო
ბანსაბზლება გასტუმრება, გამგზავრება
ბანსაბზლულ-ყოფა წასაღებად გამზადება

განსაგონებელ-ი//განსაგონებელ-ი
გასაგონი; დასაჯერებელი; გონსმომყვანი
განსადევნელ-ი გასადევნი
განსადინებელ-ი სადინარი
განსავალ-ი გასასვლელი; გასაყვანი; გზაჯვარედინი
განსავრდომელ-ი მოსაშლელი
განსავსე-ჲ ავსებული
განსაზომელ-ი გასაზომი
განსათქუმელ-ი განთქმული; სადიდებელი
განსათქუმელოგით-ი სადიდებელი
განსათხეველ-ი გასაგდები; გასაძევებელი
განსათხეველთაგან-ი გასაგდებთაგანი; გასაძევებელთაგანი
განსათხზველ-ი ნაწნავი
განსაკანონებელ-ი დასასჯელი
განსაკითხავ-ი გასასამართლებელი; განსასჯელი
განსაკითხოგა-ჲ გასამართლება; განსჯა
განსაკრთომელ-ი//განსაკრთომელ-ი შესაშინებელი
განსაკრთოლველ-ი გასაოცებელი
განსაკრთომელ-ი, იხ. განსაკრთოგელ-ი
განსაკრძალებელი გასაფრთხილებელი; მოსარიდებელი
განსაკრძალველ-ი გასაფრთხილებელი; მოსარიდებელი
განსაკუეთელ-ი მოსაკვეთი; ულუფა (ხელფასი)
განსაკუთრება მიკუთვნება; მითვისება; გაცალკევება
განსაკუთრებულ-ი მიკუთვნებული; მითვისებული; გაცალკევებული
განსაკურნებელ-ი განსაკურნი
განსალეველ-ი, იხ. განსალევნელ-ი
განსალევნელ-ი//განსალეველ-ი მოსასპობი
განსალეველ-ყოფა, იხ. განსალეველ-ყოფა
განსალევნელ-ყოფა//განსალეველ-ყოფა მოსპობა; გაქრობა
განსალტოლველ-ი გასაქცევი
განსამართებელ-ი გასასწორებელი; განსასჯელი
განსამართებელ-ყოფა გასწორება
განსამართველ-ი გასასწორებელი
განსამარტებელ-ი ასახსნელი
განსანათებელი გასანათებელი
განსაოტებელ-ი გასაძევებელი
განსაპარავ-ი მოსაპარავი
განსაპატიჟებელ-ი დასასჯელი; სასჯელის ვადა
განსაპატიჟებელოგა-ჲ დასჯა; ბრალი; მიზეზი
განსარინებელ-ი გადასარჩენი
განსაროგელ-ი//განსაროგელ-ი გადასარჩენი; თავისდასაღწევი
განსარტყელება თანამდებობიდან გადაყენება
განსარაჷნელ-ი გასაფუჭებელი; გასახრწნელი
განსარჩეველ-ი გასარჩევი
განსარჩეველოგა-ჲ გარჩევა
განსასამღდელოება დამოძღვრა
განსასრულებელ-ი//განსასრულებელ-ი დასამთავრებელი
განსასტიკება გაძლიერება; გამძაფრება
განსასტუმრებელ-ი გასამასპინძლებელი
განსასუენებელ-ი მოსასვენებელი; საფლავი; სასტუმრო
განსასუენებელ-ყოფა გამასპინძლება
განსასუენებლოგა გამასპინძლება; მოსვენება
განსასყიდელ-ი გასაყიდი
განსასწავლელ-ი სასწავლო
განსატევებელ-ი გასაშვები (ცოლის გაშვების დოკუმენტი)
განსატფოგელ-ი გასათბობი
განსაუღლებელ-ი განსაქორწინებელი დოკუმენტი
განსაუღლებელოგა-ჲ გაყრა (განქორწინება)
განსაფრთხოგელ-ი გასაფრთხილებელი
განსაჭრვებელ-ი დასაკარგავი; მოსასპობი
განსაჭიქებელ-ი გასაკიცხი
განსაღებელ-ი გასაღები; გასატანი

განსაყვანებელ-ი გასაყვანი
განსაყოფელ-ი//გასაყოფელი გასაყოფი; გამყოფი: საბოძვარი
განსაშორებელ-ი მოსაშორებელი; განქორწინების დოკუმენტი
განსაშუენებელ-ი მოსართავი (სამკაული)
განსაცემელ-ი გასაცემი
განსაცვბრებელ-ი გასაგიებელი; ჭკუიდან შემშლელი
განსაცუმელ-ი გასაყრელი (გასაცმელი)
განსაცხადებელ-ი გამოსაცხადებელი
განსაცხრომელ-ი სამხიარულო; მოსალხენი
განსაძღებელ-ი გასაძღები (აქტ.)
განსაძღომელ-ი გასაძღომი (ჰას.)
განსაწვალებელ-ი გასაყოფი
განსაწირავ-ი გასაწირავი; მისატოვებელი
განსაწირველ-ი გასაწირავი; მისატოვებელი
განსაწმედელ-ი გასაწმენდი: საპონი
განსაწურთელ-ი გასაწვრთნელი; აღსაზრდელი
განსაწყობელ-ი ბრძოლის ველი
განსაჭრელ-ი დასაგლეჯი
განსახილავ-ი დასანახი
განსახილველ-ი დასანახი
განსახრწნელ-ი გასაფუჭებელი
განსაჯოც-ი გასაწმენდი
განსთქდომა, იხ. განსთქდომა
განსიტყუება შეკამათება
განსიძკება მრუშობა
განსმენა ამბის გავრცელება; განთქმა
განსმენილ-ი განთქმული; გავრცელებული (ამბავი)
განსოლება სოლების ჩარჭობა
განსპეტაკება გათეთრება; გაწმენდა
განსპეტაკებულ-ი გათეთრებული; გაწმენდილი
განსრება გასროლა; გაყრა
განსრულებულ-ი//გასრულებულ-ი შესრულებული; მკვდარი
განსუმა გასმა; გადასმა
განსჯიდა//გასჯიდა გაყიდვა
განსჯიდულ-ი გაყიდული
განსწავლა//გასწავლა სწავლა; დარიგება; დასჯა
განსწავლად-ი სასწავლელი
განსწავლულ-ი ნასწავლი
განსწორებით თანაბრად
განსხირება გართხმა; გაშლა; გაჭიმვა
განსხმა//გასხმა გაძევება; გაყრა (მრავლისა)
განსხმულ-ი გაძევებული
განსხომა გამსხვილება; გასუქება; დასივება
განსხომილ-ი გამსხვილებული; გასუქებული; დასივებული
განსხუაპმაება გამოყოფა; გამოცალკევება
განსჯა//განშჯა//განრჩა//გასჯა გასამართლება
განტაცება მიტაცება
განტევება//გატევება გაშვება
განტევებით-ი გაშვებული; თავისუფალი
განტევებულ-ი გაშვებული
განტეობა-ჲ გაშვება
განტეხილად ბუნდოვნად
განტიხრა გატიხვრა; გამოყოფა
განტკეცილ-ი გასწორებული
განტოლება-ჲ ჯგუფი; რიგი
განტკნა ჩაქოლვა
განტკნულ-ი ჩაქოლილი
განტუქსილ-ი დატუქსული
განტფობილ-ი გამთბარი
განტყუება გატყუება
განუბანელ-ი დაუბანელი
განუბნეველ-ი გაუფანტველი; ყურადღებიანი
განუბნეველობა-ჲ გაუფანტველობა; ყურადღებიანობა
განუბნეველ-ყოფა ყურადღებიანობა
განუბრძნობელ-ი სულელური
განუგებელ-ი მოუწყობელი; გაუმართავი; უსამართლო
განუგებელად მოუფიქრებლად
განუგებელობა-ჲ მოუწყობლობა
განუგონებელ-ი დაუჯერებელი
განუგრილებელ-ი ცხელი

განუკაჭრელ-ი გაუყიდავი; რაც არ გაიყიდება
განუკაჭრელობა-ჲ გაუყიდობა
განულთილელ-ი გაუყოფელი
განუკრდომელ-ი მუდმივი; განუშორებელი
განუკრდომელობა-ჲ მუდმივობა; მოუშორებლობა
განუზავებელ-ი შეურევნელი
განუზრახველად მოუფიქრებლად; მოუთათბირებლად
განუზრახველობა-ჲ მოუფიქრებლობა; მოუთათბირებლობა
განუთხოველ-ი გაუთხოვარი
განუკანონებელ-ი დაუსჯელი; არაკანონიერი; მიუღებელი
განუკითხველ-ი//განუკითხველ-ი განუსჯელი (ვისი დასჯაც არ შეიძლება); მიუხვედრელი
განუკითხველობა-ჲ განუსჯელობა; მიუხვედრებლობა
განუკრძალველ-ი დაუცველი; გაუფრთხილებელი
განუკრძალველობა-ჲ დაუცველობა; გაუფრთხილებლობა
განუკუეთელ-ი განუყოფელი; ურღვევი
განუკუეთელობა-ჲ განუყოფლობა; მთლიანობა
განულეველ-ი, იხ. **განულევნელ-ი**
განულევნელ-ი//განულეველ-ი მუდმივი
განულევნელობა-ჲ მუდმივობა
განუმართებელ-ი მოუწყობელი; გაუმართავი
განუმართებელად გამოუსწორებლად
განუმარტველ-ი გაუშლელი; გაუხსნელი
განუმეღავნებელ-ი საიდუმლო
განუმხილებელ-ი საიდუმლო
განუნახველად დაუკვირვებლად; განურჩევლად
განუნახველობა-ჲ დაუკვირვებლობა; განურჩევლობა
განუნახველობით-ი თვითნებური
განუპარველ-ი მოუპარავი
განუპატიებლად დაუსჯელად
განურინებელ-ი გადაურჩენელი
განურისხებელ-ი მშვიდი
განურისხველობა-ჲ სიმშვიდე
განურღუეველ-ი ურღვევი; განუხრწნელი
განურყუნელება-ჲ//განურყუნელობა-ჲ სიწმინდე
განურყუნელობა-ჲ, იხ. **განურყუნელებ-ა-ჲ**
განურჩეველ-ი გაურჩეველი; გაუფრთხილებელი
განუსაზღვრებელი უსაზღვრო
განუტფობელ-ი გაუთბობელი; ცივი
განუჭარებელ-ი მუდმივი
განუჭარებელობა-ჲ მუდმივობა
განუქიქებელ-ი გაუკიცხავი
განულებელ-ი დაკეტილი
განულლა გაყრა (მეუღლეთა)
განულლვილ-ი განქორწინებული
განუყენებელ-ი მოუშორებელი; განუცალკევებელი
განუყოფელ-ი მუდმივი; ურღვევი
განუყოფელობა-ჲ მუდმივობა; მთლიანობა
განუშენებელ-ი დაუსახლებელი
განუშორებელ-ი მოუშორებელი; მოუცილებელი
განუშორებელობა-ჲ მოუცილებლობა; მთლიანობა
განუშუნებელად შეულამაზებლად
განუჩინებელ-ი დაუწესებელი; მოუწესრიგებელი
განუჩინებლობა-ჲ დაუწესებლობა; მოუწესრიგებლობა
განუცდელ-ი უხილავი
განუცდელობა-ჲ უხილავობა
განუცემელ-ი მიუცემელი
განუცემელობა მიუცემლობა; ერთგულება
განუცხოება გაუცხოება; განდგომა (ღალატი)
განუცხოებულ-ი გაუცხოებული; გამდგარი (მოღალატე)
განუცხრომელ-ი დაუსვენებელი
განუძრცუელ-ი გაუძარცველი
განუძღებელ-ი გაუძღებელი
განუძლომელ-ი გაუმაძღარი

განუფვალებელ-ი ურყევი; დაუყოფელი
განუფვალებლობა-ჲ ურღვევობა; მთლიანობა
განუფილებელ-ი დაუყოფელი; დაუნაწევრებელი
განუფმედელ-ი გაუწმენდავი; უწმინდური; მოუნათლავად გარდაცვლილი
განუფურთველ-ი დაუსჯელი
განუფყუედელ-ი მუდმივი
განუხეთქელ-ი მთლიანი; მტკიცე
განუხრწნელ-ი გაუფუჭებელი; გაუხრწნელი
განუსნელ-ი დაუხსნელი; ვერდასახსნელი
განუჷუებელ-ი მოუკლებელი
განფართება//განფართება გაფართოება
განფეთება უცებ გაღება (კარისა)
განფიწლვა გალეწვა; მოსპობა
განფიწლულ-ი გალეწილი; მომსპარი
განფრდა გაყიდვა; ჩაყენება; მოცვა
განფრდილ-ი გაყიდული; მყოფი
განფრდილობა-ჲ ყოფნა
განფრეწა გაფხრეწა; გახევა
განფრთობა ფრთების გაშლა
განფრთობილ-ი ფრთებშესხმული
განფრთხობა გამოფხიზლება
განფრთხობილ-ი ფხიზელი
განფრინებულ-ი გაფრენილი
განფრინვება გაფრენა
განფუვნება აფუება
განფუვნებულ-ი აფუებული; გადიდებული
განფურჩნა გაშლა (ყვავილისა, კვირტისა…)
განფუტყვა დაწვა
განფხურა ამოგლეჯა; მოსპობა
განფხურილ-ი ამოგლეჯილი; მომსპარი
განქარვებად-ი მოსასპობი
განქარვებადობა-ჲ მოსპობა
განქიტნება ყალყზე დადგომა; აშლა (თმებისა)
განქიქება გაკიცხვა; გამხელა
განქიქებული გაკიცხული; გამხელილი
განქმნა გაკეთება
განჟორწინება გათხოვება
განჟრეულ-ი გაფანტული; მომსპარი
განჟუმა მიკვრა; აწებება
განჟურცნა ქერქის (კანის) მოცილება
განღება გატანა; გაღება; გახსნა
განღებულ-ი გატანილი; გახსნილი
განღებულება-ჲ გაღება; გახსნა
განღიმება გაღიმება
განღმრთობა გაღმერთება; მოქცევა (ქრისტიანობაზე)
განღმრთობილ-ი გაღმერთებული; მოქცეული (ქრისტიანობაზე)
განყენება მოშორება; გაცლა; განდევნა; გადაყენება; განდგომა (ლალატი); თავის დანებება
განყენებულ-ი განშორებული; მოცილებული; მოლალატე
განყანება//განყანება გაყვანა; გაშვება
განყინება გაყინვა
განყოფით-ი გამოცალკევებული
განყოფილ-ი გაყოფილი; დანაწილებული
განყოფილ-ყოფა გაყოფა; დაშორება
განყრომა გაჭაბუკება
განყრომილ-ი გაჭაბუკებული
განშანთა გახურებული რკინის გაყრა (გარჭობა)
განშიშულებად-ი გასაშიშვლებელი
განშორება//განშორება//განშორება მოშორება; მოცილება; დამთავრება; ასკეტობა
განშორებულ-ი//განშორებულ-ი მოშორებული; მოცილებული; დამთავრებული; ასკეტი
განშოლტვა შოლტით ცემა
განშორება, იხ. განშორება
განშორებად-ი მოსაშორებელი
განშორებულ-ი, იხ. განშორებულ-ი
განშორებულად შორს; მოშორებით
განშუება მოლხენა; კეთილდღეობა
განშუენებით-ი შემკული
განშჯა, იხ. განსჯა
განჩემება მიკუთვნება; მისაკუთრება
განჩემებულ-ი//განჩემებულ-ი მიკუთვნებული; მისაკუთრებული; დაწესებული

განჩენა, იხ. **განჩინება**
განჩენილ-ი, იხ. **განჩინებულ-ი**
განჩინება//**განჩინება**//**განჩენა** დადგენა; დაწესება; განაჩენი
განჩინებულ-ი//**განჩენილ-ი** დადგენილი; დაწესებული; ხვედრი
განჩხუეპა დაჭრა; დაჩხვლეტა
განცდა გამოცდა; ცოუნება
განცდილება-ჲ გამოძიება
განცთომა ჭკუიდან შეშლა
განცთუნება შეცდენა; გაცრუება
განცლა დაცლა
განცოფება გაგიეება
განცოფებულ-ი გაგიეებული
განცოფებულება-ჲ//**განცოფებულობა-ჲ** სიგიეე
განცოცხლება გამოჯანმრთელება; გაცოცხლება
განცოცხლებულ-ი გამოჯანმრთელებული; გაცოცხლებული
განცრუება//**განცრუეება** მოტყუება; შეცდენა; გამტყუენება
განცრუეება, იხ. **განცრუება**
განცრუებულ-ი გამტყუენებული (დადანაშაულებული)
განცუბრება გაოცება; გაოგნება; გაშტერება
განცუბრებულ-ი გაოცებული; გაოგნებული; გაშტერებული
განცუკნება გაყრა; გავარდნა (მრავლისა)
განცხადება გამხელა; გამეღავნება; გამოჩენა; გამოცხადების დღე
განცხოველება გაცოცხლება; განკურნება
განცხრინა გაცხრილვა; გაცრა
განცხრომა გართობა; მხიარულება; შვება
განძარცუა//**განძუარცუა** გაშიშვლება
განძარცულ-ი შიშველი
განძება გაძევება
განძებულ-ი გაძევებული
განძრა განძრევა
განძრულ-ი განძრეული
განძკნება გაწყრომა; განრისხება: გაფიცხება
განძკნებულ-ი გამწყრალი; განრისხებული
განძღომად-ი გასაძღომი
განძღომილ-ი გამძღარი
განძღუანება გაგზავნა
განზამება გაცემა
განზგილება განქარვება (ძალის დაკარგვა)
განზევნა//**განზეენა** გატანება (გაძლება); მიღწევა
განზესებულ-ი დაწესებული; დადგენილი; რიგი; წესი
განზესებულება-ჲ დაწესება; რიგი; წესი; სჯული
განზვალება გაყოფა; გათიშვა
განზვალებულ-ი გაყოფილი; გათიშული
განზვალებულება-ჲ გაყოფა; გათიშვა
განზითება გაწითლება
განზითებულ-ი გაწითლებული
განზილა გაყოფა
განზიზდება დაგირავება
განზირა მიტოვება; გაწირვა; გაცემა; ღალატი
განზირულ-ი მიტოვებული; გაცემული; გაწირული
განზირულება-ჲ//**განზირულობა-ჲ** მიტოვება; გაწირვა; ღალატი
განზხნა წიხლის კვრა
განზონა გარჭობა (გაყრა); გამსჭვალვა
განზონა შეფასება
განზონილ-ი გარჭობილი; გამსჭვალული
განზრფელება გასწორება
განზუდა გაჭიმვა; გაშვერა
განზურთა//**განზურთა** განსწავლა; გაწვრთნა; დასკვა
განზურთილ-ი გაწვრთნილი; დასკვილი
განზუობა გამზადება (საბრძოლოდ); გაწყობა; დალაგება; ბრძოლა
განზუობილ-ი გამზადებული; დალაგებული; მებრძოლი
განზუობილება-ჲ წესი; წყობა
განზურობა გაწყრომა
განჭაბა შეჭმა
განჭეშმარიტება გამართლება; მართლად ქცევა

განჭეშმარიტებულ-ი მართალი; მართლად ქცეული
განჭრილ-ი გათიშული
განჭრილება-ჲ დაყოფა; გათიშვა
განჭურყლვა მოპარვა; გაძარცვა
განხანება გაგრძელება; გახანგრძლივება; დაშორება
განხანებულ-ი დაშორებული
განხეთქილება-ჲ გახეთქა; გათიშვა; გაყოფა
განხერხვა ჭრა
განხეულ-ი გახეთქილი; გაპობილი
განხილვა ხილვა; ნახვა; დათვალიერება; გასინჯვა; გაფრთხილება; მორიდება
განხილულ-ი ნახული; გასინჯული
განხრწნა, იხ. განჰრწნა
განხრწნად-ი გასაფუჭებელი
განხრწნადობა გაფუჭება
განხრწნილება-ჲ, იხ. განჰრწნილება-ჲ
განხუმა გატანა (მრავლისა); გახსნა (მრავლისა)
განხუმულ-ი გატანილი (მრავალი); გახსნილი (მრავალი)
განხწნა, იხ. განჰრწნა
განჯდა//განჯდა გაძევება; გახდა; გაძრობა (ტყავისა...); ქცევა
განჯდილ-ი გაძევებული
განჯდილობა-ჲ გაძევება
განჯდომა გასვლა
განკმარება გამოყენება; დახარჯვა
განკმელ-ი გამხმარი
განკმელობა-ჲ გახმობა
განკმნობა გამამაცება; მამაცობა
განკოცა მოსპობა; გაწმენდა
განჰრწნა//განჰწნა//განხრწნა//განხწნა გაფუჭება
განჰრწნილება//განხრწნილება გაფუჭება
განსნა გახსნა; განმარტება
განსნილ-ი თავისუფალი
განსნილობა გახსნა
განუება გამოკლება; მოშორება; დაღუპვა
განუებულ-ი მოშორებული; მოკლებული
განუმეა-ჲ გამოყოფა; გამოსვლა
განურვება გაცხელება; აღგზნება
განურვებულ-ი გაცხელებული; აღგზნებული
განუშირება გახშირება
განჷწნა, იხ. განჰრწნა
განჷმნულ-ი განშორებული
განირება-ჲ პიროვნული სარჩელი
განირმშობება უფროს შვილად მიჩნევა
გარაცხილ-ი, იხ. განრაცხილ-ი
გარდაბნევა გადაფანტვა; გადაყრა
გარდაბურვა გადაფარება
გარდაბურვილ-ი გადაფარებული
გარდაგება გადაფარება; დაგება (ლოგინისა)
გარდაგუალე გადადი
გარდაგულარძნა გამრუდება; გადახრა
გარდაგულარძნილ-ი გამრუდებული; გადახრილი
გარდადგენილ-ი გადაყენებული (თანამდებობიდან)
გარდადგინება გადაყენება (თანამდებობიდან)
გარდადგრომა გადადგომა; შეცვლა
გარდადება გადადება; გადაყრა
გარდადრეკა გადახრა; შეცდენა
გარდაელდომა გადასვლა; გადასტომა
გარდაელება გადაცილება; გადამეტება
გარდავრდომა გადავარდნა
გარდაზიდვა გადაწევა
გარდაზღვა გადახდა
გარდათარგმანება გადათარგმნა
გარდათუალვა გადათვლა
გარდაისვა გადაყრა
გარდათხრილ-ი მოოხრებული; გაძარცული
გარდაკაზმა შემკობა
გარდაკაზმულ-ი შემკული
გარდაკიდება გადაკიდება (ტვირთისა); გადაყრა (ვისიმე გზად)
გარდაკრება გადახვეწა
გარდაკუეთა მოკვეთა; აღკვეთა (აკრძალვა)
გარდაკუეთილ-ი აღკვეთილი (აკრძალული)

გარდალესულ-ი გადაღებილი; დამუშავებული (ქვა)
გარდამავალ-ი დამრღვევი
გარდამავლობა-ჲ დარღვევა; დანაშაული
გარდამავალ-ჯოფა დარღვევა; დამნაშავეობა
გარდამატება გადამეტება; გადაჭარბება
გარდამაქცეველ-ი შემაცდენელი
გარდამგუბრალ-ი წამგბილწველი
გარდამდინარე-ჲ გადამავალი; გადამდინარე (წყალი)
გარდამდულარე-ჲ გადამავალი (წყალი)
გარდამკვდრება გადასვლა
გარდამკუეთელ-ი ამკრძალავი
გარდამმატებელ-ი გადაჭარბებული; უდიდესი
გარდაობდება გადმოგდება; ჩამოგდება
გარდამოდება გადმოდება
გარდამოდინებულ-ი გადმოდინებული
გარდამოვლდომა გადმოხტომა; გადმოსვლა
გარდამოვლინება გადმოგზავნა; ჩამოგზავნა
გარდამოვრდომა//გარდმოვრდომა გადმოვარდნა; დავარდნა
გარდამოვრდომილ-ი//გარდმოვრდომილ-ი გადმოვარდნილი; ჩამოვარდნილი
გარდამოვრდომილობა-ჲ გადმოვარდნა; გადმოსვლა
გარდამოთხევა გადმოყრა; ჩამოყრა
გარდამოკიდებულ-ი გადმოკიდებული
გარდამომავალ-ი გადმომავალი
გარდამოსხედველ-ი გადმომსხედველი
გარდამონაცვნებ-ი გადმოცვენილი
გარდამორთუმა გადმოტანა; მორთმევა
გარდამოსადგომელ-ი გადმოსადგომი; აივანი
გარდამოსადინელ-ი გადმოსადენი
გარდამოსავალ-ი გადმოსასვლელი
გარდამოსაქანელ-ი სადინარი; ჩამოსადენი
გარდამოსახვა გამოსახვა
გარდამოსდის გადმოსდის
გარდამოსრბა ჩამორბენა
გარდამოსშმა ჩამოსმა ჩამოშვება
გარდამოსხმა ჩამოსმა (მრავლისა)
გარდამოტანება გადმოტანა
გარდამოტევება//გარდმოტევება გადმოშვება
გარდამოტყორცება გადმოგდება
გარდამოფრინვებულ-ი გადმოფრენილი
გარდამოქუმა გადმოყვანა; გადმოღება
გარდამოყვანება გადმოყვანა
გარდამოცემა გადმოგსება; გადმოსვლა
გარდამოცვენება გადმოსვლა; გადმოდინება
გარდამოცვლება მოქცევა; მოტრიალება
გარდამოცვნება//გარდმოცვნება ჩამოყრა
გარდამოძება გამოძვება
გარდამოფოდება დაძახება (ზემოდან)
გარდამოფუთოლა//გარდმოფუთოლა ჩამოწვეთება (ენ. გვ.)
გარდამოჭრა ჩამოვარდნა
გარდამოჭრობა ჩამოხედვა
გარდამოხედა//გარდმოხედა ჩამოხედვა
გარდამოხეთქა კალაპოტიდან გადმოსვლა (მდინარისა...)
გარდამოხილვა გადმოხედვა
გარდამოხუმა გადმოღება (მრავლისა)
გარდამოჯდომა//გადამოჯდომა//გარდმოჯდომა გადმოსვლა
გარდამოჴსნა გადმოხსნა; ჩამოხსნა
გარდამრე-ჲ უმეტესი
გარდამრედ უმეტესად; ფრიად
გარდამშუებელობა-ჲ გადამეტება; გადაშორება (ვადისა...)
გარდამცვალებელ-ი შემცველი
გარდამწყობა-ი მფარველობა
გარდამწერალ-ი//გარდამწერელ-ი გადამწერი
გარდამწერელ-ი. იხ. გარდამწერალ-ი
გარდამწერლობა-ჲ გადაწერა
გარდამჯდელ-ი გადამხდელი (ვალისა); გამვლელი; გამტარებელი
გარდანაბევ-ი გადანაგავი; გადანახვეტი
გარდანახვა გასინჯვა
გარდანივთვა-ჲ გადასახვა

გარდაკება გადახევა
გარდარეკა გადამეტება
გარდარეულ-ი გადამეტებული; მეტისმეტი
გარდარეულება-ჲ მოჭარბება
გარდართვა დახურვა
გარდარიულ-ი დახურული; სახურავი
გარდართხმა გადაჭიმვა; გადაფარება
გარდართხმულ-ი გადაჭიმული; გადაფარებული
გარდარღუ�ა გადახდა; დაშლა; დარღვევა
გარდარწმუნება გადაფიქრებინება
გარდასაბურველ-ი სახურავი
გარდასაკუეთელ-ი აღსაკვეთი
გარდასართხელ-ი გადასაჭიმავი; გადასაფარებელი
გარდასაფენელ-ი გადასაფარებელი
გარდასაქცეველ-ი შესაცდენი
გარდასახელება სახელის გადარქმევა
გარდასაკდელ-ი გადასახდელი
გარდასაკნელ-ი სახსარი
გარდასქნელი უკუნი
გარდასრბა გადარბენა
გარდასრულობა-ჲ დღეთა-ჲ ხანდაზმულობა
გარდასუენება გადასვენება
გარდასუმა გადასმა
გარდასხმა გადასმა (მრავლისა); გადაყრა; გადაფარება
გარდატევება გადაშვება
გარდატყუება მისადგება (მიყენება)
გარდაუკყროგელ-ი გადაულებელი; შეუწყვეტელი
გარდაურწმუნებლობა-ჲ ვერდაჯერება
გარდაუქცეველ-ი უცვლელი; მუდმივი
გარდაულება დაშორება; დაცილება
გარდაუცვალებელ-ი უცვლელი
გარდაქცევა გადაქცევა; შეცვლა; შეცდენა
გარდაქცეულ-ი გადაქცეული; შეცვლილი; შეცდენილი; მრუდი
გარდაქცეულება-ჲ შეცდენა
გარდაღება გადატანა; გადაცემა; გადაღება (წვიმისა)
გარდაყვანება გადაყვანა
გარდაცემა გადაცემა; გადასვლა; გადავსება
გარდაცემულ-ი გადაცემული; გადავსებული
გარდაცვალება შეცვლა
გარდაცთომილ-ი შემცდარი
გარდაცუმა გადაცმა; გამზადება (მშვილდისა)
გარდაცუმულ-ი გადაცმული; გამზადებული (მშვილდი)
გარდაცქაფება მიკიბ-მოკიბვა (არასწორის თქმა)
გარდაძება განდევნა
გარდაწონა გადახრა
გარდაწონილ-ი გადახრილი
გარდაწყვა გადაზომვა
გარდაწყუედა მოწყვეტა; დასრულება; შეწყვეტა
გარდაწყუედა სიტყჳსა ლაპარაკის შეწყვეტა
გარდაჭრილ-ი გადაჩეხილი
გარდახილვა გადახედვა; დათვალიერება
გარდახლდომა გადახტომა
გარდაჰდა გადახდა; გადატანა; გაშვება
გარდაჰდილობა-ჲ გადახდა
გარდაჰდომა//გადაჰთომა გადასვლა
გარდაჯუარედებულ-ი გადაჯუარედინებული
გარდმოდგინების-ცემა აღძვრა
გარდმოვრდომილ-ი, იხ. გარდამოვრდომილ-ი
გარდმომდინარე-ჲ გადმომავალი
გარდმოტევება, იხ. გარდამოტევება
გარდმოფინება გადმოფენა
გარდმოქართულება ქართულად თარგმნა
გარდმოღება, იხ. გარდამოღება
გარდმოცვენება, იხ. გარდამოცვენება
გარდმოცურევა გადმოფრქვევა
გარდმოწუთოლა, იხ. გარდამოწუთოლა
გარდმოჭრილ-ი გადმოვარდნილი
გარდმოჰდომა, იხ. გარდამოჰდომა
გარე გარეთ
გარე-ჲ გარეშე; უცხო

გარეგანთსევა გაყრა; გადაღვრა
გარეგანსავალ-ი საპირფარეშო
გარეგანყოფა გაძევება
გარეგნით გარეთ
გარეთ გარეთ; გარეგნულად
გარეთშემოღებით-ი არაბუნებრივი
გარეულამურობა-ჲ სხვაგან გათევა
გარეშელა შემოვლა
გარემიმაქცეველ-ი მიმაბრუნებელი
გარემისაქცეველ-ი მისაბრუნებელი
გარემიქცევა მიბრუნება; შებრუნება
გარემიქცეულ-ი მიბრუნებული; შებრუნებული
გარემო ირგვლივ
გარემო-ჲ ირგვლივ მყოფი
გარემომგლარდნელ-ი შემომხვევი
გარემოდგინება შემოყენება
გარემოდგომა ალყის შემორტყმა
გარემოდგომილ-ი ალყაშემორტყმული
გარემოდება შემოზღუდვა; შემოხვევა
გარემოდებულ-ი შემოზღუდული; შემოხვეული
გარემოვლა შემოვლა
გარემოვლება შემოვლება
გარემოზღუდვა შემოზღუდვა
გარემოზღუდვილ-ი შემოზღუდული
გარემოზღუდვილობა-ჲ შემოზღუდვა; სიმაგრე
გარემოკრება შემოხვევა
გარემომველელ-ი შემომვლელი
გარემოჲს//გარემოს ირგვლივ
გარემოჲს-ი//გარემოს-ი მეზობელი
გარემოჲსმცველ-ი მცველი (პირადი)
გარემოჲსწერილ-ი ირგვლივ წარწერილი
გარემორტყმა შემორტყმა
გარემოს, იხ. გარემოჲს
გარემოს-ი, იხ. გარემოჲს-ი
გარემოსადგელ-ი ირგვლივ დასადგმელი; საალყო
გარემოსადგელ-ი ყელსაბამი
გარემოსაქცეველ-ი ერთ-ერთი ვარსკვლავი
გარემოსოფელ-ი განაპირა მხარე
გარემოსლვა შემორტყმა (ალყისა); შემოკრება
გარემოსძმედება-ჲ ირგვლივ კეთება
გარემოსხდომა ირგვლივ დასხდომა
გარემოცვა ალყის შემორტყმა; შემოხვევა
გარემოცვულ-ი ალყაშემორტყმული
გარემოწმასვილ-ი ირგვლივ შემოწნული
გარემოხილვა მიმოხილვა
გარემოხუევა შემოხვევა
გარემოხუეულ-ი შემოხვეული; დაკეტილი
გარემყოფ-ი გარეთ მყოფი
გარესგარე გარეთ; შორს
გარესანელ-ი უკუნეთი
გარესანელობა-ჲ უკუნეთობა
განესრგა გაქცევა
გარეუმოდგინება გადაყენება
გარეუმუნ უკან
გარეუმუნიქცევა მობრუნება
გარეუმუნიქცევა მიბრუნება
გარეულ-ი უცხო
გარექცეულ-ი მიბრუნებული
გარეშელა შემოვლა
გარეშეზღუდვილ-ი შემოზღუდული (შემოღობილი...)
გარეშემობაგულ-ი გადახურული
გარეშემომზღუდველობა დაცვა; დაცვის შემძლეობა
გარეშემოსაზღვრებულ-ი შემოსაზღვრული
გარეშემოუფრელ-ი შემოუსაზღვრელი
გარეშემოუფრელობა-ჲ უსაზღვროება
გარეშემოფერა შემოსაზღვრა
გარეშემოფერილ-ი შემომსაზღვრელი
გარეშემცველობა-ჲ შემოსაზღვრა
გარეშერტყმა ჩაცმა; შემოსვა
გარეშეუსაზღვრელ-ი შემოუსაზღვრელი; უსაზღვრო
გარეშეუსაზღვრელობა-ჲ უსაზღვროება
გარეშეუქცეველ-ი გადაუხვეველი; სწორი
გარეშეუქცეველობა-ჲ სიმართლე; სისწორე
გარეშეუცავ-ი უსაზღვრო
გარეშეუფრელ-ი უსაზღვრო

გარეშეუწერელობა-ჲ უსაზღვროება
გარეშეკცევა მიბრუნება; გვერდის ავლა
გარეშეცვა გარს შემორტყმა
გარეშეწერა საზღვრის დადება
გარეშეწერით ირგვლივ
გარეშეწერილ-ი გარეშე: ზედმეტი; არად ჩასაგდები
გარეწარმხედველ-ი ყურადღების არმიმქცევი
გარეწარყოფა მიბრუნება; აცილება
გარეწარსლა წასვლა; ჩავლა
გარეწარუვალ-ი გარდაუვალი; აუცილებელი
გარეწარკცევა მიბრუნება
გარეწარცოდება აცდენა; აცილება
გარეწარჰდა განდევნა
გარეწარჰდომა ჩავლა; გვერდის ავლა
გართუმა გატანა
გართხმულობა-ჲ გაჭიმვა: გაკვრა
გარიალება შეურაცხყოფა
გარნა//განა მაგრამ: მხოლოდ; არამედ: გარეშე: გარდა
გარომა, იხ. განრომა
გაროქვა ჯამაგირის დანიშვნა
გარუჯვა მოხალვა
გარქენა რქენა
გარცხა, იხ. განრცხა
გასაგებელ-ი, იხ. განსაგებელი
გასაგონებელ-ი, იხ. განსაგონებელ-ი
გასაკუთნელ-ი გამყოფი
გასაკუთრებულ-ი საკუთრება
გასამუსრველ-ი ნატეხი
გასაროველ-ი სარჩო
გასასრულებელ-ი, იხ. განსასრულებელ-ი
გასაყოფელ-ი, იხ. განსაყოფელ-ი
გასაყრელ-ი გაყრის (განქორწინების) გადასახადი
გასაჭირვება გაძნელება
გასაკმოველ-ი გასამშრალებელი
გასრბა გაქცევა
გაუკითხველ-ი განუკითხველი
გაუქლეშრად გაუხეთქავად
გაფალაკ-ი ტახტრევანი
გაღმა გაღმა; იქითა მხარეს
გაღმართ გაღმა; იქეთა მხარეს
გაყვანება, იხ. განყვანება
გაყოფა, იხ. განყოფა
გაყრა, იხ. განყრა
გაშორება. იხ. განშორება
გაჩემებულ-ი, იხ. განჩემებულ-ი
გაჩინება, იხ. განჩინება
გაცდა, იხ. განცდა
გაცემა, იხ. განცემა
გაცვალება, იხ. განცვალება
გაწყდომა გაწყდომა (ვნ. გვ.); გადაწყვეტა (ვნ. გვ.)
გაწყვეტა გაწყვეტა (მოქმ. გვ.)
გგოლვა ხარშვა
გგოლვილ-ი მოხაშული
გდება დაკეტვა
გეგა ყოფნა: არსებობა; შეძლება; შეწირვა
გეგულ-ი არსებული; დაცული
გეგულად უენებლად
გეგმ-ი ნახაზი
გეენია, იხ. გეენია
გელ-ყოფა ალაგმვა (ლაგმის გაკეთება)
გელ-ყოფილ-ი ალაგმული (ლაგამდადებული)
გემოდიდ-ი მედიდური; ამპარტავანი
გემოვნება შვება; სიამოვნება
გემოვნებით-ი სასიამოვნო
გემოთმოყუარე-ჲ მსუნაგი
გემოთმოყუარება-ჲ მსუნაგობა
გემოჲსუხილაკ-ი უჭმელი
გემოჲსუხილველ-ი უჭმელი
გემოჲსხილება გასინჯვა; ჭამა
გეოფეტრ-ი მიწის მზომელი
გერ-ი დაუთესავად ამოსული
გერ-ი გერი
გერშ-ი კვალი (ჭრილობისა...)
გერშეულ-ი ნაჭრილობევი
გერშეულობა-ჲ ჭრილობის კვალი
გესლ-ი გესლი; ჟანგი
გესლგანწონილ-ი გესლიანი
გესლეან-ი გესლიანი
გესლოვან-ი გესლიანი
გესლოვანება-ჲ გესლიანობა
გესონ-ი შუბი
გეენია-ჲ//გეენია-ჲ ცეცხლი

გეედია შეეედრებულია (იგი შენდამი); შენზეა მონდობილი
გზად-ყოფა გაცილება
გზაკეთილობა-ჲ კეთილად მოგზაურობა
გზამყოფელ-ი გამმგზავრებელი
გზამცველ-ი მიმშვები; ნების დამრთველი
გზა-ყოლა გაყოლა
გზისთანა-ჲ გზაზე მყოფი
გზისპოვნიერობა სვლა
გზის-ყოფა გაშვება; გამგზავრება; გაცილება
გზის-ცემა მიშვება; გზის დათმობა
გინებულ-ყოფა გინება; შეურაცხყოფა
გინც იქნებ
გინც-ი იმედი
გინცობა-ჲ იმედი
გლა ზრუნვა
გლახ ვაგლახად
გლახაკ-ყოფა დაგლახაკება
გლეა მიწებება; ღებვა
გლეხ-ი ღარიბი; მდაბიო
გლიხპ-ი ურცხვი
გლიხპობა ურცხვობა
გლოსმოუშარება-ჲ გლოვის სიყვარული (ხანგრძლივი გლოვა)
გლორწნა შელესვა
გმირ-ი მხნე
გნება მიხვედრა
გნოსტიკონ-ი ადრინდელი ქრისტიანული მოძღვრების ზოგი სექტის წარმომადგენელი
გობ-ი ორმო
გოდლობა-ჲ სიმაღლე; ამაღლებულობა
გოდოლ-ი კოშკი
გოვარ-ი გვარი
გოვზაკ-ი თასი
გოზა შელესვა; წაცხება
გოინ-ი სიყვითლე (ავადმყოფობა)
გოლ-ი თაფლისკვერი
გოლად-ი სვეტისთავი
გოლეულ-ი თაფლისკვერი
გომიზ-ი ფისი
გომორ-ი კოკა
გონება გონება; ფიქრი; აზრი; განზრახვა: სინდისი
გონებამახვლ-ი სხარტი გონების მქონე
გონებამილეგულ-ი მოსულელო
გონებაცკგილობა-ჲ სიმშვიდე
გონებაცთომილ-ი შემცდარი; სულელი
გონებაცთომილება-ჲ//გონებაცთომილობა-ჲ სიგიჟე
გონებაცთომილობა-ჲ, იხ. გონებაცთომილება-ჲ
გონებიერ-ი გონითი; სულიერი
გონებით-ი გონითი; სულიერი
გონებულ-ი ნაფიქრი; ჩათვლილი; მიჩნეული
გონიერმყოფელ-ი განმაბრძნობელი; გონებაზე მომყვანი
გონიერ-ყოფა გონებაზე მოყვანა
გონჯ-ი კეთრით დაავადებული
გონჯობა-ჲ კეთრი
გოსპა-ჲ. იხ. გოსპაკ-ი
გოსპაკ-ი//გოსპა-ჲ ფოჩებიანი ტანსაცმელი
გრაბნილ-ი დახვეული; მოტრიალე (ქარი); ეტრატი
გრაბნილობა-ჲ შეხვევა; დახვევა
გრგენა აღძრა: ბრძოლა
გრემან-ი ლურჯი
გრემლება ღებვა (ლურჯად)
გრეხ-ი მრუდი (გრეხილი)
გრივ-ი საწყაო (ერთგვარი)
გრიკ-ი ბუჩქი
გრილ-ი ციკი
გრილოვან-ი ციკი
გრკალ-ი რკალი
გრკილ-ი ჭია
გრო-ჲ გუნდი; ჯგუფი
გროვანად გუნდად; ჯგუფად
გრუზ-ი ხეტეტი
გრძელოვან-ი გრძელი
გრძელქამეულობა გახანგრძლივება; დაყოვნება
გრძელსაწუთო-ჲ ხანგრძლივი
გრძელსიტყუობა-ჲ მჭევრსიტყვაობა; ბევრი ლაპარაკი

ბრძელშენადგამობა-ჲ სიგრძე (ვრცლად აგებული)
ბრძიად გრძლად
ბრძილ-ი ღრძილი
ბრძილ-ი//ბძილ-ი ძგიდე
ბრძნება მისნობა; ჯადოსნობა
ბრძნებით-ი მისნური; ჯადოსნური
ბრძნებისმოქმედ-ი მისანი; ჯადოსანი (ჯადოქარი)
ბრძნეულ-ი მისანი; ჯადოსანი (ჯადოქარი)
ბრძნეულება-ჲ მისნობა; ჯადოსნობა
ბრძნობად-ი შესატყობი; საცნობი
ბრძნობადობა-ჲ შესატყობობა; მისახვედრობა
ბრძლაბ-ი//ბძლაბ-ი ზღარბი
ბრწყილ-ი რწყილი
ბრჭემა ჩქმეტა
ბრჭო-ჲ წვრილი ჯოხი
ბვან-ი ნელი; დაგვიანებული
ბვნ-ი სიყვითლე
ბვრბვნისთანამოდგამ-ი მეფის მოადგილე (თანამეფე)
ბვრბვნოსან-ქმნა გვირგვინის დადგმა
ბვრბვნოსან-ყოფა გვირგვინის დადგმა
ბვრბვნ-ჰდა გვირგვინის ახდა (მეფის გადაყენება)
ბვრბვნჰდილ-ი გვირგვინახდილი
ბუადრუც-ი კოლოფი
ბუალაბ-ი დიდი ჩანთა
ბუალე წადი
ბუამიერ-ი ხორციელი
ბუამოვან-ი ხორციელი
ბუამოვნება-ჲ ხორციელება
ბუამოვნებისშორის-ი ხორციელი
ბუარად-ბუარად-ი ნაირგვარი
ბუარიან-ი დიდგვაროვანი
ბუარიანობა-ჲ დიდგვაროვნება
ბუარისაებრ გვარად (მსგავსად)
ბუარსამ-ი სიგიჟე
ბუბ-ი თასი
ბუემულება-ჲ ტანჯვა; ცემა
ბუერდ-ი გვერდი; ფერდობი; საწყაო (ჩაფი)
ბუერდგანმჰმელ-ი გვერდგამხმარი
ბუერდის-თხრა შეთხრა (შენობის გვერდითა კედლისა)
ბუერდოვან-ი უსწორო (უსწორმასწორო)
ბუერდჭცეულ-ი დამრეცი (ადგილი)
ბუეც-ი მზაკვარი (ვერაგი)
ბუთეთ-ი გუთთა ქვეყანა
ბუთელ-ი გუთი
ბულარძნილ-ი მრუდი; დაგრეხილი; გადახრილი; მზაკვარი
ბულარძნილება//ბულარძნილობა გადახრა; ღალატი; ვერაგობა
ბულარძნილობა, იხ. ბულარძნილება
ბულარძნილოვან-ი მრუდი
ბულბრმობა სიბოროტე
ბულგდებულ-ი გაოგნებული; შეძრწუნებული; შეშინებული
ბულ-დება გამხნევება
ბულება//ბულვება განზრახვა; სურვილი; მიხვედრა; ნახვა; შემკობა
ბულთმეცნიერ-ი გულთა (განზრახვათა) მცოდნე
ბულითად გულით; ერთგულად
ბულითად-ი ერთგული
ბულისად გულით
ბულისეზო-ჲ მკერდის არე
ბულისზრახვა-ჲ განზრახვა; ფიქრი (აზრი)
ბულისთქუმა-ჲ სურვილი
ბულისკუნესა-ჲ წუხილი; დარდი
ბულისმთქუმელ-ი მსურველი
ბულისმთქუმელობა-ჲ სურვილი
ბულისმსიტყუაე-ი გამფიქრებელი
ბულისსათქუმელ-ი სასურველი
ბულისსათქუმელობა-ჲ სასურველობა (სურვილი)
ბულისსაკლებელ-ი საწყენი
ბულისსარეველ-ი სარეველა მცენარე
ბულისსიტყუა-ჲ სურვილი; განზრახვა; ფიქრი
ბულისსიტყუაობა გაფიქრება; განზრახვა
ბულისწყება გაბრაზება
ბულისხმა-ჲ//ბულისჰმა-ჲ მიხვედრა; სურვილი; გონება
ბულისხმიერ-ი//ბულისჰმიერ-ი მიმხვედრი; გამგები; გონიერი

გულისხმისმყოფელ-ი//გულისკმისმყოფელ-ი გამგები; გონიერი
გულისხმისსაყოფელ-ი//გულისკმისსაყოფელ-ი გასაგები; მისახვედრი
გულისხმის-ყოფა//გულისკმის-ყოფა გაგება; მიხვედრა
გულისკმა-Ქ, იხ. გულისხმა-Ქ
გულისკმიერ-ი, იხ. გულისხმიერ-ი
გულისკმისმყოფელ-ი, იხ. გულისხმისმყოფელ-ი
გულისკმისსაყოფელ-ი, იხ. გულისხმისსაყოფელ-ი
გულისკმის-ყოფა, იხ. გულისხმის-ყოფა
გულიᲬრება შეწუხება
გულკლებულ-ი ნაწყენი
გულმანკიერ-ი ბოროტი
გულმარტიᲝგა-Ქ გულუბრყვილობა (მიმნდობობა)
გულმაღალ-ი ამპარტავანი
გულმედგარ-ი მშიშარა
გულმოდგინეგა-Ქ მონდომება
გულმოწყე-Ქ მრისხანე
გულმყარ-ი სასტიკი
გულოან-ი მხნე
გულპეგულ-ი შეწუხებული
გულპყრობა-Ქ დაიმედება; გამხნევება
გულპყრობილ-ი იმედიანი; მხნე
გულსავსე-Ქ დამჯერე; იმედიანი
გულსავსეგა-Ქ დაჯერება; სიკეთე
გულსავსემყოფელ-ი დამჯერე; იმედიანი
გულსავსეᲝგა-Ქ დაჯერება; იმედიანობა
გულსავსექმნილ-ი დაჯერებული; დაიმედებული
გულსავსე-ყოფა-Ქ დაჯერება
გულს-დგინეგა მონდომება
გულს-დგგა ჩაფიქრება; განზრახვა
გულს-დეგა ჩაფიქრება; განზრახვა
გულსმოდგინე-Ქ მომნდომებელი
გულსმოდგინეგა-Ქ მონდომება; სიბეჯითე
გულსმოდგინედ ბეჯითად
გულსნეულ-ი გულით ავადმყოფი; გულგრილი
გულტკივნეულ-ი ნაწყენი; შეწუხებული
გულტკივნეულᲝგა-Ქ შეწუხება
გულᲫიცხელ-ი სასტიკი
გულᲫიცხელᲝგა-Ქ სისასტიკე
გულქველეგა-Ქ სიკეთე
გულყოვლᲝგით მთელი გულით
გულძრ-ი ბოროტი
გულძრᲝგა-Ქ სიბოროტე
გულᲬრფელეგა-Ქ გულმართლობა
გულᲬყეგულ-ი განრისხებული
გუმერა//გურეგა დარტყმა; კვრა; დაჭრა
გუმერილ-ი დაჭრილი
გუნდა-Ქ მუხის საღებავის მასალა
გუნდრუკ-ი საკმეველი
გურდეგლ-ი გრდემლი
გურეგულ-ი დაჭრილი
გურინეგა ტირილი
გურიᲝგა ტარება; ლხენა; მიმოსვლა
გურკა-Ქ კურკა
გურკა-Ქ განავალი (საქონლისა)
გუᲯარ-ი საბუთი (გუᲯარი)
გᲫღაგ-ი, იხ. გრძღაგ-ი

დ

და და (კავშ.); რომ; ც (ნაწილაკი)
დაარეგა შეწუხება; დატანჯვა (მოქმ. გვ.)
დაახლეგა მიახლოვება
დაგა-Ქ დება; ყანა
დაგადეგადᲝგან-ი დასაბადებელთაგანი
დაგაყლეგა გაჭეშჭყიანება
დაგგერეგა ხმაური
დაგეგულ-ი დაგლეჯილი
დაგეᲫდა გეᲫდის დასმა; დაკეტვა (დაცვა)
დაგზარეა, იხ. დაგძარეა
დაგილᲬეგა დასვრა
დაგკოლეგა, იხ. დაგრკოლეგა
დაგნელეგა დაბნელება; შეცოდება
დაგნელეგულ-ი დაბნელებული; შეცდენილი; ცოდვილი
დაგნელეგულᲝგა-Ქ სიბნელე; შეცდომა
დაგორკილ-ი ბორკილდადებული
დაგრკოლეგა//დაგკოლეგა//დაᲧკოლეგა შეცდომა; ხელის შეშლა; შეცდენა
დაგრკოლეგად-ი შესაცდენი; შესაცდომი

დაბრკოლეგის-ცემა შეცდენა; ხელის
შეშლა
დაბრკოლებულ-ი შემცდარი
დაბრმობა დაბრმავება
დაბრმობილ-ი დაბრმავებული
დაბრყვლება-ჲ მოდუნება; დაჩლუნგება
დაბრყვლებულ-ი მოდუნებული;
დაჩლუნგებული
დაბრჯბუვლება დაჩლუნგება
დაბუშება. იხ. დაბუშუება
დაბუშებულ-ი, იხ. დაბუშუებულ-ი
დაბუშუება//დაბუშება დაშავება;
მოშვება; მოდუნება
დაბუშუებულ-ი//დაბუშებულ-ი
დაშავებული; მოშვებული;
მოდუნებული; დასივებული
დაგღალულ-ი დასვრილი
დაგძარვა//დაგზარვა დახეთქა
დაგძარულ-ი დახეთქილი
დაგდება დაგდება; დატოვება;
გამოტოვება; დაკეტვა
დაგდებულ-ი დაგდებული; დატოვებული;
მიტოვებული
დაგება დადება; გაშლა; დაფენა;
შერიგება; მიზღვა; შეწირვა
(მსხვერპლისა)
დაგებულ-ი დადებული; გაშლილი;
შერიგებული; შეწირული; მიზღული
დაგებულება-ჲ გაკეთება; მორთულობა
დაგესლება გაფუჭება. დაჟანგვა
დაგესლებულ-ი გაფუჭებული;
დაჟანგებული
დაგზავებულ-ი დაყენებული (ღვინო)
დაგლა დამსხვრევა
დაგოზა წასმა; წაცხება; შელესვა
დაგოზილ-ი შელესილი
დაგრკილულ-ი დაჭმული (ჭიისაგან)
დაგუალულ-ი ნაგვალევი
დაგუემა ცემა; ტანჯვა
დაგუმერა დაკვრა; დაჭრა
დაგურემულ-ი დაჭრილი
დადარანებულ-ი, იხ. დადარნებულ-ი
დადარნება დამალვა; თავის შეფარება
დადარნებულ-ი//დადარანებულ-ი
დამალული; თავშეფარებული
დადარნეულებულ-ი ჩასაფრებული
დადგინება დადგენა; დაწესება; დანიშნა
დადგინებულ-ი დადგენილი;
დაწესებული; დანიშნული
დადგმა დადგმა; გაძლება
დადგომა ადგომა; გაჩერება; დახმარება;
დაბრმავება
დადგომილ-ი დამდგარი; გაჩერებული;
დაბრმავებული
დადგრომა//დადრგომა დადგომა;
გაჩერება; ყოფნა
დადგრომილ-ი//დადრგომილ-ი
დამდგარი; გაჩერებული; მყოფი
დადგრომილ-ყოფა დაყენება; გაჩერება;
შეწყვეტა
დადება დადება; დაწესება
დადებულ-ი დადებული; დაწესებული
დადინება დადენა
დადრგომა. იხ. დადგრომა
დადრგომილ-ი. იხ. დადგრომილ-ი
დადრეკა დახრა
დადროვება დაყოვნება
დადუხჭირება დაუშნოება
დავაკება მოსწორება
დავანება დასახლება; დადგომა
დავანებულ-ი დასახლებული;
დაბანაკებული
დავედრება თხოვნა; დაბარება
დავედრებულობა-ჲ თხოვნა; დაბარება
დავით-ი ფსალმუნნი
დავითიან-ი დავითისებური
დავიწრება, იხ. დაიწრება
დავლა-ჲ ქონება
დავლტობა//დალტობა დასველება
დავრდომა დავარდნა; შევრდომა; თავის
შეფარება ვისმესთან; დარჩენა
დავრდომილება-ჲ//დავრდომილობა-ჲ
უძლურება; სიგლახაკე
დავრდომილობა-ჲ, იხ. დავრდომილე-
ბა-ჲ
დავრდომილ-ყოფა უძლურება
დავსება ჩაქრობა
დაზავება მორიგება; შერევა
დაზავებულ-ი მორიგებული
დაზახება დაძახება

დაზერგნა დატკეპნა
დაზიარება განაწილება
დაზორვა შეწირვა
დაზრობა გაყინვა (დაზრობა)
დაზულება//დაზულობა დახსნა; დაშლა; დარღვევა
დაზულეულ-ი დაშლილი; დარღვეული
დაზღეულ-ყოფა გადახდა; გადახდევინება (ვალისა)
დათარგმანება თარგმნა
დათლემულ-ი მოდუნებული
დათმენა მოთმენა; ატანა
დთრგუნვა გათელვა
დთრგუნვილ-ი გათელილი
დთუ-ი დათვი
დთუ-ი სვეტისთავი
დთუალვა დათვლა; მითვლა
დთქმა//დანთქმა შთანთქმა; ჩაყლაპვა
დთქმულ-ი//დანთქმულ-ი შთანთქმული; ჩაყლაპული
დთხევა დაღვრა; დასხმა; დაყრა
დთხელებულ-ი გათხელებული
დთხეულ-ი დაღვრილი; დასხმული; დაყრილი
დთხეულობა-ჲ დაღვრა; დაყრა
დთხზვა//დთხზნვა დაწვნა
დთხზნვა, იხ. დთხზვა
დთხზულ-ი დაწნული
დთხრა მოთხრა; გამოთხრა; გამონგრეული
დაკამკამება დახამხამება (თვალისა)
დაკანებულ-ი გასქელებული (კანი)
დაკანონება დაწესება
დაკარგვა დაწესება; დალაგება; ჩარეცხვა
დაკარვება დამკვიდრება
დაკემსვა დაკერება; შეკერვა
დაკემსულ-ი დაკერებული; შეკერილი
დაკეცება დაკეცვა
დაკიბულ-ი კიბიანი; კიბის საფეხური
დაკიდებულ-ი დამრეც ადგილას გამოქვაბული (სამყოფი)
დაკირთება დამონება
დაკირთებულ-ი დამონებული
დაკლებულ-ყოფა დაკლება; მოკლება
დაკლეტა დაკეტვა
დაკნინება დამცირება
დაკნინებულ-ი დამცირებული
დაკნინებულ-ყოფა დამცირება
დაკოდა დაჭრა
დაკოდილობა-ჲ ჭრილობა
დაკოვილ-ი შეკრული
დაკორდებულ-ი გაუხეშებული
დაკრება შეკრება (შეგროვება); დაყრა
დაკრებულ-ი შეკრებილი (შეგროვილი)
დაკრვა აკერა; ალაგმვა; შეკერა
დაკრტნა დაკორტნა (ფრთათა აგლეჯა)
დაკრულ-ი შეკრული
დაკრძალულ-ი დაცული; შენახული; დაკეტილი
დაკვრვება გაკვირვება; გაოგნება (გაშტერება); შეშინება
დაკვრვებულ-ი გაკვირვებული; გაოგნებული
დაკუეთა დაჭრა
დაკუეთება დანარცხება; დაცემა; შემცირება: შეცოდება
დაკუეთებულ-ი დანარცხებული
დაკუეცა მოკრეჭა
დაკუთნეა მსახურება (ვნ. გე.)
დაკუმვა დანთება
დალალა-ჲ ნაწნავი
დალაშქრება დალაშქრვა
დალებება დალურჯება
დალევა//დალევნა დალევა (გათავება); გარდაცვალება
დალევად-ი დასალევი (გასათავებელი)
დალევნა, იხ. დალევა
დალიჭ-ი სასამართლო; სასამართლოს დარბაზი
დალოდება დალოდინება (დაცდა)
დალაობად-ი დასალაობი
დალაოლვა დალაობა
დალტობა, იხ. დაკლტობა
დამაბრკოლებელ-ი შემცდენი
დამაბრკოლებელობა-ჲ შემცდენობა; შეცდენა
დამაგებელ-ი შემრიგებელი
დამადგინებელობა დაყენება; დაწესება
დამაზავებელ-ი მომრიგებელი (შემრიგებელი)

დამაკნინებელ-ი დამამცირებელი
დამაკვრვებელ-ი დამკვირვებელი
დამაკუეთებელ-ი დამნარცხებელი
დამალტობელ-ი დამსველებელი
დამამდაბლებელ-ი შეურაცხმყოფელი; მჩაგვრელი
დამამტკიცებელ-ი განმმტკიცებელი
დამამტკიცებელობა-Ე განმტკიცება
დამამულება მემკვიდრეობის მიღება
დამამყარებელ-ი გამმტკიცებელი; დამაწესებელი
დამამშვდებელ-ᲧᲝᲤᲐ დამშვიდება; დაწყნარება
დამამძიმებელ-ი შემაწუხებელი
დამამძიმებელობა-Ე შეწუხება
დამამწარებელ-ი შემაწუხებელი
დამამჯობელ-ი დამმხობი
დამანთქმელ-ი ჩამყლაპავი; დამღუპველი
დამართ ქვემოთ: ქვემოთკენ პირდაპირ
დამართება გასწორება (დაპირისპირება); დამიზნება
დამართებით პირდაპირ (ქვემოთკენ)
დამართებითი პირდაპირი
დამასხმელ-ი დამრგავი (მრავალთა)
დამაყენებელ-ი ხელისშემშლელი; შემფერხებელი
დამაყენებელობა ხელის შეშლა; შეფერხება
დამაშროგელ-ი, იხ. დამაშურობელ-ი
დამაშურალ-ი დაღლილი; ნაშრომი; გარჯილი
დამაშურალობა-Ე გარჯა: შრომა
დამაშროგელ-ი//დამაშროგელ-ი გამრჯელი (ვინც სხვას რჯის); დამქანცველი (სხვისა)
დამაცუდებელ-ი უქმად მქცეველი
დამაცხროგელ-ი დამმშვიდებელი
დამაჭირვებელობა-Ე შეწუხება; შემაწუხებლობა
დამახრწეველ-ი ხელისშემშლელი; შემფერხებელი
დამგბანაკებელ-ი დამბანაკებელი; დაბანაკებული
დამგეჭდველ-ი დამმტკიცებელი; ბეჭდის დამსმელი
დამგრმალ-ი დაბრმავებული
დამგურველ-ი დამხურავი
დამგებელ-ი შემრიგებელი; შემწყნარებელი
დამგოზელ-ი ამომლესველი
დამდაბლება მოუძლურება; შევიწროვება; შეწუხება; დამცირება: დაჩაგვრა
დამდაბლებულ-ი დაუძლურებული; დამცირებული; დაჩაგრული
დამდაბლებულ-ᲧᲝᲤᲐ დამცირება; დაჩაგვრა
დამდგომ-ი დამდგომი; გამძლები
დამდებელ-ი დამდები; დამწესებელი
დამდებელობა-Ე დადება; დაწესება
დამდედება დაბერება
დამდედებულ-ი დაბერებული
დამდოვრება დაწყნარება; დამშვიდება
დამდრეკელ-ი დამხრელი
დამდუმებელ-ი მომთმენი; ამტანი
დამედგრება შეშინება
დამედგრებულ-ი შეშინებული
დამეტება გადამეტება (ვნ. გვ.); მომატება; გადარჩენა (ზედმეტისა)
დამეტებულ-ი გადამეტებული; ზედმეტი
დამზახება დამძახლება
დამზიდვარ-ი დამწევი; ჩამწევი
დამზირება თვალთვალი; ზვერვა
დამთრგუნველ-ი გამთელაკი
დამთრგუნველობა-Ე გათელვა
დამთქმელ-ი//დამნთქმელ-ი ჩამყლაპავი
დამთხეველ-ი დამღვრელი; დამყრელი
დამთხეევა შეხვედრა
დამთხეევით შემთხვევით
დამთხეეულ-ი შეხვედრილი
დამიზდება დაქირავება
დამიწება დამარხვა
დამიწნეა დაბეკნა (დატკეპნა) მიწისა
დამკლედ ნაკლულად
დამკლველ-ი მკვლელი
დამკრებელ-ი დამკრები; დამყრელი
დამმარხველ-ი შენახავი; დამცავი
დამმარხველობა-Ე შენახვა; დაცვა
დამმკვდრებელ-ი დამსახლებელი
დამნაკუეთელ-ი თავისმომჩვენებელი

დამნერგველ-ი დამრგავი;
დამმკვიდრებელი
დამნიქველ-ი, იხ. დამთქველ-ი
დამობამ დაკიდება: ჩამოკიდება
დამოგუნა დამოძღვრა; დამორჩილება
დამოდინება ჩამოდენა
დამოვარდომა ჩამოვარდნა; ამოვარდნა
დამოვარდომილ-ი ჩამოვარდნილი;
მოვარდნილი
დამოთაულება დამატება: ჩუქება
დამოკიდება ჩამოკიდება
დამოკიდებულ-ი ჩამოკიდებული
დამოკუეთა ჩამოჭრა
დამომადინებელ-ი ჩამომდინებელი;
ჩამომშვები (წყლისა)
დამომაკალ-ი ჩამომაკალი
დამომართ ქვემოთ
დამომარცულა ჩამომარცვლა
დამომდინარე-Ე ჩამომდინარე
დამომწთოლვარეობა-Ე ჩამოწვეთება
დამოკაება ჩამოგლეჯა; ჩამოხევა
დამოსა შემოსვა
დამოსდი-ს ჩამოსდის
დამოსლვა ჩამოსვლა
დამოტეება ჩამოშვება
დამოღება ჩამოღება
დამოყოფა ჩამოყოფა; ჩამოშვება
დამოყუსება დამეგობრება
დამოცვნება ჩამოცვენა (ენ. გვ.)
დამოცვნებულ-ი ჩამოყრილი
დამოწუთომა ჩამოწვეთება
დამოწურვა ჩამოწურვა
დამაებელ-ი დამხევი; დამგლეჯი
დამაყრობელობა-Ე მიღება; მქონებლობა
დამრემლება მრეველად გახდა;
დამორჩილება (მოქმ. გვ.)
დამრთველ-ი დამმატებელი; დამხურავი
(დამბურავი)
დამრუდება გამრუდება; გაწყრომა
დამრჩელ-ი დამსჯელი
დამრწმება დამცირება
დამრწუმელ-ი დამგები (მახისა)
დამრჭუალვა, იხ. დამსჭუალვა
დამსახველ-ი გამომსახველი; შემქმნელი
დამსახველობა-Ე შექმნა; გამოსახვა
დამსახველობით-ი მოჩვენებითი
დამსახურება მსახურად ქცევა (მოქმ. გვ.)
დამსუმელ-ი დამსმელი
დამსწავლელობა-Ე შესწავლა
დამსჭუალვა//დამშჭუალვა//დამჭუალვა//
დამრჭუალვა მილურსმვნა
დამსჭუალულ-ი//დამშჭუალულ-ი
მილურსმნული
დამსხმელ-ი დამრგავი (მრავლისა)
დამსჯელ-ი//დამშჯელ-ი დამსჯელი;
გამსამართლებელი
დამტაცებელ-ი მიმტაცებელი; ყაჩაღი
დამტევებელ-ი დამტოვებელი
დამტევებელობა//დამტევებლობა
დატოვება: მიტოვება
დამტევებლობა, იხ. დამტევებელობა
დამტენელ-ი მიმღები; შემწყნარებელი
დამტეობელ-ი დამტოვებელი
დამტაკეცილ-ი გამაგრებული;
დამტკიცებული
დამტკიცება გამაგრება: განმტკიცება:
დამყარება
დამტკიცებულ-ი გამაგრებული;
განმტკიცებული: დამყარებული
დამტკნარებულ-ი შედედებული
დამტვრთველობა-Ე კისრება
დამტუერებულ-ი გამტვერიანებული
დამუსრვა დამტვრევა: დატეხა
დამუსრვილ-ი დამტვრეული: დატეხილი
დამუსრვილება-Ე დამტვრევა:
დამსხვრევა; დანგრევა: დაშლა
დამქენჯნელ-ი შემაწუხებელი
დამქუსველ-ი შემოქმედი
დამღიერებულ-ი მღერიანი
დამღილულ-ი ჭიანაჭამი (ენ. გვ.)
(მღილის შეჭმული)
დამღუარველ-ი დამღვრელი
დამღულალ-ი დამპალი
დამყოფელ-ი დამკეტავი: ამომქოლავი
დამშთვარ-ი დამხრჩვალი
დამშრალ-ი. იხ. დამშრამალ-ი
დამშრეტელ-ი ჩამქრობი
დამშრტალ-ი ჩამქრალი
დამშრამალ-ი//დამშრალ-ი გამხმარი
დამშჭუალვა, იხ. დამსჭუალვა

დამც

დანთქმულება-Ე//დანთქმულობა-Ე
ჩანთქმა: ჩაძირვა
დანთქმულობა-Ე. იხ. დანთქმულება-Ე
დანიშნვა აღნიშვნა; შეტყობა; მიხვედრა; შეტყობინება
დანუსხვა გადაწერა
დანქრევა დაბერვა
დაპარვა გაქურდვა
დაპატიჟება დასჯა; დაწესება; ძალდატანება
დაპატიჟობა//დაპატიჟება მიპატიჟება
დაპატიჯება, იხ. დაპატიჟობა
დაპტრულ-ი დახეული
დაპება დახვევა; დაგლეჯა
დაპკოლება, იხ. დაბრკოლება
დაპყრობა დაჭერა; დაკავება; დაპყრობა; დაქირავება
დაპყრობილ-ი დაჭერილი: დაკავებული; დაპყრობილი: გამზადებული
დაელითვა დაჭყლეტა
დაელლემა დაჭყლეტა
დარ-ი ცა: კარგი ამინდი
დარაჯ-ი გრადუსი
დარგაზისუხუცესობა-Ე სასახლის გამგებლობა
დარეკა დაკაკუნება
დარეცა გაშლა; დაგება (ლოგინისა)
დარეცილ-ი გაშლილი; დაგებული; დაფენილი
დართვა დამატება; დახურვა
დართულ-ი დახურული
დართხმა გაჭიმვა; გაკვრა
დარუჯვილ-ი დამწვარი (შერუჯული)
დარქენა რქენა
დარქუმა დახურვა; დაფარება
დაროუეადᲔ-ი დასარღვევი; დასაშლელი; დასანგრევი
დარჩა, იხ. დასჯა
დარჩენა რჩენა: აღზრდა
დარჩილ-ი, იხ. დასჯილ-ი
დარჩოდება გამეორება
დარჩომა დარჩენა
დარჩომადᲔ-ი დასარჩენი
დარჩომილ-ი დარჩენილი
დარცხვნება შერცხვენა
დარწყმა დაფარვა; დაგება (მახისა)
დასაბამიარ-ი საწყისის მქონე
დასაბამით-ი თავდაპირველი
დასაბამითან-ი თავდაპირველი
დასაბამისდამდებელ-ი დასაწყისის დამწესებელი
დასაბამობა-Ე საწყისი
დასაბამ-ყოფა დაწყება
დასაბეჭდველ-ი დასანიშნი
დასაბრკოლებელ-ი შესაცდენი: ხელისშემშლელი; შემფერხებელი
დასაბუდებელ-ი დასაბუდებელი; ბუდე
დასაბურველ-ი დასახურავი; დასაფარებელი
დასაგებელ-ი ლოგინი
დასაგზებელ-ი დასაწვავი
დასაგლელ-ი დასამტვრევი: დასაფშვნელი
დასადგინებელ-ი გასაჩერებელი; დასაყენებელი: ღუზა
დასადგომელ-ი სამყოფი
დასადგურება დადგომა: ყოფნა; დაბინავება
დასადებელ-ი დასადები: საჩუქარი
დასავალ-ი დასავლეთი
დასავალეთ-ი დასავლეთი
დასავალით-ი დასავლეთი
დასაზავებელ-ი შესარიგებელი: დასამშვიდებელი
დასთმენელ-ი მოსათმენი
დასთრგუნველ-ი გასათელავი: დასატკეპნი
დასთხეველ-ი დასაყრელი; დასაღვრელი
დასაკლიტავ-ი დასაკეტი
დასაკნინებელად შესამცირებლად
დასაკრებელ-ი შესაკრები: შესაკრებელი
დასაკვრებელ-ი გასაკვრი: გასაოკარი
დასაკუთებელ-ი დასანარცხებელი
დასამართლება გასამართლება
დასამარხველ-ი შესანახავი; დასამალავი
დასამტკიცებელ-ი დამადასტურებელი: განსამტკიცებელი
დასამყარებელ-ი განსამტკიცებელი
დასამძიმებელ-ი გამაძნელებელი
დასამყირველ-ი დასაჭერი
დასამყობელ-ი დასამხობი

დასანერგავ-ი დასარგავი
დასანთქმელ-ი ჩასანთქმელი; ჩასაძირავი
დასაკყრობელ-ი საკუთრება; შესაკავებელი
დასაკყრობელობა-ჲ შეკავების შემძლეობა
დასართავ-ი დასამატებელი
დასართველ-ი დასამატებელი
დასარღუველ-ი დასარღვევი; დასანგრევი
დასარჩენელ-ი სარჩო
დასარჩომელ-ი სარჩო
დასარწმუნებელ-ი დასაჯერებელი
დასარჯელ-ი დასასჯელი
დასასრულ-ცემა დასრულება; დამთავრება
დასასტჷნველ-ი სასტვენი; საკრავი
დასასუმელ-ი დასასმელი; დასადები
დასასხდომელ-ი დასაჯდომი; სკამი
დასატაცებელ-ი მოსატაცებელი
დასატევნელ-ი მისაწვდომი; ასატანი; შესაძლებელი
დასატკეცნელ-ი დასატკეპნი
დასაფარველ-ი დასაფარავი; საფარველი
დასაფლავ-ი დასაფლავი; საფლავი
დასაფლველ-ი დასასაფლავებელი
დასაქცეველ-ი დასალუპავი
დასაყდრება დამკვიდრება
დასაყდრებულ-ი დამკვიდრებული; მყოფი
დასაყოფელ-ი ამოსაქოლავი
დასაყუდებელ-ი სენაკი
დასაყუდებულო-ჲ სენაკი
დასაშენებელ-ი საფუძველი
დასაშთომელ-ი დასარჩენი
დასაშრომელ-ი საშრომი
დასაშჯელ-ი დასასჯელი
დასაცემელ-ი დასამხობი
დასაძოვრება დამკვიდრება
დასაწესებელ-ი დასაყენებელი; დასადგომი
დასაწინდებელ-ი დასანიშნავი
დასაწუველ-ი დასაწვავი
დასაწყებელ-ი დასაწყისის აღმნიშვნელი
დასაწყის-ქმნა-ჲ დაწყება
დასაწყის-ყოფა დაწყება
დასაჭირვებელ-ი შესაწუხებელი
დასაჭმელ-ი შესაჭმელი
დასასა მიმსგავსება; მიჩნევა; აღნიშვნა; შექმნა
დასახლეულება დაპატრონება
დასახრწველ-ი ხელისშემშლელი (შესაშლელი)
დასახულობა-ჲ ჩასახვა
დასაჰმოგელ-ი გასახმობი
დასაჰსნელ-ი გამოსახსნელი; სახსარი; დასაშლელი; მოსასპობი
დასაჰსნელობა-ჲ დასაშლელობა
დასაჯერო-ჲ დასაჯერებელი
დასდებელ-ი საგალობელი
დასება-ჲ დასი; რაზმი
დასისაგან-ი ჯარისკაცი
დასისთავ-ი გუნდის წინამძღოლი
დასუდჷილ-ი გამწკრივებული
დასოვლება დასველება
დასოვლებულ-ი დასველებული
დასრევა სროლა; დაყრა
დასრეა დახოცვა
დასრულ-ი ჩასული
დასტჷნვა დასტვენა
დასტურ-ი ნამდვილი; ჭეშმარიტი
დასტურა, იხ. დასტურად
დასტურად//დასტურა ნამდვილად
დასტურება//დასტურობა დადასტურება
დასტურობა, იხ. დასტურება
დასჷრინგება ჩირქიანი მუწუკით დაფარვა
დასუარულ-ი დასვრილი
დასულება გაკვირვება; გაოცება; გაშტერება
დასულებულ-ი გაკვირვებული; გაოცებული; გაშტერებული
დასულებულება-ჲ გაკვირვება გაოცება; გაშტერება
დასუმა დასმა; დადება; გამოყვანა
დასუმულ-ი დასმული; ჩასობილი
დასწავება დასწავლა
დასწაებულ-ი ნასწავლი
დასწორება გათანაბრება; გასწორება
დასხერილ-ი დამსხვრეული
დასხივებულ-ი ჩამოსხმული

დასჩრკა გაკვრა; გაჭიმვა
დასხლვა გასხვლა; დაჭრა
დასხმა დადება; დაწყობა; დასმა; დარგვა (მრავლისა)
დასხმით-ი ჩამოსხმული
დასხმულ-ი დადებული; დაწყობილი; ჩამოსხმული დარგული
დასხრტობა დაშლა; მოშლა
დასჯა//დაშჯა//დარჩა დასჯა; გასამართლება
დასჯილ-ი//დაშჯილ-ი//დარჩილ-ი დასჯილი; გასამართლებული
დასჯილება-ჲ დასჯა
დატაცება მიტაცება; მიხვეჭა
დატევა, იხ. დატევნა
დატევება//დატეობა დატოვება; მიტოვება
დატევებულ-ი დატოვებული
დატევებულობა-ჲ დატოვება
დატევნა//დატევა ატანა; მოთმენა
დატევნილ-ი დატოვებული
დატენა ამოვსება; ამოყორვა
დატენილ-ი ამოვსებული; ამოყორილი
დატეობა, იხ. დატევება
დატკბობილ-ი დამტკბარი
დატკბოლვილ-ი დამტკბარი
დატკნვა თავის გაჭყლეტა
დატუსვილ-ი შერუჯული
დატფობა დათბობა
დატფობილ-ი დამთბარი
დატყება გლოვა; მოთქმა
დატყუელვა ტაშის შემოკვრა
დატყუენვა აოხრება; დაპყრობა; აკლება
დუბადებელ-ი შეუქმნელი
დუბეჭდავ-ი დაუბეჭდველი; დაუცველი
დუბნება დალაპარაკება
დუბრკოლებელ-ი შეუმცდარი; შეუფერხებელი
დუბრკოლებელობა-ჲ შეუმცდარობა
დუბრკოლებელ-ყოფა შეუმცდარობა
დუბურაობა უსახურაობა
დუბურველ-ი დაუხურავი
დუბებელ-ი შეურიგებელი; დაუცხრომელი
დუბლახალებელ-ი გაულარიბებელი
დუდგრომ-ი არამყარი; შეუკავებელი
დუდგრომელ-ი არამყარი; შეუკავებელი
დუდგრომელობა-ჲ არამყარობა; შეუკავებლობა
დუდნოველობა-ჲ ნაღვლიანობა; სევდა
დუდრეველად დაუყოვნებლივ
დუვალ-ი ჩაუვალი
დუვიწყებელ-ი დაუვიწყარი
დუვრდომელად წაუქცეველად; მტკიცედ
დუთესელ-ი დაუთესავი
დუთმენელ-ი მოუთმენელი; აუტანელი
დუთრგუნავ-ი გაუთელელი
დუთრგუნველობა-ჲ გაუთელავობა
დუკლებელ-ი სავსე; მოუკლებელი
დულევნელ-ი გამოულეველი; სავსე
დულევნელობა-ჲ გამოულეველობა; სისავსე
დულტობელ-ი დაუსველებელი
დულტოლველ-ი დაუსველებელი
დუმარხავ-ი დაუცველი; შეუნახავი
დუმდაბლებელ-ი მაღალი; დიდებული
დუმდაბლებელობა-ჲ სიმაღლე; დიდებულება; უტიფრობა
დუმორჩილებელ-ი ურჩი
დუმორჩილებლობა-ჲ ურჩობა
დუმტკიცებელ-ი არამტკიცე; მერყეი
დუმტკიცებელობა-ჲ მერყეობა
დუმტკიცებელ-ყოფა დაუმტკიცებლობა (არდამტკიცება)
დუმშვედებელ-ი მშფოთვარე
დუმცირებელად შეუმცირებლად
დუმძიებელად ადვილად
დუმძიმებელ-ყოფა გაადვილება
დუმწუხრებელ-ი დაუღამებელი
დუმწყელ-ი გაუხედნავი
დუმწყელობა-ჲ შეუკავებლობა
დუჟჭირველ-ი აშვებული; შეუკავებელი
დუჟჭირველობა-ჲ შეუკავებლობა
დუნთქმელად ჩაუძირავად; მშვიდობიანად
დუნჯება შეკრება
დუუყროველ-ი შეუკავებელი; აუტანელი
დუუყროველობა-ჲ შეუკავებლობა; მოუთმენლობა
დურვება ზრუნვა; მოგვარება (საქმისა)

დაურიდებელად გაუფრთხილებლად
დაურღუეველად განუშორებლად
დაურჩომელ-ი დაურჩენელი
დაურწმუნებელ-ი დაუჯერებელი
დაუსახველ-ი შეუქმნელი
დაუსხმელ-ი მოუსხმელი
დაუტევნელ-ი ვერდასატევი
დაუფარველ-ი დაუფარავი; ცხადი
დაუფლავ-ი დაუმარხავი
დაუფლება დაპყრობა; დაპატრონება
დაუფლებულ-ი დაპატრონებული
დაუფლელ-ი დაუმარხავი
დაუფრთხობელ-ი შეუშინებელი
დაუქორწინებელ-ი გაუთხოვარი
დაულლება უღელში შებმა
დაულლებულ-ი უღელში შებმული
დაულონებელ-ი დაუხრელი (სწორი)
დაულრეჯელ-ყოფა მოუწყენრობა (მხიარულება)
დაუყდუნებელ-ი შეუფერხებელი; დაუბრკოლებელი
დაუყენებელად შეუჩერებლად
დაუშრეტელ-ი ჩაუქრობელი
დაუშუერება დამახინჯება
დაუშჯელად გაუსამართლებლად
დაუცადებელ-ი განუწყვეტელი; მუდმივი
დაუცადებელობა-ჲ//დაუცადებლობა-ჲ მუდმივობა
დაუცადებლობა-ჲ. იხ. დაუცადებელობა-ჲ
დაუცარიელებელ-ი საცსე
დაუცემელ-ი შეუმცდარი (დაუცემელი)
დაუცუეთელობა-ჲ წინდაუცვეთლობა
დაუძლებება დაორსულება
დაუწამებელ-ი წმინდა
დაუწინდებელ-ი დაუნიშნავი
დაუწყებელ-ი უსაწყისო
დაუწყებელობა-ჲ უსაწყისობა
დაუწყობელად უწესრიგოდ
დაუჭირვებელ-ი იოლი
დაუხატველობა-ჲ ჩაუსახველობა
დაუხფველად შეუფერხებლად
დაუჴნელ-ი დაუშლელი; დაურღეველი
დაუჴშველ-ი დაუკეტავი; აშვებული
დაუჯდომელ-ი მდგომარე
დაუჯდომელად ფეხზე დგომით
დაფანჩა დაფანტვა
დაფაბრებულ-ი გამხმარი (გამომხმარი)
დაფერება შეფერება
დაფერეება ხელის შეშლა; შეფერხება
დაფნ-ი დაფნა
დაფილხუება მოდუნება
დაფრთხობა გაწყრომა
დაფრჩხნილ-ი დაკაწრული
დაფუშვა დაშლა
დაფუძნვილ-ი დაფუძნებული; დამყარებული
დაქეჯნა დატანჯვა
დაქენჯნილ-ი დატანჯული
დაქვაება ჩაქოლვა
დაქოლვა ჩაქოლვა
დაქსაქსა დაქსელვა; დაჭრა
დაქსოვა ქსოვა
დაქუე ქვევით; ქვემოთ
დაქუეყანება დატკეპნა
დაქუმა დაწებება
დაქუსა შეერთება; დართვა (ქსოვილის)
დაქუსულ-ი შერთული; შეერთებული
დაღათუ თუ; თუნდაც
დაღათუმცა თუნდაც
დაღაცათუ თუმცა
დაღება ჩატანა
დაღება სულისა დაწყნარება; გაჩუმება
დაღეგა შეღება
დაღეგულ-ი ჩატანილი
დაღეგული-ი შეღებილი
დაღირება მიშვერა; მიღერა
დაღმართ ქვევით
დაღონება დახრა; მოხრა
დაღონებულ-ი დახრილი; მოხრილი; შეწუხებული
დაღრეკა მოხრა; დახრა
დაღრეჯილ-ი მოწყენილი
დაღრმობა დაღრმავება
დაღრჭენა დაღრჭენა (კბილთა); გაბრაზება
დაღუანება მოვლა
დაღუელფულ-ი მოშვებული; მოდუნებული
დაღულარჭნა დაგრეხა

დაღვრინვა დაღვრილება
დაყამირებულ-ი გამაგრებული; გაუხეშებული
დაყდენება შეფერხება; გაჩუმება
დაყენება გაჩერება; დაგვიანება
დაყენებად-ი გასაჩერებელი
დაყენებულ-ი გაჩერებული
დაყენებულობა-ჲ გაჩერება; შეჩერება
დაყინება გაყინვა; შესქელება
დაყიყა-ჲ წუთი
დაყმება მოშიება (შიმშილით სიკვდილი)
დაყოფა ყოფნა; დადგომა; დაკეტვა; ამოქოლვა
დაყოფილ-ი დაკეტილი
დაყრილება აყროლება
დაყვნვა//დაყუენა გაპარსვა
დაყუდება გაჩუმება; დაწყნარება; ბერად შედგომა
დაყუდებით-ი ასკეტური
დაყუდებულ-ი ჩუმი; წყნარი; ასკეტი
დაყუენა, იხ. დაყვნვა
დაყუენილ-ი გაპარსული
დაყურჭუმება ჩაყვინთვა
დაშაკება გაშავება; დაწერა
დაშაკებულ-ი გაშავებული; შავი
დაშალვა დაშლა
დაშამჯელ-ი დასასჯელი
დაშდობა დახრჩობა
დაშდომა//დაშთომა დარჩენა
დაშდომად-ი//დაშთომად-ი დასარჩენი
დაშდენება დატოვება
დაშენება, იხ. დაშცნება
დაშენებულ-ი, იხ. დაშცნებულ-ი
დაშცნება//დაშენება დასახლება
დაშცნებულ-ი//დაშენებულ-ი დასახლებული
დაშთინება დატოვება
დაშთომა, იხ. დაშდომა
დაშთომად-ი, იხ. დაშდომად-ი
დაშთომილ-ი დატოვებული; ნაშთი
დაშთომილობა-ჲ დარჩენა
დაშნ-ი მშვიდი; წყნარი; მორჩილი
დაშნობა-ჲ სიმშვიდე; სიწყნარე
დაშრიალება თავდასხმა (გველისა)
დაშრობა, იხ. დაშურობა
დაშრომა, იხ. დაშურომა
დაშრომით-ი დაქანცული; ნაშრომი
დაშრტომა//დაშტომა ჩაქრობა (ვნ. გვ.)
დაშრშება გახმობა; დაწვა
დაშტნობა სისხლისდენა
დაშტომა. იხ. დაშრტომა
დაშურობა//დაშრობა შრომა; გარჯა (მოქმ. გვ.)
დაშურომა//დაშრომა შრომა; გარჯა (ვნ. გვ.); დაღლა
დაშუშება განბივრება
დაშჯა, იხ. დასჯა
დაშჯილ-ი, იხ. დასჯილ-ი
დაშჯილება-ჲ დასჯა; სასჯელი
დაჩეჩკულ-ი დამტვრეული
დაჩეჩეუა დამტვრევა
დაჩრდილებულ-ი გადაფარებული; ჩრდილიანი
დაჩურჩნა დაჩურჩულება
დაჩჩობილ-ი დარბილებული
დაჩჩუება დარბილება
დაჩხერა დამტვრევა
დაჩხერილ-ი დამტვრეული
დაჩხიბულ-ი გრძნეული
დაჩხრეკა დაწერა
დაჩხრეკილა-ჲ დაწერილი
დაჩხუეა დაჭრა
დაჩხუერულ-ი დახვრეტილი
დაცადება დასვენება; მიტოვება; დაგვიანება
დაცადებულ-ი დასვენებული; მიტოვებული; დაგვიანებული
დაცალიერება//დაცარიელება დაცლა
დაცარიელება. იხ. დაცალიერება
დაცარიელებულ-ი დაცლილი; ცარიელი
დაცემა წაქცევა; დარტყმა; დაქცევა; დაგდება; დამხობა; დავარდნა
დაცემად-ი წასაქცევი; დასაცემი
დაცემულ-ი წაქცეული; დავარდნილი; დამხობილი
დაცემულება-ჲ//დაცემულობა-ჲ წაქცევა; დამხობა; დავარდნა
დაცონება დაზარება
დაცვნება დაცვენა (ვნ. გვ.)
დაცვნებად-ი დასაცვენი

დაცვენებულ-ი დაყრილი
დაცუდება ამაოდ ქცევა
დაცუდებად-ი ამაო
დაცუეთა დაგლეჯა: წინადაცვეთა
დაცხომა სიცხე
დაცხრომა დამშვიდება: დაწყნარება; მოსვენება
დაცხრომილ-ი დამშვიდებული: დაწყნარებული: მოსვენებული
დაკაბვება შეკაგება
დაკენა, იხ. დაკინება
დაკინება//დაკენა დამატება
დაკნება გაჭირვება; გაძნელება
დაკოვება მოძოვება: მოვლა
დაკჳრება გაძუნწება
დაკუელებად-ი დასაძველებელი
დაკუელებულება-Ი დაძველება
დაწამება დაბრალება
დაწამებულ-ი დაბრალებული
დაწანება იძულებით დაწვენა
დაწერტა ჩხვლეტა
დაწერტილ-ი დაჩხვლეტილი: მუწუკებიანი
დაწესება დადგენა: დაყენება: დანიშნა; დაკანონება
დაწესებულ-ი დადგენილი: დანიშნული; დაკანონებული
დაწესებულება-Ი დადგენა; განწესება; დაკანონება
დაწვალება დაყოფა; განხეთქილება
დაწვალებულ-ი დაყოფილი
დაწთომა. იხ. დაწუთომა
დაწინდება დანიშვნა (საცოლისა)
დაწინდებულ-ი დანიშნული
დაწინდებულ-ყოფა დანიშვნა
დაწინდვა დაგირავება
დაწინდულ-ი დანიშნული
დაწიხნა წიხლის კვრა
დაწონა დაწონა (დახრა)
დაწრვლება, იხ. დაწულილება
დაწუად-ი დასაწვავი
დაწუადება დაგლეჯა
დაწუენა-Ი მიწვევა
დაწულილადება დაწერილება
დაწულილება//დამწულილება//დაწრვლეგა//დაწურილება დაწვრილება: გათხელება
დაწურთვა დასწავლა
დაწურილება, იხ. დაწულილება
დაწუსება შეწუხება
დაწუხვა დახუჭვა
დაწუხვილ-ი დახუჭული
დაწყდომა დაწყვეტა: შეწყვეტა (ვნ. გვ.)
დაწყეება დაწყვლა
დაწყლვა დაჭრა
დაწყუდეება ჩაკეტვა
დაწყუედა-Ი ამოხოცვა
დაჭენებულ-ი დახრილი
დაჭირება//დაჭირვება შეწუხება: დაჭირვება: დაკლება
დაჭირვა, იხ. დამჭირვა
დაჭირვება, იხ. დაჭირება
დაჭირვებულ-ი საჭირო: გაჭირვებული: დაკლებული
დაჭნობად-ი დასაჭკნობი
დაჭურვა შეიარაღება
დაჭუხვა დახუჭვა
დაჭყლემა დაჭყლეტა
დაჭყლემულ-ი დაჭყლეტილი
დახარკება გაჭირვება
დახარჭება ხარჭად დასმა
დახარჭებულ-ი ხარჭა
დახაშვება დასნეულება
დახედულ-ი საეჭვო
დახედულობა-Ი ეჭვი
დახეთქება დანარცხება
დახეთქილ-ი გახეთქილი
დახრწევა ხელის შეშლა; შეფერხება, შეკავება
დახრწევის-ცემა ხელის შეშლა
დახრწეულ-ი აკრძალული
დახუდომა დახვდომა; შეხვედრა; შესწრება
დახუდომილ-ი შეხვედრილი; შესწრებული
დახუედრება შეხვედრა; შესწრება
დახუედრებულ-ი შესწრებული
დახუევა შემოხვევა
დახუეწა გადახვეწა; გადაკარგვა

დაადა ჩაგდება; ჩაშვება
დაადომა ჩასვლა
დაამობა დაშრობა (წყლისა...); გახმობა
დაანვა დახვნა
დაპორდნა//დაპორტნა დაკაწრვა
დაპორტნა, იხ. დაპორდნა
დაპრშვა, იხ. დაპშვა
დაპრშულ-ი, იხ. დაპშულ-ი
დაპრჩოლებულ-ი დახრჩოლებული (კვამლი)
დაპსვა, იხ. დაპშვა
დაპსნა დახსნა (გათავისუფლება); დაშლა; დარღვევა; დანგრევა;
დაპსნად-ი დასარღვევი: დასაშლელი
დაპსნადობა-ჲ დასარღვევობა
დაპსნილ-ი დაშლილი; დარღვეული; დამბლიანი
დაპსნილება-ჲ//დაპსნილობა-ჲ დაშლა; დარღვევა; სიზარმაცე: შიში
დაპსნილობა-ჲ, იხ. დაპსნილება-ჲ
დაპსნილობისაგან-ი შეშინებულთაგანი: ზარმაცთაგანი
დაპუება დაკლება
დაპუერთნა ცემა (მჯიღით)
დაპუთვა დაგირავება
დაპუნდებულ-ი ხეზე მიკრული
დაპურეტა დახვრეტა
დაპშვა//დაპრშვა//დაპსვა დაკეტვა
დაპშირებულ-ი გასქელებული
დაჯდომა დაჯდომა: დამკვიდრება
დაჯეჯკილ-ი დაჭრილი; დახეთქილი
დაჯოგლება გაფუჭება
დაჯუარედება გადაჯვარედინება
დაკამება დატკბობა
დგინება დაყენება
დგმა დგმა: ყოლა; ქონა
დგრომა დგომა: გაჩერება
დეაკეულ-ი//დიაკეულ-ი დეკეული
დებაბ-ი ოქრომკედით ნაქსოვი
დედა-ჲ დედა: ქალი; დედანი
დედაზარდლ-ი ობობა
დედათდიაკონ-ი დიაკონი ქალი
დედათმოყუარე-ჲ ქალთა მოყვარული
დედალ-ი დედალი (მდედრი); მდედრობითი სქესი (გრამ.)
დედალთმნდრანჯოგელ-ი ქალთა მოყვარული (ურცხვად მოარშიყე)
დედამირვალ-ი ბულბული
დედამძუძე-ჲ ძიძა
დედა-ნულ-ი ოჯახი
დედაჭუაკ-ი სირინოსი
დედებრ-ი ქალური
დედიდა-ჲ დეიდა
დედით-ი დედის ნათესავი
დედისდედა-ჲ დიდედა
დედისდისწულ-ი დეიდაშვილი
დედლება დასუსტება
დედოგრივ-ი ქალური
დედოფალ-ი//დედუფალ-ი//დეოფალ-ი// დიოფალი დედოფალი: ქალბატონი
დედოფლობა-ჲ დედოფლობა: ქალბატონობა
დედულ-ი დედისეული
დედულობა-ჲ დედისეულობა
დედუფალ-ი, იხ. დედოფალ-ი
დეე-ი ეშმაკი; გველი
დევნა დევნა: განდევნა; მიყოლა: მიდევნება
დევნის-ყოფა დევნა
დევტალარ-ი//დევტელარ-ი გამგებლის მოადგილე
დევტალარობა-ჲ გამგებლის მოადგილეობა
დევტელარ-ი, იხ. დევტალარ-ი
დეკანოზ-ი მამასახლისის მოადგილე მონასტერში
დეკანოზობა-ჲ მონასტრის მამასახლისის მოადგილეობა
დემესტიკოს-ი მთავარსარდალი
დეოფალ-ი, იხ. დედოფალ-ი
დესიონ-ი იენისი
დეტ-ი დარაჯი
დეუფალ-ი, იხ. დედოფალ-ი
დია ძლიერ: მეტად
დიად ფრიად: ძლიერ: მეტად
დიად-ი მრავალი
დიაკეულ-ი, იხ. დეაკეულ-ი
დიაკონება-ჲ მსახურება
დიასან-ი მოციქული; მალემსრბოლი: სამოციქულო

დიაც-ი ქალი
დიგესტონ-ი საერო ფილოსოფოსთა თხზულება
დიდგონიერება-ჲ სიბრძნე
დიდად-ი მრავალი; ძლიერი
დიდგულ-ი დიდი
დიდგულება-ჲ სიდიდე; სიძლიერე
დიდ-დიდ-ი დიდი; ძლიერი
დიდებად-ი სადიდებელი
დიდებისმბორბნელ-ი დიდებისათვის გახელებული
დიდებისმეტყუელება დიდების შესხმა; ქება
დიდებისმოყუარე-ჲ შექების მოყვარული
დიდებისმოყუარება-ჲ შექებისმოყვარეობა
დიდებულთაგან-ი დიდებულთაგანი; წარჩინებულთაგანი
დიდისასაჯიდლისა-ჲ ძვირფასი; ძვირი
დიდმოკაჲდულება ქედმაღლობა
დიდმოკმედება-ჲ დიდი საქმე
დიდმოკცევ-ი კითხვის ნიშანი
დიდმცნობობა-ჲ სიბრძნე
დიდმწუანჳილოვან-ი ამწვანებული
დიდობა-ჲ სიდიდე
დიდრაქმა ორი დრაქმა
დიდრვან-ი, იხ. დიდროვან-ი
დიდრიან-ი, იხ. დიდროვან-ი
დიდროვა წყალდიდობა
დიდროვან-ი//დიდრიან-ი//დიდრუვან-ი// დიდრვან-ი დიდი; მოზრდილი
დიდრუვან-ი, იხ. დიდროვან-ი
დიდსიტყუაობა გმობა
დიდსულ-ი მხნე; დიდსულოვანი
დიდფას-ი ძვირფასი; ძვირი
დიდძალისასაჯიდელ-ი ძვირფასი; ძვირი
დივან-ი სამდივნო; კანცელარია
დივცაზნ-ი ღვთიური წარმომავლობის გმირი
დილეულ დილით
დილეულ-ი დილისა
დილეულად დილით
დიმოს-ი გადასახადი
დინარ-ი დინარი (ფულის ერთეული)
დინება დენა
დიოკეტ-ი წარმართთა კერპი
დიოფალ-ი, იხ. დედოფალ-ი
დიოფალთ-დიოფალ-ი დედოფალთდედოფალი
დიპტიკონ-ი, იხ. დიპტუქონ-ი
დიპტუქონ-ი//დიპტიკონ-ი ლოცვისას მოსახსენებელ პირთა სია
დირე-ჲ, იხ. დვრე-ჲ
დისიძე-ჲ სიძე (დის ქმარი)
დიფთერა-ჲ ტყავის წიგნი
დობა-ჲ დობა (დად მიჩნევა)
დობილ-ი დად მიჩნეული
დონ-ან-ი და (კავშ.)
დორა-ჲ, იხ. დორაკ-ი
დორაკ-ი//დორა-ჲ საწყაო (კოკის ნახევარი)
დორიასად უსასყიდლოდ
დოშიარ-ი მეჭურჭლე; საგანძურის მნე
დრამა-ჲ ფულის ერთეული (ექვსი დანგი)
დრაუე-ი, იხ. დროშა-ჲ
დრაქმა-ჲ, იხ. დრაქმე-ჲ
დრაქმე-ჲ//დრაქმა-ჲ//დრახმა-ჲ ფულის ერთეული (დაახლ. 13 დანგი)
დრახმა-ჲ, იხ. დრაქმე-ჲ
დრაჰკან-ი ოქროს ფული
დრაჰკნეულ-ი ოქროს ფული (დრაჰკანი)
დრეკა გადახრა
დრეკილ-ი გადახრილი
დრესა წასმა
დრისტ-ი ძვირფასეულობა
დრკუ-ჲ მრუდი; ვერაგი
დრკუდ მრუდად
დრკუობა-ჲ მზაკვრობა; სიცერაგე
დროატ-ი კვერთხი
დროეგულ-ი გაგრძელებული ვადა
დრომონ-ი გემი
დრონ-ი ნაჭერი (ხორცისა)
დრონეულ-ი ნაჭერი (ხორცისა)
დროჲს-ყოფა დაგვიანება
დროჲს-ცემა ვადის გაგრძელება
დროშა-ჲ//დრაუე-ი დროშა
დრტჳნვა//დურტჳნვა//ტრტჳნვა შფოთი; უკმაყოფილება
დრტყილ-ი ცხვირი

დვრე-ლ//დირე-ლ დირე; ხის ნაჭერი
დუგელ-ი ციებ-ცხელება
დუკ-ი, იხ. დუქს-ი
დურა-ლ მოსასხამი
დურდურეგა ბურტყუნი
დურტვნვა, იხ. დრტვნვა
დურჯ-ი კოლოფი
დუქარდ-ი სამართებელი; საპარსი
დუქს-ი//დუკ-ი მთავარი
დუხყირ-ი უშვერი
დღეგამოლეგით დღის გამოტოვებით
დღეკეთილობა-ლ კეთილდღეობა; სიკეთე
დღემკეთილობ-ი განმცხრომი; მომლხენი
დღემრავალ-ი დღეგრძელი
დღენდელ-ი დღევანდელი
დღეს-ი დღევანდელი
დღესამომდე აქამდე; დღემდე
დღესაშოვალ-ი, იხ. დღესაშუვალ-ი
დღესაშუვალ-ი//დღესაშოვალ-ი შუადღე
დღესდღე დღევანდელ დღეს
დღესდღეგრ ახლანდებურად
დღესდღითგან დღეიდან
დღესინდელ-ი დღევანდელი
დღესობა-ლ დღევანდელობა
დღეშუა შუადღისას
დღივ დღიურად
დღით-ი დილას
დღითი დღე ყოველდღე
დღითიდღედ-ი ყოველდღიური
დღითიდღეობა-ლ მუდმივობა
დღითშუა დღის გამოტოვებით
დღისაგან-ი დღისა
დღისა წარმოჩინეგა მოშუადღევება
დღისი დღისით

ე

ეგან-ი ქნარი
ეგგურ-ი მცველი
ეგგურობა-ლ დაცვა; დამცველობა
ეგენის-ი ერთგვარი თევზი
ეგისტოლე-ლ, იხ. ეპისტოლე-ლ
ეგნა ქნარზე დაკვრა
ეგრაეან-ი ებრაელი
ეგვითარ-ი ასეთი; მაგნაირი
ეგეთ-ი, იხ. ეგრყთ-ი
ეგემლევან-ი ასეთი; მაგნაირი
ეგეოდენ//ეგოდენ//ეგდენ ამდენად; მაგდენად
ეგეოდენ-ი//ეგოდენ-ი//ეგდენ-ი ამდენი; მაგდენი
ეგერა იქ
ეგოდენ, იხ. ეგეოდენ
ეგოდენ-ი, იხ. ეგეოდენ-ი
ეგოდენობა-ლ ამდენობა; მაგდენობა
ეგრე ასე; ისე
ეგრეთ, იხ. ეგრყთ
ეგრეთობა-ლ მაგგვარობა
ეგრესახედ ასე; ისე
ეგრყთ//ეგრეთ ასე; ისე
ეგუტერ-ი სამლოცველო
ევადაგ-ი მახლობელი
ევან-ი თოკი
ევანგელე-ლ სახარება
ევკრას-ი შეზავებული; შენელებული
ევლოგია-ლ კურთხევა
ევფუდ-ი//ევფუთ-ი//ეფუდ-ი მღვდლის სამოსელი
ევფუთ-ი, იხ. ევფუდ-ი
ეზო-ლ ეზო; ფარდა; იალქანი; სახლი
ეზოგმულ-ი იალქნიანი
ეზომ ისე; იმდენად
ეზომაყროგელობა-ლ მფლობელობა; მთავრობა
ეზოლსაგან-ი ეზოსი; სახლისა
ეზოლსმოძღარ-ი მთავარი; პიტიახში; მნე
ეკკლესიეგა//ეკკლესიობა შეკრება
ეკლესია-ლ ეკლესია; შესაკრებელი
ეკლესიათმკრეხველ-ი ეკლესიათა მძარცველი
ეკლესიათმკრეხველობა-ლ ეკლესიათა ძარცვა
ეკლესიარხ-ი ეკლესიის გამგებელი
ეკლესიის-ყოფა შეკრება
ეკლიან-ი, იხ. ეკლოვან-ი
ელამ-ი მრუდი
ელამ-ი//ელამონ-ი კამარა; გუმბათი
ელამობა-ლ//ელმობა-ლ სიმრუდე
ელამოთ-ი კამარა; გუმბათი
ელამონ-ი, იხ. ელამ-ი

ელევ-ი კამარა
ელევენ-ი ლენცოფა
ელეკტრონ-ი//ილეკტრიონ-ი//ილიკტრონ-ი ხის ფისი; ოქროს, ვერცხლისა და სპილენძის ნადნობი
ელენ-ი//ელლენ-ი წარმართი
ელენებრივ-ი წარმართული
ელვარეობა, იხ. ელვარება
ელვისსახეობა-დ ბრწყინვალება
ელლენ-ი, იხ. ელენ-ი
ელმოგა-დ, იხ. ელამოგა-დ
ემგაზ-ი//ენგაზ-ი საბანელი; მოსანათლავი; განმანათლებელი
ემკლასტრო-დ მალამო
ენაბრგუნვილ-ი ბლუ
ენაბრგუნვილობა ენაბლუობა
ენაბრკვნვალ-ი ბლუ
ენაბრკუ-დ ბლუ
ენად-ენად-ი სხვადასხვა ენაზე მეტყველი
ენაკუეთილ-ი მუნჯი (ენამოჭრილი)
ენამძიმე-დ ბლუ
ენამჭევრობა-დ მჭევრმეტყველება
ენაკილწ-ი ბილწსიტყვაობის მოყვარული
ენაკირიანობა-დ მჭევრმეტყველება
ენაუცხო-დ უცხო ენაზე მოლაპარაკე
ენაძლიერ-ი ძნელად გასაგები
ენგაზ-ი, იხ. ემგაზ-ი
ენდროდსფერ-ი წითელი
ენკრატის-ი მონაზონი ქალი
ენკრატისობა-დ მონაზვნობა
ენოან-ი//ენოვან-ი უბედი
ენოვან-ი, იხ. ენოან-ი
ენოვნება-დ უბედობა
ენქერ-ი ხელსახოცი
ეპარხოს-ი მეფის მოადგილე
ეპარხოსობა-დ მეფის მოადგილეობა
ეპივატ-ი მგზავრი
ეპისტატ-ი თავმდგომი; ხელმძღვანელი
ეპისტოლე-დ//ეგისტოლე-დ წერილი
ეპიტირიტის-ი ზედამხედველი
ეპიტროპ-ი მზრუნველი
ერ-ი ხალხი; ჯარი
ერადგანწესებულ-ი ჯარისკაცი
ერგასის-ი ორმოცდაათი
ერგასისეულ-ი ორმოცდაათი
ერგასისთავ-ი ორმოცდაათი კაცის მეთაური
ერგასისწლამდინ-ი ორმოცდაათწლამდე
ერგასტერ-ი სახელოსნო
ერევინდ-ი მუხუდო
ერესიოტ-ი მწვალებელი (ერეტიკოსი)
ერთგამად ერთად
ერთგამობა-ჲ ერთობა
ერთგამოგით-ი საერთო
ერთგუნება-ჲ მსგავსი
ერთგან ერთად
ერთგზით ერთხელ
ერთგუამობა-დ ერთობა; ერთიანობა (ხორციელი)
ერთგულებით-ი ერთგული
ერთენა-დ თანამოაზრე
ერთზრახვა-დ თანამოაზრე
ერთთუალ-ი ცალთვალა
ერთიერთი ერთმანეთი
ერთკერძო-დ ნახევარი
ერთკერძო-დ ცალ მხარეს მყოფი
ერთმეინაკეობა-დ თანამესუფრეობა
ერთმამართებელობა-დ ხალხის წინამძღოლობა
ერთმსგავსება-დ მსგავსება
ერთნაწილ-ყოფა ერთობა
ერთნება-დ ერთსულოვნება
ერთნება-ყოფა ერთსულოვნება
ერთოგ ერთად
ერთოგით ერთად; მთლიანად
ერთოგით-ი ერთიანი; მთლიანი
ერთოგილ-ი მთელი
ერთპატივ-ი მსგავსი (თანაბარი) თანამდებობის პირი
ერთპატივობა-დ მსგავსი (თანაბარი) თანამდებობა
ერთპირად ერთხმად
ერთსახე-დ//ერცახე-დ ერთგვარი; მსგავსი
ერთსახედ ერთგვარად; მსგავსად
ერთსახელობა-დ სეხნაობა
ერთსახეობა-დ ერთგვარობა
ერთსიტყუა-დ თანამოაზრე
ერთსულ-ი თანამოაზრე; ერთსულოვანი
ერთსულობა-დ თანამოაზრეობა; ერთსულოვნება

ერთსწორეგა-ჲ თანასწორობა
ერთტომ-ი ერთი ტომისა; მონათესავე
ერთფერად ერთნაირად
ერთღმრთეეგა-ჲ ერთი ღვთაება (ღვთის ერთიანობა)
ერთშაგათ-ი კვირა
ერთშეზავეგა-ჲ შეზავებული; შერეული
ერთშჯულ-ი თანამორწმუნე
ერთცნობა-ჲ თანამოაზრე
ერთძალ-ი ერთიანი
ერთჯელ-ი ცალხელა
ერთჰმაოგა-ჲ ერთიანობა; ერთხმობა
ერთჰმოგით-ი ერთხმად მიღებული
ერთჰორცობა-ჲ ერთობა; ერთიანობა
ერისაგან-ი ერისკაცი; ჯარისკაცი
ერისთავ-ი მთავარი; გამგებელი; ჯარის მეთაური
ერისთაეგრ-ი მთავრული; მხედრული
ერისთეობა-ჲ მთავრობა; ჯარის მეთაურობა
ერისკაცეგა-ჲ//ერისკაცობა-ჲ ერისკაცობა; ჯარისკაცობა
ერისკაცობა-ჲ, იხ. ერისკაცეგა-ჲ
ერისკაცობრივ-ი საერო
ერისკრეგა-ჲ შფოთი
ერისმთავარ-ი მთავარი; სარდალი
ერისმთავრობა-ჲ მთავრობა; სარდლობა
ერისმძღუარ-ი მთავარი; სარდალი
ერმრავალ-ი ხალხმრავალი
ერობა-ჲ ხალხი; ტომი; ჯარი
ეროდიო-ჲ ყანჩა
ერჳთრა-ჲ წითელი
ერქუან-ი გუთანი
ერყოველობით სრულად; ერთად
ერცახე-ჲ, იხ. ერთსახე-ჲ
ესავს იმედი აქვს
ესდენ, იხ. ესეოდენ
ესევითარ-ი ამგვარი
ესევითაობა-ჲ ამგვარობა
ესეზომ-ი ამოდენა
ესეკალიბ-ი ამგვარი
ესეოდენ//ესოდენ//ესდენ//ესთენ ამდენად
ესეოდენ-ი//ესოდენ-ი//ესდენ-ი// ესთენ-ი ამდენი
ესერა აი
ესეფერ ასე
ესთენ, იხ. ესეოდენ
ესთენ-ი, იხ. ესეოდენ-ი
ესოდენ, იხ. ესეოდენ
ესოდენ-ი, იხ. ესეოდენ-ი
ესოდენის ამდენად
ესრე ასე
ესრეთ, იხ. ესრჱთ
ესრეთ-ი, იხ. ესრჱთ-ი
ესრესახედ ამგვარად
ესრჱთ//ესრეთ ასე
ესრჱთ-ი//ესრეთ-ი//ესეთ-ი ასეთი
ეტერ-ი (მოხალული) მარცვალი
ეტერეოვან-ი მარცვლებიანი თავთავი
ეტერწინამ-ჲ მარცვალი (მოხალული)
ეტლთმარგეველ-ი ეტლებით შეკიბრების მონაწილე
ეტლისთუალ-ი ეტლის ბორბალი; კამარა
ეტლისთუალედ-ი კამარა
ეტლისმწაფელ-ი მეეტლე
ეტრატ-ი ტყავი (საწერი)
ექსარხოს-ი მთავარი; გამგებელი
ექსარხოსობა-ჲ მთავრობა
ექსორია-ჲ//ექუსორია-ჲ განდევნა
ექსორია-ყოფა განდევნა
ექსორიობა-ჲ განდევნა
ექუა ქოშინი; ფარეხალი
ექუსორია-ჲ, იხ. ექსორია-ჲ
ექუსფრთე-ჲ ექვსფრთიანი
ელიმონოსი წინამძღვარი
ემუ-ი გარეული ღორი
ეჩუა-ჲ პატარა ეჩო
ეჩუე-ჲ ეჩო
ეჭვა-ჲ, იხ. ეჭუა-ჲ
ეჭუა-ჲ// ეჭვა-ჲ ეჭვობა (ზმნა)
ეჭუეულ-ი ეჭვიანი; დაეჭვებული
ეკა ვაი; აჰა (შორისდ.)

ჱ

ვაზრ-ი კეტი
ვაკას-ი სამოსელი
ვან-ი სახლი; სადგომი; მონასტერი
ვანება დასახლება; დადგომა
ვანისდედა-ჲ დედათა მონასტრის წინამძღოლი

ვანისმცველ-ი სახლის, სადგომის მცველი
ვაქინარ-ი მემარნე; სასმელთა მნე
ვარდობა-ჲ მაისი
ვარემანდ-ი მოსასხამი
ვარმ-ი ჯაჭვის პერანგის ზემოდან ჩასაცმელი საბრძოლო სამოსელი
ვარსკულავედ-ი ფერადი სამოსელი
ვარსკულავთმსწავლელ-ი ასტროლოგი
ვარსკულავთმსწავლელობა-ჲ ასტროლოგია
ვარსკულავისმეტყველ-ი ასტროლოგი
ვარჭირ-ი ვექილი
ვარღალ-ი გვირგვინის დამჭერი (სამაგრი)
ვარშამაგ-ი საბურველი: სუდარა
ვარჯ-ი თხემი
ვარჯოვან-ი ხშირტოტებიანი
ვარჯაარსულ-ი თმაგადაპარსული
ვასილიკონ-ი სამეფო სასახლე; ტახტი
ვასილისკო-ჲ შხამიანი გველი
ვასმირ-ი მპარსველი; პარიკმახერი
ვასხება სესხება
ვასხებულ-ი გასესხებული
ვაშკარან-ი გუდა; ჩანთა
ვაც-ი მამალი თხა; ერთი წლის თიკანი
ვაჭარ-ყოფა-ჲ გაყიდვა
ვახ-ი მტერი; შუღლი
ვახად სანაცვლოდ
ვახშ-ი სარგებელი; პროცენტი
ვაჰანაარა-ჲ კუ
ვაჰმან-ი ვინმე
ველისზედა-ჲ ველზე მყოფი
ველისჴრდელ-ი მდოგვი
ველობ-ი ველი
ველურძმულ-ი გაველურებული
ვენაჯისმოძმედ-ი მეგვენახე
ვენაჯოვან-ი ვენახი
ვერარა-ჲ ვერაფერი
ვერვინ ვერავინ
ვერმზრუნველ-ი ზრუნვის ვერშემძლე
ვერმიახლება ვერმიახლოება
ვერმივდიელველ-ი ვერმიმწვდომი
ვერმომკოვნელ-ი ვერმშოვნელი
ვერმხედველობა-ჲ დაუნახავობა
ვერშესაყრობელობა-ჲ მოუხელთებლობა
ვერშესაძლებელ-ი შეუძლებელი
ვერშესაძლებლობა-ჲ შეუძლებლობა
ვერშეძლება შეუძლებლობა
ვერძ-ი მამალი ცხვარი
ვესტარიტ-ი თერძი
ვეშაკაკ-ი ნაჭუჭი
ვეცლილისმოსილი ვერცლით მოჭედილი
ვეცლით მოფარდული ვერცლით მოვაჭრე
ვეცლისმოფარდულობა-ჲ ფულის სიყვარული
ვეცლისმოყუარულ-ი ფულისმოყვარული
ვეცლისმოყუარება-ჲ ფულის სიყვარული
ვეცლისმშრომელ-ი ვერცლის დამმუშავებელი
ვეცლისმჭედელ-ი ვერცლის დამმუშავებელი
ვეცლისსიყუარულ-ი ფულის სიყვარული
ვეცლისუყუარულ-ი ფულის არმოყვარული
ვეცლისუყუარულობა-ჲ ფულის არმოყვარეობა
ვეცლმოძერწულ-ი ვერცლით შემკული
ვეცლოვან-ი ვერცლიანი; ვერცლისა
ვეცლოვან-ყოფა მოვერცლა (ვერცლით შემკობა)
ვეჰ-ი სასჯელი
ვიდრე//ვირე ვიდრე: სად: საითკენ
ვიდრემდე//ვიდრემდის სანამდე: სადამდე
ვიდრემდის. იხ. ვიდრემდე
ვითა როგორ: როგორც
ვითარ როგორ: როგორც; დაახლოვებით
ვითარ-ი როგორი
ვითარება-ჲ თვისება; როგორობა
ვითარმედ რომ
ვითარსახედ როგორ; როგორც
ვითარცა როგორც; როცა
ვითარცასახედ როგორც
ვიკონომოს-ი//იკონომოს-ი მონასტრის სამეურნეო საქმეთა გამგებელი

ვინა//ვინა-ჲ საიდან; სადაური
ვინაჲთგან//ვინაჲდგან რა დროიდან; რადგანაც
ვინ-ყოფა-ჲ სადაურობა
ვირე, იხ. ვიდრე
ვლდომა სვლა; ხტომა
ვლენა, იხ. ვლინება
ვლინება//ვლენა სვლა; ტარება; გზავნა
ვლტობა//ლტობა დასველება
ვლტოლვა//ლტოლვა გაქცევა
ვლტოლვად-ი გასაქცევი
ვლტოლვილ-ი გაქცეული
ვლტოლვილება-ჲ//ლტოლვილობა-ჲ გაქცევა
ვნებათმძლე-ჲ გაჭირვების ამტანი
ვნებულგემოვნება-ჲ გაუმაძღრობა
ვნებულმოყუარება-ჲ ვნებისმოყვარეობა
ვრდომა დავარდნა; დაცემა
ვრდომილ-ი დავარდნილი
ვრომალ-ი ზეიმი დეკემბერში (ბუნიაობისას)
ვრცელ-ი ფართო; ძარღვები საჯდომთან
ვსება აესება
ვუეროსტონ-ი შხამიანი ხოჭო

ზ

ზადიკობა, იხ. ზატიკობა
ზავება შერევა; შეერთება
ზავებულ-ი შერეული; შეერთებული; მომზადებული
ზაკუეა ვერაგობა
ზაკუეით-ი ვერაგული
ზაკულ-ი ვერაგული; ვერაგი
ზაკულება-ჲ ვერაგობა
ზამბიკ-ი ნიჟარა
ზამბილ-ი ტომარა
ზამთარ-ი ზამთარი; ცუდი ამინდი
ზამთრის ზამთარში
ზანდუკ-ი წითელი; წითელი მელანი; სარჩევი; საძიებელი (წიგნისა)
ზარ-ი შიში
ზარგანჯდილ-ი შეშინებული
ზარისგანჯდა-ჲ შიში
ზარისსაჯელ-ი საშიში
ზარნასოვ-ი სვავი
ზარიან-ი შემაშინებელი
ზარტეხილ-ი შეშინებული
ზარცემულ-ი შეშინებული
ზარ-ჯდა შეშინება
ზატიკ-ი დღესასწაული; მსხვერპლი
ზატიკობა//ზადიკობა დღესასწაული
ზაფრა-ჲ ნაღველი
ზაფხულ-ი ზაფხული; კარგი ამინდი
ზაფხულის ზაფხულში
ზაქო-ჲ ეზო
ზახება ყვირილი; ზახილი
ზახილ-ი ყვირილი
ზე ზედ; ზემოთ; დროს
ზეაღდგომა ადგომა
ზეაღებულ-ი გაღებული
ზეაღმაკლობა-ჲ ასვლა
ზეაღმოკრება ამოღება
ზეაღმოკრებულ-ი ამოღებული
ზეაღფრინება აფრენა
ზეგარდამო ზემოდან
ზეგარდამო-ჲ ზეციური
ზეგარდამომავალ-ი ჩამომავალი
ზეგარდამომცემელ-ი ზეციდან მომცემი
ზეგარდამოსატევებელ-ი ჩამოსაშვები; ჩანჩქერი
ზეგარდამოსაქანელ-ი ჩამოსაშვები; ჩანჩქერი
ზეგარდამოსრულ-ი ზეციდან მოსული
ზეგარდამოხილვა გადმოხედვა
ზედაუყრობა აწევა
ზედაღდგომა წინააღმდეგობა
ზედაგარდათხეულ-ი გადამდინარე
ზედაგარდაჯდომა გადასვლა
ზედადადგენა დაყენება; დაწესება
ზედადადგინება დაყენება; დაწესება
ზედადადგომა დადგომა
ზედადებულ-ი დადებული
ზედადამრთველ-ი დამმატებელი
ზედადამტკიცება დამატება; დამტკიცება
ზედართვა დამატება
ზედადართულ-ი დამატებული
ზედადასართავ-ი დასამატებელი; ზედმეტი
ზედადასართველ-ი დასამატებელი
ზედადასხმა დადება; მიყენება

ზედადასხმულ-ი დასმული (მრავალი)
ზედადაცემულ-ი დამხობილი
ზედადაძენა დამატება
ზედადაძინებულ-ი დამატებული
ზედადაწერილ-ი წარწერა
ზედადგომა ხელმძღვანელობა; ადგომა
ზედადება კისრება; ქონება
ზედაკერძო ზემოთკენ
ზედამარგველობა-Ე თავდასხმა
ზედამდგომელ-ი დაყენებული; უფროსი; ზემდგომი
ზედამდგომელობა ხელმძღვანელობა
ზედამიდგომა მიდგომა
ზედამისვა მისვლა; თავდასხმა; შეტევა
ზედამიტევება თავდასხმა
ზედამიწევნა გაგებინება
ზედამიწევნით ზედმიწევნით
ზედამიწევნით-ი ჭეშმარიტი
ზედამიწევნითობა-Ე ჭეშმარიტება
ზედამიხედა მიხედვა
ზედამიხილვა მიხედვა; ზრუნვა
ზედამიჯდომა თავდასხმა
ზედამოდგომა მოსლვა
ზედამომყვანებელ-ი მომყვანი
ზედამოსლვა მოსვლა; თავდასხმა
ზედამოხარულ-ი მოხარული
ზედამოჯდა მოხდა; მოწმენდა
ზედამოჯდომა მოსვლა; თავდასხმა
ზედამრეკუმელ-ი დამხურავი
ზედამსტუარ-ი მზვერავი
ზედამხედველ-ი მხედველი
ზედამხედველობა დანახვა
ზედამჯდომარე-Ე ზემოთ (თავში) მჯდომი
ზედამჯდომარეობა-Ე ზემოთ (თავში) ჯდომა
ზედამჯდომელ-ი ზემოთ (თავში) მჯდომი
ზედამჯდომელობა-Ე ზემოთ (თავში) ჯდომა
ზედაᲔთ ზემოდან
ზედაᲔსზედა ზედიზედ; ხშირად
ზედაᲔსზედაობა-Ე სიხშირე
ზედაკორ-ი ზემოთა სართული
ზედაშე-Ე ჟამისწირვისას გამოსაყენებელი ღვინო
ზედაშემოწერა შემოსაზღვრა
ზედაშეჯდომა თავდასხმა
ზედაჩრდილობა დაფარვა
ზედაწარილ-ი წარწერა
ზედაწუადება ამოღება
ზედახედვა მოვლა; ზრუნვა
ზედგამოჩინება-Ე გამოჩენა
ზედგომა დგომა
ზედდადგრომილ-ი თავსმდგომი; ზედამხედველი
ზედდამბურველ-ი დამფარველი
ზედდამკომოგელ-ი დამძახებელი; მთქმელი
ზედდასასხმელ-ი წამოსასხამი
ზედმივდომობა მიხვედრა
ზედმიწევნულობა-Ე მიხვედრილობა
ზედმორთულ-ი დამატებული
ზედმოსასხმელ-ი წამოსასხამი
ზედმოფენილ-ი მოფენილი
ზედმოხარულ-ი დამცინავი
ზედმოხილვა დანახვა; შეხედვა; დაზვერვა
ზედხედვა ხედვა
ზეეზ-ი//ზეკეზ-ი//ზეზ-ი ძვირფასი ქსოვილი
ზეზ-ი, იხ. ზეეზ-ი
ზეზვა არეკა (გულისა)
ზეთთაბან-ი ზეთისხილი
ზეთისხე-Ე ზეთისხილი
ზეთისხეიან-ი ზეთისხილის ბაღი
ზეთისხილოვან-ი ზეთისხილის ბაღი
ზეთცხებულ-ი ზეთწასმული
ზემდგომელ-ი ზედამხედველი
ზემოკერძო ზევითკენ
ზემოკერძო-Ე ზემოთ მყოფი
ზემოᲔთ ზევითკენ; ზევიდან
ზემოᲔთგანობა-Ე დასაწყისი
ზემოᲔთმსდომარე-Ე ზევით მჯდომი (მრავალი)
ზემოწერილ-ი ზემოთ ნაწერი
ზემოჯსენებულ-ი ზემოხსენებული (ზემოთ ნახსენები)
ზემოჯდომა ზემოთ ჯდომა (თავში ჯდომა)

ზენა ზევით
ზენაჲთ ზევიდან
ზენაჲთგან-ი ზეციური
ზეპირით ზეპირად
ზესთა//ზეშთა//ქექთა ზემოთ; ზემოდან
ზესთა-ჲ//ზეშთა-ჲ ზემოთ მყოფი; ზემოთა
ზესკნელ ზემოთ; ზემოდან
ზესკნელ-ი ზემოთა; უმაღლესი
ზესკნელისაგან-ი ზეციურთაგანი
ზესხდომა ზემოთ ჯდომა
ზეუკუნ ზემოდან
ზეძუე ზემოთ-ქვემოთ
ზეძუეკუეთეგა-ჲ მიდებ-მოდება; შფოთი
ზეძუეკუეთეგულ-ი მიდებ-მოდებული; მეტიჩარა
ზეშთა, იხ. ზესთა
ზეშთა-ჲ იხ. ზესთა-ჲ
ზეშთაგარდარეულ-ი მეტისმეტი
ზეშთაგრძელ-ი უგრძესი
ზეშთამო ზემოთა
ზეშთამო-ჲ ზემოთა; ჩრდილოეთისა
ზეშთასიტყუაობა-ჲ ჭარბსიტყვაობა; უბედობა
ზეშთაჯდომა თავში ჯდომა
ზეწარ-ი მოსასხამი
ზეხილულ-ი გაღებული (თვალები)
ზეჯდომა თავში ჯდომა; ამხედრება
ზეკეზ-ი, იხ. ზეეზ-ი
ზითეე-ი მზითევი
ზითეეით-ი მზითევის მქონე
ზილ-ი მწერი; კოლო
ზმა კეთება; ქმნა
ზმანება დასიზმრება
ზმანებულ-ი დასიზმრებული
ზმარაგდიონ-ი ზურმუხტი
ზმნა შრომა; კეთება; მიხვედრა; გამოცნობა; მისნობა; განზრახვა; ფიქრი
ზმნობილ-ი ნაფიქრი; წოდებული
ზმკრნ-ი//ზმურ-ი//მურ-ი მირონი; სურნელოვანი ხის ნაღვენთი
ზმურ-ი, იხ. ზმკრნ-ი
ზმურდლიან-ი კეთრით დაავადებული
ზნე-ჲ ბოროტი თვისება
ზნოან-ი ბოროტი; უკეთური
ზნოანეგა-ჲ უკეთურება
ზოგ-ი ნახევარი; ნაწილი; რომელიმე
ზოგად//ზოვგად ერთად
ზოგად-ი ნაწილი; საერთო
ზოგადოგა-ჲ კრებული; სიმრავლე; საერთო; ერთიანობა
ზოგეგა გაყოფა
ზოგეგით საზოგადოდ
ზოგეგით-ი ნაწილობრივი
ზოგისზოგ-ი ნახევარი
ზოვგად, იხ. ზოგად
ზომ-ი ზომა; ოდენი; გეგმა
ზომა გაზომვა
ზომთსაგელ-ი თოკი
ზომით-ი ზომიერი
ზორვა//ძორვა მსხვერპლის შეწირვა
ზორვილ-ი მსხვერპლი; შესაწირავი
ზოსტერ-ი ქამარი; სარტყელი
ზრახეგა რჩევა
ზრახვა//ძრახვა ფიქრი; აზრი; რჩევა; მოსაზრება; ლაპარაკი; მოგონება
ზრახულ-ი ნაფიქრი; გადაწყვეტილი; ნალაპარაკი
ზრზენა გაღიზიანება; წაქეზება; წინააღმდეგობა; ურჩობა
ზრზენად-ი გაძაღიზიანებული; წამქეზებელი
ზრზინეგა წინააღმდეგობა; ურჩობა; წაქეზება
ზრზოლა შიში; შეძრწუნება
ზრინვა დაყვირება
ზრკელი//სკელ-ი სქელი
ზრკელოგა-ჲ სისქე; სიმსუქნე
ზუაკ-ი ამპარტავანი
ზუაოგით-ი ამპარტავნული
ზუარაკ-ი მსხვერპლი
ზუგია-ჲ ძელქვის კვი (საკმეველი)
ზუეგა შობა; გაჩენა
ზუელვა დაცინვა
ზუერ-ი ბაჟი; გადასახადი
ზუზღა ჩირქი
ზულეკა ჩამონგრევა; ჩამოშლა
ზურგეგა გადარჩენა; ხსნა
ზურგუკუნკცეკა შებრუნება; მიბრუნება

ზუფად ერთად
ზუნოვა ოხვრა
ზუნოობა-ჲ ოხვრა
ზღვა გადახდა; მიგება
ზღვევა ენება; ზიანი; დასკა
ზღვევოან-ი საზიანო
ზღვეულ-ი ენებული; დასკილი
ზღვის-დება დაცემა; დაზიანება
ზღლარანილ-ი მიმოხრილი
ზღუანვა საზღვრება
ზღუდისაბრძოლ-ი ზღუდის, გალავნის
სანგრევი მოწყობილობა

თ

თავად-ი თვითონ; წარჩინებული;
მეთაური; თავნი
თავად-თავად ბოლომდე (სავსედ)
თავად-თავად-ი თითოეული
თავდადებულ-ი მშვიდი; თავმდაბალი
თავდადრეკით მორჩილად
თავდადრეკილ-ი თავდახრილი; მორჩილი
თავდაკიდებულ-ი თავდახრილი;
მორჩილი
თავდამოქცევით თავდაღმა
თავდაქცევით თავდაღმა
თავ-დგმა დამთავრება
თავთაეოან-ი ცალკე თავები; ძირითადი
თავიეთ-ი თავიანთი
თავითკერძო-ჲ წინა მხარე
თავისგანმართლებელ-ი
თავისგამმართლებელი
თავისთავ ცალკე
თავისმოთნე-ჲ თავმომწონე
თავისმყოფელ-ი პატივისმცემელი
თავისსაცო-ჲ ბალიში
თავისსახუეველ-ი თავსაკრავი; თავზე
მოსახვევი
თავის-ყოფა პატივისცემა
თავმოდრეკილ-ი მორჩილი; თავდახრილი
თავმოთნე-ჲ თავმომწონე; თავმოყვარე
თავმოთნეგა-ჲ//თავსმოთნეგა-ჲ
თავმომწონეობა; თავმოყვარეობა
თავმძღუარ-ი სარდალი
თავს-დება//თავ-დება კისრება; მოთმენა;
ატანა
თავსდებულ-ი ნაკისრი; მკისრებელი
თავსდებულობა-ჲ კისრება
თავსმდებ-ი მკისრებელი; თავმდები
თავსმდებეგა-ჲ//თავსმდებობა-ჲ
თავმდებობა; კისრება
თავსმდებლობა კისრება; ამტანობა
თავმდებობა-ჲ, იხ. თავმსდებეგა-ჲ
თავსმოთნეგა-ჲ, იხ. თავმოთნეგა-ჲ
თავსნიერ-ი შესაწირავი; რიცხვი;
დათვლა
თავს-სხმა კისრება; ტვირთვა; მოთმენა
თავსხმულ-ი ნაკისრები
თავუბურავ-ი თავდაუხურავი
თავუსარსელ-ი თმაგაუკრეჭელი
თავქედ-ი სიგიჟე; გონის წასვლა
თავქედეან-ი//თავქედიან-ი გიჟი
თავქედიან-ი, იხ. თავქედეან-ი
თავწარსხმულ-ი თავთავი; სავსე
თავწყარო-ჲ წყარო; ჭა
თანაარს-ი არსება; ერთიანობა
თანაარსებობა-ჲ მარადიულობა;
ერთიანობა
თანაალზრდილ-ი ერთად აღზრდილი
თანაალმოყვანება ამოყვანა
თანაალმყოლელ-ი ამყოლი
თანაალმწონელ-ი შერეული
თანაალრევა-ჲ შერევა
თანაალსარევნელად შესარევად
თანაალსილულ-ი აღრიცხული
თანაგმა მიბმა
თანაგამომრჩეველ-ი მრჩეველი
თანაგამორთვა შემატება; გამოკლება
თანაგანზავებულ-ი შეზავებული;
შერეული
თანაგანმზრახ-ი მრჩეველი; მესაიდუმლე
თანაგანმზრახობა-ჲ რჩევა;
მესაიდუმლეობა
თანაგანმხილველ-ი სინდისი
თანაგანმხილველობით-ი მამხილებელი
თანაგანყოფა შეამხანაგება
თანაგუნდ-ი თანამედასე
თანაგურიობა ერთად ყოფნა
თანადამაკუეთებელ-ი დამცემი;
დამლუპავი
თანადამთხუევა შეხვედრა

თანადამკვდრებულ-ი მეუღლე
თანადამმზადებელ-ი თანაშემოქმედი
თანადართვა დამატება
თანადართულ-ი დამატებული; თანახმა
თანადასუმა მიწერა; დაწერა
თანადასაბამო-ჲ უსაწყისო; მარადიული
თანადასაბამოება-ჲ//თანადასაბა-მოობა-ჲ უსაწყისობა; მარადიულობა
თანადასაბამოობა-ჲ, იხ. თანადასაბამოება-ჲ
თანადასრულებელ-ი დაუსრულებელი
თანადახუდომელ-ი დაუსწრებელი
თანადახუდომა შესწრება; თანხმობა
თანდახუდომილ-ი დამსწრე
თანადგომა დახმარება
თანადება ვალის ქონა
თანადუნაკლულობა დაუკლებლობა
თანადშეჰმა ერთად შეჭმა
თანაერთჰმა-ჲ თანახმა; მოკავშირე
თანაზიარ-ი მონაწილე
თანაზიარება მონაწილეობა; ერთობა
თანაზიარებულ-ი მონაწილე; მოკავშირე
თანაზრახვა საუბარი; ლაპარაკი
თანაზრახვით-ი სარწმუნო
თანაზრდილ-ი შეზრდილი
თანათხზვა ჩაკერა; მოხვევა
თანაიამვო-ჲ იამბი
თანაკუნესა ერთად გლოვა
თანალმობა თანაგრძნობა
თანალმობით-ი თანამგრძნობი
თანალმობილ-ი თანამგრძნობი
თანალოცვა ერთად ლოცვა
თანამავალ-ი თანმხლები
თანამავალობა-ჲ ხლება
თანამამით-ი ერთი მამის შვილები
თანამარხვა ერთად მარხვა
თანამგალობელ-ი ერთად მგალობელი
თანამგებ-ი მოპასუხე
თანამდაბიორ-ი//თანამდაბიურ-ი თანასოფლელი
თანამდაბიურ-ი, იხ. თანამდაბიორ-ი
თანამდგომ-ი დამხმარე
თანამდგომარეობა-ჲ ერთად ყოფნა
თანამდებ-ი მოვალე
თანამდებება-ჲ//თანამდებობა-ჲ მოვალეობა; ზღვევა; დასჯა
თანამდებობა-ჲ, იხ. თანამდებება-ჲ
თანამდებ-ყოფა კისრება
თანამეარეობა-ჲ ერთად ყოფნა
თანამდღესასწაულობა ერთად დღესასწაულობა
თანამენინაე-ჲ თანამესუფრე
თანამენაე-ჲ თანამგზავრი გემით მგზავრობისას
თანამეპურისმტე-ჲ თანამესუფრე
თანამესარეცლე-ჲ მეუღლე
თანამესართულე-ჲ საერთო ჭერის მქონე
თანამესახლეულ-ი ოჯახის წევრი
თანამეტობე-ჲ თვისტომი; ნათესავი
თანამეტყველება-ჲ დამოწმება
თანამეულლ-ჲ მეუღლე; თანამოზიარე
თანამეულლება-ჲ მეუღლეობა; თანამოზიარეობა
თანამეღჴლ-ჲ ღვიძლი (მახლობელი)
თანამეცნიერ-ი მცოდნე
თანამეცნიერ-ყოფა ცოდნა
თანამეჰმეობა-ჲ თანხმობა
თანამზრახველ-ი//თანამზრახველ-ი// თანამძრახველ-ი მრჩეველი
თანამზრახველობა-ჲ რჩევა; ერთსულოვნება
თანამზრახველ-ი, იხ. თანამზრახველ-ი
თანამზრუნველ-ი მზრუნველი; დამხმარე
თანამზრუნველობა-ჲ ზრუნვა; დახმარება
თანამთნებელობა-ჲ მოწონება
თანამიდგომა მიახლოვება
თანამიდევნება მიყოლება
თანამიმოცვალება ცვალებადობა
თანამიმყოლ-ი მიმდევარი
თანამიმყოლელ-ი მიმდევარი
თანამილება წაღება
თანამიყვანება მიყვანა
თანამიყვანებულ-ი მიყვანილი
თანამიყოლა მიყოლა
თანამიყოლილ-ი მიყოლილი; აყოლილი
თანამიწოლა დაწოლა
თანამკვდრ-ი თანამემკვიდრე; თანამოსახლე

თანამკვდრება ერთად ცხოვრება.
თანამკუთნველ-ყოფა ერთი და იმავე
სარწმუნოების აღსარება
თანამლოცველ-ი ერთად მლოცველი
თანამლოცველ-ყოფა ერთად ლოცვა
თანამნეველ-ი მორჩილი; დამჯერე
თანამგზაურ-ი მგზავრი; თანამგზავრი
თანამოდასე-Ე მსგავსი
თანამოდგამ-ი დამხმარე
თანამოვაჭრე-Ე ერთად მოვაჭრე
თანამოზღვრე-Ე მოსაზღვრე
თანამოთაულ-ი მონაწილე
თანამოკარვეობა-Ე ერთად ყოფნა
თანამოკიდებულობა-Ე დართვა;
დამატება
თანამოლმეობა-Ე თანაგრძნობა
თანამორგედ-ი ერთად მავალი
თანამორწმუნე-Ე ერთმორწმუნე
თანამოსაგრე-Ე თანამებრძოლი
თანამოსადილე-Ე თანამესუფრე
თანამოსართულე-Ე ერთ ჭერქვეშ მყოფი
თანამოსარჩლე-Ე ვექილი;
გამომსარჩლებელი
თანამოსარჩლეობა-Ე გამოსარჩლება
(დახმარება)
თანამოსაყდრე-Ე მოადგილე
თანამოსახელე-Ე სეხნა
თანამოსახელეობა-Ე სეხნაობა
თანამოსაჯულ-ი მოდავე; მომჩივანი
თანამოსუმურ-ი ერთად მსმელი
თანამოსუმურობა-Ე ლხინი
თანამოსუმურობით-ი საერთო ლხინი;
საქეიფო
თანამოფარდულ-ი შეთქმულებაზე
დაფიცებული
თანამოფიცარობა-Ე შეთქმულებაზე
დაფიცება
თანამოქვედება-Ე//თანამოქვედობა-Ე
თანამოსაქმეობა; დახმარება
თანამოქვედ-ყოფა დახმარება
თანამოქვედობა-Ე, იხ. თანამოქვედება-Ე
თანამოღუაწე-Ე დამხმარე;
თანამებრძოლი
თანამოღუაწეობა დახმარება;
თანამბრძოლობა
თანამოღუაწე-ყოფა დახმარება
თანამოყუას-ი მეგობარი
თანამოძმე-Ე მეგობარი
თანამოწამე-Ე მოწმე
თანამოწამება-Ე//თანამოწმობა-Ე
მოწმობა; დადასტურება
თანამოწმობა-Ე, იხ. თანამოწამეობა-Ე
თანამყოფ-ი ერთად მცხოვრები;
მეუღლე; მოზიარე
თანამყოფება-Ე//თანამყოფობა-Ე ერთად
ყოფნა; დახმარება
თანამყოფობა-Ე, იხ. თანამყოფება-Ე
თანამოხარულ-ყოფა საერთო სიხარული
თანამოპასაკე-Ე თანატოლი
თანამსეროგელ-ი თანამესუფრე
თანამსრგოლ-ი თანამგზავრი
თანამსრგოლება-Ე თანამგზავრობა
თანამტერ-ი მტერი
თანამუშაკ-ი ერთად მომუშავე
თანამჭეველობა ერთად ყოფნა
თანამყოლ-ი თანამგზავრი
თანამყოლელ-ი თანამგზავრი
თანამცხორებელ-ყოფა-Ე ერთად
ცხოვრება
თანამცხორებლობა-Ე ერთად ცხოვრება
თანამძნოგელ-ი ერთად დამკერელი
თანამძრახვალ-ი, იხ. თანამზრახვალ-ი
თანამწოლ-ი მეუღლე
თანამჭამელ-ი თანამესუფრე
თანამჭუან-ი თანამგრძნობი
თანამჭუვარ-ი თანამგრძნობი
თანამჯედარ-ი თანამებრძოლი
თანამჯედრობა-Ე თანამებრძოლობა
თანამჯმობ-ი თანახმა
თანამჯდომარე-Ე ერთად მჯდომი
თანამჯდომელ-ი ერთად მჯდომი
თანანადებ-ი ვალი
თანანაშობ-ი მსგავსად შობილი
თანანაშობობა-Ე მსგავსად შობა
თანანერგ-ი ერთად დარგული
თანანერგობა-Ე ერთად დარგვა
თანანუგეშინის-ცემა თანაგრძნობა
თანაᲔსთანა ერთად; მახლობლად
თანასაგონებელ-ი საფიქრელი
თანასათნო-ყოფა ერთად მოწონება

თანასამარადისო-Ა მუდამ ერთად
მყოფი; სამარადისო
თანასაყოფელ-ი თანამცხოვრები;
მეზობელი
თანასახეობა ერთად გალობა
თანასახლეულ-ი ოჯახის წევრი; ერთად
მცხოვრები
თანასახლეულობა ერთად ცხოვრება
თანასარბა-Ა ერთად სვლა (სირბილი)
თანასძალ-ი მაზლის ცოლი
თანატკივნეულობა-Ა თანაგრძნობა
თანატყუე-Ა თანატყვე
თანატყუელვა ერთად ტაშის დაკრა
თანაუწყება ცოდნა
თანაქცევა ერთად ცხოვრება; შეუღლება
თანაღუწა ზრუნვა
თანაყვანება მიყვანა
თანაყოლა თან ყოლა; მიყოლა
თანაყოლილ-ი მიყოლილი
თანაყოფა ერთად ცხოვრება
თანაშე ახლოს
თანაშეარსება შეკავშირება; შეერთება
თანაშედარება შედარება; შეფერება
თანაშეერთებულ-ი შეერთებული;
მოზიარე
თანაშეზავება შეფერება; მისადაგება
თანაშეზომა მისადაგება
თანაშეზომილ-ი მისადაგებული
თანაშეთქუმულ-ი შეთქმულებაში
მოკავშირე
თანაშეთხზვა შეერთება
თანაშეკრება დაკავშირება
თანაშეკრულ-ი შეკავშირებული;
შერწყმული
თანაშეზომელ-ი მიმხრობი
თანაშეცხრომელ-ი ერთად გამრთობი
თანაშეშველ-ყოფა დახმარება
თანაშენაერება შეკავშირება
თანაშერაცხა მითვლა
თანაშერთვა შეერთება
თანაშერთულ-ი შეერთებული
თანაშერწყმა-Ა შეერთება
თანაშესატყჳს-ი შესაბამისი
თანაშესატყუელ-ი შესაფერისი
თანაშესაულელელ-ი შესაერთებელი
თანაშესწორება გათანაბრება
თანაშეტყუება შეფარდება; მისადაგება;
შესაბამება
თანაშეტყუებულ-ი მისადაგებული
თანაშეულება შეუღლება
(დაქორწინება); დაკავშირება
თანაშეულეელ-ი მჭიდროდ
დაკავშირებული; შეერთებული
თანაშეჭუსვა შეერთება; დაკავშირება
თანაშეჭუსვილ-ი შეერთებული;
დაკავშირებული
თანაშეჭუსულება-Ა შეერთება
თანაშეყოლა შეყოლა; მიდევნება
თანაშეშველა დახმარება
თანაშთამომავალ-ი მზრუნველი
თანაშთამომავალობა-Ა მზრუნველობა;
სიკეთე
თანაშთამოსლვა ჩამოსვლა
თანაშთამოყოლა ჩამოყოლა
თანაშთატანება ჩატანა; ჩაყვანა
თანაცნობა-Ა გაგება
თანაცხედრეულ-ი მეუღლე
თანაცხორებულ-ი ერთად მცხოვრები
თანაცხორებულ-ყოფა ხსნა; გადარჩენა
თანაწამება დათანხმება; დადასტურება
თანაწამებულ-ი დათანხმებული
თანაწარდინება ჩავლა
თანაწარელა გვერდის ავლა
თანაწარმავალ-ი გვერდის ამვლელი;
მიმავალი
თანაწარმავალობა-Ა გვერდის ავლა;
მიმავალობა
თანაწარმოტანება წამოღება; წამოყვანა
თანაწარმოყოლება გამოყოლება
თანაწარმჴდელ-ი ამცილებელი
თანაწარსადინელ-ი სადინარი;
კალაპოტი
თანაწარსავალ-ი საკალი
თანაწარსაჴდომელ-ი უგულებელსაყოფი
თანაწარსლვა გვერდის ავლა
თანაწარსრბა სირბილით ჩავლა
თანაწარსრულ-ი ჩავლილი; აცდენილი
თანაწარტანება წაღება; წაყვანა
თანაწარტყუენა მიტაცება

თანაწარუვალ-ი აუცდენელი; გარდაუვალი
თანაწარუვალად აუცილებლად
თანაწარუვალ-ობა აუცილებლობა
თანაწარყვანება გაყოლება
თანაწარყოლა გაყოლა
თანაწარყოლება გაყოლება
თანაწარცემა გაგზავნა
თაწარცთუნება მოცილება
თანაწარციდება აცდენა
თანაწარსუმა წაღება (მრავლისა)
თანაწარჯდა აცილება; აშორება; აცდენა (მოქმ. გვ.)
თანაწარჯდილ-ი აცილებული; აცდენილი
თანაწარჯდომა ავლა; აცდომა (ვნ. გვ.)
თანახატ-ქმნა მიმსგავსება
თანახატ-ყოფა მიმსგავსება
თანახდილობა-ჲ კრებული
თანახილვა ხილვა
თანახუც-ი, იხ. თანახუცეს-ი
თანახუცეს-ი//თანახუც-ი მღვდლის შემწე (დამხმარე)
თანაპორც-ი ერთხორცი; ხორციელად ერთიანი
თანაპჳრისმჱრინებელ-ი თანახმა; თანამსურველი; თანადამწესებელი
თანაპჳრმჱრინებელ-ი თანახმა; თანამსურველი; თანადამწესებელი
თანაპჳრმჱრინებელობა-ჲ თანხმობა; სურვილი
თანეესამხრეობა ერთად საუზმობა
თანმეესოფლელე-ჲ მონაწილე
თანმოქმედება ერთად მოქმედება
თანნათესავ-ი მონათესავე
თანურთიერთას ერთმანეთთან
თანქონებულ-ი ვალი
თანშეშჯა შეკავშირება
თანწარმავალ-ი მგზავრი
თარგმან-ი მთარგმნელი; განმმარტებელი
თარგმანება. იხ. თარგმნა
თარგმანებულ-ი განმარტებული
თარგმნა//თარგმანება//თარგმნობა თარგმნა; განმარტება
თარგმნობა, იხ. თარგმნა
თარშ-ი ძვირფასი თვალი
თათლმწთოლვარე-ჲ ტკბილი
თაფლოვან-ი თაფლიანი
თაფლუჭ-ი//თაფრუჭ-ი მაგარი სასმელი
თაფრუჭ-ი, იხ. თაფლუჭ-ი
თაყუანის-ცემიება თაყვანისცემინება
თბე-ჲ ცომი
თე-ჲ დირე
თეატრონ-ი//თიატრონ-ი თეატრი; სანახაობის ადგილი
თეგ-ი საბეჭდავი
თელგმა ჩირქი
თელგისმჭამელ-ი ჩირქის მომსპობი
თემსოფორიონ-ი ტაძარი; სასახლე
თერაფინ-ი კერპი; ჯადოქარი
თერევინთ-ი ხე (ხშირტოტებიანი)
თერმა-ჲ ფულის შემცვლელი
თერძვა ხვნა
თერძულ-ი ხნული
თესლ-ი თესლი; ტომი; ხალხი; ნათესავი; მოდგმა
თესლად-ი დასათესი
თესლად-თესლად-ი სხვადასხვა თესლი (ტომი. ხალხი, მოდგმა)
თესლისმეტყუელ-ი ყბედი
თესლისმკრებელ-ი ყბედი
თესლისმოფარდულ-ი თესლით მოვაჭრე
თესლისმჭამელ-ი თესლოვანთა მჭამელი
თესლოვა თესლის გამოლება
თესლოვან-ი თესლიანი
თესლოვანებით-ი//თესლოვნებით-ი დათესილი
თესლოვანება-ჲ თესლი
თესლოვნებით-ი, იხ. თესლოვანებით-ი
თესლ-ტომ-ი მოდგმა
თესულ-ი დათესილი
თესულება-ჲ დათესილი; დათესვა
თიატრონ-ი, იხ. თეატრონ-ი
თივაცენებულ-ი სარეველა
თივისმბორგელ-ი ბალახით დაფარული
თივისმჭამელ-ი მძოვარი
თივლოვან-ი ბალახიანი
თითისსაჩუენებელ-ი საჩვენებელი; გასაკიცხავი
თითოება-ჲ//თითოვება-ჲ ცალკე ყოფნა
თითოვეულება-ჲ ცალკე ყოფნა; თვისება

თითოეულჯერადობა-Ე შენაცვლება
თითოპირ-ი სხვადასხვა
თითოსახე-Ე, იხ. თვთოსახე-Ე
თითოსახეობა-Ე, იხ. თვთოსახეობა-Ე
თითოფერება-Ე//თითოფერობა-Ე
სხვადასხვაობა
თითოფერობა-Ე, იხ. თითოფერობა-Ე
თითსხულ-ი მსხვილთითება
თითწარჯდილ-ი თითებდამძერალი
თითწერილ-ი წვრილთითება
თიკნიერ-ი თიკნისტყავი
თიკისმოქმედ-ი მეთუნე; კერამიკოსი
თლემულება-Ე თვლემა
თმაბარდატევებულ-ი//
თმაბარდატეობილ-ი
თმებჩამოშვებული
თმაბარდატეობილ-ი, იხ.
თმაბარდატევებულ-ი
თმაბრუნ-ი ხუჭუჭთმიანი
თმაზრდილობა-Ე თმის მოზრდა
თმამოზრდილ-ი გრძელთმიანი
თმამრავალ-ი მრავალ(ხშირ)თმიანი
თმაშცირე-Ე მეჩხერთმიანი
თმაწარილ-ი წვრილთმიანი
თნეგულ-ი მოწონებული; საწადელი
თორნე-Ე ფარი
თრეულ-ი ნათრევი; დატანჯული
თრუნჯ-ი ფორთოხალი
თვთ თვითონ
თვთკმაობა-Ე საკმარისობა
თვთკმაყოფით-ი საკმარისი
თვთმიწისაბან-ი ადგილობრივი
მცხოვრები
თვთმკლველ-ი თავისმომკველი
თვთმოძრავ-ი მოძრავი (ქონება)
თვთმოძრავობა-Ე მოძრაობა (გადაცემა
ქონებისა)
თვთმყოფობელებრ-ი მეფური
თვთმფლობელ-ი თავისუფალი;
დამოუკიდებელი
თვითმფლობელობა-Ე თავისუფლება;
დამოუკიდებლობა; თვითნებობა
თვთმფლობელობით თავისუფლად
თვთმფლობელობით-ი თავისუფალი;
დამოუკიდებელი
თვთმცენარე-Ე თავისით გაჩენილი
თვთმცენარეობა-Ე თავისით ამოსვლა;
ამოდინება
თვთნება-Ე თავნება
თვთოსახე-Ე//თითოსახე-Ე
მრავალნაირი; სხვადასხვა
თვთოსახეობა-Ე//თითოსახეობა-Ე
მრავალნაირობა
თვთრჩულ-ი თავნება
თვთრჩულობა-Ე თავნებობა
თვთუფალ-ი კადნიერი
თვთუფლება-Ე თვითმავალი
თვთკელმწიფე-Ე თავისუფალი
თვთკელმწიფება-Ე თავისუფლება
თვნიერ გარეშე; გარდა; ხოლო
თვნიერად გარეშე; გარდა
თვს-ი თავისი; მახლობელი; ნათესავი
თვსა ცალკე
თვსაგან ცალკე
თვსაგან-ი ცალკე; საკუთარი
თვსად საკუთრად
თვსება//თვსობა თვისება; ნათქაობა;
სიკეთე; მიღება; ახლობლობა
თვსთაგან-ი თავისიანთაგანი;
მახლობელთაგანი
თვსთანა-Ე თავისიანი; მასთან მყოფი
თვსთმოყუარება-Ე ახლობელთა სიყვა-
რული
თვს-თვს ცალ-ცალკე
თვს-თვსად ცალ-ცალკე
თვსობა-Ე, იხ. თვსება-Ე
თვს-ყოფა ახლობლად მიჩნევა
თუალგორობ-ი ბოროტი
თუალგორობება-Ე სიბოროტე
თუალგანტევებულ-ი უსირცხვილო
თუალ-გება შეხედვა; დაკვირვება
თუალდაბრმობილ-ი ბრმა
თუალდაწუსვილ-ი თვალდახუჭული
თუალვა მიხედვა; ყურება; დათვლა;
აღრიცხვა
თუალთ-ჰიდგმა შეხედვა
თუალთმოხუავ-ი მიმკერძოები
თუალთაღებელ-ი მოსარიდებელი
თუალთაყდელად სინათლის
მოსაკლებად (დასაბრმავებლად)

თუალთ-ღება შეხედვა; მიკერძოება
თუალთ-ყოფა თვალით მინიშნება
თუალთმეუდგამობა მიუწვდომლობა
თუალთ-ხუმა შეხედვა; მიკერძოება
თუალიერ-ი მხედველი
თუალკეკლუც-ი ლამაზთვალება
თუალმარჩხ-ი ჭრელთვალება
თუალმაჩუენებლობა-ჲ თვალთმაქცობა
თუალმორიდებით-ი
მხედველობადაკლებული
თუალობან-ი დიდთვალება
თუალჟივჟავ-ი ჭრელთვალება
თუალტკივნეულობა-ჲ თვალების
ტკივილი
თუალუხუავ-ი მიუკერძოებელი
თუალუხუაობა-ჲ. იხ. თუალუხუავობა-ჲ
თუალუხუავობა-ჲ//თუალუხუაობა-ჲ
მიუკერძოებლობა
თუალფართო-ჲ ფართოთვალება
თუალშავ-ი შავთვალა
თუალმეუდგამობა-ჲ მიუწვდომლობა
თუალცოტა-ჲ წვრილთვალება
თუალძარ-ი ბოროტი
თუარა თორემ
თუნდა თუნდაც
თურე თურმე
თჭრება რბენა; ჭენება
თჭუმად-ი სათქმელი
თჭუმეა თქმევინება
თჭუმულობა-ჲ თქმა
თხევა დაღვრა; ღებინება; გადაყრა
თხემ-ი თხემი; თავი; მწვერვალი
თხზვა წვნა; დაწვნა
თხზნილება-ჲ ხლართი (ხრიკი)
თხზულ-ი ნაწნავი
თხზულება-ჲ შეთხზვა
თხიერ-ი გუდა; ტიკი
თხიერაკ-ი პატარა გუდა; ტიკი
თხისტყავ-ი თხის ტყავისაგან
დამზადებული ტყაპუჭი
თხოვილ-ი დანიშნული (საცოლე)

ი

იადგარ-ი სახსოვარი: საგალობელთა
წიგნი
იავარ-ი ალაფი: მიტაცებული
იავარის-ყოფა//იავარ-ყოფა მიტაცება
იავარძმნელ-ი მიმტაცებელი
იავარ-ქმნა მიტაცება
იავარ-ყოფა, იხ. იავარის-ყოფა
იაკინთ-ი, იხ. ჰაკინთე-ჲ
იაკინთე-ჲ, იხ. ჰაკინთე-ჲ
იაკინთო-ჲ, იხ. ჰაკინთე-ჲ
იალმაგ-ი ჯაჭვის პერანგის ზემოთ
ჩასაცმელი საბრძოლო სამოსელი
იამაერ-ი ერთადერთი შვილი
იამინდო-ჲ დარიჩინი
იამურ-ი ნიამორი (გარეული თხა)
იანგბიკო-ჲ იამბიკო
იასა-ი//იასაან-ი//იასაინ-ი ძვირფასი ქვა
იასაან-ი, იხ. იასა-ი
იასაინ-ი, იხ. იასა-ი
იატაკ-ი მიწა (იატაკი)
იგედივ-ი ფუჭი; ამაო
იგედივად ფუჭად; ამაოდ
იგრტყივ ბრტყლად
იგავ-ი მაგალითი; არაკი
იგავეობა იგავის თქმა
იგავით-ი მიმსგავსებული
იგავითმეტყველ-ი იგავით მოლაპარაკე
იგავითობა-ჲ მიმსგავსება
იგრიკა-ჲ აპრილი
იგურდივ გვერდით; გვერდისაკენ
(ირიბად)
იდაყუ-ი ნიდაყვი
იდუმალმჭამელობა-ჲ ფარულად ჭამა
იეზერ-ი გვირგვინი
იეფობა-ჲ სიუხვე
ივ-ი ეგვიპტური ფრინველი
იკანკლედ-ი ირიბი; მრუდი
იკანკლედობით-ი ირიბი; მრუდი
იკანკლედობისსახე-ჲ ირიბისებრი;
მრუდისებრი
იკონომოს-ი მონასტრის სამეურნეო
საქმეთა გამგებელი
იკონომოსობა-ჲ მონასტრის სამეურნეო
საქმეთა გამგებლობა
ილეკტრონ-ი, იხ. ელეკტრონ-ი
ილენჭ-ი მახე
ილიკტრონ-ი, იხ. ელეკტრონ-ი

ილლუსტრიოს-ი მაღალი თანამდებობის
საერო პირი
იმედოვნება იმედი
იმერ-ი იქითა; იქითა მხარე
იმერ-ამერ იქით-აქეთ
იმიერ იქით
ინ-ი სითხის საწყაო
ინაკით-დასხდომა დასხდომა
(სუფრასთან)
ინაკითმსხდომარე-ჲ სუფრასთან
მსხდომნი
ინაკითმჯდომ-ი სუფრასთან მჯდომი
ინაკით-ჯდომა სუფრასთან ჯდომა
ინაკის-დგმა მიწოლა (სუფრასთან)
ინდიკტიონ-ი წელთაღრიცხვის
(მოქცევის) ციკლი
ინიოს-ი მეეტლე
ინსტიტუტიონ-ი სასულიერო კანონთა
წიგნი
ინჩაკუ-ი//იკუანჩ-ი ჩინჩახვი
იონ-ი ბერძენი
იონებრ-ი ბერძნული
იოტა-ჲ ოდნავ გაწეული ხაზი; მცირე
რამ
იაატიონ-ი, იხ. ჳაატიონ-ი
იაატოგა-ჲ მთავრობა
იაატოს-ი, იხ. ჳაატოს-ი
იკიტირიტ-ი ზედამხედველი
ირეჭ-ი მახე
ირო-ჲ დარიჩინი
ისარნა-ჲ აუზი
ისეკალიგად იმგვარად
ისრაფლეან-ი ებრაელი
ისრაიტელ-ი ებრაელი
ისრისპირ-ი ისრისწვერი
ისრისსატყორცებელ-ი სიგრძის
ერთეული (143 ნაბიჯი)
ისრისსაყენებელ-ი ისრის დასაყენებელი
იფქლ-ი ხორბალი
იფქლვილ-ი ხორბალი
იქნამონ-ი ერთგვარი ცხოველი
იქცევის-ი მბრუნავი; ფოჩი (სამოსლისა)
ილუნალ-ი მოხრილი
იყ-ი მაგარი სასმელი
იყო-ჲ წარსული
იშობრივ უნებურად; შემთხვევით
იშვთ იშვიათად
იშვთობა-ჲ იშვიათობა
იძრვის-ი მოძრავი; ქვეწარმავალი
იწრო-ჲ ვიწრო; ძნელი; შესაწუხებელი
იწროდ ვიწროდ
იწროება ვიწროდ ჩათვლა; გასაჭირი;
სიძნელე
იწრო-ყოფა დავიწროება
იჭუ-ი ეჭვი; სინდისი
იჭუნეულ-ი დაეჭვებული
იჭუნეულობა დაეჭვება; ეჭვი
იჭუნეულობით-ი ეჭვიანი
იკუანჩ-ი, იხ. ინჩაკუ-ი

კ

კაბარჭ-ი, იხ. კაკარჭ-ი
კაბიწ-ი მარცვლის საწყაო
კაბო-ჲ ფქვილის საწყაო
კადნიერ-ი გაბედული
კადნიერება-ჲ//კადნიერობა-ჲ გაბედვა
კადნიერებით-ი გაბედული
კადნიერობა-ჲ, იხ. კადნიერება-ჲ
კადრება გაბედვა; თავხედობა
კადრებულ-ი გაბედული
კაეტ-ი მთავარი; სამთავრო; მხარე
კაეშნ-ი სევდა
კაეშნეან-ი სევდიანი
კაკ-ი თავმოგრეხილი ხელსაწყო; ღუზა
კაზმა მორთვა; გამზადება
კათაკუმეველ-ი მოუნათლავი
კათაკუმეველობა-ჲ მოუნათლაობა
კათოლიკე-ჲ საყოველთაო
კაოხა-ჲ ხის მაღალფეხიანი სასმისი
კაკაჩება-ჲ ჭახჭახი; ხმაური
კალანდობა-ჲ ახალი წელი
კალაფატ-ი ქვის გამომწვავი
კალიგ-ი მსგავსი
კალნაბ-ი ყვავილოვანი კომბოსტო
კამარა-ჲ კამარა; თაღი
კამარედ-ი კამარიანი; თაღიანი
კამს-ი თევზის სახეობა
კამბ-ი ლიბრი
კამკამება ელვარება; ბრწყინვა
კამკამებულ-ი ელვარე; ბრწყინვალე

კანანახ-ი გალობისას განის მთქმელი
კანანახობა-Ე გალობისას განის თქმა
კანდელ-ი ლამპარი
კანდელაკ-ი მნათე
კანდელაᲠტ-ი მნათე
კანთარიდას-ი ხოჭო
კანთარო-Ე ხოჭო
კანკელ-ი მოაჯირი: რკინის ბადე
კანკელᲔდ-ი ცხაური: რკინისბადიანი
კანონეᲑრივ-ი ნებადართული; ოფიციალურად მისაღები
კანონთამიერ-ი კანონიერი
კანონიან-ი ეპისტოლე-Ე ოფიციალური წერილი (მოწმობა)
კანჯარ-ი გარეული ვირი
კაკაᲔდონ-ი//კაკაᲑტონ-ი ფურცელი
კაკან-ი ქვიანი ადგილი
კაკან-კაკან-ი ქვიანი ბილიკი
კაკარ-ი ტყვია
კაკარჭ-ი//კაᲑარჭ-ი საისრე
კაკაᲑტონ-ი, იხ. კაკაᲔდონ-ი
კაკილა-Ე//კაკილიონ-ი//კაკლიონ-ი დუქანი: მედუქნე
კაკილიონ-ი, იხ. კაკილა-Ე
კაკლიონ-ი, იხ. კაკილა-Ე
კაკოეტ-ი ღია მწვანე ფერი
კაკოეტეᲑა ფრინველის ბუმბულის გაცვენა
კარაᲑა-Ე ჭურჭელი
კარაკინ-ი ფარგალი
კარან-ი მთავარი
კარაკ-ი ერთგვარი ფრინველი
კარაკ-ი მომცრო ნავი
კარს-ი წყლის ჭურჭელი (ერთგვარი ქვაბი)
კარაულ-ი, იხ. კაკრაულ-ი
კარდაკშულ-ი კარდაკეტილი
კარეᲔდ-ი კარიანი
კარესიმ-ი მისანი
კარვეᲔდ-ი კარვიანი: დაბურული
კარვის-ᲔᲠმა კარვის დადგმა; კარვობა
კარვისძელ-ი კარვის ხე (სვეტი)
კარვობა-Ე კარვის აღმართვა (დღესასწაული)
კართ-ი ძარღვი (ფეხისა)
კართმცველ-ი დარაჯი: მეკარე
კართსაკსველ-ი კლიტე
კარიდას-ი ერთგვარი თევზი
კარისმცველობა დარაჯობა
კარკინონ-ი//კარკინო-Ე კიბო
კარკინო-Ე, იხ. კარკინონ-ი
კარნაშაკრ-ი, იხ. კარნაშაკ-ი
კარნაშაკ-ი//კარნაშაკრ-ი მთავარი
კარნობა-Ე მთავრობა
კარსე-Ე კარიბჭე
კარტალ-ი კალათი
კარჭიᲔონ-ი ცეცხლისფერი ქვა
კარშიკ-ი ლურსმანი; რგოლი
კასაᲑ-ი ყასაბი
კასია-Ე ქსოვილში ჩატანებული ოქრო
კასპორიოს-ი თაგვი
კასრ-ი ციხე; კოშკი
კასტაᲑულ-ი ერთგვარი საწყაო
კატაᲑან-ი მცველი
კატაკელტ-ი ქვისსატყორცნი მოწყობილობა
კატარრაკტ-ი ბულბული
კატარტ-ი ნავის ფრთა
კაცა-Ე კაცუნა
კაცაᲔ-ი თითოეული
კაცაᲔ-კაცაᲔ-ი თითოეული
კაცთმოთნე-Ე მლიქვნელი
კაცთმოთნეᲑა-Ე//კაცთმოთნეობა-Ე მლიქვნელობა
კაცთმოთნეობა-Ე, იხ. კაცთმოთნეᲑა-Ე
კაცისთავოვან-ი კაცისთავიანი
კაცისმკიᲔლ-ი ადამიანის მყიდველი
კაცისკირ-ი ადამიანის მსგავსი
კაცისᲠერ-ი ადამიანის მსგავსი
კაცისხატ-ი ადამიანისებური
კაცობრივობა-Ე ადამიანის მსგავსება
კაც-კოვნა-Ე ადამიანად გამოჩენა
კაცრიელ-ი დასახლებული (ადგილი); ადამიანთა მოყვარული
კაც-ქმნა განკაცება
კაწახ-ი მეავე; მეავე საწებელა
კაწინ-ი პატარა ქვაბი
კგილღრჭენით განრისხებით
კგოდე-Ე//კვოდე-Ე ფლატე: ფრიალა ნაპირი

კბოდისპირ-ი ფლატისპირი
კბოდოვან-ი კლდიანი
კდემა მორიდება; სირცხვილი
კდემულ-ი შერცხვენილი: მორიდებული
კდემულება-ჲ მორიდება: სირცხვილი
კედ-ი//კეტ-ი კეტი
კედარ-ი კედარი (მცენარე): სიბნელე
კედლისმეთხრელ-ი მძარცველი
კედლისმლეველობა-ჲ მძარცველობა
კედრონ-ი კედრებიანი ადგილი
კეთება კეთილის ქმნა
კეთილ-ი კარგი; კეთილი: მშვენიერი
კეთილად კარგად
კეთილადღმომდინარე-ჲ კარგად (მშვენიერად) ამომდინარე
კეთილადგანგებულება-ჲ კარგი წესი (მმართველობა)
კეთილადგანმხილველ-ი კარგად (სწორად) გამრჩევი
კეთილადმგრძოლობა-ჲ გრძოლა
კეთილადმსახურ-ი მორწმუნე
კეთილადმსახურება-ჲ მორწმუნეობა
კეთილადმსმენელობა-ჲ დაჯერება
კეთილადკცევა-ჲ სისწრაფე
კეთილადშეზავება კარგად შერევა
კეთილადშემსწავებელობა-ჲ კარგად. სწორად გაგება
კეთილადჴსენებულ-ი ნეტარხსენებული
კეთილარსობა-ჲ კეთილად (ნეტარად) ყოფნა
კეთილდაწყნარებულ-ი მშვიდი
კეთილდიდ-ი სრულასაკოვანი
კეთილდიდებულება-ჲ სიკეთე
კეთილისმზრახველ-ი კეთილის მრჩეველი
კეთილისმოქმედ-ი სიკეთისმოქმედი
კეთილისმოქმედება-ჲ სიკეთე
კეთილისმოძულე-ჲ სიკეთისმოძულე
კეთილისმოძღუარ-ი სიკეთის მასწავლებელი
კეთილისმყოფელ-ი სიკეთისმოქმედი
კეთილის-ქმნა სიკეთის ქმნა
კეთილის-ყოფა სიკეთის ქმნა
კეთილშობიერ-ი თანამგრძნობი
კეთილმაქებელობა-ჲ შექება: შესხმა (ხოტბისა)
კეთილმგრძნობელობა-ჲ გაგება (სწორად)
კეთილმორთულობა-ჲ სწორად მოწყობა
კეთილმორწმუნეობა-ჲ მორწმუნეობა
კეთილმოქადულ-ი განთქმული
კეთილმსრბოლობა-ჲ წარმართება
კეთილმცენარეობა ფუფუნება
კეთილმცნობელობა-ჲ გონიერება; მიხვედრილობა
კეთილმწერლობა კარგი (ლამაზი) ასოების გამოყენა: კალიგრაფია
კეთილობა-ჲ სიკეთე
კეთილსაყმელ-ი საჭმელად გამოსადეგი
კეთილუუპილოვან-ი აყვავებული
კეთილჩრდილოვან-ი დაბურული: დიდჩრდილიანი
კეთილცეულობა-ჲ კარგად დაცვა
კეთილწესებულ-ი კეთილად დაწესებული
კეისარ-ი მეფე
კეკელა-ჲ მშვენიერი: კარგი
კეკლუც-ი მშვენიერი: გალამაზებული
კელაბტარ-ი//კელაბტარ-ი ცვილის დიდი სანთელი
კელარ-ი სენაკი
კელევს-ი ბრძანება
კელობა კოჭლობა
კელრობა-ჲ მნეობა
კემსა-ჲ კეფა
კენდინარ-ი//კენტარ-ი ასი ლიტრა ოქრო. ან ვერცხლი
კენდრ-ჲ, იხ. კენდრონ-ი
კენდრონ-ი//კენდრ-ჲ//კინდრონ-ი ტანსაცმელი: მოსასხამი
კენტარ-ი, იხ. კენდინარ-ი
კენტრიონ-ი მთავარი
კერატ-ი რკო: წვრილი ფული
კერატეულ-ი წვრილი ფული
კერეონ-ი//კერიოვან-ი ცვილის დიდი სანთელი
კერკეტონ-ი ქალაქის მცველი
კერმა-ჲ სპილენძის ფული: წყლის ჭურჭელი (სპილენძისა)
კერმისმყიდველ-ი სპილენძის ფულის მყიდველი

კერმისმცვალებელ-ი ფულის
    დამხურდავებელი
კეროვან-ი, იხ. კერეონ-ი
კერპგორგნეულ-ი წარმართული
კერპთმსახურ-ი კერპთთაყვანისმცემელი
კერპთმსახურება-ჲ კერპთთაყვანისცემა
კერპობა შეწირვა (მსხვერპლისა)
კერპოვან-ი კერპებიანი
კერტ-ი ულორტი
კერულ-ი შეკერილი
კერძ, იხ. კერძო
კერძო//კერძ მხარეს; მიმართ
კერძო-ჲ ნაწილი; ნახევარი; მხარე
კერძოდიაკონ-ი ნახევარდიაკონი
კერძოდიაკონობა-ჲ ნახევარდიაკონობა
კერძოდღესასწაულ-ი ერთ-ერთი
    დღესასწაული
კერძოკაც-ი ნახევრად კაცი
კესტ-ი საწყაო
კეტ-ი, იხ. კედ-ი
კეფ-ი გვერდი (წიგნისა)
კეც-ი თიხა (გამომწვარი); კრამიტი;
    სახურავი: ნიჟარა
კეცისჭურ-ი თიხის ჭურჭელი
კეცლგილ-ი რბილნიჟარიანი
კეწერ-ი წვრილი ფიჩხი; ძეძვი
კიდე ცალკე: განზე; გარდა
კიდე-ჲ კიდე; ნაპირი; მხარე: კიდური
    (სხეულის ნაწილი): აშია
კიდება ჩამოკიდება; დაკიდება;
    დატვირთვა
კიდებულ-ი ჩამოკიდებული;
    დატვირთული
კიდებან ცალკე
კიდებანად//კიდებანად ცალკე: უმეტესად
კიდებანად, იხ. კიდებანად
კიდე-კიდე//კიდეს-კიდე მოშორებით;
    ცალკე: ცალ-ცალკე
კიდეს-კიდე, იხ. კიდე-კიდე
კიდე-ქმნა გაცლა; მოშორება
კიდე-ყოფა გაცლა; მოშორება
კითხვა კითხვა; შეკითხვა; მისალმება;
    გასამართლება
კითხვით-ი ნაკითხი; შეკითხული
კითხვისსახედ შეკითხვით
კითხულ-ი-ნაკითხი
კილიკ-ი ქსოვილის ნაჭერი
კილო-ჲ ორმო; ნაპრალი; ღილის
    გასაყრელი
კილო-ჲ ხმა (გალობისა)
კილოვნება-ჲ ტირილი
კიმანაება-ჲ ჭიხვინი
კიმილია-ჲ საუნჯე: საგანძური
კიმილიარხ-ი//კიმილირხოს-ი მეჭურჭლე;
    საუნჯის მნე
კიმილირხოს-ი, იხ. კიმილიარხ-ი
კინამო-ჲ//კინამომა-ჲ დარიჩინი
კინამომა-ჲ, იხ. კინამო-ჲ
კინდონ-ი, იხ. კენდონ-ი
კიოტ-ი ბუ
კირ-ი წვივი
კირდრეკილ-ი წვივმოხრილი
კირთ-ი მონა
კირთება მონობა
კირიელეისონ-ი, იხ. კვრიელეისონ-ი
კირჩხიბ-ი კიბო
კისაკ-ი ქისა
კიშტე-ჲ კალათი
კიცუთმწურთელ-ი კვიცთა გამხედნელი
კიცუთმწყულობა-ჲ კვიცთა გახედნა
კიცხევა დაცინვა
კლდოვან-ი კლდიანი; ქვიანი
კლერტ-ი სარეველა
კლვად-ი დასაკლავი; მოსაკლავი
კლირიკოს-ი ეკლესიის მნე
კლირიკოს-ყოფა ეკლესიის მნედ დაყე-
    ნება
კლიტეთმპყრობელ-ი საკეტთა მქონე
კლიტის-კლიტე-ჲ საკეტი
კლიტულ-ი დაკეტილი
კმა-ჲ საკმაო
კმაება//კმაობა ყოფნა; დაკმაყოფილება
კმამყოფელ-ი მყოფნელი; კმაყოფილი
კმაობა, იხ. კმაება
კმარ-ი საკმარისი
კმასაყოფელ-ი საკმარისი;
    დასაკმაყოფილებელი
კმასაყოფელობა-ჲ დაკმაყოფილება;
    საკმარისობა
კმა-ყოფა ყოფნა; დაკმაყოფილება

კნიდიონ-ი, იხ. კნინდონ-ი
კნინ ცოტათი
კნინ-ი მცირე; მეტად მცირე
კნინაკ-ი უმცირესი
კნინდონ-ი//კნიდიონ-ი საღვინე ჭურჭელი (თიხისა)
კნინ-კნინ-ი ცოტ-ცოტა
კნინობა-ჲ სიმცირე
კნინოდენ-ი მცირეოდენ-ი
კნინსიტყუაობა-ჲ სიტყვაძუნწობა
კნინღა//კნინღადა თითქმის
კოდა ჭრა; დაჭრა; კვეთა; გამოკვეთა
კოდიკო-ჲ საბუთი; გუჯარი
კოჯნ-ი ზღვსა-ჲ ზღვის ლოკოკინა
კოჯსაკ-ი//კოსა-ჲ ქოსა
კოიტ-ი ბუ
კოკა-ჲ კოკა; საწყაო
კოკოზეგა ჩარაკრაკება
კოლობ-ი მოკლე პერანგი
კოლოფ-ი კალათი
კოლტ-ი ჯოგი; გროვა
კოლტოვან-ი ჯოგი; გროვა
კომიტ-ი სამეფო კარისა და სახელმწიფო მოსამსახურე; პალატა
კომონიტურ-ი ინსტრუქცია
კომს-ი სამეფო კარისა და სახელმწიფო მოსამსახურე
კომსობა-ჲ სამეფო კარისა და სახელმწიფო მოსამსახურეობა
კონდაკა-ჲ სატყორცნი შუბი
კონია-ჲ შხამი
კონიონ-ი ველური შროშანი
კონქ-ი ჭურჭელი (წყლისა)
კონცხ-ი კოშკი; გროვა; წვერი
კორალიონ-ი მარჯანი
კორდ-ი დაუმუშავებელი მიწა
კორკოდინოს-ი ნიანგი
კოროს-ი საწყაო (10 მოდი; ჩანახი-ეტეოდა 100 კვერცხი)
კორტალინ-ი თანმხლები; ამალის წვერი
კორძ-ი ხორცმეტი
კორხიმლ-ი ზღურბლი
კოსაკ-ი, იხ. კოვსაკ-ი
კოტორ-ი ნატეხი; ნაფშვენი; ნაგლეჯი (ქსოვილისა)
კოტჳლ-ი საწყაო
კოშ-ი თასი (ხის, გოგრის)
კოფოლ-ი ნაწნავი
კოჭლ-ი კოჭლი
კოჭობ-ი პატარა ქოთანი
კოხლიოს-ი დიდი ლოკოკინა
კოხლო-ჲ დიდი ლოკოკინა
კოხლო-ჲ ძვალთა დამამსხვრეველი მოწყობილობა
კრაობა-ჲ მრეული; სამწყსო
კრასაულ-ი//კრასოვოლ-ი კათხა
კრასოვოლ-ი, იხ. კრასაულ-ი
კრედსაბმელ-ი, იხ. კრეტსაბმელ-ი
კრეტსაბმელ-ი//კრედსაბმელ-ი ფარდა
კრთომა შეკრთომა; გამოკრთომა (სხივისა)
კრინო-ჲ შროშანი
კრაკვნა ზრუნვა; მოვლა
კროკონ-ი ზაფრანი
კრულ-ი შეკრული; დასტიმრებული; შებორკილებული; შეკვრა; კონა
კრულება//კრულობა შეკრულობა; პატიმრობა; ბორკილი
კრულისამცველო-ჲ სასტიმრო
კრულ-ყოფა შეკვრა; დასტიმრება; ბორკილთა დადება
კრჩხიალ-ი კივილი
კრძალება არიდება; რიდება; გაფრთხილება (მოქმ. გვ.)
კრძალვა გაფრთხილება; დაცვა (ვნ. გვ.)
კრძალულ-ი მორიდებული; დაცული; გაფრთხილებული
კრძალულად დაცულად; ფრთხილად
კრძალულება-ჲ მორიდება; გაფრთხილება; დაცვა
კრძალულებით-ი ფრთხილი
კრხიალ-ი ყვირილი
ksinva მრისხანება
ksუ-ჲ შეუჩვეველი; უხეში
კკანო-ჲ ყანა
კკლისტრა-ჲ კენჭისყრა ცხენოსანთა ასპარეზობისას
კკნობ-ი საერთო სამყოფი
კკნტანონ-ი საჭურველი
კკაროზ-ი, იხ. კკაროს-ი

კვააროს-ი//კვააროზ-ი კიპარისი; სარო
კვრაე; იხ. კვრიაკე-ჲ
კვრიაე-ჲ, იხ. კვრიაკე-ჲ
კვრიაკე-ჲ//კვრიაე-ჲ//კვრაე-ჲ// კვრე-ჲ
კვირადღე; კვირა
კვრიაობა-ჲ//კვრიობა-ჲ კვირაობა
კვრიელესონ-ი//კირიელესონ-ი "უფალო, შეგვიწყალე"
კვრიობა-ჲ, იხ. კვრიაობა-ჲ
კვრიონ-ი ზღვის ფრინველი
კუალადგება აღდგენა; სამაგიეროს მიზღვა; გადახდა; დაბრუნება
კუალადება-ჲ გამეორება
კუალადჭცევა მიბრუნება; დაბრუნება
კუალისკუალ უკან; კვალდაკვალ
კუალს-დგინება დაკვალიანება; სწორ გზაზე დაყენება
კუალ-ყოფა გამოძიება
კუამლისსახედ კვამლისებურად
კუართ-ი პერანგი; ტანსაცმელი
კუართდაკბულ-ი ტანსაცმელშემოხეული
კუარცხლგეკ-ი, იხ. კუარცხლგერკ-ი
კუგა-ჲ მიწის ბელტი
კუგა-ჲ, იხ. კუგო-ჲ
კუგასტ-ი სამოსელი (ქალისა და კაცისა)
კუგო-ჲ//კუგა-ჲ ტახტრევანი; საჩრდილობელი
კუდკუეთილ-ი მოკლეკუდიანი
კუეთა ჭრა
კუეთება დაჯახება; შებრძოლება: ბრძოლა
კუეთილ-ი ჭრილობა
კუელ-ი გოდორი
კუერ-ი ურო; ჩაქუჩი
კუერეძს-ი ქადაგება (დიაკვნისა)
კუერთხ-ი ჯოხი
კუერთხვა ჯოხით ცემა; გაწმენდა (გზისა)
კუერთხოსან-ი ჯოხიანი
კუერნ-ი კვერნა
კუეს-ი ფოლადი (რკინა), ცეცხლის გასაჩენად კაუზე შემოსაკრავი
კუეცა მოჭრა
კუთნვა-ჲ ერთობა; ჯგუფი
კუთხ-ი კუთხე; კიდე
კუკულ-ი//კუნკულ-ი ბერის ქუდი
კულაპარატ-ი, იხ. კურაპალატ-ი
კულევა ძიება
კუმაშ-ი ქსოვილი; საქონელი
კუმევა კმევა (სურნელისა)
კუმეულ-ი კმეული
კუმინვა კვნესა
კუმოლვა კვამვლა; კვამლის გამოცემა (ვნ. გვ.)
კუნკულ-ი, იხ. კუკულ-ი
კუნძულ-ი კუნჭული
კურაპალატ-ი//კულაპარატ-ი მთავარი
კურაპალატობა-ჲ მთავრობა
კურასტან-ი ბროლი
კურატორ-ი მზრუნველი
კურატორობა-ჲ მზრუნველობა
კურთხევა დალოცვა; ლოცვა
კურიშტავ-ი ძეალი მუხლისთავში
კურკურება ფერება
კურნია-ჲ ბალახეული
კუროდთავ-ი, იხ. კუროდსთავ-ი
კუროდსთავ-ი//კუროდთავ-ი ეკალი
კურტიმალ-ი ზღურბლი
კურწ-ი კუნწი (ნემსის ხვრელი)
კუსილა თბობა; გათბობა
კუტ-ი თორნეში ჩავარდნილი პური; დავრდომილი
კუტალ-ი//კუტალა-ჲ თიხის ქილა; ხის კოვზი
კუტალა-ჲ, იხ. კუტალ-ი
კუფხალ-ი მარცვალი
კცენა ცხვირის დაცემინება

ლ

ლაგვნ-ი დოქი
ლაგვნტარ-ი დოქი
ლავრა-ჲ მონასტერი
ლავრელ-ი მონასტრის წინამძღვარი
ლაკან-ი ჭურჭელი
ლაკნა-ჲ, იხ. ლანკნა-ჲ
ლაკუა-ჲ აუზი; ჭა
ლალვა ჩხუბი; ბრძოლა: ცილობა
ლალობა ჩხუბი; ბრძოლა; ცილობა
ლალულ-ი მოჩხუბარი; მოცილე
ლამა-ჲ ბეჭედი

ლამპარ-ი ლამპარი; სანთელი
ლანგუარდ-ი ამალა; გვარდია; გვარდიელი
ლანქლა-ჲ, იხ. ლანქნა-ჲ
ლანქნა-ჲ//ლანქლა-ჲ//ლაქნა-ჲ დიდი თეფში
ლანძუ-ი ქერა
ლარ-ი ძაფი; სიმი
ლარდიონ-ი ნარდი (ნელსაცხებელი)
ლარეან-ი სიმიანი
ლაროს-ი ერთგვარი ფრინველი
ლატერნ-ი სასახლე
ლაჟუარდ-ი სამართებელი
ლაღ-ი თავხედი
ლაღობა თავხედობა; თამაში; ხუმრობა
ლაღობისსახედ თავხედურად; ხუმრობით
ლაღოვა თავხედობა
ლაშფართო-ჲ პირფართო
ლაშქრისმოდგმა ლაშქრის მიერ ალყის შემორტყმა
ლაშქრისმძღუარ-ი სარდალი
ლახუარ-ი შუბი; მახვილი
ლახუროსან-ი შუბოსანი; მახვილოსანი
ლგილ-ი რბილი; მშვიდი
ლგუნება წასმა; ცხება
ლებ-ი ლიბრი; სილურჯე
ლეგეონ-ი ლეგიონი
ლევიტელ-ი ლევის შთამომავალი
ლევიტონ-ი წამოსასხამი
ლეკტიკ-ი საკაცე
ლელ-ი ლელი; ლერწამი
ლელანგო-ჲ ღვეზელი
ლელწამ-ი//ლერწამ-ი ლერწამი
ლემ-ი ლემა (ერთგვარი მცენარე)
ლერკოლოტ-ი მეფის მოადგილე
ლერწამ-ი, იხ. ლელწამ-ი
ლესვა ლესვა; მოჭედვა
ლესულ-ი გალესილი; მოჭედილი
ლესულება-ჲ ბრწყინვალება
ლექს-ი განსამარტავი სიტყვა
ლექსა თქმა
ლეღატ-ი//ლიღატ-ი ანდერძი
ლეღოან-ი, იხ. ლეღუოვან-ი
ლეღოვან-ი, იხ. ლეღუოვან-ი
ლეღუოვან-ი/ლეღოვან-ი//ლეღოან-ი ლეღვის ბაღი
ლეღუსულელ-ი ლეღვი (მოცვი)
ლეყეცობა-ჲ ჩხუბი
ლვილ-ი საქსოვი ჩხირი
ლიბანდაკ-ი მოკლე შუბი
ლიგვრიონ-ი ძვირფასი ქვა
ლიეკალ-ი ლაფი
ლიეკერალ-ი ლაფი
ლიველლონ-ი ფიცის ქაღალდი
ლიმენ-ი ნაკადგური
ლინ-ი ქნარი
ლირბ-ი ურცხვი
ლირბობა-ჲ ურცხვობა
ლირწ-ი უწმინდური; უწესო
ლირწება-ჲ უწმინდურება; უწესოება
ლიტანია-ჲ ლოცვა; ღამისთევა
ლიტანიობა ლოცვა; ღამისთევა
ლიტონ-ი უბრალო; ფუჭი
ლიტონად უბრალოდ; ფუჭად
ლიტონთაგან-ი უბრალოთაგანი
ლიტონობა უბრალოება; სიმარტივე
ლიტრა-ჲ საწყაო (გირვანქა)
ლიქნა მლიქვნელობა; პირფერობა; ალერსი; ხვეწნა
ლიქნება-ჲ მლიქვნელობა; პირფერობა
ლიქნისსიტყუობა-ჲ მლიქვნელობა
ლილატ-ი, იხ. ლეღატ-ი
ლიწებულ-ი დამარილებული
ლმობა ტკივილი; წუხილი
ლმობიერ-ი ტკივნეული; გულმოწყალე
ლმობიერება-ჲ//ლმობიერობა-ჲ ტკივილი; წუხილი
ლმობიერ-ყოფა ტკივილი
ლმობიერობა-ჲ, იხ. ლმობიერება-ჲ
ლოდა-ჲ დიდი ჯამი
ლოდაკ-ი ნატეხი (კლდისა)
ლოდოვან-ი//ლოდოან-ი ქვიანი
ლომა-ჲ წვრილი ფული
ლომეგრივობა-ჲ ლომის მსგავსება
ლომისსახობა-ჲ ლომისებურობა
ლოკინარ-ი ცერცვი
ლოკარ-ი დუელი
ლოფოთქინ-ი დიდი ლოკოკინა
ლოღარია-ჲ ანგარიში

ლოლარიასობა-Ე ანგარიშგება
ლოშნა ლოშნა; ლოკა
ლტობა, იხ. ᲕᲚᲢᲝᲑᲐ
ლტოლვა, იხ. ᲕᲚᲢᲝᲚᲕᲐ
ლტოლვილობა-Ე, იხ. ᲕᲚᲢᲝᲚᲕᲘᲚᲔᲑᲐ-Ე
ლუსკუმა-Ე სამარხი კიდობანი; კუბო
ლუსმარ-ი, იხ. ᲛᲣᲡᲛᲐᲠ-ი
ლხენა-Ე შვება
ლხინება შვება; პატიება; შენდობა; დამშვიდება; ხსნა
ლხინების-ყოფა შვება; პატიება; შენდობა; დამშვიდება; ხსნა

Მ

მაბილწებელ-ი გამრყვნელი; წამბილწველი
მაბირებელ-ი მიმხრობი; თავის მხარეზე გადამყვანი
მაბრალობელ-ი ბრალის დამდები
მაბრალებელება-Ე//მაბრალობელობა-Ე// მაბრალობლება-Ე ბრალის დადება
მაბრალებელობა-Ე, იხ. მაბრალობელება-Ე
მაბრალობლება-Ე, იხ. მაბრალობელებ-Ა-Ე
მაბალითება მსგავსება
მაბარ-ი მაგარი; ძნელი
მაგებელ-ი შემძენი
მაგზნებელ-ი დამნთები
მაგინებელ-ი მლანძღველი
მაგინებელობა-Ე//მაგინებლობა-Ე ლანძღვა
მაგინებლობა-Ე, იხ. მაგინებელობა-Ე
მაგიობელ-ი მლანძღველი
მაგირობ-ი მზარეული
მაგის სახისათვს ამის გამო
მაგისტრობენ-ი მთავრობა
მაგისტრო-ი//მაგისტრესიანოს-ი მთავარი
მაგისტროსიანოს-ი, იხ. მაგისტრო-ი
მაგისტროსობა-Ე მთავრობა
მაგრიად ძლიერ
მაგრილობელ-ი გამგრილებელი
მაგრილობელობა-Ე გამგრილობელობა
მაგროგით ძალით
მადლიერება-Ე მადლობა
მადლის-მიცემა მადლობის გადახდა
მადლისმაყრობელ-ი მადლიერი; მადლიანი
მადლისმცემელ-ი მადლობელი; მადლიერი
მადლის-აყრობა მადლიერება; მადლიანობა
მადლობა მადლობა; ხვეწნა
მადლობობა-Ე მადლიერება
მადნობელ-ი დამადნობელი
მადნობელობა-Ე დამდნობელობა
მადრეობელობა-Ე დაცდა
მაეგ-ი საჭირო; სესხი; სამოქმედო; ქონება
მაეგება//მაეგობა ქმნა; კეთება; გამოყენება
მაეგობა, იხ. მაეგება
მაეჭუებელ-ი დამაეჭვებელ-ი
მაკალობა-Ე სიარული
მაკასხებელ-ი მასესხებელი; სესხის მიმცემი
მაკასხებელობა-Ე სესხის მიმცემობა
მაკლებელ-ი ლაგამი
მაკლინებელ-ი გამგზავნი
მაზავებელობა-Ე შემრიგებლობა; გასამართლება
მაზმნობელ-ი მაცდური
მაზმნობელობა-Ე შეცდენა (მოქმ. გვ.)
მაზრაკ-ი მახვილი (მოკლე ხმალი)
მაზრახებელ-ი მრჩეველი
მაზრზენელ-ი წამქეზებელი; აღმძვრელი
მაზრზინებელ-ი წამქეზებელი; აღმძვრელი
მაზღვეველ-ი გადამხდევინებელი
მათეულ-ი მათი ნათესავი
მათთანა-Ე მათთან მყოფი
მათრაკ-ი მათრახი
მათუნ-ი ხე (ხის სახეობა)
მათქუმეველ-ი მთქმევინებელი
მაიძულებელ-ი ძალდამტანებელი
მაკაბალეობა-Ე მორიგება
მაკე-Ე მაკე
მაკედონიეთ-ი მაკედონელი

მაკრთეგელ-ი დამმონებენებელი; შემაწუხებელი
მანეგა დამაკვა
მაკუდინეგელ-ი მომაკვდინებელი
მაკუდინეგელობა-ჲ მომაკვდინებლობა
მაკუკ-ი ნავი
მაკურთხეველ-ი დამლოცველი
მაკურთხეველობა-ჲ დალოცვა
მალაკ-ი წულის ჭურჭელი
მალას-ი ჩირქი
მალე-ჲ ჩქარი; სწრაფი
მალედ სწრაფად; ხშირად
მალემორგედ-ყოფა გაქცევა
მალემსრგოლ-ი შიკრიკი
მალემწერალ-ი სწრაფად მწერალი
მალემხედველ-ი მახვილთვალიანი
მალვა დამალვა
მალთ-ი ფისი
მალიად სწრაფად
მალიად-ი სწრაფი
მალიადობა-ჲ სისწრაფე
მალიადმეტყუელება-ჲ სწრაფი ლაპარაკი
მალმოგელ-ი ამატკივებელი; შემაწუხებელი
მალხინეგელ-ი შვებისმიმცემი; შემნდობი
მამა-ჲ მამა; მამაკაცი; წინაპარი, სასულიერო პირი; მონასტრის წინამძღოლი
მამა-დედა-ჲ დედ-მამა
მამათმთავარ-ი წინამძღვარი
მამათმთავრობა-ჲ წინამძღვრობა
მამაკაცობრივ-ი მამაკაცური
მამალ-ი მამალი; მამრი; მამრობითი სქესი (გრამ.)
მამალ-დედლობა-ჲ დედალმამლობა
მამამძუძე-ჲ ბამზრდელი (ძიძის ქმარი)
მამასახლის-ი ოჯახის უფროსი; მხარის მმართველი; მონასტრის წინამძღვარი
მამაც-ი მამაკაცი
მამაცურ-ი მამაკაცური
მამაცქმნილ-ი მამაკაცად ქცეული
მამაძეობა-ჲ მამაშვილობა
მამიზდეგელ-ი გამქირავებელი
მამით-ი მამის მხრიდან
მამისმამა-ჲ პაპა
მამისმამეულ-ი მამაპაპისეული; შთამომავლობით
მამისძმა-ჲ ბიძა
მამისძმისწულ-ი ბიძაშვილი
მამობა-ჲ წინამძღვრობა
მამობრიობა-ჲ მამობა; წინამძღვრობა
მამონა-ჲ სიმდიდრის ღმერთი; სიმდიდრისმოყვარეობა
მამონეგელ-ი დამმონებელი
მამსგავსებელ-ი მიმამსგავსებელი
მამულ-ი მამისეული; მამობრივი, მამაპაპური; სამშობლო
მამულ-დედულ-ი სამემკვიდრეო
მამულკეთილობა-ჲ კეთილშობილება
მამულობა-ჲ მამისეულობა; მემკვიდრეობითობა
მამუხდეგელ-ი დამაწყნარებელი
მამუხდეგლობა-ჲ დამაწყნარებლობა
მამცნეგელ-ი მასწავლებელი
მამხიობელობა-ჲ სანახაობა
მანა-ჲ მცირე მარგილი
მანა-ჲ შუშა
მანანა-ჲ მანანა; ძღვენი
მანგალ-ი ნამგალი
მანდა-ჲ მანდაური
მანდარ-ი პური
მანდატურ-ი კარისკაცი
მანდიკ-ი ხურკინი
მანდილ-ი წამოსასხამი
მანდრაგორ-ი//მარდაგონ-ი//მანდრა-ლორა-ჲ ვაშლაძილა (ამ ბალახის ნაყოფს აქვს მძაფრი, დამაძინებელი სუნი)
მანდრალორა-ჲ, იხ. მანდრაგორ-ი
მანდრინ-ი მრევლი
მანიკ-ი ყელსაბამი
მანივთეგელ-ი გამსახიერებელი
მანიკეველ-ი მანის მოძღვრების მიმდევარი
მანიკეველობა-ჲ მანის მოძღვრების მიმდევრობა
მანიკეობ-ი მანის მოძღვრების მიმდევარი
მანიფ-ი წნელი
მანკიერ-ი უწმინდური

მანკიერება-ჲ უწმინდურება
მანქანა-ჲ მოწყობილობა; ხერხი (ხრიკი)
მანქანება-ჲ//მანქანობა-ჲ ხერხი
მანქანით-ი მოხერხებული
მანქანისსაბელ-ი თოკი
მანქანობა-ჲ, იხ. მანქანება-ჲ
მაოტებელ-ი მდევნელი
მაოცებელ-ი მომჩვენებელი
მაოცებელ-ყოფა-ჲ მოჩვენება
მაოჯრებელ-ი ამაოხრებელი; ამკლები
მარ-ი მიდიელი
მარ-ი საწნეხელი
მარაბ-ი ცა
მარაგება წინასწარცნობა; მარჩიელობა; ასტროლოგია
მარადღე მუდამ; ყოველდღე
მარგეველ-ი მაჭენებელი; თავდამსხმელი
მარგეველობა-ჲ ჭენება; თავდასხმა
მარგ-ი დამხმარე
მარგალიტოვნება-ჲ ბრწყინვალება; ელვარება
მარდაგონ-ი, იხ. მანდრაგორ-ი
მარვაჰან-ი გოდორი
მარზაპან-ი მხარის მმართველი
მარზაპანობა-ჲ მხარის მმართველობა
მარზიკ-ი მებრძოლი
მართება წარმართვა; მიმართვა; შეფერება (მართება)
მართებით-ი მართალი
მართებისსახედ სწორად
მართ ნამდვილად; სწორად; პირდაპირ
მართად ნამდვილად; სამართლიანად
მართალღსარება-ჲ მართლმადიდებლობა
მართალღსრულებულ-ი სწორად (სამართლიანად) შესრულებული (გაკეთებული)
მართლგამომეტყველება-ჲ სწორად გამოთქმა
მართლგანმზრახველ-ი სწორად მრჩეველი
მართლგანმყოფელობა-ჲ სწორად განაწილება
მართლგანფენილობა-ჲ გაფენა
მართლება მართლება (დანაშაულისათვის მიზღვა)
მართლიად ნამდვილად; სამართლიანად
მართლმავალობა სწორად სვლა; შეუმცდარობა
მართლმდგომარება-ჲ//მართლმდგომარეობა-ჲ სისწორე; სიმართლე
მართლმდგომარეობა-ჲ იხ. მართლმდგომარება-ჲ
მართლმეტყველება-ჲ სისწორე; სიმართლე
მართლმეცნიერება-ჲ სწორად ცოდნა; სიმართლე
მართლმიმართებით პირდაპირ
მართლმკუეთელობა-ჲ სამართლიანი განსჯა; სამართლიანად გადაწყვეტა
მართლმორწმუნეობა-ჲ მართლმადიდებლობა
მართლმსაჯულ-ი სამართლიანი მოსამართლე
მართლმსაჯულება-ჲ//მართლმსაჯულობა-ჲ სამართლიანი სასამართლო
მართლმსაჯულობა-ჲ, იხ. მართლმსაჯულება-ჲ
მართლმხილება-ჲ სამართლიანი მხილება
მართლობა გამართლება (თავისა)
მართლსარწმუნოვება-ჲ მართლმადიდებლობა
მართლუკუნმაქცევ-ი დაბრუნებული; მიმბრუნებელი; დამბრუნებელი
მართლუკუნქცეულ-ი მიბრუნებული
მართლქუე ქვემოთ (ქვემოთ პირდაპირ)
მართლ-ყოფა გასწორება
მართლშემფიერველობა-ჲ სამართლიანი შეწირვა
მართლჩაზიდულ-ი ქვემოთ (პირდაპირ) ჩაშვებული
მართლცნობა სწორად გაგება (მიხვედრა)
მართლცხორებულ-ი სამართლიანად (სიმართლით) მცხოვრები
მართლწარმართება-ჲ სწორად (სამართლიანად) სვლა
მართლწარმართებულ-ი სწორად (სამართლიანად) მავალი

მართლწერთილება-ჲ სიმართლის
სწავლა
მარიალ-ი ივნისი
მარილმხალ-ი ერთგვარი მხალი
მარილყრილ-ი მარილმოყრილი
მარმალ-ი მარმარილო
მარმარილო-ჲ//მარმარინო-ჲ
მარმარილო
მარმარილოჲსმხერხველ-ი მარმარილოს
დამმუშავებელი
მარმარინო-ჲ, იხ. მარმარილო-ჲ
მარმარინოფენილ-ი მარმარილოთი
მოპირკეთებული
მარმარიონ-ი მარმარილო
მარტოდმყოფ-ი განდეგილი
მარტოდშობილ-ი ერთადერთი შვილი
მარტოეგით-ი ცალკე
მარტოსატყორც-ი გადასახტომი ჭოკი
მარტოქმნულ-ი მარტო მყოფი
მარტჳლ-ი//მარტჳრ-ი მოწამე
მარტჳლია-ჲ//მარტჳრია-ჲ სული წმიდის
მოფენის დღე
მარტჳლობა-ჲ//მარტჳრობა-ჲ წამება
მარტჳრ-ი, იხ. მარტჳლ-ი
მარტჳრია-ჲ, იხ. მარტჳლია-ჲ
მარტჳრობა-ჲ, იხ. მარტჳლობა-ჲ
მარღუ-ი დამნგრევი; დამშლელი
მარჩგივ-ი ტყუპი; ტყუპისცალი
მარჩგივოვან-ი ტყუპთა გამჩენი
მარცულედოვან-ი მარცვლიანი
მარცულეულ-ი მარცვალი;
დამარცვლული
მარცუალოდენ-ი მარცვლისტოლი
მარცხ-ი მარცხიანი; უკეთური; ვერაგი
მარცხენეობა-ჲ მარცხნივ ყოფნა;
სიერაგე
მარცხენცთ-ი მარცხნივ მყოფი, ვერაგი
მარცხენით-ი მარცხნივ მყოფი
მარცხენითკერძო-ჲ მარცხნივ მყოფი
მარცხ//მარცხნ მარცხნივ
მარცხნ, იხ. მარცხ
მარცხჳნებელ-ი შემარცხვენელი
მარცხუენელ-ი შემარცხვენელი
მარწმუნებელ-ი დამჯერებელი
მარწმუნებელობა დაჯერება;
დარწმუნება
მარწუხ-ი მარწუხი; საზიარებელი კოვზი
მარხულად დაცულად
მარჯილ-ი მარხილი
მარჯო-ჲ შესაფერისი
მარჯუალ მარჯვნივ
მარჯუე-ჲ მარჯვე; კეთილი; შესაფერისი
მარჯუება მოხერხება
მარჯუელ მარჯვნივ
მარჯუენა-ჲ, იხ. მარჯუენე-ჲ
მარჯუენე-ჲ//მარჯუენა-ჲ მარჯვენა;
მართალი
მარჯუენეობა-ჲ სიმართლე
მარჯუენით-ი მარჯვნივ მყოფი;
მართალი
მარჯუენითკერძო-ჲ მარჯვნივ მყოფი;
მართალი
მარჯუენითობა-ჲ მარჯვენა მხარეს
ყოფნა; სიმართლე
მარჯუეობა-ჲ მოხერხება; სიკეთე;
სიმარჯვე
მარჯუე-ჩენა მოსახერხებლად ჩათვლა
მარჯუნ, იხ. მარჯულ
მარჯულ//მარჯუნ მარჯვნივ
მასერეგლობა-ჲ ჭმევა
მასიძვებელ-ი გამრყვნელი
მასკნე-ჲ გოგრის ან ვაზის რქა
მასმაროთ-ი ჭორჭელი
მასმენელ-ი ცუდის მთქმელი;
დამბეზღებელი
მასმენელობა-ჲ დამბეზღებლობა
მასკინძლებულ-ი გამასპინძლებული
მასრულ-ი შესაწირავი
მასუმელ-ი შესასმელი
მასწავლელ-ი მასწავლებელი
მასწავლელობა-ჲ სწავლება
მასწრაფებელ-ი//მასწრაფობელ-ი
დამაჩქარებელი; მაიძულებელი
მასწრაფობელ-ი, იხ. მასწრაფებელ-ი
მასხურებელ-ი შემასხურებელი;
შემაფრქვეველი
მატა�-ი ზედამხედველი; მნე
მატანია-ჲ მუხლის მოყრა
მატიან-ი, იხ. მატიანე-ჲ

მატიანე-Ე//მატიან-Ი წიგნი; ისტორია
მატკივნეგელ-Ი ამატკივებელი
მატკივნეგელობა-Ე ტკივილი
მატფობარ-Ი გამათბობელი
მატფობელ-Ი გამათბობელი
მატყიერ-Ი, იხ. მატყლიერ-Ი
მატყლიერ-Ი//მატყიერ-Ი ბეწვებიანი
მატყუებელ-Ი მომატყვებელი; შემცდენი; საბაბი
მატყუებლობა-Ე შეცდენა (მოქმ. გვ.)
მაუდაბნოებელ-Ი ამაოხრებელი; უდაბნოდ მქცეველი
მაურვებელ-Ი შემაწუხებელი
მაუცარ-Ი გრძნეული; მისანი
მაუწყებელ-Ი შემტყობინებელი
მაფორ-Ი წამოსასხამი
მაფრთხობელ-Ი შემშინებელი
მაფუცებელ-Ი დამფიცებელი
მაქადებელ-Ი დამმუქრებელი
მაქმა-Ე ბადე
მაქმნეველ-Ი გამკეთებინებელი
მაქუსიერ-Ი მქონებელი
მაქუსიერება-Ე//მაქუსიერობა-Ე ქონება
მაქუსიერობა-Ე, იხ. მაქუსიერება-Ე
მაღალ-Ი მაღალი; ამპარტავანი
მაღალმზრახველობა-Ე თავხედობა; ამპარტავნება
მაღლისმზრახველობა-Ე თავხედობა: ამპარტავნება
მაღლობა-Ე//მაღლოობა-Ე ამპარტავნება
მაღლოვ-Ი მაღალი; ამპარტავანი
მაღლოვა ამაღლება; ამპარტავნება
მაღლოვან-Ი ამაღლებული; მაღალი
მაღლოვნობა-Ე ამპარტავნება
მაღლოობა-Ე, იხ. მაღლობა-Ე
მაღნარ-Ი მაღალი ტყე
მაღნაროვან-Ი მაღალი ტყე
მაღვძებელ-Ი გამომფხიზლებელი
მაყენებელ-Ი ხელისშემშლელი
მაყენებლობა ხელის შეშლა
მაყუედრებელ-Ი მაყვედრებელი; მამხილებელი; დამბრალებელი
მაყუედრებლობა-Ე ბრალის დადება
მაშინდებარ-Ი იმდროისებური
მაშკ-Ი კარვის ან წამოსასხამის კალთა
მაშრომებელ-Ი შემაწუხებელი; მაშრომებელი
მაშურალ-Ი გარეჯილი; დაღლილი
მაშურალობა-Ე დაღლა
მაშფალა-Ე გოდორი
მაშფოთებელ-Ი აღმძვრელი; წამქეზებელი
მაჩივლებელ-Ი მჩივლებელი (ვინც აჩივლებინებს)
მაჩრდილობელ-Ი დამჩრდილებელი; მაგრილობელი
მაჩუენებელ-Ი მომჩვენებელი; პირფერი
მაჩუენებლობა მოჩვენებითობა; პირფერობა
მაცთუნებელ-Ი შემცდენი
მაცთუნებელობა-Ე//მაცთუნებლობა-Ე შეცდენა
მაცთუნებლობა-Ე, იხ. მაცთუნებელობა-Ე
მაცთურ-Ი შემცდენელი
მაცთურება შეცდენა (მოქმ. გვ.)
მაცთურმეიქნელობა-Ე პირფერობა
მაცილებელობა-Ე//მაცილობლება-Ე დავა; ურჩობა
მაცილობელ-Ი მოდავე; მოკამათე; ურჩი
მაცილობლება-Ე, იხ. მაცილებელობა-Ე
მაცხოვარ-Ი მხსნელი; გადამრჩენი; ცხოვრების მომნიჭებელი
მაცხოვარება-Ე ხსნა; გადარჩენა; ცხოვრება
მაცხოვნებელ-Ი მხსნელი; გადამრჩენი; ცხოვრების მომნიჭებელი
მაცხოვრებელ-Ი მხსნელი; გადამრჩენი; ცხოვრების მომცემი
მაძოვნებელ-Ი მწყემსი
მაძღრივ მაძღრად
მაწანებელ-Ი დამამშვიდებელი
მაწვა ცდა
მაწოვნებელ-Ი მაწოვებელი; ძიძა
მაწუეველ-Ი წამქეზებელი
მაწყინარ-Ი შემაწუხებელი
მაჭამელ-Ი შემაჭმევინებელი
მაჭენებელ-Ი გამლანძღველი
მაჭირებელ-Ი//მაჭირვებელ-Ი შემაწუხებელი

მაჟირვეგელ-ი, იხ. მაჟირეგელ-ი
მახალ-ი გუდა; ხურჯინი
მახალაკ-ი გუდა; ხურჯინი
მახარეგელ-ი//მახაროგელ-ი შემატყობინებელი; სახარების ავტორი
მახარეგელობა-ჲ//მახაროგლობა-ჲ შეტყობინება
მახაროგლობა-ჲ, იხ. მახარეგელობა-ჲ
მახეოგელ-ი//მახიოგელ-ი მგალობელი; მოთამაშე
მახიობა თვალთმაქცობა
მახიოგელ-ი იხ. მახეოგელ-ი
მახლოგელქმნულ-ი დაახლოვებული: მახლობელი
მახრუტ-ი ფერადი სასმისი
მახვლ-ი გალესილი; ბასრი; ხმალი; სასტიკი
მახვლისან-ი ხმლიანი
მახუეა გალესვა
მაჰსენეგელ-ი მომხსენებელი (გამხსენებელი)
მაჯანად ფუჭად; ამაოდ
მაკამეგელ-ი მაამებელი; მლიქვნელი
მბანელ-ი მბანელი; დამბანი; მეაბანოვე
მბანელობა დაბანა
მგდვნეარე-ჲ ანთებული
მგერველ-ი ჩამბერავი
მგერველობა-ჲ ბერვა; ჩაბერვა
მგზინვარე-ჲ მგზინავი
მგობღნარ-ი დაფზე დამკერელი
მგოროტეგელ-ი ბოროტი
მგრდღვნეარე-ჲ განრისხებული; მოღმუილე
მგრდღუნალობა-ჲ განრისხება; ღმუილი
მგრკინვალება-ჲ ელვარება
მგრტვნველობა-ჲ თავხედობა
მგრძანეგელ-ყოფა გაბატონება
მგრძოლ-ი მებრძოლი
მგრძოლობა-ჲ ბრძოლა
მგუდეგელ-ი დაბუდებული
მგუვარე-ჲ მწერი; ჭუპრი
მგჭოგელ-ი განმსჯელი; მსაჯული
მგჭოგელობა განაჩენის გამოტანა; გადაწყვეტა
მგალოგელ-ყოფა-ჲ მგალობლობა; გალობა
მგბარ-ი მოხარშული
მგეგელ-ი დამაარსებელი; მქმნელი; შემწირავი
მგეგეგელ-ი შემგებებელი
მგეგეარ-ი შემგებებელი
მგზაკნელობა-ჲ გაგზავნა
მგზაკრ მგზავრობისას; სვლისას
მგზაკრობა მოგზაურობა; გამგზავრება
მგზეგარე-ჲ ანთებული
მგზეგარება-ჲ//მგზეგარეობა-ჲ ანთება
მგზეგარეობა-ჲ, იხ. მგზეგარება-ჲ
მგზეგელ-ი ამნთები; დამნთები
მგინეგარ-ი მაგინებელი
მგიობარ-ი მაგინებელი; მლანძღველი
მგლახაკობ-ი ღარიბი
მგლინვარე-ჲ გლუვი; სრიალა
მგლინვარება სიგლუვე
მგლოიარება-ჲ გლოვა
მგმობარ-ი მლანძღველი
მგოდეგარე-ჲ მგოდებელი; მგლოვიარე
მგოზელ-ი მლესავი (კედლისა...)
მგონეგელ-ი მფიქრებელი; მგონებელი: მიმჩნევი
მგონეგელობა-ჲ ჩათვლა; მიჩნევა
მგორკალ-ი//მგორკალე-ჲ მგორავი
მგორკალე-ჲ, იხ. მგორკალ-ი
მგოსან-ი დამკერელი; მომღერალი (ლხინისას ან გლოვისას)
მგოსნობა დაკერა: სიმღერა
მგოსნობით-ი მუსიკალური
მგრაბნალ-ი//მგრაბნელ-ი ჭია
მგრაბნელ-ი, იხ. მგრაბნალ-ი
მგრკვნველ-ი ძიძა
მგრძნეგაკ-ი მისანი; გრძნეული
მგრძნეგაკობა-ჲ მისნობა; გრძნეულება
მგრძნეგელ-ი მისანი; გრძნეული
მგუარდღ გვერდით; ირიბად
მგუემელ-ი მცემელი; მტანჯველი
მგუემელობა-ჲ ცემა; ტანჯვა
მგუერდობ-ი არა სისწორით ნათესავი
მგულეგელ-ი მსურველი; განმზრახველი; მოურავი
მგურემელ-ი მცემელი

მგურინავ-ი მგოდებელი; მოტირალი
მდაგიო-ჲ//მდაგიონ-ი//მდაგიორ-ი
სოფლელი; მდაბიო
მდაგიონ-ი, იხ. მდაგიო-ჲ
მდაგიორ-ი, იხ. მდაგიო-ჲ
მდაგიორთაგან-ი სოფლელთაგანი
მდაგლად თავმდაბლად
მდაგლისმეტყუელება-ჲ მდაგლად
ლაპარაკი; სიმდაბლე
მდაგრ დაგაში
მდაგრიო-ჲ სოფლელი
მდაგიურ-ი//მდაგურ-ი სოფლელი
მდაგურ-ი, იხ. მდაგიურ-ი
მდგამ-ი ჩასხმული; მკერივი
მდგმო-ჲ მდგომარე; ჩასხმული (მკერივი
აგებულებისა)
მდგომარეგა-ჲ//მდგომარეობა-ჲ ყოფნა;
დგომა
მდგომარეობა-ჲ, იხ. მდგომარეგა-ჲ
მდგომოგა-ჲ შექმნა
მდგურ-ი დამდგარი; გაჩერებული
მდეგარე-ყოფა-ჲ დება; ყოფნა
მდედრეგრივ-ი მდედრული; დედლური
მდელო-ჲ საპონი
მდელივან-ი ბალახიანი
მდელოჲსმძოვარ-ი ბალახისმჭამელი
მდიდროგა-ჲ//მდიდროობა-ჲ სიმდიდრე
მდიდროობა-ჲ, იხ. მდიდროგა-ჲ
მდრანჯოგელობა-ჲ ურცხვი;
მოურიდებელი არშიყობა
მდრესელობა გასმა; ხახუნი
მდროეგელ-ი დამგვიანებელი;
დამაგვიანებელი
მდრტჳნავ-ი უკმაყოფილო;
აღშფოთებული
მდრტჳნავ-ყოფა უკმაყოფილება;
აღშფოთება
მდრტჳნაობა-ჲ უკმაყოფილება;
აღშფოთება
მდრტჳნელ-ი უკმაყოფილო;
აღშფოთებული
მდუმრიად ჩუმად
მდუმრიად-ი ჩუმი
მდუმრიე-ჲ ჩუმი
მდურვა საყვედური; უკმაყოფილება;
დამდურება
მდურვიელ-ი მომდურავი
მდღეურ დღიურად
მდღეურ-ი დღიური; ყოველდღიური
მდღეურად დღიურად; ყოველდღიურად
მდღეურითმსახურ-ი დღიურად
დაქირავებული მუშა
მეაგანოე-ჲ მეაბანოე (აბანოს პატრონი)
მეათე-ჲ მეათე; მეათედი
მეათეძალე-ჲ ათსიმიანი საკრავის
დამკვრელი
მეამაოე-ჲ ფუჭად მოქმედი
მეანდერძეობა ანდერძით გადაცემა
მეანეულე-ჲ მხვნელი
მეარეე-ჲ მწყემსი
მეასპარეზე-ჲ მოჯირითე
მეაქლემე-ჲ აქლემის პატრონი
(მომვლელი)
მეაჩრდილე-ჲ მსახიობი
მეგავთე-ჲ ცუდი ამბის მომტანი
მეგარგითე-ჲ გარბითის (არფის)
დამკვრელი
მეგარგითეობა-ჲ გარბითზე დაკვრა
მეგელელე-ჲ ბელლის მნე
მეგოძირ-ი გზაჯვარედინი
მეგრ//მეგრად სრულიად
მეგრად, იხ. მეგრ
მეგრუეობა-ჲ თავბრუს ხვევა
მეგრძედეობა-ჲ გამომწველობა
მეგუდარ-ი დაბუდებული
მეგანძე-ჲ განძის გამგებელი (მნე)
მეგანძურთუხუცეს-ი განძის გამგებელთა
უფროსი
მეგლოვა-ჲ გლოვა
მეგობარ-ქმნა დამეგობრება
მეგუპტელ-ი//მეეგუპტელ-ი ეგვიპტელი
მეგუპტელებრ-ი ეგვიპტური
მეგუპტურ-ი ეგვიპტური
მედად უსასყიდლოდ
მედგარ-ი ზარმაცი; ვერაგი
მედგრობა ზარმაცობა; ვერაგობა
მედილეგე-ჲ ციხის უფროსი
მედიმოსე-ჲ გადასახადის ამკრეფი

მედნობ-ი მდნობი; გამქრობი (რაც დნება; ქრება)
მედრეკიან-ი დრეკადი
მედღეუროგა გამუდმებით ყოფნა
მეებნე-ე ებნის (ებანზე) დამკვრელი
მეერგასე-ე, იხ. მეერგასისე-ე
მეერგასისე-ე//მეერგასე-ე ორმოცდამეათე; სული წმიდის მოფენის დღესასწაული
მეერთისა//მერთისა მპყრობელი ყოვლის (ყველაფრის) მპყრობელი; გამგებელი
მეეჭუსემდინ-ი მეექვსემდე
მეეანეობა ყოფნა
მეეაქინე-ე სასმელთა მნე
მეეახშე-ე სარგებლით გამსესხებელი; მევახშე
მეე

მეჟუცლეობა-ჲ ღორმუცელობა
მეფრინველე-ჲ ფრინველთა ხმით, ფრენის მიმართულებით მკითხავი
მეფლერ-ი მოთამაშე; მომღერალი; დამცინავი
მეფშვილდაბარჯე-ჲ მშვილდ-ისრით შეიარაღებული
მეფშურე-ჲ შურიანი
მეფცნიგე-ჲ რწმუნებული (სანდო)
მეფძორე-ჲ მძორის მჭამელი
მეფზირე-ჲ სასტუმროს მსახური
მეფწყობრე-ჲ მოცეკვავე
მეფხლე-ჲ მებოსტნე
მეფკეცე-ჲ მხეცთა გამწვრთნელი
მეფარე-ჲ ალლუაᲘს თქმისას ერთ მხარეს დაჩოქილი ბერები
მენა-ჲ, იხ. მენაᲥ-ი
მენადირე-ჲ, იხ. მონადირე-ჲ
მენადირეობა-ჲ ნადირობა
მენავე-ჲ გემის პატრონი; მეზღვაური
მენაეგა//მენაეობა მეზღვაურობა
მენავეთმოღუაწე-ჲ გემის კაპიტანი
მენავეთმოძღუარ-ი გემის კაპიტანი
მენავეთმოძღურეგა-ჲ გემის კაპიტნობა
მენავეობა, იხ. მენავეგა
მენაᲥ-ი//მენა-ჲ ჭერი
მენაᲥ-ი ხარისხი; საფეხური
მენარდე-ჲ კამათლით მოთამაშე
მენარდეობა-ჲ კამათლით თამაში
მენაცვალე-ჲ შემცვლელი; მემკვიდრე
მენაცვალეობა-ჲ შეცვლა; მემკვიდრეობა
მენელსაცხებლეთმგბრველ-ი ნელსაცხებლის მხარშველი (დამმზადებელი)
მენერგე-ჲ ბაღის მომვლელი; ნერგის დამრგველი
მენესტუე-ჲ საყვირზე დამკვრელი
მენესტუეობა-ჲ საყვირზე დაკვრა
მენიდოს-ი ზღვის თევზი
მენიჯგორე-ჲ, იხ. მენიჯოგე-ჲ
მენიჯოგე-ჲ//მენიჯოგრე-ჲ//მენიჯგორე-ჲ კაპარჭის მატარებელი მსახური
მენიჯოგრე-ჲ, იხ. მენიჯოგე-ჲ
მენოაგე-ჲ დამკვრელი (მუსიკოსი)
მეოთხედმთავარ-ი ქვეყნის მეოთხედის მთავარი
მეოთხედმთავრობა-ჲ ქვეყნის მეოთხედის მთავრობა
მეორძ-ი მოზარდი
მეორწილე-Შ გამაორკეცებელი
მეოტ-ი გაქცეული
მეოტობა-ჲ გაქცევა
მეოქროსოფიო-ჲ ოქრომჭედელი
მეიხ-ი შუამდგომელი; დამხმარე
მეიხეგა-ჲ შუამდგომლობა; დახმარება
მეიხნე-ჲ თანამესუფრე
მეკანდუქიანე-ჲ სასტუმროს პატრონი
მეკრატაკე-ჲ მეტყავე
მეკრატაკეობა-ჲ მეტყავეობა
მეკურეთმოძღუარ-ი პურის მცხობელთა უფროსი
მეკურეობა-ჲ პურისმცხობელობა
მეკურისმტე-ჲ//მეკურისტე-ჲ თანამესუფრე
მეკურისტე-ჲ, იხ. მეკურისმტე-ჲ
მექამეთაგან-ი მგალობელთაგანი (ეკლესიაში)
მერაკოდენ-ი//მერაოდენე-ჲ მერამდენე
მერაოდენე-ჲ, იხ. მერაკოდენ-ი
მერე, იხ. მერმე
მერთისა მკურობელ-ი, იხ. მეერთისა მკურობელ-ი
მერიცხუე-ჲ არითმეტიკოსი
მერმე-ჲ შემდგომი; მომავალი; მეორე
მერჩულე-ჲ საეკლესიო კანონის მცოდნე (მოძღვარი); კანონმდებელი
მერჩულიულ-ი მერჩულისებური (სალექსო ზომა)
მერცხლისბამსხმელ-ი მერცხლის გამგდები (ფრინველი)
მერცხლისმდევარ-ი მერცხლისმდევნელი (გამგდები) ფრინველი
მერწყულ-ი, იხ. მერწყულე-ჲ
მერწყულე-ჲ//მერწყულ-ი წყლის მომტანი
მერჯ-ი გრძელი სკამი
მესათხევლე-ჲ მებადური
მესათხევლეობა მებადურობა
მესათხევლე-ყოფა მებადურად ქცევა

მესაიდუმლიე-დ შემტყობი: გამგები
მესაიდუმლოება-დ საიდუმლოს
    გამოცნობა
მესამე-დ მესამე: მესამედი: გუშინწინ
მესამოსლე-დ ტანსაცმლის მკერავი
მესამჭედრე-დ მეანკესე
მესანთლე-დ სანთლების დამნთები
მესაკუროგილე-დ ციხის უფროსი; ციხის
    მცველი
მესაკუროგილეთმთავარ-ი ციხის
    უფროსი
მესაკუროგილეთმოძღუარ-ი
    საპყრობილის (ციხის) უფროსი
მესაკუროგილეთმცველ-ი ციხის მცველი
მესაშუალეობა-დ საშუალობა
მესაჰმრე-დ მდიდარი
მესაუმილე-დ ცეცხლის დამნთები
მესია მხსნელი (ქრისტე)
მესიზმრეთაგან-ი სიზმრის
    ამხსნელთაგანი
მესიზმრეობით-ი სიზმარეული;
    ბუნდოვანი
მესირაე-დ ჭილობის მქსოველი
მესისხლე-დ ბოროტი; სისხლისმსმელი
მესისხლეობა-დ ბოროტება:
    სისხლისმსმელობა
მესნეულე-დ ავადმყოფთა მომვლელი
მესტუმრე-დ მასპინძელი
მესუეტე-დ სვეტზე შემდგარი (ასკეტი)
მესუეტეობა-დ სვეტზე შედგომა
მესულეგობა გაშტერება: დათრობა
მესუმური-ი მსმელი
მესუხრაობა-დ//მესუხრეობა-დ შრომითი
    ბეგარა
მესუხრეობა-დ, იხ. მესუხრაობა-დ
მესძეურობა-დ წოვება
მეტანია-დ მიწაზე თავის დარტყმა
    (მონანიება)
მეტაფრას-ი გადაკაზმული; მეტაფრასი
მეტაჭნ-ი აბრეშუმი
მეტირალ-ი მტირალი
მეტაუეთილ-ყოფა მოჭრა
მეტნ-ი ზედმეტი; ჭარბი
მეტნობა-დ//მეტობა-დ გადამეტება:
    მეტიჩრობა
მეტნობის-ყოფა გადამეტება
მეტობა-დ, იხ. მეტნობა-დ
მეტოზიკე-დ მედღესასწაულე
მეტოქ-ი მონასტრის კუთვნილი სახლი
მეტრა-დ//მეტრო-დ საწყაო (15 ლიტრა)
მეტრაკეზე-დ სუფრის გამშლელი
მეტრო-დ, იხ. მეტრა-დ
მეტსმეტყველ-ი ზედმეტის მოლაპარაკე
მეტჳრთე-დ ტვირთის წამღები
მეტყეგარ-ი მტირალი
მეტყეგელ-ი მტირალი
მეტყველებით-ი სიტყვაწყლიანი
მეტყველ-ყოფა ალაპარაკება
მეუბნარ-ი მოლაპარაკე
მეუბნე-დ მოედანზე მჯდომარე
მეუდაბნო-დ განდეგილი (ასკეტი)
მეუდაბნოება-დ დაუსახლებელ ადგილას
    ყოფნა; განდეგილობა
მეუდაბნოებით-ი ასკეტური
მეუნასე-დ მავნებელი
მეუნჯე-დ საუნჯის (სალაროს) მცველი
მეურაკპარაკე-დ ქუჩაში მდგომი
მეუსამართლო-დ უსამართლო
მეუფე-დ უფალი: მეფე
მეუფება მეფობა; უფლობა
მეუფებრივ-ი სამეუფო: სამეფო
მეუძლურე-დ სნეულთა მომვლელი
მეფასე-დ საუნჯის (ქონების) მცველი
მეფასეთმთავარ-ი საუნჯის (საგანძურის)
    გამგებელი
მეფემყოფელ-ი გამმეფებელი
მეფეულ-ი სამეფო
მეფისა-დ დედოფალი
მეფრებრივ-ი სამეფო; მეფური
მეფსალმუნე-დ ფსალმუნთა ავტორი;
    მგალობელი: მთქმელი
მეფუნდუკე-დ სასტუმროს პატრონი
მეფხან-ი კანის ავადმყოფობა
მეფხანიან-ი//მეფხანოვან-ი კანის
    ავადმყოფობიანი
მეფხანოვან-ი, იხ. მეფხანიან-ი
მექნარე-დ ქნარზე დამკვრელი
მექნარეობა ქნარზე დაკვრა
მექონოთ-ი საფეხური; კვარცხლბეკი

მეჭორწილე-ჲ//მეჭორწინე-ჲ ქორწილში მიპატიჟებული
მეჭორწინე-ჲ, იხ. მეჭორწილე-ჲ
მეჭრთილე-ჲ ქერის მომყვანი
მეჭსელე-ჲ ქსლის დამრთველი
მეჭჳშე-ჲ ქვიშის მზიდველი
მეჭუეყანე-ჲ მცხოვრები
მეჭულბაბე-ჲ მედუქნე; გამყიდველი
მეჭუხარ-ი დამქუხებელი
მეღოდარ-ი უწესოდ მომღერალი
მეღონე-ჲ დამხმარე; მომხერხებელი
მეღჳნე-ჲ ღვინის დამსხმელი; ლოთი; ღვინის გამყიდველი
მეღჳნეობა-ჲ//მეღჳნობა-ჲ ლოთობა
მეღჳნობა-ჲ, იხ. მეღჳნეობა-ჲ
მეღუაწლეობა-ჲ შრომა; ბრძოლა
მეყსა შინა//მეყუსა შინა//მეჯსა შინა მაშინვე; სასწრაფოდ
მეყსეულ-ი სასწრაფო; უეცარი
მეყსეულად//მეყუსეულად//მეჯსეულად უეცრად; მაშინვე; სასწრაფოდ
მეყჳს-ი ნაოქსავი
მეყურწუმე-ჲ//მეყურჭუმე-ჲ მყვინთავი
მეყურჭუმე-ჲ, იხ. მეყურწუმე-ჲ
მეყუსა შინა, იხ. მეყსა შინა
მეყუსეულად, იხ. მეყსეულად
მეშაბათე-ჲ შაბათის დამცველი (ვინც შაბათს იცავს)
მეშალილება მძორის მჭამელობა
მეშჳდე-ჲ მეშვიდე; მეშვიდედი
მეშურდულე-ჲ შურდლით მსროლელი
მეშულლე-ჲ მტერი
მეშულლეობით-ი მტრული
მეშფოთე-ჲ მშფოთავი; შფოთის ამტეხი
მეშფოთეობა-ჲ შფოთის; არეულობის ატეხა
მეშფოთე-ყოფა-ჲ შფოთიანობა; არევა
მეჩანგე-ჲ ჩანგზე დამკვრელი
მეჩეურე-ჲ სისულელის მთქმელი
მეჩეურეობა სისულელის თქმა
მეცადინ-ი მცდელი
მეცადინეობა ცდა
მეცერცუე-ჲ ცერცვის გამყიდველი
მეცნაკ-ი მცოდნე
მეცნაობა გაგება; მიხვედრა
მეცნეგა//მეცნობა გაგება; მიხვედრა
მეცნიერ-ი მცოდნე; ნაცნობი; მიმხვედრი; გამგები
მეცნიერეგა-ჲ//მეცნიერობა-ჲ ცოდნა; გაგება; მიხვედრა
მეცნიერებით-ი გაგებული; შეგნებული
მეცნობა, იხ. მეცნეგა
მეძაკეძმნილ-ი მეძავი
მეძისაგან-ი უკანონო შვილი
მეძიებ-ი//მეძიებელ-ი მძებნელი
მეძიებელ-ი, იხ. მეძიებ-ი
მეძიებლობა-ჲ ძიება
მეძმრე-ჲ ძმრის გამყიდველი
მეწამლე-ჲ//მოწამლე-ჲ გრძნეული; წამალთა დამმზადებელი
მეწამლეობა-ჲ გრძნეულობა; წამალთა დამზადება
მეწამულ-ი წითელი
მეწამულისფერ-ი წითელი
მეწამულობა-ჲ სიწითლე
მეწამწამე-ჲ თვალის ჩამკვრელი
მეწესე-ჲ დაწესებული; კანონის აღმსრულებელი
მეწიგნე-ჲ წერილის მიმტანი
მეწინწილე-ჲ წინწილის დამკვრელი
მეწისარ-ი წიხლის მკვრელი
მეწუნე-ჲ მზარეული; წვნიანის მომმზადებელი
მეწყლე-ჲ მრწყველი
მეჭადრაგეობა-ჲ ჭადრაკის თამაში
მეჭიქე-ჲ მეშუშე
მეჭრელე-ჲ მღებავი
მეჭუელ-ი მგონებელი; მფიქრებელი
მეჭუელობა-ჲ ეჭვი
მეჭუნეულ-ი დაეჭვებული
მეჭურჭლე-ჲ განძეულობის მცველი
მეჭურჭლეობა-ჲ განძეულობის მცველობა
მეხარგე-ჲ ხმლოსანი; ჯალათი
მეხარჭეობა-ჲ ხარჯის ყოლა
მეხდატეხილ-ი შეშინებული
მეხის-ტეხა-ჲ ქუხილი (მეხი)
მეხუთე-ჲ მეხუთე; მეხუთედი
მეჯამლე-ჲ ფეხსაცმლის მკერავი (მეწაღე)

მეამლეობა მეწაღეობა; ფეხსაცმლის კერვა
მეაღლე-დ მოხელე; ხელისუფალთაგანი
მეჯორცე-დ ყასაბი
მეარმლე-დ მეხმლე; ხმლოსანი
მეჯა შინა, იხ. მესა შინა
მეჯესულად, იხ. მესესულად
მეჯადაგე-დ მეეჯღანე
მეჯაუკე-დ შეთქმული
მეჯაუკეობა-დ შეთქმულება
მეჯუარე-დ ჯვრის ამღები
მეჯურღულე-დ წყლის ამომღები
მეაზრე-დ მკითხავი; მომგონებელი: მატყუარა
მეაზრეობით-ი გონიერი
მეკვანდ-ი მძივი
მეკომე-დ მებრძოლი: შფოთის ამტეხი; წამქეზებელი
მკასხებელ-ი მსესხებელი (მოვალე)
მკაჭრობელობა ვაჭრობა
მკნებელობა ენება: ზიანის მიყენება
მზა-დ გამზადებული: მომზადებული
მზადებულ-ი გამზადებული; მომზადებული
მზავებელობა შეთანხმება
მზაკუავ-ი ცბიერი
მზაკუარ-ი, იხ. მზაკუვარ-ი
მზაკუვარ-ი//მზაკუარ-ი ცბიერი: მატყუარა
მზაკუვარება-დ ცბიერება; მატყუარობა
მზაასუხობა-დ სიტყვის ჭეშმარიტი მნიშვნელობის დადგენა
მზარდულ-ი აღმზრდელი
მზარდულობა-დ აღმზრდელობა
მზახობა დამძახლება; დამოყვრება
მზგეფს-ი, იხ. მსგეფს-ი
მზევნება მზეზე გაშლა
მზერა ჩასაფრება; დაზვერვა
მზირ-ი ჩასაფრებული; მზვერავი
მზირა მიხედვა; დაკვირვება
მზირება ხედვა; ყურება
მზირ-ყოფა ჩასაფრება
მზისდასავალ-ი დასავლეთი
მზისთუალ-ი მზე
მზისპირ-ი მზიანი ადგილი
მზმნელ-ი წინასწარმცნობელი: გრძნეული: მისანი
მზოპავ-ი მატყუარა; მოტრაბახე
მზრახ-ი მოლაპარაკე
მზრახვალ-ი მოლაპარაკე: მრჩეველი
მზრახვალობა-დ ლაპარაკი: რჩევა
მზრდელობა-დ გამოკვება; აღზრდა
მზრუნველობით-ი მზრუნველი; საზრუნავი
მზრუნველ-ყოფა ზრუნვა: მოვლა
მზუავ-ი ამაყი; ამპარტავანი
მზუაობარ-ი ამპარტავანი
მზუაობრება-დ//მზუაობრობა-დ ამპარტავნობა
მზუარე-დ მზიანი (ადგილი)
მზუაროვან-ი მზიანი (ადგილი)
მზუელ-ი დედალი (პირუტყვი)
მზუელავ-ი მსახიობი: მიმბაძველი
მზუელაობა მსახიობობა: მიბაძვა
მზღველ-ი გადამხდელი (ვალისა)
მთავარმამასახლის-ი მონასტრის წინამძღვარი
მთავარმამასახლისობა-დ მონასტრის წინამძღვრობა
მთავარმეზუერე-დ საბაჟოს უფროსი
მთავარმზარეულ-ი მზარეულთა უფროსი
მთავარმზრახველ-ი მრჩეველთა უფროსი: მთავარი მრჩეველი
მთავარმოწამე-დ დიდი მოწამე
მთავარმღდელ-ი პირველი მღვდელი: პრესვიტერი
მთავარმცველ-ი მცველთა უფროსი
მთავარსაჭურის-ი საჭურისთა უფროსი
მთავარსასასპეტ-ი მთავარსარდალი
მთავრებრ-ი სამთავრო
მთავრებრივ-ი სამთავრო
მთავრებრიობა-დ მთავრობა
მთავროვნისმოყუარე-დ ძალაუფლებისმოყვარე (კარიერისტი)
მთავროვნისმოყუარება-დ ძალაუფლებისმოყვარეობა (კარიერისტობა)
�მარგმანებელ-ი ამხსნელი: განმმარტებელი

მთარგმნელ-ი მთარგმნელი; ამხსნელი, განმმარტებელი
მთარგმნელობა-ჲ თარგმნა; ახსნა; განმარტება
მთერძელ-ი მხვნელი
მთეულეთ-ი მთიანეთი
მთეურ-ი მთიანეთი
მთიეგ-ი მნათობი
მთისმყოფ-ი მთიელი
მთლელ-ი მთლელი; დამმუშავებელი
მთნება, იხ. თნება
მთოან-ი მთიანი
მთოვარე-ჲ//მთუარე-ჲ მთვარე
მთოვარეგრ-ი მთვარის მსგავსი
მთჳსობ-ი მახლობელი; ნათესავი
მთუარე-ჲ, იხ. მთოვარე-ჲ
მთუარისსახედ მთვარისებურად
მთხევარ-ი, იხ. მთხველარ-ი
მთხველარ-ი//მთხევარ-ი მებადური
მთხზველ-ი დამწნავი
მთხოანე-ჲ მთხოვნელი; შუამდგომელი
მთხრეგლ-ი//თხრეგლ-ი ორმო
მთხრეგლშთაჭრილ-ყოფა ორმოში ჩაგდება
მთხუევა შეხვედრა
მთხუნველ-ი თხუნელა
მიაკ-ი ნიკარა
მიაძუს მიაქვს
მიახლება მიახლოვება
მიახლებულ-ი მიახლოებული
მიბირება გადაბირება; თავის მხარეს გადაყვანა
მიგმა წაყვანა
მიგოძება ჩუქება
მიგდება დაგდება; დატოვება
მიგება მიზღვა; მიცემა; მიბრუნება; დაბრუნება; მიხეთქება; პასუხის გაცემა
მიგებება შეხვედრა; შეგებება
მიგზავნა გაგზავნა
მიგრძობილ-ი გრძელი
მიგუალე მიდი
მიგუვება შეგუება; მისადაგება
მიდაჴოვალვა სხვადასხვა ადგილას დამალვა
მიდგინება მიყენება
მიდგმა მიპყრობა
მიდგმა თუალია შეხედვა
მიდგმულობა-ჲ მინდობა
მიდგომა დაფეხმძიმება
მიდგომილ-ი ორსული
მიდგომილება-ჲ ორსულობა
მიდება მიდება; მიფენა; კისრება
მიდეგელობით მკლველობა-ჲ გაუფრთხილებლობით ჩადენილი მკვლელობა
მიდევნა-ჲ მიყოლა; გაყოლა
მიდევნება გაყოლა; აყოლა
მიდევნებულ-ი გაყოლილი; აყოლილი
მიდევნებულ-ყოფა მიყოლა; აყოლა
მიდრეკა გადახრა
მიდრეკილ-ი გადახრილი
მიდრეკილება-ჲ//მიდრეკილობა-ჲ გადახრა
მიდრეკილობა-ჲ, იხ. მიდრეკილება-ჲ
მიდროება დროება; დროის მიცემა
მიერითგან მას შემდეგ; იქიდან
მიეასხება გასესხება
მიეედრება ჩაბარება; მინდობა
მიეედრებულ-ი ჩაბარებული; მინდობილი
მიეკა გავლა; წასვლა
მიეკინება გაგზავნა
მიეკინებულ-ი გაგზავნილი
მიეტოლა//მილტოლა გაქცევა
მიეტოლილ-ი გაქცეული
მიეჴდომა მივარდნა; მიგდება; დაცემა; დავარდნა; მისვლა; ყოფნა
მიეჴდომილ-ი//მიჴდომილ-ი მივარდნილი; მიგდებული
მიზდ-ი ქირა
მიზდება დაქირავება
მიზდებულ-ი დაქირავებული
მიზდურ-ი დაქირავებული
მიზდურთაბან-ი დაქირავებულთაგანი
მიზეზ-დგმა მომიზეზება
მიზეზება//მიზეზობა მომიზეზება
მიზეზიან-ი დამნაშავე
მიზეზოვან-ი დანაშაული; მოსამიზეზებელი
მიზეზ-ქმნა მომიზეზება

მიზეზ-ყოფა მომიზეზება
მიზღვა გადახდა (ვალისა)
მით იმიტომ
მითავსება კისრება
მითესვა მიბნევა; მიყრა; დათესვა
მითესულ-ი გაბნეული; გაფანტული
მითვეობა-ჲ იგივეობა
მითუალვა მიღება; შეწყნარება; ჩაბარება
მითუალულ-ი მიღებული; შეწყნარებული; ჩაბარებული
მითუალულთაგან-ი მიღებულთაგანი; ჩაბარებულთაგანი
მითუალულობა-ჲ მიღება; ჩაბარება; შეწყნარება
მითხევა მიყრა
მითხოვა თხოვა (ცოლისა); გათხოვება; თხოვნა
მითხოვილ-ი//მითხოილ-ი გათხოვილი; დანიშნული
მითხოილ-ი, იხ. მითხოვილ-ი
მითხრობა შეტყობინება; თხრობა; გაგებინება; ისტორია
მიკაბალება მიტაცება; მითვისება
მიკადრება მიმართება; მისვლა
მიკიდვა აკიდება
მიკრება შეკრება
მიკრება ბრალისა დადანაშაულება
მილალვა ჩხუბი; ცილობა
მილიონ-ი ათასი ნაბიჯი
მილოდება დალოდება
მილტოლვა, იხ. მივლტოლვა
მილტოლვილ-ი მირბენილი
მიმაახლებელ-ი დამაახლოვებელი
მიმადლება ჩუქება
მიმადლებულ-ი საბოძვრით (მადლით) სავსე
მიმაებობა ვაჭრობა
მიმავლენელობა-ჲ გაგზავნა
მიმავლინებელ-ი გამგზავნელი
მიმართ-ი მიმართული; შემდგომი; პასუხი
მიმართება მისწრაფება; გამართება; წასვლა; გაშურება
მიმარჯუება მიყვანა
მიმაკცეველ-ი მიმბრუნებელი; მიმყვანი
მიმაწევნელ-ი მიმყვანი
მიმგებებელ-ი გადამხდელი; მოპასუხე
მიმგებებელობა-ჲ გადახდა
მიმგზავრებულ-ი მისული; მიღწეული
მიმგზურელ-ი მიმტანი; მიმყვანი, მიმრთმევი
მიმდგომ-ი მიმდევარი; მომხრე
მიმდე მუდამ
მიმდე-მიმდე მუდამ; განუწყვეტლივ
მიმდემ-ი მუდმივი; განუწყვეტელი
მიმდემოგით-ი განუწყვეტელი
მიმდრეკელ-ი გადამხრელი; თავის მხარეზე გადამყვანი
მიმვლენელ-ი გამგზავნელი
მიმზიდავ-ი მიმყვანი (ძალით)
მიმზიდველ-ი ძალით მიმყვანი
მიმზიდველ-ყოფა მიზიდვა; (ძალით) მიყვანა
მიმთუალველ-ი მიმღები; ჩამბარებელი; შემწყნარებელი
მიმთუალველობა-ჲ მიღება; ჩაბარება; შეწყნარება
მიმთხოელ-ი, იხ. მიმთხოველ-ი
მიმთხოველ-ი//მიმთხოელ-ი ცოლად მთხოვნელი
მიმთხრობ-ი შიკრიკი; მოამბე
მიმთხრობელ-ი შიკრიკი; მოამბე
მიმთხუევა შეხვედრა; ცემა
მიმთხუეულ-ი შეხვედრილი; შეყრილი; ჩავარდნილი
მიმთხუეულობა-ჲ შეხვედრა; ნახვა
მიმიზდება მიქირავება
მიმლოდე-ჲ დამლოდებელი
მიმლოდეობა-ჲ დალოდება
მიმადლებელ-ი მბოძებელი; მიმნიჭებელი
მიმადლებელობა-ჲ ბოძება; მინიჭება
მიმართებელ-ი შემტევი; თავდამსხმელი
მიმძლავრებელ-ი მოძალადე; ძალით ხელთმგდები
მიმნიჭებელ-ი მბოძებელი; მჩუქებელი
მიმნიჭებელობა-ჲ ბოძება; ჩუქება
მიმოგანგნევა გაფანტვა
მიმოგანგნეულ-ი გაფანტული
მიმოგანგნეულება-ჲ გაფანტვა

მიმოგანთესა გაფანტვა
მიმოგანთესულ-ი გაფანტული
მიმოგანთქუმა განთქმა; ამბის
გავრცელება
მიმოგანთქუმულება-ჲ განთქმა; ამბის
გავრცელება
მიმოგანუბნეველ-ი გაუფანტველი;
განუყოფელი
მიმოგანუბნეველობა-ჲ ყურადღებიანობა
მიმოგანფენა გავრცელება
მიმოგანფენილ-ი გავრცელებული
მიმოგანყოფა დაყოფა; დანაწილება
მიმოგანყოფილ-ი დაყოფილი;
დანაწილებული; გათიშული
მიმოგანყოფილება-ჲ გათიშვა
მიმოგანწესებულ-ი გაყოფილი;
გათიშული
მიმოგანჭრა დაჭრა
მიმოგანჭრილ-ი დაჭრილი
მიმოგზება იქით-აქეთ სროლა
მიმოგება გაფანტვა
მიმოდაგნეა გაფანტვა
მიმოდაგნეულ-ი გაფანტული
მიმოდაგნეულად გაფანტულად
მიმოდაგნეულება-ჲ//მიმოდაგნეულობა-ჲ
გაფანტვა
მიმოდაგნეულობა-ჲ, იხ.
მიმოდაგნეულება-ჲ
მიმოდაგება მიბრუნება; დაბრუნება
მიმოდაგორვა გორვა; კოტრიალი
მიმოდადება გავრცელება (ამბისა)
მიმოდაკლა მიმოსვლა
მიმოდაკლტოლილ-ი გაფანტული;
გაქცეული
მიმოდაზიდვა მიწევა; მიმხრობა;
მიმოხრა
მიმოდაზიდულ-ი გადახრილ-
გადმოხრილი
მიმოდაზრუნვა ზრუნვა; ფუსფუსი
მიმოდათესა მიმოთესვა; გაბნევა
მიმოდათესულ-ი მიმოთესილი;
გაბნეული
მიმოდათრევა მიმოთრევა
მიმოდათქუმა გავრცელება (ამბისა)
მიმოდათქუმულ-ი გავრცელებული
(ამბავი)
მიმოდაიხოვა თხოვნა; ვედრება; ზრუნვა
მიმოდამაბნეველ-ი გამფანტველი
მიმოდამთქუველ-ი ხმის გამავრცელებელი
მიმოდამთესეობა-ჲ მიმოფანტვა
მიმოდამკვდრება გაფანტვა
მიმოდამტაცებელ-ი მიმტაცებელი
მიმოდამყრელ-ი გამფანტველი
მიმოდაკურება მიმოსხურება
მიმოდარორინება მიმოსვლა;
მოგზაურობა
მიმოდასაბნეველ-ი მიმოსაფანტავი;
გასავრცელებელი
მიმოდასლვა მიმოსვლა
მიმოდასრბა სწრაფად გავრცელება
(ამბისა)
მიმოდასტუანვა დაზვერვა;
დათვალიერება
მიმოდატაცება მოოხრება: მიმოტაცება
მიმოდატაცებულ-ი მოოხრებული;
მიმოტაცებული
მიმოდაუბნეველობით-ი განუყოფელი;
განუბნეველი
მიმოდაფარვა დაფარვა
მიმოდაღება ტარება
მიმოდაყოფა დაკეტვა; ამოქოლვა;
დანაწილება; გაფანტვა
მიმოდაყრა მიმოფანტვა
მიმოდაწესება დაწესება (ყველგან;
საყოველთაოდ)
მიმოდაწევნა დადება; დაწესება
მიმოდახილვა მიმოთვალიერება;
დაზვერვა
მიმოდაკდომა მიმოსვლა; გაფანტვა
მიმოდგმა შეფარვა; მისადაგება
მიმოდება გავრცელება (ამბისა)
მიმოდევნა დევნა; გაფანტვა
მიმოდრეკა მიმოხრა
მიმოდრეკილ-ი გადახრილ-გადმოხრილი;
მრუდი
მიმოდკცევად-ი მიმოხრილი; მრუდი
მიმოვალობა მიმოსვლა
მიმოვლება მიმოტარება; შემოტარება;
მიმოფრქვევა

მიმოვრდომა მიმოვარდნა; ტრიალი; მიმოქცევა
მიმოთესვა გაფანტვა; მიმოფანტვა
მიმოთქრენა ტრიალი
მიმოთქუმა გავრცელება (ამბისა)
მიმოკუეთება მიმოხეთქება; მოუსვენრობა; ფუსფუსი
მიმომაზრუნვებელ-ი შემაწუხებული
მიმომელელ-ი შემომვლელი
მიმომორგედ-ი იქით-აქეთ მორბენალი
მიმოვრდომლობა-ჲ//მიმოვრდომობა-ჲ მიმოქცევა; მოძრაობა; ფუსფუსი
მიმოვრდომობა-ჲ, იხ. მიმოვრდომლობა-ჲ
მიმოვრონინე-ჲ მიმავალ-მომავალი
მიმოვრღუნელ-ი გადამსვლელი; გადამდინარე (წყალი)
მიმოგტაცებელ-ი ამკლები; ამაოხრებელი
მიმოფენელ-ი გამავრცელებელი (ამბისა...)
მიმომძცევ-ი მერყევი; არამყარი
მიმომძცეველობა-ჲ მერყეობა
მიმომძცევობა-ჲ//მიმომძცეობა-ჲ მერყეობა; მიმოსვლა
მიმომძცეობა-ჲ, იხ. მიმომძცევობა-ჲ
მიმომღებელ-ი იქით-აქეთ მატარებელი (წამღებ-წამომღები)
მიმომყვანებელ-ი წამყვან-წამომყვანი
მიმომცთომ-ი შემცდარი; მოხეტიალე
მიმომცთომობა ხეტიალი
მიმომწლონავ-ი სასამართლოს განაჩენის აღმასრულებელი
მიმომწლონავობა-ჲ ხეტიალი
მიმორორინება მიმოსვლა
მიმოს-ი მიმბაძველი
მიმოსავალ-ი გზა
მიმოსატაცებელ-ი ასაოხრებელი; ასაკლები
მიმოსაქცეველ-ი სატრიალებელი; საბრუნებელი
მიმოსაღებელ-ი წასაღებ-წამოსაღები
მიმოსობა-ჲ მიმბაძველობა
მიმოსრბოლა-ჲ აქეთ-იქით სირბილი; ფუსფუსი
მიმოტაცება აოხრება; აკლება; ზრუნვა; ფუსფუსი: მიმოქცევა
მიმოტაცებულ-ი აოხრებული; აკლებული: მიმოქცეული
მიმოუტაცებელ-ი მთლიანი; განუყოფელი
მიმოუწყება შეტყობინება (ყველგან)
მიმოფენა გავრცელება (ამბისა...)
მიმოფენილ-ი გავრცელებული (ამბავი)
მიმოფეშუება მიდებ-მოდება; შეხება; ფათური (ხელისა)
მიმოქადაგება ქადაგება (ყველგან)
მიმოქნეულ-ი მიმოქნეული; მოტრიალე
მიმოქროლა ქროლა (იქით-აქეთ)
მიმოქცევა იქით-აქეთ სიარული; ტრიალი
მიმოქცეულ-ი მიხვეულ-მოხვეული (გზა)
მიმოქცეულად არასწორად; მიხვეულ-მოხვეულად
მიმოღება წაღებ-წამოღება
მიმოყვანება წაყვან-წამოყვანა
მიმოყვანებულ-ი წაყვანილ-წამოყვანილი
მიმოჩქუეფება იქით-აქეთ ხეთქება; ბორგვა
მიმოცვალება მიმოხრა; ცვალებადობა
მიმოცვალებით-ი ცვალებადი
მიმოცვალებულ-ი ადგილშეცვლილი
მიმოძიება ძებნა (ყველგან)
მიმოწულილვა-ჲ ხეტიალი
მიმოჭრა რყევა; აქეთ-იქით ხეთქება
მიმოხედვა დათვალიერება; დაზვერვა
მიმოხილვა დათვალიერება; დაზვერვა
მიმოხლდომა აქეთ-იქით ხტომა
მიმპარველ-ი მომპარავი
მიმპყრობელ-ი მიმპყრობი; შემწირავი
მიმრეც-ი გადახრილი
მიმრთუველ-ი მიმრთმევი
მიმრთუველობა-ჲ მირთმევა
მიმსრბოლ-ი სირბილით მიმავალი
მიმსყიდველ-ი მყიდველი
მიმტაცებელ-ი წამრთმევი; მომტაცებელი
მიმეუველ-ი ამღები; ამყვანი
მიმეცეველ-ი მიმბრუნებელი; დაბრუნებული
მიმღებელ-ი მიმღები; წამღები; შემწყნარებელი

მიმღებლობა-Ე მიღება; წაღება; შეწყნარება
მიმღებელ-ᲧᲝᲤᲐ მიღება; შეწყნარება
მიმღერა თამაში; ხტომა
მიმყვანებელ-ი მიმყვანი; წამყვანი
მიმყოვრება დაყოვნება; დაგვიანება; ხანგრძლივობა
მიმყოვრებულ-ი დაგვიანებული; ხანგრძლივი
მიმყოლ-ი გამყოლი; დამკერე
მიმცემელ-ი გამცემი (მოღალატე); მიმცემი; მჩუქებელი
მიმცემელობა მიცემა; გაცემა; ჩუქება
მიმცემელ-ᲧᲝᲤᲐ მიცემა; გაცემა; ჩუქება
მიმცვალებელ-ი ადგილის შემცვლევინებელი; გადამყვანი
მიმცნება შეთვლა; დაბარება; შეკვეთა
მიმცნებულ-ი შეთვლილი; დაბარებული
მიმძლავრება ძალდატანება; დაჩაგვრა (მოქ. /ვნ. გვ.)
მიმძლავრებულ-ი ჩაგრული
მიმძლავრებულება-Ე ჩაგვრა
მიმძღუანებელ-ი გამგზავნი
მიმდოდელ-ი მიმწვდარი; მიმხვდარი
მიმდევნელ-ი მიმყვანი
მიმდთომელობა-Ე მიწვდომა; მიხვედრა (გაგება)
მიმდოდებელ-ი დამძახებელი; მიმპატიჟებელი; წამქეზებელი
მიმდოდებელობა-Ე მიპატიჟება; წაქეზება
მიმწუხრ-ი საღამო
მიმწუხრება დაღამება
მიმწუხრებულს საღამოს; საღამოთი
მიმწუხრი საღამოს; საღამოთი
მიმხადელ-ი//მიმხდელ-ი მიმპატიჟებელი; დამძახებელი
მიმხდელ-ი, იხ. მიმხადელ-ი
მიმხედვარ-ი შემყურე; მოიმედე
მიმხედველ-ი შემყურე; მომვლელი
მიმხედველ-ᲧᲝᲤᲐ მიხედვა
მიმხუეჭელ-ი წამრთმევი
მიმხუმელ-ი მიმღები; ამღები; წამღები (მრავლისა)
მიმჯდელ-ი ამღები; წამღები; წამრთმევი
მიმჯცოანება დაბერება
მიმჯცოვნებულ-ი დაბერებული
მიმჯცოვნებულება-Ე სიბერე
მინდოგილება-Ე მინდობა; დაჯერება
მინთება მიკიდება; ანთება
მინქრება მიფანტვა; მიყრა
მიპარვა მოპარვა; გაპარვა (შეუმჩნევლად გასვლა)
მიპკურება მიპკურება; მისხურება
მიპყრობა მიწოდება; მიშვერა; მიცემა; მიბრუნება
მირგეა მიმართვა; თავდასხმა
მირთუმა მირთმევა; მიტანა; მიყვანა
მირთუმულ-ი მირთმეული; მიტანილი; მიყვანილი
მირიდება მორიდება; გაცლა
მირჭუმა შეთვლა
მირჩოლა გაგონება; დაჯერება
მისაგებელ-ი სანაცვლო
მისადინებელ-ი სადინარი
მისადრეკელ-ი გადასახრელი; შესაცდენი; შესაფარებელი
მისათუალავ-ი მისაღები; ჩასათვლელი; მისაჩნევი
მისათუალველ-ი მისაღები; ჩასათვლელი; მისაჩნევი
მისათხოელ-ი, იხ. მისათხოველ-ი
მისათხოველ-ი//მისათხოელ-ი საცოლე
მისათხრობელ-ი მოსათხრობი
მისალტოლავ-ი შესაფარებელი
მისალტოლველ-ი შესაფარებელი
მისამადლებელ-ი მისაცემი; საბოძებელი
მისამთხუეველ-ი შესახვედრი; საპოვნი
მისამთხუეველობა-Ე პოვნა
მისამიმართ-ი მისკენ მიმართული
მისამსგავსებელ-ი დასამსგავსებელი
მისანდობელ-ი სარწმუნო
მისართავ-ი დასამატებელი
მისართუმელ-ი მისართმეველ-ი; მისაძღვნელი
მისაქცეველ-ი მისაბრუნებელი
მისაღებელ-ი მისატანი; წასაღები; წასართმევი
მისაღებლობა-Ე მიღება; წართმევა
მისაყვანებელ-ი მისაყვანი; წასაყვანი
მისაყოლელ-ᲧᲝᲤᲐ მიყოლა

მისაყოფელ-ი გასაწმენდი (ხელსახოცი)
მისაყრდნობელ-ი მისაყრდნობი; დასაყრდნობი
მისაცემელ-ი მისაცემი; საჩუქარი
მისაძინელ-ი საფლავი
მისაძღუანებელ-ი გასაგზავნი
მისაწდომელობა-Ე//მისაწთომელობა-Ე მისაწვდომობა
მისაწევნელ-ი მისაწვდომი; გასაგები
მისაწთომელ-ი მისაწვდომი; გასაგები
მისაწთომელობა-Ე, იხ. მისაწდომელობა-Ე
მისახედელ-ი საყურებელი; დასანახი
მისაჯდელ-ი გადასასადი
მისთანა-Ე მასთან მყოფი; მისიანი
მისკერძო-Ე მისი მომხრე; მისიანი
მისმენა შეტყობა; გაგონება
მისმენილ-ი შეტყობილი; გაგონებული
მისმიერ-ი მისიანი
მისნვა მისნობა; მკითხაობა; გრძნეულება
მისნობა მისნობა; მკითხაობა; გრძნეულება
მისოდენ-ი იმისოდენი
მისრბა მირბენა
მისრულ-ი მისული
მისრულება ასრულება; შესრულება
მისრულობა მისვლა
მისუენება დასვენება
მისურვება სურვილი
მისურვილ-ი სურვილი
მისყიდა მიყიდვა (მოქმ. გვ.)
მისყიდება მიყიდვა (ვნ. გვ.)
მისყიდულ-ი მიყიდული
მისწორება გატოლება
მისწრაფა//მიწრაფა მისწრაფება; გაჩქარება
მისწრება//მისწრობა მისწრება; დროზე მისვლა
მისწრებულ-ი//მისწრობილ-ი დროზე მისული
მისწრობა, იხ. მისწრება
მისწრობილ-ი, იხ. მისწრებულ-ი
მისხმა მიყრა; მირეკვა
მისხურება მიკურება; მიფრქვევა
მიტანებულ-ი მიტანილი
მიტევება//მიტეობა პატიება; ნების დართვა; თავდასხმა
მიტევებულ-ი ნაპატიები; შენდობილი
მიტეობა, იხ. მიტევება
მიტონტმანება მისვლა (ბორძიკით)
მიტრა-Ე ქუდი; ეპისკოპოსის ქუდი
მიტროპოლიტ-ი დედაქალაქის მღვდელთმთავარი
მიტყდომა მიწყდომა
მიუაჩრდილებელ-ი ნათელი
მიუახლებელ-ი შორეული
მიუახლებელად მიუახლოვებლად
მიუახლებელობა-Ე სიშორე
მიუგულებელ-ი ვერმისახვედრი
მიუდრეკელ-ი ურყევი; უხრელი
მიუდრეკელობა-Ე ურყევობა; სიჯიუტე; სიმართლე
მიუთუალველ-ი მიუღებელი; შეუწყნარებელი
მიუთხრობელ-ი გამოუთქმელი
მიუთხრობელობა-Ე გამოუთქმელობა
მიუმთხუეველობა-Ე გაუგებრობა
მიუმძლავრებელად თავისი ნებით; ძალდაუტანებლად
მიუნდობელ-ი არასანდო
მიუტევებელ-ი აუცილებელი; უპატიებელი
მიუღებელ-ი განუშორებელი
მიუყრდნობელ-ი სწორი
მიუცვალებელ-ი გადაუნაცვლებელი; ერთ ადგილას მყოფი
მიუცილებელ-ი განუშორებელი
მიუწდომელ-ი//მიუწთომელ-ი გაუგებარი; მიუწვდომელი
მიუწდომელობა-Ე, იხ. მიუწუდომელობა-Ე
მიუწვენელ-ი გაუგებარი
მიუწთომელ-ი, იხ. მიუწდომელ-ი
მიუწთომელობა-Ე, იხ. მიუწუდომელობა-Ე
მიუწიფებელ-ი მიუწვდომელი
მიუწუდომელობა-Ე//მიუწდომელობა-Ე//მიუწთომელობა-Ე ვერგაგება; მიუწვდომლობა
მიუწყება შეტყობინება; ცნობება

მიფარდება ყიდვა
მიფარვა დამალვა; დაფარვა
მიფარვით მალულად
მიფარულ-ი დამალული; საიდუმლო
მიფარულება-ჲ საიდუმლოება; იდუმალობა
მიქანება გაშურება; გაჩქარება
მიქუმა აღება; აყვანა
მიქცევა მიბრუნება (მოქმ. /ვნ. გვ.); მიმართვა
მიქცეულ-ი მიბრუნებული; მიმართული
მილება წაღება; წართმევა; შეწყნარება; მიღება; მიგვრა
მილებულ-ი წაღებული; წართმეული; შეწყნარებული; მიღებული
მილმართ იქით; მიმართ
მიყვანება მიყვანა; წაყვანა; წართმევა; მიგვრა
მიყოფა გაშლა; გაშვერა; გაწვდა; შეხება
მიყრა გაშლა; გაწვდა; დარტყმა; ერთმანეთზე მიყრა
მიყუარ-ი მეგობარი
მიყუაობა მეგობრობა; სიყვარული
მიშუება ნების დართვა; მიშვება
მიშჯა გამართლება
მიჩემება მიკუთვნება; მითვისება
მიჩინება განწესება
მიცალება დროის ქონა
მიცემა მიცემა; მიგვრა; ღალატი
მიცემად-ი მისაცემი
მიცემა-მოღება გაცვლა
მიცვალება გარდაცვალება; შეცვლა
მიცვლა გადანაცვლება; მისვლა
მიცთომა აცდენა
მიცთომილ-ი შემცდარი
მიცთუნება შეცთენა
მიძგითა-ჲ მიზგითი (მუსულმანთა საყდარი)
მიძღუანება გაგზავნა; მიგზავნა; მირთმევა
მიძღუანებულ-ი გაგზავნილი
მიწამება დამოწმება
მიწანება მიწვევა
მიწაშერეულ-ი მტვერშერეული
მიწდოლვა მიწვდომა
მიწდომა, იხ. მიწუდომა
მიწევნა მისვლა; მიღწევა; მიხვედრა
მიწევნით ზედმიწევნით
მიწევნითობა-ჲ მიხვედრილობა
მიწევნულ-ი მისული; მიღწეული; მიხვედრილი
მიწევნულობა მიღწევა; მისვლა
მიწესა დაძახება; მცნება (შეტყობინება)
მიწთომა, იხ. მიწუდომა
მიწთომილ-ი, იხ. მიწუდომილ-ი
მიწისაბან-ი მიწიერი
მიწიფება მისვლა; მიღწევა; დაუფლება
მიწოდება დაძახება; მიწვევა
მიწოდებულ-ი დაძახებული; დაპატიჟებული
მიწონა მითვლა
მიწუადება გაშლა
მიწურვა მიღწევა
მიწყდომა შეშვება; დანებება
მიწყებით ზედიზედ
მიჭარბება გადამეტება
მიჭირვება შეწუხება
მიჭირვებულ-ი შეწუხებული
მიხადა დაძახება; მიპატიჟება
მიხარება შეტყობინება
მიხება შეხება
მიხედება შეხედვინება
მიხეთქა მოგლეჯა
მიხლდომა მივარდნა; თავდასხმა
მიხრიონება// მიკრეონება შური; სიხარბე
მიხუდომა შეხვდომა (ვნ. გვ.)
მიხუევით მიყოლებით
მიხუეჭა მიტაცება; ჩაგვრა
მიხუეჭილ-ი მიტაცებული; ჩაგრული
მიხუეჭილობა-ჲ მიტაცება; ჩაგვრა
მიხუმა მიტანა; მიყვანა; წაღება; წაყვანა (მრავლისა)
მიჯდა წაღება; ჩუქება; გადახდა
მიჯდილობა-ჲ გადახდა
მიჯდომა მისვლა; მიღწევა; თავდასხმა
მიჯმობა დაძახება
მიკრაკან-ი მარტი
მიკრეონება, იხ. მიხრიონება
მიკრონ-ი მირონი; სურნელოვანი ზეთი

მკადრე-Ა გამბედავი
მკადრეგელ-ი გამბედავი
მკადრეგელობა-Ა გაბედვა
მკაფელ-ი მჭრელი
მკაცრსიტყუაობა უხეშობა
მკაწრკალ-ი მკაწვრელი
მკედ-ი ძაფი
მკელობარ-ი კოჭლი
მკელობელ-ი კოჭლი
მკერდბრტყელ-ი ფართომკერდიანი
მკითხველ-ი მკითხველი; გამომკითხველი; მომკითხავი (მიმსალმებელი)
მკლთოლვარე-Ა ბრწყინვალე
მკმოლვარე-Ა მბოლავი
მკობა მორთვა; შემკობა
მკოდოვ-ი ღარიბი
მკრეგალ-ი შემკრები
მკრეხავ-ი მძარცველი
მკრეხელ-ი მძარცველი
მკრეხელობა-Ა ძარცვა
მკრთომალე-Ა//მკრთომარე-Ა მოძრავი; მთრთოლი
მკრთომარე-Ა, იხ. მკრთომალე-Ა
მკრთომარეგა-Ა გამოკრთომა
მკრთომობა-Ა მოძრაობა: აღძვრა
მსინვარე-Ა განრისხებული
მსინვარეგა-Ა განრისხება
მკᲫრ-ი დამკვიდრებული: შვილი; მემკვიდრე; ნათესავი; ბუნება; ჯიში
მკᲫრობა დასახლება; ცხოვრება; მემკვიდრეობა
მკᲫრ-ᲭᲝᲤᲐ დასახლება
მკრნე-Ა გაკვირვებული
მკრსე-Ა გაკვირვებული; გაოცებული
მკრცხ-ი//მკრცხლ-ი//მკრცხილ-ი ფეხითმავალი
მკრცხ-ი, იხ. მკრცხე-Ა
მკრცხე-Ა//მკრცხილ-ი//მკრცხ-ლი//მკრცხ-ი კისკასი: სწრაფი
მკრცხილ-ი, იხ. მკრცხ-ი
მკრცხლ-ი, იხ. მკრცხ-ი; მკრცხე-Ა
მკრცხლმავალობა ფეხით სიარული
მკრცხლმორგედ-ი მორბენალი
მკᲫრისმოსელ-ი მკᲫრის ჩამცმელი
მკუეთელ-ი მჭრელი
მკუეთელობა-Ა სიმახვილე: ბრძოლა: სისასტიკე: რისხვა; გადაჭრა
მკუეთრ პირდაპირ; გადაჭრით: უხეშად: მოკლედ; მაშინვე
მკუეთრ-ი მკვეთრი: სასტიკი
მკუეცარ-ი შემკრეᲫი
მკუთნველობა-Ა მიკუთვნება; აღმსარებლობა
მკულ-ი მოკაზმული
მკუმოლვარე-Ა აკვამლებული
მკურისკევ-ი კვი
მკურნალთამიერ-ი საექიმო; სამკურნალო
მკუსოლარე-Ა გამთბობი (ვინც თბება)
მლალელ-ი მოᲩხუბარი
მლაღობელ-ი თავხედი; გამრთობი
მლევან-ი მსგავსი; უნუგეშო
მლევანეგა-Ა პატივი
მლიძნე-Ა პირმოთნე: პირფერი
მლოდეგელ-ი დამლოდებელი
მლტოლვარე-Ა გაქცეული
მლტოლვარეობა-Ა გაქცევა
მლტოლველ-ი გაქცეული
მლტოლველობა გაქცევა
მლხინეგელ-ი მშვებელი (შვების მიმცემი): მპატიებელი
მლხინეგელ-ᲭᲝᲤᲐ შვების მიცემა; პატიება
მმამრ-ი მამაკაცი: მამრი
მმამრობა მამაკაცობა: მამაცობა
მმართეგელ-ი წინამძღვარი: წარმმართავი: მზრუნველი
მმარᲯუეგელ-ი მომხერხებელი
მმეᲭᲝᲑ-ი მეფე
მმთავრობ-ი მეთაური
მმიზეზეგელ-ი//მმიზეზობელ-ი ბრალის დამდები
მმიზეზობელ-ი, იხ. მმიზეზეგელ-ი
მმიმობ-ი მიმბაძველი
მმისნობ-ი ცრუ
მმსახურეგელ-ი გამომყენებელი
მნა-Ა ოქროს, ვერცხლის ფული
მნათობიერ-ი მანათებელი: მნათობი
მნატრე-Ა მნატრებელი: მონატრული
მნატრელ-ი მონატრული

მნე-Ე გამგებელი; მოურავი
მნეგ-Ი მსურველი
მნეობა-Ე მნეობა; თანამდებობა
მნერწუველ-Ი მფურთხებელი; შემფურთხებელი
მნთეგარე-Ე ანთებული
მნობა გამგებლობა
მნუსხველ-Ი გადამწერი
მოადგილ-Ი ადგილი
მოაპაზაკება ძარცვა
მოათევსება მეათედის აღება
მოათეულება მეათედის აღება
მოალვება დაწვა
მოანგაჰრება შური; სიხარბე
მოარება მოვლა; სიარული
მოაქამდე//მოაქამომდე აქამდე; ამ დრომდე
მოაქამდინ-Ი ამჟამამდელი
მოახლე-Ე მახლობელი; მსგავსი
მოახლება მოახლოვება
მოგაგულ-Ი სახურავი
მოგადურეგულ-Ი დაჭერილი; მოზიდული
მოგაკაკ-Ი მბაძველი; მსგავსი
მოგაკაკ-ყოფა ბაძვა
მოგერეგულ-Ი ხანდაზმული
მოგერმე-Ე მოწითლო
მოგირება მომხრობა; თავის მხარეს გადმოყვანა
მოგლარდნა მოხვევა; შემოხვევა
მოგლარდნილ-Ი მოხვეული; შემოხვეული
მოგმა მოყვანა
მოგმის-ყოფა ჩაჭიდება
მოგნეკა მოფანტვა
მოგნეულ-Ი მოფანტული
მოგრაყვლება მოჩლუნგება; მოკეთა (კბილებისა)
მოგრწყინვალე-Ე მობრწყინვალო
მოგურვა მოხვევა; დაფარვა
მოგურვილ-Ი მოხვეული; დაფარული
მოგლალა მოსვრა; დასვრა
მოგარვეგულ-Ი შემოვლებული; შემოლობილი
მოგება მოგება; შეძენა; სამაგიეროს მიზღვა; მორჩენა (განკურნება); მორთვა; პასუხის გაცემა
მოგვა გაწმენდა
მოგზავნება მოსვლა
მოგზაურ-Ი მგზავრი; თანამგზავრი
მოგზაურება-Ე//მოგზაურობა-Ე მგზავრობა
მოგზაურობა-Ე, იხ. მოგზაურება-Ე
მოგზაურ-ყოფა მგზავრობა; თანამგზავრობა
მოგზნება ანთება; მოკიდება; მოდება (ცეცხლისა)
მოგინება ლანძღვა; შევიწროება
მოგინებულ-Ი გალანძღული; შევიწროებული
მოგლა დაფშვნა; დანაყვა
მოგოზა მოლესვა; მოგლესა
მოგონება გაფიქრება; მიხვედრა; გაგება; გამოგონება; გახსენება
მოგონებით-Ი გაფიქრებული; გახსენებული
მოგრგინება გაკვირვება, გაღიზიანება
მოგრძება მოზრდა
მოგრძელება მოზრდა
მოგუ-Ი ჩექმა
მოგუ-Ი ცეცხლთაყვანისმცემელთა ქურუმი (მღვდელი)
მოგუალე მოდი
მოგუარება შეფერება
მოგუება//მოგობა მოგვობა; მაზდეანობა (ცეცხლთაყვანისცემა)
მოგუთმთავარ-Ი ქურუმთა მთავარი
მოგულარძნილ-Ი მოგრეხილი
მოგულძრება გაბოროტება
მოგუნვა შეცდენა
მოგუნილ-Ი შეცდენილი; გადაბირებული
მოდ-Ი საწყაო
მოდგამ-Ი მახლობელი
მოდგამობა მახლობლობა
მოდგინე-Ე ალყის შემომრტყმელი; მოალყე
მოდგინება შემორტყმა; შემოყენება
მოდგმულ-Ი შემორტყმული; მომდგარი
მოდგომილ-Ი მომდგარი; შემორტყმული
მოდგურ-Ი მდგომი
მოდინარე-Ე მომდინარე; მდინარე
მოდინება დენა

მოდინებულ-ი მომდინარე
მოდნობა მონელება; მოლევა
მოდრაკ-ი საწყაო (სითხისა)
მოდრეკა მოხრა
მოდრეკილ-ი მოხრილი
მოდრეკილობა-დ მოხრილობა
მოდრტჭნაკ-ი მომჩივანი
მოდღეენებულ-ი ხნიერი
მოდღეენდელად დღემდე დღევანდლამდე
მოერჭუნვა მოხვნა
მოვანე-დ ბერი
მოვასხ-დ მსესხებელი
მოვაკილეობა ვექილობა
მოვაჭრე-დ გამყიდველი
მოვაჭრება ყიდვა
მოვახშე-დ სარგებლით გამსესხებელი
მოვახშეობა სარგებლის მიღება
მოვედრე-დ მვედრებელი
მოვედრება შევედრება; შემოფარება
მოვერაბება მზაკვრობა
მოვიწყე-დ დამვიწყებელი
მოვლინება გამოგზავნა
მოვლინებულ-ი//მოვლენილი
გამოგზავნილი
მოვლინებულება-დ//მოვლინებულობა-დ
გამოგზავნა
მოვლინებულობა-დ, იხ. მოვლინებუ-
ლება-დ
მოვლტოლა მორბენა
მოვლტოლვილ-ი სირბილით მოსული
მოვნება დალუპვა
მოვრდომა მოვარდნა; მოცილება
მოზავება შეფერება; მისადაგება
მოზაკუნა მოქმედება; ჩადენა; ვერაგობა
მოზარდულ-ი მოზარდი
მოზარე-დ ზარმაცი; დამზარებელი
მოზახულ-ი მორთული
მოზიდვა მოწევა; მოთრევა; მოტანა;
მოყვანა
მოზო

ტრაბახი; ტყუილი
მოზრახვა თქმა; ლაპარაკი; ლანძღვა
მოზრახულ-ი ნათქვამი; ლანძღვა
მოზვნა მოგროვება; შემოზვინვა
მოზუერა მოგროვება; შეკრება
მოზღვანე-დ მეზობელი
მოზღვრე-დ მეზობელი
მოთაულ-ი მოზიარე; მონაწილე
მოთერძა მოხვნა
მოთესა მოფანტვა; მოყრა
მოთმინე-დ მომთმენი; ამტანი
მოთნება ფერება; სიამოვნება
მოთუალვა დათვალიერება; დათვლა;
ჩაბარება
მოთუალულ-ი დათვალიერებული;
დათვლილი; ჩაბარებული
მოთჭუმა მოთხრობა
მოთხე-დ კოლოფი
მოთხე-დ თხელი
მოთხევა დაღვრა; მოკკურება
მოთხვა სეირნობა; სვლა
მოთხვიან-ი ოთხკუთხედი
მოთხვიანოვნად ოთხკუთხედად
მოთხზულ-ი მოწნული
მოთხოვა მოთხოვნა; შერთვა (ცოლისა)
მოთხრა ამოთხრა
მოთხრილ-ი ამოთხრილი
მოკარე-დ კარაში მყოფი; მახლობელი
მოკარედ მახლობელად
მოკარვობა ყოფნა; დამკვიდრება
მოკაფა მოჭრა; მოკაფვა; მოცვეთა;
მოსპობა
მოკიდება ჩამოკიდება
მოკიდებულ-ი ჩამოკიდებული
მოკიდულ-ი დაკავშირებული
მოკითხა მისალმება; კითხვა
მოკითხულ-ი ნაკითხი
მოკიცხალ-ი//მოკიცხარ-ი მლანძღველი;
დამცინავი
მოკიცხარ-ი// იხ. მოკიცხალ-ი
მოკიცხვა გალანძღვა; დაცინვა;
შერცხვენა
მოკლებულ-ყოფა მოკლება; დაკლება;
შემცირება
მოკლედ მალე; სწრაფად
მოკლედსასრულ-ი ხანმოკლე
მოკლევა მოკვლევინება
მოკლეკა-დ ძლიერ მოკლე
მოკლეკუდ-ი კუდმოკლე
მოკლვად-ი მოსაკვლელი
მოკოდა მოჭრა

მოკრაულ-ი გიჟი
მოკრაულება სიგიჟე
მოკრვა შემოკვრა; შემოხვევა
მოკრძალ-ი დამფარველი
მოკრძალვა დაცვა; დაფარვა; დაკეტვა
მოკრძალულ-ი დაცული; დაფარული; დაკეტილი
მოკრძალულება-ჲ დაცვა; დაფარვა
მოკჷრნედ გაკვირვებით; დადუმებით
მოკუდინება მოკვლა
მოკუდინებულ-ი მოკლული
მოკუეთა მოჭრა; მოკვეთა (კბილისა)
მოკუეთილ-ი მოკვეთილი; მოჭრილი
მოკუეცა მოჭრა
მოკუთნვა მოკრეფა
მოკუფხლვა მოკრეფა
მოლაზნება მონაზვნება
მოლალე-ჲ მოჩხუბარი; მოცილე
მოლერწმა დახოცვა
მოლესა შელესვა
მოლესულ-ი შელესილი
მოლეწა დალეწვა; დამსხვრევა
მოლეწილ-ი დალეწილი; დამსხვრეული
მოლოდებად-ი მოსალოდნელი
მოლოკ-ი მხალეული
მოლოშნა მოლოშნა; ალოკვა
მოლოცა ლოცვით მოვლა
მოლტოლვა მოძალება; მოსწრაფება; მოშურება
მოლტოლვილ-ი სწრაფად მოსული
მოლხინე-ჲ მხიარული
მოლხინება-ჲ მხიარულება
მომაგინებელ-ი შემაგინებელი; შეურაცხმყოფელი
მომაგონებელ-ი შთამაგონებელი
მომადლება ჩუქება; მომადლიერება
მომავალება-ჲ//მომავალობა-ჲ მოსვლა; მოსვლის შემძლეობა
მომავალობა-ჲ, იხ. მომავალება-ჲ
მომავლინებელ-ი გამომგზავნელი
მომალმობელ-ი მომაშუშებელი
მომამედგრებელ-ი გამაზარმაცებელი
მომანიჭებელ-ი მომნიჭებელი; მჩუქებელი
მომანქანება მოხერხება
მომარგლა გამომარგვლა
მომართ-ი კითხვა (შეკითხვა)
მომართება მორთვა; გამზადება; თავდასხმა; დახმარება
მომართებულ-ი გამზადებული; მომარჯვებული; მორთული
მომარჯება მოხერხება
მომატყუებელ-ი მომასწავებელი
მომატყუებელ-ი დამმონებელი
მომაუძლურებელ-ი დამაუძლურებელი
მომაქცეველ-ი მომქცევი; მომბრუნებელი
მომაღლება აწევა
მომაშთობელ-ი დამხრჩობი
მომაშურალ-ი შეწუხებული; მობრძანებული
მომაწევნელ-ი მომწევი (მომტანი; მომყვანი)
მომაწყინებელ-ი შემაწუხებელი
მომაჸსენებელ-ი გამხსენებელი
მომგებ-ი შემძენი; მიმღები
მომგებელ-ი შემძენი; მიმღები
მომგებელობა-ჲ შეძენა; მიღება
მომგზავრება მოვლა; დათვალიერება
მომგოზელ-ი გამლესავი; მგოზელი
მომგონებელ-ი გამხსენებელი; მომფიქრებელი
მომგურელ-ი მომყვანი; მომტანი; მომრთმევი
მომდგომ-ი მომხრე
მომდოვრება მოდუნება; მოშვება
მომდოვრებულ-ი მოდუნებული; მოშვებული
მომდრეკელ-ი მომხრელი; გადამბირებელი
მომედგრება შეშინება, დასუსტება; გაზარმაცება
მომედგრებულება-ჲ სიზარმაცე
მომვნებელ-ი დამლუპველი
მომზადებულ-ყოფა მომზადება
მომზავებელ-ი დამამშვიდებელი; შესაფერისი
მომზირალ-ი ჩასაფრებული
მომზირალობა ჩასაფრება
მომზრახ-ი მოლაპარაკე; დამძრახველი

მომზრახაობა-Ე//მომზრახობა-Ე
ლაპარაკი
მომზრახობა-Ე, იხ. მომზრახაობა-Ე
მომთრვალე-Ე მთვრალი; ლოთი
მომთრვალეობა-Ე//მომთრვალობა-Ე
სიმთვრალე; ლოთობა
მომთრვალობა-Ე, იხ. მომთრვალეობა-Ე
მომთხუევა შეხვედრა; თავდასხმა
მომთხუევით შემთხვევით
მომიზდება დაქირავება
მომიზდებულ-ი დაქირავებული
მომკაულ-ი შემმკობი; მომრთველი
მომკლველ-ი მკვლელი
მომკუდაობა-Ე სიკვდილი
მომკუეთელ-ი მომკვეთი; დამჭრელი;
გამძვეველი
მომკუეთელობა-Ე მოკვეთა
მოლოდე-Ე მომლოდინე
მოლოდეობა მოლოდინი
მომმაᲔლებელ-ი მომნიჭებელი
მომმაᲔლებელ-ყოფა მონიჭება; ჩუქება
მომმუხვე-Ე დამსუსხავი; ამწველი;
დამხეთქავი
მომმუხველ-ი დამსუსხავი; ამწველი;
დამხეთქავი
მომმუხველობა-Ე დასუსხვა; აწვა;
დახეთქვა
მომმუხველობით-ი მსუსხავი; ამწველი;
დამხეთქავი
მომნაᲔირებელ-ი დამჭერი; შემცდენი
მომნაკოფებელ-ი მქმნელი; გამკეთებელი
მომნიᲔებელ-ი მბოძებელი; მჩუქებელი
მომნიᲔებელობა-Ე ბოძება; ჩუქება
მომოწაფება დამოწაფება
მომორჩილება დამორჩილება
მომპოვნებელ-ი შემძენი
მომრბულება-Ე სიმრგვალე
მომრბულებით ირგვლივ
მომრბულებით-ი მრგვალი; წრისებრი
მომრბულებულ-ი მრგვალი
მომრბულებულობა-Ე სიმრგვალე
მომრთველ-ი მომძღვნელი;
მომრთმეველი
მომრთხმელ-ი მომზიდველი
მომრუმე-Ე მომუქო
მომრუმე-Ე მრუში; მეძავი
მომსთულება, იხ. მოსთულება
მომსთულებელ-ი მომკრეფი; მიმღები;
შემწყნარებელი
მომსმენელ-ი მსმენელი
მომსმენელობა მოსმენა
მომსაოლველ-ი მომსპობი
მომსაოლველობა-Ე მოსპობა
მომსრალ-ი მოკლული; დაჭრილი
მომსრველ-ი მომსპობი
მომსრველობა-Ე მოსპობა
მომტანებელ-ი მომტანი
მომსტურობა დათვალიერება; დაზვერვა
მომსყიდველ-ი მყიდველი
მომსხმელ-ი დამგები (იატაკისა...)
მომტაკიცება განმტკიცება; მომაგრება
მომტაკიცებულ-ი განმტკიცებული;
გამაგრებული
მომტურებულ-ი მტვრად ქცეული
მომუსრა მოსპობა; მოტეხა
მომუშაკება დამუშავება
მომუხვა დასუსხვა; აწვა; დახეთქვა
მომფენელ-ი მომფენი
მომფრდელ-ი გამყიდველი; ვაჭარი
მომქცევ-ი მომბრუნებელი;
მობრუნებული
მომქცეველ-ი მომბრუნებელი;
მობრუნებული
მომლე-Ე მომტანი
მომლებელ-ი მომტანი
მომღერ-ი მოთამაშე; მომღერალი
მომღერალ-ი მოთამაშე; მომღერალი
მომღერალობა-Ე თამაში; სიმღერა
მომღონე-Ე მომსერხებელი;
მომგონებელი
მომღულალ-ი გათელილი; დალეული
(გაცვეთილი)
მომყვანებელ-ი მომყვანი
მომყმარ-ი მოშიებული; მშიერი
მომყმარობა-Ე შიმშილი
მომშეება მოშიება
მომშეარ-ი მოშიებული; მშიერი
მომშთუარ-ი დამხრჩვალი
მომცემელობა-Ე მოცემა
მომცვალებელ-ი მომყვანი

მომცნეა შეტყობინება
მომცსრომელ-ი გამრთობი; დამცინავი
მომძაბეელ-ი მომძულებელი
მომძეელეა დატყვევება; ხელთ გდება
მომძიეელ-ი მძებნელი
მომძლავრეა-ჲ ძალადობა
მომძლევეა გამარჯვება; მორევა
მომძრცულ-ი გამძარცველი; გამხდელი (ტანსაცმლისა)
მომწამლველობა გრძნეულება; მოწამლა
მომწთილვარე-ჲ მწვეთავი
მომწითურე-ჲ//მომწითურო-ჲ მოწითალო
მომწითურო-ჲ, იხ. მომწითურე-ჲ
მომწიფეა დამწიფება
მომწიფეგულ-ყოფა მომზადება
მომწოდეელ-ი დამძახებელი; მომპატიჟებელი
მომწყდარ-ი, იხ. მომწყუდარ-ი
მომწყლველ-ი დამჭრელი
მომწჰა დაცვა
მომწყლელ-ი დამცველი; მწყემსი
მომწყუდარ-ი//მომწყდარ-ი მკვდარი
მომწყუელ-ი დამხოცავი; მომსპობი
მომჭირნე-ჲ გაჭირვებული; შევიწროებული
მომჭლე-ჲ მჭლე; გამხდარი
მომხდელ-ი დამძახებელი
მომხილველ-ი მნახველი; დამთვალიერებელი; მიმომავალი
მომჯდომ-ი თავდამსხმელი; მტერი
მომჯსენეელ-ი გამხსენებელი
მომჯსენეელობა-ჲ მოხსენიება; გახსენება
მონაბდებ-ი უდროოდ გაჩენილი
მონაბეებ-ი ქონება; შენაძენი
მონაბეობა-ჲ შეძენა
მონადება დაქირავება
მონათესვ-ჲ ნათესავი
მონათმოდგამ-ი თანამონა
მონა-მოყუას-ი მახლობელი
მონატაცებ-ი ნაძარცვი
მონაფთულ-ი ნავთწასმული
მონა-ყოფა-ჲ დამონება
მონაყოფეა მოკრეფა
მონაცვალე-ჲ შემცველი; მემკვიდრე
მონაცვალეა//მონაცვალეობა შეცვლა; ცვალებადობა; მემკვიდრეობა
მონაცვალეობა, იხ. მონაცვალეა
მონახვა ნახვა; დათვალიერება; მოძებნა
მონეგეეა დანებება
მონეგრიე-ი მონური
მონოჭსულ-ი//მონოჭსულო-ჲ ხის ნაჭრებისგან დამზადებული ხომალდი
მონოჭსულო-ჲ, იხ. მონოჭსულ-ი
მოოლვა მორთვა; გაწყობა
მოორნატეა მოხვნა
მოოჭვა მოხვეჭა
მოპარულოგით-ი მოპარული
მოპაპრაკეა ძალდატანება
მოპეგა მოხევა; მოხეთქვა
მოპეტელეგულ-ი მოლესილი; მოგოზილი
მოპოვნეა მოპოვება; შეძენა
მოპოვნეგულ-ი მოპოვებული; შეძენილი
მოპყრობა მოშვერა; მოტანა; მოყვანა
მოპყრობილ-ი მოშვერილი; მოტანილი; მოყვანილი
მორაცხა დათვლა; აღრიცხვა
მორგედ-ი მორბენალი
მორგედეა//მორგედობა სირბილი
მორგედობა, იხ. მორგედეა
მორგუ-ი მორგვი; ბორბლის ან ჩარხის ნაწილი
მორდომილ-ი მოვარდნილი; მოშორებული
მორევოან-ი მორევისებური
მორეწა//მორეწვა შეძენა; შოვნა
მორეწე-ჲ მუშა; დაქირავებული
მორეწვა, იხ. მორეწა
მორეწილ-ი შეძენილი; ნაშოვნი
მორეწულ-ი შეძენილი; ნაშოვნი
მორთეა მომატება
მორთუმა მოტანა; მოყვანა; მორთმევა
მორთუმულ-ი მოტანილი; მოყვანილი; მორთმეული
მორთხმა მოზიდვა; მოწევა
მორთხმულ-ი მოზიდული; მოწეული
მორთხმულეა-ჲ მოზიდვა; მოწევა

მორიდ-ი//მორიდ-ე ამრიდებელი; მორიდებული
მორიდ-ე, იხ. მორიდ-ი
მორისა მოკრეჭა; გაკრეჭა
მორისულ-ი გაკრეჭილი
მოროკვა ცეკვა
მორტყმა შემორტყმა (სარტყლისა); ჩაცმა
მორტყმულ-ი ქამარშემორტყმული; შემოსილი
მორტყმულობა-ე შემოსვა
მორქმა შემოთვლა
მორღენა მოსხმა (სითხისა)
მორყენა აოხრება
მორყენილ-ი აოხრებული; უდროოდ შობილი
მორჩ-ი//ნორჩ-ი ულორტი
მორჩილ-ყოფა დამორჩილება
მორჩობა, იხ. მოშთობა
მორჩოლა დაჯერება
მორჩენა მოჭედვა; შემოკვრა
მორცხულ-ი მორცხეი; მორიდებული
მორცხეობა-ე მორცხვობა
მოსა შემოსვა; ჩაცმა
მოსაგლარდნელ-ი შემოსახვევი
მოსაგლულ-ი მოთოკილი; დაჭერილი
მოსაგდებელ-ი მოსაგდები
მოსაგებელ-ი შესაძენი; ქონება
მოსაგონებელ-ი მოსაფიქრებელი; შესაძლებელი
მოსაგრე-ე თანამგზავრი; მებრძოლი
მოსაგრედ-ი ბანაკი; ჯარი
მოსადგომელ-ი ალყის შემოსარტყამი
მოსადნობელ-ი მოსანელებელი
მოსადრეკელ-ი დასამორჩილებელი
მოსავ-ი მოიმედე
მოსავაკებელ-ი მოსასწორებელი
მოსავლელ-ი შემოსავლელი
მოსავობა იმედოვნება; იმედის ქონა
მოსაზღვრე-ე მეზობელი
მოსათმენელ-ი ასატანი; მოსათმენი
მოსაკარგავე-ე მფლობელი
მოსაკიდებელ-ი ხელსახოცი
მოსაკითხველ-ი მისასალმებელი
მოსაკიცხველ-ი გასაკიცხავი; დასაცინი
მოსაკუფხლელ-ი შესაკრები (მარცვალი); შესაგროვებელი
მოსალმობიერებელ-ი სანუგეშო; მოსარჩენი
მოსამართლე-ე მომჩივანი
მოსანახე-ე საზღვარზე მცხოვრები
მოსაპოვნებელ-ი საპოვნელი; მისაღწევი
მოსაღონ-ი მაშა
მოსარგველ-ი გზა
მოსარეწავ-ი შესაძენი; საშოვნელი
მოსარეწელ-ი შესაძენი; საშოვნელი
მოსართველ-ი მოსართმევი
მოსარტყმელ-ი სარტყელი; ქამარი
მოსაყენელ-ი გასაფუჭებელი
მოსარჩლე-ე//მოსარჯლე-ე მომჩივანი; დამხმარე; ვექილი
მოსარჩლობა-ე დავა; ჩივილი
მოსარჯლე-ე, იხ. მოსარჩლე-ე
მოსასთულებელ-ი მოსაკრეფი
მოსასრველ-ი მოსასპობი; ამოსახოცი
მოსასრველობა-ე მოსპობა
მოსასრულებელ-ი ამოსახოცი; მოსასპობი
მოსასყიდელ-ი საყიდი; დასაქირავებელი
მოსასყიდლე-ე დაქირავებული
მოსასყიდლება დაქირავება
მოსასწავებელ-ი საჩვენებელი
მოსატევებელ-ი საპატიები
მოსაფრენება მახის დაგება
მოსაქმე-ე მომზადება; გაკეთება
მოსაქმება მომზადება; გაკეთება
მოსაქცეველ-ი მოსაბრუნებელი; დასაბრუნებელი
მოსაქციელ-ი მოსაბრუნებელი; მოსახვევი
მოსაღებელ-ი მოსატანი
მოსაყდრეობა ეპისკოპოსობა; კათალიკოსობა
მოსაყვანებელ-ი მოსაყვანი
მოსაშთობელ-ი დასახრჩობი
მოსაცალებელ-ი მოსაშორებელი; მოსაცილებელი
მოსაცემელ-ი მოსაცემი
მოსაცხრობელ-ი გასართობი; დასაცინი
მოსაძაგებელ-ი შესაძულებელი
მოსაწევარ-ი ხარკი; კაბალა

მოსაწმედელ-ი ხელსახოცი; პირსახოცი
მოსაწოდებელ-ი ეკლესია
მოსაწუველ-ყოფა დაწვა
მოსაწყინებელ-ი მოსაბეზრებელი
მოსაწყინებელობა-ჲ მობეზრება; სიბილწე
მოსაწყუედელ-ი ამოსახოცი; მოსასპობი
მოსახდელ-ი მოსაწვევი
მოსახელე-ჲ სეხნა
მოსახელეობა სეხნაობა
მოსახილველ-ი სანახავი
მოსაველთებელ-ი ხელთ ჩასაგდები
მოსავსენებელ-ი მოსაგონარი; ანდერძი
მოსავსენებელთმწერალ-ი ანდერძების მწერალი
მოსაჯულ-ი მოდავე; მომჩივანი
მოსაჯულობა დავა; გასამართლება
მოსაჯულობით-ი სადავო: სამსჯავრო
მოსელ-ი მორი; ბოძი
მოსენაე-ჲ. იხ. მოსენაკე-ჲ
მოსენაკე-ჲ//მოსენაე-ჲ სენაკში მცხოვრები ბერი
მოსენაკეობა სენაკში ცხოვრება
მოსესხე-ჲ სესხის ამღები: სესხის მიმცემი
მოსთულება მოკრეფა
მოსიბრძნება მოფიქრება: დარწმუნება; გადაბირება
მოსიერ-ი ჩაცმული
მოსიკუდიდ-ი მოსაკლავი; მომაკვდავი
მოსისხლე-ჲ სისხლით ნათესავი: სისხლისმღვრელი; ბოროტი
მოსისხლება დასისხლიანება
მოსისხლეობა მტრობა: სისხლისღვრა
მოსიტყუა მოთხრობა
მოსმენარ-ი მომსმენი (ჩუმად)
მოსმინება მოსმენა
მოსმურ-ი მსმელი
მოსპილვა მოსპობა
მოსრბა გამოქცევა; მორბენა
მოსრვა მოსპობა; ამოწყვეტა
მოსრვილ-ი მომსპარი; ამოწყვეტილი
მოსრულ-ი ამოწყვეტილი; მომსპარი
მოსრულება მოსპობა; ამოწყვეტა
მოსტვნვა სტვენით მოსვლა
მოსტუანვა დაზვერვა
მოსტუმრე-ჲ მასპინძელი
მოსუმა მოსმა: წასმა
მოსუმურ-ი მსმელი
მოსუმურობა სმა
მოსწრაფა სწრაფად მოსვლა
მოსწრაფე-ჲ. იხ. მოწრაფე-ჲ
მოსწრაფება მოშურება; გულმოდგინება; სიჩქარე: სწრაფვა
მოსწრაფებით სწრაფად
მოსწროება დასწრება
მოსხლეტა მოშორება: მოსხლეტა
მოსხლვა გასხვლა
მოსხმა მოყვანა; მოტანა (მრავლისა)
მოსხმულ-ი მოყვანილი: მოტანილი; მოფენილი
მოსხმულება მოკენჭვა
მოტევება პატიება; შენდობა; თავდასხმა
მოტევებულ-ი ნაპატიები; მოსეული (თავდამსხმელი)
მოტირილ-ი ტირილი
მოტკბე-ჲ მოტკბო
მოტკბობა დატკბობა
მოტრფიალ-ი მსურველი; მოყვარული
მოტყინარე-ჲ ანთებული
მოტყინარება ანთება
მოტყუება მოგვრა; გაკეთება
მოტყუენვა აკლება; აოხრება
მოტყუმა ქმნა: გაკეთება
მოუბნარ-ი მოლაპარაკე: მეტყველი
მოუბრყვლებელ-ი დაუჩლუნგებელი
მოუგებელ-ი შეუძენელი
მოუგონებელ-ი უზომო
მოუდრეკელ-ი მოუხრელი; მართალი
მოუდრეკელობა მოუხრელობა; სიმართლე
მოუზავებელ-ი შეურეველი: შეუფერებელი
მოუთმენელ-ი აუტანელი
მოუთუალველ-ი არად ჩაგდებული
მოუთუალვებლობა არად ჩაგდება
მოუკიდებელ-ი შეუხებელი
მოუკლებელ-ი უხვი
მოუკლებლობა-ჲ სიუხვე; დაუკლებლობა
მოულიქნებელ-ი ვერშესაცდენი

მოულოდებელ-ი მოულოდნელი
მოულოდებელთაგან-ი
მოულოდნელთაგანი
მოულოდებელობა-დ არდალოდება
მოულოდინებელ-ი მოულოდნელი
მოუმდივრებელ-ი დაუოკებელი;
დაუმუშავებელი
მოუმედგრებელად ბეჯითად
მოუმედგრებელობა-დ შეუდრეკლობა;
სიბეჯითე
მოუმკებელ-ი მოუმკელი
მოუმშვებელ-ი დაუოკებელი
მოუნადირებელ-ი თავისუფალი
მოუნესტუებელ-ი საღმრთო ქადაგებათა
ურჩი
მოურავ-ი მზრუნველი; მოურავი
მოურნე-დ მზრუნველი; მომვლელი
მოურნეობა ზრუნვა; მოვლა
მოუსყიდელ-ი უყიდველი
მოუქცეველ-ი მოუბრუნებელი;
მოუნანიებელი
მოუქცეველობა მოუბრუნებლობა;
მოუნანიებლობა
მოუქცეველ-ყოფა მოუნანიებლობა
მოუქცევრობა მოუბრუნებლობა
მოულოინებელ-ი წარმოუდგენელი
მოუწყებულ-ი შეტყობინებული
მოუწყინებელ-ი დაუზარებელი
მოუწყინებლობა-დ დაუზარებლობა
მოუწყლველ-ი დაუჭრელი
მოუწყუედელად განუწყვეტლივ
მოუჯდელ-ი მოუხდელი
მოუსსენებელ-ი გაუხსენებელი
მოფარდულ-ი სავაჭრო; გამყიდველი
მოფარდულობა ვაჭრობა
მოფისა მოგლესა
მოფიცარობა ტყეილად დაფიცება
(ცრუფიცი)
მოფიცრულ-ი ფიცარდაგებული
მოფოლხუება მოდუნება
მოფოლხუებულ-ი მოდუნებული
მოფრდა ყიდვა
მოფრინვება მოფრენა
მოფრჩხენა კაწვრა
მოფქავ-ი მფქველი
მოფქაობა-დ დაფქვა; ფქვა
მოფხურა მოგლეკა
მოფხურილ-ი მოგლეკილი
მოქადულ-ი მკვეხნელი; დამმუქრებელი
მოქადულება//მოქადულობა კვეხნა;
მუქარა
მოქადულობა, იხ. მოქადულება
მოქალაქე-დ ქალაქელი; მოღვაწე
მოქალაქება-ე//მოქალაქობა-დ
მოღვაწეობა
მოქალაქობა-დ, იხ. მოქალაქება-დ
მოქანებულ-ი წამოსული
მოქენე-დ მხვეწნელი
მოქენებით ხვეწნით
მოქენეობა ხვეწნა
მოქენე-ყოფა ხვეწნა
მოქირდავ-ი დამცინავი
მოქლონ-ი საკეტი; ბოქლომი
მოქმედ-ი მკეთებელი
მოქმედ-ყოფა ქმნა; კეთება
მოქმნა კეთება; დამუშავება
მოქმნილ-ი გაკეთებული; დამუშავებული
მოქუმა აღება; მოტანა; მოყვანა
მოქცევ-ი კილო (ხმისა); თავისებური
გამოყენება (სიტყვისა)
მოქცევ-ი უკდეულისა-დ კვირეული
მოქცევა მოსვლა; მობრუნება; რწმენის
მიღება
მოქცევრიან-ი მოტრიალე; მბრუნავი
მოქცეობა ხერხი; კილო
მოქცეულ-ი მობრუნებული;
რწმენამიღებული; მწირი
მოღალადება ქადაგება; დაძახება
მოღება მოტანა; მოყვანა
მოღებულ-ი მოტანილი; აღებული
მოღმართ, იხ. მომართ
მოღმართ-დ უსკულო; ურწმუნო
მოღუან-ი//მოღუანწ-დ მუშა; მშრომელი;
მებრძოლი
მოღუანება ბრძოლა; შრომა; ზრუნვა
მოღუანებით-ი მზრუნველობითი
მოღუანქმნულ-ი მზრუნველი
მოღულვა გათელვა; გასრესა
მოყენება დაყენება; გვერდით ამოყენება
მოყვანება მოყვანა

მოყვანებულობა-ჲ მოყვანა
მოყივნება მოოხრება
მოყვება//მოყვობა მოშივება; შიმშილით
სიკვდილი
მოყვობა, იხ. მოყვება
მოყვობილ-ი მოშიებული
მოყოფა მოშვერა
მოყოფილ-ი მოშვერილი
მოყრა მოყრა; მოშორება; მოყრა
(მუხლისა; დაჩოქება)
მოყვნვა მოჭრა; შეჭრა
მოყუას-ი მეგობარი; მახლობელი;
სასულიერო პირი
მოყუასება-ჲ//მოყუას

მოწადილ-ი წადილი; სურვილი
მოწამე-ჲ მოწმე; მოწამე
მოწამეობა-ჲ მოწმობა; მოწამეობა
მოწამლე-ჲ, იხ. მეწამლე-ჲ
მოწევნად-ი მოსასვლელი; შესამთხვევი
მოწევნადობა მოსვლა; შემთხვევა; თავსდატეხა
მოწესა დაძახება
მოწესე-ჲ ბერი (მონაზონი)
მოწესეთაგან-ი ბერთაგანი (მონაზონთაგანი)
მოწესეობა მონაზვნობა
მოწესექმნულ-ი ბერად შემდგარი
მოწიალება გადმოსვლა
მოწითანე-ჲ//მოწითანო-ჲ მოწითლო; წითელი
მოწითანო-ჲ, იხ. მოწითანე-ჲ
მოწითლე-ჲ მოწითალო
მოწილვა მოკრეფა
მოწიფება მოღწევა; მოსვლა; დაწევა
მოწიფებულ-ი მოღწეული; მოსული; დაწეული; დამწიფებული
მოწიფულ-ი მოსწრებული; მოღწეული
მოწიფება მოწიწება; შიში
მოწლე-ჲ მხურვალე; მოწიწებული
მოწლება-ჲ//მოწლეობა-ჲ მხურვალება; მოწიწება
მოწლეობა-ჲ, იხ. მოწლება-ჲ
მოწმება დამოწმება
მოწმობით-ი დამადასტურებელი
მოწნეხა დაწნეხა (ყურძნისა)
მოწოდება დაძახება; მოპატიჟება; შეკრება; მოყვანა
მოწოდებულ-ი დაძახებული; მოპატიჟებული
მოწონა გაზომვა; განჭვრეტა
მოწრაფე-ჲ//მოსწრაფე-ჲ ბეჯითი; სწრაფი
მოწრედა დაწრედა; გამოცლა
მოწრფელებულ-ი მოშიშვლებული
მოწვმება გაწვიმება
მოწუვილ-ი დამწვარი; მომწვარი
მოწურთა გაწვრთნა; განსწავლა
მოწფობა-ჲ მოწაფეობა
მოწყალემყოფელ-ი მოწყალედ მქცეველი
მოწყდომა დაღუპვა; ამოხოცვა (ვნ. გვ.)
მოწყვეტა (ჩამოვარდნა)
მოწყინარე-ჲ ზარმაცი
მოწყინე-ჲ ზარმაცი; მობეზრებული
მოწყინება მობეზრება; მოწყენა
მოწყინებულ-ი მობეზრებული
მოწყლვა დაჭრა; დახოცვა
მოწყლულ-ი დაჭრილი; დახოცილი
მოწყობა მოწყობა; მორთვა; შეგუება; მისადაგება
მოწყუდა დახოცვა; მოსპობა
მოჭალაკე-ჲ კუნძულზე მცხოვრები
მოჭე-ჲ საფეხური
მოჭირება მოჭერა
მოჭირვება გაჭირვება; შეწუხება
მოჭირვებით გაჭირვებით; შრომით
მოჭირნე-ჲ გაჭირვებული; შეწუხებული
მოჭოხნა მოფშვნეტა
მოჭრტინავ-ი მომჩივანი
მოხადა//მოხდა დაძახება; მოპატიჟება
მოხარება შეტყობინება
მოხარეობა შეთანხმება; ცდა
მოხატულ-ი ნიშანი
მოხდა, იხ. მოხადა
მოხება შეხება
მოხეთქა მოხვევა; მოგლეჯა
მოხილვა ნახვა; დათვალიერება; დაზვერვა
მოხილვის-ყოფა ნახვა; დათვალიერება
მოხუაიშნე-ჲ მვედრებელი; მლოცველი
მოხუდომა შეხვედრა (ვნ. გვ.)
მოხუედრება შეხვედრა (მოქმ. გვ.)
მოხუეტა დაკაწვრა; მოფხეკა
მოხუეფილ-ი მოფხეკილი
მოხუმა მოტანა; წართმევა (მრავლისა)
მოხუცებულება-ჲ//მოხუცებულობა-ჲ მოხუცებულობა; სიბერძნე; უხუცესობა
მოხუცებულობა-ჲ, იხ. მოხუცებულება-ჲ
მოჯდა მოტანა; მოყვანა; მოწევა; აღება; წართმევა; ჩამორთმევა
მოჯდომა მოსვლა; მოვარდნა; თავდასხმა
მოჯდომილ-ი მოსული; თავდამსხმელი
მოჯელოვნება მოხერხება
მოჯმარება გამოყენება; დახმარება

მოჯიცა მოწმენდა; წაშლა; მოსპობა
მოჯსენე-ჲ გამხსენებელი
მოჯსენება გახსენება; შეტყობინება; ჩუქება
მოჯსენებულ-ი გახსენებული
მოჯსნა გამოხსნა; გამოსყიდვა
მოჯსნილ-ი დახსნილი
მოჯსულ-ი დაკეტილი
მოჯუთჳა დაგირავება
მოკარშიჳეობა-ჲ მოტაცება; შეძენა
მოკასაკე-ჲ თანატოლი
მკარაკ-ი ქურდი
მკარაკობა-ჲ ქურდობა
მკარკოგისასაჴ ქურდულად
მკატიკოგელ-ი დამსჯელი
მკირველობ-ი მესაჭის თანაშემწე გემზე
მკოსელ-ი აღმზრდელი
მკყრობ-ი დამცველი
მკყრობელ-ი დამჭერი; დამცველი; მფლობელი
მკყრობელობა დაჭერა; დაცვა; ფლობა; უფლება
მრავალგევრობა-ჲ სიმრავლე
მრავალგორიტება-ჲ მრავალნაირი სიბოროტე
მრავალგჲე-ჲ მრავალკარიანი
მრავალგანთქმულება-ჲ განთქმულობა
მრავალგანთქუმულ-ი სახელოვანი; სახელგანთქმული
მრავალგანსეენილ-ი სახელგანთქმული; სახელოვანი
მრავალგანყოფილება-ჲ გათიშულობა
მრავალგონება-ჲ ბრძენი
მრავალგუარ-ი მრავალნაირი; სხვადასხვანაირი
მრავალგულარძნილ-ი მეტად არასწორი; მიგრეხილ-მოგრეხილი
მრავალდღეობა დღეგრძელება
მრავალვნებულ-ი მეტად შევიწროებული
მრავალვნებულება-ჲ დიდი გაჭირვება
მრავალთაკ-ი ბევრნაირი
მრავალთაკობა-ჲ ბევრის უფროსობა (მრავალი უფროსი)
მრავალთესლ-ი მრავალი ტომი (ხალხი)
მრავალთუალ-ი ბევრთვალიანი (ყურადღებიანი)
მრავალთუალობა-ჲ ბევრთვალიანობა (ყურადღებიანობა)
მრავალთსზულ-ი დახლართული; გადაწნული
მრავალთსზულება-ჲ დახლართვა; გადაწნა; სირთულე
მრავალმარცულობა-ჲ მარცვალთა სიმრავლე
მრავალმგზაპრ-ი ხშირად მოგზაური
მრავალმეტყუელ-ი ყბედი
მრავალმეტყუელება-ჲ ყბედობა
მრავალმეცნიერ-ი ბევრის მცოდნე; ბრძენი
მრავალმზრუნველ-ი დიდად მზრუნველი
მრავალმზრუნველობა-ჲ დიდად ზრუნვა
მრავალმოქენეობა-ჲ ბევრი ხვეწნა; მუდარა
მრავალმოქცევობა-ჲ ხშირი ცვლა; წარმავალობა
მრავალმოქცევობა-ჲ სიტყჳსა-ჲ მჭევრმეტყველება
მრავალმოღუაწე-ჲ დიდად მოღვაწე
მრავალმოწყალე-ჲ დიდად მწყალობელი
მრავალმოწყალება-ჲ დიდი წყალობა
მრავალმსახურება-ჲ დიდი სამსახური
მრავალმუნლედ-ი ვრცელი; მრავალმუხლიანი (ნაწილიანი)
მრავალმფუცავ-ი ხშირად დამფიცებელი
მრავალმღელვარე-ჲ მეტად ფიცხი; სასტიკი
მრავალმცენარეობა-ჲ სიუხვე; აღმატება
მრავალნაყოფიერება-ჲ მრავალშვილიანობა
მრავალნაშობ-ი მრავალი შვილი
მრავალნაწევრობა-ჲ სიმტკიცე
მრავალნაწილეობა-ჲ დიდი წილი
მრავალნაწილოვნად დახლართულად; რთულად
მრავალნწილ-ყოფა გამრავლება
მრავალნება-ჲ სხვადასხვა სურვილის ქონა
მრავალუამეულ-ი ხანგრძლივი
მრავალუამეულება-ჲ ხანგრძლივობა

მრავალსაგალობელ-ი დიდად საქები
მრავალსადინელ-ი მრავალსადინარიანი
მრავალსაზრუნავ-ი დიდად საზრუნავი
მრავალსალმობიერ-ი დიდად სატკივარი; ძლიერ შემაწუხებელი
მრავალსალოცავ-ი დიდად შესავედრებელი
მრავალსანოაგეობა-ჲ გაუმაძღრობა
მრავალსართულ-ი მრავალსართულიანი
მრავალსასყიდელ-ი ძვირი
მრავალსასყიდლობა-ჲ სიძვირე
მრავალსაქმიერ-ი მოუცლელი
მრავალსაღაღადებელ-ი დიდად დასაძახებელი
მრავალსაცთურეანე-ი დიდად შემაცდენელი
მრავალსაცთურეანობა-ჲ დიდად შემაცდენლობა
მრავალსაჭირველ-ი დიდად შესაწუხებელი
მრავალსაჭმელობა-ჲ საჭმელთა სიუხვე
მრავალსახე-ჲ მრავალგვარი
მრავალსახეობა-ჲ მრავალგვარობა
მრავალსახელ-ი მრავალი სახელის მქონე
მრავალსწავლულ-ი მეტად განათლებული
მრავალტჳრთოვან-ი მეტად მძიმე
მრავალფერ-ი მრავალგვარი
მრავალფერჴ-ი მრავალფუა (ქვემძრომი)
მრავალღმრთეება-ჲ მრავალღმერთიანობა
მრავალღონე-ჲ დიდად მოხერხებული
მრავალღონება-ჲ//მრავალღონეობა-ჲ დიდი მოხერხება; ვერაგობა
მრავალღონეობა-ჲ, იხ. მრავალღონება-ჲ
მრავალშეთხზულ-ი დახლართული; რთული
მრავალშემთხუევით-ი მრავალგვარი
მრავალშვილ-ი მრავალშვილიანი
მრავალშფოთიან-ი დიდად მშფოთვარე
მრავალწარსაგებელობა-ჲ დიდი ხარჯი
მრავალწილად მრავალგზის
მრავალწილ-ყოფა დანაწილება
მრავალწჳმრობა-ჲ წვიმიანობა
მრავალჴელოვან-ი გამშვენებული; დახელოვნებული
მრავალჴმა-ჲ მრავალხმიანი
მრავლითკერძო-ჲ ყოველმხრივი
მრავლისმეტყველ-ი ყბედი
მრავლისმეტყველება-ჲ ყბედობა
მრავლისმშობელ-ი ბევრისმშობელი
მრავლისსიტყუა-ჲ ყბედობა
მრგლოან-ი, იხ. მრგლოვან-ი
მრგლოვან-ი//მრგლოან-ი მრგვლოვანი (ანბანი)
მრგუალ-ი მრგვალი
მრგულიად მრგვალად; მთლიანად
მრგულიადდასაწუველ-ი მრგვალად (მთლიანად) დასაწვავი (შესაწირავი)
მრგულიადმწუარ-ი მრგვალად (მთლიანად) დამწვარი (შესაწირავი)
მრგულიადშესაწირავ-ი მსხვერპლი
მრგულივ ირგვლივ
მრგულისსახოვან-ი მრგვალი (წრიული)
მრგულისშემომველ-ი ირგვლივ შემომვლელი
მრგულობა შემორტყმა
მრე-ჲ მომრევი
მრეკალ-ი დამკაკუნებელი
მრეკალობა-ჲ დაკაკუნება; გარეკვა
მრეშუველ-ი შეშის დამმზადებელი
მრეწეულ-ი//მროწეულ-ი ბროწეული
მრთუანავ-ი გრძნეული
მრიდებელ-ი ამრიდებელი; მომრიდებელი
მრისუველ-ი მკრეჭელი; მპარსველი (ცხვრისა)
მრიცხუველ-ი აღმრიცხველი
მრო-ჲ რქა (ვაზისა)
მროკავ-ი მოცეკვე
მროკველ-ი მოცეკვე
მროკველობა ცეკვა
მრორინე-ჲ მიმომავალი
მრორინეობა მიმოსვლა
მროწეულ-ი, იხ. მრეწეულ-ი
მროწეულ-ი ჯოგი; საქონელი
მროწეულაკ-ი პატარა ბროწეული
მროწეულება-ჲ ჯოგი; სიმრავლე
მროწეულოვან-ი ბროწეულის ბალი

მრეწლისასა-ჲ ბროწეულისებური
დეკორაციული დეტალი
მრულალ-ი მიძინებული
მრუმე-ჲ ბნელი (შავი)
მრუმედმხედველ-ი ძნელადმხედველი
მრუმედმხედველობა-ჲ ძნელად (სუსტად)
მხედველობა
მრუმლოვა გაშავება
მრუმე-ჲ მრუში
მრუმება მრუშობა
მრუმებულ-ი მრუში
მრქენალ-ი მრქენელი
მრღვე-ჲ მღვრიე: არაწმინდა
მრღუ-ჲ არაწმინდა; მღვრიე
მრჩოგლ-ი ორმაგი
მრჩოგლგანმსტუმრებელ-ი უხვად
გამმასპინძლებელი
მრჩოგლემმაკულება-ჲ დიდი
ეშმაკულება (ბოროტება)
მრჩოგლმონაქცეობა-ჲ გამეორება
მრჩოგლმოქცეობა-ჲ გამეორება
მრჩოგლობა-ჲ გაორმაგება
მრცხელ-ი მრეცხავი
მრწამს-ი მრწამსი (ერთ-ერთი ლოცვა)
მრწემ-ი//მწემ-ი უმცროსი; ხელქვეითი
მრწემობა-ჲ უმცროსობა; დაჯერება
მრწმუნებელ-ი დამაჯერებელი;
მარწმუნებელი
მსამართლებელ-ი მოდავე: მომჩივანი
მსამობ-ი სამ-სამად მდგომი
მსაქმობიერ-ი მომუშავე
მსახელობა-ჲ გამოსახვა
მსახიობელ-ი მგალობელი: დამკვრელი
მსახლობ-ი მახლობელი
მსახრალ-ი გრძნეული
მსახრალება-ჲ//მსახრალობა-ჲ
გრძნეულება
მსახრალობა-ჲ, იხ. მსახრალება-ჲ
მსახურებით-ი სამსახურებელი
მსახურებულება-ჲ სამსახური
მსახურეულ-ი მსახური
მსგავსება-ჲ მსგავსება; კერპი
მსგავსებულ-ი მსგავსი
მსგეფს-ი//მზგეფს-ი კვირა (მთელი
კვირეული)
მსერებელ-ი მჭამელი
მსერებლობა ჭამა
მსთობა ადრე ადგომა
მსთუა-ჲ ადრეული
მსთუად მალე: სასწრაფოდ
მსთულებელ-ი დამკრეფი; მომკრეფი
მსიძავ-ი მრუში (მამაკაცი)
მსიძავობა-ჲ//მსიძაობა-ჲ მრუშობა
მსიძაობა-ჲ, იხ. მსიძავობა-ჲ
მსმენელ-ი გამგონე. მონანული
მსმენელობა დაჯერება; მონანულობა
მსნეულობ-ი სნეული
მსოფლელ-ი სოფლელი: უწიგნური
მსოფლელება ახლოს ყოფნა
მსოფლელობა-ჲ უწიგნურება;
გაუნათლებლობა
მსოფლიო-ჲ//სოფლიო-ჲ ერისკაცი;
საერო: ამქვეყნიური
მსოფლიოთაგან-ი ერისკაცთაგანი
მსოფლიონ-ი საერო: ამქვეყნიური
მსოფლიურ-ი ამქვეყნიური
მსრგე-ჲ მორბენალი
მსრგოლ-ი შიკრიკი
მსრელ-ი მომსპობი
მსტოვარ-ი. იხ. მსტუვარ-ი
მსტუმრებელ-ი მასპინძელი
მსტუროგა//მსტროგა//მსტოვროგა
ზვერვა; დაზვერვა
მსუენ-ი ხვლიკი
მსულევან-ი ხმიადი
მსუელ-ი მსმელი
მსყიდველ-ი გამყიდველი
მსწავლელ-ი მასწავლებელი
მსწრაფლშემწეობა-ჲ სწრაფად
დახმარება
მსწრაფლწარმავალობა სწრაფად წასვლა
(გაქრობა)
მსწროგელ-ი დამსწრები
მსხდომარე-ჲ მჯდომარე (მრავალი);
დამკვიდრებული
მსხდომარეობა-ჲ დასხდომა
მსხემ-ი უცხო; მწირი
მსხემობა-ჲ უცხოობა; მწირობა
მსხემ-ყოფა უცხოობა;
მსხეპარ-ი ძლიერი; მძაფრი

მსხლეტარ-ი//მსხლეტარე-ჲ დამქანებელი; მხტომელი
მსხლეტარე-ჲ. იხ. მსხლეტარ-ი
მსხუერპლ-ყოფა მსხვერპლად შეწირვა
მსხუერტელ-ი მომგლეჯი; მომტვრევი
მსჯავრ-ი//მჯავერ-ი//მჯავრ-ი განაჩენი; სასჯელი
მსჯელობა-ჲ გადაწყვეტილება; განაჩენი
მტარეულთმთავარ-ი მთავარი ჯალათი
მტევებარ-ი//მტეობარ-ი თავდამსხმელი; მდევნელი
მტეობარ-ი, იხ. მტევებარ-ი
მტერმოყუარე-ჲ მტრისმოყვარული
მტერ-მოყუას-ი მტრისმოყვარული
მტერობისმოყუარება-ჲ მტრობისმოყვარეობა; მოშუღლეობა
მტერქმნულ-ი მტრად ქცეული
მტერყოფილ-ი მტრად ქცეული
მტირ-ი უთმო; ქაჩალი
მტირება-ჲ//მტირობა-ჲ უთმობა; ქაჩლობა
მტირობა-ჲ, იხ. მტირება-ჲ
მტილ-ი ბოსტანი; ბაღი
მტილოვან-ი ბოსტანი; ბაღი
მტკაცელულ-ი მტკაველი
მტკებნელ-ი დამტკეპნელი
მტკივან-ი შემაწუხებელი; მტკივნეული
მტკივნებელ-ი შემაწუხებელი; ამატკივებელი
მტკიცეობა//მტკიცობა მტკიცედ დგომა; სიმტკიცე
მტკიცობა, იხ. მტკიცეობა
მტკიცოვა დამტკიცება
მტკ�ბა გაღება
მტკნარ-ი სქელი
მტკუეულვარე-ჲ დახვეული; შესეული
მტკუეფრობა-ჲ დახვევა; შესევა; გროვა
მტოლვარე-ჲ გაქცეული
მტრიობალ-ი, იხ. მტრიობარ-ი
მტრიობარ-ი//მტრიობალ-ი ულაგმო; შეუკავებელი; მოხეტიალე
მტრიობელობა-ჲ აღვირახსნილობა
მტჳრთველ-ი მკისრებელი; შემწყნარებელი
მტფობიარე-ჲ მთბობელი (ვინც თბება)
მტყებარე-ჲ მტირალი
მტყორცებელ-ი მსროლელი
მტყუან-ი, იხ. მტყუვან-ი
მტყუარ-ი, იხ. მტყუვარ-ი
მტყუელვარეობა-ჲ ტაშის დაკვრა
მტყუვან-ი//მტყუან-ი მატყუარა; დამნაშავე
მტყუვარ-ი//მტყუარ-ი მატყუარა; დამნაშავე
მტყუვარობა-ჲ//მტყუვრობა-ჲ სიცრუე
მტყუვარ-ყოფა ტყუილად ჩათვლა
მტყუვრობა-ჲ, იხ. მტყუვაობა-ჲ
მუგუზ-ი მუგუზალი
მუდბირ-ი ბოროტმოქმედი
მუვილ-ი//მუილ-ი ღმუილი
მუილ-ი, იხ. მუვილ-ი
მუნ იქ
მუნ-ი იქაური
მუნებურ-ი იქაური
მუნთჴუეს, იხ. მუნჴუეს
მუნიერითგან იმ დროიდან
მუნთჴუევს//მუნთჴუეს მაშინვე
მურ-ი, იხ. ზმურ-ი
მურკვალ-ი//მურკნვალ-ი მრეცხავი; მწმენდელი
მურკნვალ-ი, იხ. მურკვალ-ი
მურკლ-ი ნაგავი; სიბინძურე
მურტ-ი ერთგვარი მცენარე
მუსიკ-ი დამკვრელი; მგალობელი
მუსიკებრივ-ი მუსიკალური
მუსიკობა-ჲ დაკვრა; გალობა
მუსმარ-ი//ლურსმარ-ი ლურსმანი
მუსმარედ-ი ლურსმნებიანი
მუტრუკ-ი ჩოჩორი
მუჴაფა-ჲ ნაცვალი
მუღრობა-ჲ ყვირილი; ღმუილი
მუშაკთაგან-ი მშრომელთაგანი
მუშაკობა შრომა; მუშაობა
მუშკ-ი სურნელი
მუშკატრიან-ი მუშკის ჭურჭელი
მუცელდაჭცევით პირდაღმა
მუცელსკონებულ-ი ჩანასახი (ნაყოფი)
მუცელუქმ-ი მუცელცარიელი; ბერწი
მუცელქმნულ-ი ორსული
მუცელქუმულ-ი ორსული

მუცელქუმულობა-ჲ ორსულობა
მუცელსნილ-ი კუჭაშლილი
მუცლად-ღება დაორსულება
მუცლადღებულ-ი დაორსულებული
მუცლიერ-ი ნაწლავი
მუცლითმეზღაპრე-ჲ მისანი
მუხუნძელ-ი ფოთლისმჭამელი ჭია
მუჯლ-დადგმა დაჩოქება
მუჯლედად მუხლჩაუხრელად; შეუსვენებლივ
მუჯლ-დრეკა-ჲ, იხ. მუჯლთ-დრეკა-ჲ
მუჯლთ-დრეკა-ჲ//მუჯლ-დრეკა-ჲ დაჩოქება
მუჯლთ-მოდრეკა-ჲ//მუჯლ-მოდრეკა-ჲ დაჩოქება
მუჯლისთავ-ი მუხლისთავი
მუჯლ-მოდრეკა-ჲ, იხ. მუჯლთ-მოდრ-ეკა-ჲ
მუკრაკ-ი წერილი
მფლველ-ი დამფლველი; დამმარხავი
მფოფინარე-ჲ გადმომავალი (სითხე); ადუღებული
მფრდელ-ი მყიდველი
მფრდელობა-ჲ ვაჭრობა; ყიდვა
მფრთეებელ-ი მფრინავი
მფრთოვან-ყოფა ფრთების შესხმა
მფრთუნაობა-ჲ მოხიბლვა
მფრტჴნავობა-ჲ თავხედობა
მფრცხენალ-ი მფრჩხენელი; მკაწრავი
მფუან-ი აფუებული
მფუეე-ჲ აფუებული
მფუფუნებელ-ი მომვლელი
მფუცავ-ი დამფიცებელი
მქანარ-ი მდინარე; მომდინარე
მქანარება-ჲ მოძრაობა; დინება
მქანდაკებელ-ი გამომძერწველი
მქენჯნელ-ი მტანჯველი
მქის-ი//მქისე-ჲ ხორკლიანი
მქისე-ჲ, იხ. მქის-ი
მქმნელ-ი მკეთებელი; მქმნელი
მქოლველ-ი ჩამქოლველი
მქონებელ-ი მფლობელი
მქონებელობა-ჲ//მქონებლობა-ჲ ქონა; ყოლა
მქონებლობა-ჲ, იხ. მქონებელობა-ჲ
მქორწინებელ-ი ცოლის შემრთველი
მქრეველ-ი გამნიავებელი; გამლეწავი
მქსოველობა-ჲ ქსოვა
მქჴშოვან-ი, იხ. ქჴშოვან-ი
მქუსველ-ი მკეთებელი; მხლართველი
მქცევ-ი მყოფი
მღამ-ი//მღამეობ-ი//მღამიობ-ი//მღამობ-ი ღამურა
მღამეობ-ი, იხ. მღამ-ი
მღამეურობა//მღამიურობა ღამისთევა
მღამიობ-ი, იხ. მღამ-ი
მღამიურობა, იხ. მღამეურობა
მღამობ-ი, იხ. მღამ-ი
მღაღადებელ-ი დამყვირებელი; მქადაგებელი
მღდელთმემსხუერალეობა-ჲ მღვდელმსახურება
მღდელთმთავარ-ი ეპისკოპოსი
მღდელთმთავროგით-ი სამღვდელთმთავრო
მღდელთმოძღუარ-ი ეპისკოპოსი; კათალიკოსი
მღდელთმოძღურება-ჲ ეპისკოპოსობა; კათალიკოსობა
მღდელმემსხუერალეობა მღვდელმსახურება
მღერა თამაში; გართობა; სიმღერა
მღერალობით-ი გასართობი
მღიერ-ი მღერი (კანის ავადმყოფობა)
მღიერიან-ი მღერი; მღერით დაავადებული
მღილ-ი ჩრჩილი
მღუმე-ჲ ორმო; გამოქვაბული
მღულ-ი ნამგალი
მღულარჴელ-ი მრუდად მავალი
მღუნავ-ი მოღუღუნე
მღუნარე-ჲ//მღუნეარე-ჲ მოხრილი
მღუნეარე-ჲ, იხ. მღუნარე-ჲ
მღუნეიერ-ი მოღუღუნე
მღუფელ-ი მომვლელი; მზრუნველი
მყაფარ-ი ციცაბო
მყვან-ი//მყვანებელ-ი მიმყვანი; წამყვანი; მატარებელი
მყვანებელ-ი, იხ. მყვან-ი
მყვანებლობა მიყვანა; წაყვანა

მყინვარ-ი ყინვა
მყის უეცრად; მაშინვე
მყის-ი უეცარი
მყოვარ//მყუვარ ხანგრძლივად; დიდხანს
მყოვარცხორეგულ-ი დიდხანს
მცხოვრები; დღეგრძელი
მყოფეგა//მყოფობა ყოფნა
მყოფელ-ი გამკეთებელი
მყოფელობა-ჲ გაკეთება
მყოფობა, იხ. მყოფეგა
მყჳრტ-ი//მყჳრტე-ჲ სქელი
მყჳრტე-ჲ, იხ. მყჳრტ-ი
მყუარ-ი ბაყაყი
მყუდელ-ი დარაჯი; მცველი
მყუდოლ-ი დარაჯი; მცველი
მყუდროდუმილ-ი დუმილი
მყუდროეგა-ჲ, იხ. ყუდროეგა-ჲ
მყუდროეგით-ი მშვიდი
მყუვარ, იხ. მყოვარ
მყურჱილველობა-ჲ სილის გაწვნა
მყურჱუმეგელ-ი მყვინთავი
მმთვარ-ი დამხრჩვალი
მმიშრეგა შეშინება
მმოგიარე-ჲ შობილი
მმოგიერ-ი მშობელი
მმორეგელ-ი//მმოროგელ-ი შორიელი
მმოროგელ-ი, იხ. მმორეგელ-ი
მმჳდოგისყოფელობა-ჲ მშვიდობა;
მშვიდობიანობა
მმჳდოგის-ყოფა მშვიდობა
მმჳლდ-ი მშვილდი; ცისარტყელა
მმჳლდ-ი ცისა-ჲ ცისარტყელა
მმჳლდგარდაცუმულ-ი მშვილდოსანი
მმჳლვა სროლა
მმჳნვა სუნთქვა
მმჳნვიერ-ი მსუნთქავი
მმჳნვიერეგით-ი სულიერი; სუნთქვითი
მმჳნვიერობა-ჲ სუნთქვა
მმუეგელ-ი მომლხენი
მმუელელ-ი მშველელი
მმუვალე-ჲ საშუალი
მმუვან-ი ეშვი
მმუმინვიერ-ი მსუნთქავი; სულიერი
მჩემეგელ-ი მიმჩემებელი; დამჩემებელი
მჩემეგელთაგან-ი მიმჩემებელთაგანი
მჩენ-ი გამომჩენი
მჩინეგელ-ი დამძახებელი;
მიმპატიჟებელი
მჩუენეგელ-ი მაჩვენებელი; გამომჩენი;
ფარისეველი
მჩუენეგლოგით-ი ფარისეველური
მჩქეფრობა ხმაურით დენა (წყლისა)
მჩქეფრ უეცრად
მჩხიბავ-ი მხლართავი
მჩხრეკალ-ი მჩხრეკელი (უშნოდ მწერა-
ლი)
მცგიერ-ი ვერაგი
მცგიერეგა-ჲ ვერაგობა
მცემარ-ი მცემელი; გამლახველი;
მკბენელი
მცენარეგა-ჲ მცენარეულობა
მცენარედ-ი აღმოსაცენებელი
მცენარეობა აღმოცენება; გაზრდა
მცენობა ყოფნა
მცვალეგელ-ი შემცვლელი
მცვალეგელობა-ჲ//მცვალეგლობა-ჲ
შეცვლა
მცვალეგლობა-ჲ, იხ. მცვალეგელობა-ჲ
მცთომ-ი შემცდარი
მცთომობა-ჲ შეცდომა
მცირა-ჲ ძალიან მცირე
მცირეა-ჲ, იხ. მცირეაკ-ი
მცირეაკ-ი//მცირეა-ჲ ძალიან მცირე
მცირედ ცოტათი; მალე
მცირედა-ჲ ძალიან პატარა
მცირედმორწმუნე-ჲ ნაკლებ მორწმუნე
მცირედმორწმუნეობა-ჲ ნაკლებად
მორწმუნეობა
მცირედქამეულობა-ჲ შეგვიანება
მცირედ-მცირედ//მცირე-მცირედ
ცოტათი
მცირე-მცირედ, იხ. მცირედ-მცირედ
მცირეწარსაგებელიან-ყოფა ცოტას
დახარჯვა
მცნება შეტყობინება; ბრძანება; სიტყვა;
მცნება
მცნებისამიერ-ი მცნების შესაბამისი
მცნებულ-ი შეტყობინებული
მცნობელ-ი შემტყობი; გამგები; მცოდნე

მცნობელობა-Ე შეტყობა; გაგება;
მიხვედრა; ცოდნა
მცოდნელობა-Ე ცოდნა
მცონარ-ი//მცონარე-Ე ზარმაცი
მცონარე-Ე, იხ. მცონარ-ი
მცონარება-Ე სიზარმაცე
მცონარე-ᲧᲝᲤᲐ გაზარმაცება
მცხეგელ-ᲧᲝᲤᲐ წასმა; ცხება; მინიჭება
მცხინვარე-Ე მცხუნვარე; მხურვალე
მცხინვარება-Ე მცხუნვარება;
მხურვალება
მცხოვნ-ი ცოცხალი
მცხორებელ-ი მცხოვრები
მცხორებლობა ცხოვრება
მცხრალ-ი მთვარის მოკლების დრო
მცხუᲔᲓ-ი გვიანი; დაგვიანებული
მძაგებელ-ი მოძულე; მლანძღველი
მძაფრ-ი//მძლᲐფრ-ი ძლიერი; მძაფრი
მძაფრიᲐᲓ ძლიერ
მძაფრიᲐᲓ-ი ძლიერი
მძიმება შეწუხება (მოქმ. /ვნ. გვ.); წყენა
მძიმეᲓ სასტიკად; მშვიდად; ნელა
მძიმეᲓმხᲔᲓვარება-Ე ძნელად ხედვა
მძიმეᲓმხᲔᲓველ-ი ძნელად (ცუდად)
მხედველი
მძლᲐᲠ ძალით
მძლᲐᲠ-ი მოძალადე;
ძალისდამტანებელი; ძლიერი
მძლᲐᲠება//მძლᲐᲠობა ძალადობა
მძლᲐᲠეᲑᲘᲗ-ი ძალადური;
ძალდატანებითი
მძლᲐᲠმᲧᲝᲤᲔᲚ-ი მოძალადე
მძლᲐᲠობა, იხ. მძლᲐᲠება
მძლᲐᲠწᲐᲠტᲐᲪᲔᲑᲐ-Ე ძალით მოტაცება
მძლე-Ე მძლეველი; დამმარცხებელი
მძლᲔᲓ ძალით; ძალადობით
მძლᲔᲕᲔᲚᲝᲑᲐ-Ე მიცემა; ძლევა
მძლᲔᲥᲛᲜᲘᲚ-ი გამარჯვებული
მძლე-ᲧᲝᲤᲐ გამარჯვება; ძლევა
მძნობარ-ი დამკრელი; მგალობელი
მძორისმჭამელ-ი მძორის (ლეშის)
მჭამელი
მძრᲔᲚ-ი აღმძვრელი; წამქეზებელი;
შემრხევი
მძრᲔᲚᲝᲑᲐ აღძვრა; წაქეზება; სარჩელის
აღძვრა; ჩივილი
მძრომᲐᲚᲔ-Ე მძრომი
მძრწᲝᲚᲐრ-Ე მშიშარა; შეშინებული;
აკანკალებული
მძრწᲝᲚᲐრᲔᲑᲐ-Ე შიში; კანკალი
მძᲔᲜᲐრ-Ე განრისხებული
მძᲣᲐრᲪᲔᲚ-ი მძარცველი
მძᲣრᲝᲛᲐᲚ-Ე მძრომი
მძᲣძ-Ე ძიძა; აღმზრდელი
მძᲦᲣᲜᲔᲚ-ი წინამძღვარი
მძᲦᲣᲐᲠ ადრე; უწინარეს
მძᲦᲣᲐრ-ი წინამძღვარი; გამძღოლი
მძᲦᲣᲐᲠᲝᲑᲐ-Ე წინამძღოლობა; გაძღოლა
მწᲐᲕ-ი წავი
მწᲐმᲔᲑᲔᲚ-ი დამმოწმებელი;
დამადასტურებელი; დამბრალებელი
მწᲐმᲔᲑᲚᲝᲑᲐ დამოწმება
მწᲐᲛᲚᲔᲚ-ი ექიმი; წამლის
დამმზადებელი; მომწამვლელი;
მაცთური
მწᲐᲛᲚᲔᲚᲝᲑᲐ-Ე წამლის დამზადება;
მოწამვლა; შეცდენა
მწᲐᲤᲔᲚ-ი წამყვანი
მწᲔ-Ე დამსხმელი (ღვინისა); მერიქიფე
მწᲔᲗᲘᲣᲮᲣᲪᲔᲡ-ი მერიქიფეთა უფროსი
მწᲔᲗᲝᲑᲐ დასხმა (ღვინისა...)
მწᲔ-Ე დამხმარე
მწᲔᲕᲔᲚ-ი დამხმარე
მწᲔᲛ-ი, იხ. მრწᲔᲛ-ი
მწᲔრᲐᲚ-ი მწერალი; გადამწერი
მწᲔრᲚᲝᲑᲐ წერა; გადაწერა
მწᲔრᲝ-Ე წერო
მწᲔრᲝᲑᲐ-Ე კბენა; ქნევა; დაფრთხობა
მწᲔრტᲔᲚ-ი მჩხვლეტელი
მწᲕᲐᲚᲔᲑᲔᲚ-ი გამთიშველი; ერეტიკოსი
მწᲗᲝᲚᲕᲐრ-Ე მწვეთავი
მწᲗᲝᲚᲕᲐრ-ᲧᲝᲤᲐ წვეთვა
მწიგნობარ-ი ბრძენი; კანონთა მცოდნე
მწიგნობარᲗᲛᲝᲫᲦᲣᲐᲠ-ი მთავარი
მწიგნობარი
მწიგნობრᲔᲑᲐ-Ე წიგნი; მეცნიერება;
დამწერლობა
მწინᲐᲔᲡწᲐრმᲔტᲧᲣᲔᲚᲔᲑ-ი
წინასწარმეტყველი

მწირველ-ი მწირველი; შემწირველი; წირვა-ლოცვის აღმსრულებელი
მწირველობა წირვა-ლოცვის აღსრულება
მწირობა დასახლება (უცხოთა); უცხოობა; ტყვეობა
მწიფოვა დამწიფება
მწიხნელ-ი წიხლის მკვრელი
მწლაანა გაუმაძღრად ჭამა
მწლაფრ, იხ. მსწრაფულ
მწმასნელ-ი შემთხზველი
მწნეხარ-ი დამწნეხი
მწვმროვება-ჲ წვიმიანობა
მწვრე-ჲ მწვირე; ლაფი
მწვრეაღრეულ-ი ლაფიანი
მწვს-ი მოზრდილი; დიდი
მწუანვილ-ი მწვანე; მწვანილი; ბალახი
მწუანვილოვან-ი ბალახი
მწუანვილოვნება-ჲ ბალახეულობა
მწუანისფერობა-ჲ სიმწვანე
მწუარ-ი დამწვარი; შემწვარი
მწუბება ამოსვრა
მწუბებულ-ი ამოსვრილი
მწუელ-ი მწველი; დამწველი
მწუელობა-ჲ დაწვა
მწულილ-ი, იხ. წულილ-ი
მწუნობარ-ი არადრამგდები
მწურთელ-ი მასწავლებელი; გამწვრთნელი; დამსჯელი
მწურთელობა მასწავლებლობა
მწუხრამდეობა-ჲ საღამომდელობა
მწუაზარ-ი თეთრი
მწყდარ-ი, იხ. მწყუდარი
მწყევარ-ი მწყევლელი
მწყერმარჯილ-ი მწყერი
მწყლველ-ი დამჭრელი
მწყსელ-ი მწყემსი; გამხედნელი; გამწრთვნელი
მწყსილ-ი მრევლი
მწყუდარ-ი//მწყდარ-ი დაჭრილი
მწყურნებ-ი//წყურნებ-ი წყლიანი ადგილი
მწყურნებობა-ჲ დიდწყლიანობა
მწყურნებოვან-ი დიდწყლიანი; ჭაობიანი (ადგილი)
მჭაბელ-ი შემჭმელი; მომსპობი; მღრღნელი; კიბო (დაავადება)
მჭაბელობა-ჲ ჭამა; შეჭმა
მჭევრობა-ჲ სიტყუათა-ჲ მჭევრმეტყველება
მჭელ-ი მუჭი; ძნა
მჭელეულ-ი//მჭლეულ-ი თავთავი; ძნა
მჭირვა ჭერა; დაჭერა
მჭირსედ გაჭირვებით
მჭირსეობა-ჲ გაჭირვება
მჭირსიად გულმოდგინედ; მონდომებით
მჭკუერელ-ი მძარცველი; ქურდი
მჭკუერელობა-ჲ ძარცვა; ქურდობა
მჭოგელობა განსჯა; გასამართლება
მჭჯრობ-ი მხედველი
მჭუარ-ი უკმაყოფილო
მჭურინავ-ი ერთგვარი ფრინველი
მხერვალი წამყვანი
მხილება შეტყობინება; მხილება; საყვედური
მხილებულ-ი საყვედური; შეტყობინებული
მხოლოდჳობილ-ი ერთადერთი შვილი
მხოლოდჳობილობა-ჲ ერთადერთობა (შვილისა)
მხოლოვება-ჲ ერთადერთობა; სიმარტოვე
მხრწნელობა-ჲ გახრწნა
მხჳმელ-ი სასეფისკვერე ფქვილი
მხუდარ-ი ხვედრი
მხუერონან-ი გამხდარი
მხულივ-ი ხვლიკი
მჰარგანწყობილ-ი დამწკრივებული
მჴდელ-ი ამომღები
მჴდომ-ი მტერი; მოწინააღმდეგე; მოდავე
მჴდომად მტრად
მჴდომობა-ჲ მტრობა; დავა
მჴედართმფლობ-ი ჯარის მეთაური; სარდალი
მჴედართმძღუან-ი//მჴედართმძღუანველ-ი სარდალი
მჴედართმძღუანველ-ი, იხ. მჴედართმძღუან-ი
მჴედართმძღუანველობა-ჲ სარდლობა
მჴედართმძღურობა-ჲ სარდლობა

მჯედრ ამხედრებულად
მჯევალ-ი მონა ქალი
მჯევლება-ჲ მხევლობა; მონობა
მჯევლებრივ-ი მონური
მჯეცთმბრძოლობა მხეცთან ბრძოლა
მჯეცთმოღუაწე-ჲ მხეცთა მომვლელი
მჯეცთსამკჳდრებელ-ყოფა გაერანება
მჯეცნარ-ი მხეცთა სამყოფი
მჯეცოან-ი მხეცთა სამყოფი
მჯიე-ჲ ნაცრისფერი
მჰმარებელ-ი გამომყენებელი
მჰმარებელობა-ჲ გამოყენება
მჰმობარ-ი//მჰმობარე-ჲ//მჰმობიარ-ი ხმის გამომღები; მხმობარე; დამძახებელი
მჰმობარე-ჲ, იხ. მჰმობარ-ი
მჰმოგელობა-ჲ დაძახება
მჰნისთაობა-ჲ პირველი ადგილი სუფრასთან
მჰსნელ-ი გადამრჩენელი
მჰჳჳან-ი მოჭიხვინე
მჰუედნელ-ი მცემელი; მგვემელი
მჰუმეველ-ი გამომყენებელი
მჰუმეველობა-ჲ გამოყენება
მჰუმილ-ი//მჰუმილავ-ი მცველი
მჰუმილავ-ი, იხ. მჰუმილ-ი
მჰურვალე-ჲ მხურვალე
მჰურვალება-ჲ მხურვალება; მონდომება
მჰცოვანება-ჲ ჭაღარა
მჯა-ჲ ხორბლის ღერო
მჯავრ-ი, იხ. მსჯავრ-ი
მჯმნელ-ი გამშორებელი; დამცილებელი
მჯულება ჩაჭიდება; ჩამჯიღვა
მჯაზრავ-ი მკითხავი
მჯამროებელ-ი აღმრიცხველი

ნ

ნაანგარებ-ი ნახარბევი
ნაბაკ-ი დაბანაკებული
ნაბაკევ-ი ლაშქრის ბანაკის ნამყოფი
ნაბილწვარ-ი ბილწი; უწმინდური
ნაბიჭ-ი//ნაბიჭევ-ი ნამცეცი; ნაფშვნი
ნაბოძვარ-ი ნაჩუქარი
ნაბრალებ-ი დანაშაული
ნაბრდღუენ-ი ფრთა
ნაბრძჳლ-ი//ნაბრძჳრ-ი წყლული
ნაბრძჳრ-ი, იხ. ნაბრძჳლ-ი
ნაბძარ-ი ჭრილი; ბზარი
ნაბჭობ-ი გადაწყვეტილი; განაჩენი
ნაბგოლ-ი ნახარში
ნაბებ-ი შესაწირავი (კერპთათვის)
ნაბევ-ყოფა-ჲ ნაგვად ქცევა
ნაბოზ-ი ნალესი
ნაბრძნებ-ი მოწამლული
ნაბუემ-ი წყლული; ნაცემი
ნაბუერდალ-ი გუერდითი
ნაბურემ-ი წყლული; ნაცემი
ნადგურ-ი ნადგომი; სადგომი
ნავ-ი გემი; ნავი
ნავასარდ-ი ახალი წელი (პირველი თვე)
ნავასხებ-ი სესხი
ნაკაბ-ი ბუკი
ნაკისმაკლინებელ-ი გემის წამყვანი; მესაჭე
ნაკისმართებელ-ი გემის წამყვანი; მესაჭე (კაპიტანი)
ნაკისმოქმედ-ი გემის მკეთებელი
ნაკისსახერველ-ი გემის საჭე
ნაკისსლვა-ჲ ნაოსნობა
ნაკისუფალ-ი გემის პატრონი
ნაკლლვა რჩოლა
ნაკლლიან-ი გიჟი
ნაზირეველ-ი აღთქმული
ნაზოგალ-ი ნახევარი
ნაზორევ-ი შეწირული; მსხვერპლი
ნაზუქ-ი წმინდა; მსუბუქი
ნათელ-ი ნათელი; სინათლე: მნათობი
ნათელგარდაფენილ-ი ნათელმოფენილი
ნათელ-სუმა სინათლე; გამობრწყინვება
ნათელღებულ-ი მონათლული
ნათელღებულება-ჲ//ნათელღებულობა-ჲ მონათვლა
ნათელღებულობა-ჲ, იხ. ნათელღებულება-ჲ
ნათელცისკროვნება-ჲ გამონათება
ნათესავ-ი ნათესავი; ტომი; ხალხი; მოდგმა
ნათესავკეთილობა-ჲ კეთილშობილება
ნათესავოან-ი ნათესაური
ნათესავობა-ჲ, იხ. ნათესობა-ჲ

ნათესავ-ტომ-ი ხალხი
ნათესვობა-Ე//ნათესავობა-Ე ნათესაობა; ხალხი; მოდგმა
ნათესვობისაბან-ი ნათესავთაგანი
ნათლვა-Ე მონათვლა
ნათლით-აღქუმა მონათვლა
ნათლის-სახე-Ე ნათლისმსგავსი
ნათლის-ღება მონათვლა
ნათლისღებადობა-Ე მონათვლა
ნათლის-ცემა მონათვლა
ნათლოვან-ი ნათელი
ნათრევ-ი; კვალი
ნათქუამ-ი აღთქმული; შეპირებული
ნათხარ-ი ორმო
ნათხევარ-ი ნარწყვევი
ნათხზენ-ი ნაწნავი
ნაკადელ-ი ნაკადული
ნაკადულეანად ნაკადულის მსგავსად
ნაკაცევ-ი ნაკაცარი
ნაკერავ-ი დაკერებული (ტანსაცმელი)
ნაკერაკ-ი მსხვერპლი
ნაკიდურ-ი ბოლო; კიდე
ნაკლულევანება-Ე ნაკლებობა; სილარიბე; დაკლება; გაჭირვება
ნაკრავ-ი შეკვრა; დანარტყამი
ნაკრაულ-ი შეკვრა (ფუთა)
ნაკრებ-ი შენაკრები
ნაკრტენ-ი ბუმბული
ნაკუალევ-ი ნაკვალევი
ნაკურთხევ-ი დალოცვილი; სალოცავი
ნამარგელ-ი სარეველა
ნამარხევ-ი განძი; შენახული; დაცული
ნამგლევ-ი მგლის შეჭმული (ნაკბენი)
ნამდვლეობა-Ე ჭეშმარიტება; სიმართლე
ნამეტავ-ი//ნამეტნავ-ი მეტი; ზედმეტი
ნამეტავ-ჩინება ზედმეტად ჩათვლა
ნამეტნავ-ი, იხ. ნამეტავ-ი
ნამსხურევ-ი ნამსხვრევი
ნამუსრევ-ი ნატეხი
ნამლერებ-ი ნათამაში
ნამცუეც-ი ნამცეცი
ნამწუარ-ი//ნამწუარევ-ი ნამწვავი
ნამწუარევ-ი, იხ. ნამწუარ-ი
ნამკეცავ-ი მხეცის მოკლული (დაკბენილი)
ნანარ-ი კარგი
ნანდვლ ნამდვილად
ნაოთხალ-ი მეოთხედი
ნაოფლავ-ი ნაოფლარი (ნაშრომი)
ნაოჯარ-ი ნანგრევი; მოოხრებული
ნარ-ი ტყე
ნარდ-ი სურნელოვანი ყვავილი
ნარდიონ-ი ნელსაცხებელი
ნარდომობა-Ე გდება
ნართავ-ი შეერთებული
ნართაულ-ი დამატებული; ზედმეტი
ნარისუავ-ი ნაპარსი (ცხვრისა)
ნარკ-ი ერთგვარი თევზი
ნარუდუნებ-ი ნაღვაწი; ნაშრომი
ნარღუენ-ი ამღვრეული
ნარჩევ-ი უკანასკნელი; არჩევის შემდეგ დარჩენილი
ნარცხ-ი ნარეცხი
ნასამალ-ი მქსამედი
ნასება დაშავება; ვნების მიყენება
ნასთ-ი ნართი
ნასიძვებ-ი ნასიძვი; ბუში
ნასნას-ი ორანგუტანგი
ნასნებობა-Ე ავადმყოფობის გადატანა
ნასრულ-ი ზედმეტი
ნასყიდობა-Ე ფასი
ნასწრაფევ-ი ნაჩქარევი
ნასხევ-ი სიმი
ნასხლევ-ი ნასხლავი; ლერწი
ნასხლეტ-ი მოწყვეტილი; უდროოდ შობილი ნაყოფი
ნასხმან-ი ძარღვი
ნასხურ-ი შენასხურები; ნაგავი
ნატამალ-ი ნანგრევი
ნატაცობა-Ე მიტაცება
ნატიფ-ი ნამცხვარი
ნატკეც-ი ჭაჭა
ნატყუენავ-ი მიტაცებული; ნადაელი
ნაფთ-ი ნავთი
ნაფორ-ი მოსახვევი; ჩვარი
ნაფურცლისზედა-Ე მოკრეფის შემდეგ ნარჩენი ყურძენი
ნაფშუენ-ი ზვავი; ნანგრევი; ნამცეცი
ნაქმარ-ი ნაქნარი; გაკეთებული; აგებულება

ნაქსო-Ე წამოსასხამი (ნაქსოვი)
ნაქურდევნ-ი, იხ. ნაქურცენ-ი
ნაქურცენ-ი//ნაქურთენ-ი ქერქი; ორნამენტი
ნალელავ-ი ტალღა
ნალუარევ-ი ხევი
ნაყა ნაყვა
ნაყოფება შეწირვა: მსხვერპლი; ნაყოფი
ნაყოფთმომცველობა-Ე ნაყოფის მოცემა: მოსხმა
ნაყოფთმცენარება-Ე ნაყოფიერება
ნაყოფისმომრთველობა-Ე შეპირება
ნაყოფისმომღებელობა ნაყოფის მოცემა
ნაყოფისშემწირველობა შეწირვა
ნაყოფკეთილ-ი ნაყოფიერი
ნაყოფკეთილობა-Ე ნაყოფიერება
ნაყოფმრთველობა-Ე ხარკის აღება
ნაყრმცირე-Ე ცოტას მჭამელი
ნაყროან-ი, იხ. ნაყროვან-ი
ნაყროვა ზედმეტის ჭამა
ნაყროვან-ი//ნაყროან-ი გაუმაძღარი
ნაყროანება-Ე//ნაყროვანება-Ე გაუმაძღრობა
ნაყროვანება-Ე, იხ. ნაყროანება-Ე
ნაყშირ-ი, იხ. ნაᲫშირ-ი
ნაშობიერ-ი შობილი
ნაჩქარ-ი ნაჩქარევი
ნაჩხრეკ-ი ნაწერი
ნაცემ-ი ნაკბენი
ნაცვალ ნაცვლად; მაგიერ
ნაცვალება შეცვლა
ნაცვალობა მაგიერობა
ნაცვლის-მიგება-Ე გადახდა
ნაცვლის-მოგება სამაგიეროს გადახდა
ნაცილ-ი ტყუილი
ნაცილად ტყუილად; უბრალოდ
ნაცოდავ-ი, იხ. ნაცოდევ-ი
ნაცოდევ-ი//ნაცოდავ-ი ცოდვა
ნაცოდევი-ი შენაცოდი; ცოდვა
ნაცოხალ-ი ნაცოხნი
ნაცხრენ-ი ნარჩენი (გაცხრილვის, განიავების შემდეგ)
ნაძილევ-ი სიზმარი
ნაძილევება დასიზმრება
ნაძველ-ი//ნაძველავ-ი ძველი; ძველმანი
ნაწასნაგებ-ი გამოქანდაკებული
ნაწდომ-ი ნაწრთობი
ნაწევარ-ი ძარღვი; სხეულის ორგანო
ნაწევრულება-Ე აგებულება
ნაწილება გაყოფა
ნაწილეულ-ი ასო (სხეულის ნაწილი)
ნაწილეულად ნაწილ-ნაწილ
ნაწილისშთასასუენებელ-ი კუბო; აკლდამა; ზიარებისას სასმარი ჭურჭელი
ნაწილოვან-ი ნაწილი
ნაწლევ-ი ნაწლავი
ნაწლევთმჭრელობა-Ე მუცლითმეზღაპრეობა (მკითხაობა)
ნაწუვარ-ი დანაწვავი
ნასარარ-ი მთავარი
ნახევარმგბარ-ი ნახევრად მოხარშული
ნახევარმიღებულ-ი ცოცხალ-მკვდარი
ნახევარსრულ-ი ნახევარი
ნახევარსხმულ-ი ნახევრამდე შევსებული
ნახევარქმნულ-ი ნახევრად გაკეთებული
ნახევრება-Ე ნახევარი
ნახეთქ-ი ნაპრალი
ნახპეტ-ი მთავარი
ნახუედრებ-ი ხვედრი; წილი
ნახუთალ-ი მეხუთედი
ნახჭ-ი ფეხისგული
ნაჰმარებ-ი ნახმარი
ნაჰმევ-ი დაჭირვებული; საჭირო
ნაჯუთევ-ი გირაო
ნაᲫშირ-ი//ნაᲫშირ-ი ნახშირი
ნაᲯდომ-ი სკინტლი
ნგორება გორვა; ამოსვრა
ნგორებულ-ი ამოსვრილი
ნეარონ-ი კანონი; წესი
ნებ-ი ხელისგული
ნებებით-ი ნებაყოფლობითი
ნებებულ-ი ნასურვები; მოსურვებული
ნებებულად ნებით; სურვილით
ნებიერ-ი ნებაყოფლობითი; სასურველი
ნებიერად თავის ნებაზე
ნებიერობა-Ე უფლება; თავნებობა
ნებიერ-ყოფა დანებება; ნებაზე მიშვება
ნებისაებრობა-Ე ნებისმიერობა; სურვილი

ნეგისმყოფელ-ი სურვილის
შემსრულებელი
ნეკედ-ი მწყემსი
ნეკტარ-ი ნაკადული
ნელ-ი ნელი; ნაზი; მშვიდი
ნელად ნელა; მშვიდად
ნელად-ი ნელი; მშვიდი
ნელადაჲთ ნელა
ნელება დამშვიდება; დაწყნარება
ნელიად ნელა; მშვიდად
ნელიად-ი ნელი; მშვიდი
ნელიად-ნელიად ნელა; მშვიდად
ნელსაცხებლისმგზელელ-ი
ნელსაცხებლის მომმზადებელი
(მხარშველი)
ნელტფილ-ი მოთბო (ოდნავ თბილი)
ნემსულ-ი შეკერილი
ნერგოვან-ი გაშენებული (ტყე)
ნესტორება-ჲ//ნისტორება-ჲ ნესტორის
(მწვალებლის) მიმდევრობა
ნესტუ-ი საყვირი; ძარღვი
ნესტუვა საყვირზე დაკვრა
ნესტუ�ება საყვირზე დაკვრევინება
ნესტუ-ფერდ-ი ფილტვი
ნესუ-ხაპარტ-ი ნესვი
ნეტარარიან-ი ერთ-ერთი ფსალმუნი
(იწყება: ნეტარ არიან...)
ნეტრეულ-ი ნეტარი
ნეფხუვა სიცივე; ყინვა
ნეშტ-ი ნაშთი; დარჩენილი
ნეცკლ-ი დაფშვნილი
ნეცუა დაფშვნა
ნეჭა-ჲ ჭილობი
ნიად ოდნავ
ნიადაგ მუდმივად
ნიადაგ-ი მუდმივი
ნიაკქარ-ი ქარიშხალი
ნიავწულილ-ი სუსტი ქარი
ნიგუზისსახე-ჲ კაკლისმსგავსი
ნივთ-ი ნივთი; მატერია
ნივთება განზრახვა; ლაპარაკი
ნივთიერება-ჲ//ნივთიერობა-ჲ
მატერიალურობა
ნივთიერობა-ჲ, იხ. ნივთიერება-ჲ
ნიკარტ-ი ნისკარტი
ნიკაფ-ი ნიკაპი
ნიკელ-ი დრუნჩი; ნიკაპი
ნიკრის-ი ტეხა (ძვლებისა)
ნინველ-ი მცირე; ჩვილი (ბავშვი)
ნიორაკთმოძღუარ-ი მთავარი ჯალათი
ნიჟოგარ-ი//ნიჯოგარ-ი იარაღის
მტვირთველი მსახური; მეჯინიბე
ნისან-ი ებრაელთა წლის პირველი თვე
ნისტორება-ჲ, იხ. ნესტორება
ნიღრ-ი ცხვირი
ნიღურეან-ი ჭუჭყიანი
ნიყგარ-ი ნიკაპი
ნიშ-ი ნიშანი; სასწაული
ნიშან-ი ნიშანი; სასწაული
ნიშანსაშინელ-ი აკისმომასწავებელი
ნიშდეს-ი გლახაკი; უბირი
ნიშეგშემოსილ-ი სასწაულმოქმედი
ნიშთმზმნელ-ი მკითხავი; ნიშთა
გამომცნობი
ნიშთმჭურეტელ-ი მკითხავი
ნიშისმსტოვარ-ი მკითხავი
ნიშნოვნობა-ჲ ნიშანი
ნიშოვან-ი სასწაული
ნიჩგისმცემელ-ი მესაჭე (ნავისა)
ნიჩურ-ი ცხვირი; დრუნჩი
ნიჭ-ი საჩუქარი
ნიჭდიდობა-ჲ სიუხვე
ნიჭება ჩუქება
ნიჭებულ-ი ბოძებული
ნიჭთმთავარ-ი მთავარი
დამსაჩუქრებელი
ნიჭთმოყუარე-ჲ უხვი
ნიჭმდიდარ-ი უხვი
ნიჯოგარ-ი, იხ. ნიჟოგარ-ი
ნოაგთმოქმედ-ი მზარეული
ნოელისიმოს-ი, იხ. ნოველისიმოს-ი
ნოვაგ-ი ხმა; კილო (სიმღერისა)
ნოვაგთმოყუარე-ჲ ჭამისმოყვარული
ნოვაგთმოყუარება-ჲ ჭამისმოყუარეობა
ნოველისიმოს-ი//ნოელისიმოს-ი მთავარი
ნომიკოს-ი საეკლესიო კანონთა მცოდნე
ნორჩ-ი, იხ. მორჩ-ი
ნოტარ-ი მდივანი
ნოტია-ჲ//ნოტიე-ჲ სველი
ნოტიე-ჲ, იხ. ნოტია-ჲ

ნოტიება-Ე//ნოტიობა-Ე სისველე
ნოტიობა-Ე, იხ. ნოტიება-Ე
ნოᲩ-ი მკვახე ნაყოფი (ვაზისა)
ნᲗკრ-ი წვინტლი
ნუკეᲗა ნებივრობა; თხოვნა
ნუკეᲣლ-ი ნებიერი; ფუფუნებული
ნუკᲗება ფუფუნება
ნუკᲗეᲣლ-ი ნებიერი; ფუფუნებული
ნუკᲗეᲣლობა ფუფუნება
ნუსადა ეგებ
ნუსხა-Ე ნაწერი; დაწერილი
ნუსხᲗა დაწერა; გადაწერა
ნუᲣკᲣ ეგებ; ნუ
ნუყიერ-ი სალხენი; საშვები; კმაყოფილი
ნუყიერება-Ე ლხენა; შვება
ნუშ-ი ყველი
ნᲩრᲔᲗა ქროლა; დაბერვა
ნწუᲗება გორვა; ამოსვრა

ო

ოგოლთსამზრდელო-Ე ობოლთა აღსაზრდელი სახლი
ოგოლქმნულ-ი დაობლებული
ოდენ მხოლოდ; მარტო; მაინც
ოდენ-ი ტოლი
ოდეს როდესაც
ოდითგან იმ დროიდან
ოდიშ-ი დასავლეთი საქართველო
ოთხეკალ-ი ეკლის სახეობა
ოთხკარ-ი ოთხრიგიანი; ოთხკუთხედი
ოთხკედელ-ი ოთხკედლიანი
ოთხკერძოობა-Ე ოთხკუთხედობა
ოთხმიზდურ-ი სახელმწიფოს მეოთხედის მფლობელი
ოთხნაკეცად ოთხმაგად
ოთხ-ოთხით ოთხ დღეში ერთხელ
ოთხპირედ-ი ოთხსახოვანი
ოლარ-ი პირსახოცი
ოლე-Ე ბუჩქი
ოლოვან-ი ბუჩქნარი
ოლუმპიან-ი ოლიმპიურ თამაშებში გამარჯვებული
ომფორ-ი წამოსასხამი
ორად ნახევრად
ორგ-ი არწივი
ორგოᲛალ-ი ორად გაყოფილი
ორგუდ-Ე ორგუდიანი
ორგან ორად
ორგნით ორივე მხრიდან
ორდღეობა ორი დღის დაყოვნება
ორეგა-Ე სხვაობა
ორენა-Ე ორპირი; ცრუ
ორთაგან-ი ტყუპისცალი
ორთმსხმელ-ი ტყუპთა მშობელი
ორითწლითგან-ი ორი წლისა და უფროსი
ორიონ-ი თანავარსკვლავედი
ორისმეტყუელ-ი ორპირი; ცრუ
ორკერძოᲔთ ორივე მხრიდან
ორკეცობა-Ე გაორმაგება; ორმხრივობა; მერყეობა
ორკეცობით ორმაგად
ოროლ-ი, იხ. პოროლ-ი
ორ-ორით მარხვა ორ დღეში ერთხელ ჭამა
ორპირ-ი ორივე პირით მჭრელი (ხმალი...)
ორსართულედ-ი ორსართულიანი
ორსახე-Ე ორგვარი
ორფერ-ი ორგვარი
ორღანო-Ე ორღანო (მუსიკალური ინსტრუმენტი); იარაღი (ხუროსი...); მოწყობილობა
ორღანო-Ე ორგანო (სხეულისა)
ორᲛალ-ი ორსიმიანი საკრავი
ორᲛეგა ზრდა; ამოზრდა
ორᲛილ-ი გაზრდა; ამოზრდა
ორწილ ორმაგად
ორწყრთეულ-ი ორი წყართა
ორᲠმა-Ე არაერთსულოვანი
ორᲠმაობა არაერთსულოვნება
ოსანა//Ჰსანა დიდება
ოსტან-ი სატახტო ქალაქი
ოსტიგან-ი მნე
ოტეგა დევნა; გაქცევა
ოტეგულ-ი დევნილი; გაქცეული
ოფაზ-ი რჩეული ოქრო
ოფლეგა წერით გადაწერა; დაწერა
ოფლიერ-ი ოფლიანი
ოფსიკ-ი მსახური; მცველი

ოფტიონ-ი ზედამხედველი
ოქრეან-ი//ოქრიან-ი ოქროთი
    გაწყობილი (მოკაზმული);
    ოქროსფერი
ოქრიან-ი, იხ. ოქრეან-ი
ოქროაღვრეულ-ი ოქროსაღვირიანი
ოქროგანრჩუნვილ-ი ოქროთი მოჭედილი
    (განწყობილი)
ოქროგანრჩუნვილება-ჲ ოქროთი
    მოჭედა (გაწყობა)
ოქროვეან-ი, იხ. ოქროვეან-ი
ოქროვან-ყოფა ოქროთი მოჭედვა
    (გაწყობა)
ოქროვეან-ი//ოქროვან-ი ოქროთი
    გაწყობილი; ოქროსფერი
ოქროთხზულება-ჲ მოოქროვება
ოქროკოდილ-ი ოქროჭედილი; ოქროთი
    გაწყობილი
ოქროკოდილად ოქროთი გაწყობილად
ოქროლესულ-ი ოქროთი მოკაზმული
ოქრომელან-ი ოქროს მელანი
ოქრონაკადულ-ი წყალუსვი;
    მჭევრმეტყველი
ოქრონაჭედ-ი მოოქროვილი
ოქრონემსულ-ი ოქროს ძაფით ნაკერი
ოქროჲთმოსილ-ი მოოქროვილი;
    ოქროთი მოჭედილი
ოქროჲსაბან-ი ოქროსი (ნივთი)
ოქროჲსმოყუარება-ჲ
    ოქროსმოყვარეობა;
    სიმდიდრისმოყვარეობა
ოქროჲსჭურჭელ-ი ოქროს სამკაული
ოქროკეტალო-ჲ ოქროს ფურცელი;
    ოქროს ვარაყი
ოქროსაგებელ-ი ოქროს ლოგინი
    (ძვირფასი ლოგინი)
ოქროსიტყუა-ჲ მჭევრმეტყველი
ოქროფესოვან-ი ოქროფესვიანი
ოქროქანდაკებულ-ი ოქროს
    გამოსახულებიანი
ოქროქსოვილ-ი ოქროს ძაფით ნაქსოვი
ოქროლუედ-ი ოქროს შესაკრავი
ოქროშეთხზულ-ი ოქრონარევი
ოქროშექერწულ-ი ოქროთი მოჭედილი
ოქროცურვებულ-ი ოქროთი მოჭედილი
ოქროცხებულ-ი ოქროწასმული;
    მოოქროვილი
ოქროწყანაგებულ-ი ოქროსგან
    გამოქანდაკებული
ოქროხუნწილ-ი ოქროთი მოკაზმული
ოქსინო-ჲ ძვირფასი ქსოვილი
    (აბრეშუმისა)
ოცება გაოცება; შეშინება
ოცწლითგან-ი ოცი წლისა და უფროსი
ოხა-ჲ შუამდგომლობა; ვედრება; იმედის
    ქონა
ოხება შუამდგომლობა; ვედრება
ოხჟან-ი ბოლო
ოხჟნება-ჲ ბოლო
ოჯერ-ი აოხრებული; დანგრეული;
    დაუმუშავებელი
ოჯრება//ოჯრობა აოხრება; დანგრევა;
    დაქცევა; სიქვრივე

პ

პაგურეც-ი ერთგვარი ხე
პადიმარ-ყოფა დაპატიმრება
პაემან-ი პირობა; დათქმული დრო
პაეკროგით-ი საპაექრო
პაესაკ-ი ჩანთა; აბგა
პიიკრობა-ჲ დავა; ჩხუბი
პალაკანდ-ი ტომარა
პალაკრა-ჲ ძველი ლავრა (მონასტერი)
პალან-ი ტომარა
პალატ-განაკ-ი სამეფო კარი
პანაგირ-ი დღესასწაული; ბაზრობა
პანდოკიონ-ი, იხ. პანდუკიონ-ი
პანდოკიონ-ი, იხ. პანდუკიონ-ი
პანდუკიონ-ი//პანდოკიონ-ი//პანდოკი-
    ონ-ი სასტუმრო, დუქანი
პაპ-ი პაპი; პაპა
პაპისპაპ-ი პაპისპაპა; წინაპარი
პაპისპაპეულად შთამომავლობით
პაპისპაპთაბანი წინაპართაგანი
პარაკიმენონ-ი დიდი თანამდებობის
    პირი ბიზანტიის სამეფო კარზე
    (მესაწოლეთუხუცესი)
პარაკლიტონ-ი პარაკლიტონი (წიგნის
    სახელწოდება)

პარაფსიდ-ი//პარაფსიტ-ი ყუთი; კოლოფი
პარაფსიტ-ი, იხ. პარაფსიდ-ი
პარეხ-ი ნაპრალი; საფეხური (კიბისა)
პასანიკ-ი//პასენაკ-ი მსახური
პასენაკ-ი, იხ. პასანიკ-ი
პასეკ-ი//პასჭა-ჲ ებრაელთა დღესასწაული ეგვიპტიდან გამოსვლის აღსანიშნავად
პასტოფორიონ-ი სასამართლოს დარბაზი
პასუხობა, იხ. პასუხება
პასჭა-ჲ, იხ. პასეკ-ი
პატარა-ჲ ნატეხი
პატივ-ი პატივი; თანამდებობა
პატივება პატივისცემა
პატივიან-ი პატივცემული
პატივის-აყრობა პატივისცემა
პატივისსაცემელ-ი პატივსაცემი
პატივის-ყოფა პატივისცემა
პატივცემულება-ჲ//პატივცემულობა-ჲ პატივისცემა; თანამდებობა
პატივცემულობა-ჲ, იხ. პატივცემულე-ბა-ჲ
პატიოსან-ი ძვირფასი; რჩეული
პატიოსანსიტყუაობა-ჲ პატივით მოხსენიება
პატიოსან-ყოფა პატივისცემა
პატიოსნება-ჲ//პატიოსნობა-ჲ პატოსნება; თანამდებობა
პატიოსნობა-ჲ, იხ. პატიოსნება-ჲ
პატიჟ-ი//პატიჯ-ი სასჯელი
პატიჟება დასჯა; სასჯელი
პატიჟეულ-ი დასჯილი
პატიჟეულ-ყოფა დასჯა
პატიჟის-მიჰდა დასჯა
პატიჟის-ყოფა დასჯა
პატიჯ-ი, იხ. პატიჟ-ი
პატმოთინ-ი მოთხრობა; ამბავი; ისტორია
პატნეხ-ი ზღუდე; ღობე
პატოკან-ი საწყობი; სამყოფი
პატრიკ-ი//პატრიკიოს-ი მთავარი
პატრიკიოს-ი, იხ. პატრიკ-ი
პატრუკ-ი სანთელი
პატრუკაგ-ი დასაწყისი (წერილისა...)
პატრუჭაკ-ი დასაკლავი (პირუტყვი)
პაქსიმად-ი კვერი
პალურ-ი კიდობანი
პაპრაკ-ი მცველი
პაპრაკთაგან-ი მცველთაგანი
პაპრაკობა-ჲ მცველობა; დარაჯობა
პეგა პობა; დახეთქვა; დახევა
პეგითსთულ-ი ნაჭერ-ნაჭერ მოქსოვილი
პეგულ-ი დახეთქილ-ი; დახეული
პეკელ-ი ჩუქურთმა
პერ-ი დუჟი; ქაფი
პერეკელ-ი საეკლესიო ჭურჭელზე გადასაფარებელი
პერიკნიმ-ი წვივზე ჩასაცმელი; საწვივე
პერიპატო-ჲ სიარულით სწავლება
პერიფრას-ი პერიფრაზი; შეცვლილი
პეროვა დუჟის გადმოსვლა (პირიდან)
პერულ-ი დუჟი; ქაფი
პეტალ-ი//პეტალო-ჲ//პიტალო-ჲ ფურცელი
პეტალო-ჲ, იხ. პეტალ-ი
პეტობა-ჲ მთავრობა
პეტრა-ჲ კლდე
პითონ-ი, იხ. პვთონ-ი
პილენძ-ი//სპილენძ-ი სპილენძი; სპილენძის ფული
პილენძისმოქმედ-ი სპილენძის დამმუშავებელი
პილო-ჲ სპილო
პილოჲსძუალ-ი სპილოს ძვალი
პილოჲსძუალედ-ი სპილოსძვლიანი
პინა-ჲ სადაფი
პინაკ-ი თეფში
პინჩ-ი ცხვირის ნესტო
პირ-ი პირი; სახე; ტუჩი; ნაპირი; ზედაპირი; დასაწყისი
პირად-პირად-ი ნაირნაირი
პირად-პირადობა-ჲ ნაირგვარობა
პირაკცევით პირაღმა
პირაღეგულ-ი პირღია
პირაღკრულ-ი პირაკრული
პირაღმართ პირაღმა
პირგედნიერ-ი ბედნიერი
პირგრძელ-ი გრძელსახიანი
პირდაბურვილ-ი სახედაფარული

პირდაღებით დამსობილად; მდაბლად
პირდაკცევით პირქვე
პირდაყოფილ-ი ამოქოლილი
პირედ-ი პირიანი; ბასრი
პირველ ადრე; ძველად
პირველ-ი წინა; დასწყისი; მთავარი
პირველად ადრე; ძველად
პირველადღმონაცენებ-ი ულორტი
პირველადღმოცენებულ-ი ულორტი
პირველადსაჯდომელ-ი წინა ადგილი
პირველადჯდომა წინ (თავში) ჯდომა
პირელითბან დასაბამიდან; ადრიდან
პირველმესაინაჯეობა-ჲ თავში ჯდომა
პირელმთქრე-ჲ გამსწრები; გამარჯვებული
პირელმოწამე-ჲ უძველესი მოწამე; მთავარმოწამე
პირელმოსსენებულ-ი ადრე ნასსენები
პირელმჯდომარეობა-ჲ თავში ჯდომა; უფროსობა
პირელმჯდომელობა-ჲ თავში ჯდომა; უფროსობა
პირელნაყოფ-ი პირველი მოსავალი
პირელობა უფროსობა; ხელისუფლება
პირელსაინაჯეობა-ჲ თავში ჯდომა (სუფრასთან)
პირელშექმნულ-ი//პირელშექმნილ-ი ყველაზე ადრე შექმნილი
პირელშექმნილ-ი, იხ. პირელშექმნულ-ი
პირელჯდომა თავში ჯდომა; უფროსობა
პირთნება-ჲ პირფერობა
პირიდექსიონ-ი ერთგვარი მცენარე
პირისმწდე-ჲ ღვინის დამსხმელი
პირისპირ//პირსპირ პირდაპირ
პირისპირით პირდაპირ
პირისპირობა-ჲ უშუალობა
პირისსაფარელ-ი სახის დასაფარავი (რიდე)
პირის-ცემა დანებება; საშუალების მიცემა
პირის-ჴსნა ჭამა
პირაკალუც-ი ლამაზი
პირმეტყველ-ი მოლაპარაკე
პირელმეტყველება-ჲ ლაპარაკი; ლაპარაკის უნარი
პირმრგუალ-ი სახემრგვალი
პირმსივან-ი სახედასივებული
პირმშო-ჲ უფროსი შვილი
პირმშოება-ჲ//პირმშობა-ჲ უფროსობა
პირმშობა-ჲ, იხ. პირმშოება-ჲ
პირმწყაზარ-ი ლამაზი
პირმხიარულ-ი მხიარული; მოცინარი
პირუთნებელ-ი მიუკერძოებელი
პირუტყუებრ-ი//პირუტყუებრივ-ი პირუტყეული
პირუტყუებრივ-ი, იხ. პირუტყუებრ-ი
პირფართო-ჲ ფართოსახიანი
პირფიცხელ-ი სასტიკი
პირქმნა-ჲ გაკეთება
პირლო-ჲ გოდოლი; კოშკი
პირშუენიერ-ი ლამაზი
პირშუენიერება-ჲ//პირშუენიერობა-ჲ სილამაზე
პირშუენიერობა-ჲ, იხ. პირშუენიერება-ჲ
პირჭორფლიან-ი ჭორფლებიანი
პირკაკ-ი ცუდის მოლაპარაკე
პისარ-ი, იხ. ბისარ-ი
პიტაკ-ი ტყავი (დაწერილი)
პიტალო-ჲ, იხ. პეტალ-ი
პიტიახშ-ი მთავარი
პიტნაკ-ი პიტნა
პიტჴოკაკინ-ი ფიჭვის მატლი
პიტუ-ი ფიჭვი
პკურება მოსხურება
პლაკ-ი ფიცარი; ფიქალი
პლაკუნტ-ი ნაზუქი
პლანინა-ჲ საძოვარი
პოდერე-ჲ, იხ. პოდირე-ჲ
პოდირე-ჲ//პოდერე-ჲ წამოსასხამი
პოვნებულ-ი//პოვნილ-ი ნაპოვნი
პოვნიერ-ი პატრონი; მქონე
პოვნიერება-ჲ არსებობა; ქონება
პოვნილება-ჲ ქონება
პოვნილობა-ჲ პოვნა; ყოფა
პოზან-ი ქონი
პოლოტიკ-ი ფოლადი
პორფირ-ი წითელი
პორფირონ-ი წითელი

პორფირონ-ი ერთგვარი ფრინველი
პოტირიტის-ი შემცვლელი; ნაცვალი
პოტირიტისობა-ჲ შეცვლილობა
პოხა კვება; ზრდა; სუქება
პოხიერ-ი მსუქანი
პოხიერება-ჲ//პოხნიერება-ჲ სიმსუქნე
პოხილ-ი მსუქანი
პოხნიერება-ჲ, იხ. პოხიერება-ჲ
პრაკ-ი ერთგვარი მცენარე
პრაკმაღალ-ი მაღალი პრაკი
პრასტინ-ი ადგილ-მამული
პრასტიონ-ი ნავსადგური
პრასტიკონ-ი დავთარი (საღრიცხვო წიგნი)
პრეპოსიტ-ი თანამდებობის პირი
პრეტორ-ი მხედართმთავარი
პრივატ-ი იმპერატორის პირადი ქონება
პრიმიკიორიოს-ი მაღალი თანამდებობის პირი
პროედროს-ი//პროიდროს-ი დიდი მოხელე
პროიდროს-ი, იხ. პროედროს-ი
პროტ-ი წინამძღვარი
პროტარხონის-ი დიდი მთავარი (პირველმთავარი)
პროტიკტორ-ი მეთვალყურე; მეფის მცველი
პროტოსკრიტ-ი სამდივნოს უფროსი
პროტონოტარ-ი მწერალთა უფროსი
პრკონ-ი ჯარის უფროსი
პკთონ-ი//კითონ-ი არაწმინდა
პურის-თხოა-ჲ საჭმლის (პურის) თხოვნა; მათხოვრობა
პურისმთხოელ-ი მათხოვარი
პურისმოქმედ-ი მეპურე
პურისმტე-ჲ თანამქუფრე
პურისმტეება-ჲ//პურისმტეობა-ჲ ერთად ჭამა
პურისმტეობა-ჲ, იხ. პურისმტეება-ჲ
პურისმტე-ყოფა ერთად ჭამა
პურისმცემელ-ი მჭმეველი
პურის-რთვა ჭამა
პურისსაკმარ-ი პურის საცხობი
პურისუფალ-ი ლხინის მომწესრიგებელი
პურის-ჭამა ჭამა
პყრობა დაჭერა; შეპყრობა; ქონა
პყრობილ-ი დაჭერილი; შეპყრობილი
პყრობილება-ჲ//პყრობილობა-ჲ დაჭერა; შეპყრობა
პყრობილობა-ჲ, იხ. პყრობილება-ჲ

ჟ

ჟამ-ი დრო; საათი; წირვა
ჟამად-ჟამად დროდადრო
ჟამება ნების დართვა
ჟამეულ-ი დროის, ჟამის აღმნიშვნელი; მცირე ქრონიკონი (15 წლიანი ციკლი)
ჟამთაღმწერლობა-ჲ ისტორიკოსობა
ჟამიერ-ი დროებითი; არამუდმივი; წარმავალი
ჟამიერ-ყოფა დროულად მიჩნევა
ჟამითი ჟამად დროდადრო
ჟამისად დროებით; დროდადრო
ჟამისმწირველ-ი მწირველი
ჟამისმწირველობა-ჲ წირვა
ჟამისწირვა-ჲ წირვა
ჟამკეთილობა-ჲ შესაფერისი დრო
ჟამობა-ჲ გალობა; წირვის შესრულება
ჟეჟთა, იხ. ზესთა
ჟერა ჟღერა; ხმიანობა
ჟივილ-ი ტირილი
ჟოლ-ი ჟოლო
ჟოჟარაკ-ი შესაწირავი; მსხვერპლი
ჟრუნვა ჟრჟოლა
ჟუჟღა-ჲ ჩირქი
ჟღავილ-ი შფოთი; წუხილი; მღელვარება

რ

რა-ჲ რა? რაც; როგორც კი; როცა; ყოველი
რაბამ-ი რამდენი; როგორი
რაბამად როგორ
რაბამობა-ჲ როგორობა
რაბი//ჰრაბი მოძღვარი
რაბუნ-ი//ჰრაბბუნ-ი მოძღვარი
რავდენ, იხ. რაოდენ
რავდენ-ი, იხ. რაოდენ-ი
რავდენგზის, იხ. რაოდენგზის
რავდენობა-ჲ იხ. რაოდენება-ჲ

რაედენჯერ რამდენჯერ
რაინდ-ი მეეტლე; სპორტული შეჯიბრის მონაწილე
რამაზან-ი მარხვა; მუსულმანთა წლის მეცხრე თვე
რამეთუ რომ; რადგანაც; ვინაიდან
რაჲთა რომ
რაჲთგან მას შემდეგ
რაჲთურთით სრულიად
რაჲსა რატომ? რისთვის?
რაჲსაგან რატომ?
რაჲსათჳს რატომ?
რაოდენ//რაედენ როგორ?
რაოდენ-ი//რაედენ-ი რამდენი?
რაოდენგზის//რაედენგზის რამდენჯერ?
რაოდენეგა-ჲ//რაოდენოგა-ჲ// რაედენოგა-ჲ ზომა; ოდენობა
რაოდენოგა-ჲ, იხ. რაოდენეგა-ჲ
რაუამს როდის? როდესაც
რასიმ-ი შიკრიკთა რაზმი
რაულ-ი როგორი?
რაცხა აღრიცხვა; ჩათვლა
რაცხვა აღრიცხვა; ჩათვლა
რგეუა რბენინება
რგებულ-ი დახმარებული
რგომა რგება (სარგებელი)
რეზ-ი ტილო; სუდარა
რეკა ცემა; დაკაკუნება
რეკეგა ცემა; კაკუნი
რემა-ჲ, იხ. რემაკ-ი
რემაკ-ი//რემა-ჲ ჯოგი (ცხენებისა; აქლემთა)
რეტინ-ი//რეტინე-ჲ კევი
რეტინე-ჲ, იხ. რეტინ-ი
რეცა თითქოს
რეწუა შრომა; ქმნა; მოგება
რეხუეგა-ჲ ბრახუნი
რვალ-ი სპილენძი; სპილენძის ფული
რვალნაწლევ-ი სპილენძის ნაწლავიანი
რთვა შერევა; შეერთება; დამატება
რთუანვა გრძნეულობა
რთულ-ი შერეული
რთხმა გაშლა; გაჭიმვა
რიმა-ჲ სიტყვა
რიჲურაჲუ განთიადისას
რიჲურაჲუ-ჲ განთიადი
რისუვა გაკრეჭა; კრეჭა (ცხვრისა)
რისხვეულ-ი შერისხული
რისხვით-ი მრისხანე
რიტორ-ი მჭევრმეტყველი
რიტორეგრ-ი მჭევრმეტყველური
რიყე-ჲ რიყე (მდინარის ნაპირი)
რიცხვთ-ი აღრიცხული; დათვლილი
რიცხუედ-ი რიცხვიანი
რიცხუეულ-ი დათვლილი
რიცხუვა თვლა; დათვლა; ანგარიში
რკინეგა//რკინოგა ბრძოლა; ჭიდაობა
რკინოგა, იხ. რკინეგა
როკვა ცეკვა
რომელ რომელი; რომელიც; რომ
რომელ-ი რომელი? რომელიც
რომელოგა-ჲ რომლობა
რომლისაგან-ი რომელი მათგანი? რომელიმე
რორინეგა სიარული (აქეთ-იქით)
რორინეგულ-ი მოარული (იქით-აქეთ); მერყეევი
როსკიკ-ი//როსკიკ-ი მეძავი
როსკიკ-ი, იხ. როსკიკ-ი
როფიმ-ი ფხალეულთაგანი
როქ-ი ჯამაგირი; ფასი
როჭიკ-ი საზრდო; ულუფა
როჭიკიან-ი საზრდოს მქონე
როჯ-ი ერთგვარი მწერი (ბზიკი)
რტოგანრთხმით რტოგაშლილად; დაბურულად
რტოგარდაფენით რტოგაშლილად
რტოგარდაფენილ-ი რტოგაშლილი; დაბურული
რტოფულილ-ი წვრილტოტებიანი
რუგა-ჲ დრაჰკანის მესამედი
რუდუნეგა გარჯა; ზრუნვა
რუდუნეგულ-ი ნაშრომი; ნაღვაწი
რუკა-ჲ წერილი
რულ-ი//კრულ-ი ძილი; დაძინება
რულოვა ძილი; დაძინება
რუკე-ჲ მეოთხედი
რქა-ჲ რქა; ვაზის რქა; ჭურჭელი; ძალა; გემის ნაწილი; რკო
რქამეწამულ-ი წითელრქიანი (ვაზი)

რქაშუენიერ-ი ლამაზრქებიანი (ირემი...)
რქის-ი რქისგან დამზადებული საყვირი
რქუმა დახურვა
რქუმა თქმა; რქმევა
რღუევა რღვევა; დარღვევა
რღუნა წარღვნა
რქუნა გაფუჭება
რქუნილება გაფუჭება
რჩევა არჩევა
რჩეულება-ჲ//რჩეულობა-ჲ
გამორჩეულობა
რჩეულობა-ჲ, იხ. რჩეულება-ჲ
რჩობა, იხ. შთობა
რჩულ-ი, იხ. სჯულ-ი
რჩულიერ-ი კანონიერი
რჩულისაგან-ი, იხ. სჯულისაგან-ი
რჩულისმდებელ-ი, იხ. სჯულისმდებელ-ი
რჩულისმეცნიერ-ი, იხ. შჯულისმეც-
ნიერ-ი
რჩულისმოძღუარ-ი, იხ.
შჯულისმოძღუარ-ი
რჩუნვა მოჭედვა; მორთვა; გაწყობა
რჩუნვილ-ი მოჭედილი; მორთული;
გაწყობილი
რცხა გარეცხვა; გაწმენდა
რცხვნება შერცხვენა
რწყევა ღებინება
რწყულება წყლის დალევინება
რჯა, იხ. სჯა

ს

საგეზრო-ჲ განსაშორებელი ადგილი
საავზაკო-ჲ საყაჩაღო
საანჯმნო-ჲ ცხადი; აშკარა
საანჯმნო-ყოფა გამოაშკარავება
საარება ტანჯვა
საარებულ-ი დატანჯული
საარვე-ჲ//საარვო-ჲ ფარის, ჯოგის
სადგომი
საარვო-ჲ, იხ. საარვე-ჲ
საარხონდო-ჲ სამთავრო
საასპარეზე-ჲ//საასპარეზო-ჲ
შეჯიბრების (ბრძოლის) ადგილი
საასპარეზო-ჲ, იხ. საასპარეზე-ჲ
საფრე-ჲ სააფრე (აფრისთვის
განკუთვნილი)
საღნუმე-ჲ საღლუმე
საგავრუკე-ჲ სამარილე
საგაზმაკე-ჲ სასანთლე
საგანელ-ი დასაბანი (მოწყობილობა)
საგაოთ-ი ღმერთი
საგაკე-ჲ საბაკო (გაკის ასაკრეფი
ადგილი)
საგარგბაროზო-ჲ არაბერძნული
საგარკალ-ი მოკლე ხმალი
საგასრავ-ი დასაცინი
საგასროგელ-ი დასაცინი
საგატ-ი ებრაელთა წლის მეთერთმეტე
თვე
საგაქ-ი ბადე
საგაძველ-ი მისაბაძი
საგგერეგელ-ყოფა ხმის გამოღება
საგეკ-ი ბუჩქი
საგელ-ი თოკი; შესაკრავი
საგეყდავ-ი ბეჭედი; დასამტკიცებელი
საგეჭურ-ი წამოსასხამი
საგლარდნელ-ი შემოსახვევი; წამოსასხამი
საგორეტო-ჲ ბოროტების მიზეზი
საგოძვარ-ი საჩუქარი
საგრალეგელ-ი//საგრალოგელ-ი
დასადანაშაულებელი;
შესაგრალებელი
საგრალის-ი დასადანაშაულებელი
საგრალო-ჲ შესაგრალებელი
საგრალოგელ-ი, იხ. საგრალეგელ-ი
საგრძოლ-ი საგრძოლო (იარაღი)
საგრძოლელ-ი შესაგრძოლებელი;
საგრძოლო (იარაღი)
საგრკე-ჲ//საფრკე-ჲ მახე
საგუდარ-ი ბუდე
საგურავ-ი//საგურველ-ი საფარველი;
გადასაფარებელი
საგჭო-ჲ განაჩენი
საგანმზრახო-ჲ საგჭო; სასამართლო
საგანმორეგულო-ჲ ასკეტური
საგარ-ი ბანაკი (საბრძოლო)
საგდეგელ-ი თოკი
საგდოლ-ი საკეტი
საგეგელ-ი ლოგინი

საგელ-ი ცოცხი; საგელი
საგზაურ-ი საგზალი
საგზეგელ-ი ცეცხლმოსაკიდებელი
საგინეგელ-ი სალანძღავი
საგინეგელ-ჩენა სალანძღავად მიჩნევა
საგიობელ-ი დასაცინი
საგლახაკო-ჲ გლახაკთა თავშესაფარი
საგლახოგელ-ი საცოდავი
საგლემველ-ი საღებავი
საგლესელ-ი სალესავი; დასაგლესი
საგოდეგელ-ი სატირალი
საგოდრეგელ-ი გოდორი
საგოზელ-ი სალესავი (ნივთიერება)
საგონ-ი//საგონეგელ-ი საფიქრებელი; მისაჩნევი
საგონეგელ-ი, იხ. საგონ-ი
საგონეგელობა-ჲ ეჭვი; ვარაუდი
საგონეგელ-ჩენა მიჩნევა
საგონელ-ი საფიქრელი; მისაჩნევი
საგრაგნელ-ი შესახვევი
საგრემნელ-ი საღებავი
საგრილ-ი ჩრდილი
საგრილობელ-ი საჩრდილობელი
საგრობა გრძოლა
საგრძელოდ დიდი ხნისათვის
საგრძნეგელ-ი სამისნო; ჯადოსნური
საგრძნეგო-ჲ სამისნო; ჯადოსნური
საგრძნობელ-ი მისასვეღრი; შეგრძნების ორგანო
საგუგბენო-ჲ საქორწინო
საგუემელ-ი საცემი; დასატანჯი (იარაღი)
საგულველ-ი სურვილი
საგუმერელ-ი დასაჭრელი იარაღი
საგუსალ-ი//საჭუსალ-ი საქსოვი; ქსელი
სადაგ-ი მარტივი
სადაგელ-ი დასაწვავი
სადაჲთ საიდან; სადაური
სადარნე-ჲ//სადარნო-ჲ საზვერავი; ჩასასაფრებელი
სადარნო-ჲ, იხ. სადარნე-ჲ
სადაროთ-ი რიგი
სადაყუდეგულო-ჲ ბერის (ასკეტის) სამყოფი
სადგმელ-ი დასაკერებელი ნაჭერი; სადგომი; დასადგმელი
სადგომელ-ი დასადგომი; საფეხური (კიბისა)
სადგურ-ი სადგომი; სამყოფი
სადეგ-ი ჩასადები (ქარქაში)
სადედაბრო-ჲ სადედაბრო; დედაბრული
სადედო-ჲ ქალთა
სადევე-ჲ აღვირი
სადევისმყოლ-ი წამყვანი
სადიასანო-ჲ სამოციქულო (ცხენი)
სადიდებელ-ი სადიდებელი; შესაქები
სადიდებელობა-ჲ დიდება; ხოტბა
სადიდისო-ჲ სადიდებელი; შესაქები
სადილება//სადილობა საუზმობა; სადილობა
სადილობა, იხ. სადილება
სადილობისა გზა-ჲ დილიდან სადილობამდე გასავლელი გზა
სადინებელ-ი სადინარი
სადნოგელ-ი დასადნობი; მოსასპობი
სადროშაე-ჲ სადროშე
სადრტჳნაე-ი საჩივარი
სადუღარ-ი ასადუღებელი (ჭურჭელი)
სადღესასწაულო-ჲ სადღესასწაულო; დღესასწაულებზე საკითხავი წიგნი
სადღესასწაულობით-ი სადღესასწაულო
საეგბურო-ჲ სადარაჯო; სამცველო
საევლობიე-ჲ ძღვნის, შესაწირავის ჭურჭელი
საერთადო-ჲ საერთო
საერთგულო-ჲ ერთგული
საერთისო-ჲ მხოლობითი (გრამ.)
საერთო-ჲ მხოლობითი (გრამ.)
საერისთაო-ჲ საერისთავო
საერისაკაცო-ჲ საერო (არასასულიერო)
საეროდ საქვეყნოდ
საეშმაკო-ყოფა-ჲ მაცდურობა
საეჭუება-ჲ ეჭვი
საეჭუ�ობა-ჲ ეჭვი
საეჭუმყოფელ-ი დამაეჭვებელი
საეჭუ-საცილოგელ-ი საეჭვოდ გამხდარი
საეაზირო-ჲ სათათბირო
საეანე-ჲ სახლი; სამყოფი
საეანის-ყოფა დასახლება; დამკვიდრება
საეარცხალ-ი საეარცხალი; მოლუს.ი
საეარძელ-ი, იხ. საერძელ-ი

საკასხეგელ-ი სესხი
საკაღალ-ი ქსელი (ნაქსოვი)
საკაჭრე-ჲ გასაყიდი
საკაჭრო-ჲ ბაზარი; დუქანი; გასაყიდი
საკაჭროთაგან-ი ბაზარში მყოფთაგანი
საკაჭრო-ყოფა გაყიდვა
საკენაჯე-ჲ ვენახი
საკლტე-ჲ//სალტე-ჲ სალტე: სამაჯური
საკლტოლეელ-ი გასაქცევი
საკნეგელ-ი საზიანო, ზიანი
საკნო-ჲ საზიანო; ზიანი
საკრძელ-ი//საკარძელ-ი სკამი
საკსეგა-ჲ//საკსეობა-ჲ სისაკსე: სიუხვე
საკსეგელ-ი ასაკსები (წყლის ამოსაღები ჭურჭელი)
საკსეგით უხვად; სრულად
საკსეობა-ჲ სისაკსე; სიუხვე
საზამთრო-ჲ ცივი
საზარდულ-ი საჭმელი (საზრდო)
საზარო-ჲ საშიში
საზდელ-ი, იხ. საზრდელ-ი
საზეთე-ჲ ზეთის ჭურჭელი
საზეკურო-ჲ გამორჩეული; რჩეული
საზეკუროდ რჩეულად
საზეკურობა-ჲ რჩეულობა
საზითვო-ჲ მზითევი
საზოგადო-ყოფა საყოველთაოდ ქცევა
საზორეელ-ი შესაწირავი; მსხვერპლი
საზრახავ-ი სალაპარაკო; ლაპარაკი; საუბარი
საზრდელ-ი//საზდელ-ი//საზრდო-ჲ საზრდო; საჭმელი
საზრდელება ჭმევა
საზრდელთმიღება-ჲ ჭამა
საზრდელ-ყოფა ჭამა
საზრდო-ჲ, იხ. საზრდელ-ი
საზუაოგელ-ი საუკეთესო
საზუერე-ჲ საბაჟო
საზღვეველ-ყოფა გადახდევინება
საზღვისმც�ელობა-ჲ გადახდა; ანაზღაურება
საზღვრის-დადება-ჲ საზღვრის დაწესება; დადგენა
საზღვრისმდებელობა საზღვრის დაწესება; დაწესება; დადგენა
სათარგმანებელ-ი განსამარტავი
სათარგმნელ-ი განსამარტებელი
სათეატრონო-ჲ სანახაობა
სათესავ-ი დასათესი; ყანა
სათესავობა-ჲ თესლი
სათნო-ჲ მოსაწონი
სათნოდ მოსაწონად
სათნოება-ჲ მოსაწონობა; სიკეთე
სათნოებით-ი მოსაწონი
სათნოებისმოყუარე-ჲ სიკეთისმოყვარე
სათნოობა-ჲ თავის მოწონება (ვინმესთან)
სათნო-ყოფა მოწონება
სათნოყოფად-ი მოსაწონი
სათნოყოფილ-ი მოწონებული
სათნოყოფილება-ჲ//სათნოყოფილობა-ჲ მოწონება
სათნოყოფილობა-ჲ, იხ. სათნოყოფილება-ჲ
სათნო-ჩინება მოწონება; დაჯერება
სათოვლე-ჲ თოვლიანი
სათრობელ-ი//სათრომელ-ი სათრობი
სათრომელ-ი, იხ. სათრობელ-ი
სათრომელ-ი გადასაგდები (სასროლი) ბადე
სათუალავ-ი რიცხვი
სათუელ-ი საწყაო (ასოცი ლიტრა)
სათქუმელ-ი სათქმელი
სათხარ-ი ბარი
სათხედ-ი მოკლე შუბი
სათხეველ-ი ბადე
სათხევლება//სათხევლობა თევზაობა
სათხევლობა, იხ. სათხევლება
სათხეკელ-ი სიმაგრისათვის კედელში დატანებული ხე (ძელი)
სათხოელ-ი იხ. სათხოველ-ი
სათხოველ-ი//სათხოელ-ი სათხოვარი
სათხრელ-ი ბარი
სათხრობელ-ი მოსათხრობი
სათხროლ-ი ბარი
სათხკალოვან-ი კავებიანი; გამაგრებული
საინაჯე-ჲ საკედომი; მისაწოლი
საიპატოსო-ჲ სამთავრო
საისარ-ი//საისრელ-ი საისრე; ისრის სასროლი ადგილი; ისარი

საისრელ-ი, იხ. საისარ-ი
საიტ-ი დოქი
საიფქლე-ჲ სახორბლე (ყანა); ხორბლის ბელელი
საიშვთო-ჲ იშვიათი
საკადრებელ-ი გასაბედავი
საკანდელე-ჲ სასანთლე
საკაპილიონო-ჲ//საკაპილო-ჲ სავაჭრო
საკაპილია-ჲ, იხ. საკაპილიონო-ჲ
საკარანო-ჲ//საკარნო-ჲ სამფლობელო
საკარაულო-ჲ ფარეხი (ჯორებისა)
საკარგავ-ი გასაცემი; გადასახადი
საკარე-ჲ კარი; ბჭე
საკარცხულ-ი სკამი (სკამ-ლოგინი)
საკაც-ი//საკაცე-ჲ საკაცე
საკაცე-ჲ იხ. საკაც-ი
საკგელელ-ი კბილი
საკდემელ-ი შესარცხვენი
საკეთე-ჲ ლოყა
საკელარ-ი მნე
საკელრო-ჲ სამნეო
საკიდურ-ი კუთხე
საკიცხელ-ი//საკიცხველ-ი დასაცინი
საკიცხელ-ქმნა დასაცინად გახდომა
საკიცხველ-ი, იხ. საკიცხელ-ი
საკლავ-ი//საკლველ-ი მოსაკლავი; დასაკლავი; სამსხვერპლო
საკნინისოდ დასამცირებლად
საკრავ-ი წასაკრავი (შუბლზე შემოსახვევი)
საკრებელ-ი შესაკრები (სალარო)
საკრებო-ჲ ზიგნ-ი საკრებო (კრებისა); წერილი კრების მოწვევის შესახებ
საკრებულო-ჲ შესაკრები; კრება; მონასტერი
საკრველ-ი ბორკილი
საკრძალავ-ი//საკრძალველ-ი მოსაფრთხილებელი; მოსარიდებელი
საკრძალველ-ი, იხ. საკრძალავ-ი
საკვრავო-ჲ კვირადღისა
საკვრველ-ი საკვირველი; საოცარი; საშინელი
საკუამ-ი საკვამური
საკუეთელ-ი მჭრელი (იარაღი)
საკუერთხ-ი//საკუერთხე-ჲ სამსხვერპლო; შესაწირავი
საკუერთხე-ჲ, იხ. საკუერთხ-ი
საკუთარ-ი საკუთარი; მახლობელი
საკუთარ-ყოფა დასაკუთრება
საკუთრება-ჲ//საკუთროგა-ჲ კუთვნილება; თვისება
საკუთროგა-ჲ, იხ. საკუთრება-ჲ
საკულეველ-ი საძიებელი
საკუმეველ-ი საკმეველი
საკურთხევა-ჲ კურთხევა; დალოცვა
საკურთხეველ-ი-შესამოსელ-ი საკურთხევლის გადასაფარებელი
საკურნებელ-ყოფა განკურნება
საკუფხებელ-ი მოსაკრეფი
საკუხ-ი თმის დასამაგრებელი
სალაბია-ჲ ერთგვარი თევზი
სალამანდრა-ჲ ხვლიკის მსგავსი ცხოველი
სალაღოგელ-ი გასართობი
სალგოგელ-ი დასალბობი
სალგუნ-ი მალამო
სალევიტო-ჲ ლევისა (ლევიტელთა მამამთავრისა)
სალერკოლოტო-ჲ თანამდებობრივად მეორე პირისათვის განკუთვნილი
სალერწმე-ჲ ლერწმოვანი
სალმოგა ტკივილი
სალმოგიერ-ი სნეული; მტკივნეული
სალოს-ი გიჟი
სალოსოგა-ჲ სიგიჟე
სალპინ-ი საყვირი
სალტე-ჲ, იხ. საელტე-ჲ
სალტოველ-ი მოსარიდებელი; გასაქცევი
სალტოველოგა-ჲ გაქცევა
სალხინებელ-ი საშვებელი; საჩრდილობელი
სამაგდარ-ი სვეტისთავი (ჩუქურთმა)
სამაგირისო-ჲ ჯამ-ჭურჭელი
სამაეგო-ჲ საავჭრო
სამათო-ჲ მათი; პირადი
სამალავ-ი//სამალველ-ი სამალავი
სამამაკაცო-ჲ მამაკაცური; მამაკაცობა

სამამასახლისო-ჲ მონასტრის
    წინამძღვრისათვის განკუთვნილი
სამამო-ჲ მამაკაცური; მონასტრის
    წინამძღვრის სენაკი
სამამულო-ჲ სამემკვიდრეო
სამარაგდო-ჲ ძვირფასი ქვა
სამარადისოგა-ჲ//სამარადისოოგა-ჲ
    მუდმივობა
სამარადისოოგა-ჲ, იხ. სამარადისოგა-ჲ
სამართლებელ-ი გამასართლებელი
სამართლოგა ჩივილი; სამართალი
სამარიტელ-ი სამარიელი
სამარიტიდ-ი სამარიელი (ქალი)
სამაროან-ი სასაფლაო
სამაროგან-ი სასაფლაო
სამარტჳლე-ჲ//სამარტჳლო-ჲ//
    სამარტჳრე-ჲ მარტჳილთა
    მოსახსენებელი
სამარტჳლო-ჲ, იხ. სამარტჳლე-ჲ
სამარტჳრე-ჲ, იხ. სამარტჳლე-ჲ
სამარხავ-ი//სამარხველ-ი შესანახავი;
    დასაცავი
სამარხველ-ი, იხ. სამარხავ-ი
სამარხო-ჲ საფლავი
სამგოსნე-ჲ თეატრი; სანახაობის ადგილი
სამგუამოვან-ი სამსახოვანი (მამა, ძე,
    სული წმიდა)
სამგუამოვნება-ჲ სამება
სამგუამოვნებისაგან-ი სამების ერთ-
    ერთი წევრი
სამდაგიო-ჲ მდაბიური
სამდაგიონო-ჲ მდაბიური
სამდგურო-ჲ სადგომი
სამდღეგრო-ჲ დღიური გასამრჯელო
სამე მაშ; სადმე
სამემრუშო-ჲ მემრუშეობის ბრალდება
სამეძჳო-ჲ სამეძავო (სახლი);
    მეძავისათვის განკუთვნილი
სამეწუნო-ჲ წენინის დამზადება
სამზირ-ი//სამზიერო-ჲ ჩასასაფრებული
სამზირო-ჲ, იხ. სამზირ-ი
სამზრდელო-ჲ გამოსაკვები
სამიზეზო-ჲ საბრალდებო
სამიმდემო-ჲ სამუდამო
სამინდო-ჲ უმაღლესი ხარისხის
    ხორბლის ფქვილი
სამისნველ-ი სამისნო;
    ნაწინასწარმეტყველები
სამისნოველ-ი სამისნო
სამკალ-ი მოსამკელი
სამკედელ-ი სამკუთხედი; სამკედლიანი
სამმზე-ჲ სამი მზე (სამება)
სამმნათოგიერი სამმნათობიანი (სამება)
სამნაკეც-ი სამმაგი
სამოთხე-ჲ სასეირნო ადგილი; ბაღი
სამოთხველ-ი სასეირნო ადგილი
სამონათლო-ჲ სანათლავი; ემბაზი
სამორკინალო-ჲ ბრძოლის, ჭიდაობის
    ადგილი
სამოსელდაკეგულ-ი
    ტანსაცმელდაგლეჯილი
სამოქალაქო-ჲ საერო
სამოქმედო-ჲ სამუშაო ადგილი
სამოღუაწეო-ჲ სამოღვაწეო
სამოცეულ-ი მესამოცედი
სამოძღურეგელ-ი სასწავლო
სამოძღურეგელ-ყოფა სწავლება
სამოძღურო-ჲ სკოლა
სამოწესეო-ჲ მონასტერი
სამპირ-ი სამპირიანი
სამრავლო-ჲ მრავლობითი რიცხვი
    (გრამ.)
სამრემლო-ჲ მრევლი; სამწყსო
სამროწლე-ჲ ფარა; ჯოგი
სამრუშო-ჲ მემრუშეობის ბრალდება
სამრჭუალ-ი, იხ. სამსჭუალ-ი
სამსალა-ჲ საწამლავი
სამ-სამით მარხვა სამ დღეში ერთხელ
    ჭამა
სამსართულ-ი სამსართულიანი
სამსართულედ-ი სამსართულიანი
სამსახურეგელ-ი სამსახურისა;
    მოსახმარებელი
სამსახურეგელობა-ჲ მსახურება
სამსახურო-ჲ სამსახურებელი
სამსახურო-ყოფა მსახურება
სამგბაესეგელ-ი მისამსგავსებელი
სამსოფლიო-ჲ საყოველთაო
სამსტურო-ჲ სათვალთვალო; საზვერავი

სამსტურობელ-ი სათვალთვალო; საზვერავი
სამსჭუალ-ი//სამშჭუალ-ი// სამრჭუალ-ი ლურსმანი
სამსხემო-Ე მწირთათვის განკუთვნილი
სამსხუერპლო-Ე მსხვერპლი
სამტკიცებელო-Ე განმამტკიცებელი
სამუნო-Ე საიქიო
სამურკნველო-Ე გასაწმენდი
სამფლობა-Ე სამება (სამის მფლობელობა)
სამქორედ-ი მესამე სართული
სამღდელთმთავრო-Ე მღვდელთმთავართათვის განკუთვნილი
სამღდელთმოძღურო-Ე საეპისკოპოსო (ეკლესია)
სამღდელობა-Ე მღვდლობა
სამღდელობით-ი სამღვდელო
სამღერელ-ი სათამაშო; სათამაშო ადგილი
სამღერელ-ყოფა დაცინვა
სამღრთო-Ე, იხ. საღმრთო-Ე
სამშვნველ-ი//სამფშვნველ-ი სული
სამფშვნველ-ი, იხ. სამშვნელ-ი
სამშჭუალ-ი, იხ. სამსჭუალ-ი
სამშჭულედოვან-ი ლურსმნიანი
სამშჯავრო-Ე, იხ. სამსჯავრო-Ე
სამცა-Ე მესამე ცა
სამცველო-Ე სამცველო; სადარაჯო
სამძალ-ი სამსიმიანი საკრავი
სამძიმ-ი//სამძიმარ-ი ძნელი; შემაწუხებელი
სამძიმარ-ი, იხ. სამძიმ-ი
სამძიმარ-ყოფა სიძნელე; გაძნელება
სამწდეო-Ე ღვინის ჩასასხმელი (დოქი...)
სამწერებელ-ი//სამწერობელ-ი გრძელტარიანი მარაო (მწერთა მოსაგერიებელი)
სამწერობელ-ი, იხ. სამწერებელ-ი
სამწვალებლო-Ე მწვალებლური
სამწიგნობრე-Ე//სამწიგნობრო-Ე სამდიენო; მწიგნობრული
სამწიგნობრო-Ე, იხ. სამწიგნობრე-Ე
სამწილად სამმაგად
სამწირებელ-ი სამყოფი (უცხოსი); სასტუმრო
სამწირო-Ე სასტუმრო
სამწმიდაარსება-Ე/სამწმიდაარსობა-Ე წმიდა სამება
სამწმიდაარსობა-Ე, იხ. სამწმიდაარსება-Ე
სამწუხრო-Ე საღამოსი
სამწუხროდ საღამოთი
სამწყელ-ი მოსათვინიერებელი; გასახედნი
სამწყრთეულ-ი სამი წყრთა
სამწუელ-ი მოსათვინიერებელი; გასახედნი
სამჭედურ-ი ანკესი; ჩანგალი
სამჭელეულ-ი შეკვრა; ძნა
სამხარ-ი სამხრეთი
სამხარს შუადღისას
სამხატოვან-ი სამსახოვანი
სამხატოვნება-Ე სამსახოვნება
სამხილებელ-ი გამოს

სანდალგანჯნილ-ი ფეხსაცმელგახსნილი
სანეგელ-ი სასურველი
სანეგიერიდ სასურველად
სანელეგელ-ი საკმაზი (საჭმლის ძვირფასი შესანელებელი)
სანერგე-ჲ დარგული; გაშენებული ბაღი
სანერწყუელ-ყოფა შეფურთხება
სანეფსავ-ი ყინულიანი; ცივი
სანეხუე-ჲ სანაგვე
სანთეგელ-ი ასანთები
სანიადაგო-ჲ მუდმივი
სანობარ-ი მრგვალი ნაყოფი
სანძრევა-ჲ ქროლა; ქარი
სანძრეველ-ი გასალეწი; გასანიავებელი (მოწყობილობა)
საოლავ-ი საღებავი
საორგულო-ჲ ვერაგული
საოსტიგნე-ჲ სამზარეულო; საწყობი
საოპროდ მოსაოხრებლად
საანდუქიონო-ჲ სასტუმრო
საპატიქოდ დასასჯელად
საპატნეზეობა-ჲ სადილობა; ლხინი
საოვნელ-ყოფა პოვნა; მოძიება
საურე-ჲ პურის საცხობი
საფირონ-ი//საფირონ-ი საფირონი (ძვირფასი ქვა)
საფუთ-ი ტაშტი
საჰარად შესანახავად; დასაცავად
საყროგილისთავარ-ი ციხის უფროსი
საყროგლად დასაჭერად
საქამოგელ-ი ჟამისწირვისას შესასრულებელი
სარატან-ი კიბო
სარგევა-ჲ სირბილი
სარგიელ-ი ბრძოლის, შეჯიბრების ადგილი
სარგან-ი გოდორი
სარგეგელ-ყოფა მოგება; რგება
სარგო-ჲ სასარგებლო
სარდიონ-ი ძვირფასი ქვა
სარდონიტონ-ი ნახევრად ძვირფასი ქვა
სარეველ-ი საჭე
სარეკელ-ი დასარეკი; დასაკაკუნებელი
სარეცელ-ი ლოგინი
სარეწავ-ი მოსაგები; შესაძენი
სარეწავ-ყოფა შეძენა
სართ-ი სამკაული
სართა-ჲ სარგებელი (პროცენტი)
სათრმ-ი შუბი
სართულ-ი ჭერი; სახურავი; სართული
სარიდო-ჲ მოსარიდებელი
სარკინობელ-ი საჭიდაო მოედანი
სარკინოზ-ი არაბი
სარკინოზულ-ი არაბული
სარკუმელ-ი სარკმელი
სარო-ჲ კიპარისი
საროკველ-ყოფა დაცინვა
სარსიკ-ი ძეხვი
სარტყელ-ი ქამარი
სარტყლისშემრტყელ-ი ქამრის შემრტყმელი (საომრად გამზადებული)
სარქენელ-ი რქა
სარქუან-ი სახურავი; სარქველი; მცირე დერგი
სარქუელ-ი სახურავი; სარქველი
სარღან-ი დიდი გოდორი
სარყეველ-ი სარყევი
სარჩელ-ი, იხ. სასჯელ-ი
სარჩობელ-ი დასახრჩობი
სარცხელ-ი სარეცხი; გასარეცხი
სარცხვნელ-ი შესარცხვენი; შერცხვენილი; სასქესო ორგანო
სარცხუენელ-ი შესარცხვენი; შერცხვენილი; სასქესო ორგანო
სარწეგ-ი ყანა
სარწმუნოსაყოფელ-ი სანდო; დასაჯერებელი
სარწყაოან-ი მოსარწყავი
სარწყულ-ი წყლის ჭურჭელი
სარჯელ-ი, იხ. სასჯელ-ი
სასაგზლე-ჲ საგზლის ჩასადები (ჩანთა...)
სასაგნო-ჲ მიზანში სასროლი ადგილი
სასაგრო-ჲ საბრძოლო (ბანაკი)
სასადილო-ჲ სასაუზმო; საუზმე
სასაზრდელო-ჲ საჭმელი
სასაკუმევლე-ჲ საკმევლის დასანთები ჭურჭელი
სასამართლო-ჲ გასამართლებელი
სასამისლე-ჲ სატანსაცმლე

სასანოვაგე-ჲ საჭმლისათვის
    განკუთვნილი (ჭურჭელი)
სასაყრო-ჲ სამფლობელო
სასარკინოზეთ-ი არაბეთი
სასარჩლო-ჲ სადავო
სასასყიდლო-ჲ გასაყიდი
სასატრაპესო-ჲ სამთავრო
სასაურავო-ჲ გადასახადი
სასაქმრო-ჲ სამუშაო
სასაძოვრე-ჲ საძოვარი
სასაწნეხლე-ჲ საწნახელი
სასახლე-ჲ სახლის ასაშენებელი ადგილი
სასაჰმრე-ჲ საპირფარეშო
სასეფო-ჲ სამეფო; საბატონო;
    დიდებულთათვის განკუთვნილი
სასთაულ-ი თავის დასადები
სასთულებელ-ი დასაკრეფი
სასთუნალ-ი თავის დასადები
სასთუნლით-ი თავის დასადები; წინა
    ადგილი
სასიბრძნო-ჲ ბრძნული
სასიკუდინე-ჲ//სასიკუდინო-ჲ
    სასიკვდილო
სასიკუდინებელ-ი სასიკვდილო
სასიკუდინელ-ი სასიკვდილო
სასიკუდინო-ჲ, იხ. სასიკუდინე-ჲ
სასირცხვლო-ჲ შესარცხვენი;
    სამარცხვინო
სასირცხვნე-ჲ//სასირცხვნო-ჲ
    შესარცხვენი; სამარცხვინო
სასირცხვნელ-ი სამარცხვინო
სასირცხვნო-ჲ, იხ. სასირცხვნე-ჲ
სასისლე-ჲ სასაკლაო; სისხლის
    დასაღვრელი ადგილი
სასიტყუელ-ი სათქმელი; სია
სასიძავ-ი//სასიძველ-ი სიძვის სახლი;
    საროსკიპო
სასიძველ-ი, იხ. სასიძავ-ი
სასიძოგლ-ი საქორწინო (ტანსაცმელი)
სასიწმიდო-ჲ წმიდა
სასკორე-ჲ სანეხვე
სასმენელ-ი გასაგონი; მოსასმენი; ყური
სასმენელოგა-ჲ სმენა
სასმენელ-ყოფა მოსმენა; გაგონება
სასნეულო-ჲ საავადმყოფო
სასო-ჲ იმედი
სასოეგა-ჲ//სასოვეგა-ჲ//სასოოგა-ჲ
    იმედი
სასოვეგა-ჲ, იხ. სასოეგა-ჲ
სასოკეთილ-ი დაიმედებული
სასოოგა-ჲ, იხ. სასოეგა-ჲ
სასოფლო-ჲ საერო; კერძო პირთა
    კუთვნილი
სასოწარკუეთილ-ი უიმედო
სასოწარკუეთილეგა-ჲ უიმედობა
სასოწარკვეთილ-ყოფა იმედის დაკარგვა
სასტ-ი შიში
სასტიკეგა//სასტიკოგა სისასტიკე;
    მრისხანება
სასტიკოგა, იხ. სასტიკეგა
სასტოვა სისასტიკე; მრისხანება
სასტრატიოტე-ჲ სამხედრო
სასტჳნელ-ი ასაკლები; ასაოხრებელი
სასუამად-ი სასმელი
სასუენებელ-ი მოსასვენებელი; საწოლი
    ოთახი
სასულე-ჲ სულიერი (სიმტკიცე)
სასულიერო-ჲ სასულიერო (სულისათვის
    სასარგებლო)
სასუმევა აყვანა; ახლობლად მიჩნევა
სასუმელ-ი სასმელი; სასმისი
სასუმელ-ი ახლობელი
სასუმელება დალევინება
სასუმელება ახლობლად მიჩნევა
სასუმლისმოყუარე-ჲ
    სასმელისმოყვარული
სასუმურ-ი ქეიფი; ლხინი
სასურველ-ი სასურველი; საწადელი
სასურველოგა-ჲ საწადელობა
სასურმაგე-ჲ საღებავის ჭურჭელი
სასუფეველ-ი სამეფო
სასყიდელ-ყოფა ყიდვა
სასყიდლიან-ი ძვირფასიანი
სასყიდლით-ი დაქირავებული
სასყიდლისმივცემელ-ი გადამხდელი;
    დამსაჩუქრებელი
სასყიდლისმივცემელოგა-ჲ გადახდა;
    სამაგიეროს მიცემა
საჴიდლისმომატყუებელ-ი გადამხდელი;
    სამაგიეროს მომცემი

სასყიდლისმომნიჭებელ-ი გადამხდელი; სამაგიეროს მომცემი
სასყიდლის-ყოფა ყიდვა
სასძეურ-ი ძუძუ
სასძლო-ჲ პატარძლის სამყოფი
სასძლოობით-ი პატარძლის შესაქები
სასწავლელობა-ჲ სწავლების შემძლეობა
სასწავლო-ჲ სკოლა
სასწაულება-ჲ ნიშანი; სასწაულთა ჩადენა
სასწაულობა-ჲ სასწაულთა ჩადენა
სასწორ-ი წონა; სასწორი
სასწორო-ჲ სათანაბრო
სასწრაფელ-ი სასურველი
სასწრაფო-ჲ სასურველი; საჩქარო
სასხდომელ-ი სკამი
სასხურ-ი სასხურებელი
სასჯელისმიგება-ჲ დასჯა
სასჯულო-ჲ კანონიერი
სატირ-ი ოქროს ფული
სატკივარ-ი ტკივილის მიმყენებელი; მძიმე
სატკივარობა-ჲ ტკივილი
სატლობა-ჲ ფაღარათი
სატრაპეზო-ჲ სასადილო (ოთახი)
სატრაპეს-ი მთავარი
სატრაპესობა-ჲ მთავრობა
სატჳრთ-ი//სატჳრთავ-ი ტვირთი; წასაღები
სატჳრთავ-ი, იხ. სატჳრთ-ი
სატჳრთე-ჲ//სატჳრთო-ჲ წასაღები; ტვირთი
სატჳრთო-ჲ, იხ. სატჳრთე-ჲ
სატუხე-ჲ//სატუხელ-ი საძაგელი
სატუხელ-ი, იხ. სატუხე-ჲ
სატფობელ-ი გასათბობი
სატფურ-ი განახლების დღესასწაული
სატფურად გასათბობად
სატფურება-ჲ განახლების დღესასწაული
სატყორც-ი სასროლი (მოწყობილობა)
საუბნარ-ი//საუბარ-ი ლაპარაკი
საუბნარება ლაპარაკი
საუდაბნოდ უდაბნოში მყოფისათვის; უდაბნოში
საუნჯ-ი//საუნჯე-ჲ საგანძური; ქონება; საწყობი
საუნჯაკლე-ჲ საწყობი
საუნჯე-ჲ, იხ. საუნჯ-ი
საუნჯეთმცველობა-ჲ საუნჯის დაცვა
საურავ-ი საზრუნავი
საურაკაპარაკე-ჲ მოედანი
საურთიერთარსო-ჲ საურთიერთო
საუფლებელ-ი საბრძანებელი
საუფლო-ჲ საღმრთო
საუფლოობა-ჲ საღმრთოობა
საუცარ-ი საოცარი
საუცრება-ჲ საოცრება; მოჩვენება
საუცხოო-ჲ უცხოთათვის განკუთვნილი
საუძლურე-ჲ საავადმყოფო
საუწყებელ-ი შესატყობინებელი; შეტყობინების წერილი
საუხუცესოდ საუფროსოდ
საფანდურებელ-ი ფანდური
საფანელ-ი საფენი; გადასაფარებელი
საფარდულ-ი საავეჯრო
საფარველ-ი დასაფარავი; სახურავი; წამოსასხამი; გადასაფარებელი
საფასე-ჲ//საფასო-ჲ ფასი; საგანძური; ქონება
საფასო-ჲ, იხ. საფასე-ჲ
საფეთქელ-ი გრძნობის ორგანო
საფირონ-ი, იხ. საფირონ-ი
საფიც-ი დასაფიცებელი (წიგნი)
საფლავ-ი საფლავი; ჩასაფლობი (ტალახი)
საფლავისმტყუენველ-ი საფლავის მძარცველი
საფლაონ-ი სასაფლაო
საფრთხელ-ი შესაშინებელი
საფრჴე-ჲ, იხ. საბრჴე-ჲ
საფსალმუნე-ჲ ფსალმუნი; ქნარი; ფსალმუნთა წიგნის დასადები ადგილი
საფუვარ-ი ასაფუებელი
საფუძველმტკიცე-ჲ მტკიცე; მყარი
საფუძველობა-ჲ საფუძვლის დადება; დამყარება
საფქავ-ი დასაფქვავი (ხორბალი...)
საფქველ-ი საფქველი ქვა

საფქვილე-Ე//საფქვლე-Ე საფქველი ქვა
საფქვლე-Ე, იხ. საფქვილე-Ე
საქადულ-ი საამაყო
საქალაქო-Ე სამოქალაქო; საერო
საქალო-Ე ქალთა სამყოფი
საქალოგე-Ე საქმე-Ე//საქალოგელ-ი საქმე-Ე ცოლის ყოლა
საქალოგელ-ი საქმე-Ე იხ. საქალოგე-Ე საქმე-Ე
საქალწულე-Ე ქალთა მონასტერი
საქანელ-ი ნიᲐღვარი; სეტყვა
საქანელი სიტყვსა-Ე მᲭევრმეტყველება
საქეგელთაგან-ი შესაქებთაგანი
საქეგელოგა-Ე ქება; შექება
საქეგურ-ი საქები
საქენᲯნელ-ი სატანჯველი
საქიქელ-ი დასაცინი
საქიქელეგა-Ე უწმინდურება
საქმარ-ი საქმე; გასაკეთებელი; სამუშაო ხელსაწყო
საქმე-Ე კეთება; საქმე; გაკეთებული
საქმეთაᲔბრ-ი საქმის შესატყვისი
საქმიერად შრომით
საქმიერობა-Ე სანივთო (ნივთიერი) სარჩელი
საქმით-ი შესრულებული
საქმისდამდეგლობა-Ე საქმის დაწყება
საქმისმაწუველ-ი საქმის კეთების მომწოდებელი
საქმისმოდგამ-ი თანამოსაქმე
საქმისშემძლეგელობა-Ე საქმის კეთების შემძლეობა
საქონდაქრო-Ე საქონლის სასაკლაო
საქონელ-ი ქონება
საქორწინე-Ე საქორწილო სახლი
საქორწინეგელ-ი საქორწილო
საქრთილე-Ე ქერის დასათესი მიწა
საქრისტეანო-Ე ქრისტიანული
საქუეყანო-Ე საქვეყნო
საქულგაგე-Ე სადუქნე (ადგილი)
საქუმელ-ი წასაღები; კუბო
საქუსალ-ი, იხ. საᲑუსალ-ი
საქუფთე-Ე ჩანთა; ტომარა
საქციელ-ი კისერი; წრე; სატრიალებელი სატანჯველი ხელსაწყო
საღამურ-ი ღამისთვის განკუთვნილი
საღაღადეგელ-ი მიმართვა (დეკლარაცია)
საღელვო-Ე შესაწუხებელი
საღელვოოგა-Ე შფოთი; წუხილი
საღრტილ-ი კაჟი
საღუაწ-ი//საღუაწლ-ი საზრდო
საღუაწლ-ი, იხ. საღუაწი
საღუაწო-Ე საღვაწი; საზრუნავი; საბრძოლო
საღურწელ-ი კისერი
საყანურ-ი საყანე (მიწა)
საყდარ-ი სკამი; დასაკდომი; ტახტი
საყდრისმოდგამ-ი თანამოსაყდრე
საყდრისმპყრობელ-ი ეპისკოპოსი
საყდრისმპყრობელობა-Ე ეპისკოპოსობა
საყელე-Ე საყელო
საყნოს-ი//საყნოსელ-ი ცხვირი; სუნი
საყნოსელ-ი, იხ. საყნოს-ი
საყოფელ-ი სამყოფი; გასაკეთებელი
საყრტიოგელ-ი მაგალითი; ნიმუში
საყვნელ-ი//საყუენელ-ი გასაკრეჭი; მაკრატელი
საყვრისმცემ-ი საყვირის დამკვრელი (ჩამბერავი)
საყვრის-ცემა საყვირის დაკვრა (ჩაბერვა)
საყუარელ-ᲮოᲨა შეყვარება
საყუდარ-ი სამყოფი
საყუდელ-ი სამყოფი
საყუედრ-ი//საყუედრელ-ი დასაყვედრელი; სასაყვედურო
საყუენელ-ი, იხ. საყვნელ-ი
საყურ-ი საყურე
საყურძენ-ი//საყურძნე-Ე ვენახი
საყურძნე-Ე, იხ. საყურძენ-ი
საშარავანდედო-Ე//საშარავანდო-Ე სამეფო
საშარავანდო-Ე, იხ. საშარავანდედო-Ე
საშენ-ი//საშენეგელ-ი ასაშენებელი
საშენეგელ-ი, იხ. საშენ-ი
საშეშე-Ე ხის (ტერეხი)
საშინეგელ-ი შესაშინებელი
საშრიალ-ი ჩასაველი
საშრობელ-ი გასაშრობი
საშრომელ-ი ძნელი; მძიმე
საშუალ-ი საშუალი; შუა

საშუალდასმული-ი შუა ადგილას
დასმული
საშუალობა-Ე შუათანობა
საშუგელ-ი ლხინი; ფუფუნება
საშუმინველ-ი სული
საშურეგელ-ი//საშურვეგელ-ი შესაშური
საშურვეგელ-ი. იხ. საშურეგელ-ი
საშულლავ-ი სადავო; სამტრო
საშფოთეგელ-ი საზრუნავი;
აღმაშფოთებელი; წამქეზებელი
საშფოთო-Ე საზრუნავი; ამაშფოთებელი;
წამქეზებელი
საჩინო-Ე გამოსაჩენი; ცხადი
საჩინოეგა//საჩინოობა გამოჩენა;
სიცხადე; სახე; გვარი
საჩინოობა, იხ. საჩინოეგა
საჩუენეგელ-ი სიზმარი; დასანახავი
საჩხულეტელ-ი საჩხვლეტი (იარაღი)
საკავ-ი დასაცავი; სადარაჯო
საკემელ-ი მისაცემი; საჩუქარი
საკეცხურ-ი საკეცხლური
(ნელსაკმევლის დასამზადებელი);
ცეცხლში ჩასადგამი ჭურჭელი
საკეხულ-ი გასაწმენდი; გასანიავებელი
მოწყობილობა
საკთომელ-ი შესაცდენი
საკთუნეგელ-ი შესაცდენი
საკთურ-გდება შეცდენა
საკთურეან-ი მცდარი
საკთურეანობა-Ე//საკთურიანობა-Ე
სიმცდარე
საკთურეგა-Ე შეცდენა; მახე
საკთურიანობა-Ე, იხ. საკთურეანობა-Ე
საკილობელ-ი სადავო; საკამათო
საკილობელობა-Ე დავა; კამათი
საკინელ-ი დასაცინი; სასაცილო
საკინელქმნულ-ი დაცინული
საკისარო-Ე ღილის ლოცვა
საკიჟელ-ი სამოციქულო; გასაგზავნი
საკნაურ-ი გაგებული; ცხადი; აშკარა;
ცნობილი
საკნაურეგა-Ე სიცხადე; ნიშანი
საკნაურმყოფელ-ი გამომჩენი;
ცხადმყოფელი
საკნაურქმნილ-ი გამოჩენილი; ცხადი
საკნაურ-ყოფა გამოჩენა;
გამოაშკარავება; გაგებინება
საკნობელ-ი ცნობიერება; გრძნობა;
გონება
საკნობელობა-Ე გაგება; შეტყობა
საკო-Ე საკავი; მცველი
საკოდველ-ი ცოდვილი; შესაცოდებელი
საკოხნელ-ი ყბა
საკხადო-Ე ცხადი
საკხეგელ-ი წასასმელი; სურნელოვანი
ზეთი
საკხეგლისმგბოლველ-ი წასასმელის
(ზეთის) მხარშველი, დამამზადებელი
საკხენე-Ე თავლა
საკხენოსნო-Ე მხედართა სამყოფი
საკხინველ-ი სავარცხელი
საკხოგელ-ი საცხობი; გამოსაწვავი
საკხოვარ-ი პირუტყვი; ცხვარი
საკხოვრე-Ე პირუტყვის სადგომი
საკხოვრისმზრდელ-ი პირუტყვის
(ცხვრის) მომვლელი
საკხოვრულ-ი პირუტყვული
საკხორეგელ-ი ქონება; გადასარჩენი;
სახსნელი
საძაგელეგა-Ე//საძაგელობა-Ე სისაძაგლე
საძაგელეგლობა-Ე სისაძაგლე
საძაგელისშემძინეგელ-ი ხარბი;
მომხვეჭელი
საძაგელისშემძინეგლობა-Ე სიხარბე;
მოხვეჭა
საძაგელობა-Ე. იხ. საძაგელეგა-Ე
საძლეველ-ი მძლეველი; დასამარცხებელი
საძნაურ-ი ძნელი
საძულელობა-Ე სიძულვილი
საწამეგელ-ი დასამოწმებელი; მოწამის
სახელზე აგებული ეკლესია
საწანგრო-Ე ფეხსაცმლის სახელოსნო
საწაფელ-ი აღვირი
საწდე-Ე ღვინის ჭურჭელი (დოქი...)
საწდოგელ-ი გრდემლი
საწეგნელ-ი დასახმარებელი
საწელიწდო-Ე წლისა; წლიური
საწერელ-ი კალამი და მელანი; დასაწე-
რი
საწერელ-ი საჩხვლეტი; ნესტარი

საწესო-ე წესი; ნივთი
საწიგნე-ე წიგნთსაცავი
საწინავრო-ე სამომავლო; სამერმისო
საწინამძღვრო-ე წინამძღვრისა
საწინაო-ე მომავალი
საწირავ-ი შესაწირავი (ჭურჭელი, რომელშიც ამზადებენ შესაწირავს)
საწისქვლე-ე წისქვილი
საწმართულ-ი საწვავე
საწმის-ი მატყლი ტყავითურთ
საწოდებელ-ი ეკლესია
საწოვნებელ-ი მოსაწოვი
საწონ-ი//საწონელ-ი სასწორი; მისხალი; წონა
საწკვე-ე გრძელი ტანსაცმელი
საწუთ-ი საწვეთი
საწუნელება-ე დაწუნება; დასაწუნი
საწურთელ-ი სასწავლო; სასწავლებელი
საწუხელ-ი შესაწუხებელი
საწყალობელ-ი საწყალი; საცოდავი
საწყდობილე-ე მონასტერი
საწყევარ-ი დასაწყევლი
საწყეველ-ი დასაწყევლი
საწყევო-ე//საწყევ-ე საწყაო
საწყეო-ე, იხ. საწყევო-ე
საწყინელ-ი//საწყინო-ე მოსაწყენი; მოსაბეზრებელი
საწყინო-ე, იხ. საწყინელ-ი
საწყინოობა-ე მობეზრება
საჭამ-ი//საჭამად-ი საჭმელი
საჭამად-ი, იხ. საჭამ-ი
საჭირველ-ი ძნელი
საჭირველობა-ე გაჭირვება; სიძნელე
საჭირო-ე აუცილებელი
საჭირო-ყოფა-ე აუცილებლობა
საჭირო-ჩინება აუცილებლობა
საჭვრობელ-ი საყურებელი; საჭვრეტი
საჭურისთმთავარ-ი მთავარი საჭურისი
საჭურჭლე-ე საგანძური; იარაღი
სახადილო-ე დასაძახებელი; მოსაწვევი; სტუმრის ადგილი
სახარაბათო-ე ნანგრევი
სახარება-ე ამბავი; ხარება; სახარება
სახარკო-ე ხარკი
სახარულ-ი სასიხარულო; სიხარული
სახარულევან-ი გახარებული
სახარულევანება-ე//სახარულევანობა-ე სიხარული
სახარულევანობა-ე, იხ. სახარულევანება-ე
სახე-ე სახე; მაგალითი; ხატი; მსგავსება; გამოსახულება
სახეგირობ-ი ბოროტი
სახეგორობება-ე ბოროტება
სახედველ-ი სანახაობა; თვალი
სახეველ-ი სახევი
სახეთმწყალნელობა-ე დაგრეხა
სახეკეთილობა-ე სიკეთე
სახეკეთილობით კარგად
სახეკეკლუც-ი ლამაზი
სახელგორობ-ი ბოროტი
სახელგანთქმულ-ი სახელოვანი
სახელგანთქმულება-ე//სახელგანთქმულობა-ე დიდება
სახელგანთქმულობა-ე, იხ. სახელგანთქმულება-ე
სახელ-დება წოდება. სახელის დარქმევა
სახელდებულ-ი წოდებული
სახელდებულება-ე სახელის შერქმევა
სახელდიდ-ი სახელოვანი
სახელითმოდგამ-ი სეხნა
სახელის-დება სახელის შერქმევა
სახელისმდებელ-ი სახელის შემრქმევი
სახელისმოდგამება-ე სეხნაობა
სახელის-წოდება-ე სახელის დარქმევა
სახელმოუსენებელ-ი დავიწყებული
სახელმტყუვარ-ი ცრუ
სახელოვნება-ე დიდება
სახელტკბილ-ი ტკბილსახელიანი
სახელ-ყოფა სახელის დარქმევა
სახელშუენიერ-ი მშვენიერსახელიანი
სახელხენეშ-ი ბოროტსახელიანი
სახემყოფელ-ი გამაკეთილშობელი
სახეობა-ე სახე; მსგავსება
სახეტკბილობა-ე მოწყალება
სახიერ-ი კეთილი
სახიერება-ე სიკეთე
სახიერებისსახეობა-ე სიკეთე
სახიზნავ-ი თავის შესაფარებელი
სახიმ-ი მიმსგავსებული; ტროპული

სახილავ-ი სანახავი; ხილვა; სიზმარი
სახილველ-ი სანახავი; გამოჩენილი; სანახობა; თვალი
სახილველება-ჲ სილამაზე
სახილველობა-ჲ ნახვა; შესახედაობა; მდგომარეობა
სახიობა გალობა; სიმღერა
სახიობელ-ი გალობა; საგალობელი
სახისა განგება-ჲ წესიერად ცხოვრება
სახისგამოსახვა-ჲ გამოხატვა; იგავი
სახისდასაბამ-ი ნიმუში
სახისმაოცებელ-ი მომაჩვენებელი
სახისმეტყველ-ი მოიგავე
სახისმეტყველება-ჲ იგავთა თხრობა
სახისმოქმედ-ი გამკეთებელი; გამომქანდაკებელი
სახისმჴევლობით-ი თვალთმაქცური
სახისსახე-ჲ აჩრდილისაჩრდილი
სახისშევოღება-ჲ მაგალითის მოყვანა
სახისჩემება-ჲ თვალთმაქცობა
სახისჩუენებით-ი სესხლობა-ჲ თვალთმაქცური გარიგება
სახისცვალებულება-ჲ შეცვლა
სახლეულ-ი ოჯახი; ოჯახის წევრი
სახლეულება-ჲ//სახლეულობა-ჲ ერთად ცხოვრება
სახლეულობა-ჲ, იხ. სახლეულება-ჲ
სახლითი სახლად ყოველ სახლში
სახლისწულ-ი მსახურის შვილი
სახნიერ-ი ლამაზი; კეთილი
სახოვნება-ჲ სილამაზე
სახრვა ვერაგობა
სახუარგლე-ჲ ბეღელი
სახუეველ-ი შესახვევი; სუდარა
სახუეტელ-ი საფხეკი (სატანჯველი)
სახურეტელ-ი წვენი (წვნიანი)
სახუროვნო-ჲ ხუროს საქმე
სახუცო-ჲ სამღვდლო
საჰამლოგ-ი//საჰამლოგელ-ი// საჰამრგელ-ი ფეხსაცმელი
საჰამლოგელ-ი, იხ. საჰამლოგ-ი
საჰამრგელ-ი, იხ. საჰამლოგ-ი
საჰდომელ-ი საცილო; სადავო
საჰედარ-ი ვირი; ჯორი; ცხენი
საჰელ-ი სახელო
საჰელმწიფო-ჲ სახელმწიფო; სამეფო; ხელისუფალი
საჰელოვნო-ჲ ძვირფასი
საჰივ-ი ბორკილი (ქედზე დასადები)
საჰმარ-ი საჭირო; გამოსადეგი
საჰმარება-ჲ საჭიროება
საჰმართაგიერ-ი ანგარებითი
საჰმართმოყუარება-ჲ ნივთთა სიყვარული; სიმდიდრისმოყვარეობა; ანგარება
საჰმარისაბან-ი ნივთთაგანი
საჰმაროგა გამოყენება; საჭიროება
საჰმარ-ყოფა საჭიროება; გამოყენება
საჰ	il-ი, იხ. საუშილ-ი
საჰმოგელ-ი საშრობი
საჰრით-ი საჭირო
საჰრობა-ჲ საჭიროება
საჰნავ-ი//საჰნველ-ი გუთანი
საჰნველ-ი, იხ. საჰნავ-ი
საჰნველისმზიდველ-ი გუთნის გამწევი
საჰნის-ი სახნისი
საჰსარ-ი გამოსახსნელი; დასახსნელი
საჰსენებელ-ი მოსახსენებელი; გასახსენებელი
საჰსენებელ-ყოფა მოხსენიება; გახსენება
საჰსველ-ი, იხ. საჰშველ-ი
საჰუმილ-ი//საჰმილ-ი ღუმელი; ბრძმედი; ცეცხლი
საჰუმილავ-ი სადარაჯო დრო (3 საათი)
საჰურეტელ-ი სახვრეტი (მახათი; სადგისი)
საჰშველ-ი//საჰსველ-ი კლიტე
საჯერო-ჲ ჯერი (ჭამისა)
საჯმენელ-ი მოსაშორებელი
საჰამეგელ-ი საამური; სასიამოვნო
საჰამოვნებელ-ი საამური; სასიამოვნო
სევასტოკრატორ-ი ბიზანტიის სამეფო კარის წარჩინებული
სევასტოს-ი ბიზანტიის სამეფო კარის წარჩინებული
სევასტოფორ-ი ბიზანტიის სამეფო კარის წარჩინებული
სევდა-ჲ სევდა; ფილენჯის ქარი (სახსართა ტეხა, ტკივილი)

სეკრეტონ-ი//სეკრიტონ-ი სახლი ეკლესიის გარეთ
სეკრიტონ-ი, იხ. სეკრეტონ-ი
სელიერ-ი სელის ნართი (ძაფი)
სელისლელწამ-ი სელის მცენარე
სელისმრთველ-ი სელის დამრთველი
სელისმქსოელ-ი, იხ. სელისმქსოველ-ი
სელისმქსოველ-ი//სელისმქსოელ-ი სელის მქსოველი
სენ-ი ავადმყოფობა
სენა-ჲ, იხ. სენაკ-ი
სენაკ-ი//სენა-ჲ სენაკი; პატარა ოთახი
სენაკაკაან-ი მეფის საძილე ოთახის მცველი
სენაკაკაანთმთავარ-ი მეფის პირად მცველთა უფროსი
სენაკაკანობა-ჲ მეფის მცველობა
სენცემულ-ი ავადმყოფი
სერ-ი საღამო; ვახშამი
სერაგინ-ი//სერობინ-ი ანგელოზთა დასი
სერება გართობა (სეირის ცქერა)
სეროგა ვახშმობა; ჭამა
სეროგინ-ი, იხ. სერაგინ-ი
სერსეროთ-ი რკინისბადიანი; ცხაური
სერტყ-ი მაღალი ტყე
სერტყოვან-ი მაღალტყიანი; მაღალი ტყე
სესხის-მოჯდა გადახდევინება, მოთხოვნა (ვალისა)
სეფ-ი კენჭი
სეფე-ჲ სამეფო; სამეფო სახლი; სეფისკვერი
სეფეკაც-ი სამეფო კარის მსახური
სეფეკალ-ი სამეფო კარის მსახური ქალი
სეფეწულ-ი სამეფო კარის წარჩინებული; დიდებული
სეფეწულობა-ჲ სამეფო კარის წარჩინებულობა
სეფისკუერ-ი ეკლესიაში შესაწირავი პური
სეფის-ღება-ჲ ეკლესიაში შეწირული პურის ჭამა
სეფის-ცემა-ჲ ეკლესიაში შეწირული პურის მიცემა
სეფობა-ჲ სახელმწიფო სალარო
სთულა-ჲ//სთულება-ჲ კრეფა
სთულება-ჲ, იხ. სთულა-ჲ
სთუნალ-ი თავის დასადები
სთქდომა სკდომა
სიადრე-ჲ სიჩქარე
სიავ-ი ლურჯი
სიავ-ი ქვაბი (სპილენძისა)
სიავ-ქუაბ-ი ქვაბი
სიაზნაურე-ჲ კეთილშობილება
სიაზნე-ჲ კეთილშობილება
სიახლე-ჲ მახლობლობა; სიახლოვე; ახალგაზრდობა
სიგილწე-ჲ//სიგილწება-ჲ სიგილწე; უწმინდურება
სიგილწება-ჲ, იხ. სიგილწე-ჲ
სიგინ-ი მონადირის შუბი
სიგორგილ-ი//სიგორგილე-ჲ სიგიჟე
სიგორგილე-ჲ, იხ. სიგორგილ-ი
სიგრყჳლე-ჲ სიჩლუნგე
სიგრძნისმეტყველება-ჲ ფილოსოფია
სიგრძნისმოყუარე-ჲ ფილოსოფოსი
სიგრძნისმოყუარება-ჲ//სიგრძნისმოყუარეობა-ჲ ფილოსოფია
სიგრძნისმოყუარებით-ი ფილოსოფიური; ბრძნული
სიგრძნისმოყუარეობა-ჲ, იხ. სიგრძნისმოყუარება-ჲ
სიგრძნისსაწურთელ-ი სიბრძნისსასწავლებელი
სიგლახაკით-ი გაჭირვებული
სიგლისპე-ჲ ურცხვობა
სიგლუვე-ჲ სისწორე
სიგონჯე-ჲ კეთრი
სიგრილე-ჲ სიცივე; გულგრილობა
სიგუესა-ჲ სიმძაფრე
სიდარე-ჲ ნაკლი
სიდასტურე-ჲ სინამდვილე; ჭეშმარიტება
სიდაშნე-ჲ მშვიდობა; თანხმობა
სიდონ-ი, იხ. სინდონ-ი
სიდრაკუე-ჲ//სიდრაკუვე-ჲ მზაკვრობა
სიდრაკუვე-ჲ, იხ. სიდრაკუე-ჲ
სიდუხჭირე-ჲ სიავე
სივაკე-ჲ ვაკე; სისწორე
სივლტოლა//სივტოლა გაქცევა
სივრცე-ჲ//სივრცო-ჲ სიგანე
სივრცო-ჲ, იხ. სივრცე-ჲ

სიკტილა. იხ. სიკლტილა
სიზამთრე-Ე სიძნელე
სიზარე-Ე შიში
სიზმრივ სიზმარში
სიზმრისზმანებულ-ი სიზმრის მნახველი
სიკარ-ი დაშნა
სიკარეთ-ი ავაზაკი
სიკარელ-ი ავაზაკი
სიკიცხვა დაცინვა
სიკლა-Ე საზომი; საწყაო
სიკლიტოზ-ი სასამართლოს წევრი
სიკნინე-Ე სიმცირე
სიკურივე-Ე სიმაგრე
სილაღე-Ე თავხედობა; ამპარტავნობა
სილაღით-ი თავხედური; ამპარტავნული
სილირგე-Ე თავხედობა; ურცხვობა
სილირწე-Ე გარყვნილება
სილკოლე-Ე სიდამპლე
სიმალე-Ე სისწრაფე
სიმანქნე-Ე ვერაგობა; ხერხი; ცბიერება
სიმარცხ-Ე მარცხი
სიმარჯუე-Ე სიკეთე; მოხერხება; მოსახერხებელი
სიმაშვრალე-Ე დამღლელობა; დაღლა; შრომა
სიმდაბლე-Ე თავმდაბლობა; გაჭირვება
სიმდაბლისმიმართ-ი თავმდაბლური
სიმდიდრე-ᲯᲝᲗᲐ სიმდიდრე
სიმეგბრე-Ე უვარგისობა; სიბოროტე
სიმეწამულ-Ე სიწითლე
სიმთავრე-Ე მთავრობა; უფროსობა
სიმიაᲔთმწერალ-ი ისტორიკოსი (მნიშვნელოვან ამბავთა აღმწერი)
სიმინდ-ი//სიმინდო-Ე უმაღლესი ხარისხის ხორბლის ფქვილი
სიმინდო-Ე, იხ. სიმინდ-ი
სიმკაცრე-Ე ლექსისა-Ე სიტყვის სიუხეშე
სიმკოდვე-Ე სილარიბე
სიმკოდვენე-Ე სილარიბე .
სიმკკრცხე-Ე//სიმკკრცხლე-Ე სიმკვირცხლე
სიმკუᲔრე-Ე მოკვდაობა
სიმკუᲔᲗᲚᲔ-Ე სიმკაცრე
სიმრᲔᲚᲔ-Ე ᲯᲐნმრთელობა
სიმრუᲔ-Ე სიბნელე
სიმრღვე-Ე ამღვრეულობა
სიმტიერე-Ე მელოტობა; უთმოობა
სიმტკიცე-Ე სიმტკიცე; სიმაგრე; სიმტკიცის (ხელშეკრულების დაურღვევლობის) სიგელი
სიმჭიხ-Ე უხეშობა
სიმღერა თამაში; სიმღერა; დაცინვა
სიმღერე-Ე მღერით დაავადება
სიმყიხ-Ე უეცრობა
სიმყრტე-Ე სისქე
სიმცხინვარ-Ე სიცხე
სიმკაᲨრ-Ე//სიმძლაᲨრ-Ე სიმძაფრე; სისასტიკე
სიმძიმ-Ე ტვირთი; სიძნელე
სიმძლაᲨრ-Ე, იხ. სიმძაᲨრ-Ე
სიმწვხ-Ე ზრდადასრულებულობა
სიმწულილ-Ე სიმცირე
სიმᲟᲔᲠᲔ-Ე მშვენიერება
სინ-ი თეთრი სპილენძი
სინაზᲣᲔ-Ე სინაზე
სინგᲣრ-ი წითელი მელანი
სინდის-ი ძვირფასი ქვა
სინდონ-ი//სინდონ-ი სუდარა; შესახვევი
სინელ-Ე სურნელება
სინორ-ი საზღვარი
სინᲯᲐᲑ-ი ციყვი
სიორძ-Ე მატება; ზრდა
სიორძილ-ი//სიორძილ-Ე მატება; ზრდა
სიᲐᲑᲝᲗᲜᲔ-Ე კეთილშობილება; წარჩინებულება
სიᲝᲮᲔ-Ე ნოყიერება; სიმსუქნე
სირ-ი ფრინველი; ჩიტი
სირა-Ე Ძილობი; წნელი
სირაᲫᲚᲔᲛ-ი სირაქლემა (ან წერო)
სირაᲯ-ი წვენი; სითხე (ზეთისა)
სირცხᲚᲔᲣᲚ-ი შერცხვენილი
სირცხᲚᲚᲐᲑᲝᲜᲔᲣᲚ-ი სასირცხვილოდ ჩასათვლელი
სირცხᲚ-ᲩᲘᲜᲔᲑᲐ სირცხვილად ჩათვლა
სისადაბᲔ-Ე სიმართლე
სისᲐᲕᲔ-Ე სიუხვე
სისᲐᲠᲔᲗᲐᲛᲔ-Ე სითეთრე
სისრა სროლა
სისრის-ᲯᲝᲗᲐ სროლა
სისრულ-Ე სრულყოფილება

სისუბუქე-Ე სიმსუბუქე; შვება; სისულელე
სისხლგარდამოდინარე-Ე სისხლგამოდინარე
სისხლვა-Ე ბრძოლა; სისხლისღვრა
სისხლიანობა-Ე სისხლის დაღვრა
სისხლისმსუმელი-Ი სისხლისმსმელი; მტარვალი
სისხლმდინარე-Ე წიდოვანი (სისხლისდენით სნეული)
სისხლმწთოლვარე-Ე სისხლის მწვეთავი
სისხო-Ე სიმსხვილე
სიტყვერ-Ი მეტყველი
სიტყვერება-Ე//სიტყვერობა-Ე რიტორიკა; მჭევრმეტყველება
სიტყვერობა-Ე, იხ. სიტყვერება-Ე
სიტყვთმეცნიერ-Ი მჭევრმეტყველი; ბრძნულად მოლაპარაკე
სიტყვთჯელოვან-Ი ლამაზად მოლაპარაკე
სიტყვსგამოძიებელ-Ი ამხსნელი; განმმარტებელი
სიტყვსგამოძიება ახსნა; განმარტება
სიტყვს-გება პასუხი; დავა; კამათი
სიტყვსმგებელ-Ი მოპასუხე; მოდავე
სიტყვსმგებელობა-Ე პასუხის გაცემა
სიტყვსმგებლება//სიტყვსმგებლობა შეპასუხება
სიტყვსმგებლობა, იხ. სიტყვსმგებლება
სიტყვსმეცნიერ-Ი მჭევრმეტყველი
სიტყვსმზრახველ-Ი მოლაპარაკე
სიტყვს-მიგება-Ე პასუხი
სიტყვსმიმგებელ-Ი მოპასუხე
სიტყვსმიმჯდელ-Ი ანგარიშის მომკითხავი
სიტყვს-მიჯდა ანგარიშის მოკითხვა
სიტყვს-მკერავ-Ი სიტყვით მკერნალი
სიტყვსმოძმედ-Ი მოლაპარაკე
სიტყვსმოძმედება-Ე მოთხრობა
სიტყვსმწერლობა დაწერა
სიტყვსსაბებელ-Ი საპასუხო
სიტყვს-ყოფა კამათი; ანგარიშის ჩაბარება
სიტყუა თქმა; საუბარი; ამბავი; სიტყვა; ანგარიში; მეტყველება; აქცენტი (კილო); წინადადება (გრამ.)
სიტყუაგამომეძიებელობა-Ე გამოძიება; გამოკვლევა
სიტყუაგებულ-Ი პასუხი
სიტყუადაუყრობელ-Ი შეუკავებელი
სიტყუადიდობა-Ე მრავალსიტყვაობა; ტრაბახი
სიტყუადუხჭირობა ავსიტყვაობა
სიტყუათმბრწყინვალება-Ე მჭევრმეტყველება
სიტყუათმგებლობა პასუხი; თავისმართლება
სიტყუათმოუარე-Ე ლაპარაკისმოყვარე
სიტყუათშემდგომობა-Ე ამბის თანმიმდევრობა
სიტყუაკეთილობა-Ე მჭევრმეტყველება
სიტყუალᲔ-Ი თავხედურად მოლაპარაკე
სიტყუამეტნობა-Ე ჭარბსიტყვაობა
სიტყუამეცნიერ-Ი ბრძნულად მოლაპარაკე
სიტყუამტყუარ-Ი ცრუ
სიტყუამტყუარობა-Ე სიცრუე
სიტყუამჭევრობა-Ე მჭევრმეტყველება
სიტყუაობა-Ე ლაპარაკი
სიტყუაკოვნიერ-Ი ენამახვილი
სიტყუაკოვნიერება-Ე ენამახვილობა
სიტყუასაწᲐდელობა-Ე ლაპარაკის სურვილი
სიტყუატკბილ-Ი ტკბილად მოლაპარაკე
სიტყუატკბილობა-Ე ტკბილად საუბარი
სიტყუაშუენიერ-Ი ლამაზად მოლაპარაკე
სიტყუაწყლიან-Ი მჭევრმეტყველი
სიტყუაჯელოვან-Ი ხატოვნად მოლაპარაკე
სიუდგე-Ე სიზარმაცე
სიუზმე-Ე უჭმელობა
სიურვე-Ე გაჭირვება; წუხილი
სიურცხვე-Ე უსირცხვილობა
სიუცგე-Ე უცოდინრობა; უვიცობა
სიუჯმარ-Ე უვარგისობა
სიფიცხ-Ე//სიფიცხლ-Ე სისასტიკე
სიფიცხლ-Ე, იხ. სიფიცხ-Ე
სიფონ-Ი წყლის სვეტი
სიფრთხილ-Ე სიფხიზლე
სიფუდულ-Ე ამპარტავნობა; უკეთურება
სიქᲐდულ-Ი სიამაყე; მუქარა

სიქალწულეობა-ჲ ქალწულობა
სიქველე-ჲ სიკეთე
სილირსე-ჲ ღირსება
სილოდა მთვრალთა უწესო სიმღერა
სიყვე-ჲ, იხ. სიყრმე-ჲ
სიყმილ-ი//სიყრმილ-ი//სიყუმილ-ი
შიმშილი
სიყრმილ-ი, იხ. სიყმილ-ი
სიყჳთლე-ჲ სიყვითლე (სენი)
სიყუარულით-ი სასიყვარულო
სიყუმილ-ი,ჯიხ. სიყმილ-ი
სიმლუე-ჲ მელოტობა; უთმობა
სიჩუქნე-ჲ//ᲨᲘᲩᲣᲥᲜᲔ-Ვ სიზარმაცე;
სიმხდალე; ჯაბნობა
სიჩჟარ-ი//სიჩჟარე-ჲ სისულელე
სიჩჟარეგა სისულელის ჩადენა;
სისულელე
სიჩჩო-ჲ//სიჩჩოეგა-ჲ სიჩვილე
სიჩჩოეგა-ჲ, იხ. სიჩჩო-ჲ
სიცგილ-ი//სიცგილე-ჲ სიგიჟე;
უგუნურება
სიცოცხლე-ჲ სიცოცხლე; ცხოვრება;
ხსნა; ჯანმრთელობა
სიცხარე-ჲ გაბრაზება
სიცხე-ჲ//სიცხო-ჲ სიცხე
სიცხო-ჲ, იხ. სიცხე-ჲ
სიძაბულ-ი შეძაგება; სიძულვილი
სიძეგა შერთვა; ქმრობა
სიძვეგულ-ი სიძვის ჩამდენი
სიძნელე-ჲ სიძნელე; გაჭირვება
სიძობა-ჲ სიძობა; დაქორწინება
სიძუელე-ჲ ძველი; ძველი ჩვევა (ადათი)
სიწგო-ჲ სირცხვილი
სიწლო-ჲ სიმცირე
სიწლო-სიჯო-ჲ სითხელე-სისქე
სიწმიდეთმკრეხელ-ი სიწმინდეთა
მძარცველი
სიწმიდეთმკრეხელოგა-ჲ სიწმინდეთა
მძარცველობა
სიწმიდით-ი წმინდა; უბიწო
სიწრფელე-ჲ სისწორე; სიმართლე
სიწრფოეგა-ჲ სიმართლე; სისწორე;
უცოდველობა
სიწულილადე-ჲ სიმცირე
სიწულილე-ჲ სიმცირე
სიწულო-ჲ სიმცირე; სიწვრილე
სიხარულით-ი სასიხარულო
სიხ�მე-ჲ სნეულება
სიხელე-ჲ სიგიჟე
სიხენეშე-ჲ უკეთურება; ბოროტება
სიხუესტე-ჲ თავხედობა
სიჯელოვნე-ჲ ოსტატობა
სიჯმელე-ჲ სიმშრალე; გვალვა
სიჯშირე-ჲ სიხშირე; სისქე
სიჯშო-ჲ სისქე
სიჯერკულე-ჲ უკეთურება
სიკაკე-ჲ უშარგისობა; უკეთურება
სიკამე-ჲ სიამოვნება; სიკეთე
სიკამოვნეგა-ჲ სასიამოვნობა; სიკეთე
სკალიდ-ი ბარი
სკარამანგ-ი წამოსასხამი
სკაროს-ი ერთგვარი თევზი
(მწვანემუცლიანი)
სკეპტორ-ი წყლის დასაწმენდი აუზი
სკიპარტ-ი წკიპურტი
სკიჭ-ი//შკიჭ-ი ჩამიჩი
სკორვილ-ი ნაკელიანი
სკულ-ი ნასკვი
სმენილ-ი გაგონილი
სმენილოგა-ჲ სმენა; გაგონება
სმნიერ-ი სამწლიანი; სამი წლისა
სმორენა-ჲ//სმორენე-ჲ ზღვის გველი
სმორენე-ჲ, იხ. სმორენა-ჲ
სნეკუა კვნესა; წუხილი
სნეულ-ყოფა ავადმყოფობა
სოვ-ი სვავი
სოლაბ-ი მარცვალი
სოლეგა დასველება
სოლინარ-ი მილი; სადინარი
სომხით-ი სომხეთი
სომხითარ-ი სომეხი
სოომ-ი თაღის, კამარის ქვა
სორეკ-ი რჩეული ვაზი
სოროვან-ი ხვრელიანი
სოფელ-ი სამყარო; ქვეყნიერება; ქვეყანა;
საქაო; სოფელი; მხარე
სოფერ-ი საყვირი
სოფიო-ჲ კენჭი; მოზაიკა
სოფლიერეგრ-ი მსოფლიო; ამქვეყნიური
სოფლით აღვსება გარდაცვალება

სოფლიო-ჲ//სოფლიონ-ი საერო; სოფლელი
სოფლიობა-ჲ საერო
სოფლიონ-ი იხ. სოფლიო-ჲ
სოფლისაგან-ი ქვეყნელი
სოფლისმთავარ-ი ქვეყნის გამგებელი
სოფლისმპყრობელ-ი ქვეყნის გამგებელი
სოფლისმპყრობელობა-ჲ ქვეყნის გამგებლობა
სოფლისშემჭამელ-ი ქვეყნის მომსპობი
სოფლის-წერა-ჲ ქვეყნის აღწერა
სოფლურ-ი ამქვეყნიური; სოფლელი; დიალექტური
სოფლურობა-ჲ ამქვეყნიურობა; არასაეკლესიო წესით ცხოვრება
სოხანე-ჲ დატკეპნილი მიწა
სოხასტერ-ი სენაკი
სპა-ჲ ჯარისკაცი
სპათარ-ი სარდალი
სპათმძღუარ-ი სარდალი
სპანჭრეზ-ი კვერი
სპაჲსპეტ-ი, იხ. სპასპეტ-ი
სპარაზენ-ი მებრძოლი
სპარაზენება-ჲ იარაღი
სპარსლებრ სპარსულად
სპასალარ-ი მხედართმთავარი
სპასიპაკ-ი საჭურვლისმტვირთველი
სპასპეტ-ი//სპაჲსპეტ-ი სარდალი
სპეტაკ-ი თეთრი
სპეტაკობა-ჲ სითეთრე
სპეტაკოსან-ი თეთრსამოსლიანი
სპონდიკ-ი მსუბუქი ქვა
სპოდიოს-ი ბერი
სრბა სირბილი
სრევა სროლინება
სრემა თელვა
სრსკლ-ი სირსველი (კანის ავადმყოფობა)
სრულ-ი მოსული; მოსიარულე
სრულ-ი მრთელი; სრულყოფილი
სრულად მთლიანად
სრულება დამთავრება; სრულყოფა
სრულებით სრულიად; მთლიანად
სრულებით-ი მრთელი; სრულყოფილი
სრულიად მთლად
სრულიად-ი მთლიანი
სრულმამაკაცობა-ჲ მოწიფულობა
სრულმყოფელ-ი დამმთავრებელი
სრულმყოფელობა-ჲ დამთავრება
სრულ-ქმნა დამთავრება
სრულ-ყოფა დამთავრება
სტადიონ-ი 125 ნაბიჯი; საასპარეზო ადგილი
სტავრა-ჲ, იხ. სტავრაკ-ი
სტავრაკ-ი//სტავრა-ჲ ძვირფასი ქსოვილი
სტამნა-ჲ დოქი
სტევ-ი თმა; ბეწვი
სტიქონ-ი სტრიქონი
სტოა-ჲ//სტოვა-ჲ//შტო-ჲ ეკლესიაზე მიშენებული გადახურული ფრთა; თაღი
სტოვა-ჲ, იხ. სტოა-ჲ
სტოლ-ი ფლოტი
სტომაქ-ი კუჭი
სტრატელატ-ი სარდალი
სტრატიოტ-ი ჯარისკაცი
სტრატიოტება-ჲ ჯარისკაცობა
სტრატიოტებრ-ი ჯარისკაცული
სტრატიოტთაგან-ი ჯარისკაცთაგანი
სტრატიოტთმთავარ-ი მხედართმთავარი; სარდალი
სტრატიოტ-ყოფა ჯარისკაცობა
სტრატულ-ი მეეტლე
სტროკილოზ-ი გზრიალა
სტრუკ-ი ბუში
სტვლობა ხტომა
სტვნვა სტვენა; გალობა
სტვნვა ზვერვა
სტვრ-ი ნახვრეტი; საკრავი; სასტვენი
სტვჭის-ი ელემენტი; ნივთი
სტუანვა მზერა; თვალთვალი; ზვერვა
სტუვა ტყუილის თქმა
სტუმრება//სტუმრობა გამასპინძლება; სტუმრის მიღება
სტუმრობა, იხ. სტუმრება
სუნაქსარ-ი წმიდათა ღვაწლის შემოკლებული აღწერა
სუნგელოზ-ი პატრიარქის თანაშემწე ბერი
სუნილორ-ი//სუნოღოროს-ი ვექილი

სკნალიტიკოს-ი უმაღლესი საერო, ან
საეკლესიო ხელისუფალი
სკნოღოროს-ი, იხ. სკნიღორ-ი
სკრინგება-ჲ ჩირქიანი მუწუკით
დაფარვა
სუგუქ-ი მჩატე
სუგუქფას-ი იაფი
სუგუქ-ყოფა შემსუბუქება
სულება დასველება
სულ-ი სული; სული (წმიდა); სუნი; ქარი
სულგრძელ-ი ამტანი; მამაცი
სულგრძელება ამტანობა; სიმამაცე
სულდაღებულ-ი დამშვიდებული
სულელ-ი ძალადაკარგული (მარილი)
სულვა-ჲ თავხედობა
სულთ-თქუმა ოხვრა; წუხილი
სულთმზრუნველობა-ჲ სულისათვის
ზრუნვა
სულთმთქუმელ-ი შემაწუხებელი
სულთმოყუარე-ჲ კაცთმოყუარე
სულთსამზრუნველო-ჲ თავშესაფარი
სულიერად-ი ცოცხალი
სულიერება-ჲ სასულიერო; სულიერი
ცხოვრება
სულიერგრივ-ი სულიერი
სულიერობა-ჲ სულიერობა; სულიერი
ცხოვრება
სულისა შემცირება გულის წასვლა
სულკეთილობა-ჲ სულიერი სიკეთე
სულმოკლე-ჲ შეშინებული;
მოდუნებული; მოუთმენელი (ჭირის
ვერამტანი)
სულმოკლება მოდუნება; შეშინება;
გულგატეხილობა
სულმოკლექმნილება-ჲ მოდუნება;
შეშინება; გულგატეხილობა
სულმყრალება-ჲ//სულმყრალობა-ჲ
სიმყრალე
სულმყრალობა-ჲ, იხ. სულმყრალება-ჲ
სულმცირე-ჲ მსუბუქი
სულმცირედ მოკლედ; ნაჩქარევად
სულმწარე-ჲ ბოროტი; მრისხანე
სულელ-ი//სუნელ-ი//სურნელ-ი
კეთილსუნიანი
სულელება-ჲ//სურნელება-ჲ კარგი,
სასიამოვნო სუნის გამოცემა
სულელყუავილ-ი საამოსუნიანი ყვავი-
ლი
სულოვა ყროლა
სულსაძნაურ-ი ძნელი; მძიმე; ძნელად
ასატანი
სულუამოუღებელად ამოუსუნთქველად
სულ-ღებით უხმაუროდ; წყნარად
სულშეგნედილ-ი გულწასული
სულშეზავებულ-ი სული წმიდით
შეზავებული
სულშემოკლებულ-ი ძალაგამოლეული;
იმედდაკარგული
სულშემოსილ-ი ავსულიანი; ავი სულით
შეპყრობილი
სულშეუქცეველად შეუსვენებლივ
სულშეუებულ-ი მხიარული; მოსვენებული
სუმა ყოლა; მოყვანა
სუმა სმა; დალევა; ლხინი
სუმა წასმა; ცხება
სუმევა დალევინება
სუმუროვან-ი ზეთით და საკმევლით
შეზავებული
სუნება სუნება; დასუნვა
სუნელ-ი, იხ. სულნელ-ი
სურეება მოსურვება (მოქმ. გვ.)
სურვიელ-ი მსურველი; მონატრული
სურნელ-ი, იხ. სულნელ-ი
სურნელება-ჲ, იხ. სულნელება-ჲ
სურნელობა საამო სუნის გამოცემა
სურსუტ-ი უღირსი; უწესო; დასაცინი
სურწყუნის-ი თებერვალი
სუფევა მეფობა
სფარ-ი დოქი; კოკა
სფეკლა-ჲ ძვირფასი ქვა
სფირიდ-ი, იხ. ფსვრიდ-ი
სფვრიდ-ი, იხ. ფსვრიდ-ი
სქემა-ჲ ბერის ტანსაცმელი
სქემოსან-ი ბერი
სქოლარ-ი იმპერატორის სახლის
მცველი
სყიდება გაყიდვა
სყიდულ-ი ნაყიდი
სძისმწოვნელობა-ჲ ძუძუს წოვა

სძლისმომგბერელ-ი მაყარი
სწავლა სწავლა; სწავლება; მოძღვრება; დარიგება; დასჯა; ცემა
სწორებით თანაბრად
სწორვა შედარება; შეტოლება
სწორისსწორ თანაბრად
სწორნაწილობა-ჲ სისწორე
სწორპატივ-ი თანაბარი პატივი
სწორპატივობა-ჲ//სწორპატიობა-ჲ პატივით თანასწორობა
სწორპატიობა-ჲ, იხ. სწორპატივობა-ჲ
სწორპატიჟობა-ჲ თანაბრად დასჯა
სწორ-ყოფა გათანაბრება
სწრაფა-ჲ სურვილი; მოსწრაფება
სწრაფით-ი ჩქარი; სწრაფი
სწრება//სწრობა მისწრება; გასწრება
სწრობა, იხ. სწრება
სხალ-ი მსხალი
სხალოვან-ი მსხლის ბაღი
სხამეან-ი შხამიანი
სხდომა მრავლის ჯდომა; დამკვიდრება
სხეპა ჭრა
სხეულდიდ-ი დიდი ტანისა
სხეულეან-ი ხორციელი
სხეულოან-ი, იხ. სხეულოვან-ი
სხეულოვან-ი//სხეულოან-ი ხორციელი
სხმა ყოლა; შობა; მოყვანა; ქონება
სხმულ-ი ჩასხმული
სხოლა-ჲ იმპერატორის დამცველი რაზმი
სხოლარიოს-ი იმპერატორის დამცველი რაზმის წევრი
სხოლასტიკოს-ი სქოლასტიკოსი
სხვლგარკალ-ი ბარკლის ძვალი (მუხლიდან თეძომდე)
სხვსაობა-ჲ სხვისი კუთვნილება
სხუეენაობა-ჲ უცხოენოვნება
სხუათმთნეგლობა-ჲ სხვისი მოწონება
სხუაობა-ჲ განსხვავება
სხუასახ-ჲ სხვაგვარი
სხუაფერ-ი სხვაგვარი
სხუაღმრთობა-ჲ სხვა ღმერთის (რწმენის) აღიარება
სხუამჯულ-ი სხვა სარწმუნოების აღმსარებელი
სხუაპმა-ჲ სხვა კილოზე მოსაუბრე
სხუებრ სხვაგვარად
სხუებრობა-ჲ განსხვავება; სხვაგვარობა
სჯა//შჯა//რჯა გასამართლება; დასჯა
სჯილ-ი გადაწყვეტილი; განაჩენი
სჯულ-ი//შჯულ-ი//შჯულ-ი// რჩულ-ი კანონი; სარწმუნოება
სჯულისგარე-ჲ უკანონო
სჯულისმდებელ-ი//შჯულისმდებელ-ი// რჩულისმდებელ-ი კანონის შემომღები
სჯულისმდებელობა//შჯულისმდებლობა კანონის შემოღება
სჯულისმმარხველ-ი//შჯულისმმარხველ-ი კანონის დამცველი

ტ

ტაბაკ-ი, იხ. ტაფაკ-ი
ტაბაკისმთხზველ-ი ხის დიდი თეფშის დამმზადებელი
ტაბაცობა თამაში
ტაგერნე-ჲ სასტუმრო
ტაგლა-ჲ მაგიდა
ტაგლაკეთილ-ი უხვი
ტაგლობა-ჲ ჭამა
ტაგან-ი ჭურჭელი
ტაგარ-ი საწნეხელი; ღვინის ჩასადენი აუზი
ტაკუკ-ი წყლის ჭურჭელი (ოქროს, ან ვერცხლისტარიანი თასი)
ტალ-ი ციცაბო
ტალაკარ-ი კარავი
ტალაკრობა-ჲ კარვობის დღესასწაული (ებრაელთა)
ტალანტ-ი ოქროს, ან ვერცხლის ფული; სიმდიდრე
ტანეგა მოტანა
ტანისშესამოსელ-ი ტანსაცმელი
ტანმრგუალ-ი მრგვალი; მსუქანი
ტანწულიან-ი ლამაზი; კოხტა
ტაკაკ-ი, იხ. ტაფაკ-ი
ტაკარაკ-ი ნაჯახი
ტარიგ-ი კრავი
ტარის-ი ამინდი
ტარსიკონ-ი წითლად შეღებილი
ტარტაროზ-ი, იხ. ტარტაროს-ი

ტარტაროს-ი//ტარტაროზ-ი ჯოჯოხეთი
ტაფა-ჲ, იხ. ტაფაკ-ი
ტაფაკ-ი//ტაფა-ჲ//ტაკაკ-ი//ტაბაკ-ი ტაფა
ტაცება მიტაცება; წართმევა
ტაძარ-ი//ტაზარ-ი ტაძარი; სასახლე; სამეფო კარი
ტაძრისაგან-ი სამეფო კარზე მყოფი
ტაძრობა-ჲ ლხინი; დღესასწაული
ტახტა-ჲ უნაგირის ნაწილი
ტაჯგანაგ-ი მათრახი
ტგური-ჲ ტგა; გუბე
ტეგან-ი ერთგვარი ბოსტნეული
ტევება თავდასხმა; გაწევა
ტევება დატოვება; გაშვება; ნების დართვა
ტევებულ-ი დატოვებული
ტევნა დატევა
ტევნეულ-ი მტევანი
ტერემითო-ჲ მუხა
ტიარ-ი გადასაფარებელი
ტივყუაკ-ი ერთგვარი ფრინველი
ტინ-ი სალი
ტირისდიდ-ი ოქტომბერი
ტიტლოს-ი ბრძანება; განკარგულება
ტიტრო-ჲ ბრძანება; განკარგულება
ტკგილადმეტყუელგა-ჲ პირფერობა
ტკგილობა დატკბობა
ტკგილ-ჩინება სიყვარული
ტკივილთმოყუარება თანაგრძნობა
ტკივნება ტკივილი
ტკივნეულ-ი ავადმყოფი; ტკივილიანი
ტკივნეულგა-ჲ სატკივარი
ტლობა გაფუჭება; წახდენა
ტოზიკ-ი დღესასწაული
ტოზიკობა-ჲ დღესასწაული; ლხინი
ტოლიკ-ი მხალეული
ტოლონტოს-ი, იხ. ტორანტოს-ი
ტომად-ი თანამემამულე
ტომად-ტომად ცალკეულ ტომებად; ტომთა მიხედვით
ტომარ-ი//ტომარა-ჲ ეტრატის ფურცელი
ტომარა-ჲ, იხ. ტომარ-ი
ტომარა-ჲ//ტომარაკ-ი ტომარა; აბგა
ტომარაკ-ი, იხ. ტომარა-ჲ
ტომეგა ნათესაობა
ტომეგით შთამომავლობით
ტომეულ-ი თანამემამულე
ტომთმთავარ-ი მთავარი; ერისთავი
ტომობა შთამომავლობა
ტორანტოს-ი//ტოლონტოსი სვეტი
ტოტ-ი თათი
ტოკმ-ი, იხ. ტომ-ი
ტოკმის-რაცხა ტომთა ჩამოთვლა
ტაპზიონ-ი ძვირფასი ქვა
ტრაპეზ-ი სუფრა
ტრაპეზთმოძღუარ-ი სუფრის ხელმძღვანელი
ტრგანება გორება; გორვა
ტრვა სვლა; დაძვრა
ტრივუნ-ი ჯარის მეთაური
ტრიმის-ი მესამედი
ტრიობა აღძვრა; აღგზნება; გამძვინვარება
ტრიხაპტონ-ი წამოსასხამი (ძვირფასი)
ტროპარ-ი გემის შუახე
ტრტვნვა, იხ. დრტვნვა
ტრფიალ-ყოფა შეყვარება
ტკუარ-ი ბეჭდის კვალი; ბეჭედი
ტკძ-ი სიმაგრე
ტულ-ი ლეიბი
ტუსვა შეხრუკვა; დაწვა
ტუტა-ჲ თუთა
ტუტაძ-ი მცირე თუთიყუში
ტფიად თბილად
ტფობა თბობა
ტყაკგანგერილ-ი დასივებული
ტყაკიერ-ი ტყავისაგან დამზადებული
ტყაკისმხეველ-ი ტყავის დამჭრელი (დამმუშავებელი)
ტყაკკეც-ი ნიჟარა
ტყეგა მოთქმა (სახეში, თავში ცემით)
ტყინება ანთება; აღგზნება
ტყირგ-ი ელენთა
ტყირგისმსტურობა-ჲ ელენთით მკითხაობა
ტყორცეგულ-ი ნასროლი
ტყვგ-ი//ტყვგა-ჲ ტყვია
ტყვგა-ჲ, იხ. ტყვგ-ი
ტყუგ-ი ტყუპი

ტყუება ალაპარაკება
ტყუელება//ტყუელვა ტაშის დაკვრა
ტყუელვა, იხ. ტყუელება
ტყუენვა მოოხრება; ძარცვა; ტყვედ წაყვანა
ტყუენულ-ი მოოხრებული; ტყვე
ტყუილით-ი ცრუ

ვ

ვაკინთე-ჲ//ვაკინთონ-ი//იაკინთე-ჲ//
იაკინთ-ი//იაკინთო-ჲ ძვირფასი ქვა
ვაკინთონ-ი, იხ. ვაკინთე-ჲ
ვაპტიონ-ი//იაპტიონ-ი მთავარი
ვაპტიონობა-ჲ მთავრობა
ვაპტიოს-ი//იაპტოს-ი მთავარი
ვიოდიაკონ-ი კერძოდიაკონი; დიაკონზე დაბლა მდგომი ბერი
ვფ-ი საწყაო

უ

უადგილო-ჲ უდაბური (ადგილი); უადგილო (შეუფერებელი)
უადვილობა-ჲ სიძნელე
უავაჯო-ჲ ხმის, კილოს არმქონე
უაზნაურე-ჲ//უაზნაურეს-ი უფრო საპატიო
უაზნო-ჲ არაწარჩინებული; მდაბიო; არათავისუფალი
უაზნობა-ჲ მონობა
უამაოეს-ი//უამავოეს-ი უფრო ამაო; უფუჭესი
უამავოეს-ი, იხ. უამაოეს-ი
უამპარტავნო-ჲ თავმდაბალი
უანგაჰრეს-ი უხარბესი
უანდერძებელ-ი უანდერძო; ანდერძით არმოხსენებული
უანდერძო-ჲ ანდერძის არდამტოვებელი
უანდერძოობა-ჲ ანდერძის არდატოვება
უარება უარყოფა
უარზანიგე-ჲ//უარზანიგეს-ი უფრო ღირსეული
უარზანიგეს-ი, იხ. უარზანიგე-ჲ
უარზანიგო-ჲ უღირსი
უარსობა-ჲ არარსებობა
უასაკო-ჲ არასრულწლოვანი
უაღრეს-ი//უუაღრეს-ი უფრო მეტი; უპირატესი
უაღრესობა-ჲ უპირატესობა; უმეტესობა
უაღვრო-ჲ შეუკავებელი
უაღვრობა-ჲ შეუკავებლობა
უახოვნეს-ი უმამაცესი
უბადო-ჲ უბედური
უბადობა-ჲ უბედურება
უბადრუკება უბედურება; წვალება
უბან-ი ქუჩა; მოედანი
უბან-ი//უბანელ-ი დაუბანელი; უწმინდური
უბანელ-ი, იხ. უბან-ი
უბგერებელ-ი უშფოთველი
უბე-ჲ უბე (ზღვისა)
უბეან-ი//უბეიან-ი უბე; ყურე
უბედობა-ჲ უბედურება
უბეიან-ი, იხ. უბეან-ი
უბერეს-ი უფროსი
უბეჭდველ-ი დაუბეჭდავი
უბნისკარ-ი ალაყაფის კარი (კარები)
უბოვან-ი იალქნიანი
უბორბოდ სიკეთით; სათნოდ; კეთილად
უბრკინვალესად უბრწყინვალესად
უბალო-ყოფა უდანაშაულობა
უბრძანებელად ბრძანების გარეშე
უბრძოლ-ი//უბრძოლელ-ი მშვიდი; უძლეველი
უბრძოლელ-ი, იხ. უბრძოლ-ი
უბრძოლელობა-ჲ სიმშვიდე; უძლეველობა
უბრძოლელ-ყოფა დამშვიდება
უბრძჳლ-ი უწყლულო; სალი
უბრძჳლება-ჲ სისალე; სიმრთელე
უგუნებო-ჲ არაბუნებრივი
უგურველ-ი დაუფარავი
უგურველობა-ჲ დაუფარავობა
უგალობელ-ი არასაგალობელი
უგამომწულილველეს-ი დაწვრილებით გამომკვლევი
უგამოუკულველ-ი გამოუკვლელი; გამოუძიებელი
უგამოუცდელეს-ი უფრო გამოწრთობილი (მეტალი)
უგანგრძობილეს-ი უხანგრძლივესი
უგანგრძობილესობა უხანგრძლივესობა

უგანკრძალულეს-ი უფრო
გასაფრთხილებელი
უგანკრძალულეს-ყოფა მეტად
გაფრთხილება
უგანმაგრებულესქმნულ-ი უფრო
გამაგრებული
უგანმზადებულეს-ი უფრო მეტად
მომზადებული
უგანმკუეთელეს-ი უმჭრელესი
უგანმსუენებელეს-ი უფრო მეტად
მოსასვენებელი
უგანსაცდელო-ჲ უხიფათო
უგანცხადებულეს-ი უფრო აშკარა
უგბილ-ი უმეცარი; თავხედი; ბოროტი
უგბილ-ი მოუხარშავი
უგბილმჭამელ-ი მოუხარშავის მჭამელი
უგბილსაჭმელ-ი უმად საჭმელი
უგბილობა-ჲ უმეცრება; თავხედობა;
ბოროტება
უგგოლელ-ი მოუხარშავი
უგერშო-ჲ უზადო; წმინდა
უგინებელ-ი წმინდა
უგინცო-ჲ უიმედო
უგლიმ-ი//უგლიმელ-ი ურცხვი; უშვერი
უგლიმელ-ი, იხ. უგლიმ-ი
უგლიმობა-ჲ ურცხვობა; უშვერობა
უგლისპეს-ი უფრო მორცხვი
უგლომელ-ი მიუხვედრელი
უგმოგელ-ი მართალი; წმინდა
უგონებობა-ჲ სიშტერე
უგრილეს-ი უფრო ცივი
უგრძნებლად უეცრად
უგრძნობელ-ი მიუხვედრელი
უგრძნობელობა-ჲ მიუხვედრელობა
უგრძნულად უეცრად
უგუამო-ჲ უსხეულო; არანივთიერი
უგუამობა-ჲ უსხეულობა
უგუემელ-ი დაუტანჯავი
უგულებელსმყოფელ-ი არად ჩამგდები
უგულებელსმყოფელობა-ჲ არად
ჩაგდება
უგულებელს-ქმნა არად ჩაგდება
უგულებელს-ყოფა არად ჩაგდება
უგულისხმო-ჲ//უგულისპმო-ჲ
მიუხვედრელი; უგნური
უგულისპმიერეს-ი უფრო ბრძნული
უგულისპმო-ჲ, იხ. უგულისხმო-ჲ
უგულისპმოება-ჲ მიუხვედრებლობა;
უგნურება
უგულმოდგინე-ჲ უფრო სასურველი
უგულო-ჲ უგნური; მიუხვედრელი
უგულსმოდგინესად უფრო მეტი
მონდომებით
უგულსმოდგინესობა-ჲ უაღრესი
მონდომება
უგუნურება უგნურება; სიბრიყვე;
სისულელე
უგუნურება-ყოფა სისულელედ მიჩნევა
უგუნურსაგონებელ-ი სისულელედ
მისაჩნევი
უდაბნო-ჲ დაუსახლებელი ადგილი
უდაბნოება-ჲ//უდაბნოობა-ჲ
უდაბურობა; უკაცრიელობა
უდაბნოჲსმკჳდრ-ი მეუდაბნოე; ასკეტი
უდაბნოჲსმოყუარე-ჲ მეუდაბნოე;
ასკეტი
უდაბნოობა-ჲ, იხ. უდაბნოება-ჲ
უდაბნოქმნულება-ჲ უდაბურება;
სიმარტოვე
უდაკლებულეს-ი უფრო ნაკლები
უდამაშურალეს-ი უფრო დამღლელი
უდარეს-ი უარესი; უმცირესი
უდარესობა უმცირესობა
უდარეს-ყოფა უმცირესად მიჩნევა
უდასაბამიერეს-ი უპირველესი
უდასტურეს-ი უმართლესი
უდაუჯერებელეს-ი უფრო
დაუჯერებელი
უდაფარულეს-ი უფრო დაფარული
უდაშნეს-ი უმშვიდესი
უდაწყნარებულეს-ყოფა უფრო
დამშვიდება
უდაჰსნილეს-ი უფრო დაშლილი;
დახსნილი
უდგად//უდებად ამაოდ; ფუჭად
უდგება//უდებება სიზარმაცე
უდგეს-ი უზარმაცესი
უდებ-ი ზარმაცი
უდებად, იხ. უდგად
უდებება, იხ. უდგება

უდეგმყოფელ-ი არად ჩამგდები; ზარმაცი
უდეგმყოფელობა არად ჩაგდება; სიზარმაცე
უდეგძმნილება სიზარმაცე
უდეგ-ყოფა არად ჩაგდება; სიზარმაცე
უდიდრეს-ი უდიდესი
უდრეკელად პირდაპირ; ურყევად
უდრკუეს-ი უვერაგესი
უდრეგელად დაუყოვნებლივ
უდრტჳნველობა-ჲ სიმშვიდე
უეკლესიო-ჲ უეპარქიო (ეპისკოპოსი)
უეპისკოპოსო-ჲ უეპისკოპოსო (ეკლესია)
უეჭულ-ყოფა სინამდვილე; უეჭველობა; გამართლება; დაუეჭვებლობა
უეჭუ-ყოფა დაუეჭვებლობა
უვარისსაყოფელ-ი უარსაყოფი
უვარძმნილ-ი უარყოფილი
უვითარეგო-ჲ შეუდარებელი; გარემოებათაგან დამოუკიდებელი
უვითარო-ჲ შეუდარებელი
უვიწრეს-ი უფრო გაჭირვებული; უფრო ძნელი
უვარისსაყოფელ-ი უარსაყოფი
უვარძმნილ-ი უარყოფილი
უზავ-ი//უზავეგელ-ი შეურიგებელი; შეურეველი
უზავეგელ-ი, იხ. უზავ-ი
უზავეგოგა-ჲ უთანაბრობა; ქონებრივი უთანასწორობა
უზაკუველ-ი მართალი
უზაკუველობა-ჲ სიმართლე
უზარო-ჲ უშიშარი; დაუზარებელი
უზაროგა-ჲ დაუზარებლობა
უზედმიწევნილესად ძალიან ზუსტად
უზელელ-ი დაურბილებელი
უზესთაეს-ი//უზეშთაეს-ი//უზეჟთაეს-ი//უჟეჟთაეს-ი უმაღლესი
უზესკნელეს-ი უმაღლესი
უზელრეს უმაღლესად; მაღლა
უზეშთაეს-ი, იხ. უზესთაეს-ი
უზეშთაესობა უმაღლესობა
უზიარეგელ-ი საკუთარი; უზიარებო (ვინც ზიარებას არ, ან ვერ მიიღებს, ეკლესიას ჩამოშორებული)
უზიარეგელ-ყოფა ეკლესიისგან ჩამოშორება
უზიარეგლობა-ჲ ზიარების არ/ვერ მიღება; ეკლესიისაგან ჩამოშორება (მოქმ. გვ.)
უზითვო-ჲ უმზითვო
უზმა-ყოფა-ჲ უჭმელობა; მარხვა
უზმეგულ-ი არმჭამელი
უზმრივ უჭმელად
უზნო-ჲ კეთილზნიანი
უზოპაეოგა-ჲ სიმართლე
უზრდოდ უსაჭმელოდ
უზრუნველ-ყოფა უზრუნველობა; უზრუნველად ქცევა
უზრქელეს-ი უსქესი; უფრო სქელი
უზრქეს-ი უფრო სქელი
უზუაოგლობა-ჲ თავმდაბლობა
უზუეგ-ი უშვილო; ბერწი
უზუერულ-ი ბაკით დაუბეგრავი
უზღვევო-ჲ უფასო
უზღვეოდ დაუსჯელად
უზღუდო-ჲ უგალავნო; უღობო
უთავადეს-ი უმთავრესი
უთაეს-ი უმთავრესი
უთაეოგა-ჲ უხელმძღვანელობა
უთავსმდებოდ უთავდებოდ; უკისრებლად
უთანალმოგილეს-ი უფრო დიდი გულშემატკივარი
უთანაღროდ დაუნანებლად
უთესლო-ჲ უნაყოფო
უთესლოგა-ჲ უნაყოფობა; უთესლობა
უთესულ-ყოფა დაუთესაობა
უთლელ-ი გაუთლელი; დაუმუშავებელი
უთმინო-ჲ მოუთმენელი
უთმინოგა-ჲ მოუთმენლობა
უთნო-ჲ უსჯულო; ბილწი
უთნოოგა-ჲ სიბილწე
უთსჳსეს-ი უმახლობელესი
უთჳსო-ჲ უნათესავო; უმახლობელო; ვერშემგუებელი
უთუალო-ჲ ბრმა
უთქუმელ-ი გამოუთქმელი; უთქმელი
უთქუმელობა-ჲ გამოუთქმელობა; დადუმება
უთხზნველ-ი დაუწნავი

უთხზნველობა-Ე დაუწნაობა
უთხოველ-ი გაუთხოვარი
უიბავოდ იგავის გარეშე
უიეფობა-Ე სიძვირე
უიშვთესად უიშვიათესად
უიძულებელ-ი ძალდაუტანებელი; ნებაყოფლობითი
უიძულებელად ძალდაუტანებლად; ნებაყოფლობით
უიძულებელობა-Ე ძალდაუტანებლობა; ნებაყოფლობითობა
უსადნიერეს-ი უფრო გამბედავი
უსადნიერესად უფრო გაბედულად
უსადრეგელ-ი ვერგასაბედავი (რის გაბედვაც არ შეიძლება)
უსადრეგელობა-Ე ვერგაბედვა
უსადრო-Ე გაუბედავი (ვერგამბედავი)
უსანაწარი, იხ. უსუანაწარ
უსანის ბოლოს
უსანონებლობა-Ე დაუსჯელობა
უსაცთმოყუარე-Ე//უსაცთმოყუარეს-ი უფრო კაცთმოყვარე
უსაცთმოყუარეს-ი, იხ. უსაცთმოყუარე-Ე
უსაცთმოყუარესობა-Ე უფრო დიდი კაცთმოყვარეობა
უსაცრულ-ი, იხ. უსაცურ-ი
უსაცურ-ი//უსაცრულ-ი დაუსახლებელი
უსეანოს-ი ოკეანე
უსეთე უფრო კარგად; უკეთესად
უსეთექმნულ-ი გაუმჯობესებული
უსეთილმითუალულეს-ი უკეთესად მისაჩნევი
უსეთილსარწმუნოეს-ი უფრო დასაჯერი
უსეთილსაჰმარეს-ი უფრო გამოსაყენებელი
უსეთუ, იხ. უსუეთუ
უსეთურ-ი ბოროტი
უსეთურება-Ე//უსეთურობა-Ე ბოროტება
უსეთურობით-ი ბოროტი
უსეთურებისმოყვარე-Ე ბოროტებისმოყვარე
უსეთურობა-Ე იხ. უსეთურება-Ე
უსიდარო-ყოფა სახურავის ახდა
უსითხავად უპატრონოდ; განუკითხავად
უსლეგ-ი სრული
უსლიტოდ უგასაღებოდ
უსმოგება, იხ. უსუმოგება
უსმოზღვა ანაზღაურება; გადახდა
უსმოყრობა დაპყრობა; მიტაცება
უსმოსაგებელ-ი მისაღები
უსმოსლვა დაბრუნება; მობრუნება
უსმოქცევა, იხ. უსუმოქცევა
უსმოღება წართმევა
უსმოყვანება მობრუნება; მოყვანა
უსმოცემა მობრუნება
უსმოწოდება დაძახება; დაბარება
უსმოხედვა მოხედვა
უსმოსნა გამოხსნა; გამოსყიდვა
უსინეს-ი უმცირესი
უსრძალველ-ი გაუფრთხილებელი; მოურიდებელი
უსრძალველად გაუფრთხილებლად; მოურიდებლად
უსრძალველობა-Ე გაუფრთხილებლობა; მოურიდებლობა
უსრძალველ-ყოფა გაუფრთხილებლობა; დაუცველობა
უსუანა//უსანა უკან
უსუანა-Ე უკან მყოფი; უკანასკნელი
უსუანაბან უკანა მხრიდან; ზურგიდან
უსუანაᲔსკნელ ბოლოს; შემდეგ
უსუანაწარ//უსანაწარ უკან
უსუანაწარ-ი ბოლო; უკანასკნელი
უსუანქცევა-Ე მიბრუნება
უსუანქცეულ-ი მიბრუნებული
უსუგდება გაგდება; მიბრუნება
უსუეთუ//უსეთუ თუ; ნუთუ; ეგებ
უსუზღვა-Ე გადახდა; ანაზღაურება
უსუთქმა-Ე უარყოფა
უსუმართ//უსულმართ უკან; უკანა მხრივ
უსუმოგება//უსმოგება დაბრუნება; ანაზღაურება
უსუმოზღვა ანაზღაურება
უსუმოკეცა გადმოშლა (უკანა მხარეს)
უსუმოლველ-ი უკვამლო; დაუწვავი
უსუმომართ უკან
უსუმოსხმა შემოყრა
უსუმოქცევა//უსმოქცევა მობრუნება; შემობრუნება

უკუმოყიდვა გამოსყიდვა
უკუმოცემა დაბრუნება (უკან მიცემა)
უკუმჭუალვა ჩარჭობა
უკუნ უკან
უკუნდგინება უკან დახევა; მიბრუნება
უკუნდრეება დაცდა
უკუნვრდომა გადავარდნა (უკანა მხარეს)
უკუნზიდვა გაწევა (უკანა მხარეს)
უკუნითი უკუნისამდე სამარადისოდ
უკუნის-ი ქვეყნიერების დასასრული
უკუნმეტცველ-ი მიმბრუნებელი
უკუნსთულა ხელახალი დაკრეფა
უკუნსხმა უკან დადება; დასმა (მრავლისა)
უკუნტცევა მიბრუნება
უკუნლება დაბრუნება
უკუნყვანება-დ მიბრუნება; მიყვანა
უკუნყოფა მოშორება (მოქმ. გვ.)
უკუნყრდნობა მიყრდნობა
უკუნცემა მიბრუნება
უკუნცუმა კვლავ შერჭობა; უკან შერჭობა
უკუნხილვა მიხედვა (უკან)
უკუნხუმა ამოღება; დაბრუნება (მრავლისა)
უკურნებელობა-დ მოურჩენლობა
უკურნებელ-ყოფა მოურჩენლობა
უკურჩენა გამორჩენა (სარგებლის ნახვა)
უკურჩენილ-ი გამორჩენილი (ნასარგებლევი)
უკურჩომა დარჩენა
უკურჩომილ-ი დარჩენილი
უკუტეხილ-ი უკან გადახრილი
უკულმართ, იხ. უკუმართ
უკუყრა გაყრა
უკუცემა მიბრუნება
უკუცვალება შეცვლა
უკუჭურჭლვა გადატანა
ულალელ-ი მშვიდი; წყნარი
ულაღეს-ი უფრო თავხედი; უფრო თავხედური
ულაღესად უფრო თავხედურად
ულმოგელ-ი უტკივარი; უდარდელი
ულმოგელობა-დ შეუბრალებლობა; უდარდელობა
ულოღიარიასო-დ უანგარიშგებო; უდარდელი
ულპია-დ სამეფო სასახლე
ულპოლავ-ი//ულპოლელ-ი ულპობი
ულპოლელ-ი, იხ. ულპოლავ-ი
ულპოლელობა-დ განუხრწნელობა; მუდმივობა
ულტოლელ-ი გაუქცეველი
ულუკ-ი მკითხავი (მარჩიელი); მისანი
ულუკება-დ მკითხავობა; მისნობა
ულხინებელ-ი შეწუხებული; ძნელი; მძიმე; მოუსვენებელი
ულხინო-დ შეწუხებული; ძნელი; მძიმე; მოუსვენებელი
ულხინულეს-ი უადვილესი; უფრო მოსვენებული
უმათოდ მათ გარეშე
უმალე უფრო სწრაფად; საჩქაროდ
უმამხილებელეს-ი უფრო მეტად მამხილებელი
უმანკო-დ უნაკლო; უცოდველი
უმანკოება-დ უნაკლობა; უცოდველობა
უმარგებელეს-ი უფრო სასარგებლო
უმართლობა-დ სიცრუე
უმარცხვნებელეს-ი უფრო შემარცხვენელი
უმარჯობა-დ, იხ. უმარჯუება-დ
უმარჯუ-ი//უმარჯუე-დ მოუხერხებელი
უმარჯუება-დ//უმარჯობა-დ მოუხერხებლობა
უმახლობელე-დ//უმახლობელეს-ი უმახლობელესი
უმახლობელეს-ი, იხ. უმახლობელე-დ
უმახლობელო-დ მახლობლის არმყოლი
უმახვლეს-ი უფრო მჭრელი
უმახვლოდ უხმლოდ (უიარაღოდ)
უმგბარ-ი უმი; მოუხარშავი
უმდაბლეს-ი უფრო დაბალი
უმდაბლესობა-დ სიმცირე
უმდოვრეს-ი უმშვიდესი
უმედგრეს-ი უზარმაცესი; უვერაგესი
უმეტნობა-დ ზომიერება; გადაუჭარბებლობა
უმეცარ-ყოფა უმეცრება
უმეცნიერეს-ი უფრო მცოდნე

უმეცრეგით-ი უმეცრული
უმეცრეგისამიერ-ი უმეცრული
უეზო-Ე გაუმზადებელი
უმთავროება-Ე უწინამძღოლობა
უმიზეზო-Ე უდანაშაულო
უმიზეზობა-Ე უდანაშაულობა
უმიუწდომელეს-ი უფრო მიუწვდომელი
უმიწნიერეს-ი უფრო მიწიერი
უმკია-Ე საწყაო
უმკოგელ-ი შეუმკობელი; უშვერი
უმკოდვეს-ი უღარიბესი
უმკვდრეგა-Ე//უმკვდროეგა-Ე
დაუსახლებლობა; უმემკვიდრეობა
უმკვდრო-Ე დაუსახლებელი ადგილი
უმკვრცხლესად უსწრაფესად
უმკვრცხლესობა-Ე უსწრაფესობა
უმკუეთელეს-ი უმჭრელესი
უმკუეთელეს-ყოფა უმჭრელესად ქცევა
უმოლხინე-Ე//უმოლხინეს-ი უფრო
ადვილი; უფრო შვებული
უმონაგეგო-Ე ღარიბი; უქონელი
უმონაგეგობა-Ე სიღარიბე
უმორწმუნეს-ი უფრო მეტად მორწმუნე
უმოსწრაფე-Ე//უმოსწრაფეს-ი უფრო
სწრაფი; უფრო მეტად მსურველი
უმოტყინარეს-ი უფრო მეტად
ანთებული
უმოქენესად დიდი ხვეწნით
უმოღუაწე-Ე მოუვლელი; უმსახურო
უმოღუაწეს-ი უფრო მეტად მომვლელი
(მშრომელი)
უმოყესო-Ე უმეგობრო
უმოშიშეს-ი უფრო მშიშარა (მოშიში)
უმოცალესად უფრო ვრცლად
უმოძღურეს-ი უფრო დიდი
მასწავლებელი
უმოძღურესობა-Ე უფრო დიდი
მასწავლებლობა
უმოძღროგა-Ე მასწავლებლის არყოლა
უმოწმო-Ე უზედამხედველო
უმოხუცეგელეს-ი უხუცესი
უმოჯანეო-Ე დამვიწყებელი
უმრავალნაწილეს-ი მრავალნაირი;
მრავლად დაყოფილი
უმრავალსასყიდლო-Ე იაფი
უმრავალღონეს-ი უმარტივესი; მარტივი
უმრავალწილეს-ყოფა გამრავლება
უმრავლო-Ე მცირერიცხოვანი
უმრთელეს-ი უჯანმრთელესი
უმრუშეგელ-ი არამრუში
უმრწამეს-ი//უმრწამე-Ე//უმრწემეს-ი//
უმწამე-Ე//უმწემეს-ი უმცროსი;
მორჩილი
უმრწემე-Ე, იხ. უმრწამეს-ი
უმრწემეს-ი, იხ. უმრწამეს-ი
უმრწემესობა-Ე უმცროსობა;
დამორჩილება
უმსახურეგა უსჯულოება
უმსახურეგელ-ი უსჯულო;
არაქრისტიანი
უმსახურეგელობა-Ე უსჯულოება;
არაქრისტიანობა
უმსგავს-ი//უმსგავსო-Ე შეუდარებელი;
არამსგავსი
უმსგავსო-Ე, იხ. უმსგავს-ი
უმსგავსობა-Ე, იხ. უმსგავსეგა-Ე
უმსგავსეგა//უმსგავსობა-Ე განსხვავება
უმსგავსო-ყოფა-Ე შეუდარებლობა
უმსწრაფელეს-ი უსწრაფესი
უმსხო-Ე//უმსხოს-ი უმსხვილესი
უმტკივანესად დიდი თანაგრძნობით
უმტკიცე-Ე//უმტკიცეს-ი უფრო მტკიცე
(მართალი)
უმტკიცეგლობა-Ე მერყეობა
უმტკიცეს-ი, იხ. უმტკიცე-Ე
უმტკიცო-Ე მერყევი; არამყარი
უმურკველ-ი, იხ. უმურკვველ-ი
უმურკველ-ი//უმურკველ-ი გაუწმენდავი
უმუსიკელო-Ე არასაგალობელი
უმუსრველ-ი გაუტეხავი
უმუშაკო-Ე უშრომელი
უმქისეს-ი უფიცხესი; უსასტიკესი
უმღილო-Ე უჩრჩილო; გაუფუჭებელი
უმღვაარესთამიერ-ი უფხიზლესთაგანი
უმყარეს-ი უმტკიცესი
უმშუანეს-ი საშუალო
უმშუმინვიერ-ი უსულო
უმშჯავრო-Ე, იხ. უმსჯავრო-Ე
უმშჯავროეგა-Ე, იხ. უმსჯავროეგა-Ე
უმცველო-Ე დაუცველი

უმცონარეს-ი უზარმაცესი
უმცხინვარეს-ი უფრო მცხუნვარე
უმცხუარ-ი გამოუწვავი
უმძიმე-Ე//უმძიმეს-ი უძნელესი
უმძიმეს-ი, იხ. უმძიმე-Ე
უმძიმესობა-Ე უძნელესობა
უმძკნვარეს-ი უბოროტესი; უსასტიკესი
უმწამე-Ე, იხ. უმრწამეს-ი
უმწინკულევანეს-ი უჭუჭყიანესი
უმწინკულობა გაწმენდა
უმწუსეს-ი უმცროსი
უმწუერვალეს-ი უდიდესი
უმწყ-ი გაუხედნავი
უმწყემსო-Ე უმწყემსო; უპატრონო
უმჭიდროეს-ი უხვი
უმხედველეს-ი უკეთ მხედველი (შემფასებელი)
უმხილებელ-ი განუსჯელი; განუკითხველი
უმჯედრო-Ე ჯარის გადაყენებული მეთაური
უმჯობა-Ე სიჯაბნე; სილაჩრე
უმჯურვალეს-ი უცხელესი
უმჯოვანეს-ი უფროსი
უმჯობეს-ყოფა უკეთესობა
უნაკლულოვანესად დაუკლებელად
უნაკლულევანესობა-Ე უარესობა
უნაკლულეს-ი ნაკლული; დაკლებული
უნაკლულო-Ე უნაკლო; სავსე
უნაკლულოება-Ე სისრულე; სისავსე
უნაკლულო-ყოფა უნაკლობა; დაუკლებლობა
უნაკოდ უნაკოდ (უნაშთოდ)
უნანელ-ი მოუნანიებელი
უნანელობა-Ე მოუნანიებლობა
უნარჩევეს-ი უარესი; უკანასკნელი
უნარჩევესობა-Ე უარესობა
უნას-ი ურცხვი; ვნებისმიმყენებელი
უნასება//უნასობა ურცხვობა; ვნების მიყენება
უნასეულ-ი უვნებელი
უნასობა, იხ. უნასება
უნაშობო-Ე უნაყოფო
უნაწევრო-Ე მთლიანი; განუყოფელი
უნაწილო-Ე ნაწილის არმქონე
უნაწილობა-Ე ნაწილის უქონლობა
უნდილ-ი უმწიფარი; გამოუსადეგარი
უნდო-Ე უვარგისი
უნდოება-Ე უვარგისობა
უვნებელ-ი აუცილებელი; გადაუდებელი; არასასურველი
უნებელობა-Ე უნდომლობა
უნებლებით ძალით
უნებლივ უნებურად
უნელეს-ი უსუსტესი
უნერგველ-ი დაურგავი
უნივთო-Ე არამატერიალური
უნივთოება-Ე არამატერიალურობა
უნიშნავ-ი//უნიშნო-Ე უნიშნო
უნიშნო-Ე, იხ. უნიშნავ-ი
უნიშნოვნეს-ი უმნიშვნელოვანესი
უნოტიეს-ი უნედლესი
უნუგეშინისცემო-Ე უნუგეშო; სასოწარკვეთილი
უნუგეშინისცემობა-Ე უნუგეშობა; სასოწარკვეთილება
უნუგეშინისცემულ-ი უნუგეშო; სასოწარკვეთილი
უნჯ-ი განძი; ქონება
უნჯება დაბრმავება; შეგროვება
უოტეველ-ი მტკიცე; გაუქცეველი
უოცნო-Ე მოჩვენების გარეშე
უოხჭნო-Ე დაუსრულებელი
უოხჭნობა-Ე დაუსრულებლობა
უპატიჟოდ დაუსჯელად
უპაშტაკეს-ი უმცირესი
უპე-Ე ჭიპი; შუა
უპირადეს-ი//უპირატეს-ი უპირველესი; უწინარესი
უპირადესობა-Ე//უპირატესობა-Ე უპირველესობა
უპირატეს-ი, იხ. უპირადეს-ი
უპირატესობა-Ე იხ. უპირადესობა-Ე
უპირატესობისმოყუარება-Ე პირველობის სიყვარული
უპირატეს-ყოფა პირველად გახდა (ჩათვლა)
უპირმშოეს-ი უფროსი
უპირულ-ი უმსგავსო (ბოროტი; უვარგისი)

უპოარ-ი, იხ. უპოვარ-ი
უპოარეგა-ჲ, იხ. უპოვარეგა-ჲ
უპოვარ-ი//უპოარ-ი ღარიბი; არასმქონე
უპოვარეგა-ჲ//უპოარეგა-ჲ სიღარიბე
უპოვნელ-ი დაკარგული
უპოვნელეგა-ჲ დაკარგვა
უპოვნიერეს-ი ულარიბესი
უქამიერეს-ი მოსახერხებელი; მარჯვე
    დრო
უქამო-ჲ უდროო; ნორჩი
უქამოგა-ჲ, იხ. უქამოეგა-ჲ
უქამოდ უდროოდ
უქამოეგა-ჲ//უქამოოგა-ჲ უდროობა
უქამოოგა-ჲ, იხ. უქამოეგა-ჲ
უქამო-ქმნა-ჲ უდროობა
უქექთაეს-ი, იხ. უზესთაეს-ი
ურაგამო-ჲ უანგარიშო
ურაკდენო-ჲ ურიცხვი
ურაკკარაკ-ი//ჰურაკკარაკ-ი მოედანი
ურგებ-ი უსარგებლო; გამოუსადეგარი
ურგებეგა-ჲ//ურგებოგა-ჲ უსარგებლობა
ურგებოგა-ჲ, იხ. ურგებეგა-ჲ
ურეველ-ი შეურეველი
ურკა წუხილი; ზრუნვა; შფოთვა;
    გაჭირვება
ურკეგა შეწუხება; გაჭირვება (მოქ. გვ.)
ურკეულ-ი შეწუხებული; მზრუნველი
ურკეულეგა//ურკეულოგა წუხილი;
    ზრუნვა; გაჭირვება
ურკეულოგა, იხ. ურკეულეგა
ურკეულ-ყოფა შეწუხება
ურკიელ-ი გაჭირვებული
ურკილ-ი შეწუხებული; კიბო
    (ავადმყოფობა)
ურკილაკა-ჲ საცოდავი (ენინობითი)
ურკილეგა-ჲ წუხილი; ზრუნვა
ურთავ-ი წინკარი; უსახურავო ადგილი
    (სახლის, შენობის წინ)
ურთიერთარს, იხ. ურთიერთას
ურთიერთას//ურთიერთარს ერთმანეთს
ურიდ-ი//ურიდეგელ-ი ურცხვი
ურიდად ურცხვად
ურიდეგა-ჲ ურცხვობა
ურიდეგელ-ი, იხ. ურიდ-ი
ურიდოგა-ჲ, იხ. ურიდოეგა-ჲ
ურიდოეგა-ჲ//ურიდოგა-ჲ ურცხვობა
ურისუელ-ი გაუკრეჭავი (ცხვარი)
ურისხველ-ი მშვიდი
ურისხველოგა-ჲ სიმშვიდე
ურიცხოგა-ჲ, იხ. ურიცხუეგა-ჲ
ურიცხუეგა-ჲ//ურიცხოგა-ჲ
    აურაცხველობა
ურმისთუალ-ი ბორბალი (ურმისა)
ურნატ-ი ხნული; ყანა
ურნატეულ-ი ყანა
ურნატოვან-ი ყანა
ურნატსაკსკ-ჲ მრავლის მომხვნელი
უროველო-ჲ განუსაზღვრელი
უროჭიკო-ჲ უსაჭმელო
ურქმელ-ი დაუხურავი
ურყუნელ-ი განუხრწნელი
ურყუნელეგა-ჲ განუხრწნელობა
ურჩეგა დაუჯერებლობა
ურჩეგაქმნულ-ი ურჩი; დაუჯერებელი
ურჩეველ-ი გაურჩეველი; გაუწმენდელი
ურჩეულეს-ი საუკეთესო
ურჩულო-ჲ, იხ. უსჯულო-ჲ
ურჩულოეგა, იხ. უსჯულოგა
ურჩხ-ი უკანა ნაწლავი
ურცხვნო-ყოფა ურცხვობა
ურწმუნოქმნულ-ი ურწმუნო; ურჩი
ურწყო-ჲ უწყლო
ურწყოდ უწყლოდ
ურწყულ-ი უწყლო
ურჯუკ-ი ურწმუნო; ურჯულო
უსაგეგლოდ ულოგინოდ
უსაგნო-ჲ უმიზნო (მიზანში
    ვერმომხვედრელი)
უსაგნოგა-ჲ უმიზნობა
უსაეჭვოდ უეჭველად
უსაზომო-ჲ უზომო
უსაზომოოგა-ჲ უზომოება
უსაზრდელოგა-ჲ შიმშილი
უსაზრდელოდ უჭმელად
უსათნოყოფილეს-ი უკეთესი; უმჯობესი
უსაიცხელეს-ი უფრო სამარცხვინო
უსაკუთრეს-ი უმჯობესი
უსაკუთრესად განსაკუთრებით
უსაკუთრესოგა-ჲ უმჯობესობა
უსამდელოეს-ი უწმინდესი

უსართულო-ჲ უსახურავო; უსახლკარო
უსართულობა-ჲ უსახლკარობა
უსარტყლო-ჲ გადაყენებული (თანამდებობიდან)
უსარტყლო-ყოფა გადაყენება (თანამდებობიდან)
უსარჩლელ-ი უდავო
უსარწმუნოეს-ი უფრო სარწმუნო; უფრო დამაჯერებელი
უსარწმუნოეს-ყოფა უფრო სარწმუნოდ ქცევა
უსასო-ჲ უიმედო
უსასყიდლოან-ი დაუფასებელი (მეტად ძვირი)
უსასყიდლოან-ი უფასო; უშედეგო
უსატკივარეს-ი უფრო მტკივნეული
უსაფარველო-ჲ შეუმოსავი
უსაქებელეს-ი უფრო საქები
უსაღმრთოეს-ი უწმინდესი
უსაღმრთოესობა-ჲ უწმინდესობა
უსაყდრო-ჲ უმრეველო; უეპარქიო (ეპისკოპოსი)
უსაყოველთაოეს-ი უზოგადესი
უსაყოველთაესობა-ჲ უზოგადესობა
უსაშოველოდ უშუალოდ
უსაშუებელეს-ი უფრო ასატანი; უფრო მოსათმენი
უსაშულო-ჲ შეერთებული
უსაჩინოესობა-ჲ უცხადესობა
უსაცილოგელ-ი უდავო
უსაცინელეს-ი უფრო სასაცილო
უსაცნაურეს-ი უფრო გასაგები; უფრო აშკარა
უსაჭიროელეს-ი უფრო გაჭირვებული
უსაჭიროეს-ი უფრო საჭირო
უსაჭლობა-ჲ შიმშილი
უსახარულევანეს-ი უფრო სასიხარულო
უსახელოთაგან-ი მდაბალთაგანი
უსახეობა-ჲ//უსახოება-ჲ ბოროტება
უსახიერესად უკეთილესად
უსახიერეს-ი უკეთილესი; უმჯობესი
უსახო-ჲ ბოროტი
უსახოება-ჲ, იხ. უსახეობა-ჲ
უსახურ-ი უშნო; ბოროტი
უსახურება-ჲ//უსახურობა-ჲ ბოროტება
უსახურობა-ჲ, იხ. უსახურება-ჲ
უსაჴელო-ჲ უსახელო (ტანსაცმელი)
უსაჴმარეს-ი//უსაჴმრეს-ი უფრო საჭირო
უსაჴმრეს-ი, იხ. უსაჴმარეს-ი
უსეროდ უვახშმოდ
უსიკეთო-ჲ ბოროტი
უსიკეთობა-ჲ ბოროტება
უსიმტკიცო-ჲ არამტკიცე; აკრძალული
უსისხლო-ჲ უსისხლო მსხვერპლი
უსისხლოება-ჲ უსისხლო მსხვერპლის შეწირვა
უსიტყჳსღირსეს-ი უფრო სათქმელი
უსიტყუ-ი//უსიტყუელ-ი მუნჯი; უთქმელი
უსიტყუელ-ი, იხ. უსიტყუ-ი
უსიტყუელად უმიზეზოდ
უსიტყუელობა-ჲ უთქმელობა; დადუმება
უსიტყუაობა-ჲ უთქმელობა; დადუმება
უსმენელობა-ჲ ურჩობა
უსმენელ-ყოფა უგულებელყოფა
უსმობა-ჲ ურჩობა
უსაეტაკეს-ი უთეთრესი
უსრულ-ი//უსრულე-ჲ არასრულწლოვანი
უსრულე-ჲ, იხ. უსრულ-ი
უსრულება-ჲ//უსრულოება-ჲ//უსრულობა-ჲ არასრულყოფილება
უსრულეს-ი უფროსი
უსრულესობა-ჲ სისრულე; სრულყოფილება
უსრულობა-ჲ, იხ. უსრულება-ჲ
უსრულოება-ჲ, იხ. უსრულება-ჲ
უსჳნოლორო-ჲ უვექილო
უსუგუქესობა-ჲ სიმსუბუქე; უადვილესობა
უსუ-ი სურნელოვანი ბალახი, რომლისაგან მზადდება საკურებელი (სასხურებელი)
უსქემო-ჲ საერო (პირი)
უსძალო-ჲ გაუთხოვარი
უსწორებლობა-ჲ უთანასწორობა
უსწორო-ჲ შეუდარებელი; არათანასწორი
უსწორობა-ჲ, იხ. უსწორეობა-ჲ
უსწორეობა-ჲ//უსწორობა-ჲ უთანასწორობა

უსხ-ი მსუქანი
უსჯულო-ჲ//უმჯულო-ჲ//ურჩულო-ჲ
ურწმუნო; უკანონო
უსჯულოება-ჲ//უმჯულოება-ჲ//ურჩუ-
ლოება-ჲ უკანონობა; უსამართლობა
უსჯულოებით-ი უწესო; უსამართლო
უტანჯველ-ი დაუტანჯველი; დაუსჯელი
უტევან-ი 126 ნაბიჯი
უტკივარ-ი მშვიდი; მოსვენებული;
უმტკივნეულო
უტკივარობა-ჲ თანაგრძნობის
უქონლობა
უტკივნელად მშვიდად; აუღელვებლად
უტყუება-ჲ სიმუნჯე
უუბადრუკს-ი უსაცოდავესი
უუდგეს-ი უზარმაცესი
უუზრუნველეს-ი უფრო უზრუნველი
უუკუანაჲსკნელ-ი ყველაზე ბოლო
უუკუანაჲსკნელეს-ი სულ ბოლოს
უუკუანაჲსკნელ-ყოფა სულ ბოლოდ
ქცევა
უუნდოეს-ი უარესი
უურაკ-ი უზრუნველი; უდარდელი
უურველ-ი უზრუნველი; უდარდელი
უურველობა-ჲ უზრუნველობა;
უდარდელობა
უურცხჳნოეს-ი უურცხვესი
უურცხჳნოეს-ყოფა უურცხვესად ქცევა
უუფლეს-ი უმთავრესი
უუღმრთოეს-ი უსასტიკესი
უუშუერეს-ი უფრო ულამაზო (უშნო)
უუშჯულოეს-ი უფრო ურწმუნო
(უსამართლო)
უუცთომელესობა-ჲ უფრო დიდი
სიმართლე
უუცთომელეს-ყოფა გამართლება
უუწესოეს-ი უფრო უწესო
უუჴმარეს-ი უფრო უვარგისი
უფართეს-ი უფართოესი; უკეთესი
უფატრეს-ი უფრო ღრუიანი
უფიც-ი მართალი
უფიცრად დაუფიცებლად; მართლად
უფიცხეს-ი//უფიცხლეს-ი უსასტიკესი
უფიცხლეს-ი, იხ. უფიცხეს-ი
უფლება//უფლობა პატრონობა; უფლება;
ფლობა; მეფობა
უფლებულ-ი დაუფლებული; პატრონი
უფლებულება-ჲ//უფლებულობა-ჲ
უფლება
უფლებულობა-ჲ, იხ. უფლებულება-ჲ
უფლიდეს-ი უურცხვესი
უფლისამიერ-ი საღმრთო
უფლობა, იხ. უფლება
უფრთე-ჲ უფრთო; უკამარო (უთაღო)
უფრთხილეს-ი; უფხიზლესი
უფუარ-ი, იხ. უფუვარ-ი
უფუვარ-ი//უფუარ-ი საფუარის გარეშე
გამომცხვარი
უფუველ-ი საფუარის გარეშე
გამომცხვარი
უფუფუნეულეს-ი მეტად ფუფუნებული
(განებივრებული)
უფფიკ-ი სამსახური; მოვალეობა
უქეცო-ჲ უქერცლო (თევზი)
უქმ-ი დაუმუშავებელი; გაუმზადებელი;
ფუჭი; ამაო; უმოქმედო
უქმარ-ი უმოქმედო; არას გამკეთებელი
უქმება//უქმობა უსაქმობა
უქმნელება-ჲ უქმე დღე (დღესასწაული)
უქმობა, იხ. უქმება
უქმსიტყუაობა-ჲ ფუჭი ლაპარაკი;
ყბედობა
უქმ-ყოფა ფუჭობა; ამაოება
უქონებლობა-ჲ უქონლობა; სიღარიბე
უქონელ-ი ღარიბი
უქონელება-ჲ//უქონელობა-ჲ
უქონლობა; სიღარიბე
უქონელობა-ჲ, იხ. უქონელება-ჲ
უქონო-ჲ ღარიბი
უქონობა-ჲ სიღარიბე
უქრთამო-ჲ მოუქრთამავი
უქრისტო-ჲ არაქრისტიანი
უქუემოეს-ი ყველაზე ქვემოთ მყოფი;
უმდაბლესი
უქუეს-ი უფრო დაბლა მყოფი; უღრმესი
უქუესკნელეს-ი უქვესკნელესი (ყველაზე
ქვემოთ მყოფი)
უქუეყანიერ-ი უმდაბლესი
უქცეველ-ი უცვლელი; მყარი

უძცველობა-Ე. უცვლელობა; სიმტკიცე
ᲣᲚᲐᲚ-Ი ძნელად სავალი; მიუვალი
ᲣᲚᲐᲠᲦᲘᲚᲝᲓ დაუცხრომლად; შეუსვენებლივ
ᲣᲚᲐᲚᲐᲜᲐᲠᲔᲡ-Ი უფრო მიუვალი, დაბურული (ტყე)
ᲣᲚᲔᲚ-Ი უღელი; სასწორი; ლავიწი
ᲣᲚᲚᲔᲣᲚ-Ი წყვილი (ორი)
ᲣᲚᲚᲔᲣᲚᲝᲒᲘᲗ მწყობრად
ᲣᲚᲚᲘᲡᲛᲫᲔ-Ე მოკავშირე; დამხმარე
ᲣᲚᲚᲘᲙᲣᲔᲛᲔ-Ე ჩაგრული
ᲣᲦᲛᲠᲗᲘᲡᲛᲝᲧᲣᲠᲔᲡ-Ი ყველაზე ღმრთისმოყვარე
ᲣᲦᲛᲠᲗᲘᲡᲛᲡᲐᲮᲣᲠᲔᲡ-Ი ყველაზე ღმრთისმსახური (მორწმუნე)
ᲣᲦᲛᲠᲗᲝ-Ე ურწმუნო
ᲣᲦᲛᲠᲗᲝᲔᲑᲐ//ᲣᲦᲛᲗᲝᲔᲑᲐ//ᲣᲦᲛᲗᲝᲕᲔᲑᲐ ურწმუნოება
ᲣᲦᲝᲑᲐᲕ-Ი შეუღობავი; შეუკავებელი
ᲣᲦᲝᲜᲔᲝᲓ აუცილებლად; უთუოდ
ᲣᲦᲝᲜᲘᲔᲠᲔᲡ-Ი უფრო მოსახერხებელი (მარჯვე)
ᲣᲦᲝᲜᲝ-Ე ᲑᲐᲭᲘᲠᲕᲔᲑᲣᲚᲘ; ღარიბი
ᲣᲦᲝᲜᲝᲑᲐ-Ე, იხ. ᲣᲦᲝᲜᲝᲔᲑᲐ-Ე
ᲣᲦᲝᲜᲝᲔᲑᲐ-Ე//ᲣᲦᲝᲜᲝᲝᲑᲐ-Ე გაჭირვება; სიღარიბე
ᲣᲦᲝᲜᲝ-ᲥᲛᲜᲐ ვერშეძლება
ᲣᲦᲝᲜᲝᲥᲛᲜᲣᲚ-Ი გაჭირვებული
ᲣᲦᲝᲜᲝᲥᲛᲜᲣᲚᲔᲑᲐ-Ე გაჭირვება; ვერშემძლეობა
ᲣᲦᲜᲝᲑᲐ-Ე ღვინის დალევის აკრძალვა
ᲣᲦᲣᲐᲬ-Ი მოუვლელი; ნაკლული; უქონელი
ᲣᲦᲣᲐᲬᲝᲑᲐ-Ე მოუვლელობა; სიღარიბე
ᲣᲧ-Ი ტალახი
ᲣᲧᲝᲤᲔᲚ-Ი არმომხდარი; არარსებული
ᲣᲧᲠᲛᲔᲡ-Ი უმცირესი
ᲣᲧᲣᲐᲠᲣᲚ-Ი მოძულე; ამპარტავანი
ᲣᲧᲣᲐᲠᲣᲚᲝᲑᲐ-Ე სიძულვილი
ᲣᲧᲣᲐᲠᲣᲚ-ᲧᲝᲤᲐ მოძულება
ᲣᲨᲔᲑᲘᲜᲔᲑᲣᲚᲔᲡ-Ი უბილწესი
ᲣᲨᲔᲛᲙᲣᲚᲔᲡ-Ი უფრო შემკული
ᲣᲨᲔᲛᲝᲙᲚᲔᲑᲣᲚᲔᲡᲐᲓ უფრო მოკლედ
ᲣᲨᲔᲛᲝᲙᲠᲔᲑᲣᲚᲔᲡ-Ი ყოველ მხრივ გამოკვლეული
ᲣᲨᲔᲜ-Ი იხ. ᲣᲨᲦᲜ-Ი
ᲣᲨᲔᲡᲐᲫᲘᲜᲔᲚᲔᲡ-Ი უკეთესი
ᲣᲨᲔᲡᲐᲫᲘᲠᲬᲣᲜᲔᲑᲔᲚᲔᲡ-Ი უსაზარლესი
ᲣᲨᲔᲣᲠᲐᲪᲮᲔᲚᲔᲡᲐᲓ არადჩასაგდებად
ᲣᲨᲔᲣᲫᲚᲔᲑᲔᲚ-Ი ყოვლადშეუძლებელი
ᲣᲨᲔᲣᲫᲠᲕᲔᲚᲔᲡ-Ი სრულიად შეუძრველი; ურყევი
ᲣᲨᲦᲜ-Ი//ᲣᲨᲔᲜ-Ი დაუსახლებელი; უდაბური
ᲣᲨᲦᲜᲔᲑᲔᲚ-Ი დაუსახლებელი; უდაბური
ᲣᲨᲘᲜᲐᲑᲐᲜᲔᲡ-Ი ყველაზე შიგნით (სიღრმეში)
ᲣᲨᲘᲜᲐᲠᲦᲡ უფრო შიგნით
ᲣᲨᲘᲨ-ᲧᲝᲤᲐ გამხნევება
ᲣᲨᲝᲑᲔᲚ-Ი დაუბადებელი
ᲣᲨᲝᲑᲔᲚᲝᲑᲐ-Ე//ᲣᲨᲝᲑᲚᲝᲑᲐ-Ე დაუბადებლობა
ᲣᲨᲝᲑᲚᲝᲑᲐ-Ე, იხ. ᲣᲨᲝᲑᲔᲚᲝᲑᲐ-Ე
ᲣᲨᲠᲔᲢᲝᲑᲐ-Ე ჩაუქრობლობა
ᲣᲨᲠᲝᲛᲔᲚ-Ი უშრომელი; ადვილი
ᲣᲨᲠᲝᲛᲔᲚᲐᲓ ადვილად
ᲣᲨᲠᲝᲛᲔᲚᲝᲑᲐ-Ე სიადვილე
ᲣᲨᲠᲝᲛᲔᲚᲝᲑᲘᲗ-Ი გაურჯელი
ᲣᲨᲢᲔᲙᲐᲕᲐᲜ-Ი ქვის სატყორცნი იარაღი
ᲣᲨᲣᲠ-Ი უშნო; უხეში
ᲣᲨᲣᲠᲔᲑᲐ//ᲣᲨᲣᲠᲝᲑᲐ სიუშნოვე; უხეშობა
ᲣᲨᲣᲠᲝᲑᲐ, იხ. ᲣᲨᲣᲠᲔᲑᲐ
ᲣᲨᲣᲠᲥᲛᲜᲘᲚ-Ი დამახინჯებული
ᲣᲨᲣᲛᲘᲜᲕᲘᲠ-Ი უსულო
ᲣᲨᲣᲠ-Ი//ᲣᲨᲣᲠᲔᲚ-Ი უხვი; დაუნანებელი; უშურველი
ᲣᲨᲣᲠᲔᲚ-Ი, იხ. ᲣᲨᲣᲠ-Ი
ᲣᲨᲣᲠᲔᲚᲝᲑᲐ-Ე სიუხვე; დაუნანებლობა
ᲣᲨᲦᲝᲗᲔᲚᲝᲑᲐ-Ე სიწყნარე; სიმშვიდე
ᲣᲨᲦᲝᲗᲘᲝᲓ მშვიდად; წყნარად
ᲣᲨᲩᲣᲚᲝ-Ე, იხ. ᲣᲡᲯᲣᲚᲝ-Ე
ᲣᲨᲯᲣᲚᲝ-Ე, იხ. ᲣᲡᲯᲣᲚᲝ-Ე
ᲣᲨᲯᲣᲚᲝᲑᲐ-Ე, იხ. ᲣᲡᲯᲣᲚᲝᲑᲐ-Ე
ᲣᲩᲘᲜᲝ-Ე ფარული
ᲣᲩᲘᲜᲝᲑᲐ-Ე//ᲣᲩᲘᲜᲝᲝᲑᲐ-Ე დამალვა; დაფარვა
ᲣᲩᲘᲜᲝᲛᲧᲝᲤᲔᲚ-Ი დამფარველი; გამაუჩინარებელი
ᲣᲩᲘᲜᲝᲝᲑᲐ-Ე, იხ. ᲣᲩᲘᲜᲝᲑᲐ-Ე

უჩინოსაქმელ-ი დასამალავი,
დასაფარავი; მოსასპობი
უჩინოსაჯოფელ-ი დასამალავი;
დასაფარავი; მოსასპობი
უჩინოქმნულება-ჲ დამალვა; დაფარვა;
მოსპობა
უჩინო-ყოფა დაფარვა; გაქრობა;
მოსპობა
უჩრდილოგელ-ი უჩრდილო
უჩუეველ-ი მიუჩვეველი;
მოსათვინიერებელი
უჩუეველობა-ჲ მიუჩვევლობა
უჩუელობა-ჲ გამორჩეულობა;
განსხვავებულობა
უცავ-ი დაუცველი
უცალო-ჲ მოუცლელი
უცალოება-ჲ მოუცლელობა
უცგება-ჲ//უცგობა-ჲ უვიცობა
უცგობა-ჲ, იხ. უცგება-ჲ
უცგურ-ი უვიცური
უცგ-ი უვიცი
უცგნელ-ი გაუგებარი
უცვალებელ-ი შეუცვლელი; უცვლელი;
მუდმივი
უცვალებელობა-ჲ//უცვალებლობა-ჲ
შეუცვლელობა; მუდმივობა
უცვალებლობა-ჲ, იხ. უცვალებელობა-ჲ
უცთომელ-ი შეუმცდარი
უცთომელობა-ჲ შეუმცდარობა
უცილებელობა-ჲ უდავობა
უცილობელ-ი უდავო
უცნაურ-ი გაუგებარი
უცნაურება-ჲ//უცნაურობა-ჲ
მიუხვედრელობა; ვერგამოცნობა
უცნაურობა-ჲ, იხ. უცნაურება-ჲ
უცნება მოჩვენება
უცნობაკეთილესად უფრო მიხვედრილად
უცნობელ-ი უგნური; მიუხვედრელი
უცნობელება-ჲ//უცნობელობა-ჲ
უგუნურება; მიუხვედრელობა
უცნობელობა-ჲ იხ. უცნობელება-ჲ
უცნობო-ჲ უჭკუო
უცნობობა-ჲ, იხ. უცნობობება-ჲ
უცნობობება-ჲ//უცნობობა-ჲ
მიუხვედრელობა; უჭკუობა
უცომო-ჲ უსაფუარო
უცომოება-ჲ უცომოების დღესასწაული
უცონ-ი//უცონელ-ი//უცონო-ჲ
დაუზარებელი; ბეჯითი
უცონელ-ი, იხ. უცონ-ი
უცონელად დაუზარლად
უცონელება-ჲ//უცონელობა-ჲ
დაუზარებლობა
უცონელობა-ჲ, იხ. უცონელება-ჲ
უცონო-ჲ, იხ. უცონ-ი
უცოფო-ჲ უფრო გიჟი
უცრემლო-ჲ მხიარული
უცუნ-ი ერთგვარი ბოლქვიანი მცენარე
უცხადო-ჲ ფარული
უცხარეს-ი უსასტიკესი
უცხედროობა-ჲ უსაწოლობა
უცხოენა-ჲ უცხოენოვანი; უცხო ენაზე
მოლაპარაკე
უცხოთმოყუარე-ჲ სტუმართმოყვარე
უცხოთმოყუარება-ჲ
სტუმართმოყვარეობა
უცხოთსადგურ-ი სასტუმრო
უცხოთშეწყნარება-ჲ უცხოთა შეფარება
(მიღება)
უცხონათესავ-ი უცხოელი
უცხონაკადულობა-ჲ უჩვეულოდ დენა
უცხოოგით უცხო ადგილას
უცხოსახ-ჲ არაჩვეულებრივი
უცხოტომ-ი უცხოელი
უცხო-ქმნა მოშორება
უცხოქმნულ-ი მოშორებული
უცხოქმნულება-ჲ მოშორება
უცხო-ყოფა მოშორება
უცხოხატება-ჲ არაჩვეულებრივობა
უცხოჴმა-ჲ უცხოურად მოსაუბრე
უძაგულად მოუძაგებლად
უძეგ-ი უვარგისი
უძეურ-ი უშვილო
უძლეგ-ი ფეხმძიმე
უძლურსაგონებელ-ი უძლურად
მისაჩნევი
უძლურსაგონებელობა-ჲ უძლურად
მიჩნევა
უძრავ-ი ურყევი
უძრწოლელ-ი//უძრწოლველ-ი უშიშარი

უძრწოლველ-ი, იხ. უძრწოლელ-ი
უძპრეს-ი უბოროტესი; უსასტიკესი
უძუელე-ჲ//უძუელეს-ი უძველესი; უფროსი
უძუელესობა-ჲ უძველესობა; უფროსობა
უძღებ-ი მშიერი; გაუმაძღარი; ხარბი; უშვერი
უძღებება-ჲ გაუმაძღრობა; სიხარბე; უშვერება
უნამებელად დაუმოწმებლად
უნარჩინებულეს-ი უმეტესი; უდიდესი
უნარჩინებულესობა-ჲ უმეტესობა; უდიდესობა
უნიბნო-ჲ უწიგნური (წერა-კითხვის უცოდინარი)
უნინა ადრე
უნინამძღურო-ჲ უმასწავლებლო; უმოძღვრო; უხელმძღვანელო
უნინამძღურობა-ჲ უმასწავლებლობა; უხელმძღვანელობა
უნირავ-ი შეუწირავი
უნირაობა-ჲ შეუწირველობა
უნიწელ-ი მოურიდებელი
უნლო-ჲ უმცირესი
უნჲმედელ-ი გაუწმენდელი
უნჲმარ-ი უწვიმარი (გვალვიანი)
უნჲმელ-ი უწვიმარი (გვალვიანი)
უნჲმრება-ჲ//უნჲმრობა-ჲ გვალვა
უნჲმრობა-ჲ, იხ. უნჲმრება-ჲ
უნურთელ-ი გაუწვრთნელი
უნჲება შეტყობინება; თხრობა; ამბავი; ისტორია
უნჲებულ-ი შეტყობინებული
უნჲინო-ჲ მოუწყენელი; მოუბეზრებელი
უნჲინოდ განუწყვეტლივ
უნჲინოებით განუწყვეტლივ
უნულელ-ი დაუჭრელი; უვნებელი
უნულტუეს-ი უფრო ხორკლიანი (უხეში)
უნუუდიადეს-ი უბნელესი
უნუულობა-ჲ უწყლობა
უჰირველად ადვილად; შეუწუხებლად
უჰირველობა-ჲ სიადვილე; შეუწუხებლობა
უჰმ-ი არმჭამელი
უჰმადობა-ჲ შიმშილი
უჰმება შიმშილი
უჰუვარ-ი მხიარული (შეუწუხებელი)
უხარკო-ჲ ხარკის არგადამხდელი (თავისუფალი)
უხენეშეს-ი უბოროტესი
უხილავნისლობა-ჲ უჩინარობა; დაფარვა
უხრწნელება-ჲ გაუფუჭებლობა
უხუაშენო-ჲ ფარული; საიდუმლო
უხუედრ-ი უმსგავსი; შეუფერებელი
უხუჲჰად სამართლიანად
უხუცესობა უფროსობა
უხრწნელ-ი, იხ. უარწნელ-ი
უჴამლო-ჲ უფეხსაცმლო
უჴამსო-ჲ უკადრისი
უჴამურ-ი უფეხსაცმლო
უჴდურ-ი ჭურჭელი (მუშკისა)
უჴედ-ი გაუხედნავი
უჴელოვნეს-ი ყველაზე დაოსტატებული
უჴელოვნო-ჲ უბრალო
უჴმარ-ი უვარგისი
უჴმარება-ჲ//უჴმაროობა-ჲ უვარგისობა
უჴმაროობა-ჲ, იხ. უჴმარება-ჲ
უჴმარსაგონებელობა-ჲ უვარგისად ჩათვლა
უჴმებელ-ი//უჴმოგელ-ი ხმაამოუღებელი
უჴმოგელ-ი, იხ. უჴმებელ-ი
უჴმოქმნულ-ი დამუნჯებული
უჴრწნელ-ი//უხრწნელ-ი//უჴნელ-ი გაუფუჭებელი
უჴშირო-ჲ მეჩხერი
უჴშოჲს-ი უხშირესი
უჯერებლობა-ჲ ურჩობა
უჯერეს-ი უვარგისი
უჯერო-ჲ ულირსი; უმსგავსი
უჯეროობა-ჲ უკეთურება
უჯეროება-ჲ დაუჯერებლობა
უჯეროვნესად უფრო შესაფერისად
უჯაეროვნეს-ი უბრწყინვალესი
უჯამეს-ი უამესი (უფრო სასიამოვნო)
უჯამოვნეს-ი უფრო გემრიელი; საამო
უჯასაკო-ჲ მცირეწლოვანი
უჯასაკობა-ჲ მცირეწლოვანება
უჯრულება-ჲ უძილობა

ფ

ფათილა-Ე წამალი (დასალევი)
ფაკელ-ი//ფაკეოლ-ი წამოსასხამი
ფაკეოლ-ი, იხ. ფაკელ-ი
ფაკტ-ი მომხდარი
ფაკტარ-ი მომხდარი; გაკეთებული
ფალანგა-Ე შუბით შეიარაღებული ქვეითი ჯარი, ან მხედრობა
ფალენ-ი ვეშაპი
ფალკიდიონ-ი თავისმოსაკვეთი ცელი
ფამო-Ე ცილისმწამების წერილი
ფანოზ-ი, იხ. ფანოს-ი
ფანოს-ი//ფანოზ-ი დიდი ლამპარი
ფანჭელ-ი, იხ. ფაჭლ-ი
ფარაგ-ი ჯიბიანი ქამარი
ფარაო-Ე ფარაონი (ეგვიპტის მეფე)
ფარაოზ-ი საგუშაგო
ფარაშოგა-Ე სამსახური
ფარგალიტ-ი ტაძრის მსახური
ფარდ-ი თანასწორი
ფარეზ-ი მოშორება; მორიდება; რიდი; გაფრთხილება
ფართოება-Ე სიფართოვე; სიმდიდრე; მოსვენება
ფარილოგა-Ე შემურვა; გაშავება
ფარღელ-ი ყელსაბამი
ფარშამაგ-ი//ფარშამანგ-ი ფარშევანგი
ფარშამანგ-ი, იხ. ფარშამაგ-ი
ფას-ი ფასი; ქონება
ფასდაუდებელ-ი შეუფასებელი (მეტად ძვირფასი)
ფასეგულ-ი ღირებული
ფასიერ-ი//ფასნიერ-ი მდიდარი
ფასისმოსავ-ი ქონების მოიმედე
ფასისსაცავ-ი სალარო
ფასისშესაწირავ-ი სალარო
ფასკარ-ი მქსოველი
ფასნიერ-ი მდიდარი
ფას-ყოფა შეფასება
ფატარ-ი ღრეიანი; დამპალი
ფაჭლ-ი//ფანჭლ-ი ქეცი
ფაჩუნიერ-ი თმიანი
ფერად-ფერად-ი ნაირ-ნაირი; სხვადასხვა; მრავალგვარი
ფერად-ფერადება-Ე//ფერად-ფერადობა-Ე მრავალგვარობა
ფერად-ფერადობა-Ე იხ. ფერად-ფერადება-Ე
ფერება ფერი
ფერეზიკ-ი წერილმანთა დატარებით მოვაჭრე
ფერისმცვალებელ-ი ფერის შემცვლელი
ფერის-ცვალება-Ე ფერისცვალების დღესასწაული
ფერმეწამულობა-Ე სიწითლე
ფერმისრულ-ი ფერწასული
ფერმრავალ-ი მრავალფერიანი
ფეროვან-ი ფერიანი; ფერადი
ფეროვან-ყოფა მოფერიანება
ფეროვნება-Ე ფერი; ფერადოვნება
ფერშუენიერ-ი ლამაზი
ფერშუენიერება-Ე სილამაზე
ფერცვალებულ-ი შეცვლილი; ფერშეცვლილი
ფერცხალ-ი ნეკნი
ფერწმიდა-Ე წმინდა ფერისა
ფერკთსასხმელ-ი ფეხსაცმელი
ფერკთშესასხმელ-ი ფეხსაცმელი
ფერკთშესაცმელ-ი ფეხსაცმელი
ფერკით-ი საფერხე (ფეხის მხარე)
ფერკისსაცვეელ-ი წინლის ჩასარტყმელი
ფერკის-ცემა ჩაწიხვლა; დაჩაგვრა
ფერკმატყიერ-ი ფეხბანჯგვლიანი
ფერკმრავალ-ი მრავალფეხა
ფერკფაჩუნიერ-ი ბანჯგვლიანფეხიანი
ფერკჩაცთომილ-ი ჩავარდნილი
ფესანგ-ი ჭრელი
ფესანგოვან-ი ჭრელი
ფესუ-ი ფესვი; სამოსლის კიდე
ფესუედ-ი ფოჩიანი
ფეშუება, იხ. ფუეშუება
ფეშხუემ-ი, იხ. ფეშხუენ-ი
ფეშხუენ-ი//ფეშხუემ-ი წმიდა ნაწილთა დასასვენებელი თეფში ზიარებისას
ფიკება კაწვრა
ფილაკავან-ი//ფილეკავან-ი ქვის სატყორცნი (საომარი მანქანა)
ფილეკავან-ი, იხ. ფილაკავან-ი
ფილონ-ი მღვდლის სამოსელი
ფილოკატ-ი საჩეხი (ბაკი)
ფინ-ი ზღვის არწივი

ფისკოს-ი იმპერატორის კარის
შესანახავი ქონება
ფისოს-ი საწყაო
ფიჩოსან-ი ძაძით შემოსილი
ფიჩუ-ი ძაძა; ძაძის სამოსელი
ფიცარმოსხმულ-ი ფიცრული
ფიცხელ-ი სასტიკი
ფიცხელმკელობრეგა-ჲ ძლიერი
კოჭლობა
ფიწლვა განიავება
ფლას-ი ძაძა
ფლაფნა-ჲ ენის ჩლექა (სიტყვათა
გაურკვევლად გამოთქმა)
ფლისკინა-ჲ თხრილი; ორმო
ფლობა ნების დართვა; უფლება
ფლობილად თავისუფლად
ფლობილეგა-ჲ ძალაუფლება
ფლობის-ცემა უფლების მიცემა
ფლომნოს-ი ერთგვარი ბალახი
ფოკინ-ი სელაპი
ფოლ-ი ფული
ფოლოც-ი ქუჩა
ფორ-ი მოედანი
ფოფინეგა დუღილი; მრისხანება
ფოფხ-ი ნამცხვარი (ქადა)
ფრასახ-ი სიგრძის საზომი (7 მილი)
ფრდა ყიდვა; გაყიდვა
ფრდილ-ი გაყიდული
ფრთეაკ-ი წამოსასხამი
ფრთეგამო-ჲ ახლადდაფრთიანებული
ფრთეგანკეგულ-ი გაჭრილფრთიანი
ფრთეედ-ი ფრთებიანი
ფრთეალედ სწრაფად
ფრთოვანეგა-ჲ ფრთიანობა
ფრთოვანქმნულ-ი ფრთიანი
ფრთოვან-ყოფა აფრენა
ფრთოვნისსახედ ფრინველის მსგავსად
ფრთხილ-ი ფხიზელი
ფრთხილბუნეგაობა-ჲ სიფრთხილე;
სიფხიზლე
ფრთხობა შეშინება; შეკრთომა
ფრთხოგვილ-ი შეშინებული
ფრიადობა-ჲ სიმრავლე; უმეტესობა
ფრომინ-ი რომაელი
ფრომინებრ ლათინურად
ფრომინებრ-ი ლათინური
ფრტვნეა-ჲ ქედმაღლობა
ფრფინვა სიხარული; თავს გადაკვდომა;
ქება
ფრცხენა//ფრჩხენა ჩქმეტა
ფსათია-ჲ, იხ. ფსანთ-ი
ფსალმუნეგა გალობა
ფსალმუნ-ფსალმუნად-ი თითოეული
ფსალმუნი
ფსალმუნთშესასხმელ-ი ფსალმუნის
მგალობელი
ფსანთ-ი//ფსიად-ი//ფსიათ-ი//ფსათია-ჲ
ჭილობი
ფსალტა-ჲ ფსალმუნი
ფსიად-ი თასი
ფსიად-ი, იხ. ფსანთ-ი
ფსიათ-ი, იხ. ფსანთ-ი
ფსპრიდ-ი//სფირიდ-ი//სფურიდ-ი
გოდორი
ფსუნ-ი საჩუქარი
ფვდერატოს-ი მოკავშირე;
დაქირავებული ჯარისკაცი
ფვნიქს-ი ვარსკვი; ზღაპრული ფრინველი
ფუდულ-ი ამპარტავანი
ფუდულობა-ჲ ამპარტავნობა
ფუვილ-ი დუღილი; ფუთფუთი
ფუვინკა-ჲ ერთგვარი ფრინველი
ფუნდუკ-ი სასტუმრო
ფუშნიერ-ი განავალი
ფუშრუკ-ი ფქვილის შეჭამანდი
ფუშუ-ი საზარდულის სენი
ფუშუეგა//ფეშუეგა ხელების ფათური
(ცეცება); მიდებ-მოდება
ფუცეგა//ფუცვა დაფიცება
ფუცვა, იხ. ფუცეგა
ფუცხოვან-ი ფრჩხილიანი; კაწრია
ფუცხუ-ი ხორცის ამოსაღები;
სატანჯველი იარაღი
ფქნარეგა მთქნარება
ფქურეგა მოფრქვევა
ფშიტ-ი წვრილი ფული
ფშვნვა სუნთქვა
ფშვნვეგულ-ი ამოსუნთქული
ფშუეა სუნთქვა; სუნის გამოცემა

ფხა-ჲ თავთავის წვრილი ეკალი; თევზის ძვალი
ფხიერ-ი ფხიანი
ფხინ-ი ქსელის გასასწორებელი ჩხირი
ფხურა მოსპობა; გლეჯა
ფხურილ-ყოფა მოსპობა; გლეჯა

ქ

ქადაგებულება-ჲ ქადაგება
ქადაგყოფილ-ი ქადაგად ნამყოფი
ქადება მუქარა; აღთქმა; შეპირება
ქადაგება-ტანჯულობა-ჲ მუქარა; ტანჯვა
ქათმისყივილ-ი მამლის ყივილი
ქალანდრ-ი საწოლი
ქალანდროს-ი ერთგვარი ფრინველი
ქალაქისშინა-ჲ ქალაქში მყოფი
ქალაქეტ-ი ქალაქის თავი
ქალგანა-ჲ//ქალგანე-ჲ ხეთა სურნელოვანი ნაწვეთი
ქალგანე-ჲ, იხ. ქალგანა-ჲ
ქალდევ-ი ქალდეველთა ქურუმი
ქალსახლის-ი ქალიშვილი
ქალწულება-ჲ გაუთხოვრობა; ცოლის შეურთველობა
ქალწულებით-ი უმეუღლეო
ქანდაკ-ი ქანდაკება
ქანქარ-ი რომაული ოქროს, ან ვერცხლის ფული
ქარანძავ-ი გამოქვაბული
ქარვება მონელება
ქარისმოსაფარებელ-ი ქარისგან დასაცავი
ქარტა-ჲ ეტრატი; ფურცელი
ქარტეზ-ი რვეული
ქარტოც-ი სხვენი; სახურავი
ქარქუედ-ი//ქარქუეტ-ი ფიჩხი
ქარქუეტ-ი, იხ. ქარქუედ-ი
ქარც-ი წარბშეუღებავი; მწითური
ქარ-ცუარ-ი ქარიშხალი
ქასრ-ი ერთგვარი მცენარე
ქაღად-ი ქაღალდი
ქაშქან-ი მხარ-იღლიის ჯაკშანი (სამხედრო ჩასაცმელი)
ქაჩაბურად კვერთხისებურად
ქებისმეტყუელ-ი მეხოტბე
ქედდადრეკილ-ი მორჩილი
ქედდადრეკილობა-ჲ დამორჩილება; სიმდაბლე
ქედმაღლობა ამპარტავნობა
ქედფიცხელ-ი ურჩი
ქედფიცხელობა-ჲ ურჩობა
ქენება ხვეწნა; ლიქნა
ქერაბინ-ი//ქერობინ-ი ანგელოზთა დასი
ქერაბინ-სერაბინ-ი ანგელოზთა დასები
ქერობინ-ი, იხ. ქერაბინ-ი
ქერობინებრ-ი ქერობინთა შესაფერი
ქეჟუება ამხედრება
ქეც-ი ქერცლი
ქეცეან-ი ქერცლიანი
ქვაბარდაკრებულ-ი ქვისგან გაწმენდილი
ქვადაკრებულ-ი ჩაქოლილი
ქველ-ი კეთილი; მხნე
ქველისმეტყუელება-ჲ კეთილად საუბარი (სიკეთის ქადაგება)
ქველისმოქმედ-ი სიკეთისმოქმედი; კეთილი
ქველისმოქმედება-ჲ სიკეთე; სიკეთის კეთება
ქველისსაქმარ-ი სიკეთე; კეთილი საქმე
ქველისსაქმე-ჲ სიკეთე
ქველნაბრდღუენ-ი უმეკობესი
ქველობა-ჲ სიკეთე
ქველპირობა-ჲ კეთილი რჩევა
ქვისმკუეთელ-ი ქვის მჭრელი
ქვისმქმელ-ი კალატოზი
ქვისმჯდელ-ი ქვისმჭრელი
ქვისსატყორც-ი//ქვისსატყორცებელ-ი ქვის სატყორცნი (მანძილი)
ქვისსატყორცებელ-ი, იხ. ქვისსატყორც-ი
ქია-ჲ მაიმუნი
ქიმ-ი ლაყუჩი
ქიმია-ჲ ოქროს გამოდნობის ხელობა
ქირშ-ი ძვირფასი ქსოვილი
ქლამიდ-ი წამოსასხამი
ქლეშა ხეხვა; ფხეკა
ქმნად-ი გასაკეთებელი; მოსახდენი
ქმნება გაკეთებინება
ქმნევება გაკეთებინება
ქმნილობა-ჲ გაკეთება; ქმნა

ქმნულება-Ე//ქმნულობა-Ე ნაკვეთობა; შესახედაობა
ქმნულებით-ი ლამაზი; გაკეთებული
ქმნულკეთილ-ი ლამაზი
ქმნულკეთილობა-Ე სილამაზე
ქმნულობა-Ე, იხ. ქმნულება-Ე
ქმრიელ-ი გათხოვილი
ქმრისა გათხოვება
ქმრის-ცოლა გათხოვება
ქმრისცოლ-ი გათხოვილი
ქოთარეთ-ი სვეტის თავზე დადგმული მრგვალი ქანდაკება
ქოთება-Ე შიში; შფოთი
ქოთნისახე-Ე ქოთნისმსგავსი
ქონდაქარ-ი ყასაბი (საქონლის დამკვლელი)
ქონიერ-ი მდიდარი
ქონიერება-Ე//ქონიერობა-Ე ქონება
ქონიერობა-Ე, იხ. ქონიერება-Ე
ქორ-ი სახლი; მეორე სართული
ქორაკანდელ-ი ჭაღი
ქორედ-ი სართულიანი; მრავალსართულიანი
ქორისქორ-ი მრავალსართულიანი
ქორწინ-ი//ქორწილ-ი ქორწილი
ქორწინებით-ი კანონიერი
ქორწინებისამიერ-ი კანონიერი
ქორწინებულ-ი ცოლშერთული; შეუღლებული
ქორწინებულება-Ე//ქორწინებულობა-Ე შეუღლება
ქორწინებულობა-Ე, იხ. ქორწინებულება-Ე
ქოქ-ი ეკლის ბუჩქი
ქრთამისამიერ-ი ნაქრთამევი
ქრთამობა მექრთამეობა
ქრთილ-ი ქერი
ქრონიკონ-ი ქართული წელთაღრიცხვა (532 წლიანი ციკლი)
ქსენადოქ-ი//ქსენადოშ-ი სასტუმრო
ქსენადოქარ-ი სასტუმროს გამგე
ქსენადოქობა-Ე სასტუმროს გამგეობა
ქსენადოშ-ი, იხ. ქსენადოქ-ი
ქსენონ-ი საავადმყოფო
ქსუსტონ-ი დახურული სპორტული დარბაზი
ქვრნობა შეჭიხვინება (უშნოდ ლაზღანდარობა)
ქუაბნარ-ი გამოქვაბულებიანი ადგილი
ქუაბოვან-ი გამოქვაბულიანი ადგილი
ქუდ-ი ზემო ზღურბლი (კარისა)
ქუეაღო ქვენა (ქვენა მხრისა)
ქუეგამდინარე-Ე გამდინარე
ქუეგანხედვა ცუდი თვალით შეხედვა
ქუედადება ქვემოთ დადება
ქუედადრეკილობა-Ე დახრა
ქუედავრდომა დავარდნა; დაცემა
ქუედამაკუეთებელ-ი დამცემი
ქუედამართ ქვემოთ; ძირს
ქუედამაღონებელ-ი დამდრეკი; დამხრელი
ქუეება უმცირესობა
ქუეთხრილ-ი ჩათხრილი
ქუეითმბრძოლ-ი ქვეითად მებრძოლი
ქუეკერძო ქვემოთკენ
ქუელთობა-Ე ივლისი
ქუემგობვარ-ი ჭია; მატლი
ქუემდებარე-Ე მიწაზე დაგდებული (მწოლი)
ქუემდებარეობა წოლა
ქუემდებარე-Ე ავადმყოფი; დამბლადაცემული
ქუემეთრეობა-Ე სიმდაბლე
ქუემჯდომარე-Ე ქვემოთ მჯდომი; გაჭირვებული
ქუენა-Ე ქვემოთ მყოფი
ქუედთკერძო-Ე ქვემოთ მყოფი
ქუეს-ი ქვემოთ მყოფი
ქუესაგებელ-ი ლოგინი
ქუესანელ-ი უფსკრული
ქუექუეშო-Ე ქვემოთ მყოფი
ქუეყანა-Ე სამყარო; ქვეყანა; მიწა; ხმელეთი; სამკიდრებელი
ქუეყანაკ-ი მიწა (კნინობითი)
ქუეყანობა-Ე მიწა; ქვეყნიერება
ქუეყანიერ-ი მიწიერი
ქუეყანისგანზომა-Ე მიწის გაზომვა
ქუეყანისმზომელ-ი მიწისმზომელი; გეომეტრი

ᲥᲣᲧᲐᲜᲘᲡᲛᲖᲝᲛᲔᲚᲝᲑᲐ-Ჲ გეომეტრია
ᲥᲣᲧᲐᲜᲘᲡᲛᲝᲥᲛᲔᲓ-Ი მიწის დამმუშავებელი
ᲥᲣᲧᲐᲜᲘᲡᲛᲝᲥᲛᲔᲓᲝᲑᲐ-Ჲ მიწათმოქმედება
ᲥᲣᲧᲐᲜᲘᲡᲛᲨᲠᲝᲛᲔᲚ-Ი
    მიწისდამმუშავებელი
ᲥᲣᲧᲐᲜᲘᲡᲛᲨᲠᲝᲛᲔᲚᲝᲑᲐ-Ჲ
    მიწათმოქმედება
ᲥᲣᲧᲐᲜᲘᲡᲡᲐᲖᲝᲛᲔᲚ-Ი მიწის საზომი
ᲥᲣᲧᲐᲜᲘᲡᲡᲐᲥᲛᲐᲠ-Ი მიწათმოქმედება
ᲥᲣᲧᲐᲜᲘᲡᲡᲐᲥᲛᲔ-Ჲ მიწათმოქმედება
ᲥᲣᲧᲐᲜᲘᲡᲨᲘᲜᲐ-Ჲ ამქვეყნიური
ᲥᲣᲗᲔᲛᲧᲝᲤ-Ი ქვეშ მყოფი; მორჩილი
ᲥᲣᲗᲔᲡᲐᲓᲒᲛᲔᲚ-Ი საყრდენი
ᲥᲣᲔᲬᲐᲠᲛᲐᲕᲐᲚ-Ი ქვემძრომი;
    ქვეწარმავალი
ᲥᲣᲔᲬᲐᲠᲛᲫᲠᲝᲛᲔᲚ-Ი, იხ. ᲥᲣᲔᲬᲐᲠᲛᲫᲠᲝᲛ-Ი
ᲥᲣᲔᲬᲐᲠᲛᲫᲠᲝᲛ-Ი//ᲥᲣᲔᲬᲐᲠᲛᲫᲠᲝᲛᲔᲚ-Ი//
    ᲥᲣᲔᲬᲐᲠᲛᲫᲠᲝᲛᲔᲚ-Ი ქვემძრომი;
    ქვეწარმავალი
ᲥᲣᲔᲬᲐᲠᲛᲫᲠᲝᲛᲔᲚ-Ი, იხ.
    ᲥᲣᲔᲬᲐᲠᲛᲫᲠᲝᲛ-Ი
ᲥᲣᲚᲑᲐᲒ-Ი მაღაზია; დუქანი
ᲥᲣᲛᲐ მიკვრა; მიწებება
ᲥᲣᲠᲘᲝᲑᲐ-Ჲ, იხ. ᲥᲣᲠᲘᲕᲝᲑᲐ-Ჲ
ᲥᲣᲠᲥᲣᲛᲐ-Ჲ რკო; ზაფრანა
ᲥᲣᲠᲪᲘᲐ-Ი ველური თხა
ᲥᲣᲠᲪᲘᲜ-Ი წავი
ᲥᲣᲠᲯ-Ი მუშტი
ᲥᲣᲨᲔᲢ-Ი გრძელი ნაწლავი
ᲥᲣᲨᲞᲐ ქსოვა; თხზვა
ᲥᲣᲪᲜᲐᲕ ფშნეტა
ᲥᲪᲔᲕᲐ სიარული; ყოფნა; შეცვლა
ᲥᲪᲔᲕᲐᲓ-Ი ცვალებადი; დასტრიალებელი
ᲥᲪᲔᲕᲐᲓᲝᲑᲐ-Ჲ ცვალებადობა
ᲥᲪᲔᲕᲐ-ᲛᲓᲒᲝᲛᲝᲑᲐ-Ჲ საქციელი
ᲥᲪᲔᲕᲘᲗᲘ-Ი შეცვლილი
ᲥᲪᲔᲣᲚ-Ი შეცვლილი; გამრუდებული
ᲥᲪᲔᲣᲚᲐᲓ მრუდად
ᲥᲪᲔᲣᲚᲔᲑᲐ-Ჲ ქცევა; ცვალებადობა

Ღ

ᲦᲐᲓᲔᲑᲐ ყვირილი
ᲦᲐᲓᲝ-Ჲ მიუვალი; ქვაღორღიანი
ᲦᲐᲗᲣ თუმცა
ᲦᲐᲛᲔ//ᲦᲐᲛᲘ ღამით
ᲦᲐᲛᲔᲣᲚ ღამით
ᲦᲐᲛᲘᲡ-ᲗᲔᲕᲐ უძილობა
ᲦᲐᲛᲘᲡᲛᲫᲘᲝᲜᲐᲠ-Ი ღამის ყორანი
ᲦᲐᲦᲐᲓ-Ი ხმა
ᲦᲐᲦᲐᲓᲔᲑᲐ ყვირილი; ძახილი
ᲦᲐᲦᲐᲓᲔᲑᲘᲡᲛᲐᲓᲔᲑᲔᲚ-Ი ამბისმიმტანი;
    მაცნე
ᲦᲐᲦᲐᲓᲘᲡ-Ი მაცნე
ᲦᲐᲦᲐᲓᲘᲡ-ᲒᲓᲔᲑᲐ შეტყობინება
ᲦᲐᲦᲐᲓ-ᲧᲝᲤᲐ//ᲦᲐᲦᲐᲢ-ᲧᲝᲤᲐ დაყვირება;
    დაძახება
ᲦᲐᲦᲐᲢ-ᲧᲝᲤᲐ, იხ. ᲦᲐᲦᲐᲓ-ᲧᲝᲤᲐ
ᲦᲔᲚᲕᲐᲐᲦᲔᲢᲔᲮᲘᲚ-Ი აღელვებული
ᲦᲔᲚᲕᲐᲒᲣᲛᲣᲚ-Ი ღელვისგან გვემული
    (ნაცემი)
ᲦᲔᲚᲕᲐᲒᲣᲛᲣᲚᲔᲑᲐ-Ჲ ღელვა
ᲦᲔᲚᲕᲐᲕᲠᲪᲔᲚ-Ი დიდი ღელვა
ᲦᲔᲚᲕᲐᲢᲔᲮᲘᲚᲝᲑᲐ-Ჲ დიდი ღელვა
ᲦᲘᲠᲦᲔᲓ-Ი, იხ. ᲦᲠᲦᲔᲓ-Ი
ᲦᲘᲚᲝ-ᲥᲘᲚᲝ-Ჲ ღილ-კილო; წიგნის
    შესაკრავი
ᲦᲘᲜᲭᲝ-Ჲ კენჭი
ᲦᲘᲠᲡ-ᲧᲝᲤᲐ ღირსად ქცევა; ღირსება
ᲦᲘᲠᲡᲧᲝᲤᲘᲚᲝᲑᲐ-Ჲ ღირსება
ᲦᲘᲠᲦᲣᲐᲠ-Ი, იხ. ᲦᲠᲦᲣᲐᲠ-Ი
ᲦᲘᲠᲦᲣᲐᲠᲝᲕᲐᲜ-Ი, იხ. ᲦᲠᲦᲚᲝᲕᲐᲜ-Ი
ᲦᲚᲐᲕᲙᲝᲡ-Ი ბუ
ᲦᲚᲘᲐ-Ჲ იღლია
ᲦᲕᲗᲔᲑᲗᲐᲕᲠᲝᲑᲐ-Ჲ ღვთიური
    ძალაუფლება
ᲦᲕᲗᲔᲑᲛᲧᲝᲤᲔᲚ-Ი გამღმერთებელი
ᲦᲕᲗᲔᲑᲥᲛᲜᲔᲚᲔᲑᲐ-Ჲ ღმერთობა;
    გაღმერთება
ᲦᲕᲗᲔᲑᲨᲔᲛᲝᲡᲘᲚ-Ი ღვთისმორწმუნე
ᲦᲕᲗᲔᲔᲑᲠᲘᲝᲑᲐ-Ჲ ღვთისმოსავობა
ᲦᲕᲗᲘᲔᲑᲫᲠᲣᲚ-Ი საღმრთო ძალით
    აღძრული
ᲦᲕᲗᲘᲔᲑᲝᲜᲘᲭᲔᲑᲣᲚᲝᲑᲐ-Ჲ ღვთისგან
    ბოძება
ᲦᲕᲗᲘᲔᲑᲡᲣᲚᲘᲠ-Ი ღვთისაგან
    შთაგონებული
ᲦᲕᲗᲘᲔᲑᲡᲬᲐᲕᲚᲣᲚ-Ი ღვთისაგან
    განსწავლული
ᲦᲕᲗᲘᲔᲑᲨᲔᲥᲠᲘᲚᲔᲑᲣᲚ-Ი ღვთისაგან
    შეკრებილი

ღმრთივშუენიერ-ი ღვთისაგან
დამშვენებული
ღმრთივცხებულ-ი ღვთისაგან
კურთხეული
ღმრთივფოდებულობა-ჲ ღვთისაგან
მოწოდება (დაძახება)
ღმრთისამეიროობა-ჲ ღვთიურობა
ღმრთისმბრძოლეგა ღმერთთან ბრძოლა
ღმრთისმგალობელ-ი ღვთის შემქები
(ხოტბის შემსხმელი)
ღმრთისმგალობელობა-ჲ ღვთის დიდება
ღმრთისმეტყუელეგა-ჲ საღვთო
ფილოსოფია
ღმრთისმეცნიერეგა-ჲ ღვთის შეცნობა
ღმრთისმოკიდულ-ი ღვთის მიმდევარი
ღმრთისმოლალე-ჲ ღვთის მტერი
ღმრთისმოსაეგა-ჲ ღვთის იმედი
ღმრთისმსახურეგა-ჲ მორწმუნეობა
ღმრთისმტჳრთელ-ი მორწმუნე
ღმრთისმქადაგეგლობა-ჲ ღვთის
აღიარება; ქადაგება
ღმრთისმშობელ-ი//ღმრთიმშობელ-ი
ღვთისმშობელი
ღმრთიმშობელ-ი, იხ. ღმრთისმშობელ-ი
ღნიოშ-ი ცუდი
ღონე-ჲ ხერხი; მოხერხება
ღონეგა მოხერხება; ცდა
ღონე-ყოფა მოხერხება; ცდა
ღონიერ-ი მოხერხებული; შემძლე;
ძლიერი
ღონიერეგა-ჲ//ღონიეროობა-ჲ ცდა;
მოხერხებულობა; შეძლება
ღონიეროობა-ჲ, იხ. ღონიერეგა-ჲ
ღონიერ-ყოფა გაძლიერება
ღონისმეძიებელ-ი მსურველი; ხერხის
მაძიებელი
ღონის-პოეგა საშუალების, ხერხის პოვნა
ღონის-ძიეგა-ჲ მოხერხება; საშუალება
ღრამატიკოს-ი მწიგნობარი
ღრეკილ-ი მრუდი; მოხრილი
ღრეკილეგა-ჲ სიმრუდე; მოხრილობა
ღრიკალ-ი//ღრიანკალ-ი მორიელი;
გესლიანი ობობა
ღრიანკალ-ი, იხ. ღრიკალ-ი
ღრმაბაბე-ჲ ენაბლუ
ღრმიად ღრმად; საფუძვლიანად
ღრმიად-ი ღრმა
ღრტილ-ი ხრტილი
ღრღედ-ი//ღერღედ-ი ბატი
ღრღვან-ყოფა გამრუდება
ღრჯნა ღრღნა
ღვნისმნე-ჲ მთავარი მეღვინე
ღვნისმნეობა-ჲ მთავარი მეღვინეობა
ღვნისმსუმელ-ი ღვინისმსმელი; ლოთი
ღვნისსაფარდულ-ი ღვინის საავჭრო
ღვნჭა-ჲ//ღვჭ-ი//ღვნჭა-ჲ კენჭი
ღვრღლოვან-ი//ღირღუაროვან-ი
ოღრონოღრო; ქვებიანი; ძნელად
სავალი
ღვრღუარ-ი//ღირღუარ-ი ძნელად
სავალი; ქვებიანი
ღვრღუაროვნეგა-ჲ ძნელად სავალობა
ღვძლისფერ-ი ყვითელი
ღვჭ-ი, იხ. ღვნჭ-ი
ღუარ-ი ღვარი; ხევი; ღელე
ღუარძლ-ი სარეველა
ღუაწლ-ი ბრძოლა; შრომა
ღუაწლმრავალ-ი დაუღალავი
ღუედ-ი ტყავი
ღუედისმხეველ-ი ტყავის დამმუშავებელი
ღუელფ-ი ნაღვერდალი
ღუემელ-ი ღუმელი
ღუერფ-ი გროვა; ზვინი
ღულარჭნა გრეხა; გამრუდება
ღულარჭნილ-ი გრეხილი; მრუდი
ღულარჭნილობა-ჲ დაგრეხილობა;
სიმრუდე
ღუმერა შეტევა
ღუმინეა ღუღუნი
ღუწა მოვლა; ზრუნვა; შოვნა; შრომა;
ბრძოლა
ღუწენა-ჲ მოვლა; ზრუნვა
ღუწოლა//ღწოლა მზრუნველობა;
მოვლა
ღუწოლილ-ი მზრუნველი; გარჯილი
ღწოლა, იხ. ღუწოლა

ყ

ყანოგირ-ი ყანა
ყაჭ-ი აბრეშუმი

ყგედ-ი ყბამოქცეული; უფარგისი
ყვნეგულობა-ჲ შეჩერება; შეფერხება
ყვანება წაყვანა
ყვანებულ-ი წაყვანილი
ყველიერ-ი დიდი მარხვის წინა კვირა
ყივილ-ი ყვირილი; ძახილი
ყივილება-ჲ ყვირილი; ძახილი
ყინელ-ი სიცივე; ყინული; ყინვა
ყინულება-ჲ სიცივე; ყინული; გაყინვა
ყოველ-ი ყველა; მთელი
ყოველიფერ-ი ყველაფერი
ყოვლად//ყოლად//ყოლა სრულიად
ყოვლადდასაწუველ-ი მსხვერპლი (დასაწვავი)
ყოვლადსათნოება-ჲ სრული სათნოება (სიკეთე)
ყოვლითურთ სრულიად
ყოვნა დაყოვნება; დაგვიანება
ყოვნება-ჲ დაგვიანება
ყოლილ-ი ყოლილი (თან მყოფი)
ყოფა გაკეთება; კეთება; ყოფნა (არსებობა; საკმარისობა)
ყოფად-ი მოსახდენი; გასაკეთებელი
ყოფადობა-ჲ ქმნა; შექმნა; კეთება (მომავალში)
ყოფილ-ი მომხდარი; ქმნილი; არსებული
ყრმათმკლველობა-ჲ ბავშვთა მკვლელობა
ყრმათმყვან-ი მასწავლებელი
ყრმათმწურთელ-ი მასწავლებელი
ყრმაკ-ი ბავშვი (ჯნინობითი)
ყრმებრ-ი//ყრმებრივ-ი ბავშვური
ყრმებრივ-ი, იხ. ყრმებრ-ი
ყრმებურ-ი ბავშვური
ყრმედ-ი ქალი
ყრმისამჭუველ-ი ახალშობილის ამყვანი (მეანე)
ყუბარ-ი მომცრო ქვევრი; მომცრო კოკა
ყუავილგანრეულ-ი ყვავილებიანი
ყუავილგარდაფენილ-ი აყვავებული
ყუავილოვან-ი ყვავილიანი; აყვავებული
ყუავილოვან-ყოფა აყვავება
ყუავილოვნება აყვავებულობა; სიმშვენიერე
ყუავილოსან-ი ყვავილიანი
ყუავილოსნება-ჲ აყვავებულობა; სიმშვენიერე
ყუავილშეზავებულად აყვავებულად
ყურგეულ-ი, იხ. ყურგეულ-ი
ყუილ-ი ყმუილი; ყვირილი
ყულყას-ი ეგვიპტური ცერცვი
ყუნ-ი ზავი
ყურ-ი ყური; ჭურჭლის ხელმოსაკიდი; ტანსაცმლის ნაწილი
ყურგეულ-ი//ყუერგეულ-ი კვერი
ყურდაკუეთილ-ი ყურმოჭრილი
ყურდიდ-ი დიდყურა
ყურე-ჲ ყურე; კიდე; კუთხე
ყურიმალ-ი ლოყა; ღაწვი
ყურიმლვა სილის გაწვნა
ყურიმლის-ცემა სილის გაწვნა
ყურის-მიაყრობა მოსმენა
ყურისყურ საიდუმლოდ
ყურკუეთილ-ი ყურმოჭრილი
ყურმძიმე-ჲ ძნელად მსმენელი

შ

შაბათ-ი//შაფათ-ი შაბათი; კვირეული
შაბათობა შაბათის დაცვა (უქმობა)
შალვა არევა
შალილ-ი არეული; ჩირქიანი; დაწყლულებული
შამგ-ი მაღალი ბალახი
შამგიან-ი მაღალბალახიანი
შამუშობა-ჲ აღძვრა
შანთ-ი ფულის ერთეული (ქანქარი)
შანთეულ-ი წიდა (რკინისა)
შარ-ი ძვირფასი ქსოვილი
შარავ-ი ჩირქიანი წყლული
შარავანდ-ი გვირგვინი
შარავანდდადგმულ-ი გვირგვინოსანი
შარავანდედ-ი მეფე; გვირგვინი; სხივი
შარავანდედება-ჲ//შარავანდედობა-ჲ მეფობა
შარავანდედობა-ჲ, იხ. შარავანდედება-ჲ
შარავანდობა-ჲ მეფობა
შარაფ-ი ლხინი; მოლხენით, თავისუფლად საჯდომი
შარშა შარშან
შატრიან-ი ნაქსოვი

შაფათ-ი, იხ. შაბათ-ი
შაფირ-ი საფირონი (ძვირფასი ქვა)
შაშარ-ი მსუსხავი
შაკეისმოყუარე-ჲ მრუში
შაკრა-ჲ შარაგზა (გზა)
შეახლება მიახლოვება
შეახლებულ-ი მიახლოვებული
შეგაყლებულ-ი დაბინძურებული; შებილწული
შეგეჭდვა დაბეჭდვა (ბეჭდის დასმა)
შეგილწება წაბილწვა
შეგმა შებმა; ჩამოკიდება; დაკავშირება; შებრძოლება
შეგმის-ყოფა შებრძოლება; შეჭიდება; მოხვევა
შეგმულ-ი შებმული; შებრძოლებული
შეგნედილ-ი შეწუხებული
შეგნელება ოდნავ დაბნელება
შეგნელებულ-ი ოდნავ დაბნელებული
შეგორგებულ-ი შემცდარი
შეგორკილება დაბორკილება; შეკვრა
შეგორკილებულ-ი ბორკილდადებული
შეგოროტება დატანვა
შეგოროტებულ-ი დატანული
შეგორცუებულ-ი შეზვინული; შეგროვილი
შეგრატნა შეხვევა
შეგრკოლება შეფერხება; შეცდომა; შეყოყმანება
შეგრკოლებულ-ი შეფერხებული; შემცდარი
შეგრკუმა შეფერხება; წაბორძიკება; შეცდომა
შეგრყვლება შეცდენა
შეგრძვლება//შეგრძვნება შეხორცება
შეგრძვნება, იხ. შეგრძვლება
შეგურვილ-ი დაბურული
შეგუშება დასიება
შეგუშებულ-ი დასიებული
შეგჭოგილ-ი განსეული
შეგგობა მოხარშვა
შეგგობად-ცემა მოხარშვინება
შეგგოლა მოხარშვა
შეგზნება ანთება
შეგოზა შელესვა
შეგოზილ-ი შელესილი
შეგრაგნა შეხვევა
შეგრაგნილ-ი შეხვეული
შეგრძნება, იხ. შეგრძნიბა
შეგრძნებულ-ი მოკვადოებული; შეცდენილი
შეგრძნიბა//შეგრძნება მოკვადოება; შეცდენა
შეგუალ შედი
შეგულისსიტყუება მიღება; დაკერება
შეგუსა დაშლა; დარღვევა
შედგმა შედგმა; შეერთება; მიყოლა; მიდგომა
შედგმულ-ი შედგმული; შეერთებული
შედგმულება შეერთება
შედგომად უკან
შედგომილება-ჲ შედგომა; გაყოლა
შედება ჩადება; დამართება
შედეგ-ი შემდეგი; მოადგილე; მახლობელი
შედრეკა მოხრა; შეხრა
შედრეკილ-ი შეხრილი
შედრესა დაჩეჩქვა
შედღრეგულ-ი ერთმანეთში აზელილი
შევაკება აღმართის ავლა (ვაკეზე ასვლა)
შევდომა იხ. შევრდომა
შევდომილ-ი, იხ. შევრდომილ-ი
შევედრება შეხვეწნა; შეფარება; მიბარება; მინდობა
შევედრებულ-ი მინდობილი
შევიწყება მივიწყება
შევლენა შეშვება
შევლინება შეგზავნა
შევლტოლა//შევტოლა//შელტოლა შერბენა; თავის შეფარება
შევრდომა//შევდომა შევარდნა; დაჩოქება
შევრდომით მდაბლად
შევრდომილ-ი//შევდომილ-ი ჩავარდნილი; შევარდნილი; დაჩოქილი
შეზავება გაზავება; შერევა; შერთვა; შეკავშირება
შეზავებულ-ი შერეული; გაზავებული; შეკავშირებული

შეზავებულება-ჲ//შეზავებულობა-ჲ
შერევა; შეზავება; შეერთება
შეზავებულობა-ჲ, იხ. შეზავებულება-ჲ
შეზმნილ-ი განსწავლული
შეზიმა შეფარდება
შეზმვრვა//შეზუმირვა შემურვა (მურის ცხება)
შეზრახება მოთათბირება; შეთანხმება
შეზრახებულ-ი შეთანხმებული; შეკავშირებული
შეზრახულ-ი მოთათბირებული; შეთანხმებული
შეზრიობა წიხლის ჩარტყმა; თავდასხმა
შეზრობა დაშლა
შეზრუნება//შეზრუნვება შეწუხება; ზრუნვა
შეზრუნვება, იხ. შეზრუნება
შეზრუნვებულ-ი შეწუხებული
შეზუმირვა, იხ. შეზმვრვა
შეზღვა გადახდა
შეზღუდვა შეღობვა
შეზღუდვილ-ი შეღობილი; გამტკიცებული (გამაგრებული)
შეთელვა თელვა; შეთელვა (შემჭიდროება)
შეთესვა დათესვა; ჩათესვა
შეთნება მოწონება; შეყვარება
შეთუალვა შეთვლა; მითვლა; ანდერძი
შეთუალულ-ი შეთვლილი; მითვლილი; ჩათვლილი
შეთჰრომა შეხტომა; მივარდნა
შეთჰუმულ-ყოფა შეთქმა; მოლაპარაკება
შეთხევა შეყრა; ჩაყრა (მოქმ. /ვნ. გვ.)
შეთხეულ-ი ჩაყრილი
შეთხზვა//შეთხზნა შეწვნა; ჩაწვნა; შეერთება
შეთხზნა, იხ. შეთხზვა
შეთხზნილ-ი შერთული
შეთხზულ-ი შეწნული; ჩაწნული; შეერთებული
შეთხზულება შეერთება
შეთხრობა შეთვლა
შეიწრება შევიწროება; გაჭირვება
შეიწრებულ-ი გაჭირვებული
შეკადრება შებედვა
შეკაზმვა გამზადება; მორთვა; გაწყობა
შეკაფვა დალევა; მოკვდომა
შეკდემა, იხ. შეკდიმება
შეკდემულ-ი, იხ. შეკდიმებულ-ი
შეკდიმება//შეკდემა შერცხვენა; მორიდება
შეკდიმებულ-ი//შეკდემულ-ი შერცხვენილი
შეკერტება დაჟინებით მზერა; შეშტერება
შეკიდება მოკიდება; ჩაჭიდება
შეკიცულ-ი გადანასკული
შეკნინება შემცირება; გაჭირვება
შეკნინებულ-ი გაჭირვებული
შეკნინებულად დამცირებულად
შეკოლტება შეგროვება
შეკრვა შეკვრა; შეპყრობა
შეკრულ-ი შეკრული; შეპყრობილი
შეკრულება-ჲ შეკვრა; შეპყრობა
შეკრძალება გაფრთხილება; დაცვა
შეკრძალვა გაფრთხილება; დაცვა
შეკრძალულ-ი გაფრთხილებული; დაცული
შეკრძალულება-ჲ გაფრთხილება; დაცვა
შეკსინვა შერისხვა; გაწყრომა
შეკუართვა ამოკეცვა
შეკუართულ-ი შეკავშირებული; შემსჭვალული
შეკუეთა შეჭრა
შეკუეთება შეთვისება; მისაკუთრება; შებმა
შეკუეთებულ-ი შეთვისებული; შებრძოლებული
შეკუმინვა შეწუხება
შეკურივებულ-ი გამაგრებული (გამკვრივებული)
შეკურნება განკურნება
შელალებულ-ი წაჩხუბებული
შელალვა წაჩხუბება
შელიძნა შეხვეწნა
შელმობა ატკივება
შელტვობა დასველება
შელტოლა, იხ. შელტოლა
შელულვილ-ი მიძინებული
შემაბილწებელ-ი შემბილწველი; დამსვრელი

შემაგდებელ-ი ჩამგდები
შემათვსებელ-ი შემთვისებელი; თავისად მიმჩნევი
შემაიწრებელ-ი შემაწუხებელი
შემამთხუეველ-ი მომაწევნელი; შემხვედრებელი
შემამკობელ-ი მომკაზმველი; მომრთველი
შემამკობელ-ი სძლისა-ჲ ხელისმომკიდე (ქორწილში)
შემამრღუეველ-ი დამამბრკოლებელი; დამშლელი
შემამრღუეველობა-ჲ დაშლა; არევა
შემამტკიცებელ-ი შემმაგრებელი; შემაერთებელი
შემამტკიცებელობა-ჲ განმტკიცება; შეერთება
შემამწიკულებელ-ი შემბილწავი; დამსვრელი
შემანაწევრებელ-ი შემაერთებელი
შემანაწევრებელობა-ჲ შეერთება
შემანივთებელ-ი შემაერთებელი
შემართ შიგნითკენ
შემართუმელ-ი შემტანი; მიმძღვნელი
შემარილება დამარილება
შემასმენელ-ი დამბეზღებელი
შემასრულებელ-ი სრულმყოფელი; ამვსები; დამასრულებელი
შემასწავებელ-ი მომასწავებელი
შემასხმელ-ი შემქები; ხოტბის შემსხმელი
შემატების-ცემა შემატება: მომატება: შეძენა
შემატყუებელ-ი შემტყობი; გამგები
შემაურავებელ-ი შემაწუხებელი
შემაუღლებელ-ი შემაკავშირებელი
შემაცთუნებელ-ი შემცდენი; მაცთური
შემაცნობელ-ი მიმხვედრი; შემცნობი
შემაცურაველ-ი გამნელებელი
შემაძრწუნებელ-ი შემშინებელი
შემგნედელ-ი გულწასული
შემგბარ-ი მოხარშული
შემგზავნება შეგზავნა
შემგუეე-ჲ შესაფერისი
შემდგომ შემდეგ; უკან
შემდგომ-ი მომდევნო; მოადგილე
შემდგომად შემდეგ; უკან
შემდგომება-ჲ//შემდგომობა-ჲ მიმდევრობა; თანმიმდევრობა
შემდგომითი შემდგომად მიმდევრობით; მიყოლებით
შემდგომითი შემდგომება-ჲ თანმიმდევრობა
შემდგომობა-ჲ, იხ. შემდგომება-ჲ
შემდგომობით-ი მომდევნო
შემეფტონ-ი მინა
შემეცნება გაგება; გაცნობა; გაგებინება
შემეცნებულ-ი ბაცნობილი; გაგებული
შემეცნიერება გაცნობა
შემეცნიერებულ-ი ნაცნობი
შემზაებელ-ი მომმზადებელი
შემზღუდველ-ი შემკავებელი; საზღვრის დამდები
შემთხზელ-ი დამწნველი
შემთხუევა შეხვედრა: შეგებება; განსაცდელი
შემთხუევად-ი შესახვედრი
შემთხუევითობა-ჲ შეხვედრა; განსაცდელობა
შემთხუეულ-ი შეხვედრილი: შეყრილი
შემკადრებელ-ი გამბედავი: შემბედავი
შემკობილებით-ი მშვენიერი
შემლოცველ-ი შემლოცველი (ექიმბაში)
შემმართებელ-ი მამაცი: მხნე: წამქეზებელი
შემოახლება მოახლოვება
შემოახლებულ-ი მოახლოვებული
შემობმა დამატება: დაძენა (სიტყვისა)
შემობარე-ჲ ირგვლივ მყოფი
შემოდგმა შემოყენება
შემოდგომა მოყოლა: გამოდევნება
შემოდგომილ-ი გამოყოლილი; გამოდევნებული
შემოდება შემოხვევა
შემოდინება შემოსვლა: შემოკრება
შემოვედრება შემოფარება (თავისა)
შემოვედრებულ-ი თავშემოფარებული
შემოვლინება შემოგზავნა
შემოვლინებულ-ი შემოგზავნილი
შემოვლტოლა თავის შემოფარება
შემოვრდომა შემოვარდნა: შეხვედრა

შემოვრდომილ-ი თავშემოფარებული
შემოკლებულად მოკლედ
შემოკრებულ-ყოფა შეკრება
შემომზრახავ-ი შემლოცველი (მკითხავი)
შემომკრებელ-ი შემომკრები
შემომკრებელობა-ჲ შეკრება
შემომკრებელობით-ი შემომკრები
შემომრთუმელ-ი მომტანი; შემომტანი
შემომღებელ-ი შემომტანი
შემომღებლობა-ჲ შემოტანა
შემომყვანებელ-ი შემომყვანი
შემომჯულება მუშტად შეკვრა
შემონაზონებულ-ი მონაზვნად
აღკვეცილი
შემონიეთება შეკრება
შემოოჴვა შეკუმშვა
შემორთვა შემომატება
შემორთუმა შემოტანა; შემოძღვნა
შემოსართავ-ი შესართავი
შემოსაღებელ-ი შემოსატანი
შემოსიება ჩაცმევინება
შემოტევება შემოშვება
შემოფენა მოფენა; გავრცელება
შემოჴორწინება შერთვა (ცოლისა)
შემოჴცევა შემობრუნება
შემოჴცეულ-ი შემობრუნებული
შემოლება შემოტანა; შემოყვანა
შემოყენებულ-ი დამდგარი; შემომდგარი
შემოყოფა შემოერთება; შემოდგომა;
შემოყოფა (ხელისა)
შემოჩივილ-ი საჩივარი
შემოწევნა მოწევა; მოსვლა
შემოწერა შემოსაზღვრა; შემოფარგვლა
შემოწერით ირგვლივ
შემოწერილ-ი შემოსაზღვრული;
შემოფარგლული
შემოწიფება მოსწრება; ჩქარა მოსვლა
შემოწოდება დაძახება
შემოწყუდევა შემომწყვდევა; ხელთგდება
შემოხადა შემოპატიჟება
შემოხრწნა სიბილწის გავრცელება
შემოხუეწა ვედრება; ხვეწნა;
შემოფარება
შემოხუეწილ-ი შემოფარებული
შემოხუმა შემოტანა (მრავლისა)
შემოჴდომა შემოსვლა
შემოკონებელ-ი პირფერი; მომრიდებელი
შემრაცხელ-ი//შემრაცხველ-ი მიმჩნევი
შემრაცხველ-ი, იხ. შემრაცხელ-ი
შემრეველ-ი აღმრევი; შემრევი
შემრეველობა-ჲ აღრევა (წვალება;
ერესი)
შემრღუევა ამღვრევა; შეშფოთება
შემრღუეულ-ი ამღვრეული;
შეშფოთებული
შემრჴუალვა, იხ. შემსჴუალვა
შემსახურება დახარჯვა
შემსგავსება მიმსგავსება
შემსგავსებულ-ი მიმსგავსებული; მსგავსი
შემსგავსებულება-ჲ მსგავსება
შემსმენელ-ი მომსმენი; დამჯერებელი
შემსჴუალვა//შემშჴუალვა//შემრჴუალვა
მიჭედება; დაჭედება
შემსხმელ-ი შემქები; მეხოტბე
შემტერება მტრობა; მტრად ქცევა
შემტკბობელ-ი შემწყნარებელი; მიმღები
შემტკბობელ-ყოფა შეწყნარება; მიღება
შემტკიცებულ-ი შეკავშირებული;
შემაგრებული
შემტკიცებულება-ჲ//შემტკიცებულობა-ჲ
დამტკიცება; სიმტკიცე; შეკავშირება
შემტკიცებულობა-ჲ, იხ.
შემტკიცებულება-ჲ
შემტკნარებულ-ი შედედებული
შემტუერებულ-ი მტვრიანი
შემურვილ-ი მირონიანი
შემუსრვილება-ჲ დამსხვრევა; დაფშვნა;
დანგრევა; მოსპობა; შეწუხება;
გაჭირვება
შემღერება შეთამაშება
შემყვანებელ-ი შემყვანი
შემყოფ-ი უცხო; მწირი
შემყრელ-ი შემკრები
შემშევა მოშიება
შემშთვარ-ი მკვდარი; დამხრჩვალი
შემშჴუალვა, იხ. შემსჴუალვა
შემშჴუალვა, იხ. შემსჴუალვა
შემშჴულულ-ი მოჭედილი,
შეკავშირებული; მიკრული

შემეჭუალულობა-Ე მიჭედვა; მიკვრა; შეკავშირება
შემეჭუალულ-ᲧᲝᲤᲐ-Ე მიჭედვა; შეკავშირება; მიკვრა
შემცვალებელ-ი შემცველი; ცვალებადი
შემცთომელ-ი შემცდარი
შემცირება შემცირება; შემსუბუქება; დაჩაგვრა
შემცირებულ-ი დამცირებული; ჩაგრული
შემცხვარ-ი გამოცხობილი; დამწვარი
შემცხუარება შეწვა; დაწვა
შემძლებელ-ᲧᲝᲤᲐ შემძლება; შემძლეობა
შემწამებელ-ი დამბრალებელი
შემწე-Ე//შემწევნელ-ი დამხმარე
შემწევნელ-ი, იხ. შემწე-Ე
შემწეობა-Ე დახმარება
შემწექმნილ-ი დამხმარე
შემწიკება წაბილწვა
შემწიკულება//შემწინკულება წაბილწვა
შემწინკულება, იხ. შემწიკულება
შემწინკულებულ-ი წაბილწული
შემწუარობა-Ე დამწვრობა
შემწულ-ი, იხ. შემწუელ-ი
შემწუელ-ი//შემწულ-ი დამწველი
შემწუელობა დაწვა; დამწველობა
შემწუხრება დაღამება
შემწუხრებულ-ი დაღამებული
შემწყნარებელ-ი დამჯერებელი; მიმღები
შემწყნარებელობა-Ე დაჯერება; მიღება
შემჭამელ-ი შემჭმელი; მომსპობი
შემჭნარ-ი დამჭკნარი; გამხმარი
შემჭუხვა შეჭმუხვნა
შემხედვაროგა-Ე მოიმედეობა; შემყურეობა
შემპმარ-ი გამხმარი
შენ-ი, იხ. ᲨᲔᲜ-ი
შენადბამ-ი ორგანო
შენადრეკ-ი მოსახრელი; მონახარი
შენაკრებ-ი ქონება
შენასმენ-ი დაბეზღებული
შენაყინაკ-ი შეყინული
შენაწევრება შეერთება; შეკავშირება
შენაწევრებულ-ი შეერთებული; შეკავშირებული
შენდომა სიამოვნება
შენება, იხ. ᲨᲔᲜᲔᲑᲐ
შენებულ-ი, იხ. ᲨᲔᲜᲔᲑᲣᲚ-ი
შენებულება-Ე ნაგებობა
შენერწყუა შეფურთხება
შენეფხულ-ი გაყინული
შენთანა-Ე შენთან მყოფი
შენივთება შებრძოლება
შენივთულ-ი შეერთებული
შენიშნვა-Ე სასწაული
შენობა-Ე შენი კუთვნილება
შენსახე-Ე შენი მსგავსი
შეორგულება დაეჭვება
შეორკეცება გაორმაგება; გაორება
შეოფლებულ-ი გაოფლიანებული
შეოჭვა შეწვა (შეკუმშვა)
შეკიშუებულ-ი შესიებული
შეკოვნება მორიდება; შეპუება
შერაცხება ჩათვლა; მიჩნევა
შერაცხვა ჩათვლა; მიჩნევა
შერაცხილ-ი ჩათვლილი; მიჩნეული; წარჩინებული
შერაცხილება-Ე//შერაცხილობა-Ე ჩათვლა; მიჩნევა; წარჩინებულება
შერაცხილობა-Ე, იხ. შერაცხილება-Ე
შერევა//შერევნა შერევა; შეერთება; აღრევა (წვალება; ერესი)
შერეულ-ი//შერევნულ-ი შერეული; აღრეული
შერეულება-Ე შერეულობა; აღრევა
შერევნა, იხ. შერევა
შერევნულ-ი, იხ. შერეულ-ი
შერთვა შერთვა; შეერთება; შეკავშირება
შერთულ-ი შერთული; შეერთებული; შეკავშირებული
შერთუმა შეტანა; მირთმევა
შერიეუება შელამება
შერტყმა შერტყმა (ქამრისა); შეიარაღება; მინიჭება
შერტყმულ-ი ქამრიანი
შერყევა რყევა; შეშფოთება
შერყეულ-ი შერყეული; შეშფოთებული
შერყეულება-Ე//შერყეულობა-Ე რყევა; გადაყენება (თანამდებობიდან)
შერყეულობა-Ე, იხ. შერყეულება-Ე
შერყუნა წაშლა; შეშლა

შერჩულება დამოძღვრა; დარიგება
შერცხვნება შერცხვენა
შერცხვნებულ-ი შერცხვენილი
შერწყვა შეერთება
შერწყუმა შეერთება
შესაბამ-ი შესაბამისი; შესაფერისი; მახლობელი; ნათესავი
შესაბამობა-ჲ შესაფერისობა
შესაბრკოლებელ-ი შესაცდენი; მახე
შესაგბოგელ-ი მოსახარშავი
შესაგონებელ-ი დასარიგებელი
შესადგინებელ-ი//შესადრგინებელ-ი შესაფერისი; შესამატებელი
შესადგინელ-ყოფა შემატება
შესადრგინებელ-ი, იხ. შესადგინებელ-ი
შესავალოვან-ი წინასიტყვაობიანი
შესავედრებელ-ი თავშესაფარი
შესაზღვრება შემოფარგვლა; შემოსაზღვრა
შესაზღვრებულ-ი შემოფარგლული; შემოსაზღვრული
შესაკინძველ-ი შესაკრავი
შესაკრავ-ი ბორკილი; დამაკავშირებელი; კავშირი (გრამ.)
შესაკრებელ-ი შესაკრები; კრებული; საკრებულო; ხალხი
შესაკრებელთმთავარ-ი ერისმთავარი
შესაკრებელობა-ჲ კრება
შესაკრველ-ი ბორკილი
შესაკუთრება მინდობა
შესალტოლველ-ი თავშესაფარი
შესამეცნებელ-ი შესაცნობი
შესამეცნიერებელ-ი შესაცნობი; გასაგები
შესამზადებელ-ი მოსართავი; მოსაკაზმავი
შესამთხუეველ-ი ფათერაკი
შესამოსელ-ი ტანსაცმელი; ყდის გასაკეთებელი
შესამრღუეველ-ი ასამღვრევი
შესამსგავს-ი შესაფერისი
შესამტკიცებელ-ი დუღაბი; გასამაგრებელი
შესამუსრველ-ი დასამტვრევი; დასამსხვრევი; ნამსხვრევი
შესამწიკულებელ-ი წასაბილწავი
შესანანებელ-ი მოსანანიებელი
შესანელებელ-ი შესაზავებელი; შესანელებელი (საჭმლისა)
შესაოვარ-ი მოსარიდებელი
შესაპყრობელ-ი დასაჭერი; მისაწვდომი
შესარაცხელ-ი ჩასათვლელი; მისაჩნევი
შესარაცხველობა-ჲ მიჩნევა
შესასმენელ-ი დასაბეზღებელი; სამხილებელი
შესასუმელ-ი შესასმელი; დასალევი
შესასწავებელ-ი შესატყობინებელი
შესასწავლელად გასაცნობად
შესასწორებელ-ი შესაფერისი
შესასხმელ-ი შესაქები; ჩასაცმელი
შესატყჳს-ი შესაფერისი
შესატყჳსობა-ჲ შესაფერისობა; შესატყვისობა
შესატყუებელ-ი შესაფერისი; შესაბამისი; შესატყვისი
შესაუღლელ-ი შესაერთებელი; შესაკავშირებელი
შესაქმე-ჲ შექმნა; გაჩენა
შესაქცეველ-ი გასართობი
შესაქცეველად საკეთებლად
შესაყენებელ-ი სამყოფი; სადგომი (ასკეტისა)
შესაყვანებელ-ი შესაყვანი
შესაყოფელ-ი შესაერთებელი
შესაცვალებელობა-ჲ შეცვლა
შესაცველ-ი მომცველი
შესაცთომელ-ი შესაცდომი
შესაცთუნებელ-ი შესაცდენი
შესაცუმელ-ი ჩასაცმელი
შესაცხუნებელ-ი დასაცხუნებელი (ადგილი)
შესაძინელ-ი ქონება; ნაწილი; სარგებელი
შესაძლებელ-ყოფა შეძლება
შესაწევნელ-ი დასახმარებელი
შესაწუეველ-ი დასაწვავი
შესაწუხებელ-ყოფა შეწუხება
შესაწყნარებელ-ი დასაჯერებელი; დასამშვიდებელი
შესაწყნარებელ-ყოფა დასაჯერებლად გახდა

შესაჭირვებელ-ი ძნელი
შესახედავ-ი სახე
შესახუველ-ი შესახვევი (ნაჭერი)
შესაჯ�-ი სასამართლოს ოქმი
შესთვა დართვა; დაგრეხა (ძაფისა)
შესთულ-ი დართული; დაგრეხილი (ძაფი)
შესმენა გაგონება; დაბეზღება
შესმენილ-ი გაგონებული; დაბეზღებული
შესობა ჩასობა; შერჭობა
შესოვლება//შესოლვება დასველება
შესოვლებულ-ი//შესოლვებულ-ი დასველებული
შესოლვება, იხ. შესოვლება
შესოლვებულ-ი, იხ. შესოვლებულ-ი
შესრბა შერბენა
შესრულებულ-ი დამთავრებული
შესრულებულობა-ჲ დასრულება; სრულყოფა: შესრულება
შესუარვა შერევა; დასვრა
შესუარულ-ი შერეული; დასვრილი
შესუენება დასვენება; გარდაცვალება
შესუენებულ-ი გარდაცვლილი
შესულება შეშინება; გაოცება; გაოგნება; გაშტერება
შესულებულ-ი შეშინებული; გაოცებული; გაშტერებული; გაოგნებული
შესუმა დალევა
შესუმა ჩასმა (ციხეში); შესმა (ცხენზე)
შესუმევა დალევინება
შესურნელება სურნელოვნად ქცევა
შესწავება შესწავლა
შესწავებულ-ი გამოჩენილი; დიდებული
შესწავლა გაცნობა
შესწავლულ-ი გაცნობილი; შესწავლილი
შესწრაფება აჩქარება; საჩქაროდ შესვლა (მისვლა)
შესხმა მოკიდება; დადება; შესმა; ჩაცმა (მრავლისა); ბოძება; მინიჭება; შექება
შესხმულ-ი ჩაცმული
შესხრეკა დაგრეხა; შეგრეხა
შეტაცება ძალით შეყვანა
შეტევება შეშვება; თავდასხმა; შებრძოლება
შეტირილ-ი ტირილი
შეტკბობა სასიამოვნოდ მიჩნევა; მიღება; დაჯერება; შეწყნარება
შეტკბობა, იხ. შეტყბობა
შეტკივება ატკივება
შეტრიობა ურჩობა
შეტყბობა//შეტკბობა მოხვევა
შეტყორცება სროლა
შეტყორცებულ-ი ნასროლი
შეტყუება მხილება; შეტყობა; შედარება; შეფერება
შეტყუებულ-ი შეტყობილი; შესაფერისი; შეგუებული
შეტყუევა ნუგეშისცემა
შეტყუელვა ტაშისცემა
შეტყუვება ტყუილი; მოტყუება (მოქმ. /ვნ. გვ.)
შეტყუვილ-ი//შეტყუილ-ი ტყუილი; სიცრუე
შეტყუილ-ი, იხ. შეტყუვილ-ი
შეუგაკს მიუგავს
შეუგებელ-ი ულმობელი; შეურიგებელი
შეუგვანებელ-ი უმსგავსო; შეუფერებელი
შეუგინებელ-ი წმინდა; უბიწო
შეუგინებლობა-ჲ უბიწოება
შეუდრეკელ-ი მოუხრელი
შეუერთებელ-ი შეუკავშირებელი
შეუვალ-ი შეუსვლელი
შეუვრდომელ-ი ჩაუვარდნელი
შეუზავებელ-ი შეურეველი; შეურიგებელი
შეუზავებელობა-ჲ შეურიგებლობა
შეუზომელ-ი უზომო (რის გაზომვაც არ შეიძლება)
შეუზღუდველ-ი უგალავნო
შეუთქუმელ-ი შეუთანხმებელი
შეუიწრებელ-ი შეუწუხებელი
შეუკადრებელ-ი შეუბედავი
შეუდეველობა-ჲ//შეუდევლობა-ჲ უსირცხვილობა
შეუდევლობა-ჲ, იხ. შეუდეველობა-ჲ
შეულტობელ-ი დაუსველებელი
შეუმთხუველ-ი უბრძოლველი
შეუმრღუველ-ი აუმღვრეველი; მშვიდი
შეუმრღუველობა-ჲ სიმშვიდე

შეუმსგავს-ი//შეუმსგავსებელ-ი
შეუფერებელი; განსხვავებული
შეუმსგავსებელობა-ჲ შეუფერებლობა
შეუმსრველ-ი დაუმტვრეველი;
დაუმსხვრეველი
შეუმშჯულავ-ი მიუმგრებელი
შეუმფიკულებელ-ი//შეუმფინკულებელ-ი
წაუბილწავი; წმინდა
შეუმფინკულებელ-ი, იხ.
შეუმფიკულებელ-ი
შეუნანებელ-ი მოუნანიებელი
შეუნაფევრებელ-ი შეუკავშირებელი;
შეუერთებელი
შეუნდობელ-ი უპატიებელი
შეორგულებელ-ი ერთგული;
დაუჭვებელი
შეორგულებლობა-ჲ ერთგულება
შეუპყრობელ-ი დაუჭერელი;
მოუხელთებელი; მიუწვდომელი;
შეუკავშირებელი; თავისუფალი
შეუპყრობლობა-ჲ თავისუფლება
შეურაც-ყოფა-ჲ, იხ. შეურაცხის-ყოფა-ჲ
შეურაცხ-ი არად მისაჩნევი; უბრალო
შეურაცხება არად ჩაგდება;
უპატივცემულობა
შეურაცხებელ-ი უთვალავი
შეურაცხთაბან-ი უბრალოთაგანი;
უპატივოთაგანი
შეურაცხისყოფელ-ი//შეურაცხმყო
ფელ-ი არად ჩამგდები; აბუჩად
ამგდები
შეურაცხისყოფელობა-ჲ არად ჩაგდება;
აბუჩად აგდება
შეურაცხისსაყოფელ-ი არად ჩასაგდები;
აბუჩად ასაგდები
შეურაცხისსაყოფელობა-ჲ არად ჩაგდება
შეურაცხის-ყოფა-ჲ//შეურაცხ-ყოფაჲ//
შეურაც-ყოფა-ჲ არად ჩაგდება;
აბუჩად აგდება
შეურაცხსაყოფელ-ყოფა არად
ჩასაგდებად მიჩნევა
შეურაცხ-ქმნა არად ჩაგდება; აბუჩად
აგდება
შეურაცხყოფილ-ი აბუჩად აგდებული
შეურეველ-ი შეურეველი; წმინდა
შეურეველობა-ჲ შეურეველობა;
სიწმინდე
შეურვება შეწუხება
შეურისხველობა-ჲ სიმშვიდე
შეურწყავ-ი შეუერთებელი
შეურწყველ-ი, იხ. შეურწყუმელ-ი
შეურწყუმელ-ი//შეურწყმელ-ი
შეუერთებელი
შეუსაზღვრებელ-ი შემოუსაზღვრავი
შეუსაზღვრებელობა-ჲ უსაზღვრობა
შეუსწავებელ-ი უცნობი; გაუცნობელი
შეუსწავებელობა-ჲ უცნობობა;
გაუცნობლობა
შეუსწავლელ-ი უცნობობა; გაუცნობელი
შეუსფორებელ-ი შეუდარებელი
შეუტკბობელ-ი უსიამოვნო; უკმური
შეუტყუებელ-ი შეუფერებელი
შეუტყუებელ-ყოფა შეუფერებლობა;
მიუღებლობა
შეუფარილებელ-ი მსუბუქი; ადვილი
შეუქცეველ-ი ურყევი
შეულლება შეკავშირება; შეუღლება
შეუყვანებლობა-ჲ არშეყვანა; არშეშვება
შეუშინებელ-ყოფა უშიშრობა
შეუცილებლობა-ჲ უდავოობა
შეუცოდებელ-ი უცოდველი;
უდანაშაულო
შეუცოდებელობა-ჲ უცოდველობა
შეუძრავ-ი//შეუძრველ-ი მტკიცე; ურყევი
შეუძრველ-ი, იხ. შეუძრავ-ი
შეუძრველობა-ჲ სიმტკიცე; ურყევობა
შეუწევარ-ი უდამხმარეო
შეუწევნელ-ი უდამხმარეო
შეუწერელ-ი უსაზღვრო
შეუწირავ-ი//შეუწირველ-ი მიუღებელი
(მსხვერპლი)
შეუწირველ-ი, იხ. შეუწირავ-ი
შეუწყნარებელ-ი დაუჯერებელი;
მიუღებელი; ეკლესიას
ჩამოშორებული
შეუწყობელ-ი შეუფერებელი
შეუწყობლობა-ჲ შეუფერებლობა
შეუხებელ-ი მიუკარებელი; შეუხებელი
შეუხებელობა-ჲ//შეუხებლობა-ჲ
მიუკარებლობა; დაცვა

ᲨᲔᲣᲮᲔᲑᲚᲝᲑᲐ-Ჯ, იხ. ᲨᲔᲣᲮᲔᲑᲔᲚᲝᲑᲐ-Ჯ
ᲨᲔᲨᲐᲠᲕᲐ დაფარვა
ᲨᲔᲨᲐᲠᲘᲚᲔᲑᲐ გამურვა; დასვრა
ᲨᲔᲨᲔᲗᲔᲑᲐ შერყევა
ᲨᲔᲨᲘᲪᲔᲑᲐ დაფიცება
ᲨᲔᲨᲠᲗᲮᲝᲑᲐ დაფრთხობა
ᲨᲔᲨᲠᲩᲔᲜᲐ ჩქმეტა
ᲨᲔᲨᲣᲕᲔᲑᲐ აფუება
ᲨᲔᲨᲣᲪᲔᲑᲐ დაფიცება
ᲨᲔᲨᲕᲐ დაფქვა; დამსხვრევა
ᲨᲔᲙᲚᲔᲨᲐ შემტვრევა; შეგლეჯა
ᲨᲔᲥᲛᲜᲔᲑᲐ გაკეთებინება
ᲨᲔᲥᲛᲜᲣᲚᲔᲑᲐ-Ჯ//ᲨᲔᲥᲛᲜᲣᲚᲝᲑᲐ-Ჯ გაკეთება; ქმნილება
ᲨᲔᲥᲛᲜᲣᲚᲝᲑᲐ-Ჯ, იხ. ᲨᲔᲥᲛᲜᲣᲚᲔᲑᲐ-Ჯ
ᲨᲔᲥᲡᲝᲕᲐ შექსოვა; ჩაქსოვა
ᲨᲔᲥᲣᲜᲫᲕᲐ გადაფარება
ᲨᲔᲥᲣᲠᲪᲜᲐ კანის გაცლა
ᲨᲔᲥᲣᲡᲔᲐ ჩართვა; ჩაქსოვა; გატარება
ᲨᲔᲥᲣᲡᲣᲚ-Ი ჩართული; შეერთებული
ᲨᲔᲥᲪᲔᲕᲐ მიბრუნება; შებრუნება; ყოფნა
ᲨᲔᲥᲪᲔᲣᲚ-Ი მიბრუნებული; გართული
ᲨᲔᲥᲪᲔᲣᲚᲔᲑᲐ-Ჯ//ᲨᲔᲥᲪᲔᲣᲚᲝᲑᲐ-Ჯ ყოფნა; არსებობა; გართობა
ᲨᲔᲥᲪᲔᲣᲚᲝᲑᲐ-Ჯ, იხ. ᲨᲔᲥᲪᲔᲣᲚᲔᲑᲐ-Ჯ
ᲨᲔᲦᲔᲑᲐ შეტანა
ᲨᲔᲦᲔᲑᲣᲚ-Ი შეტანილი
ᲨᲔᲦᲔᲑᲣᲚᲝᲑᲐ-Ჯ შეღებვა; დასველება
ᲨᲔᲦᲛᲐᲠᲗ ალმა
ᲨᲔᲦᲛᲐᲠᲗ-Ი ალმართი
ᲨᲔᲦᲝᲑᲘᲚ-Ი შეღობილი
ᲨᲔᲦᲠᲔᲙᲐ მოხრა; დაგრეხა
ᲨᲔᲦᲣᲔᲠᲗᲕᲐ შეგროვება; დაყრა
ᲨᲔᲦᲣᲔᲠᲗᲣᲚ-Ი შეგროვებული; დაყრილი
ᲨᲔᲦᲣᲚᲐᲠᲭᲜᲐ დაგრეხა
ᲨᲔᲧᲔᲜᲔᲑᲐ შეჩერება; შედგომა; ჩაგდება (ციხეში)
ᲨᲔᲧᲔᲜᲔᲑᲘᲗ თავშეკავებით
ᲨᲔᲧᲔᲜᲔᲑᲣᲚ-Ი შეჩერებული; შემდგარი; დამწყვდეული
ᲨᲔᲧᲔᲜᲔᲑᲣᲚᲔᲑᲐ-Ჯ ალყის შემორტყმა
ᲨᲔᲧᲕᲐᲜᲔᲑᲐ შეყვანა
ᲨᲔᲧᲘᲜᲔᲑᲐ შეყინვა, გაყინვა; შედედება
ᲨᲔᲧᲘᲜᲔᲑᲣᲚ-Ი გაყინული
ᲨᲔᲧᲛᲔᲓᲘᲚ-Ი დაშლილი
ᲨᲔᲧᲛᲝᲑᲐ გულის წასვლა
ᲨᲔᲧᲛᲣᲜᲔᲑᲐ გაწბილება; უარის თქმა
ᲨᲔᲧᲝᲤᲐ შეერთება; დაკავშირება; შეულლება; შეხება; შერევა; დაკეტვა; შეყოფა (შეწევა); შედედება, აჭრა (რძისა)
ᲨᲔᲧᲝᲤᲘᲚ-Ი შეერთებული; დაკავშირებული; შერთული; შეხებული; შერეული; დაკეტილი; შეწეული; შედედებული; აჭრილი
ᲨᲔᲧᲠᲝᲚᲔᲑᲐ აყროლება
ᲨᲔᲧᲠᲝᲚᲔᲑᲣᲚ-Ი აყროლებული
ᲨᲔᲛᲐᲚᲕᲐ არევა
ᲨᲔᲛᲓᲝᲑᲐ//ᲨᲔᲛᲗᲝᲑᲐ დახრჩობა
ᲨᲔᲛᲗᲝᲑᲐ, იხ. ᲨᲔᲛᲓᲝᲑᲐ
ᲨᲔᲛᲘᲡᲐᲙᲝᲓᲔᲚ-Ი ხისმჭრელი
ᲨᲔᲛᲣᲜᲔᲑᲐ შეფერება
ᲨᲔᲛᲤᲝᲗᲕᲘᲚ-Ი აღშფოთებული; აღძრული
ᲨᲔᲛᲭᲣᲛᲐ შეჭმუხვნა
ᲨᲔᲩᲘᲕᲘᲚ-Ი შეჩიკლება
ᲨᲔᲩᲣᲜᲔᲑᲣᲚ-ᲧᲝᲤᲐ დაწყევლა; მოკვეთა
ᲨᲔᲩᲮᲠᲔᲙᲐ ჩაწერა; ჩამატება
ᲨᲔᲩᲮᲣᲪᲐ შერჭობა
ᲨᲔᲪᲒᲣᲜᲔᲑᲐ გაკვირვება
ᲨᲔᲪᲕᲐ გარსშემორტყმა
ᲨᲔᲪᲕᲐᲚᲔᲑᲐ შეცვლა; ცვალებადობა
ᲨᲔᲪᲕᲐᲚᲔᲑᲐᲓ-Ი ცვალებადი
ᲨᲔᲪᲕᲐᲚᲔᲑᲣᲚᲔᲑᲐ-Ჯ შეცვლა; ცვალებადობა
ᲨᲔᲪᲕᲣᲚ-Ი ალყაშემორტყმული
ᲨᲔᲪᲗᲝᲛᲐ//ᲨᲔᲪᲓᲝᲛᲐ შეცდომა; აცდენა; არიდება
ᲨᲔᲪᲗᲝᲛᲘᲚ-Ი//ᲨᲔᲪᲓᲝᲛᲘᲚ-Ი შემცდარი
ᲨᲔᲪᲗᲝᲛᲘᲚᲔᲑᲐ-Ჯ შემცდარობა
ᲨᲔᲪᲗᲣᲜᲔᲑᲐ შეცდენა
ᲨᲔᲪᲗᲣᲜᲔᲑᲣᲚ-Ი შეცდენილი
ᲨᲔᲪᲘᲚᲔᲑᲐ შეშლა; შეცდომა
ᲨᲔᲪᲘᲚᲔᲑᲣᲚ-Ი შეშლილი
ᲨᲔᲪᲜᲝᲑᲐ გაგება; შეტყობა
ᲨᲔᲪᲝᲓᲔᲑᲐ შეცოდება; შეცდომა; დაშავება
ᲨᲔᲪᲝᲓᲔᲑᲣᲚ-Ი შემცდარი; დაშავებული
ᲨᲔᲪᲝᲓᲔᲑᲣᲚᲔᲑᲐ-Ჯ//ᲨᲔᲪᲝᲓᲔᲑᲣᲚᲝᲑᲐ-Ჯ ცოდვა

შეცოდებულობა-Ე, იხ. შეცოდებულე-
ბა-Ე
შეცვბრება გაოცება
შეცვვნება შეყრა; შევარდნა; დაჩოქება
(მრავლისა)
შეცუმა წამოცმა
შეცურევა გაგრილება
შეცურეულ-ი გაგრილებული
შეცხარება ძლიერი მონდომება
შეცხება წასმა
შეცხობა გამოცხობა
შეცხრომა თამაში (შეთამაშება)
შეკგერება შერჭობა: დარტყმა
შეკენა, იხ. შეკინება
შეკერწვა შეწებება; შეგლესვა
შეკერწულ-ი შეწებებული; შეგლესილი
შეკინება//შეკენა შემატება; მომატება
შეკნება გაძნელება; გაჭირვება; შეწუხება
შეწამება დაბრალება; შემოწმება;
შეკჯერება
შეწამებულ-ი შეკჯერებული
შეწბოლა შერცხვენა
შეწევნა შესვლა
შეწევნა დახმარება; შველა; ზრუნვა
შეწევნულ-ი//შეწეულ-ი დამხმარე: შემწე
შეწეულ-ი, იხ. შეწევნულ-ი
შეწირულობა-Ე შეწირვა; მსხვერპლი
შეწმასნა შეთხზვა; ჩაწვნა
შეწმასნილ-ი შეთხზული; ჩაწნული
შეწოდება შეპატიჟება
შეწონება შეფარდება; შედარება
შეწონება შერჭობა
შეწრედა ჩადინება; ჩაწყდომა (წვეთებად
ჩასვლა)
შეწუვა დაწვა; წვა
შეწულილება შემცირება; გაჭირვება;
შეწუხება
შეწულილებულ-ი დაწვრილებული;
შეწუხებული
შეწურვა მიდგმა; მიყოლება; შეკუმშვა;
გაწურვა
შეწურვილ-ი შეკუმშული
შეწყდომილ-ი, იხ. შეწყუდომილ-ი
შეწყვევა დაწყვევლა
შეწყეულ-ი დაწყვევლილი; წყეული
შეწყინება მოწყინება: მობეზრება
შეწყნარება მიღება; შეფარება;
დაჯერება
შეწყნარებულ-ი მიღებული;
დაჯერებული
შეწყიგილება-Ე შეზავებულობა; ხმა;
კილო (საგალობელთა)
შეწყიგილ-ყიფა შეწყობა; შეზავება
შეწყუდევა შემწყვდევა; შეგდება; შეყე-
ნება
შეწყუდეულ-ი შემწყვდეული:
შეგდებული
შეწყუდეულ-ყიფა//შეწყდომილ-ი
შემწყვდეული; ჩაკეტილი
შეწყუედა დარტყმა
შეწყურება მოწყურება
შეჭმუნვა შეწუხება
შეჭმუნვებულ-ი შეწუხებული
შეჭმუნვილ-ი შეწუხებული
შეჭმუხნა შეჭმუხვნა (მოლუშვა)
შეჭრა მივარდნა: თავდასხმა; მოჭრა
შეჭუვნება შეწუხება
შეჭუვნებულ-ი შეწუხებული
შეჭუვნებულად შეწუხებულად;
მწუხარედ
შეჭუხება დამწუხრება
შეჭყლეპა შეკუმშვა: შეჭყლეტა
შეჭყლეპულ-ი შეკუმშული; შეჭყლეტილი
შესადა შეპატიჟება
შესამებულ-ი დაავადებული
შესევა შეჭრა
შესილვა შეხედვა
შესლდომა შესტომა
შესრა მოხრა: შერხევა
შესრილ-ი მოხრილი; შერხეული
შესუდომა შეხვედრა
შესუეტა დაკაწვრა; მოფხეკა
შესუკვილ-ი მოხალული
შესუმა შეტანა (მრავლისა)
შესურვა დახურვა; დაფარება
შეჯდომა შესვლა; ასვლა; შეტევა
(თავდასხმა)
შეჯელთება ხელთ გდება
შეჯლა შეხლა; მირტყმა
შეჯმობა გახმობა

შეკმობა ხმის აყოლება
შეკსკა, იხ. შეკშეა
შეკშეა//შეკსკა დაკეტვა

შეკშირება//შეყშირება გასქელება; გახშირება; გამძაფრება
შეკშულობა ჩაკეტილობა
შეჯაგნება შეშინება
შეჯაგნებულ-ი შეშინებული
შეჯერება დარწმუნება; დაჯერება
შეკბაკს შეეფერება
შვილებულ-ი ნაშვილები
შვილთმზრდელ-ი შვილების აღმზრდელი
შვილთმოყუარე-ჲ შვილებისმოყვარე
შვილთმსხმელ-ი შვილებიანი
შვილთმქმნელ-ი შვილთა გამჩენი
შვილთმქმნელობა-ჲ შვილთა გაჩენა
შვილთ-სხმა შვილების ყოლა
შვილიერ-ი შვილებიანი
შვილიერება-ჲ//შვილიერობა-ჲ შვილიანობა
შვილიერობა-ჲ, იხ. შვილიერება-ჲ
შვილიერქმნილ-ი შვილებიანი
შვილმოწონებულ-ი არც შვილმრავალი; არც უშვილო
შვილმრავალ-ი მრავალშვილიანი
შვილმრავლობა-ჲ მრავალშვილიანობა
შვილობა შვილობა; შვილთა ყოლა
შვილოსან-ი შვილებიანი
შვილქმნულ-ი შვილებული
შვინება მშობიარობა
შფნ-ი//შენ-ი დასახლებული; გაშენებული
შფნება//შენება დასახლება; აშენება: გაკეთება
შფნებული//შენებული აშენებული
შთაბმა ჩაყვანა (თოკით)
შთაბნება ჩაყრა; ჩაფანტვა
შთაბნებულ-ი ჩაყრილი; ჩაფანტული
შთაგდება ჩაგდება
შთაგზება//შთაგზნება ანთება (ზევიდან ქვევით)
შთაგზებულ-ი ანთებული (ზევიდან ქვევით)
შთაგზნება, იხ. შთაგზება
შთაგორვება ჩაგორება
შთაგორვებულ-ი ჩაგორებული
შთადგმა ჩადგმა
შთადგომილ-ი ჩამდგარი
შთადება ჩადება
შთადებულ-ი ჩადებული
შთადნობა ჩადნობა
შთავლინება ჩაგზავნა
შთავრდომა//ჩავრდომა ჩავარდნა
შთავრდომილ-ი ჩავარდნილი
შთავრდომილება-ჲ ჩავარდნა
შთავსება ჩასვლა; შეგროვება
შთაზიდვა ჩაწევა: ჩაზიდვა
შთაზიდულ-ი ჩაწეული; ჩავარდნილი
შთათესულ-ი ჩათესილი
შთათრევა ჩათრევა
შთათქმა, იხ. შთანთქმა
შთათხევა ჩაყრა
შთათხრობა თქმა (ზემოდან ქვევით)
შთაკრება//ჩაკრება შეკრება; ჩალაგება: შეგროვება
შთალესულ-ი ჩასმული
შთამაგდებელ-ი ჩამგდები
შთამაბრება ჩამაგრება
შთამავალ-ი ჩამავალი: ნათესავი დამავალი ხაზით
შთამალვა ჩამალვა
შთამართ//ჩაღმართ ქვემოთ: დაბლა
შთამართ-ი//ჩაღმართ-ი დაღმართი
შთამარხვა ჩამარხვა
შთამგდებელ-ი ჩამგდები
შთამზიდველ-ი ჩამზიდველი: ჩამწევი
შთამნთქმელ-ი ჩამნთქმელი
შთამობმა ჩამობმა
შთამოგდება ჩამოგდება
შთამოგორვებულ-ი ჩამოგორებული
შთამოვრდომა ჩამოვარდნა
შთამოვრდომილება-ჲ ჩამოვარდნა
შთამოზიდვა ჩამოზიდვა: ჩამოწევა
შთამოთესვა ჩამოთესვა
შთამოთრევა ჩამოთრევა
შთამოლესა ჩამოგლეჯა
შთამოყვანებელ-ი ჩამომყვანი
შთამორღუევა ჩამონგრევა: ჩამოშლა
შთამოსლვა ჩამოსვლა

შთამოსრულება ჩამოსვლა; ჩამოცილება
შთამოსულ-ი ჩამოსული
შთამოსწრაფა სწრაფად ჩამოსვლა; ჩამოხტომა
შთამოტევება ჩამოშვება
შთამოქანება ჩამოსვლა; ჩამოშვება
შთამოქუეება ჩამოვარდნა
შთამოლება ჩამოღება; ჩამოყვანა
შთამოლებულ-ი ჩამოღებული; ჩამოყვანილი
შთამოღმართ-ი დაღმართი
შთამოყვანება ჩამოყვანა; დაკლება
შთამოყვანებულ-ი ჩამოყვანილი
შთამოყოლა ჩამოყოლა
შთამოყოლილ-ი ჩამოყოლილი
შთამოყოფა ჩამოყოფა
შთამოყრა ჩამოყრა
შთამოწევნა ჩამოწევა; ჩამოსვლა
შთამოწევნულ-ი ჩამოწეული; ჩამოსული
შთამოხილვა ჩამოხედვა
შთამოხუმა//ჩამოხუმა ჩამოღება (მრავლისა)
შთამოჯდომა//ჩამოჯდომა ჩამოსვლა
შთამოჯნა ჩამოხსნა
შთამრეც-ი//ჩამრეც-ი დახრილი
შთამრეცობა-ჲ//ჩამრეცობა-ჲ დახრა
შთამუსრვა ჩამსხვრევა
შთამუსრვილ-ი ჩამსხვრეული
შთამყვანებელ-ი ჩამყვანი
შთამხედველ-ი ჩამხედველი
შთამჯდელ-ი ჩამყვანი
შთართვა//ჩართვა შერთვა; შედინება
შთასადებელ-ი აბგა; ხურჯინი
შთასადინელ-ი ჩასადენი; სადინარი
შთასავალ-ი ჩასავალი; ჩასასვლელი
შთასარღუნელ-ი ჩასასხამი
შთასასუენებელ-ი ჩასასვენებელი
შთასასხმელ-ი ჩასასხმელი
შთასაქანელ-ი კალაპოტი (სადინარი წყლისა)
შთასაწერელ-ი ჩასაწერი
შთასაჭრელ-ი ჩასავარდნი; შესაცდენი; გადასარჩი
შთასთულება ჩაკრეფა (ნაყოფის ჩალაგება)
შთასლვა ჩასვლა
შთასრულ-ი ჩასული
შთასრულობა-ჲ ჩასვლა
შთასუენება ჩასვენება; ჩასმა
შთასუმა ჩასმა
შთასუმულ-ი ჩასმული
შთასწრაფა ჩქარა ჩასვლა
შთასხმა ჩასხმა: ჩაყრა: ჩასმა (მრავლისა)
შთასხმულ-ი ჩასხმული; ჩაყრილი; ჩასმული (მრავალი)
შთატაცება ჩატაცება; ჩატანა; წაღება
შთატევება ჩაშვება
შთატევნა ჩატევა
შთატეხა ჩატეხვა
შთაფლვა ჩაფვლა
შთაფლულ-ი ჩაფლული
შთაფხურა ჩალეწვა
შთაქანება სწრაფად ჩასვლა; ჩაქანება
შთაქანებულ-ი სწრაფად ჩასული; ჩაქანებული
შთაღება ჩატანა; ჩაყვანა
შთაღმართ-ი დაღმართი
შთაყვანება ჩაყვანა
შთაყვანებულ-ი ჩაყვანილი
შთაყოლა ჩაყოლა
შთაყოფად-ცემა ჩაყოფინება
შთაყრა ჩაყრა
შთაყრილ-ი ჩაყრილი
შთამთობა ჩახრჩობა
შთამრიალება ხმაურით ჩასვლა
შთაცლა ჩაცლა
შთაცვნება//ჩაცვნება ჩაყრა
შთაცუმა ჩაცმა; ჩამოცმა
შთაძლება ძალადობა; დაძალება
შთაძურომა ჩაძვრომა
შთაწევნა ჩასვლა
შთაწევნულ-ი ჩასული
შთაწერა ჩაწერა; აღწერა
შთაწერილ-ი ჩაწერილი
შთაწევნა ჩაწვენა; დაწვენა
შთაწევნულ-ი ჩაწვენილი
შთაწთობა ჩაწვეთება
შთაწუა დაწვა
შთაწურვა ჩაწურვა
შთაჭრა//ჩაჭრა ჩავარდნა

შთაჭრილ-ი ჩავარდნილი
შთაჭურეტა ჩახედვა
შთახედვა ჩახედვა
შთასს-ი, იხ. შტასს-ი
შთაჯდა ჩაშვება; ჩაყოფა
შთაჯდილ-ი ჩაშვებული
შთაჯდომა ჩასვლა
შთაჯურეტა ჩახვრეტა
შთობა დახრჩობა
შთობილ-ი დამხრჩვალი
შიგნიერ-ი დაფარული; შინაგანი
შიგნითგამომცემელ-ი მოღალატე
შიგნოან-ი დაფარული
შივილ-ი კვნესა (წუხილის ხმა)
შიკშაგ-ი ნელსაცხებლის ჭურჭელი
შით-ი მატყლის ძაფი
შილ-ი მაზლის ცოლი
შილიან-ი ელამი
შინა-Ე შინაგანი; შინაური
შინაგამო შიგნიდან
შინაგამომართ შიგნიდან
შინაგამოლეგით აშკარად; ცხადად
შინაგან შიგნით; შიგნიდან
შინაგან-ი შინაგანი; ნაწლავი
შინაგანაჭუს გააქვს
შინაგანმცემელ-ი მოღალატე
შინაგამხედველ-ი განმხილველი; მჩხრეკელი
შინაგანცემა ღალატი
შინაზრდილობა-Ე სახლში აღზრდა
შინაკერძო შიგნიდან
შირიმ-ი საფლავი
შიმ-ი შუშის ჭურჭელი
შიშთვილ-ი თოკი (თავისდასახრჩობი)
შიშთვილის-გმა, იხ. შიშუდილის-გმა
შიშლოეგა-Ე, იხ. შიშულოგა-Ე
შიშნეულ-ი მშიშარა: მორიდებული
შიშნეულოგა-Ე მშიშრობა; მორიდებულობა
შიშუდილის-გმა//შიშთვილის-გმა თავისჩამოხრჩობა
მიშულივ შიშვლად
შიშულოგა-Ე//შიშლოეგა-Ე სიშიშვლე
შიჩუკნე-Ე, იხ. სიჩუკნე-Ე
შკიჭ-ი იხ. სკიჭ-ი
შლა, იხ. შალვა
შლილობა-Ე არეულობა
შლუკ-ი მელოტი
შობად-ი მშობიარე; დასაბადებელი; გასაჩენი
შობიერება შობა
შოვა შუა; შორის
შოვამდინარე-Ე//შუვამდინარე-Ე შუამდინარეთი
შოვასამხრის//შუასამხრის//შუასამხრის შუადღისას
მოვაღამეს შუაღამისას
შოვრება//შორება დაშორება
მოვრიელ-ი//შორიელ-ი შორეული; დაშორებული
შოვრით//შორით შორს
შორსგან მოშორებით
შოშაკ-ი ლაგამი
შრანდელ-ი შარშანდელი
შრანდითგან შარშანდლიდან
შრომება შეწუხება
შრომით-ი შესაწუხებელი; გასარჯელი
შრომილ-ი შეწუხებული; გარჯილი; ნაშრომი
შრომილება-Ა შრომა; გარჯა
შტანგ-ი თოკი
შტასს-ი//შტასშ-ი//შთასს-ი ხის სურნელოვანი ფისი
შტასშ-ი, იხ. შტასს-ი
შტო-Ე ტოტი; რტო; მდინარის ნაწილი (გამონაყოფი)
შტო-Ე იხ. სტოა-Ე
შვკილ-ი შუილი; ხმაური
შუა, იხ. შოვა
შუა-Ე შესაკრავი (დიდი ღილი)
შუაკაც-ი შუახნის კაცი (ჭარმაგი)
შუალდაკ-ი აბგა: ჩანთა
შუამავალ-ი მოციქული: შუამდგომელი
შუამდგომელ-ი, იხ. შოვამდგომელ-ი
შუამდგომელება-Ე, იხ. შუამდგომელობა-Ე
შუამდგომელობა-Ე, იხ. შუამდგომელობა-Ე
შუასამხრის, იხ. მოვასამხრის
შუაკმა-Ე ზომიერხმიანი

შუენიერ-ყოფა დამშვენება; გამშვენიერება
შუვა-ჲ წელი (სხეულის ნაწილი)
შუვა-ჲ საშუალი; შუათანა
შუვა-ჲ//შუა-ჲ კბილი (მხეცისა)
შუვაბ-ი კარავი
შუვაგანმფრინველ-ი შუაში მფრინავი
შუვაკედელ-ი//შუაკედელ-ი დამცავი კედელი
შუვამდგომელ-ი//შუამდგომელ-ი შუამდგომელი; შემარიგებელი
შუვამდგომელობა-ჲ//შუამდგომელობა-ჲ შუამდგომლობა; შემარიგებლობა
შუვამდინარე-ჲ, იხ. შოვამდინარე-ჲ
შუვასამხარ-ი შუადღე
შუვასამხრის, იხ. შოვასამხრის
შუმინვა სუნთქვა
შურის-გება შურისძიება
შურისმგებელ-ი შურისმაძიებელი
შურისსაგებელ-ი შურისსაძიებელი
შურტა-ჲ კარის მცველი; დარაჯი
შუშპარ-ი მოცეკვავე
შუშპრობა ცეკვა
შფოთიერ-ი აღელვებული; აღშფოთებული
შფოთისაღმძრველ-ი შფოთის ამტეხი
შფოთისმოქმედობა-ჲ შფოთი. შუღლი
შფოთიან-ი მოჩხუბარი; აღშფოთებული
შფოთობა-ჲ შფოთი; ჩხუბი
შფოთოვა შფოთი; ღელვა; ამბოხება
შჩულ-ი. იხ. სჯულ-ი
შჯულ-ი. იხ. სჯულ-ი
შჯულდებულ-ი კანონიერი
შჯულვილ-ი დაკანონებული; დაწესებული
შჯულიერ-ი კანონიერი
შჯულიერება კანონიერება
შჯულისაგან-ი კანონისმცოდნე (მოწესე)
შჯულის-დება დაკანონება; დაწესება
შჯულისმდებელ-ი, იხ. სჯულისმდებელ-ი
შჯულისმდებლობა, იხ. სჯულისმდებელობა
შჯულისმეცნიერ-ი კანონთა მცოდნე
შჯულისმოყუარე-ჲ კანონის მოყვარული (დამცველი)
შჯულისმოძღუარ-ი კანონის მცოდნე; კანონთა მასწავლებელი
შჯულისმფარალ-ი კანონთა მცოდნე
შჯულკეთილობა სარწმუნოების დაცვა

ჩ

ჩაბალახ-ი თავსაბურავი (საწვიმარი; საომარი); ჩაფხუტი
ჩაბალახოსან-ი ჩაბალახიანი; ჩაფხუტიანი
ჩამოვრდომა, იხ. შთამოვრდომა
ჩამოზიდვა ჩამოწევა
ჩამოზიდულ-ი ჩამოწეული
ჩამოკუეთა ჩამოჭრა
ჩამონჭრევა მოსპობა
ჩამოკეგა ჩამოგლეჯა; ჩამოხევა
ჩამორთვა ჩამორთვა; შეერთება
ჩამოტანება ჩამოტანა; ჩამოყვანა
ჩამოუბნება-ჲ თქმა (ზემოდან)
ჩამოლება ჩამოტანა
ჩამოლმართ-ი დაღმართი
ჩამოხუმა, იხ. შთამოხუმა
ჩამოჯდომა, იხ. შთამოჯდომა
ჩამრეც-ი, იხ. შთამრეც-ი
ჩამრეცობა-ჲ, იხ. შთამრეცობა-ჲ
ჩასუმელობა-ჲ მიცემა
ჩარადოვან-ი კეთროვანი
ჩარგფიცხელობა-ჲ ნისკარტის სიმახვილე
ჩართვა, იხ. შთართვა
ჩასადგმელ-ი ჭიქის ფეხი
ჩასაჭრელ-ი, იხ. შთასაჭრელ-ი
ჩასდუდარა-ჲ გუმბათი
ჩასჭდომა ჩახეთქვა; ჩასკდომა (ვნ. გვ.)
ჩასხმა, იხ. შთასხმა
ჩაფლა-ჲ ქალამანი
ჩაღმართ, იხ. შთამართ
ჩაღმართ-ი, იხ. შთამართ-ი
ჩაჭრა, იხ. შთაჭრა
ჩაკუ-ი ტყავის პარკი (პატარა ჩანთა)
ჩელთ-ი ერთგვარი ხმალი (ფართოპირიანი)
ჩელხ-ი ნალეწის ნარჩენი
ჩემება მისაკუთრება
ჩემეულ-ი ჩემი მახლობელი

ჩემვითარ-ი ჩემნაირი
ჩემთანა-Ე ჩემთან მყოფი
ჩემობა-Ე ჩემი კუთვნილება
ჩემსასე-Ე ჩემნაირი
ჩინება დაძახება; დაწესება
ჩინებულ-ი დაძახებული; დაწესებული, წარჩინებული
ჩინებულება//ჩინებულობა დაძახება; გამოჩენა; წარჩინებულობა
ჩინებულობა, იხ. ჩინებულება
ჩიტისთუალ-ი ჩიტისთვალი (ნიშანი; მისათითებელი)
ჩმუნება შეხება
ჩნდე-Ე ჩხირი
ჩოდკეც-ი, იხ. ჩუდკეც-ი
ჩორორდ-ი სამეფოს მეოთხედის გამგებელი
ჩოტკეც-ი იხ. ჩუდკეც-ი
ჩრდილ-ი//ჩრდილო-Ე ჩრდილი; ჩრდილიანი
ჩრდილო-Ე, იხ. ჩრდილ-ი
ჩრდილოვან-ი ჩრდილიანი
ჩრდილოᲔთკერძ-ი ჩრდილოეთისკენ მყოფი
ჩუდკეც-ი//ჩოდკეც-ი//ჩოტკეც-ი წამოსასხამი
ჩუენებისმცილელ-ი სიზმრის მნახველი
ჩუენებულ-ი დასიზმრებული; გამოცხადებული
ჩუეულებით-ი ჩვეულებრივი
ჩუეულებისაებრ-ი ჩვეულებრივი
ჩუკენ-ი მხდალი
ჩუკენობა-Ე სიმხდალე
ჩურჩნა//ჩურჩუნა ჩურჩული; მითქმა-მოთქმა
ჩურჩუნა, იხ. ჩურჩნა
ჩურჩურება ჩურჩული
ჩქუეფა//ჩქუეფება მიდებ-მოდება; ღელვა; შფოთი
ჩქუეფება, იხ. ჩქუეფა
ჩქურ-ი სულელი; ჩურჩუტი
ჩქურება-Ე სისულელე
ჩჩვლთმზრდელ-ი ახალშობილთა აღმზრდელი
ჩჩვლთმწურთელ-ი ახალშობილთა აღმზრდელი
ჩჩვლობა-Ე ახალშობილება
ჩხიკილ-ი შიშხინი
ჩხრეკა წერა; ჩიჩქნა
ჩხუეა ჩხვლეტა; კბენა; დაჭრა

Ც

ცა-Ე ცა; გადასაფარებელი
ცადება დაცდა; ნებაზე მიშვება
ცალება დაცლა; დაცდა
ცალიერ-ი//ცარიელ-ი ამაო; ფუჭი; ცარიელი; მოცლილი
ცალიერება-Ე მოცლა
ცალიერ-ყოფა მოცლევინება
ცალფრთა-Ე ცალფრთიანი; ცალთაღიანი
ცალკელ-ი ცალხელა
ცანდალ-ი ფეხსაცმელი; ნავი
ცდილ-ი გამოცდილი; გარეკილი
ცებნა-Ე ცოდნა
ცემა ცემა; მიცემა; კვრა; დაჭრა; თავდასხმა; კბენა
ცემულ-ი ნაცემი; მიცემული; დაჭრილი; ნაკბენი
ცენება ამოსვლა; ამოზრდა
ცენებულ-ი ამოსული; ამოზრდილი
ცერეცო-Ე კამა
ცერცუ-ი ცერცვი
ცეცხლებრიობა-Ე ცეცხლისებურობა
ცეცხლითმბრძოლობა-Ე ცეცხლთან ბრძოლა
ცეცხლითმომწუარ-ი ცეცხლით დამწვარი
ცეცხლითმოწუა-Ე ცეცხლით დაწვა
ცეცხლისმსახურ-ი ცეცხლთაყვანისმცემელი
ცეცხლისმსახურება-Ე ცეცხლთაყვანისმცემლობა
ცეცხლისსახე-Ე ცეცხლისმსგავსი
ცეცხლისფერ-ი ცეცხლისფერი; წითელი
ცეცხლისფერობა-Ე ცეცხლისფერობა; სიწითლე
ცეცხლმეზეპარეობა-Ე ცეცხლის მოდება
ცეცხლოვან-ი ბრწყინვალე; კაშკაშა

ცეცლოვანება-Ე ცეცხლი; ბწყინვალება; სიკაშკაშე
ცვა დაცვა; შენახვა
ცვალება შეცვლა; გადანაცვლება
ცვალებადობა-Ე შეცვლა
ცვალებულ-ი შეცვლილი; გამოცვლილი; გადანაცვლებული
ცვალებულობა-Ე შეცვლა
ცვულ-ი დაცული
ცვულება-Ე დაცვა
ცთომა შეცდომა (ვნ. გვ.)
ცთომილ-ი შემცდარი
ცთომილება-Ე შეცდომა
ცთუნება შეცდენა (მოქმ. გვ.)
ცთუნებულ-ი შეცდენილი
ციდამტკაველ-ი მაიმუნი
ცითბამო-Ე ციური
ცილ-ი სიცრუე; ტყუილი
ცილება მოტყუება
ცილისმფუცველ-ი ტყუილად დამფიცებელი
ცილისმწამებელ-ი ტყუილად დამბრალებელი
ცილისმწამებელობა//ცილისმწამებლობა ტყუილად დაბრალება
ცილისმწამებლობა. იხ. ცილისმწამებელობა
ცილმწერლობა ტყუილის დაწერა
ცილობა შეცილება; შეკამათება; შედავება
ცილობით-ი სადავო; საკამათო
ცილობისმოყუარება-Ე დავის სიყვარული; მოქიშპეობა
ცილფიცობა-Ე, იხ. ცილფუცობა-Ე
ცილფუცობა-Ე//ცილფიცობა-Ე ტყუილად დაფიცება
ცინება სიცილი; გაცინება; დაცინვა
ცისკიდე-Ე სამყარო; ქვეყნიერება
ცისკრობა-Ე სინათლე
ცისკროვან-ი ნათელი
ციჟუა შუამავლობა
ცმელ-ი ქონი; ცხიმი
ცმელოვან-ი ქონიანი; ცხიმიანი
ცმელოვანება-Ე ქონიანობა; ცხიმიანობა
ცნობა ცნობა; გაგება; მიხვედრა; გონება
ცნობად-ი მისახვედრი; შესაცნობი; გასაგები
ცნობადობა-Ე მისახვედრობა
ცნობავნებულ-ი შეშლილი
ცნობავნებულება-Ე შეშლილობა
ცნობამიღებულ-ი შეშლილი
ცნობაშერეულ-ი შეშლილი
ცნობება შეტყობინება; გაგებინება
ცნობიერ-ი გონიერი; ჭკვიანი
ცნობიერება-Ე გონიერება
ცნობილ-ი გონიერი; ჭკვიანი
ცოდვა ცოდვის ჩადენა; ცოდვა; დანაშაული
ცოდვილ-ი ცოდვილი; დამნაშავე
ცოდვება ცოდვის ჩადენინება
ცოდვისმოყუარე-Ე შემცოდე; ცოდვის ჩამდენი
ცოდინ-ი შეტყობა
ცოლება//ცოლობა ცოლად შერთვა
ცოლიერ-ი ცოლიანი
ცოლის-სუმა ცოლის შერთვა
ცოლმრავალ-ი მრავალცოლიანი
ცოლობა, იხ. ცოლება
ცოლოსან-ი ცოლიანი
ცოლსუმულ-ი ცოლიანი
ცოლ-ყოფა ცოლად შერთვა; გათხოვება
ცომევან-ი//ცომოვან-ი ხმიადი
ცომოვან-ი, იხ. ცომევან-ი
ცოფ-ი გიჟი
ცოფება//ცოფობა სიგიჟე; გაგიჟება
ცოფობა, იხ. ცოფება
ცოცოტა ცოტ-ცოტა
ცოცხალ-ი ჯანმრთელი; ცოცხალი
ცოცხალ-ყოფა გამოჯანმრთელება; სიცოცხლე
ცოცხლად საღად
ცოცხლივ ცოცხლად
ცოხნიელ-ი დაცოხნილი
ცრემლმრავლობა-Ე დიდი გლოვა
ცრემლოვა//ცრემლოა ტირილი; ცრემლის დაღვრა
ცრემლსავსედ დიდი გლოვით
ცრუმოციქულ-ყოფა ცრუმოციქულობა
ცრუმოძღუარ-ი ცრუმასწავლებელი
ცრუმოძღურება-Ე ცრუმოძღვრება

ცრუმოწამე-ჲ ცრუმოწმე
ცრუმოწმობა-ჲ ტყუილად დამოწმება
ცრუფიც-ი ტყუილად დამფიცებელი
ცრუფიცება//ცრუფიცობა ტყუილად
    დაფიცება
ცრუწამება-ჲ ცრუ (ტყუილი) მოწმობა
ცვენება ყრა; დაყრა
ცვლისმადნობელ-ი სანთლის
    გამკეთებელი
ცვლიან-ი სანთლიანი
ცუარგანრეულ-ი ცვარნარევი
ცუდ-ი ამაო; ფუჭი; უსამართლო
ცუდად ამაოდ; ფუჭად; უსამართლოდ
ცუდად-ი ამაო; ფუჭი; უსამართლო
ცუდადმეტყუელება-ჲ ამაო; ფუჭი
    ლაპარაკი
ცუდადმზუობრობა-ჲ ამპარტავნობა
ცუდისმეტყუელება-ჲ ფუჭი ლაპარაკი;
    უსამართლო ლაპარაკი
ცუდისმზრახ-ი მატყუარა
ცუდმაშურალობა-ჲ ამაო გარჯა
ცუდმოზრახობა-ჲ ტყუილის ლაპარაკი
ცუდმოწამე-ჲ ცრუმოწმე
ცუდსახელ-ი ცრუ
ცუდსახელობა-ჲ სიცრუე
ცუდსიტყუა-ჲ სიცრუე; ტყუილი
ცუდ-ქმნა ამაოდ მიჩნევა
ცუდ-ყოფა გამტყუვნება; ფუჭად ქცევა
ცუდჯელოვნება-ჲ ამაოება
ცუმა ჩაცმა
ცუნდრუკ-ი ავყია; ჩქარი (არადინჯი)
ცუნდრუკება ავყიობა; აჩქარება
ცურეა ფრქვევა; სხურება
ცურეულ-ყოფა ფრქვევა; სხურება
ცურეგულ-ი ამოვლებული (ოქროში...)
ცხადმყოფელ-ი აშკარად გამომჩენი
ცხადმყოფელობა-ჲ გამოაშკარავება
ცხარ-ი ბრაზიანი; თავხედი; ცხარე
ცხება წასმა; კურთხევა; დალოცვა
ცხებულ-ი კურთხეული; დალოცვილი;
    ცხებული
ცხებულება-ჲ კურთხევა; დალოცვა;
    ცხება
ცხედარ-ი საწოლი
ცხენკეთილობა-ჲ კარგი ცხენის ყოლა
ცხოარ-ი, იხ. ცხოვარ-ი
ცხობა გამოცხობა; ცხობა; თბობა
ცხობილ-ი გამომცხვარი
ცხოვარ-ი//ცხოარ-ი//ცხუარ-ი ცხვარი
ცხოვართმზრდელ-ი ცხვრის მომვლელი
ცხოვართსაბანელ-ი ცხვრის საბანი
ცხოველ-ი//ცხოელ-ი ცოცხალი;
    პირუტყვი
ცხოველება//ცხოვლება//ცხოვლობა
    სიცოცხლე
ცხოველსმყოფელ-ი მაცოცხლებელი
ცხოველსმყოფელობა-ჲ
    მაცოცხლებლობა
ცხოვლება, იხ. ცხოველება
ცხოვლივ ცოცხლად
ცხოვლობა, იხ. ცხოველება
ცხოვლობ

თ-ი მაცოცხლებელი
ცხოვნება//ცხონება ხსნა; გადარჩენა;
    გაცოცხლება
ცხოვნებულ-ი//ცხონებულ-ი ხსნილი;
    გადარჩენილი; გაცოცხლებული
ცხოვრება//ცხორება ცხოვრება;
    სიცოცხლე; ხსნა
ცხოვრებად-ი გადასარჩენი
ცხონება, იხ. ცხოვნება
ცხონებულ-ი, იხ. ცხოვნებულ-ი
ცხ@ირება, იხ. ცხოვრება
ცხორებამემოსილ-ი ცოცხალი;
    გადამრჩენი
ცხორებისზიარ-ი ერთად მცხოვრები
ცხორებისმომცემელ-ი მაცოცხლებელი;
    გადამრჩენი
ცხორებისმოყუარე-ჲ ცხოვრების
    (სიცოცხლის)მოყვარე
ცხორებისმოყუარეობა-ჲ ცხოვრების
    (სიცოცხლის)მოყვარეობა
ცხრილება გარჩევა; გაწმენდა
    (ხორბლისა...)
ცხრო-ჲ ციება
ცხრომა დალევა (მთვარისა)
ცხვრმაღალ-ი მაღალცხვრიანი
ცხვრმოკლე-ჲ მოკლეცხვრიანი

ძ

ძაბება სიძულვილი; კიცხვა

ძაგეგისძიცცარე-Ე მოძულე; კიცხვისძიცცარე
ძაგებულ-ი შეძულებული; გაკიცხული
ძალ-ი სიმი (საკრავისა)
ძალ-ი ძალა; ჯარი; სასწაული
ძალანუ[illegible]-ი უძლიერესი
ძალ-დება შეძლება
ძალდრო-Ნ ძლიერი
ძალება მოკვდება; ძალდატანება
ძალისაები-ი შესაძლებელი
ძალისაებრობა-Ე შემძლეობა
ძალმწეობა-Ე დახმარება
ძალოვან-ი ძლიერი
ძარღუთმრთსველობა-Ე ძარღვთა გაშლა (გაჭიმვა)
ძარღვაკუეთილება ძარღვთა დაჭრა
ძარღუშეკრილ-ი ძარღვებდაჭრილი
ძარღუკრილ-ᲙᲝᲤᲐ დაუძლურება
ძაძა-Ე ძაძა: უხეში ქსოვილი: ტომარა
ძაძაშთაცუმულ-ი ძაძით (უხეში ქსოვილით) შემოსილი
ძახილ-ი დართული (ძაფისა): ნართი
ძგერა დარტყმა: ხმაური
ძგიჯე-Ე გაფიცრული კედელი
ძევა ძიება
ძეგლიკ-ᲬᲐᲠᲐ-Ე დადგენილება
ძელ-ი ხე
ძელიმრჩენილ-ი ფიცარ (ხე) შემოკრული
ძმაკეობა-Ე მამაშვილობა
ძენძერუკ-ი ერთგვარი ფრინველი
ძერკორ-ი შევარდენი
ძიების-ᲙᲝᲤᲐ ძებნა: გამოძიება
ძივთ-ი ფისი (ხისა)
ძირაკ-ი ძირა (ბოსტნეული)
ძირგარეშა დატანჯვა: დასჯა
ძირდაბმულ-ი მტკიცესაფუძვლიანი
ძირმტკიცედ საფუძვლიანად
ძირმტკიცეობა-Ე სიმტკიცე
ძირუხურილ-ი ამოგლეჯილი: ამოთხრილი
ძირკეკეობით სრულიად
ძისცოლ-ი რძალი
ძისწულ-ი შვილიშვილი
ძიძ-ი ძეძვი
ძლება შეძლება
ძლევა გამარჯვება (მოქმ.): დამარცხება (ვნ. გვ.)
ძლევა მიცემა: ძლევა
ძლევაშემისილ-ი უძლეველი
ძლევისმოყუარე-Ე ამპარტავანი
ძლევისმოყუარება//ძლევისმოყუარეობა ამპარტავნობა
ძლევისმოყუარეობა. იხ. ძლევისმოყუარება
ძლევისმოყუარე-ᲙᲝᲤᲐ ამპარტავნობა
ძლევისმყოფელ-ი გამარჯვებული
ძლეულ-ი დამარცხებული
ძლეულება-Ე//ძლეულობა-Ე დამარცხება (ვნ. გვ.)
ძლეულობა-Ე, იხ. ძლეულება-Ე
ძლეულ-ᲙᲝᲤᲐ დამარცხება (მოქმ. გვ.)
ძლიერ-ᲙᲝᲤᲐ გაძლიერება
ძლივ ძლივს
ძლივ-ი ოდნავი; მცირეოდენი
ძლივს ძლივს
ძლით გამო; მიზეზით; ძალით; ძლივს
ძლით-ი გამო: გამოისობით; ძალისაებრი
ძლითმზრახველ-ი ენაბლუ
ძლისპირ-ი საგალობელი
ძმად-ი სიძის მხლებელი
ძნება გაჭირვება: გაძნელება
ძნელბედ-ი გაჭირვებული
ძნელბედობა-Ე გაჭირვება
ძნელება მძიმედ. ძნელად მიჩნევა
ძნელოვან-ი ძნელი: მრუდი; არასწორი
ძნელოვანება-Ე გაჭირვება
ძნელოვანთაგან-ი ძნელთაგანი
ძნელსაბონებელ-ი ძნელად მისაჩნევი; ძნელად საფიქრებელი
ძნეულ-ი კონა
ძნვა გაძნელება; გაჭირვება
ძნიად ძნელად
ძნიად-ძნიად მეტად ძნელად
ძნობა დაკვრა (მოქმ. გვ.); მოვლა
ძოვება ძოვება (საშ. /მოქმ. გვ.): მოვლა
ძოვნილ-ი მოვლილი; მომწყემსილი
ძოწ-ი წითელი საღებავი; წითელი ნივთი
ძოწულ-ი წითელი ტანსაცმელი

ძონეულისმოყარდულ-ი წითელი ტანსაცმლით მოვაჭრე
ძონეულობა-Ე სიწითლე
ძრვა დაძვრა; შეძვრა: ღელვა: მიწისძვრა
ძრულ-ი მოძრავი ქონება
ძრწოლა//ძწოლა შიში: რყევა: კანკალი
ძრწოლება//ძწოლება შეშინება
ძᲜ-ი რკინის ნაჭერი
ძᲜᲐᲓ წინაალმდეგ: ბოროტად
ძᲜᲔᲑᲐ გამძვინვარება
ძრ-ი ბოროტი: სიბოროტე: ავი
ძრᲔᲑᲐ//ძრᲝᲑᲐ სიბოროტე
ძრᲘᲗ ძლივს
ძრᲘᲡᲖᲠᲐᲮᲕᲐ ავყოობა: ცუდის ლაპარაკი
ძრᲘᲡᲛᲔᲢᲧᲕᲔᲚ-ი ავის, ბოროტის მოლაპარაკე
ძრᲘᲡᲛᲔᲢᲧᲕᲔᲚᲔᲑᲐ-Ე ავის, ბოროტის ლაპარაკი
ძრᲘᲡᲛᲖᲠᲐᲮᲕᲐᲚ-ი ავის, ბოროტის მოსურნე
ძᲗᲗᲠᲘᲡᲔᲥᲠᲔᲑᲐᲚ-ი ავის შემკრები
ძრᲘᲡᲛᲝᲥᲛᲔᲓ-ი ბოროტმოქმედი
ძრᲘᲡᲛᲝᲥᲛᲔᲓᲔᲑᲐ-Ე ბოროტმოქმედება
ძრᲘᲡᲛᲝᲬᲡᲔᲜᲔ-Ე ავის, ბოროტების გამხსენებელი
ძრᲘᲡᲛᲝᲬᲡᲔᲜᲔᲑᲐ-Ე//ძრᲘᲡᲛᲝᲬᲡᲔᲜᲔᲝᲑᲐ-Ე ავის, ბოროტის გახსენება
ძრᲘᲡᲛᲝᲬᲡᲔᲜᲔᲝᲑᲐ-Ე, იხ. ძრᲘᲡᲛᲝᲬᲡᲔᲜᲔᲑᲐ-Ე
ძრᲘᲡᲡᲐᲥᲛᲔ-Ე ბოროტმოქმედება
ძრᲘᲡᲡᲘᲢᲧᲣᲐ ავის, ბოროტების ლაპარაკი: დაბეზღება
ძრᲘᲡ-ᲧᲝᲤᲐ ბოროტების ჩადენა (ქმნა)
ძრᲘᲡᲨᲔᲛᲐᲛᲗᲮᲣᲔᲚ-ი ბოროტების დამმართებელი
ძრᲘᲡ-ᲬᲐᲛᲔᲑᲐ-Ე ბოროტების დაბრალება
ძრᲘᲡ-ᲮᲘᲚᲕᲐ ბოროტება
ძრᲘᲡ-ᲬᲡᲔᲜᲔᲑᲐ-Ე ბოროტების გახსენება: გულღრძოობა
ძრᲜᲐᲗᲔᲡᲐᲝᲑᲐ-Ე ბოროტთა შთამომავლობა
ძრᲝᲑᲐ, იხ. ძრᲔᲑᲐ
ძრᲣᲨᲔᲜᲔᲑᲔᲚ-ი ბოროტების არგამხსენებელი; მიმტევებელი
ძრᲣᲨᲔᲜᲔᲑᲔᲚᲝᲑᲐ-Ე პატიება; მიმტევებლობა
ძრ-ძრ-ი უსასტიკესი
ძრ-ძრᲐᲓ უსასტიკესად
ძრ-ძრᲐᲓ-ი უსასტიკესი
ძრᲑᲐᲜᲮᲘᲚᲣᲚ-ი ავის მნახველი
ძრᲮᲘᲚᲣᲚᲔᲑᲐ-Ე//ძრᲮᲘᲚᲣᲚᲝᲑᲐ-Ე სიბოროტე: დანაშაული
ძრᲮᲘᲚᲣᲚᲝᲑᲐ-Ე, იხ. ძრᲮᲘᲚᲣᲚᲔᲑᲐ-Ე
ძრ-ᲬᲡᲔᲜᲔᲑᲐ-Ე ავის, ბოროტების გახსენება; გულღრძოობა
ძᲣᲚᲘᲗᲑᲐᲜ დასაბამიდან
ძᲣᲚᲘᲗᲑᲐᲜᲝᲑᲐ-Ე დასაბამითობა
ძᲣᲚᲘᲡᲫᲣᲚ-ი ძალიან ძველი: უძველესი
ძᲣᲚᲫᲣᲚ-ი ძალიან ძველი
ძᲣᲚᲣᲐᲜ გუშინწინ
ძᲣᲚᲣᲐᲜᲓᲔᲚ-ი გუშინწინდელი
ძᲣᲫᲔᲣᲚ-ი გაზრდილი: ნათესავი
ძᲣᲫᲣᲔᲡᲛᲔᲢᲔ-Ე ძიძიშვილი
ძᲦᲝᲚᲐ//ძᲦᲝᲛᲐ გაძღოლა: წინამძღვრობა
ძᲦᲝᲛᲐ გაძღომა
ძᲦᲝᲛᲐ, იხ. ძᲦᲝᲚᲐ
ძᲦᲝᲛᲘᲚ-ი გაწვრთნილი
ძᲦᲣᲐᲜᲔᲑᲐ გაგზავნა: მოტანინება
ძᲦᲣᲐᲜᲔᲑᲣᲚ-ი გაძღოლილი: წარგზავნილი:
ძᲦᲣᲐᲜᲔᲑᲣᲚ-ᲧᲝᲤᲐ გაგზავნა
ძᲦᲣᲐᲜᲔᲑᲐ გაგზავნა: გაძღოლა
ძᲦᲣᲐᲜᲔᲑᲘᲚ-ი გაგზავნილი: გაძღოლილი
ძᲦᲣᲔᲜ-ᲧᲝᲤᲐ ჩუქება: მირთმევა
ძᲦᲣᲜᲘᲡᲛᲠᲗᲣᲔᲚᲝᲑᲐ-Ე ძღვენის მირთმევა
ძᲦᲝᲚᲐ, იხ. ძრᲦᲝᲚᲐ

Წ

ᲬᲐᲓᲘᲔᲠ-ი//ᲬᲐᲓᲜᲘᲔᲠ-ი მსურველი
ᲬᲐᲓᲘᲔᲠᲔᲑᲐ//ᲬᲐᲓᲘᲔᲠᲝᲑᲐ სურვილი
ᲬᲐᲓᲘᲔᲠᲥᲜᲘᲚ-ი მსურველი
ᲬᲐᲓᲜᲘᲔᲠ-ი, იხ. ᲬᲐᲓᲘᲔᲠ-ი
ᲬᲐᲓᲘᲔᲠᲝᲑᲐ, იხ. ᲬᲐᲓᲘᲔᲠᲔᲑᲐ
ᲬᲐᲗ-ი კეტი: მოკლე შუბი
ᲬᲐᲗᲘᲡᲐᲜ-ი კეტით. მოკლე შუბით შეიარაღებული
ᲬᲐᲗᲥᲠᲝᲑᲐ, იხ. ᲬᲐᲠᲘᲗᲥᲠᲝᲑᲐ

წათქუმით დადასტურებით; დანამდვილებით
წაკიდება, იხ. წარკიდება
წაკითხვა, იხ. წარკითხვა
წალ-ი ვაცი
წალა-ჲ ჩირქი
წალთ-ი წალდი
წამ-ი წუთი; წამი
წამ-ი წამწამი; სასწორის უღლის ისარი
წამალ-ი წამალი; საწამლავი; საღებავი; მელანი
წამართ//წაღმართ იქით; შემდგომში
წამატებულ-ი, იხ. წარმატებულ-ი
წამგებ-ი დამხარჯავი; მხარჯველი
წამეგა მოწმობა: დადასტურება; წამება; ტანჯვა: მინიშნება; ჩვენება
წამეგად-ი საწამებელი
წამეგულება-ჲ//წამეგულობა-ჲ დადასტურება
წამეგულობა-ჲ, იხ. წამეგულება-ჲ
წამეგულ-ყოფა დადასტურება
წამის-ყოფა მინიშნება: ჩვენება
წამკადრად თავხედურად
წამლეან-ი//წამლიან-ი მოწამლული; საწამლავიანი
წამლვა მოწამვლა; ჯადოსნობა
წამლიან-ი, იხ. წამლეან-ი
წამლისმცემელ-ი წამლის მიმცემი
წამლობა მოწამვლა; ჯადოსნობა
წამოვლინება, იხ. წარმოვლინება
წამოთუალვა, იხ. წარმოთუალვა
წამოკიდებულ-ი მოსაზღვრე
წამომართ//წამოღმა აქეთ; აქეთკენ
წამოღება, იხ. წარმოღება
წამოღმა, იხ. წამომართ
წამოცვენებულ-ი წამოცვენილი
წამწამება მინიშნება; ჩვენება
წანა-ჲ წვეულება; ლხინი
წანაღებ-ი მინატაცები
წანულეთ-ი მიწვეულთა კრებული
წარგერვა შებერვა
წარგლარდნა შეხვევა
წარგმა წაყვანა (თოკით)
წარგმაღალობა-ჲ ამპარტავნობა
წარგოან-ი ხშირწარბიანი
წარგრაუმა შეცდომა
წარგშეყრილ-ი წარგებგადაბმული
წარგდება დაგდება; მიგდება; ამოგდება
წარგება//წაგება დახარჯვა
წარგებულ-ი დახარჯული
წარგზავნა//წარმგზავნა გაგზავნა (მოქმ. /ვნ. გვ.)
წარგზავნილ-ი გაგზავნილი
წარგრაგნა შეხვევა
წარგუალე წადი
წარგურა წაყვანა; მოშორება
წარდგინება//წარდგენა მიყვანა; მირთმევა
წარდგმა გადადგმა
წარდგომა მისვლა; წარდგომა
წარდგომილ-ი მისული; წარმდგარი
წარდევნა განდევნა
წარდევნება განდევნა
წარდევნილ-ი განდევნილი
წარევა//წარევნა ბოდვა; არეულად საუბარი
წარევნა, იხ. წარევა
წარევნულ-ი, იხ. წარეულ-ი
წარეულ-ი//წარევნულ-ი არეული; შეშლილი
წარვლენა, იხ. წარვლინება
წარვლენილ-ი, იხ. წარვლინებულ-ი
წარვლინება//წარვლენა გაგზავნა
წარვლინებულ-ი//წარვლენილ-ი გაგზავნილი
წარვლტოლა გაქცევა
წარვლტოლვილ-ი გაქცეული
წარვრდომა მოვარდნა; მოშორება; მოცილება
წარზიდვა გაწევა; გაჭიმვა
წარზიდულ-ი აწეული; ახრილი
წართანაება დამატება
წართვით მიყოლებით
წართრევა წათრევა; გათრევა
წართქრომა გასწრება
წართქუმა თქმა
წართქუმულ-ი თქმული
წართხევა დაღვრა (მოქმ. /ვნ. გვ.)
წარკერვა ამოკერვა
წარკეცა აკეცვა

წარკიდება//წაკიდება დამართება; შემთხვევა
წარკრეა შებორკილებულის მიყვანა
წარკუეთა მოჭრა; მოკვეთა; დაკარგვა
წარკუეთილ-ი მოჭრილი; მოკვეთილი
წარმავალ-ყოფა წარმავალობა
წარმავლინებელ-ი გამგზავნელი
წარმართ-ი ურწმუნო
წარმართება//წარმართობა გამგზავრება; გამარჯვება; კეთილად განგება; გამართვა
წარმართებულ-ი მიმავალი; გამგზავრებული; კეთილად მავალი; გამარჯვებული
წარმართებულება-ჲ კეთილად სვლა; გამარჯვება
წარმართებულ-ყოფა-ჲ კეთილად წარმართვა
წარმართთაბან-ი ერთ-ერთი ურწმუნო
წარმართთამიერ-ი წარმართული
წარმართობა, იხ. წარმართება
წარმართობა-ჲ ურწმუნოება
წარმატაცებელ-ი მიმტაცებელი
წარმატება გადამეტება
წარმატებად-ი გადასამეტებელი
წარმატებულ-ი//წამატებულ-ი გადამეტებული
წარმგებელ-ი დამხარჯავი
წარმგზავნა, იხ. წარგზავნა
წარმგზავნელ-ი//წარმგზავნელ-ი გამგზავნელი; გამდევნელი
წარმგზავნილ-ი გაგზავნილი
წარმდებ-ი თავხედი
წარმდებება-ჲ თავხედობა
წარმდევნელ-ი გამდევნი
წარმდინარ-ი//წარმდინარე-ჲ წარმავალი; არამუდმივი
წარმდინარე-ჲ, იხ. წარმდინარ-ი
წარმველ-ი გამვლელი; მგზავრი
წარმველინელ-ი გამგზავნელი
წარმველინელობა-ჲ გადაცემა; გაგზავნა
წარმკითხველ-ი წამკითხველი
წარმკუეთელ-ი მომსპობი
წარმმართებელ-ი წარმმართველი; ხელმძღვანელი; გზის მაჩვენებელი
წარმმგზავნელ-ი, იხ. წარმგზავნელ-ი
წარმოპარება ალაფის წამოღება; მოტაცება
წარმოგმა წამოყვანა (თოკით)
წარმოგურეა წამოხურვა; წამოფარება
წარმოგდება წამოგდება; ჩამოგდება
წარმოგზავნა გამოგზავნა
წარმოგზავნილ-ი გამოგზავნილი
წარმოგორებულ-ი გამოგორებული
წარმოგუალე წამოდი
წარმოდგინება წარმოდგენა; წამოყვანა; მოყვანა; დაყენება
წარმოდგინებულ-ი წამოყვანილი; მოყვანილი
წარმოდგმა მოტანა; დადგმა
წარმოდგომილება-ჲ//წარმოდგომილობა-ჲ მოსვლა; მოყვანა
წარმოდგომილება-ჲ, იხ. წარმოდგომილება-ჲ
წარმოდება სიტყვსა ანგარიშის ჩაბარება
წარმოდგინება წარმოდგენა
წარმოელა წამოვლა
წარმოელინება//წამოელინება გამოგზავნა
წარმოელინებულ-ი გამოგზავნილი
წარმოელტოლა გამოქცევა
წარმოელტოლილ-ი გამოქცეული
წარმოერდომა შემთხვევა; ქმნა
წარმოერდომილ-ი მომხდარი; ქმნილი
წარმოზიდვა წამოწევა; გამოზიდვა; გაჭიმვა
წარმოზრახვა თქმა
წარმოთრევა გამოთრევა; გამოწევა
წარმოთუალვა დათვლა
წარმოთქუმა თქმა
წარმოთქუმევინება თქმევინება
წარმოთქუმულ-ი თქმული
წარმოთხევა დაღვრა; ღებინება
წარმოთხრობა მოთხრობა
წარმოკიდება წამოკიდება
წარმოკუეთა მოჭრა
წარმომადგინებელ-ი წარმომჩენი
წარმომავალ-ი მომავალი
წარმომავლებელ-ი შემომვლელი; შემომსაზღვრელი

წარმომაკლინებელ-ი გამომგზავნელი
წარმომართება წამოსვლა; გამარჯვება; კეთილად მოსვლა
წარმომართებულ-ი წამოსული
წარმომატყულოგელ-ი დამაბრმობელი
წარმომაჩინებელ-ი წამომჩენი; გამომჩენი
წარმომაჩინებელ-ყოფა გამოჩენა
წარმომგზავნელ-ი გამომგზავნელი
წარმომეტყველ-ი მომასწავებელი
წარმომტყუენელ-ი ამაოხრებელი; ამკლები
წარმომღებელ-ი მომტანი; წამომღები
წარმომღერება წამოთამაშება
წარმომცემელ-ი გამომგზავნი
წარმომცელელ-ი დამცელელი
წარმომჯობა დამხობა
წარმონაღებ-ი წამოღებული; ალაფი
წარმონერწყვა გადმოფურთხება
წარმოპარვა მოპარვა
წარმოპარულ-ი მოპარული
წარმოპყრობა მოშვერა
წარმორთხმა გამოწევა; წამოწევა
წარმორტყმა ჩაცმა
წარმოსავალ-ი წამოსასვლელი; გზა
წარმოსავლინებელ-ი გამოსაგზავნი
წარმოსაჩინებელ-ი გამოსაჩენი; საჩვენებელი
წარმოსაჩინებელად გამოსაჩენად; საჩვენებლად
წარმოსრულ-ი წამოსული
წარმოსრულება დამთავრება; დასრულება
წარმოსუმა წამოსმა; დასმა
წარმოსწრება დასწრება
წარმოსხმა დაღვრა
წარმოსხმა წამოსხმა; მოხურვა (ტანსაცმლისა)
წარმოტაცება მოტაცება
წარმოტაცებულ-ი მოტაცებული
წარმოტევება გადმოშლა; ჩამოშვება
წარმოტრვა წამოსვლა
წარმოტრულ-ი წამოსული
წარმოტყუენვა აოხრება; აკლება; ტყავის, ალაფის წამოღება
წარმოუცალიერებელ-ი//წარმოუცარიელებელ-ი სავსე; ულევი; უზომო
წარმოუცარიელებელ-ი, იხ. წარმოუცალიერებელ-ი
წარმოქცევა წამოქცევა; მობრუნება
წარმოლება მოტანა; წართმევა
წარმოღებულ-ი წამოღებული; მოტანილი
წარმოყვანება წამოყვანა
წარმოყოფა გამოყოფა; გამოშვერა
წარმოყოლილ-ი წამოყოლილი
წარმოყრა გადმოყრა; გადმოყრევინება
წარმოჩინება გამოჩენა; გამოცხადება
წარმოჩინებით-ი საჩვენებელი
წარმოჩინებულად აშკარად; ცხადად
წარმოცალიერება//წარმოცარიელება დაცლა; ამოღება
წარმოცალიერებულ-ი დაცლილი
წარმოცარიელება, იხ. წარმოცალიერება
წარმოცდა ნახვა
წარმოცემა გამოგზავნა; წამოსვლა (ჩამოდინება); გამოსვლა
წარმოცემულ-ი გამოგზავნილი
წარმოცენება გამოსვლა; გამოცემა
წარმოცთომა აცდენა; შეცდენა
წარმოცთუნება მოტყუება
წარმოცლა დაცლა; გაშიშვლება
წარმოცვენება წამოყრა; გადმოყრა (ვნ. გვ.)
წარმოძრვა წამოსვლა
წარმოძრულ-ი წამოსული; აღძრული
წარმოძღოლა გამოძღოლა
წარმოძღუანება წამოღება
წარმოწყუმა ამოგდება
წარმოხუმა წამოღება (მრავლისა)
წარმოხურვა//წამოხურვა მობურვა; დაფარება
წარმოჯდომა წამოსვლა
წარმპარველ-ი მიმტაცებელი
წარმრღუნელ-ი წამლეკავი
წარმტყუენავ-ი//წარმტყუენველ-ი ტყვედ წამყვანი; ამაოხრებელი; ამკლები; დამღუპველი
წარმტყუენველ-ი, იხ. წარმტყუენავ-ი
წარმქცეველ-ი გამაქცეველი; მძლეველი

წარმლელელ-ი წარმრთმევი
წარმყვანელელ-ი წამყვანი; გამტაცებელი
წარმცველობა-ჲ მეთვალყურეობა; დასაცველობა
წარმწყმედელობა-ჲ დამღუპველობა
წარმძლომ-ი წინამძღოლი; მეგზური
წარმწყმედელ-ი დამღუპველი
წარნაქ-ი წითელი საღებავი
წარნაწყმედ-ი დაკარგული; დაღუპული
წარნახვა ნახვა; შემოწმება
წარიტება განდევნა
წარპარვა მოპარვა; მიტაცება
წარპარულ-ი მოპარული; მიტაცებული
წარპარულება-ჲ მოპარვა; მიტაცება
წარეება გაპობა
წარყრობა გაშვება; გაწევა
წარრეა არევა; ბოდვა; შერევა; შეერთება
წარრეცხა მობანა
წარრთვა დამატება
წარრღუნა//წარღუნა წალეკვა; დაღერა
წარრჩევა არჩევა
წარრჩეულ-ი არჩეული
წარსაბრკოლელელ-ი შემფერხებელი
წარსაგეგელ-ი//წასაგეგელ-ი ხარკი
წარსაგზავნელ-ი გასაგზავნი
წარსადგმელ-ი გადასადგმელი
წარსავალ-ი წასასვლელი; წარმავალი; გზა
წარსავლელ-ი სავალი; გზა
წარსავლინველელ-ი გასაგზავნი
წარსთრეველ-ი დასაღვრელი
წარსაკითხავ-ი წასაკითხავი
წარსამართველ-ი//წასამართველელ-ი გასაკეთებელი; მოსახერხებელი; მოსაგვარებელი
წარსამართველობა-ჲ გაკეთება; მოხერხება
წარსამატებელად სიკეთით ასავსებად
წარსაპარველ-ი მოსაპარავი
წარსარღუნელ-ი წასალეკავი
წარსატაცებელ-ი მისატაცებელი
წარსატაცებელობა-ჲ მიტაცება
წარსატყუენველ-ი მისატაცებელი
წარსაქანელ-ი საზღვაო მანძილის საზომი (80 მილი)
წარსაღებელ-ი წასაღები; მისატაცებელი
წარსაცემელ-ი//წასაცემელ-ი გასაგზავნი
წარსრგა გაქცევა
წარსრულება დასრულება
წარსწრაფა ჩქარა წასვლა
წარსწრეგა//წარსწროგა გასწრება
წარსწრობა, იხ. წარსწრეგა
წარსხმა წაყვანა; განდევნა (ცრავლისა)
წარსხმულ-ი წაყვანილი; განდევნილი; თავთავი
წარტანება წაღება; წაყვანა
წარტაცება გატაცება
წარტევება გაშვება; თავდასხმა
წარტევებულად თავხედურად
წარტირება გატირება
წარტყუენა აკლება; აოხრება; ტყვედ წაყვანა; მოხიბლვა
წარტყუენილ-ი, იხ. წარტყუენულ-ი
წარტყუენულ-ი//წარტყუენილ-ი აკლებული; აოხრებული; ტყვედ წაყვანილი; მოხიბლული; გაშტერებული
წარტყუენულობა-ჲ მოოხრება; აკლება
წარუგებელ-ი დაუხარჯავი; უბრალო
წარუვალ-ი მარადიული; მუდმივი
წარუვალობა-ჲ მარადიულობა
წარუკმოცთომა შეცდომა (ვნ. გვ.)
წარუმართებელ-ი უიღბლო; მარცხიანი
წარუმართებელობა-ჲ მარცხი
წარუმატებელად გადაუმეტებლად; ნაკლებად
წარუპარველ-ი მოუპარავი
წარუპარველობა-ჲ დაცვა; შენახვა
წარურღუნელ-ი აუმღვრეველი
წარუტაცებელ-ი დაცული; შენახული; მიუტაცებელი
წარუტყუენელ-ი დაცული; შენახული; მიუტაცებელი
წარუტყუენველობა-ჲ დაცვა; შენახვა; მიუტაცებლობა
წარქუმა წაღება
წარქცევა განდევნა; გარეკვა
წარქცეულ-ი განდევნილი

წარღება//წაღება წაღება; წართმევა; მიტაცება
წარღებულ-ი წაღებული; წართმეული
წარღუნა, იხ. წარრღუნა
წარღუნილ-ი წალეკილი
წარყვანება წაყვანა; გაყოლება; წაღება
წარყვანებულ-ი წაყვანილი; წაღებული
წარყოლა წაყოლა; გაყოლა
წარყოლილ-ი გაყოლილი
წარყოფა გაშვერა; გაყოფა (ხელისა)
წარყრა აყრა; აშვება (აღვირისა)
წარჩინება გამორჩენა; გამორჩევა; დაწესება; დაყენება
წარჩინებულ-ი გამორჩენილი; გამორჩეული; დიდებული; დიდგვაროვანი
წარჩინებულება-ჲ//წარჩინებულობა-ჲ გამორჩენილობა; დიდებულება
წარჩინებულობა-ჲ, იხ. წარჩინებულე-ბა-ჲ
წარცემა გაგზავნა; მირთმევა
წარცემულ-ი გაგზავნილი; მირთმეული
წარცთუნება შეცდენა (მოქმ. გვ.)
წარცვენება მოძრობა; მოშორება
წარძება გაძევება; გაგდება
წარძრვა წასვლა; წაყვანა
წარძუარცვა გაძარცვა; გახდა (სამოსლისა...)
წარძურომა გაძვრომა; წასვლა
წარძღოლა გაძღოლა
წარძღომა გაძღოლა
წარძღუანება გაგზავნა; მეგზურობა; გაყოლება (მოქმ. გვ.)
წარძღუანვა გაყოლა (ვნ. გვ.)
წარწევნა დაწევა; მისვლა
წარწევნულ-ი დაწეული; მისული
წარწერა ხელმოწერა
წარწირვა გაწირვა; დატოვება; მიტოვება
წარწირულ-ი გაწირული; მიტოვებული
წარწმასნა დაგრეხა
წარწუდომა//წარწუთომა მიწვდომა
წარწუთომა, იხ. წარწუდომა
წარწყმედა//წაწყმედა დაღუპვა (მოქმ. /ვნ. გვ.) დაკარგვა (მოქმ. /ვნ. გვ.)
წარწყმედად-ი დასაღუპავი; დასაკარგავი
წარწყმედილ-ი, იხ. წარწყმედულ-ი
წარწყმედილობა-ჲ დაღუპვა; დაკარგვა
წარწყმედულ-ი//წარწყმედილ-ი დაღუპული; დაკარგული
წარწყმედულება-ჲ დაღუპვა
წარხეთქა წაკვრა; წარტყმა
წარხუევა შეხვევა
წარხუმა წაღება; მიტაცება (მრავლისა)
წარჯდა გახდა; წართმევა; გაშვება
წარჯდილ-ი გახდილი; მომძვრალი; მოშორებული
წარჯდომა//წაჯდომა წასვლა; გადასვლა; გაფუჭება; მოსპობა; (ვნ. გვ.) წასწრება; გასწრება
წარჯდომილ-ი წასული
წარჯდუნვება გაფუჭება (მოქმ. გვ.)
წარკოცა გაწმენდა; მოსპობა
წარსნილ-ი დაშლილი; დარღვეული; თავაშვებული
წარსნილობა-ჲ თავაშვებულობა (უწესობა)
წარჸმნა გაცილება; გაშვება
წასაგებელ-ი, იხ. წარსაგებელ-ი
წასამართებელ-ი, იხ. წარსამართებელ-ი
წასანახავად დასანახავად
წასრულ-ი, იხ. წარსრულ-ი
წაღება, იხ. წარღება
წაღმა, იხ. წაღმართ
წაღმართ//წაღმა შემდგომში; პირდაპირ
წაღმართმორგებულ-ი სწორად მავალი
წაცვალება გადაწევა; გადანაცვლება
წაწერილ-ი წარწერა; დაწერილი
წაწყმედა, იხ. წარწყმედა
წახნაგება-ჲ მსახველობა; დასახვა; გამოქანდაკება
წახნაგებულ-ი გამოქანდაკებული
წაჯდომა, იხ. წარჯდომა
წგება შეხვრეპა; ალოკვა; შესვლეპა
წგილ-ი განქარვებული; გაფუჭებული; ძალადაკარგული
წგილ-ყოფა ძალისდაკარგვა; გაფუჭება
წდეა დასხმა; მიწოდება
წდეულ-ი დასხმული; მიწვდილი
წდომა წრთობა
წედ-ი ჯამი

წედ-ი ნერგი
წევნა დაწევა; მიწევა; შეხვედრა; დახმარება
წევნულ-ი დაწეული; შესწრებული; დამხმარე
წელ-ი წელი; ნაწლავი
წელთდამკგენელ-ი ნაწლავთა მწველი
წელიწადეულ-ი//წელიწდეულ-ი წლამდე; წლისა
წელიწადითი წელიწადად წლიდან წლამდე; ყოველ წელს
წელიწდეულ-ი, იხ. წელიწდეულ-ი
წელიწდეულად ერთხელ წელიწადში
წელიწდეულობა-Ე წელიწადი; ასაკი
წელიწდობა-Ე წელიწადი; ასაკი
წელმორტყმულ-ი შემოსილი; შეიარაღებული
წერეულ-ი//წერულ-ი კონა; შეკვრა; ძნა
წერით-ი დაწერილი
წერით მოსამეგა-Ე დაწერა; გადაწერა
წერილ-ი ნაწერი; წერილი; დაწერილი; ძველი აღთქმის წიგნი
წერილთამიერ-ი ძველი აღთქმისეული
წერილისშემომყვანებელ-ი სჯულის, სამართლის მცოდნე
წერტა ჩხვლეტა; ტანჯვა
წერტით-ი ნაჩხვლეტი
წესა დაძახება
წესთდამსხმელობა-Ე დაწესება
წესიერება-Ე// წესიერობა-Ე წესი; წესიერება; კანონიერება
წესიერებრ-ი წესიერი
წესისაებრ-ი წესიერი
წესნიერ-ი მონაზონი ქალი
წესნიერად წესიერად
წვალება გაყოფა; განხეთქილება; ერესი
წიაღ (წყალს) გაღმა; იმ მხარეს; გამოღმა
წიაღ-ი კალთა; უბე
წიაღელა გადასვლა (წყალზე)
წიაღელება გადავლევინება (წყალზე)
წიაღკერძო იმ მხარეს, გაღმა (წყლის იქეთ)
წიაღკერძო-Ე იმ მხრისა
წიაღკრება გადაყვანა (წყალზე)
წიაღმელელ-ი გადამსვლელი (წყალზე)
წიაღმოვლა შემოვლა (წყლისა)
წიაღმოკერძო წყლის იქეთ
წიაღმოკრება შემოკრება (წყლის აქეთ მხარეს)
წიაღმომყვანებელ-ი გადმომყვანი (წყალზე)
წიაღმოსლვა გადმოსვლა (წყალზე)
წიაღმოყვანება გადმოყვანა (წყალზე)
წიაღმოჯდომა გადმოსვლა (წყალზე)
წიაღსავალ-ი გადასასვლელი (წყალზე); გემის შუაში გადებული ხე
წიაღსლვა გადასვლა (წყალზე)
წიაღუელელად გადაუსვლელად (წყალზე)
წიაღყვანება გადაყვანა (წყალზე)
წიაღშემკრებელ-ი წყლის იქეთა მხარეს შემკრები
წიაღჯდომა გადასვლა (წყალზე)
წიგნ-ი ასო; წერილი; წიგნი; დაწერილი; წერა-კითხვა
წიგნისმეცნიერ-ი მწიგნობარი
წიგნისმიმღებელ-ი წერილის მიმტანი
წიგნისმკითხველ-ი მკითხველი (წიგნისა ლიტერატურიისას)
წიგნისმკითხველობა-Ე კითხვა (წიგნისა ლიტერატურიისას)
წიგნისმმოსელ-ი წიგნის ყდის გამკეთებელი
წიგნისმრთველ-ი წერილისმიმტანი
წიგნისმწერალ-ი წერილის, წიგნის, ანდერძის დამწერი
წიგნისსაცავ-ი წიგნთსაცავი; ბიბლიოთეკა
წიგნისტყავ-ი საწერი ტყავი
წიგნისწერა წერილის, წიგნის, ანდერძის დაწერა
წიგნურ-ი სალიტერატურო
წიდა-Ე ჭუჭყი; წიდა
წივა-Ე ფუნა
წით-ს გაწითლებულია
წილ ნაცვლად
წილ-ი ნაწილი; ხვედრი; კენჭი
წილად -ჯერ; -გზის
წილ-გდება წილის (კენჭის) ყრა

წილგდებით-ი წილისყრით დაწესებული
წილით-ი წილისყრით დაწესებული
წილის-თხევა წილისყრა
წილისსაზომ-ი საზომი
წილ-ხუდომა შეხვედრა; ხვდომა
წინა-ჲ ადრინდელი; უწინარესი
წინაღდგინება დაპირისპირება; დაყენება
წინაღდგომა შებრძოლება; ურჩობა
წინაღდგომ-ი//წინააღმდგომელ-ი
მოწინააღმდეგე; მტერი
წინაღდგომით-ი საწინააღმდეგო
წინაღდგომისმოქმედ-ი მოწინააღმდეგე; შემბრძოლებელი
წინაღდგომმსჯელ-ი მოდავე; მომჩივანი
წინაღმდგომობა წინააღმდეგობა; ურჩობა
წინაღმდგომ-ყოფა-ჲ ურჩობა
წინაღმზიდველობა-ჲ აწევა
წინაღმომაცენებლობა-ჲ გაჩენა
წინაღმჭურველ-ი საბრძოლოდ გამმზადებელი
წინაღრჩევა გამორჩევა
წინაღრჩულ-ი გამორჩეული
წინაღსადგომელად საწინააღმდეგოდ
წინაღუდგომელ-ი უდავო; უცილო
წინაღუდგომელ-ყოფა მორჩილება
წინაგჯე-ჲ წინაკარი
წინაგამომავალ-ი უპირველესი
წინაგამომავალობა-ჲ უპირველესობა
წინაგამომსახველ-ი წინასწარ გამომხატველი
წინაგამოუყვანება გამოყვანა
წინაგამოჩინებულ-ი წინასწარ გამოჩენილი
წინაგამოცხადება წინასწარშეტყობინება
წინაგანგჭოგილ-ი ამორჩეული
წინაგანგება-ჲ გადაწყვეტა
წინაგანგებულ-ი გადაწყვეტილი; დადგენილი
წინაგანგებულება-ჲ გადაწყვეტა; დადგენა
წინაგანზრახვა-ჲ სურვილი; ნება
წინაგანმართება-ჲ მონდომება; გარჯა
წინაგანმართვა-ჲ დარიგება
წინაგანმგებელობა მართვა; ზრუნვა; მომწესრიგებლობა
წინაგანმზადება მომზადება
წინაგანმზადებულ-ი მომზადებული; მოსალოდნელი
წინაგანმმზადებელ-ი მომმზადებელი
წინაგანმსაზღვრებელ-ი დამწესებელი
წინაგანმსწრობელ-ი გამსწრები
წინაგანმცემელ-ი წინასწარ გამცემი
წინაგანმწყობ-ი შემბრძოლებელი
წინაგანმწყობისამიმართ-ი სამოწინააღმდეგო
წინაგანმხილველ-ი გამთვალისწინებელი
წინაგანმხილველობა-ჲ გათვალისწინება
წინაგანრჩევა გარკვევა
წინაგანსაბებელ-ი დასაწესებელი
წინაგანსაზღვრება-ჲ დაწესება
წინაგანსაძრძალებელ-ი გასაფრთხილებელი
წინაგანსაწყობელ-ი საბრძოლო
წინაგანსიტყუა-ჲ შედავება; შეცილება
წინაგანსწავლა დარიგება
წინაგანსწავლულ-ი დარიგებული
წინაგანუბებელ-ი გაუთვალისწინებელი; მოუფიქრებელი
წინაგანუმზადებელობა-ჲ მოუმზადებლობა
წინაგანფენილ-ი დაგებული
წინაგანჩინებულ-ი წინასწარ დაწესებული
წინაგანწყობა ბრძოლა
წინაგანწყობილ-ი მებრძოლი; მტერი
წინაგზა-ყოფა საგზლად მიცემა
წინადაგადებულება-ჲ ადრე შობა
წინადაგება გაშლა; მირთმევა; შეწირვა
წინადაგებულ-ი გაშლილი; შეწირული
წინადადება გაძლება
წინადადგომა წინააღმდეგობა; შებრძოლება
წინადადება მიცემა; მოცემა; წინ დადება; დადება; დაწესება; ნიმუშად არჩევა
წინადადებულ-ი მოცემული; მიცემული
წინადაკუეთილ-ი დასაჭურისებული
წინადამდგომელ-ი გამძლები

წინადამდებილ-ი დამდები: მომცემი
წინადამთხუეეა შეხვედრა
წინადაეკარიელ-ი დამცველი: დამკავებელი
წინადაკარიბა დაკავება: ფლობა
წინადასხმა დადება: ჩვენება (მრავლისა)
წინადაუდგომ-ი ვერგასაძლები; ვერშესაბრძოლები
წინადაუდგომელად უბრძოლველად
წინადაუდგომელობა-Ე შეუბრძოლებლობა
წინადაუდგრომელ-ი ვერშემბრძოლები
წინადაუდგრომელობა-Ე შეუბრძოლებლობა
წინადაშჯილ-ი დასჯილი
წინადაცუეთილეპისაგანობა-Ე წინადაცვეთა
წინადანიდბა-Ე დანიშვნა
წინადაწყებულ-ი ადრინდელი
წინადღით-ი გუშინდელი
წინაენებულ-ი ადრე ენებული
წინაკარ-ი წინკარი: ტაძრის შესასვლელი
წინაკარსᲔ-Ე წინკარი
წინაკერძო-Ე წინამხარეს მყოფი
წინამბრძოლ-ი მოწინააღმდეგე: მტერი
წინამბრძოლება-Ე ბრძოლა
წინამგალობელ-ი მგალობელი
წინამგებეარ-ი შემგებებელი
წინამგრძნობელ-ი წინასწარ მგრძნობი
წინამდგომ-ი კარისკაცი
წინამდგომობა-Ე წინამძღოლობა
წინამდებარᲔ-Ე წინმდებარე; მომავალი
წინამდებარეობა-Ე წინმდებარეობა; მომავლობა
წინამზრუნველობა-Ე ზრუნვა
წინამთსრობელ-ი წინასწარმეტყველი
წინამიგებება შეგებება: მიგებება
წინამიმათხოველ-ი მიმთხოვებელი
წინამიმც�elel-ი წინასწარ მიმცემი
წინამისწრება მისწრება: დასწრება
წინამისწრებილ-ი დამსწრები
წინამილება ადრე მიღება
წინამო-Ე ადრეული: წინა: წინმყოფი
წინამოგებება შეხვედრა: მოგებება
წინამოგონებულ-ი წინასწარ მოფიქრებული
წინამოკუეცილ-ი წინმოჭრილი
წინამომასწავებელ-ი წინასწარ მაჩვენებელი
წინამომზადება გამზადება
წინამომყუანებელ-ი მომყვანი; წარმომდგენი
წინამორბედ-ი წინამავალი; გამსწრები
წინამორბედება გასწრება
წინამოსაყდრეობა უპირატესობა; უმთავრესობა
წინამოსაჯულ-ი მოდავე: მომჩივანი
წინამოსრბა გამოსწრება; გასწრება
წინამოსწავება ჩვენება; ნიშანი
წინამოსწავებულ-ი წინასწარ ნაჩვენები; ნიშანი
წინამოსწრობა-Ე გამოსწრება
წინამოუმზადებელ-ი გაუმზადებელი
წინამოქმნა დამუშავება
წინამოძღურობა-Ე ხელმძღვანელობა
წინამსრბელ-ი წინამავალი; გამსწრები
წინამსწრობელ-ი წინამავალი; გამსწრები
წინამსხდომარეობა-Ე წინ ჯდომა
წინამქადაგებელ-ი წინასწარ მქადაგებელი
წინამყოფელ-ი გამკეთებელი; მქმნელი
წინამცნობელ-ი წინასწარ გამგები (შემტყობი)
წინამცნობელობა-Ე წინასწარ გაგება (შეტყობა)
წინამცოდველ-ი ადრე მცოდველი
წინამცორკელ-ი შიკრიკი
წინამძღომ-ი წინამძღვარი: მეთაური
წინამძღუარ-Ყოფა წინამძღოლობა
წინამწამებელ-ი მომასწავებელი
წინამწეველ-ი დამხმარე
წინამწურთელ-ი გამწვრთნელი
წინამხედველ-ი წინასწარ გამთვალისწინებელი: წინდახედული
წინამხედველობა-Ე წინდახედულება
წინამჯდომარᲔ-Ე ხელმძღვანელი; თავმჯდომარე
წინამჯდომარეობა-Ე ხელმძღვანელობა; თავმჯდომარეობა

წინადთ წინათ; ადრე
წინადთ-ი ადრინდელი
წინადთმეცნიერება-დ წინასწარ შეტყობა
წინადსწარ, იხ. წინასწარ
წინადსწარ-ი წინასწარი
წინადსწართქუმულ-ი წინასწარ თქმული
წინადსწარმცნობელ-ი წინასწარ შემტყობი
წინადსწარმცნობელობა-დ წინასწარ შეტყობა; მიხვედრა
წინადსწარმხილველ-ი წინასწარ შემტყობი; მხედველი
წინადსწარღაღადება წინასწარ თქმა
წინადსწარშემცოდებელ-ი ადრე შემცდარი (შემცოდე)
წინადსწარჩინებულობა წინასწარ განსაზღვრა
წინადსწარცნობა წინასწარ შეტყობა
წინადსწარცნობილ-ი წინასწარ შეტყობილი
წინადსწარხარებულობა-დ წინასწარ შეტყობინება
წინადსჯერ ადრე
წინაპარ ადრე
წინაპირობა პირველი სიტყვის თქმა; შეპირება
წინარე შემდგომში
წინასადღესასწაულო-დ დღესასწაულისწინა
წინასაკუთებელ-ი დასაკუთებელი; შესაბრძოლებელი
წინასაშველ-ი დასაფარავი
წინასახე-დ ნიშანი
წინასრბა გასწრება
წინასწარმეტყველება, იხ. წინადსწარმეტყველება
წინასწრობა მისწრება; გასწრება; სიჩქარე
წინასწრობით წინ
წინაუკმო, იხ. წინაუკუმო
წინაუკუმო//წინაუკმო საპირისპირო
წინაუკუნ საპირისპიროდ
წინაუწყება წინასწარ შეტყობინება
წინაქადაგება წინასწარ ქადაგება
წინაქონებულ-ი ადრე ქონებული
წინაყოფა დადგმა; დადება; მიცემა; ჩუქება; მირთმევა; ასრულება
წინაშე წინ; წინააღმდეგ
წინაშემდგომ-ი//წინაშემდგომარე-დ წინ მდგომი
წინაშემდგომარე-დ, იხ. წინაშემდგომ-ი
წინაშემდგომარეობა-დ წინ დგომა
წინაშემდგომელ-ი კარისკაცი; წინ მდგომი
წინაშემდგომელთაგან-ი კარისკაცთაგანი
წინაშემდგომელობა-დ წინ მყოფობა; კარისკაცობა
წინაშემოკრება შემოკრება
წინაშესავალ-ი შესავალი
წინაჩუენება ჩვენება; შეთავაზება
წინაცვა დარაჯობა
წინაცნობა მიხვედრა
წინაძღოლა გაძღოლა
წინაძღომა გაძღოლა
წინაძღუანვა წინამძღოლობა
წინაწარმეტყველებით-ი წინასწარმეტყველური
წინაწარმომთქუმელ-ი წინასწარმეტყველი
წინაწარმცნობელობა-დ წინასწარ მიხვედრა; შეტყობა
წინაწარმხედველობა-დ წინასწარ ხედვა
წინასწარსლვა წინ წასვლა; გასწრება
წინაწარსწრობა გასწრება
წინაწარქცევა წინ გარეკვა
წინაწარძღოლა გაძღოლა
წინაწარძღუანებულ-ი გაგზავნილი
წინაწარძღუანვა გაძღოლა
წინაწოდება დაძახება
წინაჯდომა თავში ჯდომა
წინდასაცველად დასაცავად
წინდობა დანიშვნა
წინვა შეგინება; შეურაცხყოფა
წინწარსრბა გასწრება
წინწილა-დ მუსიკალური საკრავი (რკინის თეფშები)
წირთხლ-ი//წყირთლ-ი ხღურბლი
წისქვლისმაქცველ-ი წისქვილის ბორბლის დამტრიალებელი
წიფება მიწევა; დაწევა

წიწვა შიში; შეკრთომა
წიწვეულ-ი შეშინებული; შემკრთალი
წიხნა წიხლის კვრა
წლითიწლად-ი ყოველწლიური
წმასნა გრეხა; თხზვა; ტყუილი; ჭორი
წმასნილ-ი დაგრეხილი; დახლართული; ცრუ; ტყუილი
წმასნილება-ჲ ტყუილი: ვერაგობა
წმიდათმგოზელ-ი სიწმიდეთა დამფარველი
წმიდამყოფელ-ი გამწმენდი
წმიდა-ყოფა გაწმენდა
წოდება მიპატიჟება; დაძახება; თქმა; დარქმევა
წოდებულ-ი დაძახებული; მიპატიჟებული; დარქმეული
წოდებულობა-ჲ დაძახება; სახელის შერქმევა
წონა დახრა; დალუნვა; აწონვა
წრაფა//სწრაფა სიჩქარე: აჩქარება; მონდომება
წრაფით სწრაფად; საჩქაროდ
წრდიალ-ი//წრტიალ-ი ჭლექი; სასტიკი
წრდოლა დენა; წვეთვა
წრტიალ-ი, იხ. წრდიალ-ი
წრფელ-ი სწორი; მართალი
წრფელ-ყოფა გასწორება
წჳმროება წვიმიანობა
წუადება ზმორება
წუადინება-ჲ ზმორება
წულ-ი ღეროს ნამცეცი
წულა-ჲ ღეროს ნამცეცი (ენინობითი)
წულა-ჲ რძის პროდუქტები; ნაწველი
წურ-ი მწვერვალი; თავი; წვერო; წვერი
წურგამო-ჲ ახალწვერგამოსული
წურგამოობა-ჲ წვერის ამოსვლა; მოწიფულობა
წურკაკლუც-ი ლამაზწვერიანი
წურყჳნულ-ი წვერშეკრეჭილი
წუთ ჯერ; ჯერ კიდევ
წუთად-ი წუთიერი; არამარადიული
წუთერთობა-ჲ წარმავალობა
წუთისშინაგან-ი წუთიერი; ხანმოკლე
წუთოლა წვეთება
წუთჟამობა-ჲ ხანმოკლეობა
წუთლა ცოტაც და
წუთხ-ი ჩირქი
წუთხიან-ი ჩირქოვანი
წუთხიანობა-ჲ ჩირქოვანება
წუთხმდინარე-ჲ ჩირქოვანი
წულ-ი შვილი; ვაჟი
წულგარ-ი//წულგარიჳ-ი მამრი; ბავშვური
წულგარიჳ-ი, იხ. წულგარ-ი
წულეულ-ი ღერო
წულილად-ი დაწვრილებითი; უმცირესი
წულილვა//წურილვა გამოძიება; გამოკითხვა
წულილ-წულილად წვრილ-წვრილად
წუნობა დაცინვა; არად ჩაგდება
წურვილ-ი დაწურული
წურთა წვრთნა; სწავლება; ცემა; სწავლა; ფიქრი
წურთილ-ი გაწვრთნილი: ნასწავლი; დასჯილი
წურთილება-ჲ სწავლა
წურილვა, იხ. წულილვა
წურილმოძცეჳ-ი მძიმე (პუნქტ.)
წუსწუთ ხშირ-ხშირად; მუდმივად
წყალება შეცოდება; შებრალება
წყალთგარდამოსაქანელ-ი წყლის სადინარი
წყალთსადინელ-ი წყლის სადინარი (კალაპოტი)
წყალობა შეწყალება; ჩუქება; შებრალება; სიბრალული
წყალტფილ-ი თბილი წყალი (თბილწყლიანი ადგილი)
წყაროვა ამოდინება; გამოდინება
წყაროვნად წყაროსებურად
წყაროჲსთავ-ი წყაროს სათავე
წყება დაწყება
წყევა წყევლა; დაწყევლა
წყენა, იხ. წყინება
წყენილ-ი შეწუხებული; თავმობეზრებული
წყვა აწყვა; მიწყვა (მიზომვა)
წყვილ-ი წყვილი: წელი
წყინება//წყენა შეწუხება; თავის მობეზრება

წყირთლ-ი, იხ. წირთხლ-ი
წულვა დაჭრა; ცემა
წულიან-ი წყალნარევი
წულიან-ი მოხდენილი; მშვენიერი
წულითმაკე-ჲ წყალმანკიანი: დასივებული
წულითმანკიერ-ი წყალმანკიანი; დასივებული
წულითმანკიერება-ჲ წყალმანკი
წულითრღუნა წარღვნა; წყალდიდობა
წულისმკრებელ-ი წყლის მომტანი (შემგროვებელი)
წულისმკრებელობა-ჲ წყლის შეგროვება
წულისმსხმელ-ი წყლის დამსხმელი
წულისმშობელ-ყოფა წყლის გამოდინება (მოქმ. გვ.)
წულისსასუმელ-ი წყლის შესაგროვებელი ჭურჭელი
წულტუ-ჲ//წყრტუ-ჲ უთმო; მოშიშვლებული; სწორი
წულტუკლდეიგა-ჲ სიპი კლდე
წულტუობა-ჲ უთმოობა; მოშიშვლება
წამედა დაკარგვა; დაღუპვა
წყობა ბრძოლა; საბრძოლოდ გამზადება
წყობის-ყოფა ბრძოლა; შებრძოლება
წყობის-ცემა ბრძოლა; შებრძოლება
წყრთა-ჲ საზომი (იდაყვიდან თითის წვერამდე)
წყრთეულ-ი წყრთა
წყრტუ-ჲ, იხ. წულტუ-ჲ
წუდეულ-ი დამწყვდეული
წუდიად-ი სიბნელე; უფსკრული
წუეედა ხოცვა; დახოცვა
წუეედა-ჲ ერთგვარი მცენარე
წუერიელ-ი მწყურვალი
წუერნგბ-ი//მწუერნგბ-ი წულიანი ადგილი; ჭაობი
წუერნგბოან-ი წულიანი ადგილი; ჭაობი

ჭ

ჭაბუკა-ჲ ჭაბუკი (კნინობითი); ახალგაზრდა ქალი
ჭაბუკთმზრდელობა-ჲ ახალგაზრდათა აღზრდა
ჭაბუკიდ-ი ახალგაზრდა ქალი
ჭაბუკოვან-ი//ჭაბუკროვან-ი ახალგაზრდა
ჭაბუკროვან-ი, იხ. ჭაბუკოვან-ი
ჭაკლოეა ჩქეფა
ჭალაკ-ი კუნძული
ჭალაკოვან-ი კუნძულიანი
ჭალედ-ი სოლებიანი
ჭამად-ი საჭმელი
ჭამბაკ-ი ერთგვარი სურნელოვანი ბალახი
ჭამეგა ჭმევა
ჭამეგულ-ი მსუქანი
ჭამისმმალველ-ი ფარულად მჭამელი
ჭამულ-ი საჭმელი
ჭანგოსან-ი ბრჭყალიანი
ჭაპან-ი თოკი
ჭარმაგბ-ი თეთრი შავწინწკლებიანი (ცხენი...)
ჭაშაკ-ი სასმისი
ჭაშნიგ-ი ღვინო
ჭაჭრ-ი ერთგვარი ფრინველი
ჭელტობა შევაჭრება
ჭელჭობა გამოზოგვა: ძუნწობა
ჭენეგა დარტყმა; წაკვრა: ჩხუბი
ჭემარიტეგით-ი ნამდვილი: მართალი
ჭემარიტმქმნელ-ი გამმართლებელი; მართალი
ჭემარიტ-ყოფა გამართლება
ჭიდროეგა-ჲ სივიწროვე
ჭიკინ-ი ჭუვილი
ჭიმ-ი თოკი
ჭირეგა//ჭირეეა//ჭირეობა გაჭირვება (მოქმ. /ვნ. გვ.): სიგლახაკე: მწუხარება: შევიწროება
ჭირეგა, იხ. ჭირეგა
ჭირეულ-ი გაჭირვებული; ძნელი; მძიმე
ჭირეულეგა-ჲ//ჭირეულობა-ჲ გაჭირვება: სიღარიბე
ჭირეულობა-ჲ, იხ. ჭირეულეგა-ჲ
ჭირეობა, იხ. ჭირეგა
ჭირისამიერ-ი გაჭირვებით გამოწვეული
ჭირულ-ი გაჭირვებული
ჭიჭნაურ-ი აბრეშუმი
ჭიჭნაუსტ-ი აბრეშუმის ძაფით ქსოვა
ჭკა-ჲ ჭილყვავი

ჭლაკ-ი//ჭლიკი ჩლიქი
ჭლაკგანაეგულ-ი//ჭლიკგანაეგულ-ი ჩლიქგაყოფილი
ჭლიკ-ი, იხ. ჭლაკ-ი
ჭლიკგანაეგულ-ი იხ. ჭლაკგანაეგულ-ი
ჭლიკიან-ი ჩლიქიანი
ჭლიკოსან-ი ჩლიქიანი
ჭმულეგა-ჲ ამოჭმა; ამოღრღნა
ჭორტ-ი გროვა
ჭრელოვან-ი ჭრელი
ჭროფულ-ი ჭრიფლი
ჭრტინვა ჭიკჭიკი; ჩივილი; წუხილი
ჭრჭინვა ჭიკჭიკი
ჭჳრობა ჭვრეტა; ყურება
ჭუვარგენ-ი ჯოხი
ჭუვილ-ი//ჭუილ-ი წუხილი; მწუხარება
ჭუვნეულ-ი მწუხარე
ჭუილ-ი, იხ. ჭუვილ-ი
ჭურ-ი იარაღი; ჭურჭელი; ქვევრი
ჭურეტა ყურება
ჭურვა შეიარაღება
ჭურვილ-ი შეიარაღებული
ჭურვილეგა-ჲ შეიარაღება; აღჭურვილობა
ჭურრჩეულეგა-ჲ სიმდიდრე
ჭურჭელ-ი ქონება; იარაღი; ჭურჭელი
ჭულელ-ი ლუწი

ხ

ხადა//ხდა დაძახება; დაყვირება
ხადილ-ი დაძახება; დაყვირება; წვეულება
ხადილობა-ჲ წვეულება
ხავარტ-ი ფხალეული
ხაზდ-ი ძვირფასი ქსოვილი
ხალ-ი ჯოხი; ნიჩაბი
ხალენ-ი შალის წამოსასხამი
ხან-ი გამყოფი სივრცე კედლებს შორის
ხანად-ხანად დროდადრო
ხანით-ი ხანად დროდადრო
ხაო-ჲ ბუსუსი
ხაოდ-ი ბუსუსებიანი
ხარაბუზ-ი ცხენისმსგავსი ნადირი
ხარადრიონ-ი სავი
ხარეგა შეტყობინება; სიხარული; გახარება
ხარეგულ-ი შეტყობინებული; გახარებული
ხარისხ-ი კიბის საფეხური; ასავლელი
ხარისხოვან-ი საფეხურიანი
ხარისხოვნეგა-ჲ სიმაღლე
ხარკ-ი ხარკი; საზრუნავი
ხარკეგა//ხარკობა გადახდა; სამსახური; ცდა; ზრუნვა
ხარკისმომჰდელ-ი ხარკის ამკრები
ხარკისმც�egel-ი ხარკის მიმცემი
ხარო-ჲ, იხ. ჯარო-ჲ
ხარტიელ-ი მთვრალი
ხარტოლარ-ი არქივარიუსი
ხარტოფილაკ-ი, იხ. ხარტოფილაქს-ი
ხარტოფილაქს-ი//ხარტოფილაკ-ი წიგნების მცველი
ხარტუკ-ი//ხრატუკ-ი რკინის რგოლი
ხარჭოვნეგულ-ი ხარჭა
ხარჭოსნობა-ჲ ხარჭის ყოლა
ხატ-ი სახე; მსგავსება; შესახედობა
ხატეგა-ჲ მსგავსება
ხატთმლეფელ-ი ხატთა დამლეწავი
ხატთმფარლობა-ჲ ხატთა ხატვა
ხატიერეგა-ჲ სახე
ხატკეთილობა-ჲ სილამაზე
ხატოვან-ი მოხატული
ხატოვნეგა-ჲ გამოსახვა; გამოხატვა
ხატშუენიერ-ი ლამაზი
ხაშმ-ი მძიმე სენი; სნეული; ცუდი კლიმატი
ხაჩეკარ-ი სომეხთა მარხვა; სომეხთა სარწმუნოების მიმდევარი
ხდა, იხ. ხადა
ხედულ-ი მაყურებელი
ხეენარ-ი ტყე
ხეთჭილ-ი გახეთქილი; დაგლეჯილი
ხეთჭნეგა დარტყმა
ხენეშ-ი ავი; უვარგისი; უზნეო
ხეოვან-ი ტყიანი
ხერდოან-ი ქვაღორღიანი
ხერვა ამოსვლა; გზის გაკვალვა (გაძღოლა)
ხერთვის-ი კუნძული; ნახევარკუნძული
ხვალისაგან მეორე დღეს; მეორე დილას
ხვალისა დღე მეორე დღეს

ხილა-ჲ თავსაბურავი
ხილვა ნახვა; გასინჯვა
ხილოვან-ი//ხილიან-ი ხილის ბალი
ხიობა გალობა
ხისტ-ი მოწინააღმდეგე
ხლამჳნდ-ი, იხ. ჰლამინდ-ი
ხლდომა//ხლტომა ხტომა; სირბილი
ხლტომა, იხ. ხლდომა
ხმაწა მოჭერა
ხოირ-ი//ხჳრ-ი გვირგვინი; თავსაბურავი
ხოლე, იხ. ხოლო
ხოლო//ხოლე მარტო; მხოლოდ; მაგრამ; არამედ
ხოლოდ ხოლო
ხოლო თუ ეგებ
ხომ-ი, იხ. ჰომ-ი
ხორესპისკოპოს-ი უეპარქიო ეპისკოპოსი
ხორშ-ი ადგილი ტაძრის სვეტთა შორის
ხორშ-ი ნამტვრევი; ხის ნათალი
ხორშაკ-ი საშინელი სიცხე
ხორშაკეგა-ჲ სიცხე; გვალვა
ხორშაკეულ-ი ნასიცხი; ნაგვალევი
ხორშ-ხორშად სვეტთა შორის ადგილებად
ხრა ხრა; რყევა
ხრატუკ-ი, იხ. ხარტუკ-ი
ხრიზომს-ი მოჩვენება
ხრტინვა ხრიალი (მომაკვდავის სუნთქვა)
ხრწევა ხელის შეშლა
ხსედ-ი წაბლისფერი; წითელი
ხსედ-ჭრელ-ი წაბლისფერი (წითელი) და ჭრელი
ხჳთქ-ი ნიანგი
ხჳშნება შეხვეწება; შევედრება
ხჳრ-ი, იხ. ხოირ-ი
ხუავეულ-ი გროვა
ხუაპრიელ-ი უხვი
ხუაიშან-ი//ხუეიშან-ი ლოცვა; ვედრება
ხუარგლისვაჭარ-ი ხორბლის გამყიდველი
ხუასდაბ-ი, იხ. ხუასტაბ-ი
ხუასტაბ-ი//ხუასდაბ-ი ქონება; საქონელი
ხუასტაბისმოყუარე-ჲ ქონებისმოყვარე
ხუაშიადად საიდუმლოდ
ხუეიშან-ი, იხ. ხუაიშან-ი
ხუეიშნება მიცემა; მოცემა
ხუესტ-ი თავხედი
ხუესტად თავხედურად
ხუესტობა თავხედობა; ტრაბახი
ხუეტა ფხეკა; კაწვრა
ხუეტილ-ი ნაფხეკი; ნაკაწრი
ხუეშნა შუამდგომლობა
ხუეჭა წართმევა
ხუთეულ-ი მეხუთედი
ხუჳიკ-ი//უჳიკ-ი მიდიელი
ხურეტა შეხვრეპა (წვნიანისა)
ხუროთმოძღუარ-ი მთავარი ოსტატი
ხუროთმოძღურეგა-ჲ ოსტატთა უფროსობა
ხუროქმნილ-ი ხუროდ ქცეული
ხუშკარ-ი მსხვილი ფქვილისაგან გამომცხვარი
ხუცეგა უფროსობა
ხუცეს-ი უფროსი; მღვდელი; სასულიერო პირი (მღვდელი, ეპისკოპოსი)
ხუცოგა-ჲ მღვდლობა

ჰ

ჰალ-ი მოხალული ფქვილი
ჰამიერ-ი ფეხსაცმლიანი
ჰამლ-ი ფეხსაცმელი
ჰამლისმკერვალ-ი ფეხსაცმლის მკერავი
ჰამლისსაგელ-ი ფეხსაცმლის შესაკრავი
ჰამლისტეფ-ი ფეხსაცმლის შესაკრავი (ტყავისა)
ჰამ-ს საჭიროა
ჰამს-ი საჭირო
ჰარო-ჲ//ხარო-ჲ ორმო
ჰარჰაჩო-ჲ ხორხი
ჰაჰილ-ი კაწვრა
ჰაჰილეგა-ჲ კაწვრა
ჰგოვრედ-ი ხბოიანი
ჰდა ამოწვდა; ამოღება (მახვილისა)
ჰდალ-ი დედალი
ჰდილ-ი ამოწვდილი; ამოღებული
ჰდომა სიარული; სელა; წინააღმდეგობა; კამათი; ჩხუბი; მტრობა
ჰდომისმოყუარე-ჲ მოდავე
ჰედნა წვრთნა; ხედნა
ჰეკად-ჰეკად ხევ-ხევ

ჯეროვან-ი ხევი
ჯელ-ი ხელი; ხელწერილი; ხელობა; თანამდებობა
ჯელად-ი მიმომავალი მღვდელი
ჯელაკურობა, იხ. ჯელთაღკურობა
ჯელგანვმელ-ი ხელგამხმარი
ჯელგვან-ი ზანტი
ჯელდასხმულ-ყოფა, იხ. ჯელთდასხმულ-ყოფა
ჯელთაღკურობა//ჯელაკურობა დახმარება
ჯელთგორკილ-ი//ჯელგორკილ-ი ბორკილი
ჯელთ-გდება დაჭერა
ჯელთდამსხმელ-ი დამყენებელი; დამწესებელი
ჯელთდამსხმელობა-ჲ დაყენება; დაწესება; წინამძღვრობა
ჯელთ-დასხმა დაყენება; დაწესება
ჯელთდასხმად-ი დასაყენებელი; დასაწესებელი
ჯელთდასხმულ-ი დაყენებული; დაწესებული
ჯელთდასხმულობა-ჲ დაყენება; დაწესება
ჯელთდასხმულ-ყოფა//ჯელდასხმულ-ყოფა დაყენება
ჯელთ-დება დაჭერა; მიცემა; მიძღვნა
ჯელთდებულ-ი დაჭერილი; დავალებული; ნაკისრი
ჯელთმოსაძრე-ჲ ხელოსანი
ჯელთსაგდებელობა-ჲ დაჭერა
ჯელთსაქმარ-ი ხელობა
ჯელთსაჯოცელ-ი ხელსახოცი
ჯელთ-სხმა დაჭერა
ჯელითმოქმედ-ი მუშა
ჯელითმსახურ-ი ხელზე მოსამსახურე
ჯელითკურობა ხელით მოყვანა
ჯელითსაძიებელ-ი მოსაძებნი; შესახები
ჯელითუქმნელ-ი ხელით შეუქმნელი (გაუკეთებელი)
ჯელითქმულ-ი ხელით გაკეთებული
ჯელითწერილ-ი ხელწერილი; პირობა
ჯელითჯურო-ჲ ხურო
ჯელისამკუროგელ-ი იხ. ჯელისღმკუროგელ-ი
ჯელისამკუროგელობა-ჲ დახმარება; შველა
ჯელისღმკუროგელ-ი//ჯელისამკურ-გელ-ი დამხმარე; მშველელი
ჯელის-განდგმა ხელის განძრევა
ჯელის-დადება-ჲ დაყენება; დალოცვა
ჯელის-მიყოფა-ჲ შეხება
ჯელისსაკურობ-ი//ჯელისსაკუროგელ-ი ხელში დასაჭერი; ხმალი
ჯელისსაკურობელ-ი, იხ. ჯელისსაკურობ-ი
ჯელისუფალ-ი თანამდებობის პირი; ხელობის მცოდნე
ჯელისუფლობა-ჲ ხელობა; თანამდებობა
ჯელის-წერა-ჲ წარწერა; დაწერილი
ჯელისჯელ სასწრაფოდ
ჯელისჯელად-ი საფასური; ჩვეულებრივი
ჯელმარჯუე-ჲ მოხერხებული
ჯელმარჯუეთაგან-ი მოხერხებულთაგანი
ჯელმარჯუეობა-ჲ მოხერხება; ოსტატობა
ჯელმოჭდობით ხელისჩაჭიდებით
ჯელმყოფელ-ი მოქმედი; მკეთებელი
ჯელმყოფელობა-ჲ ქმნა; კეთება; ჩადენა
ჯელმწიფე-ჲ შემძლებელი; მთავარი; ხელისუფალი
ჯელმწიფება-ჲ//ჯელმწიფობა-ჲ შეძლება; ძალაუფლება; მთავრობა
ჯელმწიფობა-ჲ, იხ. ჯელმწიფება-ჲ
ჯელოვან-ი//ჯელოან-ი ოსტატი; ხელოსანი
ჯელოვანთმოძღუარ-ი მთავარი ოსტატი
ჯელოვნება-ჲ//ჯელოვნობა-ჲ ოსტატობა; ხელოსნობა; მოხერხება
ჯელოვნებით-ი მოკაზმული
ჯელოვნებისმოქმედ-ი ხელოსანი
ჯელოვნობა-ჲ, იხ. ჯელოვნება-ჲ
ჯელოსან-ი თანამდებობის პირი; ხელოსანი
ჯელ-კურობა ხელის მოკიდება; დახმარება; დაჭერა
ჯელ-კურობით დაჭერით
ჯელუგდებელობა-ჲ მოუხელთებლობა
ჯელუკღმართ ხელუკუღმა
ჯელ-ყოფა დაწყება; კეთება; შეხება
ჯელშეუხებელად შეუხებლად; მიუკარებლად

ჰელცალიერ-ი ცარიელი; უქმი
ჰელცემულ-ი მიცემული; ქვეშევრდომი
ჰელცუდად ფუჭად; უქმად
ჰერ-ი ღერი
ჰივილ-ი ჩხივილი
ჰლარჩად უშნოდ
ჰმაგანსმენილ-ი განთქმული
ჰმაკეთილ-ი კეთილხმოვანი
ჰმაკეთილობა-ჲ კეთილხმოვანება
ჰმამაღალ-ი მაღალხმიანი; ხმაურა
ჰმამაღლობა-ჲ ხმაური; ყვირილი
ჰმამსხვლ-ი ბოხხმიანი
ჰმანელობა-ჲ საჭიროება; გამოყენება
ჰმატკბილ-ი ტკბილხმოვანი
ჰმატკბილობა-ჲ ტკბილხმოვანება
ჰმაშუენიერ-ი ტკბილხმიანი; კეთილხმოვანი
ჰმაშუენიერება-ჲ ტკბილხმოვნება; კეთილხმოვნება
ჰმაწულილ-ი წვრილხმიანი
ჰმაჰამო-ჲ ტკბილხმოვანი; სასიამოვნო ხმიანი
ჰმედ-ი ხმიადი; უფუველი
ჰმეან-ი//ჰმიან-ი ხმიანი; ხმამაღალი: მოლაპარაკე
ჰმევა, იხ. ჯუმევა
ჰმელ-ი ხმელი: გამხმარი; ხმელეთი
ჰმელსარეცლობა-ჲ მიწაზე წოლა
ჰმის-ყოფა დაყვირება; დაძახება
ჰმის-ცემა დაყვირება; ხმის გამოღება
ჰმოვან-ი ხმამაღალი
ჰმოვანება-ჲ მაღალი ხმა; ძახილი
ჰნარცჳს-თხრა ორმოს ამოთხრა
ჰნარცუ-ი ორმო
ჰნევა მოხვნევინება
ჰოვილ-ი, იხ. ჯუვილ-ი
ჰომ-ი//ხომ-ი თანავარსკვლავედი
ჰორც-ი ხორცი; სხეული; გვამი; ნათესავი
ჰორცდიდ-ი დიდი; ბრგე
ჰორცთაჰიერ-ი ხორციელი
ჰორცთმოყუარე-ჲ ხორცისმოყვარული
ჰორციელ-ი ხორციელი; მონათესავე; ცოცხალი; ხორციელი
ჰორციელება-ჲ//ჰორციელობა-ჲ ხორციელება; ნათესაობა; ხორციელი ვნება
ჰორციელებრ-ი ხორციელი
ჰორცუშენიერ-ი ლამაზი
ჰორც-ძუალ-ი ხორცი და ძვალი
ჰორცწმიდა-ჲ სასიამოვნო; სუფთაკანიანი
ჰორჯიანობა-ჲ ხმა; ყვირილი
ჰოცა მოსპობა
ჰრშულ-ი, იხ. ჯშულ-ი
ჰსვა//ჯშვა დაკეტვა
ჰსნილად თავისუფლად; მონდომებით
ჰსოვნება-ჲ მეხსიერება
ჰჳვილ-ი ჭიხვინი (ცხენისა); კივილი; ყვირილი
ჰჳვ-ყოფა დაკივლება
ჰჳმირ-ი წისქვილის ნაწილი; სადაც მარცვლეულს ყრიან დასაფქვავად; საწყაო
ჰჳობა ყვირილი; კივილი
ჰჳფლოვან-ი ხავსისფერი
ჰუამალდ-ი ნავი; გემი
ჰუეგა მოკლება; დაკლება; ნაკლებობა
ჰუეგულ-ი მოკლებული; დაკლებული
ჰუეგულება მოკლება; შემცირება
ჰუედა-ჲ ურო
ჰუედნა ლანძღვა
ჰუედნილება-ჲ ლანძღვა
ჰუეზა-ჲ პური; ღვეზელი
ჰუვილ-ი//ჰოვილ-ი თავთავი
ჰუთვა დაგირავება
ჰუმევა//ჰმევა გამოყენება
ჰუმეულ-ი გამოყენებული; მიჩნეული
ჰუმილვა//ჰჳუმილვა დარაჯობა; დაცვა
ჰუნდ-ი მახე
ჰურელ-დება გახვრეტა
ჰურელოვან-ი ხვრელებიანი; ნაპრალებიანი
ჰურვა გახურება (საშ. გვ.)
ჰურვება გახურება (მოქმ. გვ.)
ჰურთა-ჲ მუშტი; მჯიღი
ჰსვა, იხ. ჰსვა
ჰშიად სქლად
ჰშირ-ი//ყშირ-ი სქელი

ჯშირად ახლო-ახლოს
ჯშირადნერბ-ი ახლო-ახლოს დარგული: ხშირი (ტყე)
ჯშულ-ი//ჰრშულ-ი დაკეტილი
ჯშულობა-ჲ დაკეტვა

ჯ

ჯაბნობა შეშინება
ჯადაგეგა-ჲ//ჯადაგობა-ჲ მჭვერმეტყველება
ჯადაგი-ჲ მჭვერმეტყველი
ჯადაგობა-ჲ, იხ. ჯადაგეგა-ჲ
ჯალაბიან-ი ოჯახის პატრონი
ჯარ-ი სიმრავლე
ჯარბ-ი შუამიანი; შუამიანი გველი
ჯარვა-ჲ ხალხმრავლობა
ჯაჰსმოქმედ-ი იარაღის მკეთებელი
ჯაჭუ-ი ჯაჭვი; ბორკილი; ჯაჭვის იარაღი
ჯაჭუედ-ი ჯაჭვიანი (ჯავშანი); ღობე
ჯაჭუმოგულ-ი ბორკილდადებული
ჯაჭუ-ჭურ-ი იარაღი
ჯდომა-ჲ ჯდომა; დამკვიდრება
ჯდომილ-ი დამჯდარი; დამკვიდრებული
ჯეკმა ძლიერ; მეტისმეტად
ჯერაკუმელ-ი მოხუცთა თავშესაფარში მყოფი
ჯერაკუმია-ჲ მოხუცთა თავშესაფარი
ჯერეგა დაჯერება; დაკმაყოფილება
ჯერეთ//ჯერეთის ჯერ კიდევ
ჯერეთის, იხ. ჯერეთ
ჯერისაგრ შესაფერისად; წესიერად
ჯერისაგრ-ი ჯეროვანი; წესიერი
ჯერისაჩინებელ-ი მნებებელი; საჭიროდ მიმჩნევი
ჯეროვან-ი შესაფერისი; ღირსი
ჯეროვანება-ჲ წესიერება
ჯეროვნად შესაფერისად; სათანადოდ
ჯეროვნეგით წესიერად
ჯერ-ყოფა დაკმაყოფილება; აუცილებლობა; საჭიროება
ჯერ-ჩინება საჭიროდ მიჩნევა; დაწესება
ჯინიბ-ი სამარქაფო ცხენი
ჯინჭარ-ი ჭინჭარი
ჯინჭელ-ი ჭიანჭველა
ჯიკოს-ი ძერა
ჯმნა მოშორება; მოცილება; გამომშვიდობება
ჯმნით-ი გამოსათხოვარი
ჯმნილ-ი, იხ. ჯმნულ-ი
ჯმნულ-ი//ჯმნილ-ი მოშორებული
ჯმნულება მოშორება
ჯოგინ-ი//ჯოგინება-ჲ ძლევა
ჯოგინება-ჲ, იხ. ჯოგინ-ი
ჯორჯმოსილ-ი ჩვარით შემოსილი
ჯოხტაკ-ი ბრძანება
ჯოჯეა ნელი სვლა
ჯუარედ-ი ჯვრიანი
ჯუარობა-ჲ ჯვრის მონასტრის (იერუსალიმში) დღესასწაული
ჯუარსცუმელ-ი ჯვარმცმელი
ჯუარშემოსილ-ი ღრმად მორწმუნე
ჯუარს-ცუმა ჯვარცმა
ჯუარცუმულ-ი ჯვარცმული
ჯუმლად ერთად
ჯურღმულ-ი//ჯურღუმულ-ი ჭა: ორმო
ჯურღუმულ-ი, იხ. ჯურღმული

ჰ

ჰაგდენ-ი ამდენი
ჰაგზომ-ი ამდენი
ჰაგრე ასე
ჰაერ-ი, იხ. აერ-ი
ჰაერგანზავებულ-ი ზომიერჰაიანი
ჰაერეგრივ-ი ჰაეროვანი
ჰაერთამიერ-ი ჰავით გამოწვეული
ჰაერკეთილობა-ჲ კარგი ჰავა; სიკეთე
ჰაეროვან-ი ბრწყინვალე
ჰაეროვნება-ჲ//ჰაეროვნობა-ჲ ბრწყინვალება; სიკეთე: ლხინი
ჰაეროვნობა-ჲ, იხ. ჰაეროვნება-ჲ
ჰავ-ი ცუდი
ჰავმოისრობა-ჲ მიზანში ისრის ცუდად სროლა
ჰავნათესვობა-ჲ უკეთური ნათესაობა (ბოროტთა შთამომავლობა)
ჰავსახე-ჲ ბოროტი
ჰავჩუენულება-ჲ ბოროტება
ჰავველოვან-ი უკეთური

პაკელოვნება-ჲ//პაკელოვნობა-ჲ
უკეთურება; ბოროტება
პაკელოვნობა-ჲ, იხ. პაკელოვნება-ჲ
პაზრ-ი ფიქრი
პაზრვა მიხვედრა; მკითხაობა
პაზრ-ყოფა მიხვედრა
პალო-ჲ, იხ. ალო-ჲ
პამ-ი რკინისკავიანი ჯოხი
პამაპაპას ხან
პამარკარ-ი თანამსაჯული
პამარ-ყოფა ანგარიში; აღრიცხვა
პამგვა შეტყობინება
პამგორ-ი, იხ. ამგორ-ი
პამგორის-ყოფა, იხ. ამგორის-ყოფა
პამეგა სიამოვნება
პამო-ჲ სასიამოვნო; გემრიელი
პამოვნება-ჲ სიტკბო
პამრვა ანგარიში
პამრობით ერთად
პან-ი ბეგია (დიდება)
პასაკ-ი//ასაკ-ი სიმაღლე; ასაკი; ძალა
პასაკეულ-ი ასაკოვანი; მაღალი
პასაკითსწორ-ი თანატოლი
პასაკისსწორ-ი თანატოლი
პასაკოვან-ი მაღალი
პასაკოვნება-ჲ სიმაღლე
პასე ეს
პასეთ-ი ასეთი
პასერა აი
პასირ-ი ჭრილობა
პასრე ასე
პაჯამ-ი სისხლის გამომშვები
პე კი; დიახ
პეობა-ჲ დადასტურება
პეღამე იქნებ; ეგებ
პებრე ეგრე
პეჯიბთა მთავარ-ი მეკარეთუხუცესი; მთავარი კარისმცველი
პინდო-ჲ ინდოელი; ეთიოპიელი
პოია-ჲ მორიელისკუდა (ერთ-ერთი თანავარსკვლავედი)
პომისმკრეველ-ი გადამდგარი; მოღალატე
პორლისპირ-ი შუბის, ლახვრისპირი
პორლოსან-ი შუბით, ლახვრით შეიარაღებული
პროარტაკ-ი//პროვარტაკ-ი წერილი; ბრძანება
პროვარტაკ-ი, იხ. პროარტაკ-ი
პრომ-ი//პრომელ-ი რომაელი; რომის იმპერიის მოქალაქე
პრომაებრ-ი, იხ. პრომაელებრ-ი
პრომაელებრ ლათინურად
პრომაელებრ-ი//პრომაებრ-ი ლათინური
პრომაელობა-ჲ რომის იმპერიის მოქალაქეობა
პრომელ-ი, იხ. ჰრომ-ი
ჰრომობა-ჲ რომის იმპერიის მოქალაქეობა
ჰრომ-ყოფა რომის იმპერიის მოქალაქეობა
ჰრულ-ი, იხ. რულ-ი
პუნე-ჲ ცხენი
პუნოვან-ი ცხენოსანი
პურია-ჲ არაქრისტიანი ებრაელი
პურიაება-ჲ//პურიაობა-ჲ ურწმუნოება (არაქრისტიანობა)
პურიაებრ ებრაულად
პურიაებრ-ი ებრაული
პურიაებრივ-ი ურწმუნოებრივი; არაქრისტიანული
პურიაობა-ჲ, იხ. პურიაება-ჲ
პურიასტან-ი იუდეია
პურიაულ-ი ურწმუნოებრივი; არაქრისტიანული
პურია-ყოფა-ჲ ურწმუნოება
პურიულებ ურწმუნოთა (ურწმუნო ებრაელთა) მსგავსად

ჶ

ჶ ო (შორისდ.)
ჶსანა ოსანა (დიდება)

შინაარსი

წინასიტყვაობა 3
შესავალი (1-11) 5
ფონეტიკის ზოგი საკითხი (12-15) 11
ზოგი ორთოგრაფიულ-ფონეტიკური მოვლენა 12
ᲘᲐ (16); ᲝᲐ (17); ᲐᲘ (18); ᲝᲘ (19); უმარცვლო ᲣᲘ (20); ᲔᲘ (21); დიფთონგები. დამავალი დიფთონგები (22); აღმავალი დიფთონგები (23); ძირითადი ფონეტიკური პროცესები. ასიმილაცია (24); დისიმილაცია (25-26); მეტათეზისი (27); ბგერათდაკარგვა (28); ბგერათა განვითარება (29); ბგერათა მონაცვლეობა (30); ბგერათა შერწყმა (31);
მორფოლოგია 23
სახელთა ბრუნება. ბრუნვები და მათი ნიშნები (32); მავრცობი ხმოვანი (33); მრავლობითი რიცხვის წარმოება (34); არსებითი სახელის ბრუნება (35); თანხმოვანფუძიან სახელთა ბრუნება (36-38); ხმოვანფუძიან სახელთა ბრუნება (39-42); ადამიანის საკუთარ სახელთა ბრუნება (43); გეოგრაფიულ სახელთა ბრუნება (44); თავისებურად ბრუნებადი სახელები (45-46); ნათესაობითში დასმული სახელი მსაზღვრელად (46); ნათესაობითში დასმული რამდენიმე მსაზღვრელი საზღვრულთან (47); ადამიანის საკუთარ სახელთან დაკავშირებული მსაზღვრელი (48); გეოგრაფიულ სახელთან დაკავშირებული მსაზღვრელი (49); თანდებულიანი ბრუნვები (50); ნაწილაკიანი ბრუნვები (51); ზედსართავი სახელი (52); ზედსართავი სახელის ხარისხის ფორმები (53); ზედსართავი სახელის წყობა არსებითთან მიმართებით (54); ზედსართავი სახელის ბრუნება არსებითთან (55); ზედსართავი სახელი არსებითის ფუნქციით (56); რიცხვითი სახელი (57); რაოდენობითი რიცხვითი სახელი (58); რიგობითი რიცხვითი სახელი (59); წილობითი რიცხვითი სახელი (60); რიცხვითი სახელი არსებითის მსაზღვრელად (61-65); წილობითი რიცხვითი სახელის ბრუნება არსებითთან (66); რიცხვითი სახელი არსებითის ფუნქციით (67); ნაცვალსახელი (68); პირის ნაცვალსახელები (69-71); ჩვენებითი ნაცვალსახელები (72-73); კუთვნილებითი ნაცვალსახელები (74-75); კითხვითი ნაცვალსახელები (76-77); კითხვით-კუთვნილებითი ნაცვალსახელები (78); მიმართებითი ნაცვალსახელები (79); განსაზღვრებითი ნაცვალსახელები (80); განუსაზღვრელობითი ნაცვალსახელები (81-82); ურთიერთობითი ნაცვალსახელები (83); უარყოფითი ნაცვალსახელები (84); ზმნა. უღლების კატეგორიები (85); პირი და რიცხვი (86); სუბიექტური პირის ნიშნები (87-90); ობიექტური პირის ნიშნები (91-94); დაჰბადა ტიპის ზმნები (95); დრო (96-98); კილო (99); ასპექტი (100); აქტი (101); გზისობა (102-104); თანამიმდევრობა (105); სერიები და მწკრივები (106-120); წარმოქმნის კატეგორიები. ზმნისწინები (121-130); გარდამავლობა (131); გვარი (132-138); ქცევა (139-145); კაუზატივი (146); კონტაქტი (147); თემა (148-159); უღლება. მოქ-

მედებითი გვარის ზმნათა უღლება (160-172); ვნებითი გვარის ზმნათა უღლება (173-182); საშუალი გვარის ზმნათა უღლება (183-184); რთული ზმნები (185); ფუძემონაცვლე ზმნები (186-210)
სახელზმნა. საწყისი (213-215); მიმღეობა (216-223) 151
ზმნიზედა (224-231) 155
თანდებული (232) 156
კავშირი (233-235) 157
ნაწილაკი (236-247) 157
შორისდებული 159
სინტაქსის საკითხები 160
წინადადების წევრები; შემასმენელი (249); ქვემდებარე (250); შემასმენლისა და ქვემდებარის რიცხვში ურთიერთობა (251); პირდაპირი დამატება (252); პირდაპირი დამატებისა და შემასმენლის ურთიერთობა რიცხვში (253); ირიბი დამატება (254); ირიბი დამატებისა და ზმნა-შემასმენლის ურთიერთობა რიცხვში (255); სახელისა და ზმნის წყობა (256); უბრალო დამატება (257); განსაზღვრება (258); ადგილის გარემოება (259); დროის გარემოება (260); ვითარების გარემოება (261); მიზნის გარემოება (262); მიზეზის გარემოება (263); წინადადების ტიპები (264-265); შერწყმული წინადადება (266-267); რთული თანწყობილი წინადადება (268); რთული ქვეწყობილი წინადადება (269-272); სინტაქსური ასიმილაცია (273); სინტაქსური და ფრაზეოლოგიური კალკები (274-289).
ლექსიკა (290-291) 178
წარმოქმნა (292-305); კომპოზიტები (306-309); შერწყმული სიტყვები (310-312); ნასესხები ლექსიკა (313-321); სიტყვათა მნიშვნელობის ცვლა (322).
ძირითადი ლიტერატურა 191
საკითხავი მასალა 195
წარწერები 196
ხანმეტი ტექსტები 201
ჰაემეტი ლექციონარი 215
იაკობ ხუცესი, წამებაჲ წმიდისა შუშანიკისი დედოფლისაჲ 224
იოვანე საბანის ძე, წამებაჲ წმიდისა და ნეტარისა მოწამისა ქრისტჱსისა ჰაბოჲსი 238
წამება წმიდისა სტეფანჱსი 249
იოვანე ოქროპირი, იოვანჱ თავის-კუეთისა საკითხავი მეორჱ 252
ნაწყვეტები ადიშის ოთხთავიდან 255
გიორგი მერჩულე, შრომაჲ და მოღუაწებაჲ ღირსად ცხორებისაჲ წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა გრიგოლისი არქიმანდრიტისაჲ, ხანძთისა და შატბერდისა აღმაშენებელისაჲ 258
წიგნი რუთისა 287
ქებაჲ ქებათაჲ 292
ფსალმუნნი 296

ცნობისათჳს და უწყებისათჳს ჭეშმარიტად 200
პავლეს ეპისტოლე კორინთელთა მიმართ პირველი 300
პავლეს ეპისტოლე კოლასელთა მიმართ 301
კათოლიკე ეპისტოლენი 302
ნაწყვეტები ლატალის ლექციონარიდან 306
ნაწყვეტები სინური ლექციონარიდან 313
ცხოვრებაჲ წმიდისა ნინოჲსი 316
თქუმული სიდონიაჲსი აღშენებისათჳს ეკლესიათაჲსა 318
თქმული წმიდისა ბასილი ეპისკოპოსისაჲ შურისათჳს
და სახჱ სინანულისაჲ მორწმუნეთათჳს 320
იოანე მინჩხი, მე ვითარცა ხე ზამთრისაჲ 326
იოვანე-ზოსიმე, ქებაჲ და დიდებაჲ ქართულისა ენისაჲ 327
ბალაჰვარიანი 327
ნოველები 330
გრიგოლი ღმრთისმეტყუელი, ცხორებაჲ და შესხმაჲ წმიდისა
და ღმერთშემოსილისა მამისა ჩუენისა დიდი ბასილისი 332
გიორგი მთაწმიდელი, ცხოვრებაჲ იოვანესი და ეფთუმესი 336
თეოფანე ხუცეს-მონაზონი, მეტაფრასული კრებულის შესავალი 344
ფსევდოდიონისე არეოპაგელი, სრულისათჳს და ერთისა 345
პროკლე დიადოხოსი, ერთისა და სიმრავლისათჳს 348
არსთა მიზეზისათჳს 348
არსთა დასაბამისათჳს 349
მიზეზი, მიზეზოანი, უმიზეზოჲ 350
მსგავსისა და უმსგავსოჲსათჳს 350
სხეულთათჳს და უსხეულოთა 350
არსებისათჳს სულისა 351
სული, მიზეზი და წყароჲ ცხოვლობისაჲ 351
ანდერძები 351
მინაწერები 365
საისტორიო დოკუმენტები 366
სიგელი ბაგრატ მეფისა ოპიზარ და მიჯნაძოროელ მამებს 366
ბეგრატ მეფის სიგელი მღვიმის ლავრას 367
გიორგი მეფის სიგელი მღვიმის ლავრას 368
სიტყვათა დაქარაბმება 369
შენიშვნები 373
უძველესი ქართული ხელნაწერები 376
ლექსიკონი 379

წიგნი მომზადდა თბილისის დამოუკიდებელი უნივერსიტეტის
გამომცემლობაში „ნეკერი“
თბილისი 380028, ი. ჭავჭავაძის პრ. №1

ფასი სახელშეკრულებო

წიგნი იბეჭდება ავტორის ოჯახის წევრთა ხარჯებით

სტამბა შპს გაზეთი „საქართველოს მაცნე“
გრ. რობაქიძის 7ა